ISSN: 2822-1095 (Online)

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

Modern Academic Development and Promotion Journal (MADPIADP)

ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2569
Vol.4 No.5 September - October 2026

ศาสนาและปรัชญา
วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น
นิติศาสตร์
รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
การศึกษา
บริหารธุรกิจ
สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา
สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ศาสตร์หลากหลาย สร้างสังคมยั่งยืน

DIVERSE KNOWLEDGE FOR A SUSTAINABLE SOCIETY

TCI ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai-Journal Citation Index Centre

DataCite FIND, ACCESS, AND REUSE DATA

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

Modern Academic Development and Promotion Journal

ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 (กันยายน - ตุลาคม 2569)

Vol 4 No. 5 (September - October 2026)

ISSN : 2822-1095 (Online)

_* **********_

☞วัตถุประสงค์

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา บริหารธุรกิจ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

☞ เจ้าของ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ เลขที่ 1 หมู่ที่ 12 ตำบลเหล่าต่างคำ
อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย 43120 โทร 061-0186156, 082-9356452
E-mail : journalacademicpromotion@gmail.com

☞ บรรณาธิการ

ดร.สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร
มหาวิทยาลัยปทุมธานี

☞ กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. บุณทัน ดอกไธสง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตู้ทองคำ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีเสด็จ กองแกน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.
นักวิชาการอิสระ
พระมหาฐิติวัสส์ หมั่นกิจ, ดร.
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

☞ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

วรรณภา บุปผาโสภา
สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ

☞ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

วรรณภา บุปผาโสภา
โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11
e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

☞ ฝ่ายกฎหมาย

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

☞ พิสูจน์อักษร

สมศักดิ์ พะปะเสน
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ **ออกแบบปก**

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

☞ **จัดรูปเล่ม**

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ **พิมพ์ที่**

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิตอล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นฉบับที่ 5 ประจำปีพุทธศักราช 2569 วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับทุกระดับ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ ขอขอบคุณผู้นิพนธ์บทความ ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (ช)

สารบัญ (ซ)

การพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา 1-18

DEVELOPMENT OF A WORKLOAD DATABASE MANAGEMENT SYSTEM FOR ACADEMIC STAFF AT THE FACULTY OF LIBERAL ARTS, UNIVERSITY OF PHAYAO

มนัสนันท์ กาทองทุ่ง

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 19-35

THE PROGRAM TO ENHANCE TEACHERS' STUDENT-CENTERED LEARNING MANAGEMENT COMPETENCY UNDER THE BURIRAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ทัตพร อินทรีย์ และ ธัชชัย จิตรนันท์

กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ 36-52

STRATEGIES FOR DEVELOPING PROFESSIONAL COMPETENCIES AND BUDDHIST MORAL ETHICS OF TEACHERS UNDER THE OFFICES OF EDUCATIONAL SERVICE AREAS IN NORTHERN THAILAND

กวินท์ทิพย์ รุจธนจิรัช

THE EFFECTS OF THE BOPPPS TEACHING MODEL ON STUDENT ENGAGEMENT OF HIGHER VOCATIONAL EDUCATION STUDENTS IN CHINA 53-76

Deng Hongwei, Paradee Kambhu Na Ayudhaya and Thammachot Aeamtussana

การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 77-90

ADMINISTRATION OF THE STUDENT SUPPORT SYSTEM IN SCHOOLS UNDER THE CHACHOENGSAO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

จตุพร จบหล้า และ ภูวนัย สุวรรณธารา

การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 91-104

THE ADMINISTRATION OF STUDENT AFFAIRS BY SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ชีวิน บุญถม

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 105-121

DEVELOPING ENGLISH VOCABULARY LEARNING ACHIEVEMENT AND RETENTION USING STAD COOPERATIVE LEARNING COMBINED WITH CATEGORY GAMES FOR JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS

ปวเรศ วานิชพงษ์พันธุ์, ชุติมา วัฒนะคีรี และ สาลินี มีเจริญ

การทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 122-133

TEAMWORK AMONG TEACHERS IN THE BANG SAO THONG SCHOOL GROUP, UNDER THE OFFICE OF SAMUT PRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

วิชุดา พามี และ ภูวนัย สุวรรณธารา

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต และความเป็นพลเมืองโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 134-151

A STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT ON SUFFICIENCY ECONOMIC UNIT AND GLOBAL CITIZENSHIP OF GRADE 2 STUDENTS THROUGH PROJECT – BASED LEARNING

ชลิต โคจรนา และ อิสรา พลนงค์

THE EFFECT OF THE 5E INSTRUCTIONAL MODEL ON THE LEARNING MOTIVATION OF CHINESE HIGHER VOCATIONAL EDUCATION STUDENTS 152-174

Mo Qiulian, Paradee Kambhu Na Ayudhaya and Thammachot Aeamtussana

องค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 175-185

THE LEARNING ORGANIZATION BANG SAOTHONG SCHOOL GROUP SAMUT PRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

จันทรรัตน์ คำอินทร์ และ ภูวนัย สุวรรณธารา

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 186-206

INNOVATIVE LEADERSHIP AFFECTING THE DEVELOPMENT OF LEARNING ORGANIZATIONS IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

ศิริพร สุขเกษม

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร 207-221

DIGITAL LEADERSHIP ADMINISTRATORS AFFECTING EDUCATIONAL INNOVATIVE ORGANIZATIONS OF SCHOOL UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SISAKET YASOTHON

กวินทิพย์ สมคะเณย์ และ ยุวธิดา ชาปัญญา

ALGORITHMIC BOUNDARIES: PRESERVING HUMAN COGNITION IN THE AGE OF AUTOMATION 222-248

Anisa Mekaporn and William J. Jones

ART-BASED HERITAGE EDUCATION AND CROSS-CULTURAL LEARNING AT THE HAIHUN MARQUIS ARCHAEOLOGICAL SITE PARK IN JIANGXI PROVINCE, CHINA 249-262

Kai Huang and Arkom SaNgiamvibool

AVIATION AND LOGISTICS THE DYNAMIC PARTNERSHIP OF AIR FREIGHT AND SUPPLY CHAIN 263-271

Nattapong Tamkaew, Supitcha Pornsuksawat, Kasilla Puengpetlarp and Tosaporn Mahamud

การจัดการความเสี่ยงอุทกภัย กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี 272-287

FLOOD RISK MANAGEMENT A CASE STUDY OF BANGRAKAM SUBDISTRICT MUNICIPALITY AND SUKHOTHAITHANI MUNICIPALITY

พระพันธุ์ศักดิ์ หาญโสต และ รวิภา ธรรมโชติ

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยเทคนิคกันทรลักษ์ 288-300

THE DEVELOPMENT OF A PARTICIPATORY VOCATIONAL SCHOOL ADMINISTRATION MODEL TO ENHANCE LEARNER QUALITY OF KANTHARALAK TECHNICAL COLLEGE

ทักษิณา ชมจันทร์

อิทธิพลของคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์และแรงจูงใจในการทำงานต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก 301-319
THE INFLUENCE OF DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS AND WORK MOTIVATION ON JOB PERFORMANCE OF PERSONNEL IN THE ORDNANCE DEPARTMENT, ROYAL THAI ARMY
รักเกียรติ โรจน์กัญญาพร และ สุขใจ ตันวีนุกูล

EFFECTIVENESS OF BLENDED LEARNING IN ENHANCING ACTIVITY DESIGN SKILLS OF PRESCHOOL EDUCATION STUDENT TEACHERS 320-331
Ye Chen, Sujin Nukaew and Chakkaphan Prasomsap

CRAFT TRANSLATION AND MARKET VERIFICATION OF THE CHU PHOENIX IN ART TOY 332-351
Cheng Tinghao and Pensiri Chartniyom

COMPENSATION MANAGEMENT OPTIMIZATION IN MANUFACTURING ENTERPRISES: A CASE STUDY OF COMPANY A 352-366
Zhijuan Zhou and Junshan Ma

THE EMPOWERMENT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE MANAGEMENT FOR ART EDUCATION IN GUANGXI UNIVERSITIES 367-379
Hao Ruan and Suttipong Boonphadung

THE CONSTRUCTION OF TEACHING COMPETENCE DEVELOPMENT MODEL FOR YOUNG TEACHERS AT GUIZHOU QIANNAN UNIVERSITY OF SCIENCE AND TECHNOLOGY, CHINA 380-405
Gu Cen and Dech Boonprajak

DIGITAL INTELLIGENCE-DRIVEN FACTORS INFLUENCING CUSTOMER PURCHASE INTENTION IN OMNICHANNEL NEW RETAIL: EVIDENCE FROM SHANGQIU CITY,CHINA 406-420
Mingyan Fu and Ao Chen

THE IMPACT OF DIGITAL TRANSFORMATION ON ORGANIZATIONAL PERFORMANCE OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES: AN ANALYSIS BASED ON DYNAMIC CAPABILITIES THEORY 421-445
Wang Jian Chao

FACTORS ANALYSIS OF CAREER EDUCATION IN APPLIED UNDERGRADUATE COLLEGES: A CASE STUDY OF SOUTHWEST JIAOTONG UNIVERSITY HOPE COLLEGE 446-466
Yao Jianan and Sranya Saengmporn

ECOLOGICAL EVOLUTION AND STRATEGIC INNOVATION: A STUDY OF SHANGHAI'S MICRO-DRAMA INDUSTRY IN THE ALGORITHMIC ERA 467-485
Yiming Wang and Prakaikavin Srijinda

FACTORS AFFECTING CONSUMER PURCHASE INTENTION IN AI-DRIVEN LIVE-STREAMING COMMERCE: A MULTIPLE REGRESSION ANALYSIS OF DIGITAL CONSUMERS IN SHANGQIU CITY, HENAN PROVINCE 486-506
Shuo Xu and Ao Chen

THE INFLUENCE OF NETWORK EMBEDDEDNESS ON COMPETITIVE ADVANTAGE IN CHINESE CROSS-BORDER LOGISTICS ENTERPRISES: THE MEDIATING ROLE OF DYNAMIC CAPABILITY 507-525
Dezhang Cheng

แนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย-จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 526-541

GUIDELINES FOR MANAGING A THAI-CHINESE BILINGUAL CURRICULUM THAT CONTRIBUTES TO THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS OF SCHOOLS UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

Jia Li, จรีพร นาคสัมฤทธิ์ และ ดลศักดิ์ ไทรเล็กทิม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของครูปฐมวัย: ผลกระทบและแนวทางการบริหารจัดการ 542-557

FACTORS AFFECTING EARLY CHILDHOOD TEACHER TURNOVER: IMPACTS AND MANAGEMENT APPROACHES

โสภาพร ลุนสำโรง, วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, พัทฐรินทร์ โลหา, ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม, พัทยา เล็กปราง และ อนิรุทธิ์ สมเสาร์

ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 558-573

THE EFFECTS OF USING GAMES-BASED LEARNING TO PROMOTE ENGLISH LISTENING SKILLS FOR THE 7TH GRADERS

เมตตา ศรีชัยชนะ และ ศศิธิดา สาหร่ายวัง

รูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี 574-587

A MODEL FOR CREATING CIVIL PEACE TO REDUCE CONFLICT IN MIDDLE-CLASS SOCIETY, PHETCHABURI PROVINCE

พระใบฎีกาสุชินนะ อณินชิโต (พรหมนิล), พระครูสุวรรณวัชรกิจ, กิตติพงษ์ โคตรจันทึก, มะลิ ทิพพ์ประจง และ มณีวรรณ จันทร์ดี

การพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 588-604

THE DEVELOPMENT OF AN ENGLISH READING ABILITY TEST IN THE CLOZE-ELIDE FORMAT FOR GRADE 12 STUDENTS

อมรเทพ บุญเรือง, อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล และ พนิดา ศกุนตนาค

IMPACT OF DIGITAL FDI ON THAILAND'S ECONOMIC TRANSFORMATION: MODERATING EFFECTS OF TECHNOLOGY SPILLOVERS AND SKILLS MISMATCH 605-627
Longsen Dai and Junshan Ma

REFORMING ART HISTORY AND THEORY TEACHING IN APPLICATION-ORIENTED UNIVERSITIES: EVIDENCE FROM GUIZHOU QIANNAN COLLEGE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY 628-654
Fu Manying and Dech Boonprajak

แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 655-671
GUIDELINES FOR SCHOOL INTERNAL EDUCATION QUALITY ASSURANCE SYSTEM BY PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY APPROACH UNDER KALASIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
นภัสกร สอนเสนา และ ลักขณา สริวัฒน์

ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช 672-695
LEARNING LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE TEACHERS' LEARNING MANAGEMENT UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON SI THAMMARAT
ประภาพร วิคบำเพิง, อโนทัย ประสาน และ เบญจพร ชนะกุล

การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมเพื่อการปรับตัวเชิงรุกของประชาชนในวิกฤตค่าครองชีพ: กรณีศึกษาผลกระทบจากความขัดแย้งในภูมิภาคตะวันออกกลาง 696-713

APPLYING THE SEVEN QUALITIES OF A GOOD PERSON (SAPRISSADHAMMA) FOR PROACTIVE ADAPTATION AMIDST THE COST-OF-LIVING CRISIS : A CASE STUDY OF IMPACTS FROM THE MIDDLE EAST CONFLICT

พระครูนิวุตถ์ประชากร และ กิตติพัทธ์ โมราสุข

การประเมินคุณภาพการให้บริการของร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 714-729

EVALUATION OF SERVICE QUALITY IN BUBBLE BAR, MUEANG DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE

ปานุวัฒน์ ชัยวงศ์จรัส และ ทิพย์วรรณา งามศักดิ์

FROM MEDIA EXPOSURE TO USES AND GRATIFICATION: UNDERSTANDING CHINESE FEMALE AUDIENCES' PERCEPTION OF THE THAI Y SERIES 730-759

Tsz Ying Shum and Lucksana Klaikao

การปกครองแนวพุทธเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน 760-782

BUDDHIST GOVERNANCE FOR SUSTAINABLE SOCIAL DEVELOPMENT

สุรพงษ์ วีระศิลป์ชัย และ สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร

แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 783-801

GUIDELINES FOR WASTE MANAGEMENT IN KHAO SAM YOD MUNICIPALITY MAUNG DISTRICT LOPBURI PROVINCE

เกรียงศักดิ์ เมืองเขียว และ จักรวาล สุขไมตรี

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 802-823
GUIDELINES TO DEVELOP DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3
อธิปัตย์ โคตพงค์ และ โกวัฒน์ เทศบุตร

การพัฒนาแบบจำลองเพื่อพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ 824-839
DEVELOPMENT OF A PREDICTIVE MODEL FOR SELECTING A VOCATIONAL MAJOR AMONG VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS
ณัฐพล วิเสโส และ สมพงษ์ ปั้นหุ่น

การฟื้นฟูการนอนหลับด้วยการบำบัดทางกายภาพ สำหรับภาวะนอนไม่หลับและการปรับสมดุลนาฬิกาชีวภาพในผู้ทำงานเป็นกะ 840-856
PHYSICAL THERAPY-BASED SLEEP REHABILITATION FOR INSOMNIA AND CIRCADIAN RHYTHM RESTORATION IN SHIFT WORKERS
ศุภกร นราดุลย์ และ มาศ ไม้ประเสริฐ

RESEARCH ON THE IMPACT OF PRIVATE DOMAIN TRAFFIC OPERATION ON REPURCHASE INTENTION: AN EMPIRICAL ANALYSIS BASED ON THE WECHAT COMMUNITY OF H TIBETAN MEDICINE ENTERPRISE 857-875
Yue Li and Renyuan Nong

PROMOTING THE USE OF EDUCATIONAL MANAGEMENT FOR ADMINISTRATIVE PERSONNEL BASED ON INTELLIGENT TECHNOLOGY AT SOUTHWEST JIAOTONG UNIVERSITY HOPE COLLEGE, CHINA 876-900
Xi Liu and Dech Boonprajak

การพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 901-919
DEVELOPMENT OF AN ONLINE NEW PATIENT CARD REGISTRATION SYSTEM, SONGKLANAGARIND HOSPITAL, FACULTY OF MEDICINE, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY
ธวัชชัย จันทรทิพย์

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี 920-935
A STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN WORK FACTORS AND ORGANIZATIONAL COMMITMENT AMONG POLICE OFFICERS AT UDON THANI PROVINCIAL POLICE STATION
เผ่า แสงกงพลี และ ทิพย์วรรณา งามศักดิ์

A COMPARATIVE STUDY ON THE EFFECTIVENESS OF INTERACTIVE AI TECHNOLOGY AND TRADITIONAL LECTURE-BASED TEACHING IN HIGHER VOCATIONAL ENGLISH INSTRUCTION EDUCATION IN SICHUAN 936-953
Wu Yingchun and Nipaporn Sakulwongs

MECHANISMS AND PATHWAYS FOR DIGITAL LITERACY UNDER EDUCATION 4.0 IN APPLIED UNIVERSITIES: EVIDENCE FROM THE DIGITAL ECONOMY CONTEXT 954-978
Kun Chen and Dowroong Watcharinrat

การพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ 979-1005
DEVELOPMENT OF A THAI DIGITAL IDENTITY (THAID)-BASED NEW PATIENT REGISTRATION SYSTEM AT SONGKLANAGARIND HOSPITAL
วันเพ็ญ รัตนวรรธนะ และ ธวัชชัย จันทร์ทิพย์

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ โดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน 1006-1018

A STUDY OF FACTORS INFLUENCING PURCHASE INTENTION TOWARD WATERPROOF WINTER JACKETS THROUGH ONLINE CHANNELS USING THEORY OF PLANNED BEHAVIOR

ณิชรัตน์ เต็งณฤทธิ์ศิริ และ ทิพย์วรรณา งามศักดิ์

การพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 1019-1040

DEVELOPING A COMMUNITY-BASED LEARNING CURRICULUM TO PROMOTE CREATIVE ECONOMY THINKING FOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS

เทวินทร์ พูลพิพัฒน์ และ ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน

CURRICULUM INNOVATION, ENTREPRENEURIAL EDUCATION, PRACTICE-BASE CONSTRUCTION, AND TALENT EVALUATION REFORM AND THEIR IMPACT ON THE CORE COMPETITIVENESS OF ART EDUCATION IN PRIVATE UNIVERSITIES IN THE HENAN PROVINCE 1041-1054

Fei Wang and Junshan Ma

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย 1055-1071

THE PRIORITY NEEDS FOR DEVELOPING TEACHERS' POSITIVE LEADERSHIP OF PRATOOCHAI SCHOOL

วิรัลพัชษ์ สว่างเดือน และ เพ็ญวรา ชูประวัติ

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 1072-1085

THE RELATIONSHIP BETWEEN SERVICE QUALITY AND PATIENT SATISFACTION OF LAD BUA KHAO SUBDISTRICT HEALTH PROMOTING HOSPITAL BAN PONG DISTRICT RATCHABURI PROVINCE

ณัฐพล ฤทธิมหา และ วิลาสินี จินตลิขิตดี

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเป็นนักบินกองทัพบกของนักเรียนการบินในประเทศไทย 1086-1105

FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO APPLY FOR ROYAL THAI ARMY PILOT POSITIONS AMONG AVIATION STUDENTS IN THAILAND

ชลลภัทธ มั่นเขตกร และ เจน หน่อท้าว

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม 1106-1119

THE PRIORITY NEEDS FOR DEVELOPING TEACHERS' PSYCHOLOGICAL SAFETY COMPETENCY OF BUENG SRIRACHA PITTAYAKOM SCHOOL

ศศิ สุดชาญชัยกุล และ เพ็ญวรา ชูประวัติ

การอำนวยเพลงบทประพันธ์ "ผ่านพิภพลีลา ผ่านฟ้าลีลาศ" ของกิตติ เครือมณี สำหรับวงดุริยางเครื่องลม 1120-1139

A STUDY OF CONDUCTING KITTI KRUEMANEE'S CELESTIAL AND TERRESTRIAL DANCES FOR WIND BAND

วรรษรักษ์ วีระโพธิ์ และ ภาวไล ตันจันทร์พงศ์

RESEARCH ON THE INFLUENCE OF BIG-DATA ANALYTICS CAPABILITY, DIGITAL PLATFORM QUALITY, AI RECOMMENDATION ACCURACY, ONLINE SERVICE INNOVATION, AND E-SERVICE QUALITY ON BRAND LOYALTY 1140-1153

Yinghao Li and Ao Chen

ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 1154-1176

ADMINISTRATOR SKILLS AFFECTING HAPPY WORKPLACE IN SCHOOLS UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สุภรัตตรา ทำทอง และ ยุวธิดา ชาปัญญา

การประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร 1177-1190

PUBLIC RELATIONS FOR DISASTER PREVENTION THROUGH ONLINE MEDIA OF GOVERNMENT AGENCIES IN SAMUT SAKHON PROVINCE

เมธัส เหลืองบริสุทธิ์ และ สกล สุขเสริมส่งชัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์: กรณีศึกษาจังหวัดชุมพรและระนอง 1191-1210

FACTORS INFLUENCING ACCEPTANCE AND OPPOSITION TO THE LAND BRIDGE POLICY: A CASE STUDY OF CHUMPHON AND RANONG PROVINCES

กษิรา วิเชียร และ วิจิตรา ศรีสอน

ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรการบินที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการ 1211-1230

THE INFLUENCE OF CREW RESOURCE MANAGEMENT AND HUMAN FACTORS ON OPERATIONAL FLIGHT SAFETY OF COMMERCIAL PILOTS IN THAILAND

วิศิษฏศิลป์ ศรีสุขวัฒนา และ เจน หน่อท้าว

THE EFFECTS OF DIGITAL LEADERSHIP AND DIGITAL SOCIAL CAPITAL ON TACIT KNOWLEDGE SHARING: THE MEDIATING ROLE OF PSYCHOLOGICAL SAFETY IN FEMALE-LED DIGITAL ORGANIZATIONS IN CHINA 1231-1247

Xiyue Huang and Ao Chen

THE INFLUENCE OF TACIT KNOWLEDGE SHARING AND PERCEPTION OF CO-OPETITION RELATIONSHIPS ON ORGANIZATIONAL CITIZENSHIP BEHAVIOR: AN INTEGRATION OF CO-OPETITION THEORY, ABSORPTIVE CAPACITY THEORY, AND SOCIAL EXCHANGE THEORY 1248-1266
Chengai He, Sid Suntrayuth, and Zhongwu Li

CULTURAL EMBEDDEDNESS AND LIVING TRANSMISSION OF LOCAL TRADITIONAL PERFORMING ARTS: AN INVESTIGATION BASED ON HUZHOU TANHUANG 1267-1292
Yuan Zhou and Phakamas Jirajarupat

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครูในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากุดชุม กลุ่มที่ 2 และ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 1293-1309
THE RELATIONSHIP BETWEEN THE COMPETENCE OF ADMINISTRATORS IN THE 21ST CENTURY AND THE GROWTH MINDSET OF TEACHERS IN THE KUDCHUM EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT NETWORK GROUPS 2 AND 3 UNDER YASOTHON PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2
เชาวิวัฒน์ ธเนศมณีโรจน์ และ เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 1310-1331
INNOVATIVE LEADERSHIP AFFECTING TEACHERS' DIGITAL SKILLS IN OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER KAMPHAENG PHET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
จักรพงษ์ ธรรมวงศ์ษา และ พฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด 1332-1348

A DEVELOPMENT PROGRAM FOR ENHANCING TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF HEADS OF DEPARTMENTS IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE ROI ET

ธนพร พลโยธา และ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ

THE DEVELOPMENT OF LEARNING OUTCOMES THROUGH PROBLEM-BASED LEARNING ACTIVITIES FOR SECOND-YEAR VOCATIONAL COLLEGE STUDENTS 1349-1361

jun Wei, Pranom Punsawai and Chakkaphan Prasomsap

แนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4 1362-1380

GUIDELINES FOR PERSONNEL MANAGEMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

ปพนธนัย วรรณไกร, ศิรินา วาจาสัตย์ และ นวัตกร หอมสิน

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 1381-1394

A PROGRAM FOR ENHANCING TEACHER COMPETENCY IN CLASSROOM ACTION RESEARCH IN SMALL SCHOOLS UNDER THE KHON KAEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

จิระนันท์ ไชยมาลา และ เชิดศักดิ์ ศรีสง่าชัย

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 1395-1418

THE ETHICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE HAPPINESS-ORIENTED ORGANIZATION OF SCHOOLS UNDER ROIET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

พลรักษ์ คู่กระสังข์ และ ชัยยนต์ เพาพาน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี 1419-1434

DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE BASED ON THE FIVE BALA PRINCIPLES IN THE COMMUNITY OF MAKRUT SUBDISTRICT, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE

พระแสนยศ มหพฺพโล, กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์, พระเมธีวชิราภิรัต, พระครูบวรชัยวัฒน์ และ ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี

TEACHING AUDIT SYSTEMS MODEL FOR ENHANCING QUALITY ASSURANCE IN PUBLIC UNIVERSITIES IN YUNNAN PROVINCE 1435-1454

Wu Longbiao, Suttipong Boonphadung and Thada Siththada

THE FACTORS INFLUENCING THE PRACTICAL ABILITY DEVELOPMENT OF ART STUDENTS IN HIGHER VOCATIONAL COLLEGES IN SICHUAN PROVINCE, CHINA 1455-1471

Yiyin Liao and Techameth Pianchana

แนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี 1472-1490

GUIDELINES FOR IMPLEMENTING ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) TO DEVELOP SMART SCHOOLS IN EXTRA-LARGE SCHOOLS UNDER THE UDON THANI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

เบญจวรรณ ยางสุด และ นวัตกร หอมสิน

ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ 1491-1505
THE PRIORITY NEEDS IN SRIAYUDHYA SCHOOL ACADEMIC MANAGEMENT BASED ON THE CONCEPT OF EXPERT LEARNER
ภัทรียา ไชยลาภ และ พงษ์ลิขิต เพชรผล

ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ 1506-1524
MANAGERIAL SKILLS IN THE 21ST CENTURY BY EDUCATIONAL ADMINISTRATORS OF THE MUEANG DOK BUA SCHOOL CLUSTER UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE UBON RATCHATHANI AMNAT CHAROEN
สุวิชชา ภาโนมัย และ สุรางคนา มัณยานนท์

การพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบ VITAL-CARE MODEL เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข วิทยาลัยเทคนิคพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี 1525-1540
DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF THE VITAL-CARE MODEL TO ENHANCE STUDENT QUALITY TOWARD GOOD, SMART, AND HAPPY CHARACTERISTICS AT PHIBUN MANGSAHAN TECHNICAL COLLEGE, UBON RATCHATHANI PROVINCE
ธงรบ เวฬุบับ

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน 1541-1558
THE PRIORITY NEEDS FOR DEVELOPING STUDENT AFFAIRS MANAGEMENT OF RATTANAKOSIN SOMPOCH BANGKHEN SCHOOL BASED ON THE CONCEPT OF STUDENT EMPOWERMENT
วรกานต์ โอภาสวัฒนา และ เพ็ญวรา ชูประวัติ

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 1559-1569

THE PARTICIPATION OF TEACHERS IN PERSONNEL MANAGEMENT AT SCHOOLSUNDER BURIRAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ปรีชา กุลาหล่า, สมศักดิ์ จีวัฒนา และ พิทยา พันธะไชย

ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 1570-1584

RISK MANAGEMENT FACTORS AFFECTING BUDGET ADMINISTRATION IN SCHOOLS UNDER PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ณัฐกานต์ เฟื่องรอด และ สุทธิพงศ์ บุญผดุง

สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ 1585-1597

THE CURRENT CONDITIONS, DESIRED CONDITIONS, AND PRIORITY NEEDS FOR ENHANCING INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN BURIRAM'S EDUCATION SANDBOX

ณัฐพงษ์ วิรุณพันธ์ และ สุรเชต น้อยฤทธิ์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง 1598-1618

FACTORS INFLUENCING THE CULTURAL TOURISM DEVELOPMENT IN MUANG, RAYONG PROVINCE

ศิริพร จบศรี และ กฤษณะ เชี่ยวเวช

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง 1619-1633

The Promotion Of The Seven Principles Of Sappurisa-Dhamma In The Administration Of The Sangha Of Pak Phayun District, Phatthalung Province

พระครูรัตนธรรมวิสิฐ (ชัยยพร จารุธมฺโม)

การศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 1634-1652

STUADY ON STUDENT AFFAIRS ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL ERA OF SENANG PRACHIM AND SENANG BURAPHA SCHOOL GROUPS UNDER OF AMNATCHAROEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สายชล มนทา

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 1653-1672

STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING BUDGET ADMINISTRATION IN SCHOOLS UNDER THE NONTHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ชาญณรงค์ ทองชุ่ม และ สุทธิพงศ์ บุญผดุง

แนวทางการพัฒนาการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 1673-1689

STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING BUDGET ADMINISTRATION IN SCHOOLS UNDER THE NONTHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ภานุเดช คำโหยก, คณิศร จี้กระโทก และ นวัตกร หอมสิน

การประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 1690-1705
THE APPLICATION OF THE FOUR DHAMMIKATTHA PRINCIPLES IN STRENGTHENING THE COMMUNITY OF KLONG HAE SUB-DISTRICT, HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE
พระมหาไชยดิษย์ เตชธมฺโม (สุขสวัสดิ์), กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์, พระเมธีวชิราภิรัต, พระครูบวรชัยวัฒน์ และ ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี

แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี 1706-1720
THE GUIDELINES FOR PERSONNEL AFFAIRS MANAGEMENT BASED ON GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES FOR SCHOOLS UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICES IN UDON THANI PROVINCE
วิษณุวัตร สุวรรณราช, สุนิสา วงศ์อารีย์ และ พนายุทธ เชยบาล

ผลของการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 1721-1736
EFFECTS OF USING THE ENGAGEMENT-BASED LEARNING AND TEACHING ON READING COMPREHENSION AND ATTITUDE TOWARD THAI LITERATURE OF PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS
ไพรัตน์ กลิ่นโฉม และ ศุภวรรณ สัจจพิบูล

ผลของการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 1737-1753
DEVELOPMENT FOR GUIDELINES EDUCATIONAL ADMINISTRATION ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF BALANCED ADMINISTRATION TO DEVELOP GENERAL ADMINISTRATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER OFFICE OF THE PRIMARY EDUCATION UDON THANI AREA 4
อนุกูล เจริญท้าว, ศิรินา วาจาสัตย์ และ นวัตกร หอมสิน

สุขภาพองค์การที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์การ 1754-1776
ORGANIZATIONAL HEALTH AFFECTS THE PERFORMANCE OF THE ORGANIZATIONS
สันติ กระแจะจันทร์

การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลจังหวัดนนทบุรี 1777-1795
AN ANALYSIS OF THE PERSONNEL ADMINISTRATION COMPONENTS FOR SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE NONTHABURI PROVINCIAL MUNICIPAL EDUCATION OFFICE
อรวรรณ มาวาลย์

แนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ – แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 1796-1811
GUIDELINES FOR PROMOTING POSITIVE DISCIPLINE FOR STUDENTS IN MAE PA–MAE KASA SCHOOL GROUP UNDER THE TAK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
อัครภูมิ ปัญญาทา, สมชาย อังสุโชติเมธี และ ธนกฤต สิทธิราช

การบูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลแบบองค์รวมสำหรับผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้าย 1812-1827
THE INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES FOR DEVELOPING A HOLISTIC CARE MODEL FOR END-OF-LIFE PALLIATIVE PATIENTS
ธวัชชัย บุญเมือง, ดำรงศักดิ์ กิมิล, ภูวนัย บัวอ่อน และ ภูวนนท์ ทองรอด

ปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย 1828-1848
FACTORS INFLUENCING THE ONLINE MARKETING COMMUNICATION OF GREEN HOTELS AND THEIR IMPACT ON THAI TOURISTS' DECISION TO USE THEIR SERVICES
ธนวัฒน์ เพชรพันธ์

การวิเคราะห์การเล่าเรื่องภาพยนตร์สยองขวัญที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวละครหลัก 1849-1862

AN ANALYSIS OF NARRATIVE IN HORROR FILMS FEATURING ALIEN CREATURES AS MAIN CHARACTERS

พัฒน์นรี ชุมเกษียน และ อานิก ทวิชาชาติ

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 1863-1879

THE INFLUENCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS' TECHNOLOGICAL LEADERSHIP ON TEACHERS' LEARNING MANAGEMENT COMPETENCIES IN THE DIGITAL ERA IN SCHOOLS UNDER THE SAMUT SAKHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สุโลธร ธนาวิชิตฤกษ์, อุไรรัตน์ แย้มชุติ และ วิเชียร อินทรสมพันธ์

ปัญหาการกำหนดโทษทางอาญาของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 : ศึกษากรณีการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมือง 1880-1901

LEGAL ISSUES CONCERNING CRIMINAL PENALTIES UNDER THE ORGANIC ACT ON POLITICAL PARTIES B.E. 2560 : A CASE STUDY OF FALSE REPORTING OF POLITICAL PARTY SUBSIDY EXPENDITURES

อัศวินี เปรื่องคำ และ อัจฉรียา ชูตินันทน์

MARKETING COMMUNICATION TOOLS AND STUDENTS' DECISION TO ENROLL AT JIANGSU NANTONG TECHNICIAN COLLEGE IN CHINA 1902-1915

Zheng Cao and Pongsiri Kamkankaew

การพัฒนาระบบสร้างคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 1916-1932
DEVELOPMENT OF A QR CODE GENERATION SYSTEM FOR INTERNAL MANAGEMENT AT THE FACULTY OF MEDICINE, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY
สุกัญญา ไชยรัตน์

วรรณกรรมการเติบโตในการจัดการอุตสาหกรรมการบินประเทศจีน 1933-1952
LITERATURE ON GROWTH IN THE MANAGEMENT OF THE AVIATION INDUSTRY IN CHINA
ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว, ฟูอาต กันซัน และ ทศพร มะหะหมัด

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว 1953-1970
SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING ACADEMIC ADMINISTRATION IN SCHOOLS UNDER THE SA KAEO SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
แสงเทียน กุ่มเดช และ สุทธิพงศ์ บุญผดุง

ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 1971-1985
THE EFFECTS OF ACTIVE LEARNING COMBINED WITH ELECTRONIC STORYBOOKS ON THE DEVELOPMENT OF ENGLISH LISTENING SKILLS OF GRADE 7 STUDENTS
อรปรียา นุชบูรณ์ และ สุนีตา โฆษิตชัยวัฒน์

อิทธิพลของการรับรู้ผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ต่อทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคตของนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 1986-2007
THE INFLUENCE OF PERCEIVED IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN MEDICINE ON ATTITUDES TOWARD FUTURE CAREER SECURITY AMONG RADIOLOGIC TECHNOLOGY STUDENTS, FACULTY OF MEDICINE, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY
โชติกา นิวาสวุฒิกิจ, ปวรินทร์ ก้องพิริยะกุล และ จงวัฒน์ ชีวกุล

การประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์จากพฤติกรรมการเดินทางและการบริโภคของนักเรียนและบุคลากรโรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด 2008-2023

ASSESSMENT OF CARBON FOOTPRINT FROM TRANSPORTATION AND CONSUMPTION BEHAVIORS AMONG STUDENTS AND PERSONNEL AT KHATTIYAWONGSA SCHOOL, ROI ET PROVINCE, THAILAND

จิตสุดา วรรณลิงห์, จตุพล ไกรยบุตร, ปาริชาติ ประเสริฐสังข์, ธวัชชัย เหล่าสงคราม และ ฤทธิ์ชาติ อาจกล้า

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 2024-2047

การพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*

DEVELOPMENT OF A WORKLOAD DATABASE MANAGEMENT SYSTEM FOR ACADEMIC STAFF AT THE SCHOOL OF LIBERAL ARTS, UNIVERSITY OF PHAYAO

มนัสนันท์ กาทองทุ่ง

Manatsanan Katongtung

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

School of Liberal Arts, University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: manatsanan.ka@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 9 กรกฎาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 2 สิงหาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 4 สิงหาคม 2569

Received 9 July 2026; Revised 2 August 2026; Accepted 4 August 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เกิดจากความจำเป็นในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการให้มีความเป็นระบบ ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล และอำนวยความสะดวกในการสืบค้นและจัดทำรายงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา 2) ศึกษาประสิทธิภาพการใช้ระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรสายวิชาการ และบุคลากรสายสนับสนุน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน

Citation:

* มนัสนันท์ กาทองทุ่ง. (2569). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1-18.

Manatsanan Katongtung. (2026). Development Of A Workload Database Management System For Academic Staff At The School Of Liberal Arts, University Of Phayao.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1-18.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

70 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบ IOC และผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประเมินประสิทธิภาพระบบ ส่วนผู้ทดลองใช้ระบบ จำนวน 30 คน และผู้ประเมินความพึงพอใจ จำนวน 70 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ แบบประเมินประสิทธิภาพของระบบ และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการทดลองใช้ระบบและการตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) ระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการที่พัฒนาขึ้นสามารถรองรับการจัดเก็บ บริหารจัดการ และประมวลผลข้อมูลภาระงานได้อย่างเป็นระบบ โดยรองรับการบันทึกข้อมูล การค้นหา การออกรายงาน และการกำหนดสิทธิ์ผู้ใช้งาน (2) ประสิทธิภาพการใช้ระบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ (3) ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ระบบฐานข้อมูล, ภาระงานบุคลากรสายวิชาการ, ระบบสารสนเทศ

Abstract

This research was conducted to develop a database system to improve the efficiency of academic staff workload information management by organizing data systematically, reducing data redundancy, and facilitating data retrieval and report generation. The objectives of this research were: (1) to develop an academic staff workload database system for the School of Liberal Arts, University of Phayao; (2) to study the efficiency of the academic staff workload database system; and (3) to examine user satisfaction with the academic staff workload database system. The research employed a research and development methodology. The population consisted of administrators, academic staff, and support staff of the School of Liberal Arts, University of Phayao, a total of 70 people. The samples were selected through purposive sampling and comprised 3 experts for content validity assessment, 5 experts for system efficiency

evaluation, 30 users for system testing, and 70 users for satisfaction evaluation. The research instruments comprised the academic staff workload database system, a system efficiency evaluation form, and a user satisfaction questionnaire. The research instruments were validated for content validity, with an Item-Objective Congruence (IOC) index of 1.00 for all items. Data were collected through system testing and questionnaires and analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research findings revealed that (1) the developed academic staff workload database system supported the systematic storage, management, and processing of workload information, including data entry, data retrieval, report generation, and user access rights management; (2) the overall efficiency of the system was at the highest level; and (3) overall user satisfaction with the system was at the highest level.

Keywords: Database System, Academic Workload, Information System

บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการองค์กร โดยระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information System: MIS) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บ ประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูล ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล และสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน (Laudon & Laudon, 2020) ทั้งนี้ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. 2553 ได้กำหนดพันธกิจของมหาวิทยาลัยด้านการจัดการศึกษา การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งการดำเนินงานตามพันธกิจดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนการบริหารงานและการตัดสินใจของผู้บริหาร

แม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งจะนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการข้อมูล แต่ยังพบปัญหาการจัดเก็บข้อมูลที่กระจัดกระจาย ขาดการเชื่อมโยง และเกิดความซ้ำซ้อน ส่งผลให้การสืบค้นข้อมูล การติดตามผล และการจัดทำรายงานไม่มีประสิทธิภาพ

รวมทั้งกระทบต่อความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้ในการบริหารจัดการ (O'Brien & Marakas, 2010) ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐชริการ์ รุกิจเจริญ (2568) ที่พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศบุคลากร คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งช่วยรวบรวมข้อมูลไว้ในฐานข้อมูลเดียว ทำให้การจัดเก็บ การสืบค้น และการบริหารจัดการข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้น และผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบในระดับมากถึงมากที่สุด

สำหรับคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา การจัดเก็บข้อมูลภาระงานของบุคลากรสายวิชาการยังอาศัย Microsoft Excel, Microsoft Word และเอกสารกระดาษเป็นหลัก ทำให้ข้อมูลถูกจัดเก็บแยกหลายแฟ้ม เกิดความซ้ำซ้อน การปรับปรุงและตรวจสอบข้อมูลทำได้ยาก ส่งผลให้การสืบค้นและการจัดทำรายงานเพื่อการประเมินผลการปฏิบัติงานและการตัดสินใจของผู้บริหารใช้เวลามากขึ้น ปัญหาดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จารุกิตติ์ สายสิงห์ (2565) ที่พบว่า การพัฒนาระบบฐานข้อมูลบุคลากรช่วยรวบรวมข้อมูลไว้ในฐานข้อมูลเดียว เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บ เข้าถึง และบริหารจัดการข้อมูล โดยผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบอยู่ในระดับมากที่สุด

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนา ระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อรวบรวมข้อมูลภาระงานไว้ในฐานข้อมูลเดียว ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล รองรับการบันทึก ปรับปรุง และสืบค้นข้อมูลแบบออนไลน์ พร้อมทั้งกำหนดสิทธิ์ผู้ใช้งานและออกรายงานเพื่อสนับสนุนการประเมินผลการปฏิบัติงานและการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศในสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการบูรณาการข้อมูลและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่รองรับการบันทึก จัดเก็บ แก้ไข สืบค้น ประมวลผล และออกรายงานข้อมูลภาระงานด้านการสอน การวิจัยและสร้างสรรค์ การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริหาร

2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้งานที่เกี่ยวข้อง

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรสายวิชาการและผู้ใช้งานที่เกี่ยวข้อง ภายหลังการทดลองใช้ระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศ

ระบบสารสนเทศ (Information System) เป็นระบบที่ประกอบด้วยบุคลากร เทคโนโลยี ข้อมูล และกระบวนการทำงาน ซึ่งทำงานร่วมกันเพื่อรวบรวม ประมวลผล จัดเก็บ และเผยแพร่ข้อมูลให้เป็นสารสนเทศที่สนับสนุนการวางแผน การบริหารจัดการ และการตัดสินใจขององค์กร (Laudon & Laudon, 2020) ทั้งนี้ O'Brien และ Marakas (2010) อธิบายว่า ระบบสารสนเทศช่วยเปลี่ยนข้อมูลดิบให้เป็นสารสนเทศที่มีคุณค่า เพิ่มความถูกต้อง ความรวดเร็ว และลดข้อผิดพลาดในการดำเนินงาน โดยองค์ประกอบสำคัญของระบบสารสนเทศ ได้แก่ ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ข้อมูล บุคลากร และกระบวนการ ซึ่งต้องทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ (Laudon & Laudon, 2020)

ในสถาบันอุดมศึกษา ระบบสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการข้อมูลด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการบริหารทรัพยากรบุคคล ช่วยลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล เพิ่มความรวดเร็วในการประมวลผล และสนับสนุนการจัดทำรายงานเพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร (Turban et al., 2015) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดระบบสารสนเทศมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อสนับสนุนการจัดเก็บ สืบค้น ประมวลผล และรายงานข้อมูลภาระงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Laudon & Laudon, 2020)

แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูล

ฐานข้อมูล (Database) เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบสารสนเทศที่ใช้จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถเพิ่ม แก้ไข สืบค้น และใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Elmasri & Navathe, 2015) ทั้งนี้ ฐานข้อมูลที่ดีควรลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล รักษาความถูกต้องของข้อมูล และสนับสนุนการใช้ข้อมูลร่วมกันภายในองค์กร (Connolly & Begg, 2015) ฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (Relational Database) ตามแนวคิดของ Codd (1970) ซึ่งจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบตารางที่เชื่อมโยงกัน เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยม เนื่องจากช่วยให้

การจัดเก็บ สืบค้น และปรับปรุงข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนการรักษาความถูกต้องและความปลอดภัยของข้อมูล (Elmasri & Navathe, 2015)

ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษา ฐานข้อมูลมีบทบาทสำคัญต่อการจัดเก็บและบริหารจัดการข้อมูลบุคลากรและภาระงาน โดยจารุกิตติ์ สายสิงห์ (2563) พบว่า การพัฒนาระบบฐานข้อมูลบุคลากรช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บและสืบค้นข้อมูล ขณะที่ Turban et al. (2015) อธิบายว่า ฐานข้อมูลที่มีการออกแบบอย่างเป็นระบบสามารถสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดทำรายงาน และการตัดสินใจของผู้บริหาร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการออกแบบระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อให้การจัดเก็บ สืบค้น และบริหารจัดการข้อมูลมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับวงจรการพัฒนาระบบสารสนเทศ

การพัฒนาระบบสารสนเทศ (Information System Development) เป็นกระบวนการสร้างหรือปรับปรุงระบบให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งานและองค์กรอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวิเคราะห์ความต้องการ การออกแบบ การพัฒนา การทดสอบ การนำระบบไปใช้และการบำรุงรักษา (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2566) โดยวงจรการพัฒนาระบบสารสนเทศ (System Development Life Cycle: SDLC) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนโครงการ การวิเคราะห์ระบบ การออกแบบระบบ การพัฒนาและติดตั้งระบบ การทดสอบและประเมินผล และการบำรุงรักษาระบบ ซึ่งช่วยให้การพัฒนาระบบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งาน (Shelly & Rosenblatt, 2012) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด SDLC มาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ตั้งแต่การศึกษาความต้องการ การออกแบบ การพัฒนา การทดสอบ และการประเมินผลระบบ เพื่อให้สามารถจัดเก็บ สืบค้น และรายงานข้อมูลได้อย่างถูกต้องและสนับสนุนการบริหารจัดการของหน่วยงาน (Laudon & Laudon, 2020)

แนวคิดเกี่ยวกับภาระงานบุคลากรสายวิชาการ

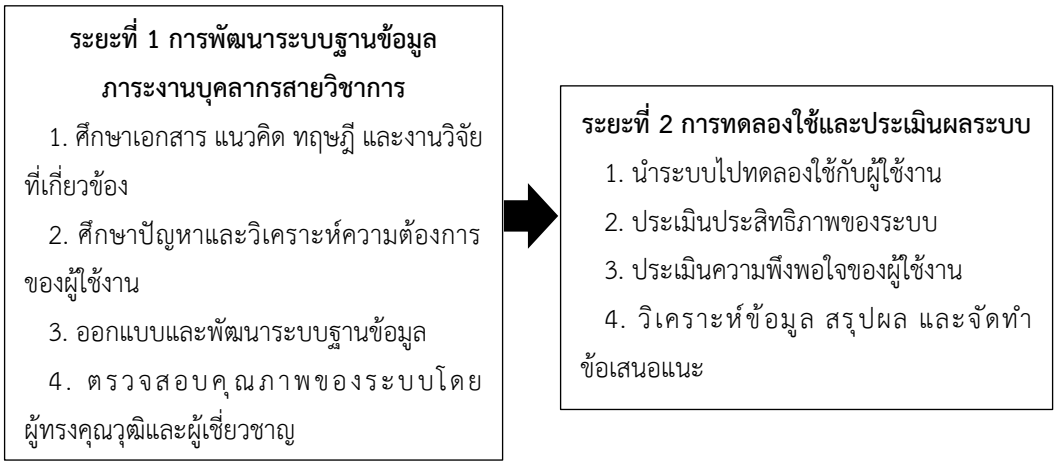
ภาระงานบุคลากรสายวิชาการ (Academic Workload) หมายถึง หน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่ครอบคลุมการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนงานบริหารและภารกิจอื่นที่ได้รับมอบหมาย (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. 2553) นอกจากนี้ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) ได้กำหนดมาตรฐานภาระงานของผู้ดำรง

ตำแหน่งทางวิชาการ เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา และเปิดโอกาสให้แต่ละสถาบันกำหนดสัดส่วนภาระงานให้เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงาน (คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา, 2558) ทั้งนี้ การบริหารภาระงานจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน และตรวจสอบได้ เพื่อใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน การวางแผนอัตรากำลัง และการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบจะช่วยลดความซ้ำซ้อน เพิ่มความถูกต้องของข้อมูล และสนับสนุนการบริหารจัดการและการตัดสินใจของผู้บริหาร (Laudon & Laudon, 2020) จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำหลักการบริหารภาระงานบุคลากรสายวิชาการมาใช้เป็นกรอบในการออกแบบระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อให้การบันทึก จัดเก็บ สืบค้น และรายงานข้อมูลภาระงานมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา และประเมินประสิทธิภาพของระบบ รวมทั้งความพึงพอใจของผู้ใช้งาน โดยแบ่งการดำเนินงานเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาระบบ ประกอบด้วย การศึกษาปัญหา และความต้องการของผู้ใช้งาน การวิเคราะห์ ออกแบบ พัฒนาระบบ และตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่ 2 การนำระบบไปทดลองใช้กับผู้ใช้งานจริง เพื่อประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ก่อนวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนผังขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรสายวิชาการ และบุคลากรสายสนับสนุน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ จำนวนทั้งสิ้น 70 คน

การวิจัยครั้งนี้แบ่งผู้ให้ข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา 2 คน และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 3 คน เพื่อประเมินคุณภาพและให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบ

2.2 กลุ่มผู้ทดลองใช้ระบบ จำนวน 30 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานระบบ เพื่อทดสอบการทำงานและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงระบบ

2.3 กลุ่มผู้ประเมินความพึงพอใจ ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรสายวิชาการ และบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 70 คน ซึ่งเป็นประชากรทั้งหมด (Census) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมดภายหลังการใช้งานระบบ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

3.1 ระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยประยุกต์ใช้วงจรการพัฒนาฐานข้อมูล (Database Life Cycle: DBLC) ของ Rob

และ Coronel (2000) ระบบได้รับการพัฒนาในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) โดยใช้ PHP, HTML, CSS, JavaScript และ MySQL สำหรับการพัฒนาและจัดการฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ

3.2 แบบประเมินประสิทธิภาพของระบบสำหรับผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบประเมินมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานของระบบ (Functional Test) ด้านความง่ายในการใช้งาน (Usability Test) และด้านความปลอดภัยของระบบ (Security Test)

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ครอบคลุมประเด็นด้านความสะดวกในการใช้งาน ความถูกต้องของข้อมูล ประโยชน์ของระบบ และความพึงพอใจโดยรวม

การตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินประสิทธิภาพของระบบและแบบสอบถามความพึงพอใจ ผู้วิจัยเสนอเครื่องมือต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item–Objective Congruence: IOC) กำหนดเกณฑ์ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 แสดงว่าเครื่องมือมีความ เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้

จากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพึงพอใจไปทดลองใช้ (Try-out) กับบุคลากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากร จำนวน 30 คน จากนั้นจึงตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ดังนี้

4.1 ศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้ใช้งาน โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องแบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความต้องการของระบบ

4.2 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ

4.3 พัฒนาระบบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินคุณภาพและให้ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงระบบ

4.4 นำระบบไปทดลองใช้กับผู้ใช้งานที่คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบการทำงานและรวบรวมข้อเสนอแนะในการปรับปรุงระบบ

4.5 ปรับปรุงระบบก่อนนำไปใช้งานจริงกับผู้บริหาร บุคลากรสายวิชาการ และบุคลากรสายสนับสนุน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 70 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจด้วยแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนข้อมูลจากแบบประเมินประสิทธิภาพของระบบและแบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีเกณฑ์การแปลผลดังนี้

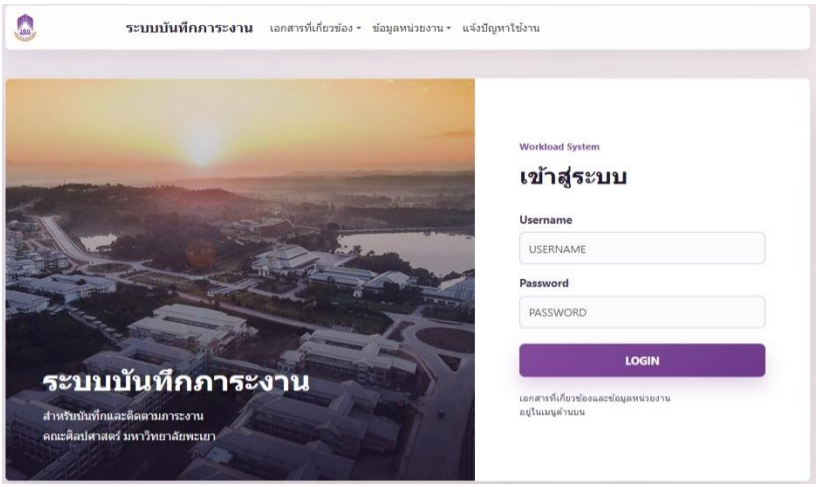
ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00 หมายถึง เห็นด้วยหรือมีความพึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41–4.20 หมายถึง เห็นด้วยหรือมีความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61–3.40 หมายถึง เห็นด้วยหรือมีความพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81–2.60 หมายถึง เห็นด้วยหรือมีความพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00–1.80 หมายถึง เห็นด้วยหรือมีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

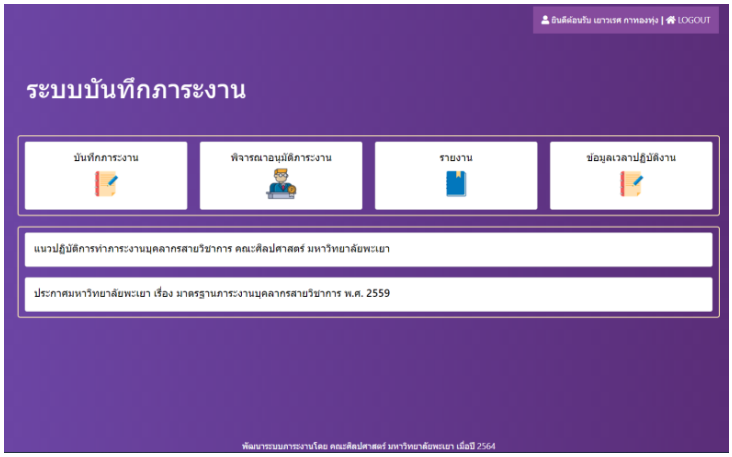
ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยสามารถพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยประยุกต์ใช้วงจรการพัฒนาฐานข้อมูล (Database Life Cycle: DBLC) ของ Rob และCoronel (2000) ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้ใช้งาน การวิเคราะห์และออกแบบฐานข้อมูล การพัฒนาระบบ การทดสอบ และการปรับปรุงระบบตามข้อเสนอแนะของ

ผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้งานจริง ระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถรองรับการจัดการข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และด้านการบริหาร รวมทั้งการจัดการข้อมูลผู้ใช้งาน การสืบค้น การแก้ไข และการออกรายงานสรุปภาระงาน โดยระบบได้รับการพัฒนาในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันและจัดเก็บข้อมูลไว้ในฐานข้อมูลส่วนกลาง ทำให้ข้อมูลมีความถูกต้องเป็นปัจจุบัน และสามารถสืบค้นได้อย่างรวดเร็ว โครงสร้างฐานข้อมูลของระบบได้รับการออกแบบในลักษณะฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (Relational Database) เพื่อรองรับการจัดเก็บ การสืบค้น และการออกรายงานข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

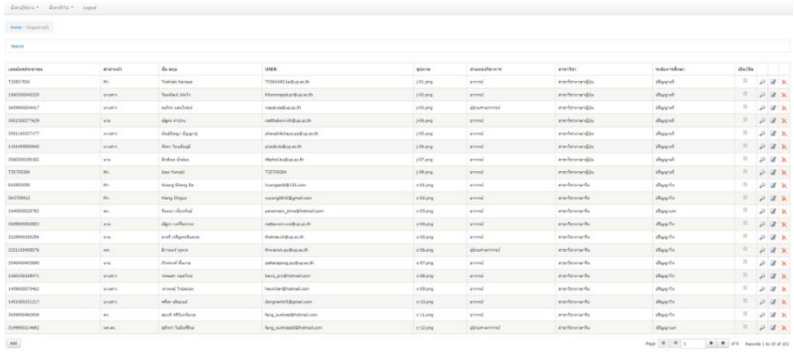
ภาพที่ 2 หน้าเข้าสู่ระบบ (Login)

จากภาพที่ 2 หน้าจอเข้าสู่ระบบเป็นจุดเริ่มต้นการใช้งานระบบฐานข้อมูล ภาระงานบุคลากรสายวิชาการ โดยทำหน้าที่ยืนยันตัวตน ของผู้ใช้งานก่อนเข้าสู่ระบบ โดยกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลตามประเภทผู้ใช้งาน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการข้อมูลภาระงานได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย พร้อมทั้งเชื่อมโยงผู้ใช้งานไปยังเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

ภาพที่ 3 หน้าบันทึกข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ

จากภาพที่ 3 หน้าหลักของระบบเป็นศูนย์กลางในการเข้าถึงฟังก์ชันการทำงานของระบบ โดยแสดงเมนูหลักสำหรับการบันทึกภาระงาน การพิจารณาอนุมัติภาระงาน การออกรายงาน และการจัดการข้อมูลเวลา ทั้งนี้เมนูที่แสดงและสิทธิ์การใช้งานจะแตกต่างกันตามบทบาทของผู้ใช้งาน เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการข้อมูลภาระงานให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 4 แสดงหน้าจัดการข้อมูลบุคลากรสายวิชาการ

จากภาพที่ 4 แสดงหน้าจัดการข้อมูลบุคลากรสายวิชาการใช้แสดงข้อมูล บุคลากรที่จัดเก็บในระบบในรูปแบบตาราง ประกอบด้วยข้อมูลรหัสบุคลากร ชื่อ–สกุล บัญชีผู้ใช้งาน หน่วยงาน สาขาวิชา และสิทธิ์การใช้งาน ผู้ดูแลระบบสามารถค้นหา เพิ่ม แก้ไข และลบข้อมูลบุคลากรได้ เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง เป็นปัจจุบัน และพร้อมสำหรับการบันทึกและบริหารจัดการภาระงานของบุคลากรสายวิชาการ

2. ผลการศึกษาประสิทธิภาพการใช้ระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบ

ลำดับ	ด้านการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับประสิทธิภาพ
1.	ความสามารถของระบบ	4.36	0.45	มากที่สุด
2.	ความง่ายต่อการใช้งาน	4.30	0.48	มากที่สุด
3.	ประสิทธิภาพของระบบ	4.33	0.47	มากที่สุด
4.	ความถูกต้องของข้อมูล	4.38	0.42	มากที่สุด
5.	ความปลอดภัยของระบบ	4.29	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ย		**4.33**	**0.46**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา พบว่า โดยภาพรวมระบบมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.33) แสดงว่าระบบสามารถรองรับการจัดเก็บบริหารจัดการ และประมวลผลข้อมูลภาระงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความถูกต้องของข้อมูล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.38) รองลงมา ได้แก่ ด้านความสามารถของระบบ ($\bar{X}$ = 4.36) ด้านประสิทธิภาพของระบบ ($\bar{X}$ = 4.33) ด้านความง่ายต่อการใช้งาน ($\bar{X}$= 4.30) และ ด้านความปลอดภัยของระบบ ($\bar{X}$ = 4.29) ตามลำดับ โดยทุกด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับ มากที่สุด

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจต่อการใช้ระบบบันทึกภาระงานของบุคลากรสายวิชาการ

ลำดับ	ด้านการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1.	ความพึงพอใจต่อระบบโดยรวม	4.32	0.45	มากที่สุด
2.	ระบบช่วยให้การบันทึกข้อมูลสะดวกรวดเร็ว	4.35	0.42	มากที่สุด
3.	ระบบมีความง่ายต่อการใช้งาน	4.30	0.47	มากที่สุด
4.	ระบบมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ	4.38	0.40	มากที่สุด
5.	ระบบช่วยลดความซ้ำซ้อนของงาน	4.25	0.50	มากที่สุด
6.	ระบบมีประสิทธิภาพในการประมวลผล	4.33	0.44	มากที่สุด
7.	ระบบช่วยสนับสนุนการประเมินผล	4.36	0.43	มากที่สุด
8.	ระบบสามารถค้นหาข้อมูลได้สะดวก	4.31	0.46	มากที่สุด
9.	ระบบช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร	4.29	0.48	มากที่สุด
10.	ความต้องการใช้งานระบบต่อในอนาคต	4.40	0.41	มากที่สุด
เฉลี่ย		**4.33**	**0.45**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา พบว่า โดยภาพรวม ระบบมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.33) แสดงให้เห็นว่าระบบสามารถรองรับการจัดเก็บบริหารจัดการ และประมวลผลข้อมูลภาระงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความถูกต้องของข้อมูลมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.38) รองลงมา ได้แก่ ด้านความสามารถของระบบ($\bar{X}$ = 4.36) ด้านประสิทธิภาพของระบบ ($\bar{X}$ = 4.33) ด้านความง่ายต่อการใช้งาน ($\bar{X}$= 4.30) และด้านความปลอดภัยของระบบ ($\bar{X}$ = 4.29) ตามลำดับ โดยทุกด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งาน ผลการวิจัยพบว่า ระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา สามารถรองรับการจัดเก็บ บริหารจัดการ และประมวลผลข้อมูลภาระงานได้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้ใช้งานก่อนการออกแบบและพัฒนาระบบ ทำให้ระบบสอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงานจริง โดยมีจุดเด่น คือ การรองรับการบันทึกภาระงานทั้ง 5 ด้าน การกำหนดสิทธิ์การใช้งาน และการออกรายงานจากฐานข้อมูลส่วนกลาง ส่งผลให้การจัดการข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จารุกิตติ์ สายสิงห์ (2563) และ ณัฐชริการ์ รุกิจเจริญ (2568) ที่พบว่า การพัฒนาระบบฐานข้อมูลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บ สืบค้น และบริหารจัดการข้อมูล นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Turban et al. (2015) ที่อธิบายว่า ระบบสารสนเทศที่ออกแบบให้สอดคล้องกับกระบวนการทำงานขององค์กรจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการข้อมูลและสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร

2. ประสิทธิภาพของระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการที่พัฒนาขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของระบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะระบบใช้การออกแบบฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (Relational Database) ทำให้ข้อมูลมีความถูกต้อง ลดความซ้ำซ้อน และสามารถสืบค้นหรือประมวลผลข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การบริหารจัดการข้อมูลมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ จารุกิตติ์ สายสิงห์ (2565)

ที่พบว่า ระบบฐานข้อมูลที่พัฒนาอย่างเหมาะสมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บและบริหารจัดการข้อมูล และสอดคล้องกับ Laudon และ Laudon (2020) และ O'Brien และ Marakas (2010) ที่อธิบายว่า การออกแบบฐานข้อมูลและกระบวนการประมวลผลที่เหมาะสมช่วยเพิ่มความถูกต้องและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการข้อมูล

3. ความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยความต้องการใช้งานระบบต่อในอนาคตมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบได้รับการออกแบบให้ใช้งานง่าย มีขั้นตอนการทำงานไม่ซับซ้อน และสามารถสนับสนุนการจัดเก็บและบริหารจัดการข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับจารุกิตติ์ สายสิงห์ (2563) ที่พบว่าระบบฐานข้อมูลช่วยลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลและเพิ่มความสะดวกในการสืบค้นข้อมูล นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ Laudon และ Laudon (2020) และ O'Brien และ Marakas (2010) ที่อธิบายว่า ระบบสารสนเทศที่ออกแบบให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานและใช้งานได้สะดวกจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและส่งเสริมการยอมรับของผู้ใช้งาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ศึกษาประสิทธิภาพการใช้ระบบ และศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อระบบ โดย 1) ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยสามารถพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาระงานบุคลากรสายวิชาการที่รองรับการจัดเก็บ บริหารจัดการ และประมวลผลข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ช่วยลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล เพิ่มความสะดวกในการบันทึก สืบค้น และจัดทำรายงานเพื่อสนับสนุนการบริหารงาน 2) ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าระบบสามารถรองรับการใช้งานและการบริหารจัดการข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานพบว่า โดยภาพรวมผู้ใช้งานมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่าระบบมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้งานจริง และตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งานได้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 หน่วยงานที่มีลักษณะการบริหารภาระงานใกล้เคียงกันสามารถนำระบบไปประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บและบริหารจัดการข้อมูล 1.2 ควรจัดอบรมและพัฒนาทักษะการใช้งานระบบแก่บุคลากรก่อนและระหว่างการใช้งาน พร้อมจัดทำคู่มือหรือ

สื่อประกอบการใช้งาน 1.3 ควรเตรียมโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เช่น ระบบเครือข่าย เครื่องแม่ข่าย (Server) และระบบสำรองข้อมูล ให้พร้อมรองรับการใช้งานอย่างต่อเนื่อง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาการพัฒนาระบบในหน่วยงานหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการใช้งานในบริบทที่แตกต่างกัน 2.2 ควรศึกษาการเชื่อมโยงระบบกับระบบสารสนเทศอื่นของมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการข้อมูล 2.3 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อช่วยวิเคราะห์และพยากรณ์ภาระงานของบุคลากรสายวิชาการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและการบริหารทรัพยากรบุคคลในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา. (2558). ประกาศคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา เรื่อง มาตรฐานภาระงานทางวิชาการของผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2558. *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 82 ง หน้า 65* (20 สิงหาคม 2558).

จารุกิตติ์ สายสิงห์. (2563). การพัฒนาระบบจัดเก็บฐานข้อมูลบุคลากรทางการศึกษาแบบ 360 องศา. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,* 7(2), 59–71.

_____. (2565). การประเมินประสิทธิภาพระบบจัดเก็บฐานข้อมูลบุคลากรทางการศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ,* 12(1), 1–15.

ณัฐชริการ์ รุกิจเจริญ. (2568). การออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของบุคลากร คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์,* 27(2), 25-41.

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. 2553. *ราชกิจจานุเบกษา ตอนที่ 127* หน้า 44 ก (16 กรกฎาคม 2553).

Codd, E. F. (1970). A relational model of data for large shared data banks. *Communications of the ACM,* 13(6), 377–387. https://doi.org/10.1145/362384.362685

Connolly, T., & Begg, C. (2015). *Database systems: A practical approach to design, implementation, and management* (6th ed.). Pearson.

Date, C. J. (2012). *Database design and relational theory: Normal forms and all that jazz*. O'Reilly Media.

Elmasri, R., & Navathe, S. B. (2015). *Fundamentals of database systems* (7th ed.). Pearson.

Laudon, K. C., & Laudon, J. P. (2020). *Management information systems: Managing the digital firm* (16th ed.). Pearson.

O'Brien, J. A., & Marakas, G. M. (2010). *Management information systems: Managing information technology in the business enterprise* (10th ed.). McGraw-Hill.

Shelly, G. B., & Rosenblatt, H. J. (2012). *Essentials of systems analysis and design* (9th ed.). Course Technology, Cengage Learning.

Turban, E., Pollard, C., & Wood, G. (2015). *Information technology for management: Advancing sustainable, profitable business growth* (10th ed.). John Wiley & Sons.

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3*

THE PROGRAM TO ENHANCE TEACHERS' STUDENT-CENTERED LEARNING MANAGEMENT COMPETENCY UNDER THE BURIRAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ทัตพร อินทรีย์[1] และ ธัชชัย จิตรนันท์[2]

Thattaporn Inzee[1] and Thatchai Chittranun[2]

[1-2]สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[1-2]Education Administration and Development, Faculty of Education,

Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67010581022@msu.ac.th

วันที่รับบทความ : 25 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 2 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 4 มิถุนายน 2569

Received 25 May 2026; Revised 2 June 2026; Accepted 4 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) สร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา จำนวน 346 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลาย

Citation:

* ทัตพร อินทรีย์ และ ธัชชัย จิตรนันท์. (2569). โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 19-35.

Thattaporn Inzee and Thatchai Chittranun. (2026). The Program To Enhance Teachers' Student-Centered Learning Management Competency Under The Buriram Primary Educational Service Area Office 3. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 19-35.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 สร้างและประเมินโปรแกรม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 6 คน จาก 3 โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา จำนวน 5 คน โดยใช้แบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านการประเมินและสะท้อนผล ด้านการเสริมแรง 2) โปรแกรมประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการ และการประเมินผล มี 4 Module ได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเสริมแรง การประเมินและสะท้อนผล ใช้เวลาเสริมสร้าง 140 ชั่วโมง ผลการประเมินโปรแกรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การสร้างและประเมินโปรแกรม, สมรรถนะครู, สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

Abstract

This research aimed to 1) study the current state, desired state, and necessary needs of learner-centered learning management competencies, and 2) develop and evaluate a program to enhance learner-centered learning management competencies. The research is divided into two phases: Phase 1 involves studying the current state, desired state, and necessary needs. The sample group consists of 346 teachers from educational institutions, selected through multi-stage sampling. Data were collected using a questionnaire with reliability values ranging from 0.80 to 1.00 and analyzed using percentage, mean, standard deviation, and necessity index. Phase 2 involves developing and evaluating the program. The informants include 6 school administrators and

teachers from 3 schools with best practices, selected through purposive sampling. Data were collected using interviews and analyzed through content analysis. The program's appropriateness and feasibility were reviewed by 5 educational experts using an evaluation form, and data were analyzed using mean and standard deviation.

The research findings revealed that 1) the current state is at a high level, and the desired state is at the highest level. The necessary needs for enhancement, ranked from most to least, include learning design, self-directed learning, evaluation and reflection, and reinforcement. 2) The program consists of principles, objectives, content, methods, and evaluation. It includes 4 modules: learning design, self-directed learning, reinforcement, and evaluation and reflection, taking 140 hours to enhance. The program evaluation results show a high level of appropriateness and the highest level of feasibility.

Keywords: Program development and evaluation, teacher competencies, teacher competencies in learner-centered learning management

บทนำ

การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี เป็นรากฐานสำคัญของคนไทย โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหลักในการจัดนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานการศึกษา และหลักสูตรแกนกลางให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุลทั้งร่างกาย ความรู้ และคุณธรรม ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่จำเป็นในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ การเรียนรู้ตลอดชีวิตตามศักยภาพของแต่ละบุคคล (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2562)

การจัดการเรียนรู้และการวิเคราะห์ผู้เรียนในปัจจุบัน ครูยังเน้นยึดติดกับวิธีสอนแบบเดิม เนื้อหารายวิชามีความยาก ขาดการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และเคร่งครัดกับมาตรฐานวิชาชีพมากเกินไป อีกทั้งโรงเรียนยังเผชิญปัญหาขาดแคลนอุปกรณ์สื่อ และวัสดุสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่พร้อมใช้งาน ประกอบกับครูผู้สอนยังขาดทักษะและ

ความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในการสืบค้นข้อมูลเพื่อพัฒนาการสอน รวมถึงขาดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และขาดทักษะความชำนาญในการสร้างหรือใช้เครื่องมือวัดประเมินผลการเรียนรู้ให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน (ภัทรีญา ภูขามคม, 2567)

จากรายงานผลการทดสอบระดับชาติ (ONET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2567 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ ผลมาจากครูในสถานศึกษาขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่ครูหนึ่งคนต้องแบกภาระสอนทุกรายวิชาและทุกระดับชั้น อีกทั้งภาระงานค่อนข้างมาก ทำให้มีเวลาในการสอนน้อย ครูต้องเร่งรัดเนื้อหา นักเรียนขาดเวลาตกผลึก รวมถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัย์ เขต 3 มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและสถานที่ ทำให้ไม่สามารถจัดอบรมพัฒนาครูได้อย่างทั่วถึง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3, 2567)

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยในฐานะครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างเป็นระบบ โดยการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น นำไปสู่การสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะของครูในสังกัดให้มีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูให้สูงขึ้น ตอบสนองต่อการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ผู้เรียนให้เติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

2. เพื่อสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

การทบทวนวรรณกรรม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้โอกาสผู้เรียนมีส่วนร่วม ด้วยความมุ่งหวังที่จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิด สร้างความรู้ได้ด้วยตนเองโดยมีปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมกับผู้สอน และผู้เรียนด้วยกันเพื่อพัฒนากาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ในบริบทที่มีอยู่และเกิดขึ้นตามสภาพจริง รวมถึงพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ที่จะคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ วางแผน และตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จะช่วยทำให้คุณภาพของชีวิตดีขึ้น (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2559) การเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องเป็นผู้มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวในกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่าครู โดยการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวหรือ active participation นี้ไม่ได้หมายความถึงเฉพาะลักษณะที่แสดงออกทางกายอย่างกระฉับกระเฉงเท่านั้น แต่หมายรวมถึงความกระฉับกระเฉงทั้งทางกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ (ทิศนา แขมมณี, 2567)

สมรรถนะเป็นบุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้น สร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ เป็นสิ่งที่ประกอบขึ้นมาจาก ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ แรงจูงใจ มีองค์ประกอบ 5 ส่วน ได้แก่ 1) ทักษะ (Skills) เป็นสิ่งที่บุคคลกระทำได้ดีและฝึกปฏิบัติประจำจนเกิดความชำนาญ 2) ความรู้ (Knowledge) ซึ่งหมายถึงความรู้เฉพาะด้านของบุคคล 3) มโนทัศน์ของคน (Self - Concept) ทัศนคติ ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตน หรือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าตนเองเป็น 4) บุคลิกลักษณะประจำตัวบุคคล (Trai) บุคลิกลักษณะประจำของบุคคล เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลผู้นั้น 5) แรงจูงใจ (Motive) แรงจูงใจหรือแรงจับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่สิ่งที่เป็นเป้าหมายของเขา (McClelland, D. C., 1999)

โปรแกรมเป็นเป็นรายละเอียดของแนวการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาผู้รับการเสริมสร้างให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้มากที่สุด โดยผู้ที่สร้างโปรแกรมจะเรียกชื่อแตกต่างกันไป โปรแกรมเป็นเสมือนสื่อกลางที่ก่อให้เกิดลำดับขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นโดยการมีภาระที่สำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพให้กับผู้เสริมสร้างจากความสามารถหรือพฤติกรรมในระดับกว้าง ในตอนต้นไปสู่ความสามารถหรือพฤติกรรมที่มีความเฉพาะเจาะจงในตอนท้าย (Rothwell, W.J. & Cookson, P.S., 1997)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ระยะที่ 2 การสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาการที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 3,149 คน จาก 214 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 346 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในระยะที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 6 คน จาก 3 โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) สอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งทางวิชาการ และเขตอำเภอที่ตั้งของสถานศึกษา ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating Scale) สอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตอนที่ 3 แบบสอบถามลักษณะปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ด้วยเทคนิค Index of Item Objective Congruence (IOC) หาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach

(Cronbach, L. J., 1951) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.956 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.972 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 6 ข้อ ซึ่งเป็นลักษณะคำถามปลายเปิด ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมในระยะแรกเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือราชการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จากนั้นติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียนเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และนำส่งแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปยังกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองโดยนัดหมายผู้ที่ได้รับเอกสารกรอกข้อมูลภายใน 1 สัปดาห์ การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จากนั้นนำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์ส่งถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเองพร้อมนัดหมายวันเวลาที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสะดวกในการให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัย และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่นัดหมายพร้อมเก็บบันทึกข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ อุปกรณ์บันทึกเสียง รวมถึงอุปกรณ์บันทึกภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรถถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้

4.51 – 5.00 มีการปฏิบัติในปัจจุบัน/ที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50 มีการปฏิบัติในปัจจุบัน/ที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50 มีการปฏิบัติในปัจจุบัน/ที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50 มีการปฏิบัติในปัจจุบัน/ที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50 มีการปฏิบัติในปัจจุบัน/ที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. นำค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาวิเคราะห์จัดลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างโดยใช้วิธีการหาค่าผลต่างระหว่างสภาพที่พึงประสงค์ (I) กับสภาพปัจจุบัน (D) ทำการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI modified) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562)

4. นำผลจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างและผลจากการสัมภาษณ์ในระยะที่ 2 มาวิเคราะห์ความสอดคล้องเพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบในการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

สภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.61) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเสริมแรง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การประเมินและสะท้อนผล การออกแบบการเรียนรู้

สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =

4.75) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเสริมแรง การประเมินและสะท้อน

ลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การประเมินและสะท้อนผล การเสริมแรง

2. โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ประกอบด้วย 1) หลักการของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหาของโปรแกรม มีทั้งหมด 4 Module ได้แก่ Module 1 การออกแบบการเรียนรู้ Module 2 การเรียนรู้ด้วยตนเอง Module 3 การเสริมแรง Module 4 การประเมินและสะท้อนผล 4) วิธีการของโปรแกรม และ 5) การวัดประเมินผลของโปรแกรม หลักการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จะใช้วิธีการเสริมสร้างที่หลากหลายเพื่อสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจรวมถึงทักษะของผู้เข้าร่วม ให้ผู้เข้าร่วมได้นำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง โดยผู้วิจัยได้ทำการจัดกลุ่มวิธีการที่คล้ายกันเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนา นั่นคือ การเสริมสร้างจากประสบการณ์ ร้อยละ 70 ประกอบด้วย การทำงานจริง การได้รับมอบหมายงาน และการลงมือปฏิบัติ/ทดลองทำจริง ต่อมาคือการเสริมสร้างจากผู้อื่น ร้อยละ 20 ประกอบด้วย การสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม/ทำงานร่วมกัน และการได้รับ Feedback ส่วนการเสริมสร้างจากโปรแกรม ร้อยละ 10 ประกอบด้วย การฝึกอบรม และการเรียนรู้ด้วยตนเอง การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาการสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่าสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามนโยบายของเขตพื้นที่อย่างเคร่งครัด ที่ผลปรากฏเช่นนี้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2562) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีความตระหนักและปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพที่คุรุสภากำหนด ซึ่งเน้นให้ครูต้องมีความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และศาสตร์การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้งยังสอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 (2567) ที่ส่งเสริมการพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ มีมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ และมีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองทิศทางการพัฒนาประเทศมุ่งเน้น การที่สมรรถนะด้านการเสริมแรงและการเรียนรู้ด้วยตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นถึงความพยายามของครูในการปรับบทบาทสู่การเป็น Life Coach ตามแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 แม้ภาพรวมจะอยู่ในระดับมาก แต่สมรรถนะด้านการออกแบบการเรียนรู้กลับมีลำดับต่ำที่สุดในกลุ่มผลการวิจัย ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับปัญหาที่ว่าครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาและขาดความถนัด โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่ครูต้องสอนทุกรายวิชา ทำให้ขาดประสบการณ์และจัดการเรียนการสอนได้ไม่เต็มที่ ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและเวลา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีมากเกินไปในบางภาคเรียน ส่งผลให้เวลาเรียนไม่เพียงพอต่อการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างเข้มข้น รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณและสถานที่ทำให้ครูบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงการอบรมพัฒนาสมรรถนะได้อย่างทั่วถึงตามความต้องการ การที่สมรรถนะด้านการออกแบบการเรียนรู้และการประเมินผลตามสภาพจริงยังคงเป็นลำดับท้ายแต่ก็ยังสอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ที่มุ่งเน้นให้ครูต้องหันมาให้ความสำคัญกับการออกแบบเส้นทางการเรียนรู้เฉพาะบุคคลและการประเมินจากพัฒนาการและความประพฤติควบคู่ไปกับการทดสอบ ดังนั้น สภาพปัจจุบันนี้จึงเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับผู้วิจัยในการนำไปวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูที่ตรงจุด โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะการสร้างนวัตกรรมและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นต่อไป

สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สมรรถนะด้านการออกแบบการเรียนรู้ เป็นสมรรถนะที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญในระดับพึงประสงค์สูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2562) ที่เน้นย้ำว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับด้านนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในการเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้ออกแบบประสบการณ์เพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดรายบุคคล สอดรับกับแนวคิดของ บุญเลี้ยง ทุมทอง (2559) ที่ระบุว่าการวางแผนการสอนที่เหมาะสมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อให้เห็นภาพรวมของการศึกษาอย่างเป็นระบบ สมรรถนะด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองมีระดับความพึงประสงค์รองลงมา ซึ่งสอดคล้องกับประกาศของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2562) เรื่องสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ที่ระบุว่าครูต้องเป็นผู้ที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดีเพื่อขับเคลื่อนอนาคตของชาติ ในขณะที่ด้านการเสริมแรง สะท้อนถึงความเข้าใจในจิตวิทยาการศึกษา เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุขและเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองตามศักยภาพสูงสุด แม้สมรรถนะด้านการประเมินและสะท้อนผลจะมีลำดับความพึงประสงค์อยู่ในลำดับท้าย แต่ยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้รายบุคคล การประเมินในที่นี้มิใช่เพียงการทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนา โดยพิจารณาจากพัฒนาการ ความประพฤติ และการสังเกต เพื่อนำผลมาสะท้อนและปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับสภาพปัญหาที่พบในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 (2567) เช่น ปัญหาครูสอนไม่ตรงตามสาขาวิชา และผลสัมฤทธิ์ ONET ที่ต่ำกว่าระดับประเทศ จะเห็นได้ว่าสภาพที่พึงประสงค์ในระดับสูงนี้เป็นสัญญาณเชิงบวกที่แสดงถึงความต้องการจำเป็น (Need) ในการยกระดับคุณภาพการศึกษา การที่ครูมุ่งหวังที่จะพัฒนาสมรรถนะทั้ง 4 ด้านนี้ เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็กและเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเขตพื้นที่ที่ว่า องค์กรแห่งคุณภาพ องค์กรแห่งความสุข

ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เรียงลำดับจากความต้องการมากไปหาความต้องการน้อย ได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การประเมินและสะท้อนผล การเสริมแรง ตามลำดับ ซึ่งสมรรถนะด้านการออกแบบการเรียนรู้มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการแปรเปลี่ยนนโยบายและหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับปัญหาที่พบในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 (2567) ซึ่งประสบปัญหาครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอกและครูในโรงเรียนขนาดเล็กต้องสอนควบหลายวิชา ส่งผลให้ครูขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการออกแบบกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2562) และแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ที่มุ่งเน้นการออกแบบเส้นทางการเรียนรู้เฉพาะบุคคล จากลำดับความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่บูรณาการความหลากหลายทางปัญญา โดยต้องเป็นโปรแกรมที่ยืดหยุ่นและก้าวข้ามข้อจำกัดด้านงบประมาณและสถานที่ เช่น การใช้แพลตฟอร์มเทคโนโลยีดิจิทัลหรือกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตามศักยภาพสูงสุด อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรและมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สื่อให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นในการสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

2. โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ประกอบด้วย 1) หลักการของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหาของโปรแกรม มีทั้งหมด 4 Module ได้แก่ Module 1 การออกแบบการเรียนรู้ Module 2 การเรียนรู้ด้วยตนเอง Module 3 การเสริมแรง Module 4 การประเมินและสะท้อนผล 4) วิธีการของโปรแกรม และ 5) การวัดประเมินผลของโปรแกรม หลักการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จะใช้วิธีการเสริมสร้างที่หลากหลายเพื่อสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจรวมถึงทักษะของผู้เข้าร่วม ให้ผู้เข้าร่วมได้นำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง โดยผู้วิจัยได้ทำการจัดกลุ่มวิธีการที่คล้ายกันเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนา นั่นคือ การเสริมสร้างจากประสบการณ์ ร้อยละ 70 ประกอบด้วย การทำงานจริง การได้รับมอบหมายงาน และการลงมือปฏิบัติ/ทดลองทำจริง ต่อมาคือการเสริมสร้างจากผู้อื่น ร้อยละ 20 ประกอบด้วย การสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม/ทำงานร่วมกัน และการได้รับ Feedback ส่วนการเสริมสร้างจากโปรแกรม ร้อยละ 10 ประกอบด้วย การฝึกอบรม และการเรียนรู้ด้วยตนเอง การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Barr, M.J. & Keating, L.A. (1990) ที่ระบุว่าโปรแกรมคือหน่วยที่จัดขึ้นเพื่อทำกิจกรรมพิเศษตามความต้องการ มีการจัดลำดับการปฏิบัติที่วางแผนไว้ (Series of Planned Intervention) เพื่อเป้าหมายโดยเฉพาะ นอกจากนี้ การที่โปรแกรมมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะผ่าน 4 Module คือ การออกแบบการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเสริมแรง การประเมินและสะท้อนผล อีกทั้งยังสอดรับกับนิยามของ Rothwell, W.J. & Cookson, P.S. (1997) ที่มองว่าโปรแกรมคือรายละเอียดของแนวการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาผู้รับการเสริมสร้างให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย โดยนำพฤติกรรมจากระดับกว้างไปสู่ความเฉพาะเจาะจงในตอนท้าย การที่ผู้วิจัยกำหนดสัดส่วนการเสริมสร้างจากประสบการณ์ (70%) การเสริมสร้างจากผู้อื่น (20%) และการเสริมสร้างจากโปรแกรม (10%) ถือเป็นการประยุกต์ใช้กระบวนการพัฒนาที่เน้นการปฏิบัติจริง ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีประสิทธิภาพตามที่ Rothwell & Cookson (1997) ได้เสนอไว้ การเสริมสร้างจากผู้อื่น (20%) การสอนงานและการได้รับ Feedback เป็นส่วนสำคัญในการปรับปรุงทักษะผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเสริมสร้างจากโปรแกรม (10%) การฝึกอบรมทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานหรือระเบียบการที่บอกขั้นตอนตามลำดับ

ผลการประเมินพบว่าโปรแกรมมีความเหมาะสมในระดับมาก และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการสังเคราะห์องค์ประกอบของผู้วิจัยมีความเป็นระบบ โดยผ่านขั้นตอนการตรวจสอบเอกสาร (Reviewing) และการจัดทำเอกสารประกอบอย่างครบถ้วน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการพัฒนาโปรแกรมทางเทคนิค การที่

ผู้เชี่ยวชาญให้การยอมรับในระดับสูงแสดงว่าโปรแกรมนี้สามารถนำไปสู่ผลกระทบเชิงบวกในองค์การ และมีการวัดผลลัพธ์ที่ชัดเจนตามแนวทางการประเมินประสิทธิภาพโปรแกรม ดังนี้น โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นนี้ ไม่ได้เป็นเพียงแค่การจัดอบรมในห้องเรียน แต่เป็นการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience Design) ที่บูรณาการทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ (Action Learning) โดยมีโครงสร้างที่ชัดเจน มีความยืดหยุ่นตามบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 และผ่านการตรวจสอบคุณภาพเชิงวิชาการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมที่เป็นมาตรฐาน ทำให้โปรแกรมมีความพร้อมในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โดยการวิจัยเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า 1. สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านการประเมินและสะท้อนผล ด้านการเสริมแรง 2. โปรแกรมประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการ และการประเมินผล มี 4 Module ได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเสริมแรง การประเมินและสะท้อนผล ใช้เวลาเสริมสร้าง 140 ชั่วโมง ผลการประเมินโปรแกรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผลของการศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่าด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ การออกแบบการเรียนรู้ ในส่วนของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยีที่มีความหลายหลายมาช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์ ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ควรเร่งพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เน้นการฝึกปฏิบัติจริงในการออกแบบแผนจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่บูรณาการทักษะการคิดขั้นสูง โดยเปลี่ยนบทบาทครูจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวก ส่งเสริมให้ครูเลือกใช้สื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่หลากหลายมาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการแก้ปัญหาและคิดนอกกรอบ ไม่ใช่เพียงการใช้เทคโนโลยีเพื่อการนำเสนอเท่านั้น อีกทั้งควรมีการจัดทำ Platform หรือฐานข้อมูลกลางที่รวบรวมสื่อและ

กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ครูในสังกัดสามารถเข้าถึงและนำไปปรับใช้ ได้ตามบริบทของห้องเรียน และที่สำคัญคือสำนักงานเขตฯ ควรจัดสรรทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้ครอบคลุมและเพียงพอ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อลดช่องว่างในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมกลุ่มและการสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการคิดวิเคราะห์ ศึกษานิเทศก์ควรลงพื้นที่ให้คำปรึกษาด้านการออกแบบการเรียนรู้ในลักษณะ Coaching และ Mentoring มากกว่าการตรวจเอกสาร โดยเน้นดูที่พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนว่ามีการแสดงออกถึงการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์เพียงใด หรืออาจมีการจัดเวทีประกวดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูในสังกัดที่มีผลงานโดดเด่น 1.2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจง สามารถวัดผลได้และมีกรอบเวลาการเรียนรู้ที่ชัดเจน พบว่ามีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงเป็นลำดับที่ 2 รองจากการออกแบบการเรียนรู้ ดังนั้น ครูควรปรับเปลี่ยนกระบวนการจากการเป็นผู้วางแผนการเรียนรู้เพียงฝ่ายเดียว มาเป็นการสร้างพื้นที่ส่วนรวมทางความคิดโดยในระยะเริ่มต้นของบทเรียน ครูควรสังเกตการณ์และสนับสนุนโดยให้ความสำคัญกับการสร้างทักษะการวางแผนและการตัดสินใจให้กับผู้เรียน เพราะเป้าหมายการเรียนรู้ที่ผู้เรียนกำหนดขึ้นเองจะเป็นเข็มทิศที่มีพลังมากกว่าคำสั่งจากหน้าชั้นเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 1.3 ผลของการศึกษาโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการสัมภาษณ์ พบว่า จุดเด่นที่สถานศึกษาควรนำไปปรับประยุกต์ใช้คือการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์ Backward Design ซึ่งเป็นการเริ่มต้นจัดการเรียนรู้ด้วยการกำหนดผลลัพธ์สุดท้ายเป็นลำดับแรก สถานศึกษาที่นำกระบวนการนี้ไปใช้จะมุ่งเน้นไปที่การตั้งคำถามถึงเป้าหมายสูงสุดของการเรียนรู้ หรือความเข้าใจที่คงทนที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน กระบวนการนี้ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถกลั่นกรองมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ซับซ้อน ให้กลายเป็นจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและมีเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา และสร้างทิศทางที่แม่นยำในการพัฒนาผู้เรียน **2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบการนิเทศหรือการเป็นพี่เลี้ยงผ่านระบบออนไลน์ เพื่อสนับสนุนการเสริมสร้างจากผู้อื่น (20%) ให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึงในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือโรงเรียนขนาดเล็ก 2.2 ควรส่งเสริมให้ครูใน

สถานศึกษาทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาการออกแบบการเรียนรู้เฉพาะวิชา โดยเฉพาะในกลุ่มครูที่สอนไม่ตรงสายงาน เพื่อสร้างนวัตกรรมการสอนที่สอดคล้องกับบริบทของตนเอง

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดิจิทัลมาช่วยในการประเมินและสะท้อนผล (Module 4) เพื่อให้ครูสามารถติดตามพัฒนาการของผู้เรียนรายบุคคลได้อย่างเป็นระบบและลดภาระงานเอกสาร

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แขมมณี. (2567). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2559). *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Theories and Development of Instructional Model)*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนพิเศษ 68 ง หน้า 18* (20 มีนาคม 2562).

ภัทรีญา ภูขามคม. (2567). การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนอนุบาลลำปาว สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *สมรรถนะครูยุคใหม่*. เรียกใช้เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2568 จาก http://www.obec.go.th

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2568*. เรียกใช้เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.brm3.go.th

Barr, M.J. & Keating, L.A. (1990). Introduction: Elements of program development. In M.J. Barr, L.A. Keating and Associates, *Developing effective student services program*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient Alpha and the Internal Structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.

McClelland, D. C. (1999). *A Competency Model for Human Resource Management Cycle*. Boston: Mcber.

Rothwell, W.J. & Cookson, P.S. (1997). *Beyond instruction: Comprehensive program planning for business and education*. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.

กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ*

STRATEGIES FOR DEVELOPING PROFESSIONAL COMPETENCIES AND BUDDHIST MORAL ETHICS OF TEACHERS UNDER THE OFFICES OF EDUCATIONAL SERVICE AREAS IN NORTHERN THAILAND

กวินท์ทิพย์ รุจธนจิรัช

Kawintip Rujathanajirach

นักวิชาการอิสระ ประเทศไทย

Independent Scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: ruchthanajiratkawinthip@gmail.com

วันที่รับบทความ : 25 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 1 กรกฎาคม 2569

Received 25 June 2026; Revised 29 June 2026; Accepted 1 July 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู และ 3) สังเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน รูปแบบการวิจัยเชิงอธิบายลำดับขั้น การวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ จำนวน 400 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนา

Citation:

* กวินท์ทิพย์ รุจธนจิรัช. (2569). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 36-52.

Kawintip Rujathanajirach. (2026). Strategies For Developing Professional Competencies And Buddhist Moral Ethics Of Teachers Under The Offices Of Educational Service Areas In Northern Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 36-52.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ครู และพระสงฆ์นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 15 รูป/คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) สมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าครูมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของวิชาชีพควบคู่กับการดำรงตนตามหลักคุณธรรมเชิงพุทธ 2) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ วัฒนธรรมองค์กรเชิงคุณธรรม และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) กลยุทธ์การพัฒนาที่เหมาะสมประกอบด้วย การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการพัฒนาวิชาชีพ การเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเชิงคุณธรรม และการใช้ระบบพี่เลี้ยงและการสะท้อนคิดตามแนวพุทธ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: สมรรถนะวิชาชีพครู, คุณธรรมเชิงพุทธ, กลยุทธ์การพัฒนา

Abstract

This research article aimed to: 1) examine the levels of teachers' professional competencies and Buddhist moral ethics; 2) analyze the factors affecting the development of teachers' professional competencies and Buddhist moral ethics; and 3) synthesize strategies for developing teachers' professional competencies and Buddhist moral ethics. The study employed a mixed methods research approach using an explanatory sequential design. In the quantitative phase, the sample consisted of 400 teachers under the Offices of Educational Service Areas in Northern Thailand, selected through multistage sampling. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire. The data were analyzed using mean, standard deviation, and multiple regression analysis. In the qualitative phase, the key informants consisted of school administrators, experts in teacher development, and Buddhist monk scholars, totaling 15 participants. Data were collected through semi-structured in-depth interviews and analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: 1) the overall levels of teachers' professional competencies and Buddhist moral ethics were high, indicating that teachers were well prepared to perform their professional roles while adhering to Buddhist moral principles; 2) academic leadership, ethical organizational culture, and continuous professional development significantly affected the development of teachers' professional competencies and Buddhist moral ethics; and 3) the appropriate development strategies comprised the integration of Buddhist principles into professional development, the enhancement of ethically oriented professional learning communities, and the implementation of mentoring systems and Buddhist-based reflective practices. These strategies can serve as guidelines for the sustainable development of teachers.

Keywords: Teacher Professional Competency, Buddhist Moral Virtues, Development Strategies

บทนำ

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้กระทรวงศึกษาธิการได้นำแนวคิดในการจัดการเรียนรู้โดยกำหนดเป็นนโยบาย ที่มุ่งหวังให้มีการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอน เพื่อเอื้อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสมากขึ้นในการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีปฏิสัมพันธ์และรู้จักการทำงานเป็นทีม ได้ฝึกคิดวิเคราะห์วางแผน แก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ รวมทั้งมีโอกาสได้พัฒนาจิตใจให้เห็นคุณค่าของการเป็นคนดี ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวม และที่สำคัญต้องพัฒนาผู้เรียนให้ค้นหาศักยภาพและความชอบของตนเองได้ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการนิเทศติดตามการดำเนินการตามนโยบาย (เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์, 2561) ซึ่งจากการดำเนินตามนโยบายพบว่า โดยภาพรวมการดำเนินโครงการส่งผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยวัดจากความการพัฒนาทักษะของผู้เรียนที่สามารถสร้างผลงานในการประกอบอาชีพและการแข่งขันในระดับต่าง ๆ ของประเทศ (สุเทพ ชิตยวงษ์, 2562)

ในระดับนโยบายภาพรวม แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้วางเป้าหมายการพัฒนาคนไทยให้เป็น “พลเมืองดี” และพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ควบคู่

“คุณธรรม จริยธรรม” ซึ่งมีนัยสำคัญว่าการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต้องอาศัยครูที่มีทั้งสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้และมีฐานคุณธรรมเพื่อหล่อหลอมผู้เรียนอย่างสมดุล (รายงานผลการศึกษาสถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย, 2558) ดังนั้น การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู” จึงมีความสำคัญในเชิงตอบโจทย์นโยบาย เพราะมุ่งค้นหาแนวทางเชิงระบบที่ทำให้การพัฒนาครูเกิดผลจริงในห้องเรียนและเกิดผลต่อคุณลักษณะผู้เรียน ไม่ใช่เพียงผลลัพธ์เชิงกิจกรรมหรือจำนวนชั่วโมงพัฒนา ซึ่งภาพรวมและแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้ได้ผลจริงแก้ปัญหาใหญ่ คือการปฏิรูปครูอาจารย์และผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความเป็นนักวิชาการและผู้นำเพิ่มขึ้น ปฏิรูปการพัฒนาการคัดเลือกและให้ผลตอบแทนผู้บริหารสถาบันและครู อาจารย์ ที่มีความรู้ความสามารถ (สุไม บิลไบ, 2558) ในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความรู้ทักษะแบบคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ประยุกต์ใช้เป็น สามารถแก้ปัญหา เรียนรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง มีความเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ ที่มีขีดความสามารถแข่งขันกับคนอื่น ๆ และประเทศอื่น ๆ ได้เพิ่มขึ้น ปฏิรูปโรงเรียนสามหมื่นกว่าแห่งทั้งประเทศให้มีคุณภาพสูงขึ้น ใกล้เคียงกับโรงเรียนชั้นนำที่มีชื่อเสียงประชาชนเข้าใจเรื่องความสำคัญของปฏิรูปการศึกษาต้องพยายามทาให้ทั้งชนชั้นนาและประชาชนทั่วไป มีความรู้ความเข้าใจ ความจำเป็นของการปฏิรูประบบการจัดการศึกษาที่ต้องก้าวข้ามระบบราชการแบบรวมศูนย์ อำนาจนิยมขาดการตรวจสอบจากภาคประชาชน เป็นการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาที่มีภาคีหลายฝ่ายเข้ามาร่วมรับผิดชอบอย่างเป็นประชาธิปไตย และสนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศได้เพิ่มขึ้น (วิทยากร เชียงกูล, 2559)

บริบทพื้นที่ภาคเหนือมีความหลากหลายทั้งด้านภูมิประเทศ ความเหลื่อมล้ำโอกาสและข้อจำกัดทรัพยากรของสถานศึกษา ทำให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องการ “กลยุทธ์” ที่เหมาะกับบริบท (context-responsive strategies) เพื่อพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและคุ้มค่า งานทบทวนวรรณกรรมด้านการพัฒนาวิชาชีพครูในระดับนานาชาติชี้ว่า การพัฒนาครูที่มีประสิทธิผลควรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง เชื่อมโยงการปฏิบัติจริง สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันของครู และสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนมากกว่าการพัฒนาแบบครั้งคราว นัยนี้ทำให้การวิจัยเชิงกลยุทธ์ในระดับเขตพื้นที่มีความจำเป็น เพื่อออกแบบ “ชุดกลไกล” ที่ทำให้การพัฒนาครูเกิดขึ้นได้จริงภายใต้ข้อจำกัดเฉพาะพื้นที่ (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2559)

นอกจากมิติวิชาชีพแล้ว มิติ “คุณธรรมเชิงพุทธ” มีความสำคัญต่อการสร้างความน่าเชื่อถือของวิชาชีพครูและการสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่เกื้อหนุนการเรียนรู้ เพราะคุณธรรมของครูสัมพันธ์กับการปฏิบัติต่อผู้เรียน ความเป็นธรรม การเมตตา ความรับผิดชอบ และความเป็นแบบอย่าง ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของผู้เรียน อีกทั้งกรอบแนวคิดด้าน “values education” ในระดับสากลยังสนับสนุนว่าการปลูกฝังค่านิยม/คุณธรรมควรถูกบูรณาการในระบบการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ใช่เป็นเพียงกิจกรรมเสริม ด้วยเหตุนี้การวิจัยครั้งนี้จึงมีคุณค่าเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ โดยมุ่งสังเคราะห์กลยุทธ์ที่ผสานการยกระดับสมรรถนะวิชาชีพกับการเสริมสร้างคุณธรรมเชิงพุทธของครู เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาคเหนือสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาครูที่ “เก่งและดี” อย่างยั่งยืนในบริบทจริงของพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู
3. เพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ มีฐานคิดสำคัญจากแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะวิชาชีพครู การพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง คุณธรรมเชิงพุทธ และการบริหารเชิงกลยุทธ์ในสถานศึกษา ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันในการยกระดับคุณภาพครูให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีจิตวิญญาณความเป็นครู และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

สมรรถนะวิชาชีพครูเป็นความสามารถเชิงบูรณาการของครูในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อจัดการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียน บริหารจัดการชั้นเรียน ใช้นวัตกรรมทางการศึกษา และประเมินผลการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษา มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของคุรุสภาได้กำหนดให้ครูต้องมีมาตรฐาน

ด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน ซึ่งสะท้อนว่าการเป็นครูมิได้จำกัดอยู่เพียงความสามารถในการสอน แต่ครอบคลุมถึงการพัฒนาผู้เรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการดำรงตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556) สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558) ที่ชี้ให้เห็นว่า การผลิตและพัฒนาครูของไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสมรรถนะเชิงวิชาชีพควบคู่กับคุณลักษณะความเป็นครู เนื่องจากครูเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาโดยรวม

การพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับสมรรถนะครูให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความรู้ เทคโนโลยี และลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาครูที่มีประสิทธิผลควรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานจริง เปิดโอกาสให้ครูได้เรียนรู้ร่วมกัน และมีการสะท้อนคิดจากประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ของตนเอง Desimone (2009) เสนอว่า การพัฒนาวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานควรประกอบด้วยสาระที่ชัดเจน การเรียนรู้เชิงรุก ความสอดคล้องกับนโยบายหรือบริบทการทำงาน ระยะเวลาที่เพียงพอ และการมีส่วนร่วมของครูในลักษณะชุมชนแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ Darling-Hammond, Hyler, and Gardner (2017) ยังชี้ว่า การพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพต้องเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญ การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างครูอย่างต่อเนื่อง มิใช่การอบรมระยะสั้นที่แยกขาดจากบริบทการทำงาน

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาครู เพราะช่วยให้ครูเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน พัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และสะท้อนผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ Hord (1997) อธิบายว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ร่วม ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน การเรียนรู้ร่วมกัน การประยุกต์ใช้สิ่งที่เรียนรู้ และการแบ่งปันการปฏิบัติที่ดีระหว่างครู ขณะที่ DuFour and Eaker (1998) เห็นว่า PLC เป็นกลไกที่ทำให้ครูเปลี่ยนจากการทำงานแบบแยกส่วนไปสู่การทำงานเป็นทีม โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น การใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจึงเหมาะสมกับการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูในระดับสถานศึกษาและระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยเฉพาะในบริบทที่ต้องการให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับปัญหาจริงของพื้นที่

นอกจากสมรรถนะทางวิชาชีพแล้ว คุณธรรมเชิงพุทธเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาความเป็นครู เพราะครูมีบทบาทในการอบรมสั่งสอน หล่อหลอมคุณลักษณะของผู้เรียน และเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต หลักพุทธธรรมให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์อย่างสมดุลทั้งด้านปัญญา ศีลธรรม และจิตใจ โดยมีหลักธรรมสำคัญที่สัมพันธ์กับวิชาชีพครู เช่น เมตตา กรุณา ขันติ สติ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และการปฏิบัติตนโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559) อธิบายว่า การพัฒนามนุษย์ตามแนวพุทธธรรมต้องพัฒนาทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาไปพร้อมกัน เพื่อให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง ดีงาม และเป็นประโยชน์ต่อสังคม เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์กับวิชาชีพครู จึงอาจกล่าวได้ว่า ครูที่มีคุณธรรมเชิงพุทธย่อมสามารถใช้ความรู้และทักษะทางวิชาชีพอย่างมีความรับผิดชอบ มีความเมตตาต่อผู้เรียน เคารพความแตกต่าง และตัดสินใจบนพื้นฐานของความถูกต้องและประโยชน์ส่วนรวม

การพัฒนาคุณธรรมเชิงพุทธของครูไม่ควรเป็นเพียงการจัดกิจกรรมอบรมเชิงศีลธรรมเป็นครั้งคราว แต่ควรบูรณาการอยู่ในวิถีการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร และกระบวนการพัฒนาวิชาชีพของครูอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ สถานศึกษาควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติคุณธรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การทำงานร่วมกันด้วยความเคารพ การใช้เหตุผลและเมตตาในการดูแลผู้เรียน การส่งเสริมการสะท้อนคิดเชิงจริยธรรม และการยกย่องแบบอย่างที่ดีในองค์กร แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการของ values education ที่มองว่าการพัฒนาคุณค่าหรือคุณธรรมในระบบการศึกษาต้องเกิดจากการบูรณาการในหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ วัฒนธรรมโรงเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน มิใช่การแยกคุณธรรมออกเป็นกิจกรรมเฉพาะส่วน (UNESCO, 2015)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูประกอบด้วยหลายมิติ โดยเฉพาะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา วัฒนธรรมองค์กร การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด และโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง สร้างแรงจูงใจ สนับสนุนทรัพยากร และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในองค์กร Sergiovanni (1992) เสนอว่า ภาวะผู้นำทางการศึกษาที่มีมิติทางคุณธรรมจะช่วยให้สถานศึกษาไม่ได้ขับเคลื่อนด้วยคำสั่งหรือโครงสร้างอำนาจเท่านั้น แต่ขับเคลื่อนด้วยค่านิยมร่วม ความไว้วางใจ และความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ขณะที่วิจารณ์ พานิช (2562) เห็นว่า การพัฒนาครูให้เกิดผลจริงจำเป็นต้องสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อ

ต่อการทำงานร่วมกัน การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และการพัฒนาคุณค่าภายในของครูอย่างต่อเนื่อง

ในด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ กลยุทธ์การพัฒนาครูควรเป็นแนวทางเชิงระบบที่เชื่อมโยงเป้าหมาย นโยบาย ทรัพยากร กระบวนการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลให้สอดคล้องกัน การกำหนดกลยุทธ์จึงต้องเริ่มจากการวิเคราะห์บริบทและปัญหาของพื้นที่ กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน เลือกวิธีดำเนินการที่เหมาะสม และจัดระบบสนับสนุนให้ครูสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการพัฒนาไปใช้จริงในห้องเรียนและการปฏิบัติงาน Fullan (2007) ชี้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยการพัฒนาศักยภาพคน การสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากระบบบริหาร ดังนั้น กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูจึงควรมีลักษณะเป็นกลยุทธ์บูรณาการที่เชื่อมโยงการพัฒนาความรู้ ทักษะ จิตสำนึกทางวิชาชีพ และคุณธรรมในการทำงานเข้าด้วยกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยอาศัยการพัฒนาวิชาชีพที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานจริง การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรเชิงคุณธรรม ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งนี้ กลยุทธ์การพัฒนาที่มีประสิทธิผลควรมุ่งให้ครูเป็นทั้งผู้มีสมรรถนะทางวิชาชีพและผู้มีคุณธรรมในการดำรงตนตามหลักพุทธธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงอธิบายลำดับขั้น (Explanatory Sequential Design) ซึ่งเริ่มจากการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาภาพรวมและความสัมพันธ์ของตัวแปร จากนั้นจึงใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายและสังเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาให้มีความชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น รายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ จำนวน 400 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) โดยพิจารณาความหลากหลายของพื้นที่และขนาดสถานศึกษา

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารและการพัฒนาครู พระสงฆ์นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา รวมจำนวน 15 รูป/คน คัดเลือกโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4. วิธีดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 ศึกษาทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดเชิงทฤษฎี กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธเพื่อกำหนดเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

4.2 กำหนดกรอบแนวคิดและประเด็นการวิจัย จากการศึกษาวรรณกรรม ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบที่สอดคล้องกัน เพื่อที่จะใช้เป็นกรอบในการวิจัยในการศึกษาครั้งนี้และเลือกกลุ่มตัวแปรที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก

4.3 ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking): หลังจากถอดบทสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยจะนำสรุปประเด็นสำคัญหรือข้อค้นพบส่งกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้ตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อยืนยันว่าสิ่งที่ผู้วิจัยตีความนั้นตรงกับเจตนาและความหมายที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการสื่อสารหรือไม่ หากมีความคลาดเคลื่อนผู้วิจัยจะทำการแก้ไขให้ถูกต้องทันที

4.4 ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์ข้อค้นพบในเชิงประเด็น และจัดทำรายงานวิจัยในรูปแบบของบทความวิจัย ประกอบด้วยบทนำ ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยเน้นการนำเสนอข้อมูลเชิงลึก และเชื่อมโยงกับการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างทั้งในรูปแบบออนไลน์และแบบเอกสาร โดยได้รับความยินยอมจากผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 1 เดือน

5.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้การบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม ทั้งนี้ได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) รูปแบบการวิจัยเชิงอธิบายลำดับขั้น (Explanatory Sequential Design) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ รายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลเชิงปริมาณได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู กลุ่มตัวอย่างคือครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม และระดับสมรรถนะวิชาชีพ รวมถึงระดับคุณธรรมเชิงพุทธของครู การแปลผลระดับความคิดเห็น ใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามระดับความคิดเห็น 5 ระดับ เพื่อพิจารณาว่าระดับสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูอยู่ในระดับใดการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรม

เชิงพุทธของครู โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เช่น การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) หรือสถิติอื่นที่เหมาะสมกับลักษณะข้อมูล เพื่อระบุปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้มีประสบการณ์ ซึ่งมีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาครู การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการตามขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

1) การถอดเทปและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากการสัมภาษณ์

2) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorization) ตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ สมรรถนะวิชาชีพ คุณธรรมเชิงพุทธ ปัจจัยสนับสนุน และแนวทางหรือกลยุทธ์การพัฒนา

3) การสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ (Thematic Analysis) เพื่อค้นหารูปแบบ แนวคิด และกลยุทธ์การพัฒนาที่ปรากฏจากข้อมูลเชิงคุณภาพ

7. สถิติที่ใช้ในงานวิจัย คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ มีผลการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ มีระดับสมรรถนะวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียน และด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ขณะที่ด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ในส่วนของคุณธรรมเชิงพุทธของครู พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเฉพาะด้านเมตตา กรุณา ความรับผิดชอบ และการดำเนินชีวิตตามหลักศีลธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าครูมีการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมเชิงพุทธอย่างเหมาะสมต่อบทบาทและหน้าที่ในวิชาชีพครู

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ปัจจัยด้านการพัฒนาวิชาชีพครู ปัจจัยด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาอิทธิพลของปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพครู เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพ ขณะที่ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา มีอิทธิพลเด่นชัดต่อการพัฒนาคุณธรรมเชิงพุทธของครู

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู ผลการวิจัยจากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูควรประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่

1) กลยุทธ์การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2) กลยุทธ์การเสริมสร้างคุณธรรมเชิงพุทธผ่านกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงในสถานศึกษา

3) กลยุทธ์การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานเชิงบวก

4) กลยุทธ์การสนับสนุนและติดตามผลการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ

กลยุทธ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพครูทั้งด้านสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัย พบว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือมีระดับสมรรถนะวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียน และด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูในปัจจุบันได้รับการพัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะวิชาชีพอย่างต่อเนื่องจากนโยบายด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานต้นสังกัด ที่มุ่งเน้นให้ครูมีความรู้

ความสามารถ และทักษะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนถือเป็นภารกิจหลักของวิชาชีพครู ครูจึงให้ความสำคัญกับการออกแบบการเรียนการสอน การใช้สื่อและนวัตกรรมทางการศึกษา รวมถึงการดูแลและส่งเสริมผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้สมรรถนะด้านดังกล่าวอยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน การกำกับติดตามการนิเทศ และการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการดูแลผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ที่พบว่า ครูมีสมรรถนะวิชาชีพด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน และการยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพอยู่ในระดับสูง เนื่องจากเป็นภารกิจหลักที่ครูต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องภายใต้การกำกับติดตามของหน่วยงานต้นสังกัด อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภินันท์ สิริรัตนจิตต์ (2559) ที่ระบุว่า การพัฒนาครูในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยให้ความสำคัญกับสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้และจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นลำดับแรก เนื่องจากส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียนและภาพลักษณ์ของวิชาชีพครู

2. ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ปัจจัยด้านการพัฒนาวิชาชีพครู ปัจจัยด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาครูมิได้เกิดขึ้นจากความพยายามของครูเพียงลำพัง หากแต่ต้องอาศัยระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรมจากทุกระดับขององค์กรทางการศึกษาโดยเฉพาะปัจจัยด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง นโยบาย และกลไกการพัฒนาครู หากผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมจริยธรรม จะช่วยเอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมเชิงพุทธของครูได้อย่างเป็นรูปธรรมในส่วนของปัจจัยด้านการพัฒนาวิชาชีพครู อาจเนื่องมาจากการได้รับโอกาสในการเข้าร่วมอบรม ศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ครูสามารถยกระดับความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างการตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่และคุณค่าทางคุณธรรมของวิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ซึ่งระบุว่า วัฒนธรรมองค์กรเชิงบวก

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และระบบการพัฒนาครูแบบมีส่วนร่วม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการยกระดับสมรรถนะวิชาชีพควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูในสถานศึกษา นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2562) ที่เสนอว่า การพัฒนาครูอย่างยั่งยืนต้องอาศัยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การสนับสนุนเชิงระบบจากองค์กร และการสร้างคุณค่าร่วมของครูในองค์กร ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมของครูไปพร้อมกัน

3. ผลการวิจัยจากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูควรประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลยุทธ์การเสริมสร้างคุณธรรมเชิงพุทธผ่านกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงในสถานศึกษา กลยุทธ์การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานเชิงบวก และกลยุทธ์การสนับสนุนและติดตามผลการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพครูทั้งด้านสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธได้อย่างยั่งยืน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครูเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ต่อเนื่อง การมีส่วนร่วม และการสนับสนุนเชิงระบบจากทุกระดับขององค์กรทางการศึกษา กลยุทธ์การพัฒนาครูโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ และแนวปฏิบัติที่ดีร่วมกัน ส่งผลให้ครูสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติทางวิชาชีพได้อย่างสอดคล้องกับบริบทการทำงานจริง และในขณะเดียวกัน กลยุทธ์การเสริมสร้างคุณธรรมเชิงพุทธผ่านกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงในสถานศึกษา ช่วยให้ครูสามารถนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น เมตตา กรุณา ความรับผิดชอบ และการรู้จักพัฒนาตนเอง มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม มิใช่เพียงการรับรู้เชิงทฤษฎี ส่งผลให้การพัฒนาคุณธรรมเชิงพุทธเกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2562) ที่เสนอว่า การพัฒนาครูอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร การบริหารจัดการเชิงระบบ และการหล่อหลอมคุณค่าทางจริยธรรมควบคู่กับการพัฒนาวิชาชีพ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559) ที่เสนอว่า การพัฒนามนุษย์อย่างสมบูรณ์ควรดำเนินไปพร้อมกันทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงใน

ชีวิตประจำวันจะช่วยหล่อหลอมคุณธรรมภายในและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาครูตามกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ กลยุทธ์การพัฒนาครูแบบบูรณาการสมรรถนะวิชาชีพกับคุณธรรมเชิงพุทธ โดยมุ่งพัฒนาครูให้เป็นทั้ง “ครูมืออาชีพ” และ “ครูผู้มีคุณธรรม” ผ่านกลไกสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การพัฒนาครูด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การเสริมสร้างคุณธรรมจากการปฏิบัติจริง การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และการติดตามสนับสนุนอย่างเป็นระบบ อันนำไปสู่การพัฒนาครูที่มีความรู้ ความสามารถ จิตสำนึกทางวิชาชีพ และความเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย พบว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคเหนือมีสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน จรรยาบรรณวิชาชีพ เมตตา กรุณา และความรับผิดชอบ สะท้อนให้เห็นว่าครูมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามบทบาทวิชาชีพควบคู่กับการดำรงตนตามหลักคุณธรรม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและคุณธรรมเชิงพุทธของครู ได้แก่ การบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนาวิชาชีพครู บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร และการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยผลการสังเคราะห์นำไปสู่กลยุทธ์การพัฒนาครู 4 กลยุทธ์หลัก คือ การพัฒนาครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การเสริมสร้างคุณธรรมเชิงพุทธจากการปฏิบัติจริง การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และการติดตามสนับสนุนอย่างเป็นระบบ **1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายหรือเชิงปฏิบัติ** 1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายการพัฒนาครูที่บูรณาการสมรรถนะวิชาชีพควบคู่กับคุณธรรมเชิงพุทธอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 1.2 สถานศึกษาควรใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นกลไกหลักในการพัฒนาครู โดยเชื่อมโยงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนคิด และการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมในงานประจำ 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงคุณธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และจัดระบบติดตามผลการพัฒนาครูที่เน้นผลจากการนำไปใช้จริง **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรวิจัยและทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและ

คุณธรรมเชิงพุทธของครูในสถานศึกษาจริง เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกลยุทธ์ในเชิงประจักษ์ 2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรมเชิงพุทธของครูในบริบทสถานศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น ขนาดสถานศึกษา พื้นที่ตั้ง และข้อจำกัดของทรัพยากร 2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาครูระหว่างเขตพื้นที่การศึกษาหรือภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์. (2561). *คู่มือการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). *การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 45). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

วิจารณ์ พานิช. (2562). *เอื้อระบบนิเวศ เพื่อครูเป็นผู้ก่อการ.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

วิทยากร เชียงกูล. (2559). *รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/2558 จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *สถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุเทพ ชิตยวงษ์. (2562). *รายงานนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุไม บิลไบ. (2558). *สมรรถนะ ทักษะ และบทบาทครูไทยในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

อภินันท์ สิริรัตนจิตต์. (2559). *ข้อเสนอแนะประเทศไทย กรณีปฏิรูปการศึกษาไทย ตอนเหลียวหลัง ก่อนหยั่งสู่อนาคต.* เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2559 จาก www.manager.co.th/ Daily/ ViewNews.aspx?NewsID=99 560000084309.

Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., & Gardner, M. (2017). *Effective teacher professional development*. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute.

Desimone, L. M. (2009). Improving impact studies of teachers' professional development: Toward better conceptualizations and measures. *Educational Researcher*, 38(3), 181–199.

DuFour, R., & Eaker, R. (1998). *Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement*. Bloomington, IN: National Educational Service.

Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change*. (4th ed.). New York, NY: Teachers College Press.

Hord, S. M. (1997). *Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement*. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory.

Sergiovanni, T. J. (1992). *Moral leadership: Getting to the heart of school improvement.* San Francisco, CA: Jossey-Bass.

UNESCO. (2015). *Rethinking education: Towards a global common good?.* Paris, France: UNESCO.

THE EFFECTS OF THE BOPPPS TEACHING MODEL ON STUDENT ENGAGEMENT OF HIGHER VOCATIONAL EDUCATION STUDENTS IN CHINA*

Deng Hongwei[1], Paradee Kambhu Na Ayudhaya[2] and Thammachot Aeamtussana[3]

[1-4]Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author's Email: hongwei.deng@g.swu.ac.th

Received 25 June 2026; Revised 29 June 2026; Accepted 1 July 2026

Abstract

This study aimed to develop a BOPPPS teaching model for enhancing student engagement and to examine its effectiveness among first-year Software Technology students in a vocational college in Deyang, China.

A quasi-experimental research design was adopted. The sample consisted of 100 students who demonstrated low levels of student engagement. Participants were selected through purposive sampling. To ensure equivalence between groups, a matched-pairs random assignment procedure was employed. The students were then matched into pairs according to their pretest student engagement scores. Within each matched pair, one student was randomly assigned to the experimental group and the other to the control group, resulting in 50 students in each group. The experimental group received instruction based on the BOPPPS teaching model, while the control group has not received.

The instruments used in this study were the BOPPPS teaching model for enhancing student engagement in the C Programming course over 12 teaching

Citation:

* Deng Hongwei, Paradee Kambhu Na Ayudhaya and Thammachot Aeamtussana. (2026). The Effects Of The Boppps Teaching Model On Student Engagement Of Higher Vocational Education Students In China. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 53-76.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

lessons and Students Engagement Scale measured three dimensions of student engagement: behavioral, emotional, and cognitive engagement and demonstrated excellent internal consistency reliability with Cronbach's Alpha of 0.967.Data were collected through pre-test and post-test student engagement questionnaires and analyzed using paired-samples and independent-samples t-tests to evaluate the effectiveness of the BOPPPS teaching model. The findings showed that the BOPPPS teaching model effectively enhanced student engagement. Students in the experimental group demonstrated higher levels of behavioral, emotional, and cognitive engagement after participating in the intervention at the .001 level. The experimental group achieved higher levels of overall student engagement than the control group at the .01 and .05 level.

The results suggest that the structured and student-centered features of the BOPPPS model promote active participation, increase learning motivation, and support deeper learning.

Keywords: BOPPPS teaching model, student engagement, higher vocational education students

Introduction

In recent years, improving student engagement has become a key objective of vocational education reform in China. National policies such as the National Vocational Education Reform Implementation Plan (2019) and the Opinions on Promoting the High-Quality Development of Modern Vocational Education (2021) emphasize student-centered learning, classroom transformation, and enhanced teacher–student interaction. Student engagement, commonly defined through behavioral, emotional, and cognitive dimensions, is closely associated with academic achievement, motivation, critical thinking, and learning satisfaction (Zhang, 2020). However, many vocational classrooms still face challenges such as passive learning, limited interaction, and insufficient

motivation, which negatively affect teaching effectiveness and talent cultivation (Johnson et al., 2021).

Previous studies have shown that student engagement can be significantly improved through interactive, structured, and feedback-oriented teaching approaches. Student-centered methods such as collaborative learning, discussions, and problem-solving activities enhance motivation and participation (Wang & Wu, 2023). The BOPPPS teaching model, developed by the University of British Columbia, consists of six stages: Bridge-in, Objective, Pre-assessment, Participatory Learning, Post-assessment, and Summary. Grounded in constructivist learning theory, the model promotes active learning, continuous feedback, and learner participation. Research has demonstrated its positive effects on students' motivation, autonomy, critical thinking, learning satisfaction, and classroom engagement across various disciplines (Zhang, 2022).

Despite growing evidence supporting the effectiveness of the BOPPPS model, empirical research in Chinese higher vocational education, particularly among software technology majors, remains limited (Gao, 2025). Software-related courses require strong practical skills, problem-solving abilities, and sustained classroom participation, yet students often demonstrate low levels of behavioral, emotional, and cognitive engagement. Therefore, this study aims to investigate the effectiveness of the BOPPPS teaching model in enhancing student engagement in a higher vocational software technology course. By comparing engagement levels before and after the intervention and between experimental and control groups, the study seeks to examine its impact on behavioral, emotional, and cognitive engagement, while providing practical recommendations for student-centered teaching reform in vocational education.

Objectives

1) To develop the BOPPPS teaching model for enhancing student engagement.

2) To study the effectiveness of the BOPPPS teaching model:

3) To compare the student engagement levels between the experimental group before and after participating in the BOPPPS teaching model.

4) To compare the student engagement levels between the experimental group and the control group after the experimental group participating in the BOPPPS teaching model.

Literature Review

Student Engagement

Student engagement has evolved from early behavioral perspectives emphasizing students' time and effort in learning (Tyler, 1969; Astin, 1998) to multidimensional frameworks that incorporate behavioral, emotional, and cognitive dimensions (Fredricks et al., 2004; Kuh, 2003). Contemporary studies further highlight the influence of sociocultural factors, identity, and learning environments on engagement (Taylor & Sobel, 2011; Ju & Zhu, 2023). In this study, student engagement is defined as students' behavioral participation, emotional involvement, and cognitive investment during classroom learning, including attendance, participation, interest, sense of belonging, problem-solving, and deep learning (Fredricks et al., 2004).

Student engagement is widely recognized as a key factor influencing academic achievement, motivation, self-regulation, and personal development (Tyler, 1969; Astin, 1998; Kuh, 2003). Research has shown that engagement not only reflects the effectiveness of teaching practices but also supports students' psychological commitment, identity development, and social responsibility (Fredricks et al., 2004; Rowan et al., 2017). Therefore, enhancing student

engagement is essential for improving learning outcomes and building high-quality educational systems, particularly in vocational education.

The most widely accepted framework conceptualizes student engagement as consisting of behavioral, emotional, and cognitive dimensions (Fredricks et al., 2004). Behavioral engagement refers to participation in learning activities, emotional engagement involves students' interest and sense of belonging, and cognitive engagement reflects mental effort, self-regulation, and deep processing. Later studies expanded this framework by incorporating extracurricular learning and sociocultural influences, emphasizing engagement as a dynamic interaction between learners and their educational environment (Connell, 1994; Burch et al., 2015; Rowan et al., 2017).

Highly engaged students typically demonstrate active participation, goal-oriented learning, critical thinking, resilience, collaboration skills, and strong intrinsic motivation (Díaz-Lauzurica & Moreno-Salinas, 2025; Han et al., 2025). They actively prepare for classes, seek solutions to problems, persist when facing challenges, and participate effectively in teamwork. Research suggests that fostering intrinsic motivation, structured support, collaborative learning opportunities, and timely feedback can help cultivate these characteristics and promote lifelong learning habits (Luarn et al., 2023).

Factors affecting student engagement can be categorized into internal and external dimensions. Internal factors include personal characteristics, academic performance, peer influence, identity development, and opportunities for self-expression (Ma, 2001; Finn, 2012; Rowan et al., 2017). External factors involve teaching methods, classroom climate, teacher–student relationships, emotional support, and instructional design (Ehsanifard et al., 2020; Roorda, 2017; Johnson et al., 2021). Together, these factors shape students' behavioral, emotional, and cognitive participation in learning activities.

Student engagement is commonly measured using standardized instruments such as the National Survey of Student Engagement (NSSE) and the Australasian Survey of Student Engagement (AUSSE), which assess academic challenge, active learning, student–faculty interaction, and learning environments (Coates, 2009; Dumford & Rocconi, 2015). These tools have been widely adapted across different educational contexts and have demonstrated strong effectiveness in evaluating engagement and improving teaching quality (Kuh, 2009; Chen et al., 2020). In this study, the measurement framework is based on Fredricks et al. (2004) and the principles of NSSE and AUSSE, focusing on behavioral, emotional, and cognitive engagement.

BOPPPS Teaching Model

The BOPPPS teaching model originated from the Instructional Skills Workshop (ISW) in Canada and was developed to overcome the limitations of traditional teacher-centered teaching. Based on constructivist learning theory and student-centered learning principles, the model emphasizes active participation, continuous assessment, and feedback (Shaheen, 2019; Xu et al., 2024). It consists of six stages: Bridge-in, Objective, Pre-assessment, Participatory Learning, Post-assessment, and Summary. As a structured instructional framework, BOPPPS focuses on achieving learning outcomes through clear objectives, interactive learning activities, and continuous assessment. The model integrates teaching, learning, and feedback into a complete learning cycle, helping to improve student engagement, learning effectiveness, and practical skill development (Yen, 2016; Zhang, 2020).

The BOPPPS teaching model is characterized by its structured six-step process, student-centered approach, and continuous feedback mechanism. Research highlights that stages such as Bridge-in, Objective, and Pre-assessment help stimulate learning motivation, identify students' prior knowledge, and align teaching with learners' needs, while Participatory Learning promotes active engagement and self-regulated learning (Nemeth, 2014; Wunderlich, 2015;

Stubly, 2018). These features transform teaching into a dynamic and adaptive learning process that enhances student participation and learning effectiveness.

The BOPPPS teaching model has been widely recognized for improving learning outcomes, classroom interaction, and student engagement. Studies have shown that it enhances knowledge acquisition, learning motivation, critical thinking, creativity, and communication skills across different disciplines (Yang et al., 2019; Ma et al., 2021). In addition, its flexibility allows integration with other instructional approaches such as flipped classrooms, SPOC, and blended learning, making it suitable for diverse educational settings (Zhang, 2022; Chung et al., 2015).

To meet different teaching needs, researchers have combined the BOPPPS model with various instructional frameworks. For example, it has been integrated with TRIZ theory in industrial training, flipped classrooms in business education, and Outcome-Based Education (OBE) in computer application courses, producing positive effects on student interaction, learning enthusiasm, innovation, and academic performance (Chung, 2015; Yang et al., 2019; Zhang, 2022). These adaptations demonstrate the model's versatility and applicability across different disciplines and learning contexts.

The BOPPPS teaching model consists of six interconnected stages: Bridge-in, Objective, Pre-assessment, Participatory Learning, Post-assessment, and Summary. The Bridge-in stage captures students' attention and connects learning to prior experiences; Objective clarifies expected learning outcomes; pre-assessment identifies students' existing knowledge and learning needs; Participatory Learning engages students in active learning activities; post-assessment evaluates learning achievement and teaching effectiveness; and Summary consolidates key knowledge and provides feedback (Xu et al., 2024). Together, these stages form a closed-loop teaching process that promotes active participation, continuous assessment, and meaningful learning.

The Relationship Between the BOPPPS Teaching Model and Student Engagement

The BOPPPS teaching model is closely related to student engagement because its six stages create a structured and interactive learning environment that supports behavioral, emotional, and cognitive engagement. Previous studies have shown that BOPPPS enhances learning motivation, participation, and academic performance through clear objectives, active learning, and continuous assessment (Chen et al., 2024; Zhang & Muszali, 2025). The model also encourages self-directed learning, reflection, and active involvement in the learning process (Gao, 2025; Luarn et al., 2023).

Among its stages, Bridge-in stimulates students' interest, Participatory Learning promotes interaction and knowledge construction, and assessment activities provide feedback that helps students monitor their learning progress. Empirical studies across different disciplines have reported positive effects of BOPPPS on student participation, collaboration, and learning outcomes (Chen et al., 2024; Ma et al., 2021). Therefore, the BOPPPS teaching model is considered an effective approach for enhancing student engagement in higher education.

The conceptual framework illustrates the relationship between the structured teaching phases of BOPPPS and the multidimensional construct of student engagement.

To conduct this study, the following hypotheses were proposed:

1) After participating in BOPPPS Teaching Model, the experimental group had a higher level of student engagement than the control group.

2) After participating in BOPPPS Teaching Model, the experimental group has a higher level of student engagement than before.

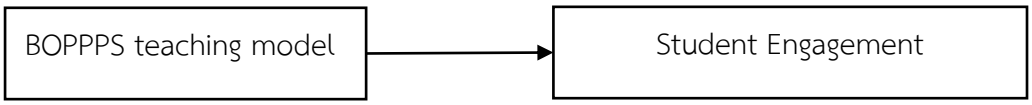

Figure 1 Research Framework

Methodology

This study employed a quasi-experimental research design to examine the effect of the BOPPPS teaching model on student engagement among first-year Software Technology students at a vocational college in Deyang, China.

1) Population

The population of this study consisted of 200 first-year students majoring in Software Technology at a vocational college in Deyang, China.

2) Sample

The sample consisted of 100 students who demonstrated low levels of student engagement. Participants were selected through purposive sampling. To ensure equivalence between groups, a matched-pairs random assignment procedure was employed. The students were then matched into pairs according to their pretest student engagement scores. Within each matched pair, one student was randomly assigned to the experimental group and the other to the control group, resulting in 50 students in each group. The experimental group received instruction based on the BOPPPS teaching model, while the control group has not received.

3) Research Instrument

The BOPPPS teaching model

This study applied the BOPPPS teaching model in the C Programming course over 12 teaching lessons. Each lesson followed the six stages of BOPPPS:

Bridge-in, Objective, Pre-assessment, Participatory Learning, Post-assessment, and Summary. Students participated in coding exercises, discussions, and problem-solving activities, while the instructor provided guidance and feedback. The intervention covered key topics such as variables, control structures, arrays, functions, and pointers. The intervention lasted approximately two weeks, with 5–6 lessons per week. The purpose was to enhance students' programming skills and improve their behavioral, emotional, and cognitive engagement.

Students Engagement Scale

This study used a Student Engagement Scale developed from Fredricks et al.'s engagement framework and the principles of NSSE and AUSSE. The instrument measured three dimensions of student engagement: behavioral, emotional, and cognitive engagement, and was adapted for Software Technology students in higher vocational education. The questionnaire contained 27 items using a five-point Likert scale, with a maximum score of 135 points. Higher scores indicated higher levels of student engagement. Data were collected through student self-assessment and teacher observation. Student engagement was assessed before and after the 12 lessons BOPPPS teaching intervention. The data were analyzed using descriptive statistics and t-tests to determine whether the BOPPPS teaching model significantly improved student engagement. As showed in Table1.

Table 1 Student Engagement Scale Components Design

Components	Description	Question Quantity	point
1. Behavioral Engagement	Measures students' participation in class discussions, attendance, and task completion.	9	45
2. Emotional Engagement	Assesses students' enthusiasm, interest, and emotional attachment to learning activities.	9	45
3. Cognitive Engagement	Evaluates students' use of learning strategies, problem-solving ability, and focus during learning.	9	45
	Total	27	135

This study adopted an experimental research design to examine the effect of the BOPPPS teaching model on student engagement from three dimensions: behavioral engagement, emotional engagement, and cognitive engagement. The reliability analysis of the initial 27-item questionnaire of Student Engagement Scale showed an overall Cronbach's Alpha of 0.967, indicating excellent internal consistency. However, Item Q19 had a low corrected item-total correlation (0.169) and its removal increased the reliability coefficient. Therefore, Q19 was deleted, and a second reliability analysis was conducted using the revised questionnaire. As showed in Table2.

Table 2 Reliability of Each Dimension

Components	Cronbach's Alpha	N of Items
Behavior	.901	8
Emotion	.932	9
Cognition	.932	9
Total	.974	26

Result

From Research objectives 1: Develop the BOPPPS teaching model for enhancing student engagement

The development of the BOPPPS teaching model was based on the learning characteristics of Software Technology students and the need to improve student engagement in the C Programming course. Preliminary observations showed that many first-year students demonstrated low participation, weak learning motivation, and limited initiative in programming tasks. The model was designed according to the six stages of BOPPPS—Bridge-in, Objective, Pre-assessment, Participatory Learning, Post-assessment, and Summary—and integrated the three dimensions of student engagement: behavioral, emotional, and cognitive engagement. Guided by constructivist learning theory, the model aimed to create an interactive and student-centered

learning environment that promotes active participation and knowledge construction. The developed model included practical programming scenarios in the Bridge-in stage, clear learning objectives, diagnostic pre-assessments, hands-on coding and collaborative activities during Participatory Learning, formative post-assessments, and lesson summaries with reflection. Through these interconnected stages, the model was expected to enhance students' engagement and learning effectiveness in software technology education.

From Research objectives 2: study the effectiveness of the BOPPPS teaching model

Hypothesis 1: To compare the student engagement levels between the experimental group before and after participating in the BOPPPS teaching model.

Hypothesis 2: To compare the student engagement levels between the experimental group and the control group after the experimental group participating in the BOPPPS teaching model. The results were as follow.

Before the intervention, the mean scores of the experimental and control groups were very similar across all dimensions of student engagement. For behavioral engagement, the experimental group scored 27.24 (SD = 4.843) and the control group scored 27.46 (SD = 4.395) (t = -0.238, p = 0.812). For emotional engagement, the experimental group obtained 30.14 (SD = 4.998), while the control group scored 29.84 (SD = 4.368) (t = 0.320, p = 0.750). For cognitive engagement, the mean scores were 30.10 (SD = 5.323) and 30.46 (SD = 4.358), respectively (t = -0.370, p = 0.712). The total student engagement scores were also similar, with means of 87.48 (SD = 14.739) for the experimental group and 87.76 (SD = 12.740) for the control group (t = -0.102, p = 0.919). Since all p-values were greater than 0.05, there were no significant differences between the two groups at the pretest stage. This indicates that the experimental and control groups were equivalent before the implementation of the BOPPPS teaching model, providing a reliable basis for subsequent comparisons. As showed in Table3.

Table 3 The t-test scores of student engagement between the experimental group and the control group before implementing the BOPPPS teaching model.

Student Engagement	Experimental group pretest (N=50)		Control group pretest (N=50)		t	p
	$\bar{X}$	S. D	$\bar{X}$	S. D		
Behavior	27.24	4.843	27.46	4.395	-0.238	0.812
Emotion	30.14	4.998	29.84	4.368	0.320	0.750
Cognition	30.10	5.323	30.46	4.358	-0.370	0.712
Total	87.48	14.739	87.76	12.740	-0.102	0.919

After the intervention, the experimental group achieved significantly higher scores than the control group across all dimensions of student engagement. For behavioral engagement, the experimental group scored 30.54 (SD = 3.333) compared with 28.68 (SD = 2.714) for the control group (t = 3.060, p = 0.003). For emotional engagement, the mean scores were 34.16 (SD = 4.032) and 32.10 (SD = 3.215), respectively (t = 2.824, p = 0.006). For cognitive engagement, the experimental group scored 32.64 (SD = 4.129), while the control group scored 31.20 (SD = 2.969) (t = 2.002, p = 0.048). The total student engagement score was also significantly higher in the experimental group (M = 97.34, SD = 10.481) than in the control group (M = 91.98, SD = 7.742) (t = 2.909, p = 0.004). These results indicate that the BOPPPS teaching model significantly improved students' behavioral, emotional, cognitive, and overall engagement. As showed in Table4.

Table4 The t-test score of post-test of student engagement between experimental group and control group

Student Engagement	Experimental group pretest (N=50)		Control group pretest (N=50)		t	p
	$\bar{X}$	S. D	$\bar{X}$	S. D		
Behavior	30.54	3.333	28.68	2.714	3.060	0.003**
Emotion	34.16	4.032	32.10	3.215	2.824	0.006**
Cognition	32.64	4.129	31.20	2.969	2.002	0.048*
Total	97.34	10.481	91.98	7.742	2.909	0.004**

** p< 0.01, * p< 0.05

Research Question 2: After participating in the project, the engagement average score of the experimental group increased significantly compared to before?

For the experimental group, student engagement increased significantly after the implementation of the BOPPPS teaching model. Behavioral engagement improved from 27.240 (SD = 4.843) to 30.540 (SD = 3.333) ($t = -7.947$, $p < 0.001$). Emotional engagement increased from 30.140 (SD = 4.998) to 34.160 (SD = 4.032) ($t = -10.415$, $p < 0.001$), while cognitive engagement rose from 30.100 (SD = 5.323) to 32.640 (SD = 4.129) ($t = -6.604$, $p < 0.001$). The total student engagement score increased significantly from 87.480 (SD = 14.739) before the intervention to 97.340 (SD = 10.481) after the intervention ($t = -11.935$, $p < 0.001$), indicating a substantial improvement in overall engagement. Since all p-values were below 0.001, the findings demonstrate that the BOPPPS teaching model had a significant positive effect on students' behavioral, emotional, cognitive, and overall engagement. As showed in Table5.

Table5 The t-test score of pre-test and post-test of student engagement in experimental group

Student Engagement	Experimental group pretest (N=50)		Experimental group posttest (N=50)		t	p
	$\bar{X}$	S. D	$\bar{X}$	S. D		
Behavior	27.240	4.843	30.540	3.333	-7.947	<0.001***
Emotion	30.140	4.998	34.160	4.032	-10.415	<0.001***
Cognition	30.100	5.323	32.640	4.129	-6.604	<0.001***
Total	87.480	14.739	97.340	10.481	-11.935	<0.001***

*** $p < 0.001$

Behavior mean score increased from 27.46 (SD = 4.395) in the pretest to 28.68 (SD = 2.714) in the posttest. The difference was statistically significant (t = -2.738, p = 0.009 < 0.01). Emotion mean score increased from 29.84 (SD = 4.368) to 32.10 (SD = 3.215). The paired-samples t-test showed a highly significant difference (t = -6.052, p < 0.001). Cognitive mean score increased only slightly from 30.46 (SD = 4.358) to 31.20 (SD = 2.969), and the difference between the pre-test and post-test did not reach a statistically significant level. However, it showed a marginal significant upward trend (t = -1.959, p = 0.056 > 0.05). Student engagement mean increased from 87.76 (SD = 12.740) to 91.98 (SD = 7.742). The difference was statistically significant (t = -4.534, p < 0.001), showing an overall improvement in student engagement. These findings suggest that although the control group showed some improvement in certain aspects of student engagement, the changes were not consistent across all dimensions, particularly in cognitive engagement. As showed in Table6.

Table 6 The t-test score of pre-test and post-test of student engagement in Control group

Student Engagement	Control group pretest (N=50)		Control group posttest (N=50)		t	p
	$\bar{X}$	S. D	$\bar{X}$	S. D		
Behavior	27.46	4.395	28.68	2.714	-2.738	0.009**
Emotion	29.84	4.368	32.10	3.215	-6.052	<0.001***
Cognition	30.46	4.358	31.20	2.969	-1.959	0.056
Total	87.76	12.740	91.98	7.742	-4.534	<0.001***

*** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$

Discussion

From Research Objective 1: The BOPPPS teaching model developed in this study was designed to enhance behavioral, emotional, and cognitive engagement among Software Technology students in higher vocational education (Fredricks et al., 2004). The model adopted a structured and student-centered approach that emphasized active participation, interaction, assessment, and reflection. Previous studies have shown that structured instructional models and active learning strategies can effectively improve student engagement and learning outcomes (Ma et al., 2022; Shaheen, 2019). Therefore, the six stages of the BOPPPS model were designed to create an interactive learning environment that supports meaningful learning and continuous engagement. The model provides a practical framework for improving student engagement in higher vocational education. This design aligns with the findings of Xu et al. (2024), who emphasized the value of diagnostic assessment and feedback in improving instructional effectiveness.

From Research objectives 2: study the effectiveness of the BOPPPS teaching model

Hypothesis1: After participating in the BOPPPS teaching model, the experimental group has higher level of student engagement than before.

The findings indicated that student engagement in the experimental group significantly improved after the implementation of the BOPPPS teaching model. Significant increases were observed in behavioral, emotional, and cognitive engagement, suggesting that the intervention effectively promoted students' active participation, learning interest, and deeper learning processes. The improvement can be attributed to the structured and student-centered nature of the BOPPPS model, which integrates active learning, continuous assessment, interaction, and reflection throughout the learning process. In particular, the Participatory Learning stage provided opportunities for collaborative problem-solving and hands-on programming practice, while the Bridge-in, Pre-assessment, Post-assessment, and Summary stages supported students' motivation, self-monitoring, and knowledge construction. These findings are consistent with previous studies showing that structured instructional models and active learning approaches enhance student engagement and learning effectiveness (Ma et al., 2021; Xu et al., 2024). Therefore, the BOPPPS teaching model effectively strengthened students' behavioral, emotional, and cognitive engagement in programming courses.

In addition, the simultaneous improvement across behavioural, emotional, and cognitive engagement suggests that the BOPPPS teaching model promotes engagement in a comprehensive and interconnected manner rather than influencing a single aspect of learning (Zhang, 2020). As students became more actively involved in classroom activities and programming tasks, they also developed stronger interest and enjoyment in learning, which in turn encouraged deeper thinking and greater investment in problem-solving processes. The integration of clear learning objectives, continuous assessment, collaborative activities, and reflective learning created a supportive environment that

facilitated sustained engagement throughout the course (Xu et al., 2024). These findings indicate that the BOPPPS teaching model increases students' participation in classroom learning and fosters positive learning attitudes and higher-order cognitive processes, contributing to a more meaningful and effective programming learning experience.

Hypothesis 2: After participating in the BOPPPS teaching model, the experimental group had a higher level of student engagement than the control group.

The findings also revealed that the experimental group achieved significantly higher levels of student engagement than the control group after the intervention. This may be due to, the BOPPPS teaching model provided a more interactive and supportive learning environment through its six structured stages. Students were actively involved in programming games, collaborative discussions, coding practices, project-based activities, formative assessments, and reflective learning tasks, which increased their participation, motivation, and higher-order thinking. As a result, students in the experimental group demonstrated stronger behavioral engagement, more positive emotional responses, and deeper cognitive involvement than those in the control group. These findings are consistent with previous research suggesting that structured and student-centered instructional approaches promote greater engagement by encouraging active participation, meaningful learning experiences, and continuous feedback (Chen et al., 2024; Luarn et al., 2023; Papageorgiou et al., 2025). Therefore, the results demonstrate that the BOPPPS teaching model is more effective than traditional teaching methods in enhancing overall student engagement among higher vocational education students.

Furthermore, the superiority of the experimental group suggests that student engagement is effectively developed when learners are provided with continuous opportunities for interaction, practice, feedback, and reflection throughout the learning process (Luarn et al., 2023). Compared with the

traditional teacher-centered approach, the BOPPPS teaching model created a learning environment in which students assumed a more active role in constructing knowledge and solving authentic programming problems (Ehsanifard et al., 2020). The integration of clearly defined learning objectives, formative assessments, collaborative activities, and reflective tasks enabled students to remain engaged at different stages of learning and supported the development of both learning autonomy and self-regulation (Johnson et al., 2021). Consequently, students in the experimental group were likely to sustain their attention, maintain learning motivation, and invest greater cognitive effort in programming tasks, leading to significantly higher levels of overall student engagement than those observed in the control group.

Need New Knowledge

This study contributes new knowledge by developing and validating a BOPPPS teaching model specifically designed for C Programming courses in higher vocational education. Unlike previous studies that mainly examined the general application of BOPPPS, this study integrated the model with programming-specific learning activities and demonstrated its effectiveness in enhancing behavioral, emotional, and cognitive engagement. The findings provide empirical evidence that a structured and student-centered instructional framework can significantly improve student engagement in programming education. This study also offers a practical teaching model that can serve as a reference for instructors seeking to improve learning outcomes and classroom participation in vocational education settings.

Recommendation

The results demonstrate that the BOPPPS teaching model effectively enhances students' behavioral, emotional, and cognitive engagement. Therefore, teachers are encouraged to adopt structured and student-centered instructional approaches that actively involve students in the learning process. The six stages of the BOPPPS model provide a systematic framework for organizing lessons, clarifying learning objectives, and maintaining student engagement throughout classroom activities. Students showed higher levels of engagement when they were involved in hands-on programming tasks, group discussions, and collaborative problem-solving activities. Therefore, teachers should reduce reliance on traditional lecture-based instruction and incorporate more interactive learning activities. In addition, formative assessment and timely feedback should be integrated into daily teaching to monitor learning progress, identify learning difficulties, and support students' continuous improvement. Teachers should use authentic programming problems, real-life examples, and interactive classroom activities to increase students' interest and motivation. At the same time, opportunities for reflection and knowledge integration should be provided to encourage deeper understanding and critical thinking. Overall, the BOPPPS teaching model offers a practical framework for improving teaching quality and promoting active learning in higher vocational education.

Reference

Akçayır, G., & Akçayır, M. (2018). The flipped classroom: A review of its advantages and challenges. *Computers & Education*, 126(1), 334–345.

Astin, A. W. (1998). *Student involvement: A developmental theory for higher education.* Routledge.

Burch, G. F., Heller, N. A., Burch, J. J., Freed, R., & Steed, S. A. (2015). Student engagement: Developing a conceptual framework and survey instrument. *Journal of Education for Business*, 90(4), 224–229.

Chen, C.-Y., Shi, X.-W., Yin, S.-Y., Fan, N.-Y., Zhang, T.-Y., Zhang, X.-N., Yin, C.-T., & Mi, W. (2024). Application of the online teaching model based on BOPPPS virtual simulation platform in preventive medicine undergraduate experiment. *BMC Medical Education,* 24(1), 512–520.

Chung, C.-C., Wei-Yuan Dzan, Shih, R.-C., & Lou, S.-J. (2015). Study on BOPPPS application for creativity learning effectiveness. *International Journal of Engineering Education*, 31(2), 648–660.

Coates, H. (2009). Development of the Australasian survey of student engagement (AUSSE). *Higher Education*, 60(1), 1–17.

Connell, J. P., Spencer, M. B., & Aber, J. L. (1994). Educational risk and resilience in African-American youth: Context, self, action, and outcomes in school. *Child Development*, 65(2), 493–506.

Díaz-Lauzurica, B., & Moreno-Salinas, D. (2025). Active learning methodologies for increasing the interest and engagement in computer science subjects in vocational education and training. *Education Sciences,* 15(8), 1017.

Dumford, A., & Rocconi, L. (2015). Development of the quantitative reasoning items on the national survey of student engagement. *Numeracy*, 8(1), 78–90.

Ehsanifard, E., Ghapanchi, Z., & Afsharrad, M. (2020). The impact of blended learning on speaking ability and engagement. *The Journal of Asia TEFL*, 17(1), 253-260.

Finn, J. D., & Zimmer, K. S. (2012). *student engagement: What is it why does it matter*. Springer.

Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74(1), 59-109.

Gao, S. (2025). Research on BOPPPS teaching model: A case study of statistics classroom reform for student engagement. *Advances in Education,* 15(2), 130-137.

Han, T., Xu, G., & Lu, W. (2025). Examining the effects of different types of achievement goal orientation on undergraduate students' engagement in distance learning: The mediating effect of self-efficacy. *Behavioral Sciences,* 15(1), 39.

Johnson, N. R., Pelletier, A., Royce, C., Goldfarb, I., Singh, T., Lau, T. C., & Bartz, D. D. (2021). Feedback Focused: a Learner- and Teacher-Centered Curriculum to Improve the Feedback Exchange in the Obstetrics and Gynecology Clerkship. *MedEdPORTAL*, 17(1).

Ju, T., & Zhu, J. (2023). Exploring senior engineering students' engineering identity: The impact of practice-oriented learning experiences. *Exploring Senior Engineering Students' Engineering Identity: The Impact of Practice-Oriented Learning Experiences*, 10(1), 48.

Kuh, G. D. (2003). What we're learning about student engagement from NSSE: Benchmarks for effective educational practices. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 35(2), 24-32.

Luarn, P., Chen, C.-C., & Chiu, Y.-P. (2023). Enhancing intrinsic learning motivation through gamification: A self-determination theory perspective. International *Journal of Information and Learning Technology,* 40(5), 413-424.

Ma, X. (2001). Participation in advanced mathematics: Do expectation and influence of students, peers, teachers, and parents matter? *Contemporary Educational Psychology*, 26(1), 132-146. https://doi.org/10.1006/ceps.2000.1050

Nemeth, C. (2014). *Evidence based design: Exploring research, education, and application in interior design*. University of Calgary.

Papageorgiou, E., Wong, J., Liu, Q., et al. (2025). A systematic review on student engagement in undergraduate mathematics: Conceptualization, measurement, and learning outcomes. *Educational Psychology Review, 37*(66), 34-46.

Rajaee, N., Junaidi, E., Taib, S. N. L., Salleh, S. F., & Munot, M. A. (2013). Issues and challenges in implementing outcome-based education in engineering education. *International Journal for Innovation Education and Research*, 1(4), 1-9.

Rowan, L., Grootenboer, P., & Springerlink (Online Service. (2017). *Student engagement and educational rapport in higher education*. Springer International Publishing.

Shaheen, S. (2019). Theoretical perspectives and current challenges of outcome-based education framework. *International Journal of Engineering Education,* 1(2), 122-129.

Singh, M., & Ramya, K. M. (2011). Outcome-Based education. *Journal of Veterinary Medical Education,* 30(3), 87-91.

Stubley, G. (2018). *Thinking about learning – inferences from how we support curriculum design.* Proceedings of the Canadian Engineering Education Association (CEEA).

Tan, K., Chong, M. C., Subramaniam, P., & Wong, L. P. (2018). The effectiveness of outcome-based education on the competencies of nursing students: A systematic review. *Nurse Education Today,* 64(64), 180-189.

Taylor, S. V., & Sobel, D. M. (2011). *Culturally responsive pedagogy: Teaching like our students' lives matter.* Emerald.

Tyler, R. L., & Merwin, J. C. (1969). *Historical review of changing concepts of evaluation.* University of Chicago Press.

Wang, X., & Wu, S. (2023). Implementation of the BOPPPS teaching model in business English engagement. *Education, Science, Technology, Innovation and Life,* 5(2), 45-51.

Wunderlich, I. (2015). Bridge-ins. about building bridges at the beginning of a language lesson. *UPED,* 2015(5), 114-121.

Xu, Z., Ge, L., He, W., Song, G., Liu, J., Hou, L., Zhang, X., Chang, X., Yin, L., & Li, X. (2024). Developing a BOPPPS (bridge-in, objectives, pre-assessment, participatory learning, post-assessment and summary) model combined with the OBE (outcome-based education) concept to improve the teaching outcomes of higher education. *Humanities and Social Sciences Communications,* 11(1), 1-13.

Yang, Z. (2019). Psychological health course teaching mode based on students' high-order thinking ability development. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET),* 14(04), 101.

Yen, K. P., Sekar, M., & Ansari, M. T. (2016). Developing an outcome-based pharmaceutical science curriculum: An evaluation based on triangulation method. *Indian Journal of Pharmaceutical Education and Research,* 50(4), 534-541.

Zhang, L. (2020). Teaching design and practice of intensive reading course based on BOPPPS. *Journal of Language Teaching and Research,* 11(3), 503.

Zhang, L., & Muszali, R. (2025). Application of the BOPPPS teaching model in physical education: Enhancing engagement, skill acquisition, and inclusive learning. *International Journal of Education and Humanities,* 19(2), 47-52.

Zhang, S. (2022). Application of the BOPPPS teaching model in oral English courses for student engagement. *Education Reform and Development,* 4(3), 72-78.

การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2*

ADMINISTRATION OF THE STUDENT SUPPORT SYSTEM IN SCHOOLS UNDER THE CHACHOENGSAO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

จตุพร จบหล้า[1] และ ภูวนัย สุวรรณธารา[2]

Jatuporn Jobla[1] and Phuwanai Suwanthara[2]

[1-2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ

[1-2]Graduate School Bangkok Suvarnabhumi University, Thailand

Corresponding Author's Email: Myjatuporn2523@gmail.com

วันที่รับบทความ : 25 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 2 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 4 กรกฎาคม 2569

Received 25 June 2026; Revised 2 July 2026; Accepted 4 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 (2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ทำงาน การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 306 คน ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครซี่และมอร์แกน จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ แต่ละอำเภอ แล้วทำการสุ่มอย่างง่ายผลการวิจัยพบว่า (1) ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ

Citation:

* จตุพร จบหล้า และ ภูวนัย สุวรรณธารา. (2569). การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 77-90.

Jatuporn Jobla and Phuwanai Suwanthara. (2026). Administration Of The Student Support System In Schools Under The Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 77-90.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน และ 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และอายุ พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านการคัดกรองนักเรียนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การบริหาร, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

Abstract

The purposes of this research were: (1) to study the administration of the student support system in schools under the Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 2; and (2) to compare the administration of the student support system in schools under the Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 2, classified by gender, educational level, age, and work experience. This study employed a survey research design. The sample consisted of 306 teachers from schools under the Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 2 in the 2024 academic year. The sample size was determined based on Krejcie and Morgan’s table. Stratified random sampling was then conducted by

district, followed by simple random sampling. Data were collected using a questionnaire. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance.

The research findings revealed that: (1) teachers' opinions toward the administration of the student support system in schools under the Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 2 were, overall, at a high level. When considered by individual aspects, all aspects were at a high level. The aspect with the highest mean score was student promotion and development, followed by student prevention and problem-solving, while the aspect with the lowest mean score was student screening; and (2) the comparison of teachers' opinions toward the administration of the student support system, classified by gender, educational level, and age, showed no statistically significant differences overall or in individual aspects. When classified by work experience, there was no statistically significant difference overall, except for the student screening aspect, which showed a statistically significant difference at the .05 level.

Keywords: Administration, Student Support System, Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 2

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งนอกจากมุ่งเน้นที่การจัดการเรียนรู้แล้ว การดูแลและส่งเสริมให้นักเรียนเติบโตเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสมบูรณ์ก็เป็นภารกิจที่ไม่อาจมองข้ามได้ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงถูกกำหนดให้เป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการของสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหา ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี (มนชิดา หนูแก้ว , 2567) ด้วยเหตุนี้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงถูกกำหนดให้เป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการของสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและเหมาะสมกับ

ความแตกต่างระหว่างบุคคล อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และทักษะการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม (อรัญญา ชนะเพีย, 2558)

ปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้มี จุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ที่ให้ความสำคัญกับการ ค้นหา ติดตาม ป้องกัน เฝ้าระวัง และดูแลช่วยเหลือ กลุ่มเด็กเปราะบาง เด็กตกหล่น และเด็กออกกลางคัน เพื่อให้ทุกคนได้รับการศึกษาภาคบังคับ โดยมีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและแอปพลิเคชัน “พาน้องกลับมาเรียน” และเน้นย้ำการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง เพื่อป้องกันเด็กออกจากระบบการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565 : 6) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เข้าใจสภาพปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและมีโอกาสพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564 : 5) สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ได้กำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาการศึกษา โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบ “CHAMPS MODEL” ที่เน้นความเข้าใจสภาพปัญหา การใช้เทคโนโลยี การบริหารแบบพื้นที่เป็นฐาน การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2, 2566 : 23) และได้ตระหนักถึงความสำคัญของนโยบาย ด้านความปลอดภัย จึงได้มีการดำเนิน โครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและ MOE Safety Center อย่างเข้มข้น เพื่อสร้างมาตรการความปลอดภัยในสถานศึกษาและเน้นการรายงานเหตุต่าง ๆ ในระบบ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2, รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2567 : 28-29)

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนแกนนำในสังกัดฯ ชี้ให้เห็นว่า งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากนักเรียนในปัจจุบันต้องเผชิญกับ ความท้าทายที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุค

ศตวรรษที่ 21 เช่น ปัญหาจากเทคโนโลยี ยาเสพติด พฤติกรรมทางเพศ และปัญหาด้านการเรียนรู้ (นรีรัตน์ คล้ายสุวรรณ, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กรกฎาคม 2567) ประกอบกับปัญหาการอบรมดูแลจากผู้ปกครองที่มีความไม่ต่อเนื่องและไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากภาระในการประกอบอาชีพ ส่งผลให้เด็กมีแนวโน้มในการใช้ชีวิตในทางที่ไม่เหมาะสมได้ง่ายขึ้น เช่น การขาดเรียน การทะเลาะวิวาท หรือการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (รัฐพงษ์ มีพงศ์, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กรกฎาคม 2567; ขวัญฤทัย สนศิริ, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กรกฎาคม 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 เพื่อให้ทราบถึงการบริหาร 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อนักเรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อปรับปรุงการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาในสังกัดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ทำงาน

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกลไกสำคัญของสถานศึกษาในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งให้นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ได้กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูสามารถเข้าใจข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของนักเรียนเป็นรายบุคคล อันนำไปสู่การวางแผนช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2561) ระบุว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วยให้นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง มีคุณภาพชีวิตที่ดี และลดความเสี่ยงด้านพฤติกรรม อารมณ์ สังคม และการเรียนรู้ ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ได้ให้ความสำคัญกับการค้นหา ติดตาม ป้องกัน เฝ้าระวัง และดูแลช่วยเหลือเด็กกลุ่มเปราะบาง เด็กตกหล่น และเด็กออกกลางคัน เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีการขับเคลื่อนนโยบายด้านความปลอดภัยและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนควบคู่กับการใช้ระบบสารสนเทศและการบริหารแบบพื้นที่เป็นฐาน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถติดตาม ดูแล และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นระบบและทันต่อสถานการณ์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2, 2566) ดังนั้น การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในพื้นที่ดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อการสะท้อนระดับการดำเนินงาน ปัญหาเชิงบริหาร และแนวทางพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ว่า การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยมีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน ทั้งนี้ การบริหารระบบดังกล่าวจะเกิดประสิทธิผลได้ต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความรับผิดชอบของครู การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเปรียบเทียบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ปีการศึกษา 2567 ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำนวน 306 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามอำเภอ จากนั้นจึงสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อนักเรียน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดำเนินการโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แล้วกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะและกรอบการสร้างข้อคำถาม จากนั้นนำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ได้ค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป จึงคัดเลือกข้อคำถามไว้ใช้ในการวิจัย ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.66 – 1.00 แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จากนั้นประสานโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แจกแบบสอบถามแก่ครูผู้ตอบแบบสอบถาม รวบรวมแบบสอบถามคืน ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ความถี่และร้อยละ การวิเคราะห์ระดับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ระดับ 5

ระดับ ส่วนการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูจำแนกตามเพศและระดับการศึกษา ใช้การทดสอบค่าที และการเปรียบเทียบจำแนกตามอายุและประสบการณ์การทำงาน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.22	.53	มาก	4
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.19	.58	มาก	5
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียนและพัฒนานักเรียน	4.31	.51	มาก	1
4. ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน	4.27	.49	มาก	2
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.25	.53	มาก	3
เฉลี่ยรวม	**4.25**	**.53**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่าความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.25, S.D.= .53) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยอันดับแรกได้แก่ ด้านการส่งเสริมนักเรียนและพัฒนานักเรียน ($\overline{X}$= 4.31, S.D.= .51) รองลงมาได้แก่ ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน ($\overline{X}$= 4.27, S.D.= .49) และด้านที่อยู่อันดับสุดท้ายได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\overline{X}$= 4.19, S.D.= .58)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	เพศ				ผลการเปรียบเทียบ	
	ชาย		หญิง		t	P
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.45	.45	4.40	.40	.975	.330
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.20	.55	4.25	.50	-.729	.429
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียนและพัฒนานักเรียน	4.25	.48	4.30	.45	-.898	.370
4. ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน	4.25	.50	4.28	.48	-.513	.608
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.15	.60	4.20	.55	-.724	.469
เฉลี่ยรวม	**4.26**	**.52**	**4.29**	**.48**	**-.437**	**.662**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำแนกตามเพศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ครูเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$= 4.29 , S.D.= .48) และครูเพศชายมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$= 4.26, S.D.= .52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของครูเพศหญิง พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรกได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\overline{X}$= 4.40 , S.D.= .40) รองลงมาได้แก่ ด้านการส่งเสริมนักเรียนและพัฒนานักเรียน ($\overline{X}$= 4.30 , S.D.= .45) ด้านที่อยู่อันดับสุดท้ายได้แก่ ด้านการส่งต่อนักเรียน ($\overline{X}$= 4.20 , S.D.= .55) ครูเพศชายพบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรกได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\overline{X}$= 4.45 , S.D.= .45) รองลงมาได้แก่ และด้านการส่งเสริมนักเรียนและพัฒนานักเรียน ($\overline{X}$= 4.25 , S.D.= .48) และด้านที่อยู่อันดับสุดท้ายได้แก่ ด้านการส่งต่อนักเรียน ($\overline{X}$= 4.15 , S.D.= .60)

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาเรื่อง การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยอันดับแรกได้แก่ ด้านการส่งเสริมนักเรียนและพัฒนานักเรียน รองลงมาได้แก่ ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน และด้านที่อยู่อันดับสุดท้ายได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจและดำเนินการตามการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ที่เน้นการ “ค้นหา ติดตาม ป้องกัน เฝ้าระวัง และดูแลช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยงกลุ่มเปราะบาง ให้ได้รับการศึกษาจนจบการศึกษาภาคบังคับ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565 : 6) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ได้มีการเร่งรัดและกำกับติดตามให้โรงเรียนในสังกัดมีมาตรการและดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องและจริงจังซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ รัตนชัย และคณะ (2567 : 610) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ต่ำสุดคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน 1) ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องเนื่องจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 และสถานศึกษาในสังกัด ได้มีการบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และมีความตระหนักถึงความสำคัญของงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกันโดยไม่ขึ้นอยู่กับเพศของครู แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดถือมาตรฐานการปฏิบัติงานซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของวีรเดช โภชนสุวรรณ (2560 : 7) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า พบว่าครูที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อรูปแบบงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจากโรงเรียนมีการนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและมีการจัดอบรมพัฒนาความรู้ให้กับบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยชนะ สถิตย์จันทรา (2560 : 8-9) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครูที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า พบว่าความคิดเห็นของครูที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศ

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับจากครูผู้ปฏิบัติงานในระดับสูง โดยปัจจัยส่วนบุคคลของครู ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน ไม่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวม แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่เป็นเอกภาพ สามารถสร้างความเข้าใจร่วมกันให้แก่ครูทุกกลุ่มได้อย่างเท่าเทียม

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์การทำงานส่งผลต่อความคิดเห็นในด้านการคัดกรองนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “สมรรถนะด้านการคัดกรองนักเรียนเป็นทักษะที่ต้องอาศัยประสบการณ์ในการสังเกต วิเคราะห์ และตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมและปัญหาของผู้เรียน” มากกว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านอื่น ดังนั้น การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพครูด้านการคัดกรองนักเรียน โดยใช้กระบวนการพี่เลี้ยง (Mentoring System) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์จากครูที่มีความเชี่ยวชาญไปสู่ครูที่มีประสบการณ์น้อย ดังนั้นความสำเร็จของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมิได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะส่วนบุคคลของครู แต่ขึ้นอยู่กับการสร้างมาตรฐาน

การดำเนินงานร่วมกันของสถานศึกษา ขณะที่ประสิทธิภาพในการคัดกรองนักเรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาผ่านประสบการณ์และการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 สรุปได้ว่า การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาในสังกัดมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และอายุ พบว่าไม่แตกต่างกัน ส่วนประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการคัดกรองนักเรียนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาควรรักษามาตรฐานการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งพัฒนากลไกการกำกับ ติดตาม และประเมินผลให้เป็นระบบ ส่งเสริมการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการคัดกรองนักเรียนแก่ครู โดยเฉพาะครูที่มีประสบการณ์น้อย รวมถึงสนับสนุนระบบพี่เลี้ยงหรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพระหว่างครูที่มีประสบการณ์กับครูรุ่นใหม่ ตลอดจนบูรณาการความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความครอบคลุม ทันต่อปัญหา และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ และพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่บูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลนักเรียนรายบุคคล

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2561). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพฯ: ยูเรนัสอิมเมจกรุ๊ป.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2565.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ชัยชนะ สถิตจันทรา. (2560). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(1), 141–153.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พงษ์ศักดิ์ รัตนชัย และคณะ (2567). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. *Journal of Institute of Trainer Monk Development*, 7(3), 1-15.

มนชิดา หนูแก้ว. (2567). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(10), 1202–1218.

วีรเดช โภชนสุวรรณ. (2560). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัด*สุรินทร์. วารสารออนไลน์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 9(10), 1-16.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. ฉะเชิงเทรา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. (2566). *รายงานผลการนิเทศติดตามละประเมินผลการจัดการศึกษา.* ฉะเชิงเทรา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2.

_____. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. ฉะเชิงเทรา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *คู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

_____. (2565). *จุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

_____. (2566). *คู่มือการคัดเลือกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2566.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อรัญญา ชนะเพีย. (2558). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 6(3), 1-9.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing.* (5th ed.). New York, NY: Harper & Row.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1*

THE ADMINISTRATION OF STUDENT AFFAIRS BY SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ชีวิน บุญถม

Cheewin Boonthom

วิทยาลัยนครราชสีมา

Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: Wint2505@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 19 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 21 มิถุนายน 2569

Received 3 June 2026; Revised 19 June 2026; Accepted 21 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 2) เปรียบเทียบการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 331 คน สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล

Citation:

* ชีวิน บุญถม. (2569). การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 91-104.

Cheewin Boonthom. (2026). The Administration Of Student Affairs By School Administrators Under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 91-104.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่ง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน และขนาดของถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. แนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา 2) ด้านงานส่งเสริมสุขภาพอนามัย งานส่งเสริมกีฬา และนันทนาการ 3) ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด 4) ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตย และวินัยนักเรียน 5) ด้านงานสภานักเรียน ส่งเสริม พัฒนา สร้างความเข้มแข็ง องค์กรสภา นักเรียนเด็ก เยาวชนในสถานศึกษา 6) ด้านงานส่งเสริมพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน

คำสำคัญ: การบริหารงาน, กิจการนักเรียน, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1. study the level of student affairs administration by school administrators under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1; 2. compare the student affairs administration of school administrators under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1, classified by position, work experience, and school size; and 3. investigate guidelines for developing student affairs administration by school administrators under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1. The sample group used in this research consisted of 331 school administrators and teachers under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1. The statistics

used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. The researcher summarized the research findings, discussion, and recommendations as follows:

The research findings revealed that: 1. The student affairs administration of school administrators under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1, both overall and in each aspect, was at a high level. 2. The student affairs administration of school administrators under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1, classified by position, showed no overall differences. However, when classified by work experience and school size, significant differences were found at the .05 level of statistical significance. 3. The guidelines for promoting student affairs administration by school administrators under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1 consisted of six aspects: 1. promotion of guidance and counseling activities in schools; 2. promotion of health, sports, and recreational activities; 3. promotion of Boy Scouts, Girl Guides, and Junior Red Cross activities; 4. promotion of democratic activities and student discipline; 5. student council affairs, including the promotion, development, and strengthening of student and youth council organizations in educational institutions; and 6. promotion of the protection of children's and youths' rights.

Keywords: Administration, Student Affairs, School Administrators

บทนำ

การบริหารงานในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนนั้น นอกเหนือจากการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป แล้ว สถานศึกษาควรต้องมี การบริหารกิจการนักเรียนให้มีประสิทธิภาพเพื่อจะได้เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนานักเรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (วราภรณ์ บุญดอก, 2559 : 24) นอกจากนั้น การบริหารกิจการนักเรียนเป็นงานที่มี

ความสำคัญทั้งต่อตัวนักเรียน ต่อครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการดำเนินการที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียน เกิดพัฒนาการในด้านต่าง ๆ มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เพื่อให้นักเรียนเกิดความพร้อม อย่างเต็มศักยภาพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (อาทิตยา เวชกรณ์, 2559 : 40) อีกทั้งในการบริหารสถานศึกษา เรื่องของการบริหารกิจการ นักเรียนยังเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องจัดให้กับนักเรียนในงาน/กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน นอกห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาครบทุกด้าน (มัลลิกา คูลีริน, 2558 : 17) ซึ่งขอบข่ายงานบริหารกิจการนักเรียนจะดำเนินการตามคู่มือ 6 ด้านได้แก่ 1) งานส่งเสริมกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา 2) งานส่งเสริมสุขภาพอนามัย 3) งานส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด 4) งานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตย และวินัยนักเรียน 5) งานสภานักเรียน ส่งเสริม พัฒนา สร้างความเข้มแข็ง องค์กรสภา นักเรียน เด็ก เยาวชนในสถานศึกษา และ 6) งานส่งเสริมพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียน, 2562 : 61 - 131)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 มีหลักการสำคัญ คือให้ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิต และสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีรับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึง การสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ซึ่งในการพัฒนาคุณภาพของคน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็ต้องอาศัยการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจุดมุ่งหมายของการจดัการศึกษาที่มีต่อสังคมโดยตรง คือ การเตรียมบุคคลให้สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสงัคมไดอ้ย่างปกติสุข ส่วนหน้าที่ของโรงเรียน คือ ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ในยุคปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้ผู้บรรลุ นิติภาวะมีความสามารถดีขึ้นในการแก้ปัญหา ดังนั้นจุดมุ่งหมายเบื้องต้นของการศึกษา ไม่เพียงแต่พัฒนาความต้องการความสนใจความสามารถของแต่ละบุคคลเท่านั้น แต่ควร มุ่งสร้างบุคคลที่สังคมพึงปรารถนาอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559 : 5)

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เน้นให้มีการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้นด้วยการปฏิรูป หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาครู บุคลากรและการบริหาร

จัดการซึ่งการยกระดับ คุณภาพการศึกษานั้น ต้องเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม ปัจจุบันด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 24) แต่สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากการนำกระบวนการ ทางการจัดการศึกษามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา พบว่า มีปัจจัยมากมายหลายประการที่มี ความสัมพันธ์มีความเกี่ยวข้อง มีอิทธิพลต่อกระบวนการในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาของประเทศ ทั้งในส่วนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความล้มเหลวของกระบวนการ ในการจัดการศึกษาของชาติ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแยกเป็นการจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา และการจัดการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา จึงได้กำหนดนโยบายสำหรับใช้เป็นกลไกหลักในการ บริหารการศึกษาเพื่อสนองตอบต่อการปฏิรูปการศึกษาของประเทศขึ้นมา โดยมีวิสัยทัศน์ที่สำคัญคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพลังขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย เป็นหนึ่งในสองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ได้ดำเนินการ ภายใต้พันธกิจที่ว่าด้วยการพัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนทุกคน ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีความสามารถ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพระดับสากล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 : 6)

โดยปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจการนักเรียนจากผู้มีส่วนได้เสีย ปัญหาการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานกิจการนักเรียนที่ไม่เป็นระบบขาดการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัย พบว่า การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management: TQM) เป็นแนวทางในการช่วยเสริมสร้างศักยภาพให้แก่องค์กรในการบริการที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับยิ่งขึ้น การบริการมีคุณภาพสูงขึ้น ทำให้มีระบบการบริการมีประสิทธิภาพสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ในการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา มาปรับใช้มากน้อยเพียงใด มีแนวทางในการบริหารโรงเรียนอย่างไรจึงเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการบริหาร ส่งผลกระทบต่อการบริหารในด้านใดบ้าง และจะศึกษา

จากทัศนะของครู รวมทั้งผู้บริหารในการใช้การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาว่าได้นำการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ใช้อย่างไร และนำมาใช้ได้มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะ การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนา การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ระยะที่ 1 การศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2,289 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 331 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ ตา

รางเครจซี่และมอร์แกน (1970) และได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) ซึ่งจำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเพื่อการศึกษาระดับการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอนประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อผู้อำนวยการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือจากวิทยาลัยนครราชสีมา ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืนจำนวน 331 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์ทำงาน ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ทักษะการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 103) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยใช้ค่า t – test (Independent samples)

4. การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ทำงานและขนาดสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้ F-test (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffe’)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

1.1 ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

1.2 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

2.1 ความถี่ (Frequency)

2.2 ร้อยละ (Percentage)

2.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 136 -143)

3.1 t- test แบบ Independent samples

3.2 F- test แบบ One way ANOVA และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe')

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางในการการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานดีเด่น จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน โดยใช้คุณสมบัติเป็นผู้บริหารที่มีผลงานดีเด่น เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 เป็นแบบสอบถามสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า โดยผู้ตอบจะได้รับคำถามเช่นเดียวกัน และในลำดับขั้นตอนเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ถามถามได้ตรงประเด็นที่ต้องการ ไม่ออกนอกเรื่อง ไม่เกินขอบเขตที่กำหนดไว้ และข้อมูลที่ได้รับสามารถนำมาประมวลผลได้ โดยมีขั้นตอนการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. กำหนดเวลาในการสัมภาษณ์ 15-20 นาที และนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
2. เตรียมอุปกรณ์จดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์
3. แนะนำตัวเอง และสร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง
4. บอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์
5. ป้อนคำถามเหมาะสมกับเวลา และทำการบันทึกหลังจากการสัมภาษณ์เสร็จ
6. ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยวิเคราะห์ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตย และวินัย รองลงมา คือ ด้านงานสภานักเรียน ส่งเสริม พัฒนา สร้างความเข้มแข็ง องค์กรสภานักเรียน เด็ก เยาวชนในสถานศึกษา ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ด้านงานส่งเสริมสุขภาพอนามัย งานส่งเสริมกีฬา และนันทนาการ ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านงานส่งเสริมพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ดังนี้

2.1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตย และวินัยนักเรียนและด้านงานสภานักเรียน ส่งเสริม พัฒนา สร้างความเข้มแข็งองค์กรสภานักเรียนเด็ก เยาวชนในสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านงานส่งเสริมกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

2.3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านงานส่งเสริมกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา 2) ด้านงานส่งเสริมสุขภาพอนามัย งานส่งเสริมกีฬา และนันทนาการ 3) ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด 4) ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตย และวินัยนักเรียน 5) ด้านงานสภานักเรียน ส่งเสริม พัฒนา สร้างความเข้มแข็ง องค์กรสภา นักเรียนเด็ก เยาวชนในสถานศึกษา และ6) ด้านงานส่งเสริมพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตย และวินัย รองลงมา คือ ด้านงานสภานักเรียน ส่งเสริม พัฒนา สร้างความเข้มแข็ง องค์กรสภานักเรียน เด็ก เยาวชนในสถานศึกษา ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ด้านงานส่งเสริมสุขภาพอนามัย งานส่งเสริมกีฬา และนันทนาการ ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านงานส่งเสริมพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตยและวินัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญที่ผู้บริหารให้กับการพัฒนานักเรียนในด้านนี้ อย่างไรก็ตาม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านงานส่งเสริมพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน ซึ่งอาจบ่งชี้ว่าผู้บริหารสถานศึกษายังต้องการการพัฒนาเพิ่มเติมในด้านนี้เพื่อให้ครอบคลุมทุกด้านของการบริหารงานกิจการนักเรียนอย่างเต็มที่

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

2.1 จำแนกตามตำแหน่ง ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกิจการนักเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านงานส่งเสริม

กิจกรรมประชาธิปไตยและวินัยนักเรียน และด้านงานสภานักเรียน ส่งเสริม พัฒนา สร้างความเข้มแข็งองค์กรสภานักเรียน เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคลากรทุกตำแหน่งในสถานศึกษามีการปฏิบัติงานภายใต้นโยบาย ระเบียบ และแนวทางการดำเนินงานกิจการนักเรียนเดียวกัน ทำให้มีความเข้าใจต่อการดำเนินงานในภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมประชาธิปไตยและการดำเนินงานสภานักเรียน ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงย่อมมีบทบาทและการมีส่วนร่วมมากกว่า

2.2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกิจการนักเรียนโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านงานส่งเสริมกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคลากรที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันมีโอกาสในการปฏิบัติงาน การรับผิดชอบงาน และการเผชิญปัญหาในการดำเนินงานกิจการนักเรียนแตกต่างกัน จึงทำให้มีมุมมองและความคิดเห็นต่อการดำเนินงานแตกต่างกัน

2.3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกิจการนักเรียนโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านงานส่งเสริมกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันมีความพร้อมด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และการสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอกแตกต่างกัน จึงส่งผลต่อการดำเนินงานกิจการนักเรียนในแต่ละด้านแตกต่างกัน

3. แนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา 2) ด้านงานส่งเสริมสุขภาพอนามัย งานส่งเสริมกีฬา และนันทนาการ 3) ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด 4) ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตย และวินัยนักเรียน 5) ด้านงานสภานักเรียน ส่งเสริม พัฒนา สร้างความเข้มแข็ง องค์กรสภา นักเรียนเด็ก เยาวชนในสถานศึกษา และ6) ด้านงานส่งเสริมพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีระเบียบวินัย มีสุขภาวะที่ดี รู้จักการดำรงตนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างเหมาะสม ตลอดจนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การทำกิจกรรมสร้างสรรค์ และการพัฒนา

ศักยภาพของตนเองผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา ส่งผลให้การบริหารงานกิจการนักเรียนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผู้วิจัยสรุปได้ว่า 1. การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2. การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน และขนาดของถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 3. แนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา 2) ด้านงานส่งเสริมสุขภาพอนามัย งานส่งเสริมกีฬา และนันทนาการ 3) ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด 4) ด้านงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตย และวินัยนักเรียน 5) ด้านงานสภานักเรียน ส่งเสริม พัฒนา สร้างความเข้มแข็ง องค์กรสภา นักเรียน เด็ก เยาวชนในสถานศึกษา 6) ด้านงานส่งเสริมพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน **ข้อเสนอแนะ** 1. ขยายกลุ่มตัวอย่าง เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากหลากหลายโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและหลากหลายมากขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มความเชื่อถือและความแม่นยำของผลการวิจัย 2. เปรียบเทียบระหว่างภูมิภาค ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาระหว่างภูมิภาคต่างๆ เช่น ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อดูความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการบริหารที่อาจมีผลต่อการบริหารงานกิจการนักเรียน 3. วิเคราะห์เชิงลึกในแต่ละด้าน ทำการวิจัยเชิงลึกในแต่ละด้านของการบริหารงานกิจการนักเรียน เพื่อเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเหล่านี้ และแนวทางการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2553. กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553. *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 23 ก หน้า 22* (2 เมษายน 2553).

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียน, 2562*. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2569 จาก obec.go.th

_____. (2552). *สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2569 จาก obec.go.th

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*

DEVELOPING ENGLISH VOCABULARY LEARNING ACHIEVEMENT AND RETENTION USING STAD COOPERATIVE LEARNING COMBINED WITH CATEGORY GAMES FOR JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS

ปวเรศ วานิชพงษ์พันธุ์[1], ชุติมา วัฒนะคีรี[2] และ สาลินี มีเจริญ[3]

Pavares Vanitchpongphand[1], Chutima Vatanakhiri[2] and Salinee Mecharoen[3]

[1]ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ วิทยาลัยนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

[1]Master Of Education in Curriculum and Learning Management, College of Educational Innovation, Saint John's University, Thailand

[2-3]วิทยาลัยนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

[2-3]College of Educational Innovation, Saint John's University, Thailand

Corresponding Author's Email: pavares.v@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 กรกฎาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 14 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 16 กรกฎาคม 2569

Received 5 July 2026; Revised 14 July 2026; Accepted 16 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ

Citation:

* ปวเรศ วานิชพงษ์พันธุ์, ชุติมา วัฒนะคีรี และ สาลินี มีเจริญ. (2569). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 105-121.

Pavares Vanitchpongphand, Chutima Vatanakhiri and Salinee Mecharoen. (2026). Developing English Vocabulary Learning Achievement And Retention Using Stad Cooperative Learning Combined With Category Games For Junior High School Students. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 105-121.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่ และ 2) ศึกษาความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างระยะหลังเรียนทันทีกับระยะติดตามผลหลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้นแบบกลุ่มเดียววัดก่อนเรียน หลังเรียน และวัดซ้ำเพื่อศึกษาความคงทน กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมารีย์วิทยา เซนต์แมรี่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2569 จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่ จำนวน 3 แผน รวม 10 ชั่วโมง และ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมพฤติกรรมด้านความจำ ด้านความเข้าใจความหมาย และด้านการนำไปใช้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์

ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 11.25 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.10 และคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 14.53 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.16 และ 2) นักเรียนมีความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษในระยะติดตามผล เนื่องจากคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทันทีและคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนผ่านไป 2 สัปดาห์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนระยะติดตามผลมีค่าเฉลี่ย 14.23 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.21 ผลดังกล่าวสะท้อนว่า การบูรณาการโครงสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD กับเกมหมวดหมู่คำศัพท์ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพึ่งพากันในกลุ่ม การทบทวนซ้ำ การจัดระบบความหมายของคำศัพท์ และการดึงความรู้กลับมาใช้ จึงส่งเสริมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการจำคำศัพท์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบ STAD, เกมหมวดหมู่, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความคงทนในการจำ, คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

Abstract

The purposes of this research were to: 1) compare junior high school students' English vocabulary learning achievement before and after learning through Student Teams-Achievement Divisions (STAD) cooperative learning

combined with category games; and 2) investigate students' English vocabulary retention by comparing the immediate post-test scores with the delayed post-test scores two weeks after the intervention. This study employed a one-group pretest-posttest design with a delayed post-test. The target group consisted of 20 junior high school students at Mary Witthaya Saint Mary School in the first semester of the 2026 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments were: 1) three lesson plans based on STAD cooperative learning combined with category games, totaling 10 instructional hours; and 2) a 20-item multiple-choice English vocabulary achievement test covering remembering, meaning comprehension, and application. The data were analyzed using mean, standard deviation, and dependent samples t-test.

The findings revealed that: 1) the students' English vocabulary learning achievement after the implementation was significantly higher than before the implementation at the .05 level. The pre-test mean score was 11.25 with a standard deviation of 2.10, while the post-test mean score was 14.53 with a standard deviation of 1.16; and 2) the students demonstrated English vocabulary retention, as the immediate post-test and the delayed post-test administered two weeks later were not significantly different at the .05 level. The delayed post-test mean score was 14.23 with a standard deviation of 1.21. These findings indicate that integrating STAD cooperative learning with category games can enhance learners' vocabulary achievement and retention through peer support, repeated retrieval, semantic categorization, and meaningful use of vocabulary.

Keywords: STAD Cooperative Learning, Category Games, Learning Achievement, Retention, English Vocabulary

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการเรียนรู้ การสื่อสาร และการเข้าถึงองค์ความรู้ในสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นช่วงวัยที่ผู้เรียนจำเป็นต้องสร้างฐานทักษะทางภาษาเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนในระดับที่ซับซ้อนขึ้น ทั้งนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การแสวงหาความรู้ และการเชื่อมโยงกับสังคมโลกอย่างเหมาะสมตามวัยและระดับชั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) คำศัพท์จึงเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของความสามารถทางภาษา เพราะผู้เรียนที่มีคลังคำศัพท์จำกัดย่อมมีข้อจำกัดในการทำความเข้าใจข้อความ การสนทนา และการแสดงความคิดของตนเอง แนวคิดของ Wilkins (1972) ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แม้ผู้เรียนจะมีความรู้ไวยากรณ์ไม่สมบูรณ์ก็ยังสามารถสื่อสารได้บางส่วน แต่หากขาดคำศัพท์จะไม่สามารถถ่ายทอดความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Nation (2013) และ Schmitt and Schmitt (2020) ที่อธิบายว่า ความรู้คำศัพท์ทั้งด้านความกว้างและความลึกเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียนภาษาอังกฤษ เนื่องจากคำศัพท์เป็นฐานสำคัญของการรับสาร การสร้างความหมาย และการใช้ภาษาในบริบทจริง

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการเรียนรู้คำศัพท์ของผู้เรียนไทยยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่องทั้งในมิติผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมิติความคงทนในการจำ กล่าวคือ นักเรียนจำนวนหนึ่งสามารถจำคำศัพท์เพื่อทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบระยะสั้นได้ แต่เมื่อเวลาผ่านไปไม่นานกลับไม่สามารถระลึกความหมาย รูปคำ หรือการใช้คำในบริบทประโยคได้ ปัญหาดังกล่าวสะท้อนข้อจำกัดของการเรียนรู้ที่เน้นการท่องจำเป็นคำเดี่ยว ขาดการเชื่อมโยงความหมาย ขาดการทบทวนอย่างมีระบบ และไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้คำศัพท์ซ้ำในสถานการณ์ที่มีความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางจิตวิทยาการเรียนรู้ที่อธิบายว่า การเรียนรู้ที่ปราศจากการจัดระบบความหมายและการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม มักทำให้ข้อมูลถูกเก็บไว้ในหน่วยความจำระยะสั้นและเลือนหายได้ง่าย (Atkinson & Shiffrin, 1968; Woolfolk, 2019) นอกจากนี้ ทิศนา แขมมณี (2564) ยังชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการรับรู้และจดจำเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการสร้างความเข้าใจที่คงทน หากผู้เรียนไม่ได้ผ่านกระบวนการคิด การเชื่อมโยง และการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย

การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์จึงควรดำเนินควบคู่กับการสร้างความคงทนในการจำ เพราะเป้าหมายของการเรียนรู้คำศัพท์ไม่ใช่เพียงการตอบข้อสอบให้ถูกต้องในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น แต่ต้องทำให้ผู้เรียนสามารถเก็บรักษาความรู้ไว้ในหน่วยความจำระยะยาวและดึงกลับมาใช้ในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม แนวคิดเรื่องความคงทนในการเรียนรู้ตามทฤษฎีการประมวลสารสนเทศอธิบายว่า ข้อมูลที่จะคงอยู่ในระยะยาวจำเป็นต้องผ่านกระบวนการเข้ารหัส การจัดระบบ การเชื่อมโยงกับความรู้เดิม และการเรียกคืนซ้ำ (Mayer, 2014; Woolfolk, 2019) ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์จึงควรออกแบบให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ และใช้คำศัพท์ในบริบทที่หลากหลาย เพราะการจัดกลุ่มคำศัพท์ตามความสัมพันธ์ทางความหมายจะช่วยให้ผู้เรียนสร้างเครือข่ายคำศัพท์ในสมองได้เป็นระบบ และส่งผลต่อการจดจำคำศัพท์ในระยะยาวได้ดีขึ้น (Nation, 2013; Schmitt & Schmitt, 2020)

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD (Student Teams-Achievement Divisions) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างชัดเจนและเหมาะสมต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เนื่องจากจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มคละความสามารถเพื่อให้สมาชิกช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ มีการทดสอบรายบุคคล มีการคิดคะแนนพัฒนาการ และมีการยกย่องความสำเร็จของกลุ่ม (Slavin, 1995) ลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้เรียนทุกคนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อกลุ่ม ลดความวิตกกังวลในการเรียนภาษา และเปิดโอกาสให้นักเรียนกลุ่มเก่งได้อธิบายความรู้แก่เพื่อน ขณะที่นักเรียนกลุ่มอ่อนสามารถเรียนรู้จากเพื่อนในบรรยากาศที่ปลอดภัยทางจิตใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Johnson, Johnson, and Holubec (1998) ที่เห็นว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยส่งเสริมการพึ่งพาอาศัยเชิงบวก ความรับผิดชอบรายบุคคล และการปฏิสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2564) ที่อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย มีบทบาทหน้าที่ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

อย่างไรก็ดี การใช้ STAD เพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอสำหรับการสร้างความคงทนในการจำคำศัพท์ หากกิจกรรมกลุ่มยังคงอยู่ในรูปแบบการทำใบงานหรือทบทวนแบบเดิม ผู้วิจัยจึงบูรณาการเกมหมวดหมู่คำศัพท์เข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ จำแนก และจัดกลุ่มคำศัพท์ตามลักษณะร่วมทางความหมาย เช่น หมวด Countries หมวด Family และหมวด Food and Drink กลไกของเกมช่วยสร้างความสนุก ท้าทาย กระตุ้นแรงจูงใจ และทำให้ผู้เรียนต้องดึงคำศัพท์กลับมาใช้ซ้ำภายใต้กติกาและเป้าหมายร่วมของทีม

ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดระบบความจำ ทั้งนี้ Kapp (2012) อธิบายว่า การใช้กลไกของเกมในการเรียนรู้สามารถเพิ่มแรงจูงใจ การมีส่วนร่วม และความพยายามของผู้เรียนได้ ขณะที่ Gee (2003) ชี้ให้เห็นว่า เกมมีลักษณะเป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหา ทดลอง ตัดสินใจ และเรียนรู้จากผลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง เมื่อบูรณาการเกมเข้ากับการเรียนรู้คำศัพท์ จึงช่วยให้ผู้เรียนมิได้จดจำคำศัพท์อย่างแยกส่วน แต่ได้สร้างความสัมพันธ์ทางความหมายผ่านการลงมือปฏิบัติและการใช้คำศัพท์ซ้ำอย่างมีเป้าหมาย

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยคาดว่ากระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์สูงขึ้นและสามารถรักษาความรู้ไว้ได้อย่างคงทนในระยะติดตามผล ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ที่เน้นทั้งความรู้ ความร่วมมือ ความสนุก และการจำอย่างมีความหมาย ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนและเป้าหมายการพัฒนาสมรรถนะทางภาษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับการเกมหมวดหมู่คำศัพท์ก่อนและหลังเรียน

2. เพื่อศึกษาความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับการใช้เกมหมวดหมู่คำศัพท์ หลังเรียนและระยะติดตามผล

การทบทวนวรรณกรรม

การจัดการเรียนรู้แบบ STAD เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้นโดย Slavin (1995) มีหลักการสำคัญอยู่ที่การจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยคละความสามารถ การสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน การทดสอบรายบุคคล และการคิดคะแนนพัฒนาการเพื่อยกย่อง

ความสำเร็จของกลุ่ม โครงสร้างของ STAD ประกอบด้วยการนำเสนอเนื้อหา การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การทดสอบย่อยรายบุคคล การคำนวณคะแนนพัฒนาการ และการรับรองผลสำเร็จของทีม จุดเด่นของรูปแบบนี้คือทำให้การเรียนรู้ไม่ใช่การแข่งขันระหว่างผู้เรียนรายบุคคล แต่เป็นการร่วมมือกันเพื่อพัฒนาความสามารถของสมาชิกทุกคน สอดคล้องกับ Johnson, Johnson, and Holubec (1998) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การพึ่งพาอาศัยเชิงบวก ความรับผิดชอบรายบุคคล การปฏิสัมพันธ์ส่งเสริมกัน ทักษะทางสังคม และกระบวนการกลุ่ม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้ ทิศนา แขมมณี (2564) ยังกล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และสามารถพัฒนาความรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม

ในบริบทการเรียนภาษาอังกฤษ STAD ช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน เพราะนักเรียนที่มีพื้นฐานดีสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยอธิบายหรือประคับประคองเพื่อนในกลุ่ม ขณะเดียวกันการทดสอบรายบุคคลทำให้ผู้เรียนแต่ละคนยังคงต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ไม่พึ่งพาเพื่อนเพียงอย่างเดียว กระบวนการเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการเรียนรู้ของ Vygotsky (1978) ที่เห็นว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ดีขึ้นเมื่อได้รับการสนับสนุนจากบุคคลที่มีความสามารถมากกว่า ภายใต้ขอบเขตพัฒนาการใกล้เคียง หรือ Zone of Proximal Development นอกจากนี้ การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษยังจำเป็นต้องอาศัยการฝึกซ้ำ การใช้คำในบริบท และการสร้างความเชื่อมโยงทางความหมายอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากคำศัพท์เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของความสามารถทางภาษาและมีผลต่อการพัฒนาทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน (Nation, 2013; Schmitt & Schmitt, 2020)

เกมหมวดหมู่คำศัพท์เป็นกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ให้ผู้เรียนจำแนกคำศัพท์ตามลักษณะร่วมของความหมาย โครงสร้าง รูปคำ หรือบริบทการใช้ การจัดหมวดหมู่ทำให้ผู้เรียนไม่ได้จำคำศัพท์เป็นรายการที่แยกขาดจากกัน แต่สร้างเครือข่ายความหมายระหว่างคำ ซึ่งเอื้อต่อการเรียกคืนความรู้ในภายหลัง แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการประมวลสารสนเทศที่อธิบายว่า การเรียนรู้ที่มีการเข้ารหัส จัดระบบ และเชื่อมโยงข้อมูลกับความรู้เดิม จะช่วยให้ข้อมูลถูกเก็บไว้ในหน่วยความจำระยะยาวได้ดีกว่าการท่องจำแบบแยกส่วน (Atkinson & Shiffrin, 1968; Woolfolk, 2019) เมื่อบูรณาการเกมเข้ากับการเรียนรู้แบบ STAD ผู้เรียนจะ

ได้รับทั้งแรงจูงใจจากการแข่งขัน ความสนุกจากกติกา และการสนับสนุนทางสังคมจากทีม ส่งผลให้การฝึกคำศัพท์มีความหมายและมีพลังมากกว่าการท่องจำตามลำพัง ทั้งนี้ Kapp (2012) อธิบายว่า การใช้กลไกของเกมในการเรียนรู้ช่วยเพิ่มแรงจูงใจ การมีส่วนร่วม และความพยายามของผู้เรียน ขณะที่ Gee (2003) ชี้ว่า เกมเป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การทดลอง และการเรียนรู้จากผลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษในการวิจัยนี้หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการนำคำศัพท์ไปใช้ในบริบทที่เหมาะสม โดยครอบคลุมพฤติกรรม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความจำ ซึ่งเน้นการระบุรูปคำ การสะกด และความหมายพื้นฐาน ด้านความเข้าใจความหมาย ซึ่งเน้นการจำแนกและจัดกลุ่มคำตามลักษณะร่วม และด้านการนำไปใช้ ซึ่งเน้นการเลือกใช้คำศัพท์ในประโยคหรือบทสนทนา การวัดผลสัมฤทธิ์จึงมิได้จำกัดอยู่ที่การจำคำศัพท์เท่านั้น แต่ครอบคลุมการใช้ความรู้คำศัพท์ในระดับที่สูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Bloom et al. (1956) ที่จำแนกระดับพฤติกรรมทางปัญญาตั้งแต่ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ ไปจนถึงระดับการคิดที่ซับซ้อนมากขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson and Krathwohl (2001) ที่ปรับปรุงลำดับพฤติกรรมการเรียนรู้ให้ครอบคลุมการจำ การเข้าใจ และการประยุกต์ใช้ ซึ่งเหมาะสมต่อการนำมาใช้เป็นกรอบในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

ความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษหมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการรักษาความรู้คำศัพท์ไว้หลังจากสิ้นสุดการเรียนและสามารถระลึกหรือใช้คำศัพท์ได้อีกครั้งเมื่อเวลาผ่านไป การวัดความคงทนในการวิจัยนี้ใช้การทดสอบซ้ำด้วยแบบทดสอบฉบับเดิมหลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์ โดยไม่มีการสอนทบทวนเพิ่มเติม หากคะแนนระยะติดตามผลไม่แตกต่างจากคะแนนหลังเรียนทันทีอย่างมีนัยสำคัญ ย่อมสะท้อนว่าผู้เรียนสามารถคงความรู้คำศัพท์ไว้ได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ ทั้งนี้ ความคงทนในการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการเข้ารหัส การจัดระบบข้อมูล การทบทวน และการเรียกคืนซ้ำ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการย้ายข้อมูลจากหน่วยความจำระยะสั้นไปสู่หน่วยความจำระยะยาว (Atkinson & Shiffrin, 1968; Mayer, 2014) นอกจากนี้ Schmitt and Schmitt (2020) ยังอธิบายว่า การเรียนรู้คำศัพท์ที่มีประสิทธิภาพควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนพบคำศัพท์ซ้ำในหลายบริบท และมีการใช้คำศัพท์อย่างมีความหมาย เพราะการพบคำซ้ำและการเรียกคืนคำศัพท์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความคงทนในการจำ

จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดว่า การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่เป็นตัวแปรต้นที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษและความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยกลไกสำคัญของการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การช่วยเหลือระหว่างเพื่อน การจัดหมวดหมู่คำศัพท์ การฝึกดึงความรู้กลับมาใช้ และการได้รับแรงเสริมจากความสำเร็จของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือของ Slavin (1995) แนวคิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของ Vygotsky (1978) แนวคิดการเรียนรู้คำศัพท์ของ Nation (2013) และ Schmitt and Schmitt (2020) ตลอดจนแนวคิดการใช้เกมเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Gee, 2003; Kapp, 2012)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Research) ใช้แบบแผนกลุ่มเดียววัดก่อนเรียนและหลังเรียน พร้อมการวัดซ้ำในระยะติดตามผลเพื่อศึกษาความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยมีลำดับการดำเนินการคือ ทดสอบก่อนเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่ ทดสอบหลังเรียนทันที และทดสอบความคงทนหลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมารีย์วิทยาเซนต์แมรี่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2569 จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในบริบทการจัดการเรียนรู้จริงและมีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมการทดลองอย่างต่อเนื่อง เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองเป็นคำศัพท์ภาษาอังกฤษ 3 หมวด ได้แก่ Countries, Family และ Food and Drink

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่ จำนวน 3 แผน รวม 10 ชั่วโมง โดยออกแบบให้ผู้เรียนเรียนรู้คำศัพท์ผ่านการนำเสนอเนื้อหา การทำงานกลุ่ม การเล่นเกมหมวดหมู่ การทดสอบรายบุคคล และการยกย่องความสำเร็จของกลุ่ม และ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีโครงสร้างการวัด 3 ด้าน ได้แก่ ความจำ 6 ข้อ ความเข้าใจความหมาย 6 ข้อ และการนำไปใช้ 8 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ จากนั้นนำแบบทดสอบไปวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ พบว่าข้อสอบที่คัดเลือกไว้มีค่าความยากง่ายอยู่ในช่วง 0.40 ถึง 0.67 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.31 ถึง 0.53 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และรูปแบบการเรียนรู้แก่ผู้เรียน จากนั้นให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนเพื่อเก็บคะแนนพื้นฐาน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดเป็นเวลา 10 ชั่วโมง เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนทันที และหลังจากนั้น 2 สัปดาห์จึงให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบฉบับเดิมอีกครั้งเพื่อวัดความคงทนในการจำคำศัพท์ โดยไม่มีการสอนทบทวนเพิ่มเติมในช่วงเวลาดังกล่าว

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่ออธิบายคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคะแนนความคงทนในการจำ จากนั้นใช้การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนกับหลังเรียน และเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนทันทีกับคะแนนระยะติดตามผล โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประเด็น ได้แก่ ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่ และผลการศึกษาความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษระหว่างคะแนนหลังเรียนทันทีกับคะแนนระยะติดตามผลหลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	M	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	20	11.25	2.10	14.32	.000*
หลังเรียนทันที	20	14.53	1.16		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนทันทีเท่ากับ 14.53 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.16 ซึ่งสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนที่มีค่าเท่ากับ 11.25 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.10 โดยผลการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 14.32$, $p < .001$)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทันทีและคะแนนเฉลี่ยระยะติดตามผลเพื่อศึกษาความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	M	S.D.	t	Sig.
หลังเรียนทันที	20	14.53	1.16	1.22	.237
หลังเรียน 2 สัปดาห์	20	14.23	1.21		

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนทันทีมีค่าเท่ากับ 14.53 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.16 ส่วนคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนผ่านไป 2 สัปดาห์มีค่าเท่ากับ 14.23 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.21 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากค่า Sig. เท่ากับ .237 ซึ่งมากกว่า .05 จึงสรุปได้ว่านักเรียนมีความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษในระยะติดตามผลหลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นภายหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การผสมผสานกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือกับกิจกรรมเกมสามารถส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนมิได้เรียนรู้ด้วยการจดจำคำศัพท์เป็นรายคำเพียงอย่างเดียว แต่ได้เชื่อมโยงรูปคำ ความหมาย และลักษณะร่วมของคำศัพท์ผ่านการจัดหมวดหมู่ ตลอดจนแลกเปลี่ยนและตรวจสอบความเข้าใจร่วมกับสมาชิก

ภายในกลุ่ม ประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวอาจอธิบายได้จากลักษณะสำคัญของเทคนิค STAD ซึ่งมุ่งสร้างทั้งความรับผิดชอบรายบุคคลและการพึ่งพาอาศัยกันทางบวกภายในกลุ่ม ผู้เรียนแต่ละคนต้องพัฒนาความรู้ของตนเอง ขณะเดียวกันก็ต้องช่วยเหลือสมาชิกให้บรรลุเป้าหมายของทีม ส่งผลให้เกิดการอธิบาย การซักถาม และการทบทวนคำศัพท์ระหว่างเพื่อน กระบวนการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนตรวจสอบความเข้าใจของตนเองและปรับแก้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้ทันที โดยเฉพาะนักเรียนที่มีพื้นฐานอ่อนจะได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ขณะที่นักเรียนที่มีความสามารถสูงได้พัฒนาความเข้าใจของตนให้ลึกซึ้งขึ้นจากการอธิบายความรู้แก่ผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ Slavin (1995) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือจะมีประสิทธิผลเมื่อความสำเร็จของกลุ่มเชื่อมโยงกับการพัฒนาของสมาชิกแต่ละคน ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การใช้เกมหมวดหมู่ยังช่วยให้ผู้เรียนประมวลผลคำศัพท์ในระดับที่ลึกกว่าการท่องจำ เนื่องจากผู้เรียนต้องพิจารณาความหมาย วิเคราะห์ลักษณะร่วม และจำแนกคำศัพท์เข้าสู่หมวด Country, Family และ Food and Drink อย่างถูกต้อง การจัดระเบียบคำศัพท์ตามความสัมพันธ์เชิงความหมายช่วยให้ผู้เรียนสร้างเครือข่ายความรู้ที่มีโครงสร้างและสามารถเชื่อมโยงคำศัพท์ใหม่เข้ากับความรู้เดิมได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับ Schmitt (2020) ที่เสนอว่าการเรียนรู้คำศัพท์อย่างมีประสิทธิภาพต้องเชื่อมโยงองค์ประกอบด้านรูปคำ ความหมาย และการใช้คำเข้าด้วยกัน มิใช่การจดจำความหมายของคำโดยแยกส่วน กลไกของเกมยังมีส่วนสำคัญในการเพิ่มความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การแข่งขันภายใต้กติกาที่ชัดเจนช่วยเปลี่ยนการทบทวนคำศัพท์ที่อาจมีลักษณะซ้ำซากให้เป็นกิจกรรมที่ท้าทายและมีเป้าหมาย ผู้เรียนจึงต้องเรียกคืนข้อมูลคำศัพท์จากความจำ ตรวจสอบคำตอบ และนำความรู้ไปใช้ซ้ำหลายครั้ง กระบวนการเรียกคืนความรู้ดังกล่าวช่วยเสริมความแข็งแรงของร่องรอยความจำและทำให้ผู้เรียนสามารถนำคำศัพท์มาใช้ได้คล่องขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Kapp (2012) ที่ระบุว่า การใช้กลไกเกมในการเรียนรู้ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจ การมีส่วนร่วม และการลงมือปฏิบัติของผู้เรียน

ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นจึงมิได้เกิดจากความสนุกสนานของเกมเพียงประการเดียว แต่เกิดจากการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบหลายด้าน ได้แก่ การจัดโครงสร้างคำศัพท์ตามความหมาย การมีปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนรู้ การช่วยเหลือระหว่างเพื่อน ความรับผิดชอบรายบุคคล และการเรียกคืนความรู้มาใช้ซ้ำ องค์ประกอบเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถจดจำคำศัพท์ได้แม่นยำมากขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัย

ของ ณัฐดนัย อินทรสมใจ (2564) กนกพร ศิริบรรพต (2565) และสุทธาทิพย์ สมโสภา (2568) ซึ่งพบว่า การใช้เกมภาษาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านคำศัพท์และส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้

2. คะแนนเฉลี่ยการทดสอบในระยะติดตามผลภายหลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์ไม่แตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทันทีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังคงรักษาความรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษไว้ได้ และเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ผลดังกล่าวอาจอธิบายได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่ช่วยให้ผู้เรียนมิได้จดจำคำศัพท์ในลักษณะชั่วคราว แต่เกิดการเข้ารหัสและจัดระเบียบข้อมูลอย่างมีความหมาย จึงเอื้อต่อการถ่ายโอนข้อมูลเข้าสู่หน่วยความจำระยะยาว ตามแนวคิดการประมวลผลสารสนเทศของ Atkinson และ Shiffrin (1968) ข้อมูลจะคงอยู่ในความจำระยะยาวได้เมื่อได้รับความสนใจ มีการทบทวน และผ่านการจัดระบบอย่างเหมาะสม การเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนพบคำศัพท์เดิมหลายครั้งในบริบทที่หลากหลาย ทั้งจากการนำเสนอเนื้อหา การทำงานกลุ่ม การเล่นเกม การทดสอบรายบุคคล และการสรุปทบทวน การปรากฏซ้ำของคำศัพท์มิได้เป็นเพียงการท่องจำซ้ำ แต่เป็นการนำคำศัพท์มาใช้ในการวิเคราะห์ จำแนก อธิบาย และตรวจสอบความถูกต้อง ส่งผลให้การเข้ารหัสข้อมูลมีความลึกและมีความหมายมากขึ้น การจัดคำศัพท์ออกเป็นหมวดหมู่ยังช่วยลดภาระของความจำและสร้างจุดเชื่อมโยงสำหรับการเรียกคืนข้อมูล ผู้เรียนสามารถระลึกถึงคำศัพท์โดยอาศัยหมวดความหมายเป็นตัวกระตุ้น เช่น เมื่อนึกถึงหมวดครอบครัว ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงไปยังคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องได้เป็นชุด แทนที่จะค้นหาคำศัพท์แต่ละคำอย่างแยกส่วน ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเครือข่ายความหมาย ซึ่งอธิบายว่าข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันจะถูกจัดเก็บเป็นโครงข่าย และเมื่อองค์ประกอบหนึ่งได้รับการกระตุ้น องค์ประกอบอื่นที่เชื่อมโยงกันจะถูกเรียกคืนได้ง่ายขึ้น แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Schmitt และ Schmitt (2020) รวมถึง Hatch และ Brown (1995) ที่ให้ความสำคัญกับการจัดกลุ่มและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคำศัพท์เพื่อส่งเสริมการจดจำและการนำกลับมาใช้ นอกจากนี้ ความคงทนในการจำอาจเป็นผลจากกระบวนการเรียกคืนความรู้ซ้ำระหว่างการเล่นเกมและการทดสอบรายบุคคล ผู้เรียนต้องดึงคำศัพท์จากความจำมาใช้โดยไม่มีคำตอบปรากฏให้เห็นโดยตรง การพยายามเรียกคืนข้อมูลเช่นนี้ทำให้ร่องรอยความจำมีความมั่นคงมากกว่าการอ่านหรือทบทวนแบบรับสารเพียงอย่างเดียว ขณะเดียวกัน การได้รับข้อมูลย้อนกลับจากเพื่อนและครูช่วยให้ผู้เรียนแก้ไขข้อผิดพลาดด้านความหมาย การสะกด

และการจัดหมวดหมู่ก่อนที่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจะถูกจดจำในระยะยาว การที่คะแนนระยะติดตามผลไม่แตกต่างจากคะแนนหลังเรียนทันทีจึงสะท้อนว่า ความรู้ที่เกิดขึ้นยังคงอยู่ภายหลังสิ้นสุดกิจกรรม แม้ไม่มีการสอนทบทวนเพิ่มเติมในช่วงเวลา 2 สัปดาห์ อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวควรตีความภายใต้ขอบเขตระยะเวลาติดตามผลของการวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือ สามารถยืนยันความคงทนในการจำได้ในช่วงเวลา 2 สัปดาห์ แต่ยังไม่อาจสรุปถึงความคงทนในระยะยาวกว่านั้นได้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรวิศา นำบุญจิตร์ (2558) และศุภรัตน์ ใจงาม (2566) ซึ่งพบว่า การเรียนรู้โดยใช้เกมและการจัดระบบคำศัพท์ตามหมวดหมู่สามารถช่วยลดอัตราการลืมและส่งเสริมความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้คือ แนวทางการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ผสาน “โครงสร้างความร่วมมือ” ของ STAD กับ “โครงสร้างความหมาย” ของเกมหมวดหมู่คำศัพท์ ทำให้เกิดกลไกการเรียนรู้แบบสองชั้น กล่าวคือ ชั้นแรกเป็นกลไกทางสังคมที่ทำให้ผู้เรียนช่วยเหลือกัน รับผิดชอบร่วมกัน และเกิดแรงจูงใจจากความสำเร็จของทีม ส่วนชั้นที่สองเป็นกลไกทางพุทธิปัญญาที่ทำให้ผู้เรียนวิเคราะห์ จัดกลุ่ม เชื่อมโยง และดึงคำศัพท์กลับมาใช้ซ้ำจนเกิดการจัดระบบความจำ

องค์ความรู้ดังกล่าวสามารถสังเคราะห์เป็นรูปแบบเชิงปฏิบัติการ “STAD-CATEGORY RETENTION MODEL” ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) Structure การจัดโครงสร้างกลุ่มคละความสามารถ 2) Team Support การช่วยเหลือและอธิบายความรู้ภายในทีม 3) Active Categorization การจัดหมวดหมู่คำศัพท์ผ่านเกม 4) Retrieval Practice การทดสอบและดึงความรู้กลับมาใช้รายบุคคล และ 5) Recognition การเสริมแรงและยกย่องความสำเร็จของกลุ่ม เมื่อองค์ประกอบทั้งห้าทำงานร่วมกัน จะส่งผลให้ผู้เรียนมีทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีความคงทนในการจำคำศัพท์ในระยะติดตามผล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถส่งเสริมความคงทนในการจำคำศัพท์ในระยะติดตามผลหลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์ได้ เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการช่วยเหลือกันในกลุ่ม การจัดหมวดหมู่คำศัพท์อย่างมีความหมาย การฝึกเรียกคืนความรู้ และการได้รับแรงเสริมจากความสำเร็จของทีม **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** คือ ครูผู้สอนควรเตรียมสื่อเกมหมวดหมู่ให้มีความหลากหลาย เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน และมีความท้าทายเพียงพอที่จะกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ ควรชี้แจงบทบาทของสมาชิกในกลุ่มและเกณฑ์คะแนนพัฒนาการให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนเห็นว่าตนเองมีส่วนช่วยให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ นอกจากนี้ ครูควรจัดช่วงเวลาสะท้อนผลหลังการเล่นเกม เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนคำศัพท์ที่มักสับสนและเชื่อมโยงคำศัพท์กับบริบทการใช้จริง **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** คือ ควรศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ร่วมกับเกมหมวดหมู่ในทักษะภาษาอังกฤษด้านอื่น เช่น การอ่านจับใจความ การเขียนประโยค หรือการสนทนา ควรเพิ่มระยะเวลาติดตามผลความคงทนเป็น 4 สัปดาห์หรือมากกว่า เพื่อพิจารณาความยั่งยืนของการเรียนรู้ในระยะยาว และควรเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่นเพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงสาเหตุที่หนักแน่นยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กนกพร ศิริบรรพต. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยโดยใช้เทคนิค STAD. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 14(2), 45–58.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ณัฐดนัย อินทรสมใจ. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมประกอบการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

ทิศนา แขมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 25). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรวิศา นำบุญจิตร์. (2558). ผลของการใช้เกมประกอบการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีต่อความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ ความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 2(2),2558.

ศุภรัตน์ ใจงาม. (2566). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมหมวดหมู่คำศัพท์ที่มีต่อความสามารถในการเรียนรู้และความคงทนในการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียน. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

สุทธาทิพย์ สมโสภา. (2568). การพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมภาษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารครุทรรศน์*, 5(2), 2568.

Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (Eds.). (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. New York, NY: Longman.

Atkinson, R. C., & Shiffrin, R. M. (1968). *Human memory: A proposed system and its control processes*. In K. W. Spence & J. T. Spence (Eds.), The psychology of learning and motivation: Advances in research and theory (Vol. 2, pp. 89–195). New York, NY: Academic Press.

Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals.* Handbook I: Cognitive domain. New York, NY: David McKay.

Campbell, D. T., & Stanley, J. C. (1963). *Experimental and quasi-experimental designs for research.* Houghton Mifflin.

Gee, J. P. (2003). *What video games have to teach us about learning and literacy.* New York, NY: Palgrave Macmillan.

Hatch, E. M., & Brown, C. (1995). *Vocabulary, semantics, and language education*. Cambridge University Press.

Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Holubec, E. J. (1998). *Cooperation in the classroom (7th ed.).* Edina, MN: Interaction Book Company.

Kapp, K. M. (2012). *The gamification of learning and instruction: Game-based methods and strategies for training and education*. San Francisco, CA: Pfeiffer.

Mayer, R. E. (2014). *Applying the science of learning*. Boston, MA: Pearson.

Nation, I. S. P. (2013). *Learning vocabulary in another language* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.

Schmitt, N., & Schmitt, D. (2020). *Vocabulary in language teaching* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.

Slavin, R. E. (1995). *Cooperative learning: Theory, research, and practice* (2nd ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Wilkins, D. A. (1972). *Linguistics in language teaching*. London: Edward Arnold.

Woolfolk, A. (2019). *Educational psychology* (14th ed.). New York, NY: Pearson.

การทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2*

TEAMWORK AMONG TEACHERS IN THE BANG SAO THONG SCHOOL GROUP, UNDER THE OFFICE OF SAMUT PRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

วิชุดา พามี[1] และ ภูวนัย สุวรรณธารา[2]

Wichuda Pamee[1] and Phuwanai Suwantara[2]

[1-2]ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ

[1-2]Master of education program in educational Bangkok Suvarnabhumi University, Thailand

Corresponding Author's Email: stuckwichuda623@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 21 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 23 มิถุนายน 2569

Received 8 June 2026; Revised 21 June 2026; Accepted 23 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 และ 2) เปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงาน รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำนวน 162 คน สุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบ่งชั้นภูมิ โดยเทียบสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามรายโรงเรียนและสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม

Citation:

* วิชุดา พามี และ ภูวนัย สุวรรณธารา. (2569). การทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 122-133.

Wichuda Pamee and Phuwanai Suwantara. (2026). Teamwork Among Teachers In The Bang Sao Thong School Group, Under The Office Of Samut Prakan Primary Educational Service Area 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 122-133.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .84 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วย ค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า 1) การทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ ด้านการมีส่วนร่วม รองลงมา คือ ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน อันดับสุดท้าย คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร 2) ผลการเปรียบเทียบระดับการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง พบว่า จำแนกตามระดับการศึกษา และขนาดสถานศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามเพศ และประสบการณ์การทำงานโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การทำงานเป็นทีม, ครู, กลุ่มโรงเรียน

Abstract

This research aimed to: 1) study the level of teachers' teamwork in the Bang Sao Thong school group under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2, and 2) compare the teamwork of teachers in the Bang Sao Thong school group under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2, classified by gender, education level, school size, and work experience. The research utilized a survey research design. The sample consisted of 162 teachers in the Bang Sao Thong school group under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2, selected through stratified random sampling using proportional allocation by school, followed by simple random sampling. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire with an overall reliability of .84. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-way ANOVA.

The research findings revealed that: 1. The overall teamwork of teachers in the Bang Sao Thong school group under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2 was at a high level. When considering each aspect, it was

found that the aspect with the highest mean was participation, followed by shared goals, and the lowest was communication. 2. The comparison of teachers' teamwork in the Bang Sao Thong school group showed that, overall, there were no statistically significant differences when classified by education level and school size. However, when classified by gender and work experience, there were statistically significant differences at the .05 level.5

Keywords: Teamwork, Teachers, School group

บทนำ

การทำงานเป็นทีมเป็นหนึ่งในสมรรถนะหลักของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งหมายถึงการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือสนับสนุน เสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับเข้ากับบุคคลอื่น แสดงบทบาทผู้นำ ผู้ตามได้อย่างเหมาะสมเพื่อดำรงสัมพันธภาพของสมาชิก ตลอดจนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายเป็นการสร้างวัฒนธรรมด้านการประสานสัมพันธ์การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ช่วยให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เห็นการทำงานของผู้นำ และเพื่อนร่วมงาน เป็นแนวทางในการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน ที่ต้องปรับตัวมากเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสนองตอบต่อความต้องการของผู้รับบริการอย่างแท้จริง สมรรถนะการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญกับการทำงานในโรงเรียนเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่ทีมงานจะช่วยทำให้วัตถุประสงค์ของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายเท่านั้น แต่ทีมงานยังจะเป็นองค์ประกอบ ที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศการทำงานของโรงเรียนนั้นอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) สอดคล้องกับลำเทียน เผ้าอาจ (2559) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ เนื่องจากการทำงานร่วมกันจำเป็นต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การส่งเสริมความร่วมมือ และการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทั้งบุคคลและทีมมีความพร้อมในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทีมที่ประสบความสำเร็จควรประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถเฉพาะด้าน (Talent) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และทักษะทางเทคนิคที่จำเป็นต่อการทำงาน รวมทั้งสามารถสร้างอิทธิพลทางความคิดและความร่วมมือภายในองค์กรได้ นอกจากนี้ การรวมตัวกันเพื่อทำงานเป็นทีมมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของแต่ละบุคคลมีข้อจำกัด การทำงานร่วมกันจึง

เป็นการนำจุดแข็ง ความรู้ และความสามารถที่หลากหลายของสมาชิกมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน พร้อมทั้งช่วยลดข้อจำกัดหรือจุดอ่อนของแต่ละบุคคล อันนำไปสู่การแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ และการบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อบุคคล ทีมงาน และส่วนรวมโดยรวม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ได้กำหนดแผนปฏิรูปด้านการศึกษา การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ มีธรรมาภิบาล เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตามปรัชญาและเป้าหมายของสถานศึกษา และมีระบบความรับผิดชอบทางการศึกษา เป็นระบบที่มีความเชื่อมโยงสอดคล้อง ไม่สร้างภาระต่อสถานศึกษาและการปฏิบัติหน้าที่การจัดการเรียนของครู โรงเรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนได้ และเกิดวัฒนธรรมคุณภาพในการจัดการศึกษาของครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีการกำหนดสมรรถนะหลักของครูและผู้บริหาร มีมาตรฐานการปฏิบัติงานของในด้านต่าง ๆ มีระบบการเลื่อนวิทยฐานะ โดยพิจารณาถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากความก้าวหน้าในการพัฒนาสถานศึกษาและการยกระดับคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินสถานการณ์ เพื่อค้นหาจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน รวมทั้งประเมินโอกาสและภัยคุกคามจากภายนอก รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานการณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่าจุดอ่อน (Weaknesses : W) คือ บุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีไม่เพียงพอ ครูสอนไม่ตรงกับสาขาวิชาเอก ครูไม่ครบชั้นและมีภาระงานมาก โรงเรียนขนาดเล็กมีงบประมาณในการบริหารจัดการศึกษาไม่เพียงพอ บางโรงเรียนไม่ได้รับการบรรจุผู้บริหาร ข้าราชการครูปรับเปลี่ยน โยกย้ายบ่อย ครูบรรจุใหม่ ต่างถิ่นย้ายกลับภูมิลำเนา ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ที่จะทำให้การทำงาน และการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2, 2567)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการวางแผน การพัฒนาการทำงานของครูให้มี

ประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการที่ เป้าหมายของโรงเรียนที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง

2. เพื่อเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

การทบทวนวรรณกรรม

การทำงานเป็นทีมเป็นกระบวนการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยอาศัยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วม ความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างสมาชิกในทีม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่ต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและยกระดับคุณภาพการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า องค์ประกอบสำคัญของการทำงานเป็นทีม ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วม การมีเป้าหมายร่วมกัน ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และความร่วมมือในการปฏิบัติงาน องค์ประกอบเหล่านี้ช่วยให้สมาชิกสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ร่วมกัน ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การทำงานเป็นทีมยังเป็นสมรรถนะสำคัญของครูและบุคลากรทางการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เทคโนโลยี และความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การทำงานเป็นทีมของครูเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา และควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการมีส่วนร่วม ด้าน

การมีเป้าหมายร่วมกัน ด้านความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาและยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของครูและคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยที่ดำเนินการในครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยแบ่งรูปแบบการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง จำนวน 273 คน และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางคำนวณของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 162 คน สุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยเทียบสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามรายโรงเรียนและสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามโดยใช้กรอบแนวคิดการทำงานเป็นทีม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ประกอบด้วย 3 ด้าน รวมทั้งสิ้น 22 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มต้นจากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นทีมของครู เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดและกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัย จากนั้นจึงได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อนำไปสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เมื่อดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่างแล้ว ได้นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขขอบข่ายเนื้อหาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามไป

ทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่คล้ายคลึงกับประชากรแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง ได้แก่ ครูกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำนวน 30 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งผลการทดสอบพบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ 0.70 ขึ้นไป แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่สร้างขึ้นมีความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือสูง สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไปได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน คือ ขอหนังสือขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง เก็บข้อมูลจากครู โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมแบบสอบถามแบบออนไลน์จนครบทั้งหมด 162 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.) สถิติทดสอบสมมติฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) การสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe’ Method)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง โดยรวมและรายด้าน

การทำงานเป็นทีมของครู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการติดต่อสื่อสาร	4.17	.46	มาก	3
2. ด้านการมีส่วนร่วม	4.25	.42	มาก	1
3. ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน	4.21	.48	มาก	2
รวม	**4.21**	**.39**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = .39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ ด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = .42) รองลงมา คือ ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = .48) อันดับสุดท้าย คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ($\bar{x}$ = 4.17, S.D. = .46)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน

การทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2	เพศ				t	P
	ชาย (n = 88)		หญิง (n = 74)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการติดต่อสื่อสาร	4.26	.44	4.06	.47	2.798*	.006
2. ด้านการมีส่วนร่วม	4.34	.35	4.14	.47	2.974*	.003
3. ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน	4.27	.48	4.15	.47	1.587	.114
รวม	**4.29**	**.37**	**4.12**	**.39**	**2.868***	**.005**

จากตารางที่ 2 พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตามเพศ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.12- 4.29) ครูเพศชายมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$= 4.29, S.D.=.37) และครูเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$= 4.12, S.D.=.39) เมื่อเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า สถานศึกษาทุกแห่งได้จัดระบบบริหารการศึกษาที่มีรูปแบบเน้นการกระจายอำนาจการบริหารไปยังครูทุกคน ซึ่งครูเป็นบุคลากรที่สำคัญในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยเข้ามามีส่วนร่วม มีเป้าหมาย แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย จึงทำให้การปฏิบัติเป็นทีมบรรลุผลสำเร็จและงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Raman and Don (2014) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมเกี่ยวข้องกับบุคคลมากกว่าหนึ่งคน ในกระบวนการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้านที่ควรเน้นในการจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรโรงเรียนคือการจัดตั้งทีมงาน ที่กระตือรือร้นและสามารถทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิศักดิ์ เพ็ชรยิ้ม (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเป็นทีม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สกุลรัตน์ โกวาสกุล (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาเกาะช้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาเกาะช้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครูแต่ละเพศมีลักษณะการทำงานและการปฏิสัมพันธ์ภายในทีมที่แตกต่างกันโดยทั่วไปครูเพศหญิงมีความละเอียดรอบคอบให้ความสำคัญกับการสื่อสาร การประสานงาน และการสร้างความสัมพันธ์ภายในทีม มีความร่วมมือและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในขณะที่ครูเพศชายมุ่งเน้นผลสำเร็จของงาน การตัดสินใจที่รวดเร็ว และการทำงานอย่างเป็นระบบมากกว่า ซึ่งความแตกต่างทางบทบาทและลักษณะนิสัยเหล่านี้ส่งผลให้ระดับการทำงานเป็นทีมแตกต่างกัน สอดคล้องกับ กาญจนา จันทร์หอม (2560) กล่าวว่า ครูเพศหญิงมีระดับการทำงานเป็นทีมสูงกว่าครูเพศชาย ซึ่งเกิดจากลักษณะทางอารมณ์และการสื่อสารที่แตกต่างกัน โดยครูเพศหญิงมักให้ความสำคัญกับความร่วมมือและความสัมพันธ์ในกลุ่มมากกว่า จำแนกตามระดับการศึกษาขนาดสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 10 ปีขึ้นไป ได้รับการแต่งตั้งให้เข้าร่วมรับผิดชอบโครงการต่าง ๆ ของทางโรงเรียน ซึ่งต้องมีการร่วมมือประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจและการมีทักษะในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ กาญจนา ช้างเยาว์ (2561) กล่าวว่า ครูในโรงเรียนมีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป มีการทำงานเป็นทีมมากกว่าประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 0-5 ปีและประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 6-10 ปี โดยครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปนั้นมีความแตกต่างกันทั้งในด้านการบริหารจัดการงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ผู้บริหารมีการสนับสนุนพัฒนาบุคลากรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการทำงานนั้นแตกต่างกัน การทำงานเป็นขึ้นอยู่กับการมีเป้าหมายเดียวกันและความไว้วางใจซึ่งกันและการยอมรับนับถือกันในโรงเรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า การทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธงโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยที่ส่งผลให้ระดับการทำงานเป็นทีมแตกต่างกันคือเพศและประสบการณ์การทำงาน ซึ่งพบว่าครูเพศหญิงและครูที่มีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป มีระดับการทำงานเป็นทีมที่สูงกว่าอย่างชัดเจน ในขณะที่ปัจจัยด้านระดับการศึกษาและขนาดของสถานศึกษาไม่ส่งผลต่อความแตกต่างของการทำงานเป็นทีมของครูแต่อย่างใด ข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบด้วย** 1.1 ข้อเสนอแนะด้านการบริหารงานบุคคล จากผลการวิจัยที่พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป มีระดับการทำงานเป็นทีมสูงกว่ากลุ่มอื่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีระบบพี่เลี้ยง ในการทำงาน โดยมอบหมายให้ครูผู้มีประสบการณ์สูงเป็นประธานโครงการหรือหัวหน้างาน เพื่อคอยให้คำแนะนำและถ่ายทอดทักษะการประสานงานให้แก่ครูรุ่นใหม่ 1.2 ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน จากผลการวิจัยที่พบว่าครูเพศหญิงและเพศชายมีลักษณะการปฏิสัมพันธ์ในทีมที่แตกต่างกัน สถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดตั้งคณะทำงานที่ผสมผสานความหลากหลายทางเพศ เพื่อดึงจุดแข็งของครูเพศหญิงที่โดดเด่นด้านการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ มาประสานเข้ากับจุด

แข็งของครูเพศชายที่มุ่งเน้นผลสำเร็จและการตัดสินใจที่รวดเร็ว ซึ่งจะช่วยให้การทำงานของทีมเกิดความสมดุล 1.3 ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการ จากผลการวิจัยที่พบว่าบริบทการกระจายอำนาจส่งผลให้การทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการรักษานโยบายการกระจายอำนาจอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีเป้าหมายร่วมกัน และสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยในทุกกิจกรรมของสถานศึกษา **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญทำให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู ทั้งมาจากตัวแปรที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากประเด็นการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดถึงผลของการวิเคราะห์ข้อมูลที่พบว่าเพศและประสบการณ์การทำงานส่งผลต่อระดับการทำงานเป็นทีม ฉะนั้น ประเด็นที่น่าจะนำมาทำการศึกษา คือเมื่อเราทราบแล้วว่าปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของบุคลากรแล้วนั้น ทีนี้สิ่งที่น่าจะทำการศึกษาวิจัยต่อไป คือการค้นหาเทคนิค วิธีการ หรือที่เรียกว่ากลยุทธ์ โดยอาจใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมด้วย เพื่อที่จะได้นำข้อค้นพบเชิงลึกไปใช้สร้างเป็นรูปแบบ (Model) ในการพัฒนาการทำงานเป็นทีม และนำไปปรับใช้กับสถานศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดการพัฒนาองค์กรที่มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

กาญจนา จันทร์หอม. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

กาญจนา ช้างเยาว์. (2561). การทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียนระยองวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 18. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ลำเทียน เผ้าอาจ. (2559). การทำงานเป็นทีมของข้าราชการในโรงเรียนขยายโอกาสอำเภอเมืองตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สกุลรัตน์ โกวาสกุล. (2563). การทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาเกาะช้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. (2567*). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สมุทรปราการ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ.

สิทธิศักดิ์ เพ็ชรยิ้ม. (2563). การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Raman, A., & Don, Y. (2014). The relationship between principals' technology leadership and teachers' technology use in Malaysian secondary schools. *Asian Social Science*, 10(18), 25-39.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต และความเป็นพลเมืองโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน*

A STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT ON SUFFICIENCY ECONOMIC UNIT AND GLOBAL CITIZENSHIP OF GRADE 2 STUDENTS THROUGH PROJECT – BASED LEARNING

ชลิต โคจรนา[1] และ อิสรา พลนงค์[2]

Chalit Kojonna[1] and Isara Phonnong[2]

[1-2]หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

[1-2]Master Degree of Education in Curriculum and Instruction Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Chalit05388@gmail.com

วันที่รับบทความ : 12 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 21 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 23 มิถุนายน 2569

Received 12 June 2026; Revised 21 June 2026; Accepted 23 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 3) เปรียบเทียบความเป็นพลเมืองโลก ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

Citation:

* ชลิต โคจรนา และ อิสรา พลนงค์. (2569). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต และความเป็นพลเมืองโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 134-151.

Chalit Kojonna and Isara Phonnong. (2026). A Study Of Learning Achievement On Sufficiency Economic Unit And Global Citizenship Of Grade 2 Students Through Project – Based Learning. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 134-151.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

4) ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 20 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน จำนวน 2 แผน รวม 6 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต แบบสอบถามความเป็นพลเมืองโลก แบบประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงาน วิเคราะห์ข้อมูลสถิติ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที Wilcoxon Signed-Rank test และ Runs test

ผลการศึกษา พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 3) ความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ 4) ประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน คุณภาพของชิ้นงานโดยรวมทั้งสองชิ้นงานอยู่ในระดับดีเยี่ยม

คำสำคัญ: โครงงานเป็นฐาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความเป็นพลเมืองโลกม ประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงาน

Abstract

The purposes of this research were to: 1) compare the learning achievement of Grade 8 students in the learning unit entitled Sufficiency Economy Philosophy for Living before and after learning through project-based learning; 2) compare the post-learning achievement of Grade 8 students in the learning unit entitled Sufficiency Economy Philosophy for Living with the 70 percent criterion; 3) compare the global citizenship of Grade 8 students before and after learning through project-based learning; and 4) study the efficiency of project performance among Grade 8 students after learning through project-based learning. The sample group consisted of 20

Grade 8 students studying in the first semester of the 2025 academic year at Ban Tha Din Dam School, Chai Badan District, Lopburi Province, selected by cluster random sampling. The research instruments consisted of two project-based learning lesson plans, with a total duration of 6 hours. The data collection instruments included an achievement test on the learning unit entitled Sufficiency Economy Philosophy for Living, a global citizenship questionnaire, and a project performance efficiency assessment form. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, Wilcoxon Signed-Rank test, and Runs test.

The research findings revealed that: 1) the post-learning achievement of Grade 8 students who learned through project-based learning was higher than their pre-learning achievement; 2) the post-learning achievement of Grade 8 students who learned through project-based learning was higher than the 70 percent criterion; 3) the global citizenship of Grade 8 students after learning through project-based learning was higher than before learning; and 4) the project performance efficiency of Grade 8 students after learning through project-based learning, based on the overall quality of both project products, was at an excellent level.

Keywords: Project-based learning, Learning achievement, Global citizenship, Project performance efficiency

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ที่จะไปเกี่ยวข้องกับการสร้างความเป็นพลเมืองและความเป็นพลเมืองโลก เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ องค์การสหประชาชาติ เห็นชอบให้ประเทศสมาชิกถือเป็นคำมั่นสัญญาร่วมกันว่าจะร่วมกันเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโลกควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้เด็กทุกคนได้เข้าโรงเรียนและการปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้ โดยตั้งเป้าหมายให้ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป (UNESCO, 2015) โดย UNESCO มีเป้าหมายเรื่องการศึกษาสร้างความเป็นพลเมืองโลกในช่วงการพัฒนาหลัง พ.ศ.2558 โดยสาเหตุที่องค์การสหประชาชาติให้ความสำคัญในเรื่องการสร้างความเป็นพลเมืองโลกเป็นเพราะเห็นว่าประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกศตวรรษที่

21 มีความเชื่อมโยงกันและส่งผลต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์การศึกษาจะผลิตเฉพาะพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งไม่ได้อีกต่อไปแต่จะต้องผลิตพลเมืองที่มีความเป็นพลเมืองโลกที่สามารถอยู่ร่วมกันรู้คิด รู้กระทำ เพื่อโลกในภาพรวม เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจมีทักษะ ค่านิยม และทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรม มีสันติ มีขันติ และเป็นสังคมแห่งโอกาสที่เท่ากันหรือสังคมแห่งการอยู่เย็นเป็นสุข ร่วมกัน ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (UNESCO, 2015)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกระดับ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนการใช้ความรู้ควบคู่คุณธรรมในการตัดสินใจและดำเนินชีวิต แนวคิดดังกล่าวไม่เพียงช่วยให้บุคคลสามารถพึ่งพาตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคมและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) นอกจากนี้ เศรษฐกิจพอเพียงยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก เนื่องจากเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล เคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม และตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำที่มีต่อสังคมโลก การปลูกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในผู้เรียนจึงช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ และการมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของพลเมืองโลกในศตวรรษที่ 21 (UNESCO, 2015)

จากการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 พบว่า ลักษณะของการเรียนการสอนเป็นแบบบรรยาย และได้ให้นักเรียนออกแบบชิ้นงานที่มอบหมายให้เป็นกลุ่ม โดยนักเรียนแต่ละกลุ่มได้เพียงออกแบบความคิดลงบนกระดาษยังไม่ถึงขั้นสร้างผลิตภัณฑ์ชิ้นงานจริง ซึ่งสะท้อนว่านักเรียนยังไม่ได้ลงมือปฏิบัติสร้างผลงานอย่างแท้จริง ส่งผลให้นักเรียนจำนวนหนึ่งยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ และยังไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ นอกจากนี้ การพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกยังเป็นประเด็นสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนต้องสามารถเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคมโลก และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจัดประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้แก่นักเรียน เหมือนกับการทำงานในชีวิตจริงอย่างมีระบบ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงโดยนักเรียนมีบทบาทสำคัญในการแสวงหาความรู้ วางแผน แก้ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากสถานการณ์หรือปัญหาที่มีความหมายในชีวิตจริง กระบวนการดังกล่าวช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) เมื่อบูรณาการแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน จะยิ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัว ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ทั้งนี้ การพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางดังกล่าวยังเชื่อมโยงไปสู่การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโลก เนื่องจากผู้เรียนจะได้ฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกอย่างสันติและยั่งยืน (UNESCO, 2015)

จากความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกดังกล่าว การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงมีบทบาทอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวในชีวิตจริงได้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เป็นแนวทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ

คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อมาพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตลอดจนศึกษาการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองโลก สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ไปส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนในระดับที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

3. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองโลก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อน และหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

4. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

การทบทวนวรรณกรรม

ความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) เป็นกรอบสำคัญที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมโลกที่มีความหลากหลายและเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน โดย UNESCO ให้ความหมายของความเป็นพลเมืองโลกว่าเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) ค่านิยม (values) และทัศนคติ (attitudes) ที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เคารพความหลากหลาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคมโลก (UNESCO, 2015) องค์ประกอบของความเป็นพลเมืองโลกตามแนวคิดของ UNESCO ประกอบด้วย 3 มิติสำคัญ ได้แก่ มิติด้านความรู้ความเข้าใจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเข้าใจประเด็นระดับโลกและความเชื่อมโยงของสังคม มิติด้านอารมณ์และสังคม ซึ่งเน้นการมีค่านิยมร่วม ความเคารพในความแตกต่าง และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก และมิติด้านพฤติกรรม ซึ่งสะท้อนถึงการลงมือปฏิบัติอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อส่วนรวม (UNESCO, 2015) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Oxfam ที่อธิบายว่าพลเมืองโลกคือบุคคลที่ตระหนักถึงความเชื่อมโยงของโลก มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ และพร้อมลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างโลกที่ดีขึ้น (Oxfam, 2015)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดสำคัญที่ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีความสำคัญในการส่งเสริมให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอย่างมั่นคงภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจโลก ลดความเสี่ยงจากความไม่แน่นอน และสร้างความเข้มแข็งจากภายใน (สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับสากล เนื่องจากมุ่งเน้นความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (United Nations, 2015) องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 3 หลักการสำคัญ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยต้องอาศัย 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและดำเนินชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) หลักการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจอย่างรอบคอบ และการรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เชื่อมโยงกับการเป็นพลเมืองโลกในศตวรรษที่ 21 (UNESCO, 2015)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานคือ การจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกทำโครงงานที่ตนสนใจ โดยร่วมกันสำรวจสังเกตและกำหนดเรื่องที่ตนสนใจวางแผนในการทำโครงงาน ร่วมกับศึกษาหาข้อมูลความรู้ที่จำเป็นและลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้จนได้ข้อค้นพบหรือ สิ่งประดิษฐ์ใหม่แล้วจึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน เก็บข้อมูลแล้วนำผลงาน และประสบการณ์ทั้งหมดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมด (ทิศนา แขมมณี, 2550) โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีขั้นตอนการทำโครงงาน ดังนี้ 1) ขั้นนำเสนอ 2) ขั้นวางแผน 3) ขั้นปฏิบัติ 4) ขั้นรายงานผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) เมื่อบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน จะส่งผลให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่เข้าใจเนื้อหาเชิงทฤษฎี แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง เกิดการตระหนักรู้ในคุณค่าของทรัพยากร ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ทั้งนี้ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยังมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก เนื่องจากเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล การเคารพความในความแตกต่าง และคำนึงถึงผลกระทบต่อส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกของ UNESCO ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ ค่านิยม และทัศนคติที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยั่งยืน (UNESCO, 2015) นอกจากนี้ United Nations ยังได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เน้นบทบาทของการศึกษาในการสร้างพลเมืองโลกที่มีความรับผิดชอบ เคารพความหลากหลาย และร่วมกันแก้ไขปัญหาระดับโลก (United Nations, 2015) อีกทั้ง Oxfam ยังอธิบายว่าพลเมืองโลกคือบุคคลที่มีความตระหนักถึงความเชื่อมโยงของโลก มีความยุติธรรม และพร้อมลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น (Oxfam, 2015)

ประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงานของนักเรียน เป็นการพิจารณาและตัดสินระดับคุณภาพของผลงานที่นักเรียนจัดทำขึ้นจากกิจกรรมการเรียนรู้ โดยอาศัยเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน เช่น ความถูกต้องของเนื้อหา ความสมบูรณ์ของชิ้นงาน ความคิดสร้างสรรค์ และการนำเสนอ ทั้งนี้เพื่อสะท้อนระดับความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของผู้เรียน ทวีศักดิ์ พันธ์คำมูล (2565)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต ความเป็นพลเมืองโลก และประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยกำหนดตัวจัดกระทำ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน และตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต ความเป็นพลเมืองโลก และประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงาน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 36 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนบ้านท่าดินดำ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต จำนวน 2 แผน รวม 12 ชั่วโมง ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต แบบสอบถามความเป็นพลเมืองโลก และแบบประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงาน เครื่องมือทุกฉบับผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และผ่านการทดลองใช้ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00 คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.50 ถึง 0.80 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.40 ถึง 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่นตามวิธีของคูเดอร์–ริชาร์ดสัน

สูตร KR-20 เท่ากับ 0.93 ส่วนแบบสอบถามความเป็นพลเมืองโลกมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00 และแบบประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงานผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือตามเกณฑ์ที่กำหนดก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โดยเริ่มจากการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเก็บข้อมูลความเป็นพลเมืองโลกก่อนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน จำนวน 2 แผน รวม 12 ชั่วโมง ระหว่างการจัดกิจกรรมมีการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงานของนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีผู้ช่วยวิจัยร่วมประเมินเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียน เก็บข้อมูลความเป็นพลเมืองโลกหลังเรียน และประเมินผลงานโครงงานของนักเรียนเพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความเป็นพลเมืองโลก และประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงานของนักเรียน จากนั้นตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของข้อมูลก่อนเลือกใช้สถิติทดสอบ สำหรับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และการเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองโลกก่อนและหลังเรียน ใช้สถิติ Wilcoxon Signed-Rank test เนื่องจากข้อมูลไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการแจกแจงปกติ ส่วนการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ใช้ Runs test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต ก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 6.30 คะแนน และหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 15.00 คะแนน แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 8.70 คะแนน เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ Wilcoxon Signed-Rank test พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงสะท้อนว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถเชื่อมโยงสาระเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการปฏิบัติจริงได้ดีขึ้น ดังตารางที่

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	$\overline{X}$	S.D.	Z	p
ก่อนเรียน	20	6.30	2.11	3.932*	<.001
หลังเรียน	20	15.00	2.99		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

2. ผลการวิจัย พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 15.00 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 75.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคลพบว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 และไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ผลการทดสอบทางสถิติพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานมีประสิทธิผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

	n	คะแนนเต็ม	คะแนนร้อยละ 70	$\overline{X}$	S.D.	Z	p
หลังเรียน	20	20	14	15.00	2.99	3.633*	<.001

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. ผลการวิจัย พบว่า ก่อนเรียน นักเรียนมีความเป็นพลเมืองโลกโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 และหลังเรียนมีความเป็นพลเมืองโลกโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการประพฤติตนและด้านการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการลงมือปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และด้านการตระหนักถึงสถานการณ์ของทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบด้วยสถิติ Wilcoxon Signed-Rank test พบว่า ความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อน

เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานไม่เพียงส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่านั้น แต่ยังช่วยพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกผ่านการทำงานร่วมกัน การคิดวิเคราะห์ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ และการตระหนักต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

ความเป็นพลเมืองโลก	ก่อนเรียน		หลังเรียน		Z	p
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
การประพฤติตน	28.00	4.10	40.00	0.00	4.038 *	.000
การมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม	25.95	4.16	40.00	0.00	3.988 *	.000
การลงมือปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่	26.00	3.55	28.00	4.10	2.236 *	.025
การตระหนักถึงสถานการณ์ของทรัพยากร	28.00	4.10	28.00	4.10	2.879 *	.004
รวมเฉลี่ย	**25.49**	**3.97**	**34.00**	**2.05**	**3.988***	**.000**

4. ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานอยู่ในระดับดีเยี่ยมทั้ง 2 โครงงาน โดยโครงงานที่ 1 เรื่อง OTOP ท้องถิ่นไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 66.00 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.00 อยู่ในระดับดีเยี่ยม และโครงงานที่ 2 เรื่อง ทฤษฎีใหม่ร่วมใจพัฒนาสินค้าไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 65.25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.00 อยู่ในระดับดีเยี่ยม ผลดังกล่าวสะท้อนว่านักเรียนสามารถนำความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการวางแผน การปฏิบัติงาน การสร้างชิ้นงาน และการนำเสนอผลงานได้อย่างมีคุณภาพ

อภิปรายผล

1. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 2 แผน ครูได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรู้ ในหัวข้อตามความสนใจ และเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้การส่งเสริม ซึ่งกล่าวได้ว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้ง ยังสามารถเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากสิ่งที่สนใจ ผ่านทางกระบวนการทำงานกลุ่ม การสืบค้น กระบวนการทำโครงงาน มีขั้นตอน การจัดการวางแผน ซึ่งองค์ความรู้นี้มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงและเป็นจุดตั้งต้น ของกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้เป็นส่วนสำคัญ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องที่ได้เรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง และสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง การทำงานร่วมกันเป็นทีม ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 สอดคล้องกับ ดุษฎี โยเหลา และคณะ (2557) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการค้นคว้าและลงมือปฏิบัติ โดยครูทำหน้าที่กระตุ้นและชี้แนะแนวทางให้นักเรียนนำความสนใจมาสร้างกิจกรรมและตั้งคำถามเพื่อตามหาคำตอบเอง การทำโครงงานช่วยพัฒนาทักษะค้นคว้า วางแผนและแก้ปัญหา ผ่านการทดลอง ทำให้ความรู้กลายเป็นทักษะและประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ชมพูนุช เจริญวนวิจิตรและ วัชรินทร ศรีรักษา (2560) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเป็นการจัดประสบการณ์ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงอันเป็นการเชื่อมโยงระหว่างห้องเรียนกับสิ่งแวดล้อมภายนอก เป็นการจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในโครงงานที่ผู้เรียน ได้ดี และยังสอดคล้องกับวิภาดา พินลา และคณะ (2562) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกหัวโครงงานตามความถนัดโดยร่วมกันสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่องที่ตนสนใจ วางแผนในการทำโครงงาน ร่วมกัน ซึ่งอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่มีครูผู้สอนคอยกระตุ้น แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การเลือกหัวข้อที่ศึกษา ค้นคว้า ดำเนินการ วางแผน กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานจนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชยาดา ภูชิตานุรักษ์พรใจ ลี่ทองอิน และ จิตติมา เจือไทย (2560); ภาณุพงศ์ พิมพ์ศรี และ สาคร อัฒจักร (2565) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความกระตือรือร้นใน

การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหัวข้อของการทำโครงงานช่วยให้การกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานมีความชัดเจนเป็นระบบตามวิธีการเรียนรู้มาแล้ว และเมื่อนักเรียนเกิดปัญหาจะกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการทำงานด้วยการซักถามจากครูที่ปรึกษาและเพื่อน ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในขั้นตอนการทำโครงงาน รู้จักการทำงานร่วมกันตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบกล้าคิดกล้าแสดงออก มีทักษะในการสื่อสารและร่วมทำงานกับผู้อื่นจนพบคำตอบหรือความรู้และนำความรู้มาสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างมีความสุข

2. การศึกษาความเป็นพลเมืองโลก พบว่า นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีความเป็นพลเมืองโลกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเมื่อพิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบ พบว่าความเป็นพลเมืองโลกในแต่ละด้าน มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยด้านที่มีคะแนนหลังเรียนสูงสุด ได้แก่ ด้านการด้านการประพฤติตน และด้านการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม ทั้งนี้ ทั้งนี้เนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น ประเทศ และระดับโลก เช่น สิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

การบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับแนวคิดความเป็นพลเมืองโลก ทำให้นักเรียนตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบของตนเองในฐานะสมาชิกของสังคมโลก นักเรียนเรียนรู้ที่จะเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีจิตสาธารณะในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานยังช่วยพัฒนาทักษะสำคัญที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองโลก ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และทักษะการแก้ปัญหาอย่างสันติ ส่งผลให้นักเรียนสามารถมองปัญหาในมุมมองที่หลากหลาย และมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO (2015) ที่ระบุว่าการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกควรมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ ค่านิยม และทัศนคติ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยั่งยืน รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Oxfam (2015) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงและการเรียนรู้เชิงบูรณาการสามารถส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาจรีย์ รัตนานุสนธิ์ และ วรรณี แกมเกตุ(2557); ภูวดล คารินทา และ วสันต์ สรรพสุข (2566) และ อัสหมะ หะยียูโซะ และศิริขวัญ ชิณศรี(2567) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ส่งผลให้นักเรียนตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม ยึดมั่นในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เห็นคุณค่า เคารพในความแตกต่าง และมีความเป็นพหุพลเมืองทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลกการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเข้าใจการอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักปรับตัวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันเคารพกฎหมาย เคารพสิทธิ และเคารพความแตกต่างที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้ตนเองสามารถพัฒนาเป็นพลเมืองที่อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข ความสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองนั้นต้องอาศัยการอบรมสั่งสอนและมีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมตามความถนัดและความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล คุณครูจึงเป็นกำลังสำคัญในการเลือกใช้การจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย ไม่ใช่การบรรยายเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถลงมือศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นหลัก ผู้สอนจะมีหน้าที่แค่แนะนำและคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะนำไปสู่การเกิดสมรรถนะที่จำเป็นในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง

3. ประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงาน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ได้คุณภาพของชิ้นงานโดยรวมทั้งสองชิ้นงานอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ การวางแผนในการจัดทำโครงงาน เนื้อหาสาระและประโยชน์ของโครงงาน และการนำเสนอโครงงาน พบว่านักเรียนสามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานได้อย่างมีระบบและมีคุณภาพที่สะท้อนถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริง กล่าวคือ ในด้านการวางแผน นักเรียนสามารถกำหนดหัวข้อ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงาน และระยะเวลาได้อย่างเหมาะสม มีการแบ่งหน้าที่ภายในกลุ่มอย่างชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินโครงงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ในด้านเนื้อหาสาระและประโยชน์ของโครงงาน พบว่าชิ้นงานมีความครอบคลุมสาระสำคัญ และสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันหรือสถานการณ์ใกล้ตัวได้อย่างเหมาะสม แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในเนื้อหาอย่างแท้จริง ส่วนด้านการนำเสนอ นักเรียนสามารถถ่ายทอดผลงานได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ใช้สื่อประกอบได้เหมาะสม และมีความมั่นใจในการสื่อสาร ทำให้ผลงานมีความน่าสนใจและเข้าใจได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์นรินทร์ เม่าทับ (2563) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจัดประสบการณ์ในการ

ปฏิบัติแก่นักเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้วิธีการหาความรู้อย่างมีเหตุผล ได้ทำการทดลองด้วยตนเอง รู้จักวางแผนการทำงาน และได้ผลงานที่ออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่จะสามรถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเชื่อมโยง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” กับ “ความเป็นพลเมืองโลก” ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยเริ่มจากการเรียนรู้หลักคิดของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบและปฏิบัติโครงงานที่สัมพันธ์กับบริบทท้องถิ่น ชุมชน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม กระบวนการดังกล่าวช่วยให้นักเรียนไม่ได้เรียนรู้เนื้อหาในลักษณะการจดจำเท่านั้น แต่เกิดการเรียนรู้ผ่านการวางแผน การทำงานร่วมกัน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การสร้างสรรค์ชิ้นงาน และการสะท้อนผลการเรียนรู้

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต ประกอบด้วย 4 กลไกสำคัญ ได้แก่ 1) การเชื่อมโยงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสถานการณ์จริง 2) การออกแบบโครงงานที่สอดคล้องกับชีวิตและชุมชนของผู้เรียน 3) การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติร่วมกันอย่างมีความรับผิดชอบ และ 4) การประเมินผลจากทั้งความรู้ คุณลักษณะ และคุณภาพของชิ้นงาน กลไกดังกล่าวส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความเป็นพลเมืองโลก และความสามารถในการสร้างผลงานเชิงประจักษ์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานส่งผลให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ นักเรียนมีความเป็นพลเมืองโลกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน อีกทั้งประสิทธิภาพการปฏิบัติโครงงานของนักเรียนจากคุณภาพชิ้นงานทั้งสองชิ้นงาน โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมี

ข้อเสนอแนะ ดังนี้ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. ครูผู้สอนควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในหน่วยการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาเชิงนามธรรม เช่น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและความเป็นพลเมืองโลก ทั้งนี้ควรออกแบบกิจกรรมโครงงานให้สอดคล้องกับวัยและความสามารถของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ ตั้งแต่การตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหา การวางแผน การค้นคว้าข้อมูล การลงมือปฏิบัติ การนำเสนอผลงาน และการสะท้อนผลการเรียนรู้ 2. ครูควรทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำและกระตุ้นให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง มากกว่าการถ่ายทอดความรู้เพียงฝ่ายเดียว เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย สามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม 3. ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานอย่างเต็มความสามารถ มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ กล้าแสดงความคิดเห็น ซักถาม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมกลุ่ม รวมทั้งควรฝึกความรับผิดชอบ ความมีวินัย และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิต และทักษะความเป็นพลเมืองโลกที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันและสังคมโลก **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1. การขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่างและระดับชั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เช่น ระดับประถมศึกษาตอนปลาย หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมถึงโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกันทั้งในเขตเมืองและชนบท เพื่อเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในบริบทที่หลากหลาย อันจะช่วยให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมและสามารถอธิบายผลการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น 2. ควรดำเนินการวิจัยเชิงติดตามผล เพื่อศึกษาความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียนในระยะยาว เช่น หลังสิ้นสุดการเรียนรู้ 1 ภาคเรียน หรือ 1 ปีการศึกษา เพื่อประเมินว่าผู้เรียนยังสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ 3. ควรมีการเปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อค้นหารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่สุดในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียนในบริบทการศึกษาของไทย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์.

ชมพูนุช เจริญวนวิจิตร และวัชรินทร ศรีรักษา. (2560). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะ เรื่อง ทัศนศิลป์สู่ชุมชนทุ่งดอกกระเจียว โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น,* 12(4), 3.

ณิชยาดา ภูชิตานุรักษ์, พรใจ ลี่ทองอิน และจิตติมา เจือไทย. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม. ใน *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดุษฎี โยเหลา และคณะ. (2557). *การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.

ทิศนา แขมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทวีศักดิ์ พันธ์คำมูล. (2565). การประเมินคุณภาพชิ้นงานของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 33(2), 242–243.

ปาจรีย์ รัตนานุสนธิ์. (2557). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นพลโลกของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ทางการศึกษา*, 9(2), 693.

พงษ์นรินทร์ เม่าทับ. (2563). การจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับการใช้คำถามตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาความสามารถในการทำโครงงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ภาณุพงศ์ พิมพ์ศรี และสาคร อัฒจักร. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง สถาบันการเงินและเศรษฐกิจประเทศไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,* 9(6), 160-172.

ภูวดล คารินทา และวสันต์ สรรพสุข. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนเป็นฐานร่วมกับการศึกษาเชิงวิพากษ์ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย,* 15(2), 117-193.

วิภาดา พินลา และคณะ. (2562). *การเรียนรู้เชิงรุกในวิชาสังคมศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อัสหมะ หะยียูโซะ และศิริขวัญ ชิณศรี. (2567). แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเชิงรุกเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกในระดับมัธยมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 35(3), 1-14.

Oxfam. (2015). *Educationfor GlobalCitizenshipA guide forschool.* Retrieved October 13, 2025 from https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620105/edu-global-citizenship-schools-guide-091115- en.pdf?isAllowed=y&sequence=11

Unesco. (2015). *Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives*. October 16, 2025 from https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232993

United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development.* October 16, 2025 from https://docs.un.org/en/A/RES/70/1

THE EFFECT OF THE 5E INSTRUCTIONAL MODEL ON THE LEARNING MOTIVATION OF CHINESE HIGHER VOCATIONAL EDUCATION STUDENTS*

Mo Qiulian[1], Paradee Kambhu Na Ayudhaya[2] and Thammachot Aeamtussana[3]

[1-3]Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author's Email: qiulian.mo@g.swu.ac.th

Received 15 June 2026; Revised 20 June 2026; Accepted 22 June 2026

Abstract

This study aims to develop a 5E instructional model and explore its impact on the learning motivation of Chinese higher vocational students. The sample consisted of 80 freshmen majoring in New Energy Vehicle Technology at Yibin Vocational and Technical College, who obtained lower scores of learning motivation. Participants were selected through purposive sampling and randomly assigned divided into an experimental group and a control group, with 40 students in each group. The experimental group received 5E instructional model, while the control group did not.A quasi experimental pretest posttest control group design was adopted for quantitative data analysis.

The research instruments included: (1) A 5E instructional model program for enhancing learning motivation, consisting of 14 thematic activities each following the five stages of Engage, Explore, Explain, Elaborate, and Evaluate, revised by three educational experts. (2) A learning motivation scale adapted from the Motivated Strategies for Learning Questionnaire (MSLQ), which included

Citation:

* Mo Qiulian, Paradee Kambhu Na Ayudhaya and Thammachot Aeamtussana. (2026). The Effect Of The 5E Instructional Model On The Learning Motivation Of Chinese Higher Vocational Education Students. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 152-174.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

six dimensions: intrinsic goal orientation, extrinsic goal orientation, task value, control of learning beliefs, learning self efficacy, and test anxiety, with a total of 36 items.Data were analyzed paired samples t tests,and independent samplest tests.The experimental results showed that the learning motivation of students in the experimental group was significantly higher than both their pre intervention levels and the control group across all six dimensions ($p<0.001$), while the total learning motivation score of the control group decreased.

Keywords: 5E Instructional Model, Learning Motivation, Higher Vocational Education, Chinese Students

Introduction

Cultivating students' learning motivation has become a global educational priority,particularly in vocational education which aims to cultivate skilled talents.Countries such as the United States and Australia have long prioritized improving learning motivation as a core objective of vocational education reform.The British government has also explicitly proposed adopting interactive teaching to stimulate students' continuous learning motivation in response to technological changes in the industry (Hodgson & Spours,2019).However,recent research in China shows that the learning motivation of higher vocational students is generally low: nearly 50% of students are driven by external pressure rather than intrinsic interest,and only 30% study out of curiosity about knowledge (Wang,2025).Insufficient learning motivation not only leads to poor mastery of professional skills but also weakens students' career adaptability,which has become an urgent problem to be solved for the high quality development of vocational education in China.

The 5E instructional model,developed by Bybee et al.(2006) based on constructivist theory,has been proven effective in enhancing students' learning motivation by transforming passive knowledge reception into active inquiry

learning. However, existing research on the 5E model mainly focuses on professional courses such as science and engineering, and rarely involves non professional teaching scenarios such as thematic class meetings in higher vocational education.

From the perspective of student development,most higher vocational students are in emerging adulthood and value independent exploration and autonomous choice (Arnett,2000).Traditional one way lecture style class meetings cannot meet their psychological needs and often further reduce their learning enthusiasm. According to Erikson's (1998) psychosocial development theory, negative learning attitudes formed by students during adolescence will continue into the higher vocational stage. The OECD's (2022) PISA report also points out that the learning motivation of Chinese students declines significantly after junior high school. Therefore, this study takes thematic class meetings as the carrier and applies the 5E instructional model to explore an effective way to enhance the learning motivation of Chinese higher vocational students.

Objectives

1. To develop the 5E teaching model to enhance students' learning motivation.

2. To study the teaching effect of 5E teaching model

2.1 To compare the learning motivation between the experimental group before and after participating in the 5E teaching program.

2.2 To compare the differences in learning motivation between students in the experimental group and the control group after experimental group participating in the 5E teaching program.

Methodology

This study adopted a quasi experimental pretest posttest control group design. The independent variable was the 5E instructional model, and the dependent variable was learning motivation.The sample was divided into an experimental group and a control group. After the pretest,the experimental group received the 5E instructional model, while the control group did not. The posttest results of the two groups were then compared to explore the impact of the 5E instructional model on the learning motivation of Chinese higher vocational education students.The overall research period was 14 times,including pretest and posttest sessions.

Participants

The population of this study was 567 freshmen majoring in New Energy Vehicle Technology at Yibin Vocational and Technical College.First, all freshmen were tested with the learning motivation scale to assess their baseline levels.Through purposive sampling, two intact classes with no significant differences in mean scores and standard deviations ($p>0.05$) were selected as the sample. One class was then randomly assigned to the experimental group and the other to the control group,with 40 students in each group. The experimental group received the 5E instructional model intervention, while the control group received traditional class meetings.

Research Instruments

This study adapted from the classic definition by Bybee (1997). The 5E Instructional Model refers to a student centered inquiry based teaching system centered around five progressive stages, Engage, Explore, Explain, Elaborate, and Evaluate. It achieves the unity of knowledge acquisition, ability development, and learning motivation stimulation by creating real situations, guiding independent inquiry,and promoting knowledge internalization and transfer. The 5E instructional program developed in this study included 14 thematic class

meeting activities, each strictly following the five stages of the 5E model. The activities were modularly designed around the six core dimensions of learning motivation, with 2 progressive activities configured for each dimension, forming a complete intervention chain of cognitive awakening, experiential exploration, ability construction,and transfer application. The program included a teacher's guidebook and a student manual,revised and approved by three educational experts.

The learning motivation scale was adapted from the Motivated Strategies for Learning Questionnaire (MSLQ) developed by Pintrich et al. (1991), which is widely used in college student motivation research with good reliability and validity. The scale included six dimensions: intrinsic goal orientation, extrinsic goal orientation, task value,control of learning beliefs, learning self efficacy, and test anxiety, with a total of 36 items.Optimized by three experts, the content validity was tested using the Item Objective Congruence (IOC) index,and items with an IOC value ≥ 0.6 were selected.The learning motivation scale demonstrated excellent internal consistency reliability, with a Cronbach's alpha coefficient of .967.

Procedure

Step 1: Pretest

Before the experiment, all students completed the learning motivation scale within a specified time to assess their baseline learning motivation levels. The questionnaires were collected and scored immediately after completion. All participants completed the pretest and entered the next stage.

Step 2: 5E Instructional Model Intervention

In this phase,the experimental group received the 5E instructional model intervention to explore its impact on the learning motivation of New Energy Vehicle Technology students through class meetings.The experimental group participated in 14 thematic class meetings based on the 5E model,each implemented according to the five stages:

Engage Stage: Teachers present real industry problems or career scenarios to stimulate students' curiosity.

Explore Stage: Students independently explore problems through group discussions,data collection,hands on activities,etc.

Explain Stage: Students share their discussion results,and teachers explain core concepts and theories.

Elaborate Stage: Students apply the knowledge they have learned to new scenarios through task practice.

Evaluate Stage: A diversified evaluation method combining self evaluation,peer evaluation,and teacher feedback is adopted.

Meanwhile,the control group received traditional teacher led lecture style class meetings focusing on disciplinary requirements and career planning lectures.

Step 3: Posttest

After the 14 class meetings based on the 5E instructional model,all students completed the same learning motivation scale again to measure changes in their learning motivation.The posttest used exactly the same learning motivation scale as the pretest.

Data Analysis

For quantitative data, descriptive statistical analysis was performed, and paired samples t tests and independent samples t tests were used to compare the learning motivation data of the experimental group and the control group. Specifically, paired samples t tests were used to analyze the differences between pretest and posttest scores within groups, and independent samples t tests were used to analyze the differences between pretest and posttest scores between groups.First,an independent samples t test was conducted on the pretest data of the experimental group and the control group to calculate the mean and t value of the two groups.After the experiment, a posttest was conducted on both

groups, and a t test was performed again on the posttest data to compare the mean differences between the control group and the experimental group.

Results

From research objective 1 To develop the 5E teaching model to enhance students' learning motivation

This study successfully developed a 5E instructional model program to enhance the learning motivation of higher vocational students, which included 14 thematic activities.

The 5E instructional model consists of the following five steps:

1. Engage Stage: Teachers stimulate students' curiosity by asking questions or creating situations with teaching tools,prompting students to re examine existing knowledge, guiding them to understand new concepts, maintaining learning concentration, thus stimulating their interest in knowledge exploration and facilitating the acquisition of new knowledge.

2. Explore Stage: Provide students with unified basic activities to allow them to conduct preliminary exploration of existing knowledge and promote their cognitive transformation. Through this exploration process, students have the opportunity to learn new knowledge and generate new ideas by applying past knowledge and experience, enhancing their creative thinking ability.

3. Explain Stage: Teachers provide students with opportunities to share what they have learned during the exploration stage, then directly introduce relevant concepts and demonstrate operational procedures or technical methods. Students explain their understanding of concepts or demonstrate operational processes,and teachers analyze students' understanding and guide them to conduct more in depth thinking.

4. Elaborate Stage: Achieve learning objectives through practice. Teachers expand students' understanding of concepts and mastery of related skills at this stage.

5. Evaluate Stage: Realize the internalization and sharing of experience.Students are required to give presentations and share their experiences.Through mutual communication and learning experience sharing among students,students' self efficacy is enhanced.

The program comprised 14 activities covering six dimensions of learning motivation: intrinsic goal orientation,extrinsic goal orientation, task value,control of learning beliefs, self efficacy,and test anxiety, with two activities designed for each dimension, along with opening and closing sessions. All activities were developed based on the 5E instructional model and were reviewed by three educational experts,demonstrating satisfactory content validity.

From research objective 2 To study the teaching effect of the 5E teaching model

Table 1 shows the results of the independent samples t test on the pretest learning motivation scores of the two groups.The data showed that the p values of all dimensions and the total score of learning motivation between the experimental group and the control group were all >0.05,indicating that there was no significant difference in the learning motivation levels between the two groups before the implementation of the 5E instructional model,providing a homogeneous basis for the experiment.

Dimension	Pretest of the control group(N=40)		Pre test of the experimental group(N=40)			
	X	SD	X	SD	T	P
Intrinsic Goal Orientation	15.25	5.123	15.58	4.877	0.291	0.772
Extrinsic Goal Orientation	15.3	4.993	15.65	4.742	0.321	0.749
Task Value	15.85	4.6	15.98	4.221	0.127	0.9
Control of Learning Beliefs	15.8	4.648	16.05	4.679	0.24	0.811
Self efficacy for Learning and Performance	15.45	4.414	15.6	4.662	0.148	0.883
Test Anxiety	15.55	4.624	15.73	4.63	0.169	0.866
Total	93.2	27.626	94.58	26.962	0.225	0.822

Table 1 Independent Samples t test Results of Pretest Learning Motivation Between the Two Groups

Table 2 shows the results of the paired samples t test for the experimental group.The data showed that after the 5E intervention,the scores of all six dimensions of learning motivation in the experimental group increased significantly,with all differences statistically significant at the 0.001 level.The total score increased from 94.58 to 116.08,with the largest improvement in the task value dimension (from 15.98 to 19.95).

Table 2 Paired Samples t test Results of Pretest and Posttest for the Experimental Group

Dimension	Pre test of the experimental group(N=40)		Post test of the experimental group(N=40)			
	X	SD	X	SD	T	P
Intrinsic Goal Orientation	15.58	4.877	20.05	1.694	7.053	<0.001
Extrinsic Goal Orientation	15.65	4.742	19.43	1.662	6.532	<0.001
Task Value	15.98	4.221	19.95	1.724	7.67	<0.001
Control of Learning Beliefs	16.05	4.679	19.3	1.539	5.36	<0.001
Self efficacy for Learning and Performance	15.6	4.662	18.6	1.598	4.537	<0.001
Test Anxiety	15.73	4.63	18.75	2.121	4.898	<0.001
Total	94.58	26.962	116.075	7.47093	6.552	<0.001

Table 3 shows the results of the paired samples t test for the control group.The data indicated that after 14 traditional class meetings,the total learning motivation score of the control group decreased significantly from 93.20 to 92.38 (p=0.007).

Dimension	Pretest of the control group(N=40)		Post test of the control group(N=40)			
	X	SD	X	SD	T	P
Intrinsic Goal Orientation	15.25	5.123	15.5	4.982	1.136	0.263
Extrinsic Goal Orientation	15.3	4.993	15.2	4.842	0.53	0.599
Task Value	15.85	4.6	15.15	5.066	2.254	0.03

Control of Learning Beliefs	15.8	4.648	15.5	4.69	0.993	0.327
Self efficacy for Learning and Performance	15.45	4.414	16.27	4.489	2.68	0.011
Test Anxiety	15.55	4.624	14.75	3.706	2.511	0.016
Total	93.2	27.626	92.375	26.58097	2.86	0.007

Table 3 Paired Samples t test Results of Pretest and Posttest for the Control Group

Table 4 shows the results of the independent samples t test on the posttest scores of the two groups.The data indicated that after the intervention,the experimental group scored significantly higher than the control group in all six dimensions of learning motivation,with all differences statistically significant at the 0.001 level.

Dimension	Post test of the control group(N=40)		Post test of the experimental group(N=40)			
	X	SD	X	SD	T	P
Intrinsic Goal Orientation	15.5	4.982	20.05	1.694	5.469	<0.001
Extrinsic Goal Orientation	15.2	4.842	19.43	1.662	5.219	<0.001
Task Value	15.15	5.066	19.95	1.724	5.673	<0.001
Control of Learning Beliefs	15.5	4.69	19.3	1.539	4.868	<0.001
Self efficacy for Learning and Performance	16.27	4.489	18.6	1.598	3.086	0.003
Test Anxiety	14.75	3.706	18.75	2.121	5.925	<0.001
Total	92.375	26.58097	116.075	7.47093	5.429	<0.001

Table 4 Independent Samples t test Results of Posttest Learning Motivation Between the Two Groups

Discussion

For Research Objective 1: Development of the 5E Instructional Model Program The present study developed a 5E Instructional Model tailored to the learning characteristics and professional needs of vocational college students majoring in New Energy Vehicle Technology. The program was designed around the five stages of Engage, Explore, Explain, Elaborate, and Evaluate, with emphasis on authentic vocational situations, collaborative inquiry,classroom interaction, practical application and continuous feedback.

The results reveal that the overall learning motivation of students in the experimental group was significantly enhanced after the implementation of the 5E Instructional Model. This demonstrates that the model can effectively foster learning motivation among vocational college students.Unlike the traditional teacher led lecture based approach, the 5E Instructional Model prioritizes students' active involvement in learning,enabling them to build meaningful learning experiences through real world scenarios,independent inquiry and collaborative interaction.

During the intervention, students in the experimental group took part in a sequence of learning activities, including situational introduction, group inquiry, classroom presentation, knowledge transfer and multi faceted evaluation. These activities transformed their previous passive mode of knowledge reception and strengthened their sense of engagement and commitment to learning.

At the Engage stage, tailored to the characteristics of the new energy vehicle major, researchers introduced industry cases,career development topics and future workplace scenarios to bridge classroom learning and real professional settings. Herrington and Oliver (2000) stated that situated learning can deepen

students' understanding and engagement, as tasks simulating real work environments help them better recognize the significance of learning. For vocational college students,the relevance of coursework to future employment directly influences their learning interest and classroom participation. Accordingly, students are more motivated to engage actively once they realize the connection between classroom learning and career development.

At the Explore stage, students conducted group discussions, collected materials and explored research questions. Rather than merely listening to lectures as in traditional classes, they proactively analyzed problems and completed tasks, evolving from passive knowledge recipients into active learning participants. In his review of active learning research, Prince (2004) confirmed that active and cooperative learning effectively boost students' classroom participation and learning engagement. In this study,collaborative inquiry gradually encouraged students to speak up in class and heightened their sense of involvement.

At the Explain stage, students presented their outcomes and shared opinions, while teachers facilitated in depth understanding through questioning and feedback. Classroom presentation and interaction brought students a steady sense of accomplishment and helped them build stronger learning confidence. Some vocational college students were reluctant to express themselves due to insufficient meaningful learning experiences in the past. Nevertheless, continuous classroom interaction encouraged them to participate more actively and built up their learning confidence.

At the Elaborate stage, activities such as career planning,job task analysis and situational practice were designed to help students apply classroom knowledge to new professional contexts.Vocational education emphasizes practicality and applicability, and knowledge transfer activities enable students to fully perceive the practical value of what they learn in future jobs.Existing

studies have shown that authentic tasks and practical activities strengthen students' awareness of the usefulness of knowledge and further improve their learning engagement (Herrington et al., 2014).

At the Evaluate stage,a combined evaluation system of self assessment, peer assessment and teacher feedback was adopted. Compared with the conventional single examination, process oriented evaluation pays more attention to students' growth and progress throughout the learning process.Consistent supportive feedback helped students gain a sense of achievement and relieved their anxiety about underperforming in class.Continuous recognition during learning further motivated them to participate more actively.

To conclude, the 5E Instructional Model improves vocational college students' learning motivation mainly because it delivers continuous and engaging learning experiences via authentic scenarios, independent inquiry, peer collaboration and ongoing feedback. As students engage in various learning activities, they gradually develop learning interest, a strong sense of engagement and recognition of learning value, which together contributed to the which together contributed to the improvement of their overall learning motivation.

For Research Objective 2: Study the teaching effect of 5E teaching model

The research results fully support the two hypotheses proposed in this study.

Hypothesis 1: After participating in the 5E teaching model, the experimental group has a higher level of learning motivation than before

The research results fully support the two hypotheses proposed in this study. First, the learning motivation of the experimental group improved significantly after participating in the 5E instructional model program.

This is because the student centered design of the 5E model breaks the passive learning state of traditional teaching. Through hands on inquiry and

collaborative communication, students can experience the joy of learning and the sense of achievement brought by hard work, thus transforming from learning driven by external pressure to learning driven by intrinsic interest. The significant improvement in the task value dimension indicates that higher vocational students pay more attention to the practicality of learning content, and the 5E model effectively bridges the gap between classroom learning and real vocational needs by using the five stages of the 5E teaching model.

In this study the 5E teaching model, activities start with Engage Stage, real life scenarios were created based on industry cases and career related dilemmas of the New Energy Vehicle major, which effectively mobilized students' enthusiasm for participation and strengthened their intrinsic goal orientation. According to the Self Determination Theory (Deci & Ryan, 2000), satisfying people's curiosity and needs for autonomous exploration is the key to activating intrinsic motivation. Meanwhile, situational introduction is also a core feature that distinguishes the 5E instructional model from traditional teaching (Bybee et al., 2006). The next stage was Explore Stage, group collaborative inquiry was adopted in this stage. Students gained a direct understanding of the connection between learning and career development, which greatly enhanced their recognition of task value. In the Explain Stage, students present their group inquiry outcomes, with teachers supplementing systematic professional knowledge. This learning process enables students to recognize that academic achievements depend on personal efforts, which effectively strengthens their control of learning beliefs. This result supports the motivational component theory proposed by Pintrich et al. (1991). In the Elaborate Stage, practical tasks related to career planning are arranged to facilitate knowledge transfer. Taking career development as the core driving force, students' extrinsic goal orientation is further improved, which reflects the theory practice integration concept of the 5E instructional model (Bybee, 2009). In the final Evaluate Stage, diversified formative assessments replace the traditional single evaluation method. Continuous positive evaluation

feedback helps students enhance learning self efficacy and reduce test anxiety, which can be reasonably explained by Bandura's Self Efficacy Theory (Bandura, 1997).The findings of the present study are consistent with previous empirical results. According to Çetin Dindar (2012), a quasi experimental study with pre test, post test and control group design was implemented to explore the influence of the 5E learning cycle on students' learning motivation and conceptual understanding. The results indicated that students receiving 5E teaching exhibited significantly higher learning motivation than those taught through conventional lecture based instruction. The study further illustrated that situational design, inquiry practice and active student participation in the 5E model effectively stimulate learning interest and promote classroom engagement.

In addition, according to Tuan et al. (2005), student centered inquiry teaching positively improves students' learning performance. Their empirical findings verified that inquiry based teaching strategies significantly enhance students' learning motivation, self efficacy and classroom participation. Since the core concept of the 5E instructional model originates from inquiry learning, the results of this study are highly consistent with previous studies. Therefore, the five stages of the 5E instructional model cooperate comprehensively to effectively improve the overall learning motivation of vocational college students.

Hypothesis 2: After participating in the 5E teaching model, the experimental group had a higher level of learning motivation than the control group.

The results revealed that the post test total score of learning motivation in the experimental group was significantly higher than that in the control group. It indicates that the 5E Instructional Model can boost their learning motivation across six dimensions.

In terms of intrinsic goal orientation, through situational creation, group discussions and diverse classroom interactions, students in the experimental group gradually enjoyed learning itself and developed increasingly strong learning interest. According to Ryan and Deci (2000) in the Self Determination Theory, students' intrinsic learning motivation can be significantly stimulated when they are granted more opportunities for independent participation and expression. Centered on active exploration and cooperative learning, the 5E Instructional Model precisely meets students' needs for autonomous classroom engagement, which is a key reason why this model effectively arouses learning interest. Bybee (2013) also pointed out that knowledge construction based on inquiry learning can substantially improve students' classroom engagement and learning initiative. The findings of this study are consistent with the above theoretical viewpoints.

In terms of extrinsic goal orientation, career sharing, employment planning and other related content in the curriculum enabled students to clearly recognize the connection between current learning and future career development. For vocational college students, career prospects are usually the core driver of active learning. The Expectancy Value Theory proposed by Eccles and Wigfield (2002) states that students will devote more energy to learning once they realize that learning tasks are closely linked to their long term development. Adopting the 5E Instructional Model, this study constructed authentic career scenarios to help students intuitively understand the practical application of professional knowledge in workplace posts, which in turn greatly strengthened students' extrinsic learning motivation.

The task value dimension saw the most prominent improvement in this study, with its score rising from 15.98 to 19.95. A large number of workplace cases and practical tasks were introduced in class, allowing students to truly perceive how textbook knowledge is applied in real work scenarios. Eccles and Wigfield (2002) argued that students' learning engagement will increase remarkably when

they recognize the practical significance and long term value of learning content. The exploration and application phases of the 5E Instructional Model always integrate theories with real life and connect textbook knowledge with professional practice. Kanter (2010) also stated in his research that inquiry based and project based teaching activities can deepen students' understanding of the value of learning tasks. Overall, the substantial growth in the task value dimension in this study is fully supported by relevant theories.

In terms of learning control beliefs, completing classroom tasks, participating in group collaboration and presenting learning outcomes helped students gradually form a positive perception that efforts lead to progress. Zimmerman (2000) held that abundant positive learning experiences can enhance students' sense of control over the learning process and promote the development of self regulated learning abilities. The 5E Instructional Model advocates student centered knowledge construction. In the process of continuous exploration and problem solving, students developed positive learning styles. Pintrich (2003) further noted that student oriented teaching modes can strengthen learners' sense of learning control and self regulation capabilities. The results of this study indicate that the 5E Instructional Model not only boosts students' classroom participation, but also builds up their confidence in their own learning abilities.

In terms of learning self efficacy, classroom presentations, group inquiry, together with teachers' continuous guidance and support, provided students with plenty of positive learning experiences and constant recognition and encouragement from teachers and peers. Bandura (1997) emphasized in his research that successful learning experiences and positive external feedback are two core factors for improving learning self efficacy. With more frequent classroom participation, students in the experimental group became more calm and confident in speaking, solving problems and cooperating in teams. Schunk

(1991) believed that teachers' encouragement and a sense of achievement gained during learning can continuously consolidate students' learning confidence. In addition, Britner and Pajares (2006) confirmed that inquiry learning and cooperative learning contribute to the enhancement of students' self efficacy. Therefore, the obvious improvement of this dimension in the present study is in line with previous academic conclusions.

In terms of test anxiety, the 5E Instructional Model focuses on students' all round growth rather than taking the scores of a single examination as the sole evaluation criterion. Diversified assessment methods including group mutual evaluation, classroom performance scoring and process assessment effectively relieved students' psychological pressure caused by exam results. Pekrun (2006) proposed that an inclusive and supportive classroom environment can alleviate students' negative academic emotions and optimize learning experience. Meece et al. (2006) also mentioned that student centered classrooms can reduce students' learning anxiety and build a more secure learning atmosphere. The decline in test anxiety among students in the experimental group proves that the 5E Instructional Model plays a positive role in regulating students' learning emotions and helping them adapt to classroom learning.

To conclude, the 5E Instructional Model can effectively improve vocational college students' classroom participation and exert positive effects on the six dimensions: intrinsic goal orientation, extrinsic goal orientation, task value, learning control beliefs, learning self efficacy and test anxiety. This study further verifies the application value of the 5E Instructional Model in vocational education, and also proves that student oriented, inquiry based and situational teaching ideas are of great practical significance for stimulating learning motivation among vocational college students.

Recommendation

Practical Recommendations

Based on the findings that the 5E Teaching Model significantly improved students' learning motivation across all six dimensions—intrinsic goal orientation, extrinsic goal orientation, task value, control of learning beliefs, self-efficacy for learning and performance, and test anxiety—it is recommended that vocational colleges and higher education institutions integrate the 5E Teaching Model into regular classroom instruction. Teachers should emphasize student-centered learning activities that actively engage learners in the construction of knowledge rather than relying solely on traditional lecture-based approaches.

Educational institutions should provide professional development programs and workshops to enhance teachers' competencies in designing and implementing 5E-based instructional activities. Special attention should be given to the Engage and Explore stages, as these phases stimulate curiosity, increase student participation, and encourage active knowledge discovery. Furthermore, teachers should create authentic learning situations that connect classroom content with real-world vocational applications to strengthen students' perceptions of task value and career relevance.

The Elaborate and Evaluate stages should be used systematically to provide students with opportunities to apply their knowledge, reflect on their learning experiences, and demonstrate their competencies through presentations, projects, and collaborative activities. Such practices can strengthen self-efficacy and promote deeper learning. Educational administrators should also support the adoption of innovative instructional approaches by providing adequate learning resources, technology, and institutional support.

Since learning motivation is closely associated with academic success, student retention, and lifelong learning, the 5E Teaching Model should be

considered an effective pedagogical framework for enhancing both cognitive and affective learning outcomes in vocational education settings.

Recommendations for Future Research

Future studies should investigate the long-term effects of the 5E Teaching Model on students' learning motivation, academic achievement, and professional competency development through longitudinal research designs. Researchers are encouraged to conduct follow-up assessments several months after the intervention to examine the sustainability of motivational gains.

Further research should expand the sample size and include students from different educational levels, disciplines, institutions, and geographical regions to enhance the generalizability of the findings. Comparative studies may also be conducted to examine the effectiveness of the 5E Teaching Model across different subject areas and learning environments.

Future researchers may integrate digital learning technologies, artificial intelligence tools, virtual laboratories, or blended learning approaches into the 5E framework to create an Enhanced Digital 5E Teaching Model. Investigating the interaction between technology-enhanced learning and motivational outcomes would provide valuable insights for modern educational practice.

In addition, future studies should explore mediating and moderating variables such as learning engagement, self-regulated learning, critical thinking, creativity, academic resilience, and learning satisfaction to better understand the mechanisms through which the 5E Teaching Model influences student outcomes. Structural Equation Modeling (SEM) may be employed to examine the causal relationships among these variables.

Finally, qualitative or mixed-methods research is recommended to gain deeper insights into students' experiences, perceptions, and reflections regarding participation in 5E-based learning activities. Such studies would contribute to the refinement and further development of the model for diverse educational contexts.

References

Arnett, J.J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480.

Bandura, A. (1997). *Self efficacy: The exercise of control*. W.H. Freeman and Company.

Bybee, R.W. (1997). *Achieving scientific literacy: From purposes to practices*. Heinemann.

Bybee, R.W., Taylor, J.A., Gardner, A., Van Scotter, P., Powell, J.C., Westbrook, A., & Landes, N. (2006). *The BSCS 5E instructional model: Origins and effectiveness*. BSCS.

Erikson, E.H. (1998). *Identity and the life cycle*. W.W. Norton & Company.

Hodgson, A., & Spours, K. (2019). Vocational education and training in England: A critical review. *Journal of Education and Work*, 32(1),1-18.

OECD. (2022). *PISA 2022 results: Creative thinking*. OECD Publishing.

Pintrich, P.R., Smith, D.A.F., Garcia, T., & McKeachie, W.J. (1991). *Manual for the Motivated Strategies for Learning Questionnaire*. University of Michigan.

Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000). Self determination theory and the facilitation of intrinsic motivation,social development,and well being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.

Wang, J. (2025). A study on the current situation and intervention strategies of learning motivation of higher vocational students in China. *Chinese Vocational and Technical Education*, (12), 45-52.

Pink, D.H. (2011). *Drive: The surprising truth about what motivates us*. Riverhead Books.

Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. Assessment in Education: Principles, *Policy & Practice,* 5(1), 7–74.

Britner, S. L., & Pajares, F. (2006). Sources of science self efficacy beliefs of middle school students. *Journal of Research in Science Teaching*, 43(5), 485–499.

Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. *Annual Review of Psychology*, 53, 109–132.

Herrington, J., Reeves, T. C., & Oliver, R. (2014). *Authentic learning environments*. In J.

M. Spector, M. D. Merrill, J. Elen, & M. J. Bishop (Eds.), *Handbook of research on educational communications and technology* (4th ed., pp. 401–412). Springer.

Meece, J. L., Anderman, E. M., & Anderman, L. H. (2006). Classroom goal structure, student motivation, and academic achievement. *Annual Review of Psychology*, 57, 487–503.

Pekrun, R. (2006). The control value theory of achievement emotions: Assumptions, corollaries, and implications for educational research and practice. *Educational Psychology Review*, 18(4), 315–341.

Pintrich, P. R. (2003). A motivational science perspective on the role of student motivation in learning and teaching contexts. *Journal of Educational Psychology*, 95(4), 667–686.

Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223–231.

Schunk, D. H. (1991). Self efficacy and academic motivation. *Educational Psychologist*, 26(3–4), 207–231.

Zimmerman, B. J. (2000). *Attaining self regulation: A social cognitive perspective.* In M. Boekaerts, P. R. Pintrich, & M. Zeidner (Eds.), Handbook of self regulation (pp. 13–39). Academic Press.

องค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2*

THE LEARNING ORGANIZATION BANG SAOTHONG SCHOOL GROUP SAMUT PRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

จันทรรัตน์ คำอินทร์[1] และ ภูวนัย สุวรรณธารา[2]

Jantharat Khamin[1] and Phuwanai Suwantara[2]

[1-2]ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ

[1-2]Master of education program in educational Bangkok Suvarnabhumi University, Thailand

Corresponding Author's Email: Gummuno@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 21 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 23 มิถุนายน 2569

Received 10 June 2026; Revised 21 June 2026; Accepted 23 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 2) เปรียบเทียบองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงาน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำนวน 162 คน สุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบ่งชั้นภูมิ โดยเทียบสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามรายโรงเรียนและสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวบข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .83 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่

Citation:

* จันทรรัตน์ คำอินทร์ และ ภูวนัย สุวรรณธารา. (2569). องค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 175-185.

Jantharat Khamin and Phuwanai Suwantara. (2026). The Learning Organization Bang Saothong School Group Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 175-185.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วย ค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ การเรียนรู้เป็นทีม รองลงมา คือ การมีแบบแผนความคิด อันดับสุดท้าย คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วม 2. ผลการเปรียบเทียบระดับองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่า 2.1 องค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตามเพศและระดับการศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 2.2 องค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงาน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: องค์การแห่งการเรียนรู้, กลุ่มโรงเรียน

Abstract

This research article aimed to 1) study the level of the learning organization of the Bang Sao Thong school group under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2, 2) compare the learning organization of the Bang Sao Thong school group under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2 classified by gender, education level, school size, and work experience. It was a survey research. The sample in this research was 162 teachers in the Bang Sao Thong school group under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2, sampled by a stratified random sampling method by comparing the proportion of population and sample by school, and simple random sampling. The instrument used for data collection was a 5-level rating scale questionnaire with an overall reliability of .83. Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, and standard deviation, testing the differences between samples with t-test and one-way analysis of variance.

The research findings revealed that 1. the learning organization of the Bang Sao Thong school group under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2, overall, was at a high level. When considered by aspect, it was found that the first ranked mean was team learning, followed by mental models, and the last rank was shared vision. 2. The results of comparing the level of the learning organization of the Bang Sao Thong school group under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2 found that 2.1 the learning organization of the Bang Sao Thong school group under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2 classified by gender and education level, overall, had no statistically significant difference. 2.2 the learning organization of the Bang Sao Thong school group under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2 classified by school size and work experience, overall, had a statistically significant difference at the .05 level.

Keywords: The learning organization, School group

บทนำ

องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์การที่มุ่งพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของตนอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรในทุกระดับ โดยส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาความสามารถของบุคลากร อันนำไปสู่ความร่วมมือและการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างบุคคล หน่วยงาน และชุมชนที่องค์การตั้งอยู่ นอกจากนี้ องค์การยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั่วทั้งองค์การ เพื่อยกระดับคุณภาพการดำเนินงาน เพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งในระดับประเทศและระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น องค์การแห่งการเรียนรู้จึงถือเป็นกลยุทธ์สำคัญขององค์การยุคใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในฐานะปัจจัยหลักที่ขับเคลื่อนความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์การในอนาคต ไพลิน บุญนา (2559) โรงเรียนเป็นองค์การหนึ่งทางสังคมที่มีบทบาทอย่างมากในการสร้างทุนทางปัญญาให้แก่มนุษย์ กระตุ้นและส่งเสริมให้มนุษย์แสดงศักยภาพของแต่ละบุคคล

ออกมา ทำให้มนุษย์คิดเป็น ทำเป็น รู้จักวิเคราะห์ปัญหา แก้ไขปัญหา และสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและสิ่งที่ดีงามให้แก่ชีวิตเพราะโรงเรียนเป็นที่ให้บริการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักซึ่งเป้าหมายสูงสุดก็คือ การเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นในบรรดาองค์การประเภทต่าง ๆ โรงเรียนจึงควรเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มากกว่าองค์การอื่น ๆ วิโรจน์ สารรัตนะ (2558)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 71 แห่ง ใน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางเสาธง และสามารถแบ่งกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเป็น 5 กลุ่มโรงเรียน ได้แก่ บางพลี 1 บางพลี 2 บางบ่อ 1 บางบ่อ 2 และบางเสาธง โดยกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง ประกอบด้วย 13 โรงเรียน คือ โรงเรียนละมูลรอดศิริ โรงเรียนวัดเสาธงนอก โรงเรียนวัดบัวโรย (เฉลิมราษฎร์วิทยาคาร) โรงเรียนปากคลองมอญ โรงเรียนวัดจระเข้ใหญ่ โรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ โรงเรียนวัดหัวคู้ โรงเรียนสุเหร่าบ้านไร่ โรงเรียนวัดหัวคู้ โรงเรียนวัดมงคลนิมิตร (มงคลพิทยาคาร) โรงเรียนวัดเสาธงกลาง โรงเรียนวัดศรีวารีน้อย โรงเรียนอนุบาลเคหะบางพลี (10 ปี สปช.) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2, 2567)

จากการรายงานผลการดำเนินงานพบว่า บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ขาดทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ขาดความรู้ความสามารถและทักษะในด้านการวิจัย บุคลากรใหม่ต้องใช้เวลาในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กร มีการคิดรูปแบบในการจัดการศึกษาอย่างหลากหลายและขาดความต่อเนื่องทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในแต่ละพื้นที่ได้จริง โครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดปัญหาไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาระบบการศึกษาและผู้เรียน ขาดอัตรากำลังเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรอยู่ตลอดเวลา บุคลากรผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2, 2567)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เนื่องจากแนวปฏิบัติวิถีใหม่เป็นแนวทางหนึ่งช่วยในการพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้สามารถปรับตัว พัฒนาขีดความสามารถภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม

เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นทุกวัน และสร้างให้โรงเรียนมีคุณภาพ พร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนาองค์การให้สามารถปรับตัวและดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 โดยองค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์การที่ส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และร่วมกันพัฒนาองค์การให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ของ Peter M. Senge ได้รับการยอมรับและนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การคิดอย่างเป็นระบบ การเป็นบุคคลที่รอบรู้ การมีแบบแผนทางความคิด การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม โดยทั้ง 5 องค์ประกอบมีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกันในการพัฒนาองค์การให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

สำหรับสถานศึกษา องค์การแห่งการเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เนื่องจากช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างนวัตกรรมในการจัดการศึกษา อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา

ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ซึ่งมีนโยบายส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ แม้ว่าจะมีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ เช่น ทักษะด้านเทคโนโลยี การวิจัย การสื่อสารภาษาอังกฤษของบุคลากร การปรับตัวของบุคลากรใหม่ และการเปลี่ยนแปลงกำลังคน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

ดังนั้น การศึกษาองค์การแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จึงมีความสำคัญในการสะท้อนสภาพการดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล และสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความยั่งยืนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยที่ดำเนินการในครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยแบ่งรูปแบบการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางคำนวณของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 162 คน สุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยเทียบสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามรายโรงเรียนและสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ องค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 องค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ประกอบด้วย 6 ด้าน รวมทั้งสิ้น 46 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน คือ ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง เพื่อขอเก็บข้อมูลจากครู และขอนัดวัน เวลาในการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมแบบสอบถามแบบออนไลน์จนครบทั้งหมด 162 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.) สถิติทดสอบสมมติฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) การสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe’ Method)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

องค์การแห่งการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม	3.91	.70	มาก	6
2. ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ	4.14	.35	มาก	4
3. ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้	4.00	.46	มาก	5
4. ด้านการมีแบบแผนความคิด	4.18	.52	มาก	2
5. ด้านการใช้เทคโนโลยี	4.18	.59	มาก	3
6. ด้านการเรียนรู้เป็นทีม	4.24	.41	มาก	1
รวม	**4.11**	**.30**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.11, S.D. = .30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 อยู่ใน

ระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ การเรียนรู้เป็นทีม ($\overline{x}$ = 4.24, S.D. = .41) รองลงมา คือ การมีแบบแผนความคิด ($\overline{x}$ = 4.18, S.D. = .52) อันดับสุดท้าย คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วม ($\overline{x}$ = 3.91, S.D. = .70)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับองค์การแห่งการเรียนรู้ พบว่า จำแนกตามเพศและระดับการศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงาน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

1.1 จากการศึกษาองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากหลักสูตรและรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาเพราะโลกในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีสื่ออำนวยความสะดวกหลากหลายช่องทางในการเรียนรู้ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความพร้อมความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรโดยให้หลายฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ นักวิชาการ ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนชุมชนท้องถิ่นและนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (1990) กล่าวถึง องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์การที่ส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับพัฒนาความรู้ความสามารถ และศักยภาพของตนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเปิดโอกาสให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมของสมาชิกในองค์การ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งปันองค์ความรู้ และการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ที่ช่วยให้องค์การสามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทิรา อำมโภช (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้กับแนวปฏิบัติวิถีใหม่ของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิตชัย ชุมวรฐายี (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของ

โรงเรียนในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงาน พบว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดของ พจนีย์ กระยอม (2560) กล่าวว่า วุฒิการศึกษาของครูผู้สอนไม่น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การแห่งการเรียนรู้เนื่องจากหน้าที่ในการสร้างงานนวัตกรรมองค์กรความรู้ใหม่ ๆ เป็นหน้าที่ของครูทุกคนในองค์กร จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดของ ฐิติเรืองฤทธิ์ (2560) กล่าวว่า ครูเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถสูง เนื่องจากได้รับการคัดเลือกมาเป็นอย่างดีในการสอบแข่งขันเข้าบรรจุรับราชการ และทำการพัฒนาตนเองอย่างเข้ม เป็นระยะเวลา 2 ปี อีกทั้ง ยังมีการอบรมพัฒนาศักยภาพ ความรู้ ความสามารถด้านการสอน จริยธรรม ทักษะพิเศษ การพัฒนาตนเองการทำงานเป็นทีม และสมรรถนะประจำสายงาน คือ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัย การสื่อสาร การจูงใจ และการมีวิสัยทัศน์ ทำให้บุคลากรในระยะน้อยกว่า 5 ปี ต้องทำการพัฒนาตนเองเป็นอย่างมาก เพื่อให้มีคุณภาพ จึงทำให้ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการเรียนรู้เป็นทีม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการมีวิสัยทัศน์ร่วม สำหรับการเปรียบเทียบผลการวิจัยพบว่า ขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงานส่งผลให้ระดับองค์การแห่งการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ปัจจัยด้านเพศและระดับการศึกษาไม่ส่งผลให้เกิดความแตกต่าง **ข้อเสนอแนะในการวิจัย** ประกอบด้วย **1.ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย** ประกอบด้วย 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความผูกพันและความทุ่มเทในการทำงานร่วมกันอย่างมีทิศทางเดียวกัน กำหนดวิสัยทัศน์ส่วนบุคคลให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์หลักของโรงเรียน และวางแผนแนวทางในอนาคตร่วมกัน 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการแสดงออกถึงความกระตือรือร้น ใฝ่เรียนรู้

มุ่งมั่นในการใฝ่หาความรู้ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่า สามารถนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้ในการปฏิบัติงาน 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีสามารถเข้าใจภาพรวมของกระบวนการความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบและมีเหตุผล คิดวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ สามารถมองปัญหาโดยการแยกภาพรวมออกมาเป็นภาพย่อย **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 และสังกัดอื่น ๆ 2.2 ควรศึกษาวิจัยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 และสังกัดอื่น ๆ 2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ชิตชัย ชุมวรฐายี. (2566). การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตชลบุรี 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ฐิติ เรืองฤทธิ์. (2560). ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

ไพลิน บุญนา. (2559). ลักษณะความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พจนีย์ กระยอม. (2560). องค์การแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มโรงเรียนพานทอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2558). *ภาวะผู้นำการวิจัยทางการบริหารการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้าพริ้นติ้ง.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. (2567*). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สมุทรปราการ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2.

อินทิรา อำมโภช. (2565). การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้กับแนวปฏิบัติวิถีใหม่ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Senge, P. (1990). *The fifth discipline: The art & practice of the learning organization*. Century Business.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2*

INNOVATIVE LEADERSHIP AFFECTING THE DEVELOPMENT OF LEARNING ORGANIZATIONS IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

ศิริพร สุขเกษม

Siriporn Sukkasam

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: siriporn010437@gmail.com

วันที่รับบทความ : 23 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 30 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 2 กรกฎาคม 2569

Received 23 June 2026; Revised 30 June 2026; Accepted 2 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา 3) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู 331 คน ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน เครื่องมือที่

Citation:

* ศิริพร สุขเกษม. (2569). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 186-206.

Siriporn Sukkasam. (2026). Innovative Leadership Affecting The Development Of Learning Organizations In Schools Under The Office Of The Nakhon Si Thammarat Primary Education Service Area Office 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 186-206.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง ด้านการทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรม และด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมที่ชัดเจนและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางองค์กร ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และความยืดหยุ่น โดยเปิดโอกาสให้ทดลองแนวทางใหม่และปรับตัวตามสถานการณ์ เปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง พร้อมสนับสนุนการเรียนรู้สิ่งใหม่และสร้างทัศนคติเชิงบวกในองค์กรส่งเสริมการทำงานเป็นทีม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาสถานศึกษาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, องค์กรแห่งการเรียนรู้

Abstract

This research aimed to: 1) examine the innovative leadership of school administrators; 2) investigate the learning organization of schools; 3) analyze the impact of innovative leadership on the learning organization; and 4) propose guidelines for developing innovative leadership that influences the learning organization under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area

Office 2. The sample consisted of 331 participants, including school administrators and teachers. The qualitative informants were three school administrators. The research instruments included a five-point rating scale questionnaire and an interview form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, multiple regression analysis, and content analysis. The findings revealed that:

1. The overall level of innovative leadership among school administrators was at a high level.

2. The overall level of schools as learning organizations was also at a high level.

3. Innovative leadership in terms of openness to change, innovative teamwork, and innovative vision significantly affected the learning organization at the .01 level of statistical significance.

4. The guidelines for developing innovative leadership indicated that school administrators should establish a clear innovative vision and encourage participation in organizational direction-setting; promote creativity and flexibility by allowing experimentation and adaptation; embrace change while supporting continuous learning and fostering positive attitudes; and enhance teamwork, knowledge sharing, and collaborative networks to effectively and sustainably develop schools into learning organizations.

Keywords: Leadership, Innovative Leadership, Learning Organization

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งอนาคต (21st Century Skills) และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล ประเทศไทยจึงกำหนดนโยบายยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ภายใต้กรอบแนวคิดการกระจายอำนาจและการมีส่วน

ร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งนี้ พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ได้ถูกตราขึ้นเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562)

ในยุคการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากเทคโนโลยีและนวัตกรรม พบว่าสถานศึกษายังคงประสบปัญหาการปรับตัวของครูและบุคลากรต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นระบบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) อีกทั้งผู้บริหารบางส่วนยังไม่สามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเปิดรับแนวคิดใหม่ ส่งผลให้การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร (นพสถิตย์ และคณะ, 2568) สอดคล้องกับแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ชี้ว่าการพัฒนาองค์กรต้องอาศัยผู้นำที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การขาดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบัน (ด้นหวัง และ รักษนคร, 2568)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ซึ่งเป็นต้นสังกัดของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู เพราะถือว่าครูเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีภารกิจหลักในการจัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไปในทิศทางที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2560-2565) แผนการปฏิรูปประเทศแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2579) ยุทธศาสตร์กระทรวงและนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2569 จึงได้กำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และมีเป้าประสงค์ (Goal) ในการพัฒนาผู้เรียน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความรู้ มีทักษะ มีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2, 2568)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยมุ่งหวังให้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนพัฒนาการบริหารงานนวัตกรรม และเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องในวงการบริหารการศึกษา เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สร้างนวัตกรรม และพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศได้อธิบายว่าผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องมีความสามารถในการกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กร สนับสนุนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เปิดรับแนวคิดใหม่ และส่งเสริมการทำงานร่วมกันของบุคลากร เพื่อให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง

อย่างยั่งยืน (พิสิฐธวัฒน์ กลิ่นไธสงค์ และคณะ, 2559; ขวัญชนก โตนาค, 2556; รีวรรณ จันพลา, 2559; วัชรพงศ์ ทัศนบรรจง, 2563; ฐิตินันท์ นันทะศรี, 2563; ถนอมวรรณ ช่างทอง, 2562; กุลชลี จงเจริญ, 2562; Dave, 2007; Pollock, 2008; Horth & Buchner, 2009; Loader, 2016) จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมไว้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การคิดสร้างสรรค์และยืดหยุ่น 3) การเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง และ 4) การทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรม ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้สะท้อนบทบาทของผู้บริหารในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะเดียวกัน แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้รับการยอมรับว่าเป็นรูปแบบการบริหารที่มุ่งพัฒนาองค์กรผ่านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของบุคลากร โดยนักวิชาการได้เสนอว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแสวงหา แลกเปลี่ยนและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพขององค์กรและสร้างความได้เปรียบในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์, 2551; เจษฎา นกน้อย, 2553; ธเนศ ขำเกิด, 2553; ธีระ รุญเจริญ, 2553; Pedler, Burgoyne, & Boydell, 1988; Senge, 1990; Marquardt & Reynolds, 1994; Gordon, 1998; Cummings & Worley, 2009; Michel, 1995) จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ไว้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ 3) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และ 4) การสร้างวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และร่วมกันพัฒนาองค์กรให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรมและสังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เปิดรับการเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนการทำงานเป็นทีม จะสามารถสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งปันองค์ความรู้ และการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดให้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นตัวแปรต้น และองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นตัวแปรตาม เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลระหว่างตัวแปรทั้งสองในการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครู รวมทั้งสิ้น 2,322 คน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

กลุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากประชากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 188 โรงเรียน รวมประชากรทั้งสิ้น 2,322 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 218 คน และครู 2,104 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie และ Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 331 คน

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

แบบทดสอบ ดำเนินการสร้างเครื่องมือ และหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักฐาน ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกรอบแนวคิด และขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ตามกรอบความคิด และวัตถุประสงค์การวัดตามนิยามศัพท์โดยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนววิธีของลิเคอร์ท (Likert, 1967, 90)

ขั้นตอนที่ 4 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอต่อประธาน และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ และนำข้อเสนอแนะ มาแก้ไขปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 5 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบ พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการตรวจสอบพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item

– Objective Congruence : IOC) (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2554, 241) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 – 1.00 มาสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 6 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบแก้ไขอีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 7 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วนำไปทดลองใช้กับ ข้าราชการครู โรงเรียนบ้านปลายรา โรงเรียนนาพา และโรงเรียนบ้านเกาะขวัญ โรงเรียนละ 10 คน รวมทั้งหมด 30 คน จากนั้น นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (**α** - Coefficient) ตามแนววิธีของครอนบาค (Cronbach) (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2554, 245) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.992

ขั้นตอนที่ 8 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผ่านการทดลองแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

แบบสัมภาษณ์ ดำเนินการสร้างเครื่องมือ และหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักฐาน ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกรอบแนวคิด และขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสัมภาษณ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ที่สร้างจากกรอบแนวคิด

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อประธาน และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ และนำข้อเสนอแนะ มาแก้ไขปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 6 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยมีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม และเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามด้วย Google Form และส่งไปยังสถานศึกษาของกลุ่มตัวอย่างผ่านระบบ E - office ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยออกแบบฟอร์มแบบสอบถาม ผ่าน Google Form แสดงเป็น QR Code แนบไปพร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามภายหลังจากการเก็บ รวบรวมข้อมูล

5. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยมีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อให้ออกหนังสือไปยังผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลด้านนวัตกรรม ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ผ่านระบบ AMSS

2. ผู้วิจัยนัดหมายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการสัมภาษณ์ ตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนด

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ต่อผู้ให้สัมภาษณ์ตามวันและเวลาที่กำหนด

4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมานำเสนอตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยเพื่อศึกษาค้นคว้าต่อไป

วิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการจากแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วเสนอ เป็นตารางประกอบความเรียงท้ายตาราง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยวิธีวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ รายด้านและภาพรวม ซึ่งผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ไปพิจารณากับเกณฑ์ การแปลผลช่วงคะแนนเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2554, 172) ดังนี้

ระดับ 4.50-5.00 หมายถึง มีระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 3.50-4.49 หมายถึง มีระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมาก

ระดับ 2.50-3.49 หมายถึง มีระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 1.50-2.49 หมายถึง มีระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1.00-1.49 หมายถึง มีระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 3 ซึ่งเป็นแบบสอบถามระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยวิธีวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม ซึ่งผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ไปพิจารณากับเกณฑ์การแปลผลช่วงคะแนนเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2554, 172) ดังนี้

ระดับ 4.50-5.00 หมายถึง มีระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 3.50-4.49 หมายถึง มีระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

ระดับ 2.50 3.49 หมายถึง มีระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 1.50-2.49 หมายถึง มีระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1.00-1.49 หมายถึง มีระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยใช้ค่าสถิติหาค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product - Moment Correlation Coefficient) และเมื่อพบ ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์พิจารณาระดับความสัมพันธ์ของพวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2550, 125) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่า 0.80 ขึ้นไป แสดงว่ามีความสัมพันธ์กัน ในระดับสูงที่สุด

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่า 0.60-0.79 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กัน ในระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์(r) มีค่า 0.40-0.59 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กัน ในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่า 0.20-0.39 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กัน ในระดับต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่า 0.20 ลงมา แสดงว่ามีความสัมพันธ์กัน ในระดับต่ำที่สุด

5. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 และสร้างสมการถดถอย เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

แบบสัมภาษณ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ไปวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ดังนี้

1. นำข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปประเด็นสำคัญ และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

2. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปประเด็นสำคัญ และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลความหมายและลำดับที่ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=331)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม	4.40	0.26	มาก
2. ด้านการคิดสร้างสรรค์และยืดหยุ่น	4.41	0.29	มาก
3. ด้านการเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง	4.43	0.28	มาก
4. ด้านการทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรม	4.43	0.29	มาก
เฉลี่ย	**4.42**	**0.25**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.42) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}$ = 4.43) รองลงมา ด้านการทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.43) ด้านการคิดสร้างสรรค์และยืดหยุ่น ($\bar{X}$ = 4.41) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.40)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลความหมายและลำดับที่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=331)

การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	4.41	0.28	มาก
2. ด้านการสร้างโอกาสในการเรียนรู้	4.41	0.30	มาก
3. ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	4.43	0.29	มาก
4. ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร	4.42	0.29	มาก
เฉลี่ย	**4.42**	**0.26**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.42) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ($\bar{x}$ = 4.43) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{x}$ = 4.42) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{x}$ = 4.41) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.41)

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สันของผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=331)

การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม				
	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน Y_1	ด้านการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ Y_2	ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม Y_3	ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร Y_4	องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Y_{tot})
ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม x_1	.626***	.595***	.630***	.624***	.680***
ด้านการคิดสร้างสรรค์และยืดหยุ่น x_2	.612***	.566***	.607***	.616***	.660***

การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม				
	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน Y_1	ด้านการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ Y_2	ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม Y_3	ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร Y_4	องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Y_{tot})
ด้านการเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง x_3	.703***	.700***	.714***	.703***	.775***
ด้านการทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรม x_4	.719***	.664***	.684***	.689***	.757***
ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม X_{tot}	**.745*** **	**.707*** **	**.738*** **	**.737*** **	**.804*** **

******* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สันของผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ภาพรวมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง (r = .804***) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูง ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (r_{xy1} = .745***) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (r_{xy3} = .738***) ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร (r_{xy4} = .737***) และด้านการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ (r_{xy2} = .707***) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง ด้านการทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรม ด้านการคิดสร้างสรรค์และยืดหยุ่น และ

ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ตามลำดับ ทั้งนี้ ด้านการเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อาจสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีทัศนคติที่ยืดหยุ่น พร้อมเรียนรู้และยอมรับแนวคิดใหม่ ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุลีมาศ คำบุญเรือง (2566) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สหวิทยาเขตภูกามยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จากผลวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตภูกามยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรพงศ์ ทัศนบรรจง (2563) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานที่ส่งผลต่อประสิทธิผล ของสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมด้านวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยระดับสูงสุด รองลงมา คือ การสร้างบรรยากาศในองค์กร การบริหารจัดการการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย และการสร้างองค์กรนวัตกรรม ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ เชือกพรม (2564) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างบรรยากาศองค์การ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านการมีส่วนร่วม

2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และด้านการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ ตามลำดับ เนื่องมาจากสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู และการดำเนินงานในรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ส่งผลให้ครูและบุคลากรสามารถพัฒนาความรู้และทักษะร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เซงเก (Senge. 1990) การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ของออกเป็น 5 ประการ ในด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision) คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของคนทั้งองค์กรองค์กรแห่งการเรียนรู้จะต้องเป็นองค์กรที่สมาชิกทุกคนได้รับการ พัฒนา

วิสัยทัศน์ของตนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์รวมขององค์กรซึ่งจะสนับสนุนให้เกิดการรวมพลังของ สมาชิกที่มีความคาดหวังต่อความเปลี่ยนแปลง และความก้าวหน้าต่อไป ภายใต้จุดมุ่งหมายเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของทองกร ดูสันเทียะ และคึกฤทธิ์ ศิลาลาย (2568) เรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของนภัส สาฆ้อง (2566) เรื่องการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า การบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขนาดแตกต่างกันไม่มีความแตกต่างกัน

3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ผลการวิเคราะห์ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 คือ ด้านการเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง ด้านการทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรม และด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม แสดงว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 ด้านร่วมกันพยากรณ์ผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ ศิริบูรณ์ (2565) เรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารความเสี่ยง ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างแรงจูงใจ และด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม โดยตัวแปรทั้ง 5 ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนขององค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ได้ร้อยละ 72.60

4. แนวทางการภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กรได้อย่างชัดเจน และถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปสู่บุคลากรในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจและเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัย อำภา ไชยทะ (2563) เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ด้านการมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ด้านการคิดสร้างสรรค์และยืดหยุ่น การส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูมีความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่กับความยืดหยุ่นในการทำงาน ช่วยให้สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม และสามารถพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของปริวัฒน์ ยืนยิ่ง (2563) เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี ผลวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี ด้านการคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ด้านการเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง การเปิดใจรับแนวคิดใหม่ เทคโนโลยีใหม่ และวิธีการทำงานรูปแบบใหม่ เป็นปัจจัยที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาและปรับตัวได้ทันต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารที่มีลักษณะดังกล่าวจะสามารถสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรมภายในองค์กรได้ สอดคล้องกับงานวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดของ Bass (1990, 14) กล่าวว่าผู้นำที่มีมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงคือที่ผู้นำที่มีอิทธิพลต่อผู้ตามโดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ขององค์การ ให้ผู้ตามมองไกลเกินกว่าความสนใจของตนเอง ให้ผู้ตามเห็นแก่ประโยชน์ขององค์การมากกว่าส่วนตน สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรศักดิ์ สารสมัคร (2563) ได้ทำการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่าสภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

ในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรม การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมในลักษณะที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมคิด ร่วมสร้าง และร่วมพัฒนา ช่วยให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่และนวัตกรรมในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เป็นทีมที่เป็นหัวใจขององค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมายจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาองค์กรโดยรวม สอดคล้องกับแนวคิดของฐิตินันท นันทะศรี (2563, 14) ได้กล่าวถึงการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม เชิงนวัตกรรม หมายถึง คุณลักษณะ หรือพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกและสะท้อน ให้เห็นความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความชำนาญ หรือความคลองแคล่ว โดยใช้กระบวนการทำงาน และการสร้างทีมงานแนวใหม่และการเป็นผู้นำทีมที่มีคุณภาพโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของ บุคลากร ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของปุญญพัฒน์ สิงห์จารย์ (2564, 47) ให้ความหมายการทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรมการ ร่วมกันกำหนดภารกิจ เป้าหมายในการทำงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นอันหนึ่งอันเดียว สร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ ให้บุคคลบุคลากรมีความเชื่อมั่นในองค์กร การแสดงออกซึ่ง ความเอื้ออาทรเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ใส่ใจซึ่งกันและกันทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพกำหนดบทบาทหน้าที่ บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพสนับสนุนให้ครูสร้างนวัตกรรม หรือประยุกต์ใช้นวัตกรรมในการทำงานเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานร่วมกัน ถ่ายทอดความรู้และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางนวัตกรรมเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจึงควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมกระตุ้นให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ สรรหา เทคโนโลยีมาบริหารจัดการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมสูงสุด และด้านการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ต่ำสุด ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ปัจจัยด้านการเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรม และการมี

วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม สามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ร้อยละ 66.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ผู้บริหารควรพัฒนาวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมให้ชัดเจน สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และสื่อสารให้บุคลากรมีส่วนร่วม พร้อมทั้งพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 1.2 การศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ สถานศึกษาควรส่งเสริมการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ 1.3 การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา พบว่า ด้านการเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง ด้านการทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรม และด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการเปิดรับการเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีม และการมีวิสัยทัศน์ เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน **2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การเปิดรับการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 2.2 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 2.3 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กุลชลี จงเจริญ. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม*. ใน *ประมวลสาระชุดวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ* (หน่วยที่ 8–15). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ขวัญชนก โตนาค. (2556). การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ฐิตินันท์ นันทะศรี. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ถนอมวรรณ ช่างทอง. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธีระ รุญเจริญ. (2553). *การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรศักดิ์ สารสมัคร. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. ใน *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 5*. มหาวิทยาลัยราชธานี.

นภัส สาฆ้อง. (2566). การบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปุญญพัฒน์ สิงห์จารย์. (2564). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน*วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2550). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิสิฐธวัฒน์ กลิ่นไธสงค์. (2559). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา*. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ไพฑูรย์ ศิริบูรณ์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

วัชรพงศ์ ทัศนบรรจง. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. (2568). *รายงานการประเมินตนเองของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 (Self-Assessment Report: SAR 2025)*. ผู้แต่ง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). *โครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา: สนามปฏิบัติการเพื่อสร้างนวัตกรรมการศึกษาของประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

อำภา ไชยทะ. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 15(2), 102–112.

Bass, B. M. (1990). *Bass and Stogdill's handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications*. (3rd ed.). Free Press.

Marquardt, M. J., & Reynolds, A. (1994). *The global learning organization*. Irwin.

Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. Currency Doubleday.

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร*

DIGITAL LEADERSHIP ADMINISTRATORS AFFECTING EDUCATIONAL INNOVATIVE ORGANIZATIONS OF SCHOOL UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SISAKET YASOTHON

กวินทิพย์ สมคะเณย์[1] และ ยุวธิดา ชาปัญญา[2]

Kawinthip Somkhane[1] and Yuvatida Chapanya[2]

[1-2]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[1-2]Educational Administration Program, Faculty of Education and Human Development,

Roi Et Rajabhat University,Thailand

Corresponding Author's Email: kawinthip544@ln.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 20 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 22 มิถุนายน 2569

Received 8 June 2026; Revised 20 June 2026; Accepted 22 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับการเป็นองค์กรนวัตกรรมในสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรนวัตกรรม

Citation:

* กวินทิพย์ สมคะเณย์ และ ยุวธิดา ชาปัญญา. (2569). ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโส. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 207-221.

Kawinthip Somkhane and Yuvatida Chapanya. (2026). Digital Leadership Administrators Affecting Educational Innovative Organizations Of School Under Secondary Educational Service Area Office Sisaket Yasothon. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 207-221.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ในสถานศึกษา และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 376 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล และด้านความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, การเป็นองค์กรนวัตกรรม

Abstract

This quantitative research aimed to study 1) the level of digital leadership of school administrators, 2) the level of innovative organization of schools, 3) the relationship between the digital leadership of school administrators and the innovative organization of schools, and 4) the digital leadership of school administrators affecting the innovative organization of schools. The sample consisted of 376 school administrators and teachers. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, Pearson Product-Moment Correlation Coefficient, and Stepwise Multiple Regression.

Research result found that : 1) The overall digital leadership of school administrators was at the high level; 2) The overall innovative organization of schools was at a high level; 3) The digital leadership of school administrators and the innovative organization of schools were positively correlated with statistical

significance at the .01 level; and 4) The digital leadership of school administrators in personnel development, digital vision, digital citizenship, digital culture building, and digital professionalism affected the innovative organization of schools.

Keywords: Digital leadership, Administrators, Innovative organization

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะที่ทันสมัย นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาช่วยในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบราชการด้วยนวัตกรรม โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาในทุกมิติ ไปสู่เป้าหมายของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สถานศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องปรับตัว โดยการพัฒนานวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การบริหารสถานศึกษาภายใต้สังคมแห่งการเรียนรู้และการแข่งขัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลง เร่งพัฒนาสถานศึกษาให้มีศักยภาพในทุกด้าน นั่นคือการมุ่งสู่การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ รวมไปถึงการสร้างองค์กรนวัตกรรม และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นต้นแบบที่ดีในการปรับตัวให้เหมาะสมกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถนำใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม (จิณณวัตร ปะโคทัง, 2561: 238) ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา หากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสูง จะสามารถบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนทิศทางการศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการตัดสินใจวางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ (สุชญา โกมลวานิช, 2563 : 3)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร มีวิสัยทัศน์ในการสร้างองค์กรคุณภาพ สร้างคนดี และมีความสุขด้วยนวัตกรรม มีพันธกิจในการส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารการจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อพัฒนาครูให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ขับเคลื่อนการบริหารงานด้วยนวัตกรรมการศึกษาให้เชื่อมโยงสอดคล้องยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ตอบสนองกลยุทธ์จุดเน้นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดนโยบายและแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาการสร้างสรรค์นวัตกรรมให้ผู้บริหารและครูสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาและรายงานผลการใช้นวัตกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทางสำนักงานเขตให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมอย่างยั่งยืนในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมในยุคดิจิทัล

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แม้ว่าจะมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลและองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังจำกัดอยู่ในบริบทของสถานศึกษาบางพื้นที่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งจะส่งผลเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่จะบรรลุวิสัยทัศน์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรนวัตกรรมในสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรนวัตกรรมในสถานศึกษา

4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมในสถานศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมในสถานศึกษา

2. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

1. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ได้มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายไว้ เช่น สุกัญญา แช่มช้อย (2561: 120) ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหาร หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้และความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ การจัดการในสถานศึกษา โดยมีวิสัยทัศน์คือ ส่งเสริมให้ครู บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำเทคโนโลยีมาบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการทำงานภายในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพบริบท และความต้องการของผู้เรียน ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี และสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน โดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมในการใช้สื่อและใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และ กนกอร สมปราชญ์ (2562: 181) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหาร หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้อำนาจและมีอิทธิพลในการกระตุ้นให้บุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้น และความเต็มใจโดยที่ผู้นำมีวิสัยทัศน์ และมีความรู้ความสามารถในการนำกระบวนการทางดิจิทัลมาใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม และเป็นผู้นำทางพฤติกรรมของบุคคลไปสู่การบรรลุเป้าหมาย และ ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูรย์ (2564: 25) ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่พยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตน กระตุ้น ชี้นำ ผลักดันให้ตนเองและบุคคลอื่นในองค์กร มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยง พร้อมสร้างนวัตกรรมและศักยภาพเพื่อผลักดันโอกาส และความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงการทำงานในยุคดิจิทัล

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหาร หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อบริหารจัดการและพัฒนาองค์กร มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถชี้นำและส่งเสริมบุคลากรให้ปรับตัวและใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ รอบรู้ ทันสมัย และมีจริยธรรม พร้อมทั้งสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันในองค์กร เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและผลักดันองค์กรไปสู่ความสำเร็จในยุคดิจิทัลได้อย่างมั่นคง

2. องค์กรนวัตกรรม ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ เช่น กีรติ ยศยิ่งยง (2552: 43) ให้ความหมายไว้ว่า องค์กรนวัตกรรม หมายถึง การนำแนวคิดนวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรแนวใหม่ในการปรับเปลี่ยนคุณลักษณะองค์กร หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยปรับเปลี่ยนมาก่อน เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าของบริบทโลกาภิวัตน์ที่มีความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักในการเพิ่มคุณค่า พัฒนา ผลิตสินค้า และบริการที่ดีมีคุณภาพเพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้า ความอยู่รอด และความสามารถเชิงการแข่งขัน และ สุกัญญา แช่มช้อย (2555: 125) ให้ความหมายไว้ว่า องค์กรนวัตกรรม หมายถึง การที่สถานศึกษามีการนำความรู้ ทักษะ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มาผสมผสานกับความสามารถทางด้านการบริหารจัดการของผู้บริหาร เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งการตอบสนองความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า องค์กรนวัตกรรม หมายถึง องค์กรที่มีความสามารถในการปรับตัว สร้างสรรค์ และนำแนวคิดใหม่ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรทั้งในด้านโครงสร้าง กระบวนการดำเนินงาน การจัดการทรัพยากร และการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการเรียนรู้ การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ การเปิดรับแนวคิดจากภายนอก สนับสนุนให้บุคลากรกล้าคิด กล้าทดลอง และกล้าเปลี่ยนแปลง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบภายใต้แนวคิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ โดยวิธีดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร จำนวน 3,173 คน จำแนกเป็น ผู้บริหาร

จำนวน 83 คน และครูจำนวน 3,090 คน โดยคำนวณหากลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 376 คน จำแนกเป็นผู้บริหารจำนวน 42 คน และครูจำนวน 334 คน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้นตามสัดส่วน จาก 83 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมในสถานศึกษา มีลักษณะข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.18	0.56	มาก
2. ด้านความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล	4.20	0.56	มาก
3. ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล	4.21	0.57	มาก
4. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.20	0.56	มาก
5. ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล	4.24	0.56	มาก
โดยรวม	**4.20**	**0.50**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการวิเคราะห์ระดับองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา โดยรวม

องค์กรนวัตกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. โครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม	4.22	0.54	มาก
2. วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่ส่งเสริมนวัตกรรม	4.15	0.61	มาก
3. การบริหารและพัฒนาบุคลากร	4.19	0.57	มาก
4. บรรยากาศนวัตกรรม	4.21	0.59	มาก
5. ผู้บริหารองค์กรนวัตกรรม	4.16	0.61	มาก
โดยรวม	**4.19**	**0.53**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า องค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y	ระดับความสัมพันธ์
X_1	1.000	-	-	-		0.782**	สูง
X_2	0.746**	1.000	-	-		0.778**	สูง
X_3	0.728**	0.759**	1.000	-		0.811**	สูงมาก
X_4	0.699**	0.747**	0.786**	1.000		0.819**	สูงมาก
X_5	0.699**	0.715**	0.752**	0.716**	1.000	0.787**	สูง
X	-	-	-	-		**0.896****	**สูงมาก**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก (r_{xy} = 0.896) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา ดังตารางที่ 4 -5

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา

โมเดล	ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	F	p
1	X_4	.819	.671	764.201**	.000
2	X_4 X_1	.870	.757	132.234**	.000
3	X_4 X_1 X_5	.890	.792	61.552**	.000
4	$X_4X_1X_5X_3$	.897	.804	23.036**	.000
5	$X_4X_1X_5X_3X_2$	.899	.808	6.785*	.010

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา ทั้งหมด 5 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร (X_4) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล (X_5) ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล (X_3) และด้านความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล (X_2) สั ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา

ตัวแปรพยากรณ์	ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา				
	b	SE_b	β	t	p
X_4	.280	.039	.293	7.152**	.000
X_1	.207	.036	.217	5.690**	.000
X_5	.203	.037	.212	5.548**	.000

X_3	.169	.041	.181	4.146**	.000
X_2	.101	.039	.107	2.605**	.010
R = .899 R^2 = .808 a = .154					

จากตารางที่ 5 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาบุคลากร (X_4) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล (X_5) ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล (X_3) และด้านความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล (X_2) ร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ .280, .207, .203, .169 และ .101 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ .293, .217, .212, .181 และ .107 ตามลำดับ โดยร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษาได้ร้อยละ 80.80 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา โดยใช้คะแนนดิบ

$$Y' = .154 + .280X_4 + .207X_1 + .203X_5 + .169X_3 + .101X_2$$

สมการพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา โดยใช้คะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = .293Z_{X4} + .217Z_{X1} + .212Z_{X5} + .181Z_{X3} + .107Z_{X2}$$

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธรได้กำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการที่มุ่งเน้นการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาบนฐานเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ โดยปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาประจำปี พ.ศ. 2566 - 2570 ซึ่งได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารให้มีสมรรถนะด้านดิจิทัล ตลอดจนการส่งเสริมการบริหารจัดการด้วยนวัตกรรม นโยบายและแนวทางดังกล่าว จึงเป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่ผลักดันให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยี การใช้ข้อมูลสารสนเทศ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน สามารถขับเคลื่อนองค์กรด้วยแนวคิดดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายระดับเขตพื้นที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุกัญญา แช่มช้อย (2561: 120) ที่กล่าวว่า

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้และมีความเข้าใจ ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ การบริหารงานในสถานศึกษา เป็นผู้นำในการส่งเสริมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้นำเทคโนโลยีมาบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการทำงานภายในสถานศึกษาโดยสอดคล้องกับสภาพบริบท และความต้องการของผู้เรียน ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้ครู ผู้เรียน มีความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี และสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรอบรู้ โดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมในการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตชาติ กุดนอก (2565: 169) ,พิมพิลา อำนาจ (2566: 211) และสุชญา โกมลวานิช (2563: 98) ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร มีแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมที่เป็นรูปธรรม ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดมีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล สามารถขับเคลื่อนองค์กรด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงก่อให้เกิดการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีการพัฒนาแนวปฏิบัติใหม่ ๆ และนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และยึดถือเป้าหมายร่วมกัน สนับสนุนการทำงานเป็นทีม ทำให้เกิดระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น คล่องตัว เน้นการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการ ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง อันสะท้อนถึงการเป็นองค์กรนวัตกรรมที่มีศักยภาพในการปรับตัวและสร้างคุณค่าใหม่ทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Adair (1996) ได้กล่าวถึงความเป็นองค์กรนวัตกรรมว่า เป็นองค์กรที่มีบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนการทำงานเป็นทีมและสร้างนวัตกรรม บุคลากรทุกคนในองค์กรมีส่วนสร้างบรรยากาศในองค์กรที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานเป็นทีมและสร้างนวัตกรรม การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีการวางแผนระยะยาว เพื่อการบริหารงานในสภาวการณ์เปลี่ยนแปลง การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสนับสนุนการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่อยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปานชนก ด้วงอุดม (2562) และ อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี

(2560: 247) พบว่า สภาพการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ย่อมมีความสามารถในการกำหนดทิศทางสถานศึกษา ใช้เทคโนโลยีและข้อมูลในการบริหารจัดการ ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ มีการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของทุกคนในองค์กร ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้บุคลากรมีความกล้าแสดงออกอย่างอิสระและสร้างสรรค์ เกิดการพัฒนาตนเอง และการต่อยอดองค์ความรู้ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้ล้วนส่งผลให้สถานศึกษามีบรรยากาศแห่งนวัตกรรม และมีความเป็นองค์กรนวัตกรรมที่จะช่วยยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ ดาวรุวรรณ ถวิลการ (2564) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล จะเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โครงสร้างการบริหารสถานศึกษามีความยืดหยุ่น นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ภาวะผู้นำดิจิทัลในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูรีรัตน์ สุกใส (2565), อรคณึง อินทรกุล (2567) และ สุภาพร ศรีพรหม (2567) ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร มี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัล ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่เข้าใจในความรู้และทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากรเป็นรายบุคคล ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม มีความ

รับผิดชอบและคำนึงถึงความปลอดภัยทางดิจิทัล ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการศึกษา สามารถกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ และแนวทางการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือและระบบดิจิทัลในการบริหารจัดการ การตัดสินใจ และการพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถสู่การเป็นนักนวัตกรรมที่ดี มีการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ อยู่เสมอ สถานศึกษามีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ สู่การเป็นสถานศึกษานวัตกรรมต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ จิณณวัตร ปะโคทัง (2561: 89) ได้กล่าวว่า ในยุคดิจิทัลนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องอาศัยภาวะผู้นำทางดิจิทัล ที่ต้องสร้างการยอมรับทางเทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรม และการเปลี่ยนแปลงให้บุคลากรเห็นความสำคัญ ยอมรับ และนำไปบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ ให้มีกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร และผู้บริหารต้องสามารถใช้สื่ออินเตอร์เน็ต เข้ามาใช้ในการสื่อสารในการบริหารการศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัย สุภาพร ศรีพรหม (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลยหนองบัวลำภูเขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา การมีทักษะและความรู้ดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล ความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล และการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 จากการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายนโยบายสถานศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดยมีแนวปฏิบัติและแนวทางการดำเนินงานที่จะบรรลุเป้าหมายอย่างชัดเจน มีการสื่อสารถึงเป้าหมายของสถานศึกษาในอนาคตกับครู บุคลากร นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มากขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจ ยึดถือวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน 1.2 จากการวิจัยพบว่าความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ด้านวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่ส่งเสริมนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรใน

การร่วมคิด วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนด้านนวัตกรรมของสถานศึกษา ร่วมวางแผน และร่วมขับเคลื่อนวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและความเป็นเจ้าของร่วมกันในองค์กร **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 ควรการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล ด้านการสร้างวัฒนธรรมเชิงดิจิทัลด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล เนื่องจากส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา 2.2 ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมการเสริงสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราชญ์. (2562). *ภาวะผู้นำกับคุณภาพสถานศึกษา.* ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กีรติ ยศยิ่งยง. (2552). *องค์กรแห่งนวัตกรรม แนวคิด และกระบวนการ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กันตชาติ กุดนอก. (2565). ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. ใน*วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ.* อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2564). *ภาวะผู้นำดิจิทัล.* ขอนแก่น: ศูนย์นวัตกรรมการเรียนการสอน

นัชชา วรรณโคตร. (2568). ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษม,* 19(2), 84-97.

ปานชนก ด้วงอุดม. (2562). การศึกษาสภาพการเป็นองค์กรนวตกรรมของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

พิมพิลา อำนาจ. (2566). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ.* ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ภารดี อนันต์นาวี. (2564). องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา: การบริหารจัดการ. *วารสารวิชาการ,* 10(2), 1-12.

ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูรย์. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

สุชญา โกมลวานิช. (2563). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23.* ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุภาพร ศรีพรหม. (2567). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลยหนองบัวลำภู*. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(5), 816-832.

อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี. (2560). การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

อรคณึง อินทรกุล. (2567). *ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง*. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์,* 9(2), 955-970.

Adair, J. (1996). *Effective innovation: How to stay ahead of the competition.* London: Pan books.

ALGORITHMIC BOUNDARIES: PRESERVING HUMAN COGNITION IN THE AGE OF AUTOMATION*

Anisa Mekaporn[1] and William J. Jones[2]

[1]General Administration Officer (Office of the Dean),

Mahidol University International College, Thailand

[2]Assistant Professor, Mahidol University International College, Thailand

Corresponding Author's Email: anisa.mek@mahidol.ac.th

Received 5 June 2026; Revised 14 June 2026; Accepted 16 June 2026

Abstract

The rapid integration of artificial intelligence across organizational environments represents a significant shift in how we work and process information, rather than just a basic technological upgrade. While AI offers substantial operational benefits, excessive unmediated dependence on it can lead to cognitive offloading, a process where individuals gradually lose their ability to think critically, retain memory, and learn complex concepts. Through a qualitative thematic literature synthesis, defining the boundary between automated processing and essential human intelligence is necessary in today's workforce environments. The authors identify core operational, cognitive, and administrative competencies required to navigate modern data ecosystems, including relational nuance, proactive anticipation, semantic filtering, and cross-platform synthesis. This paper argues that existing workforce development programs are insufficient, as they concentrate too much on fundamental software skills. Organizations must offer training that prioritizes critical thinking

Citation:

* Anisa Mekaporn and William J. Jones. (2026). Algorithmic Boundaries: Preserving Human Cognition In The Age Of Automation. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 222-248.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

and data literacy in order to prevent cognitive atrophy and produce competent professionals. This strategy will ensure that AI systems continue to be collaborative tools rather than causes of intellectual degradation.

Keywords: AI and Administration, AI and Cognition, AI Collaboration, Data Governance, Cognitive Offloading

Introduction

Widespread use of artificial intelligence and different systems of automation in modern administrative sectors represents a significant shift in socio-cognition. The use of AI impacts the way people think and collaborate. Within the modern office and organizations, the structural effects of algorithmic environments can only be understood by examining how deeply ingrained cultural values and leadership mental models interact to modify decision-making boundaries. As established by Adepoju (2025), creating a data-driven culture forces managers to undergo a critical cognitive adaptation, the ability to deeply understand data and make decisions based on probabilities. As a result, under skilled supervision, the organization can safely allow more employees to make independent decisions, as long as those choices stay within the rules set by the AI. Navigating this structural transformation, however, requires more than just deploying new software; it necessitates a deliberate evolution of human capital. This is a transformation within public administration, where successful digital adoption relies largely on ensuring that the development of people's skills matches the growth of the technical systems. According to Belényesi (2025), to effectively use algorithms, it is unavoidable to align broad workforce transformation, continuous upskilling within the institution, and a flexible organizational culture. This will ensure that automated systems are deployed in an inclusive, ethical, and equitable manner.

Despite the efficiency and personalized optimization promised by automated utilities, a critical systemic tension has emerged between the over-reliance on automated tools and the preservation of autonomous human intellect. To operationalize this tension, this paper proposes the conceptual framework of "Algorithmic Boundaries"—the necessary demarcation between tasks suitable for machine execution (rapid data retrieval, pattern recognition) and functions requiring human cognitive stewardship (semantic filtering, ethical alignment, and context-dependent judgment). When organizations permit unmediated use of AI tools, dependence can occur which exposes individuals to cognitive risks, most notably the phenomenon of cognitive offloading. This dynamic occurs when users externalize mental effort based on potentially flawed self-assessments of their own internal cognitive capacities versus the perceived reliability of digital assistants, which negatively impacts traditional memory systems. This includes diminished factual encoding while simultaneously inflating self-perceived intelligence—in the most extreme cases—creating artificial illusions of knowledge. Studies have also found a distinct negative correlation exists between frequent automated tool usage and independent critical thinking scores, mediated explicitly by increased cognitive offloading (Gerlich, 2025; Risko & Gilbert, 2016).

This systemic decline is further deepened by changes in neurobiology and behavior. Firth et al., (2019) have found that constant multitasking online and using automated searches can hijack attention. It becomes challenging for people to overlook distractions and is associated with a reduction of grey matter in the brain. Sweller (1988) explains that relying on rapid automated searches drains our short-term working memory. When applied to modern generative AI interfaces, bypassing the mental friction required for problem-solving results in a reduction of mental energy, making it challenging to understand complex patterns and develop genuine expertise. Using AI allows

people to avoid deep thinking that will eventually lead to cognitive atrophy—a weakening of mental capabilities—and work that looks the same (Mineo, 2025).

To manage these cognitive liabilities and the technical deficiencies of AI, expert human leadership is needed rather than fully automated processes. AI models regularly show severe vulnerabilities. They can fabricate information (colloquially known as hallucination), exhibit bias, and encounter significant security threats such as hacking or data poisoning. These defects can quickly transform valuable data into a substantial legal liability. As argued by Pahune et al. (2025), protecting privacy and maintaining public trust requires the incorporation of strong, data-focused, and policy-oriented governance structures throughout the entire machine learning process. Additionally, because advanced machine-learning networks operate as black-box models, they are unable to meet the strict requirements for transparency and legal accountability set by modern administrative frameworks. Parycek et al. (2024) provide a legal analysis which shows that automated systems must strictly adhere to administrative law and liability regulations. This means public entities cannot blindly trust the outputs generated by artificial intelligence; it is essential for a human to always verify the work produced by the machine. Addressing these issues necessitates human-in-the-loop supervision to navigate complex socio-political trade-offs. As stated by Zygmuntowski (2023), sustainable digital infrastructure is significantly dependent on institutional trust and shared data sovereignty. This balance is essential for effectively managing the competing objectives of protecting fundamental rights, generating economic value, and serving the public interest.

This paper combines research from various fields, including strategic management, cognitive psychology, and legal informatics, to clearly define the distinct line between the processing done by algorithms and the unique cognitive abilities that humans possess. Although technical automation can effectively improve routine operational tasks, the implementation of complex

organizational strategies, ethical oversight, and intellectual preservation relies entirely on human supervision. To substantiate this thesis, the structure of this paper is divided into three main thematic investigations. First, the paper explores the cognitive gap and irreplaceable human dimensions. It investigates how human practitioners manage relational nuance, execute proactive anticipation through reactive cognitive scaffolding, apply semantic filtering to mitigate cognitive offloading, and achieve cross-platform synthesis to navigate multi-level governance tensions. Second, it examines the deployment of new functional and operational skills required to supervise the digital ecosystem. It specifically highlights prompt sanitization procedures and the protection of data privacy, along with the crucial function of humans as accuracy auditors within organizations. Finally, the analysis addresses the systemic structural gaps present in current workforce development programs, proposing a mandatory institutional shift toward educational frameworks that prioritize critical thinking (metacognition), data literacy self-efficacy, and structural schema acquisition.

Literature Review

Administrative roles are undergoing a significant digital transformation due to the integration of artificial intelligence and expansive digital networks. This shift affects both organizational operations and how employees mentally engage with their work. On the one hand, traditional administrative processes are shifting from manual operational support and isolated workflows into key strategic assets. By using reliable automated processes, companies can maximize output and create real value (Adepoju, 2025).

On the other hand, this deep integration creates real tension between technical efficiency, legal accountability, and the need to preserve complex human thinking skills (Awaisheh et al., 2024; Kosmyna et al., 2025). While automated tools offer unprecedented ways to boost productivity, letting AI skip

the mental effort required for problem-solving can come with significant psychological costs (Adepoju, 2025; Kosmyna et al., 2025). This literature review synthesizes current research on these challenges. It maps out the requirements for building digital environments through data governance, and explores how AI is changing administrative and legal frameworks. Finally, it contrasts the psychological costs of relying too heavily on automation with the benefits of using technology as an interactive support system.

Building an effective digital ecosystem requires organizations to move away from disjointed viewpoints toward a comprehensive, cross-functional understanding of data governance as a strategic asset (Abraham et al., 2019). Research shows that data governance cannot be treated in isolation; instead, it spans six key dimensions: governance mechanisms, organizational scope, data scope, domain scope, antecedents, and consequences (Abraham et al., 2019). To effectively carry out these initiatives, organizations must focus on specific critical success factors (CSFs) and look beyond conceptual boundaries. Among these, having business-driven data integration strategies stands out as the single most important element (Alhassan et al., 2019). To implement these success factors, organizations must progress through three clear stages: defining, implementing, and monitoring. For example, building automated checks directly into business software keeps data processes clean and reliable (Alhassan et al., 2019). Similarly, foundational frameworks group data decisions into five core areas: data principles, data quality, metadata, data access, and the data life cycle (Alhassan et al., 2016).

Despite the growing recognition of data as an economic factor of production, existing data governance research suffers from a severe operational imbalance (Alhassan et al., 2016; Porciuncula, 2024). Current literature focuses heavily on the defining phase of governance, such as creating policies and standards. However, there is a noticeable lack of empirical research detailing

how these rules are actually implemented and monitored (Alhassan et al., 2016). This preference for abstract theory over practical execution suggests that academic understanding of data governance is still maturing (Alhassan et al., 2016). This theoretical focus aligns with the field's historical evolution. While early research centered on basic privacy and health data, the discipline has grown rapidly and is now dominated by the complexities of AI, machine learning, and global management networks (Hassani et al., 2025; Mineo, 2025).

Because these digital networks seamlessly span across borders and industries, data governance can no longer be treated merely as an internal corporate IT issue. Beyond internal organizational boundaries, data governance now serves as the vital framework for defining, measuring, and unleashing the true economic and societal value of data (Porciuncula, 2024). Because modern data markets are highly opaque and digital infrastructure is increasingly dominated by big tech firms, nations must move past siloed approaches to develop robust, globally coordinated frameworks (Porciuncula, 2024). Scholars emphasize that adopting alternative stewardship models—such as digital public infrastructure, fiduciary data trusts, and mission-driven, multi-stakeholder collaborations like a 'Data20' group—can create a trusted environment that protects against surveillance capitalism, monopolies, and privacy violations (Porciuncula, 2024). Ultimately, without internationally interoperable rules and transparent competition, the full value of data within modern administrative ecosystems cannot be equitably realized or accurately measured.

The implementation of machine learning, natural language processing, and robotic process automation represents a strategic paradigm shift, decoupling administrative functions from manual inefficiencies and fragmented data silos. By automating routine workflows and generating predictive insights, AI provides a framework for sustained innovation, enabling personnel to pivot toward cognitively demanding, high-value activities. In practice, qualitative exploratory analyses across diverse sectors—including retail, healthcare, finance, and

energy—indicate that AI integration facilitates significant productivity gains. Notably, these advancements include a 30% reduction in maintenance expenditures and a 50% improvement in transaction processing speeds (Adepoju, 2025).

Interestingly, the economic and operational impacts of these automated tools vary significantly based on worker experience and skill levels. Empirical workplace studies demonstrate that generative AI conversational assistants increase agent productivity by 15% overall. However, this growth is primarily driven by less experienced and lower-skilled workers, who achieve a 30% increase in issue resolution rates and rapidly accelerate their progression along the experience curve. Conversely, while the technology generally boosts customer satisfaction and reduces employee attrition, the most highly trained and experienced agents observe negligible productivity gains and a minor decline in conversation quality. This productivity paradox occurs because generative AI excels at replicating explicit, routine processes for novices, but struggles to replicate the deeply internalized, context-dependent tacit knowledge that seasoned professionals rely on. By capturing the uncodified, tacit behaviors of top performers and effectively disseminating them to novice workers, generative AI directly challenges previous waves of computerization that historically favored high-skilled professionals (Brynjolfsson et al., 2025).

Despite these efficiencies, the wholesale automation of administrative tasks fundamentally challenges existing legal and accountability frameworks. While AI can automate intensive public sector functions—such as evaluating civil service performance for bonus distribution—it lacks conscious will and cannot be held legally responsible. Analysis of administrative law confirms that public organizations remain strictly liable for any technical failures, biased outcomes, or cyber breaches resulting from AI usage. Under current legal frameworks, an erroneous decision generated by a flawed AI system is

considered null and void, allowing affected citizens to seek direct compensation from the government (Awaisheh et al., 2024).

This legal and operational reality underscores a critical tension: while organizations aim to bypass operational hurdles through automation, successful adoption is frequently obstructed by workforce resistance, fragmented data silos, and high implementation costs. Overcoming these barriers requires proactive change management, targeted employee upskilling, and robust ethical frameworks (Adepoju, 2025). Ultimately, public institutions must modernize their legal frameworks to establish transparent, auditable AI governance. This approach is essential to explicitly mitigate the black box nature of algorithmic decisions and protect the public interest (Awaisheh et al., 2024).

The rapid adoption of AI tools highlights a profound tension between technological convenience and human cognitive preservation. Drawing on Cognitive Load Theory and the concept of cognitive offloading, research warns that utilizing large language models (LLMs) for complex analytical tasks results in a significant accumulation of cognitive debt. By bypassing active schema construction and the critical mental friction essential for deep learning, users face substantial risks of cognitive atrophy and diminished autonomous problem-solving capabilities (Kosmyna et al., 2025). Empirical neuroimaging via electroencephalography (EEG) confirms that individuals utilizing LLMs for writing tasks exhibit the weakest overall brain connectivity, indicating significantly lower cognitive engagement compared to unassisted individuals. Additionally, evidence suggests that LLM dependence hinders memory encoding, making it difficult for users to recall their own recently produced work while simultaneously reducing their sense of psychological ownership over the final product (Kosmyna et al., 2025). This threat of cognitive erosion is amplified by findings that an excessive reliance on automated tools leads users to avoid the mental effort required to develop fundamental skills, such as critical thinking, thereby heightening the potential for cognitive degradation (Chen et al., 2025).

This risk of cognitive degradation and metacognitive laziness is further explored in literature examining the intersection of AI and human metacognition—the capability to monitor, evaluate, and regulate personal cognitive processes (Varghese & Sharma, 2025). The widespread use of digital platforms overstimulates the brain's dopamine-driven reward system if left unchecked, overwhelming the brain's finite ability for sustained attention and leading to digital dementia or continual partial attention (Lee et al., 2025). Such excessive reliance has measurable negative impacts on memory, attention, and emotional regulation, with cognitive offloading impairing memory recall and constant notifications inducing attentional overloads that mirror ADHD symptoms (Shanmugasundaram & Tamilarasu, 2023). Quantitative studies further demonstrate that high frequencies of unguided AI usage strongly correlate with an inability to maintain focus and a marked reduction in personal academic effort (Abdullah et al., 2025).

The literature, however, presents a distinct contrast, emphasizing that AI does not inherently undermine cognition; rather, its effects vary depending on whether the technology is deployed as an autonomous substitute or as a pedagogically directed cognitive scaffold. This conceptual tension is frequently resolved by the design of the user interface and organizational training. Drawing on Vygotsky's Sociocultural Theory, scholars position AI as a mediational tool operating within a learner's Zone of Proximal Development. In this context, structured AI integration demonstrates statistically significant correlations with enhanced metacognitive awareness and reasoning ability (Abdullah et al., 2025). Furthermore, grounded in theories of adolescent neuroplasticity, AI can function as an adaptive cognitive coach. Quantitative experiments indicate that real-time, personalized exercises generate strong correlations with enhanced executive functions—including memory and impulse control—while sustaining motivation more effectively than conventional tutoring (Nizamani et al., 2025).

In addition, under Cognitive Reserve Theory, digital engagement can serve as a vital protective intervention against age-related cognitive decline. For older populations, digital activities—such as online browsing and electronic communication—promote social participation and stimulate neural activity, correlating with improved executive functions. However, these advantages are highly dependent on sociodemographic variables; they are most pronounced among individuals residing in urban environments and those with higher educational attainment (Jiao et al., 2025). Ultimately, while technology can enhance specific perceptual skills, individuals must intentionally manage digital engagement through mindfulness to maximize cognitive enhancement while avoiding neurobiological drawbacks (Shanmugasundaram & Tamilarasu, 2023).

The literature reveals a tension at the heart of modern administrative functions: the drive for digital efficiency constantly clashes with the need to preserve high-context human cognitive skills and legal accountability frameworks. On one hand, AI systems offer unparalleled operational optimization and the potential to narrow productivity gaps (Adepoju, 2025). On the other, unmediated dependence causes cognitive debt and metacognitive laziness (Kosmyna et al., 2025; Varghese & Sharma, 2025). Furthermore, public administrations cannot technically rely solely on automated outputs because an AI's lack of conscious will render flawed algorithmic decisions legally null and void (Awaisheh et al., 2024).

Amidst these tensions, the literature identifies several research gaps. First, there is an over-emphasis on defining governance policies rather than implementing and monitoring them (Alhassan et al., 2016). Second, there remains a lack of empirical studies measuring the long-term negative effects of AI integration, such as diminished critical thinking and distorted self-perceptions of proficiency (Varghese & Sharma, 2025). Emerging protocols aim to bridge this gap by transitioning from evaluating static products to tracking dynamic human-AI interaction via eye-tracking and functional near-infrared spectroscopy (fNIRS)

to monitor cortical hemodynamic activity (Chen et al., 2025). Resolving these gaps is essential to ensure that digital infrastructure scaffolds, rather than erodes, the cognitive skills vital to human administrative agency.

Methodology

The methodology uses a qualitative thematic literature synthesis designed to bridge interdisciplinary research across organizational behavior and digital governance. The research is centered on a meso level of the organization, focusing on the interface between humans and artificial intelligence at the administrative level. By integrating varied reviewed literature, this design enables insight into artificial intelligence transformation in contemporary administrative settings. Instead of focusing solely on the adoption of a particular technology, this approach enables us to gain insight into the wider, long-term effects of artificial intelligence on human intelligence and the abilities of organizations.

To ensure methodological transparency, the source selection process employed rigorous inclusion criteria focused on the relationship between algorithmic dependence and human capability. Following a systematic search of primary academic databases (Scopus, Google Scholar, Web of Science) for literature published between 2011 and 2025, the screening process evaluated peer-reviewed articles and foundational texts at the intersection of cognitive psychology, organizational behavior, and digital governance, ultimately yielding a final corpus of relevant scholarly sources. Each selected paper was required to specifically address at least one of three main areas:

1. The cognitive impacts of automated systems, including cognitive offloading and metacognitive adaptation.

2. The practical requirements of contemporary data governance, which encompass accuracy auditing and prompt sanitization.

3. The institutional frameworks required for the development of a workforce prepared for the future.

The final sample featured a diverse range of research methods to guarantee that the findings were thorough, saturated, and scientifically sound. The review combines numerical data (Zhang et al., 2021) with traditional behavioral paradigms (Sparrow et al., 2011). In addition, the synthesis includes both qualitative assessments and structural evaluations, ranging from expert Delphi workshops (Zygmuntowski, 2023) and legal informatics (Parycek et al., 2024) to recent survey findings (Lee et al., 2025). During the thematic coding process, these disparate data types were normalized conceptually rather than statistically, focusing specifically on how human cognitive engagement shifts when interacting with automated systems.

The processes of data extraction and synthesis were guided by a strict thematic analysis framework. All gathered data points, theoretical models, and empirical results were methodically organized to identify common patterns, structural conflicts, and shared ideas across the diverse literature. This iterative coding process ultimately structured the research into three main analytical themes:

Theme 1: The Cognitive Gap. This theme highlights the essential human abilities namely, understanding interpersonal dynamics, anticipating needs before they arise, filtering information based on meaning, and synthesizing ideas across different platforms that algorithms cannot replicate.

Theme 2: New Functional Skills. This theme outlines the new functional abilities necessary for the efficient oversight of digital ecosystems. It systematically reviews the existing literature to articulate the essential shift required for prompt sanitization and human accuracy auditing.

Theme 3: Institutional Development Strategies. This concluding theme brings together the structural deficiencies present in existing organizational training programs. It suggests evidence-based institutional strategies that

concentrate on metacognitive workforce development. It highlights the importance of self-confidence in data literacy and active intellectual engagement as essential measures to combat technological dependence and cognitive atrophy.

The Cognitive Gap: Irreplaceable Human Skills

Incorporating artificial intelligence into contemporary organizations signifies a significant socio-cognitive transformation, rather than simply a technical enhancement. This shift is embedded in existing institutional standards and leadership frameworks. According to Fahrezi (2026), effectively managing these environments requires an active alignment of cultural values and managerial perspectives to properly utilize organizational abilities. In contrast to machines, human professionals have the distinctive ability to maneuver through intricate social environments, mediate the interests of various stakeholders, and balance the political economy of power. These are areas that algorithmic systems consistently fail to recognize.

Moreover, establishing and preserving institutional trust functions as a cornerstone of collective stewardship, especially when balancing conflicting structural dynamics, such as fundamental rights and public interests. Zygmuntowski (2023) argues that the effectiveness of contemporary governance systems relies significantly on the engagement of individuals and the establishment of trust, instead of solely depending on technical infrastructure or economic efficiency. Artificial intelligence does not possess the ability for true reflective thinking, contextual understanding, or ethical reasoning. Instead, it functions solely as a calculation-based prediction system, separate from human social interactions. As a result, successful digital transformation cannot rely on automation alone. It fundamentally necessitates the alignment of

workforce development and institutional learning within an organizational culture that remains grounded in human relationships and interactions.

Human experts carry out long-term strategic planning by actively foreseeing the needs of both organizations and society. This ability to anticipate clearly sets human leadership apart from the solely reactive characteristics of automated systems. In highly efficient administrative settings, technology mainly acts as a supportive structure for nurturing human talent, rather than replacing independent human insight. Human decision-makers utilize algorithmic tools in a reactive manner, treating them as a cognitive scaffold to simplify routine tasks and reduce administrative responsibilities. This deliberate delegation enables specialists to free up their mental space, allowing them to focus on addressing structural complexities and driving strategic planning.

According to Barendse (2023), strategic leadership relies on linking future plans to overall business goals and securing cross-functional stakeholder buy-in. These tasks require strong interpersonal competence. When knowledge workers trust their own skills in analyzing information, they engage with digital tools more actively instead of just using them passively. As observed by Lee et al. (2025), highly skilled workers direct their cognitive energy toward actively evaluating, verifying, and integrating machine outputs. By using technical tools to manage routine implementation, professionals protect the cognitive resources necessary for high-level schema acquisition, strategic problem-solving, and risk mitigation.

The escalation of automated content generation requires professionals to act as strict semantic filters to assess the quality, relevance, and strategic consistency of data. Without careful human supervision, uncritically accepting the results produced by artificial intelligence poses significant dangers, mainly due to a phenomenon referred to as cognitive offloading. Risko and Gilbert (2016) discovered that individuals frequently hand over their mental effort to technology due to a lack of confidence in their own abilities, even when their

internal cognitive capacity is entirely sufficient. This constant reliance creates technological dependence and cognitive laziness, gradually undermining our capability to tackle problems independently as time progresses. If left unchecked, this dynamic risks the homogenization of thought, where human professionals forfeit their unique analytical perspectives in favor of uniform, algorithmic consensus.

The long-term developmental costs associated with allowing machines to handle decision-making impact various aspects of human progress. Relying excessively on automated systems is associated with decreased critical thinking abilities, particularly when individuals neglect the essential mental friction necessary for normal cognitive development. Sparrow et al. (2011) discovered that having continuous access to the internet alters cognitive adaptation. Individuals now focus on recalling where to locate information rather than memorizing specific facts. Additionally, Firth and colleagues (2019) emphasize the physical and behavioral effects resulting from this change. When daily administrative workflows require constant context-switching and rapid-fire automated searches, the brain's dopamine-driven reward system becomes chronically overstimulated. Research indicates that a strong dependence on digital platforms divides our attention, diminishes our capacity to ignore distractions, and is even associated with a decrease in the amount of grey matter in prefrontal brain regions. This reliance ultimately inflates an individual’s cognitive self-esteem. It generates a misleading sense of understanding, leading individuals to feel exceptionally intelligent even as their true capacity to retain long-term memories diminishes. Therefore, expert human intervention remains mandatory to filter information and ensure that automated systems remain tools for collaboration rather than a cause of intellectual decline.

The effective implementation of strategic, values-aligned decision-making depends on the human capacity to integrate information from various

digital platforms—essentially, the capability to link disconnected pieces of information across different areas. In complex administrative and corporate environments, data is often decentralized, requiring managers to bridge technical data architectures with overarching organizational objectives. AI cannot perform this synthesis alone. Automated systems are limited by their programming and find it challenging to handle the inherent conflicts that occur between differing business priorities. According to Zygmuntowski (2023), the trilemma model illustrates that organizations encounter ongoing challenges when attempting to uphold fundamental rights, generate economic value, and serve the public interest.

For example, if an organization deploys an AI system to automate hiring and maximize economic efficiency, the algorithm may inadvertently filter out candidates based on historically biased data sets. A human manager performing cross-platform synthesis must intervene, bridging the gap between the HR software's efficiency metrics, the legal department's compliance standards, and the organization's public commitment to equitable hiring. Addressing these structural tensions requires human supervision capable of implementing multi-level governance strategies and cross-functional integration. Human leaders analyze data using a socio-cognitive framework, enabling them to balance technical data analysis with an understanding of legal principles, organizational culture, and social equity. Zhang et al. (2021) state that deep cognitive engagement requires continuously balancing existing context with the active introduction of new information. This ongoing negotiation allows executive leaders to resolve collective action problems, maintain accountability, and make final decisions that align with organizational values and ethical boundaries.

New Functional Skills: Supervising the Ecosystem

Incorporating large language models and automated data processing into organizational workflows introduces operational risks. Risks associated with AI use include AI hallucinations, improper use of data, and security threats such as data poisoning or adversarial attacks. Due to these operational risks modern administrative environments require professionals with specific skill sets that emphasizes data governance and risk mitigation. Practitioners must master the practice of prompt sanitization. This involves carefully filtering their inquiries to the AI, ensuring that sensitive corporate data and trade secrets are never exposed to public or commercial models.

Pahune and colleagues (2025) argue that organizations need to establish robust, policy-driven data governance frameworks across the entire machine learning lifecycle to safely manage large-scale datasets. To build these frameworks it is essential for organizations to promote an understanding of relevant privacy regulations. These can include General Data Protection Regulation (GDPR), the California Consumer Privacy Act (CCPA), and the Personal Information Protection Law (PIPL) or the Personal Privacy Protection Act (PDPA) in Thailand. Managing AI across these differing legal landscapes creates severe compliance conflicts. For instance, a data supervisor must navigate how an AI model trained globally can comply with the GDPR's strict 'right to be forgotten' while simultaneously adhering to local administrative data retention laws. It is important to reflect in a comparative manner different privacy frameworks in order to identify best practices and institute those which are indicative of best governance. Even if this means going above or beyond a local framework. Privacy of data is essential to know in managerial roles due to the sensitivity of financial data, legal pitfalls and digital bias. Operational discipline transforms raw data from a potential liability into a valuable and secure corporate asset.

Because modern machine learning systems operate primarily as black box prediction tools, their application in formal administrative operations is often limited by algorithmic bias. Automated systems are incapable of incorporating privacy regulations or ethical frameworks into work produced. This is especially true for a localized context which may be particular state-based and outside of any global framework. Parycek et al. (2024) point out that automated processes are required to adhere closely to existing legal frameworks. In other words, public administrations must not adopt AI-generated outputs without validation.

Human auditors, if trained correctly can act as an important checkpoint or data supervisor within the organizational workflow. Auditors can identify the vulnerabilities of associated with automated systems such as—hallucinations, bias, and compliance risks—and verify the AI outputs against primary sources to ensure data integrity. In practice, this means an auditor must trace data lineage by cross-referencing an AI-generated predictive report directly back to original, secured internal databases, ensuring the algorithm did not fabricate citations or pull from unverified external networks. An auditor role requires a solid understanding of data literacy and an analytical grasp of the origins of data, known as data lineage. As stated by Lee et al. (2025), when professionals assume the role of auditors, they redirect their cognitive labor toward active evaluation, verification, and integration. This proactive strategy helps teams avoid an excessive dependence on inaccurate outputs generated by machines. Crucially, it ensures that automated decisions remain legally sound, ethically responsible, and grounded in human accountability.

Institutional Strategies: Training the Next Generation of Practitioners

Current institutional workforce development strategies suffer from a significant structural deficiency because they focus too narrowly on technical software operation, tool utilization, and basic digital infrastructure capabilities. Focusing in such as superficial manner makes the assumption that proficiency in the digital realm does not impact human cognition and the broader environment of widespread use among persons in organizations.

This strong emphasis on technical skills mimics outdated training approaches. As Sweller (1988) has demonstrated that traditional instruction of verbal or written organizational workflow restricts people to rigid, narrow goals-oriented behavior which can easily overload working memory. When interacting with modern generative AI interfaces, forcing employees to memorize rigid prompt formulas or specific software keystrokes exhausts working memory, leaving no cognitive bandwidth to actually evaluate the quality of the AI's output. This tends to produce a workforce which understands how to push certain buttons but lacks the cognitive understanding of context and is ill-equipped to manage complex tasks.

To build an adaptable workforce, academic and public institutions must redesign their training frameworks to prioritize high-level strategic problem-solving (metacognitive awareness), data literacy self-efficacy, and cross-cultural awareness. As Belényesi (2025) emphasizes, successful digital transformation requires programs that combine technical skills with critical thinking and ethical awareness. We must shift away from traditional instruction that focuses heavily on operating software which only leads to superficial engagement and cognitive offloading. Organizations should instead implement a more strategic approach to training utilizing a concrete pedagogical framework, such as sandbox evaluation. In this model, rather than training employees on how to generate

outputs, organizations provide employees with deliberately flawed AI-generated reports in a secure testing environment and measure their ability to audit, correct, and verify the data against standardized corporate metrics. This enhanced method employs interactive simulations and collaborative networks to increase employees' confidence in managing data and build resilient administrative staff.

To execute this transition successfully, institutions must incorporate several elements into professional development programs. First, they must deliver targeted training that teaches employees when to trust human judgment over machine outputs. This builds strategic confidence and prevents unnecessary cognitive offloading. Second, is building data literacy in a positive manner where people actively participate in data governance. Third, is the need to shift towards a managerial mindset that emphasizes logic, reasoning, analytics literacy, data lineage tracking, and cross-functional integration that allows a work force flexibility in work while also promoting proactivity. Implementing adaptable and open-ended training goals reduces cognitive load, allowing practitioners to grasp broader system frameworks and data policies instead of merely memorizing tool outputs. By adopting these structural strategies, organizations can overcome their reliance on technology and guarantee that future practitioners are capable of confidently managing automated ecosystems. Furthermore, to move beyond theoretical models, future research must prioritize empirical validation of these training frameworks through organizational case studies, Delphi techniques with administrative leaders, and longitudinal surveys to quantitatively measure the long-term effectiveness of metacognitive training in preventing cognitive atrophy.

Conclusion

The authors have demonstrated that integrating artificial intelligence into corporate and administrative environments is far more than a mere operational upgrade, it represents an important socio-cognitive transformation. To ensure organizational survival and preserve institutional integrity, leaders must strictly maintain the boundary between automated execution and irreplaceable human intellect. The transition to algorithm-driven infrastructures significantly alters managerial mindsets and workplace culture. Therefore, it is essential that human-machine relationships remain deliberately bounded to protect strategic foresight.

Addressing the significant cognitive risks associated with uncontrolled reliance on technology especially the issue of cognitive offloading requires the active use of high-context human competencies. Human practitioners must continuously apply relational nuance, proactive anticipation, and cross-platform synthesis. By acting as a filter, humans ensure that algorithmic outputs align with broader corporate values and complex institutional mandates. Moreover, as organizations navigate the inherent vulnerabilities of large language models, the need for active human oversight becomes absolute. The integration of specialized human roles, particularly the accuracy auditor and those responsible for rigorous prompt sanitization, is mandatory to manage black box vulnerabilities, enforce data privacy, and maintain legal compliance.

Looking forward, the sustainable integration of automated systems relies on a fundamental restructuring of workforce development. To prevent widespread cognitive decline, organizations must urgently discard outdated training models that focus exclusively on technical software operation. The future of resilient human-artificial intelligence collaboration demands comprehensive training frameworks designed to cultivate data confidence, probabilistic reasoning, and deep foundational learning. By prioritizing high-level

strategic awareness, modern digital governance can ensure that artificial intelligence is strictly managed as a supportive cognitive scaffold, rather than a replacement for active human meaning-making and ethical stewardship. Ultimately, preserving human agency is not merely an operational necessity, but a foundational requirement for sustaining innovation and accountability in an increasingly automated geopolitical economy.

References

Abdullah, O., Alshehri, O., Tashtoush, M., Bin, F., Alsubaie, S., Rahmath, M., Khasawneh, M., & Abdellatif, M. (2025). The Impact of Artificial Intelligence on Cognitive Skills Development Among Undergraduate Students. *Journal of Statistics Applications & Probability an International Journal*, 14(6), 909–920. https://doi.org/10.18576/jsap/140627

Abraham, R., Schneider, J., & vom Brocke, J. (2019). Data governance: a Conceptual framework, Structured review, and Research Agenda. *International Journal of Information Management*, 49(2), 424–438. https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2019.07.008

Adepoju, A. S. (2025). Transforming Administrative Functions Through AI: Strategic Planning, Task Automation, and Resource Optimization. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 6(6), 4300–4316. https://doi.org/10.55248/gengpi.6.0125.0622

Alhassan, I., Sammon, D., & Daly, M. (2016). Data governance activities: an analysis of the literature. *Journal of Decision Systems*, 25(sup1), 64–75. https://doi.org/10.1080/12460125.2016.1187397

Alhassan, I., Sammon, D., & Daly, M. (2019). Critical success factors for data governance: a telecommunications case study. *Journal of Decision Systems*, 28(1), 41–61. https://doi.org/10.1080/12460125.2019.1633226

Awaisheh, S. M., Alkhamaiseh, M. A., AL-Maagbeh, M. M., Al Khalaileh, L., Khreisat, M. K., & AlAtiyat, M. (2024). Artificial Intelligence and Its Impact on Administrative Decision Making. *Journal of Human Security*, 20(1), 99–103. https://doi.org/10.12924/johs2024.20114

Barendse, C. (2023, August 17). *Essential Skills for Highly Effective Data Governance Managers*. Medium; Data Governed. https://medium.com/data-governed/essential-skills-for-highly-effective-data-governance-managers-e4d2a867978c

Belényesi, E. (2025). Public Service in the Age of AI: Institutional Strategies for Future-Ready Skill Development. *Proceedings of the Central and Eastern European EDem and EGov Days 2025*, 98–109. https://doi.org/10.1145/3773002.3773648

Brynjolfsson, E., Li, D., & Raymond, L. (2025). Generative AI at Work. *The Quarterly Journal of Economics*, 140(2), 889–942. https://doi.org/10.1093/qje/qjae044

Chen, Y., Wang, Y., Wüstenberg, T., Kizilcec, R. F., Fan, Y., Li, Y., Lu, B., Yuan, M., Zhang, J., Zhang, Z., Geldsetzer, P., Chen, S., & Bärnighausen, T. (2025). Effects of generative artificial intelligence on cognitive effort and task performance: study protocol for a randomized controlled experiment among college students. *Trials*, 26(1). https://doi.org/10.1186/s13063-025-08950-3

Fahrezi, M. (2026). Data Driven Organizational Culture and Managerial Cognition Reshaping Decision Authority Capability Development and Governance Structures in Algorithmic Environments. *International Journal of Research and Applied Technology*, 6(1), 15–21. https://ojs.unikom.ac.id/index.php/injuratech/article/view/19704

Firth, J., Torous, J., Stubbs, B., Firth, J., Steiner, G., Smith, L., Alvarez-Jimenez, M., Gleeson, J., Vancampfort, D., Armitage, C., & Sarris, J. (2019). The “online brain”: How the Internet May Be Changing Our Cognition. *World Psychiatry*, 18(2), 119–129. https://doi.org/10.1002/wps.20617

Gerlich, M. (2025). AI Tools in Society: Impacts on Cognitive Offloading and the Future of Critical Thinking. *Societies*, 15(1), 6. https://doi.org/10.3390/soc15010006

Hassani, H., Huang, X., & MacFeely, S. (2025). Mapping the evolution of data governance scientific research. *Data & Policy*, 7, e51. https://doi.org/10.1017/dap.2025.10014

Jiao, H., Guo, Z., Sun, J., Wang, K., & Yang, J. (2025). Exploring the impact of internet use on cognitive abilities in the older adults: evidence from the CHARLS 2020 database. *Frontiers in Public Health*, *13*. https://doi.org/10.3389/fpubh.2025.1510418

Kosmyna, N., Hauptmann, E., Yuan, Y. T., Situ, J., & Maes, P. (2025, June 10). *Your Brain on ChatGPT: Accumulation of Cognitive Debt when Using an AI Assistant for Essay Writing Task*. ResearchGate. https://doi.org/10.48550/arXiv.2506.08872

Lee, H.-P., Sarkar, A., Tankelevitch, L., Drosos, I., Rintel, S., Banks, R., & Wilson, N. (2025). The Impact of Generative AI on Critical Thinking: Self-Reported Reductions in Cognitive Effort and Confidence Effects from a Survey of Knowledge Workers. https://doi.org/10.1145/3706598.3713778

Mineo, L. (2025, November 13). *Is AI dulling our minds?* Harvard Gazette. https://news.harvard.edu/gazette/story/2025/11/is-ai-dulling-our-minds/

Nizamani, M., Qureshi, M., Janjua, S. A., & Maqsood, F. (2025). AI as a cognitive Coach Investigating it’s Role in Enhancing Executive Function in Adolescents. *Review of Applied Management and Social Sciences*, 8(2), 1145–1160. https://doi.org/10.47067/ramss.v8i2.543

Pahune, S., Akhtar, Z., Venkatesh Mandapati, & Siddique, K. (2025). The Importance of AI Data Governance in Large Language Models. *Big Data and Cognitive Computing*, 9(6), 147–191. https://doi.org/10.3390/bdcc9060147

Parycek, P., Schmid, V., & Novak, A.-S. (2024). Artificial Intelligence (AI) and Automation in Administrative Procedures: Potentials, Limitations, and Framework Conditions. *Journal of the Knowledge Economy*, 15, 8390–8415. https://doi.org/10.1007/s13132-023-01433-3

Porciuncula, L. (2024). A Mission-Driven Approach on Data for People and Planet. In P. Samson & R. Fay (Eds.), *The Role of Governance in Unleashing the Value of Data* (pp. 24–37). Centre for International Governance Innovation. https://www.cigionline.org/static/documents/Data-valuation-series_WQ5x9LL.pdf#page=28

Risko, E. F., & Gilbert, S. J. (2016). Cognitive offloading. *Trends in Cognitive Sciences*, 20(9), 676–688. https://doi.org/10.1016/j.tics.2016.07.002

Shanmugasundaram, M., & Tamilarasu, A. (2023). The Impact of Digital technology, Social media, and Artificial Intelligence on Cognitive functions: a Review. *Frontiers in Cognition*, 2(2). https://doi.org/10.3389/fcogn.2023.1203077

Sparrow, B., Liu, J., & Wegner, D. M. (2011). Google Effects on Memory: Cognitive Consequences of Having Information at Our Fingertips. *Science*, 333(6043), 776–778. https://doi.org/10.1126/science.1207745

Sweller, J. (1988). Cognitive Load during Problem Solving: Effects on Learning. *Cognitive Science*, 12(2), 257–285. https://doi.org/10.1207/s15516709cog1202_4

Varghese, M. A., & Sharma, P. (2025). Tracing 40 years of research on Artificial Intelligence and human metacognition from 1985 to 2024. *Discover Psychology*, 5(1), 187. https://doi.org/10.1007/s44202-025-00463-z

Zhang, S., Gao, Q., Wen, Y., Li, M., & Wang, Q. (2021). Automatically Detecting Cognitive Engagement beyond Behavioral Indicators. *Educational Technology & Society*, 24(2), 58–72. https://www.jstor.org/stable/27004931

Zygmuntowski, J. J. (2023). Data Governance in a Trilemma: A Qualitative Analysis of Rights, Values, and Goals in Building Data Commons. *Digital Society*, 2(2), 30. https://doi.org/10.1007/s44206-023-00058-y

ART-BASED HERITAGE EDUCATION AND CROSS-CULTURAL LEARNING AT THE HAIHUN MARQUIS ARCHAEOLOGICAL SITE PARK IN JIANGXI PROVINCE, CHINA*

Kai Huang[1] and Arkom SaNgiamvibool[2]

[1-2]Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author's Email: kaihuangedu@outlook.com

Received 13 June 2026; Revised 28 June 2026; Accepted 30 June 2026

Abstract

This study examines how an archaeological site park can function as an informal cross-cultural learning space through art-based heritage education. Taking the Archaeological Site Park of the Haihun Marquis of the Han Dynasty in Nanchang as a qualitative case, it analyzes how heritage interpretation, exhibition narratives, ritual performance, participatory activities, embodied routes, and digital communication support visitors' understanding of cultural difference and historical memory. Data were drawn from policy and planning texts, archaeological and exhibition materials, field observations, semi-structured interviews, 381 online questionnaires, 55 offline questionnaires, and user-generated social media content. Reflexive thematic analysis was used to synthesize the data. The findings show that the site park produces learning through six linked mechanisms: heritage interpretation, art-based participation, embodied experience, cross-cultural understanding, identity reflection, and sustainable educational governance. The study contributes to heritage education

Citation:

* Kai Huang and Arkom SaNgiamvibool. (2026). Art-Based Heritage Education And Cross-Cultural Learning At The Haihun Marquis Archaeological Site Park In Jiangxi Province, China. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 249-262.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

by extending cross-cultural learning beyond classroom-based multicultural education and by proposing a practical model for evidence-based, participatory, and conservation-sensitive public learning. in Chinese archaeological site parks.

Keywords: heritage education, cross-cultural learning, art-based pedagogy, archaeological site park, Haihun Marquis, public cultural education

Introduction

Cultural heritage sites are increasingly expected to serve not only conservation and tourism functions but also public education, cultural participation, and identity formation. Archaeological site parks are especially important because they connect professional archaeological research with public interpretation, recreational visitation, and place-based learning. The National Archaeological Site Park of Han Dynasty Haihun Marquis was officially included in China's national archaeological site park system in 2023, and official information describes such parks as public cultural spaces with research, education, recreation, protection, utilization, and heritage-transmission functions (Nanchang Municipal People's Government, 2023).

The case has strong historical and educational significance. The Haihun Principality site is associated with Liu He, the first Marquis of Haihun, and includes the capital site of Zijin City, the cemetery of Liu He, and related tomb areas. Public cultural communication describes the site as the largest, best-preserved, and most structurally intact settlement site of a Han-dynasty marquisate capital; the Nanchang Museum for Haihun Fief covers about 40,000 square meters and contains exhibitions and cultural exchange spaces (China Daily, 2025). These features allow the park to link material remains, historical narratives, architectural symbolism, and public participation within one cultural landscape.

Recent research treats heritage education as a distinct field linking museums, cultural heritage, education, and visitor meaning-making (Monteagudo-

Fernandez et al., 2021). UNESCO's Framework for Culture and Arts Education further stresses that culture and arts education should be accessible, holistic, lifelong, and available through formal, non-formal, informal, physical, virtual, and blended settings (UNESCO, 2024). This study therefore asks how the Haihun Marquis Archaeological Site Park can be understood as an informal cross-cultural learning space rather than only as a place of display or tourism.

In this article, cross-cultural learning refers not only to communication among national or ethnic groups. It also includes learning across historical time, region, media, and identity. Visitors encounter Western Han ritual systems, local Jiangxi memory, national cultural narratives, and digital public communication. The research problem is how art-based heritage education converts archaeological resources into public cross-cultural learning and what governance conditions make such learning sustainable.

Objectives

1. To analyze how heritage interpretation, spatial design, art-based participation, and digital communication operate as informal learning resources at the Haihun Marquis Archaeological Site Park.

2. To identify how visitors develop historical empathy, cross-cultural understanding, cultural belonging, and identity reflection through the site experience.

3. To construct a heritage-based cross-cultural learning model linking interpretation, participation, embodied experience, understanding, identity reflection, and governance.

4. To propose practical recommendations for archaeological site parks that seek to balance educational innovation, public participation, and conservation boundaries.

Literature Review

1. Heritage Education and Informal Public Learning

Heritage education has moved beyond occasional school visits and has become a broader field concerned with how museums, archaeological sites, historic landscapes, and digital platforms support public learning. Monteagudo-Fernandez et al. (2021) show that heritage, museums, and education form the main axes of this research domain. This perspective is useful for archaeological site parks because visitors learn not only by reading labels but also by walking, viewing, pausing, listening, photographing, participating, and sharing. Museum education research also links public learning with sustainability; museums can act as public pedagogies for sustainable development when they encourage participation, reflection, and responsibility for cultural resources (Hansson & Ohman, 2022).

2. Art-Based Pedagogy and Embodied Participation

Art-based pedagogy turns abstract historical knowledge into sensory, emotional, and bodily experience. UNESCO (2024) defines culture and arts education as learning about, with, and through arts and culture, emphasizing participation, co-creation, diverse cultural expressions, and lifelong learning. At heritage sites, this may include ritual performance, costume, music, games, craft, exhibition design, and digital projection. Research on intangible cultural heritage also shows that museum education becomes more sustainable when communities, practices, and collaborative transmission are made visible (Ferrer-Yulfo, 2022). For the Haihun Marquis site, art-based participation is meaningful only when it relates to archaeological evidence and interpretive explanation.

3. Digital Heritage and Sustainable Governance

Digital communication extends heritage learning beyond the physical visit. Wang and Meng (2024) argue that museum digitalization connects cognitive identity, technological agency, cultural symbolism, and public engagement. This

is relevant because visitors increasingly continue their learning through online guides, short videos, photographs, comments, and route sharing. However, digital media may also simplify history into spectacle. Sustainable governance is therefore necessary. Xi et al. (2025) emphasize that archaeological site park management must balance conservation, interpretation and education, visitor services, and public perception. In this study, governance refers to the capacity to maintain authenticity while continuously improving curriculum, participation, communication, and feedback.

4. Haihun Marquis Studies and Research Gap

Recent Chinese research on the Haihun Marquis site has examined archaeological progress, museum design, and value interpretation. Bai (2024) discusses archaeological progress and the continuing mission of archaeologists; Zhang and Xu (2021) analyze the design of the Museum of the Haihun Marquis State and its exhibition service center; and Liu and Chen (2025) examine planning and design paths for archaeological site parks based on value interpretation. These studies provide a foundation for understanding the site, but they do not fully explain how art-based participation and embodied visiting practices support cross-cultural learning. This article fills that gap by integrating heritage education, art-based pedagogy, digital communication, and sustainable governance into one model.

Methodology

This study adopts a qualitative case study design supplemented by descriptive questionnaire data. The case study design is appropriate because the research focuses on the educational mechanism of one complex heritage site rather than statistical generalization. The Haihun Marquis Archaeological Site Park is treated as a composite learning environment that integrates conservation,

exhibition, tourism services, public education, artistic participation, and digital communication.

The case was selected for three reasons. First, it has strong archaeological and historical significance because it contains the capital site, cemetery, and related tombs of the Han-dynasty Haihun Principality. Second, it has been developed as a national archaeological site park with public cultural functions. Third, it combines exhibitions, architectural landscape, guided interpretation, study-tour activities, ritual performance, participatory games, and digital media, making it suitable for analyzing art-based heritage education.

Data came from five sources: policy and planning texts; archaeological reports, exhibition texts, and promotional materials; field observations of routes, nodes, exhibitions, performances, and visitor behavior; semi-structured interviews with archaeologists, Haihun culture researchers, museum staff, park managers, government regulators, tourism partners, performers, and study-tour practitioners; and visitor questionnaires, including 381 online responses and 55 offline responses. User-generated content such as comments, travel notes, photographs, short videos, and route-sharing posts was also examined.

Data were analyzed through reflexive thematic analysis. Following quality logic, the analysis focused on patterned meanings across data sources rather than isolated quotations. Initial codes included spatial accessibility, narrative interpretation, bodily participation, ritual atmosphere, historical imagination, local identity, digital interaction, educational value, conservation boundary, and feedback mechanism. These codes were integrated into four analytical categories: physical learning space, social-interactive learning space, symbolic-emotional learning space, and sustainable educational governance.

Ethical principles were followed. Questionnaire participation was voluntary, personally identifying information was not reported, and interviewees were informed that their views would be used for academic analysis. The study

does not disclose sensitive institutional information and uses photographs only as contextual evidence of public educational activities.

Table 1. Data Sources and Analytical Uses

Data source	Scope	Educational focus	Analytical use
Textual materials	Policies, plans, archaeological reports, exhibition, and promotional materials	Historical narratives and institutional objectives	Reconstructing background and context
Field observation	Routes, nodes, exhibitions, performances, and visitor behavior	Embodied learning and participation	Analyzing space-teaching relationships
Interviews	Experts, managers, staff, performers, study-tour personnel, and partners	Educational design and governance logic	Explaining practical mechanisms
Questionnaires	381 online and 55 offline responses	Experience evaluation and perceived learning	Supplementing visitor perspectives
User-generated content	Comments, travel notes, photographs, short videos, and social media sharing	Memory retelling and public communication	Analyzing learning extension

Image1: Archaeological Site Parks in Fields Related to Education, Culture, and Knowledge

Source: author

Results

Spatial Design Creates a Physical Learning Space

The first finding is that the park organizes learning through spatial sequence. Visitors move from entrance and wayfinding systems to exhibition halls, outdoor landscapes, symbolic signs, interpretive nodes, and digital interfaces. Thresholds, axes, squares, courtyards, and exhibition entrances create a transition from everyday space into historical-cultural space. This design makes archaeological knowledge visible, walkable, and sequential. It also helps visitors connect objects, historical figures, political institutions, ritual systems, and local memory.

Art-Based Participation Produces Social-Interactive Learning

The second finding concerns participation. Welcoming rituals, processes, Hanfu experiences, pitch-pot games, Liubo games, music appreciation, handicraft activities, study-tour courses, and festival programs transform visitors from viewers into cultural learners. These activities create temporary learning communities because visitors observe and participate together. Their educational value is strongest when they are linked to archaeological evidence, exhibition

narratives, and guided interpretation. If they are detached from context, they may become superficial entertainment rather than heritage learning.

Embodied Experience Supports Historical Empathy

The third finding is that embodied experience supports historical empathy. Walking through the site, viewing relics, listening to explanations, pausing at displays, participating in activities, and sharing photographs allow visitors to imagine how people in the Western Han period organized identity, family, ritual, politics, death, wealth, and social order. Cross-cultural learning emerges when visitors recognize that historical actors lived within value systems and material environments different from their own.

Cross-Cultural Understanding and Identity Reflection Develop Together

The fourth finding is that cross-cultural understanding and identity reflection are produced together. Visitors understand difference through material culture, ritual order, visual symbols, and narrative comparison. At the same time, they reflect on local memory, national heritage, community belonging, and responsibility for preservation. Local visitors often connect the site with Jiangxi history and regional pride, while visitors from other regions tend to emphasize the diversity of Han-dynasty culture and the richness of Chinese archaeological heritage.

Digital Communication and Governance Extend Learning

The fifth finding is that learning continues after the visit through public communication. Photographs, short videos, travel notes, comments, and route-sharing posts allow visitors to retell their experiences and reinterpret the site for wider audiences. Digital communication extends the temporal boundary of learning, but it also creates risks of simplification and commercialization. Sustainable educational governance is therefore required. The park's educational chain can be summarized as conservation-curriculum-participation-communication-feedback: conservation protects the archaeological basis;

curriculum ensures continuity; participation creates engagement; digital communication expands reach; and feedback supports institutional improvement.

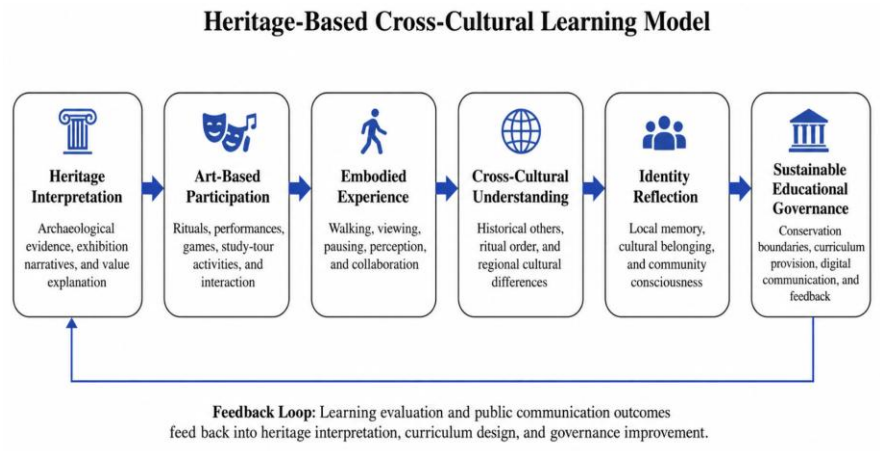

Figure 1. Heritage-Based Cross-Cultural Learning Model.

Source: Drawn by the author based on the empirical findings.

Discussion

The findings extend cross-cultural learning from the classroom to public heritage space. Cultural difference is not limited to contemporary groups; it also exists between the contemporary public and historical others. The Haihun Marquis site enables visitors to encounter ritual systems, social hierarchy, material culture, and local memory from the Western Han period. These encounters require interpretation, comparison, and reflection, which are central to cross-cultural learning.

The results also clarify the educational role of art. Art-based activities are not decorative additions to archaeology. They are mediators that translate cultural knowledge into perception, movement, emotion, and participation. Architecture organizes the route of attention; exhibitions shape narrative understanding; costumes and performances make historical roles visible; games

and activities produce bodily memory; and digital media extend interpretation beyond the site.

A key boundary condition is evidence-based interpretation. Without archaeological grounding, participatory activities may reduce culture to spectacle. Without public participation, archaeological interpretation may remain too professional and distant. The educational strength of the Haihun Marquis case lies in connecting both sides: professional evidence and public experience, historical knowledge and embodied participation, conservation management and communication innovation.

The proposed model also responds to sustainable management research on archaeological site parks. It shows that public education depends on the alignment of conservation boundaries, interpretation quality, participatory curriculum, visitor management, digital communication, and feedback-based improvement (Xi et al., 2025). This alignment is what allows a site park to become a continuous learning environment rather than a temporary tourist attraction.

Conclusion

This study demonstrates that the Haihun Marquis Site Park is not merely a place for artifact preservation or tourist sightseeing. When elements such as spatial design, exhibition narratives, ritual performances, participatory projects, experiential routes, and digital dissemination are skillfully organized, it becomes an informal, cross-cultural learning environment. Its operational mechanisms encompass heritage interpretation, artistic participation, experiential learning, cross-cultural understanding, identity reflection, and sustainable educational governance. This model provides a case study for non-Western heritage education research and offers a practical framework for archaeological site parks committed to integrating public learning, cultural dissemination, and conservation responsibilities. Future research could compare multiple

archaeological site parks, develop assessment tools for visitor learning outcomes, and examine the cross-cultural learning experiences of different age groups and international visitors within Chinese heritage spaces.

Recommendation

Enhance evidence-based interpretation by integrating exhibition texts, guided tours, performances, and digital narratives with archaeological research and clear value interpretation.

Develop multi-layered learning pathways for general visitors, research groups, teachers, local communities, and international audiences.

Design art participation as structured learning activities, including pre-activity explanations, guided engagement, and post-activity reflection.

Collaborate with schools, universities, museums, cultural institutions, and tourism organizations to make visits project-based learning.

Improve digital communication using short videos, online guided tours, virtual exhibitions, and social media to foster deeper cultural understanding, rather than just visual dazzle.

Establish feedback mechanisms to regularly review questionnaires, interviews, online reviews, teacher feedback, and observational data to improve interpretation and management.

References

Bai, Y. (2024). 南昌汉代海昏侯国考古进展与考古人的使命 (Archaeological progress in the Haihun Marquis State of the Han Dynasty in Nanchang and the mission of archaeologists). *Southern Cultural Relics*, (5), 29–33. https://doi.org/10.3969/j.issn.1004-6275.2024.05.004

Braun, V., & Clarke, V. (2021). One size fits all? What counts as quality practice in (reflexive) thematic analysis? *Qualitative Research in Psychology, 18*(3), 328–352. https://doi.org/10.1080/14780887.2020.1769238

China Daily. (2025, January 15). *Nanchang Museum for Haihun Fief of Han Dynasty*.https://govt.chinadaily.com.cn/s/202501/15/WS67875d37498eec7e1f72 d4a1/nanchang-museum-for-haihun-fief-of-han-dynasty.html

Ferrer-Yulfo, A. (2022). Transforming museum education through intangible cultural heritage. *Journal of Museum Education, 47*(3), 319–330. https://doi.org/10.1080/10598650.2022.2080966

Hansson, P., & Öhman, J. (2022). Museum education and sustainable development: A public pedagogy. *European Educational Research Journal, 21*(3), 469–483. https://doi.org/10.1177/14749041211056443

Liu, X., & Chen, T. (2025). 基于价值阐释的考古遗址公园规划设计路径——以南昌汉代海昏侯国遗址为例 (Planning and design paths for archaeological site parks based on value interpretation: A case study of the Haihun Marquis State site of the Han Dynasty in Nanchang). *Urbanism and Architecture, 22*(14), 143–146, 212. https://doi.org/10.19892/j.cnki.csjz.2025.14.37

Monteagudo-Fernández, J., Gómez-Carrasco, C. J., & Chaparro-Sainz, Á. (2021). Heritage education and research in museums: Conceptual, intellectual, and social structure within a knowledge domain (2000–2019). *Sustainability, 13*(12), Article 6667. https://doi.org/10.3390/su13126667

Nanchang Municipal People's Government. (2023, April 21). *The National Archaeological Site Park of Han Dynasty Haihun Marquis officially awarded the plate*. https://www.nc.gov.cn/english/News/202304/767b58db1c844937888e14c02fbe40b0.shtml

UNESCO. (2024). *UNESCO framework for culture and arts education*. https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2024/02/WCCAE_UNESCO%20Framework_EN_0.pdf

Wang, Z., & Meng, J. (2024). Dialogues with cultural heritage via museum digitalisation: Developing a model of visitors' cognitive identity, technological agent, cultural symbolism, and public engagement. *Museum Management and Curatorship, 39*(6), 810–833. https://doi.org/10.1080/09647775.2023.2269164

Xi, Y., Liu, T., Wang, Y., Ying, F. J., Han, Y., Luo, S., & Zhang, P. (2025). Developing a framework for sustainable management of archaeological site parks: Cross-case analysis based on public perception. *Land, 14*(4), Article 684. https://doi.org/10.3390/land14040684

Zhang, T., & Xu, H. (2021). 野有藏虬，圆璧礼天——南昌汉代海昏侯国遗址博物馆及配套工程设计(Hidden qiu-long in the wild, round bi offering rites to heaven: The design of the Museum of the Haihun Marquis State of the Han Dynasty in Nanchang and its Exhibition Service Center). *Architectural Journal*, (12), 72–74. https://doi.org/10.19819/j.cnki.ISSN0529-1399.202112012

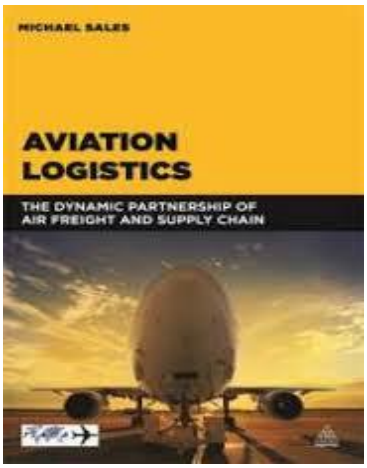
AVIATION AND LOGISTICS THE DYNAMIC PARTNERSHIP OF AIR FREIGHT AND SUPPLY CHAIN*

Nattapong Tamkaew[1], Supitcha Pornsuksawat[2], Kasilla Puengpetlarp[3] and Tosaporn Mahamud[4]

[1-4]International College of Aviation and Aerospace, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: tosaporn.mah@krirk.ac.th

Received 23 June 2026; Revised 27 July 2026; Accepted 29 July 2026

Introduction

This course examines the functions of air cargo transportation and its role in the continuously growing global supply chain and logistics sectors. As the global economy evolves, supply chains and transportation partners must anticipate and adapt to future situations. Therefore, technology, efficiency, and transparency are central to Aviation Logistics research. It explores understanding

Citation:

* Nattapong Tamkaew, Supitcha Pornsuksawat, Kasilla Puengpetlarp and Tosaporn Mahamud. (2026). Aviation And Logistics The Dynamic Partnership Of Air Freight And Supply Chain. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 263-271.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

new methods and technologies to enhance ground and road transport management, traceability and barcode systems, safety and screening measures, and the safe transportation of perishable goods

Key Challenges for the Aviation and Logistics Industry

The main challenges facing the aviation and logistics industries today include volatile fuel costs, the fragility of global supply chains, stringent environmental regulations (e.g., carbon taxes), and the risk of cyberattacks that can disrupt operations. These include volatility in oil and energy prices, supply chain disruptions, environmental and sustainability measures, shortages of skilled personnel, and cybersecurity risks. The logistics and aviation industries are fully digitalized, from flight control systems and flight planning to warehouse management systems. If these systems are attacked by malware or ransomware, they can disrupt entire operations and cause immense damage.

This book addresses the functions of the air cargo business and its role in the global supply chain and logistics. As the global economy is constantly changing, supply chain businesses and transportation partners must be prepared for the future. Technology, efficiency, and transparency brought about by technology are the key components of this book. Aviation Logistics examines how airlines innovate and develop new technologies to improve ground and road transport management, traceability systems and barcodes, security, and screening. Additionally, it ensures the safe delivery of perishable goods (e.g., such as pharmaceuticals and medical sectors).

This book is endorsed by the International Air Cargo Association (TIACA) and is supplemented with case studies and articles from a team of experts, including Oliver Evans and Stan Wraight, who are experts in the field. The authors provide a practical perspective by discussing the aviation industry and logistics processes. There is ample evidence to support the authors' conclusions. The

book's strengths include up-to-date information, but its weaknesses lie in its presentation, which lacks the theoretical framework of advanced Eastern commerce in the colonial era. This is a limitation of our approach.

Body of Knowledge

Air cargo—Trying harder" refers to the focus on efforts toward development and innovation within the air cargo sector, emphasizing responsibility to meet user demands and current challenges.In selected and relevant contexts from the book Aviation Logistics, this concept aligns with how the air freight industry is adapting in a rapidly changing globalized world, prioritizing technology, capacity development, and professionalism.Air cargo operations in a fast-paced environment function within supply chain and logistics structures that require standards and expectations for substantial growth, which compels supply chains and transport partners to anticipate future demands. The "trying harder" of this rapidly growing industry is reflected in the commitment to developing and adopting new methods and technologies, enhancing service efficiency, organizational management, creating ground transportation strategies, and advancing capabilities in traceability through barcode systems, which reinforce security measures and screening processes. This book is therefore important as it chronicles the history, evolution, and growth of the aviation industry, which are crucial factors in academic development.

The world of air cargo Oliver Evans Former TICA

Oliver Evans is a renowned air cargo executive, best known as the Chief Cargo Officer of Swiss International Air Lines and President of the International Air Cargo Association (TIACA). He is recognized for leading modern industry transformation, particularly in the global drone logistics business. Known for his deep industry understanding, his book, "Aviation Logistics," analyzes operations,

success stories, and driving international business growth. Decades of success, Swiss World Cargo's speed, professionalism, and efficiency as a team have propelled the organization to increasing global success, focusing on automated drone logistics and urban delivery networks. Furthermore, his thought leadership, numerous academic publications, and experience in overcoming obstacles during his tenure at TIACA have contributed significantly to the organization's achievements.

Air cargo history

This is a list of events related to air cargo, airmail, and air transportation, including a summary of the decade seven years after the Wright Flyer made the first sustained flight with a pilot in control—a heavier-than-air craft. The modern history of airmail and air cargo began, and this decade saw many "firsts," such as the world's first commercial air cargo flight, the world's first successful airmail delivery by airplane, the world's first charter flight, the world's first official airmail stamp, and the evolution of Boeing's journey through the challenging years of World War II. Historically, transportation experienced rapid growth fueled by e-commerce, emergency management, and the movement of perishable goods. This growth was strongly supported by international business networks, complex international regulations and agreements, import barriers, market access, and the producer-to-consumer (PCC) process.

Airport connectivity refers to the complex network of direct and connecting flights linking airports worldwide, facilitating international movement and economic integration. This system is supported by models such as the hub-and-spoke framework, which optimize passenger flow and route efficiency. Historically, airport connectivity has evolved from simple point-to-point flights into complex global networks formed through airline alliances and market liberalization. In practice, efficient airport connectivity enhances accessibility,

supports tourism and trade, and improves logistics operations, although challenges such as delays and passenger management remain. Advancements in technology, including AI-driven scheduling and biometric systems, are transforming connectivity management, while social and cultural factors influence passenger experience and equality of access. Economically, airport connectivity stimulates both local and global markets, creates jobs, and drives infrastructure investment. Environmental considerations focus on reducing emissions and promoting sustainability within aviation networks. Legal and ethical frameworks ensure passenger rights and security protocols are upheld during connections. Educational initiatives equip industry professionals with the necessary skills for operations and customer service. In the future, airport connectivity will face challenges related to increasing travel demand, sustainability, and technological integration, requiring interdisciplinary approaches to maximize efficiency and passenger satisfaction.

Cargo Agent – impact of IT

Information technology (IT) has revolutionized cargo management by increasing efficiency, accuracy, and communication. IT systems enable real-time tracking, automated documentation, and streamlined customs clearance, reducing delays and errors. Integration of IoT devices and AI analytics optimizes cargo flow and resource allocation, improving overall operational efficiency. Road Feeder Services Road Feeder Services (RFS) serve as a critical link between airports and domestic destinations. They provide scheduled ground transportation for air cargo, ensuring timely and cost-effective distribution. RFS supports multimodal logistics by supplementing air transport, reducing airport congestion, and increasing supply chain flexibility.

Temperature-controlled logistics Temperature-controlled logistics refers to the management of temperature-sensitive goods such as pharmaceuticals,

perishables, and chemicals. It involves specialized packaging, refrigerated transport, and monitoring systems to maintain cold chain integrity. Advanced sensors and IoT technologies enable continuous temperature tracking, reducing spoilage and ensuring compliance with regulatory standards.

Express and Postal Services Express and postal services focus on rapid delivery of small parcels and documents. These services rely heavily on air transportation for speed and global reach. Automation in sorting, tracking, and last-mile delivery enhances customer experience and operational efficiency. Integration with e-commerce platforms has broadened the scale and volume of express shipments. Special Air Cargo Special air cargo includes dangerous goods, live animals, oversized cargo, and valuables. Handling these items requires strict compliance with safety regulations, specialized packaging, and trained personnel. IT systems facilitate risk assessment, documentation, and tracking to ensure shipment safety and regulatory compliance.

Cargo security and risk Cargo security involves measures to protect goods from theft, tampering, and terrorism. Risk management includes threat assessment, screening technologies, and secure handling protocols. Surveillance via IT systems, blockchain for transparent documentation, and real-time alerts enhance cargo security and reduce risks throughout the supply chain. Environment Environmental concerns in air transport focus on reducing carbon emissions, noise pollution, and waste. Initiatives include optimizing flight routes, using sustainable fuels, and adopting eco-friendly packaging solutions. Information technology supports environmental goals by enabling data-driven decisions for fuel efficiency and environmental impact monitoring.

Discussion of limited academic contributions: The book provides knowledge in the fields of supply chain, warehousing, and freight modeling. It discusses the global transportation industry and the TIACA system, highlighting its contribution to aviation logistics literature. It incorporates the history of aviation, the industry during Berlin's World War II, and the growth of commercial

aviation, from its development to marketing and advertising in the present day. This book differs from other aviation and logistics books by combining content from both, showcasing the success of the logistics industry and its significant impact on the global economy, including the current conditions affecting transportation processes. The target audience that would benefit most is likely to be academics, business professionals, university students, and researchers, who can utilize this work as a standard piece of literature suitable for practical application. The original text is largely a transcription or paraphrase of The Air Logistics Handbook. Sales' (2013) Air Freight and the Global Supply Chain differs in its narrative. Aviation and Supply Chain: The summary differs in its historical context and pre-existing aviation industry, including transportation routes and flight paths, ground management and operations, and product damage assessment. The topics covered included live animal transport, rescue operations, and heavy cargo handling. The reviewer's self-assessment revealed differences in writing from books produced prior to 2016. Contexts regarding drone transport and urban delivery networks require credible evidence; some historical claims should be supported by references; these aspects should be thoroughly examined against the original texts.

Conclusions

Air transport and the supply chain form a dynamic partnership that coordinates the rapid and efficient movement of essential goods around the world. This integration combines the unparalleled speed of aviation with the strategic planning of logistics to ensure that high-value, time-sensitive, and perishable goods reach their destinations smoothly. Key drivers of value Unmatched speed: Air transport can cover long distances within a matter of hours instead of weeks, making it indispensable for just-in-time manufacturing, disaster relief, and time-critical shipments. Global connectivity: By leveraging major

international aviation hubs such as the nearby Suvarnabhumi Airport (BKK), the supply chain can connect remote or international markets without dependence on slower maritime routes. Optimized inventory management: High-speed air transport enables businesses to maintain smaller inventories, reduce holding costs, and minimize the risk of obsolescence for technology and electronics. Specialized handling: Modern, cargo-friendly airports feature cold chain infrastructure that preserves the integrity of temperature-sensitive goods like pharmaceuticals and fresh perishables. Technological integration Traceability: The use of advanced barcodes, real-time tracking, and IoT sensors provides end-to-end visibility, enabling logistics providers to ensure traceability. Managers closely monitor shipments at every stage of their journey. Airport efficiency: Airports focused on cargo streamline aircraft turnaround times and pallet handling processes to prevent supply chain bottlenecks. Industry trends and innovations The role of freighter aircraft: Wide-body freighters serve as a flexible core solution, accounting for a significant share of global cargo volume and allowing airlines to swiftly adapt to sudden supply chain disruptions. Sustainable operations: The air logistics sector is actively pursuing partnerships and long-term agreements to adopt Sustainable Aviation Fuel (SAF), targeting reductions in the carbon footprint of global cargo transport. If you are looking to optimize your own operations or explore air freight strategies, please let me know: What type of goods are you shipping? Do you need local, regional, or global transport? I can help you evaluate freighter aircraft options, transit times, and specialized handling requirements that best suit your needs.

This manuscript demonstrates a fundamental understanding of the book and presents its key topics systematically. However, at present, it reads more like a descriptive summary than an academic review. Significant revisions are needed to incorporate a critical evaluation, enhance academic analysis, fact-checking, improve the English language quality, and position the book within the broader context of aviation logistics literature before it can be published.

Reference

Michael Sales. (2016). *Aviation Logistics The Dynamic Partnership of Air Freight and Supply Chain.* Kogan Page publishing. London, EC1V 3RS, UK

การจัดการความเสี่ยงอุทกภัย กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบางระกำ และเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี*

FLOOD RISK MANAGEMENT A CASE STUDY OF BANGRAKAM SUBDISTRICT MUNICIPALITY AND SUKHOTHAITHANI MUNICIPALITY

พระพันธุ์ศักดิ์ หาญโสต[1] และ รวิภา ธรรมโชติ[2]

Phrapunsak Hansoat[1] and Ravipa Thummachote[2]

[1-2]สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[1-2]Public Administration, Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding Author's Email: phrapunsakpalasakko@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 7 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 9 มิถุนายน 2569

Received 3 June 2026; Revised 7 June 2026; Accepted 9 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี 2) เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิผลของการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี 3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี 4) เพื่อสังเคราะห์การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกแบบเจาะจงจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยในเขตเทศบาลตำบลบางระกำ และเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี จำนวน 56 คน และวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงอุปนัย

Citation:

* พระพันธุ์ศักดิ์ หาญโสต และ รวิภา ธรรมโชติ. (2569). การจัดการความเสี่ยงอุทกภัย กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบางระกำ และเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 272-287.

Phrapunsak Hansoat and Ravipa Thummachote. (2026). Flood Risk Management A Case Study Of Bangrakam Subdistrict Municipality And Sukhothaithani Municipality. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 272-287.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1) เทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี จัดการความเสี่ยงอุทกภัยแบบเชิงบูรณาการซึ่งเปลี่ยนจากการตั้งรับเป็นการจัดการเชิงรุกโดยการใช้พื้นที่ทางธรรมชาติเป็นฐานควบคู่กับการใช้มาตรการเชิงโครงสร้างพื้นฐานและมาตรการที่ไม่ใช่เชิงโครงสร้าง 2) ประสิทธิผล คือ การลดผลกระทบจากอุทกภัยระยะยาวที่มีศักยภาความแม่นยำรวดเร็วในการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า 3) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผล คือ การลดความเสี่ยงอุทกภัย การเตรียมความพร้อม การแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า 4) การจัดการความเสี่ยงอุทกภัย เป็นการใช้กลยุทธ์และการวางแผนระยะยาวเชิงรุกโดยมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน

คำสำคัญ: การจัดการความเสี่ยงอุทกภัย, การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยเชิงบูรณาการ, การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยเชิงกลยุทธ์

Abstract

The objectives of this research article are fourfold: 1) to analyze the flood risk management of Bang Rakam Subdistrict Municipality and Sukhothai Thani Town Municipality; 2) to analyze the effectiveness of flood risk management in both municipalities; 3) to analyze the factors influencing the effectiveness of this flood risk management; and 4) to synthesize the flood risk management approaches of both municipalities. This study employs a qualitative research methodology, collecting data from a purposively selected sample of 56 participants, comprising local government officials and stakeholders involved in flood risk management within the designated municipal areas. Data were analyzed using inductive thematic analysis.

The research findings reveal the following: 1) Both Bang Rakam Subdistrict Municipality and Sukhothai Thani Town Municipality implement an integrated flood risk management approach, shifting from reactive to proactive strategies by utilizing nature-based solutions in conjunction with structural and non-structural measures. 2)The effectiveness of this management is demonstrated by the long-term mitigation of flood impacts, characterized by highly accurate and rapid early

warning systems. 3) Factors influencing this effectiveness include flood risk reduction, preparedness, and early warning capabilities. 4) Flood risk management relies on proactive, long-term strategic planning and forecasting, integrated with collaborative efforts among state agencies, local authorities, and community participation.

Keywords: Flood Risk Management, Integrated Flood Risk Management, Strategic Flood Risk Management

บทนำ

อุทกภัย เป็นหนึ่งในภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีผลทำให้เกิดความเสียหายทางการเงินจำนวนมหาศาล ซึ่งมีผลกระทบร้ายแรงต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และส่วนประกอบโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ (Rahmati, O., et al. 2016 : 42-70) โดยผลกระทบของอุทกภัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งหัวข้อที่มักถูกพูดถึงมากที่สุดในการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสังคม ได้แก่ การเสียชีวิตและมีผลกระทบต่อสุขภาพและมีผลทำให้เกิดการหยุดชะงักของการบริการและการดำเนินชีวิตตามปกติ รวมถึงมีผลกระทบต่อสภาพทางจิตสังคม อีกทั้ง ความไว้วางใจต่อสถาบันที่เกิดจากความเสี่ยงอุทกภัยและความตระหนักรู้ (Ha, K. M., 2021) จากข้อมูลการเกิดอุทกภัยในประเทศไทย พบว่า อุทกภัยมีความเสียหายเป็นวงกว้างสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจเป็นอันดับ 4 ของโลกถัดจากแผ่นดินไหวและสึนามิในญี่ปุ่น เมื่อปี พ.ศ. 2544 แผ่นดินไหวในเมืองโกเบ เมื่อปี พ.ศ. 2538 และเฮอริเคนแคทรีน่าในปี พ.ศ. 2548 และเป็นสาเหตุให้เกิดความเดือดร้อนในการดำรงชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้งการสัญจร ความเสียหายต่อบ้านเรือนและทรัพย์สิน เศรษฐกิจในชุมชน นอกจากนี้ยังส่งผลเสียต่อสุขภาพอนามัยของคนในชุมชนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

ที่ผ่านมาอุทกภัยที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นมักประสบปัญหาในด้านการจัดการความเสี่ยงอุทกภัย ถึงแม้ว่าจะมีกลไกและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยในหลายระดับ ตั้งแต่ขั้นตอนการติดตามและประเมินโอกาสการเกิดอุทกภัย การแจ้งเตือนอุทกภัย การให้ความช่วยเหลือ บรรเทาทุกข์และฟื้นฟูเมื่อเกิดภัยพิบัติ การฟื้นฟูผู้ประสบภัยและพื้นที่ภายหลังจากเกิดอุทกภัย แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การขาดเอกภาพในการปฏิบัติและการจัดการเนื่องจากโครงสร้างการจัดการของประเทศไทย เป็นแบบศูนย์รวมอำนาจจึงทำให้หลายครั้งเกิด

การทำหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานมีการทับซ้อนกัน ส่งผลให้ผู้รับผิดชอบหลักไม่มีอำนาจซึ่งสามารถสั่งการได้ทุกหน่วยงาน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดไปจนถึงระดับประเทศ ส่งผลให้การประสานงาน และการบูรณาการของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน ภาคประชาสังคม เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อีกทั้งไม่มีการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานในการจัดทำระบบและแผนที่เตือนภัย ขาดการสร้างความเข้าใจกับประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากอุทกภัย และประชาชนไม่มีส่วนร่วมวางแผนเพื่อลดความเสี่ยงของชุมชนตนเอง บุคลากรที่ร่วมวางแผนและ ปฏิบัติงานส่วนมากไม่ใช่คนพื้นที่ จึงขาดความรู้และความเข้าใจในสภาพภูมิประเทศของพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการประเมินสถานการณ์และการเตรียมความพร้อม

กรณีของเทศบาลตำบลบางระกำ ตำบลบางระกำ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีการจัดการอุทกภัยภายใต้รูปแบบ “บางระกำโมเดล” ซึ่งเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวิกฤตอุทกภัยใหญ่ปี 2554 จำแนกออกเป็น 2 โครงการคือ (1) โครงการบริหารจัดการน้ำต้นแบบบางระกำโมเดลที่เกิดขึ้นในปี 2554 เป็นโครงการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่อำเภอบางระกำฝั่งขวาของแม่น้ำยม (2) โครงการบริหารจัดการน้ำแบบชุมชนมีส่วนร่วมหรือโครงการบางระกำโมเดล 60 เกิดขึ้นในปี 2560 เป็นโครงการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่อำเภอบางระกำฝั่งซ้ายของแม่น้ำยม (สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 9, 2558 : 1-8) เป็นตัวแบบในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย อย่างไรก็ตาม ผลของการแก้ไขปัญหาอุทกภัยตามรูปแบบบางระกำโมเดล พบว่า ยังเกิดปัญหาในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ขาดความร่วมมือกัน ขาดจิตอาสา และขาดจิตสำนึกร่วมระหว่างชุมชน ขาดงบประมาณ ทั้งยังมีเรื่องของการเมืองมาเกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำ (มนัสนันท์ คำตัน, 2555 : 113) ในส่วนกรณีการจัดการของเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ได้ปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัย เน้นการแก้ไขปัญหาเชิงรุก เน้นการป้องกัน การเตรียม ความพร้อมก่อนเกิดภัยควบคู่ไปกับขณะที่เกิดภัย ตลอดจนกระทั่งการฟื้นฟูบูรณะหลังจากที่เกิดภัยอย่างเป็นระบบ แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้เทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานีจะได้ใช้ความพยายามเป็นอย่างมากในการจัดการอุทกภัย แต่ที่ผ่านมายังขาดการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเตรียมพร้อมรับปรับตัวเพื่อลดความเสี่ยงจากอุทกภัย จึงทำให้ขาดการบูรณาการด้านแผน ข้อมูล ความรู้ และการจัดการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานในพื้นที่ ทำให้ความช่วยเหลือยังล่าช้าและไม่เพียงพอ (อรทัย เลียงจินดาถาวร, อนุวัฒน์ วัฒนพิชญากูล, ขนิษฐา

นามโคตร, และรพินทร์ ยืนยาว, 2020 : 1-30) จากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ประกอบกับความเปราะบางและการขาดความสามารถในการรับมือกับอุทกภัยอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ เป็นสาเหตุนำไปสู่ความสูญเสียทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมไปถึงความเสียหายต่อระบบสาธารณูปโภค เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการจัดการความเสี่ยงอุทกภัย เนื่องจากอุทกภัยเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบหลายกลุ่มและหลายระดับตั้งแต่ระดับจุลภาคไปจนถึงระดับมหภาค ทั้งต่อภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบและได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก โดยเฉพาะการจัดการในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและเกิดความเสียหายจากอุทกภัยซึ่งมีอยู่หลากหลายรูปแบบ เพื่อหาคำตอบของการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยในแต่ละพื้นที่ รวมถึงประสิทธิผลและปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการจัดการความเสี่ยงอุทกภัย เพื่อเป็นแนวความคิดและแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ที่ประสบปัญหาอุทกภัย และจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ท้องถิ่นโดยตรงและยังมีประโยชน์รวมไปถึงระดับภูมิภาคและระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

2. เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิผลของการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

4. เพื่อสังเคราะห์การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับความเสี่ยง

“ความเสี่ยง” หมายถึง โอกาสและความรุนแรงของความเสียหายจากอุทกภัยในพื้นที่ที่ก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ สังคม และความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกิดจากการ

จัดการที่ขาดศักยภาพและความไม่มีประสิทธิภาพส่งผลกระทบให้เกิดความรุนแรงและร้ายแรงต่อชีวิตและทรัพย์สิน (Yang, H., et al. 2023) และการได้รับผลกระทบเชิงลบจากการเกิดอุทกภัยโดยผลกระทบสามารถเกิดขึ้นกับสุขภาพ การประกอบอาชีพและการบริการต่าง ๆ ในระดับบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศ สะท้อนถึงการเกิดเหตุการณ์เริ่มจากแหล่งที่มาของอุทกภัย โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการจัดการเพื่อลดความเสี่ยงซึ่งก่อให้เกิดความเสียหาย จากการศึกษาของ Sayers, P., et al. (2013 : 51) ได้ระบุว่า ความเสี่ยงของอุทกภัยคือ โอกาสของการเกิดอุทกภัย (probability of occurrence) ซึ่งสะท้อนถึงการเกิดเหตุการณ์เริ่มจากแหล่งที่มาของอุทกภัย เช่น ฝนหรือพายุและการจัดการน้ำ และจากการศึกษาของ สรวิศ วิฑูรทัศน์ (2559) ได้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการและบรรเทาความเสี่ยงอุทกภัยเน้นถึงความสำคัญของการประเมินที่ครอบคลุม ซึ่งรวมถึงการประเมินความพร้อมในปัจจุบันการระบุอันตรายของชุมชนโดยดำเนินการตามกระบวนการการประเมินความเสี่ยง ได้แก่ การระบุความเสี่ยง การวิเคราะห์ความเสี่ยง การประเมินผลความเสี่ยง

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงจากอุทกภัย

อุทกภัยมีลักษณะการเกิดที่ยากแก่การคาดการณ์ผลที่เกิดขึ้นอาจมีรูปแบบการเกิดไม่ซ้ำเดิม การจัดการจึงไม่จำเป็นต้องเป็นลำดับก่อนหลังเสมอไป (Non Linear) การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยจึงมีการดำเนินการในลักษณะเป็นวงรอบ (Closed Loop) อย่างต่อเนื่องไม่สามารถแยกส่วนเฉพาะในแต่ละกระบวนการซึ่งเป็นการจัดการแบบองค์รวม (Holistic Approach) เพื่อความปลอดภัยอย่างยั่งยืนได้แก่ การจัดการตามวงจรการจัดการความเสี่ยงจากอุทกภัย เป็นแนวทางการจัดการเพื่อรับมือกับอุทกภัยซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะเวลาที่สำคัญ คือ ระยะก่อนเกิดภัย ระยะระหว่างเกิดและระยะภัยหลังเกิดภัย ดังเช่น Coppola, D. P., (2006 : 12) ได้สรุปว่า การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยอย่างครอบคลุมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ (1) การบรรเทาผลกระทบ (2) การเตรียมความพร้อม (preparedness) (3) การเผชิญเหตุ (response) (4) การฟื้นฟู (recovery) ในการฟื้นตัวเพื่อเตรียมบุคคลและชุมชนให้พร้อมสำหรับเหตุการณ์ของชุมชนที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาวะปกติหรือพัฒนาให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (build back better and safer) ตามความเหมาะสม (5) “บางระกำโมเดล” เพื่อให้การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ “โครงการบริหารจัดการน้ำแบบชุมชนมีส่วนร่วมหรือโครงการบางระกำโมเดล 60” เป็นอีกหนึ่งการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยซึ่งเป็นโครงการพัฒนาพื้นที่พิเศษในลุ่มน้ำยมแบบบูรณาการเพื่อรองรับน้ำในฤดูน้ำ

หลากของแม่น้ำยม เพื่อลดผลกระทบจากอุทกภัยที่จะเกิดขึ้นในเขตชุมชนและสถานที่ราชการ และเพื่อหน่วงน้ำไม่ให้เกิดผลกระทบทางอุทกภัยกับพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างมาใช้ในการจัดการความเสี่ยงอุทกภัย (โครงการชลประทานพิษณุโลก, 2554 : 7)

3. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการความเสี่ยงอุทกภัย

Saad, M. S. H., et al. (2024 : 1-10) ได้สรุป เกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยว่า จำเป็นต้องมีการประสานงานกันอย่างดีเพื่อลดโอกาสการเกิดอุทกภัยและผลกระทบที่เกี่ยวข้องโดยการบรรลุเป้าหมายนี้ ต้องอาศัยการผสมผสานการวางแผนระยะสั้นและระยะยาวและเน้นย้ำถึงความจำเป็นของกลยุทธ์การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยเชิงรุกในระยะยาวและจากการศึกษาของ Norizan, N. Z. A., et al. (2021) ได้ชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิผลของการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยคือ ความสามารถของชุมชนในการคาดการณ์ การรับมือ และการปรับตัวต่อเหตุการณ์อุทกภัยเป็นหลัก และการใช้กลยุทธ์ที่ปรับให้เข้ากับบริบทที่มีทรัพยากรที่เพียงพอ ความร่วมมือและการประสานงานและความสามารถของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้จากการศึกษาของ Dordi, T., et al. (2022) ได้สรุปว่า พื้นฐานที่สำคัญสำหรับจัดการความเสี่ยงอุทกภัยในอนาคตคือ การมุ่งเน้นทางภูมิศาสตร์เพื่อรวมการวิเคราะห์การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยและการนำเสนอเครื่องมือทางเทคนิคในการประเมินและการติดตามที่สามารถช่วยในการตัดสินใจในทางปฏิบัติเกิดขึ้นพร้อมกับการขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญในด้านวิชาการที่มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาตามความเสี่ยง

สรุปได้ว่า การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยสมัยใหม่สนับสนุนการเปลี่ยนจากการตอบสนองเชิงรับเป็นกลยุทธ์เชิงรุกที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล เน้นการบูรณาการที่สมดุลของวิศวกรรมโครงสร้าง เช่น เขื่อนและระบบระบายน้ำกับมาตรการที่ไม่ใช่โครงสร้าง เช่น การศึกษาพื้นที่ในชุมชนและเทคโนโลยีการเตือนภัยล่วงหน้า ความรู้ของชุมชนและการกำกับดูแลแบบกระจายอำนาจช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ การบรรเทาอุทกภัยที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและการสื่อสารที่รวดเร็วและแม่นยำเพื่อความปลอดภัยและการฟื้นฟูในระยะยาวได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ การป้องกันที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้เมื่อนวัตกรรมทางเทคโนโลยีสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมทางสังคมและการกำหนดนโยบายที่ปรับตัวได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย (Research Design)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามบริบทและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีการจัดการความเสี่ยงอุทกภัย โดยมีขั้นตอนคือ 1.1) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี และต่างพื้นที่ที่มีบริบทของความเสี่ยงอุทกภัยคล้ายกับกรณีศึกษา รวมถึงกลุ่มผู้นำชุมชนและภาคประชาชน จำนวน 56 คน เพื่อใช้ในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล 1.2) การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Observation) โดยบันทึกข้อมูลอย่างอิสระโดยไม่กำหนดหัวข้อหรือพฤติกรรมเป้าหมายไว้ล่วงหน้า ใช้ในการสำรวจพื้นที่และทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในเชิงลึก โดยการจดบันทึกการสังเกตแบ่งรูปแบบการบันทึกออกเป็น 3 ส่วนสำคัญ (1) การบันทึกเชิงพรรณนา (Descriptive Notes) (2) การบันทึกเชิงมโนทัศน์ (Reflective Notes (3) การบันทึกเชิงวิเคราะห์ (Analytic Notes)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample)

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้ 2.1) ประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความเสี่ยงอุทกภัย กลุ่มผู้นำชุมชน ภาคประชาชนและหน่วยงานสนับสนุน 2.2) กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากบทบาทและความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นการวิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 56 คน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ (1) กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 13 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการโครงการชลประทานจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (2) กลุ่มหัวหน้าปฏิบัติการ จำนวน 10 คน ได้แก่ หัวหน้าหน่วยงานสำนักงานทรัพยากรน้ำ หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ประธานมูลนิธิกู้ภัยจังหวัด หัวหน้ากู้ภัยจังหวัด (3) กลุ่มปฏิบัติการ จำนวน 15 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาล เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการสำนักงานทรัพยากรน้ำ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตำบล (4) กลุ่มผู้นำชุมชน

จำนวน 8 คน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประธานชุมชน (5) กลุ่มประชาชนที่ได้รับความเสี่ยงและผลกระทบจากอุทกภัย จำนวน 10 คน

3. วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (Case study research method) ซึ่งผู้วิจัยเลือกกรณีศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive cases) เพื่อให้ได้กรณีศึกษาที่ตรงตามจุดมุ่งหมายการวิจัยและความเข้าใจความหมายและประสบการณ์เชิงลึก (Understand Meaning and Experience) ที่มุ่งเน้นการศึกษาความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ และมุมมองของผู้ให้ข้อมูลเป็นหลักและมีความเป็นตัวแทนชุมชนท้องถิ่นในการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยที่ครอบคลุมในพื้นที่ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) กรณีที่มีตัวแบบของการจัดการความเสี่ยงอุทกภัย คือ เป็นพื้นที่ที่มีรูปแบบที่เป็นรูปธรรม“บางระกำโมเดล” 2) กรณีที่ไม่มีตัวแบบของการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยแต่เป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงอุทกภัย

4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือหลักในงานวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured In-Depth Interview) ผ่านการตรวจสอบโดยคณะกรรมการที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ที่เป็นบุคคลกลุ่มเป้าหมายสามารถแสดงความคิดได้อย่างอิสระ โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นเครื่องมือหลัก (Human Instrument) ร่วมกับการใช้เครื่องบันทึกเสียงและการสังเกต พร้อมทั้งการจดบันทึกภาคสนามตามรูปแบบการบันทึกคือ การบันทึกเชิงพรรณนา ร่วมกับการบันทึกเชิงมโนทัศน์และการบันทึกเชิงวิเคราะห์ ทั้งนี้มีการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลผ่านการออกแบบคำถามอย่างเป็นระบบ และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ (1) การเตรียมการวิจัยศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นทำการออกแบบเครื่องมือการวิจัยในรูปแบบแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) โดยร่างข้อคำถามที่สอดคล้องกับประเด็นการศึกษาและนำเสนอโดยคณะกรรมการที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) (2) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 56 คน ซึ่งประกอบด้วย

กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มหัวหน้าปฏิบัติการ กลุ่มปฏิบัติการ กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน และกลุ่มประชาชนที่ได้รับความเสี่ยงและผลกระทบจากอุทกภัย ร่วมกับการใช้เครื่องบันทึกเสียงและการสังเกตพร้อมทั้งการจดบันทึกภาคสนาม (3) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ แผนปฏิบัติการเผชิญเหตุอุทกภัยและดินถล่ม แผนโครงข่ายการพัฒนาและการระบายน้ำจังหวัด บันทึกราชการ บทความ งานวิจัย รวมทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และทำการสังเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สะท้อนถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงอุทกภัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ประกอบด้วยเอกสารที่เกี่ยวข้อง แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตและการจดบันทึก และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยให้บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องที่ทำการวิจัยตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง พร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลทั้งในส่วนข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้วเพื่อให้ผลการวิจัยมีความเป็นเชิงประจักษ์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง การวิเคราะห์เนื้อหามุ่งเน้นการสรุปตามสาระสำคัญที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Inductive) ซึ่งเป็นการเรียบเรียง จำแนกข้อมูลอย่างเป็นระบบและสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่รวบรวมได้ เพื่อยืนยันการวิจัยว่าด้วยการจัดการความเสี่ยงอุทกภัย

ผลการวิจัย

การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยกรณีศึกษา เทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี สามารถอธิบายผลตามประเด็น ดังนี้

1) กรณีของเทศบาลบางระกำ เป็นการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยเชิงบูรณาการ ซึ่งให้ความสำคัญกับการปรับตัวให้เข้ากับน้ำมากกว่าการต่อต้านกับการเกิดอุทกภัยเพียงอย่างเดียว โดยใช้พื้นที่ราบลุ่มเพื่อเป็นพื้นที่รับน้ำและกักเก็บน้ำเพื่อป้องกันเขตเมืองและพื้นที่ที่อยู่ปลายน้ำร่วมกับการใช้มาตรการเชิงโครงสร้างและไม่ใช่โครงสร้าง เช่น การกำหนดพื้นที่รับน้ำและหน่วงน้ำ การปรับปฏิทินการเพาะปลูกและการจัดการทรัพยากรรวมไปถึงการฟื้นฟู ในส่วน

กรณีของเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี เป็นการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยเชิงกลยุทธ์ผ่านแนวทางการจัดการพื้นที่เชิงรุก ที่รวมทั้งการจัดการทางวิศวกรรมเชิงโครงสร้าง เช่น พนังกั้นน้ำและเขตกักเก็บน้ำเข้ากับมาตรการที่ไม่ใช่โครงสร้าง เช่น การวางแผนการใช้ที่ดินที่นำโดยชุมชนซึ่งเน้นที่การเตรียมความพร้อมและการจัดการทรัพยากร

2) ประสิทธิผลของการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี คือ การลดผลกระทบจากอุทกภัยเนื่องจากเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำที่รับน้ำจากภาคเหนือเป็นประจำ มุ่งเน้นการลดผลกระทบช่วยเปลี่ยนวิธีคิดและการจัดการซึ่งช่วยป้องกันทรัพย์สินและชีวิตของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการชดเชยหลังเกิดอุทกภัย โดยการควบคุมและระบายน้ำโดยตรงเพื่อการป้องกันระยะยาว การมีระบบชลประทานและโครงสร้างที่สมบูรณ์เป็นเครื่องมือหลักในการจัดการปริมาณน้ำมหาศาลช่วยให้สามารถควบคุมทิศทางน้ำและระบายน้ำออกจากเขตชุมชนหรือพื้นที่เกษตรกรรม รวมถึงการป้องกันอุทกภัยในเขตเศรษฐกิจเมืองได้อย่างเป็นระบบ

3) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางระกำและจากผลของการวิจัย พบว่า มีอยู่ 5 ปัจจัยได้แก่ (1) การลดความเสี่ยงอุทกภัย (2) การรับมือจากความเสี่ยงอุทกภัย (3) การเตรียมความพร้อม (4) การแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า (5) ความเสียหายและการสูญเสีย ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยทั้งระบบ เพราะหากมีการรับมือที่วางแผนอย่างมีประสิทธิภาพและบูรณาการหลายด้านจะช่วยเปลี่ยนสถานการณ์ความเสียหายจากอุทกภัยเป็นการบรรเทาได้อย่างมีประสิทธิภาพในการลดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

4) การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี สังเคราะห์แล้ว พบว่า เป็น “การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยเชิงกลยุทธ์แบบบูรณาการ” ซึ่งจะเป็นการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยโดยการใช้กลยุทธ์และการวางแผนระยะยาวที่เปลี่ยนจากการเชิงรับเป็นเชิงรุกและมีการ บูรณาการข้อมูลในการติดตาม การพยากรณ์ และแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า รวมทั้งการจัดการลุ่มน้ำร่วมกับการใช้มาตรการเชิงโครงสร้าง มาตรการที่ไม่ใช้โครงสร้าง และการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่มีการประสานงานระหว่างภาครัฐ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถจัดการความเสี่ยงได้ด้วยตนเอง

อภิปรายผล

1) การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยของเทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี เป็นการจัดการที่ครอบคลุมทั้งสามระยะการของการเกิดอุทกภัย คือ ระยะก่อนเกิด ระหว่างเกิด และหลังเกิดอุทกภัย โดยใช้หลักการป้องกันและลดความเสี่ยงอุทกภัย การเตรียมความพร้อม การเผชิญเหตุ การบรรเทาทุกข์ และการฟื้นฟูโดยมีเป้าหมายคือ การช่วยเหลือชีวิตและทรัพย์สินให้ปลอดภัยและการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับ วงจรการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยโดยมีการป้องกันและบรรเทา การเตรียมความพร้อม การเผชิญเหตุ และการฟื้นฟู และจากการศึกษาของ German, J. D., et al. (2022) ได้ชี้ให้เห็นว่า วงจรดังกล่าวได้การกำหนดขึ้นด้วยเป้าหมาคือ (1) การหลีกเลี่ยงและลดความเสียหายจากอุทกภัย (2) การรับประกันความช่วยเหลือทันทีแก่ผู้ประสบภัย และ (3) การฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว

2) ประสิทธิผลการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยเกิดจาก “การลดผลกระทบจากอุทกภัยโดยการควบคุมและระบายน้ำในการป้องกันอุทกภัยระยะยาว ที่มีศักยภาพของการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยและความแม่นยำและรวดเร็วในการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าเพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูใหม่ให้ดีกว่าเดิม” สอดคล้องกับ Rosmadi, H. S., et al. (2023) ได้ชี้ให้เห็นว่า การลดผลกระทบจากอุทกภัยเกิดจากมาตรการในการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยเชิงโครงสร้างและมาตรการที่ไม่ใช่เชิงโครงสร้าง และในกระบวนการเตรียมความพร้อมซึ่งเป็นศักยภาพในการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การแจ้งเตือนล่วงหน้า การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ และการเตรียมบุคลากร อีกทั้งเสริมบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยเน้นที่ความสามารถของสมาชิกชุมชนในการลดอันตรายให้น้อยที่สุดในระหว่างเกิดอุทกภัย

3) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยมีทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว และที่สำคัญคือ จะเกิดขึ้นตามบริบทในพื้นที่ สอดคล้องกับ Edgington, D. W, (2017) กล่าวว่าขั้นตอนสำคัญในการจัดการความเสี่ยงอุทกภัยต้องสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เสียหายบางอย่างขึ้นใหม่รวมทั้งการฟื้นฟูธุรกิจในท้องถิ่นและฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ และควรเน้นที่การเสริมสร้างด้านจิตใจและสังคมของชุมชนด้วยเนื่องจากเป็นแนวทางแบบองค์รวมและเน้นที่การปรับปรุงสภาพทางกายภาพ จิตสังคม และเศรษฐกิจของชุมชนเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพดังกล่าว

4) เทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานี เน้นในการจัดการเชิงบูรณาการเชิงโครงสร้าง นโยบาย และการวางแผน โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อลดผลกระทบจากอุทกภัย

ในระยะยาวเน้นประสิทธิผลในชุมชนเพื่อลดความเสี่ยงจากอุทกภัยได้ต้องการดำเนินการตามแผนการจัดการความเสี่ยงจากอุทกภัยได้แก่ การกำหนดขอบเขตพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยเบื้องต้น การจัดทำแผน การประสานงานทั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้อง กับการศึกษาของ Hochrainer-Stigler, S., et al. (2024) เห็นว่า แนวทางแบบบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับพื้นที่นั้นสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เหนือกว่าและการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ รวมถึงกฎหมาย ที่ใช้ในการจัดการฟื้นฟูและเยียวยา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า การจัดการความเสี่ยงอุทกภัยเชิงรุกที่ใช้ดำเนินการโดยเทศบาลตำบลบางระกำและเทศบาลเมืองสุโขทัยธานีนั้น ได้เน้นถึงการเปลี่ยนผ่านจากมาตรการเชิงรับไปสู่การบรรเทาความเสี่ยงเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ ซึ่งใช้พื้นที่ราบธรรมชาติและวิศวกรรมโครงสร้างควบคู่ไปกับมาตรการที่ไม่ใช่โครงสร้าง เช่น การปรับปฏิทินการเพาะปลูกและการวางแผนการใช้ที่ดินที่นำโดยชุมชน การวิจัยระบุปัจจัยสำคัญห้าประการ ได้แก่ การลดความเสี่ยงอุทกภัย ความสามารถในการตอบสนอง การเตรียมความพร้อม ระบบเตือนภัยล่วงหน้าและการวิเคราะห์การสูญเสีย ที่กำหนดประสิทธิภาพโดยรวมของการจัดการความเสี่ยงอุทกภัย นอกจากนี้ ผลลัพธ์ที่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับแนวทางแบบองค์รวมที่ครอบคลุมช่วงก่อนเกิดภัย ระหว่างภัย และการฟื้นฟู วิธีการแบบบูรณาการนี้เกี่ยวข้องกับการประสานงานระหว่างหน่วยงานและการปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อส่งเสริมความยืดหยุ่นในระยะยาวและทำให้แน่ใจว่าชุมชนสามารถฟื้นฟูและฟื้นตัวหลังจากเกิดอุทกภัยด้วยการผสมผสานระหว่างโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและการฟื้นฟูทางจิตสังคม ซึ่งทั้งสองกรณีนี้มีเป้าหมายที่จะลดความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมในขณะที่ปรับตัวให้เข้ากับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นแบบซ้ำซาก **1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1.1) ส่งเสริมการบูรณาการการจัดการระหว่างหน่วยงานโดยสร้างกลไกการประสานงานระหว่างเทศบาล กรมชลประทาน และจังหวัดเพื่อการจัดการน้ำตอนบนและตอนล่างให้สอดคล้องกัน 1.2) การวางผังเมืองที่สอดคล้องกับทางน้ำโดยการออกกฎหมายควบคุมการก่อสร้างที่ขวางทางน้ำ และส่งเสริมการใช้พื้นที่โล่งเป็นพื้นที่ซับน้ำ 1.3) ส่งเสริมการสร้างศักยภาพของชุมชนโดยให้ประชาชนมีความรู้เรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับ

อุทกภัย (Culture of Resilience) **2) ข้อแนะนำในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 2.1) ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการจัดการความเสี่ยงอุทกภัย เช่น ปัจจัยทางกายภาพและสภาพแวดล้อม ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านการบริหารจัดการและนโยบาย 2.2) ควรขยายพื้นที่ในการศึกษาไปยังจังหวัดอื่นที่มีบริบทที่แตกต่าง เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและเพิ่มความครอบคลุมของข้อมูล 2.3) ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

โครงการชลประทานพิษณุโลก. (2554). *สถานการณ์อุทกภัยจังหวัดพิษณุโลกบางระกำโมเดล: การแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม*. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2567 จาก https://www.mwa.co.th› uploads › 2022/12 › บางระกำโมเดล.

มนัสนันท์ คำตัน. (2555). การบริหารจัดการอุทกภัยภายใต้แนวคิดบางระกำโมเดล กรณีศึกษาอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. ใน *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง. ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สรวิศ วิฑูรทัศน์. (2559). *คู่มือการประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ สำนักงานประเทศไทย.

สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 9. (2558). โครงการวิจัยเรื่องตอบโจทย์ผลสำเร็จการบริหารจัดการน้ำต้นแบบ บางระกำโมเดลอำเภอบางระกำจังหวัดพิษณุโลกและแนวทางแก้ไขให้ได้รับผลกระทบเสียหายน้อยที่สุด. ใน *รายงานผลการวิจัย*. สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 9 กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

อรทัย เลียงจินดาถาวร, อนุวัฒน์ วัฒนพิชญากูล, ขนิษฐา นามโคตร และรพินทร์ ยืนยาว. (2020). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานจังหวัดอุบลราชธานีในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการอุทกภัยในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 11(2), 1-31.

Dordi, T., Henstra, D., & Thistlethwaite, J. (2022). Flood risk management and governance: A bibliometric review of the literature. *Journal of Flood Risk Management*, *15*(2), e12797. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2568 จาก https://doi.org/10.1111/jfr3.12797

Coppola, D. P. (2006). *Introduction to international disaster management*. Amsterdam, Netherlands: Elsevier.

Edgington, D. W. (2017). 'Building back better' along the Sanriku coast of Tohoku, Japan: Five years after the '3/11' disaster. *Town Planning Review*, *88*(6), 615-638. doi:10.3828/tpr.2017.38

German, J. D., Redi, A. A. N. P., Ong, A. K. S., Prasetyo, Y. T., & Sumera, V. L. M. (2022). Predicting factors affecting preparedness of volcanic eruption for a sustainable community: A case study in the Philippines. *Sustainability,* 14(18), 11329. doi:10.3390/su141811329

Ha, K. M. (2021). Mitigating psychological impact: The experience of Korean disaster management. *Community Mental Health Journal*, *57*(3), 416-423. doi:10.1007/s10597-020-00671-y

Hochrainer-Stigler, S., Bachner, G., Knittel, N., Poledna, S., Reiter, K., & Bosello, F. (2024). Risk management against indirect risks from disasters: A multi-model and participatory governance framework applied to flood risk in Austria. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 106*, 104425. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2568 จาก https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104425

Li, C., Tian, J., & Shen, R. (2020). Review on assessment of flood and waterlogging risk. *Journal of Catastrophology*, 35(3), 131-136. doi:10.1108/S2040726220210000023009

Norizan, N. Z. A., Hassan, N., & Yusoff, M. M. (2021). Strengthening flood resilient development in Malaysia through integration of flood risk reduction measures in local plans. *Land Use Policy*, *102*, 105178. เรียกใช้เมื่อ 4 ตุลาคม 2568 จาก https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.105178.

Rahmati, O., Pourghasemi, H. R., & Zeinivand, H. (2016). Flood susceptibility mapping using frequency ratio and weights-of-evidence models in the Golastan Iran. Province,. *Geocarto International*, 31(1), 42–70. เรียกใช้เมื่อ 23 มิถุนายน 2568 จาก https://doi.org/10.1080/10106049.2015.1041559

Rosmadi, H. S., Ahmed, M. F., Mokhtar, M. B., & Lim, C. K. (2023). Reviewing challenges of flood risk management in Malaysia. *Water,* 15(13), 2390. doi:10.3390/w15132390

Saad, M. S. H., Ali, M. I., Razi, P. Z., Ramli, N. I., & Bawono, A. S. (2024). Integrated approach to flood risk Management: A comprehensive thematic review in the Malaysia context. *International Journal of Engineering Technology and Natural Sciences, 6*(1), 1-10. doi:10.46923/ijets.v6i1.337

Sayers, P., Yuanyuan, L., Galloway, G., Penning-Rowsell, E., Fuxin, S., Kang, W., & Le Quesne, T. (2013). *Flood risk management: A strategic approach*. Paris: UNESCO.

Yang, H., Wu, Q., Dong, J., Xie, F., & Zhang, Q. (2023). Landslide risk mapping using the weight-of-evidence method in the Datong mining area, Qinghai Province. *Sustainability*, 15(14), 11330. doi:10.3390/su151411330

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยเทคนิคกันทรลักษ์*

THE DEVELOPMENT OF A PARTICIPATORY VOCATIONAL SCHOOL ADMINISTRATION MODEL TO ENHANCE LEARNER QUALITY OF KANTHARALAK TECHNICAL COLLEGE

ทักษิณา ชมจันทร์

Thaksina Chomchan

วิทยาลัยเทคนิคกันทรลักษ์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

Kantharalak Technical College, Office of the Vocational Education Commission, Thailand

Corresponding Author's Email: Thaksina_007@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 23 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 7 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 9 กรกฎาคม 2569

Received 23 June 2026; Revised 7 July 2026; Accepted 9 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบ 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคกันทรลักษ์ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน การสร้างและตรวจสอบรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 7 คน การทดลองใช้รูปแบบกับประชากร 2,728 คน (ครู 127 คน ผู้เรียน 2,601 คน) ด้วยแบบแผนการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลหลังการทดลอง (One Group Post-test Only)

Citation:

* ทักษิณา ชมจันทร์. (2569). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยเทคนิคกันทรลักษ์. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 288-300.

Thaksina Chomchan. (2026). The Development Of A Participatory Vocational School Administration Model To Enhance Learner Quality Of Kantharalak Technical College.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 288-300.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

และการประเมินรูปแบบโดยกลุ่มตัวอย่าง 475 คน (ผู้ปกครอง 335 คน ครู 127 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 13 คน) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกการสังเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกคะแนนคุณภาพผู้เรียน และแบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสังเคราะห์เนื้อหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบย่อย 12 องค์ประกอบ และรายการการบริหาร 64 รายการ จำแนกตามหลักการวิเคราะห์เชิงระบบเป็นปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ P1 การกำหนดนโยบายมาตรฐาน (Policy) P2 การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation) P3 การจัดหลักสูตรและการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Program) และ P4 การบริหารสภาพแวดล้อม (Place) ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือคิดเป็นร้อยละ 100 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า คุณภาพผู้เรียนหลังใช้รูปแบบ (ปีการศึกษา 2568) สูงขึ้นกว่าก่อนใช้ (ปีการศึกษา 2567) ทุกด้าน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.17 คะแนน V-NET เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.45 การผ่านการทดสอบมาตรฐานวิชาชีพ (VQ) เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.33 การผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติเพิ่มขึ้นร้อยละ 373.33 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับดีขึ้นไปเพิ่มขึ้น และอัตราการออกกลางคันลดลงจากร้อยละ 17.60 เหลือร้อยละ 13.86 และ 4) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา, แบบมีส่วนร่วม, คุณภาพผู้เรียน

Abstract

This research aimed to: 1) synthesize the components of a participatory administrative model for vocational education institutions to enhance students' quality; 2) construct and validate the model; 3) implement the model; and 4) evaluate the model at Kantharalak Technical College. The study employed a four-phase Research and Development (R&D) methodology: synthesizing components through documentary analysis and interviews with five experts; constructing and validating the model through a focus group of seven experts;

implementing the model among 2,728 participants (127 teachers and 2,601 students) using a One Group Post-test Only design; and evaluating the model with 475 participants (335 parents, 127 teachers, and 13 committee members). Instruments included documentary synthesis records, interview forms, student-quality score records, and an evaluation form. Data were analyzed using content synthesis, percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed that: 1) the model comprised four major components, 12 sub-components, and 64 administrative indicators classified by systems analysis into inputs, processes, and outputs; 2) the developed model consisted of four major components: P1 (Policy), P2 (Participation), P3 (Program), and P4 (Place), with the model and manual rated 100 percent appropriate; 3) after implementation in academic year 2025, students' quality improved in all dimensions compared with 2024: academic achievement increased by 2.17%, V-NET scores by 6.45%, Vocational Qualification (VQ) pass rates by 4.33%, National Skill Standard Test pass rates by 373.33%, desirable characteristics improved, and the dropout rate declined from 17.60% to 13.86%; and 4) the model was rated at the highest level for appropriateness, feasibility, and utility in all components.
Keywords: Model, Vocational Education Institution Administration, Participatory, Students' Quality

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉม ทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ และการปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 ซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างตลาดแรงงานและความต้องการสมรรถนะของกำลังคนอย่างรวดเร็ว (UNESCO, 2022) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ที่มุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษาและ

พัฒนากำลังคนสมรรถนะสูง โดยอาชีวศึกษาถือเป็นกลไกหลักในการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อตอบสนองเป้าหมายดังกล่าว

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 และมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 กำหนดให้สถานศึกษาจัดการศึกษาที่มุ่งผลิตกำลังคนให้มีสมรรถนะวิชาชีพ คุณธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดี โดยกำหนดมาตรฐาน 3 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา การจัดการอาชีวศึกษา และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กำหนดนโยบายผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสมรรถนะสูง ซึ่งต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ควบคู่กับการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ

วิทยาลัยเทคนิคกันทรลักษ์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจชายแดน และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แม้จะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการทดสอบ V-NET ยังไม่บรรลุเป้าหมาย กระบวนการบริหารยังขาดการมีส่วนร่วมที่เป็นระบบ รูปแบบการบริหารยังไม่มีองค์ประกอบที่ครอบคลุมชัดเจน และการประกันคุณภาพตามมาตรฐานการอาชีวศึกษายังไม่ได้รับการขับเคลื่อนอย่างเต็มประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคกันทรลักษ์ จึงสนใจพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน โดยมุ่งสร้างนวัตกรรมทางการบริหารที่บูรณาการหลักการมีส่วนร่วม แนวคิดเชิงระบบ และคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 เพื่อเป็นเครื่องมือให้ผู้บริหารใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานและเป็นข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคกันทรลักษ์

2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยเทคนิคกันทรลักษ์

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยเทคนิคกันทรลักษ์

4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยเทคนิคกันทรลักษ์

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ รูปแบบ (Model) หมายถึง ชุดขององค์ประกอบที่มีองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และรายการบริหาร รวมถึงกิจกรรมเพื่ออธิบายวิธีการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสถานศึกษาและผู้เรียนอย่างเป็นขั้นตอน (ทิศนา แขมมณี, 2552; รัตนะ บัวสนธ์, 2552) การพัฒนารูปแบบที่ดีจึงต้องผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้จนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

2. แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสถานประกอบการ ได้ร่วมวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินงาน และประเมินผล ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (Sense of Ownership) และความรับผิดชอบร่วม (Shared Accountability) (Yukl, 2020; Cohen & Uphoff, 1980)

3. แนวคิดเชิงระบบ การบริหารตามแนวคิดเชิงระบบประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Outputs) ที่มีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ บูรณาการร่วมกับการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (SBM) การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ และวงจรคุณภาพ PDCA (ทิศนา แขมมณี, 2552)

4. มาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 และคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการอาชีวศึกษากำหนด 3 มาตรฐาน 9 ประเด็นการประเมิน โดยคุณภาพผู้เรียนพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการทดสอบ V-NET ผลการทดสอบมาตรฐานวิชาชีพ (VQ) ผลการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และอัตราการออกกลางคัน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2561)

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วมจำเป็นต้องบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ การบริหารแบบมีส่วนร่วม แนวคิดเชิงระบบ และ

มาตรฐานการอาชีวศึกษาเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้รูปแบบที่ครอบคลุม สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน อันเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบ ดำเนินการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Synthesis) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา 2 คน และผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ 3 คน) ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบ นำผลการสังเคราะห์มายกร่างรูปแบบ ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน พร้อมสร้างและประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความถี่

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลหลังการทดลอง (One Group Post-test Only) ประชากร 2,728 คน (ครู 127 คน ผู้เรียน 2,601 คน) เปรียบเทียบคุณภาพผู้เรียนก่อน (ปีการศึกษา 2567) และหลังใช้รูปแบบ (ปีการศึกษา 2568) ใน 6 ประเด็น ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนน V-NET การทดสอบ VQ การทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และอัตราการออกกลางคัน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง 475 คน (ผู้ปกครอง 335 คน ครู 127 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 13 คน) ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกณฑ์ที่ยอมรับได้คือค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า รูปแบบประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบย่อย 12 องค์ประกอบ และรายการการบริหาร 64 รายการ จำแนกตามหลักการวิเคราะห์เชิงระบบเป็นกลุ่มปัจจัยนำเข้า (Inputs: I) กระบวนการ (Process: P) และผลผลิต (Outputs: O) ซึ่งใช้เป็นข้อมูลในการยกร่างรูปแบบ

ตอนที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบ พบว่า ได้รูปแบบที่มีองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ภายใต้กรอบ "4P" ดังนี้ องค์ประกอบหลักที่ 1 (P1: Policy) การกำหนดนโยบายมาตรฐานของสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบหลักที่ 2 (P2: Participation) การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วม (4 ฝ่าย) องค์ประกอบหลักที่ 3 (P3: Program) การจัดหลักสูตรและการเรียนรู้อาชีวศึกษาแบบบูรณาการ และองค์ประกอบหลักที่ 4 (P4: Place) การบริหารสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือคิดเป็นร้อยละ 100 สามารถนำไปทดลองใช้จริงได้

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	จำนวนรายการ
P1 การกำหนดนโยบายมาตรฐาน (Policy)	2 องค์ประกอบย่อย	7 รายการ
P2 การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation)	4 ฝ่าย (วิชาการ/กิจการนักเรียน/แผนงาน/ทรัพยากร)	23 รายการ
P3 หลักสูตรและการเรียนรู้บูรณาการ (Program)	4 องค์ประกอบย่อย	23 รายการ
P4 การบริหารสภาพแวดล้อม (Place)	2 องค์ประกอบย่อย	11 รายการ
รวม	**12 องค์ประกอบย่อย**	**64 รายการ**

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วม (4P Model)

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า คุณภาพผู้เรียนหลังการใช้รูปแบบ (ปีการศึกษา 2568) สูงขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบ (ปีการศึกษา 2567) ในทุกประเด็น ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคุณภาพผู้เรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วม

ประเด็นคุณภาพผู้เรียน	ก่อนใช้ (2567)	หลังใช้ (2568)	ร้อยละที่เปลี่ยนแปลง
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (เฉลี่ย)	3.23	3.30	+2.17
คะแนน V-NET (เฉลี่ย)	37.84	40.28	+6.45
ผ่านมาตรฐานวิชาชีพ VQ (คน)	762	795	+4.33
ผ่านมาตรฐานฝีมือแรงงาน (คน)	60	284	+373.33
คุณลักษณะฯ ระดับดีขึ้นไป ปวช. (%)	82.32	88.36	+6.31
คุณลักษณะฯ ระดับดีขึ้นไป ปวส. (%)	90.31	93.70	+3.39
อัตราการออกกลางคัน (%)	17.60	13.86	-21.25

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในภาพรวมเพิ่มขึ้นจาก 3.23 เป็น 3.30 (เพิ่มร้อยละ 2.17) คะแนน V - NET เพิ่มขึ้นจาก 37.84 เป็น 40.28 (เพิ่มร้อยละ 6.45) ผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานวิชาชีพ (VQ) ครั้งแรกเพิ่มขึ้นจาก 762 คน เป็น 795 คน (เพิ่มร้อยละ 4.33) ผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติเพิ่มขึ้นอย่างโดดเด่นจาก 60 คน เป็น 284 คน (เพิ่มร้อยละ 373.33) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับดีขึ้นไปสูงขึ้นทั้งระดับ ปวช. และ ปวส. และอัตราการออกกลางคันลดลงจากร้อยละ 17.60 เหลือร้อยละ 13.86 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่นำไปใช้ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมและครบทุกตัวชี้วัด

ตอนที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า โดยรวมรูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ โดยตามความคิดเห็นของครู (127 คน) ด้านความเหมาะสมเฉลี่ย 4.70 ความเป็นไปได้เฉลี่ย 4.70 และความเป็นประโยชน์เฉลี่ย 4.74 ซึ่งทุกองค์ประกอบหลักได้รับการประเมินในระดับมากที่สุดอย่างสอดคล้องกัน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในช่วง 0.35–0.61) และสอดคล้องกับผลการประเมินของผู้ปกครอง

และคณะกรรมการสถานศึกษา ยืนยันได้ว่ารูปแบบมีความน่าเชื่อถือและนำไปใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

ประการที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบที่สังเคราะห์ได้ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 12 องค์ประกอบย่อย และ 64 รายการ จำแนกเชิงระบบเป็นปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดเชิงระบบของทิศนา แขมมณี (2552) ที่ว่าการบริหารที่มีประสิทธิผลต้องอาศัยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งสามอย่างผสมผสานกัน การที่รูปแบบบูรณาการหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมเข้ากับมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 ทำให้องค์ประกอบมีความครอบคลุมและตอบโจทย์บริบทของสถานศึกษาอาชีวศึกษาได้อย่างแท้จริง

ประการที่ 2 รูปแบบ "4P" ที่พัฒนาขึ้นผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมร้อยละ 100 สะท้อนว่ารูปแบบมีความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีและปฏิบัติได้จริง การออกแบบให้องค์ประกอบเริ่มจากการกำหนดนโยบาย (Policy) สู่การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation) การจัดหลักสูตรและการเรียนรู้ (Program) และการบริหารสภาพแวดล้อม (Place) เป็นการจัดเรียงเชิงตรรกะที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมขับเคลื่อนทุกขั้นตอน สอดคล้องกับหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ Yukl (2020) และ Cohen & Uphoff (1980) ที่เน้นการสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและความรับผิดชอบร่วม

ประการที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบที่พบว่าคุณภาพผู้เรียนสูงขึ้นทุกตัวชี้วัด โดยเฉพาะการผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 373.33 และอัตราการออกกลางคันที่ลดลง สะท้อนถึงประสิทธิผลของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้สถานประกอบการ ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามาร่วมพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยที่ยืนยันว่าการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้มแข็งช่วยรักษาผู้เรียนให้คงอยู่ในระบบและยกระดับสมรรถนะวิชาชีพได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ การที่ผลสัมฤทธิ์บางกลุ่มอาชีพและ ปวช. ลดลงเล็กน้อยน่าจะเป็นผลจากการปรับมาตรฐานการวัดและประเมินผลที่เข้มข้นขึ้น มากกว่าการถดถอยของคุณภาพผู้เรียน

ประการที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบในระดับมากที่สุดทั้งด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่ม โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำ แสดงถึงความเห็นพ้องที่เข้มแข็ง ยืนยันว่ารูปแบบมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ "รูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน (4P Participatory Model)" ซึ่งเป็นนวัตกรรมการบริหารที่บูรณาการหลักการมีส่วนร่วม แนวคิดเชิงระบบ (Input–Process–Output) และมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 เข้าด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพ โดยมีโครงสร้างโมเดล ดังนี้

P1 (Policy) – การกำหนดนโยบายมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม เป็นจุดเริ่มต้นที่ทุกภาคส่วนร่วมกำหนดทิศทางและมาตรฐานคุณภาพผู้เรียน

P2 (Participation) – การบริหารแบบมีส่วนร่วม 4 ฝ่าย (วิชาการ กิจการนักเรียน แผนงานและความร่วมมือ และทรัพยากร) เป็นกลไกขับเคลื่อนเชิงกระบวนการ

P3 (Program) – การจัดหลักสูตรและการเรียนรู้แบบบูรณาการฐานสมรรถนะ เป็นหัวใจของการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติจริง

P4 (Place) – การบริหารสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กร เป็นปัจจัยเอื้อที่หล่อหลอมคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ทั้ง 4 องค์ประกอบทำงานสัมพันธ์กันเชิงระบบอย่างเป็นวงจรต่อเนื่อง (PDCA) โดยมีการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเป็นแกนกลาง ส่งผลให้ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการแปรเปลี่ยนเป็นผลผลิต คือ คุณภาพผู้เรียนที่สูงขึ้นตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา รูปแบบนี้จึงเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ตอบโจทย์การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาในบริบทพื้นที่ชายแดนและสามารถปรับใช้กับสถานศึกษาอาชีวศึกษาอื่นได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคกันทรลักษ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ (4P) องค์ประกอบย่อย 12 องค์ประกอบ และรายการการบริหาร 64 รายการ

ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมร้อยละ 100 เมื่อนำไปทดลองใช้ พบว่าคุณภาพผู้เรียนสูงขึ้นทุกตัวชี้วัด ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนน V-NET การทดสอบมาตรฐานวิชาชีพ การทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และอัตราการออกกลางคันที่ลดลง และผลการประเมินรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาควรนำรูปแบบ 4P ไปประยุกต์ใช้โดยเริ่มจากการกำหนดนโยบายแบบมีส่วนร่วมและสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ 2. ควรให้ความสำคัญกับระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคลและการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Learning by Doing) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการลดอัตราการออกกลางคันและยกระดับสมรรถนะวิชาชีพ 3. หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการและการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อเพิ่มโอกาสการฝึกประสบการณ์จริงและการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานของผู้เรียน **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษากลยุทธ์ (Strategy) หรือเทคนิควิธีการในการนำรูปแบบไปขยายผลใช้กับสถานศึกษาอาชีวศึกษาอื่นในบริบทที่แตกต่างกัน 2. ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารแบบมีส่วนร่วม และติดตามผลระยะยาว (Longitudinal Study) ของคุณภาพผู้เรียนหลังสำเร็จการศึกษาเข้าสู่ตลาดแรงงาน 3. ควรพัฒนาระบบสารสนเทศหรือแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการประกันคุณภาพตามรูปแบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *มาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570).* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2550). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). นนทบุรี: ไทยเนรมิตกิจ อินเตอร์โปรเกรสซิฟ.

ทรงยศ แก้วมงคล. (2555). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มธุรดา ศรีจันทร์. (2554). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม.* เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก http://gotoknow.org/blog/mathu/33443

วิทยาลัยเทคนิคกันทรลักษ์. (2567). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปีการศึกษา 2567.* ศรีสะเกษ: ผู้แต่ง.

วิมล จันทร์แก้ว. (2555). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยรังสิต.

ศักดิ์นิพน สว่างวงศ์. (2557). เครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,* 14(2), 12–24.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570).* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. (2561). *คู่มือการนิเทศการศึกษา. มุกดาหาร:* ผู้แต่ง.

สุพักตร์ พิบูลย์. (2555). *การกำกับติดตามและการนิเทศงานทางการศึกษา.* เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก http://www.gotoknow.org/posts/195247

อรวรรณ วงษ์ประคอง. *(ม.ป.ป.). การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา.* เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก http://ejournal.nidtep.go.th

Borg, W. R., & Gall, M. D. (1979). *Educational research: An introduction*. (5th ed.). New York: Longman.

Caldwell, B. J., & Spinks, J. M. (1992). *Leading the self-managing school*. London: Falmer Press.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development,* 8(3), 213–235.

Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York: Macmillan.

Edmonds, R. (1979). Effective schools for the urban poor. *Educational Leadership,* 37(1), 15–24.

Keeves, J. P. (1988). *Model and model building*. In Educational research methodology and measurement: An international handbook. Oxford: Pergamon Press.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607–610.

Spady, W. G. (1994). *Outcome-based education: Critical issues and answers.* Arlington, VA: American Association of School Administrators.

UNESCO. (2022). *Transforming technical and vocational education and training for successful and just transitions*. Paris: UNESCO.

Yukl, G. (2020). *Leadership in organizations*. (9th ed.). Harlow: Pearson.

อิทธิพลของคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์และแรงจูงใจในการทำงานต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก*

THE INFLUENCE OF DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS AND WORK MOTIVATION ON JOB PERFORMANCE OF PERSONNEL IN THE ORDNANCE DEPARTMENT, ROYAL THAI ARMY

รักเกียรติ โรจน์กัญญาพร[1] และ สุขใจ ตันวีนุกูล[2]

Rakkiat Rojkunyaporn[1] and Sukjai Tanveenukool[2]

[1-2]**คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ**

[1-2] Faculty of Business Administration and Information Technology,

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

Corresponding Author's Email: hart00998877@gmail.com

วันที่รับบทความ : 30 เมษายน 2569; วันแก้ไขบทความ 29 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 31 พฤษภาคม 2569

Received 30 April 2026; Revised 29 May 2026; Accepted 31 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการปฏิบัติงาน 2) เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการทำงานและระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก และ 3) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของลักษณะทางประชากรศาสตร์และแรงจูงใจในการทำงานต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

Citation:

* รักเกียรติ โรจน์กัญญาพร และ สุขใจ ตันวีนุกูล. (2569). อิทธิพลของคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์และแรงจูงใจในการทำงานต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 301-319.

Rakkiat Rojkunyaporn and Sukjai Tanveenukool. (2026). The Influence Of Demographic Characteristics And Work Motivation On Job Performance Of Personnel In The Ordnance Department, Royal Thai Army. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 301-319.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบสอบถามจากบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test, One-way ANOVA, Pearson Correlation และ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัยพบว่า

1) บุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบกมีแรงจูงใจในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านความรับผิดชอบ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ขณะที่ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) แรงจูงใจในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน และด้านความมั่นคงในการทำงาน ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรได้

คำสำคัญ: แรงจูงใจในการทำงาน, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, บุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the demographic characteristics of personnel in the Army Ordnance Department, including gender, age, marital status, educational level, income, job position, and work experience; 2) to examine the level of work motivation and job performance efficiency of personnel in the Army Ordnance Department; and 3) to analyze the influence of demographic characteristics and work motivation on the job performance efficiency of personnel in the Army Ordnance Department. This study employed

a quantitative research approach. Data were collected using questionnaires from 400 personnel of the Army Ordnance Department. The sample size was determined using Yamane's formula at a 95% confidence level with a margin of error of 0.05. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, including t-test, One-way ANOVA, Pearson Correlation, and Multiple Regression Analysis.

The research findings revealed that:

1) The overall level of work motivation among personnel in the Army Ordnance Department was at a high level. The aspects with the highest mean scores were job security, responsibility, and relationships with colleagues. Likewise, the overall level of job performance efficiency was also at a high level.

2) Demographic characteristics, including age, educational level, and work experience, significantly affected job performance efficiency at the 0.05 statistical significance level.

3) Work motivation had a positive influence on the job performance efficiency of personnel in the Army Ordnance Department with statistical significance. In particular, responsibility, career advancement, and job security were significant factors that jointly predicted job performance efficiency.

Keywords: Work Motivation, Job Performance Efficiency, Army Ordnance Department Personnel

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่สังคมโลกขับเคลื่อนด้วยระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) และเผชิญกับความท้าทายจากสภาวะความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือ (VUCA World) ทรัพยากรมนุษย์มิได้ถูกจำกัดนิยามเพียงแค่ปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐานตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักอีกต่อไป หากแต่ได้รับการยกระดับสู่การเป็น ทุนมนุษย์ (Human Capital) ซึ่งถือเป็นสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ (Strategic

Asset) ที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน องค์กรที่มีสมรรถนะสูงในระดับสากลต่างตระหนักว่า การบรรลุพันธกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กรนั้น มิได้ขึ้นอยู่กับความล้ำสมัยของเทคโนโลยีหรือความมั่งคั่งของงบประมาณเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และความมุ่งมั่นทุ่มเทของบุคลากรภายในองค์กรเป็นสำคัญ ภายใต้กระแสการปฏิรูประบบราชการตามแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management - NPM) องค์กรภาครัฐไทยต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการทำงานเชิงกลไกที่ยึดถือระเบียบเป็นตัวตั้ง มาเป็นการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Result-based Management) การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (Job Performance) จึงกลายเป็นหัวใจสำคัญในการตอบสนองต่อความคาดหวังของภาคประชาชน องค์กรภาครัฐจึงจำเป็นต้องสร้างระบบนิเวศแห่งการทำงาน ที่ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความต้องการที่จะปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยกลไกการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Human Resource Management) ที่ครอบคลุมตั้งแต่การสรรหา การพัฒนา จนถึงการสร้างระบบแรงจูงใจ (Motivation Systems) ที่สามารถดึงดูดและรักษาบุคลากรที่มีสมรรถนะสูงไว้กับองค์กรได้ในระยะยาว

กองทัพบกในฐานะสถาบันหลักด้านความมั่นคงของชาติ จำเป็นต้องมีหน่วยงานสนับสนุนทางลอจิสติกส์และเทคนิคที่มีความเข้มแข็ง โดยมี กรมสรรพาวุธทหารบก เป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านยุทโธปกรณ์ ภารกิจของกรมสรรพาวุธทหารบกมีลักษณะเป็น งานเฉพาะทางสูง (Highly Specialized Tasks) ครอบคลุมตั้งแต่การวิจัยและพัฒนาอาวุธ การผลิตสิ่งอุปกรณ์สรรพาวุธ การส่งกำลังบำรุง ตลอดจนการซ่อมบำรุงยุทโธปกรณ์ที่มีความซับซ้อนทางเทคโนโลยี ภารกิจเหล่านี้ต้องอาศัยบุคลากรที่มีทั้ง วินัยทหาร และ ทักษะวิชาชีพชั้นสูง (Technical Competency) ผสมผสานกัน ลักษณะการปฏิบัติงานในกรมสรรพาวุธทหารบกมีความแตกต่างจากหน่วยงานราชการพลเรือนทั่วไป เนื่องจากมีความเสี่ยงภัยสูงในบางสายงาน และต้องการความแม่นยำสูงสุดในกระบวนการผลิตและซ่อมบำรุงเพื่อความปลอดภัยในการใช้งานจริงในสนามรบ ดังนั้น ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธฯ จึงไม่ได้วัดเพียงแค่ปริมาณงานที่ทำเสร็จ แต่ยังรวมถึงความถูกต้องแม่นยำ (Precision) และความปลอดภัย (Safety) ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงานที่มั่นคงและสอดคล้องกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของตนเอง

อย่างไรก็ตาม แม้กรมสรรพาวุธทหารบกจะเป็นหน่วยงานที่มีโครงสร้างองค์กรที่มั่นคง แต่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมากลับประสบปัญหาเชิงโครงสร้างด้านกำลังพลอย่างรุนแรง โดยพบ

ปรากฏการณ์ การเคลื่อนย้ายแรงงาน (Labor Mobility) และอัตราการลาออกจากระบบราชการ (Turnover Rate) ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ข้อมูลเชิงประจักษ์ในปีงบประมาณ 2565 ระบุว่า มีการบรรจุบุคลากรทดแทนตำแหน่งว่างถึง 1,200 อัตรา หรือคิดเป็นร้อยละ 26 ของอัตรากำลังทั้งหมด ซึ่งถือเป็นสถิติที่น่ากังวลสำหรับหน่วยงานด้านความมั่นคง ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ (Domino Effect) ประการแรกคือการสูญเสีย องค์ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) โดยเฉพาะช่างฝีมือเฉพาะทางที่มีประสบการณ์ยาวนาน ประการต่อมาคือความสิ้นเปลืองของทรัพยากรภาครัฐที่ต้องนำไปใช้ในกระบวนการสรรหาและฝึกอบรมบุคลากรใหม่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า (Replacement Cost) และประการที่สำคัญที่สุดคือ ความต่อเนื่องในการปฏิบัติภารกิจยุทธบริการสะดุดลง ส่งผลกระทบต่อความพร้อมรบของกองทัพบกในภาพรวม จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่ากลุ่มที่ลาออกส่วนใหญ่คือกลุ่มบุคลากรวัยทำงานรุ่นใหม่ (Early-career) ซึ่งมีความรู้ความสามารถสูง แต่กลับขาดแรงจูงใจที่จะพำนักอยู่ในองค์กร (Retention) สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยดึงดูดของระบบราชการทหารแบบดั้งเดิมอาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรยุคใหม่ที่มีความหลากหลายทางประชากรศาสตร์ได้อีกต่อไป

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์และแรงจูงใจในการทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นสารสนเทศเชิงกลยุทธ์ (Strategic Intelligence) ให้แก่ผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการออกแบบนโยบายการบริหารงานบุคคล การปรับปรุงระบบสวัสดิการ และการสร้างแรงจูงใจที่ตอบโจทย์ความหลากหลายของกำลังพล อันจะนำไปสู่การลดอัตราการลาออก การธำรงรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพ และท้ายที่สุดคือการยกระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของกรมสรรพาวุธทหารบกให้สามารถรองรับภารกิจในการพิทักษ์ความมั่นคงของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการปฏิบัติงาน

2. เพื่อวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการทำงานและระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก

3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของลักษณะทางประชากรศาสตร์และแรงจูงใจในการทำงานต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก

2. แรงจูงใจในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงาน (Work Motivation) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร โดย Herzberg, Mausner และ Snyderman (1959) ได้เสนอทฤษฎีสองปัจจัย (Two-Factor Theory) ซึ่งแบ่งปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ (Motivators) และปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ปัจจัยจูงใจเป็นองค์ประกอบที่ช่วยกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับ ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ส่วนปัจจัยค้ำจุนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยป้องกันความไม่พึงพอใจ เช่น เงินเดือน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน นโยบายองค์กร และสภาพแวดล้อมในการทำงาน Herzberg et al. (1959) อธิบายว่า หากองค์กรสามารถจัดการทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนได้อย่างเหมาะสม จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและสร้างความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรได้

นอกจากนี้ Robbins และ Judge (2020) ยังอธิบายว่าแรงจูงใจในการทำงานเป็นกระบวนการที่ส่งผลต่อความเข้มข้น ทิศทาง และความต่อเนื่องของพฤติกรรมการทำงาน ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลสัมฤทธิ์ขององค์กร นิยามเชิงปฏิบัติการ หมายถึง แรงจูงใจในการทำงาน หมายถึง ปัจจัยที่กระตุ้นให้บุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบกเกิดความตั้งใจ ทุ่มเท และเต็มใจในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ด้านความสำเร็จของงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านลักษณะงาน ด้านค่าตอบแทนและ

สวัสดิการ ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านตำแหน่งงาน ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านความมั่นคง

2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (Work Performance Efficiency) หมายถึง ความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีคุณภาพ ภายในระยะเวลาที่กำหนด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า Katz และ Kahn (1978) อธิบายว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเป็นผลลัพธ์จากความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่องค์กรกำหนด โดยพิจารณาจากคุณภาพงาน ปริมาณงาน เวลา และค่าใช้จ่าย ขณะที่ Wright และ Davis (2003) ระบุว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานและแรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ นิยามเชิงปฏิบัติการ หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หมายถึง ระดับความสามารถของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบกในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ประกอบด้วย ด้านคุณภาพงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย

3. แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ (Demographic Characteristics) เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ใช้ในการอธิบายความแตกต่างของบุคคล ซึ่งอาจส่งผลต่อพฤติกรรมและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน Robbins และ Judge (2020) อธิบายว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน สามารถส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรได้แตกต่างกัน Ng และ Feldman (2010) พบว่า อายุและประสบการณ์ในการทำงานมีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร นิยามเชิงปฏิบัติการ คือ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ หมายถึง คุณลักษณะส่วนบุคคลของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการปฏิบัติงาน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

ณัฐวัตร เป็งวันปลูก (2560) ศึกษาปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการทหาร พบว่า ปัจจัยด้านความมั่นคงและความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชามีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ

พัชรีพันธุ์ แตงไทย (2564) ศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานมากที่สุด

อัครเดช ไม้จันทร์ (2560) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมการผลิต พบว่า ปัจจัยด้านค่าตอบแทนและสภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน

จากการทบทวนงานวิจัยในประเทศพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาปัจจัยแรงจูงใจในบริบทขององค์กรภาครัฐและเอกชนทั่วไป แต่ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบกค่อนข้างจำกัด

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

Hackman และ Oldham (1976) ศึกษาแรงจูงใจผ่านลักษณะงาน (Job Characteristics Model) พบว่า งานที่มีความท้าทายและเปิดโอกาสให้บุคลากรใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ จะช่วยเพิ่มแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงาน

Wright และ Davis (2003) ศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรภาครัฐ พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานและรูปแบบการบริหารมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

Judge et al. (2017) ศึกษาทัศนคติในการทำงานและความพึงพอใจในการทำงาน พบว่า แรงจูงใจภายในมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อองค์กร

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศพบว่า แรงจูงใจในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในหลายบริบท อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในการศึกษาภายในหน่วยงานด้านความมั่นคงของไทย

6. สรุปสาระสำคัญและช่องว่างการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แรงจูงใจในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ทั้งในองค์กรภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะปัจจัยด้านลักษณะงาน ความรับผิดชอบ ความมั่นคง และสภาพแวดล้อมในการทำงาน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ศึกษาในบริบทขององค์กรทั่วไปหรือหน่วยงานการศึกษา ขณะที่งานวิจัยเกี่ยวกับบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบกยังมีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งบริบทของหน่วยงานด้านความมั่นคงมีลักษณะเฉพาะด้านระบบบังคับบัญชา ภารกิจ และวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างจากองค์กรทั่วไป

ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์และแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการและสร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรด้านความมั่นคงของไทยให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ แรงจูงใจในการทำงาน และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก รวมทั้งวิเคราะห์อิทธิพลของลักษณะทางประชากรศาสตร์และแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก ประกอบด้วย ข้าราชการทหาร พนักงานราชการ และลูกจ้างในสังกัดกรมสรรพาวุธทหารบก

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก จำนวน 400 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Yamane (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างที่ระดับ 0.05 (e = 0.05) ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยแจกแบบสอบถามให้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ของกรมสรรพาวุธทหารบก และสมัครใจตอบแบบสอบถาม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงาน ประกอบด้วย ด้านความสำเร็จของงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านลักษณะงาน ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านตำแหน่งงาน ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านความมั่นคง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ด้านคุณภาพงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) แบบสอบถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert (1967) จำนวน 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับมากกว่า 0.70 แสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2569 โดยดำเนินการขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนการเก็บข้อมูล หลังจากได้รับอนุญาต ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามทั้งในรูปแบบเอกสารและแบบออนไลน์ให้แก่บุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 400 ชุด คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 100 และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ แรงจูงใจในการทำงาน และประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) การ

วิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ก่อนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของตัวแปร ได้แก่ การตรวจสอบปัญหา Multicollinearity โดยพิจารณาค่า Tolerance และ Variance Inflation Factor (VIF) รวมทั้งตรวจสอบความเป็นอิสระของค่าคลาดเคลื่อนด้วยค่า Durbin-Watson เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 53.20) มีช่วงอายุระหว่าง 30 – 49 ปี (ร้อยละ 44.45) ด้านสถานภาพสมรสเป็นสัดส่วนหลักของกลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ 56.00) และมีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 49.20) สำหรับข้อมูลด้านรายได้ พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท (ร้อยละ 38.20) ในมิติด้านการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งประเภทลูกจ้างประจำ (ร้อยละ 44.50) โดยมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 10 ปี (ร้อยละ 56.00)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการทำงาน ผลการศึกษาระดับแรงจูงใจในการทำงานตามแนวคิดทฤษฎีสองปัจจัย (Two-Factor Theory) สามารถจำแนกผลได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.51, เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านลักษณะงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{x}$ = 4.51) รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบ ($\overline{x}$ = 4.50) และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ($\overline{x}$ = 4.49) ตามลำดับ

2.2 ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านนโยบายและการบริหารงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{x}$ = 4.57) รองลงมาคือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\overline{x}$ = 4.55) ส่วนด้านความมั่นคงและด้านตำแหน่งงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{x}$ = 4.51)

3. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.52) เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า ด้านคุณภาพงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{x}$ = 4.54) รองลงมาคือ ด้านเวลา ($\overline{x}$ = 4.52) และ

ด้านค่าใช้จ่าย ($\overline{x}$ = 4.51) สำหรับด้านปริมาณงานแม้จะมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.73 แต่เมื่อเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายยังคงจัดอยู่ในระดับมาก

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลต่อความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งงานที่สูงขึ้นของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ปัจจัยลักษณของประชากรศาสตร์	t-test	F-test	P-Value
เพศ	-5.223		0.000**
อายุ		1.330	0.264
สถาพภาพสมรส		1.759	0.174
วุฒิการศึกษา		0.787	0.456
รายได้		1.901	0.930
ตำแหน่งงาน		4.958	0.002*
ระยะเวลาการปฏิบัติงาน		0.50	0.985

* P< .05, ** P<0.01

จากตารางที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้าน เพศ มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p < 0.01$) และด้าน ประเภทตำแหน่งงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < 0.05$$ในขณะที่ปัจจัยด้านอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาการปฏิบัติงาน ไม่พบความแตกต่างของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าใน

บริบทของกรมสรรพาวุธทหารบก ปัจจัยด้านเพศและประเภทตำแหน่งงานเป็นตัวแปรสำคัญเชิงประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติภารกิจอย่างมีนัยสำคัญ

สมมติฐานที่ 2 แรงจูงใจในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณก่อนดำเนินการทดสอบสมมติฐาน โดยเฉพาะการตรวจสอบความเป็นอิสระของค่าคลาดเคลื่อน (Independence of Errors) เพื่อป้องกันปัญหาความสัมพันธ์ในตัวเองของความคลาดเคลื่อน (Autocorrelation) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความถูกต้องของผลการวิเคราะห์ทางสถิติ ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติ Durbin-Watson ในการตรวจสอบ พบว่าค่า Durbin-Watson มีค่าอยู่ระหว่าง 1.79 ถึง 1.83 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ คืออยู่ระหว่าง 1.50 ถึง 2.50 แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนของแบบจำลองมีความเป็นอิสระจากกัน และไม่มีปัญหา Autocorrelation จึงสามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้อย่างเหมาะสม

จากผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นดังกล่าว สรุปได้ว่าข้อมูลมีคุณสมบัติครบถ้วนตามข้อกำหนดของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยจึงดำเนินการทดสอบสมมติฐานเพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบกต่อไป

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานทั้ง 12 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบกได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่า F เท่ากับ 44.65 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้ร้อยละ 36 ($R^2 = 0.36$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจในการทำงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในระดับค่อนข้างสูง

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักอิทธิพลสัมพัทธ์ (Standardized Coefficients: Beta) พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านลักษณะงาน ($\beta = 0.209$) ด้านความมั่นคงในการทำงาน ($\beta = 0.208$) และด้านความรับผิดชอบในงานที่ทำ ($\beta = 0.197$) ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า หากบุคลากรได้รับมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความสามารถ มีความมั่นคงในอาชีพ และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ จะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มสูงขึ้น

นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านความสำเร็จของงาน ด้านตำแหน่งงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน และด้านการยอมรับนับถือ ต่างมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจทั้งปัจจัยภายในและภายนอกล้วนมีส่วนสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก

อภิปรายผล

อิทธิพลของคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ ผลการศึกษาที่พบว่า เพศ และ ตำแหน่งงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน สะท้อนถึงบริบทเฉพาะของหน่วยงานด้านความมั่นคง ซึ่งภารกิจส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้กำลังพลและทักษะทางเทคนิคในสายสรรพาวุธ ความแตกต่างทางเพศอาจส่งผลต่อการได้รับมอบหมายงานที่แตกต่างกันตามวงรอบการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Robbins และ Judge (2020) เกี่ยวกับอิทธิพลของความแตกต่างรายบุคคลต่อพฤติกรรมองค์กร

ในส่วนของ ตำแหน่งงาน ที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ อธิบายได้ด้วยทฤษฎีบทบาทหน้าที่ (Role Theory) เนื่องจากข้าราชการทหาร ลูกจ้าง และพนักงานราชการมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ (Scope of Authority) และความคาดหวังจากองค์กรที่ต่างกัน ส่งผลต่อแรงกดดันและแรงขับดันในการผลิตผลงาน (Wright & Davis, 2003) ส่วนปัจจัยอื่น ๆ เช่น อายุและอายุงานที่ไม่พบความแตกต่าง อาจเป็นเพราะกรมสรรพาวุธทหารบกมีระบบการทำงานที่เป็นมาตรฐาน (Standard Operating Procedures: SOPs) ซึ่งกำกับให้บุคลากรต้องปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานเดียวกันโดยไม่ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะส่วนบุคคล (Judge et al., 2017)

อิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงาน ผลการวิจัยยืนยันว่าทั้ง ปัจจัยจูงใจ และ ปัจจัยค้ำจุน เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับทฤษฎีของ Herzberg et al. (1959) โดยเฉพาะ ด้านลักษณะงาน และ ด้านความรับผิดชอบ ที่เป็นตัวแปรพยากรณ์สำคัญ ชี้ให้เห็นว่าบุคลากรกรมสรรพาวุธฯ ให้ความสำคัญกับคุณค่าของงานที่ทำ (Meaning of Work) หากงานที่ปฏิบัติมีความท้าทายและเปิดโอกาสให้แสดงความสามารถ จะ

ส่งผลให้เกิดความทุ่มเทในการทำงานสูงขึ้น สอดคล้องกับ Job Characteristics Model ของ Hackman และ Oldham (1976)

นอกจากนี้ ด้านความมั่นคง และ การปกครองบังคับบัญชา (ปัจจัยค้ำจุน) มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพสูงเช่นกัน เนื่องจากในวัฒนธรรมองค์กรทหาร ระบบบังคับบัญชา (Chain of Command) และสวัสดิการความมั่นคงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยลดความวิตกกังวล และสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวัตร เป็งวันปลูก (2560) และ พัชรี พันธุ์แตงไทย (2564) ที่เน้นย้ำว่าความสัมพันธ์ในทีมและการสนับสนุนจากผู้บริหารเป็นปัจจัยหนุนเสริมประสิทธิภาพการทำงานในหน่วยงานภาครัฐ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก ศึกษาระดับแรงจูงใจในการทำงานและระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน รวมทั้งวิเคราะห์อิทธิพลของลักษณะทางประชากรศาสตร์และแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบก โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 31–40 ปี มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในระดับปานกลาง และมีระยะเวลาการปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี

ผลการศึกษาระดับแรงจูงใจในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านความรับผิดชอบ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ขณะที่ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมสรรพาวุธทหารบกโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านคุณภาพของงานและด้านความตรงต่อเวลา

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า แรงจูงใจในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรด้านความมั่นคง ดังนั้น หน่วยงานควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบแรงจูงใจ การสร้างความก้าวหน้าในสายอาชีพ การเสริมสร้าง

ขวัญกำลังใจ และการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรอย่างยั่งยืน **ข้อเสนอแนะ 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ (Policy and Managerial Implications)** 1.1 การบริหารจัดการความหลากหลายและตำแหน่งงาน จากผลการศึกษาที่พบว่าเพศและตำแหน่งงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ กรมสรรพาวุธทหารบกควรปรับใช้กลยุทธ์ การบริหารงานตามฐานสมรรถนะ (Competency-based Management) โดยพิจารณามอบหมายภารกิจที่สอดคล้องกับคุณลักษณะเฉพาะและขีดความสามารถของบุคลากรในแต่ละกลุ่มตำแหน่ง แทนการใช้แนวทางบริหารจัดการแบบรวมศูนย์ (One-size-fits-all) นอกจากนี้ ควรพัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่คำนึงถึงบริบทและความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นธรรมทางจิตวิทยา (Psychological Fairness) ซึ่งจะส่งผลเชิงบวกต่อผลิตภาพของงานในภาพรวม 1.2 การยกระดับแรงจูงใจเชิงบูรณาการ หน่วยงานควรให้ความสำคัญกับการยกระดับประสิทธิภาพผ่านการบูรณาการ ปัจจัยจูงใจ และ ปัจจัยค้ำจุน อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับ ลักษณะงาน (Job Enrichment) ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ และได้รับข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับผลสำเร็จของงาน ควบคู่ไปกับการรักษาความมั่นคงในอาชีพและการบังคับบัญชาตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เพื่อลดปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจและส่งเสริมแรงขับเคลื่อนภายใน (Intrinsic Motivation) ของบุคลากร **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (Recommendations for Future Research)** 2.1 การขยายขอบเขตตัวแปรพยากรณ์ การศึกษาในอนาคตควรมีการพิจารณาตัวแปรส่งผ่าน (Mediating Variables) หรือตัวแปรกำกับ (Moderating Variables) อื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเพิ่มเติม เช่น ความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) วัฒนธรรมองค์กร หรือคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Working Life) เพื่อให้ได้แบบจำลองที่สามารถอธิบายประสิทธิภาพการทำงานในบริบทหน่วยงานความมั่นคงได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น 2.2 การพัฒนาระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน ควรมีการนำระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) มาใช้ โดยบูรณาการการสำรวจเชิงปริมาณเข้ากับการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยเชิงบริบทและปรากฏการณ์ทางสังคมภายในหน่วยงานทหารที่ไม่สามารถวัดได้ด้วยตัวเลขเพียงอย่างเดียว

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ เหมือนประเสริฐ. (2548). ทัศนคติของพนักงานที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรบริษัท คูเวต ปิโตรเลียม (ประเทศไทย) จำกัด. ใน *สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จันทร์นภา วงศ์ศรีภูมิเทศ และณกมล จันทร์สม. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทปิโตรเคมี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยรังสิต.

ฐิติรัตน์ ชะเอม. (ม.ป.ป.). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. ใน *รายงานวิจัย.* มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ณัฐวัตร เป็งวันปลูก. (2560). ปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการทหารประจำสังกัดกองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 7. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ธิดารัตน์ สินแสง และพีรพงษ์ ฟูศิริ. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน TMB ในเขตธุรกิจสมุทรปราการ. *วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ,* 3(4), 1–15.

นลพรรณ บุญฤทธิ์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

นิภาวรรณ วังคะวิง. (2562). การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเลขานุการผู้บริหารระดับสูงมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ. ใน *รายงานวิจัย.* สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

บูรณี สุริยไชย. (ม.ป.ป.). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พัชรี พันธุ์แตงไทย. (2564). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

ภักดี มะนะเวศ. (2562). *ปัจจัยส่วนบุคคล ความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.

รัชนก จันยัง. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในองค์กรไม่แสวงผลกำไร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2555). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สามลดา.

สุพัตรา ปรางบาง. (ม.ป.ป.). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อัครเดช ไม้จันทร์. (2560). *ปัจจัยที่*มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อาณัติ สังขมณี. (2555). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคลังสินค้าแผนกแพ็คกิ้ง บริษัท ทีเอสที ซันไรซ์เซอร์วิส จำกัด. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

อ้วน ตีระนันท์. (2551). *การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Best, J. W. (1981). *Research in education.* (4th ed.). Prentice-Hall.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing.* (5th ed.). Harper Collins.

Hackman, J. R., & Oldham, G. R. (1976). Motivation through the design of work: Test of a theory. *Organizational Behavior and Human Performance*, 16(2), 250–279.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis.* (8th ed.). Cengage Learning.

Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work.* (2nd ed.). John Wiley & Sons.

Judge, T. A., Weiss, H. M., Kammeyer-Mueller, J. D., & Hulin, C. L. (2017). Job attitudes, job satisfaction, and job affect: A century of continuity and change. *Journal of Applied Psychology*, 102(3), 356–374.

Katz, D., & Kahn, R. L. (1978). *The social psychology of organizations.* (2nd ed.). John Wiley & Sons.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Likert, R. (1967). The method of constructing an attitude scale. In M. Fishbein (Ed.), *Readings in attitude theory and measurement* (pp. 90–95). Wiley & Sons.

Ng, T. W. H., & Feldman, D. C. (2010). The relationships of age with job attitudes: A meta-analysis. *Personnel Psychology*, 63(3), 677–718.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory.* (3rd ed.). McGraw-Hill.

Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2020). *Organizational behavior.* (18th ed.). Pearson Education.

Wright, B. E., & Davis, B. S. (2003). Job satisfaction in the public sector: The role of the work environment. *The American Review of Public Administration*, 33(1), 70–90.

Yamane, T. (1970). *Statistics: An introductory analysis.* (2nd ed.). Harper & Row.

EFFECTIVENESS OF BLENDED LEARNING IN ENHANCING ACTIVITY DESIGN SKILLS OF PRESCHOOL EDUCATION STUDENT TEACHERS*

Ye Chen[1], Sujin Nukaew[2] and Chakkaphan Prasomsap[3]

[1]Master of Education student in Curriculum Development and Instructional Innovation, Thailand

[2-3]Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

Corresponding Author's Email: Sujin_n@rmutt.ac.th

Received 11 May 2026; Revised 3 August 2026; Accepted 5 August 2026

Abstract

The research objectives were: 1) To compare the activity design skills of the control group students before and after learning through the traditional teaching method; 2) To compare the activity design skills of the experimental group students before and after learning through Blended learning; and 3) To compare the activity design skills between the students who received Blended learning and those who received traditional teaching methods. This study employed a quasi-experimental method with a pretest-posttest control group design. The sample consisted of two intact classes of second-year Preschool Education Majors at Guangxi Modern Vocational and Technical College, totaling 100 students, with 50 students in the experimental group and 50 students in the control group. The research instruments were Traditional teaching method lesson

Citation:

* Ye Chen, Sujin Nukaew and Chakkaphan Prasomsap. (2026). Effectiveness Of Blended Learning In Enhancing Activity Design Skills Of Preschool Education Student Teachers. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 320-331.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

plan, Blended Learning lesson plan, and an Active Design Skill assessment tool. Data were collected through pre-test and post-test scores. Mean, standard deviation, paired-samples t-tests, and an independent-samples t-test were used for data analysis. The significance level was set at 0.05. The research findings were as follows: 1) The control group students' activity design skills after learning through the traditional teaching method were significantly higher than before learning at the 0.05 level; 2) The experimental group students' activity design skills after learning through Blended learning were significantly higher than before learning at the 0.05 level; and 3) The students who received Blended learning had significantly higher activity design skills than those who received traditional teaching methods at the 0.05 level.

Keywords: Blended Learning, Activity Design Skills, preschool education student teachers

Introduction

In recent years, vocational education in China has increasingly emphasized the improvement of students' professional competence through innovative instructional approaches. National policy documents have encouraged the integration of online and offline teaching to improve the quality of vocational education and strengthen students' practical abilities (General Office of the CPC Central Committee & General Office of the State Council, 2021).

In preschool teacher education, Activity Design Skills are regarded as an important professional competency. The Preschool Education Law of the People's Republic of China states that preschool teachers should be able to design and organize educational activities according to children's developmental characteristics (Standing Committee of the National People's Congress, 2024). This competency is also highlighted in the Teaching Standards for Preschool Education Majors in Higher Vocational Education (Ministry of Education of the

People's Republic of China, 2025). However, in vocational preschool education, some practical problems remain. Teaching in many professional courses is still mainly lecture-based, with limited classroom interaction and insufficient opportunities for situational practice. In the course Design and Implementation of Kindergarten Educational Activities, students' activity design is often assessed mainly through written lesson plans, with relatively less emphasis on implementation and reflection. As a result, some students still have difficulty applying theory to authentic teaching tasks, which is consistent with previous research showing that many students in preschool education programs struggle to align activity objectives with children's needs, select appropriate teaching strategies, and adapt activities to real classroom situations (Li, 2020).

Blended Learning has been widely recognized as an effective instructional model in higher education. This learning approach integrates face-to-face teaching with online learning experiences (Garrison & Kanuka, 2004) and also provides flexible learning pathways and promotes active engagement in the learning process (Graham, 2013) which is consistent with previous studies that Blended Learning can enhance students' motivation, participation, and ability to apply theoretical knowledge in practical contexts (Wang, 2022, p. 3123) and further supported by Constructivist theory and Experiential Learning theory. In particular, Experiential Learning theory emphasizes that skills are developed through practice, reflection, and revision (Kolb, 1984).

Although Blended Learning has been widely studied in higher education, empirical research examining its effectiveness in improving activity design skills among preschool education student teachers in vocational colleges remains limited. Existing studies have focused more on general academic achievement than on professional skill development in practice-oriented courses. Therefore, this study aims to study the effectiveness of Blended Learning in enhancing student teachers' activity design skills.

Objectives

1. To compare the activity design skills of the control group students before and after learning through the traditional teaching method.

2. To compare the activity design skills of the experimental group students before and after learning through Blended learning.

3. To compare the activity design skills between the students who received Blended learning and those who received traditional teaching methods.

Literature Review

1. Blended Learning

Blended Learning is the thoughtful integration of face-to-face learning experiences with online learning experiences and it also has transformative potential in higher education as the combination of the advantages of synchronous classroom interaction and asynchronous online communication to support higher levels of learning (Garrison & Kanuka, 2004,) as well as the combination of face-to-face instruction and computer-mediated instruction and it has been increasingly discussed in the literature and adopted across educational contexts (Garrison & Kanuka, 2004; Graham, 2013). In addition, blended learning environments not only support collaborative inquiry and reflective learning but also extends thinking and discourse over time and space, supports student reflection that foster meaningful educational experiences (Vaughan et al., 2023).

2. Activity Design Skills

In preschool teacher education, activity design is a key competence since it reflects student teachers' ability to translate pedagogical knowledge into teaching practice which is consistent with the description of Fill et al. (2008) that designing a learning activity requires teachers to specify its context, pedagogical approach, tasks, tools, resources, interactions, and participant roles. Experiential

learning theory suggests that professional skills can be strengthened through cycles of practice, reflection, and improvement (Kolb, 1984). It could be said that the development of activity design skills requires both theoretical guidance and practical experience. However, research specifically examining activity design skills among preschool education students in vocational colleges remains limited, the further investigation is needed to examine the effectiveness of blended learning in this context.

Methodology

1. Research design

This study employed a quasi-experimental method with a pretest-posttest control group design to examine the effectiveness of Blended Learning compared with the Traditional teaching method in improving students' Activity Design Skills. The independent variable was instruction approaches consisting with Traditional method and Blended learning while the dependent variable was the Activity Design Skills.

2. Population and sample

The population consisted of five classes (250 students) of second-year Preschool Education Majors at Guangxi Modern Vocational and Technical College in the first semester of 2025. Using cluster random sampling, two intact classes (100 students) were selected as the sample. One class (n = 50) was assigned to the experimental group and the other (n = 50) to the control group. Both groups completed a pre-test and a post-test.

3. Research instrument

The research instruments were Traditional teaching method lesson plan, Blended Learning lesson plan, as well as an Active Design Skill assessment tool. Both approaches consisted of the same six modules in the course Design and

Implementation of Kindergarten Educational Activities. Parallel lesson plans were developed for the two conditions so that only the instructional mode differed.

The specific teaching process in Blended learning followed the sequence: 1) Pre-class stage (online learning, preparation and guiding), 2) In-class stage (face-to-face instruction and practical application), and 3) Post-class stage (online consolidation and evaluation feedback). Both instructional management plans were examined the content validity by the experts, using the Item-Objective Congruence (IOC) index. The overall IOC values of both lesson plans equal to 1.00, indicating the high content validity.

The Active Design Skills assessment was a five-point Likert scale rubric scoring consisting of 6 dimensions: Alignment of Objectives with Learning Goals, Developmental Appropriateness, Instructional Design and Structure, Application of Activity Design Principles, Practical Feasibility, and Reflection and Improvement. The rubric was aligned with the course syllabus and learning objectives. Content validity was established through expert review using the IOC method. All items achieve IOC value 1.00, indicating a strongly consistent of content validity and effectiveness in reflecting students' skills in active designing.

4. Data Collection

Data were collected during the first semester of 2025. The intervention lasted six weeks, with one 90-minute lesson per week. The experimental group received Blended Learning whereas the control group received the Traditional teaching method. Both groups received the pretest to evaluate the Active Design Skills before starting the class and after the completion of the instructional intervention and both had posttest to assess the skills development.

To ensure intervention integrity, both groups were taught during the same period using the same course content, lesson objectives, task requirements, instructional materials, assignment formats, assessment criteria, and feedback

standards. Before data collection, permission was obtained from the college, and all participants were informed of the purpose and procedures of the study.

5. Data Analysis

Based on the data obtained from the experiment, mean and standard deviation were used to describe students' Activity Design Skills. Paired-samples t-tests were used to compare pre-test and post-test scores within each group, and an independent-samples t-test was used to compare post-test scores between groups. The significance level was set at 0.05.

Results

This section presents the results of the statistical analyses conducted to examine the effectiveness of the Traditional teaching method and Blended Learning in improving students' Activity Design Skills according to the objectives of this study.

1. The comparison results of the Activity Design skill of students before and after learning through Traditional teaching method as shown in table 1.

Table 1 Comparison of Activity Design Skills before and after learning through Traditional teaching method

Traditional teaching method	*n*	$\bar{x}$	*S.D.*	*D*	*t-test*	*p*
Pre-test	50	15.08	2.71	4.08	7.816	.0000
Post-test	50	19.88	2.26			

* $p<0.05$

From table 1, the results show that the mean score of the pre-test was 15.08 (S.D.= 2.71), while the mean score of the post-test increased to 19.88 (S.D.= 2.26). The findings indicate that students' Activity Design Skills improved after

learning through the Traditional teaching method and the difference was statistically significant at the 0.05 level.

2. The comparison results of the Activity Design skill of the students before and after learning through Blended learning. The result was shown as in table 2.

Table 2 Comparison of Activity Design Skills before and after learning through Blended Learning

Blended learning	n	$\bar{x}$	*S.D.*	*D*	*t-test*	*p*
Pre-test	50	15.94	2.87	7.90	17.409	.0000
Post-test	50	23.84	2.36			

* p<0.05

Based on table 2, the results show that the mean score increased from 15.94 (S.D. = 2.87) to 23.84 (S.D. = 2.36). The students' Activity Design Skills were significantly higher after participating in Blended Learning at the 0.05 level. This indicates that Blended Learning led to a substantial improvement in Activity Design Skills.

3. Comparison results of the Activity Design skill between Blended learning and Traditional teaching method. The result was shown as in table 3.

Table 3 Comparison of Post-test Activity Design Skills Between Groups

Group	*n*	$\bar{x}$	*S.D.*	*D*	*95% CI*	*t*	*df*	*p*
Traditional teaching method	50	19.88	2.26	3.96	4.876 ~ 3.044	8.579	98.000	.000
Blended learning	50	23.84	2.36					

Total	100	21.86	3.04

* p<0.05

The results in Table 3 show that the mean post-test score of the experimental group was 23.84 (S.D.= 2.36), whereas the mean post-test score of the control group was 19.88 (S.D. = 2.26). The findings indicate that students in the Blended Learning group achieved significantly higher Activity Design Skills than those in the Traditional teaching group and the difference was statistically significant at the 0.05 level. These findings suggest that Blended Learning was more effective than the Traditional teaching method in improving students' activity design skills.

Discussion

Regarding to the first objective, the traditional teaching group significantly improved their activity design skills after the intervention. This suggests that this teaching method still has value in helping students build basic knowledge of activity design since activity design skills require students to understand objectives, content organization, instructional steps, and evaluation before applying them in practice. In addition, Schwerdt and Wuppermann (2011) and Lessani et al. (2017) suggested that traditional teaching can still support learning in some contexts including activity design as Li (2020) noted that preschool education students often have difficulty in designing teaching activities.

The results of the study in relation to the second objective indicate that Blended Learning group significantly improved their activity design skills after the intervention. This insists that Blended Learning was effective in enhancing activity design skills. One possible explanation is that Blended Learning combines face-to-face teaching with online learning experiences, which supports flexible learning and active engagement (Garrison & Kanuka, 2004). This learning approach

not only provides flexible learning pathways (Graham,2013) but also improves students' motivation, participation, and practical application of knowledge (Wang, 2022) which is consistent with Kolb (1984) that skills develop through practice, reflection, and revision.

With respect to the third research objective, the Blended Learning group achieved significantly higher post-test scores than the Traditional teaching group. This means that although both methods were effective, Blended Learning was more effective in enhancing activity design skills. A possible reason is that Blended Learning combines the strengths of face-to-face instruction and computer-mediated instruction, giving students more opportunities for preparation, participation, and practice (Graham, 2006). Vaughan et al. (2023) also noted that blended learning environments support communication, collaboration, reflection, and inquiry. Therefore, Blended Learning may provide a more interactive and practice-oriented environment for developing activity design skills.

Recommendation

Based on the findings of this study, several recommendations are proposed:

First, teachers should systematically implement Blended Learning by integrating pre-class online learning, in-class practice, and post-class reflection. Providing clear learning tasks, collaborative activities, and timely feedback can help students improve their Activity Design Skills through continuous practice.

Second, vocational colleges and teacher education programs should encourage the application of Blended Learning in professional courses related to instructional design. Institutions should provide digital learning platforms, technical support, and professional training to assist teachers in implementing blended teaching effectively.

Third, future research should involve larger samples from different institutions and extend the duration of instructional interventions to examine long-term effects. Additional variables such as learning motivation, teaching confidence, and reflective ability may also be explored to better understand the impact of Blended Learning on professional skill development.

References

Garrison, D. R., & Kanuka, H. (2004). Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. *The Internet and Higher Education*, 7(2), 95–105. https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2004.02.001

General Office of the CPC Central Committee, & General Office of the State Council. (2021, October 12). *Opinions on promoting the high-quality development of modern vocational education*. https://www.gov.cn/zhengce/2021-10/12/content_5642120.htm

Graham, C. R. (2006). *Blended learning systems: Definition, current trends, and future directions*. In C. J. Bonk & C. R. Graham (Eds.), The handbook of blended learning: Global perspectives, local designs (pp. 3–21). Pfeiffer.

Graham, C. R. (2013). *Emerging practice and research in blended learning*. In M. G. Moore (Ed.), Handbook of distance education (3rd ed., pp. 333–350). Routledge.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.

Lessani, A., Yunus, A. S. M., & Bakar, K. A. (2017). Comparison of new mathematics teaching methods with traditional method. *PEOPLE: International Journal of Social Sciences*, 3(2), 1285–1297. https://doi.org/10.20319/pijss.2017.32.12851297

Li, X. F. (2020). Research on preschool education students' ability to design collective teaching activity plans: A teaching practice case of the Excellence Program experimental class in the course Integration and Guidance of Kindergarten Activities. *Journal of Liupanshui Normal University*, 32(6), 88–92. https://doi.org/10.16595/j.1671-055X.2020.06.014

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2025, February 11). *MOE unveils 758 professional teaching standards for vocational education*. https://en.moe.gov.cn/news/press_releases/202502/t20250219_1179697.html

Schwerdt, G., & Wuppermann, A. C. (2011). Is traditional teaching really all that bad? A within-student between-subject approach. *Economics of Education Review*, 30(2), 365–379. https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2010.11.005

Standing Committee of the National People's Congress. (2024, November 8). *Preschool Education Law of the People's Republic of China*. https://www.spp.gov.cn/spp/fl/202411/t20241109_671656.shtml

Vaughan, N. D., Dell, D., Cleveland-Innes, M., & Garrison, D. R. (2023). *Principles of blended learning: Shared metacognition and communities of inquiry*. AU Press. https://doi.org/10.15215/aupress/9781771993920.01

Wang, J. Y. (2022). Teaching design and implementation of blended curriculum based on students' vocational ability training: Taking the "Analysis of Consumer Behavior" course as an example. *Advances in Education*, 12(8), 3118–3123. https://doi.org/10.12677/ae.2022.128477

CRAFT TRANSLATION AND MARKET VERIFICATION OF THE CHU PHOENIX IN ART TOY*

Cheng Tinghao[1] and Pensiri Chartniyom[2]

[1-2]**Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Thailand**

Corresponding Author's Email: oliver000213@gmail.com

Received 25 May 2026; Revised 2 June 2026; Accepted 4 June 2026

Abstract

The Chu Phoenix is one of the most recognizable spiritual symbols of Chu culture. Its imagery embodies the Chu people's cultural imagination of the phoenix, life, ascension, guardianship, and rebirth. This paper takes the Chu Phoenix art toy prototype as the research object and discusses how a traditional Chu cultural image can be transformed into contemporary character design, 3D-printed prototyping, lacquer-based craft expression, packaging communication, exhibition presentation, and audience evaluation.

Based on the Tiger-Base Bird-Stand Drum as the cultural prototype, the study extracts the symbolic structure of "phoenix above the tiger" and translates it into a contemporary art toy form composed of a female figure, a phoenix-inspired cloak, and a crouching tiger base. In response to the tension between rapid digital prototyping and the material authenticity of traditional lacquer craft, three-view drawings, digital modeling, model disassembly, STL export, 3D printing, and lacquer finishing were used to complete and verify the physical prototype. Traditional lacquer techniques were applied to strengthen material expression and cultural memory. The exhibition-based questionnaire evaluation

Citation:

* Cheng Tinghao and Pensiri Chartniyom. (2026). Craft Translation And Market Verification Of The Chu Phoenix In Art Toy. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 332-351.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

(N = 168) further indicated strong youth-oriented communication potential. The findings suggest that the Chu Phoenix Series offers an operational model for translating Chu heritage into youth-oriented cultural products through cultural structure translation, digital prototyping, lacquer-based surface language, and art toy communication mechanisms.

Keywords: Chu Phoenix, art toy design, 3D printing, lacquer craft, young market

Introduction

Chu culture is an important representative of ancient regional culture in southern China. Its artistic language is often described as romantic, mysterious, dynamic, and highly decorative. Within this cultural system, the phoenix is not simply an ornamental pattern, but a core symbolic image related to ancestor worship, sun worship, shamanic belief, and the idea of spiritual ascension. Phoenix imagery repeatedly appears in Chu lacquerware, silk textiles, bronzeware, ritual objects, and decorative motifs, forming a distinctive visual tradition (Liu & Su, 2022).

Among the many Chu artifacts, the Tiger-Base Bird-Stand Drum is one of the most significant cultural prototypes. The object is composed of a tiger base, phoenix birds, and a suspended drum. Its vertical structure can be understood as a symbolic order in which the tiger represents earthly strength, guardianship, and stability, while the phoenix represents spiritual elevation, renewal, and transcendence. This structure is therefore not only a visual arrangement, but also a cultural metaphor of the relationship between force and spirit, ground and sky, material support, and ritual imagination (Luo & Song, 2024).

In contemporary cultural and creative industries, the transformation of traditional culture should not remain at the level of copying decorative patterns or miniaturizing museum artifacts. Especially for young consumers aged between 18 and 35, cultural products need stronger visual recognition, emotional value,

social shareability, and collectability. Art toys have developed rapidly in recent years as a cultural consumption form combining character design, limited editions, collectible mechanisms, and emotional projection. They provide a suitable medium for translating traditional cultural symbols into contemporary visual forms (China Cultural Relics Exchange Center, 2023; Xu & Lei, 2025).

Based on this context, this paper focuses on the Chu Phoenix Series and examines its design process from cultural prototype to art toy character. It further discusses the role of 3D modeling, 3D printing, lacquer finishing, packaging, blind-box character cards, exhibition presentation, and questionnaire evaluation. Compared with ordinary cultural souvenirs, the Chu Phoenix Series is significant because it does not directly reproduce the Tiger-Base Bird-Stand Drum. Instead, it extracts the symbolic logic of the artifact and uses contemporary character design and traditional craft surfaces to make Chu culture more approachable, collectible, and communicable for young audiences (Koljonen et al., 2019).

Accordingly, this study asks three related questions: how can the symbolic structure of the Tiger-Base Bird-Stand Drum be translated into a recognizable art toy character; how can 3D-printed prototyping and lacquer finishing be integrated without weakening cultural authenticity; and which factors most influence young audiences' perception of cultural value, craft value, and market acceptance.

Objectives

1. To synthesize the structural and aesthetic rules of the Tiger-Base Bird-Stand Drum and the Chu Phoenix motif, especially the symbolic relationships among phoenix worship, tiger guardianship, black-red lacquer aesthetics, and spiritual ascension.

2. To establish a transferable digital-craft integration pathway for translating the Chu Phoenix motif into contemporary art toy design through

three-view drawing, 3D modeling, model disassembly, 3D printing, lacquer finishing, and series-based color variations.

3. To identify the main factors influencing cultural recognition, craft perception, brand communication, and youth-market acceptance of the Chu Phoenix Series through packaging, blind-box cards, exhibition presentation, and questionnaire feedback.

Literature Review

1. Chu Phoenix Symbol and the Tiger-Base Bird-Stand Drum

Chu culture has long been recognized for its openness, regional imagination, shamanic belief, and highly developed craft traditions. Previous studies on Chu lacquerware and artifact design emphasize that Chu objects are not merely functional vessels, but symbolic media that connect ritual, mythology, material craft, and visual imagination. In this context, the phoenix has particular importance because it is related to ancestor worship, the cult of the sun and fire, and the Chu people's spiritual imagination of ascent and rebirth (Yang, 2023).

2. Art Toys, Character Design, and Youth-Oriented Cultural Products

Character design studies often emphasize silhouette recognition, proportion, personality, color system, and story integration. For art toys, these principles become even more important because the product must be quickly recognizable, emotionally engaging, collectible, and suitable for repeated visual communication. Art toys are not ordinary toys. They operate between design object, collectible item, cultural symbol, and lifestyle product (Sloan, 2015).

For young audiences, cultural products need more than historical information. They need characters, stories, visual identity, and emotional value. The art toy format allows traditional symbols to become more approachable through stylized bodies, clear silhouettes, multiple colorways, limited editions,

and social-media-friendly presentation. This makes art toys a useful medium for the contemporary communication of Chu culture (China Cultural Relics Exchange Center, 2023; Xu & Lei, 2025).

Taken together, these studies indicate that heritage-based art toy design should not be understood as a simple transfer of visual motifs. Its key challenge is to balance three tensions: cultural authenticity and pop-cultural consumption, digital efficiency and handcraft value, and symbolic recognition and market readability. The Chu Phoenix Series is positioned within this intersection by combining artifact structure, character design, 3D-printed prototyping, and lacquer-based surface language.

3. Lacquer Craft, Digital Prototyping, and Surface Language

Chu lacquerware is one of the most representative craft achievements of Chu culture. Its black-red palette, glossy surface, dynamic patterns, and sophisticated finishing techniques form a strong material memory. In contemporary design, lacquer craft can provide cultural depth that ordinary industrial coloring cannot easily achieve (Liu & Su, 2022).

At the same time, 3D modeling and 3D printing provide a modern method for quickly realizing complex character forms. Digital prototyping can produce the basic structure of the art toy, while lacquer finishing can transform the printed body into a craft-based cultural object. The integration of digital manufacturing and lacquer craft is therefore central to the Chu Phoenix Series.

Methodology

1. Research Design

This paper adopts a practice-based design research approach, combining literature research, artifact analysis, design practice, craft experimentation, exhibition observation, and questionnaire evaluation. Literature research was used to establish the theoretical basis for design translation. Relevant materials

on Chu culture, Chu lacquerware, phoenix motifs, the Tiger-Base Bird-Stand Drum, art toy design, and youth-oriented cultural consumption were reviewed and summarized.

Artifact and image analysis was conducted with the Tiger-Base Bird-Stand Drum as the primary object. Instead of aiming at archaeological reconstruction, the study extracted major cultural and visual elements from the artifact, including the tiger, phoenix, drum, black-red lacquer palette, upward posture, ritual structure, and guardian symbolism (Luo & Song, 2024).

The research process followed a sequential workflow: literature review and artifact analysis, extraction of symbolic design elements, three-view character drawing, digital modeling and part disassembly, 3D printing, lacquer surface experimentation, packaging and card communication design, public exhibition, and questionnaire-based evaluation.

2. Design Practice and Prototype Development

The design practice included the development of the Chu Phoenix character through three-view drawings, digital modeling, model disassembly, STL export, and 3D printing. The process clarified the front, side, and back views of the character, defined the relationship between the female figure, phoenix cloak, and tiger base, and ensured that the final model could be printed and assembled (Sloan, 2015).

Craft experimentation was carried out on the 3D-printed body. The printed components were sanded, coated, dried, polished, decorated, and assembled. Black-red lacquer, gold leaf, eggshell inlay, and Xi-pi lacquer effects were applied to test how traditional lacquer surface language could be adapted to a contemporary art toy prototype.

For technical replication, the model was divided into the figure, phoenix-inspired cloak, and tiger base before STL export and dimensional checking. The final printed prototype was set at 33 cm in height. Before lacquering, the 3D-

printed surface was treated with 400-grit sandpaper to reduce visible layer lines while retaining slight micro-roughness for lacquer adhesion. Filtered raw lacquer was applied through repeated brushing, natural drying, light sanding, and polishing; the basic lacquer surface was built through at least five coating cycles, while the Xi-pi version required approximately twenty alternating lacquer layers before controlled polishing revealed the underlying pattern.

3. Exhibition and Questionnaire Evaluation

The evaluation stage connected the prototype with public exhibition and questionnaire feedback. The questionnaire examined audience familiarity with Chu culture and traditional handicrafts, recognition of Chu cultural features, perception of lacquer craft texture, evaluation of the CHUVOY Lab brand strategy, willingness to share the product on social media, and acceptable price range. This method allowed the design outcome to be evaluated in relation to both cultural communication and youth-market response.

For the exhibition-based survey, 201 questionnaires were collected through on-site QR-code scanning during public presentations in Wuhan. After excluding responses outside the target young-market age range, 168 valid questionnaires from respondents aged 20-35 were retained. The questionnaire used multiple-choice questions, 4-point agreement or effectiveness scales, a 5-level craft-preference scale, price-range selection, and open-ended comments. The data were analyzed mainly through descriptive statistics, including percentages and frequency distributions.

Results

1. Cultural Prototype and Character Translation of the Chu Phoenix Series

The core source of the Chu Phoenix Series is the Tiger-Base Bird-Stand Drum. The artifact is composed of a lower tiger base, upper phoenix forms, and

a suspended drum. The tiger represents earthbound strength, protection, and stability, while the phoenix suggests spiritual elevation, transformation, and renewal. The drum is connected with ritual, music, and ceremonial space. In the Chu Phoenix Series, these elements are not copied mechanically. They are translated into a composite structure of female figure, phoenix-inspired cloak, and crouching tiger base.

The female figure is placed at the visual center of the design. Her upright posture and crossed arms convey confidence, calmness, and mystery, echoing the elegance and transcendence of the phoenix. The phoenix cloak is transformed from the imagery of bird wings and the ritual drum. Instead of existing as a separate object, it becomes part of the character's body and creates a visual effect of human-phoenix integration. The crouching tiger base preserves the supporting function of the original artifact. Its low posture, open mouth, and curling tail strengthen the sense of guardianship and power.

This design process represents a shift from artifact structure to character structure. What the Chu Phoenix Series preserves is not the detailed appearance of the artifact, but the symbolic logic of "tiger supporting phoenix" and "earthly force carrying spiritual ascension." Through this transformation, the Chu Phoenix is no longer only a totemic image within an ancient ritual object. It becomes a contemporary art toy character with posture, personality, and emotional projection.

2. 3D-Printed Lacquer Prototype of the Chu Phoenix Series Development

The prototype development of the Chu Phoenix Series began with three-view drawings. The front, side, and back views clarified the proportions, posture, and structural relationship of the character. During digital modeling, the human body, phoenix cloak, and tiger base were gradually integrated. The human figure adopted a stable art toy proportion, while the phoenix cloak expanded outward

to create a wing-like silhouette. The tiger base was modeled as a low sculptural form that provides both cultural meaning and physical stability (Figure 1).

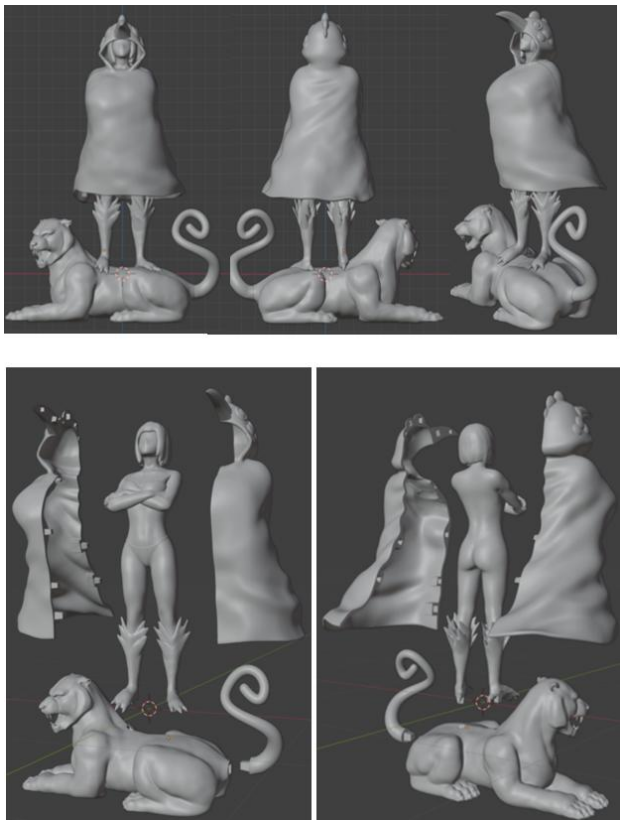

Figure 1 Model disassembly for 3D printing.
(Source: Designed by the researcher)

After the unified model was completed, the design entered the stage of model disassembly. The figure, cloak, and tiger base were separated into printable parts. This disassembly was not only a technical step, but also a design strategy. It reduced printing risk, made surface sanding and lacquer application easier, and allowed the final object to be assembled more accurately. The modular joints followed a logic similar to mortise-and-tenon connection, which also echoed the hidden structural logic of traditional objects.

The separated parts were exported as STL files and checked for scale, alignment, volume accuracy, and joint position. After printing, the physical components clearly showed the relationship between the female figure, phoenix cloak, and tiger base. The final prototype was set at a height of 33 cm. This size was large enough for hand sanding, lacquer coating, polishing, and decorative application, while still remaining suitable as an art toy prototype (Figure 2).

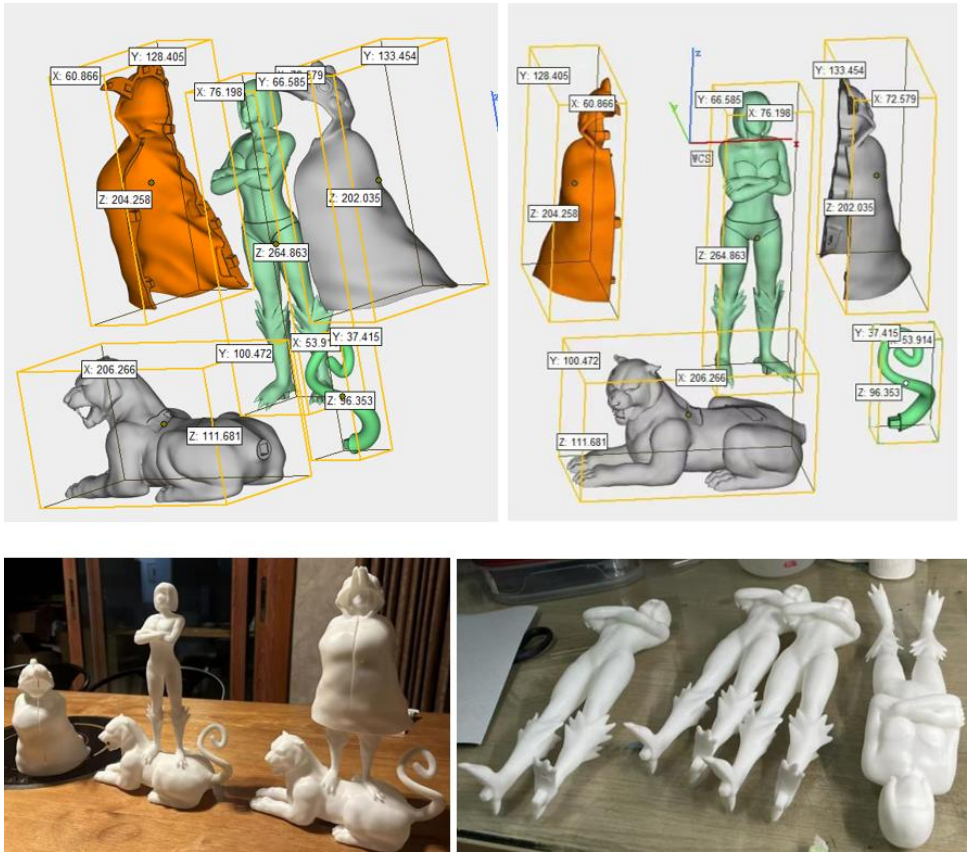

Figure 2 STL export and 3D-printed components of the Chu Phoenix Series. (Source: Designed by the researcher)

After 3D printing, the Chu Phoenix Series entered the lacquer finishing stage. This stage is the most important part of the integration between traditional

craft and modern technology. Although 3D printing can efficiently produce complex forms, the surface of printed resin usually shows layer lines and an industrial material feeling. If the object is only spray-painted, it may remain at the level of a normal model. Therefore, this study uses lacquer craft as a surface language to transform the 3D-printed body into a cultural medium related to Chu lacquer aesthetics.

The first step was surface conditioning. The printed parts were sanded to remove obvious layer lines and support marks. However, the surface was not polished into a perfect mirror finish at this stage. A slight micro-roughness was intentionally retained to improve the adhesion of the lacquer layer. After surface conditioning, several rounds of thin coating, natural drying, light sanding, and polishing were applied to build a stable lacquer base.

Chu Phoenix I and Chu Phoenix II mainly use black-red lacquer surfaces and simplified phoenix patterns. Chu Phoenix I adopts black as the dominant tone, with gold edging and red patterns, creating a solemn, mysterious, and restrained character. Chu Phoenix II reverses the relationship by using red as the main tone and black patterns rising upward, creating a warmer, stronger, and more ceremonial atmosphere. The two versions form different emotional expressions through color reversal while maintaining one unified character structure.

Chu Phoenix III emphasizes gold-leaf and gold-powder effects. Vermilion and orange-red tones dominate the costume, while flame-shaped gold motifs rise across the surface. Gold increases visual brightness and reinforces the associations of flame, ascension, and sacredness. Chu Phoenix IV draws from eggshell inlay and mother-of-pearl-like effects. The white garment and crack-like eggshell texture create a surface between purity, antiquity, and hand-made trace. Chu Phoenix V focuses on the Xi-pi lacquer effect. Through repeated layering and controlled polishing, red, black, and yellow layers appear as interwoven veins.

This effect gives the art toy a strong sense of depth, time, and material complexity (Figure 3).

Figure 3 Eggshell Fragments Embedded into a Semi-Dry Lacquer Layer to Form the Initial Inlay Pattern. (Source: Designed by the researcher)

Together, the five Chu Phoenix prototypes create diverse surface languages within one unified form. Chu Phoenix I and II emphasize black-red graphic contrast, Chu Phoenix III emphasizes gilded ceremonial power, Chu Phoenix IV emphasizes eggshell texture, and Chu Phoenix V emphasizes layered Xi-pi lacquer. This approach is close to the art toy logic of "one form with multiple colorways," but the differences are produced through real craft processes rather than printed decoration alone (Figure 4).

Figure 4 Revealing the Xi-pi Pattern by Polishing to Expose the Underlying Lacquer Layers (Source: Designed by the researcher)

3. The Brand System of CHUVOY Lab in Exhibition Presentation and Questionnaire Evaluation

After the physical prototypes were completed, the Chu Phoenix Series was further developed within the brand system of CHUVOY Lab. In this project, packaging is not only a protective container. It is a communication medium that connects the character, the brand, and the consumer. Through packaging and blind-box character cards, the Chu Phoenix Series can move from an individual prototype toward a product system with cultural explanation, collectability, and social communication potential (Figure 5).

Figure 5 Packaging for the Chu Phoenix Series.
(Source: Designed by the researcher)

CHUVOY Lab is positioned as an experimental platform for Chu culture, contemporary art toy character design, and craft-based prototype verification. It is not intended to reproduce ancient culture directly. Rather, it functions as a laboratory for translating cultural symbols into character-based products and testing their cultural and market value. The Chu Phoenix packaging uses a restrained visual tone so that the character and lacquer surface become the focus. Compared with the Zhurong Series, which emphasizes flame, power, and action, the Chu Phoenix Series emphasizes elegance, ascension, mystery, and craft texture (Yang, 2023).

The blind-box character card serves as a secondary communication medium. It can include the character name, series number, cultural source, craft explanation, and QR code. For example, the card of Chu Phoenix III can explain the relationship between gilding and sacred flame, Chu Phoenix IV can introduce

eggshell inlay and crack texture, and Chu Phoenix V can explain the process of layered Xi-pi lacquer. In this way, the character card becomes a lightweight educational and collectible medium.

The blind-box mechanism also supports series-based consumption and social communication. The Chu Phoenix Series adopts a single-form, multiple-surface strategy. All versions share the same cultural prototype, but each version has a different lacquer expression. This strategy keeps brand recognition consistent while allowing collectors to value the uniqueness of each surface treatment.

To verify the communicative effect of the Chu Phoenix Series, the prototypes were presented in public exhibitions and evaluated through questionnaires. Exhibition presentation allows the prototypes to move from the studio into real public space. Visitors can observe, photograph, discuss, and respond to the designs immediately. Compared with expert evaluation alone, public exhibitions provide a more realistic setting for understanding how young audiences encounter cultural products and art toys.

One important exhibition context was the Handicraft Weekend Market at Xiananfang Historic Block in Wuhan. This site combines historical urban memory with everyday cultural consumption. Compared with a controlled gallery environment, the market setting is closer to the real context in which young consumers encounter creative products. The display included prototypes, packaging samples, posters, and related craft objects. The visual comparison between traditional lacquerware and the Chu Phoenix art toy helped visitors understand the relationship between heritage craft and contemporary character design.

The questionnaire was designed around four dimensions. The first dimension collected basic information, including age, familiarity with Chu culture, familiarity with traditional Chinese handicrafts, and art toy purchasing experience. The second dimension examined Chu cultural identity, asking visitors which

cultural features they could identify from the prototypes and which series most strongly conveyed Chu cultural identity. The third dimension focused on traditional craft and lacquer perception, asking whether craft texture was a visual highlight and whether lacquer finishing and hand-made details increased product value. The fourth dimension evaluated brand strategy and young-market response, including whether CHUVOY Lab was clearly perceived as a Chu-culture-based craft brand, whether craft-art toy integration was effective for engaging young audiences, whether visitors were willing to share the products on social media, and what price range they considered reasonable.

Table 1 Key exhibition-based questionnaire indicators supporting the market verification of CHUVOY Lab and the Chu Phoenix Series

Indicator	*Key result (N = 168)*
Chu cultural cue recognition	*Lacquerware 67.16%, phoenix 65.67%, and black-red colors 62.69% were the most recognizable features.*
Cultural translation appropriateness	*98.50% agreed or strongly agreed that the prototypes translated Chu culture accurately and appropriately.*
Craft value and authenticity	*95.52% agreed or strongly agreed that lacquer finishing and hand-crafted details increased product value; more than 80% preferred genuine handcraft techniques.*
Brand communication	*77.61% perceived CHUVOY Lab as relatively clear or very clear; 98.51% considered it effective for making Chu culture easier for young audiences to understand.*
Social sharing and price acceptance	*89.55% were willing to share the brand on social media; acceptable price concentrated at 100-350 RMB (71.64%).*

These data suggest that the market verification should be understood primarily through exhibition-based audience response. The preliminary survey mainly informed the earlier design direction, while the exhibition questionnaire provided stronger evidence for cultural recognition, craft value, brand communication, social sharing, and price acceptance.

The exhibition and questionnaire were not simple display records. They formed an important part of design verification. They helped evaluate whether the Chu Phoenix Series could be recognized as a Chu cultural product, whether

genuine lacquer craft could enhance the perceived value of an art toy, whether packaging and blind-box cards could strengthen brand communication, and whether the character had potential to enter the young market. Previous comparative evaluation also indicated that the Chu Phoenix Series performed strongly in cultural authenticity, emotional resonance, creativity and innovation, and market potential, even though its production structure was more complex than some other series. This suggests that the Chu Phoenix Series is suitable as a key direction for deeper development.

Discussion

The findings of this study suggest that the translation of Chu cultural symbols into art toys requires more than decorative application. Compared with ordinary cultural souvenirs that often copy motifs onto products, the Chu Phoenix Series begins with the cultural structure of the Tiger-Base Bird-Stand Drum. This allows the design to preserve deeper symbolic meaning while still becoming visually contemporary.

The study also shows that 3D printing and lacquer craft have complementary roles. Digital modeling and 3D printing make complex prototype development more efficient and controllable. Lacquer craft, however, gives the object cultural depth, surface richness, and hand-made value. This combination solves a common problem in heritage-based product design: how to make traditional culture both technically feasible and materially meaningful in contemporary product form.

This result expands the literature review by showing that craft authenticity can coexist with art toy communication. The lacquer surface does not function only as decoration; it also becomes a cultural signal that offsets the industrial feeling of 3D-printed resin. However, the study also reveals a tension between the slow, labor-intensive nature of lacquer craft and the scalability expected in

the contemporary art toy market. Therefore, the Chu Phoenix Series is more suitable for a tiered production strategy, combining limited handmade editions with more affordable versions that retain key craft-like visual effects.

In terms of communication, packaging, blind-box cards, and exhibition display helped the Chu Phoenix Series move beyond a single object. They transformed the prototype into a brand-based cultural product system. This is especially important for young consumers, who often understand cultural products through visual identity, stories, collecting behavior, and social-media sharing. The Chu Phoenix Series therefore demonstrates that cultural authenticity and market-oriented design do not have to be contradictory. They can support each other when cultural structure, character design, craft material, and communication strategy are considered together.

The evaluation also has limitations. Since the questionnaire was conducted in Wuhan, respondents may have had stronger regional familiarity with Chu culture than consumers in other cities or international markets. Therefore, the proposed design pathway should be understood as an initial practice-based verification model rather than a fully generalizable market conclusion.

Conclusion

This study demonstrates that the contemporary transformation of Chu cultural symbols should move beyond surface decoration and instead begin from structural translation. By extracting the symbolic logic of "phoenix above the tiger" from the Tiger-Base Bird-Stand Drum and converting it into an art toy character, the Chu Phoenix Series provides a design method that connects cultural prototype, character form, craft material, and audience perception.

The main contribution of the research lies in proposing a practice-based pathway that links cultural heritage preservation, digital prototyping, lacquer craft

intervention, and youth-oriented communication. The exhibition-based questionnaire supports the feasibility of this pathway by showing positive responses to cultural recognizability, craft value, brand readability, social-media sharing, and price acceptance.

Therefore, the Chu Phoenix Series can be understood not only as a single prototype, but also as a transferable model for revitalizing regional craft traditions through contemporary consumer technologies and character-based cultural products.

Recommendation

First, future research should expand the user study beyond Wuhan by comparing audiences from different cities, cultural backgrounds, and levels of art toy consumption experience. Cross-cultural testing could also examine whether Chu cultural symbols are readable to international audiences.

Second, future industrial application should explore a hybrid production framework. Limited handmade lacquer editions can preserve craft authenticity and collectible value, while scalable editions can use controlled surface effects or assisted finishing processes to maintain visual continuity at a lower cost.

Third, the Chu cultural universe can be extended through digital animation, short videos, augmented reality, online communities, museum-store products, and heritage education workshops. These channels may help connect physical art toys with virtual heritage experiences and broader public communication.

References

China Cultural Relics Exchange Center. (2023, October 21). *China Cultural Relics Exchange Center and Pop Mart jointly release a Shanhaijing-themed blind box series*.

Liu, Y., & Su, C. (2022). Research on Chu lacquerware culture and its contemporary application. *International Journal of Social Science and Education Research*, 5(10), 317–323.

Koljonen, J., Stenros, J., Grove, A. S., Skjønsfjell, A., & Nilsen, E. (2019). *Larp Design: Creating role-play experiences*. Bifrost.

Luo, S., & Song, Y. (2024). Exploring the traces of translation and the cultural characteristics of Chu lacquer wares. *Journal of Modern Social Science Studies*, 15(4), 1–15.

Sloan, R. (2015). *Virtual character design*. Taylor & Francis Group, Boca Raton.

Xu, M., & Lei, S. (2025). An analysis of the Labubu phenomenon: Generative logic, consumption mirror, and guiding strategies. *Ideological and Theoretical Education*, (9), 105–111.

Yang, Y. (2023). The historical origin and mythological evolution of the Zhurong narrative. *Cultural Heritage Studies*, 11(4), 1–15.

COMPENSATION MANAGEMENT OPTIMIZATION IN MANUFACTURING ENTERPRISES: A CASE STUDY OF COMPANY A*

Zhijuan Zhou[1] and Junshan Ma[2]

[1-2]**International College, Panyapiwat Institute of Management, Thailand**

Corresponding Author's Email: zhijuanzhouedu@outlook.com

Received 25 May 2026; Revised 6 June 2026; Accepted 8 June 2026

Abstract

This study aims to: 1) identify the main weaknesses in the compensation management system of Company A, a small and medium-sized emergency equipment manufacturing enterprise in Nanchang, China; 2) examine how compensation level competitiveness, compensation structure rationality, compensation adjustment scientificity, and career development pathway accessibility affect compensation management effectiveness, employee work performance, internal fairness perception, and turnover intention; and 3) propose an operable compensation optimization framework for manufacturing enterprises with both technology-intensive and labor-intensive characteristics. A mixed-method case-study design was adopted. Quantitative data were collected from 192 valid questionnaires among 274 full-time employees and analyzed using SPSS 26.0 through descriptive statistics, reliability and validity testing, Pearson correlation, multiple regression, and mediation analysis. Qualitative evidence was

Citation:

* Zhijuan Zhou and Junshan Ma. (2026). Compensation Management Optimization In Manufacturing Enterprises: A Case Study Of Company A. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 352-366.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

obtained from 11 semi-structured interviews with frontline employees, middle managers, and senior managers.

Results show that: 1) employees evaluated the current compensation system at a relatively low level, especially in career development pathway accessibility; 2) compensation level competitiveness significantly improved compensation management effectiveness (β = .724, $p < .001$); 3) compensation structure rationality significantly improved employee work performance (β = .712, $p < .001$), and work motivation partially mediated this relationship; 4) compensation adjustment mechanism scientificity significantly improved internal fairness perception (β = .735, $p < .001$); and 5) career development pathway accessibility significantly reduced turnover intention (β = -.728, $p < .001$). The study recommends market-based benchmarking, differentiated pay structures, transparent salary adjustment rules, and a dual-track career development system.

Keywords: Compensation management, Manufacturing enterprise, Pay competitiveness, Career development, Turnover intention.

Introduction

Compensation management has become a crucial strategy for manufacturing companies because it impacts not only labor cost control but also employee motivation, sense of fairness, performance quality, and retention. In technology-intensive manufacturing environments, skilled employees possess irreplaceable production knowledge, equipment operation experience, design capabilities, and customer service expertise. Therefore, an inefficient compensation system can pose potential operational risks even before manifesting as financial problems. Recent HR research indicates that compensation, reward fairness, and incentive design are closely related to

employee engagement, performance, and turnover intentions (Berber & Gašić, 2024; Kumar & Vasudevan, 2024; Lucifora & Origo, 2022).

Company A is an emergency equipment manufacturing enterprise located in Nanchang, China. The company researches, develops, manufactures, and sells diesel generator sets, heavy oil generator sets, mobile trailer-mounted power stations, and silent generator sets. In the market where the company operates, product reliability, technical response speed, and after-sales stability directly affect customer trust. However, the initial diagnosis of Company A revealed four interrelated compensation issues: compensation levels for several core technical and management positions were below industry benchmarks; the compensation structure failed to adequately differentiate job characteristics; compensation adjustments lacked transparent quantitative standards; and career development relied primarily on a single management promotion path. These issues undermined employees' expectations of fair rewards and long-term development.

This case study has significant academic implications because small and medium-sized manufacturing enterprises often face a conflict between cost control and talent retention. Unlike large enterprises, they may not be able to increase compensation levels for all positions. Therefore, compensation reform must balance external competitiveness, internal equity, performance differentiation, and non-monetary development opportunities. Recent discussions on compensation transparency further demonstrate that transparent compensation rules can improve employees' understanding of career income and fairness, but poorly designed transparency can also lead to employee dissatisfaction if the compensation structure itself is flawed (Cullen, 2024). This study integrates compensation competitiveness, compensation structure, adjustment mechanisms, and career development paths into an analytical framework and links statistical results with Company A's actual reform measures.

Objectives

1. To examine the status and major problems of compensation management in Company A, with attention to compensation level competitiveness, compensation structure rationality, compensation adjustment mechanism scientificity, and career development pathway accessibility.

2. To analyze the effects of the four compensation-management dimensions on compensation management effectiveness, employee work performance, internal fairness perception, and turnover intention.

3. To test the mediating role of work motivation in the relationship between compensation structure rationality and employee work performance.

4. To propose a practical compensation-management optimization framework for Company A and similar small and medium-sized manufacturing enterprises.

Literature Review

Compensation management refers to the design, implementation, and adjustment of financial and non-financial rewards for employees. It includes fixed salaries, variable salaries, allowances, benefits, incentives, recognition, training, and career development paths. In manufacturing companies, compensation should support production stability, technological innovation, service reliability, and employee retention, rather than simply being a wage cost (Bag et al., 2022).

Compensation competitiveness reflects whether the compensation for key positions is comparable to that of similar positions in the external labor market. When employees perceive their compensation as below their contribution or market value, they are more likely to experience external unfairness and have a higher intention to leave. Recent research on compensation systems and employee mobility indicates that compensation satisfaction and commitment are important mechanisms for employees to

evaluate whether to stay with the organization (Berber & Gašić, 2024). In Company A, this dimension is particularly important for R&D, senior technical, and management positions because these employees have high replacement costs and high market mobility. Compensation structure rationality refers to whether fixed salary, variable salary, welfare benefits, allowances, and performance incentives are arranged according to job characteristics and contribution differences. Manufacturing enterprises contain different job sequences, including R&D, production, engineering service, marketing, and administration. A uniform pay structure may be administratively simple, but it often fails to reflect the different risk, skill, creativity, and performance-output features of each position. Performance-related pay can improve productivity when targets are clear, measurable, and accepted by employees; however, incentive systems may also fail if they encourage short-term behavior or if employees perceive the criteria as unfair (Lucifora & Origo, 2022). Therefore, rational compensation structures should combine stability with differentiation.

Work motivation provides an important explanation for why compensation structure influences employee performance. From the perspective of two-factor theory, pay and benefits reduce dissatisfaction, while recognition, achievement, responsibility, and development opportunities strengthen positive motivation. Recent empirical work applying two-factor theory shows that salary-related factors and growth-related factors jointly shape job satisfaction and performance-related attitudes (Lee et al., 2022). Similarly, wages, appreciation, recognition, and promotion can influence employee performance through job satisfaction and motivation (Kumar & Vasudevan, 2024). In this study, work motivation is treated as a mediating mechanism between compensation structure rationality and employee work performance.

Compensation adjustment mechanism scientificity concerns the rules, procedures, standards, timing, and communication methods through which salary changes are made. A scientific adjustment mechanism should be transparent,

measurable, consistently implemented, and linked to performance results, skill certification, job-value changes, market salary movement, and organizational affordability. Organizational-justice research emphasizes that employees care about both distributive justice and procedural justice. When the process is unclear, employees may still perceive unfairness even when the final salary outcome is not objectively low (Abuelhassan & AlGassim, 2022; Mulgund, 2022). Pay-transparency research further suggests that transparency can influence employee motivation and fairness perception, but transparency must be supported by credible rules and explainable pay logic (Cullen, 2024).

Career development pathway accessibility is a non-monetary but highly influential component of total rewards. In many manufacturing enterprises, promotion depends heavily on movement into management positions. This design is unsuitable for technical specialists who prefer professional advancement. If employees cannot see a clear future inside the enterprise, salary increases alone may not prevent turnover. Evidence from retention research shows that burnout, resignation, and employee stability are affected not only by monetary rewards but also by job conditions, support systems, and perceived long-term value (Linos et al., 2022). Therefore, a dual-track system that includes both management and professional pathways can help enterprises retain technical employees and improve organizational continuity.

Based on the above literature, this study develops four hypotheses. H1: Compensation level competitiveness positively affects compensation management effectiveness. H2: Compensation structure rationality positively affects employee work performance. H3: Compensation adjustment mechanism scientificity positively affects internal fairness perception. H4: Career development pathway accessibility negatively affects turnover intention. In addition, work motivation is expected to mediate the relationship between compensation structure rationality and employee work performance.

Methodology

This study adopted a mixed-method case-study design. A case-study approach was appropriate because the research focused on a specific enterprise and aimed to diagnose practical compensation-management problems rather than produce broad industry generalizations. The quantitative component tested the relationships among compensation-management variables, while the qualitative component explained why employees evaluated the compensation system in a particular way.

The research population consisted of 274 full-time employees of Company A. Stratified sampling was conducted according to job sequence and management level so that R&D and technical employees, production employees, engineering service employees, marketing employees, administrative employees, junior staff, middle managers, and senior managers were represented. A total of 200 questionnaires were distributed and 192 valid responses were retained for analysis, representing 70.1% of the employee population. This response structure was sufficient for a company-level diagnostic study and provided adequate coverage of key employee coverage groups.

The questionnaire used a five-point Likert scale and measured compensation level competitiveness, compensation structure rationality, compensation adjustment mechanism scientificity, career development pathway accessibility, internal fairness perception, work motivation, compensation management effectiveness, employee work performance, and turnover intention. Before formal data analysis, the questionnaire was checked for clarity, construct consistency, and suitability for employees in different job categories. The qualitative data were collected through 11 semi-structured interviews with frontline employees, middle managers, and senior managers. Interview questions focused on perceived compensation problems, fairness concerns, incentive effects, salary-adjustment experience, and career-development expectations.

Quantitative data were analyzed using SPSS 26.0. Descriptive statistics were used to assess the overall evaluation of compensation management. Cronbach's alpha, KMO value, and Bartlett's test of sphericity were used to examine measurement quality. Pearson correlation analysis was conducted to observe the direction and strength of relationships among variables. Multiple regression analysis was used to test the four hypotheses. Mediation analysis and the Sobel test were used to examine whether work motivation mediated the relationship between compensation structure rationality and employee work performance. Qualitative interview evidence was then used to interpret the statistical results and refine the optimization recommendations. Participation was voluntary and anonymous. Interview evidence was reported only in summarized form, and sensitive personnel information was not disclosed.

Results

Descriptive results show that employees evaluated Company A's current compensation management system at a relatively low level. The mean scores of the four main compensation-management dimensions ranged from 2.32 to 2.55, indicating that employees were not satisfied with the existing pay system. Among the four dimensions, career development pathway accessibility received the lowest evaluation. Interview evidence supported this result: technical employees reported that they could improve their skills but could not clearly see how those skills would translate into position level, salary range, or professional recognition.

Measurement results indicated good internal consistency and data suitability. The overall Cronbach's alpha coefficient was .964. The KMO value was .966, and Bartlett's test of sphericity was significant, $\chi^2 = 2383.709$, $df = 66$, $p < .001$. These results demonstrate that the questionnaire data were suitable for correlation, regression, and mediation analysis.

Correlation analysis showed that the four compensation-management dimensions were positively related to fairness, motivation, compensation effectiveness, and performance, while they were negatively related to turnover intention.

Multiple regression analysis supported all four hypotheses. Compensation level competitiveness had a significant positive effect on compensation management effectiveness (β = .724, t = 14.434, p < .001). Compensation structure rationality had a significant positive effect on employee work performance (β = .712, t = 14.026, p < .001). Compensation adjustment mechanism scientificity had a significant positive effect on internal fairness perception (β = .735, t = 14.726, p < .001). Career development pathway accessibility had a significant negative effect on turnover intention (β = -.728, t = 14.576, p < .001).

Mediation analysis further showed that work motivation partially mediated the relationship between compensation structure rationality and employee work performance. After work motivation was included in the model, the standardized coefficient of compensation structure rationality decreased from .712 to .292, while work motivation remained significant (β = .603, p < .001). The Sobel test was significant (z = 7.462, p < .001), and the mediation effect accounted for 60.7% of the total effect. This means that a rational compensation structure improves performance not only directly but also indirectly by strengthening employees' motivation to contribute.

Table 1. Summary of Hypothesis Testing Results

Hypothesis	Path	β	t-value	p-value	Result
H1	Compensation level competitiveness ⟶	0.724	14.434	p < 0.001	Supported

Hypothesis	Path	β	t-value	p-value	Result
	Compensation management effectiveness				
H2	Compensation structure rationality ⟶ Employee work performance	0.712	14.026	p < 0.001	Supported
H3	Compensation adjustment mechanism scientificity ⟶ Internal fairness perception	0.735	14.726	p < 0.001	Supported
H4	Career development pathway accessibility ⟶ Turnover intention	-0.728	14.576	p < 0.001	Supported

Note. X1 = compensation level competitiveness; X2 = compensation structure rationality; X3 = compensation adjustment mechanism scientificity; X4 = career development pathway accessibility; M1 = internal fairness perception; Y1 = compensation management effectiveness; Y2 = employee work performance; Y3 = turnover intention.

Mediation analysis further revealed that work motivation partially mediated the relationship between the rationality of the compensation structure and employee performance. After incorporating work motivation into the regression model, the standardized coefficient of the rationality of the compensation structure decreased from 0.712 to 0.292, while work motivation remained significant (β = 0.603, $p < 0.001$). The Sobel test result was significant ($z = 7.462$, $p < 0.001$), with the mediation effect accounting for 60.7% of the total effect. This finding indicates that a reasonable compensation structure can

directly and indirectly improve employee performance by enhancing work motivation.

Overall, the results show that Company A's compensation management problems are concentrated in four areas: insufficient compensation competitiveness, unreasonable compensation structure, unclear compensation adjustment standards, and limited career development paths. These problems affect the effectiveness of compensation management, employee performance, internal fairness perception, and turnover intention. Therefore, the empirical results strongly demonstrate the necessity for Company A to optimize its compensation management system.

Discussion

The findings show that compensation optimization in Company A should not be understood as a simple salary-increase issue. Compensation level, structure, adjustment process, and career pathway form an interconnected system. Raising salaries without clarifying pay rules may temporarily reduce dissatisfaction, but it will not solve internal fairness concerns. Similarly, introducing performance incentives without differentiating job categories may increase pressure without improving motivation. Therefore, the study supports a systemic compensation-management reform.

First, compensation level competitiveness significantly improved compensation management effectiveness. This finding is consistent with recent research showing that compensation systems influence employee commitment and turnover-related attitudes (Berber & Gašić, 2024). For Company A, the practical implication is that core technical positions, senior engineers, and key marketing positions should not be evaluated only by internal affordability. Because these employees have high market value and replacement costs, low

external competitiveness directly weakens the credibility of the compensation system.

Second, compensation structure rationality significantly improved employee work performance, and work motivation partially explained this relationship. This result supports the argument that performance-related pay can be effective when incentives are matched with measurable contribution and meaningful job characteristics (Lucifora & Origo, 2022). However, the interview findings also indicate that employees do not only want more bonuses; they want a structure that recognizes different job values. R&D employees expected project and innovation incentives, production employees emphasized safety and quality bonuses, and marketing employees preferred transparent performance commissions.

Third, compensation adjustment mechanism scientificity significantly improved internal fairness perception. This result is consistent with organizational-justice research that emphasizes the role of transparent and consistent procedures (Abuelhassan & AlGassim, 2022; Mulgund, 2022). In Company A, employees were dissatisfied not only with the amount of salary adjustment but also with the lack of clear explanation. Therefore, salary adjustment should be based on measurable criteria such as performance results, skill certification, job value, market salary changes, and seniority contribution.

Fourth, career development pathway accessibility significantly reduced turnover intention. This finding is especially important for emergency equipment manufacturing, where accumulated technical experience is critical for product reliability and after-sales service. A single management-promotion path forces technical employees to choose between professional identity and career growth. A dual-track system can reduce this contradiction by allowing employees to progress as engineers, senior engineers, experts, and chief experts without leaving the professional track.

The study is limited to one enterprise; therefore, the findings should be interpreted as case-based evidence. Future research may compare multiple manufacturing enterprises and use longitudinal data to evaluate compensation reform after implementation.

Recommendation

Company A should establish a market-based compensation benchmarking mechanism for key positions. Positions can be classified by strategic importance, technical scarcity, replacement cost, and contribution to product reliability or market expansion. R&D, senior technical, engineering service, and key marketing roles should be prioritized rather than increasing all salaries equally.

Design differentiated compensation structures according to job characteristics. R&D and technical positions should receive project incentives, innovation rewards, skill allowances, and professional-development support. Production positions should combine stable fixed salary with safety, quality, attendance, and process-improvement bonuses. Marketing positions should use transparent commission and renewal incentives linked to sales quality, customer retention, and market development. Administrative positions should be evaluated by internal service quality, process efficiency, and responsibility fulfillment. This design can improve the match between pay components and job value.

Company A should standardize its compensation adjustment mechanism. Salary adjustment should be conducted on a regular cycle and based on quantifiable indicators, including performance evaluation, skills certification, job-value changes, market salary movement, seniority contribution, and internal equity. Adjustment rules should be written, communicated, and reviewed.

Employees should have access to feedback channels so that they understand why a salary adjustment was approved, delayed, or rejected.

Establish a dual-track career development system. The management track may include team leader, supervisor, department manager, senior manager, and executive positions. The professional track may include junior engineer, intermediate engineer, senior engineer, expert, and chief expert. Each level should be linked to salary range, skill standards, project responsibility, training opportunities, and promotion requirements. This system can help technical employees see long-term development opportunities without being forced into management roles.

Connect compensation reform with organizational strategy. Compensation indicators should reflect not only workload but also product quality, project delivery, innovation capability, after-sales response, customer renewal, and safety performance. Reform effectiveness should be reviewed every six to twelve months through employee satisfaction, core-staff turnover, project quality, defect rate, and customer-renewal indicators.

References

Abuelhassan, A. E., & AlGassim, A. (2022). How organizational justice in the hospitality industry influences proactive customer service performance through general self-efficacy. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 34(7), 2579–2596.

Bag, S., Dhamija, P., Pretorius, J. H. C., Chowdhury, A. H., & Giannakis, M. (2022). Sustainable electronic human resource management systems and firm performance: An empirical study. *International Journal of Manpower*, 43(1), 32–51.

Bennedsen, M., Simintzi, E., Tsoutsoura, M., & Wolfenzon, D. (2022). Do firms respond to gender pay gap transparency?. *The Journal of Finance*, 77(4), 2051–2091. https://doi.org/10.1111/jofi.13136

Berber, N., & Gašić, D. (2024). The mediating role of employee commitment in the relationship between compensation system and turnover intentions. *Employee Relations: The International Journal*, 46(4), 721–755.

Cullen, Z. B. (2024). Is pay transparency good?. *Journal of Economic Perspectives*, 38(1), 153–180. https://doi.org/10.1257/jep.38.1.153

Kumar, D., & Vasudevan, H. (2024). The mediating effect of job satisfaction in the relationship between wages, appreciation, recognition, and promotion on employee performance. *International Journal of Human Capital in Urban Management*, 9(4), 697–714.

Lee, B., Lee, C., Choi, I., & Kim, J. (2022). Analyzing determinants of job satisfaction based on two-factor theory. *Sustainability*, 14(19), Article 12557. https://doi.org/10.3390/su141912557

Linos, E., Ruffini, K., & Wilcoxen, S. (2022). Reducing burnout and resignations among frontline workers: A field experiment. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 32(3), 473–488.

Lucifora, C., & Origo, F. (2022). *Performance-related pay and productivity*. IZA World of Labor.

Mulgund, S. (2022). Importance of distributive justice, procedural justice and fairness in workplace. *International Journal of Management and Humanities*, 8(6), 1–6.

THE EMPOWERMENT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE MANAGEMENT FOR ART EDUCATION IN GUANGXI UNIVERSITIES*

Hao Ruan[1] and Suttipong Boonphadung[2]

[1-2]Department of Educational Administration, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 948136487@QQ.COM

Received 17 June 2026; Revised 26 June 2026; Accepted 28 June 2026

Abstract

The rapid development of artificial intelligence (AI) has accelerated the digital transformation of higher education and created new opportunities for art education governance. However, university art education continues to face challenges related to resource allocation, personalized learning support, and management effectiveness. This study aimed to: (1) study the current and desirable status of Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities; (2) analyze the priority needs of Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities; and (3) propose the Empowerment of Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities.

This mixed-methods research collected quantitative data from 500 administrators, faculty members, and students in Guangxi universities using a structured questionnaire and qualitative data from 10 experts through semi-structured interviews. Data were analyzed using frequency, percentage, mean,

Citation:

* Hao Ruan and Suttipong Boonphadung. (2026). The Empowerment Of Artificial Intelligence Management For Art Education In Guangxi Universities. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 367-379.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

standard deviation, Modified Priority Needs Index (PNI Modified), and content analysis.

The research results found that:

1. The overall desirable status of Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities was at a very high level (M = 4.520), whereas the current status was at a moderate level (M = 3.240).

2. The overall PNI Modified value was 0.395, indicating a substantial gap between the current and desirable conditions. Personalized Learning Management, Ethical and Risk Governance, and Institutional Policy and Regulation were identified as the highest priority needs.

3. A Five-Level Eight-Dimension Framework of Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities was proposed. The framework integrates strategic governance, institutional governance, academic management, developmental support, and ethical governance to enhance educational decision-making, personalized learning, faculty development, and responsible AI implementation.

Keywords: Artificial Intelligence, Higher Art Education, Educational Governance, Empowerment Path, Governance Framework

Introduction

Artificial intelligence (AI) has become an important driver of educational governance modernization and digital transformation in higher education. Through intelligent data analysis, decision-support systems, and automated management processes, AI contributes to improving governance effectiveness and educational quality (Sun et al., 2024; Cardona et al., 2023).

However, university art education continues to face challenges related to resource allocation, personalized learning support, and evaluation mechanisms (Alekseeva et al., 2019; Qu & Yang, 2021). Although AI offers opportunities for

intelligent decision-making and educational management, issues concerning institutional policy, faculty readiness, ethical governance, and data security remain significant barriers to implementation (Henry & Maxwell, 2024; Ellis, 2024; Xiao et al., 2024).

In Guangxi universities, art education governance still encounters problems associated with curriculum relevance, management efficiency, resource distribution, and quality assurance (Tang, 2024; Zhou, 2022). Despite the growing application of AI in higher education, research on AI-enabled governance in art education remains limited.

Therefore, this study investigates the current and desirable status of Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities, identifies priority needs, and proposes an empowerment framework to support the modernization and sustainable development of art education governance. The objectives of this study were as follows:

Objectives

1. To study the current status and Desirable status of Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities.

2. To analyse the priority need of Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities.

3. To propose the Empowerment of Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities.

Literature Review

1. Concepts of Artificial Intelligence in Education

Artificial intelligence (AI) refers to technologies that simulate human intelligence in learning, reasoning, and decision-making. In education, AI has been widely applied in teaching, assessment, learning analytics, and educational

administration. Through adaptive learning and intelligent recommendation systems, AI supports personalized learning and improves educational effectiveness (Cardona et al., 2023). Recent studies have highlighted its role in promoting educational innovation and digital transformation in higher education (Sun et al., 2024).

2. Artificial Intelligence and Educational Governance

Educational governance involves policy formulation, resource allocation, quality assurance, and institutional management. AI enhances governance by supporting data-driven decision-making, strategic planning, curriculum management, and performance evaluation (Langeveldt, 2024). Effective implementation, however, requires appropriate policies, technical infrastructure, and ethical safeguards to ensure accountability, transparency, and data security (Ellis, 2024; Xiao et al., 2024).

3. Art Education in Guangxi Universities

Art education in Guangxi universities contributes significantly to talent cultivation and regional cultural development. Despite ongoing digital transformation efforts, challenges remain in curriculum relevance, resource distribution, and management effectiveness (Tang, 2024). Traditional management approaches often struggle to support personalized learning and evidence-based decision-making (Zhou, 2022). Therefore, exploring AI-enabled governance has become essential for improving the quality and sustainability of art education in Guangxi universities.

Methodology

This study employed a mixed-methods research design to investigate Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities. Quantitative and qualitative methods were integrated to examine the current

status and desirable status of AI management, identify priority needs, and propose an empowerment framework for art education governance.

Population and Sample

The population consisted of administrators, faculty members, and students involved in art education in universities in Guangxi Province, China. A sample of 500 respondents was selected for the quantitative phase of the study. For the qualitative phase, ten experts in educational administration, artificial intelligence, and art education were purposively selected for semi-structured interviews to provide professional perspectives on AI-enabled governance and management.

Research Instruments

Two research instruments were employed. The first was a structured questionnaire developed from the literature review and conceptual framework of Artificial Intelligence Management for Art Education. The questionnaire consisted of eight dimensions: Strategic Governance, Institutional Policy and Regulation, Curriculum Management, Teaching Process Management, Personalized Learning Management, Faculty Professional Development, Student Creativity and Learning Autonomy, and Ethical and Risk Governance. Respondents evaluated both the current status and desirable status using a five-point Likert scale.

The second instrument was a semi-structured interview protocol designed to collect expert opinions regarding the development of an AI management framework for art education. The interview questions focused on governance strategies, policy implementation, learning management, faculty development, and ethical considerations.

Data Collection

Questionnaire data were collected from administrators, faculty members, and students in Guangxi universities. Subsequently, semi-structured interviews

were conducted with ten experts to validate and enrich the quantitative findings. The qualitative data were used together with the quantitative findings to develop the proposed empowerment framework.

Data Analysis

Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were used to analyze the current status and desirable status of Artificial Intelligence Management for Art Education. The Modified Priority Needs Index (PNI Modified) was employed to identify priority needs and rank the dimensions requiring improvement. Qualitative data obtained from expert interviews were analyzed using content analysis to develop the proposed framework and recommendations for AI-enabled governance in art education.

Results

The findings revealed that the overall desirable status of Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities was at a very high level (M = 4.520), whereas the current status was at a moderate level (M= 3.240). The overall PNI Modified value was 0.395, indicating a substantial gap between the existing condition and stakeholders' expectations.

Among the eight dimensions, Personalized Learning Management showed the highest priority need (PNI = 0.494), followed by Ethical and Risk Governance (PNI = 0.448), Institutional Policy and Regulation(PNI = 0.429), Faculty Professional Development (PNI = 0.408), and Strategic Governance (PNI = 0.366).These findings indicate that stakeholders expect universities to strengthen AI-supported personalized learning, establish effective ethical governance mechanisms, improve institutional policies, and enhance faculty competencies in AI applications. The detailed results of the current status, desirable status, and priority needs are presented in Table 1.

Table 1 Current Status, Desirable Status, and Priority Needs of Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities

No.	Dimensions	Desirable Status(I)	Current Status(D)	$PNI_{modified}$	Ranking
1	Strategic Governance	4.520	3.310	0.366	5
2	Institutional Policy and Regulation	4.530	3.170	0.429	3
3	Curriculum Management	4.470	3.330	0.342	6
4	Teaching Process Management	4.470	3.390	0.319	7
5	Personalized Learning Management	4.570	3.060	0.494	1
6	Faculty Professional Development	4.520	3.210	0.408	4
7	Student Creativity and Learning Autonomy	4.500	3.470	0.297	8
8	Ethical and Risk Governance	4.590	3.170	0.448	2
Overall		**4.520**	**3.240**	**0.395**	**-**

The interview findings from ten experts further supported the quantitative results. The experts agreed that Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities should be strengthened through eight dimensions, including Strategic Governance, Institutional Policy and Regulation, Curriculum Management, Teaching Process Management, Personalized Learning Management, Faculty Professional Development, Student Creativity and Learning Autonomy, and Ethical and Risk Governance. The experts particularly emphasized the importance of personalized learning support, ethical governance, institutional policy development, and faculty professional development for sustainable AI implementation in higher education. These findings contributed to the development of the proposed framework.

Based on the quantitative findings and expert interviews, a Five-Level Eight-Dimension Framework of Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities was proposed. The framework is organized into five interrelated governance levels: strategic governance, institutional governance, academic management, developmental support, and ethical governance. Within these five levels, eight dimensions were identified, including Strategic Governance, Institutional Policy and Regulation, Curriculum Management, Teaching Process Management, Personalized Learning Management, Faculty Professional Development, Student Creativity and Learning Autonomy, and Ethical and Risk Governance. The framework emphasizes the integration of AI technologies into educational decision-making, teaching management, personalized learning support, faculty development, and risk management. It provides a systematic approach for enhancing governance effectiveness and supporting the sustainable development of art education in Guangxi universities.

Discussion

The findings indicate a considerable gap between the current status and desirable status of Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities. The overall desirable status (M = 4.520) was substantially higher than the current status (M = 3.240), suggesting that stakeholders hold strong expectations regarding the application of artificial intelligence in art education governance. This finding is consistent with previous studies that identified AI as a key driver of educational modernization, governance innovation, and data-informed decision-making in higher education (Sun et al., 2024; Cardona et al., 2023).

The dimension of Personalized Learning Management demonstrated the highest priority need. This result reflects the growing demand for individualized learning experiences in higher art education. Artistic talent development requires flexible learning pathways, differentiated instructional support, and opportunities for creative exploration. Traditional management approaches often rely on standardized teaching arrangements that cannot adequately address the diverse learning characteristics of students. AI technologies provide opportunities to improve learning analytics, adaptive learning systems, and personalized educational services, thereby enhancing learning effectiveness and supporting student-centered education. This finding supports the view that AI can facilitate personalized learning and improve educational quality through intelligent data analysis and adaptive instructional support (Henry & Maxwell, 2024).

Ethical and Risk Governance ranked as the second highest priority need. The increasing integration of AI into educational management raises concerns regarding data privacy, information security, algorithmic transparency, and ethical accountability. In higher art education, where creativity, originality, and intellectual property are important considerations, the establishment of ethical governance mechanisms is particularly critical. The finding is consistent with

previous research emphasizing that effective AI implementation requires clear ethical guidelines, risk management strategies, and institutional safeguards to ensure responsible technology use (Ellis, 2024; Xiao et al., 2024). Therefore, universities should strengthen governance frameworks that balance technological innovation with ethical responsibility.

Institutional Policy and Regulation emerged as the third highest priority need. This result suggests that the successful implementation of AI in art education governance depends not only on technological infrastructure but also on supportive institutional policies and regulatory mechanisms. Without clear policies, AI applications may lack coordination, consistency, and sustainability. Previous studies have emphasized that institutional governance plays a crucial role in guiding AI adoption, allocating resources, and establishing accountability mechanisms within higher education institutions (Langeveldt, 2024). Consequently, Guangxi universities should develop comprehensive policies that support AI integration while ensuring alignment with educational goals and governance requirements.

The proposed framework demonstrates that effective AI management in art education requires an integrated governance approach combining strategic governance, institutional policy, academic management, developmental support, and ethical governance. By integrating eight dimensions within a unified structure, the framework provides practical guidance for educational decision-making, personalized learning, faculty development, and responsible AI implementation. This finding supports previous studies emphasizing that technological adoption in higher education should be accompanied by organizational and policy transformation to achieve sustainable development.

Recommendation

Based on the findings of this study, several recommendations are proposed to support the effective implementation of Artificial Intelligence Management for Art Education in Guangxi Universities.

First, universities should strengthen the development of AI-supported personalized learning systems. Since Personalized Learning Management was identified as the highest priority need, institutions should utilize learning analytics, adaptive learning technologies, and intelligent recommendation systems to provide more individualized learning experiences for art students. Such initiatives can improve learning effectiveness and better support students' creative development.

Second, universities should establish comprehensive ethical governance and risk management mechanisms for AI applications. Clear institutional guidelines should be developed to address issues related to data privacy, information security, intellectual property protection, algorithm transparency, and responsible AI use. These measures will help ensure that technological innovation is implemented in a manner consistent with educational values and ethical standards.

Third, educational administrators should formulate institutional policies and strategic plans that support the sustainable integration of AI into art education governance. Universities should invest in digital infrastructure, strengthen faculty professional development, and promote collaboration among administrators, teachers, and technology specialists to facilitate effective AI implementation.

For future research, further studies may examine the long-term effectiveness of AI-enabled governance models in different educational contexts and explore the application of emerging AI technologies in curriculum innovation,

artistic creativity development, and intelligent educational decision-making systems.

References

Alekseeva, L. L., Stukalova, O. V., Beregovaya, E. B., Aryabkina, I. V., & Vladimirova, S. V. (2019). Art education and its impact effects on modern students. *10th International Conference on Education and Educational Psychology*. https://www.europeanproceedings.com/article/10.15405/epsbs.2019.09.02.8

Cardona, M. A., Rodríguez, R. J., & Ishmael, K. (2023). *Artificial intelligence and the future of teaching and learning: Insights and recommendations*. U.S. Department of Education, Office of Educational Technology. https://www.ed.gov/sites/ed/files/documents/ai-report/ai-report.pdf

Ellis, B. (2024). *How to protect student privacy when using AI* [Blog post]. TCEA. https://blog.tcea.org/how-to-protect-student-privacy-when-using-ai/

Henry, J., & Maxwell, T. (2024). Harnessing AI for personalized learning: Innovations in EdTech and pedagogy. *Education Sciences*, *14*(5), 123–138.

Herath, D., Dinuwan, C., Ihalagedara, C., & Ambegoda, T. (2024). Enhancing educational outcomes through AI-powered learning strategy recommendation system. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 15(10), 75–88.

Langeveldt, D. C. (2024). AI-driven leadership: A conceptual framework for educational decision-making in the AI era. *European Humanities and Social Sciences*, 58(12), 1–15.

Qu, H. M., & Yang, Y. (2021). Study on four-steps promoting ways to develop the innovative capability for college students from the perspective of art education. *Creative Education Studies*, 9(4). https://www.hanspub.org/journal/paperinformation?paperid=44382

Sun, P., Huang, T., Ma, W., Gao, Z., & Cai, J. (2024). Artificial intelligence enabling education governance: Value orientation, key issues, path optimization. *Journal of Social Sciences*, 15(12), 137395. https://doi.org/10.4236/jss.2024.1211100

Tang, Y. (2024). *Research on digital teaching models of art courses in Chinese universities*. STEMM Press. http://stemmpress.com/uploadfile/202407/98108484e1a4047.pdf

Xiao, J., Xu, Z., Xiao, A., Wang, X., & Skare, M. (2024). Overcoming barriers and seizing opportunities in the innovative adoption of next-generation digital technologies. *Technological Forecasting and Social Change*, 196, 101616. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2024.101616

Zhou, W. (2022). Art education management in higher vocational colleges of Hubei province. In *Doctoral dissertation*. Silpakorn University. iThesis.

THE CONSTRUCTION OF TEACHING COMPETENCE DEVELOPMENT MODEL FOR YOUNG TEACHERS AT GUIZHOU QIANNAN UNIVERSITY OF SCIENCE AND TECHNOLOGY, CHINA*

Gu Cen[1] and Dech Boonprajak[2]

[1-2]Shinawatra University, Thailand

Corresponding Author's Email: dech.b@siu.ac.th

Received 10 June 2026; Revised 23 June 2026; Accepted 25 June 2026

Abstract

Against the backdrop of China's higher education pursuing connotative and high-quality development, young teachers have become a key force for talent cultivation in private applied universities. Existing studies mostly focus on teachers' explicit teaching skills but neglect implicit elements like values, attitudes and personal traits. Targeting Guizhou Qiannan University of Science and Technology, a representative private university in southwest China, this study explores the current situation, influencing factors and formation mechanism of young teachers' teaching competence. Grounded in competency theory and the iceberg model, this research adopts a mixed-methods design, with questionnaire surveys of 246 valid samples from full-time young teachers aged 35 and below, and semi-structured interviews with 10 administrators, teachers and students. Data analysis reveals that the overall teaching competence of young teachers is at a high level, with uneven development across five dimensions: values

Citation:

* Gu Cen and Dech Boonprajak. (2026). The Construction Of Teaching Competence Development Model For Young Teachers At Guizhou Qiannan University Of Science And Technology, China. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 380-405.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

(M=4.107) rank the highest, followed by knowledge (M=4.005), attitude (M=3.908), skills (M=3.802), and traits (M=3.743) score the lowest. Exploratory factor analysis confirms the five-dimensional structure with 67.174% cumulative variance explanation, and group difference analysis shows that teaching experience, professional title and educational background are significant influencing factors. This study further constructs and verifies the hierarchical TVASK model (Traits–Values–Attitudes–Skills–Knowledge) and clarifies its internal action mechanism.

The findings compensate for the deficiencies of previous skill-oriented research and enrich the localized application of competency theory in Chinese private higher education. Targeted optimization strategies are proposed from institutional, individual and classroom perspectives, providing practical references for teacher professional development in private applied universities.

Keywords: Young university teachers, Teaching competence, TVASK model, Mixed-methods research, Private higher education

Introduction

Against the backdrop of China's higher education transitioning from large-scale expansion to connotative, high-quality development, the quality of classroom instruction and talent cultivation has become a core indicator for evaluating institutional performance (Ministry of Education of China, 2019). Teaching competence, as a key variable influencing instructional effectiveness and student learning outcomes, serves as an essential foundation for advancing educational reform and achieving high-quality development in higher education institutions (Gu, 2026). Young teachers, as the principal force undertaking frontline teaching tasks and a vital source of renewal within the academic workforce, their teaching competence directly relates to the quality of talent cultivation and the sustainable development of universities (Ren, 2023). However, existing studies tend to define teaching competence primarily in terms of teaching behaviors or

instructional skills, emphasizing the measurement of explicit knowledge and operational abilities while neglecting implicit elements such as values, attitudes, and individual psychological traits (Gu, 2026). This unidimensional and instrumental conceptualization makes it difficult to systematically reveal the holistic composition and developmental mechanisms of young teachers' teaching competence.

Private higher education, as an important part of China's higher education system, has become a significant growth point for educational development and a key force for reform and innovation (Ministry of Education of China, 2024). By 2023, private colleges and universities accounted for a notable proportion of the total scale of higher education in China, with over 9.94 million students enrolled (Ministry of Education of China, 2023). However, after scale expansion, private colleges and universities face the urgent task of improving education quality, and young teachers, who occupy the main position in their teaching teams, are crucial to this process (Gu, 2026). Guizhou Qiannan University of Science and Technology, a private application-oriented undergraduate institution in southwestern China, is representative in this context, with young teachers accounting for over 65% of the faculty (Gu, 2026). Yet, like many private colleges and universities, it confronts challenges such as young teachers' insufficient teaching experience, inadequate professional development support mechanisms, and weak teaching innovation capabilities (Luo et al., 2023; Zhang, 2014).

Nationally, the Chinese government has issued a series of policies to strengthen teacher teaching capacity building, from laying institutional foundations (Ministry of Education & Ministry of Finance of China, 2007; Ministry of Education of China, 2010) to deepening reforms (Ministry of Education of China, 2019, 2021). These policies highlight the strategic position of young teachers and emphasize the need to enhance their teaching competence through systematic training and supportive mechanisms (Ministry of Education of China, 2021).

Meanwhile, China's higher education has entered the popularization stage, with a gross enrollment rate reaching 60.8% by 2024, but the rapid expansion has led to structural contradictions such as an unbalanced student-teacher ratio, putting higher requirements on teachers' teaching competence (Ministry of Education of China, 2024; Wu, 2021). Young teachers in universities generally face the tendency of "focusing on scientific research, light on teaching" due to unreasonable salary structures and evaluation systems, which hinders the cultivation of their teaching competence (Wang et al., 2023; Xu, 2013).

In addition, the rapid development of information technology in the 21st century has transformed education from traditional models to intelligent, technology-driven ones, requiring teachers to possess rapid learning abilities and lifelong learning mindsets (Gu, 2026). Young teachers, while having high academic qualifications and strong innovation awareness, lack systematic training in teaching methods and scientific research capabilities, and face issues such as low salaries, limited promotion channels, and role conflicts between teaching and research (Luo et al., 2023; She, 2010; Zhou, 2017). These problems are particularly prominent in private colleges and universities in western China, making Guizhou Qiannan University of Science and Technology a typical sample for studying the development of young teachers' teaching competence in private institutions.

Existing research mostly focuses on macro-level teacher development issues, with a lack of specialized empirical research on the teaching competence of young teachers in western private applied universities. The core research question of this study is: how to systematically enhance the teaching competence of young teachers in private applied universities? Specifically, this study addresses three sub-questions: (1) What is the current status of teaching competence among young teachers at Guizhou Qiannan University of Science and Technology? (2) What are the key factors affecting young teachers' teaching

competence? (3) What is the formation path and action mechanism of young teachers' teaching competence, and can a targeted development model be constructed accordingly?

Objectives

1) To measure the overall level and structural characteristics of young teachers' teaching competence, and clarify the development differences across knowledge, skills, attitudes, values and traits dimensions.

2) To identify the individual and institutional factors influencing the development of young teachers' teaching competence, and explain the underlying mechanism through multi-stakeholder perspectives.

3) To construct and validate a scientific and operable teaching competence development model (TVASK model) for young teachers in private applied universities, and propose targeted optimization recommendations.

Literature Review

This study systematically synthesizes theoretical foundations, conceptual evolutions and empirical findings related to university teachers' teaching competence, with a focus on young faculty in private application-oriented institutions, to identify research gaps and lay a theoretical framework for model construction.

1. Theoretical Foundations of Teaching Competence

The theoretical underpinnings of teaching competence construction draw primarily from two classic frameworks. First, Spearman's Two-Factor Theory (1904) divides competence into general abilities and specific abilities, providing a psychological basis for understanding teaching competence as a composite of foundational cognitive traits and specialized instructional skills. This theory has informed subsequent pedagogical research, with scholars such as Gu Mingyuan

(1992) and Kang Jintang (1991) classifying teaching competence into general cognitive abilities and subject-specific teaching skills.

Second, Boyatzis's Competency Onion Model extends the iceberg model by emphasizing layered internal and external factors: inner-layer traits, middle-layer attitudes and values, and outer-layer knowledge and skills. This hierarchical structure highlights that teaching competence is not merely observable behavior but is rooted in deep-seated psychological characteristics, attitudes, and values. This insight is critical for moving beyond instrumental, skill-centric definitions of teaching competence, and provides the core logical basis for the five-dimensional framework in this study.

2. Conceptual Evolution of Teaching Competence

The concept of teaching competence has evolved through multidisciplinary perspectives, reflecting comprehensiveness, professionalism and developmentalism. Psychological perspectives, exemplified by Liang Zhisun (1999) and Jin Li (2014), focus on cognitive and personality traits influencing teaching effectiveness, distinguishing between general cognitive abilities and specific instructional skills. Educational perspectives, such as those from Zhang Qing (1998) and Shen Jiliang (2000), frame teaching competence as task-oriented abilities, including curriculum design, teaching organization and research integration. Organizational behavior scholars like Sun Yaling (2004) emphasize process-based competencies across teaching phases, while sociological perspectives (Wang Shaoliang, 2010) highlight social interaction and student development.

These perspectives converge on defining teaching competence as a dynamic, integrated system, yet existing research often leans toward narrow, skill-focused definitions (Wang & Peng, 2019) that neglect implicit elements like values and traits. To address this gap, this study adopts a broad conceptualization

encompassing five layers: knowledge, skills, attitudes, values and traits, forming a hierarchical structure from explicit to implicit.

3. Empirical Research on Young University Teachers' Teaching Competence

Domestic research on young university teachers' teaching competence highlights both strengths and challenges. Young teachers exhibit high academic qualifications and digital literacy (Li et al., 2013) but face systemic barriers: insufficient pre-service training (She, 2010), unscientific evaluation systems prioritizing research over teaching (Wang et al., 2023), low salaries (Luo et al., 2023), and limited career development pathways (Zhang, 2014). Empirical studies note weaknesses in classroom management, teaching reflection and educational psychology knowledge, while acknowledging strong willingness to improve through feedback and training (Zhou et al., 2011).

International research emphasizes institutional support for competence development. U.S. universities utilize faculty development centers and mentorship programs (Cox, 1995); the UK's PSF standards guide competency development through a unified professional framework (Xiong, 2018); and Japan's revised Teacher Qualification Law mandates continuous in-service training (Wang, 2015). These international models highlight the importance of systemic, context-specific support, an area underdeveloped in Chinese private universities.

4. Research Gaps

Despite advancements, existing research has critical gaps. First, most studies adopt narrow, skill-centric definitions, neglecting the interplay between implicit traits, values and explicit abilities. Second, few focus on private application-oriented universities, particularly in western China, where young teachers constitute over 65% of faculty but face unique regional and institutional constraints. Third, empirical validation of multidimensional hierarchical models remains limited, and developmental mechanisms linking individual traits,

organizational factors and teaching outcomes are understudied. This study addresses these gaps by integrating classic competency theories, adopting a mixed-methods approach, and constructing a contextually tailored model for young teachers in private applied universities.

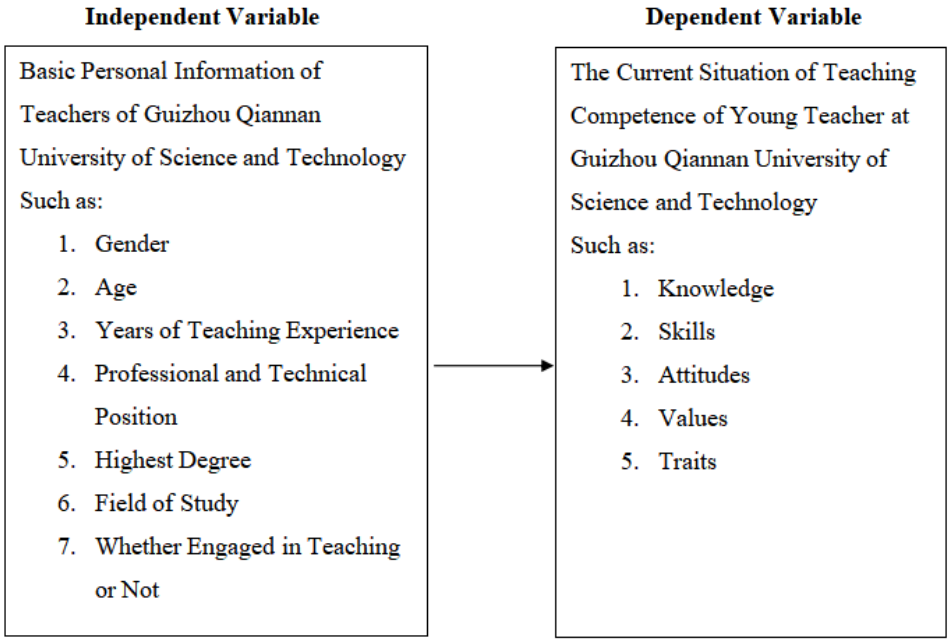

Figure 1 Conceptual framework

Methodology

This study adopts a mixed-methods research design integrating quantitative and qualitative approaches, to comprehensively explore the teaching competence of young teachers and construct a contextually adaptive developmental model. Grounded in competency theory and the iceberg model, this design leverages the objectivity of quantitative research to measure competence status and verify structural dimensions, and the depth of qualitative research to explain influencing mechanisms and model paths. The quantitative

phase addresses the first and second research objectives, while the qualitative phase supports the second and third objectives, ensuring method-target alignment.

The research population comprises full-time young teachers at Guizhou Qiannan University of Science and Technology, defined as in-service educators aged 35 years or younger engaged in full-time teaching work. As of May 2025, the total population size is 582.

For the quantitative survey, stratified random sampling was adopted with stratification by faculty, professional title and teaching years, to ensure sample representativeness. The sample size was calculated using the Taro Yamane formula with a 95% confidence level and 5% margin of error, resulting in a required sample of 237. A total of 280 questionnaires were distributed online, and 246 valid questionnaires were retained after excluding invalid responses (effective recovery rate: 87.86%), covering teachers with varying academic qualifications, professional titles and teaching experience.

For the qualitative interview, purposive sampling was used to select 10 participants to achieve theoretical saturation: 2 university administrators in charge of faculty development, 3 young teachers with 1–5 years of teaching experience, and 5 undergraduate students. This multi-stakeholder sampling ensures multi-perpective data and enhances the validity of qualitative findings.

A self-developed teaching competence questionnaire was used as the quantitative instrument. Based on literature review and the theoretical framework, a preliminary framework with 5 dimensions and 25 sub-dimensions was constructed, as shown in Table 1.

Table 1. Preliminary Composition of the Teaching Competence Framework for Young University Teachers

Level	Dimension	Subdimension	Performance Indicators
Outer layer	Knowledge	Content Knowledge	Subject matter knowledge and pedagogical background knowledge
		General pedagogical knowledge	Knowledge of instructional design and implementation
		Curriculum knowledge	Knowledge of curriculum design and development
		Pedagogical content knowledge	Discipline-specific pedagogical knowledge and skills
		Knowledge of learners and their characteristics	Knowledge of students' backgrounds and learning traits
		Knowledge of educational contexts	Knowledge of classroom, institutional and policy contexts
		Knowledge of educational purposes and values	Knowledge of educational goals and philosophical foundations

Level	Dimension	Subdimension	Performance Indicators
	Skills	Teaching design skills	Ability to plan classroom instruction systematically based on objectives
		Teaching organisation skills	Ability to engage students, stimulate interest and promote thinking
		Teaching implementation skills	Ability to deliver teaching plans with modern educational facilities
		Teaching evaluation skills	Ability to conduct diagnostic, process and summative assessments
		Educational reflection skills	Ability to reflect on teaching before, during and after class
Middle layer	Attitude	Teachers' professional attitudes	Recognition of professional value and professional impact
		Role Attitude	Willingness to position oneself in the teacher role
		Professional belonging	Emotional connection to the institution and teaching profession

Level	Dimension	Subdimension	Performance Indicators
		Professional ethics	Compliance with educational norms and ethical standards
	Values	Work values	Behavioral tendency to fulfill professional responsibilities
		Curriculum ideological competence	Ability to integrate value guidance into subject courses
		National identity and social responsibility	Initiative to promote positive values and social responsibility
		Concern for students' ideological dynamics	Attention to students’ mental state and value guidance
		Educational Outlook	Patience and student-centered educational belief
Inner layer	Trait	Self-confidence	Confidence in professional knowledge and teaching ability
		Stress resistance	Ability to cope with teaching and research pressures

Level	Dimension	Subdimension	Performance Indicators
		Lifelong Learning	Awareness and ability of continuous professional learning
		Teamwork	Participation in collaborative teaching and research

Expert consultation with five scholars specializing in teaching competence and educational management was conducted, and the Index of Item-Objective Congruence (IOC) confirmed all items met the acceptable criterion of 0.50. A pilot test with 32 young teachers yielded a Cronbach's Alpha coefficient of 0.961 for the overall questionnaire and 0.856–0.897 for each dimension, indicating good internal consistency. The formal questionnaire adopted a 5-point Likert scale, with score ranges interpreted as shown in Table 2.

Table 2. Description of Likert Scale Score Ranges

Score Range	Interpretation
4.24 – 5.00	Highest
3.43 – 4.23	High
2.62 – 3.42	Moderate
1.81 – 2.61	Low
1.00 – 1.80	Lowest

Semi-structured interview outlines were designed for three stakeholder groups respectively, with targeted dimensions as presented in Table 3.

Table 3. Interview Dimensions for Investigating Young Teachers' Teaching Competence

Group	Interview Dimensions
Administrators	Existing problems in teaching competence development; institutional constraints; policy suggestions for improvement
Teachers	Causes of competence deficiencies; demands for professional development; suggestions for improvement
Students	Observed problems in teachers' teaching; expectations for teaching quality; suggestions from student perspective

Data collection was conducted from September 2025 to June 2026. The questionnaire was distributed through the university's faculty work platform via an online survey system, with informed consent stated at the beginning of the questionnaire. In-depth interviews were conducted face-to-face or via video conferencing, each lasting 30–45 minutes. All interviews were audio-recorded with participants' informed consent and transcribed verbatim within 24 hours. Relevant institutional documents, including teacher training policies, evaluation schemes and professional development reports, were also collected as supplementary data.

Quantitative data were processed and analyzed using SPSS 26.0. Descriptive statistics (mean, standard deviation) were used to present the overall level and structural characteristics of teaching competence. Independent samples t-test and one-way ANOVA were conducted to examine group

differences across demographic variables. Exploratory factor analysis (EFA) with Promax oblique rotation was performed to validate the structural validity of the questionnaire and verify the dimensional framework.

Qualitative data were analyzed through thematic analysis, following the procedures of open coding, axial coding and selective coding to extract core themes related to influencing factors and development paths. Triangulation of quantitative results, interview findings and document data was conducted to enhance the credibility and explanatory power of the research conclusions.

Strict ethical principles were followed throughout the research process. All participants provided voluntary informed consent before data collection, with clear notification of the research purpose, data usage and right to withdraw at any time. All personal information was anonymized, and the collected data were stored securely and used solely for academic research purposes, with no disclosure to any third party.

Results

This section presents the empirical findings corresponding to the research objectives, including descriptive statistics of teaching competence, structural validity verification, group difference analysis and qualitative thematic findings.

Descriptive statistics show that the overall teaching competence of young teachers at Guizhou Qiannan University of Science and Technology is at a high level. The score distribution across the five primary dimensions is presented in Table 4.

Table 4. Descriptive Statistics for Five Primary Dimensions

Dimension	Sample Size	Mean	Standard Deviation	Variance	Kurtosis	Skewness	Coefficient of Variation (CV)
Knowledge	246	4.005	0.775	0.600	2.399	-1.350	19.343%
Skills	246	3.802	0.835	0.697	0.458	-0.807	21.961%
Attitude	246	3.908	0.862	0.744	0.621	-0.914	22.070%
Values	246	4.107	0.818	0.669	2.057	-1.524	19.917%
Traits	246	3.743	0.959	0.920	-0.132	-0.869	25.621%

As shown in Table 4, the values dimension scores the highest, followed by knowledge and attitude, while skills and traits rank the lowest. The traits dimension has the largest coefficient of variation, indicating the most uneven development among individual teachers.

Exploratory factor analysis (EFA) with Promax oblique rotation was conducted to verify the five-dimensional structure. The KMO value was 0.952 and Bartlett's test of sphericity was significant (χ^2=3872.412, df=300, $p<0.001$), indicating the data were suitable for factor analysis. Five common factors were extracted, cumulatively explaining 67.174% of the total variance, as shown in Table 5.

Table 5. Total Variance Explained

Factor	Eigenvalue	Percentage of Variance Explained (%)	Cumulative Variance Explained (%)
1	8.911	35.644	35.644
2	2.707	10.827	46.471
3	2.182	8.726	55.197
4	1.981	7.924	63.121
5	1.013	4.053	67.174
6	0.661	2.643	69.817
7	0.655	2.621	72.438
8	0.580	2.319	74.757
9	0.552	2.209	76.967
10	0.530	2.120	79.087

The scree plot shows a clear inflection point at the fifth factor, confirming the rationality of extracting five dimensions. The factor loading of each item on its corresponding dimension is above 0.6, indicating good structural validity. These results empirically verify the hierarchical TVASK framework consisting of traits, values, attitudes, skills and knowledge.

Independent samples t-test and one-way ANOVA results show that teaching competence differs significantly across groups with different teaching

experience, professional titles and educational backgrounds ($p<0.05$). Specifically:

Teachers with more than 5 years of teaching experience score significantly higher in all dimensions than those with less than 2 years of experience, with the largest difference in the skills dimension.

Teachers with intermediate professional titles have significantly higher scores than those with junior titles, especially in the attitude and values dimensions.

Teachers with master's degrees or above score higher in the knowledge dimension than those with bachelor's degrees, while no significant difference is found in the traits dimension.

No significant gender difference is found in overall teaching competence.

Thematic analysis of interview data extracts three core themes of constraints on teaching competence development:

Research-oriented evaluation mechanism: Both administrators and teachers reported that the current title evaluation and performance appraisal system overemphasizes research outputs, leading young teachers to allocate most time and energy to scientific research rather than teaching practice and reflection.

Insufficient targeted training support: Existing teacher training is mostly general lectures, lacking staged and differentiated design for new and mid-career teachers, and insufficient attention to the cultivation of implicit qualities such as professional values and psychological traits.

Heavy workload and role conflict: Young teachers generally face dual pressures of teaching and research, with heavy course loads and administrative affairs, leaving limited time for teaching reflection and professional learning, which restricts the improvement of teaching competence.

Student interviews also reflect that young teachers have solid subject knowledge but need improvement in classroom organization, teaching interaction and individualized guidance, which is consistent with the low score of the skills dimension in quantitative results.

Discussion

First, the overall teaching competence of young teachers is at a high level, but the five dimensions develop unevenly. The high scores of values and knowledge dimensions reflect that young teachers have good educational beliefs and subject knowledge foundation, which is consistent with the characteristics of high academic qualifications and strong value identity of young teachers in previous studies (Li et al., 2013). The low scores of traits and skills dimensions indicate that psychological qualities such as stress resistance and lifelong learning awareness, as well as practical teaching abilities such as classroom organization and teaching evaluation, are the main weaknesses. This result confirms the core view of the iceberg model: implicit deep-seated traits are the most difficult to develop and often become the bottleneck of competence improvement.

Second, teaching experience, professional title and educational background are significant influencing factors. The accumulation of teaching experience directly promotes the improvement of practical teaching skills, while higher professional title means more teaching resources and development opportunities, which enhance teachers' professional identity and value commitment. The significant difference in knowledge dimension by educational background reflects the impact of pre-service academic training on subject knowledge reserve.

Third, the TVASK model with hierarchical structure has good structural validity. The five dimensions from inner trait to outer knowledge form a progressive action path: inner traits determine the stability of values and

attitudes, which in turn drive the acquisition and application of knowledge and skills. This hierarchical structure makes up for the deficiency of previous flat dimensional classification, and reveals the holistic formation mechanism of teaching competence.

Compared with domestic studies on public university teachers, this study finds that young teachers in private universities have more prominent problems in the traits dimension, which is related to greater work pressure, weaker organizational support and more limited career development channels in private institutions (Luo et al., 2023). Different from the traditional skill-oriented competence framework, the TVASK model constructed in this study incorporates implicit elements such as values and traits, which expands the connotation of teaching competence research and is consistent with the multidimensional perspective of international research (Dineke et al., 2004).

In terms of influencing factors, this study confirms that the “research over teaching” evaluation orientation is a common institutional barrier for young university teachers, which is consistent with the findings of Wang et al. (2023). Meanwhile, this study further points out that the lack of differentiated training for implicit qualities is a key constraint for private universities, which supplements the localized research on teacher development in the context of Chinese private higher education.

This study has several limitations. First, it adopts a single-case design focusing on one private university in western China, and the generalizability of findings to other regions and types of institutions needs further verification. Second, it uses cross-sectional data, which cannot fully reveal the dynamic development process of teaching competence over time. Future research can expand the sample scope to include more private universities in different regions, and adopt longitudinal tracking design to explore the dynamic evolution mechanism of teaching competence. In addition, intervention studies based on

the TVASK model can be carried out to verify the effectiveness of the proposed strategies.

Recommendation

Based on the TVASK model and empirical findings, targeted recommendations are proposed from institutional, individual and classroom levels, to promote the sustainable enhancement of young teachers' teaching competence in private applied universities.

1. Institutional Level: System Guarantee and Support System Construction

First, optimize teaching-centered evaluation and incentive mechanisms. Universities should increase the weight of teaching performance in title promotion, performance allocation and career assessment, and incorporate teaching attitude, value guidance and student feedback into the evaluation system, so as to mitigate the crowding-out effect of overemphasis on research outputs.

Second, establish a staged and differentiated training system. For new teachers with less than 2 years of experience, focus on foundational teaching knowledge and basic instructional skills training; for mid-career teachers, emphasize curriculum innovation, teaching reflection and educational research ability; for experienced young teachers, encourage them to take on mentoring roles and lead teaching communities. Training content should cover not only explicit skills but also the cultivation of professional values and psychological qualities.

Third, foster a collaborative teaching culture. Build teaching development communities, carry out regular peer observation, collective lesson preparation and teaching salon activities, strengthen professional belonging of young teachers, and form a collaborative atmosphere of mutual learning and common progress.

2. Individual Level: Internal Drive and All-round Development

First, strengthen professional identity and value internalization. Young teachers should deepen their understanding of the educational mission of fostering virtue through education, internalize educational values into stable professional beliefs, and form sustained internal motivation for competence development.

Second, promote the transformation of knowledge into practical ability. Young teachers should actively learn pedagogical theories, carry out classroom teaching experiments, make full use of peer feedback and student evaluation, and form a closed cycle of knowledge application, reflection and optimization.

Third, pay attention to the cultivation of core personal traits. Young teachers should consciously improve their stress resistance and self-efficacy, establish the concept of lifelong learning, and actively participate in teaching and research cooperation, so as to lay a solid psychological foundation for long-term professional development.

3. Classroom Level: Student-centered Teaching Practice Optimization

First, adopt student-centered instructional design. Young teachers should align teaching objectives, content and methods with students' learning needs and cognitive characteristics, increase the proportion of interactive and practical teaching links, and improve the relevance and effectiveness of classroom teaching.

Second, establish diversified teaching feedback mechanisms. Combine classroom interaction observation, student evaluation and learning outcome analysis to timely identify deficiencies in teaching, and carry out targeted teaching adjustment.

Third, enhance high-quality teacher-student interaction. Adopt interactive teaching methods such as case-based teaching, project-based learning and practical demonstration, pay attention to students' individual differences and

ideological dynamics, and form a virtuous cycle of teaching improvement driven by student feedback.

References

Bang-Hee Kim, J., & Kim, J. (2016). Development and validation of evaluation indicators for teaching competency in STEAM education in Korea. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 12(7), 1909–1924.

Boyatzis, R. E. (1982). *The competent manager: A model for effective performance*. John Wiley & Sons.

Cox, M. D. (1995). The development of new and junior faculty. *Harvard Educational Review*, 57(1), 1–22.

Dineke, E. H. T., Dolmans, D. H. J. M., Wolfhagen, I. H. A. P., & van der Vleuten, C. P. M. (2004). The development and validation of a framework for teaching competencies in higher education. *Higher Education*, 48(2), 253–268.

Gu, C. (2026). The construction of teaching competence development model for young teachers at Guizhou Qiannan University of Science and Technology, China. *In Doctoral dissertation*. Shinawatra University.

Gu, M. Y. (1992). *Dictionary of education.* (Vol. 7). Shanghai Education Press.

Kang, J. T. (1991). *Teaching competence structure and assessment*. Xiamen University Press.

Li, T. L., Liu, Y., & Zhang, Y. (2013). Research on the current situation and improvement paths of informatized teaching competence of young university teachers. *China Educational Technology*, (8), 108–113.

Liang, Z. S. (Ed.). (1999). *Encyclopedia of Chinese preschool education (Education theory volume)*. Shenyang Press.

Luo, L., Li, H. Q., & Shi, J. N. (2023). “Academic migrant workers” or “knowledge elites”: A multidimensional examination of the labor process of young university faculty. *China Youth Study*, (7), 41–48.

Ministry of Education of China. (2010). National medium- and long-term education reform and development plan (2010-2020). http://www.moe.gov.cn/

Ministry of Education of China. (2019). Opinions on deepening undergraduate education and teaching reform to comprehensively improve talent training quality. *Gazette of the Ministry of Education of China*, (9), 26–30.

Ministry of Education of China. (2021). Guiding opinions on deepening the reform of professional title system in universities. http://www.moe.gov.cn/

Ministry of Education of China. (2023). Statistical bulletin of national education development in 2023. http://www.moe.gov.cn/

Ministry of Education of China. (2024). Basic operating conditions indicators for regular universities (trial). http://www.moe.gov.cn/

Ministry of Education of China & Ministry of Finance of China. (2007). Opinions on implementing the teaching quality and teaching reform project in undergraduate universities. http://www.moe.gov.cn/

Pan, M. Y. (1996). *Principles and methods of teaching in higher education*. People’s Education Press.

Ren, Z. (2023). Research on teaching competence of young university faculty [Doctoral dissertation, Northeast Normal University].

She, Y. F. (2010). Research on the current situation and countermeasures of young teachers' teaching competence in private colleges and universities. *Journal of Higher Education Research*, 33(5), 68–71.

Simpson, R. D., & Smith, K. S. (1993). Validating teaching competencies for graduate teaching assistants: A national study using the Delphi method. *Innovative Higher Education*, 18(2), 133–146.

Spearman, C. (1904). “General intelligence,” objectively determined and measured. *The American Journal of Psychology*, 15(2), 201–292.

Wang, J. (2015). The predicament and countermeasures of young university teachers in Japan. *Journal of International and Comparative Education*, 37(4), 68–73.

Wang, J. W., Wang, X. G., & Jiang, L. (2023). Current situation and countermeasures for improving teaching competence of teachers in western “Double Non” universities. *Journal of Beifang University of Nationalities*, (6), 165–174.

Wang, N. S., & Peng, X. M. (2019). Structural representation and cultivation path of university teachers' teaching competence from the perspective of niche theory. *Modern Education Management*, (8), 55–60.

Wang, S. L. (2010). Multidimensional structure of university teachers' teaching competence. *Journal of Shenyang Normal University (Social Science Edition)*, *34*(7), 110–113.

Wu, D. G. (2021). Exploring the “path of a major country” in the popularization of higher education. *China Higher Education Research*, (2), 4–9.

Xiong, G. (2018). Analysis and enlightenment of teaching competence development system in British universities. *Studies in Foreign Education*, 45(9), 57–69.

Xu, J. H. (2013). Research on university teachers’ teaching competence structure model. In *Doctoral dissertation*. Northeast Normal University.

Xu, M. J., & Zhang, H. W. (2014). What teaching competence should research university faculty possess?: An exploration based on grounded theory qualitative research. *Journal of Zhejiang University (Humanities and Social Sciences),* 44(2), 86–99.

Yang, X., & Xie, Y. G. (2019). Smart teaching competence: The dimension of teachers' competence in the era of smart education. *Educational Research*, 40(8), 150–159.

Zhang, Y. Q. (2014). Research on the career development of young teachers in private colleges and universities. *Journal of Liaoning Higher Vocational,* 16(8), 79–81.

Zhou, P., Wei, X. Y., & Ji, Z. C. (2011). An empirical study on the teaching competence of young university teachers. *Modern Education Management*, (7), 75–78.

Zhou, W. L. (2017). Research on the conflict between teaching and scientific research of young teachers in private colleges and universities. *Journal of Hubei University of Education*, 34(7), 102–105.

DIGITAL INTELLIGENCE-DRIVEN FACTORS INFLUENCING CUSTOMER PURCHASE INTENTION IN OMNICHANNEL NEW RETAIL: EVIDENCE FROM SHANGQIU CITY,CHINA*

Mingyan Fu[1] and Ao Chen[2]

[1-2]International College, Panyapiwat Institute of Management, Thailand

Corresponding Author's Email: MingyanFu@hotmail.com

Received 23 May 2026; Revised 9 June 2026; Accepted 11 June 2026

Abstract

This study aims to: 1) examine the impact of AI-powered personalization quality, omnichannel integration quality, intelligent customer service responsiveness, data transparency and trust, and privacy/security guarantees on customer purchase intention in omnichannel new retail; 2) identify the strongest predictors of digital intelligence while simultaneously analyzing these factors; and 3) provide practical recommendations for retailers seeking to improve customer conversion rates through responsible digital intelligence. A quantitative cross-sectional survey was conducted on 400 consumers in Shangqiu City, China, who had used online and offline retail touchpoints in the past six months. The questionnaire used a five-point Likert scale, and the data were analyzed using descriptive statistics, reliability and validity tests, assessment of common method bias, correlation analysis, collinearity diagnosis, and multiple regression. The results show that: 1) the full regression model is statistically significant, explaining 24.9% of the variance in customer purchase intention; 2) omnichannel integration

Citation:

* Mingyan Fu and Ao Chen. (2026). Digital Intelligence-Driven Factors Influencing Customer Purchase Intention In Omnichannel New Retail: Evidence From Shangqiu City,China. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 406-420.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

quality is the strongest predictor, followed by privacy/security guarantees; 3) AI-supported personalization quality and intelligent customer service responsiveness also have significant positive effects; and 4) after controlling for shared variance among predictors, data transparency and trust show positive but insignificant effects. The findings indicate that smart retail technologies, supported by seamless channel integration, reliable service execution, and visible data protection, are most effective at stimulating purchase intent. This research provides empirical evidence from the developing retail environment of Chinese cities and elucidates the relative importance of digital capabilities for value creation and risk mitigation in omnichannel new retail.

Keywords: Digital intelligence, omnichannel new retail, customer purchase intent, AI-powered personalization, privacy and security protection

Introduction

Omnichannel retail has reshaped how consumers search for products, compare different options, complete transactions, receive goods, and obtain after-sales service. Today's retail competition no longer views physical stores, mobile apps, e-commerce platforms, social e-commerce, membership systems, payment tools, and logistics as separate channels, but increasingly relies on how to harmonize and integrate these touchpoints into a continuous customer journey(Tueanrat et al., 2021)conceptualized omnichannel retail as a broader trend that transcends traditional multichannel retail, as customers switch between channels during the same decision-making process.(Huang & Rust, 2021)further emphasize that omnichannel management requires integrating technology, operations, customer experience, and supply chain capabilities, rather than simply adding digital channels. Digital intelligence is a core mechanism of this transformation. Retailers leverage customer data, AI-based analytics, algorithmic recommendations, intelligent customer service, and data

governance systems to enhance personalization, responsiveness, information consistency, and perceived security. These capabilities can increase purchase intention by reducing search costs and making service interactions more relevant. However, digital intelligence can also lead to hesitation when recommendations are intrusive, channel information is inconsistent, service systems fail to address issues, or customers are uncertain about how their data is collected and protected. Therefore, the impact of digital intelligence on purchase intention should be assessed as a series of interacting value-creating and risk-reducing capabilities (Ngo et al., 2025).

Shangqiu City provides a meaningful empirical case study for exploring this issue. As an emerging urban retail market in China, Shangqiu consumers increasingly combine in-store shopping with mobile browsing, online ordering, digital payments, home delivery, self-pickup, and after-sales communication. However, the level of omnichannel implementation may vary among retailers, and customer trust in digital service systems is not always stable. For retailers in these cities, understanding which digital intelligence drivers are most predictive of customer purchase intention is crucial to allocating resources to the most impactful capabilities.

This study addresses the research question that technology alone cannot guarantee higher purchase intentions. Existing omnichannel literature has established the importance of channel integration, and technology acceptance literature explains how usability and ease of use influence technology-related behavior(Khan, 2024). However, more empirical evidence is needed to compare the simultaneous impact of personalization, integration, intelligent service responsiveness, transparency, trust and privacy, and security guarantees in the Chinese mid-sized retail market. Therefore, this study tests a comprehensive model of five digital intelligence drivers influencing customer purchase intentions in omnichannel new retail(Juaneda-Ayensa et al., 2016).

Objectives

1. Explore the impact of five digital intelligence drivers on customer purchase intention in omnichannel new retail in Shangqiu City, China.

2. Analyze the strongest predictors of customer purchase intention based on AI-enabled personalization quality, omnichannel integration quality, intelligent customer service response speed, data transparency and trust, and privacy and security.

3. Based on empirical results, propose practical recommendations for omnichannel retailers.

Literature Review

Customer Purchase Intention in Omnichannel New Retail

Customer purchase intention refers to a consumer's motivation and willingness to purchase goods from a retailer soon. In the omnichannel new retail model, this intention is influenced not only by product attractiveness but also by the consistency, convenience, reliability, and security of the entire shopping experience. Since consumers typically switch between online and offline touchpoints before deciding whether to buy, issues such as inconsistent product information, delayed service response, unclear return processes, or uncertain data protection can all undermine consumer confidence and reduce their purchase intention. Channel integration research indicates that customers perceive retailers as an interconnected system, rather than isolated sales channels(Du et al., 2025).

AI-Powered Personalization Quality

AI-enabled personalization quality refers to customers' perception of algorithmic recommendations, promotional information, and service content—that is, whether they are relevant, useful, timely, and appropriate to the customer's shopping context. Technology acceptance theory suggests that

consumers are more likely to respond positively to technologies that enhance usability and reduce decision-making difficulty(Ashrafuzzaman et al., 2025). Personalized advertising research also indicates that personalization can improve marketing effectiveness, but its effectiveness depends on timing, relevance, and perceived intrusion(Yeo et al., 2025). In omnichannel retail, personalization can promote purchase intention if it helps customers find suitable products; however, its effectiveness is greatly reduced if recommendations appear too intrusive or are out of touch with actual inventory and service. Therefore, this paper proposes Hypothesis H1: AI-enabled personalization quality has a positive impact on customers' purchase intention.

Omnichannel Integration Quality

Omnichannel integration quality refers to the consistency and coordination perceived by consumers across online and offline channels in terms of product information, pricing, promotions, inventory visibility, membership benefits, order fulfillment, returns, and customer service. It is the core difference between true omnichannel retailing and ordinary multichannel operations. When integration quality is high, consumers can search on one channel, purchase on another, and receive support at all touchpoints without having to repeat themselves or face conflicting information. Previous research has linked channel integration quality to customer engagement, loyalty, and trust in retailers (Liu et al., 2024). Therefore, this paper proposes Hypothesis H2: Omnichannel integration quality has a positive impact on customer purchase intention.

Intelligent Customer Service Response Capabilities

Intelligent customer service responsiveness refers to the speed, accuracy, continuity, and problem-solving capabilities of AI-assisted or digitally supported customer service. Chatbots, intelligent search, automated routing, and AI-supported human customer service can reduce uncertainty in product comparison, checkout, logistics tracking, returns, and complaint processes. Recent research on chatbots for online stores indicates that factors such as

usability, ease of use, responsiveness, and trustworthiness are crucial to brand preference and purchase intention(Puertas et al., 2024). In the omnichannel new retail model, responsiveness is particularly important because service inquiries may begin online but require offline completion or begin in a physical store but continue through mobile platforms. Hypothesis H3 is proposed: Intelligent customer service responsiveness has a positive impact on customer purchase intention.

Data Transparency, Trust, and Privacy Security

Data transparency and trust refer to consumers' perceptions that retail information is clear, traceable, and credible. Privacy/security refers to consumers' confidence that their personal data, identity information, payment records, and behavioral data are protected and used responsibly. The privacy trade-off theory explains that consumers weigh the benefits of digital convenience and personalization against privacy and security risks when deciding whether to disclose data or complete a transaction. In omnichannel retail, this assessment becomes more complex due to the sharing of customer data among membership systems, mobile applications, payment tools, logistics partners, and physical stores(Puertas et al., 2024). Therefore, this paper proposes Hypothesis H4: Data transparency and trust have a positive impact on customer purchase intention. Simultaneously, this paper also proposes Hypothesis H5: Privacy and security have a positive impact on customer purchase intention.

Research Model

This conceptual model uses customer purchase intention as the dependent variable and five digital intelligence drivers as predictor variables. The model assumes that personalization, integration, responsiveness, transparency, trust, and privacy security all function simultaneously. This test of simultaneity is crucial because while some predictor variables may be significant individually,

their impact diminishes after controlling for common differences among digital retail capabilities.

Methodology

This study employed a quantitative approach. This design was well-suited for measuring consumers' current perceptions of digitally driven retail capabilities and examining the predictive power of these perceptions on consumer purchase intentions at a given point in time. The target population consisted of consumers in Shangqiu City, China, who had recently experienced omnichannel new retail, including at least one online retail channel and one offline retail touchpoint. Respondents were required to be at least 18 years old, have used omnichannel retail services within the past six months, and be able to rate characteristics such as personalization, channel integration, intelligent customer service, transparency/trust, and privacy/security. A total of 400 valid questionnaires were retained for analysis. This sample size exceeds the typical requirement for multiple regression analysis including five main predictor variables and provides sufficient stability for reliability and validity assessments (Izah et al., 2023). The questionnaire used a five-point Likert scale, ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree). This study measured six constructs: AI-enabled personalization quality (AIP), Omnichannel integration quality (OIQ), Smart customer service response speed (SCR), Data transparency and trust (DTT), Privacy/security assurance (PSA), and customer purchase intention (CPI). Construct scores were calculated by averaging all items under each construct. Scale assessments followed general criteria for internal consistency, convergent validity, discriminant validity, and regression suitability (Usakli & Rasoolimanesh, 2023).

Data analysis included respondent profile analysis, descriptive statistics, Cronbach's alpha coefficient, combined reliability, mean variance extracted (AVE), HTMT discriminant validity, Harman univariate test, Pearson correlation analysis,

variance inflation factor (VIF) diagnostics, hierarchical regression, and hypothesis testing. A reliability coefficient greater than 0.70, an AVE greater than 0.50, and a VIF value lower than the commonly used threshold are interpreted as indicating acceptable measurement quality and the absence of evidence of serious multicollinearity.

Results

The respondent profile showed a balanced and relevant consumer sample. Female respondents accounted for 53.0%, and male respondents accounted for 47.0%. The largest age group was 25-34 years old (33.0%), followed by 18-24 years old (27.3%). All respondents had recent omnichannel retail experience and were therefore suitable for evaluating the study constructs.

Table 1. Descriptive statistics, reliability, and convergent validity.

Construct	Mean	SD	Cronbach's α	CR	AVE
AIP	3.035	0.736	0.818	0.880	0.647
OIQ	2.983	0.680	0.785	0.862	0.609
SCR	3.000	0.692	0.801	0.870	0.627
DTT	2.946	0.671	0.794	0.866	0.618
PSA	2.962	0.706	0.820	0.882	0.651
CPI	3.008	0.831	0.864	0.908	0.711

As shown in Table 1, all constructs demonstrated acceptable internal consistency and convergent validity. Cronbach's alpha ranged from .785 to .864, composite reliability ranged from .862 to .908, and AVE ranged from .609 to .711.

These values indicate that the measurement scales were suitable for subsequent regression analysis. Harman's single-factor test showed that the first unrotated factor explained 26.55% of variance, below the 50% rule-of-thumb threshold, suggesting that common method bias was not a dominant concern.

Table 2. Collinearity diagnostics and zero-order correlations.

Predictor	VIF	Tolerance	Correlation with CPI
AIP	1.272	0.786	.287
OIQ	1.309	0.764	.373
SCR	1.208	0.828	.258
DTT	1.232	0.812	.240
PSA	1.197	0.835	.304

Table 2 shows that all VIF values were below 1.31, indicating that multicollinearity was not problematic. All five predictors were positively correlated with CPI, with OIQ showing the highest zero-order correlation (r = .373), followed by PSA (r = .304) and AIP (r = .287).

Table 3. Regression model summary.

Model	R	R^2	Adjusted R^2	F	p
Controls only	.218	.047	.005	1.120	.331
Full model	.499	.249	.205	5.667	< .001
ΔR^2	-	.201	-	20.168	< .001

Table 4. Hypothesis testing results.

Hypothesis	Relationship	β	t	p	Decision
H1	AIP -> CPI	.114	2.226	.027	Supported
H2	OIQ -> CPI	.214	4.106	< .001	Supported
H3	SCR -> CPI	.110	2.214	.027	Supported
H4	DTT -> CPI	.077	1.531	.127	Not supported
H5	PSA -> CPI	.158	3.166	.002	Supported

The full model was statistically significant and explained 24.9% of the variance in customer purchase intention. OIQ was the strongest predictor (β = .214, p < .001), followed by PSA (β = .158, p = .002). AIP (β = .114, p = .027) and SCR (β = .110, p = .027) also had significant positive effects. DTT was positive but not statistically significant (β = .077, p = .127).

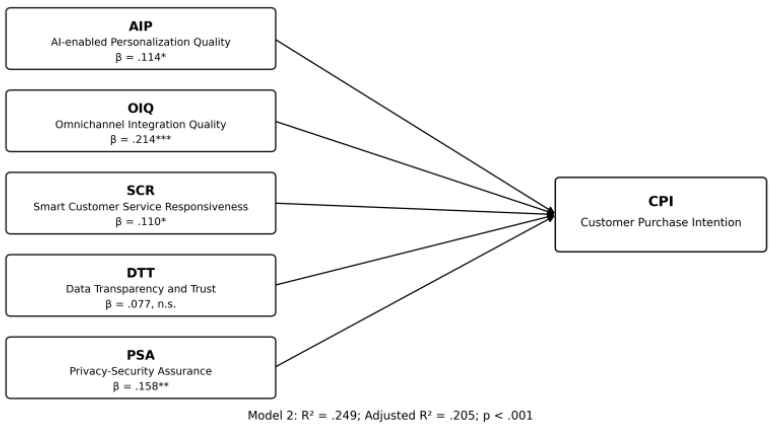

Figure 1. Empirical model of digital intelligence-driven factors and customer purchase intention

Discussion

The findings indicate that omnichannel integration quality is the most important digital intelligence-driven predictor of customer purchase intention. This result is theoretically consistent with the view that omnichannel value creation stems from the channel operating as a coordinated system rather than as isolated touchpoints (Cai & Lo, 2020; Verhoef et al., 2015). For consumers in Shangqiu, consistent product information, coordinated order fulfillment, stable membership benefits, and reliable return processes appear to be more important than isolated smart features. This finding also supports the view that channel integration quality can enhance customer engagement and confidence in the retail system (Gao & Huang, 2021; Lee et al., 2019).

Privacy and security are the second largest predictor. This finding suggests that customers are more willing to purchase when they believe their payment information, identity data, browsing history, and membership data are protected. This result aligns with the privacy trade-off theory, which posits that consumers weigh the benefits of digital technology against privacy and security risks (Dinev & Hart, 2006; Zhu et al., 2017). In omnichannel retail, privacy and security are not only compliance requirements but also important factors in driving conversions, as customers often need to share data across apps, payment systems, logistics services, and brick-and-mortar stores. AI-powered personalization quality and intelligent customer service response speed can significantly predict purchase intention, but their impact is less than that of integration and assurance. This model suggests that intelligent technologies can create value by reducing decision-making complexity and providing timely support, but their contribution is limited if the retail system is fragmented or perceived as insecure. Personalization can improve relevance, but it must be supported by accurate inventory, transparent promotional rules, and reliable service execution. Similarly, intelligent services must go beyond response speed and provide

accurate, consistent, and human-assisted problem-solving services when necessary.

Data transparency and trust are positively correlated with purchase intention, but this did not reach statistical significance in the full model. This result should not be interpreted as transparency being unimportant. Rather, transparency may overlap with privacy/security and channel integration, as customers typically experience transparency through concrete signals such as secure payments, consistent information, clear return processes, and controlled authorization options. In this sample, transparency itself may be considered a basic expectation rather than a differentiated purchase driver.

A new finding of this study is the ranking of digital intelligence drivers in China's emerging omnichannel retail environment. Empirical models show that operational integration and visible assurance are fundamental conditions, while personalization and intelligent services provide added value. This finding offers a more balanced interpretation of digital intelligence: the evaluation of retail technology should not be based solely on its degree of automation but should focus on its effectiveness in enhancing customer confidence, service continuity, and purchase intention.

Recommendation

Omnichannel retailers should prioritize channel integration before expanding advanced AI capabilities. Product information, pricing, promotions, membership benefits, inventory status, shipping options, pickup arrangements, return policies, and customer service records should be synchronized across all online and offline touchpoints. Retailers should consider data integration, inventory visibility, fulfillment coordination, and cross-channel service recovery as core competencies, not back-end technical issues.

Privacy and security should be integrated throughout the entire customer journey. Retailers should provide clear and concise privacy statements, clear authorization management, secure payment signals, transparent account protection options, and employee or chatbot scripts that explain data protection measures in plain language. These safeguards should not be hidden in legal documents but integrated into interface design, service conversations, and transaction confirmation processes.

Personalization should be responsible, relevant, and controllable. AI recommendations should help customers compare products and reduce decision-making complexity, while avoiding over-targeting, unexplained personalized pricing, or repeating irrelevant suggestions to prevent discomfort. Retailers should allow customers to adjust recommendation preferences and should monitor whether personalized information improves customer satisfaction, not just increases exposure.

Evaluation criteria for intelligent customer service should include problem-solving quality and response speed. Chatbots and automated systems should accurately answer routine questions, identify complex cases, smoothly transfer customers to human agents, and maintain service records across different platforms such as apps, stores, and hotlines. This avoids customers repeatedly explaining the same issues and enhances customer trust in retailers.

Future research should examine mediating variables such as perceived value, satisfaction, perceived risk, and trust; compare Shangqiu with other major Chinese cities; and use longitudinal or behavioral purchase data to examine whether customer purchase intentions translate into actual purchases over time.

References

An, G. K., & Ngo, T. T. A. (2025). AI-powered personalized advertising and purchase intention in Vietnam's digital landscape: The role of trust, relevance, and usefulness. *Journal of Open Innovation: Technology,Market, and Complexity,* 11(3), 100580. https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2025.100580

Ashrafuzzaman, M., Parveen, R., Sumiya, M. A., & Rahman, A. (2025). AI-powered personalization in digital banking: A review of customer behavior analytics and engagement. *American Journal of Interdisciplinary Studies,* 6(1), 40–71.

Du, H., Li, J., So, K. K. F., & King, C. (2025). Artificial intelligence in hospitality services: Examining consumers' receptivity to unmanned smart hotels. *Journal of Hospitality and Tourism Insights,* 8(11), 55–78.

Hair, J. F., Jr., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., Sarstedt, M., Danks, N. P., & Ray, S. (2021). *Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) using R: A workbook.* Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-80519-7

Huang, M.-H., & Rust, R. T. (2021). A strategic framework for artificial intelligence in marketing. *Journal of the Academy of Marketing Science,* 49(1), 30–50. https://doi.org/10.1007/s11747-020-00749-9

Izah, S. C., Sylva, L., & Hait, M. (2023). Cronbach's alpha: A cornerstone in ensuring reliability and validity in environmental health assessment. *ES Energy & Environment,* 23, 1057.

Khan, S. (2024). The intersection of consumer behavior and emerging retail technologies: A systematic review of the forces shaping modern omnichannel retailing. *Library of Progress-Library Science, Information Technology & Computer,* 44(3).

Liu, Q., Tian, J., & Huang, L. (2024). Influence of omnichannel integration quality on consumer cross-channel retention behavior. *Procedia Computer Science,* 242, 633–639.

Puertas, S. M., Manzano, M. D. I., López, C. S., & Ribeiro-Cardoso, P. (2024). Purchase intentions in a chatbot environment: An examination of the effects of customer experience. *Oeconomia Copernicana,* 15(1), 145–194. https://doi.org/10.24136/oc.2914

Tueanrat, Y., Papagiannidis, S., & Alamanos, E. (2021). Going on a journey: A review of the customer journey literature. *Journal of Business Research,* 125, 336–353. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.12.028

Yeo, T. E. D., Chu, T. H., & Li, Q. (2025). How persuasive is personalized advertising? A meta-analytic review of experimental evidence of the effects of personalization on ad effectiveness. *Journal of Advertising Research,* 65(4), 616–631.

THE IMPACT OF DIGITAL TRANSFORMATION ON ORGANIZATIONAL PERFORMANCE OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES: AN ANALYSIS BASED ON DYNAMIC CAPABILITIES THEORY*

Wang Jian Chao

Siam University, Thailand

Corresponding Author's Email: Wangjianchao0123@gmail.com

Received 1 June 2026; Revised 11 June 2026; Accepted 13 June 2026

Abstract

In the face of rapid development of the digital economy, digital transformation has become a major way for small and medium-sized enterprises (SMEs) to enhance their competitiveness. Based on the dynamic capabilities theory, this paper studies the mechanism by which digital transformation affects the organizational performance of SMEs. By using the empirical data from a survey of 286 SMEs, the study found that: (1) digital transformation has a significant positive effect on organizational performance; (2) dynamic capabilities play a mediating role in the effect of digital transformation on organizational performance; and (3) organizational learning capability positively moderates the effect of digital transformation on dynamic capabilities. The study enriches the theoretical study on digital transformation of SMEs and provides practical reference for SMEs' digital strategies.

Citation:

* Wang Jian Chao. (2026). The Impact Of Digital Transformation On Organizational Performance Of Small And Medium-Sized Enterprises: An Analysis Based On Dynamic Capabilities Theory. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 421-445.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Keywords: Digital transformation, Organizational performance, Dynamic capabilities, Small and medium-sized enterprises, Organizational learning

Introduction

Recent innovations in technologies, including artificial intelligence, big data, and cloud computing, have led to an overwhelming phenomenon of digital transformation worldwide. As stated by the International Data Corporation (IDC), global spending on digital transformation will reach $2.8 trillion by 2025. In this global environment in which enormous changes are taking place, small and medium-sized enterprises (SMEs), which are significant actors of the economy, have numerous opportunities to develop, but they also face many challenges.

SMEs play very important roles in national economies. According to the latest statistics, SMEs contribute more than 60% of a country's GDP and more than 80% of urban employment opportunities (Li et al. 2022). As compared to larger enterprises, SMEs face tremendous challenges in their digital transformation journey. For instance, SMEs generally have insufficient financial resources, lack of technological capabilities, and lack of talent (Nambisan et al. 2019). Thus, how SMEs can go through their digital transformation to improve their organizational performance has become a very pressing problem for them to solve.

The study of digital transformation of SMEs is especially significant for the post-pandemic business environment. The COVID-19 pandemic has accelerated the adoption of digital technologies across industries, and forced SMEs to review their digital strategy. Those enterprises that had already developed their digital capabilities managed to deal better with the crisis than those who had not yet started their digitalization. Thus, the digital transformation of SMEs and its impact on their performance and survival in the market constitute a very important area of study.

Objectives

The objective of this research is to develop a theoretical framework explaining how the digital transformation influences the performance of SMEs, and also to reveal the inner workings that influence the process of the digital transformation and enhance or hinder its effects. The results of this research can serve as theoretical background as well as as a practical guide for SMEs planning to implement digital transformation in their organizations.

Literature Review

1. Concept and Connotation of Digital Transformation

The concept of digital transformation was first introduced by Vial (2019) referring to processes through which companies make use of digital technologies in order to change their business activities completely. Hereby, digital transformation goes beyond simple informatization. It is a process of change that links technology to business by means of systematic changes in various dimensions (e.g. enterprise strategy, culture and organization) (Warner & Wäger, 2019).

Some research has focused on defining and conceptualizing DT. Bharadwaj, Sawant and Vittal (2013) state that the main goal of DT is to change and improve an enterprise's strategy. Hess, Matthew Schittek and Brian (2016) state that through DT, the ways in which a company creates value can change completely. Westerman, Boning and Radley (2014) in their book about digital transformation at WEF define DT as a way for companies to use technology in order to increase performance and reach at a high level.

In summary, for the purpose of this research paper, the term "digital transformation" refers to a change process during which a company uses digital technologies in order to completely change its business processes as well as products and services or even the business model of a company in order to

create value and to achieve an advantage on the market through innovation. At the same time, the process of SME digital transformation is marked by a number of specific characteristics. In contrast to large companies with virtually unlimited resources to invest in innovation, SMEs go through a process of gradual digital transformation, step by step, often in an economically rational manner (Li et al., 2022). Thus, the initial phase of digital transformation is typically associated with the digitalization of business operations, followed by a strategic transformation of business models, as well as the services and products offered by companies.

2. Dynamic Capabilities Theory

Dynamic capabilities theory. Dynamic capabilities theory was first proposed by Teece et al. (1997) and represents one of the most important theories in the strategic management field. As a key concept of strategic management, dynamic capabilities theory has been widely applied in many fields. The theory describes an enterprise's ability to integrate, build and reconfigure internal and external resources in order to address environmental changes (Teece, 2007). With the development of digital economy, environmental uncertainty and complexity are increasing. Thus, the role of dynamic capabilities in enabling enterprises to survive and develop in such a competitive environment is becoming more and more important.

DYNAMIC CAPABILITIES. In general, dynamic capabilities are based on three dimensions: (1) sensing opportunities and threats in the environment (sensing capability); (2) seizing on these opportunities by acquiring and integrating resources (seizing capability); and (3) transforming and reconfiguring the enterprise's resource base and processes (transforming capability).

In the last years, the application of Dynamic Capabilities Theory to Digital Transformation contexts has received increasing attention by scholars. Warner and Wäger (2019) argue that in order to be successful in their Digital Transformation, enterprises need to develop new Dynamic Capabilities, namely digital sensing, digital seizing and digital transforming capabilities. These new

capabilities are supposed to enable enterprises to deal with the new challenges and opportunities that arise from the increasing use of digital technologies.

For SMEs the analysis of Dynamic Capabilities is of particular importance as they attempt to conduct digital transformation in an incremental and in a way that is consistent with the existing resources of the organization. The main advantage of Dynamic Capabilities is the fact that enterprises with such a strategy can overcome the limitation of the resources that they possess and achieve competitive advantages through learning and strategic flexibility (Zahra, Soltani, & Ministock, 2006).

3. Measurement of Organizational Performance

Enterprises measure their performance in a comprehensive manner to check if they are reaching their objectives. As a rule, the performance indicators for enterprises are split into two categories: financial performance indicators and nonfinancial performance indicators (Santos & Brito, 2012). Financial indicators to measure the performance of an SME include the sales growth rate, the profit margin and the return on the investment. The nonfinancial performance indicators of an enterprise are indicators that provide information on the degree to which an organization creates value. In this context, customer satisfaction, the degree of innovation of an SME, and the degree of the market share that an SME holds on the market are typical examples. In general, the use of a variety of indicators to measure performance is recommended because single indicators are not always capable of providing an accurate representation.

Considering the long-term and complex nature of the change process of digital transformation for enterprises, a number of indicators are used to measure organizational performance of SMEs. These indicators aim to assess performance from a financial, operational and market perspective, and as such they cover a broad range of potential outcomes that may arise as a result of the organizational change process of digital transformation.

The choice of a set of indicators to measure the performance of a digital transformation project is critical. While financial indicators are typical and provide a good objective basis for comparison between different organizations, they may not be fully representative of all the benefits a digital transformation can bring. Intermediate outcomes such as improved process efficiency, data-driven decision making, and the organization of the supply chain are all key steps in the process of generating financial returns. Market performance indicators capture the competitive advantage and customer experience created by an organization through its digital transformation.

4. Organizational Learning Capability

Organizational learning capability. Organizational learning capability refers to an enterprise's ability to acquire, create, transfer, and integrate knowledge (Jiménez-Jiménez & Sanz-Valle, 2011). The study of organizational learning is especially relevant in the context of digital transformation since enterprises going through this process must be able to absorb new knowledge and make changes to their business processes and practices as required by new technologies. In this sense, there are three types of learning: experiential learning (through experience); vicarious learning (through the experience of others); and deliberate learning (through a study or analysis carried out on purpose) (Argote & Miron-Spektor, 2011).

Enterprises can implement organizational learning through several different mechanisms. Experiential learning, for example, is a process that enables people to improve their skills by learning from their own personal experiences. As employees go about their jobs, they encounter all sorts of problems that require them to use their ingenuity and creativity to come up with innovative solutions. By learning from these experiences, employees are able to apply what they have learned to future situations, leading to improvements in their performance and to the performance of the organization as a whole. Other ways of implementing organizational learning include through the use of other

people's experiences (vicarious learning), and by deliberately attempting to learn from experiences (deliberate learning). The key point about all of these is that they help to improve the way in which an organization is able to use the digital technology that it has purchased in order to develop greater understanding of how to use it, to identify new uses for the technology, and to spread the use of digital systems that have proven to be successful to other parts of the organization.

The relationship between organizational learning and dynamic capabilities has been researched already. Zollo and Winter (2002) describe the processes of learning that result in the development of dynamic capabilities, such as experience accumulation, knowledge articulation, and knowledge codification.

Methodology

1. Sample and Data Collection

The subjects of the study are small and medium-sized enterprises (SMEs). SMEs are defined in the study in line with the Regulations on Classification Standards for Small and Medium-sized Enterprises. These are companies with between 20 and 500 employees, and with an annual business turnover between 3 million and 400 million yuan.

The questionnaire survey was conducted between March and June 2023. The questionnaires were distributed to enterprises via online survey platforms, such as an academic survey platform, and SME communities, as well as via offline channels, including local SME associations and industrial parks. The middle and senior management personnel of the survey respondents had sufficient knowledge of their company's digital transformation and business operations. Before the survey was conducted, a pilot study was carried out with 35 enterprises. Based on the feedback from the pilot study, some of the survey

items were revised in order to make them clearer and more relevant. The pilot study also ascertained the time required to complete the survey (about 15 minutes) and the quality of the data obtained from the survey.

Of the 420 distributed questionnaires, 286 valid questionnaires were collected, which resulted in a recovery rate of 68.1%. The surveyed sample consisted of 38.5% manufacturing companies, 35.3% services companies, 15.7% wholesale and retail companies, and 10.5% of companies from other industries. The distribution of the sample in terms of the number of employees was as follows: 32.2% fewer than 50 employees, 45.4% 50-200 employees, and 22.4% more than 200 employees. In terms of the age of the companies, 28.7% were less than 5 years old, 41.3% were 5-10 years old, and 30% were more than 10 years old.

Late responses vs. early responses: Non-response bias. The study distinguished between late responses and early responses. There was no significant difference between late and early respondents on the enterprise characteristics (employee size, age of enterprise). Thus, non-response bias is not a problem for the current study.

2. Variable Measurement

For all the variables in this study, 5-point Likert scales were used, where 1 is “strongly disagree” and 5 is “strongly agree”. Existing scales have been modified to better fit the context of SMEs, and translated into Chinese and then back-translated to English to check for any language errors.

(1) Digital Transformation

Westerman et al. (2014) and Li et al. (2022) measured the dimension of digital transformation by four sub-dimensions of digital strategy, digital technology, digital processes and digital culture. The twelve survey items are designed to measure an enterprise’s degree of digital transformation from different perspectives. Sample items for measuring the degree of digital transformation include: “Our enterprise has formulated a clear digital

transformation strategy" and "Our enterprise widely applies digital technologies such as cloud computing and big data". The remaining items are used to assess the degree of commitment that the leadership of the enterprise gives to digital transformation, the degree of investment that the enterprise makes in its digital infrastructure, and the degree to which the various digital initiatives of an enterprise are integrated with its business strategy.

(2) Dynamic Capabilities

For measuring the dynamic capabilities, the study is based on the research conducted by Teece (2007) and Wilden et al. (2013). In order to assess the sensing, seizing and transforming capabilities of an enterprise, 9 items have been developed (see below for examples). They cover issues like the ability to sense in time changes in the market environment, to seize new business opportunities and to transform and restructure the enterprise as required by changing market circumstances. Enterprises can either monitor the technological development in their environment or even integrate internal and external resources in order to tackle new challenges. Thus, they are able to restructure their internal routines in a flexible way in order to increase their innovative capacity.

(3) Organizational Performance

Organizational Performance. Referencing the research of Santos and Brito (2012), organizational performance was measured across three dimensions: financial performance, operational performance, and market performance, comprising 9 items. The study applied a number of subjective indicators for assessing the enterprise's performance relative to major competitors in the previous 3 years. Since the financial data of SMEs is not commonly available or cannot be easily compared between different industries, this type of performance assessment is particularly suitable for such study objects.

(4) Organizational Learning Capability

Organizational learning capability was measured with 9 indicators across three dimensions of knowledge acquisition, dissemination and application, based on Jiménez-Jiménez and Sanz-Valle (2011) research. These indicators describe practices an enterprise uses to gather external knowledge, distribute inside knowledge within an organization and apply learned knowledge in practice to improve operations.

(5) Control Variables

This study incorporates enterprise size, age, industry and ownership in the analysis as control variables. In relation to the previous factors, these variables may also influence SMEs' performance and therefore should be excluded from the analysis to avoid any possible interference from other factors. Size of an enterprise was measured in the number of employees at the enterprise by using logarithm. The length of time an enterprise has been in operation was measured by calculating the years that have passed since the founding of the enterprise. The four types of industries (manufacturing, services, wholesale/retail, others) were classified as categorical variables. The three types of ownership (private, state-owned, foreign-invested) were also classified as categorical variables.

3. Data Analysis Methods

This study used SPSS 26.0 and AMOS 24.0 to analyze the data. First, the study analyzed the reliability and validity of the scale, as well as the common method bias. Then, it conducted the confirmatory factor analysis to test the measurement model. Finally, it used hierarchical regression analysis and Bootstrap methods to test the hypotheses of the study.

In the analysis of mediation effects the procedure of Baron and Kenny (1986) is widely applied. However, the procedure of Baron and Kenny (1986) is not without limitations (e.g., Center and Kennedy, 1988). Therefore, besides applying the procedure of Baron and Kenny (1986) the analysis of mediation effects in this study applies the application of Bootstrap confidence intervals in

order to test the indirect effects robust. For the analysis of moderation effects the interaction terms between mean-centered independent variables are included in the regression analysis in order to reduce the problem of multicollinearity (Aguinis, 1995). In addition, simple slopes analysis is applied in order to graphically analyze the significant interaction terms.

4. Empirical Analysis

4.1 Reliability and Validity Tests

(1) Reliability Test

Cronbach's α values for all of the four factors were above .7, the critical value (digital transformation α= .912, dynamic capabilities α= .887, organizational performance α= .903, organizational learning capability α= .895). In addition, item-to-total correlations for all of the items were greater than .5. Removal of any item from any factor did not significantly improve the scale's reliability.

(2) Validity Test

The confirmatory factor analysis for the four-factor model yielded the following results: χ^2/df = 2.156; CFI = 0.937; TLI = 0.924; RMSEA = 0.063; and SRMR = 0.048. All of these indicators signaled acceptable fit for the measurement model under study.

The average variance extracted (AVE) for all variables exceeded 0.5 (DT=0.61, DC=0.58, OP=0.63, OLC=0.59). The composite reliability (CR) for all variables exceeded 0.7 (all CR values > 0.85). The square root of the AVE for each variable was greater than the correlation between that variable and all other variables (all values > 0.085). Thus, the results support convergent and discriminant validity for the four study variables.

An alternative four-factor model, with factor Digital Transformation + Dynamic Capabilities, showed a very poor fit (χ^2/df = 3.71; CFI = 0.821; TLI = 0.785; RMSEA = 0.11; SRMR = 0.09) and was therefore not further analyzed. An

alternative two-factor model, with factor Independent + Mediating Variables, also showed a poor fit (χ^2/df = 4.53; CFI = 0.778; TLI = 0.736; RMSEA = 0.12; SRMR = 0.10). Thus, all four studied constructs are distinct.

4.2 Common Method Bias Test

The data for this study were collected by means of the same questionnaire, thus there is potential for common method bias. In order to test for common method variance (CMV), the Harman single-factor test was employed. When the factors were not rotated, the first factor explained 31.24% of the variance, which is below the critical value of 40%. Thus, it is safe to conclude that common method bias is not a major problem for the current study.

A marker variable test was additional carried out. In this case a so-called single method variable was chosen, i.e. a variable for which it can be sure that it has not been influenced by digitalization. The preferred color was used for this purpose. In correlation analysis with the study variables all correlations were found to be low ($r < 0.08$) thus indicating that there is no substantial common method bias influencing the results of this study.

4.3 Descriptive Statistics and Correlation Analysis

Table 1 presents the mean values, the standard deviations and the correlations between the variables. The results show that digital transformation is positively correlated with dynamic capabilities ($r = .562$, $p < .01$) and with organizational performance ($r = .489$, $p < .01$). In the same way, dynamic capabilities are positively correlated with organizational performance ($r = .571$, $p < .01$). These results support the subsequent analysis of the hypotheses and do not indicate multicollinearity between the independent variables.

Table 1: Descriptive Statistics and Correlation Analysis

Variable	Mean	SD	1	2	3	4
1. Digital Transformation	3.42	0.78	1			
2. Dynamic Capabilities	3.38	0.72	0.562**	1		
3. Organizational Performance	3.51	0.81	0.489**	0.571**	1	
4. Organizational Learning Capability	3.45	0.75	0.478**	0.512**	0.463**	1

Note: ** indicates $p<0.01$; SD = Standard Deviation

Variance inflation factors (VIF) were calculated for all regression models. All VIF values were below 3.0, well under the commonly used threshold of 10, indicating that multicollinearity does not pose a problem for the analysis.

Results

1. Direct Effect Test

Hierarchical regression analysis was employed to test the direct impact of digital transformation on organizational performance. As shown in Table 2, after controlling for enterprise size, enterprise age, industry type, and ownership type, digital transformation has a significant positive impact on organizational performance (β=0.467, $p<0.001$), supporting Hypothesis H1.

The control variables showed limited effects on organizational performance. Enterprise size had a small positive but non-significant effect (β=0.054, $p>0.05$), suggesting that firm scale does not strongly determine performance outcomes in this sample. Enterprise age similarly showed a weak positive relationship. Industry effects were minimal after accounting for digital transformation, indicating that digital transformation benefits extend across different industry contexts.

Table 2: Hierarchical Regression Analysis Results

Variable	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Control Variables				
Enterprise Size	0.082	0.054	0.048	0.043
Enterprise Age	0.067	0.045	0.039	0.036
Industry Type	0.023	0.018	0.015	0.012
Ownership Type	0.041	0.032	0.028	0.025
Independent Variable				
Digital Transformation		0.467***	0.285***	0.276***
Mediating Variable				
Dynamic Capabilities			0.389***	0.372***
Moderating Variable				
Organizational Learning Capability				0.124**
Interaction Term				
Digital Transformation × Org. Learning				0.156***
R^2	0.032	0.248	0.362	0.398
ΔR^2		0.216	0.114	0.036
F	2.341	18.567***	26.453***	24.872***

Note: *** indicates p<0.001, ** indicates p<0.01

2. Mediation Effect Test

The Baron and Kenny (1986) mediation testing procedure and Bootstrap method were employed to test the mediating role of dynamic capabilities in the relationship between digital transformation and organizational performance. The findings are as follows: (1) the digital transformation of SMEs has a significant positive effect on dynamic capabilities (β=0.538, p<0.001); (2) when dynamic capabilities were added to the model, the effect of digital transformation on organizational performance decreased from 0.467 to 0.285, and remained significant; (3) the dynamic capabilities of SMEs have a significant positive effect on organizational performance (β=0.389, p<0.001).

Using the Bootstrap method (5000 resamples), the significance of the mediation effect was further tested. The 95% confidence interval for the indirect effect is [0.142, 0.268], and it does not include zero. Therefore, the mediating effect of dynamic capabilities is significant. The indirect effect of digital transformation on organizational performance through dynamic capabilities is 0.209, and it accounts for approximately 45% of the total effect of digital transformation on organizational performance. In summary, dynamic capabilities of an enterprise play a partial mediating role between digital transformation and the organizational performance of the enterprise, supporting the hypothesis H2.

3. Moderation Effect Test

Hierarchical regression analysis was conducted to test Hypothesis H3. The result shows that after adding the interaction term between digital transformation and organizational learning organization capability to the model, the regression coefficient of the interaction term is significant at 0.156 and p-value <0.001. Thus, Hypothesis H3 is supported. Figure 1 depicts the graph of moderation effect of learning organization capability on the relationship between digital transformation and dynamic capability. Figure 1 portrays the effect of Organizational Learning Capability on the relationship between Digital Transformation and Dynamic Capabilities. We observe that when Organizational

Learning Capability is at its highest (i.e., at +1SD) the simple slope of the relationship between Digital Transformation and Dynamic Capabilities is significantly positive (simple slope = 0.694, $p<0.001$). Conversely, when Organizational Learning Capability is at its lowest (i.e., at –1SD), the simple slope of the relationship between Digital Transformation and Dynamic Capabilities is significantly less positive (simple slope = 0.382, $p<0.001$). The difference between the two simple slopes is statistically significant, thereby providing evidence of the existence of an moderation effect. Thus, organizational learning capability serves as an important factor for SMEs to make the most of their digital transformation efforts and to generate additional value through them.

4. Supplementary Analysis

This paper includes four supplementary analyses to examine the robustness of the prior findings. First, an alternative model is estimated by using different performance measures, i.e. financial performance, operational performance and market performance. All three performance measures showed significant positive effects of digital transformation, while the strongest effect was found for the operational performance (β=0.512, $p<0.001$), followed by market performance (β=0.448, $p<0.001$) and financial performance (β=0.389, $p<0.001$). Second, the findings from the prior analyses were replicated in the subsamples of manufacturing and service industry firms. The results supported the mediation model for both types of firms, with somewhat larger effect sizes in the service sector. This result is plausible because the service sector contains many more customer-facing opportunities for digital innovation than the manufacturing sector. Third, prior year performance was added to the model as a control variable to test for reverse causality. The results remained unchanged after the addition of this variable. While the use of a single prior-year measure may not be sufficient to rule out reverse causality, the finding of no change in the results does provide some comfort that the prior findings are not the result of reverse

causality. However, to establish causal claims with certainty, a longer panel of data would be required.

Discussion

Based on a theoretical model which analyzes the influence of digital transformation on the organizational performance of SMEs, this study employed 286 valid questionnaires to test the model and drew the following conclusions. Firstly, digital transformation of SMEs significantly affects their organizational performance and thus is beneficial to improving the performance of these enterprises. As digital transformation generates a variety of values for an enterprise, such as improved business processes, customer experience, and model, advancing digital transformation is essential for improving the organizational performance of SMEs. The findings of this study support the results obtained by prior studies that were conducted on large enterprises, and extend the existing body of knowledge on digital transformation of SMEs. Secondly, digital transformation of SMEs affects their organizational performance through the intermediate variable of dynamic capabilities, and thus the former influences the latter. In other words, the sense of an enterprise, its ability to seize opportunities, and its capability to transform are enhanced by digital transformation of the enterprise. Thus, when advancing digital transformation, SMEs must focus on improving their dynamic capabilities. The results also indicate that digital transformation generates not only direct benefits of improved efficiency but also indirect benefits of developing capabilities. Third, organizational learning capability positively moderates the relationship between digital transformation and dynamic capabilities. Thus, SMEs with high organizational learning capability can more effectively convert their digital transformation investments into dynamic capability advantages. This finding underlines the importance of organizational learning for successful digital

transformation. Thus, SMEs need to build learning organizations and to create an organizational culture that supports knowledge sharing and innovation.

2. Theoretical Contributions

The theoretical contributions to the study can be summed up in three key points. On one hand, the paper extends existing theoretical research into the area of digital transformation into a digital enterprise. A large portion of such studies have focused on research into the transformation of large enterprises. Therefore, the present study explores this area with respect to small and medium-sized enterprises, i.e. organizations that possess considerable potential for development in this area, yet, at the same time, are subject to a number of specific constraints and opportunities that require theoretical analysis. On the other hand, the study presents a new combination of research areas into digital transformation and dynamic capabilities, and, based on this, develops a more complete theoretical framework for the study of information systems from a strategic management perspective. Second, the study reveals the internal mechanism of how digital transformation affects organizational performance. In other words, the study 'opens up the black box' between digital transformation and organizational performance by identifying dynamic capabilities as a mediating variable. This means that by introducing the concept of dynamic capabilities, the study provides insights into the various intermediate processes and the way in which digital transformation is translated into organizational performance by means of digital investments. Third, the study identifies the moderating role of the organizational learning capability. This variable influences the effect of the digital transformation on the dynamic capabilities of the organization. The finding supports a contingency perspective for explaining the differing results of digital transformation in organizations. Therefore, the results of the study can be used to develop a strategy for digital transformation that is effective in increasing the organizational performance of an SME. This strategy should be aligned with the organizational learning capability of the enterprise.

3. Practical Implications

On the basis of the above conclusions the present study will outline, in what way SMEs can successfully implement their digital transformation. Firstly, be proactive to create a strategy for digital transformation for SMEs. Digital transformation is key to development for enterprises. First of all, SMEs must realize the importance of digital transformation. With the different characteristics of SMEs, enterprises must choose the appropriate path of digital transformation and put into practice step by step through digital construction in line with the development strategy of the enterprise. Leadership at the top to support digital transformation is important since digital transformation requires continuous investment and change of the organization over time. Secondly, focus on the building of enterprise's dynamic capabilities. During the process of introducing information systems, enterprises of SMEs type must pay special attention to the building of their own capabilities. Strengthening the capability of environmental monitoring and analysis of an enterprise, i.e. its sensing capability, through introduction of modern information technologies and the development of data analytics functions and systems of customer insights, building of cooperative relations with other enterprises (both within the framework of the same enterprise and outside of it) and creation of adequate internal environment that enables an enterprise to implement necessary transformations within the company, i.e. its transforming capability, should become a priority of enterprise's activity. Moreover, it is necessary to create an internal structure of an enterprise that would enable it to seize necessary opportunities on time, i.e. its seizing capability. It is recommended to implement an agile organization structure within an enterprise. Third, establish a learning organization. Within the framework of their digitalization strategies, SMEs must foster an organization culture that promotes and supports their employees in their need for new knowledge and competences. Enterprises can support their employees by installing a knowledge

management system, by offering training and workshops on an internal as well as on an external basis and by organizing crossdepartmental discussions. This supports the organization's knowledge and competence creation in order to support digitalization. Community of Practice could be established for digitalization related projects and processes. Post-implementation reviews should be systematic and knowledge sharing behaviors should be incentivized. Fourth, emphasis should be placed on cultivating and recruiting talent with the right skills for the digital environment. This will provide SMEs with the necessary human resources to support their digital transformation. Beyond having sufficient numbers of employees with the right technical skills, SMEs must also strive to develop the necessary change management skills and those of digital leaders to be able to implement their digital strategy throughout the organization. Fifth, focus on talent. SMEs must recognize the importance of having staff who are able and willing to change as well as having the skills to exploit information and communication technologies. There is a need for a more systematic approach to recruiting and retaining digital talent. Incentives for implementing new skills and knowledge within the workplace should be put in place.

4. Research Limitations and Future Directions

This study has a number of limitations for future research.

First, this study primarily uses cross-sectional data and therefore is unable to establish causal relationships between variables. A longitudinal research design may be used to examine the long-term impact of digital transformation on SMEs, as well as to investigate how the previously mentioned relationships change and develop over time. Second, the data collected for this research study are from Chinese SMEs. Thus, the findings may not be generalizable to other SMEs from other countries. Future research should investigate whether the same relationships hold in other countries and under different institutional and cultural contexts. In other words, cross-national research studies are required to confirm the generalizability of the theoretical framework to other contexts. Third, while

the paper primarily analyzes the mediating effect of dynamic capabilities, future research should identify and analyze other potential mediating variables including organizational innovation, business model innovation, organizational ambidexterity and digital culture, using multiple mediator models in order to gain a more in-depth understanding of the effects of digital transformation. Fourth, future research should also investigate the role of other organizational characteristics as potential moderators, such as the characteristics of the top management team, the industry dynamism, the competitive pressure, and the degree of institutional support for digitalization. Fifth, The subjective assessment of organizational performance used in this study of SMEs may not be as reliable as an objective financial measure of performance, which is typically used in studies of larger enterprises. The use of both subjective and objective measures of organizational performance would be desirable in future research in order to verify findings. Sixth, in this study, the concept of digital transformation is treated as a unidimensional variable, whereas it can be divided into several dimensions. Future studies can, therefore, investigate how the different aspects of digital transformation (e.g., operational digitalization and strategic digital innovation) affect dynamic capabilities and SME performance.

Recommendation

Based on the study “The Impact of Digital Transformation on Organizational Performance of Small and Medium-Sized Enterprises: An Analysis Based on Dynamic Capabilities Theory,” the following recommendations are proposed:

1. Strengthen Digital Capabilities

SMEs should invest in digital infrastructure, digital platforms, data management systems, and employee digital skills. These capabilities enable firms to adapt more effectively to technological and market changes.

2. Enhance Dynamic Capabilities

SMEs should develop three core capabilities: sensing opportunities, seizing opportunities, and reconfiguring resources. This will help organizations respond quickly to customer needs, competition, and environmental uncertainty.

3. Promote Leadership Support for Digital Transformation

Owners and managers should play an active role in setting a clear digital vision, encouraging innovation, and allocating sufficient resources for digital initiatives.

4. Develop Employee Readiness

Training programs should be provided to improve employees' digital literacy, problem-solving skills, and adaptability. Employee participation is essential for successful digital transformation.

5. Use Data-Driven Decision-Making

SMEs should adopt data analytics to understand customer behavior, improve operational efficiency, and support strategic decision-making.

6. Build Strategic Partnerships

Collaboration with technology providers, government agencies, universities, and business networks can help SMEs access knowledge, funding, and digital tools.

7. Focus on Long-Term Performance

Digital transformation should not be viewed only as a short-term technology investment, but as a strategic process that improves innovation, competitiveness, customer satisfaction, and sustainable organizational performance.

Recommendation for future research: Future studies should examine specific industries, compare SMEs of different sizes, or use longitudinal data to better understand how digital transformation influences organizational performance over time.

References

Argote, L., & Miron-Spektor, E. (2011). Organizational learning: From experience to knowledge. *Organization Science*, 22(5), 1123-1137.

Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.

Bharadwaj, A., El Sawy, O. A., Pavlou, P. A., & Venkatraman, N. (2013). Digital business strategy: Toward a next generation of insights. *MIS Quarterly*, 37(2), 471-482.

Guo, H., Yang, Z., Huang, R., & Guo, A. (2020). The digitalization and public crisis responses of small and medium enterprises: Implications from a COVID-19 survey. *Frontiers of Business Research in China*, 14(1), 1-25.

Hess, T., Matt, C., Benlian, A., & Wiesböck, F. (2016). Options for formulating a digital transformation strategy. *MIS Quarterly Executive*, 15(2), 123-139.

Jiménez-Jiménez, D., & Sanz-Valle, R. (2011). Innovation, organizational learning, and performance. *Journal of Business Research*, 64(4), 408-417.

Kane, G. C., Palmer, D., Phillips, A. N., Kiron, D., & Buckley, N. (2015). Strategy, not technology, drives digital transformation. *MIT Sloan Management Review*, 14(1), 1-25.

Li, L., Su, F., Zhang, W., & Mao, J. Y. (2022). Digital transformation by SME entrepreneurs: A capability perspective. *Information Systems Journal*, 28(6), 1129-1157.

Nambisan, S., Wright, M., & Feldman, M. (2019). The digital transformation of innovation and entrepreneurship: Progress, challenges and key themes. *Research Policy*, 48(8), 103773.

Santos, J. B., & Brito, L. A. L. (2012). Toward a subjective measurement model for firm performance. *Brazilian Administration Review*, 9(6), 95-117.

Sebastian, I. M., Ross, J. W., Beath, C., Mocker, M., Moloney, K. G., & Fonstad, N. O. (2017). How big old companies navigate digital transformation. *MIS Quarterly Executive*, 16(3), 197-213.

Teece, D. J. (2007). Explicating dynamic capabilities: The nature and microfoundations of (sustainable) enterprise performance. *Strategic Management Journal*, 28(13), 1319-1350.

Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management Journal*, 18(7), 509-533.

Verhoef, P. C., Broekhuizen, T., Bart, Y., Bhattacharya, A., Dong, J. Q., Fabian, N., & Haenlein, M. (2021). Digital transformation: A multidisciplinary reflection and research agenda. *Journal of Business Research*, 122, 889-901.

Vial, G. (2019). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *The Journal of Strategic Information Systems*, 28(2), 118-144.

Warner, K. S., & Wäger, M. (2019). Building dynamic capabilities for digital transformation: An ongoing process of strategic renewal. *Long Range Planning*, 52(3), 326-349.

Westerman, G., Bonnet, D., & McAfee, A. (2014). *Leading digital: Turning technology into business transformation*. Harvard Business Press.

Wilden, R., Gudergan, S. P., Nielsen, B. B., & Lings, I. (2013). Dynamic capabilities and performance: Strategy, structure and environment. *Long Range Planning*, 46(1-2), 72-96.

Zahra, S. A., Sapienza, H. J., & Davidsson, P. (2006). Entrepreneurship and dynamic capabilities: A review, model and research agenda. *Journal of Management Studies*, 43(4), 917-955.

Zollo, M., & Winter, S. G. (2002). Deliberate learning and the evolution of dynamic capabilities. *Organization Science*, 13(3), 339-351.

FACTORS ANALYSIS OF CAREER EDUCATION IN APPLIED UNDERGRADUATE COLLEGES: A CASE STUDY OF SOUTHWEST JIAOTONG UNIVERSITY HOPE COLLEGE*

Yao Jianan[1] and Sranya Saengmporn[2]

[1-2]Shinawatra University, Thailand

Corresponding Author's Email: sranya.s@siu.ac.th

Received 10 June 2026; Revised 23 June 2026; Accepted 25 June 2026

Abstract

Against the backdrop of China's higher education transformation toward applied talent cultivation and global digital education reform, empirical research on career education in private applied undergraduate colleges remains insufficient. This study takes Southwest Jiaotong University Hope College, a representative applied undergraduate institution, as the research case to explore the key factors influencing the effectiveness of career education, and construct a scientific evaluation framework for career education in such institutions. This research adopts a mixed-methods design. A total of 717 valid questionnaires are collected from undergraduate students, and semi-structured interviews are conducted with career education teachers and students. Grounded in the CIPP evaluation model and Social Cognitive Career Theory, the study uses SPSS and AMOS for statistical analysis, and extracts core influencing factors through exploratory factor analysis.

Citation:

* Yao Jianan and Sranya Saengmporn. (2026). Factors Analysis Of Career Education In Applied Undergraduate Colleges: A Case Study Of Southwest Jiaotong University Hope College. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 446-466.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

The findings show that students hold a generally positive evaluation of the college's career education, while there are still challenges including unbalanced allocation of practical resources, insufficient professional competence of career guidance teachers, and low status of career education in the institutional evaluation system. Student participation and teacher guidance have significant positive impacts on students' career development capabilities. Four core influencing factors are identified: career development effectiveness, teaching interaction and course quality, student background characteristics, and practical experience.

Keywords: Factors analysis, Career Education, Applied Undergraduate Colleges

Introduction

Driven by the new round of scientific and technological revolution and industrial transformation, digital technology has become a core driving force reshaping global educational development. Educational digital transformation was identified as a priority action area at the United Nations Transforming Education Summit, and China has also promoted in-depth reform of digital education through the 2023 World Digital Education Conference, laying a policy foundation for the innovation of career education in higher education (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2024).

Meanwhile, China's higher education system is undergoing a profound transformation from a traditional research-oriented model to an application-oriented approach, aiming to align talent cultivation with regional economic and industrial needs (Pan & Shi, 2023). The central government has issued a series of policies to support this transformation, emphasizing industry-education integration, university-enterprise collaboration, and the cultivation of students' practical and professional competencies (State Council, 2019). However, the transformation still faces challenges such as unclear institutional positioning,

insufficient practical ability of faculty, and imperfect evaluation system for career education effectiveness (Wu, 2021).

Southwest Jiaotong University Hope College, a Sino-enterprise cooperative full-time undergraduate institution established in 2009, is one of the first pilot universities for applied transformation reform in Sichuan Province. With rail transit as its flagship discipline and civil engineering as its foundational discipline, the college has built more than 200 university-enterprise cooperative practice bases, and maintained a graduate employment rate of over 96% for seven consecutive years (China Academy of Educational Sciences, 2024). Existing domestic research on career education mostly focuses on comprehensive universities and vocational colleges, with insufficient systematic empirical analysis on private applied undergraduate institutions. Therefore, exploring the key influencing factors of career education effectiveness in this college is of great practical significance for optimizing its career education system and providing reference for similar institutions.

Objectives

1) To identify the key factors affecting the effectiveness of career education in private applied undergraduate colleges, with Southwest Jiaotong University Hope College as a typical case.

2) To construct a scientific and operable effectiveness evaluation framework for career education in private applied undergraduate institutions, and verify the influence mechanism of each factor on students' career development competencies.

3) To put forward targeted and replicable optimization suggestions for improving career education in Southwest Jiaotong University Hope College and similar applied undergraduate institutions.

Literature Review

1. Theoretical Foundations

This study is grounded in four interrelated theoretical frameworks, which collectively form the analytical basis for the evaluation of career education effectiveness.

First, the CIPP evaluation model proposed by Stufflebeam provides a systematic structure for assessment from four dimensions: context, input, process and product, breaking through the limitation of traditional result-oriented evaluation and supporting comprehensive examination of the career education system (Stufflebeam & Shinkfield, 2007). Second, Social Cognitive Career Theory (SCCT) emphasizes the dynamic interaction among self-efficacy, outcome expectations, personal goals and environmental factors in shaping career development trajectories, which explains how student engagement and external support affect educational outcomes (Lent et al., 1994). Third, Super's Career Development Theory points out that college students are in the career exploration stage, and targeted interventions are needed to foster their self-awareness and occupational exploration ability (Super, 1990). Fourth, the Applied Talent Training Theory highlights the core position of competence and practice, advocating school-enterprise cooperation and project-based learning to improve students' vocational capabilities (Pan, 2021).

Based on the above theories, this study constructs a conceptual framework, which takes student engagement, teacher guidance professionalism, scientificity of educational content, school-enterprise cooperation practice platform and support service system as input variables, takes career development competencies of students as outcome variables, and extracts core influencing factors through exploratory factor analysis, so as to put forward targeted optimization suggestions.

2. Research Progress on Career Education Effectiveness

Career education research in developed countries such as the United States, the United Kingdom and Germany has formed a mature system. In terms of practice, universities generally set up specialized career centers to provide career assessment, mock interview and industry connection services, and use digital platforms to realize personalized and data-driven guidance (NACE, 2023). In terms of evaluation, career education is integrated into the institutional quality assurance system, with dual attention to formative and summative assessment, and indicators such as employment rate, job fit and student satisfaction are adopted for comprehensive measurement (Watts & Sultana, 2021).

In China, career education has developed rapidly with the support of macro policies. The Ministry of Education has clearly required the integration of full-process career education into the four-year undergraduate training system, and local regions have also launched corresponding pilot projects (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2024). Domestic research mainly focuses on curriculum models aligned with student development stages, key influencing factors such as student engagement and teacher professionalism, and localized evaluation frameworks (Liu & Feng, 2020). Existing studies have confirmed that practical platforms, school-enterprise cooperation and institutional support services are important conditions for improving the effectiveness of career education (Rauner & Maclean, 2021). However, there are still limitations such as insufficient localization of foreign theories and lack of targeted research on private applied undergraduate institutions (Zhang, 2024).

3. Research Gaps and This Study's Innovations

Existing research on career education in China mostly takes comprehensive universities or vocational colleges as research objects, and lacks systematic empirical evaluation on private applied undergraduate colleges that are in the critical period of transformation. In terms of evaluation methods, most studies rely on satisfaction surveys and administrative data, and lack multi-

dimensional analysis combining process variables and outcome variables (Zhang, 2023).

This study makes up for the above gaps through three innovations. First, it takes Southwest Jiaotong University Hope College, a representative private applied undergraduate institution, as the case, to carry out targeted research in line with the characteristics of application-oriented talent cultivation. Second, it integrates four theoretical frameworks to construct a localized multi-dimensional evaluation model, covering structural, process and outcome dimensions of career education. Third, it adopts a mixed-methods design combining quantitative survey and qualitative interview to improve the scientific rigor of the evaluation, and provide empirical evidence for the optimization of career education in similar institutions.

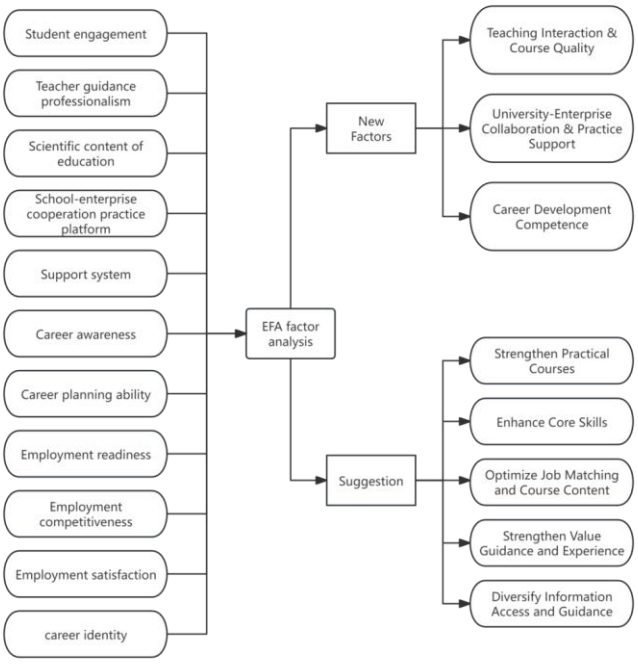

Figure 1. Conceptual framework

Methodology

This study adopts a mixed-methods research design combining quantitative and qualitative approaches, to systematically explore the key factors influencing career education effectiveness in applied undergraduate colleges.

Research Population and Sampling

The target population includes 27,000 undergraduate students and 80 career education teachers at Southwest Jiaotong University Hope College. For the questionnaire survey, stratified random sampling was adopted based on the Krejcie & Morgan table, with stratification by grade and major category. A total of 717 valid questionnaires were collected after screening, covering students from 2021 to 2024 cohorts across different majors. For the qualitative part, 10 career development teachers were selected through purposive sampling for semi-structured interviews, supplemented by interviews with current students and employment guidance personnel, to obtain multi-perspective insights.

Research Instruments

The questionnaire was designed based on research hypotheses and variable structures, adopting a five-point Likert scale (1 = strongly disagree, 5 = strongly agree). It covers five independent variable dimensions (student engagement, teacher guidance professionalism, scientificity of educational content, school-enterprise cooperation practice platform, educational support service system) and five dependent variable dimensions (career awareness, career planning ability, employment readiness, employment competitiveness, employment satisfaction). The reliability and validity of the scale were tested through Cronbach's α coefficient, expert review and exploratory factor analysis.

The semi-structured interview outline focuses on four core themes: overall evaluation of career education programs, most helpful courses and activities, existing shortcomings and improvement suggestions, and the roles of teachers, enterprises and institutions in career guidance.

Data Collection and Analysis

Questionnaire data were collected through the Questionnaire Star electronic platform, distributed via class groups and counselor promotions. Invalid questionnaires with inconsistent logic or excessively short completion time were excluded in the preprocessing stage. Interviews were conducted in mid-April 2025 through offline meetings and online video calls. All interviews were recorded and transcribed into text for analysis with the informed consent of the interviewees.

For quantitative data, SPSS and AMOS software were used for statistical analysis, including reliability and validity test, exploratory factor analysis, correlation analysis, regression analysis and analysis of variance (ANOVA). For qualitative interview data, thematic analysis was adopted following the six-step method proposed by Braun and Clarke (2006), to sort out core viewpoints and typical problems.

Research Ethics

All data collected in this study are only used for academic research. The questionnaire adopts anonymous collection, and the interview content is desensitized in the analysis process, to strictly protect the personal privacy of respondents.

Results

Sample Characteristics

The questionnaire sample has a relatively balanced gender distribution, with 55.93% male students and 44.07% female students. It covers all undergraduate grades, among which the 2024 cohort accounts for the highest proportion (44.35%). In terms of discipline distribution, engineering students account for 83.12%, which is consistent with the engineering-oriented positioning of the college. In terms of practical experience, 41.42% of students have

internship or practical experience, while 58.58% have not, indicating that a considerable proportion of students lack systematic practical training. The specific demographic information is shown in Table 1.

Table 1. Basic Information of Questionnaire Survey Samples

Demographic Variable	Category	Subtotal	Percentage
Gender	Male	401	55.93%
	Female	316	44.07%
Grade	2021 Cohort	16	2.23%
	2022 Cohort	180	25.10%
	2023 Cohort	203	28.31%
	2024 Cohort	318	44.35%
Discipline of Major	Engineering	596	83.12%
	Business	71	9.90%
	Liberal Arts	31	4.32%
	Others	19	2.65%
Internship/Practical Experience	Yes	297	41.42%
	No	420	58.58%

Descriptive Statistical Analysis

The descriptive statistical results of main research variables show that the mean values of all dimensions exceed the midpoint value 3 of the scale, indicating that students have a generally positive evaluation of career education. Among them, teacher guidance professionalism has the highest mean value (M = 3.77, SD = 1.16), followed by the scientificity and practicality of course content (M = 3.70, SD = 1.18) and student engagement (M = 3.69, SD = 1.20). The school-enterprise cooperation and practice platform has the lowest mean value (M = 3.52, SD = 1.26) with a large standard deviation, reflecting the uneven distribution of practical resources among student groups. The specific results are shown in Table 2.

Table 2. Descriptive Statistical Analysis of Main Research Variables

Variable Dimension	Number of Items	Mean	Standard Deviation (SD)
Career Education Participation	4	3.69	1.20
Professionalism of Teacher Guidance	4	3.77	1.16
Scientificity and Practicality of Course Content	4	3.70	1.18
School-Enterprise Cooperation and Practice Platform	4	3.52	1.26
Evaluation of Support Service System	4	3.61	1.20
Career Development Effectiveness	8	3.55	1.20

Reliability and Validity Test

The reliability analysis results show that the overall Cronbach's α coefficient of the 32-item scale is 0.982, and the composite reliability (CR) is 0.983, indicating excellent internal consistency. The Cronbach's α coefficients of each dimension range from 0.817 to 0.921, and the CR values range from 0.823 to 0.925, all exceeding 0.8, confirming good reliability of each dimension. The specific results are shown in Table 3.

Table 3. Results of Scale Reliability Analysis

Variable Dimension	Number of Items	Cronbach's α Coefficient	Composite Reliability (CR)
Student Participation	4	0.896	0.902
Professionalism of Teacher Guidance	4	0.913	0.918
Scientificity of Educational Content	4	0.905	0.911
School-Enterprise Cooperation Practice Platform	4	0.921	0.925
Educational Support Service System	4	0.887	0.893
Career Cognition	2	0.824	0.830
Career Planning Ability	2	0.841	0.847
Employment Preparation	2	0.853	0.859

Variable Dimension	Number of Items	Cronbach's α Coefficient	Composite Reliability (CR)
Employment Competitiveness	2	0.836	0.842
Employment Satisfaction	2	0.817	0.823
Overall Scale	32	0.982	0.983

The validity test shows that the KMO value is 0.981, and Bartlett's test of sphericity is significant (χ^2 = 30978.376, df = 496, $p < 0.001$), confirming that the data is suitable for factor analysis. After rotation, exploratory factor analysis extracts four common factors, which explain 78.61% of the total variance. The factor loading of each item is above 0.40 without obvious cross-loading, indicating good convergent and discriminant validity. The specific factor eigenvalues and variance explanation rate are shown in Table 4.

Table 4. Factor Eigenvalues and Cumulative Variance Explained Rate (After Rotation)

Item	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4
Eigenvalue (After Rotation)	12.12	10.51	1.29	1.23
Variance Explained % (After Rotation)	37.86%	32.85%	4.04%	3.86%
Cumulative Variance Explained % (After Rotation)	37.86%	70.71%	74.75%	78.61%

According to the connotation of items, the four extracted factors are named as follows: Factor 1 is Career Development Effectiveness, reflecting students' career cognition, planning ability and employment preparation; Factor 2 is Teaching Interaction and Course Quality, covering teaching participation, teacher guidance and course quality; Factor 3 is Student Background Characteristics, reflecting individual differences of students; Factor 4 is Practical Experience, focusing on internship and practical participation.

Correlation and Regression Analysis

Correlation analysis shows that there are significant positive correlations between career education participation and all career development indicators ($p < 0.01$), with correlation coefficients ranging from 0.61 to 0.83. Specifically, student engagement is strongly correlated with career awareness ($r = 0.66$) and employment readiness ($r = 0.61$); teacher guidance professionalism is highly correlated with career planning ability ($r = 0.71$) and employment competitiveness ($r = 0.71$).

Regression analysis confirms that career education participation has a significant positive predictive effect on career development indicators ($p < 0.05$ or $p < 0.01$). The adjusted R^2 of the regression model for career development effectiveness is 0.595 ($F = 263.845$, $p = 0.000$). Among them, "participating in vocational guidance activities" ($\beta = 0.32$) and "taking the initiative to obtain career information" ($\beta = 0.21$) have the highest regression coefficients, indicating that active practical participation is critical for promoting students' career development.

ANOVA Results

The ANOVA results show that there are significant differences in career development indicators among students with different participation levels (F values range from 314.217 to 395.562, $p < 0.001$). The effectiveness of career development increases progressively with the increase of participation level.

Students at the highest participation level (score 5) have a mean value of 4.72–4.81, which is significantly higher than that of students at the lowest level (score 1, mean 1.29–1.43).

Qualitative Interview Results

Thematic analysis of interviews identifies three key themes. First, the professional level of career guidance teachers needs to be improved, as most teachers lack systematic career counseling training and carry out guidance based on personal experience. Second, career education is marginalized in the evaluation system, with low weight in teacher performance appraisal and insufficient incentive mechanisms. Third, although practice platforms are highly recognized, resources are unevenly distributed among different majors and grades, resulting in gaps in practical opportunities for students.

Discussion

Interpretation of Core Findings

The results of this study show that students have a generally positive evaluation of career education in Southwest Jiaotong University Hope College, which is consistent with the college's remarkable achievements in applied talent cultivation. The four core factors extracted through exploratory factor analysis cover the outcome, process, individual input and practical support dimensions of career education, which verifies the applicability of the CIPP evaluation model and Social Cognitive Career Theory in the context of private applied undergraduate colleges in China.

The significant positive correlation between student participation and career development capabilities confirms that active engagement in career education activities is a key driver for improving students' career awareness and planning ability, which is consistent with the research conclusions of Whiston et al. (2021). The important role of teacher guidance professionalism also reflects

that the quality of guidance personnel directly affects the effectiveness of career education, which echoes the research viewpoint of Gysbers & Keene (2021).

The three problems identified through interviews and descriptive statistics—unbalanced practical resources, insufficient teacher professionalism and marginalized evaluation status—are common challenges faced by private applied undergraduate colleges in the transformation process. The low score and large standard deviation of the school-enterprise cooperation dimension indicate that the allocation of practical resources is affected by factors such as major characteristics and grade stage, which leads to unequal access to practical opportunities for students.

Theoretical and Practical Implications

Theoretically, this study constructs a multi-dimensional evaluation framework for career education effectiveness suitable for private applied undergraduate institutions, which enriches the localized research on career education in the context of application-oriented transformation. By integrating four classical theories and verifying the influence mechanism of each factor through empirical data, this study supplements the empirical evidence for the application of relevant theories in Chinese higher education scenarios.

Practically, the findings of this study can directly guide the optimization of career education in Southwest Jiaotong University Hope College. The identified key factors and existing bottlenecks provide a clear direction for the college to allocate educational resources and reform the curriculum system. Meanwhile, the evaluation framework and improvement strategies proposed in this study have strong replicability, and can provide reference for other applied undergraduate colleges undergoing transformation.

Limitations of the Study

This study has four main limitations. First, the sample is only from Southwest Jiaotong University Hope College, which limits the generalizability of the conclusions to other regions or types of institutions. Second, data collection

is concentrated in one semester, which cannot realize long-term tracking of the effectiveness of career education. Third, the questionnaire results rely on students' self-evaluation, which may be affected by cognitive level, emotional state and social expectation, leading to potential subjective bias. Fourth, restricted by data dimensions, the evaluation index system has limited explanatory power for some latent variables, which needs to be further revised in future research.

Recommendation

Based on the comprehensive analysis of quantitative and qualitative results, combined with relevant theoretical frameworks, this study puts forward the following targeted recommendations to improve the effectiveness of career education in Southwest Jiaotong University Hope College and similar applied undergraduate institutions.

First, improve the professionalism of career guidance teachers. Institutions should establish a systematic training and development mechanism, organize regular specialized training in cooperation with academic institutions and industry associations, and cover career counseling theories, practical guidance skills and industry development trends. Teachers should be encouraged to obtain professional certifications in career education, and industry internship opportunities should be provided to build a "dual-qualified" faculty team. A mentorship system should also be established, where experienced career counselors guide new teachers, and dedicated time and resources should be allocated for teachers to carry out career education research and teaching innovation.

Second, optimize the career education curriculum system. The curriculum should be dynamically updated to match industrial demands and technological progress, and integrate more real cases, project-based learning and

industry standards. A progressive curriculum structure should be adopted for different grades: freshmen focus on career cognition and self-assessment, sophomores and juniors carry out professional skill development and industry exploration, and seniors receive targeted employment guidance and entrepreneurship training. The digital transformation of the curriculum should be promoted, such as expanding the "Cloud Career Guidance" platform to include virtual simulation internships, online career assessments and micro-credential courses. Enterprise mentors should be introduced into more core teaching modules to bridge the gap between classroom learning and workplace practice.

Third, deepen school-enterprise cooperation and balance practical resources. Institutions should actively expand partnerships with enterprises in key industries, especially those matching flagship disciplines such as rail transit and civil engineering, and establish long-term and stable internship and training bases. Practical training programs should be co-designed with enterprises to ensure that students can gain hands-on experience related to their career goals. A unified management system for practical opportunities should be established to ensure equitable access for different majors and grades. Financial support and policy incentives such as tax reductions or honorary recognition should be provided for cooperative enterprises to enhance their enthusiasm for participation.

Fourth, upgrade the career education support service system. The functions of the Career Guidance Center should be expanded to provide one-on-one career counseling, psychological support and personalized development plans, to meet the diverse needs of students. The "four-level linkage mechanism" for employment docking should be optimized to strengthen information sharing among schools, departments, classes and enterprises, and improve the accuracy of job recommendation. Comprehensive guidance services should be provided for students with further education or international development needs. Off-campus activities such as enterprise visits, career lectures and academic

competitions should be regularly organized to enrich students' practical experience and industry insights.

Fifth, improve the evaluation and incentive mechanism. Career education should be incorporated into the institutional quality assurance system and teachers' performance appraisal, with clear assessment indicators covering teaching quality, student feedback and guidance effectiveness. Incentive policies such as awards for excellent career education courses or research achievements should be set up to stimulate teachers' enthusiasm for teaching innovation. A multi-dimensional evaluation system for career education effectiveness should be adopted, integrating process indicators and outcome indicators to realize developmental evaluation. Value guidance should be strengthened to create a positive atmosphere for career education, and students should be encouraged to participate in career-related clubs and social practices, so as to cultivate their initiative and practical abilities.

References

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology,* 3(2), 77–101.

Chen, Y., & Zhang, H. (2023). Digital transformation of career education in private colleges. *Journal of Educational Technology,* 19(2), 34–41.

China Academy of Educational Sciences. (2024). *China higher education development report (2024)*. Educational Science Press.

Gysbers, N. C., & Keene, B. (2021). *Career counseling: Contexts, processes, and techniques (2nd ed.)*. American Counseling Association.

Kirkpatrick, D. L., & Kirkpatrick, J. D. (2021). *Evaluating training programs: The four levels*. Berrett-Koehler.

Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive career theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior,* 45(1), 79–122. https://doi.org/10.1006/jvbe.1994.1027

Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (2022). The evolving role of social cognitive career theory in career education: Insights from longitudinal studies. *Journal of Vocational Behavior*, 137, Article 103684. https://doi.org/10.1016/j.jvb.2022.103684

Liu, J., & Feng, L. (2020). Evaluation indicators of career education effectiveness based on the CIPP model. *Modern Educational Science,* 36(6), 77–84.

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2023). *National education digital transformation plan*.

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2024). Guiding opinions on encouraging some local regular undergraduate institutions to transform into application-oriented universities (Jiaofa [2015] No.7).

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2024). *Teaching requirements for career development and employment guidance courses in colleges and universities (Trial implementation)*.

NACE (National Association of Colleges and Employers). (2023). Competencies that matter: Career readiness in evolving labor markets. Retrieved from https://www.naceweb.org/career-readiness/competencies/2023-update/

Pan, M. Y. (2021). *Research on the reform of applied higher education in China*. Higher Education Press.

Pan, M. Y., & Shi, H. X. (2023). Integration of industry-education collaboration in application-oriented university talent training: A five-year review. *Chinese Vocational and Technical Education Journal,* 40(7), 33–41.

Rauner, F., & Maclean, R. (Eds.). (2021). *Handbook of technical and vocational education and training research*. Springer.

Savickas, M. L. (2021). Career adaptability in the digital era: Theory and practice. *Journal of Career Assessment,* 29(3), 387–403. https://doi.org/10.1177/10690727211013478

Southwest Jiaotong University Hope College. (2025). *Official website.*

State Council of the People's Republic of China. (2019). *National vocational education reform implementation plan (Guofa [2019] No.4).*

Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation theory, models, and applications*. Jossey-Bass.

Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown, L. Brooks, & Associates (Eds.), *Career choice and development: Applying contemporary theories to practice* (2nd ed., pp. 197–261). Jossey-Bass.

Watts, A. G., & Sultana, R. G. (2021). Career guidance policies in 37 countries: Contrasts and common themes. *International Journal for Educational and Vocational Guidance,* 4(2–3), 105–122.

Whiston, S. C., Rose, C., Peterson, C. H., & Nguyen, J. (2021). Effectiveness of career choice interventions: A meta-analytic replication and extension. *Journal of Vocational Behavior*, 100, 175–184. https://doi.org/10.1016/j.jvb.2017.03.010

Wu, Y. (2021). Building "golden courses" in China. *University Teaching in China*, (12), 4–9.

Xu, Y. L., & Yang, F. (2023). Evaluation of career education effectiveness based on SEM. *Journal of Applied Psychology,* 29(3), 88–96.

Yao, J. N., & Lin, X. (2024). Design and implementation of evaluation systems for applied undergraduate career education. *Career Guidance Review,* 16(4), 71–78.

Zhang, Q. (2023). A study on the effectiveness of university career education and its influencing factors: Based on empirical data from four universities. *Journal of Higher Education Exploration*, (4), 41–47.

Zhang, Q. (2024). Evaluating factors influencing career education effectiveness: Evidence from four Chinese application-oriented universities. *Higher Education Dynamics,* 8(2), 54–65.

ECOLOGICAL EVOLUTION AND STRATEGIC INNOVATION: A STUDY OF SHANGHAI'S MICRO-DRAMA INDUSTRY IN THE ALGORITHMIC ERA*

Yiming Wang[1] and Prakaikavin Srijinda[2]

[1-2]**College of Communication Arts,**

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Prakaikavin.sr@ssru.ac.th

Received 15 June 2026; Revised 19 June 2026; Accepted 21 June 2026

Abstract

This research article aims to: 1) evaluate the impact of industrial ecosystem elements (policy, technology, competition) on Shanghai's micro-drama industry performance; 2) explore the mechanisms of symbolic narrative strategies in constructing cultural identity; and 3) propose a strategic framework for ecological restructuring. This study conducted a mixed-methods research study collecting data from 451 (428 survey respondents and 23 interviewees) people; analyze the data using regression analysis, Structural Equation Modeling (SEM), and thematic analysis.

The research results found that:

1) Policy support (β=0.38) and technological maturity (β=0.29) exert significant positive influences on industrial performance, while market competition (β=−0.20) has a significant negative impact.

2) Symbolic narrative strategies play a crucial mediating role between

Citation:

* Yiming Wang and Prakaikavin Srijinda. (2026). Ecological Evolution And Strategic Innovation: A Study Of Shanghai's Micro-Drama Industry In The Algorithmic Era. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 467-485.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

policy resources and cultural influence, though a risk of "semiotic alienation" exists among non-local audiences.

3) Cross-boundary integration (e.g., micro-drama + tourism/branding) and a "boutique" quality-first model are essential for sustainable innovation and overcoming the "involution" of the algorithmic era.

Keywords: Haipai Culture, Micro-Drama, Algorithmic Era, Strategic Innovation, Media Ecology

Introduction

Entering the third decade of the 21st century, the global digital media ecosystem has experienced a profound paradigm shift driven by rapid technological breakthroughs. These advancements—specifically in 5G connectivity, mobile ubiquity, and Artificial Intelligence Generated Content (AIGC)—have fundamentally reconfigured the production, distribution, and consumption of narrative media. A pivotal manifestation of this evolution is the emergence of micro-dramas: a specialized genre of short-form video content designed for mobile-first engagement, typically spanning from several seconds to ten minutes. By integrating traditional storytelling with the high-velocity consumption habits of the algorithmic era, micro-dramas offer immediate gratification and immersive experiences tailored for fragmented viewing schedules.

In China, this format has achieved industrial dominance via platforms like Douyin and Kuaishou, which leverage sophisticated recommendation engines to compress narrative arcs into hyper-engaging segments. This rapid ascent reflects an evolving media ecology where audiences prioritize content that is both accessible and algorithmically resonant. Shanghai, as a primary hub of "Haipai Culture," is uniquely positioned to spearhead this sector. The city’s historical depth and cosmopolitan urbanity provide a fertile landscape for

blending heritage with digital innovation. However, Shanghai's micro-drama industry faces a dual challenge: navigating exorbitant production costs while adhering to platform logics that prioritize viral pacing over artistic depth. Consequently, creators must balance the preservation of local cultural identity with the broad, competitive appeal required for success in a saturated digital market.

Furthermore, the industry is currently undergoing a critical ecological transition from a volume-driven expansion to a value-oriented consolidation. In this algorithmic era, the competitive landscape has shifted; survival no longer depends solely on rapid output but on the strategic integration of cultural depth with technological precision. As regulatory frameworks tighten and audience expectations mature, the need for a "quality-first" evolution becomes paramount. This shift necessitates a structural re-evaluation of how Shanghai can leverage its unique Haipai identity and AIGC capabilities to pioneer sustainable innovation models, ensuring that the micro-drama ecosystem thrives beyond short-term traffic gains toward long-term cultural and economic vitality.

Objectives

1. To evaluate the impact of industrial ecosystem elements, such as policy support, technological advancements, and market competition, on the performance of Shanghai's micro-drama industry.

2. To explore the mechanisms and effects of symbolic narrative strategies in constructing cultural identity in Shanghai's micro-dramas, both locally and across regions.

3. To propose a framework for ecological restructuring and strategic innovation, focusing on how Shanghai's micro-drama industry can achieve long-term sustainability and innovation.

Literature Review

1. Digital Media Ecology Theory: Exploring how technological environments shape human behavior and content visibility.

2. Semiotics and Narrative Strategy: Focusing on the construction of meaning through "Haipai" cultural symbols and the Encoding/Decoding model.

3. Cultural Identity Theory: Examining the negotiation between local heritage and global digital trends (Hybridity and Third Space).

Methodology

This study adopts a mixed-methods approach. The quantitative phase involved a survey of 428 industry practitioners. The qualitative phase consisted of 23 semi-structured in-depth interviews with industry experts, including producers and platform managers.

Quantitative Research: This approach was used to assess the overall impact of industrial ecosystem elements, such as policy support, technological innovation, market competition, and capital investment, on the performance of Shanghai's micro-drama industry. A survey questionnaire was administered to a large sample of industry practitioners to quantify their perspectives on these factors. Statistical techniques, including regression analysis, were applied to identify correlations and causal relationships between the variables.

Qualitative Research: To provide a deeper, more contextualized understanding of the micro-drama industry, semi-structured in-depth interviews were conducted with industry experts, such as producers, directors, platform managers, and content creators. The interviews focused on gaining insights into how symbolic narratives are constructed, how Shanghai's Haipai culture is represented, and how industry professionals adapt their strategies in response to technological advancements and market pressures.

This mixed-methods design allows for a more robust exploration of the research questions, integrating the broad statistical findings from the survey with the more nuanced, context-rich data from interviews.

The population for this study consists of individuals who are directly involved in Shanghai's micro-drama industry. These individuals represent a range of roles within the industry, including content creators, producers, directors, platform operations personnel, and consumers of micro-drama content. The research sample was selected to provide a diverse and representative view of the industry's ecosystem.

1. Practitioners (Industry Participants):

The primary sample consists of professionals who work in the production, distribution, and management of micro-dramas. This group includes:

Screenwriters: Those responsible for writing scripts for micro-dramas.

Directors and Producers: Individuals overseeing the production process.

Platform Managers: Employees working with platforms like Douyin (TikTok) and Kuaishou who manage content distribution.

Investors and Marketers: Individuals involved in the financial and marketing aspects of micro-drama production.

2. Audience:

In addition to industry practitioners, the study also targets audiences who consume micro-drama content. These audiences are from different regions—both within Shanghai and other parts of China—offering a cross-regional perspective on how Shanghai micro-dramas are received and interpreted by different cultural groups. The aim is to explore how cultural identity is constructed through micro-dramas and how audiences interpret these cultural symbols.

3. Sample Size:

Quantitative Sample (n=428): Validated through a power analysis (G*Power) to ensure sufficient statistical strength for regression modeling.

Qualitative Sample (n=23): Semi-structured interviews were conducted with key stakeholders, including directors and platform managers, until data saturation was reached.

The research instruments developed for this study include both quantitative surveys and qualitative interview guides. These instruments were designed to gather data on the key variables identified in the research questions, such as policy support, technological innovation, market competition, and cultural identity.

1. Survey Questionnaire

The survey was developed to measure practitioners' perceptions of the factors affecting industrial performance. The questionnaire consists of several sections:

Policy Support: Items to assess how government policies and funding initiatives (e.g., Shanghai's 50-million-yuan fund) impact micro-drama production.

Technological Innovation: Items to explore the adoption of new technologies such as Artificial Intelligence Generated Content (AIGC), virtual production tools, and their effects on production efficiency and content quality.

Market Competition: Items to measure the level of competition between Shanghai and other micro-drama hubs (e.g., Xi'an, Hengdian) and its impact on cost control and creative decision-making.

Cultural Identity: Items that address how practitioners incorporate Shanghai's Haipai culture into their micro-drama content and the perceived importance of maintaining cultural authenticity.

The survey uses a Likert scale (1 to 5) for most questions, where respondents rate their agreement with various statements about the industry's ecosystem.

2. In-depth Interviews

The interview guide was semi-structured, allowing for flexibility in the discussion while ensuring that key topics were addressed. The interviews aimed to explore the following themes:

Symbolic Narrative Strategies: How do micro-drama creators incorporate Haipai cultural symbols into their narratives? How do these symbols resonate with both local and non-local audiences?

Technological Adaptation: How do practitioners balance the use of new technologies, such as AI and virtual production, with the need to maintain high-quality, culturally authentic content?

Market Adaptation: How do industry professionals adapt their production strategies to compete in a market that is driven by algorithmic recommendation systems? What strategies do they use to maximize viewership while staying true to cultural narratives?

The interviews were audio-recorded, transcribed, and analyzed thematically.

Results

Descriptive analysis shows an "elite" workforce (90% with bachelor's degrees or higher). Regression results confirm that Policy Support is the strongest driver (β=0.38), while Market Competition is the main barrier (β=−0.20). Technological maturity significantly aids efficiency but requires "algorithmic awareness" to succeed.

1. Descriptive Analysis of Respondents and Industry Profile

Before examining the core hypotheses, a comprehensive descriptive statistical analysis was performed to delineate the demographic characteristics of the respondents and the structural underpinnings of Shanghai's micro-drama industry. The 428 valid questionnaires collected reflect a workforce that exhibits distinct "elite" characteristics, which significantly differentiates Shanghai from other production hubs in China.

Data indicates that more than 90% of industry practitioners hold a bachelor's degree or higher, with an impressive 46% possessing a master's or doctoral qualification. This educational profile suggests that Shanghai's micro-drama sector is not merely a labor-intensive manufacturing field but a knowledge-intensive industry driven by high-level intellectual capital. In terms of age distribution, the vast majority of respondents fall within the 25 to 40-year-old bracket. This demographic trend indicates that the industry is dominated by a young, digitally native, and professionally trained workforce that is uniquely equipped to navigate the complexities of the algorithmic era. This robust talent structure provides a critical human capital foundation for Shanghai to pursue a "quality-first" development trajectory rather than a volume-driven, low-cost model.

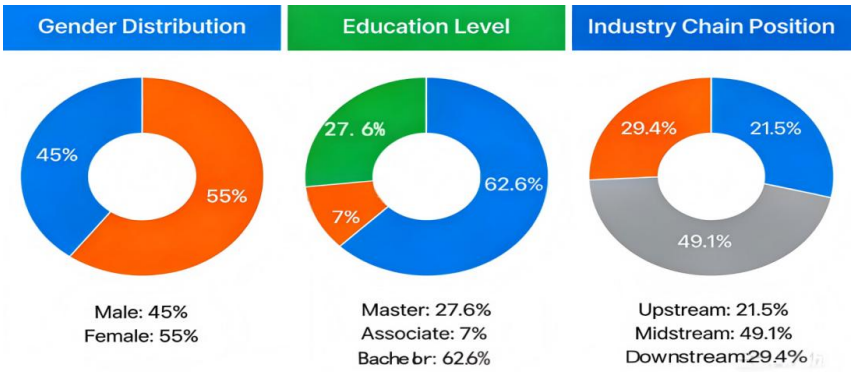

Figure 1 Demographic Characteristics of Respondents

From an occupational perspective, the sample includes a diverse array of roles, such as screenwriters, directors, producers, platform operation personnel, MCN managers, and brand marketing specialists. This multi-dimensional composition reflects the cross-functional and interdisciplinary nature of the micro-drama industry, which necessitates the seamless integration of cultural production, technological operation (AIGC), and commercial logic. Compared with traditional production bases such as Hengdian or Xi'an, which focus heavily on the physical manufacturing of audiovisual content, Shanghai demonstrates a stronger orientation toward "creative concentration" and "strategic integration." The city serves as an intellectual hub where narrative strategy and cross-industrial fusion are prioritized over mere throughput.

2. Ecological Status of Shanghai's Micro-Drama Industry

Descriptive statistics reveal that Shanghai's micro-drama ecosystem presents a distinctive and paradoxical pattern, characterized by the coexistence of significant institutional advantages and severe structural constraints. This ecological status is analyzed through three primary dimensions:

First, Policy Support received a high mean score (M = 4.12), indicating strong recognition of Shanghai's institutional framework. Practitioners specifically value regulatory clarity, financial subsidies, and specialized industry funds, which provide a "stabilizing mechanism" amidst algorithmic volatility. Qualitative data confirm that these interventions are essential for long-term project planning and mitigating the risks inherent in the digital media market.

Second, Technological Maturity, particularly regarding AIGC integration, also scores highly. Practitioners acknowledge that AI-driven tools—ranging from scriptwriting to intelligent post-production—have revolutionized efficiency and helped offset Shanghai's high operational costs. The city's competitive edge lies in its "tech-creative" workforce, capable of seamlessly synthesizing algorithmic logic with traditional Haipai storytelling.

However, Market Competition pressure scores the highest (M = 4.38), highlighting a state of intense "involution." Escalating labor costs and the hyper-competitive nature of traffic acquisition on major platforms have significantly compressed profit margins. This reveals the core contradiction of Shanghai's ecosystem: while the city enjoys superior policy and technological conditions, it faces immense pressure in cost control and traffic-driven rivalry. This paradoxical structure—"high policy support + high technological maturity + high competitive pressure"—forms the fundamental background for the study's subsequent strategic analysis.

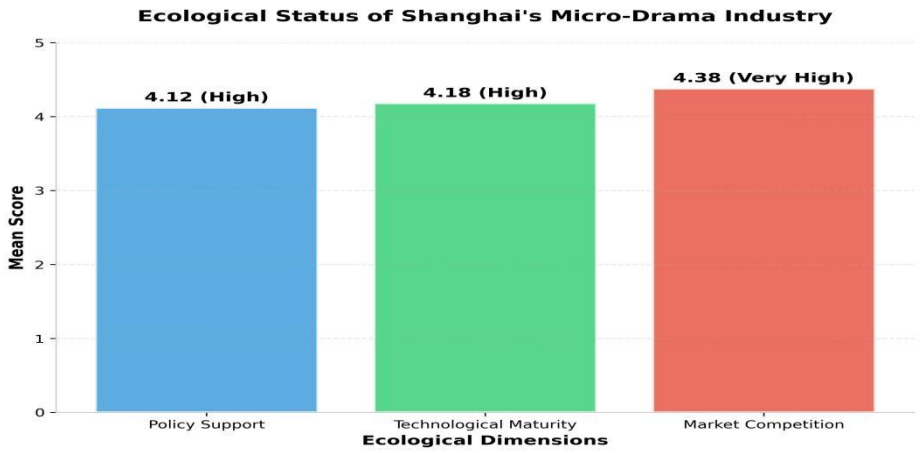

Figure 2 Mean Scores of Ecological Factors

3. Hypothesis Testing and Quantitative Results

To rigorously evaluate the relationships between industrial ecological factors and sector performance, this study employed Multiple Regression and Structural Equation Modeling (SEM). These analytical techniques allow for a nuanced understanding of how external drivers—policy, technology, and competition—interact with Shanghai's micro-drama ecosystem in the algorithmic era.

Policy Support and Industrial Performance. The quantitative results indicate that Policy Support exerts a significant positive influence on the performance of Shanghai's micro-drama industry (β=0.38,p<0.001). This finding reinforces the premise that government intervention is a critical catalytic force in the evolution of emerging cultural sectors. In Shanghai, this support is manifested through financial subsidies and a robust regulatory framework that protects intellectual property and encourages high-quality output.

However, qualitative interview data suggest that the efficacy of policy is conditional rather than automatic. Several industry experts emphasized that policy resources only generate tangible cultural and economic value when they are successfully transformed into high-quality content through sophisticated narrative strategies. This implies that while policy support provides a necessary "resource buffer," it functions primarily as an enabling condition. Its ultimate success depends on the ability of practitioners to navigate the tension between regulatory compliance and the creative experimentation required for digital innovation.

Technological Maturity and Economic Performance. Technological maturity, specifically the integration of AIGC tools, demonstrates a significant positive correlation with economic performance indicators, such as production efficiency and cost reduction. The data(β=0.29, p<0.001) show that teams utilizing AI for scriptwriting and virtual production are able to compress development cycles significantly. However, a more granular analysis reveals a moderating effect of algorithmic adaptability.

This phenomenon reflects what this study identifies as the "technology–algorithm paradox": technological advancement alone does not guarantee market success unless it aligns with platform logic. Practitioners who possess strong "algorithmic awareness"—an understanding of completion rate optimization, pacing control, and precise tag strategies—are far more likely to

convert technological efficiency into actual financial returns. Conversely, teams that rely solely on AIGC for volume without adjusting to the recommendation engines of platforms like Douyin often fail to gain sufficient exposure. This highlights the necessity of a holistic strategy that balances AI-driven efficiency with a deep understanding of algorithmic distribution.

Market Competition and Sustainable Development. In contrast to policy and technology, Market Competition shows a significant negative impact on industry performance (β<-0.20,p<0.001). This result confirms that excessive, homogeneous competition—often referred to as "involution"—undermines the sustainable development of the ecosystem. In an environment dominated by traffic-gambling and low-price strategies, profit margins are rapidly eroded, forcing some creators to sacrifice narrative quality for clickbait.

For the Shanghai market, these results carry profound strategic implications. Competing purely on production speed or sensationalism places Shanghai at a distinct disadvantage compared to lower-cost production hubs. Therefore, the negative effect of market competition reinforces the necessity of a "differentiation strategy." To survive in the algorithmic era, Shanghai's micro-drama industry must pivot away from volume-driven rivalry and toward strategic innovation, focusing on high-value Haipai cultural narratives and cross-industrial fusion to create unique market positioning that is resilient to price-based competition.

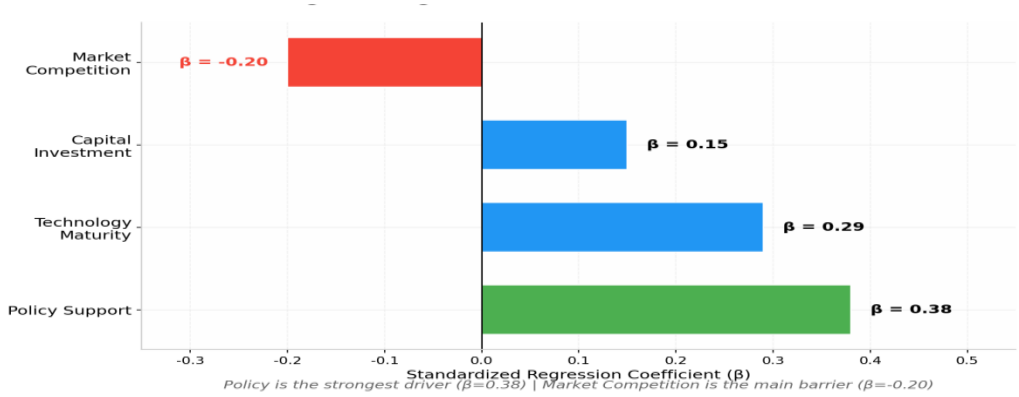

Figure 3 Multiple Regression Results

Discussion

The findings identify a "technology–algorithm paradox" where advancement alone doesn't guarantee success. Symbolic narratives are essential to transform policy into "soft power," yet creators must balance "surface symbols" with "deep symbols" to avoid cultural stereotyping

1. Symbolic Narrative Strategies and Cultural Identity Construction

Quantitative results show that the overall mean value of Symbolic Narrative Strategy (SNS) is relatively high (M = 4.02), indicating that Shanghai micro-drama creators possess strong symbolic consciousness. Commonly used symbols include urban landmarks, workplace culture, dialect fragments, fashion aesthetics, and narratives of modern urban life.

Mediation analysis further confirms that symbolic narrative strategies play a significant mediating role between policy support and cultural influence. This means that policy resources do not directly translate into cultural soft power; instead, they must be encoded into symbolic narratives to be recognized and internalized by audiences.

Qualitative interviews deepen this finding. Many creators explicitly distinguish between “surface symbols” (visual landmarks, accents, costumes)

and “deep symbols” (values, lifestyle, modern identity). Interviewees emphasize that excessive reliance on surface symbols risks stereotyping Shanghai, while deep symbolic encoding allows audiences to emotionally identify with the city’s spirit.

2. Semiotic Alienation and Cross-Regional Communication

Despite the high level of symbolic awareness, the study identifies persistent problems of semiotic alienation, particularly in cross-regional dissemination.

Non-local audiences may misinterpret Haipai symbols as elitist, materialistic, or overly commercialized. This misreading weakens cultural identification and may even generate resistance. As a result, creators increasingly adopt hybrid narrative strategies, combining Shanghai-specific elements with universally resonant themes such as family ethics, personal growth, and emotional redemption.

This strategy aligns with Bhabha’s concept of cultural hybridity, where local identity is not diluted but reconfigured through negotiation with external audiences.

3. Cross-Boundary Integration and Business Model Innovation

One of the most significant findings of this study is the role of cross-boundary integration in improving innovation performance.

Shanghai micro-drama companies increasingly shift from a single “C-end payment model” to diversified models such as:

Micro-drama + brand customization

Micro-drama + cultural tourism

Micro-drama + urban IP marketing

Brand customization, in particular, demonstrates strong potential. By integrating storytelling with brand narratives, micro-dramas are transformed from content products into marketing services, reducing dependence on unstable traffic income.

However, cultural tourism integration remains underdeveloped. Interview data suggest that the main obstacle lies in the lack of effective online–offline conversion mechanisms, indicating future opportunities for AR/VR and immersive technologies.

4. Integrated Discussion: Toward an Ecological Reconstruction Logic

Synthesizing the quantitative and qualitative findings, this study identifies a three-layer mechanism shaping Shanghai's micro-drama industry:

Environmental Layer: Policy support and technology provide structural opportunities, while market competition imposes constraints.

Behavioral Layer: Symbolic narrative strategies and algorithmic adaptation function as mediating mechanisms.

Outcome Layer: Cross-boundary integration determines long-term innovation performance and sustainability.

This layered logic explains why Shanghai cannot rely on a single factor (policy, technology, or culture) but must pursue systemic ecological reconstruction.

Recommendations

1. Optimize Policy Flexibility: Transition toward adaptive frameworks that prioritize cultural depth over mere financial subsidies.

Policymakers should transition toward more adaptive frameworks that incentivize high-quality content without stifling artistic freedom. Rather than purely financial subsidies, support should be directed toward projects that demonstrate both cultural depth and commercial viability. Regulatory adjustments are needed to accommodate the rapid iteration cycles of digital content, allowing creators more room for experimental narrative strategies.

2. Foster Synergies: Establish "Creative Tech Hubs" to balance AIGC efficiency with human-centric storytelling.

The industry should prioritize the balanced integration of AIGC tools with human-centric storytelling. Establishing "Creative Tech Hubs" could facilitate collaboration between AI experts and cultural practitioners, ensuring that technological innovation enhances the authenticity of Haipai narratives. Educational initiatives should focus on training creators to utilize algorithmic logic as a tool for cultural amplification rather than a constraint.

3. Pivot to Boutique Models: Commit to a quality-first approach to transcend "involution."

To combat the pressures of "involution," the Shanghai micro-drama industry must commit to a quality-first approach. This involves prioritizing narrative depth and emotional engagement over short-term clickbait tactics. By focusing on high-value, culturally rich content, creators can build loyal audiences and establish a brand identity that thrives on long-term value rather than fleeting traffic spikes.

4. Deepen Cross-industrial Fusion: Collaborate with tourism and fashion sectors for revenue diversification.

Micro-drama firms should actively explore collaborations with the tourism, fashion, and entertainment sectors. Integrating digital storytelling with offline experiences—such as Shanghai-themed tourism packages or branded "retail-tainment"—can create a more robust and multifaceted revenue model. These synergies allow the industry to leverage Shanghai’s urban IP across multiple commercial dimensions.

Implement Audience Engagement and Contextualization Strategies:

To address semiotic alienation, creators should invest in "audience education" by providing context for local cultural symbols. This can be achieved through interactive content or supplementary materials that explain the significance of Haipai heritage. Such efforts ensure that diverse audiences can meaningfully engage with and decode Shanghai’s unique cultural narratives.

Promote International Cultural Exchange:

Shanghai's micro-drama industry should position itself as a cultural ambassador on the global stage. By fostering international collaborations and cross-cultural exchanges, the sector can enhance its global presence. Working with international creators to adapt Haipai stories for global platforms will not only expand market reach but also build cultural bridges in the digital age.

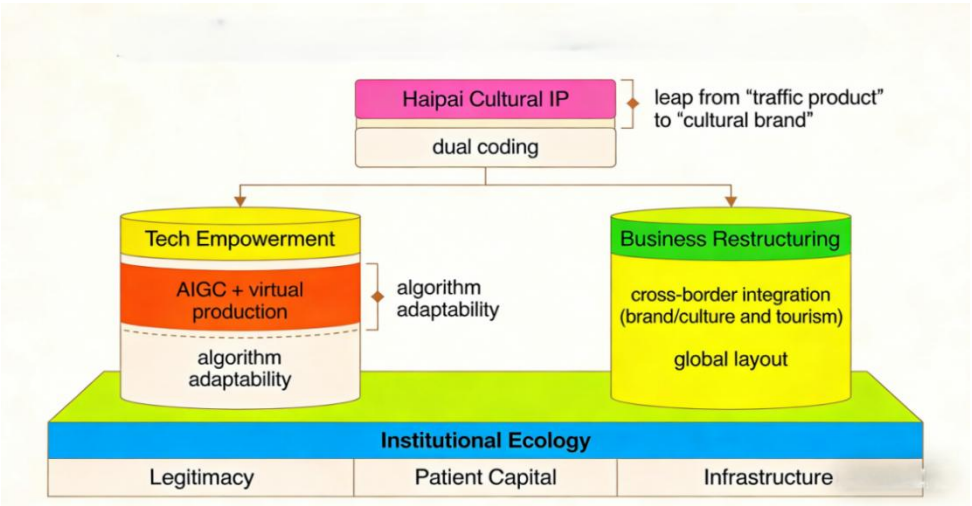

Figure 4 Proposed Strategic Innovation Model

References

Anantachart, S. (2023). Digital Ecosystems and Short-form Video Consumption in Thailand: Balancing Platform Algorithms and Local Cultural Context. *Journal of Communication Arts*, 41(2), 112-130.

Chen, Y. (2022). From platform-based to hybrid narrative strategies: Micro-dramas in Shanghai. *Journal of Digital Communication*, 27(1), 123-139.

Chen, L., & Zhang, H. (2024). AIGC Application and Cultural Authenticity in Chinese Micro-Drama Production. *Journal of Digital Media & Policy*, 15(2), 189-206.

Fidler, R. (1997). Mediamorphosis: Understanding New Media. Pine Forge Press.

Goldhaber, M. H. (1997). The attention economy and the Net. *First Monday*, 2(4). https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/519/440

Hall, S. (1990). *Cultural Identity and Diaspora*. In J. Rutherford (Ed.), Identity: Community, Culture, Difference (pp. 222–237). Lawrence & Wishart.

Huang, S. (2023). Copyright Protection and Industrial Regulation in China's Micro-Drama Industry: A Shanghai Perspective. *Journal of Law, Technology & Policy*, 23(1), 98-115.

Jenkins, H. (2006). *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York University Press.

Li, H., & Xu, S. (2022). The new media ecosystem and cultural identity construction: A study of Shanghai micro-dramas. *Journal of International Media Studies*, 8(2), 105-121.

Li, W., & Zhao, Q. (2023). Media Ecology and Sustainable Development of Short-Form Video Industries: Evidence from Shanghai Micro-Dramas. *Journal of Media Ecology*, 26(3), 210-225.

Li, W., & Zhou, Y. (2021). The role of artificial intelligence in China's entertainment industry: A case study of micro-drama production. *Journal of Digital Media & Policy*, 12(1), 65-79.

Liu, Y., & Wang, S. (2024). Algorithmic Governance and Content Innovation in Shanghai's Micro-Drama Ecosystem. *Chinese Journal of Communication*, 17(1), 45-62.

Rosa, H. (2013). *Social Acceleration: A New Theory of Modernity*. Columbia University Press.

Sun, X. (2020). The economic implications of government subsidies for digital media. *Journal of Cultural Economics*, 42(3), 357-373.

Wang, H. (2021). Cultural identity in the era of micro-dramas: Haipai culture's adaptation to digital platforms. *Asian Cultural Studies*, 23(2), 95-112.

Wei, Z., & Li, J. (2021). Cross-boundary integration in China's media industry: A case study of micro-drama and tourism synergy. *China Media Report*, 12(1), 79-91.

Wu, X. (2024). Semiotic Alienation and Cross-Regional Reception of Haipai Cultural Symbols in Micro-Dramas. *Cultural Studies*, 38(4), 512-530.

Xu, J., & Wang, Y. (2022). The rise of micro-dramas in China: Digital transformation and cultural content. *Journal of Media Culture*, 38(3), 45-59.

Zhang, L. (2022). Government policy and creative industries in China: The case of Shanghai's cultural sector. *Creative Industries Journal*, 15(2), 122-137.

Zhang, Y., & Sun, L. (2024). Policy Incentives and Industrial Upgrading: The Development Path of Shanghai's Micro-Drama Industry. *Journal of Chinese Media Studies*, 10(2), 78-95.

Zhao, Q. (2020). The fusion of cultural symbols and digital media: Semiotic analysis of Chinese micro-dramas. *Cultural Studies Journal*, 17(1), 34-50.

Zhou, M., & Li, J. (2024). Cross-Boundary Integration and Business Model Innovation of Urban Micro-Dramas: A Shanghai Case Study. *International Journal of Cultural Policy*, 30(3), 321-338.

FACTORS AFFECTING CONSUMER PURCHASE INTENTION IN AI-DRIVEN LIVE-STREAMING COMMERCE: A MULTIPLE REGRESSION ANALYSIS OF DIGITAL CONSUMERS IN SHANGQIU CITY, HENAN PROVINCE*

Shuo Xu[1] and Ao Chen[2]

[1-2]**International College, Panyapiwat Institute of Management, Thailand**

Corresponding Author's Email: shuoxu12345@outlook.com

Received 26 May 2026; Revised 22 June 2026; Accepted 24 June 2026

Abstract

This research article aims to: 1) examine the descriptive levels of AI streamer attributes (Anthropomorphism, Perceived Interactivity, Consumer Trust, and Information Quality) and consumer Purchase Intention in AI-driven live-streaming commerce in Shangqiu City; 2) compare differences in Purchase Intention across demographic groups; and 3) identify which factor exerts the greatest predictive influence on Purchase Intention. It is a quantitative, cross-sectional study collecting data from 385 valid respondents who are active users of live-streaming platforms (Douyin, Taobao Live, and Kuaishou) in Shangqiu City, analyzed using Multiple Regression Analysis (MRA), supported by t-test, One-Way ANOVA, and Pearson Correlation.

The research results found that: 1) The integrated four-factor model explained 61.2% of the variance in Purchase Intention (R^2 = .612, $F(4,380)$ = 149.851, $p < .001$), and all four hypotheses were supported. 2) Purchase Intention

Citation:

* Shuo Xu and Ao Chen. (2026). Factors Affecting Consumer Purchase Intention In Ai-Driven Live-Streaming Commerce: A Multiple Regression Analysis Of Digital Consumers In Shangqiu City, Henan Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 486-506.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

differed significantly by age group (F = 3.245, p = .022), with consumers aged 18–25 (the “Digital Natives”) reporting the highest intention, while no significant differences were found by gender or platform preference. 3) Perceived Interactivity was the strongest predictor (β = .345), followed by Anthropomorphism (β = .282), Consumer Trust (β = .214), and Information Quality (β = .176), indicating that agentic commerce success depends on a strategic synergy of “approachable realism” and synchronous responsiveness, prioritizing low-latency dialogue over pure visual fidelity.

Keywords: AI-Driven Live-Streaming, Social Presence Theory, Purchase Intention, Anthropomorphism, Perceived Interactivity

Introduction

The global retail landscape has entered an era defined by “Agentic Commerce,” in which autonomous AI agents optimize the shopping journey for both consumers and merchants (McKinsey & Company, 2025). Globally, AI has shifted from backend logistics to frontend “digital humans,” with forecasts projecting AI-driven retail sales reaching $5 trillion by 2030 (Lengow, 2025). China remains the epicenter of this transformation: as of 2026, China has remained the world’s largest online retail market for 13 consecutive years, with digital consumption exceeding 23.8 trillion yuan (SCIO, 2026). Chinese platforms such as Douyin and Taobao have pioneered AI-driven virtual streamers with photorealistic avatars powered by large language models (LLMs) and computer vision, providing 24/7 product demonstrations that address the high labor turnover of human influencers (Li et al., 2024).

Henan Province represents a critical node in China’s “Digital Village” initiative and “Rural Revitalization” strategy. The digital economy in Henan has significantly improved regional resource allocation efficiency, with live-streaming e-commerce transactions surpassing 680 billion yuan in 2023, a 34.7% year-on-

year growth driven by broadband access to 98% of rural townships (MOFCOM, 2024). At the city level, Shangqiu formally designated a "National E-commerce Demonstration City" and a national logistics hub, recording total e-commerce transactions exceeding 85 billion yuan in 2023, with AI-assisted live-streaming transactions rising from 11% in 2021 to 39% in 2023 (iResearch, 2024; Shangqiu Municipal Bureau of Commerce, 2024). This rapid penetration in a lower-tier market makes Shangqiu an empirically significant research site.

Despite the rapid deployment of AI streamers in Shangqiu, a critical research gap persists: the psychological and functional drivers of consumer purchase intention in Tier-3 regional markets remain under-researched. A key theoretical tension is the "Uncanny Valley" (Mori et al., 2012) as AI approaches human likeness while remaining imperfect; consumer responses may shift from empathy to revulsion rather than trust. Furthermore, the extent to which perceived interactivity influences purchase intention has not been empirically quantified in the Shangqiu market. Without data-driven insights, local SMEs may misallocate resources into AI tools that fail to build the Consumer Trust necessary for long-term loyalty. This study employs Multiple Regression Analysis (MRA) to identify which factors best predict purchase intention, addressing three research questions: (1) What are the descriptive levels of AI streamer attributes and Purchase Intention in Shangqiu? (2) Do significant differences in Purchase Intention exist across demographic groups? (3) Which variable demonstrates the greatest predictive influence on Purchase Intention?

Objectives

1. To examine the descriptive levels of AI streamer attributes (Anthropomorphism, Perceived Interactivity, Consumer Trust, and Information Quality) and consumer Purchase Intention in AI-driven live-streaming commerce in Shangqiu City.

2. To compare differences in consumer Purchase Intention across demographic groups (gender, age group, and platform preference).

3. To analyze which factor exerts the greatest predictive influence on consumer Purchase Intention in AI-driven live-streaming commerce in Shangqiu City.

Literature Review

1. Social Presence Theory (SPT) and Anthropomorphism

Social Presence Theory, originally developed by Short, Williams, and Christie (1976), defines social presence as the psychological phenomenon in which other persons or AI entities are perceived as physical, "real" persons in technology-mediated communication. Kreijns et al. (2022) reformulated SPT using a triangular framework to resolve the "jingle-fallacy" in which conceptually distinct constructs were erroneously collapsed: Sociability (the platform's technical capacity to enable social presence), Social Presence (the consumer's subjective perceptual illusion of "being there" with a real entity), and Social Space (the network of interpersonal and emotional connections characterized by trust and community cohesion). This framework establishes that Anthropomorphism functions as a sociability attribute that elicits social presence. Wang et al. (2023) further identified Cognitive Social Presence (the perception of AI as an intelligent, competent actor) and Affective Social Presence (emotional warmth toward the virtual human) as critical sub-dimensions, with Consumer Trust as a vital mediator between these dimensions and Purchase Intention.

Anthropomorphism, the attribution of human-like characteristics, motivations, and emotions to non-human agents, is constrained by the Uncanny Valley theory (Mori, 1970; Mori et al., 2012). As an AI entity approaches "almost human" appearance while remaining imperfect, consumer responses shift abruptly from empathy to uncanniness through perceptual mismatches,

expectation violations, and pathogen-avoidance mechanisms. Zhu et al. (2023) demonstrated, in a scenario-based experiment with 350 participants, that moderate anthropomorphism, "approachable realism," positively predicted consumer-AI intimacy and purchase behavior. In contrast, extreme realism without perfect synchrony triggered trust collapse. Li and Zhang (2024) confirmed that behavioral anthropomorphism (natural speech cadence, emotional reactivity) has a significantly stronger impact on trust than visual realism alone in Tier-3 Chinese cities, suggesting that the psychological foundation of purchase intention in Shangqiu is built through interaction rather than appearance. The regional cultural dimension is further amplified by Guanxi (social networks) and Renqing (social favor) norms prevalent in Henan Province: when an AI streamer utilizes local dialects or cultural references, it reduces psychological distance (Trope & Liberman, 2010) and transforms the AI from an automated vending tool into a trusted digital assistant (Zhang & Yuan, 2023).

2. Technology Acceptance Model (TAM) and Perceived Interactivity

Davis's (1989) Technology Acceptance Model posits that adoption is driven by Perceived Usefulness (PU) and Perceived Ease of Use (PEOU), with Behavioral Intention as the immediate predictor of actual use. Extensions into TAM2 and TAM3 incorporate social influence, cognitive-instrumental processes, and technology gratification, the satisfaction derived from convenience and innovative platform features. Applied to AI live-streaming in Shangqiu, TAM establishes the functional side of purchase intention: Perceived Usefulness is high when AI provides 24/7 accurate product and logistics data, while Perceived Ease of Use increases with naturalistic anthropomorphism. Natasia et al. (2022) demonstrated that facilitating conditions (technical and organizational support) significantly enhance perceived usefulness, and that positive user attitudes serve as the critical bridge to adoption in emerging digital environments.

Perceived Interactivity is defined as a psychological state experienced by the user, comprising three dimensions per Liu and Shrum (2002): Active Control

(user ability to influence content), Two-Way Communication (reciprocal information flow), and Synchronicity (perception of real-time response). Steuer (1992) identified interactivity alongside vividness as the two main pillars creating telepresence in virtual environments. Zhao et al. (2025) empirically demonstrated using SEM on 550 Douyin and Taobao Live users that Synchronicity and Active Control were the strongest predictors of flow state (β = 0.42, $p < 0.001$), with flow state driving a 35% increase in purchase intention through "instant gratification" mechanisms. Lee and Chen (2024) found that AI's real-time responsiveness to user chat was a stronger driver of sales conversion than video production quality among 500 Asian live-stream viewers, establishing that, in Tier-3 markets, prioritizing functional responsiveness, Perceived Interactivity is the primary commercial conversion mechanism.

3. Trust-Commitment Theory and Consumer Trust

Morgan and Hunt's (1994) Trust-Commitment Theory, the Commitment-Trust Theory of Relationship Marketing, posits that Trust and Relationship Commitment are the "Key Mediating Variables" (KMV) determining cooperative behavior and commercial success. Trust is built on three perceived characteristics of the trustee from Mayer et al.'s (1995) ABI Model: Ability (competencies enabling domain influence), Benevolence (perceived positive intent toward the consumer), and Integrity (adherence to acceptable principles). The KMV model identifies five antecedents: Shared Values (which directly influence both trust and commitment), Communication, Opportunistic Behavior (negatively correlated with trust), Relationship Benefits, and Relationship Termination Costs. In the digital era, Wang et al. (2020) confirmed that privacy risk, privacy control, and collaborative norms are significant determinants of digital trust, with both relationship commitment and trust positively mediating brand value co-creation. Yeboah et al. (2023) demonstrated that privacy concerns statistically predict online engagement in emerging economies, while He et al. (2022) established

consumer trust as the dominant mediator between AI attributes and purchase intention in lower-tier cities of Central China, directly attributable to Guanxi-based social norms in which relational commitment historically precedes financial transactions.

4. Research Hypotheses

Drawing from the multi-theoretical framework, four hypotheses are proposed:

H1: Anthropomorphism has a significant positive effect on Consumer Purchase Intention in AI-driven live-streaming commerce in Shangqiu City.

H2: Perceived Interactivity has a significant positive effect on Consumer Purchase Intention in AI-driven live-streaming commerce in Shangqiu City.

H3: Consumer Trust has a significant positive effect on Consumer Purchase Intention in AI-driven live-streaming commerce in Shangqiu City.

H4: Information Quality has a significant positive effect on Consumer Purchase Intention in AI-driven live-streaming commerce in Shangqiu City.

Methodology

1. Research Design

This study employs a quantitative, explanatory, cross-sectional research design. Primary data were collected via a structured online questionnaire to enable objective measurement and statistical hypothesis testing. Multiple Regression Analysis (MRA) was selected as the primary statistical technique for its robustness in evaluating how a set of independent variables explains variance in a dependent variable and identifying the relative importance of each predictor. The cross-sectional design captures a snapshot of consumer behavior during the peak of China's AI live-streaming boom in Shangqiu, during its digital transition period.

2. Population, Sample, and Sampling Technique

The target population comprises active users of live-streaming platforms (Douyin, Taobao Live, Kuaishou) residing in Shangqiu City who have experienced AI-mediated shopping within the past six months. Shangqiu had a population of approximately 7 million residents, with total e-commerce transactions exceeding 85 billion yuan in 2023 and AI-assisted live-streaming penetration reaching 39% (iResearch, 2024). Sample size was determined using G*Power with parameters of medium effect size ($f^2 = 0.15$), $\alpha = 0.05$, power = 0.95, and four predictors, requiring a minimum of approximately 85 respondents. A target of 400+ respondents was set to ensure representativeness across geographic strata. Geographic stratified random sampling was applied across four administrative sub-areas of Shangqiu: Urban Core (Liangyuan and Suiyang Districts), Yongcheng City, peri-urban counties, and peripheral townships, with distribution through stratum-specific digital channels (WeChat groups, Taobao Live communities, Kuaishou and Douyin groups). A total of 420 responses were collected; after screening for incomplete responses, "straight-lined" answers, and non-residents, 385 valid datasets were retained.

3. Research Instruments and Data Analysis

A structured questionnaire with 25 items across five sections was employed, all measured on a 5-point Likert scale (1 = Strongly Disagree to 5 = Strongly Agree). Anthropomorphism (5 items) measured visual realism, emotional empathy, social cues, movement fluidity, and voice naturalness, grounded in SPT Para-social Presence. Perceived Interactivity (5 items) assessed active control, two-way communication, real-time response, synchronicity, and context-aware answers, based on Liu and Shrum (2002). Consumer Trust (5 items) measured ability, benevolence, integrity, privacy, security, and reliability per the ABI Model. Information Quality (5 items) evaluated accuracy, relevance, completeness, logistics clarity, and professional knowledge per Cognitive Social Presence.

Purchase Intention (5 items) captured willingness to buy, purchase probability, recommendation likelihood, and future usage intention across three dimensions: Willingness to Buy, Purchase Probability, and Willingness to Recommend (Lu et al., 2022). Content validity was established via expert review (IOC ≥ 0.50); reliability was confirmed by a pilot study with Cronbach's Alpha > 0.70 for all constructs. Analysis used SPSS for descriptive statistics, Independent-Samples t-tests, One-Way ANOVA with Tukey HSD post hoc tests, Pearson Correlation, assumption testing (multicollinearity via VIF, autocorrelation via Durbin-Watson, normality via Shapiro-Wilk), and Multiple Regression Analysis.

Results

1. Demographic Profile and Descriptive Analysis

The 385 valid respondents were predominantly female (55.3%), aged 26–35 (38.4%), holding a Bachelor's degree (63.6%), and preferring Douyin as their primary platform (51.4%). This profile reflects the core digital consumer demographic in Shangqiu's lower-tier market, with sufficient digital literacy to evaluate AI streamer constructs.

Table 1 presents descriptive statistics for all study variables. Information Quality achieved the highest mean ($\bar{x}$ = 3.78), confirming that AI streamers in Shangqiu effectively address the value-for-money mindset through accurate and relevant product data. Perceived Interactivity followed closely ($\bar{x}$ = 3.77), with Synchronicity (real-time response) recording the highest sub-score ($\bar{x}$ = 3.84, C.V. = 19.5%) the lowest dispersion across all items, reflecting a strong consensus that AI streamers provide immediate, context-aware responses. Anthropomorphism and Consumer Trust both averaged $\bar{x}$ = 3.55, placing them solidly in the High range while revealing internal gaps: emotional empathy scored Moderate ($\bar{x}$ = 3.42, C.V. = 26.9%) in Anthropomorphism consistent with the Uncanny Valley hypothesis, while Benevolence scored Moderate ($\bar{x}$ = 3.45, C.V. = 27.2%) in

Consumer Trust, indicating lingering consumer concerns about AI profit motives. Purchase Intention averaged $\bar{X}$ = 3.72 at a High level, confirming a regional "Digital Leapfrog" readiness for AI-mediated commerce.

Table 1 Descriptive Statistics for All Study Variables (N = 385)

Variable	**Mean ($\bar{X}$)**	**S.D.**	**Interpretation**
Anthropomorphism (X1)	3.55	0.88	High
Perceived Interactivity (X2)	3.77	0.78	High
Consumer Trust (X3)	3.55	0.90	High
Information Quality (X4)	3.78	0.78	High
Purchase Intention (Y)	3.72	0.82	High

Note. Five-interval scale: 4.51–5.00 = Highest; 3.51–4.50 = High; 2.51–3.50 = Moderate. Author's Compilation.

2. Comparative Analysis of Purchase Intention

An Independent-Samples t-test by Gender found no statistically significant difference (t = −1.584, p = 0.114; Male. $\bar{X}$ = 3.65 vs. Female $\bar{X}$ = 3.78), indicating that AI-driven marketing consistently influences purchase intention across genders in Shangqiu's lower-tier market.

One-Way ANOVA by Age Group revealed a statistically significant difference (F = 3.245, p = 0.022), with a clear downward trend as age increases: 18–25 years ($\bar{X}$ = 3.82), 26–35 years ($\bar{X}$ = 3.75), 36–45 years ($\bar{X}$ = 3.61), and 46+ years ($\bar{X}$ = 3.52). Tukey HSD post hoc analysis identified the only significant pairwise difference between the 18–25 and 46+ groups (mean difference = 0.30, p = 0.043), reflecting a "psychological readiness" divide: younger Digital Natives exhibit higher technology gratification and lower Uncanny Valley discomfort. At the same time, older consumers may prioritize traditional Guanxi-based human-to-human commerce. One-Way ANOVA by Platform Preference was non-

significant (F = 2.114, p = 0.122), with Douyin users reporting the highest purchase intention ($\bar{x}$ = 3.81) but no statistically significant platform differences, confirming that AI streamer effectiveness is a cross-platform phenomenon driven by the technology's inherent sociability rather than platform-specific attributes.

3. Correlation Analysis and Assumption Testing

Pearson Correlation Analysis confirmed statistically significant positive associations between all four independent variables and Purchase Intention (all $p < 0.01$). Perceived Interactivity demonstrated the strongest bivariate correlation ($r = .615$), followed by Anthropomorphism ($r = .582$), Consumer Trust ($r = .548$), and Information Quality ($r = .521$). No intercorrelations among predictors exceeded $r = .524$ (Anthropomorphism–Perceived Interactivity), confirming variable distinctiveness. VIF values ranged from 1.466 to 1.701 (all < 5.0) and Tolerance values ranged from 0.588 to 0.682 (all > 0.2), confirming the absence of multicollinearity. The Durbin-Watson statistic (1.912) confirmed error independence; the Shapiro-Wilk test ($W = .986$, $p = .142$) confirmed normality of residuals.

4. Multiple Regression Analysis

The integrated model yielded $R = .782$, $R^2 = .612$, with ANOVA confirming overall model significance ($F(4,380) = 149.851$, $p < .001$). The four AI streamer attributes collectively explained 61.2% of the variance in Consumer Purchase Intention, with all four hypotheses supported (Table 2). The standardized regression equation is: ZY = 0.345ZX2 (Perceived Interactivity) + 0.282ZX1 (Anthropomorphism) + 0.214ZX3 (Consumer Trust) + 0.176ZX4 (Information Quality), confirming that the agentic commerce experience in Shangqiu is optimized when psychological experience, social, and interactive take precedence over mere technological utility.

Table 2 Multiple Regression Coefficients: Predictors of Purchase Intention (N = 385)

Predictor	B	SE	β	t	p	Hypothesis
(Constant)	0.612	0.142		4.310	< .001	
X1: Anthropomorphism	0.245	0.038	.282	6.447	.001**	H1: Supported
X2: Perceived Interactivity	0.312	0.041	.345	7.610	< .001***	H2: Supported
X3: Consumer Trust	0.184	0.039	.214	4.718	< .001***	H3: Supported
X4: Information Quality	0.152	0.042	.176	3.619	< .001***	H4: Supported

*Note. R = .782; R^2 = .612; Adjusted R^2 = .608; F(4,380) = 149.851, p < .001; ** p < .01; *** p < .001. Author's Compilation.*

Discussion

1. Perceived Interactivity as the Dominant Purchase Driver (H2)

Perceived Interactivity's emergence as the strongest predictor (β = .345) aligns precisely with Zhao et al.'s (2025) finding that Synchronicity and Active Control trigger a "Flow State" in which consumers lose track of time, experience instant gratification, and demonstrate a 35% increase in purchase intention on Douyin and Taobao Live. Lee and Chen's (2024) reinforcing conclusion that real-time responsiveness to user chat is a stronger sales driver than high-definition video quality is directly reflected in the descriptive data: Synchronicity ($\bar{x}$ = 3.84, C.V. = 19.5%) achieved the highest sub-score with the lowest variance of any item across all four constructs, confirming universal consensus that AI streamers in Shangqiu provide the immediate, context-aware dialogue that converts passive viewers into active buyers. From a TAM perspective, this validates Steuer's (1992)

proposition that interactivity alongside vividness creates telepresence. This functional bridge transforms the digital broadcast from an automated presentation into an interactive social commerce experience. In the logistics-centric economy of Shangqiu, where consumers prioritize value-for-money and precise product information, the AI's ability to respond immediately to queries about shipping timelines, pricing, and product specifications is the decisive commercial mechanism.

2. Anthropomorphism and the Approachable Realism Threshold (H1)

Anthropomorphism's second-ranked predictive power (β = .282) validates SPT's Para-social Presence mechanism and simultaneously confirms the operational relevance of the Uncanny Valley in the Shangqiu market. The Moderate rating for emotional empathy ($\bar{x}$ = 3.42) with the highest variation (C.V. = 26.9%) represents the empirical manifestation of the Uncanny Valley threshold. When AI streamers simulate complex emotional responses without perfect synchrony, consumer reactions diverge sharply, producing the high dispersion characteristic of the "valley" effect. This finding aligns with Zhu et al.'s (2023) nonlinear anthropomorphism-trust relationship and Li and Zhang's (2024) identification that behavioral anthropomorphism, natural speech cadence, and emotional reactivity drive trust more powerfully than visual realism in Tier-3 cities. The implication is strategic: current AI streamers in Shangqiu have achieved "approachable realism" that triggers Para-social Presence without systematic Uncanny Valley rejection. The regional Guanxi culture amplifies this effect: when AI streamers approximate familiar human communication patterns, they reduce psychological distance (Trope & Liberman, 2010) and activate the social reciprocity norms that underpin Henan's commerce culture (Zhang & Yuan, 2023).

3. Consumer Trust as the Psychological Gatekeeper (H3)

Consumer Trust's significant predictive contribution (β = .214) validates Morgan and Hunt's (1994) KMV Model in the AI context: trust remains the essential psychological gatekeeper mediating the transition from technological fascination to financial commitment. The Benevolence gap is the sole Moderate-rated item ($\bar{x}$ = 3.45, C.V. = 27.2%) is theoretically revealing. Per Mayer et al.'s (1995) ABI Model, consumers recognize the Ability ($\bar{x}$ = 3.68) and Integrity ($\bar{x}$ = 3.52) of AI streamers but harbor persistent doubts about Benevolence, whether the AI acts in their best interest rather than in pursuit of platform profit. This finding mirrors Wang et al.'s (2020) identification that privacy risk and the perception of opportunistic information asymmetry are primary trust-eroding factors in digital social commerce. In the Henan regional context, where He et al. (2022) established trust as the dominant mediator between AI attributes and purchase intention in lower-tier Chinese cities, this Benevolence gap represents the most critical consumer psychology challenge for AI commerce development: functional competence is acknowledged, but genuine benevolent intent toward the consumer characteristic of Guanxi relationships has not yet been convincingly attributed to non-human agents.

4. Information Quality as Cognitive Scaffolding (H4)

Information Quality's significant but smallest beta coefficient (β = .176) reflects its role as necessary cognitive scaffolding rather than an emotional or interactive driver. The highest sub-score for relevance ($\bar{x}$ = 3.82, C.V. = 19.4%) confirms that AI streamers effectively satisfy Shangqiu consumers' cognitive purchase decision needs, particularly in terms of logistics details, pricing clarity, and product specifications aligned with the value-for-money orientation prevalent in lower-tier markets. The low coefficient of variation across all Information Quality items (range: 19.4%–21.9%) indicates high consensus that functional product information delivery is already well-executed, suggesting that further investment in this dimension yields diminishing returns relative to

interactivity or trust-building interventions. This corresponds to Natasia et al.'s (2022) finding that perceived usefulness enhances attitudes but may not directly translate into behavioral intention without the affective bridge provided by positive user experience, as captured in this study's terms by the interactive and social presence dimensions X2 and X1.

Conclusion

This study empirically validated a four-factor model of Consumer Purchase Intention in AI-driven live-streaming commerce in Shangqiu City, demonstrating that Perceived Interactivity (β = .345), Anthropomorphism (β = .282), Consumer Trust (β = .214), and Information Quality (β = .176) collectively explain 61.2% of the variance in Purchase Intention (R^2 = .612, $F(4,380) = 149.851$, $p < .001$). All four hypotheses were supported, confirming that agentic commerce success in a Tier-3 regional market depends on the strategic integration of social (Para-social Presence), interactive (synchronous dialogue), psychological (trust), and cognitive (information accuracy) dimensions. The regression hierarchy confirms the central empirical contribution of this study: in Shangqiu's lower-tier market, the functional experience of synchronous, context-aware interactive dialogue is a more powerful purchase driver than the visual realism of AI appearance, prioritizing "approachable realism" and low-latency responsiveness over photorealistic fidelity.

Three findings carry particular theoretical significance. First, Perceived Interactivity's primacy over Anthropomorphism challenges a common assumption that visual realism is the key differentiator of AI commerce effectiveness: for regional consumers prioritizing functional utility and information access, the "Flow State" triggered by synchronous dialogue (Zhao et al., 2025) is the decisive commercial mechanism. Second, the Benevolence gap in Consumer Trust ($\bar{x}$ = 3.45, the only Moderate-rated sub-dimension) identifies the most

critical psychological barrier to AI commerce scaling in Henan: consumers recognize AI competence and integrity but have not yet attributed the benevolent intent characteristic of Guanxi relationships to non-human agents. Third, the generational purchase intention divide between 18–25 Digital Natives and 46+ consumers is significantly greater ($p = 0.043$), identifying both the primary target demographic and the long-term adoption challenge as AI live-streaming penetrates older consumer segments.

These findings have direct implications for quality-of-life dimensions in Shangqiu's digital economic transition. Effective AI-driven live-streaming commerce characterized by high interactivity, approachable anthropomorphism, and transparent trust is not merely a commercial optimization tool but a potential equalizer for consumer access to quality products and information in lower-tier markets. The "Digital Leapfrog" phenomenon (Purchase Intention $\bar{x}$ = 3.72) suggests that Shangqiu residents are actively transitioning from traditional physical markets to AI-mediated commerce, a shift that, when implemented responsibly, can improve material access, reduce geographic commercial disadvantage, and enhance the efficiency of daily consumption decisions for the city's 7 million residents. Conversely, the Benevolence gap and privacy concerns (Security $\bar{x}$ = 3.54) signal that, without ethical governance frameworks, AI commerce risks exacerbating rather than alleviating consumer vulnerability, particularly among older demographics that already exhibit lower purchase intention. The quality of digital commercial life in Shangqiu thus depends on resolving the AI benevolence gap through transparent data governance, authentic user-oriented design, and AI systems that demonstrably prioritize consumer benefit over platform revenue extraction.

Recommendation

Strategic recommendations are prioritized by beta coefficient. For local SMEs and marketers, the highest priority is investment in LLM-based interactivity systems that minimize response latency and maximize context-awareness, prioritizing dialogue quality over visual production costs. To address the Anthropomorphism-Uncanny Valley challenge, developers should focus on behavioral Social Intelligence (natural speech cadence, emotional reactivity, integration of local dialects) rather than hyper-realistic visual fidelity, which risks triggering uncanny responses within current AI capabilities. The Benevolence gap should be addressed through transparent data-use disclosure, objective product-comparison features, and AI persona design that explicitly positions the streamer as a consumer advocate rather than a sales agent. Marketing campaigns should segment by age, initially focusing on the 18–25 cohort while designing progressive anthropomorphism and simplified interactivity interfaces for 46+ consumers to reduce psychological barriers. For policymakers, continued investment in digital literacy programs and internet infrastructure in rural Shangqiu townships is essential to create the enabling conditions for AI technology adoption (Natasia et al., 2022), while clear regulatory standards for AI streamer data governance are needed to institutionalize the Consumer Trust foundation that commercial growth requires.

This study acknowledges four limitations. The geographic focus on a single Tier-3 city limits generalizability; comparative analyses across Tier-1 through Tier-3 markets would clarify whether the Perceived Interactivity primacy is context-specific or universal. The quantitative-only design identifies “what” predicts intention, but cannot fully investigate the mechanisms underlying the Uncanny Valley experience. Future research should integrate eye-tracking technology and qualitative interviews to identify precise thresholds of anthropomorphism. The differences in platform algorithms between Douyin and Taobao were not investigated; future studies should examine how specific algorithmic design features moderate the relationship between AI attributes and impulse buying.

Finally, the cross-sectional design cannot track long-term relationship commitment to AI streamers; longitudinal studies measuring loyalty evolution over multiple years are needed to assess whether the trust gaps identified in this study narrow as AI technology matures.

References

Ajzen, I. (2020). The theory of planned behavior: Frequently asked questions. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 2(4), 314–324.

China Internet Network Information Center (CNNIC). (2024). *The 53rd statistical report on China's internet development*. CNNIC.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340.

Dodds, W. B., Monroe, K. B., & Grewal, D. (2021). Effects of price, brand, and store information on buyers' product evaluations: A replication and extension. *Journal of Marketing Research*, 58(3), 307–319.

Frontiers. (2025). *The impact of the digital economy on resource allocation in Henan Province*. Frontiers in Psychology/Economics.

He, X., Hua, M., & Zhou, T. (2022). Consumer trust and purchase intention in AI live-streaming: Evidence from lower-tier cities in China. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 69, 103–117.

Humphries, A. S., & Wilding, R. D. (2003). Sustained monopolistic business relationships: A UK defense procurement case. *British Journal of Management*, 14(1), 15–30.

iResearch. (2024). *China AI live-streaming commerce market report 2024*. iResearch Consulting Group.

Kreijns, K., Xu, K., & Weidlich, J. (2022). Social presence: Redefining a jingle-fallacy-stricken construct. *Educational Psychologist*, 57(3), 139–158.

Lee, J., & Chen, R. (2024). Real-time responsiveness versus production quality in AI live-streaming: Effects on consumer conversion rates. *Journal of Interactive Marketing*, 59, 44–60.

Lengow. (2025). AI-driven retail forecasts: The $5 trillion milestone. Global E-commerce Report.

Li, Y., & Zhang, H. (2024). Beyond visual realism: The impact of behavioral anthropomorphism on consumer trust in Tier-3 cities. *Asian Journal of Marketing Research*, 18(1), 112–128.

Li, Y., Wang, X., & Zhao, R. (2024). Para-social presence and consumer trust in AI-driven live-streaming commerce: Evidence from Chinese e-commerce platforms. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 77, 103–695.

Liu, Y., & Shrum, L. J. (2002). What is interactivity, and is it always such a good thing?. *Journal of Advertis*ing, 31(4), 53–64.

Lu, B., Fan, W., & Zhou, M. (2022). Social presence, trust, and purchase intention in live-streaming e-commerce: An IT affordance perspective. *Information & Management*, 59(3), 103–577.

Mayer, R. C., Davis, J. H., & Schoorman, F. D. (1995). An integrative model of organizational trust. *Academy of Management Review*, 20(3), 709–734.

McKinsey & Company. (2025). *The global evolution of agentic commerce*. Retail Innovation Series.

Mehra, A., Wu, Y., & Sila, I. (2023). Digital impression management and social presence: A social media analytics approach to Weibo and Twitter. *Journal of Business Research*, 164, 113–125.

Ministry of Commerce of the People's Republic of China (MOFCOM). (2024). *Annual report on e-commerce in China 2023*. MOFCOM.

Morgan, R. M., & Hunt, S. D. (1994). The commitment-trust theory of relationship marketing. *Journal of Marketing*, 58(3), 20–38.

Mori, M. (1970). Bukimi no tani [The uncanny valley]. *Energy*, 7(4), 33–35.

Mori, M., MacDorman, K. F., & Kageki, N. (2012). The uncanny valley [from the field]. *IEEE Robotics & Automation Magazine*, 19(2), 98–100.

Natasia, S. R., Wiranti, Y. T., & Parastuti, A. (2022). Acceptance analysis of NUADU e-learning platform using the extended Technology Acceptance Model (TAM). *Procedia Computer Science*, 197, 512–520.

SCIO (State Council Information Office of the People's Republic of China). (2026). *Report on the development of China's digital economy and e-commerce demonstration cities*. SCIO.

Shangqiu Municipal Bureau of Commerce. (2024). *Shangqiu e-commerce development statistical bulletin 2023*. Shangqiu Government Press.

Short, J., Williams, E., & Christie, B. (1976). *The social psychology of telecommunications*. John Wiley & Sons.

Steuer, J. (1992). *Defining virtual reality: The dimensions that determine telepresence. Journal of Communication*, 42(4), 73–93.

Sun, Y., Shao, X., Li, X., Guo, Y., & Nie, K. (2022). How live streaming influences purchase intentions in social commerce: An IT affordance perspective. *Electronic Commerce Research and Applications*, 53, 101–137.

Trope, Y., & Liberman, N. (2010). Construal-level theory of psychological distance. *Psychological Review*, 117(2), 440–463.

Venkatesh, V., & Bala, H. (2008). Technology Acceptance Model 3 and a research agenda on interventions. *Decision Sciences*, 39(2), 273–315.

Venkatesh, V., & Morris, M. G. (2000). Why don't men ever stop to ask for directions? Gender, social influence, and their role in technology acceptance and usage behavior. *MIS Quarterly*, 24(1), 115–139.

Wang, Y., Qiu, L., & Kim, D. J. (2020). Ethical social commerce: Examining the role of online consumer privacy concerns, social interaction, and trust in brand value co-creation. *Information & Management*, 57(8), 103–361.

Wang, Y., Zhang, H., & Chen, J. (2023). Virtual humans in AI-driven commerce: Cognitive and affective social presence dimensions and their effects on consumer trust and purchase intention. *Journal of Business Research*, 168, 114–212.

Yeboah, S., Kumi, R. A., & Boateng, E. (2023). Determinants of online consumer engagement in emerging economies: The role of social presence and interactivity. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 31(3), 1–15.

Zhang, H., & Liu, Q. (2023). Cognitive and affective paths to purchase intention in AI live-streaming: The role of information quality and perceived warmth. *Journal of Business Research*, 162, 113–891.

Zhang, L., & Yuan, Q. (2023). Guanxi, digital trust, and consumer engagement in regional e-commerce: A cultural perspective on AI-mediated commerce in Central China. *Asian Journal of Communication*, 33(4), 287–305.

Zhao, Q., Sun, T., & Fan, X. (2025). Instant gratification: How AI streamer interactivity triggers flow state and impulse buying. *Computers in Human Behavior*, 150, 107–124.

Zhu, L., Wang, X., & Qu, G. (2023). The anthropomorphism-trust-purchase chain: How perceived warmth influences virtual influencer marketing. *Journal of Interactive Marketing*, 58, 88–104.

THE INFLUENCE OF NETWORK EMBEDDEDNESS ON COMPETITIVE ADVANTAGE IN CHINESE CROSS-BORDER LOGISTICS ENTERPRISES: THE MEDIATING ROLE OF DYNAMIC CAPABILITY*

Dezhang Cheng

School of Information Resource Management, Shinawatra University, Thailand

Corresponding Author's Email: 1103767535@qq.com

Received 28 May 2026; Revised 9 June 2026; Accepted 11 June 2026

Abstract

This study aims to: 1. Examine the influence of network embeddedness on the competitive advantage of Chinese cross-border logistics enterprises. 2. Investigate the influence of network embeddedness on dynamic capability, including sensing capability and integration capability. 3. Examine the mediating role of dynamic capability in the relationship between network embeddedness and competitive advantage. This study employed a quantitative research approach. Data were collected from 274 managers and deputy managers of Chinese cross-border logistics enterprises through questionnaire surveys. Hierarchical regression analysis was conducted using SPSS 29.0 and AMOS 26.0.

The research results found that:

1. Network embeddedness, including relational embeddedness and structural embeddedness, has a significant positive effect on competitive advantage.

Citation:

* Dezhang Cheng. (2026). The Influence Of Network Embeddedness On Competitive Advantage In Chinese Cross-Border Logistics Enterprises: The Mediating Role Of Dynamic Capability. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 507-525.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

2. Network embeddedness has a significant positive effect on dynamic capability, including sensing capability and integration capability.

3. Dynamic capability has a significant positive effect on competitive advantage and plays a mediating role in the relationship between network embeddedness and competitive advantage.

This study contributes to the literature by integrating Network Embeddedness Theory and Dynamic Capability Theory within the context of Chinese cross-border logistics enterprises. The findings provide practical implications for managers seeking to strengthen competitive advantage through network development and capability enhancement.

Keywords: Network Embeddedness, Dynamic Capability, Competitive Advantage, Cross-Border Logistics, Chinese Logistics Enterprises

Introduction

The rapid development of globalization and cross-border e-commerce has significantly increased the demand for cross-border logistics services. As a critical component of international trade and global supply chains, cross-border logistics enterprises play an important role in facilitating the movement of goods, information, and resources across national boundaries. However, the business environment faced by cross-border logistics enterprises has become increasingly complex and uncertain due to market competition, technological innovation, supply chain disruptions, and the post-COVID-19 economic recovery. Under such circumstances, maintaining and enhancing competitive advantage has become a major challenge for cross-border logistics enterprises.

To achieve sustainable competitive advantage, enterprises increasingly rely on external network resources. Network Embeddedness Theory suggests that firms are embedded in a network of relationships through interactions with suppliers, customers, competitors, governmental agencies, financial institutions,

and other stakeholders. Through these network relationships, enterprises can obtain valuable resources, market information, technological knowledge, and strategic opportunities that contribute to organizational development and performance. Previous studies have demonstrated that network embeddedness positively influences organizational innovation, knowledge acquisition, and firm performance. Therefore, network embeddedness has become an important factor affecting the competitiveness of modern enterprises.

At the same time, possessing network resources alone may not be sufficient to generate competitive advantage. According to Dynamic Capability Theory, enterprises must be capable of sensing environmental changes, integrating external resources, and reconfiguring organizational capabilities in order to respond effectively to dynamic market conditions. Dynamic capability enables firms to transform external resources and opportunities into sustainable competitive advantage. In the context of cross-border logistics enterprises, dynamic capability is particularly important because these firms operate in rapidly changing international environments and frequently encounter uncertainties related to policies, markets, and technologies.

Although previous studies have examined the relationships between network embeddedness, dynamic capability, and organizational performance, several research gaps remain. First, most existing studies focus on manufacturing enterprises, technology firms, or general supply chain organizations, while relatively limited attention has been given to cross-border logistics enterprises. Second, previous research primarily investigates the direct influence of network embeddedness on organizational performance, with insufficient exploration of the underlying mechanisms through which network embeddedness affects competitive advantage. Third, the mediating role of dynamic capability in the relationship between network embeddedness and competitive advantage has

not been adequately examined within the context of Chinese cross-border logistics enterprises.

To address these research gaps, this study integrates Network Embeddedness Theory and Dynamic Capability Theory to investigate how network embeddedness influences competitive advantage through dynamic capability. Specifically, relational embeddedness and structural embeddedness are examined as the dimensions of network embeddedness, while sensing capability and integration capability are considered key dimensions of dynamic capability. Using data collected from Chinese cross-border logistics enterprises, this study empirically examines the relationships among these variables and tests the mediating role of dynamic capability.

This study contributes to the existing literature in three ways. First, it extends the application of Network Embeddedness Theory and Dynamic Capability Theory to the context of cross-border logistics enterprises. Second, it provides empirical evidence regarding the mechanism through which network embeddedness affects competitive advantage. Third, it clarifies the mediating role of dynamic capability in transforming network resources into competitive advantage. The findings are expected to enrich the literature on competitive advantage and provide practical implications for managers seeking to enhance organizational competitiveness in an increasingly dynamic business environment.

Objectives

This study aims:

1. To examine the influence of network embeddedness on competitive advantage.

2. To investigate the influence of network embeddedness on dynamic capability.

3. To examine the influence of dynamic capability on competitive advantage.

4. To investigate the mediating role of dynamic capability between network embeddedness and competitive advantage.

Literature Review

Network Embeddedness and Competitive Advantage

Network Embeddedness Theory suggests that enterprises are not isolated entities but are embedded within social and business networks through continuous interactions with various stakeholders, including suppliers, customers, competitors, governmental agencies, and financial institutions (Granovetter, 1985). Through these network relationships, firms can obtain valuable information, external resources, market opportunities, and technological knowledge that may contribute to organizational development and performance.

Network embeddedness is generally divided into two dimensions: relational embeddedness and structural embeddedness. Relational embeddedness emphasizes the quality of relationships among network members, including trust, cooperation, communication frequency, and mutual commitment. Structural embeddedness focuses on an enterprise's position within the network structure, such as network centrality, network scale, and network heterogeneity (Gulati & Sytch, 2007).

Previous studies have shown that enterprises with higher levels of network embeddedness are more likely to access valuable resources and improve organizational performance. Relational embeddedness facilitates information sharing and resource exchange among network members, while structural embeddedness provides firms with access to diverse and non-redundant resources. These advantages enable enterprises to strengthen their market position and improve competitiveness.

In the cross-border logistics industry, enterprises rely heavily on collaboration with international suppliers, customers, customs authorities, transportation providers, and logistics partners. Therefore, network embeddedness is expected to play an important role in developing competitive advantage.

Accordingly, the following hypotheses are proposed:

H1: Network embeddedness positively influences the competitive advantage of cross-border logistics enterprises.

H1a: Relational embeddedness positively influences the competitive advantage of cross-border logistics enterprises.

H1b: Structural embeddedness positively influences the competitive advantage of cross-border logistics enterprises.

Network Embeddedness and Dynamic Capability

Dynamic Capability Theory emphasizes the ability of enterprises to sense environmental changes, seize opportunities, and reconfigure resources in response to market dynamics (Teece, 2007). Dynamic capability allows organizations to adapt to changing environments and maintain long-term competitiveness.

Previous studies suggest that network embeddedness provides firms with access to external information, technological knowledge, and strategic resources, which are essential for the development of dynamic capability. Through frequent interactions with network members, enterprises can better understand market trends and identify emerging opportunities. In addition, access to diverse network resources facilitates resource integration and organizational learning.

For cross-border logistics enterprises operating in highly uncertain international environments, network embeddedness may enhance the ability to sense environmental changes and integrate external resources effectively. Therefore, network embeddedness is expected to contribute positively to dynamic capability.

Methodology

Sampling Technique

Purposive sampling was adopted because respondents were required to possess managerial experience and knowledge of enterprise operations.

Population and Sample

This study was conducted within the context after COVID-19 pandemic when cross-border logistic business were severely affected during the pandemic. This study selected cross-border logistics companies with all kinds of scale, especially took the companies which specialize in small and medium enterprises as data collection objects since SEMs take the largest percentage in China market, state-owned, foreign-owned and private companies are included. This questionnaire is mainly issued to top management team of the cross-border logistics enterprises, which specialize in business of import and export transportation, including the general manager and vice general manager who can make decisions in the development mode of companies.

Research Instruments

Survey questionnaires are mainly designed for cross-border logistics enterprises in China, which were coded to allow for matching them from the different teams. The data collection was completed over a three-month period. Ultimately, of the 293 personnel previously invited, all responded to the questionnaire. After matching personnel with their companies and excluding invalid data, the researcher further eliminated data with fewer than five years to ensure the effectiveness of cross-level analysis. The final sample included 274 general managers and vice general managers.

Pilot Test

Prior to the formal survey, a pilot test was conducted with a small group of managers from cross-border logistics enterprises to assess the clarity and appropriateness of the questionnaire items. Based on the feedback received,

minor revisions were made to improve the wording and readability of several items.

Questionnaire Development

The measurement items used in this study were adapted from established scales in previous studies on network embeddedness, dynamic capability, and competitive advantage. To ensure the suitability of the measurement items for the cross-border logistics industry, minor wording modifications were made according to the research context. All items were measured using a five-point Likert scale ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree).

Data Collection Methods

Data were collected through both online and offline questionnaire surveys over a three-month period. A total of 297 questionnaires were distributed to managers and deputy managers of cross-border logistics enterprises in China. After eliminating invalid responses due to incomplete answers, excessive repetition, and response quality issues, 274 valid questionnaires were retained for subsequent analysis, yielding an effective response rate of 92.26%.

Data Analysis

The collected data were analyzed using SPSS 29.0 and AMOS 26.0. Reliability analysis and validity analysis were conducted to assess the quality of the measurement scales. Subsequently, hierarchical regression analysis was performed to examine the proposed relationships among network embeddedness, dynamic capability, and competitive advantage. In addition, mediation analysis was conducted to evaluate the mediating role of dynamic capability.

Statistical Methods

The measurement indicators of the construct in this study were from previous research (see Table 2). As these indicators were not originally aimed at the cross-border logistics sector, for ensuring the reliability, the expression of the

indicators was modified according to the backgrounds of the cross-border logistics industry (see Table 2). Participants were required to answer each question on a scale ranging from 1 to 5 (1—strongly disagree, 5— strongly agree). All the tests were taken by SPSS 29.0 and AMOS 26.0.

Results

Table 1 Descriptive Statistics of Samples

Characteristics	Item	Frequency	Percentage
Corporate Type	private company	120	43.80
	foreign-own company	88	32.12
	state-owned company	66	24.08
Duration	5-10 years	163	59.49
	10-15 years	90	32.85
	> 15 years	21	7.66
Annual Revenue	≤CNY30 million	163	59.49
	CNY30 million≤contract amount<CNY50 million	73	26.64
	> CNY50 million	38	13.87

Table 2 Reliability and validity tests

Variable	Indicator	Factor loading	AVE	CR	Cronbach's α
Relationship Embeddedness	RE1	0.693	0.543	0.854	0.845
	RE2	0.680			
	RE3	0.684			

Structural Embeddedness	RE4	0.701	0.542	0.826	0.825
	RE5	0.669			
	SE1	0.555			
	SE2	0.564			
	SE3	0.531			
	SE4	0.547			
	SE5	0.556			
	SE6	0.562			
Sensing Capability	SC1	0.588	0.567	0.838	0.827
	SC2	0.665			
	SC3	0.638			
	SC4	0.645			
	SC5	0.565			
	SC6	0.584			
Integration Capability	IC1	0.765	0.509	0.853	0.598
	IC2	0.827			
	IC3	0.749			
	IC4	0.786			
	IC5	0.624			
	IC6	0.726			
Competitive Advantage	CA1	0.835	0.564	0.863	0.643
	CA2	0.835			
	CA3	0.538			
	CA4	0.547			
	CA5	0.662			
	CA6	0.579			

Table 3 Regression analysis results

Variable	Competitive Advantage		Sensing Capability		Competitive Advantage	
	Model1	Model2	Model 3	Model 4	Model 5	Model6
Duration	0.289***	0.158***	0.231***	0.028*	0.180***	0.151***
Annual Revenue	0.032**	0.037***	0.043***	0.046**	0.052**	0.048**
RE1		0.071**		0.085**		0.051**
RE2		0.056***		0.082**		0.036***
RE3		0.010***		0.097**		0.013***
RE4		0.069***		0.257**		0.009**
RE5		0.076**		0.151**		0.041***
SE1		0.042***		0.060*		0.028***
SE2		0.029**		0.037**		0.020***
SE3		0.249***		0.159*		0.212**
SE4		0.025***		0.210**		0.074***
SE5		0.122***		0.005**		0.123***
SE6		0.122***		0.217*		0.072***

Sensing Capability					0.469***	0.154***
R^2	0.082	0.343	0.058	0.610	0.289	0.365
Adjusted R^2	0.075	0.310	0.051	0.591	0.281	0.330
$\triangle R^2$	0.082	0.261	0.058	0.552	0.207	0.021
F	12.079***	10.451***	8.340**	31.308**	36.618**	10.617***

Notes for this table: *** p<0. 001, ** p<0. 01, * p<0. 05.

Summary of Findings

The empirical results demonstrate that network embeddedness is an important antecedent of both dynamic capability and competitive advantage. Dynamic capability not only directly enhances competitive advantage but also serves as an important mechanism through which network embeddedness influences competitive advantage. These findings highlight the importance of establishing strong network relationships and developing organizational capabilities in order to achieve sustainable competitive advantage in the cross-border logistics industry.

Discussion

First, it reveals the path of network embeddedness model that affects the competitive advantage of cross-border logistics companies. This study was tested on the role of the dimensions of network embeddedness, and the positive influence of all dimensions are significant.

Secondly, dynamic capability model has a significantly positive impact on competitive advantage. The research found that environment sensing capability and network integration capability are important variables on competitive advantage, and proved that dynamic capability theory proposed by the relevant

scholars can significantly enhance the competence of enterprises, thereby expanding competitive advantage.

At last, the studies find that network embeddedness has a significant positive impact on competitive advantage through dynamic capability. This study is a supplement and extension of the theories of network embeddedness, dynamic capability and competitive advantage. It proposes that network embeddedness has an influencing mechanism to competitive advantage, and it has been verified.

Recommendations

Recommendations for applying the research results

1. In China, cross-border logistics enterprises should regard improving the level of network embeddedness as an important means to strengthen and expand their competitive advantage.

2. China's cross-border logistics enterprises should regard enhancing dynamic capabilities as an important means to enhance their competitive advantage.

3. For cross-border logistics enterprises, it is necessary to improve dynamic capability by raising the level of network embeddedness.

Recommendations for future research

1. The external validity of the research results needs to be improved; the samples should cover all categories of cross-border logistics industry.

2. Case research can be considered, and the collection and analysis of vertical data can be used to further enhance the reliability of research conclusions.

3. Some of the concepts of this study can be defined more specifically in the future research.

Limitations

This study has several limitations. First, the sample was limited to Chinese cross-border logistics enterprises, which may restrict the generalizability of the findings. Second, the study adopted a cross-sectional research design, making it difficult to examine causal relationships over time. Third, the data were collected through self-reported questionnaires, which may be subject to common method bias. Future studies may employ longitudinal data and expand the sample scope to improve the robustness of the findings.

Theoretical Contributions

This study makes three theoretical contributions. First, it extends the application of Network Embeddedness Theory and Dynamic Capability Theory to the context of cross-border logistics enterprises. Second, it provides empirical evidence regarding the relationship between network embeddedness, dynamic capability, and competitive advantage. Third, it confirms the mediating role of dynamic capability, offering a deeper understanding of how network resources are transformed into competitive advantage. These findings enrich the literature on competitive advantage and organizational capability development.

References

Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.

Batjargal, B. (2005). Software Entreprepreneurship: Knowledge Networks And Performance Of Software Ventures In China and Russia. *Social Science Electronic Publishing, 2005*(wp751). *Business Review*, 26(4), 3116-3139.

Calvin., S. & Weng. (2018). Structural Embeddedness and position: evidences from affiliation of patent with technological classifications. *Technology Analysis & Strategic Management*, 30(10), 1-18.

Cui, V., Yang, H., & Vertinsky, I. (2018). Attacking Your Partners: Strategic Alliances and Competition Between Partners in Product Markets. *Strategic Management Journal,* 39(12), 3116-3139.

Danilovic, M., & Winroth, M. (2005). A tentative framework for analyzing integration in collaborative manufacturing network settings: a case study. *Journal of Engineering & Technology Management*, 22(1), 141-158.

Dong, B. B.(2010). *Network Structure, Dynamic Capability and Competitive Advantage: An Empirical Study of Chinese Firms*. Ji Lin University.

Dong, B. B., Ge, B. S., & Wang, K. (2011). The Process of Resources Integration, the Dynamic Capability and the Competitive Advantage: the Mechanism and the Path. *Management World, 3,* 92-101.

Eisenhardt, K. M., & Martin, J. A. (2000). Dynamic capabilities: What are they?. *Strategic Management Journal*, 21(10-11), 1105-1121.

Granovetter, M. S. (1973). The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380.

Gulati, R., & Sytch, M. (2007). Dependence Asymmetry and Joint Dependence in Interorganizational Relationships: Effects of Embeddedness on a Manufacturer's Performance in Procurement Relationships. *Administrative Science Quarterly*, 52(1), 32-69.

Hagedoorn, J., & Frankort, H. T. (2008). Network Strategy. Emerald Publishing Group Limited, 25, 503.530.

Hart, S. L., & Eisenhardt, K. M. (1995). Product development: Past research, present findings, and future directions. *Academy of Management Review*, 20, 343-378.

Hemphill, T., & Vonortas, N. (2003). Strategic Research Partnerships: A Managerial Perspective. *Technology Analysis & Strategic Management*, 15(2), 255-271.

Ireland, R. D., Hitt, M. A., & Vaidyanath, D. (2002). Alliance management as a source of competitive advantage. *Journal of Management*, 28*,* 413-446.

Jian, Z. Q., & Liu, Y. (2015). An Empirical Study on Effects of Relational Embeddedness, Network Competence and Service Innovation Performance. *Soft Science*, 5, 1-5.

Kumar, P., & Zheer, A. (2019). Ego-Network Stability and Innovation in Alliances. *Academy of Management Journal*, 62(3), 691-716.

Li, D. Y., & Liu, J. (2014). Dynamic capabilities, environmental dynamism, and competitive advantage: Evidence from China. *Journal of Business Research*, 1(67), 2793-2799.

Li, G. (2021). The impact of supply chain relationship quality on knowledge sharing and innovation performance: Evidence from Chinese manufacturing industry. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 36(5), 834-848.

Li, J. Y., Liu. J. Q., & Cao. J. X. (2017). Effects of overseas network embeddedness and relationship learning of internationalization performance. *Journal of Interdisciplinary Mathematics*, 20(6-7), 1581-1586.

Liao, J., & Welsch, H. (2003). Social capital and entrepreneurial growth aspiration: A comparison of technology- and non-technology-based nascent entrepreneurs. *The Journal of High Technology Management Research*, 14(1), 149-170.

Liu, Y., Li, Y., & Zhang, L. (2010). Control mechanisms across a buyer-supplier relationship quality matrix. *Journal of Business Research*, 63(1), 3-12.

Ma, H. J., Dong, B. B., & Ge, B. S.. (2014). Empirical study on the relationships among entrepreneurial capability,dynamic capability and competitive advantage of the firm. *Studies in Science of Science*, 32(3), 431-440.

Ma, H. J., Song, C. H. & Ge, B. S. (2015). Dynamic Capabilities versus Improvisational Capabilities: What Are Their Relationships to Competitive Advantage? *Foreign Economics &Management*,37(11), 25-37.

Mai, Y. (2014). Study on Promotional Effect of Interaction between Dynamic Capacity and Relational Assets on Supply Chain Collaborative Innovation. *Logistics Technology*, *23,* 289-292.

Makkonen, H., et al. (2014). Dynamic capabilities and firm performance in a financial crisis. *Journal of Business Research*, 1(67), 2707-2719.

Mcevily, B., & Marcus, A. (2010). Embedded ties and the acquisition of competitive capabilities. *Strategic Management Journal*, *26*(11), 1033-1055.

Mcevily, S. K., Eisenhardt, K. M., & Prescott, J. E. (2004). The global acquisition, leverage, and protection of technological competencies. *Strategic Management Journal*, *25*(8- 9), 713-722.

Miguel, Hernández-Espallardo., Manuel, Sánchez-Pérez., & Cristina, Segovia-López. (2011). Exploitation- and exploration-based innovations: The role of knowledge in inter-firm relationships with distributors. *Technovation*, 31(5-6), 0-215.

Mintzberg et al. (1998). The options approach to capital investment. *Harvard Business Review,* 73(3), 105-115.

Nonaka, J., & Johnson, J. (1991). Business strategies in more and less-innovative firms in Canada. *Research Policy*, *25,* 785-804.

Odlin, D., & Benson, R. M. (2017). Competing on the Edge: Implications of Network Position for Internationalizing Small- and Medium-sized Enterprises. *International*

Powell, W. W. (1992). Competitive cooperation in biotechnology: Learning from network? Networks and Organizations, 366.

Powell, W. W. (1998). Learning from Collaboration: Knowledge and Networks in the Biotechnology and Pharmaceutical Industries. *California Management Review*, 40(3), 228-240.

Quinn, M., & Kulatilaka, N. (1996). Uncertainty: The new rules for strategy. *The Journal of Business Strategy*, 20(3), 25-30.

Rothaermel, F. T., & Hess, A. M. (2007). Building Dynamic Capabilities: Innovation Driven by Individual-, Firm-, and Network-Level Effects. *Social Science Electronic Publishing*, 18(6), 898-921.

Shi, L. L. (2012). *Research on the Relationship between Enterprise Dynamic Capabilities and Competitive Advantage--Taking Some Enterprises in Shaanxi Province as an Example*. Northwest University.

Teece D. J. (1998). Capturing Value From Knowledge Assets: The New Economy, Markets for Know-How, and Intangible Assets. *California Management Review*, 40(3), 55-79.

Teece, D. J., & Weston, J. F. (2000). A note on the evaluation of cancellable operating leases. *Financial Management*, 11, 60-67.

Teece, D. J., Pisano, G., and Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management*, 18(7), 509-533.

Tian, H. Y., Liu, Y. L. & J. R. (2016). The Relationships between Network Embeddeness and Absorptive Capacity in SMEs. *Science and Technology Management Research*, 36(15), 186-191, 196.

Uzzi, B.(1996). The sources and consequences of embeddedness for the economic performance of organizations: The network effect. *American Sociological Review*, 61, 149-165.

White, H.C. (1987). Where do markets come from? *American Journal of Sociology*, 87(3), 517-547.

Wu, S. Q., He, C. Q., & Xia, G. J. (2019). Advanced Manufacturing Cluster in Jiangsu:Embedding, Dynamic Capabilities and Enterprise Innovation Performance. *East China Economic Management*, 33(12), 28-34.

Xin, Q. & Yang, H. X. (2011). An Empirical Study on Network Antecedents of Dynamic Capabilities: The Mediating Effect of Trust. *Library and Information Service*, 55(4), 71-76.

Zhang, D. P., & Sun, X. B. (2017). The Effects of Integrative Leadership on Enterprise Synergy Innovation Performance in Supply Chain Cooperative Network. *Industrial Engineering and Management*, 6, 128-134.

Zhang, H., & Zhang, X. Q. (2014). How Actors Hold the Structural Hole Position: The Constraints and Incentives Embedded In Network Structure and Network Content. *Management Review*, 26(5), 89-98.

Zollo, M., & Winter, S. G. (2002). Deliberate Learning and the Evolution of Dynamic Capabilities. *Organization Science*, 13(3), 339-351.

แนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย-จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*

GUIDELINES FOR MANAGING A THAI-CHINESE BILINGUAL CURRICULUM THAT CONTRIBUTES TO THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS OF SCHOOLS UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

Jia Li[1], จรีพร นาคสัมฤทธิ์[2] และ ดลศักดิ์ ไทรเล็กทิม[3]

Jia Li[1], Jareeporn Nakasamrit[2] and Dolsak Thailaktim[3]

[1-3]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

[1-3]Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author's Email: jia.li@g.swu.ac.th

วันที่รับบทความ : 23 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 28 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 30 มิถุนายน 2569

Received 23 June 2026; Revised 28 June 2026; Accepted 30 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และการศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนภาษาจีนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่จัดการเรียนการสอนตาม

Citation:

* Jia Li, จรีพร นาคสัมฤทธิ์ และ ดลศักดิ์ ไทรเล็กทิม. (2569). แนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย-จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 526-541.

Jia Li, Jareeporn Nakasamrit and Dolsak Thailaktim. (2026). Guidelines For Managing A Thai-Chinese Bilingual Curriculum That Contributes To The Sustainable Development Goals Of Schools Under The Bangkok Metropolitan Administration. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 526-541.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

โครงการหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ปีการศึกษา 2567 จำนวน 86 คน จาก 14 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (1970) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นร่วมกับการสุ่มอย่างง่าย ส่วนผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน จาก 14 โรงเรียน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งไม่น้อยกว่า 5 ปี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบันของการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการนำหลักสูตรไปใช้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาความสามารถของนักเรียน และด้านการจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ขณะที่ด้านการวางแผนพัฒนาบุคลากร และด้านความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาอยู่ในระดับรองลงมา ส่วนด้านการออกแบบหลักสูตร ด้านความยั่งยืนของการศึกษา ด้านคุณภาพของการเรียนการสอน และด้านการประเมินหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านการประเมินหลักสูตรและด้านความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษามีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความยั่งยืนของการศึกษา และด้านคุณภาพของการเรียนการสอน ส่วนด้านอื่นมีลำดับความต้องการจำเป็นลดหลั่นกันไป

2) แนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 9 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการออกแบบหลักสูตร (2) ด้านการวางแผนพัฒนาบุคลากร (3) ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ (4) ด้านการจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ (5) ด้านการประเมินหลักสูตร (6) ด้านความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา (7) ด้านคุณภาพของการเรียนการสอน (8) ด้านการพัฒนาความสามารถของนักเรียน และ (9) ด้านความยั่งยืนของการศึกษา โดยทั้ง 9 ด้านมีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา และนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารหลักสูตร, หลักสูตรสองภาษา (ไทยจีน), การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This research aimed to: (1) investigate the current and desirable conditions of the administration of the Thai–Chinese Bilingual Curriculum in schools under the Bangkok Metropolitan Administration (BMA); and (2) develop guidelines for administering the Thai–Chinese Bilingual Curriculum to promote the Sustainable Development Goals (SDGs). The study was conducted in two phases: the first phase investigated the current and desirable conditions of curriculum administration, while the second phase explored guidelines for administering the Thai–Chinese Bilingual Curriculum. The quantitative participants were school administrators and Chinese language teachers from 14 schools under the Bangkok Metropolitan Administration implementing the Thai–Chinese Bilingual Curriculum during the 2024 academic year. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan (1970) table. Participants were selected through stratified random sampling and simple random sampling. The qualitative participants consisted of 14 school administrators, one from each school, who were selected through purposive sampling and had at least five years of administrative experience. Data were analyzed using the mean, standard deviation, the Priority Needs Index (PNI), and content analysis.

The findings revealed that:

(1) the overall current condition of the administration of the Thai–Chinese Bilingual Curriculum was at a high level. Curriculum implementation received the highest mean score, followed by student competency development and learning support provision. Personnel development planning and educational equity were ranked at the next level, whereas curriculum design, educational sustainability, instructional quality, and curriculum evaluation were at a moderate level. Regarding priority needs, curriculum evaluation and educational equity were identified as the highest priority needs, followed by educational sustainability

and instructional quality, while the remaining aspects showed progressively lower priority needs.

(2) The guidelines for administering the Thai–Chinese Bilingual Curriculum to promote the Sustainable Development Goals comprised nine dimensions: (1) curriculum design, (2) personnel development planning, (3) curriculum implementation, (4) learning support provision, (5) curriculum evaluation, (6) educational equity, (7) instructional quality, (8) student competency development, and (9) educational sustainability. These nine dimensions are interconnected and mutually reinforce one another in enhancing the quality of educational management and promoting sustainable school development.

Keywords: Curriculum Administration, Thai–Chinese Bilingual Curriculum, Sustainable Development

บทนำ

การบริหารหลักสูตรมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างแนวทางของหลักสูตรกับการจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน โดยการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษาเป็นหน้าที่ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาจีนซึ่งมีบทบาทสำคัญด้านเศรษฐกิจ การค้า และความร่วมมือระหว่างประเทศ อีกทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 4 ด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม ส่งผลให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีสมรรถนะด้านภาษาและความพร้อมในการแข่งขันในระดับนานาชาติ

เมื่อโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) ก้าวสู่การพัฒนาคุณภาพสูง การศึกษาภาษาจีนในระดับนานาชาติได้เปลี่ยนจากการเรียนการสอนเชิงภาษาเพียงอย่างเดียวไปสู่การสร้างคุณค่าร่วมทางวัฒนธรรมและการพัฒนาระดับภูมิภาค (China Education News, 2023) อย่างไรก็ตาม การบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ในประเทศไทยยังประสบปัญหาหลายประการ ทั้งด้านการขาดแคลนครูที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์ตรง ระบบหลักสูตรและนโยบายที่ยังขาดความชัดเจน การขาดสื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ ตลอดจนการประเมินผลและการกำกับติดตามที่ยังไม่เป็นระบบ (Rumelt, 2012); ภูนอกจากนี้ยังพบว่ามีเพียงร้อยละ 17 ของโรงเรียนที่มีกลไกเชื่อมโยงหลักสูตรภาษาจีนกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นระบบ และสัดส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ในหนังสือเรียนสองภาษาไทย–จีนยังไม่บรรลุเป้าหมายที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างนโยบายและการปฏิบัติในการบริหารหลักสูตรสองภาษา

สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) พบว่ายังเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้างในการบริหารหลักสูตร โดยโรงเรียนบางแห่งยังขาดแคลนครูผู้สอนและสื่อการสอนที่เหมาะสม อีกทั้งมีความแตกต่างด้านศักยภาพในการบริหารหลักสูตร ทั้งด้านการวางแผนพัฒนาบุคลากร การจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ คุณภาพการเรียนการสอน และการประเมินหลักสูตร แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้การพัฒนาการศึกษาสองภาษาเป็นส่วนหนึ่งของแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่จากข้อมูลพบว่ามีเพียงร้อยละ 32 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานครที่มีแผนปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) อย่างชัดเจน และมีเพียงร้อยละ 29 ของโรงเรียนในเขตเทศบาลกรุงเทพมหานครที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสองภาษาไทย–จีนโดยเฉพาะ ส่งผลให้การดำเนินงานของแต่ละโรงเรียนมีประสิทธิภาพแตกต่างกันและยังไม่สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างเต็มศักยภาพ

จากสภาวการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทักษะด้านภาษา การสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตและแข่งขันในสังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้

ได้องค์ความรู้และแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสองภาษาให้มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษา

ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และบรรลุเป้าหมายการศึกษาที่มีคุณภาพตาม SDG 4 อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของหลักสูตรสองภาษา (ไทย-จีน) ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย-จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

1) การบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) เป็นกระบวนการบริหารจัดการที่มุ่งพัฒนาหลักสูตรให้สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของการจัดการศึกษา ความต้องการของผู้เรียน และบริบทของสถานศึกษา โดยครอบคลุมการวางแผน การดำเนินงาน การจัดสรรทรัพยากร การพัฒนาบุคลากร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลเพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายองค์ประกอบของการบริหารหลักสูตรไว้แตกต่างกันตามบริบทของการศึกษา แต่มีสาระสำคัญที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ การบริหารหลักสูตรควรดำเนินการอย่างเป็นระบบตั้งแต่การออกแบบหลักสูตร การพัฒนาครูและบุคลากร การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และการประเมินผลเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตร (รัตนา ดวงแก้ว, 2561) (อ้อมใจ วงษ์มณฑา, 2560) (ปฏิภาณ ตระการ, 2561) (ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันท์, 2563) (สุกัญญา แช่มช้อย, 2565) จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ได้ 5 ด้าน ได้แก่ (1) การออกแบบหลักสูตร (2) การวางแผนพัฒนาบุคลากร (3) การนำหลักสูตรไปใช้ (4) การจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และ (5) การประเมินหลักสูตร ซึ่งนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

2. แนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (Sustainable Development Goal 4: Quality Education) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา

(Sustainable Development Goal 4: Quality Education) เป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น เพื่อมุ่งสร้างหลักประกันว่าทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม เท่าเทียม และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ (UNESCO, 2015) อธิบายว่า การบรรลุเป้าหมาย SDG 4 จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ตลอดจนการพัฒนาระบบการศึกษาที่สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ขณะที่องค์การสหประชาชาติ เน้นว่าการพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพควรดำเนินควบคู่กับการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม การยกระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน และการพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG 4) ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ได้ 4 มิติ ได้แก่ (1) ความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา (2) คุณภาพของการเรียนการสอน (3) การพัฒนาความสามารถของนักเรียน และ (4) ความยั่งยืนของการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

สรุป การบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม และการพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ผู้วิจัยจึงนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร”

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed

Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนภาษาจีนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่จัดการเรียนการสอนตามโครงการหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ปีการศึกษา 2567 จำนวน 86 คน จาก 14 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างกำหนดตามตารางของ(Krejcie และ Morgan, 1970)และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ร่วมกับการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน จาก 14 โรงเรียน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งไม่น้อยกว่า 5 ปี ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่จัดการเรียนการสอนตามโครงการหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ระดับการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย-จีน) 9 ด้าน 24 ข้อ และ (2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยพัฒนาประเด็นคำถามจากผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI)

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบสอบถาม และตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80–1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารและครูที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าเท่ากับ 0.986

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่จัดการเรียนการสอนตามโครงการหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) จำนวน 14 โรงเรียน รวม 86 คน และได้รับแบบสอบถามกลับคืนครบ คิดเป็นร้อยละ 100 สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ให้

ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน จาก 14 โรงเรียน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่จัดการเรียนการสอนตามโครงการหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งไม่น้อยกว่า 5 ปี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง PNI ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ใช้การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC และตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 54 คน (ร้อยละ 62.80) และเพศชาย จำนวน 32 คน (ร้อยละ 37.20) มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี จำนวน 53 คน (ร้อยละ 61.60) รองลงมา คือ ระดับปริญญาโท จำนวน 33 คน (ร้อยละ 38.40) และระดับปริญญาเอก จำนวน 0 คน (ร้อยละ 0.00) ด้านตำแหน่งการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่เป็นครู จำนวน 64 คน (ร้อยละ 74.40) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน (ร้อยละ 25.60) สำหรับประสบการณ์การทำงาน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 55 คน (ร้อยละ 64.00) รองลงมา คือ 6–10 ปี จำนวน 30 คน (ร้อยละ 35.00) และ 11–15 ปี จำนวน 1 คน (ร้อยละ 1.00)

2. ผลการวิเคราะห์ สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารหลักสูตรสองภาษา(ไทย-จีน)ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.72, SD = 0.19) โดยด้านการนำหลักสูตรไปใช้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 3.94, SD = 0.47) ขณะที่ด้านการประเมินหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ = 3.43, SD = 0.64)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.46, SD = 0.11) โดยด้านความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.60, SD = 0.30) และด้านคุณภาพของการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ = 4.39, SD = 0.29)

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น พบว่า โดยรวมมีค่า (PNI modified 0.22) โดยด้านการประเมินหลักสูตรและด้านความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษามีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI modified 0.31) ขณะที่ด้านการนำหลักสูตรไปใช้และด้านการพัฒนาความสามารถของนักเรียนมีความต้องการจำเป็นต่ำสุด (PNI modified = 0.13) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์ สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารหลักสูตรสองภาษา(ไทย-จีน)ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

การบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย-จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร	ระดับการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย-จีน)						ความต้องการจำเป็น	
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI $_{modified}$	ลำดับ
	$\bar{x}$	SD	แปลผล	$\bar{x}$	SD	แปลผล		
1. การออกแบบหลักสูตร	3.50	0.38	ปานกลาง	4.41	0.26	มาก	0.26	5
2. การวางแผนพัฒนาบุคลากร	3.62	0.60	มาก	4.50	0.40	มาก	0.24	6
3. การนำหลักสูตรไปใช้	3.94	0.47	มาก	4.44	0.28	มาก	0.13	8
4. การจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	3.90	0.42	มาก	4.50	0.22	มาก	0.15	7

5. การประเมินหลักสูตร	3.43	0.64	ปานกลาง	4.50	0.41	มาก	0.31	1
6. ความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา	3.52	0.49	มาก	4.60	0.30	มากที่สุด	0.31	2
7. คุณภาพของการเรียนการสอน	3.45	0.45	ปานกลาง	4.39	0.29	มาก	0.27	4
8. การพัฒนาความสามารถของนักเรียน	3.92	0.28	มาก	4.41	0.28	มาก	0.13	9
9. ความยั่งยืนของการศึกษา	3.48	0.51	ปานกลาง	4.43	0.29	มาก	0.27	3
ค่าเฉลี่ยรวม	**3.72**	**0.19**	**มาก**	**4.46**	**0.11**	**มาก**	**0.22**	

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย-จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

1. การออกแบบหลักสูตร มุ่งศึกษาบริบทและความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เพื่อนำไปสู่การออกแบบ พัฒนา และปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. การวางแผนพัฒนาบุคลากร มุ่งพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรผ่านการคัดเลือก การพัฒนา การนิเทศ และการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

3. การนำหลักสูตรไปใช้ มุ่งบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน พร้อมติดตามและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

4. การจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ มุ่งจัดสรรสื่อ เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ และทรัพยากรที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การประเมินหลักสูตร มุ่งติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร รวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

6. การส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา มุ่งสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

7. การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน มุ่งกำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน พร้อมพัฒนาครูและใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

8. การพัฒนาความสามารถของนักเรียน มุ่งส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะภาษาและการสื่อสาร ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

9. ความยั่งยืนของการศึกษา มุ่งพัฒนาศักยภาพบุคลากร การบริหารทรัพยากร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาระยะยาว เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

สรุป แนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มุ่งเน้นการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การออกแบบหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และการประเมินหลักสูตร ควบคู่กับการส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา การยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน การพัฒนาความสามารถของผู้เรียน และการสร้างความยั่งยืนของการศึกษา โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย-จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานค สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีการดำเนินงานในระดับที่สะท้อนถึงความพร้อมในการขับเคลื่อนหลักสูตรและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างไรก็ตาม ยังมีบางองค์ประกอบที่ควรได้รับการพัฒนาให้มีความเป็นระบบและต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการออกแบบและการประเมินหลักสูตร เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อบริบทของสถานศึกษาและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารหลักสูตรที่มีคุณภาพจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบตั้งแต่การวางแผน การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และการประเมินผล เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563) และสุกัญญา แช่มช้อย (2565) ที่อธิบายว่าการบริหารหลักสูตรเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงทุกองค์ประกอบเข้าด้วยกัน รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO (2015) ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

และความเสมอภาคทางการศึกษา นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พรยุพา ลือสิงหนาท, 2552) (น้ำอ้อย สุขเสนา, 2555) และ (พงปณต พรมมา และคณะ, 2557) ที่พบว่าการบริหารหลักสูตรสองภาษาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการบริหารหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร การจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมา เนื่องจากได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ทำให้สะท้อนแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทการจัดการศึกษาในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ควรมุ่งเน้นการบริหารหลักสูตรแบบบูรณาการ โดยเชื่อมโยงการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และการพัฒนาผู้เรียน ควบคู่กับการสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาและการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและความเชื่อมโยงของทุกองค์ประกอบ จึงจะสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารหลักสูตรของปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563) และสุกัญญา แช่มช้อย (2565) ที่อธิบายว่าการบริหารหลักสูตรเป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่การวางแผน การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และการประเมินผลเพื่อพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO (2015) และ United Nations (2022) ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ความเสมอภาค และการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กฤตภัค อึ้งพินิจกุล และ ประเสริฐ อินทร์รักษ์ 2565) ที่พบว่าการบริหารโรงเรียนสองภาษาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบตามบริบทของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยครั้งนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมา เนื่องจากได้สังเคราะห์แนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่บูรณาการหลักการบริหารหลักสูตรเข้ากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ทำให้ได้แนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

สรุป แนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ควรมุ่งเน้นการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ

ควบคู่กับการพัฒนาบุคลากร การจัดการเรียนการสอน การประเมินหลักสูตร และการจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกับการส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การพัฒนาความสามารถของผู้เรียน และการสร้างความยั่งยืนของสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัยสามารถสรุปและนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ** 1.1 สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครและสถานศึกษาควรนำแนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ พัฒนา และประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครู การนิเทศติดตาม การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง 1.3 สถานศึกษาควรจัดสรรสื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา พัฒนาความสามารถของผู้เรียน และสร้างความยั่งยืนในการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาการนำแนวทางการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ไปทดลองใช้ในสถานศึกษา และประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตร 2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) ในบริบทของสถานศึกษาที่มีขนาดและบริบทแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาแนวทางให้เหมาะสมยิ่งขึ้น 2.3 ควรศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสองภาษา (ไทย–จีน) เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

สมรรถนะครู การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน หรือการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อขยายองค์ความรู้ด้านการบริหารหลักสูตรและการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กฤตภัค อึ้งพินิจกุล และประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2565). รูปแบบการบริหารโรงเรียนสองภาษา (ไทย-จีน) สังกัดกรุงเทพมหานคร. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences,* 5(3).

น้ำอ้อย สุขเสนา. (2555). การศึกษาการบริหารหลักสูตรสองภาษา (Bilinggual) โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา OJELD,* 7(1), 529-540.

ปฏิภาณ ตระการ. (2561). การบริหารและการจัดการหลักสูตรที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ของโรงเรียนบ้านม่วงชุม อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. ใน *การศึกษาอิสระปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันท์. (2563). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.* มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

พงปณต พรมมา, ช่อเพชร เบ้าเงิน และ เปรมจิต ขจรภัย ลาร์เซ่น. (2557). การพัฒนาองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสองภาษาในประเทศไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยข่อนแก่น,* 37-2, 68.

พรยุพา ลือสิงหนาท. (2552). *การประเมินโครงการโรงเรียนสองภาษา (หลักสูตรภาษาจีน) สังกัดกรุงเทพมหานาคร.* สำนักการศึกษา

รัตนา ดวงแก้ว. (2561). *การบริหารและการพัฒนาหลักสูตร.* สำนักวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2565). *การบริหารวิชาการที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคพลิกผัน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อ้อมใจ วงษ์มณฑา. (2560). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดชายแดนภาคใต้.* มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Rumelt, R. P. (2012). Good strategy/bad strategy: The difference and why it matters. *Strategic direction,* 28(8).

UNESCO. (2015). *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the Implementation of Sustainable Development Goal 4: Ensure Inclusive and Equitable Quality Education and Promote Lifelong Learning Opportunities for All.* Retrieved Date: 20 June 2026 from https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของครูปฐมวัย: ผลกระทบและแนวทางการบริหารจัดการ*

FACTORS AFFECTING EARLY CHILDHOOD TEACHER TURNOVER: IMPACTS AND MANAGEMENT APPROACHES

โสภาพร ลุนสำโรง[1], วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม[2], พัทฐรินทร์ โลหา[3], ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม[4], พัทยา เล็กปราง[5] และ อนิรุทธิ์ สมเสาร์[6]

Sopapron Lonsomrong[1], Wiralphat Wongwatkasem[2], Pattharin Loha[3], Thanaporn Saelim[4], Pattaya Lekprang[5] and Anirudh Somsao[6]

[1-6]คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-6]Faculty of Education, Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: anir.soms@nmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 12 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 14 มิถุนายน 2569

Received 8 June 2026; Revised 12 June 2026; Accepted 14 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของครูปฐมวัย (2) ศึกษาผลกระทบของการลาออกของครูปฐมวัยต่อสถานศึกษา และ (3) เสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการลาออกของครูปฐมวัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบกรณีศึกษา เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตภาคสนาม และการวิเคราะห์เอกสาร

Citation:

* โสภาพร ลุนสำโรง, วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, พัทฐรินทร์ โลหา, ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม, พัทยา เล็กปราง และ อนิรุทธิ์ สมเสาร์. (2569). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของครูปฐมวัย: ผลกระทบและแนวทางการบริหารจัดการ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 542-557.

Sopapron Lonsomrong, Wiralphat Wongwatkasem, Pattharin Loha, Thanaporn Saelim, Pattaya Lekprang and Anirudh Somsao. (2026). Factors Affecting Early Childhood Teacher Turnover: Impacts And Management Approaches. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 542-557.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของครูปฐมวัย ประกอบด้วย 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) ภาระงานที่มากเกินไปและความเครียดสะสมจากงานสอนและงานธุรการ (2) รายได้และสวัสดิการที่ไม่สอดคล้องกับภาระความรับผิดชอบและค่าครองชีพ (3) การขาดโอกาสก้าวหน้าและความรู้สึกหยุดนิ่งในวิชาชีพ และ (4) สภาพแวดล้อมองค์กรและบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครู

2. การลาออกของครูปฐมวัยส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาใน 2 ระดับ ได้แก่ ระดับเด็ก ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ ความไว้วางใ และการปรับตัวของเด็กจากการเปลี่ยนครูบ่อยครั้ง และระดับองค์กร ซึ่งก่อให้เกิดภาระงานเพิ่มขึ้นแก่ครูที่เหลืออยู่ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ คุณภาพการศึกษาและความเชื่อมั่นของผู้ปกครองต่อสถานศึกษา

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการลาออกของครูปฐมวัย ควรมุ่งลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน พัฒนาระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการให้เหมาะสม ส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพผ่านระบบพี่เลี้ยงและการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม โดยผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำที่รับฟัง สนับสนุน และให้คุณค่าต่อการปฏิบัติงานของครู เพื่อเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรและลดแนวโน้มการลาออกในระยะยาว

คำสำคัญ: การลาออก, ครูปฐมวัย, การวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา, การบริหารสถานศึกษา, การคงอยู่ในวิชาชีพ

Abstract

This research article aimed to: (1) examine the factors influencing early childhood teachers' turnover, (2) investigate the impacts of early childhood teachers' turnover on educational institutions, and (3) propose school management strategies to reduce the turnover rate of early childhood teachers. This study employed a qualitative case study approach. Data were collected from 11 key informants through in-depth interviews, field observations, and document analysis. The data were analysed using content analysis.

The findings revealed that:

1. Four major factors contributed to early childhood teachers' turnover: (1) excessive workload and accumulated stress arising from both teaching and administrative responsibilities; (2) inadequate salaries and welfare benefits that were inconsistent with job demands and the cost of living; (3) limited career advancement opportunities and a perceived lack of professional growth; and (4) organisational environment and leadership practices, particularly the role of school administrators in shaping teachers' quality of working life.

2. Early childhood teachers' turnover generated significant impacts at two interconnected levels. At the child level, frequent teacher changes adversely affected children's emotional development, trust, and adjustment to the learning environment. At the organisational level, teacher turnover increased the workload of remaining staff, undermined the effectiveness of teaching and learning management, reduced overall educational quality, and weakened parents' confidence in educational institutions.

3. School management strategies for reducing early childhood teachers' turnover should focus on minimising non-teaching administrative burdens, improving compensation and welfare systems, promoting professional development and career progression through mentoring programmes and continuous professional learning opportunities, and fostering a supportive working environment. School leaders should demonstrate participative and supportive leadership by recognising teachers' contributions, listening to their concerns, and encouraging meaningful engagement in organisational decision-making. Such measures can strengthen organisational commitment and contribute to reducing teacher turnover in the long term.

Keywords: Turnover, Early childhood teachers, Qualitative case study research, School administration, Professional retention

บทนำ

การศึกษาปฐมวัยเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนามนุษย์ เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่เด็กมีการเจริญเติบโตและพัฒนาอย่างรวดเร็วทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กได้รับในช่วงเวลานี้ส่งผลต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพจึงจำเป็นต้องอาศัยครูปฐมวัยที่มีความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจในพัฒนาการเด็ก เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของเด็กได้อย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตามปัญหาการลาออกของครูปฐมวัยยังคงเป็นความท้าทายสำคัญของสถานศึกษาทั่วโลก โดย Grant et al. (2019) พบว่าอัตราการลาออกของครูในสถานศึกษาปฐมวัยอยู่ระหว่างร้อยละ 30–40 ต่อปี การสูญเสียบุคลากรดังกล่าวไม่เพียงส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการของสถานศึกษาเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ความต่อเนื่องในการดูแลเด็ก และความมั่นคงของระบบการศึกษาปฐมวัยโดยรวม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การตัดสินใจลาออกของครูปฐมวัยเกิดจากปัจจัยที่หลากหลายและเชื่อมโยงกัน ทั้งด้านภาระงาน ค่าตอบแทน สวัสดิการ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสัมพันธ์ภายในองค์กร และโอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพ โดย Schaack et al. (2022) ระบุว่าการคงอยู่หรือออกจากวิชาชีพครูเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในองค์กรและปัจจัยส่วนบุคคลของครู ขณะที่ Herzberg et al. (1959) อธิบายว่า เมื่อปัจจัยด้านสุขอนามัย (Hygiene Factors) เช่น ค่าตอบแทน สภาพการทำงาน และนโยบายองค์กร ไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานได้ ย่อมนำไปสู่ความไม่พึงพอใจและเพิ่มแนวโน้มการลาออกจากงาน

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้ จึงใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (Qualitative Case Study Research) เพื่อศึกษาปรากฏการณ์การลาออกของครูปฐมวัยในบริบทจริง โดยมุ่งทำความเข้าใจประสบการณ์ ความรู้สึก แรงจูงใจ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกของครู ตลอดจนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารสถานศึกษากับการคงอยู่ในวิชาชีพ อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางการบริหารจัดการที่ช่วยลดปัญหาการลาออกและส่งเสริมการรักษาครูปฐมวัยให้คงอยู่ในวิชาชีพอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของครูปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการลาออกของครูปฐมวัยต่อสถานศึกษา
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดอัตราการลาออกของครูปฐมวัย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นกระบวนการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ครูปฐมวัยจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะเฉพาะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก (Schaack et al., 2022) การที่ครูปฐมวัยลาออกบ่อยครั้งจึงไม่เพียงส่งผลต่อเสถียรภาพขององค์กร แต่ยังกระทบต่อพัฒนาการและความต่อเนื่องในการเรียนรู้ของเด็กโดยตรง

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงาน

Herzberg et al. (1959) ได้เสนอทฤษฎีสองปัจจัย (Two-Factor Theory) โดยแบ่งปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการทำงานออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ (Motivators) ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่สร้างความพึงพอใจ เช่น ความสำเร็จในงาน การได้รับการยอมรับ และความก้าวหน้า และปัจจัยด้านสุขอนามัย (Hygiene Factors) ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก เช่น รายได้ สภาพการทำงาน และนโยบายองค์กร ที่หากขาดหายไปจะนำสู่ความไม่พึงพอใจ ทฤษฎีนี้ถูกนำมาอธิบายพฤติกรรมการลาออกของบุคลากรในสาขาการศึกษาอย่างแพร่หลาย

แนวคิดเกี่ยวกับการคงอยู่ในวิชาชีพครู

การคงอยู่ในวิชาชีพครูขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร ความมั่นคงในอาชีพ ภาระงาน และบรรยากาศในการทำงาน Schaack et al. (2022) พบว่าครูที่ตัดสินใจคงอยู่มักให้คุณค่ากับโอกาสพัฒนาวิชาชีพมากกว่าครูที่ลาออก และมีแนวโน้มแก้ปัญหาในที่ทำงานอย่างสร้างสรรค์มากกว่า ในขณะที่ Yin (2018) เน้นว่าการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวต้องอาศัยการศึกษาในบริบทจริงซึ่งกรณีศึกษาเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด

ทั้งนี้ Grant et al. (2019) ศึกษาครูปฐมวัยในสหรัฐอเมริกา (n = 1,129) พบว่าครูที่เผชิญความเหนื่อยล้าทางอารมณ์มีแนวโน้มตัดสินใจลาออกจากวิชาชีพสูงกว่า และสภาพการทำงานที่ไม่เหมาะสมเป็นตัวทำนายสำคัญของความตั้งใจในการลาออก สอดคล้องกับ Schaack

et al. (2022) ที่พบว่าครูทั้งกลุ่มที่อยู่และกลุ่มที่ลาออกต่างประสบความไม่สอดคล้องระหว่างภาระงานและทรัพยากรที่ได้รับ โดยปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น ค่าตอบแทนต่ำและสภาพการทำงาน เป็นสาเหตุสำคัญในทั้งสองกลุ่ม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (Qualitative Case Study Research) ซึ่งเหมาะสมกับการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมและการบริหารการศึกษาในบริบทจริง (Yin, 2018) โดยผู้วิจัยศึกษาสถานการณ์การลาออกของครูปฐมวัยในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยเชิงโครงสร้าง ปัจจัยด้านองค์กร และประสบการณ์ส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกของครู ทั้งนี้การใช้กรณีศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความรู้สึก แรงจูงใจ ความคาดหวัง และข้อจำกัดในการทำงานของครูปฐมวัย รวมถึงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระบบบริหารสถานศึกษากับการคงอยู่ในวิชาชีพครู

พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

พื้นที่ศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัยและประสบปัญหาการลาออกของครูอย่างต่อเนื่อง โดยคัดเลือกพื้นที่วิจัยด้วยเกณฑ์ความพร้อมในการให้ข้อมูลและความชัดเจนของปรากฏการณ์ที่ศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการคัดเลือกพื้นที่ในการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นความอุดมสมบูรณ์ของข้อมูลมากกว่าความเป็นตัวแทนทางสถิติ (Creswell & Poth, 2018)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงและสามารถสะท้อนข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นการลาออกของครูปฐมวัยได้ ประกอบด้วย (1) ครูปฐมวัย จำนวน 6 คน (2) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และ (3) นักวิชาการหรือศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 11 คน ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลทุกคนต้องเป็นผู้มีประสบการณ์และเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นการลาออกของครูปฐมวัย รวมทั้งสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยโดยปราศจากการบังคับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Lincoln & Guba, 1985) ร่วมกับเครื่องมือวิจัยที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Guide) ใช้สัมภาษณ์เชิงลึกครอบคลุมประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของครูปฐมวัย ผลกระทบ และแนวทางการบริหารจัดการ โดยมีประเด็นคำถามหลักและคำถามสืบเนื่องเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงมุมมองได้อย่างอิสระ

2. แบบบันทึกการสังเกต (Observation Form) ใช้สังเกตบริบทและสภาพแวดล้อมในการทำงานของครูในสถานศึกษา รวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหาร ครูกับเด็ก และบรรยากาศโดยรวมขององค์กร

3. แบบวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis Form) ใช้วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนบริหารงานบุคคล รายงานการลาออก บันทึกการประชุม และเอกสารด้านการบริหารสถานศึกษา

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาและการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษา และความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตหน่วยงานและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง
2. คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์
4. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบรายบุคคล ใช้เวลาประมาณ 45–60 นาทีต่อคน
5. บันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนามควบคู่กัน
6. สังเกตบริบทการทำงานและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา
7. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารบุคลากรและการลาออกของครู
8. ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลหลังการเก็บข้อมูลทุกครั้ง

การเก็บข้อมูลดำเนินต่อเนื่องจนข้อมูลเกิดภาวะอิ่มตัว (Data Saturation) กล่าวคือ ไม่มีประเด็นใหม่เพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ (Guest et al., 2006)

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ (Credibility) และความสามารถในการถ่ายโอนผล (Transferability) ของการวิจัย (Lincoln & Guba, 1985) ประกอบด้วย

1. การตรวจสอบด้านแหล่งข้อมูล (Data Triangulation) เปรียบเทียบข้อมูลจากครู ผู้บริหาร และนักวิชาการเพื่อยืนยันความสอดคล้องของข้อค้นพบ

2. การตรวจสอบด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Methodological Triangulation) ใช้ทั้งการสัมภาษณ์ การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสารร่วมกัน

3. การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) นำผลการตีความบางส่วนกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องกับประสบการณ์จริง

4. การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Debriefing) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมตรวจสอบกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงตีความ (Interpretive Content Analysis) ตามแนวทางของ Creswell & Poth (2018) โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ถอดเทปการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (Verbatim Transcription)

2. อ่านข้อมูลซ้ำหลายรอบเพื่อทำความเข้าใจภาพรวมและความหมายโดยรวม

3. เข้ารหัสข้อมูล (Open Coding) ตามประเด็นสำคัญที่ปรากฏในข้อมูล

4. จัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorization) โดยรวมรหัสที่มีความหมายใกล้เคียงกันเข้าด้วยกัน

5. สังเคราะห์ประเด็นหลัก (Themes) และประเด็นย่อย (Sub-themes)

6. ตีความความหมายของข้อมูลตามบริบทและกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

7. สรุปและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาความ (Narrative Description)

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) โดยเปิดโอกาสให้ประเด็นสำคัญเกิดขึ้นจากข้อมูลภาคสนามอย่างเป็นธรรมชาติ มิใช่การนำกรอบทฤษฎีมากำหนดหมวดหมู่ล่วงหน้า

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 11 คน ร่วมกับการสังเกตภาคสนามและการวิเคราะห์เอกสาร พบประเด็นหลักที่ส่งผลต่อการลาออกของครูปฐมวัย 4 ประเด็น และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสถานศึกษาอีก 1 ประเด็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 ภาระงานที่มากเกินไปและความเครียดสะสม ผลการวิจัยพบว่าภาระงานของครูปฐมวัยมีลักษณะที่ทับซ้อนและขยายตัวออกไปไกลเกินกว่าบทบาทการสอนในชั้นเรียน ครูต้องรับผิดชอบงานหลักสองกลุ่มพร้อมกัน คือ งานจัดการเรียนรู้ที่ต้องใช้ความใส่ใจและพลังงานสูง และงานเอกสารธุรการที่มีปริมาณมากและกำหนดส่งอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์รายสัปดาห์ รายงานพัฒนาการเด็กรายบุคคล เอกสารประกอบการประเมินภายนอก บันทึกหลังการสอน และงานธุรการของชั้นเรียน

ครูผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งซึ่งมีประสบการณ์สอน 6 ปีและตัดสินใจลาออกในที่สุด สะท้อนประสบการณ์ตรงว่า

"ตื่นมาตีห้าครึ่งเพื่อเตรียมตัวออกไปทำงาน เลิกก็หกโมงเย็นแล้วยังต้องนั่งกรอกเอกสารต่อที่บ้านอีก บางทีถึงสี่ทุ่มก็ยังไม่เสร็จ ทำแบบนี้ทุกวันจนรู้สึกว่าร่างกายและจิตใจมันไม่ไหวแล้ว"

ครูอีกรายซึ่งยังคงปฏิบัติงานอยู่แต่แสดงความตั้งใจจะลาออกในอนาคต กล่าวเสริมว่า

"งานเอกสารมันไม่ได้ช่วยให้เด็กพัฒนาขึ้นเลย แต่เราต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับมันแทนที่จะได้คิดกิจกรรมดี ๆ ให้เด็ก"

จากการสังเกตภาคสนาม ผู้วิจัยพบว่าในช่วงพักกลางวันและหลังเวลาเลิกเรียน ครูส่วนใหญ่ใช้เวลาดังกล่าวกรอกแบบฟอร์มและจัดทำเอกสารแทนที่จะได้พักฟื้นพลังงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเวลาส่วนตัวของครูถูกงานธุรการกัดเซาะอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดความเครียดสะสมและภาวะหมดไฟในการทำงาน (Burnout) โดยครูหลายคนรายงานอาการนอนไม่หลับ ความรู้สึกท้อแท้ และการสูญเสียความกระตือรือร้นในการสอนก่อนตัดสินใจลาออก

ประเด็นที่ 2 รายได้และสวัสดิการที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ผลการวิจัยพบว่าความไม่สมดุลระหว่างรายได้ที่ได้รับกับภาระความรับผิดชอบที่แบกรับเป็นประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มระบุอย่างชัดเจนและสอดคล้องกัน โดยเฉพาะครูในสถานศึกษาเอกชนและศูนย์พัฒนา

เด็กเล็กที่ได้รับค่าตอบแทนต่ำกว่าครูในระบบราชการอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งที่รับผิดชอบงานในลักษณะเดียวกัน โดยครูผู้ให้ข้อมูลที่ทำงานในโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งเปิดเผยว่า

"เงินเดือนที่ได้หักค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าอุปกรณ์การสอนที่ต้องซื้อเอง กับค่าครองชีพตอนนี้ แทบไม่เหลือเก็บเลย บางเดือนยืมเงินพ่อแม่ใช้ก่อน รู้สึกอายมากที่อายุเท่านี้แล้วยังเป็นแบบนี้"

ผู้บริหารสถานศึกษารายหนึ่งซึ่งเคยผ่านประสบการณ์การสูญเสียครูหลายคนให้ข้อมูลว่า

"ทุกคนที่ลาออกไป เหตุผลแรกที่บอกคือเรื่องเงินทั้งนั้น บางคนไปทำงานบริษัทเอกชนได้เงินเดือนสองเท่า แล้วเขาจะอยู่ทำไม"

นอกจากรายได้ ผลการวิจัยยังพบว่าสวัสดิการที่ขาดหายไปมีผลต่อความรู้สึกมั่นคงในระยะยาวของครูอย่างมาก ทั้งการไม่มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ประกันสุขภาพที่ครอบคลุมไม่เพียงพอ และสัญญาจ้างงานรายปีที่ไม่มีความแน่นอน ครูรายหนึ่งอธิบายว่า

"ทุกปีต้องลุ้นว่าจะได้ต่อสัญญาไหม ไม่รู้จะวางแผนชีวิตอย่างไร แต่งงานก็ยังไม่กล้า เพราะไม่มั่นใจว่าปีหน้าจะยังมีงานทำอยู่หรือเปล่า"

ประเด็นที่ 3 การขาดโอกาสก้าวหน้าและความรู้สึกหยุดนิ่งในวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่าครูปฐมวัยจำนวนมากรับรู้ถึงความรู้สึก "ติดอยู่กับที่" ในวิชาชีพ โดยไม่เห็นเส้นทางที่ชัดเจนว่าตนเองจะเติบโตหรือพัฒนาไปในทิศทางใดได้บ้าง ปรากฏการณ์นี้ปรากฏในสองมิติที่สัมพันธ์กัน คือมิติของการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพ และมิติของความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่

ครูที่มีประสบการณ์สอนมากกว่า 5 ปีรายหนึ่งอธิบายความรู้สึกของตนเองว่า

"สอนมาห้าปีแล้ว ทำงานเหมือนเดิมทุกอย่าง ได้เงินเท่าเดิม ตำแหน่งเดิม ไม่มีใครบอกว่าถ้าทำได้ดีขึ้นจะได้อะไร หรือจะไปถึงจุดไหนได้ในชีวิต มันเหมือนเดินวนอยู่กับที่"

ผลการวิจัยพบว่าการขาดระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) ที่เป็นทางการเป็นช่องว่างสำคัญ ครูใหม่ที่เพิ่งเริ่มต้นทำงานมักรู้สึกโดดเดี่ยวและไม่มีผู้แนะนำที่ชัดเจน ครูปฐมวัยที่เพิ่งบรรจุงานได้หนึ่งปีเล่าว่า

"ตอนเริ่มงานใหม่ ๆ ไม่รู้จะถามใคร ทุกคนก็ยุ่งของตัวเอง บางทีทำพลาดไปก็โดนตำหนิ แต่ไม่มีใครสอนว่าต้องทำยังไงให้ถูก รู้สึกเครียดมากในช่วงนั้น คิดอยากเลิกทำเกือบทุกวัน"

ในมิติของการได้รับการยอมรับ ผลการวิจัยพบว่าครูรู้สึกว่าความพยายามและความทุ่มเทของตนเองไม่ได้รับการมองเห็นจากองค์กร ครูรายหนึ่งกล่าวว่า

"ทำดีแค่ไหนก็ไม่มีใครพูดถึง แต่ถ้าทำผิดพลาดเมื่อไหร่ ได้ยินทันที ทำให้รู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่าในที่นี้"

ประเด็นที่ 4 สภาพแวดล้อมองค์กรและบทบาทของผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมองค์กรมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับบุคลิกภาพและรูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มระบุตรงกันว่าผู้บริหารเป็นตัวแปรที่ทรงพลังที่สุดในการกำหนดคุณภาพชีวิตการทำงานของครู

ครูที่คงอยู่ในสถานศึกษามาได้นานรายหนึ่งอธิบายว่าเหตุผลสำคัญที่ยังไม่ลาออกแม้รายได้จะน้อยคือ

"ผู้อำนวยการที่นี่เขารับฟังเรา ถ้ามีปัญหาอะไรบอกได้ เขาไม่ได้แก้ได้ทุกอย่าง แต่รู้สึกว่าเขาเห็นว่าเราพยายามอยู่ ความรู้สึกนั้นมันทำให้อยู่ได้"

ในทางตรงกันข้าม ครูที่ลาออกจากสถานศึกษาแห่งหนึ่งเล่าว่า

"ผู้บริหารไม่เคยลงมาดูว่าครูทำงานยังไง แต่จะโทรมาถามเรื่องเอกสารตลอด ไม่เคยถามว่าเด็กเป็นยังไง ครูเป็นยังไง รู้สึกว่าตัวเองเป็นแค่เครื่องมือผลิตเอกสาร ไม่ใช่ครู"

ศึกษานิเทศก์ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งซึ่งทำงานในพื้นที่และได้สังเกตเห็นปรากฏการณ์ดังกล่าวในหลายสถานศึกษาให้ทัศนะว่า

"โรงเรียนที่ครูอยู่นาน ผู้บริหารจะมีลักษณะคล้ายกัน คือเขาปกป้องครูจากภายนอก เขาไม่ส่งต่อความกดดันลงมาเรื่อย ๆ แต่โรงเรียนที่ครูเข้าออกตลอด ผู้บริหารมักเป็นแบบตรงกันข้าม"

จากการวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยพบว่าสถานศึกษาที่มีอัตราการลาออกสูงมักขาดกลไกการรับฟังเสียงครูที่เป็นทางการ เช่น การประชุมเพื่อรับข้อเสนอแนะ หรือระบบประเมินความพึงพอใจในการทำงานของครู ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการขาดการสื่อสารสองทางในองค์กรเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่เอื้อให้เกิดการลาออก

ประเด็นที่ 5 ผลกระทบของการลาออกต่อสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่าการลาออกของครูปฐมวัยก่อให้เกิดผลกระทบที่ขยายตัวเป็นวงกว้างใน 2 ระดับที่เชื่อมโยงและเสริมแรงซึ่งกันและกัน

ระดับเด็ก เด็กปฐมวัยเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงและชัดเจนที่สุด ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นครูและผู้บริหารต่างสังเกตเห็นพฤติกรรมของเด็กที่เปลี่ยนไปเมื่อต้องเผชิญกับการเปลี่ยนครูบ่อยครั้ง ผู้บริหารสถานศึกษารายหนึ่งเล่าว่า

"ภาคเรียนนี้เปลี่ยนครูไปสามคนแล้ว เด็กบางคนเริ่มร้องไห้ทุกเช้าที่มาโรงเรียน บางคนไม่ยอมพูด ไม่ยอมเล่นกับเพื่อน ผู้ปกครองโทรมาถามทุกวัน เราก็ไม่รู้จะอธิบายอะไรดี"

ครูที่คงอยู่ในสถานศึกษาและต้องรับผิดชอบเด็กในช่วงเปลี่ยนผ่านสะท้อนว่า

"ทุกครั้งที่มีครูใหม่เข้ามา ต้องเริ่มต้นสร้างความไว้ใจกับเด็กใหม่หมดเลย เด็กบางคนใช้เวลาเป็นเดือนกว่าจะเปิดใจ แต่พอเริ่มคุ้นชินกัน ครูก็ลาออกอีก เด็กบางคนก็เริ่มไม่อยากผูกพันกับครูแล้ว เพราะรู้ว่าสุดท้ายก็ต้องจากกันอีก"

ระดับองค์กร ผลการวิจัยพบว่าการลาออกของครูแต่ละคนสร้างแรงกดดันต่อเนื่องต่อครูที่เหลืออยู่ ซึ่งต้องแบกรับภาระงานเพิ่มขึ้นในช่วงที่สถานศึกษาขาดบุคลากร ครูที่เหลืออยู่รายหนึ่งอธิบายสภาวะดังกล่าวว่า

"ตอนที่ครูลาออกไปสองคน เราต้องดูแลเด็กสองห้องควบกัน ทำแบบนี้อยู่สองเดือนกว่าจะได้ครูใหม่ ช่วงนั้นแทบจะล้มป่วยเพราะเหนื่อยมาก และก็คิดอยู่ในใจว่าถ้ายังเป็นแบบนี้อยู่ เราก็คงต้องลาออกต่อจากเขาอีกคน"

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์เอกสารยังพบว่าสถานศึกษาต้องสูญเสียทรัพยากรในการสรรหา คัดเลือก และปฐมนิเทศครูใหม่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่มีอัตราการลาออกสูง ซึ่งข้อมูลในรายงานบุคลากรแสดงให้เห็นว่าบางแห่งมีการเปลี่ยนครูในห้องเรียนเดียวกันถึง 3–4 คนต่อปีการศึกษา ส่งผลให้คุณภาพการจัดการศึกษาในภาพรวมของสถานศึกษาลดลงอย่างต่อเนื่อง และยังบั่นทอนความเชื่อมั่นของผู้ปกครองที่มีต่อสถานศึกษาในระยะยาวอีกด้วย

อภิปรายผล

ปัจจัยด้านภาระงานและความเครียด

ผลการวิจัย พบว่าภาระงานเอกสารที่มากเกินไปเป็นปัจจัยเร่งสำคัญที่ทำให้ครูปฐมวัยเกิดภาวะหมดไฟในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Grant et al. (2019) ที่พบว่าความเหนื่อยล้าทางอารมณ์เป็นตัวทำนายที่มีนัยสำคัญต่อความตั้งใจในการลาออกของครูปฐมวัยในสหรัฐอเมริกา สะท้อนให้เห็นว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวมีลักษณะข้ามบริบทและเกิดขึ้น

ในสถานศึกษาหลายแห่งทั่วโลก ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าการออกแบบระบบงานของครูปฐมวัยยังขาดการแบ่งแยกที่ชัดเจนระหว่างงานสอนและงานธุรการ ซึ่งเป็นประเด็นเชิงโครงสร้างที่ต้องการการแก้ไขในระดับนโยบาย

ปัจจัยด้านรายได้และสวัสดิการ

ผลการวิจัยด้านรายได้และสวัสดิการสอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg et al. (1959) ซึ่งอธิบายว่าปัจจัยด้านสุขอนามัย (Hygiene Factors) อันได้แก่ รายได้ สวัสดิการ และความมั่นคงในการจ้างงาน หากขาดหายไปหรือไม่เพียงพอจะนำไปสู่ความไม่พึงพอใจและแรงจูงใจในการลาออก แม้ปัจจัยเหล่านี้จะไม่ใช่แรงจูงใจหลักในการทำงาน แต่การขาดซึ่งปัจจัยดังกล่าวย่อมทำให้ปัจจัยจูงใจ (Motivators) อื่น ๆ สูญเสียความสามารถในการรักษาบุคลากรให้อยู่ในองค์กรได้ในระยะยาว สอดคล้องกับที่ Schaack et al. (2022) พบว่าค่าตอบแทนต่ำเป็นสาเหตุร่วมทั้งในกลุ่มครูที่ลาออกและกลุ่มที่คงอยู่แต่รู้สึกไม่พึงพอใจ

ปัจจัยด้านโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพ

การขาดเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพที่ชัดเจนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าในวิชาชีพของครูปฐมวัย ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Schaack et al. (2022) ที่พบว่าครูที่ตัดสินใจคงอยู่ในวิชาชีพให้ความสำคัญกับโอกาสพัฒนาวิชาชีพและการได้รับการยอมรับจากองค์กรมากกว่าครูที่ลาออก ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าการลงทุนในระบบพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องไม่เพียงแต่เพิ่มสมรรถนะการสอน แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพไว้ในสถานศึกษา

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมองค์กรและบทบาทผู้บริหาร

ผลการวิจัยเน้นย้ำบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะปัจจัยกำหนดการคงอยู่หรือลาออกของครู โดยพบว่าการมีผู้บริหารที่รับฟังความคิดเห็นและให้การสนับสนุนสามารถบรรเทาผลกระทบของปัจจัยเชิงลบอื่น ๆ ได้ในระดับหนึ่ง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ Herzberg et al. (1959) ในแง่ที่ว่าความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กรเป็นปัจจัยสุขอนามัยที่จำเป็นต้องมี และยังสะท้อนถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงการดูแล (Caring Leadership) ในการบริหารสถานศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะ

ผลกระทบต่อสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษา

การลาออกของครูปฐมวัยก่อให้เกิดผลกระทบเป็นลูกโซ่ทั้งต่อเด็กและต่อองค์กร ความไม่ต่อเนื่องในความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กส่งผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กในช่วงวัยที่สำคัญที่สุด ในขณะที่ครูที่เหลืออยู่ต้องแบกรับภาระเพิ่มขึ้น ซึ่งยิ่งเพิ่มความเสี่ยงใน

การลาออกในกลุ่มถัดไป วงจรดังกล่าวสอดคล้องกับที่ Grant et al. (2019) อธิบายว่าอัตราการลาออกสูงในสถานศึกษาปฐมวัยนำไปสู่ความไม่มั่นคงขององค์กรและคุณภาพการดูแลเด็กที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของครูปฐมวัย ผลกระทบต่อสถานศึกษา และเสนอแนวทางการบริหารจัดการเพื่อลดอัตราการลาออก ผลการวิจัยพบปัจจัยสำคัญ 4 ประเด็น ได้แก่ ภาระงานและความเครียดสะสม รายได้และสวัสดิการที่ไม่เพียงพอ การขาดโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพ และสภาพแวดล้อมองค์กรที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์และเสริมแรงซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ครูปฐมวัยเกิดความเหนื่อยล้าและตัดสินใจลาออกจากวิชาชีพในที่สุด **ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** 1. การลดภาระงานเอกสาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรทบทวนและปรับลดงานเอกสารที่ไม่มีความจำเป็นโดยตรงต่อการพัฒนาเด็ก รวมถึงพิจารณาจัดสรรผู้ช่วยธุรการหรือนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเอกสาร เพื่อให้ครูมีเวลาและพลังงานสำหรับการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ 2. การส่งเสริมสวัสดิการและแรงจูงใจ หน่วยงานต้นสังกัดและผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาระบบค่าตอบแทนที่สะท้อนความรับผิดชอบและสมรรถนะของครูปฐมวัย พร้อมทั้งจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมและสร้างระบบการยอมรับผลงาน (Recognition System) ที่เป็นรูปธรรม 3. การพัฒนาระบบสนับสนุนด้านสุขภาพจิต สถานศึกษาควรจัดให้มีระบบสนับสนุนด้านสุขภาพจิตสำหรับครูปฐมวัย เช่น การให้คำปรึกษา กลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการดูแลสุขภาวะองค์รวม เพื่อป้องกันและลดภาวะหมดไฟในการทำงาน 4. การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาทักษะการรับฟัง การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ และการสร้างบรรยากาศองค์กรเชิงบวก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจคงอยู่ในวิชาชีพ **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต** ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบปัจจัยการลาออกของครูปฐมวัยในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น สถานศึกษาสังกัดรัฐและเอกชน รวมถึงการศึกษาในพื้นที่ชนบทและเขตเมือง เพื่อให้เข้าใจความแตกต่างเชิงบริบทที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในวิชาชีพของครูปฐมวัยได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น นอกจากนี้การวิจัยในอนาคตควรศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ประสบ

ความสำเร็จในการรักษาครูปฐมวัยให้อยู่ในวิชาชีพในระยะยาว เพื่อนำไปพัฒนาเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) สำหรับสถานศึกษาอื่น

เอกสารอ้างอิง

American Psychological Association. (2020). *Publication manual of the American Psychological Association.* (7th ed.). Retrieved on March 12, 2026 from https://doi.org/10.1037/0000165-000

Aumporn, S., & Prachongchit, S. (2020). Research report in causal factors on administration affecting private school teacher turnover. *Suthiparithat Journal*, 26(79), 185–198. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPUSuthiparithatJournal/article/view/245674

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). SAGE Publications.

Grant, A. A., Jeon, L., & Buettner, C. K. (2019). Relating early childhood teachers' working conditions and well-being to their turnover intentions. *Educational Psychology*, 39(3), 294–312. https://doi.org/10.1080/01443410.2018.1543856

Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59–82. https://doi.org/10.1177/1525822X05279903

Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work.* (2nd ed.). John Wiley & Sons.

Jai-dee, P., Buasuwan, P., & Suebnusorn Klaijumlang, W. (2025). Quality of work life affecting quiet quitting of the teachers under the Secondary Educational Service Area Office, Nakhon Pathom. *Suan Dusit Graduate School Academic Journal*, 21(3), 31–44. https://so19.tci-thaijo.org/index.php/SDUGSAJ/article/view/1308

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. SAGE Publications.

Reimers, E. V. (2003). *Teacher professional development: An international review of the literature*. CHEMS.

Schaack, D. D., Donovan, C. V., Adejumo, T., & Ortega, M. (2022). To stay or to leave: Factors shaping early childhood teachers' turnover and retention decisions. *Journal of Research in Childhood Education*, 36(2), 327–345. https://doi.org/10.1080/02568543.2021.1955779

Sima, S., Ngammeerith, N., Anusasananan, S., & Yu-iam, S. (2021). A causal relationship model and guidelines for promoting happiness at work of secondary school teachers in Chonburi Province. *Academic Journal for the Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University*, 4(1), 100–117. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru/article/view/250676

Sota, S. (2018). Psychological well-being, positive thinking, work values and commitment to organization of the secondary school teachers at Nont. *Srinakharinwirot Research and Development Journal of Humanities and Social Sciences*, 9(18), 60–71. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swurd/article/view/123695

Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods.* (6th ed.). SAGE Publication

ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*

THE EFFECTS OF USING GAMES-BASED LEARNING TO PROMOTE ENGLISH LISTENING SKILLS FOR THE 7TH GRADERS

เมตตา ศรีชัยชนะ[1] และ ศศิธิดา สาหร่ายวัง[2]

Metta Srichaichana[1] and Sasithida Saraiwang[2]

[1-2]หลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

[1-2]Education Program (English language Teaching) Department of Curriculum and Instruction, Graduate School, Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: dangerousmoji@gmail.com

วันที่รับบทความ : 25 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 7 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 9 มิถุนายน 2569

Received 25 May 2026; Revised 7 June 2026; Accepted 9 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม (Game-Based Learning) และ (2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/9 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ใช้รูปแบบการวิจัยกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) ดำเนินการทดลองเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที

Citation:

* เมตตา ศรีชัยชนะ และ ศศิธิดา สาหร่ายวัง. (2569). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 558-573.

Metta Srichaichana and Sasithida Saraiwang. (2026). The Effects Of Using Games-Based Learning To Promote English Listening Skills For The 7th Graders. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 558-573.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

รวมทั้งสิ้น 8 คาบเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ จำนวน 4 แผน ครอบคลุมเนื้อหาเรื่องการซื้อตั๋วรถโดยสาร การเช็คอินที่สนามบิน การฟังประกาศเที่ยวบิน และการฟังประกาศการเดินทาง ตามขั้นตอนการสอนทักษะการฟังของ Rixon (1986) (2) แบบทดสอบวัดทักษะการฟังภาษาอังกฤษ จำนวน 30 ข้อ และ (3) แบบสอบถามความพึงพอใจแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1932) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบจับคู่ (Paired Samples t-test)

ผลการวิจัย พบว่า (1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนทักษะการฟังภาษาอังกฤษหลังเรียน ($\bar{x}$ = 20.98, S.D. = 3.23) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 14.88, S.D. = 2.76) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t = 19.071, p < .001) โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 6.10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 20.33 ของคะแนนเต็ม และ (2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.90, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่าด้านเนื้อหามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.17) รองลงมาคือด้านประโยชน์ของเกมในการส่งเสริมทักษะการฟัง ($\bar{x}$ = 3.94) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{x}$ = 3.90) ด้านภาษา ($\bar{x}$ = 3.87) และด้านคุณภาพของสื่อเสียง ($\bar{x}$ = 3.64) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม, ทักษะการฟังภาษาอังกฤษ, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, ความพึงพอใจ

Abstract

The objectives of this research were (1) to compare the English listening skills of Grade 7 (Mathayomsuksa 1) students before and after learning through Game-Based Learning (GBL), and (2) to investigate the satisfaction of Grade 7 students toward the implementation of Game-Based Learning. The sample consisted of 40 Grade 7 students from class 1/9 of a school in Ratchaburi Province, enrolled in the second semester of the 2025 academic year. The sample was selected through cluster random sampling using the classroom as the sampling unit. This study employed experimental research using a One-

Group Pretest-Posttest Design over a period of four weeks, comprising eight 50-minute periods (two periods per week). The research instruments included (1) four lesson plans for Game-Based Learning to develop English listening skills, covering topics related to buying bus tickets, airport check-in, flight announcements, and transport announcements, designed based on Rixon's (1986) three-stage listening instruction framework (Pre-listening, While-listening, and Post-listening); (2) an English listening skills test consisting of 30 items; and (3) a five-point Likert rating scale satisfaction questionnaire (Likert, 1932). Data were analyzed using mean, standard deviation, and paired samples t-test.

The findings revealed that (1) the post-test English listening scores of Grade 7 students (M = 20.98, S.D. = 3.23) were significantly higher than their pre-test scores (M = 14.88, S.D. = 2.76) at the .01 level of statistical significance (t = 19.071, p < .001), with an average increase of 6.10 points, equivalent to 20.33% of the total score; and (2) the overall satisfaction of Grade 7 students toward Game-Based Learning was at a high level (M = 3.90, S.D. = 0.74). When considering each aspect, the highest mean was in Content (M = 4.17), followed by Listening Skill Benefits (M = 3.94), Instructional Activity Design (M = 3.90), Language (M = 3.87), and Audio Quality (M = 3.64), respectively.

Keywords: Game-Based Learning, English Listening Skills, Grade 7 Students, Satisfaction

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่การติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศไร้พรมแดน ภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญในฐานะภาษาสากลที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุดภาษาหนึ่ง ปัจจุบันมีคนทั่วโลกใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักในการสื่อสารมากกว่า 2,000 ล้านคน หรือ 1 ใน 3 ของประชากรของโลก และเป็นภาษาราชการใน 59 ประเทศทั่วโลก (สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2561) ภาษาอังกฤษจึงเป็นเครื่องมือสำคัญทั้งในการแสวงหา

ความรู้ การประกอบอาชีพ และการเจรจาต่อรองเพื่อการแข่งขันด้านเศรษฐกิจและสังคมในเวทีสากล

ความสำคัญของภาษาอังกฤษครอบคลุมหลากหลายด้าน ด้านการศึกษา เมื่อนักเรียนยิ่งเรียนสูงขึ้น แหล่งข้อมูล ตำราเรียน และงานวิจัยส่วนใหญ่ล้วนใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก การมีทักษะภาษาอังกฤษที่ดีจึงเปรียบเสมือนบันไดที่นำผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จได้เร็วขึ้น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560) ด้านการทำงานและธุรกิจ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้ในอุตสาหกรรมและแวดวงธุรกิจหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยว การศึกษา ธุรกิจระหว่างประเทศ หรืองานวิจัย การมีทักษะภาษาอังกฤษช่วยเปิดโอกาสในการประกอบอาชีพทั้งในและต่างประเทศ ด้านการใช้เทคโนโลยี ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักของอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้ที่มีทักษะภาษาอังกฤษจะสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น (Break Through Providence, 2567) ด้วยความสำคัญดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่นักเรียนต้องเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) โดยกำหนดสาระการเรียนรู้ 4 สาระ ได้แก่ (1) ภาษาเพื่อการสื่อสาร (2) ภาษาและวัฒนธรรม (3) ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และ (4) ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก ซึ่งครอบคลุมทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาในการสื่อสาร การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ และเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับแนวโน้มของการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ต้องการแนวทางใหม่ที่ทันสมัยและตอบสนองธรรมชาติของผู้เรียนวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการฟังภาษาอังกฤษให้สูงขึ้น และเพื่อศึกษารูปแบบของสื่อการสอนที่เหมาะสม สำหรับนำไปวางแผน ปรับปรุง และพัฒนากระบวนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้คาดว่าจะเป็นประโยชน์ในหลายด้าน กล่าวคือ ในด้านผู้เรียน จะช่วยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้พัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษที่จำเป็นต่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ตลอดจนเกิดทัศนคติที่ดีและความมั่นใจในการ

ใช้ภาษาอังกฤษ ในด้านครูผู้สอน จะเป็นแนวทางในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนภาษาอังกฤษได้อย่างเป็นรูปธรรม และในด้านสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะเป็นข้อมูลสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร สื่อการสอน และนโยบายการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนไทยในยุคปัจจุบันต่อไป

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมนอกจากให้ความสนุกสนานแก่ผู้เรียนแล้วยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน มีความผ่อนคลายและเกิดการเรียนรู้แบบไม่รู้ตัว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในด้านการฟังภาษาอังกฤษให้สูงขึ้น และเพื่อศึกษารูปแบบของสื่อการสอนที่เหมาะสมในการนำไปวางแผน ปรับปรุง และพัฒนากระบวนการสอนให้ได้ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีทักษะการฟังภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมอยู่ในระดับมาก

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม ทั้งในบริบทต่างประเทศและในประเทศไทย โดยเลือกงานวิจัยที่มีการศึกษาทดลองและการสังเคราะห์

งานวิจัยอย่างเป็นระบบในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2563-2568) เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทการศึกษาปัจจุบัน งานวิจัยที่นำมาทบทวนครอบคลุมหลากหลายระเบียบวิธีวิจัย ทั้งงานวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) งานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (systematic review) และการวิเคราะห์อภิมาน (meta-analysis) ตลอดจนครอบคลุมการศึกษาในผู้เรียนหลายระดับ ตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา ทั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะทักษะการฟัง คำศัพท์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ รวมถึงงานวิจัยที่ศึกษาผลของ GBL ต่อแรงจูงใจ ความพึงพอใจ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งด้านวิธีการดำเนินการวิจัย ผลลัพธ์ที่ได้ และข้อค้นพบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับงานวิจัยครั้งนี้

Ishak, Din และ Hasran (2021) ทำการศึกษาเชิงทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เรื่อง "Defining Digital Game-Based Learning for Science, Technology, Engineering, and Mathematics: A New Perspective on Design and Developmental Research" ตีพิมพ์ในวารสาร Journal of Medical Internet Research (JMIR) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนิยามความหมายของการจัดการเรียนรู้ผ่านเกมดิจิทัล (Digital Game-Based Learning, DGBL) และนำเสนอกรอบการออกแบบและพัฒนาเกมดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การวิจัยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบจากงานวิจัยด้าน DGBL ตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2000 ถึงปี 2020 เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้และพัฒนากรอบการทำงานใหม่ การคัดเลือกงานวิจัย เลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและพัฒนาเกมดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ในระดับโรงเรียนตั้งแต่อนุบาลถึงมัธยมศึกษา (K-12) การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์องค์ประกอบและกระบวนการพัฒนาเกมดิจิทัล รวมถึงทบทวนแบบจำลอง ADDIE (Analysis, Design, Development, Implementation, Evaluation) ที่ใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยของ Ishak และคณะ (2021) นำเสนอข้อค้นพบที่สำคัญหลายประการ การจัดการเรียนรู้ผ่านเกมดิจิทัล เป็นกระบวนการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบโต้ตอบ (interactive environment) ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่ซับซ้อนผ่านระบบกราฟิกและการมีปฏิสัมพันธ์กับเกม ส่งเสริมแรงจูงใจและความสนใจของผู้เรียน บรรยากาศของเกมที่สนุกและท้าทายช่วยกระตุ้นแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ของผู้เรียนได้ดีกว่าวิธีการสอนแบบดั้งเดิม กรอบการออกแบบเกมแบบ Input-Process-Output ผู้วิจัยเสนอกรอบการ

ออกแบบเกมดิจิทัลที่มี 3 ระยะ ได้แก่ (1) ระยะนำเข้า (input) ครอบคลุมการวิเคราะห์ผู้เรียน วัตถุประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหา (2) ระยะกระบวนการ (process) ครอบคลุมการออกแบบกลไกของเกม การพัฒนา และการนำไปใช้ในห้องเรียน และ (3) ระยะผลลัพธ์ (output) ครอบคลุมการประเมินผลการเรียนรู้และผลการใช้งานเกม งานวิจัยนี้ให้กรอบแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการออกแบบเกมเพื่อการเรียนรู้ในงานวิจัยปัจจุบัน โดยช่วยให้ผู้วิจัยและครูผู้สอนสามารถวางแผนพัฒนาเกมที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ในแต่ละระยะอย่างเป็นระบบ สนับสนุนแนวคิดที่ว่าการเรียนรู้ผ่านเกมดิจิทัลเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนระดับโรงเรียน

Pan และคณะ (2021) ขยายความว่า การเรียนรู้แบบใช้เกม คือการประยุกต์เกมหรือองค์ประกอบ แนวคิด กลไก หรือการออกแบบที่เกี่ยวข้องเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนที่บูรณาการเกมการศึกษาเข้ากับการสอนในโรงเรียนและการเรียนรู้ด้วยตนเอง รูปแบบนี้ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้แบบดื่มด่ำ (immersive learning) และสามารถเรียนรู้เนื้อหาในบรรยากาศที่สนุกสนานและมีสมาธิ

Ishak, Din, และ Hasran (2021) อธิบายว่า การเรียนรู้แบบใช้เกมดิจิทัล (Digital Game-Based Learning) เป็นการใช้เกมดิจิทัลในการเรียนรู้ ซึ่งให้ระบบการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านกราฟิกที่ช่วยส่งเสริมความเข้าใจในแนวคิดต่าง ๆ ผ่านสภาพแวดล้อมที่สนุกสนาน เกมดิจิทัลสามารถนำเสนอเนื้อหาผ่านภาพ เสียง และการโต้ตอบที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์การเรียนรู้ในลักษณะที่ต่างจากการเรียนแบบดั้งเดิม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษของผู้เรียนทุกระดับ ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi-experimental) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ที่เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน รวมถึงเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมที่เรียนแบบดั้งเดิม ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า การเรียนรู้แบบใช้เกมส่งผลเชิงบวกต่อ (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (2) แรงจูงใจในการเรียน (3) การลดความวิตกกังวลในการเรียนภาษา (4) การมีส่วนร่วมและความสนใจของผู้เรียน และ (5) ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม ยังพบช่องว่างของงานวิจัย คือ งานวิจัยที่เน้นการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้เกมในบริบทของนักเรียนไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นยังมีจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษางานวิจัยเรื่อง "ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อ

ส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1" เพื่อเติมเต็มช่องว่างของงานวิจัยในด้านนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยการเรียนรู้แบบโดยใช้เกม (Games-based Learning) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ขอบเขตของการวิจัยแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมีอายุประมาณ 12-13 ปี ที่ศึกษาในรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 14 ห้อง เป็นห้องเรียนปกติ แบบคละความสามารถจำนวน 560 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีอายุประมาณ 12-13 ปี ที่ศึกษาในรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้อง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/9 ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม มีนักเรียนจำนวน 40 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปร ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการฟังภาษาอังกฤษและความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เป็นเนื้อหาในรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ครอบคลุมหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 8 คาบเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 ประเภท ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ จำนวน 4 แผน แผนละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 8 คาบเรียน

2. แบบทดสอบวัดทักษะการฟังภาษาอังกฤษ เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 คะแนนก่อนและหลังการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม (Game-Based Learning) ที่ส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษ (English Listening Skills) ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน

จากผลการวิเคราะห์คะแนนก่อนและหลังการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมที่ส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอยู่ที่ 14.88 คะแนน (S.D. = 2.76) ขณะที่คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 20.98 คะแนน (S.D. = 3.23) จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังพบว่าผลต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าต่ำสุดเท่ากับ 2 คะแนน และค่าสูงสุดเท่ากับ 11 คะแนน

ผู้วิจัยได้ทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้การทดสอบค่า t (t-test) แบบจับคู่ที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Paired Samples t-test)

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนการทดสอบวัดทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนเรียนและหลังเรียน และการทดสอบค่า t

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	∑D	D^2	t	P-value
ก่อนเรียน	40	30	14.88	2.76	244	1648	19.071**	< .001
หลังเรียน	40	30	20.98	3.23				

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม เท่ากับ 20.98 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.23 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนที่มีค่าเท่ากับ 14.88 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.76 โดยมีผลรวมของผลต่างคะแนน (∑D) เท่ากับ 244 และผลรวมของผลต่างคะแนนกำลังสอง ($\sum D^2$) เท่ากับ 1,648

ผลการวิเคราะห์ทางสถิติด้วย t-test แบบจับคู่ (Paired Samples t-test) พบว่า ค่า t เท่ากับ 19.071 และค่า p-value น้อยกว่า .001 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ .01 แสดงว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนทักษะการฟังภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 ระดับความความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดราชบุรีมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบการใช้เกม (Games-based Learning)

รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
1. ด้านเนื้อหา (Content)	4.17	0.72	มาก	1
2. ด้านประโยชน์ของเกมในการส่งเสริมทักษะการฟัง (Listening Skill Benefits)	3.9	0.76	มาก	2
3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (Instructional Activity Design)	3.9	0.75	มาก	3
4. ด้านภาษา (Language)	3.87	0.69	มาก	4

5. ด้านคุณภาพของสื่อเสียง (Audio Quality)	3.64	0.78	มาก	5

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.90, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจสูงสุดในด้านเนื้อหา ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.72) รองลงมาคือด้านประโยชน์ของเกมในการส่งเสริมทักษะการฟัง ($\bar{X}$ = 3.94, S.D. = 0.77) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 3.90, S.D. = 0.75) ด้านภาษา ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.69) และมีความพึงพอใจน้อยที่สุดในด้านคุณภาพของสื่อเสียง ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.78) ตามลำดับ ซึ่งทุกด้านมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด โดยเฉพาะความหลากหลายของกิจกรรมที่ช่วยรักษาความสนใจและแรงจูงใจ สอดคล้องกับทฤษฎีความหลากหลายในการเรียนรู้ของ Thornbury (2002) และการเลือกเนื้อหาที่เหมาะกับวัยตามหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมถึงช่วยกระตุ้นความสนใจ สอดคล้องกับ He (2023) รองลงมาคือ ด้านประโยชน์ของเกมในการส่งเสริมทักษะการฟัง ซึ่งช่วยเปลี่ยนทัศนคตินักเรียนสู่เชิงบวกตามงานวิจัยของ Imsa-ard (2020) และช่วยกระตุ้นสมาธิตาม Aryana & Apsari (2018) ทว่า ประเด็นการเพิ่มพูนคลังคำศัพท์ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านนี้เนื่องจากตัวเกมเน้นทักษะการฟังเป็นหลัก ถัดมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนสะท้อนว่ากิจกรรมที่หลากหลายสามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiated Instruction) และการจัดกิจกรรมที่ปฏิบัติง่ายช่วยลดความวิตกกังวลตามทฤษฎี Zone of Proximal Development ของ Vygotsky แต่ประเด็นความเหมาะสมของเวลามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเนื่องจากขั้นตอนกิจกรรมมีความซับซ้อน สำหรับ ด้านภาษา ได้รับความพึงพอใจเป็นอันดับสี่ โดยนักเรียนพึงพอใจกับความถูกต้องของภาษาและการช่วยให้เข้าใจบทสนทนา แต่การพัฒนาทักษะอย่างเป็นธรรมชาติยังมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเพราะ บริบทในเกมยังต่างจากสถานการณ์จริง และด้านคุณภาพของสื่อเสียง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในทุกด้าน โดยประเด็น

ความชัดเจนของเสียงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แต่ความเร็วในการพูดของเจ้าของภาษาและการขาดความหลากหลายของสำเนียงได้รับความพึงพอใจในระดับปานกลางและเป็นอุปสรรคสำคัญในการฟัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jyoti (2020) และ Aulia et al. (2023)นอกจากนี้ การที่ทักษะการฟังของนักเรียนเพิ่มขึ้นควบคู่กับความพึงพอใจในระดับสูง สามารถอภิปรายได้ตามทฤษฎีการกรองทางอารมณ์ (Affective Filter Theory) ของ Krashen (1985) ที่ระบุว่าความรู้สึกเชิงบวกช่วยลดกำแพงการเรียนรู้และเปิดรับภาษาได้ดีขึ้น จนเกิดเป็นวงจรแห่งความสำเร็จ (Cycle of Success) และสะท้อนการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) ตามทฤษฎีของ Bandura แม้การวิจัยนี้จะมีข้อจำกัดจากรูปแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อน-หลังเรียน ที่ไม่มีกลุ่มควบคุม และใช้ระยะเวลาทดลองค่อนข้างสั้น แต่การเพิ่มขึ้นของคะแนนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติก็บ่งชี้ว่าการใช้เกมส่งผลเชิงบวกต่อทักษะการฟัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Syafii et al. (2020), Maulana et al. (2019) และ Abdulateef et al. (2023) อีกทั้งการประเมินความพึงพอใจครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ยังช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ชัดเจนเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงข้อบกพร่องเรื่องความเร็วของสื่อเสียง การจัดสรรเวลา และบริบทความเป็นธรรมชาติในอนาคตต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สรุปผลได้ว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนเรียนค่อนข้างต่ำ อยู่ที่ 14.88 คะแนน (จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน, S.D. = 2.76) ซึ่งสะท้อนปัญหาวิจัยในปัจจุบัน แต่หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ (8 คาบเรียน) นักเรียนทุกคนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามพื้นฐานของตน โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนเป็น 20.98 คะแนน (S.D. = 3.23$) มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 6.10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 20.33 ของคะแนนเต็ม ซึ่งผลการวิเคราะห์สถิติด้วย ยืนยันว่าคะแนนทักษะการฟังภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1สำหรับผลการศึกษาความพึงพอใจ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 โดยด้านที่พึงพอใจสูงสุดคือด้านเนื้อหา ซึ่งมีจุดเด่นเรื่องความหลากหลายและน่าสนใจของกิจกรรม รองลงมาคือด้านประโยชน์ของเกมในการส่งเสริมทักษะการฟัง ที่โดดเด่นมากในการ

ปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการฟังให้เป็นบวก ตามด้วยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มีความพึงพอใจต่อความหลากหลายของกิจกรรมเป็นอันดับแรก แต่ได้รับคะแนนต่ำสุดในเรื่องความเหมาะสมของเวลาเรียน ส่วนด้านภาษาอยู่ในลำดับที่สี่ โดยนักเรียนพึงพอใจในความถูกต้องของภาษา แต่เห็นว่าการพัฒนาทักษะตามธรรมชาติต่าง ๆ ยังอยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่ได้รับคะแนนต่ำที่สุดคือด้านคุณภาพของสื่อเสียงซึ่งแม้เสียงจะมีความชัดเจนดี แต่ความเร็วในการพูดของเสียงเจ้าของภาษาได้รับความพึงพอใจต่ำสุดและอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ($\bar{x}$ = 3.24) ซึ่งสะท้อนว่านักเรียนยังคงมีอุปสรรคกับสื่อเสียงที่พูดเร็วเกินไป และเป็นข้อค้นพบสำคัญที่จะนำไปปรับปรุงการคัดเลือกสื่อการเรียนการสอนต่อไป โดยสรุป ผลการวิจัยทั้ง 2 ประการแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งในด้านพัฒนาการของคะแนนทักษะการฟังที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในด้านความพึงพอใจของนักเรียนที่อยู่ในระดับมากในทุกด้าน ผลการวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดของการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกม (Game-Based Learning) ที่ว่าเกมสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย สนุกสนาน และเป็นแรงจูงใจที่ดีในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียน **ข้อเสนอแนะ** จากผลการวิจัย ครูผู้สอนที่ต้องการนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมไปใช้พัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ควรให้ความสำคัญกับแนวทางปฏิบัติ 4 ประการ ดังนี้ 1. ด้านการจัดสรรเวลา ควรขยายเวลาจัดกิจกรรมจาก 1 คาบ เป็น 2 คาบเรียนต่อบทเรียน หรือปรับลดความซับซ้อนของขั้นตอนในเกมลง เพื่อแก้ปัญหาเวลากิจกรรมไม่เพียงพอ ทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนอย่างเต็มที่โดยไม่รู้สึกเร่งรีบ 2. ด้านการปรับความเร็วของสื่อเสียง เนื่องจากนักเรียนยังมีปัญหาเรื่องการฟังเสียงที่พูดเร็วเกินไป ครูจึงควรคัดเลือกสื่อเสียงที่เหมาะกับระดับชั้น หรือใช้เครื่องมือปรับความเร็วเสียง (Playback Speed) ให้ช้าลงเหลือประมาณร้อยละ 75–80 ในช่วงแรก จากนั้นจึงค่อย ๆ ปรับเพิ่มเป็นความเร็วปกติเมื่อนักเรียนเริ่มคุ้นเคย 3. ด้านการเพิ่มกิจกรรมเสริมคลังคำศัพท์ เพื่อพัฒนาข้อจำกัดเรื่องการเพิ่มพูนคำศัพท์จากการฟัง ครูควรออกแบบกิจกรรมหลังการฟังเพิ่มเติมเพื่อเน้นย้ำศัพท์ใหม่ เช่น การทำแผนผังความคิด (Mind Map) จัดกลุ่มคำศัพท์ การสร้างบัตรคำศัพท์ (Vocabulary Cards) หรือเล่นเกมจับคู่คำศัพท์กับความหมาย เพื่อให้นักเรียนจดจำและนำไปใช้สื่อสารได้จริง 4. ด้านการพัฒนาทักษะการฟังอย่างเป็นธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติมากขึ้น ครูควรผสมผสานการใช้สื่อจริง (Authentic Materials) ควบคู่ไปกับเกม เช่น การฟังข่าวจาก BBC/VOA Learning English การฟังพอดแคสต์สั้น ๆ การฟังเพลง หรือการชมคลิปวิดีโอบทสนทนาในชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยให้นักเรียน

คุ้นเคยกับการฟังในบริบทที่หลากหลายและสมจริง **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** เพื่อขยายผลและพัฒนาองค์ความรู้จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยในอนาคตควรคำนึงถึงแนวทางการทำวิจัยเชิงลึกในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1. ด้านระเบียบวิธีวิจัยและรูปแบบการทดลอง ควรเปลี่ยนมาใช้รูปแบบการทดลองแบบมีกลุ่มควบคุม ($Control\ Group\ Design$) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างการใช้เกมกับการสอนรูปแบบอื่น เช่น การสอนแบบดั้งเดิม สื่อมัลติมีเดีย หรือการสอนแบบโครงงาน รวมถึงควรขยายเวลาศึกษาในระยะยาวตลอดภาคเรียนหรือปีการศึกษา เพื่อติดตามพัฒนาการและความคงทนของการเรียนรู้ ตลอดจนขยายขอบเขตการศึกษาสู่กลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายขึ้น ทั้งในระดับชั้นอื่น นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มเป้าหมายที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ หรือโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกัน 2. ด้านการพัฒนาและเปรียบเทียบรูปแบบเกม ควรวิจัยพัฒนาเกมเฉพาะทางที่ออกแบบมาเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะของนักเรียนไทยโดยตรง เช่น เกมที่เน้นฝึกแยกแยะคู่เสียงเจ้าปัญหาหรือเกมที่ช่วยสร้างความคุ้นเคยกับสำเนียงที่หลากหลาย นอกจากนี้ ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างรูปแบบเกมที่แตกต่างกัน เช่น เกมบทบาทสมมติ เกมการแข่งขัน เกมความร่วมมือ หรือเกมดิจิทัล เพื่อค้นหารูปแบบเกมที่ตอบสนองต่อการพัฒนาทักษะการฟังได้ดีที่สุด 3. ด้านการศึกษาตัวแปรและทักษะที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการใช้เกมว่าส่งผลเชื่อมโยงไปสู่ทักษะภาษาอื่น ๆ อย่างไร ทั้งการพูด การอ่าน และการเขียน รวมถึงควรอธิบายและวิเคราะห์ตัวแปรแทรกซ้อนที่มีผลต่อกลไกการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมด้วย เช่น แรงจูงใจ ทัศนคติ รูปแบบการเรียนรู้ ($Learning/styles$) และความวิตกกังวลในการเรียนภาษา ($Language/anxiety$) เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของผู้เรียนในมิติต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัญญาเลข ฟูตระกูล. (2565). การพัฒนาทักษะการฟังและการออกเสียงภาษาอังกฤษด้วยหลักการสอนอ่านแบบโฟนิกส์สังเคราะห์ โดยใช้วิธีการสอน Jolly Phonics. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 12(3), 229–243. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/var/article/view/256855

ชัชรีย์ บุนนาค. (2561). ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยและข้อเสนอแนะด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ปี 2564–2568. *รายงาน*

การประชุม Graduate School Conference, 2(1), 1158–1167. http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/miniconference/article/view/1716

ณัฏฐา ผิวมา. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานด้วยบูรณาการเทคโนโลยีเกมคอมพิวเตอร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, ฉบับพิเศษ ครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 1–15. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/rpu/article/view/257367

ธันยนันท์ โพธิ์ศรีดำรง, และ ไชยวัฒน์ ชุ่มนาเสียว. (2566). การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 13(4), 71–80. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/neuarj/article/view/265370

สุทธาทิพย์ สมโสภา, สรรพสิริ ส่งสุขรุจิโรจน์, และ กชกร ธิปัตดี. (2568). การพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมภาษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารครุทรรศน์*, 5(2), 131–145. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JER/article/view/282907

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. https://academic.obec.go.th/

Abdulateef, Y. R., Mustafa, A. N., Haji, A. A., Abdullah, A. K., & Vadivel, B. (2023). Investigating the effectiveness of ESL games and activities in developing listening skills among ESL learners. *International Journal of Humanities and Education Development (IJHED)*, 5(3), 53–62. https://theshillonga.com/index.php/jhed/article/view/45

Al-Azzemy, A. F. T., & Al-Jamal, D. A. H. (2019). Evaluating cognitive, metacognitive and social listening comprehension teaching strategies in Kuwaiti

classrooms. *Heliyon*, 5(2), e01264. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6395787/

Chan, S., & Lo, N. (2024). Enhancing EFL/ESL instruction through gamification: A comprehensive review of empirical evidence. *Frontiers in Education*, 9, 1395155. https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1395155

EF Education First. (2024). *EF English Proficiency Index 2024: A ranking of 116 countries and regions by English skills*. https://www.ef.co.th/epi/

He, L., & Jiang, Z. (2020). Assessing second language listening over the past twenty years: A review within the socio-cognitive framework. *Frontiers in Psychology*, 11, 2123. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7494779/

รูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี*

A MODEL FOR CREATING CIVIL PEACE TO REDUCE CONFLICT IN MIDDLE-CLASS SOCIETY, PHETCHABURI PROVINCE

พระใบฎีกาสุชินนะ อณินชิโต (พรหมนิล)[1], พระครูสุวรรณวัชรกิจ[2], กิตติพงษ์ โคตรจันทึก[3], มะลิ ทิพพ์ประจง[4] และ มณีวรรณ จันทร์ดี[5]

Phrabaidika Suchinna Aninchito (Phromnil)[1], Phrakhrusuwanwatcharakit[2], Kittipong Kotchanthuek[3], Mali Thipprajong[4] and Maneewan Jandee[5]

[1-5]วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-5]Phetchaburi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: thipprajongmali@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 10 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 12 มิถุนายน 2569

Received 26 May 2026; Revised 10 June 2026; Accepted 12 June 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในจังหวัดเพชรบุรี 2) พัฒนากระบวนการสร้างสันติธรรมเพื่อขจัดความขัดแย้งทางสังคมฯ 3) ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมฯ ตามหลักพุทธวิธีในพระพุทธศาสนา และ 4) นำเสนอรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed-method design) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างในการ

Citation:

* พระใบฎีกาสุชินนะ อณินชิโต (พรหมนิล), พระครูสุวรรณวัชรกิจ, กิตติพงษ์ โคตรจันทึก, มะลิ ทิพพ์ประจง และ มณีวรรณ จันทร์ดี. (2569). รูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 574-587.

Phrabaidika Suchinna Aninchito (Phromnil), Phrakhrusuwanwatcharakit, Kittipong Kotchanthuek, Mali Thipprajong and Maneewan Jandee. (2026). A Model For Creating Civil Peace To Reduce Conflict In Middle-Class Society, Phetchaburi Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 574-587.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชนชั้นกลางใน 5 สาขาอาชีพ และพระสงฆ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างชนชั้นกลางในจังหวัดเพชรบุรี ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์จำนวน 330 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือความขัดแย้งของอำนาจ (ระดับมาก) มีการแบ่งขั้วทางการเมืองและการสาดข่าวสารหักล้างฝ่ายตรงข้าม ส่วนด้านเศรษฐกิจเกิดจากกลุ่มนายทุนและผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ขณะที่ด้านความเชื่อทางศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ได้สร้างความขัดแย้งรุนแรง

2. กระบวนการสร้างสันติธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ หลักไตรสิกขา (เน้นศีลธรรม คำนึงถึงใจเขาใจเรา) หลักกัลยาณมิตร (รับฟังเหตุผล สื่อสารนุ่มนวล) หลักอภัยทาน (เท่าทันอารมณ์ มีสติในการพูด) และหลักสาราณียธรรม (ใช้สติควบคุมการแสดงออก คำนึงถึงความเท่าเทียม) โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีพฤติกรรมการสร้างสันติประชาธรรมสูงกว่ากลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางแก้ไขปัญหาตามหลักพุทธวิธี ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากคือ ด้านความร่วมมือและการคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้พูดคุยสื่อสารอย่างจริงใจ ทั้งนี้ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศชายมีระดับการจัดการความขัดแย้งสูงกว่าเพศหญิง และการจัดการความขัดแย้งมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการสร้างสันติประชาธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รูปแบบการสร้างสันติประชาธรรม ในภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นในระดับมาก ประกอบด้วย 5 เสาหลัก คือ (1) พระสงฆ์ควรเป็นคนกลางเผยแพร่ธรรมะ (2) ผู้นำต้องมีความเป็นธรรม สุจริต โปร่งใส (3) คณะกรรมการหมู่บ้านต้องซื่อสัตย์ ไร้อคติ (4) ส่งเสริมและปรับปรุงกฎข้อบังคับชุมชนตามหลักคุณธรรม และ (5) ภาคประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมที่เชื่อถือได้

คำสำคัญ: สันติประชาธรรม, ความขัดแย้งทางสังคม, ชนชั้นกลาง, จังหวัดเพชรบุรี, หลักพุทธวิธี

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the social conflict situation among the middle class in Phetchaburi Province; 2) to develop a peace-building process to eliminate social conflicts; 3) to investigate guidelines for resolving social conflicts based on Buddhist peaceful means; and 4) to propose a model for creating civil peace to reduce social conflicts among the middle class in Phetchaburi Province. This study employed a mixed-method research design. For the qualitative approach, structured interviews were conducted for in-depth interviews and focus group discussions with 10 key informants, including community leaders, middle-class citizens across 5 occupations, and Buddhist monks. For the quantitative approach, questionnaires were distributed to a sample of the middle class in Phetchaburi Province, resulting in 330 completed responses. Statistical analysis included percentage, mean, standard deviation, analysis of variance (ANOVA), and Pearson's correlation coefficient.

The research findings revealed that:

1. The overall social conflict situation was at a moderate level. However, the dimension of power conflict was at a high level, characterized by political polarization and the dissemination of distorted information to discredit opposing factions. In the economic dimension, conflicts arose from monopolies and business operations of local capitalists and influential figures. Meanwhile, religious beliefs and the institution of the monarchy did not cause severe conflicts.

2. The overall peace-building process was rated at a high level. This included the Threefold Training (focusing on morality and empathy), Good Friendliness (*Kalyanamitta*: active listening and gentle communication), Forgiveness (*Abhayadana*: emotional awareness and mindful speech), and the Virtues for Fraternal Living (*Saraniyadhamma*: mindful expression and recognition of human equality). Furthermore, individuals with education higher than a

bachelor's degree demonstrated significantly higher behaviors in civil peace-building than other groups at a statistically significant level of 0.05.

3. The overall guidelines for conflict management based on Buddhist peaceful means were at a moderate level. The highest mean score was found in the dimension of vision, collaboration, and creative out-of-the-box thinking, emphasizing sincere communication and mutual understanding among all stakeholders. Hypothesis testing indicated that males had a higher level of conflict management capability than females, and conflict management had a moderate positive correlation with civil peace-building at a statistically significant level of 0.05.

4. The model for creating civil peace was overall and in all aspects rated at a high level, comprising 5 core pillars: (1) monks acting as mediators to propagate Dhamma; (2) leaders maintaining justice, integrity, and transparency; (3) village committees being honest, unbiased, and public-minded; (4) promoting and improving community regulations based on moral principles; and (5) enhancing public participation in a transparent and reliable justice system.

Keywords: Civil Peace, Social Conflict, Middle Class, Phetchaburi Province, Buddhist Peaceful Means

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่ร่วมกัน ทว่าท่ามกลางการอยู่ร่วมกันนั้นย่อมเกิดความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) ทั้งในด้านเผ่าพันธุ์ ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม และผลประโยชน์ ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้นำมาซึ่งความขัดแย้งทางสังคม ในบริบทของสังคมไทย ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมถือเป็นปัญหาเรื้อรังที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความล่าช้าในการพัฒนาประเทศความขัดแย้งในสังคมไทยสามารถจำแนกออกได้เป็นหลายมิติ ได้แก่ มิติด้านการเมือง ซึ่งเกิดจากการแบ่งขั้วทางความคิดและการแย่งชิงอำนาจระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ มิติด้านเศรษฐกิจ ที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำอันรุนแรงในการถือครองสินทรัพย์และรายได้ มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ และ มิติด้านชาติพันธุ์/ศาสนา

ที่กระทบต่ออัตลักษณ์และสิทธิชุมชน เมื่อพิจารณาถึงการเคลื่อนไหวและการชุมนุมทางการเมืองในรอบหลายทศวรรษที่ผ่านมา พบว่า "กลุ่มชนชั้นกลาง" เป็นกลุ่มที่มีบทบาทและเข้าร่วมการชุมนุมในสัดส่วนที่สูงที่สุด เนื่องจากเป็นกลุ่มวัยทำงานที่มีการศึกษา เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และเข้าใจสิทธิในระบอบประชาธิปไตย แต่ในขณะเดียวกันก็มีความตึงเครียดและมีมุมมองความขัดแย้งที่ซับซ้อนระหว่างขั้วอำนาจเก่าและกลุ่มทุนใหม่ ดังนั้น หากปล่อยให้ความขัดแย้งดำเนินต่อไปโดยไม่มีกลไกบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สังคมจะเกิดความเปราะบางและอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรง คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการนำแนวคิด "สันติประชาธรรม" ของ ศ.ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ซึ่งวางอยู่บนหลักสมรรถภาพ เสรีภาพ ความยุติธรรม และความเมตตากรุณา มาบูรณาการร่วมกับ "หลักพุทธวิธีในพระพุทธศาสนา" เพื่อศึกษาและพัฒนาเป็นรูปแบบในการลดความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างสันติธรรมเพื่อขจัดความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี ตามหลักพุทธวิธีในพระพุทธศาสนา
4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้งทางสังคมความขัดแย้ง หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการดิ้นรนต่อสู้เพื่อความต้องการ ความคิด ทัศนคติ หรือผลประโยชน์ที่ไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยความขัดแย้งในสังคมมนุษย์สามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ (ผลประโยชน์), ด้านสถานะทางสังคม, ด้านอำนาจ และด้านนามธรรม (ค่านิยมและจริยธรรม) ลิขิต ธีรเวคิน (2564) อธิบายว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติ

ของสังคม แต่หากกลไกของรัฐหรือระเบียบการเมืองไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ความขัดแย้งอาจบานปลายสู่การใช้ความรุนแรง

2. มิติความขัดแย้งในสังคมไทยสถานการณ์ความขัดแย้งในสังคมไทยมีความซับซ้อน โดยเฉพาะความขัดแย้งด้านการเมืองระหว่าง "ชนชั้นนำเก่า" และ "กลุ่มทุนใหม่" ที่มักใช้ชนชั้นกลางเป็นเครื่องมือหรือผู้ขับเคลื่อนหลักผ่านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกแบ่งข้าง นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจยังเป็นปัจจัยเร่งให้เกิดความเปราะบางในสังคม

3. แนวคิดเรื่องชนชั้นกลางในประเทศไทยชนชั้นกลางเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีรายได้ในระดับปานกลาง มีระดับการศึกษาสูง และมีบทบาทสูงในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา

4. หลักพุทธธรรมกับการสร้างสันติประชาธรรมการบูรณาการหลักพุทธธรรมเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้หลัก 4 ประการ ได้แก่

หลักไตรสิกขา เน้นศีลธรรมและการเอาใจเขามาใส่ใจเรา

หลักกัลยาณมิตร การรับฟังเหตุผลและการสื่อสารที่นุ่มนวล

หลักอภัยทาน การเท่าทันอารมณ์และมีสติ

หลักสาราณียธรรม การใช้สติควบคุมการแสดงออกและความเท่าเทียม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ ชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 จำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของกลุ่มอาชีพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชนชั้นกลางใน 5 สาขาอาชีพ และพระสงฆ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่

3. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้เพื่ออธิบายลักษณะประชากรและระดับความคิดเห็น ได้แก่

ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับวิเคราะห์ระดับสถานการณ์ความขัดแย้ง กระบวนการสร้างสันติธรรม และแนวทางการแก้ไขปัญหา

เกณฑ์การแปลความหมาย ผู้วิจัยกำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ยในการแปลความหมาย ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับ “มากที่สุด”

3.51 – 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับ “มาก”

2.51 – 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับ “ปานกลาง”

1.51 – 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับ “น้อย”

1.00 – 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด”

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis)

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำชุมชนจำนวน 15 ท่าน โดยมีขั้นตอนคือ

การคัดกรองข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดความ (Transcription) การจัดกลุ่มข้อมูล (Categorization) จัดหมวดหมู่เนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1, 2 และ 3

การวิเคราะห์เชิงตีความ นำข้อมูลที่จัดกลุ่มแล้วมาสังเคราะห์เพื่อสร้างข้อสรุปเชิงนโยบายและรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรม โดยอ้างอิงกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคม (วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) ในภาพรวม ชนชั้นกลางในจังหวัดเพชรบุรีเห็นว่าสถานการณ์ความขัดแย้งอยู่ใน ระดับปานกลาง แต่เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ความขัดแย้งของอำนาจอยู่ในระดับมาก มีการแบ่งขั้วทางการเมืองและการบิดเบือนข้อมูลหรือสร้างข่าวสารเพื่อหักล้างฝ่ายตรงข้ามอย่างต่อเนื่อง ในมิติเศรษฐกิจพบการผูกขาดและการดำเนินธุรกิจจากกลุ่มนายทุนที่มีความเชื่อมโยงกับผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ส่วนประเด็นด้านความเชื่อทางศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ได้สร้างผลกระทบหรือความขัดแย้งรุนแรงในกลุ่มชนชั้นกลาง

2. ผลการพัฒนากระบวนการสร้างสันติธรรม (วัตถุประสงค์ข้อที่ 2) ระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการสร้างสันติธรรมในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก โดยเรียงลำดับความสำคัญของหลักธรรมบูรณาการ ดังนี้

1) หลักไตรสิกขา ควรมุ่งเน้นศีลธรรมและคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น (ใจเขาใจเรา)

2) หลักกัลยาณมิตร เปิดใจรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน สื่อสารด้วยถ้อยคำนุ่มนวล

3) หลักอภัยทาน การเท่าทันอารมณ์ตนเอง มีสติในการพูด และใช้วิธีสื่อสารด้วยความเข้าใจ

4) หลักสาราณียธรรม ควบคุมการแสดงออกด้วยสติ และคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของมนุษย์

ผลการทดสอบสมมติฐาน ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีการเปิดรับและปฏิบัติตามกระบวนการสร้างสันติประชาธรรม (โดยเฉพาะด้านหลักกัลยาณมิตรและหลักสาราณียธรรม) สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และระดับปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาตามหลักพุทธวิธี (วัตถุประสงค์ข้อที่ 3) ในภาพรวม ความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดการความขัดแย้งอยู่ใน ระดับปานกลาง แต่ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญสูงสุดใน ระดับมาก คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ให้ความร่วมมือ และคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ โดยเห็นว่าแนวทางแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนในระยะยาวจะต้องเกิดจากการที่คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนหันหน้าเข้าหากัน เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้พูดคุย สื่อสารอย่างจริงใจเพื่อหาทางออกที่ทุกฝ่ายพึงพอใจร่วมกัน ผลการทดสอบสมมติฐานและความสัมพันธ์ เพศชายมีความสามารถหรือมีแนวโน้มในการจัดการความขัดแย้ง

ทางสังคม (ทั้งด้านการประนีประนอม ปรองดอง การยอมให้ และการทำตามหลักการขั้นตอน) มากกว่าเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบว่า การจัดการความขัดแย้งกับการสร้างสันติประชาธรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์กับหลักธรรมจากมากไปน้อย ได้แก่ หลักไตรสิกขา, หลักกัลยาณมิตร, หลักอภัยทาน และหลักสาราณียธรรม ตามลำดับ

4. รูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมเพื่อลดความขัดแย้ง (วัตถุประสงค์ข้อที่ 4) ความคิดเห็นต่อรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมในภาพรวมและรายด้านอยู่ใน **ระดับมาก** โดยสามารถสรุปกลไกสำคัญได้ 5 ด้านหลัก ได้แก่

1) บทบาทพระสงฆ์ ควรทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยและเผยแพร่ธรรมะเพื่อขัดเกลาจิตใจคนในชุมชน

2) บทบาทผู้นำ ต้องยึดมั่นในความยุติธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตและโปร่งใส

3) บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ต้องมีความซื่อสัตย์ รับฟังปัญหาของลูกบ้านโดยปราศจากอคติ และยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

4) กฎระเบียบข้อบังคับ ควรส่งเสริมการบังคับใช้กฎเกณฑ์ตามหลักคุณธรรม และต้องปรับปรุงกฎข้อบังคับชุมชนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ

5) การมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงและมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมที่โปร่งใสและเชื่อถือได้

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าสถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในจังหวัดเพชรบุรีมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.45 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งในมิติด้านอำนาจและการแบ่งขั้วทางการเมืองอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เป็นเพราะโครงสร้างสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงสู่การแย่งชิงฐานอำนาจโดยกลุ่มทุนและชนชั้นนำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ลิขิต ธีรเวคิน (2564) และงานวิจัยของ พระครูนิรมิตสังฆกิจ และคณะ (2565) ที่ระบุว่ากลุ่มชนชั้นกลางมักตกเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักในความขัดแย้ง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากกว่าและมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมืองสูง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการสร้างสันติธรรมผ่านหลักพุทธธรรม (หลักไตรสิกขา และกัลยาณมิตร) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.21) ทั้งนี้เป็นเพราะหลักพุทธวิธีเหล่านี้เป็นรากฐานทางจิตวิญญาณที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยที่ยังคงให้ความสำคัญกับสถาบันศาสนาเป็นตัวเชื่อมกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐณบดินทร์ รัตนวิชัย (2565) และ ณรัฐ สวาสดิ์รัตน์ (2566) ที่ยืนยันว่าการสร้างชุมชนวิถีพุทธและการใช้หลักกัลยาณมิตรเป็นแนวทางที่มีความเป็นไปได้สูงที่สุดในการนำมาปฏิบัติจริงในพื้นที่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.56 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญกับการมีวิสัยทัศน์และการคิดนอกกรอบเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้เป็นเพราะการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต้องอาศัยทักษะการสื่อสารที่จริงใจและการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษบา สุธีธร (2565) ที่เสนอว่าหากมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะสามารถเปลี่ยนความขัดแย้งเป็นแรงผลักดันเชิงบวกได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Henkin and Other (1999) และ Well (2000) ที่ระบุว่ากลยุทธ์การร่วมมือ (Collaborative) เป็นหัวใจสำคัญในการคลี่คลายปัญหาอย่างยั่งยืน

จากผลการวิจัยข้างต้น มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลร่วมกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

ประเด็นสถานการณ์ความขัดแย้งที่พบว่าความขัดแย้งด้านอำนาจและการแบ่งขั้วทางการเมืองในจังหวัดเพชรบุรีอยู่ในระดับสูงนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ลิขิต ธีรเวคิน (2564) และ พระครูนิรมิตสังฆกิจ และคณะ (2565) ที่ระบุว่าความขัดแย้งในสังคมไทยปัจจุบันทวีความรุนแรงขึ้นจากการแย่งชิงฐานอำนาจและผลประโยชน์ โดยเฉพาะการต่อสู้ระหว่างกลุ่มทุนใหม่และกลุ่มอำนาจเก่า ซึ่งชนชั้นกลางซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากกว่า มักตกเป็นเครื่องมือหรือผู้ขับเคลื่อนหลักในความขัดแย้งนี้เนื่องจากการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกบิดเบือนหรือแบ่งข้าง อย่างไรก็ตาม การที่ผลวิจัยชี้ว่าการแก้ไขปัญหาต้องอาศัยการมีวิสัยทัศน์และการคิดนอกกรอบแบบสร้างสรรค์เพื่อแสวงหาความร่วมมือ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บุษบา สุธีธร (2565) ที่อธิบายว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือสังคมไม่ใช่เรื่องเชิงลบเสมอไป หากใช้ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา) ยึดหลักการสื่อสารเพื่อแสวงหาความร่วมมือที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับได้ จะสามารถเปลี่ยนความขัดแย้งให้กลายเป็น

แรงผลักดันเชิงบวกและสร้างนวัตกรรมทางสังคมได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศของ Henkin and Other (1999) และ Well (2000) ที่พบว่าผู้บริหารหรือผู้นำมักใช้กลยุทธ์การร่วมมือร่วมใจ (Collaborative) และการประนีประนอม (Compromising) เป็นเครื่องมือสำคัญในการคลี่คลายปัญหาประจำวัน

การบูรณาการหลักพุทธธรรม เช่น ไตรสิกขา กัลยาณมิตร อภัยทาน และสาราณียธรรม 6 เข้ามาเป็นแกนกลางในรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมนั้น ได้รับการยืนยันจากงานวิจัยของ ฐณบดินทร์ รัตนวิชัย (2565) และ ณรัฐ สวาสดิ์รัตน์ (2566) ว่า หลักพุทธวิธีและการสร้างชุมชนวิถีพุทธ (ที่เน้นอหิงสา ไม่เบียดเบียนทางกาย วาจา ใจ) เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้สูงที่สุดในการนำมาใช้จริงในบริบทสังคมไทย เนื่องจากพระสงฆ์และผู้นำชุมชนยังคงเป็นสถาบันหลักที่ได้รับความไว้วางใจในการทำหน้าที่เป็นคนกลางคอยไกล่เกลี่ยและจัดระเบียบสังคมให้เกิดความชอบธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ผลสัมฤทธิ์จากการวิจัยนำไปสู่ “รูปแบบการสร้างสันติประชาธรรม 5 เสาหลัก” ได้แก่

1. พระสงฆ์ เป็นคนกลางไกล่เกลี่ยและเผยแพร่ธรรมะ
2. ผู้นำ ยึดมั่นความยุติธรรมและโปร่งใส
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน ซื่อสัตย์ ปราศจากอคติ
4. กฎระเบียบ ปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักคุณธรรมและบริบทพื้นที่
5. ภาคประชาชน มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมที่น่าเชื่อถือ

ความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในจังหวัดเพชรบุรีนั้น แม้จะมีที่มาจากความซับซ้อนของโครงสร้างอำนาจระดับชาติ แต่สามารถบรรเทาและจัดการได้อย่างยั่งยืนผ่านกลไกการสร้างสันติประชาธรรม 5 เสาหลัก ที่บูรณาการหลักพุทธธรรมอันเป็นรากฐานทางจิตวิญญาณร่วมกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติจริงในบริบทพื้นที่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญคือ หน่วยงานส่วนท้องถิ่นและชุมชนควรเร่งจัดตั้ง "พื้นที่ปลอดภัยหรือสภาสันติธรรมชุมชน" ให้เป็นเวทีกลางที่เปิดโอกาสให้กลุ่มชนชั้นกลางและประชาชนที่มีความเห็นต่างทางการเมืองหรืออุดมการณ์ ได้เข้ามาพูดคุย แลกเปลี่ยนทัศนคติ และร่วมกันเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาโดยยึดหลักสันติวิธีและปราศจากอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัว นอกจากนี้ การส่งเสริมบทบาทของสถาบันศาสนาถือเป็น

หัวใจสำคัญ โดยควรมีการพัฒนาทักษะให้พระสงฆ์เป็น “นักไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน” เพื่อทำหน้าที่เป็นคนกลางที่ทรงภูมิปัญญาและได้รับความเชื่อมั่นจากทุกฝ่ายในการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งในชีวิตประจำวันอย่างเป็นธรรม สำหรับแนวทางการวิจัยในอนาคตเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเสนอให้มีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Study) ระหว่างพฤติกรรมการจัดการความขัดแย้งของชนชั้นกลางในเขตเมืองและเขตชนบทของจังหวัดเพชรบุรี เพื่อทำความเข้าใจถึงบริบทปัจจัยที่แตกต่างกันทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต และที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนางานวิจัยไปสู่การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) หรือการสร้างชุมชนต้นแบบ (Sandbox) เพื่อนำรูปแบบสันติประชาธรรม 5 เสาหลักนี้ไปทดลองปฏิบัติจริงในพื้นที่นำร่อง เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ ข้อจำกัด และประสิทธิภาพของโมเดลก่อนที่จะนำข้อมูลเชิงประจักษ์เหล่านั้นมาสังเคราะห์เพื่อขยายผลสู่การประกาศใช้ในระดับจังหวัดและระดับประเทศต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่สงบสุขภายใต้หลักสันติประชาธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยในภาพรวมได้ว่า สถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคมของชนชั้นกลางในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีนั้น แม้จะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ประเด็นความขัดแย้งในมิติด้านอำนาจและการแบ่งขั้วทางการเมืองจัดอยู่ในระดับที่สูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตึงเครียดทางอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ระดับชาติ อย่างไรก็ตาม การวิจัยนี้พิสูจน์ให้เห็นว่ากลไกการสร้างสันติธรรมผ่านการบูรณาการหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักกัลยาณมิตร หลักอภัยทาน และหลักสาราณียธรรม สามารถช่วยลดช่องว่างและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มคนที่มีความเห็นต่างได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในกลุ่มชนชั้นกลางที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีซึ่งมีแนวโน้มในการเปิดรับและประยุกต์ใช้หลักธรรมเหล่านี้ในการแก้ไขปัญหาได้ชัดเจนกว่ากลุ่มอื่น นอกจากนี้ ผลจากการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าปัจจัยพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างสันติประชาธรรม คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การใช้ทักษะการสื่อสารเชิงบวก และการคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ เพื่อแสวงหาทางออกที่ทุกฝ่ายพึงพอใจร่วมกัน นำไปสู่การค้นพบโมเดลรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรม 5 เสาหลัก ซึ่งประกอบด้วยบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะคนกลาง ผู้นำที่

ยึดมั่นความโปร่งใส คณะกรรมการหมู่บ้านที่ปราศจากอคติ การปรับปรุงกฎระเบียบชุมชนให้สอดคล้องกับหลักคุณธรรม และการสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมที่มีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ทั้งหมดนี้เป็นกลไกเชิงโครงสร้างและทางจิตวิทยาที่ผ่านการพิสูจน์แล้วว่ามีความเป็นไปได้สูงในการนำไปประยุกต์ใช้จริง เพื่อคลี่คลายความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ในสังคมชนชั้นกลางให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนภายใต้บริบทของจังหวัดเพชรบุรี **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)** จากผลการวิจัยพบว่าแม้ระดับความขัดแย้งจะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความเปราะบางในมิติด้านอำนาจและการแบ่งขั้วทางการเมืองยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขเชิงรุก จึงขอเสนอแนะแนวทางสำหรับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้ 1. การสร้างแพลตฟอร์มการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ภาครัฐควรส่งเสริมการจัดตั้ง “สภาสันติประชาธรรมระดับจังหวัด” โดยใช้กลไกของภาคประชาสังคมและกลุ่มชนชั้นกลางเป็นแกนนำ เพื่อเป็นช่องทางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่างบนฐานของข้อมูลที่เป็นกลาง ลดการส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่สร้างความแตกแยก (Fake News) 2. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในระดับนโยบายท้องถิ่น ควรผลักดันโครงการ “ชุมชนสันติสุขวิถีพุทธ” โดยใช้หลักกัลยาณมิตรและสาราณียธรรม 6 เป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน เพื่อให้คนในพื้นที่ที่มีความเห็นต่างทางการเมืองได้ทำกิจกรรมร่วมกันในฐานะคนในพื้นที่เดียวกันมากกว่าการแบ่งขั้วทางการเมืองการ 3. ส่งเสริมทักษะการเป็นผู้นำด้านการไกล่เกลี่ย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดหลักสูตรอบรมทักษะการคิดนอกกรอบ (Creative Thinking) และเทคนิคการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งให้กับผู้นำชุมชนและกลุ่มเครือข่าย เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเป็นตัวกลางระงับข้อพิพาทก่อนลุกลามสู่ความรุนแรง **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (Recommendations for Future Research)** เพื่อให้การศึกษาเรื่องความขัดแย้งและการสร้างสันติประชาธรรมมีความครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น จึงขอเสนอแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต ดังนี้ 1. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่: ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบในลักษณะพื้นที่ที่มีบริบททางสังคมแตกต่างกัน เช่น พื้นที่เมืองที่มีความหลากหลายสูง (Urbanized Area) เปรียบเทียบกับพื้นที่กึ่งชนบท เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของกลไกการแก้ไขปัญหาตามวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ควรมีการนำรูปแบบการสร้างสันติประชาธรรมที่ได้จากงานวิจัยนี้ ไปทดลองใช้จริงในพื้นที่นำร่อง (Pilot Project) แล้ววัดผลลัพธ์ผ่านตัวชี้วัดความพึงพอใจและทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อพัฒนาเป็น “นวัตกรรมทางการบริหาร” ที่จับต้องได้ 2. การศึกษาอิทธิพลของสื่อดิจิทัลและอัลกอริทึม ควรมีการวิจัย

เจาะลึกเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Algorithms) ที่มีต่อความเห็นต่างทางการเมืองของชนชั้นกลาง เพื่อหาแนวทางในการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) สำหรับการลดทอนการสร้างห้องแห่งเสียงสะท้อน (Echo Chambers) ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

บุษบา สุธีธร. (2565). *การสื่อสารเพื่อการจัดการความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัย.

พระครูนิรมิตสังฆกิจ และคณะ. (2565). สถานการณ์ความขัดแย้งและการมีส่วนร่วมของชนชั้นกลางในสังคมไทยร่วมสมัย. ใน *รายงานวิจัย.* สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2564). *วิวัฒนาการเมืองไทยกับการจัดการความขัดแย้ง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.

ศ.ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์. (ม.ป.ป.). *แนวคิดสันติประชาธรรม: สมรรถภาพ เสรีภาพ ความยุติธรรม และความเมตตากรุณา.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย.

ฐณบดินทร์ รัตนวิชัย. (2565). การสร้างชุมชนวิถีพุทธเพื่อความสมานฉันท์ในสังคมไทย. *วารสารพุทธศาสน์ศึกษา*, 29(2), 45-60.

ณรัฐ สวาสดิ์รัตน์. (2566). หลักกัลยาณมิตรกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในระดับท้องถิ่น. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 11(1), 112-128.

Henkin, A. B., & Other. (1999). Conflict management strategies in educational organizations. *Journal of Educational Administration*, 37(3), 200-215.

Well, S. (2000). Collaborative strategies for conflict resolution in diverse communities. *International Journal of Social Research*, 14(4), 301-318.

การพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ รูปแบบ Cloze-Elide สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*

THE DEVELOPMENT OF AN ENGLISH READING ABILITY TEST IN THE CLOZE-ELIDE FORMAT FOR GRADE 12 STUDENTS

อมรเทพ บุญเรือง[1], อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล[2] และ พนิดา ศกุนตนาค[3]

Amornthep Boonruang[1], Ittipaat Suwathanpornkul[2] and Panida Sakuntanak[3]

[1-3]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

[1-3]Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author's Email: amornthep1102@ddn.ac.th

วันที่รับบทความ : 23 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 3 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 5 กรกฎาคม 2569

Received 23 June 2026; Revised 3 July 2026; Accepted 5 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide และ 2) เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide ตามทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม และทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ ตัวอย่างวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 จำนวน 100 คน โดยสุ่มแบบแบ่งชั้น สำหรับตรวจสอบคุณภาพตามทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม และกลุ่มที่ 2 จำนวน 560 คน โดยสุ่มแบบหลายขั้นตอน สำหรับตรวจสอบคุณภาพตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน

Citation:

* อมรเทพ บุญเรือง, อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล และ พนิดา ศกุนตนาค. (2569). การพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ รูปแบบ Cloze-Elide สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 588-604.

Amornthep Boonruang, Ittipaat Suwathanpornkul and Panida Sakuntanak. (2026). The Development Of An English Reading Ability Test In The Cloze-Elide Format For Grade 12 Students. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 588-604.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide การวิเคราะห์คุณภาพดำเนินการตามทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม และทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบด้วยโมเดลแบบ 2 พารามิเตอร์ (2PL)

ผลการวิจัย พบว่า 1) แบบทดสอบฉบับเบื้องต้นมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และ 2) ผลการตรวจสอบคุณภาพตามทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม พบว่า มีข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ 55 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p) 0.21 - 0.63 ค่าอำนาจจำแนก (r) 0.48 - 0.84 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.98 และผลการตรวจสอบคุณภาพตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ พบว่า มีข้อสอบฉบับจริงผ่านเกณฑ์ 34 ข้อ โดยมีค่าพารามิเตอร์อำนาจจำแนก (a) 1.00 - 2.50 ค่าพารามิเตอร์ความยาก (b) -0.45 - 0.53 มีค่าสารสนเทศรายข้อสูงสุดอยู่ในช่วงระดับความสามารถ (θ) -0.40 ถึง 0.40 โดยฟังก์ชันสารสนเทศรวม ให้ค่าสารสนเทศสูงสุด 31.12 ณ ระดับความสามารถ (θ) 0 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานต่ำที่สุด 0.18

คำสำคัญ: แบบทดสอบรูปแบบ Cloze-Elide, ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ, ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop an English reading ability test in the Cloze-Elide format and 2) to validate its psychometric qualities based on Classical Test Theory (CTT) and Item Response Theory (IRT). The research participants were Grade 12 students in the 2025 academic year under the Secondary Educational Service Area Office Chachoengsao, divided into two groups. The first group consisted of 100 students, selected via stratified random sampling, for CTT analysis. The second group comprised 560 students, obtained through multi-stage random sampling, for IRT analysis. The research instrument was the test. Item analysis was performed using CTT and IRT under the 2-Parameter Logistic (2PL) model.

The research findings revealed that 1) the initial version of the test demonstrated acceptable content validity, with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 0.60 to 1.00 and 2) the psychometric evaluation based on

CTT showed that 55 items met the required criteria, with an item difficulty (p) of 0.21 to 0.63, an item discrimination (r) of 0.48 to 0.84, and a total-test reliability of 0.98. The IRT analysis yielded a final 34-item standardized test, with item discrimination (a) of 1.00 to 2.50, and item difficulty (b) of -0.45 to 0.53. The maximum item information was within the ability levels (θ) of -0.40 to 0.40. The total test information function yielded a maximum value of 31.12 at the ability level (θ) of 0, with the lowest standard error of 0.18.

Keywords: Cloze-Elide Test, English Reading Ability, Item Response Theory

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์และสังคมแห่งการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่มีบทบาทต่อการสื่อสาร การเข้าถึงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมระดับสากล ตลอดจนเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษา การประกอบอาชีพ และการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศส่งผลให้ผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและแข่งขันได้ในสังคมโลก (อรรชนิดา หวานคง, 2559; จันทรพิมพ์ รังษี, 2565) ด้วยความสำคัญดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ (2557) จึงกำหนดนโยบายการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษและส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพกำลังคนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลก

แม้ว่าภาษาอังกฤษจะเป็นทักษะสำคัญต่อการศึกษาต่อและการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 แต่ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติกลับสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนไทยยังมีข้อจำกัดด้านความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ โดยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567 พบว่า สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด และข้อสอบที่ผู้เรียนทำได้ต่ำสุดเป็นข้อที่วัดความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจ การแปลความ และการสรุปความ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนยังมีจุดอ่อนในการทำความเข้าใจเนื้อเรื่องภาษาอังกฤษ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2568)

งานวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นที่การพัฒนาแบบทดสอบ รูปแบบ Cloze-Elide ซึ่งเป็นหนึ่งในรูปแบบที่พัฒนาขึ้นของ Cloze Test (Alderson, 2000) โดยมีจุดเด่นที่สามารถตอบโจทย์การประเมินความสามารถในการอ่านเชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากใช้กลไกการวัดที่เน้นกระบวนการด้วยการตัดคำส่วนเกิน โดยให้ผู้เข้าสอบระบุและขีดฆ่าคำที่ไม่ถูกต้องหรือคำฟุ่มเฟือยที่ถูกแทรกเข้ามาในประเภทข้อความ (Brown, 2004) ซึ่งถือเป็นการวัดกระบวนการการอ่านที่แท้จริง จากการที่ผู้เข้าสอบต้องใช้การประมวลผลทางภาษา เพื่อระบุความผิดปกติทางไวยากรณ์หรือคำศัพท์ (Bowen, 1978, อ้างถึงใน Sattarpour & Ajideh, 2014)

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือที่สะดวกในการสร้าง มีความเชื่อมั่นสูง และสามารถใช้เป็นทั้งเครื่องมือวัดและกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิผล (Holster, 2017) ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งนวัตกรรมที่สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดของเครื่องมือวัดแบบดั้งเดิม และสามารถสะท้อนความสามารถในการประมวลผลภาษาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide

2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide ตามทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม และทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความหมายของความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเป็นกระบวนการเชิงรุกในการสร้างและตีความความหมายจากภาษาเขียน โดยผู้อ่านต้องวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เข้าใจสารได้ตรงตามเจตนาของผู้เขียน (อมรรัตน์ นัดดาหลวง, 2551 อ้างถึงในแววัน มนูธาราม, 2564; สุพรรษา ศรประเสริฐ, 2558) ทั้งนี้ การอ่านอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญ 2 ด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านคำศัพท์ เพื่อเข้าใจความหมายของคำ และความรู้ด้านโครงสร้างไวยากรณ์

เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคำและประโยค อันนำไปสู่ความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างถูกต้อง (Anderson, 1985)

2. แบบทดสอบรูปแบบ Cloze และ Cloze-Elide

แบบทดสอบรูปแบบ Cloze-Elide เป็นเครื่องมือในกลุ่ม Reduced Redundancy Tests ที่ใช้วัดความสามารถทางภาษาและความเข้าใจในการอ่าน โดยมีหลักการแทรกคำที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่สอดคล้องกับบริบทลงในข้อความ แล้วให้ผู้สอบระบุและลบคำส่วนเกินออก ซึ่งเป็นการวัดความสามารถในการประมวลผลด้านคำศัพท์ และโครงสร้างไวยากรณ์ผ่านการจำแนกความผิดปกติของข้อความ (Manning, 1987 อ้างถึงใน Zare & Boori, 2018) แบบทดสอบนี้มีพัฒนาการจากเทคนิค Intrusive Word Technique ของ Davis ในปี 1960 ก่อนพัฒนาเป็น Cloze-Elide Test ในปี 1980

สรุปได้ว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเป็นกระบวนการสร้างและตีความความหมายจากภาษาเขียน โดยผู้อ่านต้องอาศัยการประมวลผลด้านคำศัพท์และโครงสร้างไวยากรณ์เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับเจตนาของผู้เขียน ทั้งนี้ แบบทดสอบรูปแบบ Cloze-Elide เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการวัดความสามารถโดยใช้การแทรกคำส่วนเกินในข้อความ ซึ่งช่วยประเมินความสามารถในการประมวลผลทางภาษาและความเข้าใจในการอ่านได้อย่างครอบคลุมและใกล้เคียงกับการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประเภทการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (Instrument Development Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่6สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทราจำนวน 28 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 3,651 คน (ข้อมูลนักเรียนมัธยมศึกษา, 2568) กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 จำนวน 100 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เพื่อใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (CTT) และกลุ่มที่ 2 จำนวน 560 คน ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-

stage Random Sampling) เพื่อใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีจำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย 4 ประเภทข้อความ ได้แก่ บทวิจารณ์ภาพยนตร์ ข่าว บทวิเคราะห์ และประกาศ ตามลำดับ โดยแต่ละประเภทข้อความ มีคำส่วนเกินที่แทรกเข้าไป จำนวน 16 คำต่อ 1 ประเภทข้อความ รวมข้อสอบทั้งหมด 64 ข้อ โดยผู้วิจัยคัดเลือกประเภทข้อความมาจากเว็บไซต์ BBC (https://www.bbc.com/)

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและสร้างเครื่องมือ จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยการวิเคราะห์คุณภาพดำเนินการตามทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม และทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบด้วยโมเดลแบบ 2 พารามิเตอร์ (2PL) ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบทดสอบฉบับเบื้องต้นมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และ 2) ผลการตรวจสอบคุณภาพตามทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม พบว่ามีข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ 55 ข้อ ความยากง่าย (p) 0.21 - 0.63 ค่าอำนาจจำแนก (r) 0.48 - 0.84 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.98 และผลการตรวจสอบคุณภาพตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ พบว่ามีข้อสอบฉบับจริงผ่านเกณฑ์ 34 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยประสานงานกับโรงเรียนเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกำหนดวัน เวลา และชี้แจงผู้บริหาร ครูผู้ดำเนินการสอบ และนักเรียนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ วิธีการทำแบบทดสอบ สิทธิ์ในการเข้าร่วม และการรักษาความลับของข้อมูล จากนั้นดำเนินการสอบโดยจัดเตรียมแบบทดสอบให้เพียงพอ อธิบายวิธีการทำแบบทดสอบและประโยชน์ของการประเมินแก่ผู้เข้าสอบ เมื่อสิ้นสุดการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบด้วยโปรแกรม IRTPRO (Version 4.2) ตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) โดยพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่ (1) พารามิเตอร์ความยาก (Difficulty Parameter: *b*) เพื่อประเมินระดับความยากง่ายของแต่ละข้อ (2) พารามิเตอร์อำนาจจำแนก (Discrimination Parameter: *a*) เพื่อประเมินความสามารถของข้อสอบในการจำแนกผู้ที่มีระดับความสามารถแตกต่างกัน (3) สารสนเทศของข้อสอบ (Item Information) เพื่อแสดงประสิทธิภาพของข้อสอบแต่ละข้อในการวัดความสามารถของผู้สอบ และ (4) สารสนเทศของแบบทดสอบ (Test Information) เพื่อประเมินความแม่นยำของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยแบบทดสอบที่มีค่าสารสนเทศสูงจะสามารถวัดความสามารถของผู้สอบได้อย่างแม่นยำและมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานต่ำ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2563)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ข้อความ	ประเภทข้อความ	คำส่วนเกิน		รวม (ข้อ)
		ด้านคำศัพท์ (ข้อ)	ด้านโครงสร้างไวยากรณ์ (ข้อ)	
1	บทวิจารณ์ภาพยนตร์	8	8	16
2	ข่าว	8	8	16
3	บทวิเคราะห์	8	8	16
4	ประกาศ	8	8	16
รวม		**32**	**32**	**64**

ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งสร้างขึ้นจากการ

บูรณาการทักษะการประมวลผลทางภาษา 2 ด้านร่วมกัน ได้แก่ ด้านคำศัพท์ และด้านโครงสร้างไวยากรณ์ โดยการแทรกคำส่วนเกินที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในประเภทข้อความอย่างเป็นระบบ ประเภทข้อความละ 16 ข้อ ลักษณะของแบบทดสอบประกอบด้วยประเภทข้อความจากบริบทจริง (Authentic Texts) ที่คัดเลือกจากเว็บไซต์ BBC จำนวน 4 ประเภทข้อความ ได้แก่ บทวิจารณ์ภาพยนตร์ ข่าว บทวิเคราะห์ และประกาศ มีความยาวระหว่าง 200 - 400 คำต่อประเภทข้อความ ผ่านการควบคุมเกณฑ์ความยากง่ายของเนื้อหาและคำศัพท์ตามกรอบอ้างอิงทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) และตรวจสอบความถี่ของคลังคำศัพท์โดยอ้างอิงจาก The Oxford 3000 ส่งผลให้ได้แบบทดสอบฉบับเบื้องต้นและนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญรวมทั้งสิ้น จำนวน 64 ข้อ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.20 – 1.00 ผ่านเกณฑ์ จำนวน 61 ข้อ และไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide ตามทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม

ผลการตรวจสอบคุณภาพโดยใช้ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม พบว่า มีข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) จำนวน 55 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.21 ถึง 0.63 และค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.48 ถึง 0.84 จากนั้นผู้วิจัยนำข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์และคัดเลือกไว้สำหรับใช้ในการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่าแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 ซึ่งถือว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงมาก

ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide ตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ

3.1 ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบด้วยการตรวจสอบความเป็นเอกมิติ (Unidimensionality) ของแบบทดสอบ

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบด้วยการตรวจสอบความเป็นเอกมิติ (Unidimensionality) ของแบบทดสอบ

Total Variance Explained						
Factor	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of variance	Cumulative %	Total	% of variance	Cumulative %
1	16.800	42.000	42.000	16.282	40.704	40.704
2	1.526	3.815	45.815	1.004	2.509	43.213
3	1.391	3.478	49.293	.859	2.147	45.361
...						
40	.256	.639	100.000			

Extraction Method: Principal axis factoring

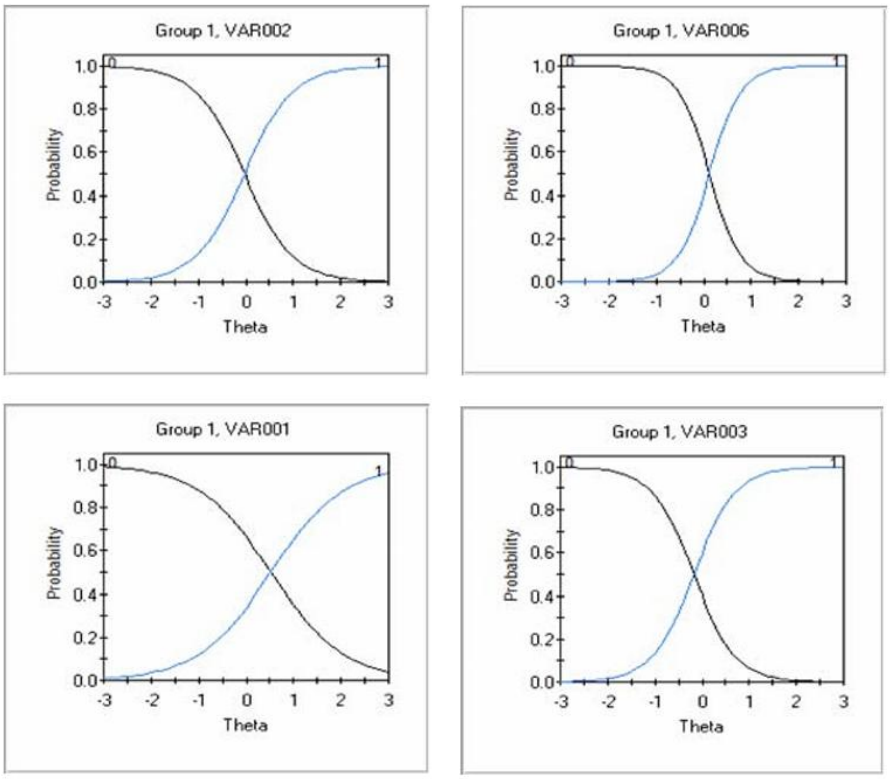
ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบด้วยการตรวจสอบความเป็นเอกมิติ (Unidimensionality) พบว่า แบบทดสอบฉบับนี้มีความเป็นเอกมิติ จากนั้นวิเคราะห์คุณภาพแบบทดสอบทั้งรายข้อและทั้งฉบับโดยใช้โมเดลการตอบสนองข้อสอบแบบ 2 พารามิเตอร์

3.2 ผลการวิเคราะห์ค่าพารามิเตอร์ความยาก และค่าพารามิเตอร์อำนาจจำแนก

พารามิเตอร์อำนาจจำแนก (a) มีค่าอยู่ระหว่าง 1.00 ถึง 3.00 พบว่า มีข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์จำนวนทั้งสิ้น 34 ข้อ และมีข้อสอบที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 6 ข้อ

พารามิเตอร์ความยาก (b) มีค่าอยู่ระหว่าง -0.45 ถึง 0.53 พบว่า ข้อสอบทั้ง 40 ข้อ ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทั้งหมด

เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะการตอบสนองของข้อสอบตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) ผู้วิจัยได้นำเสนอตัวอย่างเส้นโค้งลักษณะข้อสอบ (Item Characteristic Curve: ICC) ที่มีพฤติกรรมการวัดในรูปแบบต่าง ๆ ดังปรากฏในภาพที่ 1

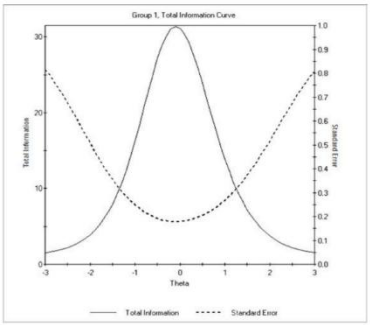
ภาพที่ 1 ตัวอย่างเส้นโค้งลักษณะข้อสอบ (Item Characteristic Curve: ICC) ที่มีพฤติกรรมการวัดในรูปแบบต่าง ๆ

3.3 สารสนเทศของข้อสอบ (Item Information) แบบทดสอบให้ค่าสารสนเทศรายข้อสูงสุดตั้งแต่ θ เท่ากับ -0.4 ถึง 0.4 ค่าสารสนเทศของข้อสอบ (Item Information) สูงสุดเมื่อผู้สอบมีระดับความสามารถ (θ) เท่ากับ 0.4 จำนวน 7 ข้อ เมื่อผู้สอบมีระดับความสามารถ (θ) เท่ากับ 0 จำนวน 18 ข้อ และเมื่อผู้สอบมีระดับความสามารถ (θ) เท่ากับ -0.4 จำนวน 9 ข้อ โดยข้อสอบที่ให้ค่าสารสนเทศรายข้อสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 26 ให้ค่าสารสนเทศรายข้อเท่ากับ 1.63 ที่ระดับความสามารถ (θ) เท่ากับ -0.4

3.4 สารสนเทศของแบบทดสอบ (Test Information) วัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ รูปแบบ Cloze-Elide

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สารสนเทศของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ รูปแบบ Cloze-Elide

	ระดับความสามารถของผู้สอบ (θ)														
	-2.8	**-2.4**	**-2.0**	**-1.6**	**-1.2**	**-0.8**	**-0.4**	**0**	**0.4**	**0.8**	**1.2**	**1.6**	**2.0**	**2.4**	**2.8**
$I(\theta)$	1.71	2.42	3.88	6.81	12.26	20.60	28.86	31.12	25.95	17.74	10.76	6.27	3.75	2.42	1.73
SE	0.77	0.64	0.51	0.38	0.29	0.22	0.19	0.18	0.20	0.24	0.30	0.40	0.52	0.64	0.76

ภาพที่ 2 โค้งสารสนเทศของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ รูปแบบ Cloze-Elide

สารสนเทศของแบบทดสอบ (Test Information) พบว่า แบบทดสอบให้ค่าสารสนเทศสูงสุดเท่ากับ 31.12 ณ ระดับความสามารถของผู้สอบ (θ) ที่ 0 ในขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด (SE(θ)) พบว่า มีค่าต่ำที่สุดเท่ากับ 0.18 จากผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แบบทดสอบมีฟังก์ชันสารสนเทศในระดับสูงและมีความคลาดเคลื่อนในการวัดต่ำ

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide ผลการวิจัยในขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Thornbury (2005; Rilling and Dantas-Whitney, 2009; Tomlinson and Masuhara, 2018) ที่ระบุว่าการใช้ประเภทข้อความจากบริบทจริง (Authentic Texts) ที่ไม่ผ่านการ

ดัดแปลงเพื่อการสอนช่วยสะท้อนพฤติกรรมการอ่านในสถานการณ์จริงของผู้เรียน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพรรษา ศรประเสริฐ (2558) และ อมรรัตน์ นัดดาหลวง (2551 อ้างถึงใน แววัน มนูธาราม, 2564) ที่เน้นย้ำว่า ความสามารถในการอ่านเกิดจากการบูรณาการความรู้และทักษะประมวลผลทางภาษาทั้งในด้านคำศัพท์และโครงสร้างไวยากรณ์ร่วมกัน นอกจากนี้สัดส่วนและการควบคุมความยากง่ายของประเภทข้อความยังสอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษาของ Zare and Boori (2018) ที่สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาแบบทดสอบรูปแบบ Cloze-Elide ที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจำเป็นต้องควบคุมเกณฑ์คลังคำศัพท์และระดับความยากของประเภทข้อความในกระบวนการสร้างแบบทดสอบ

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide ตามทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม

ค่าสถิติรายข้อสอดคล้องกับงานวิจัยของ สังวาลย์ โพนพุทธ (2556) ที่พัฒนาแบบวัดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญวิชาภาษาอังกฤษ และพบว่าการคัดเลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์จะทำให้ได้ข้อสอบที่มีค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วงที่เหมาะสมและได้มาตรฐานในการวัด และในส่วนของค่าความเชื่อมั่นที่สูงมากนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ โตโภชนพันธุ์ (2565) ที่มุ่งเน้นการสร้างแบบทดสอบและยืนยันผลคุณภาพเครื่องมือเชิงประจักษ์ว่า การตรวจสอบตามระเบียบวิธีวิจัยที่รัดกุมจะส่งผลให้เครื่องมือวัดผลมีค่าความเชื่อมั่นรวมที่สูงในระดับ 0.98 เช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงว่าแบบทดสอบฉบับทดลองจริงจำนวน 40 ข้อนี้ มีคุณภาพทางสถิติและมีความพร้อมสำหรับการนำไปตรวจสอบขั้นสูงตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (Item Response Theory: IRT) ในระยะต่อไป

3. ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide ตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ

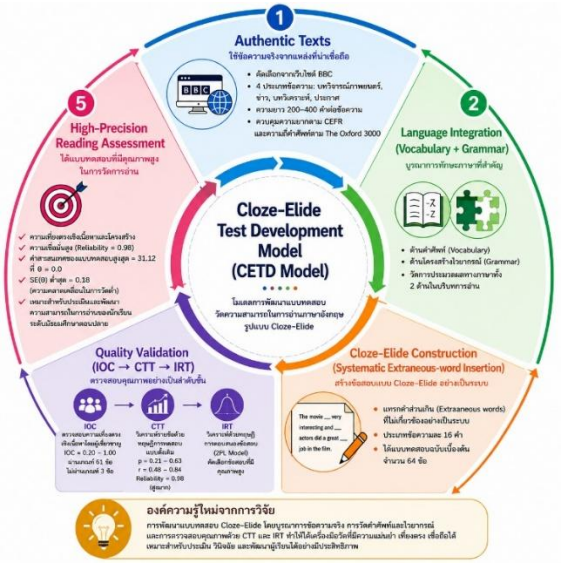
ค่าพารามิเตอร์รายข้อที่มีอำนาจจำแนกสูงและมีระดับความยากที่เหมาะสมนั้นสอดคล้องกับเกณฑ์และแนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสี (2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของปรารถนา พลอภิชาติ (2556) ที่พบว่าการวิเคราะห์พารามิเตอร์ทั้ง 2 ส่วนตามโมเดลการตอบสนองข้อสอบ จะช่วยยืนยันประสิทธิภาพของข้อสอบในการแยกแยะความสามารถของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ในด้านคุณภาพเชิงสถิติภาพรวมเกี่ยวกับฟังก์ชันสารสนเทศระดับสูงและความคลาดเคลื่อนในการวัดต่ำ ยังสอดคล้องกับเกณฑ์ของ ศิริชัย

กาญจนวาสี (2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สยามรัก สว่างศรี และคณะ (2560) ที่ทำการตรวจสอบคุณภาพข้อสอบรายข้อตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ และพบผลการวิจัยเชิงประจักษ์ไปในทิศทางเดียวกันว่า กระบวนการวิเคราะห์คุณภาพด้วยระเบียบวิธีวิจัยตามแนวทางทฤษฎีการทดสอบแนวใหม่ (Modern Test Theory) จะส่งผลให้แบบทดสอบฉบับสุดท้ายมีคุณภาพเชิงสถิติในเกณฑ์ดีเยี่ยม มีค่าพารามิเตอร์ที่ได้มาตรฐาน ครอบคลุมระดับความสามารถของผู้เรียน และให้ค่าฟังก์ชันสารสนเทศรวมของแบบทดสอบในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยครั้งนี้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยสามารถพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่บูรณาการการวัดความรู้ด้านคำศัพท์และโครงสร้างไวยากรณ์ผ่านการใช้ข้อความจริง (Authentic Texts) ซึ่งคัดเลือกและควบคุมระดับความยากตามกรอบ CEFR และความถี่คำศัพท์จาก The Oxford 3000 ทำให้แบบทดสอบมีความสอดคล้องกับบริบทการใช้ภาษาในชีวิตจริง

นอกจากนี้ งานวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการใช้ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (CTT) ร่วมกับทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ(IRT) ช่วยให้สามารถคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านความยาก อำนาจจำแนก ความเชื่อมั่นและสารสนเทศของแบบทดสอบส่งผลให้ได้แบบทดสอบที่มีความแม่นยำสูงในการวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีระดับความสามารถใกล้เคียงค่าเฉลี่ย ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการประเมินผล การวินิจฉัยผู้เรียน และการพัฒนาเครื่องมือวัดทางภาษาอังกฤษในบริบทการศึกษาของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 3 Cloze-Elide Test Development Model (CETD Model)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย การวิจัยเรื่อง“การพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6” พบว่า ผู้วิจัยสามารถพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ข้อความจริง (Authentic Texts) ที่บูรณาการการวัดด้านคำศัพท์และโครงสร้างไวยากรณ์ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพ จากการตรวจสอบตามทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (CTT) พบว่าแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นสูงมาก (0.98) ส่วนการตรวจสอบตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) พบว่า แบบทดสอบมีความเป็นเอกมิติ ข้อสอบส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์คุณภาพ และแบบทดสอบมีค่าสารสนเทศสูงร่วมกับค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดต่ำ แสดงให้เห็นว่าเป็นแบบทดสอบที่มีคุณภาพสูง มีความแม่นยำ และเหมาะสำหรับใช้วัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ครูผู้สอนสามารถนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษรูปแบบ Cloze-Elide ฉบับจริง จำนวน 34 ข้อ ไปใช้ประเมินความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน เนื่องจากแบบทดสอบมีคุณภาพและผ่านการตรวจสอบตามหลักวิชาการ แบบทดสอบดังจำแนกระดับความสามารถของนักเรียน โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีความสามารถระดับปานกลาง (θ = -1.2 ถึง 1.2) ซึ่งเป็นช่วงที่แบบทดสอบมีค่าสารสนเทศสูงและมีค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดต่ำ จึงเหมาะสำหรับการวินิจฉัยและวางแผนส่งเสริมการอ่านภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** ข้อสอบรูปแบบ Cloze-Elide จำนวน 34 ข้อที่มีค่าพารามิเตอร์รายข้อที่มีความเสถียรจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนาชุดคำสั่งหรืออัลกอริทึมในการคัดเลือกและนำเสนอข้อสอบให้สอดคล้องกับระดับความสามารถที่แท้จริงของผู้สอบรายบุคคลแบบทันที เพื่อยกระดับเครื่องมือวัดผลรูปแบบนี้ไปสู่ระบบการประเมินผลในรูปแบบดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *แนวปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

ข้อมูลนักเรียนมัธยมศึกษา. (2568). *ข้อมูลจำนวนนักเรียนโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา*. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2569 จาก https://school.webactivity.net/s12568/?page=dashboard

จันทรพิมพ์ รังษี. (2565). การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยการใช้เทคนิค SQ6R ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปรารถนา พลอภิชาติ. (2556). การพัฒนาคู่มือการสร้างแบบสอบวินิจฉัยการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สำหรับครูประถมศึกษาโดยใช้โมเดลข้อสอบและวิธีลำดับขั้นของคุณลักษณะ. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรพรรณ โตโภชนพันธุ์. (2565). การสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยหลายตัวเลือกสี่ลำดับขั้น เพื่อศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องจำนวนตรรกยะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน *ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

แววัน มนูธาราม. (2564). การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้วิธีการสอนอ่านของเมอร์ด็อก (MIA) ร่วมกับเทคนิคหมวก 6 ใบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2563). *ทฤษฎีการทดสอบแนวใหม่ = Modern test theories.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2568). *รายงานผลการวิเคราะห์ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567 เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน*. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2569 จาก https://www.niets.or.th/th/content/view/26778

สังวาลย์ โพนพุทธ. (2556). การพัฒนาแบบวัดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญวิชาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุพรรษา ศรประเสริฐ. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาทระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรรชนิดา หวานคง. (2559). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 English Teaching in the 21st Century. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 7(2), 303-314.

Alderson, J. C. (2000). *Assessing Reading*. Cambridge: Cambridge University Press.

Anderson, R.C.(1985). *Role of the reader's schema in comprehension learning and memory*. In H. Singer & R.R Ruddle (Eds.), Theoretical models and process on reading. Delaware International Reading Association.

Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. Jason Aronson.

Holster, T. (2017). Cloze-elide as a classroom reading test. *Shiken*, 21(2), 1-19.

Rilling, S., & Dantas-Whitney, M. (Eds.). (2009). *Authenticity in the language classroom and beyond: Adult learners*. TESOL.

Sattarpour, S., & Ajideh, P. (2014). Investigating the Relatedness of Cloze-Elide Test, Multiple-Choice Cloze Test, and C-test as Measures of Reading Comprehension. *Journal of English Language Teaching and Learning*, 13(Spring & Summer 2014), 89-112.

Thornbury, S. (2005). *Beyond the sentence: Introducing discourse analysis.* (3rd ed.). Macmillan.

Tomlinson, B., & Masuhara, H.(2018). *The complete guide to the theory and practice of materials development for language learning.*Wiley Blackwell.

Zare, S., & Boori, A. A. (2018). Psychometric Evaluation of the Speeded Cloze-Elide Test as a General Test of Proficiency in English as a Foreign Language. *International Journal of Language Testing*, 8(2), 33-43.

IMPACT OF DIGITAL FDI ON THAILAND'S ECONOMIC TRANSFORMATION: MODERATING EFFECTS OF TECHNOLOGY SPILLOVERS AND SKILLS MISMATCH*

Longsen Dai[1] and Junshan Ma[2]

[1-2]College of Landscape Architecture, Zhejiang A & F University,

Hangzhou 311300, China

Corresponding Author's Email: unicorn2016en@gmail.com

Received 26 May 2026; Revised 30 June 2026; Accepted 2 July 2026

Abstract

As the global economy transitions into the Web 3.0 era, digital Foreign Direct Investment (FDI) has emerged as a critical catalyst for economic transformation in developing nations. This study examines how digital FDI influences Thailand's economic transformation, with particular attention to the moderating roles of technology spillovers and skills mismatch. Employing a quantitative research design, we collected 150 valid questionnaire responses from professionals in Thailand's technology and industrial sectors. Hierarchical regression analysis

Reveals that digital FDI exerts a significant positive effect on economic transformation (β = 0.430, $p < 0.001$). Technology spillover demonstrates a significant positive moderating effect, indicating that local absorptive capacity is essential for maximizing the benefits of digital FDI. While skills mismatch did not exhibit a significant moderating effect, it displays a potent direct negative

Citation:

* Longsen Dai and Junshan Ma. (2026). Impact Of Digital Fdi On Thailand's Economic Transformation: Moderating Effects Of Technology Spillovers And Skills Mismatch.
Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 605-627.;
DOI: https://doi.org/10.
https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

influence (β = −0.400, $p < 0.001$) on transformation, functioning as a structural barrier. These findings suggest that Thailand must prioritize human capital investment to translate foreign "hard investment" into endogenous "soft power," thereby achieving a fundamental leap in its economic paradigm.

Keywords: Digital FDI, Middle-income trap, Technology spillover, Skills mismatch, Thailand

Introduction

The digital revolution—centered on Artificial Intelligence (AI) and Cloud Computing—is fundamentally reshaping the global economic landscape. As the global economy fully transitions into the Web 3.0 era, digital technology has evolved from a supplementary informative tool to a core factor of production, comparable to electricity or land in the industrial age. Major economies have increasingly regarded digital infrastructure as a strategic moat for national competitiveness, from China's "Digital China" strategy to the U.S. CHIPS Act and massive AI infrastructure initiatives.

Thailand, as Southeast Asia's second-largest economy, stands at a pivotal juncture as traditional economic momentum wanes. Historically, Thailand established a growth model propelled by a "trinity" of tourism, agriculture, and low-end manufacturing. However, this resource-driven paradigm has revealed inherent fragility in the digital age, marked by extreme sensitivity to exogenous factors such as climate, geopolitics, and fluctuations in global demand.

Between 2025 and 2026, Thailand confronted multiple external shocks, including sharp currency fluctuations and a contraction in manufacturing exports. The Thai Baht surged to a four-year high against the US Dollar, eroding the price advantages of Thai exports and tourism products (Bank of Thailand, 2025). Simultaneously, the aggressive surge in agricultural exports from neighboring competitors—Vietnam, Cambodia, and Myanmar—has directly eroded

Thailand's market share. In manufacturing, Thailand's Manufacturing Production Index (MPI) contracted for three consecutive quarters during the first half of 2025, with the average peak decline reaching 1.9% (Office of Industrial Economics [OIE], 2025).

Tourism, which contributes approximately 20% of GDP, has also faced significant headwinds. Foreign tourist arrivals reached 32.9 million in 2025, representing a 7.23% year-over-year decline. Chinese tourist arrivals plummeted by 33.55%, driven by negative security perceptions stemming from regional telecommunications fraud (Kasikorn Research Center, 2025). These converging pressures have created what can be termed a "geoeconomic pincer"—losing the cost-war at the bottom to Vietnam and Bangladesh while failing to gain a foothold in precision innovation at the top against Singapore and Malaysia.

The concept of the Middle-Income Trap (MIT), originally introduced by Gill and Kharas (2007), describes a developmental phenomenon in which nations, upon attaining middle-income status, experience protracted stagnation due to their inability to effect a fundamental paradigm shift. Thailand's per capita GNI currently hovers around the $7,500 threshold, placing it squarely within this trap (World Bank, 2024). The World Bank's World Development Report 2024 underscored that over 100 nations remain entrenched in this developmental quagmire.

To circumvent this trap, the Thai government has aggressively courted hyper-scale Digital FDI from global tech giants such as Google and ByteDance. These investments encompass data centers, cloud computing infrastructure, and AI research and development facilities. The strategic logic is clear: leveraging external technological drivers to reshape the internal economic landscape, transitioning from "labor-intensive" processes to "digital intelligent manufacturing."

However, a critical question remains: Can digital FDI alone catalyze economic transformation, or are there boundary conditions that determine its efficacy? This study addresses this gap by examining two critical moderating factors: technology spillovers, which may amplify FDI benefits, and skills mismatch, which may constrain them.

Objectives

1) to deconstruct the digital catalysts behind growth bottlenecks in traditional industries;

2) to evaluate the restructuring role of digital FDI in industrial patterns through technology spillover effects; and

3) to explore the “human capital fortress” amidst structural constraints of an aging population and skills mismatch.

Hypotheses

Building upon the Eclectic Paradigm (OLI Model), Technology Spillover Theory, Absorptive Capacity Theory, and Skill-Biased Technological Change (SBTC) theory, we propose:

H1: Digital FDI exerts a significant positive influence on the digital transformation of traditional industries.

H2: Technology spillover plays a significant positive moderating role in the process of Digital FDI-driven digital transformation.

H3: Skills mismatch plays a significant negative moderating role in the process of Digital FDI-driven digital transformation.

Literature Review

1. Digital Economy as a Growth Driver: From Solow Paradox to Endogenous Growth

The scholarly discourse on how digital technology propels economic growth has evolved from treating technology as an "exogenous variable" to recognizing it as a "General Purpose Technology (GPT)," and ultimately to its current status as a fundamental factor of production.

Solow's (1956) neoclassical framework initially conceptualized technology as an exogenous variable, "manna from heaven," assuming automatic productivity gains from technology adoption. However, the "Solow Paradox" emerged when massive IT capital injection failed to produce corresponding macroeconomic productivity growth. Brynjolfsson (1993) identified four explanations: measurement errors in capturing intangible digital benefits; time lags requiring organizational recalibration; redistribution effects rather than aggregate growth; and mismanagement when digital tools are applied to obsolete workflows.

For Thailand, this paradox serves as a critical heuristic: the mere physical presence of high-tier technology (e.g., Google Cloud Region) does not guarantee economic dividends. If domestic industrial architecture, managerial paradigms, and labor proficiency fail to evolve in tandem, Thailand risks a "Southeast Asian iteration of the Solow Paradox."

Endogenous Growth Theory, pioneered by Romer (1990) and Lucas (1988), reclassified technological progress as a deliberate outcome of internal investments. Romer introduced the concept that non-rivalry digital technologies can be utilized infinitely at near-zero marginal cost, enabling increasing returns to scale. Lucas emphasized human capital as the cardinal driver, generating positive externalities across the economic landscape. These frameworks illuminate Thailand's primary "pain point": the divergence between infrastructure and intellect. Without commensurate human capital accumulation, the endogenous growth engine remains dormant.

2. The Middle-Income Trap and Digital Transformation Pathways

The Middle-Income Trap manifests through a "Double Squeeze" effect: downward pressure from eroding cost advantages as wages rise, and upward bottlenecks from technological innovation deficits. Since 1990, only 34 economies globally have successfully crossed the high-income threshold, with the "East Asian Tigers" providing the primary empirical blueprint through their shift from "Factor-Driven" to "Innovation-Driven" growth.

Dani Rodrik's (2016) concept of "Premature Deindustrialization" is particularly relevant: emerging economies experience manufacturing decline at lower per capita income levels than historically observed, depriving them of the primary vehicle for technological catch-up. Eichengreen et al. (2013) warned that excessive reliance on low-skill, labor-intensive services risks creating a "Service Sector Trap."

Two strategic pathways for escaping the MIT are identified: (1) The Smiling Curve (Shih, 1992), advocating movement from low-margin manufacturing toward high-value R&D/Design and Branding/Services; and (2) The Leapfrogging Strategy (Perez & Soete, 1988), where latecomer economies bypass traditional stages by directly adopting the latest GPTs such as AI and Cloud Computing. Digital FDI provides the technological substrate for Thailand to execute a "Dual-Track Upgrade"—moving up the Smiling Curve while creating leapfrogging opportunities.

3. Technology Spillover Effects of FDI

FDI serves as a critical institutional gateway for developing economies to acquire cutting-edge technologies and managerial expertise. Three primary spillover mechanisms are identified:

Demonstration Effect: Local enterprises mitigate innovation costs by observing and emulating MNC operational architectures. This "learning-by-observing" enables rapid alignment with international digital standards.

Labor Turnover Effect: Technical professionals trained within foreign digital ecosystems serve as “living carriers of knowledge,” transferring competencies and raising awareness of digital economy requirements when they transition to local firms or launch startups.

Competition Effect: The entry of digital-intensive foreign capital disrupts existing sub-optimal equilibrium, compelling local providers to enhance technological sophistication and optimize service quality through “reverse pressure.”

However, spillover efficiency depends on the host country’s Absorptive Capacity (Cohen & Levinthal, 1990). Without sufficient human capital, cutting-edge technologies risk creating an “Enclave Effect”—advanced technologies localized within foreign enterprises that fail to catalyze systemic growth. Recent evidence reinforces this conditional view: Zhang et al. (2024) find that digital transformation and FDI inflows are mutually reinforcing across emerging Asian economies, while Khan et al. (2025) show that digitalization attracts FDI in developing economies yet can deter it beyond a certain threshold. Kusairi et al. (2023) demonstrate that the developmental payoff of digital FDI is contingent on effective oversight and absorptive conditions.

4. Skills Mismatch as a Structural Constraint

The Skill-Biased Technological Change (SBTC) theory indicates that the application of digital technology is highly dependent on high-skilled labor. When a severe skills mismatch exists—where workers' skills cannot meet digital job requirements—technological progress dividends are offset (Acemoglu & Restrepo, 2018).

Thailand faces a pronounced “low-skill lock-in” effect, with workers concentrated in traditional hospitality and rudimentary manufacturing. Despite the influx of digital FDI, Thailand faces an annual deficit of approximately 70,000 digital professionals (World Bank, 2025). The current workforce lacks the capacity

to pivot toward high-end technical roles such as programming, big data analytics, and Embodied AI, creating what the World Bank (2025) warns is a “technological chasm.”

5. Conceptual Framework

The conceptual framework posits Digital FDI Inflow as the independent variable, Economic Transformation as the dependent variable, with Technology Spillover (positive moderator) and Skills Mismatch (negative moderator) as boundary conditions. Technology Spillover operates through four dimensions: Demonstration/Imitation Effects, Competition Effects, Labor Mobility Effects, and Local Absorptive Capacity. Skills Mismatch manifests through three dimensions: Structural Technology Gap, Disconnect Between Education and Market Demand, and Reskilling/Adaptability Constraints.

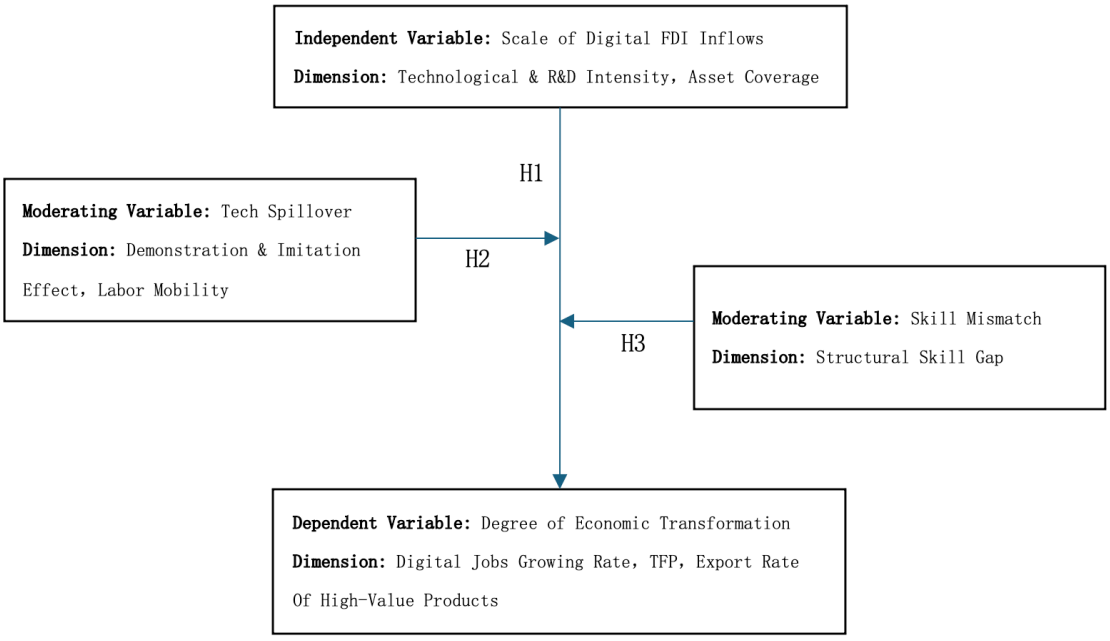

Figure 1: Conceptual Framework

Methodology

1. Research Design

This study employs a quantitative survey research design, in which data are collected through a structured questionnaire and analyzed primarily using quantitative statistical techniques. Based on Endogenous Growth Theory, Technology Spillover Theory, and Absorptive Capacity Theory, we construct an analytical framework of "Digital FDI ⟶ Digital Transformation of Traditional Economy," incorporating skills mismatch and technology spillover as moderating variables.

2. Population and Sample

The target population comprises management executives and technical personnel in Thailand whom Digital FDI directly or indirectly impacts. Four benchmark enterprises were purposively selected against three criteria: (1) substantive engagement with digital FDI, technology transfer, or digital platform operations within Thailand; (2) operation within sectors central to Thailand's digital transformation (digital logistics, e-commerce, cloud and AI services, and digitally integrated retail); and (3) the presence of staff with direct exposure to digital transformation processes. Grab, ByteDance, and Shopee Thailand represent foreign-originated digital multinationals that channel inbound digital FDI and technology spillovers. At the same time, CP ALL was deliberately included as a leading Thai-owned enterprise undergoing large-scale digital transformation in partnership with foreign digital providers. The inclusion of one major domestic adopter alongside three foreign-invested platforms was intentional: it allows the constructs to be assessed across both the supply side (foreign investors transferring technology) and the demand or absorption side (a local enterprise integrating that technology), which is consistent with the study's focus on absorptive capacity and technology spillover. It is acknowledged, however, that differences in organizational origin may introduce variation in how

respondents perceive the constructs; this concern is addressed through reliability and validity testing and is revisited in the limitations.

The required sample size was determined using established rules of thumb for multivariate analysis. The measurement model comprises 29 observed items; applying the widely used minimum ratio of at least five respondents per observed variable (Hair et al., 2019) yields a lower bound of 145 cases, while a more conservative ratio of 10:1 indicates 290 cases as a desirable target. In addition, Comrey and Lee (1992) classify a sample of 150 as "good" and 200 as "very good" for factor-analytic procedures. Accordingly, 200 questionnaires were distributed to account for non-response and invalid returns, while ensuring a final analyzable sample above the 145-case minimum. Respondents were recruited using purposive sampling at the enterprise level, followed by convenience sampling of management executives and technical personnel within each enterprise who met the inclusion criterion of direct involvement in, or exposure to, digital transformation activities.

The survey was conducted from January to February 2026. Of 168 retrieved responses (84.0% recovery rate), 18 were excluded for abnormal completion times, response patterns, or missing information, yielding 150 valid questionnaires (75.0% effective recovery rate).

3. Measurement Instruments

All constructs were measured using a five-point Likert scale (1 = Strongly Disagree to 5 = Strongly Agree):

Independent Variable—Digital FDI: Four items measuring support intensity for transformation, infrastructure development improvement, industrial chain agglomeration, and core engine status for industrial leapfrogging.

Moderating Variable 1—Technology Spillover: Twelve items across four dimensions: Demonstration/Imitation Effects (3 items), Competition Effects (3 items), Labor Mobility Effects (3 items), and Local Absorptive Capacity (3 items).

Moderating Variable 2—Skills Mismatch: Nine items across three dimensions: Structural Technology Gap (3 items), Disconnect Between Education and Market Demand (3 items), and Reskilling/Adaptability Constraints (3 items).

Dependent Variable—Economic Transformation: Four items measuring industrial structure upgrading, TFP enhancement, innovation vitality stimulation, and Thailand 4.0 strategic goal achievement.

4. Reliability and Validity Testing

Prior to full-scale data collection, a pilot test of 30 questionnaires was conducted to verify the instrument's reliability and clarity. A minimum of 30 cases was adopted in accordance with the Central Limit Theorem and conventional recommendations for pilot reliability estimation, providing a sufficient basis for computing Cronbach's Alpha coefficients. The pilot respondents were drawn from the academic and training department of CP ALL, which was selected because it operates a structured internal digital-upskilling function and therefore comprises personnel directly engaged with digital transformation processes, making them representative respondents for instrument refinement. Content validity was established using the Index of Item-Objective Congruence (IOC) and the Content Validity Index (CVI), with items retained when IOC values were 0.50 or higher (Rovinelli & Hambleton, 1977) and CVI values were 0.80 or higher (Polit & Beck, 2006). Reliability was deemed acceptable when Cronbach's Alpha exceeded the 0.70 threshold recommended by Hair et al. (2019).

5. Data Analysis Methods

Data analysis was conducted using SPSS in four phases: (1) Descriptive statistics and Pearson correlation analysis; (2) Reliability and construct validity verification via Cronbach's Alpha, Composite Reliability (CR), and Average Variance Extracted (AVE); because all measurement items were deductively derived from established theory, a confirmatory factor analysis (CFA) logic was adopted to assess convergent validity, supported by the Kaiser-Meyer-Olkin

(KMO) measure and Bartlett's Test of Sphericity to confirm the data's suitability for factor extraction; (3) Linear regression for direct effect testing; and (4) Hierarchical regression with mean-centered variables for moderating effect testing, supplemented by the Bootstrap method (5,000 resamples) for robustness verification.

Results

1. Respondent Profile

The sample of 150 valid responses demonstrates high professional relevance. Males comprised 77.33% (n=116) and females 22.67% (n=34), reflecting the gender composition of Thailand's technology-intensive sectors. The age distribution showed 32.00% (n=48) aged 25–30, 42.67% (n=64) aged 31–40, and 25.33% (n=38) aged 40+, with the 25–40 cohort representing 74.67% (n=112) "digital natives" with high sensitivity to fluctuations in the digital economy.

Educational attainment was exceptional: 96.67% (n=145) held bachelor's degrees or higher (58.00% bachelor's, n=87; 38.67% postgraduate, n=58). Job functions were predominantly Computer/Technology Development (68.00%, n=102), Digital Finance (21.33%, n=32), and Information Systems (10.67%, n=16). The experience distribution was 34.00% (n=51) with 3–5 years, 46.66% (n=70) with 6–10 years, and 19.34% (n=29) with 10+ years.

2. Descriptive Statistics of Core Variables

Digital FDI Inflow Scale (IV): Mean scores ranged from 3.36 to 3.53, indicating moderate-high expert consensus on FDI's foundational role. Infrastructure development (M=3.53) was most recognized, while support intensity for comprehensive transformation (M=3.36) was relatively weakest.

Technology Spillover (MV1): all twelve items (TS1–TS12) were retained after instrument quality testing; for brevity, the highest-scoring representative

item within each sub-dimension is reported below, while full item-level means are available in the appendix. Demonstration/Imitation Effects showed strong "standard-setting" leadership (TS2: M=3.69 for path reference). Competition Effects revealed "high-level empowerment" via digital infrastructure (TS5: M=3.73). Labor Mobility demonstrated significant "technological DNA" migration (TS7: M=3.65). Local Absorptive Capacity showed management's open stance as a core driver (TS11: M=3.75) but revealed a gap between strategic intent (3.75) and physical infrastructure readiness (3.47).

Skills Mismatch (MV2): Structural Technology Gap showed severe high-end talent shortage (SM1: M=3.75; SM3: M=3.75), and recorded the highest standard deviations among all constructs (SD=1.31–1.35). Education-Market Disconnect highlighted the scarcity of industry-university collaboration (SM5: M=3.62). Reskilling Constraints revealed poor training absorption (SM9: M=3.74) and psychological resistance (SM7: M=3.69).

Economic Transformation (DV): Innovation vitality stimulation (ET3: M=3.08) was the highest rated, while industrial structural upgrading (ET1: M=2.88) and TFP enhancement (ET2: M=2.87) fell below the neutral threshold, indicating "fundamental metamorphosis" has not yet materialized. Thailand 4.0 goal achievement (ET4: M=2.99) reflected a "wait-and-see" stance.

3. Reliability and Validity Verification

Reliability: All constructs satisfied the acceptance criterion of Cronbach's Alpha and Composite Reliability (CR) exceeding the 0.70 threshold recommended by Hair et al. (2019), and Average Variance Extracted (AVE) values exceeded 0.50, confirming adequate internal consistency and convergent validity: Digital FDI (α=0.919, CR=0.92, AVE=0.74 [verify]). Technology Spillover total (α=0.978, CR=0.98, AVE=0.71 [verify]). Skills Mismatch total (α=0.981, CR=0.98, AVE=0.73 [verify]). Economic Transformation (α=0.936, CR=0.94, AVE=0.79 [verify]). It should be noted that the CR values for the two multidimensional moderating

constructs are relatively high (above 0.95). At the same time, this confirms strong internal consistency; such values may also reflect item redundancy among conceptually adjacent sub-dimensions. This possibility is acknowledged as a measurement consideration and is revisited in the limitations.

Validity: KMO measure was 0.939 (“marvelous” threshold). Bartlett’s Test of Sphericity was highly significant (χ^2=5466.002, p<0.001), confirming that the data were suitable for factor extraction. Consistent with the theoretically specified four-factor structure, standardized factor loadings were consistently above 0.89 (approaching 0.96), and all communalities exceeded 0.79 (maximum 0.928). The extracted factors corresponded to the four hypothesized constructs, with the total variance explained (TVE) exceeding 70% [verify], providing evidence of convergent validity for the deductively derived measurement model.

4. Correlation Analysis

Pearson correlation analysis (Table 1) revealed statistically significant associations among all core variables. Digital FDI was positively correlated with Technology Spillover (r=0.506, p<0.01) and with Economic Transformation (r=0.402 [verify], p<0.01). Technology Spillover was positively correlated with Economic Transformation (r = 0.371 [verify], p < 0.01). Skills Mismatch exhibited a significant negative correlation with Economic Transformation (r = -0.528, p < 0.01) and weaker negative associations with Digital FDI (r = -0.181 [verify], p < 0.05) and Technology Spillover (r = -0.166 [verify], p < 0.05). These coefficients confirm that the predictor and moderator variables are significantly related to the outcome, while remaining below the threshold for multicollinearity concerns.

Table 1 Pearson Correlation Matrix of Core Variables (n = 150) [off-diagonal values to be verified against SPSS output]

Variable	1	2	3	4
1. Digital FDI	1			
2. Technology Spillover	0.506**	1		
3. Skills Mismatch	−0.181*	−0.166*	1	
4. Economic Transformation	0.402**	0.371**	−0.528**	1

Note. *p < 0.05, **p < 0.01 (two-tailed).

5. Hypothesis Testing

H1 Testing—Direct Effect: Linear regression showed Digital FDI's regression coefficient on economic transformation was β=0.430 (p<0.001), with R^2=0.161. The 95% confidence interval [0.271, 0.589] excluded zero. Digital FDI explains 16.1% of the variance in economic transformation—a substantial figure given the multifaceted nature of transformation. H1 is supported.

H2 Testing—Technology Spillover Moderation: Hierarchical regression with mean-centered variables showed that the interaction term (FDI × TS) yielded β = -0.220, p = 0.004, with 95% CI [−0.370, −0.071] excluding zero. Technology spillover significantly moderates the relationship between FDI and transformation. H2 is supported.

H3 Testing—Skills Mismatch Moderation: The interaction term (FDI × SM) yielded β=−0.016, p=0.818, with 95% CI [−0.152, 0.120] containing zero. The moderating effect is not statistically significant. H3 is not supported.

By contrast, Skills Mismatch exhibited a significant negative direct effect on economic transformation (β = -0.400, p < 0.001), while the direct effect of Digital FDI remained stable (β = 0.276), independent of skills mismatch severity.

6. Summary of Hypothesis Results

Hypothesis	Path	Effect Value	95% CI	p-value	Result
H1	Digital FDI ⟶ Economic Transformation	0.430	(0.271, 0.589)	0.000	Supported
H2	Interaction (FDI × TS) ⟶ Economic Transformation	−0.220	(−0.370, −0.071)	0.004	Supported
H3	Interaction (FDI × SM) ⟶ Economic Transformation	−0.016	(−0.152, 0.120)	0.818	Not Supported

Discussion

1. Digital FDI as a Core Catalyst

The empirical confirmation of H1 ($\beta = 0.430$, $p < 0.001$) establishes digital FDI as a pivotal driver of Thailand's economic transformation. This finding aligns with the Eclectic Paradigm (Dunning, 1980), which posits that FDI brings not only capital but advanced technology, management expertise, and global market access. In the digital economy, this "capital-plus" effect is amplified by cloud computing, big data analytics, and automated processes that directly empower local enterprises.

The R^2 value of 0.161, while modest in absolute terms, is highly significant given that policy frameworks, institutional quality, cultural factors, and global economic conditions beyond the scope of this model influence economic transformation. The finding that digital FDI accounts for approximately one-sixth of the variance in transformation from a single dimension underscores its strategic importance as a policy lever.

2. Technology Spillover as a Force Multiplier

The significant moderating role of technology spillover (H2 supported, p=0.004) reveals that digital FDI's efficacy is not automatic but highly dependent on local absorptive capacity. This finding extends Cohen and Levinthal's (1990) absorptive capacity theory to the digital FDI context, demonstrating that the same volume of foreign investment generates multiplied transformation effects when local firms can effectively identify, assimilate, and exploit external knowledge.

The four spillover channels demonstrate differentiated efficacy. Demonstration/Imitation effects (M=3.69) and Competition effects (M=3.73) show strong performance, while Labor Mobility (M=3.57) and particularly Local Absorptive Capacity reveal constraints. The gap between management's strategic intent (3.75) and actual infrastructure readiness (3.47) suggests that, while Thai firms are willing to adopt technology, material limitations impede its full realization.

This has critical policy implications: attracting digital FDI must be accompanied by parallel investments in local absorptive capacity. Without this "soft infrastructure," advanced digital technologies risk creating "technology enclaves"—high-tech islands isolated from the broader economy, precisely the "Southeast Asian Solow Paradox" scenario this study sought to avoid.

3. Skills Mismatch: Structural Barrier vs. Moderating Force

The rejection of H3—skills mismatch's moderating effect—is theoretically intriguing and practically significant. While the interaction term was insignificant ($p=0.818$), the direct effect was powerfully negative ($\beta=-0.400$, $p<0.001$). This suggests that skills mismatch operates not as a conditional moderator that dampens FDI's marginal impact, but as a systemic structural drag that independently suppresses transformation outcomes.

This finding corrects the prevailing preconception that talent gaps necessarily undermine investment efficiency. Instead, in Thailand's current context, skills mismatch functions as a "systemic resistance"—a persistent counterforce that offsets transformational progress regardless of FDI inflows. This distinction is crucial for policy design: addressing skills mismatches requires direct intervention in the labor market and education system, not merely optimizing FDI-attracting policies.

The three dimensions of skills mismatch reveal specific pain points. The structural technology gap ($M=3.75$) with extreme dispersion ($SD=1.31–1.35$) indicates that while all experts acknowledge talent shortages, perceptions vary dramatically by organizational context—MNCs can recruit globally while local SMEs face severe constraints. The education-market disconnect ($M=3.62$) reflects systemic "ivory tower" problems where university curricula lag industry requirements by several years. Reskilling constraints ($M=3.74$) indicate that even when training is available, absorption is poor due to cognitive inertia and outdated content.

4. Theoretical Implications

This study offers three primary theoretical contributions. First, it extends the "middle-income trap" evolution theory by providing empirical evidence from the digital age. Traditional growth models focused on the marginal productivity of labor and capital, overlooking structural inertia. This research demonstrates that Digital FDI can serve as a "Point of Rupture" to dismantle path dependency, but only when accompanied by adequate absorptive capacity.

Second, it reveals the complex role of technology spillover as a boundary condition. Previous studies often assumed that technology spillover uniformly facilitates. This study shows that when local technological environments and foreign technical pathways are structurally misaligned, spillover effects may be constrained, requiring careful policy calibration.

Third, it redefines the mechanism of skills mismatch in economic transformation. By distinguishing between moderating and direct effects, the study advances “digital talent structure theory” and deepens understanding of transformational barriers in developing countries.

Conclusion

This study empirically examines the impact of Digital FDI on Thailand’s economic transformation through the lenses of technology spillovers and skills mismatches. Three core findings emerge:

Digital FDI is a significant positive driver of economic transformation (β=0.430, p<0.001), serving as a core catalyst for breaking industrial bottlenecks.

Technology spillover significantly moderates this relationship, indicating that FDI efficiency is highly dependent on local absorptive capacity. The same investment generates multiplied effects when local firms can effectively absorb and deploy foreign technologies.

Skills mismatch does not moderate but directly impedes transformation (β = -0.400, p < 0.001), functioning as a systemic structural barrier that offsets progress independent of FDI levels.

Recommendations

1. Policy Recommendations

Optimizing Digital FDI Quality: The Board of Investment (BOI) should shift focus from “capital volume” to “technological depth,” prioritizing investments

that deeply integrate with traditional manufacturing (automotive, food processing) rather than simple low-end assembly. Digital infrastructure development must be continuously enhanced to provide the necessary "infrastructural soil."

Enhancing Local Absorptive Capacity: The government should establish industry-university-research collaboration platforms, fostering joint laboratories between foreign digital enterprises and local institutions. A "mentorship" model between foreign and local firms can substantially shorten technology digestion cycles.

Dismantling the Skills Mismatch Bottleneck: The Ministry of Education should promote "customized talent cultivation" (order-based training) with curricula strictly aligned with industrial needs. Higher education must produce interdisciplinary professionals who combine industrial management expertise with digital proficiency. Reskilling programs must accelerate to keep pace with the velocity of FDI inflows.

Advancing Corporate Digital Governance: Traditional firms should establish dedicated Digital Transformation Departments to proactively align with the management practices and technical standards of foreign-invested enterprises, ensuring that external technological inputs are translated into internal competitive advantages.

2. Limitations and Future Research

This study's cross-sectional design captures a "snapshot" of relationships, limiting observation of long-term causal trajectories. The 150-sample size, while statistically adequate, may have limited generalizability across Thailand's diverse industrial landscape. Future research should employ longitudinal panel data to track transformation dynamics over time. Cross-national comparative studies with Vietnam, Malaysia, or Indonesia would enhance universality. Expanding the model to incorporate institutional quality, corporate digital readiness, and cultural factors would provide more comprehensive explanatory power.

3. Concluding Remarks

As Thailand navigates the turbulent waters of 2025–2026—currency volatility, manufacturing contraction, tourism decline, and geopolitical uncertainty—the imperative for digital transformation has never been clearer. This study confirms that digital FDI provides a viable pathway out of the middle-income trap, but not an automatic one. The transformation equation requires three simultaneous inputs: foreign digital capital, local absorptive capacity, and a workforce equipped with relevant skills. Thailand's success in achieving its "Thailand 4.0" vision depends not on choosing among these elements, but on orchestrating their synergistic convergence. Only by prioritizing massive human capital investment to bolster local absorptive capacity can the nation translate foreign "hard investment" into endogenous "soft power," thereby achieving the fundamental economic paradigm leap that its future prosperity demands.

References

Acemoglu, D., & Restrepo, P. (2018). The Race between Man and Machine: Implications of Technology for Growth, Factor Shares, and Employment. *American Economic Review*, 108(6), 1488–1542.

Bank of Thailand. (2025). *Exchange rate and monetary policy report*—Bank of Thailand.

Brynjolfsson, E. (1993). The Productivity Paradox of Information Technology. *Communications of the ACM*, 36(12), 66–77.

Cohen, W. M., & Levinthal, D. A. (1990). Absorptive Capacity: A New Perspective on Learning and Innovation. *Administrative Science Quarterly*, 35(1), 128–152.

Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis.* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Dunning, J. H. (1980). Toward an Eclectic Theory of International Production: Some Empirical Tests. *Journal of International Business Studies*, 11(1), 9–31.

Eichengreen, B., Park, D., & Shin, K. (2013). Growth Slowdowns Redux: New Evidence on the Middle-Income Trap. *Economica*, 81(321), 18–46.

Gill, I. S., & Kharas, H. (2007). *An East Asian Renaissance: Ideas for Economic Growth*. World Bank.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis.* (8th ed.). Cengage Learning.

Kasikorn Research Center. (2025). *Foreign Tourist Arrivals to Thailand Expected to Drop Amid Multiple Challenges: Focus on Labor Structural Transition* (Current Issue No. 3581).

Khan, H., Khan, S., & Zuojun, F. (2025). Digitalization's divergent impact on FDI inflows: A comparative analysis between advanced and developing countries. *Borsa Istanbul Review*, 25(2), 1–15.

Kusairi, S., Wong, Z. Y., Wahyuningtyas, R., & Sukemi, M. N. (2023). Impact of digitalization and foreign direct investment on economic growth: Learning from developed countries. *Journal of International Studies*, 16(3), 195–209.

Lucas, R. E. (1988). On the Mechanics of Economic Development. *Journal of Monetary Economics*, 22(1), 3–42.

Office of Industrial Economics. (2025). *Report on the industrial economics status Q1/2025 and outlook for Q2/2025*—Ministry of Industry, Thailand.

Perez, C., & Soete, L. (1988). *Catching Up in Technology: Entry Barriers and Windows of Opportunity.* In G. Dosi et al. (Eds.), Technical Change and Economic Theory. Pinter.

Polit, D. F., & Beck, C. T. (2006). The content validity index: Are you sure you know what is being reported? Critique and recommendations. *Research*

in Nursing & Health, 29(5), 489–497.

Rodrik, D. (2016). Premature Deindustrialization. *Journal of Economic Growth*, 21(1), 1–33.

Romer, P. M. (1990). Endogenous Technological Change. *Journal of Political Economy*, 98(5, Part 2), S71–S102.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49–60.

Shih, S. (1992). *The Smile Curve.* Macroview Newsletter.

Solow, R. M. (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 70(1), 65–94.

Solow, R. M. (1987, July 12). *We had Better Watch Out*. New York Times Book Review, 36.

World Bank. (2025). *Thailand Economic Monitor: Navigating the Middle-Income Trap through Digital Skills Transformation.* World Bank Group.

Zhang, D., Masron, T. A., & Lu, X. (2024). Digital transformation and foreign direct investment inflows in emerging economies: Empirical evidence from Asia. *Asia-Pacific Journal of Business*, 15(1), 40–56.

REFORMING ART HISTORY AND THEORY TEACHING IN APPLICATION-ORIENTED UNIVERSITIES: EVIDENCE FROM GUIZHOU QIANNAN COLLEGE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY*

Fu Manying[1] and Dech Boonprajak[2]

[1-2]Shinawatra University, Thailand

Corresponding Author's Email: dech.b@siu.ac.th

Received 10 June 2026; Revised 12 June 2026; Accepted 14 June 2026

Abstract

This study examines the reform of Art History and Theory teaching in application-oriented universities under the background of China's New Liberal Arts initiative. Using Guizhou Qiannan College of Science and Technology as a case study, the research investigates current teaching practices, major challenges, reform strategies, and their effectiveness. A mixed-methods design was employed. Quantitative data were collected from 286 valid student questionnaires and 73 valid teacher questionnaires, while qualitative data were obtained through semi-structured interviews with teachers, students, and industry experts. Descriptive statistics, correlation analysis, multiple linear regression, and thematic analysis were used.

The findings indicate that curriculum-industry practice linkage and student-centered teaching are the strongest predictors of curriculum effectiveness. The regression model explained 49.2% of the variance in learning

Citation:

* Fu Manying and Dech Boonprajak. (2026). Reforming Art History And Theory Teaching In Application-Oriented Universities: Evidence From Guizhou Qiannan College Of Science And Technology. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 628-654.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

outcomes (R^2 = 0.492, $p < 0.001$). Educational technology integration and innovative assessment methods also showed significant positive effects, although their practical implementation remains limited. Interview findings further revealed that local cultural resources and industry collaboration enhance students' engagement and knowledge application.

Based on these findings, a Culture–Technology–Industry integrated teaching model is proposed. The study provides practical guidance for curriculum reform in application-oriented universities, particularly those located in ethnically diverse regions with rich cultural heritage resources.

Keywords: Art History and Theory, Teaching Reform, Application-Oriented University, Industry-Education Integration, Digital Technology, Local Cultural Resources, Guizhou

Introduction

Against the backdrop of China's launch of the "New Liberal Arts" education development strategy in August 2018, higher education has witnessed a paradigm shift emphasizing interdisciplinary integration, practical competency cultivation, and alignment with regional socioeconomic needs (Barnett, 2015). This transformation aligns with global trends in higher education that prioritize employability and contextualized learning, challenging traditional liberal arts curricula to break disciplinary boundaries and enhance real-world relevance. Art history and theory courses, as foundational components of humanities and arts education, play a pivotal role in fostering cultural literacy, critical thinking, and aesthetic awareness. However, in application-oriented universities, these courses often face marginalization due to their perceived theoretical nature and weak linkage to technical skills, a challenge highlighted by Elkins (2022) who noted the lack of pedagogical innovation connecting historical content to contemporary practice in non-research-intensive institutions.

Traditional art history and theory curricula exhibit multiple systemic issues: ambiguous course objectives, outdated content lagging behind industrial developments, monotonous teaching methods overemphasizing historical narration at the expense of cultural contextualization, and rigid, examination-dominated evaluation systems. Despite national policies such as The New Liberal Arts Construction Declaration and Opinions on Strengthening and Improving Aesthetic Education in Schools in the New Era advocating for applied education, many universities continue to adhere to conventional teaching models, resulting in a disconnect between curriculum design, student development needs, and industry demands. Scholars including Donahue and Stuart (2018) have argued that integrating digital tools, collaborative learning, and local cultural resources can address these gaps, while constructivist approaches (Biggs & Tang, 2015) emphasize embedding regional culture and intangible heritage into teaching to support cultural identity and creativity.

Guizhou Qiannan College of Science and Technology, located in one of China's most ethnically diverse regions, serves as a unique case study for exploring such reforms. The region's rich Miao and Dong cultural heritage, including traditions like Miao embroidery, Dong singing, and Tunpu opera, provides valuable resources for curriculum localization. However, the institution faces common challenges inherent to application-oriented universities in underdeveloped regions: limited interdisciplinary faculty expertise, outdated curriculum content, insufficient digital infrastructure, and weak linkage between classroom teaching and real-world applications. These challenges are compounded by the need to balance cultural inheritance with modern industry demands, as local cultural industries such as cultural tourism and intangible heritage protection require graduates with both theoretical knowledge and practical skills.

Although previous studies have explored project-based learning, digital technologies, local cultural resources, and industry collaboration in art

education, most studies examine these factors independently. Few studies have empirically investigated how student-centered teaching, educational technology, curriculum-industry linkage, and innovative assessment jointly influence learning outcomes in Art History and Theory courses, particularly in application-oriented universities located in western ethnic regions of China. Therefore, a significant research gap remains regarding the development and empirical validation of an integrated curriculum reform model suitable for regional cultural contexts.

The research responds to these contextual pressures by addressing the critical need to reform art history and theory courses in application-oriented universities. It seeks to bridge the theory-practice divide, update curriculum content to reflect industrial and cultural developments, and leverage digital technologies and industry collaboration to enhance student engagement and employability. By focusing on Guizhou Qiannan College of Science and Technology, the study aims to develop contextually appropriate solutions that can be generalized to similar institutions in western ethnic regions, contributing to both regional cultural preservation and broader pedagogical innovation in applied higher education.

Objectives

1. To examine the current teaching practices of Art History and Theory courses in an application-oriented university.

2. To analyze the effects of student-centered teaching, educational technology integration, curriculum-industry linkage, and innovative assessment methods on learning outcomes.

3. To develop and validate a practical teaching reform model for Art History and Theory courses.

Literature review

Art History and Theory Education in Application-Oriented Universities

Art History and Theory courses are fundamental components of higher education in the arts, aiming to cultivate students' aesthetic literacy, cultural awareness, historical understanding, and critical thinking abilities. Traditionally, these courses have emphasized the transmission of theoretical knowledge through lecture-based instruction and textual analysis. However, with the rapid transformation of higher education and the increasing demand for application-oriented talent, traditional teaching approaches have been criticized for their limited connection to professional practice and industry needs.

Previous studies have shown that students in art-related disciplines often perceive Art History and Theory courses as highly theoretical and disconnected from creative practice. Elkins (2022) argued that excessive reliance on historical narration may reduce student engagement and limit the practical relevance of art history education. Similarly, Preziosi (2018) emphasized that contemporary art history education should move beyond the simple transmission of historical facts and encourage students to interpret visual culture within broader social, technological, and cultural contexts.

In application-oriented universities, the challenge becomes even more significant because these institutions prioritize practical competencies, employability, and industry engagement. Consequently, Art History and Theory courses are increasingly expected to support students' professional development while preserving their academic and cultural functions. This transformation requires the redesign of curriculum content, teaching strategies, and assessment systems to better align with the characteristics of application-oriented education.

Therefore, exploring effective teaching reform strategies for Art History and Theory courses has become an important issue in contemporary art education research.

Student-Centered Learning, Educational Technology, and Innovative Assessment in Art Education

Student-centered learning has become one of the most influential educational approaches in recent decades. According to Meaningful Learning Theory, students construct knowledge more effectively when they actively participate in learning activities rather than passively receiving information. In art education, student-centered approaches encourage discussion, collaborative projects, visual analysis, and independent exploration of artistic and cultural phenomena.

Several studies have demonstrated that student-centered teaching significantly improves learning motivation, critical thinking, and knowledge retention. Biggs and Tang (2015) suggested that active learning environments promote deeper engagement and stronger learning outcomes compared with traditional lecture-based instruction.

Educational technology has also become an important driver of curriculum innovation. The development of digital humanities, virtual museums, online archives, artificial intelligence, virtual reality (VR), and augmented reality (AR) provides new opportunities for art history teaching. Baharuddin et al. (2020) found that immersive digital technologies increase student engagement and facilitate historical understanding. Hutson and Olsen (2022) further reported that virtual museum experiences improve students' ability to interpret cultural heritage and artistic artifacts.

Assessment reform represents another important dimension of curriculum innovation. Traditional examinations often focus on factual memorization and fail to evaluate practical competencies or critical thinking.

Contemporary research advocates diversified assessment approaches such as project-based assessment, portfolio evaluation, reflective journals, and collaborative presentations. These methods provide a more comprehensive evaluation of students' learning achievements and professional development.

Collectively, existing studies suggest that student-centered learning, educational technology integration, and innovative assessment methods contribute positively to teaching effectiveness and student learning outcomes.

Industry-Education Integration and Local Cultural Resource Empowerment

Industry-education integration has become a central strategy in application-oriented higher education. By establishing partnerships between universities and industry organizations, educational institutions can create authentic learning environments that connect classroom learning with professional practice.

In art education, industry collaboration may include museum projects, cultural heritage conservation programs, creative industry internships, cultural tourism development projects, and community-based artistic activities. Such experiences allow students to apply theoretical knowledge to real-world contexts while simultaneously enhancing professional competencies.

Researchers have increasingly emphasized the educational value of local cultural resources. Hooper-Greenhill (2007) argued that cultural heritage serves as a living educational resource that promotes identity formation and contextual learning. In China, local ethnic cultural resources have been widely recognized as valuable teaching materials for art education reform.

Guizhou Province possesses abundant ethnic cultural heritage resources, including Miao embroidery, Dong architecture, Buyi traditional arts, and Shui cultural practices. These resources provide unique opportunities for integrating cultural inheritance, artistic creativity, and professional training. Previous studies

have demonstrated that embedding local cultural heritage into curriculum design can enhance students' cultural identity, creativity, and social responsibility.

Therefore, the integration of local cultural resources and industry collaboration represents an important pathway for improving the effectiveness of Art History and Theory education in application-oriented universities.

Research Gap and Conceptual Framework

Although previous studies have investigated student-centered learning, educational technology, innovative assessment, industry-education integration, and cultural heritage education, several limitations remain.

First, most existing studies examine these factors independently, with limited attention given to their combined influence on learning outcomes. Second, empirical research focusing specifically on Art History and Theory courses remains relatively limited compared with broader art education research. Third, previous studies have largely concentrated on developed urban regions, while application-oriented universities located in western ethnic minority areas have received comparatively little scholarly attention. Finally, the integration of local cultural resources, educational technology, and industry collaboration into a unified teaching reform model has not been sufficiently explored.

To address these gaps, this study constructs and empirically tests a Culture–Technology–Industry integrated teaching reform model. Specifically, the study examines the effects of student-centered teaching, educational technology integration, curriculum-industry practice linkage, and innovative assessment methods on learning outcomes in Art History and Theory courses at Guizhou Qiannan College of Science and Technology. The proposed framework aims to provide theoretical and practical guidance for curriculum reform in application-oriented universities located in culturally diverse regions.

Methodology

Research Design

This study employed a mixed-methods research design to investigate the reform and innovation of Art History and Theory teaching in application-oriented universities. The mixed-methods approach was selected because it enables the integration of quantitative and qualitative evidence, thereby providing a more comprehensive understanding of curriculum reform processes and outcomes.

The quantitative component examined the relationships between four dimensions of teaching reform—student-centered teaching, educational technology integration, curriculum-industry practice linkage, and innovative assessment methods—and learning outcomes. The qualitative component explored participants' perceptions of curriculum reform, implementation challenges, and future development strategies through semi-structured interviews.

The study adopted Guizhou Qiannan College of Science and Technology as a case study because of its distinctive application-oriented educational mission and rich ethnic cultural context.

Population and Sample

The target population consisted of teachers, students, and industry experts associated with the School of Arts at Guizhou Qiannan College of Science and Technology.

A stratified random sampling method was employed for student and teacher participants to ensure representation across different academic years, majors, and teaching experiences. Purposive sampling was adopted for industry experts due to their specialized knowledge and direct involvement in industry-education collaboration projects.

A total of 290 student questionnaires were distributed, yielding 286 valid responses, representing an effective response rate of 98.62%. Additionally, 80

teacher questionnaires were distributed, of which 73 were valid, resulting in an effective response rate of 91.25%.

For the qualitative phase, semi-structured interviews were conducted with ten participants, including three teachers, five students, and two industry experts. These participants were selected based on their direct involvement in curriculum reform activities.

Research Instruments

Two structured questionnaires were developed for teachers and students respectively. Each questionnaire consisted of three sections: demographic information, teaching reform dimensions, and learning outcome evaluation.

The questionnaires measured four independent variables:

1. Student-centered teaching approach (X1)
2. Educational technology integration (X2)
3. Curriculum-industry practice linkage (X3)
4. Innovative assessment methods (X4)

Learning outcomes (Y) were measured through indicators including teaching effectiveness, student satisfaction, critical thinking development, and knowledge application ability.

All questionnaire items were measured using a five-point Likert scale ranging from 1 (Strongly Disagree) to 5 (Strongly Agree).

Semi-structured interview protocols were designed to collect in-depth information regarding participants' experiences, perceived benefits, implementation challenges, and recommendations related to curriculum reform.

Instrument Validity and Reliability

Content validity was evaluated using the Index of Item-Objective Congruence (IOC) through expert review. All items achieved acceptable validity scores and were retained.

Reliability was assessed using Cronbach's Alpha coefficients. The reliability values for all dimensions exceeded 0.80 for student questionnaires and 0.70 for teacher questionnaires, indicating satisfactory internal consistency.

Construct validity was examined through Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) and Bartlett's Test of Sphericity. The student questionnaire achieved a KMO value of 0.928 ($p < 0.001$), while the teacher questionnaire achieved a KMO value of 0.892 ($p < 0.001$), confirming suitability for factor analysis.

Data Collection

Data collection was conducted between August and December 2025.

Questionnaires were distributed both electronically and in paper format. Prior to participation, respondents were informed about the purpose of the study, confidentiality procedures, and voluntary participation requirements.

Semi-structured interviews were conducted after preliminary quantitative analysis. Each interview lasted approximately 30–45 minutes and was audio-recorded with participant consent. Interview transcripts were subsequently prepared for qualitative analysis.

Data Analysis

Quantitative data were analyzed using SPSS Version 26.0.

The following statistical procedures were employed:

1. Descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) to describe respondent characteristics and variable distributions.

2. Reliability and validity analyses to assess instrument quality.

3. Pearson correlation analysis to examine relationships among variables.

4. Multiple linear regression analysis to determine the influence of teaching reform dimensions on learning outcomes.

5. Independent-samples t-tests and one-way ANOVA to examine differences among demographic groups.

Qualitative interview data were analyzed using thematic analysis. The analysis process included data familiarization, initial coding, theme generation,

theme review, and interpretation. The qualitative findings were used to complement and explain the quantitative results.

Research Ethics

This study adhered to established ethical principles for research involving human participants. Participation was voluntary, and informed consent was obtained from all respondents before data collection. Participants were informed of their right to withdraw at any stage without penalty.

All responses were treated confidentially and used solely for academic research purposes. Personal identifying information was removed during data analysis and reporting to ensure participant anonymity and data protection.

This study adopted a mixed-methods research design to systematically investigate the reform and innovation of teaching models for Art History and Theory courses in application-oriented universities, with Guizhou Qiannan College of Science and Technology as the case study. The design integrated quantitative and qualitative approaches to ensure the comprehensiveness, depth, and credibility of research outcomes, aligning with the complex nature of curriculum reform research in multi-ethnic regional contexts.

The study constructed a structural path model to explore the impact of Teaching Reform and Innovation (TRI) on Learning Outcomes (LO), focusing on four core independent variables (student-centered teaching approach, integration of educational technology, curriculum-industry practice linkage, innovative assessment methods) and four dependent variables (teaching effectiveness, student satisfaction, critical and analytical thinking skills, knowledge application ability). The complete variable system is presented in Table 1.

Table 1. Complete Variable System

Code	Variable Type	Variable Name	Measurement Method	Coding Scheme
X1	Independent	Student-centered Teaching Approach	5-point Likert Scale	1 = Strongly Disagree ~ 5 = Strongly Agree
X2	Independent	Integration of Educational Technology	5-point Likert Scale	Same as above
X3	Independent	Curriculum-Practice Linkage with Industries	5-point Likert Scale	Same as above
X4	Independent	Innovative Assessment Methods	5-point Likert Scale	Same as above
Y1	Dependent	Teaching Effectiveness	Binary Variable	0 = Not significant, 1 = Significant
Y2	Dependent	Student Satisfaction	Binary Variable	0 = Dissatisfied, 1 = Satisfied
Y3	Dependent	Critical and Analytical Thinking Skills	Binary Variable	0 = No improvement, 1 = Significant improvement
Y4	Dependent	Knowledge Application Ability	Binary Variable	0 = Cannot apply, 1 = Can apply

The model hypothesized positive causal relationships between each independent variable and the dependent variables, with validation steps

including data preprocessing, model construction, regression coefficient testing, multicollinearity checks, model fit assessment, and heterogeneity analysis.

Two structured questionnaires were designed for teachers (35 items) and students (35 items), covering basic information, the four independent variable dimensions, and curriculum outcomes. All items used a 5-point Likert scale (1 = Strongly Disagree to 5 = Strongly Agree), with supplementary open-ended questions to enhance data depth. Semi-structured in-depth interviews were conducted with 10 participants (3 teachers, 5 students, 2 industry experts) to explore reform practices, challenges, and suggestions.

Validity was tested using the Index of Item-Objective Congruence (IOC) with expert reviews, ensuring items aligned with research objectives. Reliability was verified via Cronbach's Alpha coefficient; for student questionnaires, all dimensions exceeded 0.8 (Table 2), and for teacher questionnaires, all dimensions exceeded 0.7, indicating high internal consistency. Structural validity was confirmed through KMO and Bartlett tests (student questionnaire KMO = 0.928, $p < 0.001$; teacher questionnaire KMO = 0.892, $p < 0.001$), supporting factor analysis.

Table 2. Reliability Tests (Student Questionnaire)

Dimensions	Number of items	Cronbach alpha value
Student-centered teaching	5	0.881
Integration of educational technology	5	0.863
Curriculum - Industry practice linkage	5	0.865

Dimensions	Number of items	Cronbach alpha value
Innovative assessment methods	5	0.856
Course outcomes and feedback	10	0.903

The research population included faculty, students from the School of Arts at Guizhou Qiannan College of Science and Technology, and industry collaborators. Stratified random sampling was used for students and teachers, while purposive sampling was adopted for industry experts. A total of 290 student questionnaires were distributed, with 286 valid responses (effective rate 98.62%); 80 teacher questionnaires were distributed, with 73 valid responses (effective rate 91.25%). The demographic characteristics of student samples are shown in Table 3.

Table 3. Frequency Statistics of Student Demographic Characteristics

Names	Options	Frequency	Percentage (%)	Cumulative percentage (%)
1. Gender	female	145	50.70	50.70
	male	141	49.30	100.00
2. Grade	Freshman	66	23.08	23.08
	Junior	83	29.02	52.10
	Sophomore	78	27.27	79.37
	Senior	59	20.63	100.00
3. Major	Environmental design	55	19.23	19.23
	Painting	58	20.28	39.51
	Danceology	42	14.69	54.20
	Performance	30	10.49	64.69

Names	Options	Frequency	Percentage (%)	Cumulative percentage (%)
	Visual communication design	57	19.93	84.62
	Music	44	15.38	100.00
4. Have you systematically studied the required courses in art history and theory?	is	286	100.00	100.00
	no	0	0	0
On average, how much time do you spend independently studying art history and theory each week?	3 to 5 hours	107	37.41	37.41
	6-8 hours	92	32.17	69.58
	≤2 hours	51	17.83	87.41
	≥9 hours	36	12.59	100.00
Combined		286	100.0	100.0

Data collection was conducted from August to December 2025. Quantitative data from questionnaires were analyzed using SPSS 26.0, including descriptive statistics, reliability and validity tests, correlation analysis, multiple linear regression analysis, and heterogeneity analysis (ANOVA and t-tests). Qualitative interview data were transcribed verbatim and analyzed via thematic coding using NVivo, with steps including initial coding, theme extraction, and triangulation with quantitative findings to ensure validity.

Results

The average scores of the five core dimensions for students ranged from 3.618 to 4.043, all significantly higher than the theoretical median of 3.0 ($p < 0.001$), indicating overall positive attitudes toward reform. The ranking of satisfaction was: curriculum-industry practice linkage (X3 = 4.043) > student-centered teaching (X1 = 3.961) > integration of educational technology (X2 = 3.803) > innovative assessment methods (X4 = 3.715) > course outcomes and

feedback (Y = 3.618) (Table 4). For teachers, average scores ranged from 3.271 to 3.389, with innovative assessment methods rated highest (X4 = 3.389) and integration of educational technology lowest (X2 = 3.271), reflecting more cautious evaluations from implementers.

Table 4. Descriptive Statistics for Student Questionnaire Dimensions

Name	Sample size	Minimum	Maximum	Average	Standard deviation	Variance	Kurtosis	Skewness	Coefficient of variation (CV)
Student-centered teaching	286	1	5	3.961	0.863	0.744	2.101	-1.397	0.21781
Integration of educational technology	286	1	5	3.803	0.863	0.744	0.571	-0.917	0.22688
Curriculum - Industry practice linkage	286	1.2	5	4.043	0.842	0.71	2.018	-1.514	0.20837

Name	Sample size	Minimum	Maximum	Average	Standard deviation	Variance	Kurtosis	Skewness	Coefficient of variation (CV)
Innovative assessment methods	286	1	5	3.715	0.852	0.725	0.383	-0.755	0.22927
Course outcomes and feedback	286	1.8	4.7	3.618	0.857	0.735	-0.78	-0.728	0.23698

The results indicate that curriculum-industry practice linkage received the highest mean score (M = 4.043), suggesting that students strongly value authentic learning experiences connected with professional practice. In contrast, course outcomes and feedback received the lowest score (M = 3.618), implying that reform efforts have not yet been fully translated into observable learning gains.

Pearson correlation analysis showed significant positive correlations between all independent variables and course outcomes ($p < 0.01$), with the strongest correlations between curriculum-industry practice linkage ($r = 0.498$) and student-centered teaching ($r = 0.496$) with course outcomes. Partial correlation analysis, controlling for confounding variables, confirmed the independent contributions of each dimension (Table 5).

Table 5. Partial Correlation Coefficient Analysis After Controlling for Variables

Variable Pair	Controlled Variables	Partial Correlation Coefficient	Significance (p-value)
X1 and Y	X2, X3, X4	0.381	< 0.001
X2 and Y	X1, X3, X4	0.312	< 0.001
X3 and Y	X1, X2, X4	0.402	< 0.001
X4 and Y	X1, X2, X3	0.273	< 0.001

Group correlation analysis revealed that junior students and those spending 6-8 hours weekly on self-study showed the strongest correlations between reform dimensions and course outcomes. For example, the correlation between curriculum-industry practice linkage and course outcomes was 0.545 for juniors, higher than other grades. For teachers, no significant differences in evaluations were found across teaching experience, title, educational attainment, or course type ($p > 0.05$), indicating consistent recognition of reform direction across diverse teacher groups.

Multiple linear regression analysis ($R^2 = 0.492$, $F = 68.056$, $p < 0.001$) identified student-centered teaching ($\beta = 0.323$, $p < 0.001$) and curriculum-industry practice linkage ($\beta = 0.296$, $p < 0.001$) as the two core drivers of curriculum outcomes, followed by innovative assessment methods ($\beta = 0.230$, $p < 0.001$) and integration of educational technology ($\beta = 0.195$, $p < 0.001$) (Table 6).

Table 6. Summary of Multiple Linear Regression Analysis Results (N=286)

Variable	Non-standardized coefficients (B)	Standard error	Standardized coefficients (Beta)	T	P	VIF	Tolerance
Constant	-0.466	0.251	-	-1.858	0.064	-	-
Student-centered teaching	0.321	0.045	0.323	7.128	0.000	1.136	0.881
Integration of educational technology	0.194	0.047	0.195	4.086	0.000	1.261	0.793
Curriculum - Industry practice linkage	0.301	0.047	0.296	6.371	0.000	1.191	0.840
Innovative evaluation methods	0.231	0.045	0.230	5.104	0.000	1.121	0.892

Variable	Non-standardized coefficients (B)	Standard error	Standardized coefficients (Beta)	T	P	VIF	Tolerance
R^2	0.492			F (4,281)=68.056, p=0.000			
Adjust R^2	0.485						
D-W value	1.976						

The regression results demonstrate that curriculum-industry linkage and student-centered teaching are the strongest predictors of learning outcomes. These findings suggest that authentic learning experiences and active participation contribute more substantially to student development than technological tools alone.

Thematic analysis of interviews identified five core themes: student-centered teaching practice, deep integration of educational technology, curriculum-industry practice linkage, innovative assessment methods, and curriculum outcome feedback. Key qualitative insights included students' strong preference for local cultural cases, teachers' challenges in deep technology integration due to limited training, and industry experts' emphasis on the need for practical skills such as digital tool operation and project planning. Successful practices included project-based learning involving local intangible cultural heritage and multi-stakeholder evaluation systems with industry participation.

Discussion

The findings demonstrate that teaching reform initiatives have produced generally positive outcomes in Art History and Theory courses at Guizhou Qiannan College of Science and Technology. Among the four reform dimensions examined in this study, student-centered teaching and curriculum-industry practice linkage emerged as the strongest predictors of learning outcomes. These findings support the assumptions of Meaningful Learning Theory, which emphasizes that active participation and contextualized learning experiences facilitate deeper understanding and knowledge retention.

The significant influence of student-centered teaching is consistent with previous studies indicating that active learning environments improve students' motivation, engagement, and critical thinking abilities. Traditional lecture-dominated approaches often position students as passive recipients of knowledge. In contrast, student-centered approaches encourage discussion, inquiry, reflection, and collaborative learning, enabling students to construct knowledge independently. The results suggest that when students actively participate in learning activities, they demonstrate higher levels of satisfaction and stronger learning outcomes.

The study also found that curriculum-industry practice linkage exerted the strongest overall effect on course effectiveness. This finding aligns with previous research on application-oriented education, which highlights the importance of connecting theoretical knowledge with authentic professional practice. For Art History and Theory courses, industry collaboration provides opportunities for students to engage with museums, cultural heritage projects, cultural tourism initiatives, and creative industries. Such experiences help students understand the practical value of historical and theoretical knowledge while strengthening their professional competencies.

Although educational technology integration and innovative assessment methods also showed significant positive effects, their influence was comparatively weaker. One possible explanation is that technological tools alone cannot guarantee meaningful learning outcomes unless they are accompanied by appropriate pedagogical design. Similarly, assessment innovation may improve learning experiences, but its effectiveness depends on the degree to which assessment activities are aligned with curriculum objectives and real-world competencies.

An important contribution of this study is its emphasis on local cultural resources as an essential component of curriculum reform. The ethnic cultural heritage of Guizhou, including Miao embroidery, Dong architecture, and Buyi traditional arts, provides valuable educational resources that enrich teaching content and strengthen students' cultural identity. Integrating local cultural resources into curriculum design not only promotes cultural inheritance but also enhances the relevance and authenticity of learning experiences.

Overall, the findings support the effectiveness of the proposed Culture–Technology–Industry integrated teaching model. The model demonstrates that meaningful curriculum reform requires the coordinated interaction of pedagogical innovation, technological support, industry engagement, and cultural resource integration rather than reliance on any single reform strategy.

Recommendations

Based on the findings of this study, several recommendations are proposed for universities, educators, and policymakers seeking to improve Art History and Theory education in application-oriented institutions.

First, universities should strengthen student-centered teaching practices by encouraging collaborative learning, project-based activities, case analysis, and

classroom discussions. Such approaches can increase student engagement and promote the development of critical thinking skills.

Second, educational technology should be integrated more systematically into curriculum design. Digital archives, virtual museums, online exhibitions, artificial intelligence tools, and immersive technologies such as VR and AR should be utilized to enhance students' learning experiences and facilitate access to cultural resources.

Third, stronger partnerships between universities and industry organizations should be established. Museums, cultural heritage institutions, design enterprises, and cultural tourism organizations can provide authentic learning opportunities that connect theoretical knowledge with professional practice.

Fourth, assessment systems should be diversified to better evaluate students' practical competencies. Portfolio assessment, project evaluation, reflective journals, and collaborative presentations should complement traditional examinations to provide a more comprehensive assessment of student learning.

Fifth, local cultural resources should be incorporated into curriculum development. Universities located in ethnically diverse regions should actively utilize local cultural heritage resources to enrich teaching content, strengthen cultural confidence, and promote the preservation of traditional culture.

Finally, policymakers should provide financial and institutional support for curriculum reform initiatives, particularly in application-oriented universities located in underdeveloped regions. Such support can facilitate technological upgrading, faculty development, and industry-education collaboration, thereby improving the overall quality of art education.

References

Ausubel, D. P. (1963). *The psychology of meaningful verbal learning*. Grune & Stratton.

Baharuddin, N. B., Rosli, H., & Juhan, M. S. (2020). Constructivism learning environment by using augmented reality in art history course. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10(8), 12–24. https://doi.org/10.6007/IJARBSS/v10-i8/7497

Barnett, R. (2015). *Higher education: A critical business*. Open University Press.

Biggs, J. B., & Tang, C. (2015). *Teaching for quality learning at university.* (5th ed.). McGraw-Hill Education.

Cheng, M., & Zhou, P. (2022). Path research on enhancing the aesthetic education function of college art courses under the New Liberal Arts. *Art Education Research*, (20), 134–136.

Chen, Y. (2025). Reform and innovation of teaching models for art history and theory courses under the systematization of aesthetic education. *Art Education Research*, (6), 94–96.

Doll, W. E. (2000). *A post-modern perspective on curriculum* (2nd ed.). Teachers College Press.

Donahue, E., & Stuart, M. (2018). Integrating digital tools and local cultural resources in art history education. *Journal of Art Education*, 71(3), 45–53. https://doi.org/10.1080/00219263.2018.1446218

Elkins, J. (2022). Challenges in art history education for non-research-intensive institutions. *Arts Education Policy Review*, 123(2), 89–101. https://doi.org/10.1080/10632913.2021.1998785

Giroux, H. A. (1992). *Border crossings: Cultural workers and the politics of education*. Routledge.

Grumet, M. R. (1990). *Bitter milk: Women and teaching*. Routledge.

He, K. (2006). *Instructional systems design*. Higher Education Press.

Hutson, S., & Olsen, J. (2022). Virtual reality in art history education: Enhancing immersion and comprehension. *SCIRP Journal of Education*, 10(3), 189–196. https://doi.org/10.4236/jedu.2022.103017

Jonassen, D. H. (2007). *Learning to solve problems: A constructivist perspective*. Lawrence Erlbaum Associates.

Li, X. (2021). The impact of blended teaching on the application of postmodern curriculum 4R model. *Journal of Educational Technology & Society*, 24(3), 234–245. https://doi.org/10.14789/ijet.v24i3.1128

Mclellan, H. (1994). Situated learning: Contextual learning in education. *Educational Technology*, 34(10), 7–11.

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2018). *The New Liberal Arts Construction Declaration*. Ministry of Education Press.

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2020). *National Standards for Teaching Quality in Undergraduate Majors – Art Category*. Higher Education Press.

Permata Sari, D., Putri, R. I., & Wulandari, S. (2024). Developing VR-based historical thinking courses using the ASSURE instructional design model. *ScienceDirect Procedia Computer Science,* 219, 1567–1574. https://doi.org/10.1016/j.procs.2023.12.192

Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action.* Basic Books.

Schwab, J. J. (1973). The practical: A language for curriculum. *The School Review*, 81(4), 501–522. https://doi.org/10.1086/443824

Tian, Y. (2023). Research on the reform of fine arts practice courses in colleges and universities under the New Liberal Arts. *Green Packaging*, (1), 39–42.

Wang, M. (2019). Localization exploration of postmodern curriculum theory in Chinese ethnic art education. *Journal of Guizhou Normal University (Social Sciences Edition)*, 37(4), 98–105.

Wei, Y., & Lü, Y. (2021). Construction of an interdisciplinary training system under the concept of New Liberal Arts: Exploration based on the reform and development of the art management major. *Journal of Guangxi Education Institute*, (5), 144–151.

Wu, Z. (2025). Teaching reform of general education courses in art history and theory in the new era. *Journal of Multimedia and Online Teaching in China (Early Edition)*, (2), 213–216.

Zafeiropoulos, V., Gkamas, A., & Fotaris, P. (2024). The V-Lab VR educational application framework. *arXiv Preprint arXiv:2407.07698*. https://doi.org/10.48550/arXiv.2407.07698

Zhou, S., & Wang, M. (2023). Reform and practical strategies of digital media art courses under the New Liberal Arts. *Journal of Hubei Open Vocational College*, (22), 145–147.

แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2*

GUIDELINES FOR SCHOOL INTERNAL EDUCATION QUALITY ASSURANCE SYSTEM BY PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY APPROACH UNDER KALASIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

นภัสกร สอนเสนา[1] และ ลักขณา สริวัฒน์[2]

Napatsakorn Sornsena[1] and Lakkhana Sariwat[2]

[1-2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[1-2]Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67010581031@msu.ac.th

วันที่รับบทความ : 30 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 9 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 11 มิถุนายน 2569

Received 30 May 2026; Revised 9 June 2026; Accepted 11 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 และ 2) เพื่อสร้างและประเมินแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 การวิจัยนี้

Citation:

* นภัสกร สอนเสนา และ ลักขณา สริวัฒน์. (2569). แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 655-671.

Napatsakorn Sornsena and Lakkhana Sariwat. (2026). Guidelines For School Internal Education Quality Assurance System By Professional Learning Community Approach Under Kalasin Primary Educational Service Area Office 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 655-671.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 298 คน ได้มาโดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางฯ โดยศึกษาโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี 3 แห่ง และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified)

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการจำเป็น เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ การประเมินผลและตรวจสอบฯ การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) การติดตามผลฯ การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาฯ และการกำหนดมาตรฐานการศึกษาฯ ตามลำดับ 2. แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 7 แนวทาง 39 วิธีการ โดยผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทาง, การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the current conditions, desirable conditions, and priority needs of the School Internal Education Quality Assurance System under the Kalasin Primary Educational Service Area Office 2, and 2) to construct and evaluate guidelines for the School Internal Education Quality Assurance System using a Professional Learning Community approach under the Kalasin Primary Educational Service Area Office 2. This study employed a mixed-methods research design, divided into two phases. Phase 1 involved 298 school directors and teachers, selected through stratified random sampling, using a rating scale questionnaire. Phase 2 evaluated the guidelines through semi-structured interviews with 3 best-practice schools and an evaluation by 5 experts.

Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index.

The research revealed that: 1. The overall current conditions were at a moderate level, while the desirable conditions were at the highest level. The priority needs, ranked from highest to lowest, were: continuous development of school quality, implementation of the school's educational development plan, assessment and auditing of internal educational quality, preparation of the SAR, monitoring of operational performance, preparation of the school development plan, and determination of the school's educational standards, respectively. 2. The guidelines consist of 7 guidelines and 39 methods, and the overall evaluation by experts indicated that the guidelines' suitability and feasibility were at the highest level.

Keywords: Guidelines Approach, School Internal Education Quality Assurance System, Professional Learning Community

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบดังที่ปรากฏในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่บัญญัติให้การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐต้องจัดให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 47 ยังได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21

แม้การประกันคุณภาพภายในจะเป็นกระบวนการสำคัญที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติพบว่าสถานศึกษาหลายแห่งยังเผชิญความท้าทายในการทำให้ระบบนี้มีความเป็นรูปธรรมและเกิดผลสัมฤทธิ์จริง โดยเฉพาะปัญหาด้านการขาดการมีส่วนร่วมของครู การขาดการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อเชื่อมโยงกับมาตรฐานคุณภาพ เพื่อตอบสนองความท้าทายดังกล่าว แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) จึงถูกนำมาใช้และได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาวิชาชีพครู โดยเน้นการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ร่วมกัน และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เชิงวิชาชีพ (Dufour and others, 2008; Hord and others, 2009) การบูรณาการแนวคิด PLC เข้ากับการประกันคุณภาพภายใน จึงเป็นทางออกสำคัญที่ช่วยเปลี่ยนกระบวนการประเมินหรือการจัดทำรายงานรูปแบบเดิม ให้กลายเป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการปรับปรุงคุณภาพการสอนอย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาในบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า แม้ทางสำนักงานเขตพื้นที่จะให้ความสำคัญกับการส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเข้มแข็งแก่สถานศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในทางปฏิบัติจริงกลับยังพบข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในด้านการขาดมีส่วนร่วมของบุคลากร ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา และข้อจำกัดในการนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาใช้เป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2, 2567) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้การขับเคลื่อนระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในพื้นที่ยังไม่เกิดประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมา ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนากระบวนการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น เพื่อนำไปสู่การสร้างและประเมิน "แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2" โดยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาจะได้แนวทางปฏิบัติที่บูรณาการการทำงานเป็นทีมตามหลัก PLC มาเป็นกลไกขับเคลื่อนการประกันคุณภาพ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพของผู้เรียน พัฒนาศักยภาพของครู

และส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวมให้มีคุณภาพ เกิดความเข้มแข็ง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

2. เพื่อสร้างและประเมินแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพของตนเองให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ระบบนี้อาศัยหลักการบริหารตามวงจรคุณภาพ (PDCA) ซึ่งเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่ายภายในสถานศึกษา จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร ทฤษฎี และหลักการดำเนินงานตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 รวมถึงแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 7 องค์ประกอบ เพื่อนำมาใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการบริหาร

2. การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์

3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา นำแผนสู่การปฏิบัติจริงผ่านโครงการและกิจกรรม

4. การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5. การติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าและนำผลไปปรับปรุง

6. การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) เพื่อสะท้อนคุณภาพผู้เรียนและการบริหารจัดการต่อสาธารณชน

และ 7. การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการผลประเมินเข้าสู่แผนพัฒนาในรอบถัดไป

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การรวมตัวและร่วมใจกันของกลุ่มบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการเรียนการสอน โดยมีกระบวนการทำงานอย่างมืออาชีพจนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร ก่อให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงคุณภาพผู้เรียน จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการ ได้แก่ วิจารณ์ พานิช (2555) วรลักษณ์ ชูกำเนิด เอกรินทร์ สังข์ทองและชวลิต เกิดทิพย์ (2557) วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒผล (2562) Dufour and others (2008) และ Hord and others (2009) ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 6 องค์ประกอบ เพื่อใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่

1. วิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) การกำหนดภาพอนาคตและเป้าหมายความสำเร็จที่สมาชิกยอมรับเป็นทิศทางเดียวกัน

2. ทีมงานร่วมแรงร่วมใจ (Collaborative teamwork) การทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของการช่วยเหลือ สนับสนุน และรับผิดชอบร่วมกัน

3. ภาวะผู้นำร่วม (Shared leadership) การกระจายอำนาจ สนับสนุนให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการปฏิบัติงาน

4. การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ (Professional learning and development) การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์ตรงเพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงาน

5. ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring community) วัฒนธรรมการทำงานที่เปิดเผย ไว้วางใจและเคารพซึ่งกันและกัน

และ 6. โครงสร้างสนับสนุนชุมชน (Supportive structure) การจัดสภาพแวดล้อม ลดความซับซ้อน และจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อเอื้อต่อการดำเนินงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods)โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำนวน 1,455 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำนวน 298 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จำนวน 3 โรงเรียน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางฯ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยประกอบด้วย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสภาพปัจจุบัน ระดับสภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	PNI modified	
1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.19	0.72	มาก	4.76	0.45	มากที่สุด	0.14	7
2. การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา	3.81	0.78	มาก	4.58	0.54	มากที่สุด	0.20	6
3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	2.83	0.78	ปานกลาง	4.60	0.56	มากที่สุด	0.63	2
4. การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา	3.30	0.82	ปานกลาง	4.56	0.57	มากที่สุด	0.38	3
5. การติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	3.46	0.81	ปานกลาง	4.36	0.63	มาก	0.26	5

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	PNI modified	
6. การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR)	3.63	0.80	มาก	4.67	0.51	มากที่สุด	0.29	4
7. การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง	2.57	0.79	ปานกลาง	4.66	0.53	มากที่สุด	0.81	1
เฉลี่ยรวม	3.43	0.93	ปานกลาง	4.59	0.56	มากที่สุด		

ระดับสภาพปัจจุบันของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.43, S.D. = 0.93) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.19, S.D. = 0.72) ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}$ = 2.57, S.D. = 0.79) ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับสภาพที่พึงประสงค์ของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{\mathbf{X}}$ = 4.59, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.76, S.D. = 0.45) องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.36, S.D. = 0.63)

ลำดับความต้องการจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ($PNI_{modified}$ = 0.81) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.63) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.38)

การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ($PNI_{modified}$ = 0.29) การติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา($PNI_{modified}$ = 0.26) การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.20) และการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.14) ตามลำดับ

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.64	0.49	มากที่สุด	4.60	0.50	มากที่สุด
2. การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา	4.43	0.50	มาก	4.40	0.49	มาก
3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.57	0.50	มากที่สุด	4.30	0.46	มาก
4. การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา	4.32	0.47	มาก	4.44	0.50	มาก
5. การติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	4.63	0.48	มากที่สุด	4.53	0.50	มากที่สุด
6. การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR)	4.56	0.50	มากที่สุด	4.64	0.48	มากที่สุด

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
7. การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง	4.60	0.49	มากที่สุด	4.67	0.47	มากที่สุด
รวม	4.54	0.50	มากที่สุด	4.51	0.50	มากที่สุด

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ในด้านความเหมาะสมของแนวทางโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.54, S.D. = 0.50) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.64, S.D. = 0.49) การติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. = 0.48) การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = 0.49) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.57, S.D. = 0.50) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ($\bar{x}$ = 4.56, S.D. = 0.50) การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.43, S.D. = 0.50) และการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.47) ในด้านความเป็นไปได้ของแนวทางโดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.51, S.D. = 0.50) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}$ = 4.67, S.D. = 0.47) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ($\bar{x}$ = 4.64, S.D. = 0.48) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = 0.50) การติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.50) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.44, S.D. = 0.50) การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.49 และการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.46)

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = = 3.43, S.D. = 0.93) และสภาพที่พึงประสงค์ของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.59, S.D. = 0.56) ที่เป็นดังนี้เพราะว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งให้ความสำคัญต่อการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาทุกแห่งที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีมาตรฐานตามจุดหมายของหลักสูตรและความต้องการของสังคม ตลอดจนสร้างความมั่นใจให้กับสังคมโดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วัชรินทร์ ภูมิภาค (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่าสภาพปัจจุบันของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ฐิติพงศ์ ฉิมพลีสวรรค์ (2566) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสงขลา และนิตยา กัลยาณี (2566) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน โดยใช้วงจรคุณภาพของเดมมิ่งสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 พบว่าสภาพการดำเนินการปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ณัฐพล จันทร์พล (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 และ ธนพล วงศ์ฉลาด (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่าสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.54, S.D. = 0.50) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.51, S.D. = 0.50) โดยมีประเด็นสำคัญ คือ 1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำมาตรฐานและจัดประชุมสร้างความตระหนัก โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกำหนดมาตรฐานและค่าเป้าหมายความสำเร็จ 2. การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาควรวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เพื่อนำผลมากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจัดทำแผนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางปฏิบัติ 3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรที่จำเป็น พร้อมทั้งดำเนินการโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชนอย่างสร้างสรรค์ 4. การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการระดับสถานศึกษา ร่วมกันพัฒนาเครื่องมือ และดำเนินการนิเทศติดตามด้วยวิธีการที่หลากหลายบนพื้นฐานความสัมพันธ์เชิงบวก 5. การติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาควรจัดอบรมพัฒนาความรู้ นำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาประยุกต์ใช้ในการประเมิน และรวบรวมผลจัดทำเป็นสารสนเทศ 6. การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) สถนศึกษาควรรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงาน นำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและเผยแพร่ต่อสาธารณชน 7. การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรนำผลประเมินมาปรับปรุงการปฏิบัติงาน และส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรินทร์ ภูมิภาค (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ได้เสนอแนวทางการยกระดับการประกันคุณภาพภายใน 7 องค์ประกอบ ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานไปจนถึงการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ นิตยา กัลยาณี (2566) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน โดยใช้วงจรคุณภาพของเดมมิ่ง

สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 พบว่า แนวทางการดำเนินงานโดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด รวมทั้งสอดคล้องกับ ธนพล วงศ์ฉลาด (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่าการประยุกต์ใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในงานประกันคุณภาพมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดเช่นกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Mohzana et al. (2024) ได้ทำการศึกษาระบบการประกันคุณภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน ที่ระบุถึงกระบวนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน (กำหนดมาตรฐาน ทำแผนที่คุณภาพ จัดทำและดำเนินการตามแผน และประเมินผล) โดยบูรณาการการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ ตลอดจนสอดคล้องกับ Stalmeijer et al. (2022) ได้ศึกษาประเด็นการประกันคุณภาพการศึกษา (Internal Quality Assurance: IQA) ภายในองค์กรการศึกษา ที่เสนอว่าการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ (Quality Culture) ต้องอาศัยการสะท้อนคิด การสนทนาเชิงสร้างสรรค์ และการสร้างชุมชนนักปฏิบัติ (Communities of Practice) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ว่าสภาพปัจจุบันของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็น เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับความต้องการจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) การติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา และการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ตามลำดับ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ควรมีการศึกษาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ให้เข้าใจทุกขั้นตอนอย่างละเอียด ชัดเจน ก่อนการนำแนวทางไปปรับใช้ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 ควรมีการวิจัย ศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ที่มีขนาดแตกต่างกัน 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศ

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561. (2561). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 11 ก หน้า 3* (23 กุมภาพันธ์ 2563).

ณัฐพล จันทร์พล. (2564). การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธนพล วงศ์ฉลาด. (2564). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นิตยา กัลยาณี. (2566). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน โดยใช้วงจรคุณภาพของเดมมิ่งสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วรลักษณ์ ชูกำเนิด เอกรินทร์ สังข์ทองและชวลิต เกิดทิพย์. (2557). *รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย.* Hatyai Academic Journal, 12(2), 123-134. จาก https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HatyaiAcademicJournal/article/view/82548

วัชรินทร์ ภูมิภาค. (2563). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒผล. (2562). *การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC).* ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* กาฬสินธุ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Dufour, R., Dufour, R., & Eaker, R. (2008). *Revisiting Professional Learning Communitis at Work.* Solution Tree Press.

Hord, S. M., Roussin, J., & Sommers, W. A. (2009). *Guiding Professional Learning Communities: Inspiration, Challenge, Surprise, and Meaning*. Corwin.

Mohzana, Arifin, M., Pranawukir, I., Mahardhani, A. J., & Hariyadi, A. (2024). Quality Assurance System in Improving the Quality of Education in School. *MUDIR (Jurnal Manajemen Pendidikan),* 6, 115-123. https://ejournal.Unsuda.ac.id/index.php/mpi/index

Stalmeijer, R. E., Whittingham, J. R. D., Bendermacher, G. W. G., Wolfhagen, I. H. A. P., Dolmans, D. H. J. M., & Sehlbach, C. (2022). Continuous enhancement of educational quality – fostering a quality culture. *Medical Teacher,* 45(1), 6-16. https://doi.org/10.1080/0142159 X.2022.2057285

ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช*

LEARNING LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE TEACHERS' LEARNING MANAGEMENT UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON SI THAMMARAT

ประภาพร วิคบำเพิง[1], อโนทัย ประสาน[2] และ เบญจพร ชนะกุล[3]

Prapaporn Wikabampoeng[1], Anotai Prasan[2] and Benchaporn Chanakul[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[1-3]Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 6755701006@nst.ac.th

วันที่รับบทความ : 17 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 2 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 4 กรกฎาคม 2569

Received 17 June 2026; Revised 2 July 2026; Accepted 4 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการจัดการเรียนรู้ของครู 3) ศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู และ 4) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู จำนวน 338 คน ได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิ และผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตรา

Citation:

* ประภาพร วิคบำเพิง, อโนทัย ประสาน และ เบญจพร ชนะกุล. (2569). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 672-695.

Prapaporn Wikabampoeng, Anotai Prasan and Benchaporn Chanakul. (2026). Learning Leadership Of School Administrators Affecting The Teachers' Learning Management Under The Secondary Educational Service Area Office Nakhon Si Thammarat. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 672-695.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ส่วนประมาณค่า 5 ระดับและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.56) 2) การจัดการเรียนรู้ของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.56) 3) ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้านการบูรณาการ และด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารพัฒนาการทำงานเป็นทีมโดยคำนึงถึงศักยภาพและบทบาทของบุคลากร ใช้กระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ในการบริหารงาน ควบคู่กับการจัดสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเรียนรู้, การจัดการเรียนรู้ของครู, การพัฒนาภาวะผู้นำ

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the learning leadership of school administrators; 2) examine teachers' learning management; 3) investigate the learning leadership of school administrators affecting teachers' learning management; and 4) explore guidelines for developing the learning leadership of school administrators that influence teachers' learning management under the Nakhon Si Thammarat Secondary Educational Service Area Office. The sample consisted of 338 teachers selected through stratified random sampling. Qualitative data were obtained from three school administrators selected through purposive sampling. The research instruments were questionnaire and a structured interview form. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, stepwise multiple regression analysis, and content analysis.

The findings revealed that: 1) the overall level of learning leadership of school administrators was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.56); 2) the overall level of teachers' learning management was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.56); 3) The learning leadership of school administrators in terms of self-directed learning, integration, and the application of technology in operations significantly affected the instructional management of teachers under the Secondary Educational Service Area Office Nakhon Si Thammarat with statistical significance at the .01 level. 4) the guidelines for developing school administrators' learning leadership included promoting teamwork based on personnel potential and roles, applying analytical thinking in administration, providing learning-supportive environments and resources, fostering a learning culture within schools, enhancing creativity, innovation, and information technology utilization, and encouraging integrated learning management.

Keywords: Learning Leadership, Teachers' Learning Management, Leadership Development

บทนำ

นับตั้งแต่ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การดำเนินชีวิตในทุก ๆ วัน ของมนุษย์ทุกคนต้องเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ และเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่ตนประสบอยู่และอีกหลายสิ่งหลายอย่างที่ทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนไป เพื่อก้าวให้ทันโลกที่เปลี่ยนแปลง ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ สำหรับการจัดการการเรียนรู้ได้ให้ความสำคัญในเรื่ององค์ความรู้ทักษะความเชี่ยวชาญและศักยภาพของผู้เรียนที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562, 20) องค์ความรู้ของบุคลากรในองค์การเป็นรากฐานในการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศได้อย่างยั่งยืน องค์การต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง อย่างต่อเนื่องทำให้บุคลากรต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัว และตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง (กานต์สุดา มาฆะศิรานนท์, 2557, 43) องค์การในอนาคตจึงจำเป็นต้องมีบุคลากรที่รอบรู้ในทุกระดับที่สามารถเชื่อมโยง วิเคราะห์และประยุกต์ใช้ความรู้ ให้ตรงกับ

ปัญหาในปัจจุบันมากขึ้น มีทักษะการบริหารจัดการควบคู่กับความรู้เฉพาะด้านของตนเอง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, และคณะ, 2554, 14)

ในการบริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำการเรียนรู้เป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีความสามารถในการเรียนรู้อย่างเท่าทันสถานการณ์เพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษา การเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำการเรียนรู้สูงจึงจะสามารถเป็นต้นแบบในการเรียนรู้ให้แก่ครู และสามารถบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนได้ (รัตน์ดา เลิศวิชัย และธีระ รุญเจริญ, 2560) เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้เพื่อเปิดรับมุมมองและความคิดที่หลากหลายอย่างจริงจัง ต้องอาศัยการทำความเข้าใจและเรียนรู้ปัญหาไปพร้อม ๆ กัน โดยต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมออกแบบวิธีการแก้ปัญหา ผ่านการแลกเปลี่ยนมุมมองบนพื้นฐานความหลากหลายอย่างสร้างสรรค์ จนนำไปสู่ทิศทางและแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกันที่สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ ในปัจจุบันและอนาคต (สมชาย เทพแสง, 2556) บริบทของการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนมีหน้าที่จัดการศึกษาและทำหน้าที่สอน ต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและมีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุถึงผลการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, 23)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ซึ่งมีภารกิจในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด ยังเผชิญปัญหาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรและนโยบายการศึกษา ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งยังไม่ครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็น รวมถึงความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะยังขาดความต่อเนื่อง โดยปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการ ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู การนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ขณะเดียวกัน ครูผู้สอนยังต้องเผชิญกับความท้าทายในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ส่งผลให้ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้มีความแตกต่างกันในแต่ละสถานศึกษา

การศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากผลการวิจัยจะช่วยสะท้อนสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนา เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับการกำหนดนโยบายและวางแผนยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

การทบทวนวรรณกรรม

1. หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) คือ คุณลักษณะ พฤติกรรม กระบวนการ ที่ผู้นำแสดงออกในการใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ต่อผู้ร่วมงานให้เป็นที่ยอมรับ เกิดแรงจูงใจภายใน ในการค้นหาหนทางที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยกระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ สร้างความปรารถนา

ทำให้เกิดความเชื่อถือ เชื่อมั่น ศรัทธา การยอมรับ เพื่อให้ร่วมมือกัน ปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ กมลชนก ธงทอง (2563, 38) ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจที่มีอยู่ในการชักนำหรือโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร หยาดทิพย์ ซีซอง (2564, 21) ได้ให้ความหมายภาวะผู้นำ คือ ความสามารถของบุคคลในการใช้กระบวนการต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือขององค์การ สามารถกระตุ้นและจูงใจให้ผู้อื่นคล้อยตาม เกิดแรงบันดาลใจอย่างมีเหตุผล เห็นด้วยกับเป้าหมายขององค์การ และผู้ตามพยายามหาหนทางลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

2. หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำการเรียนรู้ คือ คุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำที่สนับสนุนการเรียนรู้ให้บรรลุผล โดยการกระตุ้น ชี้นำ สร้างแรงบันดาลใจ ปรับตัวตามสถานการณ์ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก สร้างสิ่งแวดล้อมที่มีพลังต่อการเรียนรู้ ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ในองค์กรและเกิดนวัตกรรม ทำให้มีการเพิ่มสมรรถนะและเพิ่มความสามารถของการเรียนรู้ในอนาคต Yuze Sun (2019, 31) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ เป็นกระบวนการเสริมสร้างการออกแบบ จัดกระทำและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ทรงพลังเพื่อการเรียนรู้และนวัตกรรม กนกอร สมปราชญ์ (2560, 151) อธิบายว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้เป็นอีกกระบวนการเสริมสร้าง ช่วยเหลือ และสนับสนุนการปฏิบัติการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย สร้างสภาพแวดล้อมที่มีพลังเอื้อต่อการเรียนรู้หรือต่อการขยายศักยภาพการเรียนรู้และการเกิดนวัตกรรม ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการกระจาย แบ่งปัน เชื่อมต่อกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก หุ้นส่วน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ศรสวรรค์ พานซ้าย (2564, 92) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ประกอบหลักหลายองค์ประกอบ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การทำงานเป็นทีม มีการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะกับบริบทสภาพแวดล้อม รวมทั้งต้องมีการสะท้อนผลและสะท้อนคิดตลอดเวลา มีความเป็นพลวัตร เพื่อตอบสนองสังคมที่ปรับเปลี่ยนตลอดเวลา

3. หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครู

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญของครูในการนำหลักสูตร การปฏิบัติโดยการจัดกิจกรรมหรือจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ

ความสามารถและเกิดทักษะในการลงมือปฏิบัติ มีเจตคติในทางบวก Hough & Duncan (1970, 144) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมของบุคคลซึ่งมีหลักและเหตุผลใช้ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้และความผาสุก กิจกรรมในแง่มุมต่าง ๆ 4 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตร (Curriculum) 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ (Instruction) 3) ด้านการวัดผล (Measuring) 4) ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (Evaluating) ทิศนา แขมมณี (2562, 4) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด หมายถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นจุดสนใจหรือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุด คือมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งด้านร่างกายสติปัญญา สังคม และอารมณ์ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2559, 2) ได้เสนอแนวคิดว่า การจัดการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ครูต้องมุ่งมั่นในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และความสามารถเต็มศักยภาพ ครูต้องใช้งานวิจัยเป็นงานเสริมเพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะธรรมชาติของผู้เรียนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ หยาดทิพย์ ซีซอง (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร การพัฒนาผู้เรียน และการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ร้อยละ 79.20 ธีร์ ภวังคนันท์ (2565) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการศึกษา พบว่า ด้านการนำตนเองมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ได้แก่ กล้าคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง รมิดา เศรษฐบดี (2566) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้เป็นทีม 2) การนำเทคโนโลยีขั้นสูง มาใช้ในการปฏิบัติงาน 3) ความคิดสร้างสรรค์ 4) สภาพแวดล้อมที่เอื้อ

ต่อการเรียนรู้ 5) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และ 6) การบูรณาการ ต่วนฮัสนะห์ ลาดอ (2567) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

งานวิจัยต่างประเทศ Agharuwhe (2015) ได้ศึกษา การประเมินการจัดการเรียนรู้และยุทธวิธีในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในการยกระดับคุณภาพการศึกษา พบว่า คุณภาพการศึกษาสัมพันธ์กับความสามารถโดยรวมของบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน แวดล้อม Liaquat และคณะ (2021) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำด้านการสอนของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู พบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการสอนผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำด้านการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองของครู Zhang Tao และคณะ (2024) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำทางการศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทที่ศึกษามีการดำเนินภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการสอนของครูโดยตรง และโดยภาพรวมแสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีคุณภาพ อันเป็นผลจากการมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งควบคู่กับการปฏิบัติงานของครูที่มีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู โดยผู้บริหารควรส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนาครู การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่พบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูและคุณภาพการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดและผลการศึกษาดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช จำนวน 71 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 2,774 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช จำนวน 338 คน จำนวนดังกล่าวกำหนดโดยใช้สูตรคำนวณของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ขั้นตอนต่อมาคำนวณสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน แบ่งเป็น 4 ชั้น ได้แก่ เล็ก กลาง ใหญ่ และใหญ่พิเศษ

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นผู้บริหารของสถานศึกษาที่สถานศึกษา/ ผู้บริหาร/ ครู/ บุคลากรทางการศึกษา มีผลงาน/ รางวัล/ วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ด้านการจัดการเรียนรู้ ในระดับชาติขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ประกอบด้วยคำถาม 6 ด้าน เป็นลักษณะคำถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประยุกต์ตามแนวทางของ Likert (1932) และได้กำหนดค่าของคะแนนของช่วงน้ำหนักเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ประกอบด้วยคำถาม 6 ด้าน เป็นลักษณะคำถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประยุกต์ตามแนวทางของ Likert (1932)

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู

2. แบบสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) ได้กำหนดประเด็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) จำนวน 6 ข้อ โดยเปิดช่องว่างผู้ให้ข้อมูลหลักตอบได้อย่างอิสระ

การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1. แบบสอบถาม

1.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักฐาน ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.2 กำหนดกรอบแนวคิด และขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

1.3 สร้างแบบสอบถาม ตามกรอบความคิดและวัตถุประสงค์การวัดตามนิยามศัพท์โดยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

1.4 ดำเนินการนำเสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข

1.5 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence : IOC) พบว่าข้อคำถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

1.6 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูที่ไม่ได้กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนน

รวม วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามแนววิธีของครอนบาค (Cronbach, 1951)

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยได้สังเคราะห์คุณสมบัติและองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของนักวิชาการและนักทฤษฎี สังเคราะห์เป็นตัวแปรที่สำคัญในงานวิจัย

2.2 กำหนดหัวข้อประเด็นที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ และนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ได้พิจารณาความเหมาะสมและความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity)

2.3 ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม

1.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ถึงผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

1.2 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์

1) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยออกแบบฟอร์มแบบสอบถาม ผ่าน Google Form แสดงเป็น QR Code แนบไปพร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการจากแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล จากแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ รายด้านและภาพรวม ซึ่งผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ไปพิจารณากับเกณฑ์ การแปลผลช่วงคะแนนเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ

3. วิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนรู้ของครู โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ รายด้านและภาพรวม ซึ่งผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ไปพิจารณากับเกณฑ์ การแปลผลช่วงคะแนนเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ

4. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยใช้ค่าสถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product - Moment Correlation Coefficient)

5. วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช และสร้างสมการถดถอย เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

6. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยภาพรวม

(n=338)

ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการเรียนรู้เป็นทีม	4.58	0.60	มากที่สุด
2. ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	4.56	0.60	มากที่สุด
3. ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.54	0.62	มากที่สุด
4. ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.56	0.62	มากที่สุด
5. ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน	4.56	0.62	มากที่สุด
6. ด้านการบูรณาการ	4.55	0.60	มากที่สุด
รวม	**4.56**	**0.61**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.56) พิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ($\bar{x}$ = 4.58) รองลงมาคือ ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ($\bar{x}$ = 4.56) ด้านความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{x}$ = 4.56) และด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน ($\bar{x}$ = 4.56) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.54)

2. ผลการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลของการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยภาพรวม

(n = 338)

การจัดการเรียนรู้ของครู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน	4.59	0.56	มากที่สุด
2. ด้านการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล	4.55	0.59	มากที่สุด
3. ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้	4.56	0.60	มากที่สุด
4. ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยี	4.55	0.60	มากที่สุด
5. ด้านการวัดและประเมินผล	4.59	0.57	มากที่สุด

6. ด้านการศึกษาวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้	4.51	0.63	มากที่สุด
รวม	**4.56**	**0.59**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.56) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน ($\bar{x}$ = 4.59) และ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{x}$ = 4.59) รองลงมาคือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.56) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการศึกษาวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.51)

3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สันของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้าน

(n=338)

ภาวะผู้นำการเรียนรู้ (X)	การจัดการเรียนรู้ของครู (Y)						
	การวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล (Y_1)	การกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน (Y_2)	การออกแบบการจัดการเรียนรู้ (Y_3)	การใช้สื่อและเทคโนโลยี (Y_4)	การวัดและประเมินผล (Y_5)	การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (Y_6)	รวม (Y)
การเรียนรู้เป็นทีม (X_1)	.374**	.441**	.418**	.528**	.396**	.536**	.552**
การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (X_2)	.486**	.574**	.585**	.596**	.628**	.580**	.703**
สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (X_3)	.467**	.601**	.533**	.582**	.529**	.561**	.668**
ความคิดสร้างสรรค์ (X_4)	.485**	.577**	.543**	.618**	.555**	.614**	.693**

ภาวะผู้นำการเรียนรู้ (X)	การจัดการเรียนรู้ของครู (Y)						
	การวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล (Y_1)	การกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน (Y_2)	การออกแบบการจัดการเรียนรู้ (Y_3)	การใช้สื่อและเทคโนโลยี (Y_4)	การวัดและประเมินผล (Y_5)	การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (Y_6)	รวม (Y)
การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน (X_5)	.479**	.565**	.534**	.602**	.591**	.573**	.682**
การบูรณาการ (X_6)	.477**	.571**	.582**	.613**	.586**	.603**	.701**
เฉลี่ยรวม (x)	**.531****	**.640****	**.613****	**.681****	**.621****	**.672****	**.768****

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงที่สุด (r_{xy} = .768**) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช เป็นรายด้านพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูง ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน (r_{xy2} = .640**) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ (r_{xy3} = .613**) การใช้สื่อและเทคโนโลยี (r_{xy4} = .681**) การวัดและประเมินผล (r_{xy5} = .621**) และการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (r_{xy6} = .672**) และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ได้แก่ การวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล (r_{xy1} = .531**)

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีอำนาจพยากรณ์การจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช จำนวน 3 ด้าน คือ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้านการบูรณาการ และด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก และตัวแปรที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู

ทั้ง 3 ด้าน สามารถอธิบายความแปรปรวนร่วมต่อการจัดการเรียนรู้ของครู ได้ร้อยละ 60.90 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

5. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยมีผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน โดยเป็นผู้บริหารของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ปรากฏผลดังนี้ 1. ด้านการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารจำเป็นต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจศักยภาพ ความถนัด และบทบาทหน้าที่ของครูและบุคลากร เพื่อให้สามารถมอบหมายงานได้อย่างเหมาะสม ควบคู่กับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม 2. ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ควรเริ่มจากการตระหนักรู้และประเมินบริบทของสถานศึกษา รวมถึงศักยภาพของครูและผู้เรียน เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และติดตามทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา 3. ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในโรงเรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควบคู่กับการสนับสนุนและจัดหาทรัพยากรหรือสื่อการเรียนรู้ใหม่ ๆ รวมถึงการปรับปรุงและซ่อมแซมทรัพยากรเดิมให้พร้อมใช้งาน 4. ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวคิดที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น พร้อมปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทของสถานศึกษา โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบการทำงานเดิม ๆ 5. ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน ควรส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรมีทักษะในการใช้โปรแกรมและเครื่องมือดิจิทัลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้การบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพอย่างรอบด้าน และ 6. ด้านการบูรณาการ ผู้บริหารควรปรับแนวทางการบริหารสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่หลากหลาย และแลกเปลี่ยนแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการทำงานร่วมกันของครูผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จึงทำให้ด้านการเรียนรู้เป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อีกทั้งยังสนับสนุนการพัฒนาตนเอง การใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับสูง ขณะที่ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อาจเกิดจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยสะท้อนว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมภาวะผู้นำการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ต่วนฮัสนะห์ ลาดอ (2567) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับมัลลิกา คำมี (2568) ได้ศึกษาศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ รองลงมาคือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ย

ต่ำที่สุดคือ ด้านการศึกษาวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตร จึงทำให้ด้านการกำหนดเป้าหมายของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อีกทั้งครูใช้การวัดและประเมินผลเพื่อติดตามพัฒนาการของผู้เรียนและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ขณะที่ด้านการศึกษาวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อาจเนื่องมาจากภาระงานและข้อจำกัดด้านเวลา รวมถึงความซับซ้อนของกระบวนการวิจัย อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมครูยังสามารถจัดการเรียนรู้ได้ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงการมุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร กล่อมมะโน และพรเทพ รู้แผน (2564) ได้ศึกษา พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา โดยในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พส สมบูรณ์ (2566) ได้ศึกษา ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช คือ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้านการบูรณาการ และด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน แสดงว่าภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 3 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์ผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสามารถเป็นแบบอย่างในการพัฒนาวิชาชีพของครู ส่งเสริมการบูรณาการความรู้และการทำงานร่วมกัน รวมทั้งสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จึงช่วยพัฒนาศักยภาพครูและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้ภาวะผู้นำการเรียนรู้ทั้งสามด้านร่วมกันพยากรณ์การจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัลลิกา คำมี (2568) ได้ศึกษาศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการ

เรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้เป็นทีม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พส สมบูรณ์ (2566) ได้ศึกษา ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับปานกลางถึงระดับค่อนข้างสูง และทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล และทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ ตามลำดับ และร่วมกันทำนายการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ได้ร้อยละ 44 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช สมารถอภิปรายผลได้ดังนี้

4.1 ด้านการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาศักยภาพ ความถนัด และบทบาทหน้าที่ของครูและบุคลากร เพื่อมอบหมายงานได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งส่งเสริมการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีร์ ภวังคนันท์ (2565) ที่พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ควรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง อันจะนำไปสู่การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักรู้และวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา รวมถึงศักยภาพของครูและผู้เรียน เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ควบคู่กับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและติดตามการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอยู่เสมอ สอดคล้องกับ Agharuwhe (2015) ที่ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับศักยภาพของบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งสอดคล้องกับ Liaquat และคณะ (2021) ที่พบว่า การส่งเสริมภาวะผู้นำด้านการสอนของผู้บริหารมีส่วนช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นและประสิทธิภาพการสอนของครู

4.3 ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของครูและผู้เรียน โดยสนับสนุนการพัฒนาครู การจัดการเรียนการสอน และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถพล ประเสริฐสังข์ (2566) และ Zhang Tao และคณะ (2024) ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพครู การจัดสรรทรัพยากร และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

4.4 ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวคิดที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น และพร้อมปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้แสดงความคิดเห็นและนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ในการพัฒนางาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศมพรัตน์ เจ๊ะบ่าว (2566) ที่พบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะสามารถกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานและการบูรณาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน รวมทั้งสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการสื่อสารภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณณภา มาตทะวงษ์ (2566) ที่เสนอว่าผู้บริหารควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1. ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 2. การจัดการเรียนรู้ของครู โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยก

เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน และด้านการวัดและประเมินผล รองลงมาคือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการศึกษาวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช จำนวน 3 ด้าน คือ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้านการบูรณาการ และด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน โดยส่งผลทางบวกทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเข้าใจและศึกษาแนวทาง การพัฒนาบรรยากาศทั้งด้านกายภาพและจิตวิทยาให้เหมาะสม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูและผู้เรียน รวมทั้งสนับสนุนสื่อ เทคโนโลยี และทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรคิดค้น พัฒนานวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดอบรม/อบรมเชิงปฏิบัติการ พัฒนาทักษะด้านการวิจัย และจัดสรรเวลาและทรัพยากรที่เอื้อต่อการพัฒนา นิเทศ ติดตาม เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ 1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราชและสถานศึกษาในสังกัดควรใช้ผลจากการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนาผู้บริหาร จัดอบรมและสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การบูรณาการองค์ความรู้ และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและจัดการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างเป็นระบบและยั่งยืน **2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 2.1 ควรศึกษาการพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช 2.2 ควรศึกษา ปัจจัยการบริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการวิจัยในชั้นเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช 2.3 ควรศึกษา การบริหารสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราชญ์. (2560). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

กมลชนก ธงทอง. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการ. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กานต์สุดา มาฆะศิรานนท์. (2557). *การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: บริษัทเอ็กซเปอร์เน็ท.

ต่วนฮัสนะห์ ลาดอ. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 35(1), 107–121.

ทิศนา แขมมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีร์ ภวังคนันท์. (2565). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารรุศาสตร์ปัญญา*, 1(2), 35-46.

ปุณณภา มาตทะวงษ์. (2566). สภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 20(1), 240–253.

พส สมบูรณ์. (2566). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2559). *เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ. (2554). *CCPR กรอบคิดใหม่ทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มัลลิกา คำมี. (2568). *ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1*. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 12(3), 132–145.

รมิดา เศรษฐบดี. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

รัตน์ดา เลิศวิชัย และธีระ รุญเจริญ. (2560). องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 17(ฉบับพิเศษ), 669–683.

ศมพรัตน์ เจ๊ะบ่าว. (2566). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนในระบบสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ศรสวรรค์ พานช้าย. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 5(1), 90–103.

สมชาย เทพแสง. (2556). ภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้: รูปแบบของภาวะผู้นำสมัยใหม่. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 10(19), 30–41.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education in Thailand 2018)*. กระทรวงศึกษาธิการ. เรียกใช้เมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/1637

สุภาพร กล่อมมะโน และพรเทพ รู้แผน. (2564). พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วารสารมหาจุฬาวิชาการ*, 8(2), 172–187.

หยาดทิพย์ ซีซอง. (2564). ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อรรถพล ประเสริฐสังข์. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Agharuwhe A. Akiri. (2015). Assessment of instructional and administrative strategies applied by principals to improve academic performance. *International Journal of Educational Administration and Policy Studies,* 6(7), 114–118.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334. https://doi.org/10.1007/BF02310555

Hough, J. B., & Duncan, K. (1970). *Teaching description and analysis.* Addison-West.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Liaquat, A., Shafiq, F., Majid, R., & Ejaz, S. (2021). Teachers' teaching efficiency and performance impacted by school principals' instructional leadership. *Bulletin of Business and Economics*, 10(3), 56–64.

Likert, R. (1932). *A technique for the measurement of attitudes*. *Archives of Psychology*, 22(140), 1–55.

Yuze Sun. (2019). *Developing a program to Enhance Learning Leadership of Private Schools' Administration under the Buriram Provincial Education Office*. Educational Administration and Development Mahasarakham University.

Zhang, T., Castro, R. G., & Bautista, R. G. (2024). Educational leadership practices and teaching performance in selected Chinese schools towards a leadership-driven educational enrichment program. *American Journal of Educational Research*, 12(8), 329–338.

การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมเพื่อการปรับตัวเชิงรุกของประชาชนในวิกฤตค่าครองชีพ: กรณีศึกษาผลกระทบจากความขัดแย้งในภูมิภาคตะวันออกกลาง*

APPLYING THE SEVEN QUALITIES OF A GOOD PERSON (SAPRISSADHAMMA) FOR PROACTIVE ADAPTATION AMIDST THE COST-OF-LIVING CRISIS : A CASE STUDY OF IMPACTS FROM THE MIDDLE EAST CONFLICT

พระครูนิวุตถ์ประชากร[1] และ กิตติพัทธ์ โมราสุข[2]

Phrakru Niwutphachakon[1] and Kittiphat Morasuk[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

[1-2]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Sawan Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: akepathai2@gmail.com

วันที่รับบทความ : 28 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 4 กันยายน 2569; วันตอบรับบทความ : 6 กันยายน 2569

Received 28 June 2026; Revised 4 September 2026; Accepted 6 September 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการปรับตัวเชิงรุกของประชาชนไทยท่ามกลางวิกฤตค่าครองชีพที่รุนแรงในช่วงปี พ.ศ. 2568-2569 ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคตะวันออกกลาง โดยใช้กรอบแนวคิดหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการในการบูรณาการเข้ากับทฤษฎีการปรับตัวเชิงจิตวิทยาและรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ การศึกษาอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากสภาวการณ์โลกที่เกิด

Citation:

* พระครูนิวุตถ์ประชากร และ กิตติพัทธ์ โมราสุข. (2569). การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมเพื่อการปรับตัวเชิงรุกของประชาชนในวิกฤตค่าครองชีพ: กรณีศึกษาผลกระทบจากความขัดแย้งในภูมิภาคตะวันออกกลาง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 696-713.

Phrakru Niwutphachakon and Kittiphat Morasuk. (2026). Applying The Seven Qualities Of A Good Person (Saprissadhamma) For Proactive Adaptation Amidst The Cost-Of-Living Crisis : A Case Study Of Impacts From The Middle East Conflict. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 696-713.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

การชะงักงันของห่วงโซ่อุปทานพลังงานจากการโจมตีโครงสร้างพื้นฐานในอ่าวเปอร์เซียและการปิดกั้นช่องแคบฮอร์มุซ ซึ่งส่งผลให้ราคาน้ำมันและก๊าซธรรมชาติพุ่งสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด ผลการศึกษาพบว่าการปรับตัวเชิงรุก ที่มีรากฐานจากหลักธัมมัญญุตา อัตถัญญุตา อัตตัญญุตา มัตตัญญุตา กาลัญญุตา ปริสัญญุตา และปุคคลปโรปรัญญุตา ช่วยให้ประชาชนสามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาและทุนสำรองของชีวิตเพื่อรับมือกับภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากต้นทุนการผลิตได้อย่างยั่งยืน การรู้จักเหตุและผลของวิกฤตการณ์โลกช่วยลดความตื่นตระหนกและนำไปสู่การวางแผนการเงินล่วงหน้า ในขณะที่การรู้จักตนและประมาณตนช่วยในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ การรู้จักชุมชนและบุคคลยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างทุนทางสังคมเพื่อกระจายความเสี่ยงและพึ่งพาอาศัยกันในระดับฐานราก ซึ่งองค์ความรู้จากการศึกษานี้เสนอว่าการบูรณาการพุทธธรรมเข้ากับพฤติกรรมศาสตร์เป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร พลังงาน และเสถียรภาพทางจิตใจท่ามกลางความผันผวนของโลกยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: สัปปุริสธรรม, การปรับตัวเชิงรุก, วิกฤตค่าครองชีพ, ความขัดแย้งตะวันออกกลาง, พุทธเศรษฐศาสตร์

Abstract

This academic abstract examines the proactive adaptation of the Thai population amidst the severe cost-of-living crisis of 2025–2026, driven by geopolitical conflicts in the Middle East. By integrating the Seven Qualities of a Good Person with modern psychological adaptation and public administration theories, the study analyzes the impact of energy supply chain disruptions specifically attacks on Persian Gulf infrastructure and the blockage of the Strait of Hormuz which triggered a surge in oil and natural gas prices.

The findings indicate that proactive adaptation rooted in these seven principles helps citizens build "intellectual immunity" and life reserves to sustainably counter cost-push inflation. Understanding the causes and effects of global crises reduces panic and fosters proactive financial planning. Self-awareness and moderation optimize the management of limited resources.

Furthermore, social awareness serves as a vital mechanism for building social capital to distribute risk and foster grassroots self-reliance. This research suggests that integrating Buddhist principles with behavioral science is essential for ensuring food and energy security, as well as mental stability, in today's volatile world.

Keywords: Saprissadhamma, Proactive Adaptation, Cost-of-Living Crisis, Middle East Conflict, Buddhist Economics

บทนำ

สถานการณ์ความผันผวนของระเบียบโลกในศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดโดยเฉพาะความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคตะวันออกกลางที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้กลายเป็นปัจจัยหลักที่ส่งแรงสั่นสะเทือนต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระดับสากลและระดับประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความตึงเครียดที่เกิดขึ้นไม่ได้จำกัดวงอยู่เพียงแค่ในพื้นที่ของการสู้รบ แต่ได้แปรสภาพเป็นคลื่นความร้อนทางเศรษฐกิจที่แผ่ขยายเข้าสู่ภาคครัวเรือนในรูปแบบของวิกฤตค่าครองชีพ (เสาวลักษณ์ เขตสูงเนิน, 2569, จุฑาทิพย์ จงวนิชย์ และอาชนัน เกาะไพบูลย์, 2566X สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่พึ่งพาการนำเข้าพลังงานสุทธิในสัดส่วนที่สูง ผลกระทบดังกล่าวส่งผ่านจากราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกไปสู่ต้นทุนการผลิตสินค้าและการบริการทุกประเภทอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อจากฝั่งต้นทุนที่รุกรานกำลังซื้อของประชาชนอย่างรุนแรง การรับมือกับความท้าทายนี้จึงไม่สามารถอาศัยเพียงมาตรการเยียวยาจากภาครัฐที่เป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุได้อีกต่อไป แต่จำเป็นต้องอาศัยกลไกการปรับตัวเชิงรุกของภาคประชาชนที่ตั้งอยู่บนรากฐานของพุทธิปัญญา

หลักสัปปุริสธรรมเจ็ดประการซึ่งเป็นหลักธรรมของสัตบุรุษหรือบุคคลผู้มีปัญญาตามแนวทางพระพุทธศาสนา มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับการสร้างกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการชีวิตท่ามกลางความไม่แน่นอน การประยุกต์หลักธรรมนี้ไม่ใช่เพียงการรักษาจิตใจให้สงบ แต่เป็นการสร้างยุทธศาสตร์การปรับตัวที่มีเหตุผล มีการคาดการณ์ที่แม่นยำ และมีความสมดุลในการใช้ทรัพยากร บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์เจาะลึกถึงกลไกการส่งผ่านผลกระทบจากความขัดแย้งในตะวันออกกลางสู่ค่าครองชีพของไทย และนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมเพื่อเปลี่ยนผ่านประชาชนจากบุคลิกภาพเชิงรับไปสู่การปรับตัว

เชิงรุกที่ยั่งยืน (กฤตยา จรัสพรธัญญา, 2564, อาลิสรา รัตนกุล, 2550)

สถานการณ์ความผันผวนของระเบียบโลกในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคตะวันออกกลางที่ทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจทั้งในระดับโลกและระดับประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความตึงเครียดดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่เพียงพื้นที่ของการสู้รบ แต่ได้ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อระบบเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะการปรับตัวสูงขึ้นของราคาพลังงาน ต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการ และภาวะเงินเฟ้อที่ผลักดันให้ค่าครองชีพของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น สำหรับประเทศไทยซึ่งพึ่งพาการนำเข้าพลังงานในสัดส่วนสูง ผลกระทบจากราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกได้ส่งผ่านมายังต้นทุนการผลิตและการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้กำลังซื้อของครัวเรือนลดลงและเกิดความเปราะบางทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ภายใต้บริบทดังกล่าว การรับมือกับวิกฤตค่าครองชีพไม่อาจอาศัยเพียงมาตรการช่วยเหลือระยะสั้นจากภาครัฐเท่านั้น แต่จำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพในการปรับตัวของประชาชนให้สามารถบริหารจัดการชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางความไม่แน่นอน หลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับบุคคลผู้มีปัญญาในพระพุทธศาสนา จึงเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถประยุกต์ใช้ในการวางแผน การตัดสินใจ และการบริหารทรัพยากรอย่างมีเหตุผล รอบคอบ และสมดุล ไม่เพียงช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจ แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวเชิงรุกต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมเข้ากับการดำเนินชีวิตจึงเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สามารถเผชิญกับวิกฤตค่าครองชีพและความผันผวนของโลกยุคใหม่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

บริบทความขัดแย้งในภูมิภาคตะวันออกกลางและกลไกการส่งผ่านผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ภูมิภาคตะวันออกกลางถือเป็นศูนย์กลางของพลังงานโลกโดยเฉพาะน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติ ความขัดแย้งที่ปะทุขึ้นไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของสงครามระหว่างรัฐหรือการโจมตีของกลุ่มกองกำลังต่างๆ ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่ออุปทานพลังงาน กลไกสำคัญที่สร้างความหวั่นวิตกให้แก่ตลาดโลกคือความเสี่ยงในการปิดช่องแคบฮอร์มุซซึ่งเป็นเส้นทางลำเลียงน้ำมันดิบกว่าหนึ่งในสามของการค้าน้ำมันโลก หากเส้นทางนี้ถูกปิดกั้นเพียงชั่วคราวจะส่งผลให้

ราคาน้ำมันดิบโลกพุ่งสูงขึ้นอย่างไร้การควบคุม

สำหรับการส่งผ่านผลกระทบสู่ประเทศไทยนั้นมีความเปราะบางเป็นพิเศษ เนื่องจากไทยนำเข้าน้ำมันดิบจากตะวันออกกลางสูงถึงร้อยละห้าสิบแปดของการนำเข้าทั้งหมด เมื่อเกิดภาวะช็อกทางพลังงาน ต้นทุนการขนส่งและต้นทุนการผลิตไฟฟ้าในประเทศจะปรับตัวสูงขึ้นทันที ส่งผลให้เกิดภาวะเงินเฟ้อที่กระจายตัวไปยังราคาสินค้าอุปโภคบริโภค ปุ๋ยเคมี และวัสดุก่อสร้าง นอกจากนี้ ความตึงเครียดในทะเลแดงยังบีบบังคับให้เรือขนส่งสินค้าต้องเปลี่ยนเส้นทางไปอ้อมแหลมกู๊ดโฮป ซึ่งเป็นการเพิ่มระยะเวลาและค่าระวางเรือเป็นทวีคูณ กระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของการส่งออกไทยและทำให้สินค้านำเข้ามีราคาสูงขึ้น

ในมิติของค่าครองชีพ ประชาชนต้องเผชิญกับสภาวะรายได้ที่ทรงตัวแต่รายจ่ายพุ่งสูงขึ้น หรือที่เรียกว่าภาวะรวยแต่รายได้แต่ยากจนในทางปฏิบัติ วิกฤตนี้ไม่ได้กระทบเพียงแค่กลุ่มผู้มีรายได้น้อย แต่กำลังลุกลามสู่กลุ่มชนชั้นกลางที่ต้องแบกรับภาระหนี้สินครัวเรือนในระดับสูง การวิเคราะห์ฉากทัศน์ชี้ให้เห็นว่า หากสงครามยืดเยื้อเกินกว่าหกเดือน ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของไทยอาจลดลงถึงร้อยละหนึ่งจุดหนึ่ง และอัตราเงินเฟ้ออาจพุ่งสูงถึงร้อยละสี่จุดห้าหากมาตรการอุดหนุนราคาพลังงานของรัฐหมดขีดความสามารถ

การปรับตัวเชิงรุก: พลวัตแห่งการสร้างโอกาสในสังคมร่วมสมัย

แนวคิดและทฤษฎีการปรับตัวเชิงรุกในสังคมร่วมสมัยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การพยายามรักษาสมดุลของร่างกายและจิตใจตามทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy’s Adaptation Model) เท่านั้น แต่ในมิติทางสังคมศาสตร์และจิตวิทยาองค์การสมัยใหม่ยังมองว่าการปรับตัวคือกระบวนการเชิงรุกที่ซับซ้อนระหว่างบุคคลและสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนตลอดเวลา เมื่อโลกเข้าสู่ยุคแห่งความผันผวน สิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้าไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่กดดันให้มนุษย์ต้องโอนอ่อนตาม แต่กลับเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดกลไกการเผชิญปัญหาที่มีประสิทธิภาพสูงสุดนั่นคือการปรับตัวเชิงรุก ซึ่งมีลักษณะเด่นในการพยายามจัดการสภาพแวดล้อมด้วยความสามารถของตนเองและไม่คล้อยตามแรงบีบบังคับจากภายนอก ผู้ที่มีบุคลิกภาพเชิงรุกจะมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาโอกาสใหม่ ๆ แม้ในยามที่สถานการณ์ดูมืดมนหรือเผชิญกับวิกฤตการณ์ที่คาดไม่ถึง (อาลิสรา รัตนกุล, 2550)

องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การปรับตัวเชิงรุกสัมฤทธิผลประกอบด้วยความเชื่อมั่นในอำนาจภายในตนเอง (Internal Locus of Control) การมีกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth

Mindset) ความฉลาดทางอารมณ์ และความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการกระทำของตนเอง โดยเฉพาะในบริบทของวิกฤตค่าครองชีพและพลวัตทางเทคโนโลยี ประชาชนที่มีการปรับตัวเชิงรุกจะเริ่มจากการยอมรับความจริงผ่านกระบวนการตระหนักรู้ แล้วจึงวิเคราะห์คาดการณ์สถานการณ์ในอนาคตเพื่อวางแผนเชิงกลยุทธ์ให้กับชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการยกระดับทักษะแรงงาน (Upskilling) การปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคสู่ความยั่งยืน หรือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับชุมชนเพื่อสร้างอำนาจต่อรองและแบ่งปันทรัพยากร (กฤตยา จรัสพรธัญญา, 2564, ภูริตา เกิดปรางค์ และสวรยา ธรรมอภิพล, 2561)

นอกจากมิติทางด้านเศรษฐกิจแล้ว การปรับตัวเชิงรุกยังส่งผลโดยตรงต่อทรัพยากรทางจิตเชิงบวก ซึ่งประกอบด้วยความหวัง ความเชื่อมั่น ความยืดหยุ่นทางจิตใจ และการมองโลกในแง่ดี บุคคลที่พัฒนาทรัพยากรเหล่านี้จะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันต่อภาวะความเครียดสะสมได้ดีกว่าบุคคลที่ปรับตัวในลักษณะตั้งรับเพียงอย่างเดียว การปรับตัวเชิงรุกจึงทำหน้าที่เป็นกลไกที่ช่วยลดช่องว่างระหว่างความคาดหวังของสังคมกับความสามารถที่แท้จริงของบุคคล ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตแม้ในภาวะวิกฤต ซึ่งความสอดคล้องนี้ยังเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของคนไทยให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีวุฒิภาวะ

ในภาพรวมทางสังคม การส่งเสริมให้เกิดการปรับตัวเชิงรุกจึงไม่ใช่เพียงเรื่องของทักษะการเอาตัวรอดรายบุคคล แต่เป็นเรื่องของวุฒิภาวะทางปัญญาที่สามารถวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ระดับมหภาค เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือความขัดแย้งระดับโลก เข้ากับผลกระทบระดับครัวเรือนได้อย่างชัดเจน (อาลิสรา รัตนกุล, 2550, ภูริตา เกิดปรางค์ และสวรยา ธรรมอภิพล, 2561)กระบวนการปรับตัวเชิงรุกนี้จะนำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมในการดำเนินชีวิตและการทำงาน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมร่วมสมัยให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนท่ามกลางความท้าทายที่ทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต (กฤตยา จรัสพรธัญญา, 2564)

แนวคิดและทฤษฎีการปรับตัวเชิงรุกในสังคมร่วมสมัยมองว่าการปรับตัวไม่ได้หมายถึงเพียงการรักษาสมดุลของร่างกายและจิตใจเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเชิงรุกที่บุคคลสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ท่ามกลางโลกที่เต็มไปด้วยความผันผวนและความไม่แน่นอน สิ่งเร้าจากภายนอกไม่ได้เป็นเพียงแรงกดดัน แต่ยังเป็นโอกาสให้บุคคลพัฒนากลไกการเผชิญปัญหาและสร้างแนวทางใหม่ในการจัดการกับ

สถานการณ์ ผู้ที่มีการปรับตัวเชิงรุกจะมีความสามารถในการริเริ่ม แสวงหาโอกาส และใช้ศักยภาพของตนเองเพื่อกำหนดทิศทางชีวิต แทนที่จะรอรับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียว การปรับตัวลักษณะนี้อาศัยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง การมีกรอบความคิดแบบเติบโต ความฉลาดทางอารมณ์ และความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการตัดสินใจ ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ วางแผน และกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในบริบทของวิกฤตค่าครองชีพ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ การปรับตัวเชิงรุกจึงครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาทักษะใหม่ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ไปจนถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับครัวเรือนและชุมชน นอกจากนี้ การปรับตัวเชิงรุกยังช่วยเสริมสร้างทรัพยากรทางจิตเชิงบวก เช่น ความหวัง ความเชื่อมั่น ความยืดหยุ่นทางจิตใจ และการมองโลกในแง่ดี ทำให้บุคคลสามารถรับมือกับความเครียดและความกดดันจากสถานการณ์วิกฤตได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตและลดช่องว่างระหว่างความคาดหวังกับศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง ในระดับสังคม การปรับตัวเชิงรุกไม่ใช่เพียงทักษะในการเอาตัวรอดของปัจเจกบุคคล แต่เป็นกระบวนการพัฒนาวุฒิภาวะทางปัญญาที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ระดับโลกกับผลกระทบที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน นำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมในการดำเนินชีวิต การทำงาน และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสังคมที่มีความเข้มแข็ง ยืดหยุ่น และสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนท่ามกลางความท้าทายในอนาคต

สัปปุริสธรรม 7 ประการ: พุทธิปัญญาเพื่อการจัดการวิกฤต

ในกระแสธารของความเปลี่ยนแปลงที่เชี่ยวกรากและเต็มไปด้วยความผันผวนทางเศรษฐกิจ หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ หรือธรรมของสัตบุรุษ ไม่ได้เป็นเพียงข้อปฏิบัติเพื่อความสงบทางจิตวิญญาณเท่านั้น แต่คือชุดของคุณธรรมและพุทธิปัญญาที่ออกแบบมาเพื่อให้บุคคลเป็นผู้รู้เท่าทันโลกและตนเองอย่างถ่องแท้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2564, พระมหาแล ขำสุข, 2558) เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปรับตัวเชิงรุกท่ามกลางวิกฤตค่าครองชีพ หลักธรรมแต่ละข้อจะแปรสภาพเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ลุ่มลึก ช่วยให้ปัจเจกบุคคลสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ วางแผน และลงมือปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเริ่มต้นปรับตัวเชิงรุกต้องอาศัย ธัมมัญญุตา หรือความเป็นผู้รู้จักเหตุ ซึ่งหมายถึงการเข้าใจในหลักการ

ความจริง และกฎเกณฑ์ของสรรพสิ่ง ในมิติเศรษฐกิจร่วมสมัย ประชาชนต้องเป็นผู้มีความรู้รอบในเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดวิกฤต เช่น การทำความเข้าใจว่าความขัดแย้งเชิงภูมิรัฐศาสตร์ส่งผลต่อต้นทุนพลังงานและห่วงโซ่อุปทานอย่างไร การรู้เหตุที่แท้จริงจะช่วยลดความตื่นตระหนกที่ไร้ทิศทางและสร้างความพร้อมในการเผชิญหน้ากับความจริงอย่างมีสติ (ชัย สัญญาวิวัฒน์ และสัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550, พระครูวิทิตพุทธาภิรักษ์, 2560) เมื่อเข้าใจเหตุแล้วย่อมต้องนำไปสู่ อัตถัญญุตา หรือความเป็นผู้รู้จักผล คือการรู้ความมุ่งหมายและคาดการณ์ผลกระทบที่จะตามมาจากเหตุการณ์นั้น ๆ เช่น หากวิเคราะห์ได้ว่าราคาน้ำมันจะทรงตัวในระดับสูงต่อเนื่อง ย่อมต้องประเมินได้ว่าจะส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเพียงใด การรู้จักผลจึงเป็นเสมือนเข็มทิศในการตั้งเป้าหมายการปรับตัวที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง (พระมหาแล ขำสุข, 2558, พระปลัดชัยรัตน์ ปิยสีโล (เกตุสุวรรณ์), 2563)

หัวใจสำคัญของการปรับตัวเชิงรุกที่มั่นคงคือ อัตตัญญุตา หรือความเป็นผู้รู้จักตน การรู้จักฐานะ ภาวะ และขีดความสามารถของตนเองอย่างเที่ยงตรง ในภาวะวิกฤต การสำรวจสถานะทางการเงิน ภาระหนี้สิน และทักษะที่มีอยู่เดิมเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง (ออมมันนี่, 2568, รวดี พานิช และคณะ, 2569) การรู้จักตนจะช่วยให้บุคคลไม่ประเมินตนเองสูงหรือต่ำจนเกินไป นำไปสู่การวางแผนที่ตั้งอยู่บนรากฐานของความจริง ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับ มัตตัญญุตา หรือความเป็นผู้รู้จักประมาณ อันเป็นหัวใจของการบริหารจัดการทรัพยากร มัตตัญญุตาในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการประหยัดอย่างฝืดเคือง แต่คือความพอดีและการใช้สอยอย่างชาญฉลาดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสมดุลกับฐานะภายใต้ข้อจำกัด [พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)] นอกจากนี้ การขับเคลื่อนชีวิตเชิงรุกยังต้องอาศัย กาลัญญุตา หรือความเป็นผู้รู้จักกาล คือการรู้จักจังหวะเวลาที่เหมาะสมในการบริหารจัดการชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเวลาของการออม การลงทุน หรือการแสวงหาความรู้เพื่อเปลี่ยนผ่านอาชีพ กาลัญญุตาช่วยให้ประชาชนสามารถเปลี่ยนเวลาว่างให้เป็นต้นทุนในการพัฒนาตนเอง และรู้ว่าเมื่อใดควรจะอดทนรอหรือเมื่อใดควรจะรุกคืบทางเศรษฐกิจ [พระมหาแล ขำสุข, 2558] ควบคู่ไปกับ ปริสัญญุตา หรือความเป็นผู้รู้จักชุมชน เพราะการปรับตัวในระดับบุคคลจะเข้มแข็งได้ต้องมีการเชื่อมโยงกับสังคม การเข้าใจบริบทของชุมชนช่วยให้เห็นช่องทางการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น การรวมกลุ่มกันซื้อสินค้าหรือการสร้างเครือข่ายแบ่งปันทรัพยากรในระดับท้องถิ่น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2559)

ท้ายที่สุดคือ ปุคคลัญญุตา หรือความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือการรู้จักเลือกคบหาสมาคมและคัดกรองข้อมูลข่าวสาร ในยามที่สังคมเต็มไปด้วยข้อมูลลวงและความเสี่ยง การเลือกรับฟัง

คำแนะนำจากกัลยาณมิตรหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความจริงใจย่อมเป็นเกราะป้องกันความล้มเหลว ปุคคลัญญุตาจึงช่วยให้ประชาชนรู้จักเลือกต้นแบบ และหลีกเลี่ยงบุคคลที่จะชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย เมื่อนำสัปปุริสธรรมทั้ง 7 ประการมาบูรณาการเข้าด้วยกัน จึงไม่ใช่เพียงแค่การรักษาตัวรอด แต่เป็นการสร้าง "วุฒิภาวะทางปัญญา" ที่สามารถเปลี่ยนแรงกดดันจากวิกฤตให้กลายเป็นพลังแห่งการสร้างสรรค์และเติบโตได้อย่างยั่งยืนในโลกปัจจุบัน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2564)

หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้มีปัญญา รู้เท่าทันตนเองและสภาพแวดล้อม สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการปรับตัวเชิงรุกท่ามกลางวิกฤตค่าครองชีพ หลักธรรมแต่ละข้อสามารถทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์สถานการณ์ วางแผน และตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากธัมมัญญุตา คือการรู้จักเหตุหรือเข้าใจปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา เช่น การตระหนักถึงผลกระทบของความขัดแย้งระหว่างประเทศที่ส่งผลต่อราคาพลังงานและต้นทุนการดำรงชีวิต เมื่อเข้าใจสาเหตุแล้วจึงต่อยอดสู่การมีอัตถัญญุตา หรือการรู้จักผล ซึ่งเป็นการประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นและกำหนดเป้าหมายการปรับตัวให้สอดคล้องกับความเป็นจริง จากนั้นจึงอาศัยอัตตัญญุตา หรือการรู้จักตนเอง ด้วยการประเมินฐานะทางเศรษฐกิจ ศักยภาพ ทักษะ และข้อจำกัดของตนอย่างตรงไปตรงมา เพื่อนำไปสู่การวางแผนที่เหมาะสม ควบคู่กับมัตตัญญุตา หรือการรู้จักประมาณ ซึ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะ มีเหตุผล และเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ฟุ่มเฟือยแต่ไม่ถึงกับจำกัดคุณภาพชีวิตเกินความจำเป็น อีกทั้งยังต้องอาศัยกาลัญญุตา หรือการรู้จักกาลเวลา ในการเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการออม การลงทุน การพัฒนาทักษะ หรือการเปลี่ยนแปลงอาชีพ เพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ปริสัญญุตา หรือการรู้จักชุมชน ยังช่วยให้บุคคลสามารถสร้างความร่วมมือกับครอบครัว ชุมชน และเครือข่ายทางสังคมในการแบ่งปันทรัพยากรและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขณะที่ปุคคลัญญุตา หรือการรู้จักบุคคล เป็นการเลือกคบกัลยาณมิตร รับฟังคำแนะนำจากผู้มีความรู้และคัดกรองข้อมูลข่าวสารอย่างรอบคอบ เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงจากข้อมูลที่บิดเบือนหรือการตัดสินใจที่ผิดพลาด เมื่อบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมทั้ง 7 ประการเข้าด้วยกัน จะก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาปัญญาที่ช่วยให้บุคคลสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ วางแผนบริหารจัดการชีวิต ใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม สร้างความร่วมมือกับสังคม และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล อันนำไปสู่การปรับตัวเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ สามารถเปลี่ยน

วิกฤตให้เป็นโอกาส และสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืนท่ามกลางความผันผวนของโลกยุคปัจจุบัน

การบูรณาการธัมมัญญุตาและอัตถัญญุตาเพื่อการวิเคราะห์ทางเลือกเชิงกลยุทธ์

ในท่ามกลางสภาวะเศรษฐกิจร่วมสมัยที่เต็มไปด้วยความผันผวนและซับซ้อน การปรับตัวเชิงรุก (Proactive Adaptation) จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากปราศจากการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณและการมองการณ์ไกลที่แม่นยำ กระบวนการนี้ต้องอาศัยกลไกทางปัญญาที่เข้มแข็งเพื่อเปลี่ยน "ข้อมูลดิบ" ให้กลายเป็น "ยุทธศาสตร์การดำเนินชีวิต" โดยมีหลักสัปปุริสธรรมสองประการแรกคือ ธัมมัญญุตา (การรู้จักเหตุ) และ อัตถัญญุตา (การรู้จักผล) เป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนพุทธิปัญญาเพื่อการบริหารจัดการวิกฤตอย่างเป็นระบบ

ธัมมัญญุตา ในบริบทของวิกฤตค่าครองชีพปัจจุบัน คือการที่ประชาชนต้องยกระดับความรอบรู้ทางการเงินและเศรษฐกิจ (Financial and Economic Literacy) ให้เท่าทันพลวัตของโลก การติดตามข่าวสารความขัดแย้งในภูมิภาคตะวันออกกลางอย่างสม่ำเสมอไม่ใช่เรื่องไกลตัวอีกต่อไป แต่เป็นการทำความเข้าใจว่าความผันผวนของราคาน้ำมันดิบเบรนท์หรือดูไบ คือ "เหตุ" สำคัญที่จะส่งผ่านแรงกดดันมายังค่าครองชีพผ่านค่าไฟฟ้า ขนส่ง และราคาสินค้าอุปโภคบริโภค เมื่อประชาชนเข้าใจหลักแห่งเหตุอย่างถ่องแท้ ย่อมสามารถวางแผนรับมือล่วงหน้าก่อนที่คลื่นกระทบจะมาถึงตัว การรู้เหตุช่วยลดอาการตื่นตระหนก (Panic) และเปลี่ยนมาเป็นการเตรียมความพร้อม (Preparedness) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปรับตัวเชิงรุกที่เน้นการจัดการสภาพแวดล้อมด้วยความสามารถของตนเองมากกว่าการจำนนต่อโชคชะตา (ชัย สัญญาวิวัฒน์ และสัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550, อาลิสรา รัตนกุล, 2550)

ในขณะเดียวกัน อัตถัญญุตา ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือแหลมคมในการประเมินความเสี่ยงและกำหนดทิศทางของ "ผล" ที่จะตามมา ประชาชนที่มีอัตถัญญุตาจะสามารถคาดการณ์ฉากทัศน์ (Scenario) ในอนาคตได้ว่า หากสถานการณ์ความขัดแย้งในตะวันออกกลางขยายวงกว้างจนกระทบต่อเส้นทางขนส่งทางเรือหรือแหล่งผลิตก๊าซธรรมชาติ ผลกระทบในระยะยาวอาจลามไปถึงการขาดแคลนปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เช่น ปุ๋ยและสารเคมีภัณฑ์ที่ประเทศไทยต้องนำเข้าจากพื้นที่ขัดแย้ง การรู้จักผลอย่างถ่องแท้เช่นนี้ช่วยให้ประชาชนเริ่มแสวงหาทางเลือกใหม่เชิงรุกอย่างทันท่วงที เช่น เกษตรกรอาจปรับเปลี่ยนมาใช้สารอินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมีล่วงหน้าเพื่อลดต้นทุนและพึ่งพาตนเอง หรือพนักงานประจำอาจเริ่มพัฒนาทักษะในสาย

งานที่มีความยืดหยุ่นสูง (Resilience Skills) ต่อภาวะเศรษฐกิจที่เปราะบาง (ภูริตา เกิดปรางค์ และสวรยา ธรรมอภิพล, 2561, กฤตยา จรัสพรธัญญา, 2564)

ความสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างธัมมัญญุตาและอัตถัญญุตาจึงเปรียบเสมือนการสร้าง "ระบบเตือนภัยล่วงหน้า" (Early Warning System) ให้กับชีวิต แทนที่จะดำเนินชีวิตอยู่อย่างตื่นตระหนกตามกระแสข่าว ประชาชนจะเปลี่ยนมาอยู่อย่าง "ตื่นรู้" ด้วยการนำข้อมูลจากโลกภายนอกมากลั่นกรองผ่านปัญญาเพื่อสร้างทางเลือกเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง กระบวนการบูรณาการนี้สอดคล้องกับหลัก โยนิโสมนสิการ หรือการรู้จักคิดอย่างถูกวิธีและมีระเบียบ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับตัวที่มีประสิทธิภาพที่สุดในพุทธวิธีและเป็นรากฐานของวุฒิภาวะทางปัญญาในสังคมร่วมสมัย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2564)

นอกจากนี้ การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ผ่านธัมมัญญุตาและอัตถัญญุตายังส่งผลต่อการสร้าง "ทรัพยากรทางจิตเชิงบวก" เมื่อบุคคลสามารถมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างเหตุและผลได้อย่างชัดเจน ความรู้สึกไร้อำนาจจัดการ (Helplessness) จะถูกแทนที่ด้วยความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน (Self-Efficacy) การปรับตัวเชิงรุกจึงไม่ใช่เพียงเรื่องของการประหยัดหรือการหาอาชีพเสริม แต่เป็นเรื่องของการวางตำแหน่งแห่งที่ของตนเองในระบบเศรษฐกิจโลกได้อย่างสง่างาม บุคคลที่สามารถวิเคราะห์ทางเลือกเชิงกลยุทธ์ได้ดีมักจะเป็นผู้ที่สามารถคว้าโอกาสในวิกฤตได้เสมอ เช่น การมองเห็นช่องทางในการสร้างนวัตกรรมจากทรัพยากรท้องถิ่นในช่วงที่สินค้านำเข้ามีราคาสูง (อาลิสรา รัตนกุล, 2550, กฤตยา จรัสพรธัญญา, 2564)

ท้ายที่สุด การบูรณาการหลักธรรมทั้งสองประการนี้เข้ากับการดำเนินชีวิตเชิงรุก จึงเป็นการยืนยันถึงความเท่าทันโลกของพุทธปัญญา ที่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในคัมภีร์ แต่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือวิเคราะห์สถานการณ์โลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างลุ่มลึก ความเข้มแข็งของภาคประชาชนที่เกิดจากการ "รู้เหตุ-รู้ผล" จะกลายเป็นภูมิคุ้มกันระดับมหภาคที่ช่วยพยุงสังคมไทยให้ก้าวผ่านพายุเศรษฐกิจและความไม่แน่นอนของสถานการณ์โลกได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2564, ภูริตา เกิดปรางค์ และสวรยา ธรรมอภิพล, 2561)

การปรับตัวเชิงรุกท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจต้องอาศัยหลักสัปปุริสธรรม 2 ประการ ได้แก่ ธัมมัญญุตา (รู้จักเหตุ) และ อัตถัญญุตา (รู้จักผล) โดยการเข้าใจสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์ผลกระทบ และคาดการณ์แนวโน้มในอนาคต จะช่วยให้ประชาชนสามารถวางแผนปรับตัว และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล ลดความตื่นตระหนก เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส และสร้างภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนท่ามกลางความผันผวนของเศรษฐกิจโลก

อัตตัญญุตาและมัตตัญญุตา: กลไกการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินและพฤติกรรมการบริโภค

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกแล้ว ขั้นตอนต่อมาของการปรับตัวเชิงรุกคือการสำรวจทรัพยากรภายใน อัตตัญญุตาในภาวะวิกฤตค่าครองชีพหมายถึงการทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างละเอียดเพื่อหาจุดอ่อนของโครงสร้างการเงินส่วนบุคคล ประชาชนต้องรู้จักตนเองว่ามีหนี้สินประเภทใดบ้าง มีสภาพคล่องเพียงพอสำหรับการใช้ชีวิตอย่างน้อยหกเดือนหากเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินหรือไม่ การรู้จักตน (อัตตัญญุตา) ยังรวมไปถึงการตระหนักถึงความสามารถและขีดจำกัดของร่างกายและจิตใจ เพื่อไม่ให้การเร่งทำงานหารายได้เสริมนำไปสู่ปัญหาสุขภาพซึ่งจะเป็นต้นทุนในอนาคต

มัตตัญญุตาคือเครื่องมือในการบริหารจัดการทรัพยากรที่ทรงพลังที่สุด ในยุคที่สินค้าราคาแพง การรู้จักประมาณในการบริโภคไม่ใช่เพียงแค่การลดการใช้จ่าย แต่คือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การบริโภคที่เน้นคุณค่ามากกว่ามูลค่า ตัวอย่างเชิงรุกของมัตตัญญุตาคือการปรับโครงสร้างการกินอยู่ เช่น การหันมาทำอาหารทานเองเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มคุณภาพทางโภชนาการ หรือการวางแผนการเดินทางอย่างเป็นระบบเพื่อลดการใช้น้ำมัน มัตตัญญุตาจึงเป็นกลไกที่สร้างความสมดุลระหว่างความต้องการและรายได้ ทำให้บุคคลไม่ตกเป็นทาสของโฆษณาและกระแสนิยมที่กระตุ้นให้เกิดหนี้สินในช่วงวิกฤต (พระครูวิบูลธรรมวรคุณ, 2564) การบูรณาการระหว่างอัตตัญญุตาและมัตตัญญุตาช่วยสร้าง "ภูมิคุ้มกัน" ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บุคคลที่รู้ว่าตนเองมีกำลังเท่าใด (อัตตัญญุตา) และใช้สอยอย่างพอดีกับกำลังนั้น (มัตตัญญุตา) ย่อมสามารถประคองตนให้อยู่รอดได้แม้ในสภาวะที่เศรษฐกิจถดถอย ยิ่งไปกว่านั้น การรู้จักประมาณยังช่วยให้มี "เหลือ" สำหรับการแบ่งปันและสะสมทุนเพื่อสร้างโอกาสใหม่ในอนาคต

กาลัญญุตา ปริสัญญุตา และปุคคลัญญุตา: การสร้างความเข้มแข็งผ่านเครือข่ายและเวลา

ในมิติของการปรับตัวเชิงรุกเชิงสังคม หลักธรรมสามประการสุดท้ายของสัปปุริสธรรมทำหน้าที่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรภายนอกและกาลเวลา โดยเริ่มจาก กาลัญญุตา หรือการรู้จักกาล ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดจังหวะการดำเนินชีวิตอย่างมีกลยุทธ์ ท่ามกลางวิกฤตค่าครองชีพที่พุ่งสูงขึ้นจากปัจจัยภายนอก เช่น ความขัดแย้งเชิงภูมิ

รัฐศาสตร์ในตะวันออกกลาง ประชาชนที่รู้จักกาลจะตระหนักว่าช่วงเวลานี้คือระยะแห่งการประหยัดและสะสมพุทธิปัญญา ไม่ใช่เวลาสำหรับการลงทุนที่มีความเสี่ยงสูงโดยปราศจากข้อมูลที่รอบด้าน การรู้จักกาลยังครอบคลุมไปถึงการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาตนเอง (Self-Development) เช่น การเรียนรู้ทักษะดิจิทัลหรือภาษาต่างประเทศ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับตนเองในตลาดแรงงานที่มีการแข่งขันสูง การบริหารเวลาอย่างชาญฉลาดจึงเป็นจุดเริ่มของการเปลี่ยนผ่านจากบุคลิกภาพเชิงรับที่รอคอยโชคชะตา ไปสู่บุคลิกภาพเชิงรุกที่กำหนดอนาคตด้วยตนเอง (ถวิล อรัญเวศ, 2560)

เมื่อพิจารณาในระดับกลุ่มคน ปริสัญญุตา หรือความรู้จักชุมชน มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้าง "ทุนทางสังคม" (Social Capital) เพื่อเป็นข่ายใยรองรับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ ประชาชนที่รู้จักบริบทของชุมชนจะสามารถรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างอำนาจต่อรองและแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย เช่น การจัดตั้งสหกรณ์อุปโภคบริโภคในระดับหมู่บ้าน การสร้างระบบตลาดนัดสีเขียวเพื่อแลกเปลี่ยนผลผลิตโดยตรง หรือการทำเกษตรแบ่งปันพื้นที่ซึ่งช่วยลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง ปริสัญญุตาจึงช่วยให้ปัจเจกบุคคลในสังคมไม่รู้สึกโดดเดี่ยวท่ามกลางปัญหา แต่สามารถดึงศักยภาพของส่วนรวมมาเกื้อกูลกัน ซึ่งเป็นการลดภาระค่าครองชีพที่มีประสิทธิภาพสูงและยั่งยืนกว่าการดิ้นรนเพียงลำพัง (รวดี พานิช และคณะ, 2569)

ประการสุดท้าย ปุคคลัญญุตา หรือความรู้จักบุคคล ทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันและเข็มทิศในการเลือกปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ท่ามกลางวิกฤตที่ผู้คนเกิดความหวั่นไหว มักจะมีกลุ่มผู้ฉวยโอกาสสร้างข่าวลือหรือชักชวนให้ลงทุนในธุรกิจที่ไม่โปร่งใส เช่น แชร์ลูกโซ่หรือการเก็งกำไรที่เกินจริง ประชาชนที่มีปุคคลัญญุตาจะสามารถแยกแยะและคัดกรอง "กัลยาณมิตร" ออกจากผู้ที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ การรู้จักเลือกรับฟังคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินที่มีจริยธรรม หรือเรียนรู้จากบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวเชิงรุก จะกลายเป็นทางลัดในการแก้ปัญหาที่ชาญฉลาดและปลอดภัย (ถวิล อรัญเวศ, 2560)

โดยสรุป การบูรณาการกาลัญญุตา ปริสัญญุตา และปุคคลัญญุตา เข้าด้วยกัน จึงเป็นการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและปัญญาที่เข้มแข็ง ช่วยให้บุคคลสามารถยืนหยัดอยู่บนความถูกต้อง ถูกที่ และถูกเวลา ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมร่วมสมัยได้อย่างมั่นคง

วิเคราะห์เจาะลึก : ผลกระทบต่อแรงงานและแนวทางการใช้สัปปุริสธรรมในอาชีพ

วิกฤตจากตะวันออกกลางไม่ได้กระทบเพียงแค่ราคาน้ำมัน แต่ยังส่งผลต่อภาคแรงงานไทยอย่างรุนแรง โดยเฉพาะแรงงานที่ทำงานในอิสราเอลและแรงงานในอุตสาหกรรมการส่งออก การปรับตัวเชิงรุกในมิตินี้ต้องอาศัยหลักสัปปุริสธรรมในการตัดสินใจ อัตตัญญุตาต้องทำให้แรงงานตระหนักว่า ทักษะเดิมของตนอาจไม่เพียงพอในโลกที่ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์สร้างความไม่แน่นอนให้กับตลาดงานเดิม แรงงานที่มีการปรับตัวเชิงรุกจะนำหลักกาลัญญุตามาใช้เพื่อรีบพัฒนาทักษะใหม่ (ทักษะใหม่หรือการยกระดับทักษะ) ในช่วงที่งานเดิมยังมั่นคงอยู่ เพื่อสร้างทางเลือกให้กับชีวิต

นอกจากนี้ การประยุกต์ธัมมัญญุตาช่วยให้ผู้ประกอบอาชีพอิสระและเอสเอ็มอีเข้าใจโครงสร้างต้นทุนที่แท้จริง เมื่อเห็น "เหตุ" ว่าต้นทุนวัตถุดิบจะพุ่งสูงขึ้นตามราคาน้ำมันและค่าระวางเรือ การรู้จักผล (อัตถัญญุตา) จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนโมเดลธุรกิจเชิงรุก เช่น การหันมาใช้ทรัพยากรภายในท้องถิ่นแทนการนำเข้า หรือการนำนวัตกรรมพลังงานสะอาดมาใช้เพื่อลดการพึ่งพาน้ำมันในระยะยาว การปรับตัวเชิงรุกเช่นนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้อยู่รอดในช่วงวิกฤต แต่ยังเป็นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน

พฤติกรรมเชิงรุกในอาชีพยังรวมไปถึงการแสวงหาความงอกงามในงาน (ความก้าวหน้าในงาน) บุคคลที่มีความงอกงามในงานจะรับรู้ถึงพลังชีวิตและการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดความสามารถในการปรับตัว เมื่อบุคคลมีสัปปุริสธรรมเป็นเครื่องนำทาง ย่อมทำงานด้วยสติและความรับผิดชอบ (อัตตัญญุตา) รู้จักจัดสรรเวลาในการทำงานและพักผ่อน (กาลัญญุตา) และสามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมงานที่มีความแตกต่างได้อย่างราบรื่น (ปุคคลัญญุตา) ส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้นและมีความมั่นคงในอาชีพท่ามกลางวิกฤต

กลไกการประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินในภาวะค่าครองชีพสูง

ปัญหาหนี้สินครัวเรือนเป็นระเบิดเวลาที่มักจะปะทุขึ้นในช่วงที่ค่าครองชีพพุ่งสูง ประชาชนที่มีการปรับตัวเชิงรุกจะต้องนำหลักสัปปุริสธรรมมาใช้บริหารจัดการหนี้อย่างเร่งด่วน การรู้จักเหตุ (ธัมมัญญุตา) ของการเป็นหนี้ช่วยให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาที่ต้นตอ เช่น หากหนี้เกิดจากการใช้จ่ายเกินตัวเพราะขาดมัตตัญญุตา ก็ต้องเริ่มจากการปรับพฤติกรรมการบริโภค หากหนี้เกิดจากเหตุสุดวิสัยทางเศรษฐกิจ ก็ต้องใช้ปัญญาในการเจรจากับเจ้าหนี้เชิงรุก

(ปุคคลัญญุตา) เพื่อปรับโครงสร้างหนี้ก่อนที่จะกลายเป็นหนี้เสีย

หลักอัตถัญญุตาช่วยให้บุคคลเห็นความสำคัญของการออมเงินฉุกเฉิน ผลของการไม่มีเงินออมในช่วงที่สินค้าแพงจะนำไปสู่การกู้นอกระบบซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยมหาศาล ประชาชนที่มีการปรับตัวเชิงรุกจึงต้องเริ่มรู้จักประมาณ (มัตตัญญุตา) เพื่อให้มีเงินเหลือเก็บอย่างสม่ำเสมอ การประยุกต์ใช้หลักธรรมเหล่านี้ในการบริหารการเงินส่วนบุคคลจะช่วยสร้างเสถียรภาพทางจิตใจ ทำให้บุคคลมี "สติ" ในการแก้ปัญหามากกว่าการใช้ "อารมณ์" หรือความท้อแท้ นอกจากนี้ การรู้จักชุมชน (ปริสัญญุตา) ยังเป็นช่องทางในการแก้ปัญหาหนี้สินผ่านกลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนสวัสดิการชุมชน การที่สมาชิกในชุมชนรู้สถานะของกันและกันและคอยเป็นกัลยาณมิตรในการเตือนสติเกี่ยวกับการใช้จ่าย จะช่วยลดแนวโน้มการเกิดหนี้สินใหม่ที่ไม่จำเป็น การบริหารจัดการหนี้ตามแนวพุทธวิธีจึงเป็นการสร้างความเป็นธรรมและความสงบสุขให้กับทั้งตนเองและสังคมรอบข้าง

บทวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างสัปปุริสธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

วิกฤตค่าครองชีพที่เกิดจากผลกระทบความขัดแย้งในตะวันออกกลางเป็นเพียงบททดสอบหนึ่งของความยืดหยุ่นในสังคมไทย การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมเจ็ดประการไม่ใช่มาตรการชั่วคราว แต่เป็นการสร้างวัฒนธรรมการดำรงชีวิตแบบใหม่ที่เน้นการพึ่งพาตนเองและปัญญา เมื่อประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศมีความรู้เท่าทันเหตุและผล (ธัมมัญญุตา-อัตถัญญุตา) รู้จักประมาณในการใช้ทรัพยากร (มัตตัญญุตา) และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (ปริสัญญุตา) เศรษฐกิจฐานรากของประเทศจะมีความเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันต่อแรงช็อกภายนอกได้ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

การปรับตัวเชิงรุกที่ตั้งอยู่บนสัปปุริสธรรมยังส่งผลดีต่อมิติด้านสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมการบริโภคที่รู้จักประมาณ (มัตตัญญุตา) นำไปสู่การลดขยะและการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการช่วยลดภาระค่าไฟและน้ำมันในระดับครัวเรือนไปพร้อมกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ ในระยะยาว การปรับตัวเชิงรุกด้วยพุทธวิธีนี้จะเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่เศรษฐกิจสีเขียวและสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับสากล

ความท้าทายสำคัญคือการทำให้ประชาชนเข้าถึงและเข้าใจหลักธรรมเหล่านี้ในรูปแบบที่ปฏิบัติได้จริง การนำหลักสัปปุริสธรรมมาสื่อสารผ่านภาษาที่ทันสมัยและใช้กรณีศึกษาจากสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น ความตึงเครียดในตะวันออกกลาง จะช่วยให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าของปัญญาพุทธธรรมในฐานะเครื่องมือการจัดการชีวิตที่ทันสมัย การส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน (ปริสัญญุตา) เกี่ยวกับวิธีการปรับตัวเชิงรุกที่ประสบความสำเร็จจะเป็นการขยายผลของสัปปุริสธรรมจากระดับบุคคลไปสู่ระดับนโยบายสาธารณะได้อย่างเป็นรูปธรรม (ชนะพงษ์ กล้ากสิกิจ, 2562, พระปลัดชัยรัตน์ ปิยสีโล (เกตุสุวรรณ์), 2563)

การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อการปรับตัวเชิงรุกไม่เพียงช่วยให้ประชาชนรับมือกับวิกฤตค่าครองชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังเสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง การใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะ และความรับผิดชอบต่อสังคม อันนำไปสู่ความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ การสื่อสารหลักธรรมในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เชื่อมโยงกับสถานการณ์ร่วมสมัย และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน จะช่วยขยายผลจากการปรับตัวระดับบุคคลสู่การพัฒนาสังคมและนโยบายสาธารณะได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุป

ความขัดแย้งในตะวันออกกลางได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและค่าครองชีพของประเทศไทยผ่านการปรับตัวสูงขึ้นของราคาพลังงาน ต้นทุนการผลิต และภาวะเงินเฟ้อ ทำให้ประชาชนจำเป็นต้องพัฒนาการปรับตัวเชิงรุกเพื่อรับมือกับความไม่แน่นอน โดยอาศัยหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นกรอบในการวิเคราะห์เหตุและผล รู้จักตนเอง ใช้ทรัพยากรอย่างพอประมาณ บริหารเวลา สร้างความร่วมมือกับชุมชน และเลือกคบกัลยาณมิตรอย่างเหมาะสม หลักธรรมดังกล่าวช่วยเสริมสร้างการวางแผน การตัดสินใจ และการบริหารจัดการชีวิตอย่างมีเหตุผล ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาทักษะ การจัดการการเงิน และการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและจิตใจ นอกจากนี้ ยังช่วยสนับสนุนความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน โดยการสื่อสารและประยุกต์ใช้หลักธรรมให้สอดคล้องกับบริบทร่วมสมัยจะช่วยให้ประชาชนสามารถเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาสและดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงท่ามกลางความผันผวนของโลกยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กฤตยา จรัสพรธัญญา. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบเสริมอำนาจกับความสามารถในการปรับตัวด้านอาชีพ โดยมีความงอกงามในงานเป็นตัวแปรส่งผ่าน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทร์เพ็ญ สันตวาจา และคณะ. (2556). *การปรับตัวตามทฤษฎีของรอย.* ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชนะพงษ์ กล้ากสิกิจ. (2562). การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 กับการบริหารงานสมัยใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 2(1), 98.

ชัย สัญญาวิวัฒน์ และสัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *หลักธรรมเพื่อการดำเนินชีวิต.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระครูวิทิตพุทธาภิรักษ์. (2560). กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2559). *พุทธวิธีในการบริหาร.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พุทธวิธีในการสอน.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปลัดชัยรัตน์ ปิยสีโล (เกตุสุวรรณ์). (2563). สัปปุริสธรรม 7: การบริหารงานบุคคล. *วารสาร มจร บาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 9(3), 196–208.

พระมหาแล ขำสุข. (2558). การมีส่วนร่วมของพระสังฆาธิการในการจัดการงบประมาณวัด. ใน *รายงานผลการวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภูริตา เกิดปรางค์ และสวรยา ธรรมอภิพล. (2561). การปรับตัวเชิงรุกของเกษตรกรสวนส้มโอจังหวัดนครปฐม. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 4(2), 21-43.

รวดี พานิช และคณะ. (2569). แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเงินเชิงบวกเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางการเงินของพนักงานชนชั้นกลางไทยวัยใกล้เกษียณ. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 21(1), 30–44.

วิจัยกรุงศรี. (2569, 16 มีนาคม). *วิเคราะห์ผลกระทบจากความตึงเครียดในตะวันออกกลาง.* กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงศรีอยุธยา.

ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ (เอสซีบี อีไอซี). (2569, 7 มีนาคม). *ฉากทัศน์สงครามตะวันออกกลาง หากลามระดับภูมิภาค.* กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2564). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 43). อยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การประเมินคุณภาพการให้บริการของร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*

EVALUATION OF SERVICE QUALITY IN BUBBLE BAR, MUEANG DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE

ปานุวัฒน์ ชัยวงศ์จรัส[1] และ ทิพย์วรรณา งามศักดิ์[2]

Panuwat Chaiwongjarat[1] and Tipvanna Ngarmsak[2]

[1-2]วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

[1-2]College of Graduate Study in Management, Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author's Email: panuwat_@kkumail.com

วันที่รับบทความ : 25 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 5 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 7 กรกฎาคม 2569

Received 25 June 2026; Revised 5 July 2026; Accepted 7 July 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของลูกค้า 2) ประเมินคุณภาพการบริการของร้านด้วยการวิเคราะห์ความสำคัญและผลการปฏิบัติงาน (IPA) 3) ศึกษาความตั้งใจในการเป็นผู้สนับสนุนการแนะนำต่อของลูกค้า และ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพการบริการกับความตั้งใจในการแนะนำต่อ ของร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากลูกค้าที่มาใช้บริการ จำนวน 120 คน ด้วยแบบสอบถามที่พัฒนาจากแนวคิด DINESERV ร่วมกับแนวคิดด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่ม ครอบคลุม 6 ด้าน ใช้มาตรวัด Likert 7 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความสำคัญและผลการปฏิบัติงาน (IPA)

Citation:

* ปานุวัฒน์ ชัยวงศ์จรัส และ ทิพย์วรรณา งามศักดิ์. (2569). การประเมินคุณภาพการให้บริการของร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 714-729.

Panuwat Chaiwongjarat and Tipvanna Ngarmsak. (2026). Evaluation Of Service Quality In Bubble Bar, Mueang District, Khon Kaen Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 714-729.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

การวัดความตั้งใจในการเป็นผู้สนับสนุนการแนะนำต่อ (NPS) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษา พบว่า 1) ลูกค้ามีความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งเกือบทุกด้าน 2) ผลการวิเคราะห์ IPA ชี้ว่าด้านการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าและด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มอยู่ในส่วนเพ่งความสนใจ (Concentrate Here) ซึ่งควรเร่งปรับปรุง 3) ลูกค้าร้อยละ 57.50 จัดอยู่ในกลุ่มผู้สนับสนุน (Promoters) และ 4) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ด้านการเอาใจใส่และความเข้าใจลูกค้า (β = .383) และด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่ม (β = .689) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจในการแนะนำต่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรทั้ง 6 ด้านร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 60.80

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการ, DINESERV, IPA, ความตั้งใจในการแนะนำต่อ

Abstract

This research aimed to: (1) examine customers' expectations and perceptions of service quality; (2) evaluate the restaurant's service quality using Importance–Performance Analysis (IPA); (3) investigate customers' intention to become promoters through recommendations; and (4) examine the influence of perceived service quality on customers' intention to recommend Bubble Bar, Mueang District, Khon Kaen Province. This quantitative study collected data from 120 customers using a questionnaire developed based on the DINESERV model combined with food and beverage quality dimensions, covering six service quality dimensions. A seven-point Likert scale was employed. Data were analyzed using descriptive statistics, Importance–Performance Analysis (IPA), Net Promoter Score (NPS), and multiple regression analysis.

The results revealed that: (1) customers reported very high levels of both expectations and perceptions of service quality across almost all dimensions; (2) IPA indicated that Responsiveness and Food and Beverage Quality were positioned in the "Concentrate Here" quadrant, suggesting that these dimensions

should be prioritized for improvement; (3) 57.50% of the customers were classified as Promoters; and (4) multiple regression analysis showed that Empathy and Customer Understanding (β = .383) and Food and Beverage Quality (β = .689) had significant positive effects on customers' intention to recommend the restaurant ($p < .05$). Collectively, the six service quality dimensions explained 60.80% of the variance in customers' recommendation intention.

Keywords: Service quality, DINESERV, IPA, Intention to recommend

บทนำ

ในปัจจุบันธุรกิจบริการ โดยเฉพาะธุรกิจด้านอาหาร เครื่องดื่ม และสถานบันเทิง ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปสู่การให้ความสำคัญกับประสบการณ์ในการใช้บริการมากกว่าตัวผลิตภัณฑ์เพียงอย่างเดียว คุณภาพการบริการและประสบการณ์ของลูกค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำและการบอกต่อในยุคที่การแข่งขันของธุรกิจบริการทวีความรุนแรงมากขึ้น (Harvard Business Review, 2017)

จังหวัดขอนแก่นถือเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การศึกษา และความบันเทิงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลให้ธุรกิจสถานบันเทิงประเภทบาร์และผับมีการเติบโตต่อเนื่อง ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพการบริการอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความแตกต่างและรักษาลูกค้าในระยะยาว (McKinsey & Company, 2020) เนื่องจากลูกค้าที่ได้รับประสบการณ์การบริการที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปใช้บริการของคู่แข่งได้ง่าย โดยเฉพาะในธุรกิจที่มีทางเลือกจำนวนมาก (Forbes, 2019)

ร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นสถานบันเทิงที่ให้บริการอาหาร เครื่องดื่ม และบรรยากาศสำหรับการสังสรรค์ยามค่ำคืน โดยมุ่งเน้นบรรยากาศที่ทันสมัยและตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม ร้านยังเผชิญความท้าทายด้านคุณภาพการบริการ เช่น ความรวดเร็วในการให้บริการ ความสม่ำเสมอของพนักงาน และการจัดการประสบการณ์โดยรวมของลูกค้า ซึ่งล้วนส่งผลต่อความประทับใจและการกลับมาใช้บริการซ้ำ

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงประยุกต์ใช้แนวคิด DINESERV ของ Stevens, Knutson and Patton (1995) ร่วมกับแนวคิดคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มของ Kumar Rai, Singh, and

Upadhyay (2024) การวิเคราะห์ความสำคัญและผลการปฏิบัติงาน (IPA) ของ Martilla and James (1977) และการวัดความตั้งใจแนะนำต่อด้วย Net Promoter Score (NPS) ของ Reichheld (2003) เพื่อประเมินคุณภาพการบริการของร้านบับเบิลบาร์อย่างเป็นระบบ และระบุประเด็นที่ควรเร่งปรับปรุง อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ พนักงาน ผู้ใช้บริการ และธุรกิจสถานบันเทิงอื่นในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อประเมินคุณภาพการบริการของร้านบับเบิลบาร์ ด้วยการวิเคราะห์ความสำคัญและผลการปฏิบัติงาน (IPA)

3. เพื่อศึกษาความตั้งใจในการเป็นผู้สนับสนุนการแนะนำต่อของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพการบริการกับความตั้งใจในการแนะนำต่อของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานการวิจัย

การรับรู้คุณภาพการบริการของลูกค้ามีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเป็นผู้สนับสนุนการแนะนำต่อร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ให้กับผู้อื่น

การทบทวนวรรณกรรม

1. Stevens, Knutson, and Patton (1995) ได้พัฒนาแบบจำลอง DINESERV ซึ่งเป็นเครื่องมือวัดคุณภาพการบริการที่ออกแบบมาเฉพาะสำหรับธุรกิจร้านอาหาร โดยปรับปรุงมาจากแบบจำลอง SERVQUAL ของ Parasuraman, Zeithaml, and Berry (1988) ให้เหมาะสมกับบริบทของอุตสาหกรรมอาหาร ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) การตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า (Responsiveness) การให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า (Assurance) และการเอาใจใส่และความเข้าใจลูกค้า (Empathy)

2. ด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์หลักที่ลูกค้าคาดหวังโดยตรง ครอบคลุมทั้งรสชาติ ปริมาณ ความคุ้มค่า อุณหภูมิที่เหมาะสม ความหลากหลายของเมนู และเอกลักษณ์เฉพาะตัวของร้าน ในการศึกษานี้ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดของ Kumar Rai, Singh, and Upadhyay (2024) มาบูรณาการกับ DINESERV ทำให้กรอบการประเมินครอบคลุม 6 ด้าน

3. การวิเคราะห์ความสำคัญและผลการปฏิบัติงาน (Importance-Performance Analysis: IPA) Martilla and James (1977) ได้พัฒนาเทคนิคการวิเคราะห์ความสำคัญและผลการปฏิบัติงาน (IPA) เพื่อเปรียบเทียบระหว่างระดับความสำคัญที่ลูกค้าให้กับผลการปฏิบัติงานขององค์กร โดยแบ่งผลการประเมินออกเป็น 4 ส่วน คือ เพ่งความสนใจ (Concentrate Here) ทำดีแล้วรักษาไว้ (Keep Up the Good Work) ลำดับความสำคัญต่ำ (Low Priority) และมีโอกาสลดการลงทุน (Possible Overkill)

4. Reichheld (2003) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้วัด ความตั้งใจในการเป็นผู้สนับสนุนการแนะนำต่อที่เรียกว่า Net Promoter Score (NPS) จากคำถามที่ว่า “ท่านจะแนะนำร้าน/สินค้า/บริการ ของเราให้กับเพื่อนหรือคนรู้จักหรือไม่” โดยมีคะแนนให้ผู้ตอบเลือกคะแนนตั้งแต่ 0 ไปจนถึง 10 โดยที่ 0 หมายถึงลูกค้าไม่มีทางที่จะแนะนำต่อ และ 10 หมายถึงจะแนะนำต่ออย่างแน่นอน และแบ่งกลุ่มลูกค้าเป็นได้ 3 กลุ่มกลุ่มผู้สนับสนุน (Promoters) คะแนน 9 และ 10 กลุ่มเฉยๆ (Passives) คะแนน 7 และ 8 และกลุ่มผู้ไม่สนับสนุน (Detractors) คะแนนตั้งแต่ 0 – 6

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เจษฎากร สุนทองห้าว (2568) และวรพล วิมลสุข (2568) ศึกษาแนวทางการปรับปรุงคุณภาพการบริการของร้านอาหารและเครื่องดื่มในจังหวัดขอนแก่นด้วยกรอบ DINESERV พบว่าลูกค้ามีความคาดหวังและการรับรู้ในระดับสูง กฤษณา อึดใจ, นันทชัย ลาวงค์, สุภาภรณ์ ชาวนาฝ้าย, ศิริพร แก้วสกต และวีรพันธุ์ ศิริฤทธิ์ (2567) พบว่าคุณภาพการบริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังมีผลต่อการตัดสินใจกลับมาใช้บริการซ้ำ Liu and Jang (2023) พบว่าคุณภาพอาหารและการบริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการบอกต่อของลูกค้า และ Kim and Moon (2022) พบว่าด้านการเอาใจใส่ของพนักงานมีอิทธิพลสูงสุดต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าในธุรกิจบาร์และร้านอาหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการสำรวจ ประชากรคือลูกค้าที่มาใช้บริการร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนที่แน่นอนได้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ของ Barlett, Kotrlik, and Higgins (2001) และ Green (1991) สำหรับการวิเคราะห์การถดถอยที่มีตัวแปรอิสระ 6 ตัว (N ≥ 98 คน) จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convinient Sampling) เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม – มีนาคม พ.ศ. 2569

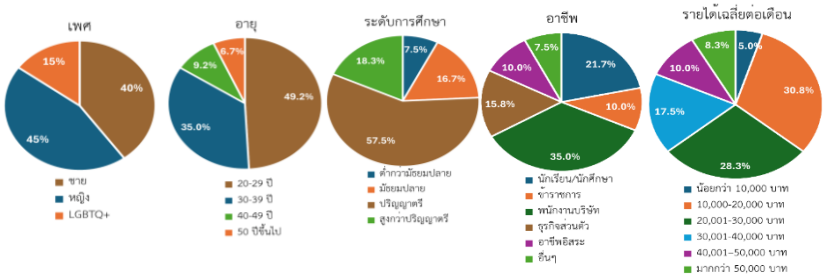
เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามชนิดปลายปิด แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ความคาดหวังในคุณภาพการบริการ ส่วนที่ 3 การรับรู้คุณภาพการบริการ พัฒนาจาก DINESERV ของ Stevens et al. (1995) จำนวน 29 ข้อ ร่วมกับด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มของ Kumar Rai et al. (2024) จำนวน 5 ข้อ รวม 34 ข้อ ใช้มาตรวัด Likert 7 ระดับ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความคาดหวังเท่ากับ 0.893 และของการรับรู้เท่ากับ 0.961 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับดี และส่วนที่ 4 ความตั้งใจในการแนะนำต่อดัดแปลงจาก NPS ของ Reichheld (2003) ใช้มาตรวัด 0 – 10

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ประเมินคุณภาพการบริการด้วย IPA วิเคราะห์ความตั้งใจในการแนะนำต่อด้วย NPS และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม รายละเอียดแสดงในภาพที่ 1

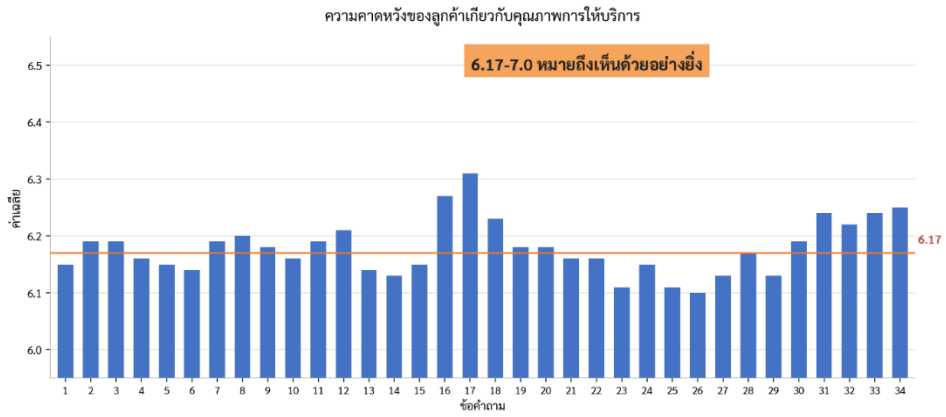
ภาพที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 120 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 45.00 รองลงมาเพศชาย ร้อยละ 40.00 และ LGBTQ+ ร้อยละ 15.00 ส่วนใหญ่มีอายุ 20–29 ปี ร้อยละ 49.20 และ 30–39 ปี ร้อยละ 35.00 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 57.50 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทมากที่สุด ร้อยละ 35.00 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000–20,000 บาท ร้อยละ 30.80

1.2 ผลการศึกษาความคาดหวังของลูกค้าเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการที่มีมาตรฐานการให้บริการที่ดี

ความคาดหวังของลูกค้าต่อคุณภาพการให้บริการของร้านอาหารและเครื่องดื่มมีมาตรฐานการให้บริการที่ดี สามารถแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ 2) ด้านความน่าเชื่อถือ 3) การตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า 4) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า 5) ด้านการเอาใจใส่และความเข้าใจลูกค้า และ 6) ด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่ม รายละเอียดแสดงในภาพที่ 2

ความคาดหวังคุณภาพการบริการของร้านอาหารและเครื่องดื่มที่มีคุณภาพการบริการที่ดี

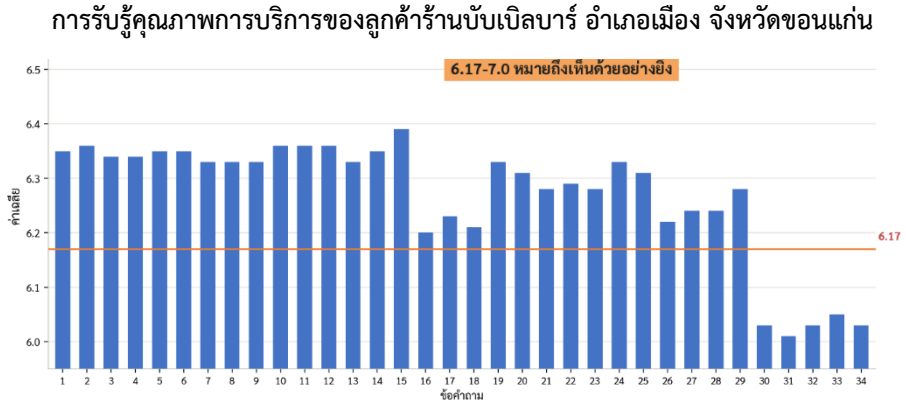
ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงค่าเฉลี่ยความคาดหวังคุณภาพการบริการของร้านอาหารและเครื่องดื่มที่มีคุณภาพการบริการที่ดี

จากภาพที่ 2 ค่าเฉลี่ยความคาดหวังของลูกค้าเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะด้านการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า ลูกค้าคาดหวังให้พนักงานรับออร์เดอร์ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ในด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ลูกค้าคาดหวังบรรยากาศและการตกแต่ง

ร้านที่สวยงามน่าสนใจ ด้านความน่าเชื่อถือ ลูกค้าให้ความสำคัญกับการรักษารสชาติให้คงเดิมและการแจ้งราคาอย่างชัดเจน ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า ลูกค้าต้องการพนักงานที่มีความรู้ความสามารถและสร้างความมั่นใจขณะใช้บริการ ด้านความเข้าใจและเอาใจใส่ ลูกค้าคาดหวังการบริการที่คำนึงถึงความต้องการเฉพาะบุคคล และด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่ม ลูกค้าให้ความสำคัญกับความคุ้มค่า อุณหภูมิที่เหมาะสม และเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเมนู

1.3 ผลการศึกษาการรับรู้คุณภาพการบริการของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ข้อมูลการรับรู้ของลูกค้าต่อคุณภาพการให้บริการของร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แบ่งออกเป็น 6 ด้าน เช่นเดียวกับความคาดหวัง ได้แก่ 1) ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ 2) ด้านความน่าเชื่อถือ 3) ด้านการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า 4) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า 5) ด้านการเอาใจใส่และความเข้าใจลูกค้า และ 6) ด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่ม รายละเอียดแสดงในภาพที่ 3

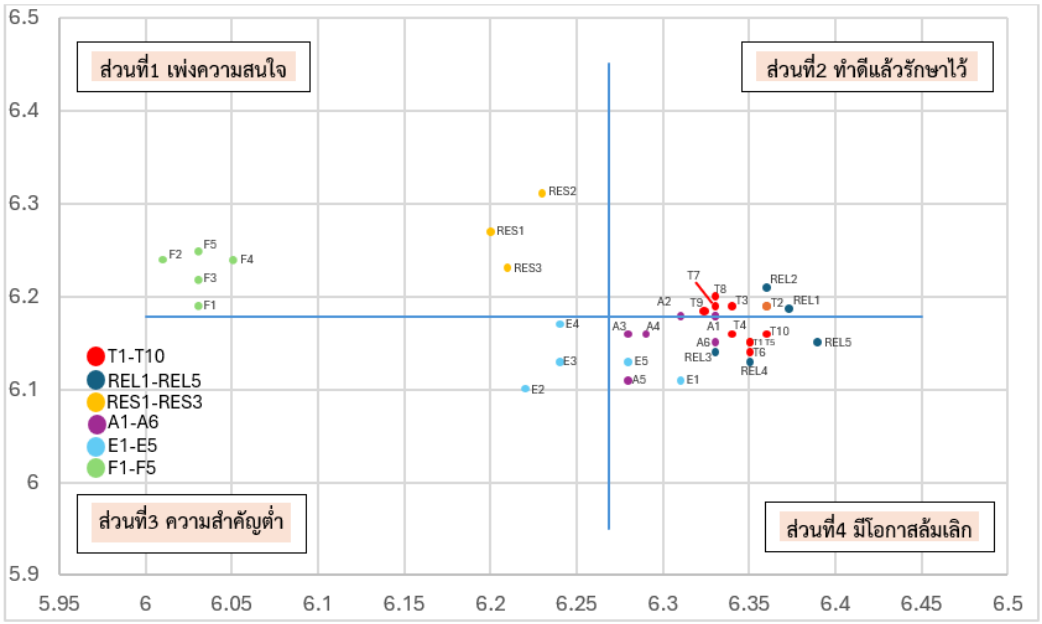

ภาพที่ 3 แผนภูมิแสดงค่าเฉลี่ยการรับรู้คุณภาพการบริการของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

จากภาพที่ 3 ค่าเฉลี่ยการรับรู้ของลูกค้าต่อคุณภาพการให้บริการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ลูกค้ารับรู้ว่าร้านมีบรรยากาศที่เหมาะสม สะอาด สวยงาม และมีพนักงานที่ดูเป็นมืออาชีพ ด้านความน่าเชื่อถือ ลูกค้ามองว่าร้านรักษารสชาติให้คงเดิมและแจ้งราคาชัดเจนตรงไปตรงมา ด้าน

การให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า ลูกค้าให้ความสำคัญกับความสามารถของพนักงานและการบริการที่สร้างความมั่นใจ ในขณะที่ด้านความเข้าใจและใส่ใจลูกค้า ลูกค้ารับรู้ว่าพนักงานให้ความสนใจและเข้าใจความต้องการเฉพาะบุคคลเป็นอย่างดี ส่วนด้านการตอบสนองและด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น โดยด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มต่ำกว่าเกณฑ์เห็นด้วยอย่างยิ่งทุกข้อ สะท้อนให้เห็นว่าเป็นประเด็นที่ร้านบับเบิลบาร์ควรเร่งพัฒนาและปรับปรุงต่อไป

2. ผลการประเมินคุณภาพการให้บริการของร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

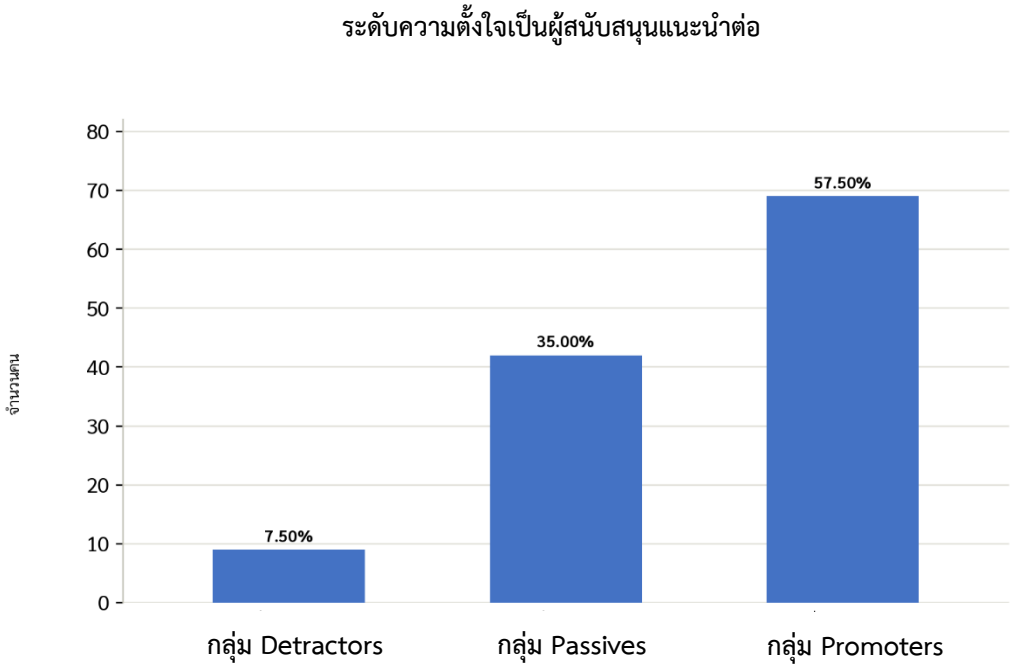
ภาพที่ 4 การประเมินคุณภาพการให้บริการของร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

จากภาพที่ 4 ผลการประเมินคุณภาพการให้บริการของร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้วยเครื่องมือวิเคราะห์ความสำคัญและผลการปฏิบัติงาน (IPA) พบว่า ส่วนที่ 1 เพ่งความสนใจ คือองค์ประกอบที่ลูกค้าให้ความสำคัญสูงแต่ผลการปฏิบัติงานต่ำ ได้แก่ ด้านการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าและด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มทั้งหมด ส่วนที่ 2 ทำดีแล้วรักษาไว้ คือองค์ประกอบที่ลูกค้าให้ความสำคัญสูงและร้านสามารถปฏิบัติได้ดี ได้แก่ ความปลอดภัยและบรรยากาศของร้าน ความสะอาดของห้องน้ำ ช่องทางชำระเงิน การรักษา

รสชาติและการแจ้งราคาสินค้า รวมถึงการรองรับคำขอพิเศษและใบรับรองมาตรฐานสุขาภิบาล ส่วนที่ 3 ลำดับความสำคัญต่ำ คือองค์ประกอบที่ลูกค้าให้ความสำคัญต่ำและผลการปฏิบัติงานของร้านก็อยู่ในระดับต่ำเช่นกัน ได้แก่ การปรับรูปแบบการสื่อสาร การรับฟังข้อเสนอแนะ และช่องทางติดต่อสอบถามหรือสั่งจองล่วงหน้า ส่วนที่ 4 มีโอกาสล้มเลิก คือองค์ประกอบที่ลูกค้าให้ความสำคัญต่ำแต่ผลการปฏิบัติงานของร้านอยู่ในระดับสูง ได้แก่ ป้ายสัญลักษณ์ อุณหภูมิและการระบายอากาศ ระบบเสียงดนตรี ภาชนะ จุดแสดงเมนู นโยบายการให้บริการ และมาตรการด้านสุขอนามัย

3. ผลการศึกษาความตั้งใจในการเป็นผู้สนับสนุนการแนะนำต่อของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ความตั้งใจในการเป็นผู้สนับสนุนการแนะนำต่อของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 120 คน แบ่งตามกลุ่มระดับความตั้งใจสนับสนุนแนะนำต่อ รายละเอียดแสดงในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แผนภูมิแสดงระดับความตังใจเป็นผู้สนับสนุนแนะนำต่อของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

จากภาพที่ 5 พบว่า กลุ่มผู้ไม่สนับสนุน (Detractors) จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50 เป็นกลุ่มลูกค้าที่มีความพึงพอใจต่ำ และมีแนวโน้มที่จะไม่แนะนำร้านให้ผู้อื่น กลุ่มเฉยๆ (Passives) จำนวน 42คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 เป็นกลุ่มลูกค้าที่มีความพึงพอใจระดับกลาง ยังไม่แสดงถึงแรงจูงใจในการแนะนำร้านอย่างชัดเจน กลุ่มผู้สนับสนุน (Promoters) จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 57.50 ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความพึงพอใจสูงและมีแนวโน้มที่จะบอกต่อหรือสนับสนุนร้านอย่างต่อเนื่อง

4. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพการบริการกับความตั้งใจของลูกค้าในการแนะนำร้านบับเบิลบาร์ให้กับผู้อื่น

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพการให้บริการกับความตั้งใจเป็นผู้สนับสนุนแนะนำต่อของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพการบริการกับความตั้งใจเป็นผู้สนับสนุนแนะนำต่อของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

การรับรู้คุณภาพการบริการ	**ความตั้งใจเป็นผู้สนับสนุนแนะนำต่อของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์**				
	B	**SE**	**β**	**t**	**Sig**
ค่าคงที่	-3.150	2.094	-	-1.505	.135
X_1 ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	.052	.124	.025	.415	.679
X_2 ด้านความน่าเชื่อถือ	-.123	.126	-.059	-.971	.334
X_3 ด้านการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า	.180	.136	.080	1.327	.187
X_4 ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า	-.127	.128	-.062	-.993	.323
X_5 ด้านการเอาใจใส่และความเข้าใจลูกค้า	.787	.123	.383	6.377	<0.001
X_6 ด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่ม	1.152	.102	.689	11.328	<0.001
R R^2 Adjust R^2 F VIF Durbin Watson	R = .780, R^2 = .608, Adjust R^2 = .587 F = 29.246 VIF = 1.022–1.112 Durbin Watson = 1.612				

จากตารางที่ 1 สมมติฐานการรับรู้คุณภาพการให้บริการด้านการเอาใจใส่และความเข้าใจลูกค้า (X_5) และด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่ม (X_6) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความ

ตั้งใจเป็นผู้สนับสนุนแนะนำต่อของลูกค้า (Y) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ตัวแปรทั้งสองด้านนี้สามารถร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจของลูกค้าในการแนะนำร้านได้ถึงร้อยละ 60.80 (R^2 = .608)

ดังสมการ $Y = -3.150 + 0.052X_1 - 0.123X_2 + 0.180X_3 - 0.127X_4 + 0.787X_5 + 1.152X_6$ โดยผลการทดสอบค่าความคลาดเคลื่อนด้วยสถิติ Durbin-Watson (1.612) ยืนยันว่าข้อมูลมีความเป็นอิสระต่อกัน (กัลยา วานิชย์บัญชา และรฐิดา วานิชย์บัญชา, 2561) และค่าปัจจัยขยายความแปรปรวน (VIF) อยู่ในช่วง 1.022–1.112 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีปัญหาพหุสัมพันธ์ (Cooper & Schindler, 2006)

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีผลการบริการในระดับสูงเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการและด้านความน่าเชื่อถือที่ร้านดำเนินการได้ดีอยู่แล้ว ยกเว้นด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มที่การรับรู้ยังต่ำกว่าความคาดหวัง ผลนี้สอดคล้องกับ เจษฎากร สุนทองห้าว (2568) และวรพล วิมลสุข (2568) ที่พบว่าลูกค้าธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่มมีความคาดหวังด้านสิ่งที่จับต้องได้และความน่าเชื่อถือในระดับสูงเช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับ กฤษณา อึดใจ และคณะ (2567) ที่ยืนยันว่าคุณภาพการบริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังมีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจกลับมาใช้บริการซ้ำ

2. เพื่อประเมินคุณภาพการบริการของร้านบับเบิลบาร์ ด้วยการวิเคราะห์ความสำคัญและผลการปฏิบัติงาน (IPA) พบว่า ลูกค้าร้านบับเบิลบาร์มีความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการผลการวิเคราะห์ IPA ชี้ว่าด้านการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าและด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มเป็นจุดที่ลูกค้าให้ความสำคัญสูงแต่ร้านยังทำได้ต่ำกว่าความคาดหวัง สอดคล้องกับ วรพล วิมลสุข (2568) ที่พบว่าความรวดเร็วในการให้บริการและคุณภาพอาหารเป็นจุดที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ และ Nguyen and Nguyen (2024) ที่พบว่าการตอบสนองและการเอาใจใส่เป็นปัจจัยที่ลูกค้าในธุรกิจบาร์ให้ความสำคัญมากที่สุด

3. เพื่อศึกษาความตั้งใจในการเป็นผู้สนับสนุนการแนะนำต่อของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์ พบว่า ด้านความตั้งใจในการแนะนำต่อ ลูกค้าส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มผู้สนับสนุน (Promoters) สะท้อนว่าร้านได้รับการยอมรับในระดับดี อย่างไรก็ตาม กลุ่มเฉย ๆ (Passives) ยังมีสัดส่วนสูง

ถึงร้อยละ 35.00 แสดงให้เห็นว่ายังมีโอกาสพัฒนาได้อีกมาก สอดคล้องกับ กฤษณา อึดใจ และคณะ (2567) ที่พบว่าการรับรู้คุณภาพการบริการมีผลโดยตรงต่อความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำและการแนะนำต่อ

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพการบริการกับความตั้งใจในการแนะนำต่อของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพการบริการกับความตั้งใจในการแนะนำต่อ พบว่าด้านการเอาใจใส่และด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ โดยด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มมีอิทธิพลสูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับ Liu and Jang (2023) ที่พบว่าคุณภาพอาหารมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการบอกต่อ และ Kim and Moon (2022) ที่พบว่าด้านการเอาใจใส่มีอิทธิพลสูงสุดในธุรกิจบาร์และร้านอาหาร ผลการวิเคราะห์ทั้ง IPA และ Regression จึงชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่าหากร้านพัฒนาทั้งสองด้านนี้ได้ตรงจุด จะสามารถเปลี่ยนกลุ่ม Passives ให้กลายเป็น Promoters และยกระดับค่า NPS ในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการประเมินคุณภาพการบริการด้วย IPA ศึกษาความตั้งใจในการเป็นผู้สนับสนุนการแนะนำต่อ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพการบริการกับความตั้งใจในการแนะนำต่อของลูกค้าร้านบับเบิลบาร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 คน สรุปผลได้ดังนี้ 1. ด้านความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการ พบว่าลูกค้ามีความคาดหวังและการรับรู้อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการและด้านความน่าเชื่อถือ ยกเว้นด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มที่การรับรู้ต่ำกว่าเกณฑ์เห็นด้วยอย่างยิ่งทุกข้อ 2. ด้านการประเมินคุณภาพการบริการด้วย IPA พบว่าด้านการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าและด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มอยู่ในส่วนเพ่งความสนใจ ซึ่งต้องเร่งปรับปรุง ส่วนที่อยู่ในกลุ่มทำดีแล้วรักษาไว้ ได้แก่ บรรยากาศร้าน ความน่าเชื่อถือ และการรองรับคำขอพิเศษ 3. ด้านความตั้งใจในการเป็นผู้สนับสนุนการแนะนำต่อ พบว่าลูกค้าส่วนใหญ่ร้อยละ 57.50 อยู่ในกลุ่มผู้สนับสนุน (Promoters) รองลงมาคือกลุ่มเฉย ๆ (Passives) ร้อยละ 35.00 และกลุ่มผู้ไม่สนับสนุน (Detractors) ร้อยละ 7.50 4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพการบริการกับความตั้งใจในการแนะนำต่อ พบว่าด้านการเอาใจใส่และความ

เข้าใจลูกค้าและด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่ม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจในการแนะนำต่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรทั้ง 6 ด้านร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 60.80 (R^2 = .608) จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ออกเป็นประเด็นต่อไปนี้ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. ผู้ประกอบการควรเร่งพัฒนาระบบการให้บริการ โดยเฉพาะด้านที่ผลการวิเคราะห์ IPA ระบุว่าเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อยกระดับความพึงพอใจของลูกค้า 2. ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความตั้งใจในการแนะนำร้านต่อ 3. ควรพัฒนาทักษะด้านการบริการและการเอาใจใส่ของพนักงาน เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ลูกค้า และเพิ่มโอกาสในการเปลี่ยนลูกค้ากลุ่ม Passives ให้เป็นกลุ่ม Promoters 4. ควรดำเนินการสำรวจความพึงพอใจของลูกค้าและประเมินผลการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงคุณภาพการบริการและรักษามาตรฐานในระยะยาว **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่ออธิบายและขยายความผลการวิจัยเชิงปริมาณให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น 2. ควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งด้านช่วงอายุ ภูมิภาค และลักษณะของผู้ใช้บริการ เพื่อเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัย 3. ควรศึกษาตัวแปรเพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อความตั้งใจในการแนะนำต่อ เช่น ความภักดีของลูกค้า ภาพลักษณ์ของร้าน คุณค่าที่รับรู้ และประสบการณ์ของลูกค้า 4. ควรเปรียบเทียบผลการวิจัยกับร้านอาหารประเภทอื่นหรือพื้นที่ท่องเที่ยวอื่น เพื่อศึกษาความแตกต่างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการแนะนำต่อ และเพิ่มความครอบคลุมขององค์ความรู้ในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กฤษณา อึดใจ, นันทชัย ลาวงค์, สุภาภรณ์ ชาวนาฝ้าย, ศิริพร แก้วสกต และวีรพันธุ์ ศิริฤทธิ์. (2567). ปัจจัยความคาดหวังคุณภาพบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของร้านอาหารญี่ปุ่นของผู้บริโภค ภายใต้วิถีความปกติใหม่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. *วารสาร Applied Social Science Research*, 7(3), 203–212.

กัลยา วานิชย์บัญชา และรฐิดา วานิชย์บัญชา. (2561). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล.* (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามลดา

เจษฎากร สุนทองห้าว. (2568). แนวทางการปรับปรุงคุณภาพการบริการของร้านกั๊บกั๊บเบิ้บ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. ใน *การศึกษาอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วรพล วิมลสุข. (2568). แนวทางการปรับปรุงคุณภาพการบริการของร้านแฟตกาย คอฟฟี่ แอนด์ เบียร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. ใน *การศึกษาอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Barlett, J. E., Kotrlik, J. W., & Higgins, C. C. (2001). Organizational research: Determining appropriate sample size in survey research. *Information Technology, Learning, and Performance Journal,* 19(1), 43-50.

Cooper, D., & Schindler, P. S. (2006). *Business Research Methods. Boston*: McGraw-Hill/Irwin.

Forbes. (2019). *Customer experience statistics*. Forbes Insights.

Harvard Business Review. (2017). *The value of customer experience*. Harvard Business Publishing.

Kim, S., & Moon, J. (2022). The impact of service quality on customer satisfaction and loyalty in the bar and restaurant industry. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 46(4), 712–730.

Kumar Rai, A., Singh, A., & Upadhyay, N. (2024). Food quality dimensions and customer behavioral intentions: A study in food and beverage industry. *Journal of Foodservice Business Research*, 27(2), 198-219.

Liu, Y., & Jang, S. C. (2023). Service quality and food quality effects on behavioral intentions in the restaurant and bar industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management,* 35(8), 2950-2972.

Martilla, J. A., & James, J. C. (1977). Importance-performance analysis. *Journal of Marketing*, 41(1), 77-79.

McKinsey & Company. (2020). *The value of service quality in regional business hubs*. McKinsey Insights.

Nguyen, T. T., & Nguyen, Q. H. (2024). Service quality, customer experience, and word-of-mouth intention in bars and pubs: Evidence from Vietnam. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 58, 120-130.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.

Reichheld, F. F. (2003). *The one number you need to grow*. Harvard Business Review, 81(12), 46-54.

Stevens, P., Knutson, B., & Patton, M. (1995). DINESERV: A tool for measuring service quality in restaurants. *The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 36(2), 56-60.

FROM MEDIA EXPOSURE TO USES AND GRATIFICATION: UNDERSTANDING CHINESE FEMALE AUDIENCES' PERCEPTION OF THE THAI Y SERIES*

Tsz Ying Shum[1] and Lucksana Klaikao[2]

[1-2]College of Communication Arts, Rangsit University, Thailand

Corresponding Author's Email: tszyingshum96@gmail.com

Received 1 June 2026; Revised 16 June 2026; Accepted 18 June 2026

Abstract

This study aimed to study the media exposure, psychological gratification, and perception of Chinese female audiences when they engaged with Thai Y series content. It also explored the way it influenced their perception of gender, sexuality, and the LGBTQ+ community presented in the Thai Y series. This study adopted media exposure, uses and gratifications theory, and audience perception as the primary analytical framework. It also applied the concept of female gaze and queer as supporting perspectives.

This study adopted a qualitative research method of in-depth interview with ten key Chinese informants. They were female audiences who had watched at least one Thai Y series and participated in online interaction and discussion. The research used semi-structured in-depth interviews, and thematic analysis was used.

The findings showed the following points, 1) The exposure of Chinese female audiences to the Thai Y series did not constitute incidental or passive

Citation:

* Tsz Ying Shum and Lucksana Klaikao. (2026). From Media Exposure To Uses And Gratification: Understanding Chinese Female Audiences' Perception Of The Thai Y Series. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 730-759.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

encounters, but selective exposure characterized by agency, continuity, and cross-platform uses, 2) The sustained engagement of Chinese females with the Thai Y series was not merely based on entertainment but was related to diverse gratification, 3) The influence of the Thai Y series on Chinese female audiences' perception of gender, sexual orientation, and the LGBTQ+ community differed, but the key informants did not deny the meaning of these issues encoded in the series and tended to accept all or part of them.

Keywords: The Thai Y Series, Chinese Female Audiences, Media Exposure, Uses and Gratification, Audiences' Perception

Introduction

In 2020, the popularity of 2gether the Series elevated the Thai Y series to the global level. Observing from GMMTV's official YouTube playlist, 2gether the Series has over 1.04 billion views. Through Over-the-top (OTT) platforms, such as YouTube and Netflix, the Thai Y series later reached audiences from Asian countries and worldwide. It usually gently presents love and relationships, attracting a huge number of female audiences. Among many overseas audiences, Chinese audiences are always one of the largest and most influential groups of audiences.

Table 1: The Popularity of Thai Y series during 2020-2025 on Weibo Supertopic (Source: Sorted by the researcher from Weibo)

Thai Y Series	The Popularity of Super Topic (Views)	Year
The Next Prince	10,580 M	2025
My StandIn	980M	2024
Pit Babe The Series	230M	2023
Cutie Pie	1060M	2022
KinnPorsche The Series	4100M	2022

Not Me	590M	2021/2022
A Tale of Thousand Stars	130M	2021
I Told Sunset About You	1060M	2020
2gether: The Series	1390M	2020

Weibo is one of the mainstream social media platforms in China. In order to show the popularity of the Thai Y series in China, the researcher sorted the data of the representative Thai Y series from 2020 to 2025 (which has a popularity of over 1 billion) on Weibo Supertopic, which has a similar function as a hashtag in X. Table 1 shows that the interest of Chinese audiences in the Thai Y series was already high in 2020, with over one billion views in *2gether: The Series* and *I Told Sunset About You*. By 2025, The Next Prince had even reached over 10.5 billion views, which shows the widespread popularity of the Thai Y series in China.

Female audiences are the core of Chinese audiences. They tended to engage with the content of the Thai Y series through Chinese social media and streaming platforms, forming a fan culture system characterized by “shipping”, “bullet screen interaction”, “subtitle translation”, and “fan-created work” (Jirattikorn, 2025). Studies revealed that the main audiences of the Thai Y series are female. Research by Bunyavejchewin et al. (2024) and Gu (2020) also proved that the proportion of Thai and overseas female audiences outnumber than male. On the other hand, Jirattikorn (2025) pointed out that female audiences are the main force to spread the Thai Y series in China. Taweekittiviroj and Banterng (2025) argue that Chinese female audiences show more characteristics of “active audiences” due to the censorship and restrictions of the same-sex genre in China. They also argue that Chinese female audiences tend to project their emotions onto the male characters within the Thai Y series, which is able to reflect their expectation on gender and patterns of relationships. Therefore, it is significant to choose Chinese female audiences as the subject of this study.

The significance of this study lies in it regards the exposure to the Thai Y series as the media engagement process, which is characterized by constant accumulation and cross-platform expansion. This perspective can help provide additional understanding of media exposure in a digital media environment. It also explains how Chinese female audiences build their emotional connection and constant attention to the Thai Y series through viewing patterns.

Moreover, this study further expands the application of uses and gratifications theory in the context of the Thai Y series. The concept of "gratification" represents a multi-layered satisfaction in this study. It can help to understand how audiences actively use and constantly engage in the media content according to different situations and needs.

At the same time, this study regarded the perception changes of audiences as a process of negotiation rather than direct attitude change. It also helps to understand that the influence of the Thai Y series is to provide a media experience as a reference for audiences to rethink and adjust their understanding, as well as attitude.

Objectives

1. To understand how Chinese female audiences engage with the Thai Y series through different forms of media exposure and online participation

2. To understand the gratifications that Chinese female audiences seek and experience from watching the Thai Y series

3. To study how exposure to the Thai Y series influence Chinese female audiences' perceptions of gender roles, sexuality, and the LGBTQ+ community

Literature Review

1. Theory of Media Exposure

Based on the perspectives of McQuail (2010), media exposure serves as part of media use and also be the basic concept of research in communication effects. Referring to McQuail's message processing model, Slater (2004) noted that media exposure is a linear process in which audiences should have initial access to the media content before the subsequent concern, understanding, and memory. Therefore, media exposure can be regarded as the starting point of the whole process of media effect. In the digital era, media exposure has become more complicated. Due to the fragmentation of the digital media environment, audiences are able to access the same message on different digital platforms (de Vreese & Neijens, 2016).

Media exposure not only reflects the extent to which audiences encounter media content but also be highly related to their experience of media use. The study of Lee and Wnag (2023) to the users of Mastodon indicates that constantly using of users to this platform is associated with the gratifications derived from it. When audiences sustainably and actively use and engage with the specific media content, they are more likely to gain different kinds of gratification from it. Therefore, media exposure can be regarded as the essential prerequisite of gratification.

Other studies also indicate that there is a correlation between media exposure and gratification. Bhatiasevi (2024) found that, on top of the positive impact of audiences' social relationships, media experience can also influence their psychological well-being. This suggests that media exposure potentially influences social connection and psychological gratification. On the other hand, Jin et al. (2023) pointed out that the gratifications in entertainment, information acquisition, and social connection derived by audiences can influence their emotional attachment, thereby increasing their willingness to constantly use and

engage with a specific kind of media. This suggests that media exposure and gratification acquisition are mutually influential.

This study analyzed the media exposure of the Chinese female audiences to the Thai Y series from four dimensions, including frequency, attention, cross-platform exposure, and repeated exposure. There is a study that pointed out the possibility that an individual's perception change is associated with the number of his/her access to the media content (Han et al., 2022). Attention is also a significant indicator of media exposure. The reinforcing spirals model proposed by Slater (2007) points out that the attention of audiences toward the specific kind of media content can further reinforce their existing attitude and beliefs, and form a cyclical relationship between continuous exposure and media effects. On the other hand, cross-platform exposure and repeated exposure can enhance the chance for audiences to engage with media content and strengthen their understanding, memory, and emotion toward it (de Vreese & Neijens, 2016). Baumgartner (2025) also indicates that repeated exposure to same or similar media content may influence the formation and maintenance of knowledge and attitude of an individual. This suggest that repeated exposure plays a crucial role in audiences to build comprehension, fosters emotional investment and facilitates subsequent formation of perception.

2. Theory of Uses and Gratification

The theory emphasizes that media use is an active behaviour in which audiences actively engage in the media content they choose based on their needs (Blumler & Katz, 1974, as cited in Sichach, 2023). Katz et al. (1973, as cited in Kasirye, 2022) proposed five categories of needs, including cognitive, affective, personal integration, social integration, and tension-free. In this study, these categories are used to study how Chinese female audiences derive various gratifications through viewing and engaging with the Thai Y series.

Recent studies further point out that gratification derived by audiences from media content is not limited to entertainment, but includes multiple aspects of satisfaction, like cognitive, social, and self-reflective aspects. Shimauchi (2023) found that Japanese audiences gain entertainment and affective experience from the Thai Y series while actively participating in fan communities.They discussed gender bias, LGBTQ+ issues, and through this process, deepened their understanding of gender diversity and other social issues. Similarly, Rastati and Syed's (2025) study found that the Thai Y series exposes Muslim female audiences to romantic imagination that breaks traditional gender norms and facilitates them to negotiate their religious beliefs, personal pleasure, and attitude to same-sex relationships during the process of viewing. These studies indicated that gratifications derived from media use are not just reflected in entertainment but may also involve knowledge acquisition, social interaction, and self-reflection.

The gratifications audiences derive from media content may further influence their understanding and interpretation. When viewing the Thai Y series, the affective gratification, resonance with characters, and imagination of relation may make audiences more likely to immerse themselves in the situation set in the series and reinterpret the portrayal of gender, sexual orientation, and the LGBTQ+ community. The study of Żerebecki et al (2025) points out that audiences' wishful identification with LGBTQ+ characters, along with the deep similarities they perceive in characters' personalities, attitudes, and experiences, may be related to their attitudes toward the LGBTQ+ community. Besides, Dajches and Barbati (2024) point out that while LGBQ+ media content fails to significantly buffer the impact of minority stress on mental health, it presents a positive correlation with identity and psychological resilience among sexual minority youth. This result helps to demonstrate that the media representations of the LGBQ+ community may influence audiences' understanding of gender and issues related to sexual orientation. Therefore, media gratification is not only

related to the motivation of exposure but may also influence audiences' perception and interpretation of gender, sexual orientation, and the LGBTQ+ community through emotional resonance and identification with characters, social interaction and self-reflection. In general, gratification can be regarded as a bridging experience that connects media use with audience perception.

3. Theory of Audience Perception

Perception is a significant variable in the communication process, which influence the meaning of messages received by audiences (Amodu, 2007). Interpretation by audiences can vary due to different factors, such as experience, knowledge, and social identity. In other words, audiences can construct different meanings from the same media content (Livingstone, 2008). In this study, audience perception is not simply regarded as their attitude, but rather as the process of audiences understanding, negotiating, and reinterpreting media messages after exposure to media content and deriving gratification from it. The encoding-decoding model proposed by Hall (1980) is the foundation for explaining audiences' perception. This model argues that media content contains specific encoded meaning, but audiences may not necessarily interpret the meaning according to the preferred meaning. Instead, they may adopt a dominant-hegemonic position, a negotiated position, or an oppositional position.

Recent studies on the audience of the Thai Y series also show that audience perception of media content exhibits agency and negotiation. Audiences with different identities and sexual orientations may generate different understandings of homosexual male figures in series based on their experience. The study of Japanese audiences by Pongsapitaksanti (2025) found that most of them believed the Thai Y series contributes to a better understanding of sexual diversity. This result helps to illustrate that, in a transnational viewing context, audiences may further develop their perception of gender, sexuality, and the LGBTQ+ community when they are exposed to the Thai Y series. In the study by

Michaels et al. (2024), most gay male audiences felt that Boys' Love narratives failed to reflect their real experience accurately, while most heterosexual female audiences tended to perceive them as a more accurate representation. This suggests that the representations of gender and sexual orientation in the Thai Boys' Love series may not be interpreted in the same way by all audiences. Instead, they are accepted, negotiated, or challenged based on individuals' identities.

In this study, audience perception is regarded as the meaning-construction process that follows media exposure and gratification. Audience first accesses media content and derives various gratifications from it. These experiences may further influence their interpretation of media representations and perceptions regarding gender and sexuality.

4. Concept of Female Gaze and Queer

The concept of the Male Gaze proposed by Mulvey (2006) emphasizes the male as the viewing subject and places the female as the object to be watched. In contrast, there is the concept of the Female Gaze, in which characters are not objectified and therefore, the narrative can be more equal. Content under the female gaze stresses mutual understanding and usually portrays the inner world and emotional experience among characters profoundly (Fan, 2023). In this study, the concept of female gaze serves as a supplementary perspective to help understand the affective gratification derived by audiences from the Thai Y series. The plot and characterization from series may respond to the audience's needs for emotional resonance and psychological comfort. Therefore, it can help to understand the formation of their affective gratification.

Serving as a critical perspective, queer theory aims to challenge the existing system of gender and sexuality in society. Yep (2003) noted that heteronormativity stands dominant by marginalizing non-heterosexual groups and normalizes itself as the common dating mode, and that is why any messages and contents different from the mainstream are considered outliers. The content

of boys' love is considered highly sensitive in China due to the mainstream of heteronormativity (Jirattikorn, 2025). Queer theory can provide the researcher with a perspective to understand how Chinese female audiences notice and perceive the portrayal of same-sex intimate relationships in the Thai context that does not fit with the Chinese mainstream. It can be used as a complementary perspective to understand how audiences perceive the same-sex intimacy presented in the Thai Y series and how these representations deviate from the audience's understanding of gender and intimacy in the Chinese mainstream. This theory complements the study of audience perception, helping to further analyse how audiences understand the representation of gender, sexuality, and the LGBTQ+ community outside of heterosexual norms.

5. Conceptual Framework

The researcher studied the literature and related studies to form the conceptual framework.

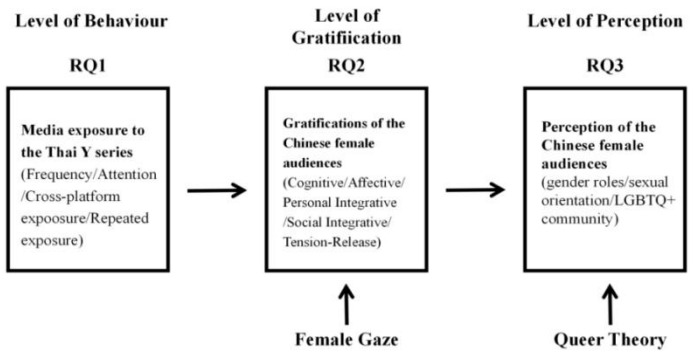

Figure 1 Conceptual Framework of this study

(Source: Constructed by the researcher)

Methodology

This study employed a qualitative research design to explore how Chinese female audiences were exposed to the Thai Y series, the gratifications

they derived from it, and how it influenced their perception of gender, sexual orientation, and the LGBTQ+ community.

1. Informants and Informants Selection

The Chinese female audience is chosen to be the informants of this study, since they are one of the significant and core audience groups of the Thai Y series. The researcher adopted purposive selection to choose the key informants. Ten Chinese female audiences who watched at least one Thai Y series during the period 2020-2025, and participated in related interactions and discussions were invited. Table 2 illustrates the demographic characteristics of the key informants.

Table 2: Key Informants Characteristics (Source: Sorted by the researcher)

Key Informants	Age	Initial Exposure Time	Prior Knowledge of LGBTQ+
KI 1	24	2023	No
KI 2	24	2024	No
KI 3	24	2016	Yes
KI 4	23	2016-2017	Yes
KI 5	25	2023-2024	Yes
KI 6	38	2021-2022	Yes
KI 7	33	2023	Yes
KI 8	27	2021-2022	Yes
KI 9	24	2024	No
KI 10	29	2018	Yes

2. Research Instrument

The research instrument used for this study is a set of semi-structured interview scripts. The instrument used for data collection was also submitted to the consultant for review and approval.

3. Data Collection

The researcher had interviews with five of the key informants in person, while the other five were conducted by video conference. Audio recordings were conducted with the permission of key informants. All key informants were informed about the background, confidentiality, and consent procedure before the interview started for ethical consideration. Each interview lasted about 40-60 minutes. Data collection took place from January 2026 to February 2026.

4. Data Analysis

The researcher adopted the thematic analysis to analyze the data from the interviews. The analysis process included 1) Identifying several main themes based on the research focus, 2) Reading through the transcripts and finding useful information, 3) Generating initial codes and turning them into more precise codes, then grouping them into sub-themes, and 4) Putting the sub-themes under the main themes and removing the main themes that are not supported by the data.

Results

1. Media Exposure to the Thai Y Series

The result of the study shows that key informants' exposure to the Thai Y series is a constant and cumulative process of media engagement. It is collectively constituted by initial exposure, sustained engagement, stage-based attention investment, repeated viewing, and cross-platform use.

Some key informants were exposed to the initial message of the Thai Y series through Chinese social media, while some of them were exposed through interpersonal recommendation, or even or through both ways. KI 1 stated, "I

scrolled past and discovered the related message of the Thai Y series in RedNote and Douyin. Plus, some of my friends watched it, and they shared updates on their Moment. That is how I run into it."

Regarding viewing habits and patterns, most of the key informants showed a high frequency of viewing the Thai Y series and integrating it into their daily media routine. Their viewing was beyond the series itself and extended to repeated engagement, which includes re-watching behaviour, seeking supplementary content, and interaction on social media. Some key informants reported that repeated viewing allowed them to notice foreshadowing, character interaction, language usage, and even social issues addressed in the Thai Y series. As stated by KI 5, "When I re-watched some scenes, I noticed the early foreshadowing and the subsequent plot is connected. I would also notice the reaction and facial expression of supporting characters.", and KI 9, "Every time I rewatch it, I have new thoughts and insight...When I rewatched Not Me, I started to notice the characters' yearning for the legalization of same-sex marriage and their resistance against social class."

On top of that, most of the key informants showed a tendency to access the content related to the Thai Y series through different platforms. All key informants mentioned that they had watched the Thai Y series through unofficial channels such as Bilibili (one of the famous online Chinese streaming platforms) and resources released in the cloud drive by subtitle groups. Some key informants mentioned that they had used Over-the-top platforms, such as IQIYI and WeTV, to access the official resources of the Thai Y series. In addition to viewing series, all key informants also reported that they had used social media platforms to search for updated information, access fan edits, and engage with the fan community. Like KI 7 mentioned, "I had used WeTV to watch some Thai Y series, and I also looked for uploaded resources by subtitle groups, who used to share the links of resources on Weibo...I mainly used Douyin and Weibo to

access fan creations, whereas X and Instagram to watch short clips and share my feelings about the series."

Finally, some key informants' attention investment in the Thai Y series varies based on their state and the phase of viewing. They tended to pay more attention when watching a new series for the first time, but were more likely to integrate the familiar series into their daily routines. As KI 8 stated, "Sometimes I engaged in other activities when I rewatched a series. However, if it is a new episode or the series that I love, I would focus on it."

2. Gratifications for the Chinese Female Audiences

In terms of gratifications derived by key informants in this study, they obtained multiple levels of gratification that go beyond entertainment from the Thai Y series. Some key informants regard the Thai Y series as a resource for learning about Thai culture and daily life. They mentioned that it introduced them to Thai culture. Like KI 4 mentioned, "Thai food that I love, such as Tom Yum Goong and mango sticky rice, is often shown in the Thai Y series, and I think it is a good way to show the rich food culture in Thailand". And KI 8 stated, "In the campus series, one can get to learn about campus culture, like the “Moon and Star” competitions (campus pageants). They also feature indigenous deities and Buddhist elements in the horror series, like Khemjira and Goddess Bless You from Death". Besides learning about culture, the Thai Y series also offered some key informants a glimpse into Thai society and aroused their awareness of issues related to gender, sexuality, and the LGBTQ+ community. KI 7 stated, "I can see the efforts some Thai Y series have made regarding equality and LGBTQ+ issues. I also come to realize that my initial perceptions of the diverse gender groups are different from the representation in series".

Some key informants also mentioned that they would watch the lighthearted scenes as a way of emotional regulation. For example, KI 2 stated, "If I am really tired from work, I will watch some Thai Y series to cheer myself up,

since some of them are quite humorous and can lift my spirits." But at the same time, some key informants avoided watching the Thai Y series when they were in a negative state. As KI 8 states, "If I am under great pressure, even watching the Thai Y series does not cheer me up...it may make me feel more anxious and overwhelmed." Besides, some key informants mentioned that they may project their emotions and expectations of the idealized intimacy onto the characters and plots of the Thai Y series and derive pleasure from them. KI 9 stated that most Thai Y series usually offer audiences "the depiction of pure and exclusive love between two characters". KI 4 mentioned, "The Thai Y series can fulfill my fantasy of being in a relationship and make me feel happy".

Finally, some key informants regarded the Thai Y series as a medium to build and maintain relationships. They met friends who share the same interest and maintain the relationship by engaging with the fan interactions. As KI 3 stated, "The Thai Y series is a great icebreaker for me. If the others share the same interest, we can start a conversation and dive even deeper...I think it acts like a bridge for building connections".

3. Chinese Female Audience's Perception

The result finds that before the engagement of the Thai Y series, most of the key informants held a respectful, understanding, and inclusive attitude toward the LGBTQ+ community. They also had an open and non-stereotypical understanding of diversity for gender and sexual orientation. As KI 2 stated, "I have many male friends who are actually part of the LGBTQ+ community... It is all about respect and understanding that everyone has their own life and choice...and I respect all genders". After the engagement, they mainly exhibit two patterns. The first one is reinforcement and affirmation of their pre-exist openness. Like KI 9 stated, "I do not think there is a significant change, but I believe representation in the Thai Y series is similar to my ideal world, which has no restrictions of gender or sexual orientation". The other is no significant change. As KI 6 stated, "Nothing has changed. I still believe everyone is equal. The Thai Y

series does not conflict with my thoughts or strengthen them, so there is no real influence for me".

The result also shows that most of the key informants exhibited the trait of negotiated reading. They can understand and partly accept the positive representation in the Thai Y series, but retain their own judgment based on reality. Like KI 1 mentioned, "Many Thai Y series provide audiences a depiction that homosexuality is completely embraced in Thai society, but in reality, discrimination still exists". However, a minority of key informants tended to directly accept the positive meaning of equal and diverse form of relationship conveyed in series. Like KI 10 mentioned, "I think such plots make me feel that both sides are equals. I also long for this kind of love, where someone can redeem me and stay by my side".

Discussion

1. Discussion of Exposure to the Thai Y series

The result of this study shows that exposure to the Thai Y series is a cross-platform media experience driven by platform algorithms, social network diffusion, and personal interests. This finding aligns with existing studies on digital media exposure that audiences may access the same or similar media content through different channels (de Vreese & Neijens, 2016). The diffusion of the Thai Y series does not rely solely on full viewing but also on user-generated edits, social recommendations, fan community engagement, and algorithmic recommendations. These fragmented but continuous contacts may lower the barrier for audiences to have initial exposure. Before Chinese female audiences actually view the Thai Y series, they have been initially exposed to the atmosphere and relevant values through fragmented content.

Slater (2007) proposed that attention to specific media content may enhance an individual's reception and understanding of the attitudes, beliefs and

values embedded in the content. The result shows that the Thai Y series has gradually integrated into the daily media environment of Chinese female audiences. From this perspective, this sustained exposure not only increases the number of viewings but rather allow Chinese female audiences to repeatedly encounter the relevant messages, which may facilitate their subsequent comprehension of the issues related to gender, sexuality and the LGBTQ+ community. The study of Lee and Wang (2023) also shows that the sustained media use of audiences is highly associated with the gratifications they seek and derive. In this sense, the continuous exposure of Chinese female audiences to the Thai Y series provide the foundation for subsequent emotion investment, culture learning and social interaction.

When audiences repeatedly encounter similar or the same media content, they may gradually accumulate relevant information, which may gradually influence their understanding of the specific issue (Baumgartner, 2025). On this basis, this study further finds that the function of repeated exposure in the viewing experience of Chinese female audiences not only reflects in the cognitive level, but may also shift the viewing focus from plot immersion to emotional regulation. At the same time, repeated viewing may enable Chinese female audiences to notice the detail that they may have overlooked at the first viewing. This suggests that repeated exposure does not necessarily produce a singular effect. Therefore, under the context of this study, it should not be simplified as the increase in viewing frequency of the media content or a more profound reception of media messages. It can be regarded as a media practice that serves as emotional regulation, leisure and the deepening of meaning.

Integrated messages from different sources can generate a compounding effect when audiences have access to the same content on various platforms (Han et al., 2022). The result of this study aligns with this point of view. The comprehension of Chinese female audiences of the Thai Y series does not arise solely from the series itself, but also from multiple sources such as fan-made

edits, social media commentary, fan discussions, and platform recommendations. These contents recurrently appear across various platforms and complement one another, forming additive media exposure. It allows audiences to stay in sustained contact with relevant messages apart from viewing. Therefore, cross-platform exposure under the context of this study is more appropriately conceptualized as a media experience form by the joint action of multiple sources of information, but not a simple shifting of platforms.

2. Discussion of Gratifications for the Chinese Female Audiences

Media content is the carrier of information and knowledge (Kasirye, 2022). The result shows that the Thai Y series is considered not merely as text for entertainment, but also as a crucial media resource for Chinese female audiences to derive cross-cultural cognitive gratification. This finding echoes with Pongsapitaksanti's (2025) study finds that the Thai Y series may not merely influence audiences' understanding of sexual diversity but also further extend to their perception of Thai culture, Thai image, and relevant cultural engagement. The Thai Y series provides some Chinese female audiences a cross-cultural gateway into Thai society and culture through the narratives, setting, depiction of Thai daily life and representation of Thai social issues from the Thai Y series. This allows them to encounter a concrete representation of Thailand, which further enables them to compare, revise, and reinterpret their previous impressions of Thailand. Therefore, this form of gratification goes beyond the acquisition of new information. It can be regarded as a process of reinterpretation through the experience of transnational media viewing. However, as this reinterpretation is primarily based on media content and audiences' viewing experience, it does not necessarily equal a complete understanding of Thailand. This finding also complements the understanding of cognitive gratification in UGT that audiences not merely acquire knowledge but also include their revision and reinterpretation of foreign culture and image.

Audiences can gain pleasure and release themselves when they use media content (Kasirye, 2022). The result shows that the Thai Y series can serve as a resource for psychological relaxation, relief of daily stress and emotional regulation for some Chinese female audiences. This form of affective gratification stems largely from the emotional investment of audiences in the gradual development of characters' relationships. The derived pleasure from series for female audiences is often related to the affective exchange, mutual understanding and depiction of characters' inner world (Fan, 2023). The romantic ambiguity, uncertainty, anticipation and intimate interactions presented in the Thai Y series provide some Chinese female audiences a space for romance fantasy. This form of emotional engagement and fantasy involves the audience's imagination, anticipation and emotional projection regarding character dynamics. Some Chinese female audiences may also derive a profound sense of pleasure during the process. This suggests that the affective gratification provided by the Thai Y series is not only the result of viewing, but an ongoing experience that gradually develops as audiences become emotionally engaged with characters' dynamics and plot.

Intimate scenes are a significant way for the Thai Y series to convey emotional tension and shifts in relationships. The result shows that some Chinese female audiences' attention to such scenes is on emotional responses, mutual respect, and equal relationships among characters. This aligns with Fan's (2023) point that audiences under the female gaze do not regard characters as objects for visual pleasure, but are concerned about their feeling, experiences, inner world, and emotional interaction. This helps to understand why intimate interaction in the Thai Y series is attractive to some Chinese female audiences. These interactions are not merely representations of physical intimacy, but also carry deeper meaning like emotional conflict, trust building and the desire to be understood and responded. Rastati and Syed's (2025) study also points out that female audiences' emotional investment in the Thai Y series does not necessarily

rely on explicit physical intimacy, but instead, some of them prioritize character development and emotional connection. This can help to understand the source of affective gratification for Chinese female audiences. The appeal of intimate interaction does not necessarily come from the physical presentation but the meaning of emotional validation, relationship progression, and mutual respect encoded in it, making it easier for audiences to resonate with the trust, desire, and mutual understanding among characters. Therefore, Chinese female audiences' emotional investment in intimate interactions in the Thai Y series cannot be simply generalized as interest in viewing physical intimacy or having sensory stimulation. It can be considered as a viewing experience core by affective meaning.

Media is able to facilitate social connection, maintain interpersonal interaction, and enhance the sense of belonging for audiences (Kasirye, 2022). The result shows that some Chinese female audiences regarded the Thai Y series as a resource to build social connections. Shimauchi's (2023) study finds that the fan community of the Thai Y series in Japan is a transnational and trans-subcultural contact zone. Audiences may foster a shared language and value within this zone during the interaction process. Thus, it can be seen that the social gratification derived from the Thai Y series is not just meeting people with the same interests, but to form a shareable discussion discourse and framework, which surrounds the viewing experience and interpretation of series. This framework enables individual experiences to be transformed into a communal experience that can be understood by others. Thereby, it further strengthens the audience's sense of belonging and engagement.

Meanwhile, the result shows that the use of the Thai Y series for Chinese female audiences is dependent on the specific context. Lee and Wang (2023) find that media selection and sustained usage patterns of media users are often related to their needs and gratifications obtained. This indicates that gratification

is not auto-generated after media exposure, but rather highly context-dependent and subject to variation across different situations. In other words, Chinese female audiences can derive gratification from the Thai Y series, but this may not be equal across all scenarios. Even under the same circumstances, such as experiencing stress or fatigue, an individual may choose to use or avoid using the the Thai Y series as their resource of release. This indicates that media gratification is not the direct outcome of media use, but can be regarded as the result of contextualized media usage experiences constructed together by audiences' emotional state, needs, and active selection.

In general, this study indicates that the gratifications derived from the Thai Y series are an experience of contextualized media use that involves intercultural understanding, emotional investment and social engagement. This study extends the discussion scope of UGT from the types of gratification audiences obtain to how these gratifications are generated and imbued with meaning during the process of transnational media use.

3. Discussion of the Chinese Female Audience's Perception

This result shows that the perceptions of Chinese female audiences exhibit a coexistence of both negotiated and dominant readings. From the perspective of Hall's (1980) encoding/decoding model, this study finds that some Chinese female audiences' understanding of issues related to gender, sexuality, and the LGBTQ+ community presented in the Thai Y series is marked by a negotiated reading. This suggests that they do not completely accept or reject the meaning encoded in series, but perform selective interpretation and critical judgment based on media content, personal experience, and Chinese social norms.

Riggs and Treharne (2017) suggest that each society utilizes specific norms to define which gender identities, sexual orientations, and forms of intimacy are intelligible and acceptable. If an individual's gender identity, sexual orientation, or even thoughts about them violate these standards, he or she will be

considered non-conforming and incomprehensible. In the Chinese sociocultural context, heterosexuality and norms of binary gender remain mainstream frameworks for understanding gender, intimacy, and family structure. Therefore, Chinese female audiences tend to decode the message embedded within the Thai Y series with these frameworks. They do not necessarily make Chinese female audiences reject the representation of same-sex relationships or the LGBTQ+ community, but they may remain influenced by these frameworks.

Meanwhile, issues related to the LGBTQ+ community remain controversial and ambivalent in Chinese public discourse and media representations. Some studies find that Chinese social media remains anti-homosexuality discourse, which links homosexuality with illness, as well as a threat to reproduction, social stability, and traditional values. As for news media, their representation of sexual minorities is not purely positive or negative but involves both perspectives of narratives (Zhang & Zhuang, 2023; Zhang et al., 2023). Even so, most of the Chinese female audiences in this study already held a respectful and open-minded attitude toward the LGBTQ+ community and related issues before being exposed to the Thai Y series. This indicates that the open attitude of these audiences is not simply a direct result of the exposure to the Thai Y series, nor entirely determined by the Chinese social context. Instead, their perception of these issues may gradually develop during the negotiation process of personal experience, existing values, exposure to media content, and social interaction. Therefore, the influence of the Thai Y series on these audiences is shown more in the validation, reinforcement, and continuation of an existing open and respectful attitude, rather than in any significant attitude changes.

However, this reinforcement of an open attitude does not imply that Chinese female audiences are going to fully accept the meaning presented by the Thai Y series. While the positive representation of same-sex relationships,

sexual diversity, and the LGBTQ+ community in series can reinforce audiences' understanding and respect for the value of diversity, it may also bear the narrative characteristics of idealization and romanticization. Some of the Chinese female audiences in this study perceive that a gap exists between the narrative in the Thai Y series and reality. Therefore, some audiences do not simply extend the values presented to reality, but rather maintain a critical judgement based on real-world situations while appreciating the narratives of diversity.

The reason why heteronormativity can maintain its dominance is that it marginalizes non-heterosexual groups to a large extent and naturalizes itself as mainstream (Yep, 2003). Jirattikorn's (2025) study points out that within the Chinese sociocultural context, narratives of same-sex intimacy remain highly sensitive, so Boy's Love content and related fan practices are constrained by platform rules and censorship. Some Chinese audiences turn to Thai Y series due to restrictions on domestic Boy's Love content in China. Meanwhile, fans often engage with and circulate relevant content through fragmented ways, such as short videos and edited clips. This suggests that the media representations of non-heterosexual intimacy are not completely absent in the Chinese context. Still, its visibility and narrative mode are often restricted by platform environment and social norms.

In contrast, the open, affective, and positive representation of same-sex intimacy by the Thai Y series offers Chinese female audiences a viewing experience different from the Chinese mainstream context. This non-normative relationship presented in the Thai Y series is not only represented as two males falling in love, but also given a complete narrative, intelligibility, and legitimacy. For some of the Chinese female audiences in this study, their preexisting perception was conditioned by the Chinese context. The representation in the Thai Y series provides them an alternative viewing frame that different with the Chinese mainstream context, allowing them to be directly exposed to the positive preferred meanings of same-sex relationships, gender diversity, and the

LGBTQ+ community. This viewing experience gradually changed their preexisting understanding and attitudes, and they regarded non-normative relationships and related issues worth for respect and recognition. From the perspective of Hall (1980), this change can be understood as a dominant-hegemonic decoding, since they accept the preferred meaning of diversity encoded in the Thai Y series. However, this does not imply their departure from the Chinese context, but rather the Thai Y series provides them a space to reconsider the visibility and legitimacy of non-normative relationships and gender perception.

Conclusion

This study discusses the exposure of Chinese female audiences to the Thai Y series, their gratifications derived from it, and how this exposure influence their perception of gender, sexuality, and the LGBTQ+ community. The result shows key informants' access to the Thai Y series is a cumulative process of media engagement, which is characterized by initial exposure, sustained engagement, repeated exposure, and cross-platform exposure. In terms of media gratification, key informants derived multiple aspects of gratification, including cultural understanding, awareness of social issues, emotion regulation, pleasure from romantic fantasy, and social interaction. Regarding perception, the influence of the Thai Y series on the Chinese female audiences in this study is not a direct shifting of attitude or understanding, but rather a space for their negotiation between the media content and reality. Only a minority of key informants directly accept the preferred meaning of the Thai Y series.

This study supplements the understanding of media gratification. The result indicates that gratifications Chinese derived from the Thai Y series can be understood not only as different types of satisfaction for needs, but also can be seen as an experience that is gradually accumulated as well as endowed with meaning by the audience during the process of engagement with the Thai Y

series. Meanwhile, this study also adopts Hall's (1980) encode/decode model to explain how some Chinese female audiences negotiate meaning among media content, personal experience, and Chinese social and cultural norms. This can help to further understand how transnational media content is received, interpreted, and re-endowed with meaning within a specific social and cultural context.

This study also indicates that the acceptance of some Chinese female audiences of the Thai Y series is related to their cross-platform, sustained, and repeated engagement, and more importantly, their emotional investment. Therefore, the production of the Thai Y series can emphasize more on emotional narratives and the representation of diversity to enhance Chinese female audiences' acceptance. This study can also be a reference for content creators, streaming platforms, and social media platforms to understand how Chinese female audiences accept transnational media content.

Limitation

This study remains some limitations. First, it adopted a qualitative research method with in-depth interviews as the research instrument. It only involved 10 key informants, and therefore, the result cannot represent the experience and thoughts of all Chinese female audiences. Second, this study focuses on female audiences, excluding male or any other audience group with other gender identities, so it is not able to discuss the experience of different gender groups. Third, a potential self-selection bias may exist in this study, since all key informants had watched the Thai Y series and agreed to participate in this study. The result may mainly reflect the view of highly engaged audiences. Finally, this study focuses on the Chinese context, so the result remains restriction in specific social and cultural background and may not be adopted by audiences from other cultural backgrounds.

Recommendation

1. Recommendation for Producers of the Thai Y Series

They should further enhance the realistic portrayal of the LGBTQ+ community and other related elements in the Thai Y series. It can help audiences to have a more inclusive perspective and comprehensive understanding of the group.

2. Recommendation for Over-the-top Platform

They should improve the accessibility of the Thai Y series for overseas audiences and provide high-quality subtitles to overseas audiences. They should also adopt more precise genre tags for audiences to find series based on their needs.

3. Recommendation for Social Media Platforms

They should offer a discussion environment for audiences by providing a more sophisticated system. They should also further strengthen the connection between different social media platforms.

4. Recommendation for Future Studies

Perception studies regarding audiences' distinguishing media narratives and reality, such as the boundary between idealized plots, romanticized expressions, and real-life situations, can be conducted. Gratification studies focused on different media platforms can also be conducted. They can analyze characteristics of different platforms and whether these platforms meet audiences' needs or affect the gratifications they derive from the Thai Y series.

References

Amodu, L. O. (2007). Perception: A determinant for effective communication. *Sophia: An African Journal of Philosophy,* 9(1), 148–153. https://doi.org/10.4314/sophia.v9i1.38774

Baumgartner, S. E. (2025). On the stabilization of media effects after repeated exposure: Consequences for media effects research. *Communication Theory,* 36(2), 59–71. https://doi.org/10.1093/ct/qtaf017

Bhatiasevi, V. (2024). The uses and gratifications of social media and their impact on social relationships and psychological well-being. *Frontiers in Psychiatry, 15*, Article1260565.https://doi.org/10.3389/fpsyt.2024.1260565

Bunyavejchewin, P., Tungkeunkunt, K., Kamonpetch, P., Sirichuanjun, K., & Sukthungthong, N. (2024). Socio-demographics, lifestyles, and consum ption frequency of Thai 'Boys Love' series content: Initial evidence from Thailand. *Cogent Social Sciences,* 10(1), Article 2307697. https://doi.org/ 10.1080/ 23311886.2024.2307697

Dajches, L., & Barbati, J. L. (2024). Queer on TV: Using the minority stress model to explore the role of LGBQ+ television exposure in LGBQ+ audiences' psychological well-being and identity status. *Psychology of Popular Media,* 13(4), 721–731. https://doi.org/10.1037/ppm0000548

de Vreese, C. H., & Neijens, P. (2016). Measuring media exposure in a changing communications environment. *Communication Methods and Measures,* 10(2–3), 69–80. https://doi.org/10.1080/19312458.2016.1150441

Fan, X. (2023). An analysis of the correct use of female gaze from the perspective of gaze theory: A case study of *Portrait of a Lady on Fire*. *BCP Social Sciences & Humanities,* 21, 134–139. https://doi.org/10.54691/bcpssh. v21i.3458

Gu, J. (2020). *Chinese fans' attitude towards Thai boy's love TV dramas, boy love TV actors and their intention to travel to Thailand* [Independent study, Chulalongkorn University]. Chulalongkorn University Intellectual Repository. https://doi.org/10.58837/CHULA.IS.2020.102

Hall, S. (1980). Encoding/decoding. In S. Hall, D. Hobson, A. Lowe, & P. Willis (Eds.), *Culture, media, language: Working papers in cultural studies* (pp. 128–138). Hutchinson.

Han, R., Xu, J., & Pan, D. (2022). How media exposure, media trust, and media bias perception influence public evaluation of COVID-19 pandemic in international metropolises. *International Journal of Environmental Research and Public Health,* 19(7), Article 3942. *https://doi.org/10.3390/ijerph19073942*

Jin, D., Abas, W. A. W., & Kamarudin, S. (2023). The effects of Instagram users' gratification on psychological response, and continued usage intention from the perspective of uses and gratification and stimulus-organism-response theory. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences,* 13(3), 84–102. https://doi.org/10.6007/IJARBSS/v13-i3/16477

Jirattikorn, A. (2025). Chinese fandom of Thai Boys' Love dramas: Shipping the queer romance and fan service practices. *Global Media and China*. https://doi.org/10.1177/20594364251385213

Kasirye, F. (2022). The importance of needs in uses and gratification theory. *Advance*. https://doi.org/10.31124/advance.14681667.v2

Lee, K., & Wang, M. (2023). *Uses and gratifications of alternative social media: Why do people use Mastodon?* arXiv. https://doi.org/10.48550/arXiv.2303.01285

Livingstone, S. (2008). Audiences and interpretations. *E-Compós,* 10. https://doi.org/10.30962/ec.185

McQuail, D. (2010). *McQuail's mass communication theory* (6th ed.). SAGE.

Michaels, E., Joneurairatana, E., & Sirivesmas, V. (2024). Mainstreaming queerness in Thai boys' love narratives: Impact on gay identity perceptions in Bangkok's society. *Sexualities*. https://doi.org/10.1177/13634607241263194

Mulvey, L. (2006). Visual pleasure and narrative cinema. In M. G. Durham & D. M. Kellner (Eds.), *Media and cultural studies: KeyWorks* (pp. 342–352). Blackwell.

Pongsapitaksanti, P. (2025). Japanese audiences of Thai Boys' Love (BL) dramas: Viewer characteristics, cultural engagement, and perceptions. *Asian Journal of Arts and Culture,* 26(2), Article e69. https://doi.org/10.48048/ajac.2026.69

Rastati, R., & Syed, M. A. M. (2025). Personalized Muslims: Homoerotic fantasy and Indonesian Muslim women fans' engagement with Thai Y series. *Thammasat Review,* 28(2), 90–116. https://doi.org/10.14456/tureview.2025.20

Riggs, D. W., & Treharne, G. J. (2017). Queer theory. In B. Gough (Ed.), *The Palgrave handbook of critical social psychology* (pp. 101–121). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-51018-1_6

Shimauchi, S. (2023). Thai Boys Love drama fandom as a transnational and trans-subcultural contact zone in Japan. *Continuum, 37*(3), 381–394. https://doi.org/10.1080/10304312.2023.2237709

Sichach, M. (2023). *Uses and gratifications theory: Background, history and limitations*. SSRN. https://doi.org/10.2139/ssrn.4729248

Slater, M. D. (2004). Operationalizing and analyzing exposure: The foundation of media effects research. *Journalism & Mass Communication Quarterly,* 81(1), 168–183. https://doi.org/10.1177/107769900408100112

Slater, M. D. (2007). Reinforcing spirals: The mutual influence of media selectivity and media effects and their impact on individual behavior and social identity. *Communication Theory,* 17(3), 281–303. https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2007.00296.x

Taweekittiviroj, P., & Banterng, T. (2025). Beyond romance: Thai BL series, soft power, and intercultural dynamics in China. *Asian Political Science Review,* 9(1), Article 5. https://doi.org/10.14456/apsr.2025.5

Yep, G. A. (2003). The violence of heteronormativity in communication studies: Notes on injury, healing, and queer world-making. *Journal of Homosexuality, 45*(2–4), 11–59. https://doi.org/10.1300/J082v45n02_02

Żerebecki, B. G., Opree, S. J., & Hofhuis, J. (2025). Mediated contact with LGBTQ characters: Associations between recognizability, parasocial friendship, wishful identification, and LGBTQ prejudice. *Communication Studies,* 76(2), 186–204. https://doi.org/10.1080/10510974.2024.2390703

Zhang, K., & Zhuang, H. (2023). Discursive delegitimisation of homosexuality on Chinese social media. *Frontiers in Psychology,* 14, Article 1178572. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1178572

Zhang, K., Zhuang, H., Lu, C., & Zhang, J. (2023). Discursive representations of sexual minorities in China's English-language news media: A corpus-based study. *Humanities and Social Sciences Communications,* 10, Article 779. https://doi.org/10.1057/s41599-023-02301-w

การปกครองแนวพุทธเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน*

BUDDHIST GOVERNANCE FOR SUSTAINABLE SOCIAL DEVELOPMENT

สุรพงษ์ วีระศิลป์ชัย[1] และ สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร[2]

Surapong Weerasilpchai[1] and Supreecha Chamnanphuttiphon[2]

[1]นักวิชาการอิสระ

[1]Independent scholar, Thailand

[2]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[1-2]Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: kob18keiro@gmail.com

วันที่รับบทความ : 28 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 10 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 12 กรกฎาคม 2569

Received 28 June 2026; Revised 10 July 2026; Accepted 12 July 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการของการปกครองแนวพุทธ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองแนวพุทธกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาสังคมไทย โดยใช้การศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า การปกครองแนวพุทธเป็นรูปแบบการบริหารและการใช้อำนาจที่ยึดหลักธรรมเป็นพื้นฐาน โดยมีหลักธรรมสำคัญ ได้แก่ ทศพิธราชธรรม สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 และอปริหานิยธรรม 7 ซึ่งมุ่งส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของธรรมาภิบาลและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังพบว่า หลักพุทธธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสในการบริหารงาน ลดปัญหาการทุจริต สร้างความเป็นธรรมทางสังคม ลดความเหลื่อมล้ำ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้การ

Citation:

* สุรพงษ์ วีระศิลป์ชัย และ สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร. (2569). การปกครองแนวพุทธเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 760-782.

Surapong Weerasilpchai and Supreecha Chamnanphuttiphon. (2026). Buddhist Governance For Sustainable Social Development. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 760-782.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ปกครองแนวพุทธควรดำเนินการอย่างบูรณาการในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล องค์กร ชุมชน และภาครัฐ โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และประโยชน์สุขของส่วนรวมเป็นสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่มีความมั่นคง เป็นธรรม สงบสุข และยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: การปกครองแนวพุทธ, พุทธธรรม, การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน, ธรรมาภิบาล, การพัฒนาประเทศ

Abstract

This academic article aims to examine the concepts and principles of Buddhist governance, analyze the relationship between Buddhist governance and sustainable social development, and propose guidelines for applying Buddhist principles to the development of Thai society. The study employs documentary research by reviewing relevant concepts, theories, and academic literature. The findings reveal that Buddhist governance is a model of administration and the exercise of power based on moral and ethical principles. Its key doctrines include the Ten Royal Virtues (Dasavidha-Rajadhamma), the Four Bases of Social Solidarity (Sangahavatthu), the Four Sublime States of Mind (Brahmavihara), and the Seven Conditions of Welfare (Aparihaniyadhamma). These principles promote morality, ethics, justice, accountability, and public participation, which are essential components of good governance and sustainable social development. The study further indicates that Buddhist principles can be effectively applied to enhance transparency in administration, combat corruption, promote social justice, reduce inequality, develop human resources, and create a balance among economic, social, and environmental dimensions. The application of Buddhist governance should be integrated at all levels, including individuals, organizations, communities, and the public sector, with an emphasis on morality, ethics, and the common good. Such an approach can contribute to the creation of a stable, equitable, peaceful, and sustainable society in the long term.

Keywords: Buddhist Governance, Buddhist Principles, Sustainable Social Development, Good Governance, National Development

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม อันเป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล และการเชื่อมโยงของสังคมโลกที่มีความซับซ้อนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทายต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางการเมือง การเสื่อมถอยของคุณธรรมจริยธรรม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่สมดุล ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและความมั่นคงของสังคมในระยะยาว (United Nations, 2015)

สำหรับประเทศไทย แม้ว่าจะมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงเผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ การทุจริตคอร์รัปชัน ความขัดแย้งทางการเมือง ปัญหาสังคมจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ตลอดจนปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและการบริโภคที่เกินความจำเป็น ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการแสวงหาแนวทางการบริหารและการปกครองที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรมของมนุษย์ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาสังคม โดยมุ่งตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อความสามารถของคนรุ่นต่อไปในการตอบสนองความต้องการของตนเอง (World Commission on Environment and Development, 1987) ทั้งนี้ องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) จำนวน 17 เป้าหมาย เพื่อเป็นกรอบการพัฒนาร่วมกันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเน้นการสร้างความสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้หลักธรรมาภิบาล ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (United Nations, 2015)

ในบริบทดังกล่าว พระพุทธศาสนาถือเป็นแหล่งองค์ความรู้ทางจริยธรรมและปรัชญาชีวิตที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคมมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและการบริหารบ้านเมือง เช่น ทศพิธราชธรรม สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 และอปริหานิยธรรม 7 ซึ่งล้วนมุ่งเน้นการบริหารจัดการบนพื้นฐานของคุณธรรม ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา และประโยชน์สุขของส่วนรวม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) หลักธรรมเหล่านี้ไม่เพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำและผู้บริหารให้มีจริยธรรมเท่านั้น แต่ยังสามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการสร้างธรรมาภิบาล การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การลดความขัดแย้ง และการพัฒนาสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืนได้อีกด้วย

การปกครองแนวพุทธจึงเป็นแนวคิดที่ผสมผสานระหว่างหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่กับหลักพุทธธรรม โดยมุ่งเน้นการใช้อำนาจอย่างมีคุณธรรม การบริหารเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และการพัฒนามนุษย์ควบคู่กับการพัฒนาสังคม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในปัจจุบัน ดังนั้น การศึกษาแนวคิดและหลักการของการปกครองแนวพุทธตลอดจนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองแนวพุทธกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาสังคมไทยให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการปกครองแนวพุทธ

1. ความหมายของการปกครองแนวพุทธ

ความหมายของการปกครอง

การปกครอง (Governance หรือ Government) หมายถึง กระบวนการใช้อำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากร บุคคล และกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสังคม เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย ความยุติธรรม และความผาสุกของประชาชน โดยอาศัยกฎหมาย ระเบียบ และกลไกทางสังคมเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน นักรัฐศาสตร์มองว่าการปกครองเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการรักษาความมั่นคงของรัฐและส่งเสริมประโยชน์สาธารณะ (Heywood, 2019)

ในบริบทของการบริหารภาครัฐสมัยใหม่ การปกครองมิได้จำกัดอยู่เพียงการใช้อำนาจของรัฐเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

ในการกำหนดนโยบายและบริหารกิจการสาธารณะ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบได้ (UNDP, 1997)

ความหมายของการปกครองแนวพุทธ

การปกครองแนวพุทธ หมายถึง การบริหารและการใช้อำนาจในการปกครองที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและสังคมส่วนรวม ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน หลักการสำคัญของการปกครองแนวพุทธคือการยึดธรรมเป็นใหญ่ (ธรรมาธิปไตย) กล่าวคือ การใช้อำนาจจะต้องสอดคล้องกับหลักแห่งความถูกต้อง ความยุติธรรม และประโยชน์สุขของประชาชน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

พระพุทธศาสนามองว่าผู้ปกครองที่ดีต้องเป็นผู้มีคุณธรรม มีความเสียสละ และใช้อำนาจด้วยความเมตตากรุณา โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสงบสุข ความสามัคคี และความเจริญรุ่งเรืองแก่สังคม หลักการดังกล่าวปรากฏในพระไตรปิฎกผ่านหลักธรรมสำคัญหลายประการ เช่น ทศพิธราชธรรม สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 และอปริหานิยธรรม 7 ซึ่งถือเป็นแนวทางในการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 228)

ลักษณะสำคัญของการบริหารและการปกครองตามหลักพุทธธรรม

การบริหารและการปกครองตามหลักพุทธธรรมมีลักษณะสำคัญหลายประการ ประการแรก คือ การยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นพื้นฐานของการใช้อำนาจ โดยผู้ปกครองต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ และรับผิดชอบต่อสังคม ประการที่สอง คือ การมุ่งประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ประการที่สาม คือ การส่งเสริมความเสมอภาค ความเป็นธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคม ประการที่สี่ คือ การใช้ปัญญาในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างรอบคอบ และประการสุดท้าย คือ การสร้างการมีส่วนร่วมและความสามัคคีในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543)

2. หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง

2.1 ทศพิธราชธรรม

ทศพิธราชธรรม หมายถึง หลักธรรม 10 ประการสำหรับผู้ปกครองหรือผู้บริหารบ้านเมือง เป็นหลักคุณธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปกครองให้เกิด

ความสงบสุขและความเป็นธรรมแก่ประชาชน (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 228) ประกอบด้วย

1) ทาน

ทาน หมายถึง ความเสียสละ การให้ และการแบ่งปัน ผู้ปกครองควรมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมที่จะสละทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญาเพื่อประโยชน์ของประชาชน การบริหารงานด้วยจิตสาธารณะและการมุ่งประโยชน์ส่วนรวมถือเป็นการประยุกต์หลักทานในทางการปกครอง

2) ศีล

ศีล หมายถึง ความประพฤติดีและการรักษาระเบียบวินัย ผู้ปกครองต้องดำรงตนอยู่ในความสุจริต ไม่กระทำการทุจริตหรือใช้อำนาจในทางมิชอบ รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน

3) บริจาค

บริจาค หมายถึง ความเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ผู้ปกครองที่ดีต้องพร้อมอุทิศเวลา ความรู้ ความสามารถ และผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อความเจริญของบ้านเมือง

4) อาชชวะ

อาชชวะ หมายถึง ความซื่อตรงและความจริงใจ ผู้ปกครองต้องมีความโปร่งใสในการบริหารงาน ยึดมั่นในความถูกต้อง และปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเป็นธรรม

5) มัททวะ

มัททวะ หมายถึง ความอ่อนโยน สุภาพ และถ่อมตน ผู้ปกครองควรรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเคารพ

6) ตปะ

ตปะ หมายถึง ความเพียรและการข่มใจตนเอง ผู้ปกครองต้องสามารถควบคุมความต้องการส่วนตน ไม่หลงใหลในอำนาจ ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ที่ไม่ชอบธรรม

7) อักโกธะ

อักโกธะ หมายถึง ความไม่โกรธ ผู้ปกครองต้องมีสติและเหตุผลในการตัดสินใจ ไม่ใช้อารมณ์ในการบริหารงานหรือการแก้ไขปัญหา

8) อวิหิงสา

อวิหิงสา หมายถึง การไม่เบียดเบียน ผู้ปกครองต้องหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน และมุ่งสร้างสันติสุขในสังคม

9) ขันติ

ขันติ หมายถึง ความอดทนและความหนักแน่น ผู้ปกครองต้องอดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ อุปสรรค และความขัดแย้งต่าง ๆ เพื่อรักษาประโยชน์ของส่วนรวม

10) อวิโรธนะ

อวิโรธนะ หมายถึง ความเที่ยงธรรมและการไม่คลาดจากหลักธรรม ผู้ปกครองต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยุติธรรม ไม่ลำเอียง และเคารพต่อกฎหมายและหลักคุณธรรมในการบริหารบ้านเมือง

ทศพิธราชธรรมจึงเป็นหลักธรรมที่สะท้อนคุณลักษณะของผู้นำและผู้ปกครองที่พึงประสงค์ โดยมุ่งเน้นการใช้อำนาจบนพื้นฐานของคุณธรรม ความรับผิดชอบ และประโยชน์สุขของประชาชน อันเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองที่ดีและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนในยุคปัจจุบัน

2.2 สังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อเป็นแนวทางในการยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลและสร้างความสามัคคีในสังคม อันเป็นหลักการสำคัญสำหรับการบริหารและการปกครองที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครองกับประชาชน ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาสังคม (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 140) ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ ได้แก่

1) ทาน

ทาน หมายถึง การให้ การเสียสละ และการแบ่งปันสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ทั้งในรูปของวัตถุ สิ่งของ ความรู้ และโอกาส ในทางการปกครอง ผู้บริหารหรือผู้นำควรมีจิตสาธารณะและมุ่งจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

2) ปิยวาจา

ปิยวาจา หมายถึง การใช้วาจาที่สุภาพ ไพเราะ จริงใจ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ฟัง ผู้ปกครองควรสื่อสารกับประชาชนด้วยความเคารพ รับฟังความคิดเห็น และใช้การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ในการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือภายในสังคม

3) อัตถจริยา

อัตถจริยา หมายถึง การประพฤติตนให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น การช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักธรรมข้อนี้สะท้อนบทบาทของภาครัฐในการจัดบริการสาธารณะและส่งเสริมสวัสดิการเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

4) สมานัตตตา

สมานัตตตา หมายถึง การวางตนอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ผู้ปกครองต้องปฏิบัติต่อประชาชนทุกกลุ่มด้วยความเท่าเทียม ยึดหลักความยุติธรรม และส่งเสริมความเสมอภาคในสังคม อันจะนำไปสู่ความไว้วางใจและความมั่นคงของสังคมในระยะยาว

สังคหวัตถุ 4 จึงเป็นหลักธรรมที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐกับประชาชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเป็นพื้นฐานของการบริหารจัดการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาลและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

2.3 พรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมสำหรับการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข และเป็นคุณธรรมสำคัญของผู้นำหรือผู้ปกครองที่ต้องบริหารจัดการผู้คนในสังคม ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 21 ข้อ 32)

1) เมตตา

เมตตา หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดี และความต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข ผู้ปกครองควรมีความปรารถนาดีต่อประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาค และกำหนดนโยบายที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยไม่แบ่งแยก

2) กรุณา

กรุณา หมายถึง ความสงสารและความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ในทางการปกครอง ผู้นำควรให้ความสำคัญกับผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ และผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาทางสังคม เพื่อให้ทุกคนได้รับโอกาสในการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

3) มุทิตา

มุทิตา หมายถึง ความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสำเร็จ ผู้ปกครองควรส่งเสริมและสนับสนุนศักยภาพของประชาชน รวมถึงยินดีในความก้าวหน้าของบุคคล ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ อันจะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือและการพัฒนา

4) อุเบกขา

อุเบกขา หมายถึง การวางใจเป็นกลางและการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ผู้ปกครองต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยุติธรรม ไม่ลำเอียง และยึดหลักกฎหมายและคุณธรรมในการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ

พรหมวิหาร 4 เป็นรากฐานสำคัญของภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม ช่วยให้การบริหารและการปกครองดำเนินไปด้วยความเมตตา ความเป็นธรรม และความสมดุล อันนำไปสู่สันติสุขและความยั่งยืนของสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

2.4 อปริหานิยธรรม 7 : หลักแห่งความเจริญและความมั่นคงของสังคม

อปริหานิยธรรม 7 หมายถึง หลักธรรมอันเป็นเหตุแห่งความเจริญและความไม่เสื่อมของหมู่คณะและสังคม พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความมั่นคงและความสามัคคีของรัฐและชุมชน (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 68) ประกอบด้วย

1) หมั่นประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ

2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันปฏิบัติกิจร่วมกัน

3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ และไม่ยกเลิกสิ่งที่ดีงาม

4) เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อาวุโส

5) ไม่ลุแก่อำนาจแห่งความโลภหรือกิเลส

6) ส่งเสริมและรักษาสถาบันทางสังคมที่ดีงาม

7) อุปถัมภ์และคุ้มครองผู้ทรงคุณธรรม

หลักธรรมดังกล่าวสะท้อนแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วม ความสามัคคี การเคารพกฎระเบียบ และการรักษาคุณค่าของสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. หลักการบริหารจัดการตามแนวพุทธ

การบริหารจัดการตามแนวพุทธเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในการใช้อำนาจ การตัดสินใจ และการบริหารทรัพยากร โดยมุ่ง

สร้างประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมและพัฒนามนุษย์ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์กรและสังคม หลักการสำคัญประกอบด้วย

1) ความโปร่งใส (Transparency)

ความโปร่งใสเป็นหลักการสำคัญของการบริหารตามแนวพุทธที่สอดคล้องกับหลักอาชชวะในทศพิธราชธรรม ผู้บริหารต้องดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์ เปิดเผยข้อมูล และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนและลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

2) ความรับผิดชอบ (Accountability)

ผู้บริหารและผู้ปกครองต้องตระหนักถึงหน้าที่และผลกระทบของการตัดสินใจที่มีต่อประชาชน พร้อมรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง โดยยึดหลักศีลธรรมและประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ

3) การมีส่วนร่วม (Participation)

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นและการปรึกษาหารือร่วมกัน ดังปรากฏในหลักอปริหานิยธรรม 7 การบริหารจัดการที่ดีจึงควรเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาสังคม

4) คุณธรรมและจริยธรรม (Morality and Ethics)

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นหัวใจของการปกครองแนวพุทธ ผู้บริหารต้องยึดหลักศีลธรรม ความซื่อสัตย์ ความเมตตา และความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม

5) การมุ่งประโยชน์ส่วนรวม (Public Interest Orientation)

การบริหารตามแนวพุทธมุ่งเน้นประโยชน์สุขของประชาชนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน โดยยึดหลักทาน บริจาค และอัตถจริยาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการดำเนินงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นธรรม ความสามัคคี และการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

ดังนั้น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นสังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 อปริหานิยธรรม 7 และทศพิธราชธรรม ล้วนเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารและการปกครองที่ดี โดยส่งเสริมให้เกิดคุณธรรม ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการมุ่งประโยชน์สุขของส่วนรวม อันเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนในโลกปัจจุบัน

แนวคิดการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

1. ความหมายของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ โดยมีรากฐานมาจากรายงาน “Our Common Future” ของคณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development: WCED) ซึ่งได้ให้ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่า เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อความสามารถของคนรุ่นอนาคตในการตอบสนองความต้องการของตนเอง (WCED, 1987) แนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเป็นธรรมทางสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยตระหนักว่าการพัฒนาในแต่ละมิติมีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อกัน หากการพัฒนาเน้นเพียงมิติใดมิติหนึ่งโดยละเลยมิติอื่น ย่อมก่อให้เกิดปัญหาและความไม่ยั่งยืนในระยะยาว (Sachs, 2015)

การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนจึงหมายถึง กระบวนการพัฒนาที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมความเป็นธรรมทางสังคม สร้างโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการสาธารณะอย่างเท่าเทียม ควบคู่ไปกับการรักษาสมดุลของระบบเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สังคมสามารถดำรงอยู่และพัฒนาได้อย่างมั่นคงในระยะยาว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

ในปี ค.ศ. 2015 องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) จำนวน 17 เป้าหมาย เพื่อเป็นกรอบการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกในช่วงปี ค.ศ. 2015–2030 โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาสำคัญของโลกทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (United Nations, 2015)

เป้าหมายดังกล่าวประกอบด้วย การขจัดความยากจน การขจัดความหิวโหย การส่งเสริมสุขภาพและการศึกษา การสร้างความเท่าเทียมทางเพศ การจัดการทรัพยากรน้ำและพลังงานอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ การลดความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการสร้างสันติภาพ ความยุติธรรม และสถาบันที่มีประสิทธิภาพ

ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม

2. องค์ประกอบของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 มิติที่มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองการปกครอง

2.1 มิติด้านเศรษฐกิจ

มิติด้านเศรษฐกิจมุ่งเน้นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเพิ่มผลิตภาพ และการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพแก่ประชาชนทุกกลุ่ม (Todaro & Smith, 2020)

นอกจากนี้ เศรษฐกิจที่ยั่งยืนยังต้องส่งเสริมการผลิตและการบริโภคอย่างรับผิดชอบ ตลอดจนสนับสนุนเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) และเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2.2 มิติด้านสังคม

มิติด้านสังคมมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การสร้างความเสมอภาคทางสังคม และการส่งเสริมศักยภาพของมนุษย์ผ่านการศึกษา สุขภาพ และสวัสดิการสังคม การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างเท่าเทียม (Midgley, 2014)

นอกจากนี้ การสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และเครือข่ายทางสังคม ตลอดจนการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงของสังคมในระยะยาว

2.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม

มิติด้านสิ่งแวดล้อมมุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อให้มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างสมดุลและไม่ส่งผลกระทบต่อคนรุ่นต่อไป (WCED, 1987)

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มลพิษทางอากาศ การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ และการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นความท้าทายสำคัญที่ทุกประเทศต้องร่วมกันแก้ไข โดย

อาศัยการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชน

2.4 มิติด้านการเมืองและธรรมาภิบาล

มิติด้านการเมืองและธรรมาภิบาลเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากการบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส รับผิดชอบ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม จะช่วยให้การกำหนดนโยบายและการพัฒนาประเทศตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (UNDP, 1997)

หลักธรรมาภิบาลประกอบด้วยความโปร่งใส ความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม การมีส่วนร่วม และความเสมอภาค ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานของการสร้างความเชื่อมั่น ความยุติธรรม และความมั่นคงทางสังคม อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่มีความยั่งยืนในทุกมิติ

3. ความท้าทายของการพัฒนาสังคมในยุคปัจจุบัน

แม้หลายประเทศจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้น แต่ยังคงเผชิญกับความท้าทายสำคัญหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของประชาชน

3.1 ความเหลื่อมล้ำ

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมยังคงเป็นปัญหาสำคัญในหลายประเทศ โดยเฉพาะความแตกต่างด้านรายได้ การเข้าถึงการศึกษา การบริการสาธารณสุข และโอกาสทางสังคม ความเหลื่อมล้ำดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาความยากจน ความไม่เป็นธรรม และความแตกแยกทางสังคม (Stiglitz, 2012)

3.2 วิกฤตคุณธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและกระแสบริโภคนิยมส่งผลให้เกิดการเสื่อมถอยของคุณธรรมและจริยธรรมในหลายภาคส่วน ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน และการขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

3.3 ความขัดแย้งทางสังคม

ความแตกต่างทางความคิดเห็น ความเชื่อ อุดมการณ์ทางการเมือง และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่ความแตกแยกและความไม่มั่นคงทางการเมือง อันส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม

3.4 ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะโลกร้อน มลพิษ และการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ กลายเป็นวิกฤตระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน การพัฒนาที่ขาดความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมจึงไม่สามารถนำไปสู่ความยั่งยืนได้

3.5 ผลกระทบจากเทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์ แม้จะสร้างโอกาสในการพัฒนา แต่ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดปัญหาการแข่งขันที่รุนแรง การสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การแพร่กระจายของข้อมูลเท็จ และความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ซึ่งส่งผลต่อเสถียรภาพของสังคมในระยะยาว (Castells, 2010)

ดังนั้น การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนจึงต้องอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์ รวมทั้งการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองการปกครอง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

การปกครองแนวพุทธกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยระบบการปกครองที่มีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม และมุ่งประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ ในบริบทของสังคมไทย พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมและจิตใจที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนมาอย่างยาวนาน หลักพุทธธรรมหลายประการสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการปกครองเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาล ความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และการพัฒนามนุษย์ อันเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) การปกครองแนวพุทธจึงมิได้มุ่งเพียงการบริหารจัดการเชิงโครงสร้างเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

1. การเสริมสร้างธรรมาภิบาลด้วยหลักพุทธธรรม

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะทศพิธราชธรรม เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างผู้นำและผู้บริหารที่มีคุณธรรม โดยเน้นความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความยุติธรรม และการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ผู้บริหารที่ยึดหลักคุณธรรมย่อมสามารถสร้างความ

เชื่อมั่นและความศรัทธาแก่ประชาชนได้ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 228)

การบริหารที่มีคุณธรรมยังช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความร่วมมือ และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในความถูกต้อง อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ความโปร่งใสและตรวจสอบได้

หลักอาชชวะในทศพิธราชธรรมสะท้อนแนวคิดเรื่องความซื่อตรงและความโปร่งใสในการบริหารงาน ผู้บริหารต้องเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน สามารถอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบได้ (UNDP, 1997)

ความโปร่งใสช่วยลดปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบ ส่งเสริมความไว้วางใจระหว่างภาครัฐกับประชาชน และเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลตามหลักสากล

การต่อต้านการทุจริต

การทุจริตคอร์รัปชันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน เนื่องจากส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและประสิทธิภาพของภาครัฐ หลักศีล อาชชวะ และอวิโรธนะในทศพิธราชธรรม เป็นกลไกทางจริยธรรมที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตและเป็นธรรม

เมื่อผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของรัฐยึดมั่นในคุณธรรมและความรับผิดชอบ จะช่วยลดโอกาสในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง (พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540)

2. การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

หลักเมตตาธรรม

เมตตาเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นและคำนึงถึงประโยชน์สุขของทุกคนในสังคม การบริหารที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเมตตาธรรมจะมุ่งลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียม

ในระดับนโยบาย เมตตาธรรมสามารถนำไปสู่การกำหนดมาตรการด้านสวัสดิการ การศึกษา และสาธารณสุขที่ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสและผู้เปราะบางทางสังคม

หลักสังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐกับประชาชน การนำหลักดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการจะช่วยให้เกิดการกระจายโอกาสทางสังคม การดูแลประชาชนอย่างทั่วถึง และการปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาค (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 140) หลักสมานัตตตาโดยเฉพาะ มีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความเสมอภาคและความยุติธรรมทางสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การคุ้มครองผู้ด้อยโอกาส

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส และผู้ที่ประสบความทุกข์ยาก หลักกรุณาในพรหมวิหาร 4 ส่งเสริมให้ผู้บริหารและผู้กำหนดนโยบายคำนึงถึงการสร้างหลักประกันทางสังคมและการคุ้มครองสิทธิของประชาชนทุกกลุ่ม

การดำเนินนโยบายที่คำนึงถึงความเท่าเทียมและความเป็นธรรมจะช่วยลดช่องว่างทางสังคม สร้างโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของประชาชน และเสริมสร้างความมั่นคงของสังคมในระยะยาว

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักอปริหานิยธรรม

อปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการประชุมปรึกษาหารือ การทำงานร่วมกัน และการเคารพความคิดเห็นของสมาชิกในสังคม หลักธรรมดังกล่าวสะท้อนแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของชุมชนและประเทศ (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 68)

การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม

การบริหารจัดการที่ดีควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายและโครงการสาธารณะ การมีส่วนร่วมช่วยให้การตัดสินใจมีความรอบด้าน สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างความเป็นเจ้าของร่วม (Ownership) และลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายของรัฐ

การสร้างความสามัคคีในชุมชน

ความสามัคคีเป็นปัจจัยสำคัญของความเข้มแข็งทางสังคม หลักสังคหวัตถุ 4 และอปริหานิยธรรม 7 ช่วยสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในชุมชน ส่งผลให้เกิดพลังทางสังคมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนร่วมกัน

4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธ

การพัฒนาปัญญา

พระพุทธศาสนาถือว่าปัญญาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาชีวิตและสังคม การพัฒนาปัญญาช่วยให้บุคคลสามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะเหตุผล และตัดสินใจได้อย่างถูกต้องตามหลักเหตุและผล (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่

การพัฒนาคุณธรรม

นอกจากปัญญาแล้ว พระพุทธศาสนายังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมควบคู่กันไป บุคคลที่มีความรู้แต่ขาดคุณธรรมอาจใช้ความรู้ในทางที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคม ดังนั้นการพัฒนาคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเมตตา และความเสียสละ จึงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนามนุษย์อย่างสมบูรณ์

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธ

ภาวะผู้นำเชิงพุทธเป็นภาวะผู้นำที่ยึดหลักธรรมเป็นแนวทางในการบริหารงาน โดยเน้นการเป็นแบบอย่างที่ดี การเสียสละ การรับฟังความคิดเห็น และการมุ่งประโยชน์ส่วนรวม ผู้นำลักษณะดังกล่าวจะสามารถสร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือจากประชาชนได้อย่างยั่งยืน

5. การสร้างสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม

แนวคิดมัชฌิมาปฏิปทา

มัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตอย่างพอดีไม่สุดโต่งไปในด้านใดด้านหนึ่ง หลักการดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้กับการพัฒนาได้โดยเน้นความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 4 ข้อ 14) การพัฒนาที่มุ่งเพียงการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยละเลยผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมย่อมนำไปสู่ปัญหาความไม่ยั่งยืนในระยะยาว

การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า

พระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์รู้จักความพอประมาณและการใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการบริโภคอย่างรับผิดชอบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน

การปกครองแนวพุทธมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขของคนส่วนรวม มิใช่เพื่อผลประโยชน์ของบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มุ่งสร้างสังคมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและทรัพยากรได้อย่างเป็นธรรม ดังนั้น การปกครองแนวพุทธจึงเป็นกรอบแนวคิดที่สามารถบูรณาการเข้ากับแนวทางการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยเสริมสร้างธรรมาภิบาล ความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม การพัฒนามนุษย์ และการรักษาสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

แนวทางการประยุกต์ใช้การปกครองแนวพุทธเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

การปกครองแนวพุทธเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์ควบคู่กับการพัฒนาสังคม โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดพฤติกรรม การตัดสินใจ และการบริหารจัดการในทุกระดับของสังคม ตั้งแต่ระดับบุคคล องค์กร ชุมชน จนถึงระดับภาครัฐและนโยบายสาธารณะ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมอย่างเป็นรูปธรรมจะช่วยเสริมสร้างธรรมาภิบาล ลดความขัดแย้ง ส่งเสริมความเป็นธรรม และสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

1. ระดับบุคคล

การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม

การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาคนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการฝึกฝนตนเองผ่านหลักศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อให้บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมและดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักธรรม (พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540)

การส่งเสริมคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ และความเมตตา จะช่วยลดปัญหาการทุจริต ความเห็นแก่ตัว และพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคม โดยก่อให้เกิดพลเมืองที่มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและพร้อมมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม

การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักมัชฌิมาปฏิปทา หลักอิทธิบาท 4 และหลักปรัชญาของความพอเพียง จะช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมดุล มีเหตุผล และรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ ไม่ฟุ่มเฟือย และมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จะช่วยลดปัญหาการบริโภคนิยมและส่งเสริมวิถีชีวิตที่ยั่งยืนในระยะยาว

การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

จิตสำนึกสาธารณะเป็นคุณลักษณะสำคัญของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย การปลูกฝังจิตสาธารณะตามหลักเมตตา กรุณา และสังคหวัตถุ 4 จะช่วยให้บุคคลตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม พร้อมให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์

เมื่อประชาชนมีจิตสาธารณะสูง ย่อมส่งผลให้เกิดความร่วมมือทางสังคม ลดความขัดแย้ง และสร้างสังคมแห่งการแบ่งปันและเกื้อกูลกัน

2. ระดับองค์กร

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมร่วมกับหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน โดยยึดหลักความโปร่งใส ความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (UNDP, 1997)

การบริหารที่ยึดหลักธรรมาภิบาลจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน สร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน และลดปัญหาการใช้อำนาจในทางมิชอบ

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรคุณธรรม

วัฒนธรรมองค์กรที่ดีควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ และความเคารพซึ่งกันและกัน หลักสังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในองค์กร และส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

องค์กรที่มีวัฒนธรรมคุณธรรมจะช่วยลดความขัดแย้งภายใน เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงาน

การพัฒนาผู้นำเชิงจริยธรรม

ผู้นำถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร การพัฒนาผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมจะช่วยให้ผู้นำมีวิสัยทัศน์ ควบคู่กับคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

ผู้นำเชิงจริยธรรมจะสามารถสร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร อันนำไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

3. ระดับชุมชน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ดำเนินการ และประเมินผลการพัฒนา หลักอปริหานิยธรรม 7 เน้นการประชุมปรึกษาหารือและการทำงานร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 68)

การมีส่วนร่วมจะช่วยให้การพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในชุมชน

การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนเข้มแข็งเกิดจากการมีทุนทางสังคม ความสามัคคี และการพึ่งพาอาศัยกันตามหลักพุทธธรรม หลักสังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 สามารถนำมาใช้ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในชุมชน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ชุมชนที่มีความเข้มแข็งจะสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและรับมือกับวิกฤตต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนไม่สามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรศาสนา และภาคประชาสังคม

หลักการเกื้อกูลกันตามแนวพุทธช่วยส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ

4. ระดับภาครัฐและนโยบายสาธารณะ

การกำหนดนโยบายบนพื้นฐานคุณธรรม

การกำหนดนโยบายสาธารณะควรตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม ความยุติธรรม และประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ หลักทศพิธราชธรรม โดยเฉพาะทาน ศีล อาชชวะ และอวิโรธนะ สามารถใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายที่คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม

นโยบายที่ยึดหลักคุณธรรมจะช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ส่งเสริมความเป็นธรรม และสร้างความเชื่อมั่นต่อภาครัฐ

การปฏิรูประบบราชการเชิงคุณธรรม

การปฏิรูประบบราชการควรมุ่งสร้างระบบบริหารงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และยึดหลักคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ โดยส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้มีจิตสำนึกด้านจริยธรรม ความรับผิดชอบ และการบริการประชาชนด้วยความเป็นธรรม

การปฏิรูประบบราชการเชิงคุณธรรมจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารประเทศ และลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาประเทศ

ประเทศไทยมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จะช่วยเสริมสร้างมิติทางคุณธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านวัตถุ

การส่งเสริมแนวคิดธรรมาธิปไตย การพัฒนาคนตามหลักไตรสิกขา และการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ จะช่วยให้การพัฒนาประเทศเกิดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และคุณภาพของมนุษย์ อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป การประยุกต์ใช้การปกครองแนวพุทธเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล องค์กร ชุมชน และภาครัฐ โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม การมีส่วนร่วม และประโยชน์สุขของส่วนรวมเป็นสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่มีความสงบสุข เป็นธรรม และสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในอนาคต

สรุป

การปกครองแนวพุทธเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับหลักการบริหารและการปกครองสมัยใหม่ โดยมุ่งเน้นการใช้อำนาจบนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ และประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสังคมจึงจำเป็นต้องดำเนินไปอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยคำนึงถึงการตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบันควบคู่กับการรักษาความสามารถของคนรุ่นต่อไปในการดำรงชีวิตและพัฒนาตนเอง การปกครองแนวพุทธมีรากฐานสำคัญจากหลักทศพิธราชธรรม สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 และอปริหานิยธรรม 7 ซึ่งส่งเสริมให้ผู้ปกครองและประชาชนยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความเสียสละ ความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และความสามัคคี หลักธรรมเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาล ลดปัญหาการทุจริต สร้างความโปร่งใสในการบริหารงาน ส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม ลดความเหลื่อมล้ำ และคุ้มครองผู้ด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจและการพัฒนาชุมชน สร้างความเข้มแข็งของสังคม และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทั้งปัญญาและคุณธรรมควบคู่กันไป ขณะเดียวกันหลักมัชฌิมาปฏิปทายังเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผ่านการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและการพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน การประยุกต์ใช้การปกครองแนวพุทธสามารถดำเนินการได้ในทุกระดับ ตั้งแต่การพัฒนาคุณธรรมและจิตสาธารณะของบุคคล การสร้างองค์กรคุณธรรมและผู้นำเชิงจริยธรรม การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งและมีส่วนร่วม ไปจนถึงการกำหนดนโยบายสาธารณะและการปฏิรูประบบราชการบนพื้นฐานของคุณธรรมและธรรมาภิบาล อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มีความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองการปกครอง ส่งผลให้เกิดสังคมที่สงบสุข เป็นธรรม มีความมั่นคง และสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนในระยะยาวภายใต้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเกื้อกูลกันของมนุษยชาติ

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *การพัฒนาที่ยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

_____. (2546). *ภาวะผู้นำ.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาสังคม.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). *พุทธธรรม.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2540). *พุทธธรรม.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วศิน อินทสระ. (2554). *พุทธจริยศาสตร์.* กรุงเทพฯ: ธรรมดา.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570).* กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการ

Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society.* (2nd ed.). Oxford: Wiley-Blackwell.

Heywood, A. (2019). *Politics*. (5th ed.). London: Red Globe Press.

Midgley, J. (2014). *Social Development: Theory and Practice*. London: Sage Publications.

Sachs, J. D. (2015). *The Age of Sustainable Development*. New York: Columbia University Press.

Stiglitz, J. E. (2012). *The Price of Inequality*. New York: W.W. Norton & Company.

Todaro, M. P., & Smith, S. C. (2020). *Economic Development*. (13th ed.). Boston: Pearson.

United Nations Development Programme (UNDP). (1997). *Governance for Sustainable Human Development*. New York: UNDP.

United Nations. (2015). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: United Nations.

World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press.

แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี*

GUIDELINES FOR WASTE MANAGEMENT IN KHAO SAM YOD MUNICIPALITY MAUNG DISTRICT LOPBURI PROVINCE

เกรียงศักดิ์ เมืองเขียว[1] และ จักรวาล สุขไมตรี[2]

Kriangsak Maungkheaw[1] and Jagraval Sukmaitree[2]

[1-2]วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[1-2]College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s67563825009@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 3 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 13 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 15 มิถุนายน 2569

Received 3 June 2026; Revised 13 June 2026; Accepted 15 June 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 2) เพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะ ประชาชนส่วนหนึ่งยังขาดจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยเฉพาะการคัดแยกขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน ขาดความร่วมมือในการชำระค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะในบางครัวเรือน ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการตกสำรวจของข้อมูลครัวเรือนหรือระบบฐานข้อมูลของเทศบาลที่ยังไม่ได้มีการปรับปรุงให้

Citation:

* เกรียงศักดิ์ เมืองเขียว และ จักรวาล สุขไมตรี. (2569). แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 783-801.

Kriangsak Maungkheaw and Jagraval Sukmaitree. (2026). Guidelines For Waste Management In Khao Sam Yod Municipality Maung District Lopburi Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 783-801.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ทันสมัยและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ทำให้การจัดเก็บค่าบริการไม่ครอบคลุมทุกครัวเรือนและความไม่สอดคล้องต่อการเก็บค่าบริการระหว่างครัวเรือนกับกิจการร้านค้า นอกจากนี้จำนวนยานพาหนะที่ใช้ในการจัดเก็บขยะมีเพียงพอต่อการให้บริการในสภาวะปกติเท่านั้น รวมถึงยังไม่มีความทันสมัยอีกทั้งเทศบาลยังไม่มีสถานที่สำหรับบริหารจัดการหรือกำจัดขยะเป็นของตนเอง จึงต้องพึ่งพาพื้นที่ของหน่วยงานอื่นในการนำขยะไปกำจัด ซึ่งส่งผลให้เกิดภาระค่าใช้จ่าย และอาจเป็นข้อจำกัดต่อการวางแผนบริหารจัดการขยะของเทศบาลในระยะยาวได้

2. แนวทางการบริหารจัดการขยะ แนวทางที่เสนอแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคน การให้ความรู้ การอบรม และการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในทุกชุมชนควรดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในการมีส่วนร่วมดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชนในระยะยาว 2) ด้านเงิน ระบบการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บขยะ ควรมีการปรับปรุงฐานข้อมูลครัวเรือน ประชากร ร้านค้า และสถานประกอบการต่าง ๆ ให้มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ พร้อมทั้งกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมให้มีความเหมาะสม 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ รถที่ใช้ในการจัดเก็บขยะควรมีสำรองไว้สำหรับสับเปลี่ยนหมุนเวียนในช่วงที่รถบางคันต้องเข้ารับการซ่อมบำรุง นอกจากนี้ควรพิจารณาจัดหารถจัดเก็บขยะที่มีเทคโนโลยีหรือระบบที่ทันสมัย 4) ด้านการจัดการ ควรมีการจัดหาพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการกำจัดหรือบริหารจัดการขยะเป็นของเทศบาลเอง เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการเช่าพื้นที่หรือค่าธรรมเนียมที่ต้องชำระเป็นรายปีรวมทั้งช่วยลดระยะทางในการขนย้ายขยะไปกำจัด หากสามารถลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ได้ ก็จะทำให้เทศบาลสามารถนำงบประมาณดังกล่าวไปพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การจัดการขยะที่ยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

คำสำคัญ: การบริหาร, การจัดการ, การบริหารจัดการขยะ

Abstract

This research had two objectives: (1) to investigate the problems of waste management in Khao Sam Yot Municipality, Mueang District, Lopburi Province; and (2) to identify appropriate guidelines for waste management in Khao Sam Yot Municipality, Mueang District, Lopburi Province. The study employed a qualitative

research approach using in-depth interviews with 17 key informants. Data were analyzed using descriptive analysis. The findings revealed the following:

1. Waste Management Problems A portion of the population still lacks environmental awareness and participation in community environmental conservation, particularly in waste segregation at the household level. Some households do not cooperate in paying waste collection fees, which may result from incomplete household surveys or municipal database systems that are not regularly updated. Consequently, fee collection does not cover all households and lacks consistency between households and commercial establishments. In addition, the number of vehicles available for waste collection is sufficient only under normal operating conditions and the vehicles are not equipped with modern technology. Furthermore, the municipality does not have its own waste management or disposal facility and therefore relies on facilities operated by other agencies. This dependence results in additional expenses and may limit the municipality's long-term waste management planning.

2. Waste Management Guidelines The proposed guidelines consist of four dimensions (1) Human Resources: Public education, training, and awareness campaigns should be conducted continuously and consistently in all communities to cultivate environmental consciousness and encourage long-term public participation in environmental conservation. (2) Financial Management: The waste collection fee system should be improved by regularly updating and maintaining accurate household, population, business, and enterprise databases. Appropriate fee rates should also be established to ensure fairness and efficiency. (3) Materials and Equipment: Backup waste collection vehicles should be provided to replace those undergoing maintenance or repair. Additionally, the municipality should consider procuring waste collection vehicles equipped with modern technologies and systems. (4) Management: The municipality should acquire a suitable area for its own waste management or disposal facility in order

to reduce expenses associated with renting disposal sites or paying annual disposal fees. Such a facility would also reduce transportation distances for waste disposal. Cost savings in this area could be redirected toward improving and modernizing the waste management system, ultimately leading to sustainable waste management in the long term.

Keyword: Administration, Management, Solid Waste Management

บทนำ

1. ประเทศไทยได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ประเทศไทย “มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ยุทธศาสตร์ชาติฉบับนี้ประกอบด้วย 6 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ด้านความมั่นคง (2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม (5) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ (6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีขึ้นเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันที่มีปัญหาความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง และมีเป้าหมายการพัฒนา ที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมาภิบาล และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดำเนินการบนพื้นฐานความเชื่อในการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน คือ มีความพอประมาณ มีเหตุ ผล มีภูมิคุ้มกัน ไม่ให้มากหรือน้อยจนเกินไป อันจะนำ ไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่น ต่อไปอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดหลักของแผน คือ เติบโต สมดุล ยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) การบริหารจัดการขยะมูล

ฝอยจึงเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ถูกบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ดังกล่าว เพราะขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ และสังคมของประชาชน หากไม่มีระบบจัดการที่ดีจะนำไปสู่ปัญหาสะสม เช่น มลพิษทางน้ำ ดิน และอากาศ รวมถึงทัศนียภาพของเมืองที่เสื่อมโทรม ซึ่งขัดต่อเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2566)

2. เทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็นเขตเมืองที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การค้า การบริการ การศึกษา และการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเมืองและการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในเขตพื้นที่ ส่งผลให้กิจกรรมการบริโภคและการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชนก่อให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นทุกปี จากข้อมูลของ เทศบาลเมืองเขาสามยอด (2567) พบว่า พื้นที่ในเขตเทศบาลมีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ยประมาณ 30–35 ตันต่อวัน โดยส่วนใหญ่เป็นขยะอินทรีย์จากครัวเรือน ขยะทั่วไป และขยะรีไซเคิล ซึ่งแม้จะมีระบบการเก็บขนขยะโดยรถเทศบาล แต่ยังมีปัญหาขยะตกค้างในบางพื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณตลาด แหล่งชุมชนหนาแน่น และพื้นที่สาธารณะ การจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอดยังคงประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บขนขยะที่ไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังมีข้อจำกัดด้านพื้นที่สำหรับการคัดแยกและกำจัดขยะ ทำให้ต้องขนส่งขยะไปกำจัดยังศูนย์กำจัดขยะของจังหวัดลพบุรี ซึ่งอยู่ห่างจากพื้นที่เทศบาล ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นและอาจเกิดปัญหาการล่าช้าในการเก็บขยะในบางช่วงเวลา นอกจากนี้ พฤติกรรมของประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึกในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ทำให้ขยะรีไซเคิลจำนวนมากไม่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ (เทศบาลเมืองเขาสามยอด, 2567) จาก แผนพัฒนาเทศบาลเมืองเขาสามยอด (พ.ศ. 2566–2570) ได้ระบุว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยมีเป้าหมายเพื่อ “ลดปริมาณขยะมูลฝอยในเขตเมือง และพัฒนาแนวทางการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพตามหลักสุขาภิบาลและความยั่งยืน” ทั้งนี้ เทศบาลได้วางแนวทางการดำเนินงาน เช่น การส่งเสริมการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง การจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลในชุมชน การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างถูกวิธี และการส่งเสริมความร่วมมือจากภาคประชาชนในการดูแลสิ่งแวดล้อมร่วมกัน (เทศบาลเมืองเขาสามยอด, 2566)

ขณะเดียวกัน แผนพัฒนาจังหวัดลพบุรี (พ.ศ. 2566–2570) ก็ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับ “การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายอย่างเป็นระบบ” เพื่อมุ่งสู่จังหวัดสะอาด น่าอยู่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาระบบบริหารจัดการขยะของตนเองอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลด คัดแยก และกำจัดขยะอย่างถูกวิธี ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (จังหวัดลพบุรี, 2566; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

3. การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีความจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะในระดับท้องถิ่น เพื่อให้การวิจัยสามารถอธิบายสภาพปัญหา วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และนำไปสู่การเสนอแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยองค์ความรู้ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ความรู้ด้านการบริหารจัดการภาครัฐและการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและผลกระทบจากขยะมูลฝอย ความรู้ที่จะใช้ในการทำวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด เป็นการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการขยะ การบริหารท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน สิ่งแวดล้อม และระเบียบวิธีวิจัย เพื่อให้การศึกษาสามารถตอบโจทย์ปัญหาในพื้นที่ และนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ

4. จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้มีวิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาค้นหาวิธีการจัดการขยะที่เหมาะสมในพื้นที่สามารถนำไปใช้จริงได้ในชุมชน และต้องการให้ผลการศึกษานี้เป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือระหว่างเทศบาลเมืองเขาสามยอด กับประชาชนในพื้นที่ในการช่วยกันคัดแยก และสร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สอดคล้องแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเขาสามยอดซึ่งเน้นการการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการช่วยกันสร้างจิตสำนึกในการด้านสิ่งแวดล้อมนำไปสู่แนวทางการพัฒนาให้พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอดเป็นเมืองที่สะอาด น่าอยู่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

2. เพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอย กรมควบคุมมลพิษ, (2560) ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งของที่ไม่ใช้แล้ว เศษกระดาษเศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ ซากสัตว์หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บจากถนนตลาด ที่เลี้ยวสัตว์หรือที่อื่น และผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เหลือทิ้งจากบ้านพักอาศัย ร้านค้า ตลาด สถานประกอบการ สถานที่ทำงานหรือสถานที่อื่นใด ปภพ อินอ้าย, (2562) ขยะหรือขยะมูลฝอย (Refuse or Solid Waste) หมายถึง ของเสียที่อยู่ในรูปของแข็ง ซึ่งอาจจะมีความชื้นปะปนมาด้วยจำนวนหนึ่ง ขยะที่เกิดขึ้นจากอาคารที่พักอาศัย สถานที่ทำการโรงงานอุตสาหกรรม หรือตลาดสดก็ตามจะมีปริมาณและ ลักษณะแตกต่างกันออกไป

กล่าวโดยสรุป ขยะมูลฝอยโดยความหมายทั่วไป หมายถึง สิ่งที่ถูกทิ้งหรือไม่เป็นที่ต้องการแล้ว เกิดจากการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การอุปโภคบริโภค กิจกรรมทางการเกษตร รวมถึงกระบวนการผลิตของภาคอุตสาหกรรมและเศษวัสดุที่เหลือใช้ตามธรรมชาติ ซึ่งไม่มีคุณค่าต่อการใช้งานในรูปแบบเดิมของผู้ครอบครอง ขยะมูลฝอยสามารถจำแนกตามลักษณะและความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อมได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ ขยะอินทรีย์หรือขยะย่อยสลายได้ ขยะอันตรายที่เป็นภัยต่อสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อม และขยะทั่วไปที่ไม่ก่ออันตรายในทันที การจำแนกประเภทดังกล่าวมีความสำคัญ เพราะช่วยให้การจัดการขยะเป็นระบบมากขึ้น ทั้งในด้านการคัดแยก การจัดเก็บ การขนส่ง ตลอดจนกระบวนการกำจัดหรือการนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการจัดการและความปลอดภัยของชุมชนการคัดแยกขยะที่ถูกต้องตั้งแต่ต้นทางยังช่วยลดภาระของระบบกำจัด ลดความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของสารพิษ และทำให้สามารถนำขยะบางประเภทกลับเข้าสู่กระบวนการใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การรีไซเคิล หรือการแปรรูปเป็นพลังงานและปุ๋ยอินทรีย์ นอกจากนี้ การจัดการขยะอย่างเหมาะสม

ยังช่วยลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การปนเปื้อนของดิน น้ำ อากาศ กลิ่นรบกวน รวมถึงลดการสะสมของแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย สกุณา คงจันทร์, (2564) รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนอย่างครบวงจรเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดี ในชุมชนจะสามารถดำเนินงานได้สำเร็จดังวัตถุประสงค์ การบริหารจัดการขยะ มี 4 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ ขั้นตอนที่ 1 การมีความตั้งใจจริงที่อยากจะทำให้ชุมชนของตนเองเป็นชุมชนที่ปราศจากปัญหาขยะ ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชน ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครือข่ายในการทำงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน และขั้นตอนที่ 4 การใช้หลักการบริหารจัดการขยะอย่างครบวงจร สมประสงค์ กลิ่นจันทร์, (2568) แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านความตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เทศบาลมีนโยบายให้มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนมีความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ การนำขยะ รีไซเคิลกลับมาใช้ใหม่ มีการส่งเสริมให้บุคลากรและประชาชนพัฒนาศักยภาพในด้านการจัดการขยะ การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า เทศบาลมีการจัดการอย่างเป็นระบบ แนะนำชุมชน อบรมดูงาน จัดสรรงบประมาณ เพื่อบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง โดยเริ่มจากการลดการเกิดขยะ คัดแยก จัดเก็บ เคลื่อนย้าย บำบัด ไปจนถึงกำจัดหรือแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ แนวคิดดังกล่าวไม่ได้มองว่าขยะเป็นเพียงของเหลือทิ้ง แต่เป็นสิ่งที่สามารถจัดการและเปลี่ยนให้เกิดคุณค่าใหม่ได้ หากดำเนินการอย่างถูกต้องตามหลักการจัดการที่เหมาะสม หัวใจสำคัญของการบริหารขยะอยู่ที่ “การจัดการอย่างเป็นระบบ” และ “ความร่วมมือของทุกภาคส่วน” ตั้งแต่ประชาชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยเฉพาะการปลูกจิตสำนึกให้มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง เพราะจะช่วยลดภาระการกำจัด ลดต้นทุนการบริหารจัดการ และเพิ่มโอกาสในการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ ทั้งในรูปแบบการรีไซเคิล การแปรรูปเป็นพลังงาน หรือการทำปุ๋ยจากขยะอินทรีย์ การบริหารจัดการขยะที่ดีไม่เพียงช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางน้ำ อากาศ และดิน แต่ยังสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ลดความเสี่ยงต่อสุขภาพของประชาชน และช่วยส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเป็นระเบียบ ปลอดภัย และยั่งยืนในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ในพื้นที่ชุมชนเมือง โดยใช้ทฤษฎี 4 M มีอยู่ 4 ประการ หวน พินธุพันธ์, (2549) ได้กล่าวถึงทรัพยากรว่าเป็นสิ่งที่เป็นตัวกลางที่ช่วยในการดำเนินงานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จ โดยทรัพยากรในการบริหารที่สำคัญนั้นแบ่งตามหลัก “4 M” ได้แก่ การบริหารคนหรือบุคลากร การบริหารเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนโดยศึกษาด้วยการค้นคว้าจาก แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ การศึกษาวิจัยผู้ดำเนินการวิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม จำนวน 17 คน ซึ่งประกอบไปด้วย

1) กลุ่มผู้ให้บริการ จำนวน 9 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

2) กลุ่มผู้รับบริการ จำนวน 8 คน ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยมีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาการแนวทางการบริการจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ส่วนที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในด้านอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงประจักษ์ โดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ทำการโทรศัพท์ประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลของแต่ละกลุ่มก่อนนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ เพื่อเข้าทำการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเข้าสัมภาษณ์พร้อมชี้แจงวันนัดหมาย และสถานที่ในการเข้าสัมภาษณ์ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง และทำการจดบันทึก และบันทึกภาพร่วมกับผู้ให้สัมภาษณ์

การตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลได้บูรณาการจากแนวคิดหรือทฤษฎี ของสุภางค์ จันทวานิช, (2553) โดยเป็นการตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์ การตรวจสอบข้อมูลที่ใช้กันมากในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า มีวิธีการตรวจสอบ 4 วิธี คือ

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล

2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี

4) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจากการสังเกต บันทึก สัมภาษณ์แล้วผู้ดำเนินการวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยใช้การจัดเรียงข้อมูลตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดขยะของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยมีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล นำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาเรียบเรียงตามลำดับเนื้อหา สำหรับการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวใช้วิธีจัดเก็บไฟล์ต่าง ๆ ไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ทำการตั้งชื่อข้อมูล วัน เวลา สถานที่ และเนื้อหาให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การจัดแสดงข้อมูล นำข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วมาจัดแสดงด้วยการพิมพ์เนื้อหาจากคอมพิวเตอร์ ทำการคัดเลือกเนื้อหา และภาพถ่ายที่ข้องเพื่อเรียบเรียงให้สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ โดยเรียงตามลำดับเหตุการณ์ และลำดับกิจกรรมที่สอดคล้องกับการลงพื้นที่เพื่อเป็นข้อมูลเชิงพื้นที่

3. การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องในประเด็นของผลการวิจัย โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความโดยการหาข้อสรุปที่ได้จากข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม และชุดข้อมูลมาอภิปรายผลรวมกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนเอกสารจากนั้นนำผลการวิจัยที่สรุปมาเรียบเรียงจึงเป็นผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัด ลพบุรี แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัด ลพบุรี พบว่าประชาชนส่วนหนึ่งยังขาดจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยเฉพาะการคัดแยกขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือนซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการขยะ หากไม่มีการคัดแยกตั้งแต่ต้นทางจะทำให้การจัดเก็บและการนำไปกำจัดทำได้ยากและส่งผลให้ปริมาณขยะเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนในบางชุมชนยังขาดความร่วมมือในการชำระค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะในบางครัวเรือน ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการตกสำรวจของข้อมูลครัวเรือน หรือระบบฐานข้อมูลของเทศบาลที่ยังไม่ได้มีการปรับปรุงให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ทำให้การจัดเก็บค่าบริการไม่ครอบคลุมทุกครัวเรือน อีกประเด็นสำคัญคือจำนวนยานพาหนะที่ใช้ในการจัดเก็บขยะมีเพียงพอต่อการให้บริการในสภาวะปกติเท่านั้น แต่เมื่อรถบางคันต้องเข้ารับการซ่อมบำรุง อาจส่งผลให้การจัดเก็บขยะในบางพื้นที่ไม่เป็นไปตามกำหนดเวลา ทำให้เกิดปัญหาขยะตกค้างในชุมชนได้นอกจากนี้ เทศบาลยังไม่มีสถานที่สำหรับบริหารจัดการหรือกำจัดขยะเป็นของตนเอง จึงต้องพึ่งพาพื้นที่ของหน่วยงานอื่นในการนำขยะไปกำจัด ซึ่งส่งผลให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม และอาจเป็นข้อจำกัดต่อการวางแผนบริหารจัดการขยะของเทศบาลในระยะยาวได้

2. เพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า การให้ความรู้ การอบรม และการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในทุกชุมชน ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการคัดแยกและจัดการขยะอย่างถูกต้องตั้งแต่ต้นทาง โดยควรดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในการมีส่วนร่วมดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชนในระยะยาวในส่วนของระบบการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บขยะ ควรมีการปรับปรุงฐานข้อมูลครัวเรือน ประชากร ร้านค้า และสถานประกอบการต่าง ๆ ให้มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ พร้อมทั้งกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมให้มีความเหมาะสม โดยอาจพิจารณาแยกระหว่างบ้านเรือนทั่วไปกับร้านค้าหรือกิจการที่มีปริมาณขยะมาก เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและสอดคล้องกับลักษณะการใช้บริการสำหรับการจัดการขยะในระดับต้นทาง รถที่ใช้ในการจัดเก็บขยะควรมีสำรองไว้สำหรับสับเปลี่ยนหมุนเวียนในช่วงที่รถบางคันต้องเข้ารับการซ่อมบำรุง นอกจากนี้ควรพิจารณา

จัดหารถจัดเก็บขยะที่มีเทคโนโลยีหรือระบบที่ทันสมัย เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บและขนย้ายขยะให้รวดเร็วและเป็นระบบมากยิ่งขึ้นในด้านการจัดการขยะปลายทาง ซึ่งเป็นสถานที่รองรับขยะขั้นสุดท้าย ควรมีการจัดหาพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการกำจัดหรือบริหารจัดการขยะเป็นของเทศบาลเอง เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการเช่าพื้นที่หรือค่าธรรมเนียมที่ต้องชำระเป็นรายปี รวมทั้งช่วยลดระยะทางในการขนย้ายขยะไปกำจัด หากสามารถลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ได้ ก็จะทำให้เทศบาลสามารถนำงบประมาณดังกล่าวไปพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การจัดการขยะที่ยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

อภิปรายผล

แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประเด็น สภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ด้านคน พบว่าประชาชนส่วนหนึ่งยังขาดจิตสำนึกและความตระหนักในการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะในชุมชน โดยเฉพาะการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง นอกจากนี้ ประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการคัดแยกขยะตามประเภท เช่น ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล ขยะอินทรีย์ และขยะอันตราย ซึ่งสอดคล้องกับ ประสาร โชค ธุวะนุติ (2561) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะของเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ ประชาชนในเขตเทศบาลขาดความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักในการคัดแยกขยะในครัวเรือน ทั้งขยะเปียก ขยะแห้ง และขยะสารพิษอันตราย ด้านเงิน พบว่าการสำรวจข้อมูลครัวเรือนในพื้นที่ยังไม่มีการจัดระบบฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันส่งผลกระทบโดยตรงต่อการจัดเก็บและการชำระค่าบริการจัดเก็บขยะ ประชาชนบางส่วน บางพื้นที่ยังขาดจิตสำนึกในการชำระค่าบริการ นอกจากนี้ประชาชนบางส่วนยังเห็นว่างบประมาณที่เทศบาลจัดเก็บจากค่าบริการอาจไม่สอดคล้องกับปริมาณขยะที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของชุมชนและจำนวนประชากรในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ ณีรนุช คชหิรัญ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดเก็บขยะมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี

จากผลการวิจัยพบว่า ด้านค่าบริการจัดเก็บ จากการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดเก็บขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับน้อยโดยท่านได้รับความสะดวกในการชำระค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะมูลฝอยเป็นอันดับหนึ่ง ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่ารถเก็บขยะที่ใช้ในการปฏิบัติงานมีจำนวนจำกัดและไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นในแต่ละวัน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน มีสภาพชำรุด ทรุดโทรม หรือเสื่อมสภาพจากการใช้งานเป็นเวลานาน รวมถึงยังขาดความทันสมัยในระบบของยานพาหนะ ซึ่งสอดคล้องกับ สุริยะ หาญพิชัย, (2568) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการขยะอย่างยั่งยืนของชุมชนในเขตอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่าปัญหาและสาเหตุของปัญหาขยะเนื่องจากปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น ถังขยะมีน้อย ไม่เพียงพอ ความมักง่ายของประชาชนและพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนประชาชนไม่ช่วยกันรักษาความสะอาด การทิ้งขยะที่ไม่เป็นระเบียบ มีปริมาณขยะเยอะ ความเห็นแก่ตัว ลักลอบทิ้งขยะ ขาดความร่วมมือในการรักษาความสะอาด ด้านการจัดการ พบว่าไม่มีพื้นที่จัดการ และรองรับขยะเป็นของเทศบาลเองทำให้ต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในแต่ละปีในการเช่าสถานที่ของเทศบาลเมืองลพบุรีสำหรับกำจัดขยะ ส่งผลให้เทศบาลต้องแบกรับภาระงบประมาณในการจัดการขยะเพิ่มมากขึ้น หากไม่มีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับอนุสรณ์ ปัตตนาภรณ์, (2560) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานครพบว่าปัญหาในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตกรุงเทพมหานคร มีปัจจัยแวดล้อมมากมาย โดยเป็นปัญหามาตั้งแต่อดีตสะสมพอกพูนมากขึ้น จนกลายเป็นปัญหาเรื้อรังที่ผู้บริหารกรุงเทพมหานครหลายยุคหลายสมัยพยายามแก้ไข ซึ่งสวนทางกับปริมาณขยะมูลฝอยเหล่าที่เพิ่มปริมาณขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาซึ่งต้องค้นหาปัจจัยในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. ประเด็น แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ด้านคน พบว่าควรสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปลูกจิตสำนึกซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการจัดการขยะด้วยวิธีการอบรม ประชาสัมพันธ์ รณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงการจัดขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน และควรให้ความสำคัญกับการการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา ปาทาน, (2564) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนชุมชนหนองม่วง ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยพบว่าพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติทุกครั้ง คือนำเสื้อผ้า

เก่าไปซ่อมแซมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ รองลงมา คือ ใช้กระดาษทั้งสองหน้าช่วยลด ปริมาณมูลฝอย และพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยปฏิบัติมากที่สุด คือ หลีกเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติก กล่องโฟม รองลงมา คือ นำตะกร้า หรือกระเป๋าผ้า ไปใส่ของเมื่อไปซื้อของ หรือ จ่ายตลาดด้านเงิน พบว่าควรกำหนดมาตรการ การชำระค่าธรรมเนียมการเก็บขยะ มีกาประชาสัมพันธ์รวมถึงปรับปรุงข้อมูลครัวเรือนให้มีความทันสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับค่าใช้จ่าย และปริมาณขยะในพื้นที่ และควรมีการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมให้สอดคล้องกับลักษณะการใช้บริการโดยอาจพิจารณาแยกอัตราระหว่างบ้านเรือนทั่วไปกับร้านค้า หรือสถานประกอบการขนาดใหญ่ที่มีปริมาณขยะมากกว่าปกติ ซึ่งสอดคล้องกับ สิทธิชัย กฤชวิวรรธน์, (2568) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการขยะ: รูปแบบการคัดแยกขยะอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่าการให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การพัฒนาเทคโนโลยีในการจัดการขยะ ควบคู่การสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจดังเช่นค่าธรรมเนียมเก็บขยะใหม่ที่มีอัตราต่ำกว่าเมื่อมีการคัดแยกขยะจึงควรได้รับการดำเนินการอย่างต่อเนื่องส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะอย่างจริงจัง เพื่อการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืนและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่าควรเพิ่มรถจัดเก็บขยะเพื่อไว้ทดแทนในกรณีที่ต้องสับเปลี่ยนในการซ่อมบำรุง รวมถึงการจัดหารถเก็บขยะที่มีความทันสมัยสามารถจัดเก็บได้อย่างดีไม่ส่งกลิ่นไม่พึงประสงค์ และเศษขยะที่ตกหล่น ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฐวุฒิ ดวงมุสิก, (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบางชนะ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบางชนะ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลบางชนะ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ควรจัดสรรงบประมาณในการจัดการขยะของเทศบาลเพิ่มเติม เช่น การจัดหาถังบรรจุขยะเพิ่มเติม การจัดหารถเก็บขยะให้สามารถให้บริการครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางชนะ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนลดลง ด้านการจัดการ พบว่าควรจัดหาพื้นที่ของเทศบาลเมืองเขาสามยอดโดยไม่ต้องไปเช่าพื้นที่ ซึ่งทำให้สามารถบริหารจัดการขยะปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงลดภาระค่าใช้จ่ายในการเช่าสถานที่ทิ้งขยะ และการใช้กฎหมายเพื่อกำหนดกรอบ สร้างความมีวินัย การรับผิดชอบร่วมกันในชุมชน รวมถึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางภายในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, (2567) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น พบว่า การบริหารจัดการขยะ

มูลฝอยได้ถูกจัดให้อยู่ในนโยบายมหานครแห่งความปลอดภัยและมหานครสีเขียวด้วย “การเพิ่มระบบการจัดการขยะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่จัดเก็บ ขนถ่าย จนถึงการเปลี่ยนขยะมูลฝอยเป็นพลังงานไฟฟ้าด้วยเทคโนโลยีทันสมัยและสะอาด” และกำหนดมาตรการเร่งด่วนด้วยการเก็บขยะมูลฝอยไม่ให้ตกค้างในชุมชน เป้าหมายเพื่อให้เทศบาลนครขอนแก่นเป็นมหานครในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืนและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและภาวะโลกร้อน และได้จัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนครขอนแก่น 20 ปี พ.ศ. 2556–2575ที่กำหนดวิสัยทัศน์ให้เทศบาลนครขอนแก่นมีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายด้วยแนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste) ด้วยการนำกลับมาใช้ใหม่และทำให้ขยะมูลฝอยเหลือน้อยที่สุด และกำจัดที่เหลือด้วยเทคโนโลยีที่มีประสิทธิผล ตามเป้าประสงค์ของมหานครปลอดภัยปลอดมลพิษ โดยการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักวิชาการจากการลดและควบคุมปริมาณขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิดและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย ตั้งแต่แหล่งกำเนิดจนถึงการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ด้านคน พบว่าคนควรสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปลูกจิตสำนึกซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการจัดการขยะด้วยวิธีการอบรม ประชาสัมพันธ์ รณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงการจัดขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน และควรให้ความสำคัญกับการการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ด้านเงิน พบว่าควรกำหนดมาตรการ การชำระค่าธรรมเนียมการเก็บขยะ มีกาประชาสัมพันธ์รวมถึงปรับปรุงข้อมูลครัวเรือนให้มีความทันสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับค่าใช้จ่าย และปริมาณขยะในพื้นที่ และควรมีการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมให้สอดคล้องกับลักษณะการใช้บริการโดยอาจพิจารณาแยกอัตราระหว่างบ้านเรือนทั่วไปกับร้านค้า หรือสถานประกอบการขนาดใหญ่ที่มีปริมาณขยะมากกว่าปกติ ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่าควรเพิ่มรถจัดเก็บขยะเพื่อไว้ทดแทนในกรณีที่ต้องสับเปลี่ยนในการซ่อมบำรุง รวมถึงการจัดหารถเก็บขยะที่มีความทันสมัยสามารถจัดเก็บได้อย่างดีไม่ส่งกลิ่นอันพึงประสงค์ และเศษขยะที่ตกหล่น ด้านการจัดการ พบว่าควรจัดหาพื้นที่ของเทศบาลเมืองเขาสามยอดโดยไม่ต้องไปเช่าพื้นที่ ซึ่งทำให้สามารถบริหารจัดการขยะปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นรวมถึงลดภาระค่าใช้จ่ายในการเช่าสถานที่ทิ้งขยะ และการใช้กฎหมายเพื่อกำหนดกรอบ สร้างความมีวินัย การรับผิดชอบร่วมกันในชุมชน

รวมถึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางภายในครัวเรือน **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ดังนี้ 1. ด้านคน ประชาสัมพันธ์ รวมถึงจัดการอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะตั้งแต่ในครัวเรือนหรือระดับต้นทาง การคัดแยกอย่างถูกวิธี โดยมีเจ้าหน้าที่อาสามัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ให้ความรู้อย่างต่อเนื่องและเข้าถึงทุกชุมชน หรือการใช้สื่อกระจายเสียงของชุมชน และโซเชียลมีเดีย 2. ด้านเงิน กำหนดค่าธรรมเนียม พิจารณาให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ลักษณะครัวเรือน และประเภทของกิจการร้านค้า เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยอาจกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมแบบแบ่งระดับ เช่น พื้นที่อยู่อาศัยทั่วไป พื้นที่เชิงพาณิชย์ หรือพื้นที่ที่มีการประกอบกิจการขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงปริมาณการใช้บริการ ภาระต้นทุนที่แท้จริง และศักยภาพในการชำระค่าธรรมเนียมของประชาชนและผู้ประกอบการ 3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ วางแผนจัดหาและปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดเก็บและขนย้ายขยะให้เพียงพอต่อปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นในแต่ละวัน โดยเฉพาะรถเก็บขยะ มีการซ่อมบำรุงและเปลี่ยนทดแทนวัสดุอุปกรณ์ที่มีสภาพชำรุด ทรุดโทรม หรือเสื่อมสภาพจากการใช้งานเป็นเวลานาน 4. ด้านการจัดการ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในพื้นที่ เพื่อร่วมกันพัฒนาแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมและยั่งยืนในระยะยาว **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัด ลพบุรี ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่อง ดังนี้ 1. ด้านคน การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น ระดับความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ และพฤติกรรมของประชาชนในการคัดแยกและจัดการขยะภายในครัวเรือน รวมทั้งควรศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชน อาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่นในการสนับสนุนและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ควรมีการศึกษาแนวทางหรือรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ และการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีอย่างต่อเนื่อง 2. ด้านเงิน การศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณและการบริหารค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะของเทศบาลให้มีความเหมาะสมและเพียงพอ และการศึกษาแนวทางในการสร้างแหล่งรายได้หรือกลไกทางการเงินที่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานด้านการจัดการขยะได้อย่างต่อเนื่อง เช่น การสนับสนุนงบประมาณ

จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือการส่งเสริมกิจกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าจากขยะ เพื่อนำรายได้กลับมาพัฒนาระบบการจัดการขยะ 3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ ศึกษาความต้องการใช้อุปกรณ์ของชุมชนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อหาแนวทางในการจัดหาและพัฒนาอุปกรณ์ให้มีความทันสมัย ใช้งานได้สะดวก และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บ คัดแยก และขนส่งขยะให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว 4. ด้านการจัดการ ศึกษารูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการขยะของเทศบาลให้ครอบคลุมตั้งแต่การเก็บรวบรวม การคัดแยก การขนส่ง และการกำจัดขยะอย่างเป็นระบบ และศึกษาแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564–2570.* เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก https://waa.inter.nster.nstad.or.th/stks/pub/bcg/20211228-BCG-Action-Plan-2564-2570.pdf.

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2566). *แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2565-2570)*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมควบคุมมลพิษ. (2564). *คู่มือการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยภายในบ้านและที่ทำงาน*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2021/09/pcdnew-2021-09-16_14-17-09_739673.pdf.

ณัฐวุฒิ ดวงมุสิก, พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร และสุปรีชา ชำนาญพุฒิพร. (2566). การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบางชนะ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน,* 5(3),16 – 29.

ณีรนุช คชหิรัญ และชวลิต สวัสดิ์ผล. (2562*).* ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดเก็บขยะมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี. *รัฐศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 205-220.

เทศบาลเมืองเขาสามยอด. (2566). *แผนพัฒนาเทศบาลเมืองเขาสามยอด พ.ศ. 2566–2570*. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จากhttps://www.khaosamyod.go.th/files/com_strategy/2025-04_2fdf331e9df4425.pdf

สำนักงานจังหวัดลพบุรี. (2566). *แผนพัฒนาจังหวัดลพบุรี พ.ศ. 2566–2570*. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จากhttps://lopburi.gdcatalog.go.th/dataset/lopburi-plan/resource/ab035a6b-fe04-47df-882f-20890eae8302.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร และคณะ. (2567). แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ประเทศไทย. *วารสารมจร อุบลปริทรรศน์*, 9(1), 341 – 354.

ประสารโชค ธุวะนุติ และวิภวานี เผือกบัวขาว. (2561). แนวทางการบริหารจัดการขยะของเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 19(2), 141 – 149.

ปภพ อินอ้าย. (2562). ระบบโลจิสติกส์ของขยะชุมชนในเขตเทศบาลเมืองอุทัยธานี. ใน *วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปวีณา ปาทาน. (2564). รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง. ใน *วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สกุณา คงจันทร์ และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนอย่างครบวงจร. *วารสารปัญญา*, 28(2), 137 – 153.

สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุริยะ หาญพิชัย, สุกัญญา ทองแห้ว และสุธินี วงศ์วัฒนานุกูล. (2561). การพัฒนาการจัดการขยะอย่างยั่งยืนของชุมชนในเขตอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. *Local Administration Journal*, 18(2), 239 – 256.

สมประสงค์ กลิ่นจันทร์. (2568). ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม*, 3(2), 1181 – 1195.

สิทธิชัย กฤชวิวรรธน์. (2568). *การ*บริหารจัดการขยะ: รูปแบบการคัดแยกขยะอย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ บทความวิชาการ*, 8(1), 418 – 428.

หวน พินธุพันธ์. (2549). *การบริหารการศึกษานักบริหารมืออาชีพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พินธุพันธ์การพิมพ์.

อนุสรณ์ ปัตตนาภรณ์. (2560). ประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานคร. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 4(2),33 – 40.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*

GUIDELINES TO DEVELOP DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

อธิปัตย์ โคตพงค์[1] และ โกวัฒน์ เทศบุตร[2]

Atipat Khotpong[1] and Kowat Tesaputa[2]

[1-2]หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[1-2]Faculty of Education and Human Development, Roi Et Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: atipat.k2@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 12 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 14 มิถุนายน 2569

Received 5 June 2026; Revised 12 June 2026; Accepted 14 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 และ 2) ออกแบบและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 314 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

Citation:

* อธิปัตย์ โคตพงค์ และ โกวัฒน์ เทศบุตร. (2569). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 802-823.

Atipat Khotpong and Kowat Tesaputa. (2026). Guidelines To Develop Digital Leadership Of School Administrators Under Roi Et Primary Educational Service Area Office 3.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 802-823.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI Modified)

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุดคือด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล และด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการเสริมสร้างศักยภาพผู้บริหารในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (2) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล (3) การพัฒนาความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล และ (4) การเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยมุ่งพัฒนาผู้บริหารให้สามารถกำหนดทิศทางการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมการเรียนรู้และการบริหารงานด้วยเทคโนโลยี พัฒนาศักยภาพบุคลากร และเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ทั้งนี้ ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า แนวทางดังกล่าวมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การบริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: (1) investigate the current conditions, desirable conditions, and priority needs for developing the digital leadership of school administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 3; and (2) design and evaluate guidelines for developing the digital leadership of school administrators. The sample consisted of 314 school administrators and teachers under Roi Et Primary Educational Service Area Office 3, with the sample size determined using the Krejcie and Morgan table. The research instrument was a

five-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNI Modified).

The findings revealed that: (1) the overall current condition of school administrators' digital leadership was at a moderate level, whereas the overall desirable condition was at the highest level. The highest priority need for development was digital vision, followed by digital professionalism, digital citizenship, and digital learning culture. These findings indicate the importance of strengthening administrators' capabilities in establishing strategic directions and effectively leveraging digital technologies for educational administration and management. (2) The proposed guidelines for developing digital leadership consisted of four major components: (1) digital vision, (2) digital learning culture, (3) digital professionalism, and (4) digital citizenship. The guidelines aim to enhance administrators' ability to formulate strategic directions for technology utilization, promote the integration of digital technologies into teaching and administrative practices, develop the digital competencies of educational personnel, and serve as ethical role models in technology use. The expert evaluation indicated that the proposed guidelines demonstrated the highest levels of appropriateness and feasibility. Therefore, they can serve as practical guidelines for strengthening the digital leadership of school administrators in alignment with the educational context of the 21st century.

Keywords: Development Guidelines, Educational Administration, Digital Leadership, School Administrators

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิต การทำงาน และการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการ และการศึกษา ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเร่งปรับตัวเพื่อใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สำหรับประเทศไทยได้

กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่มุ่งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารภาครัฐ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม และการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยมุ่งสร้างความพร้อมของประชาชนและองค์กรให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2562) สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่ให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2560)

ภายใต้บริบทดังกล่าว ระบบการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะและทักษะที่สอดคล้องกับสังคมดิจิทัล การจัดการศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทั้งด้านหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ตลอดจนการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพและขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2562; กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารและจัดการเรียนรู้จึงไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงพัฒนาระบบบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้มีความคล่องตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดียิ่งขึ้น

ความสำเร็จของการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ยุคดิจิทัลขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ ความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อกำหนดทิศทาง พัฒนานวัตกรรม และสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กร (Sheninger, 2014), (เอกรัตน์ เชื้อวังคำ และวัลลภา อารีรัตน์, 2564) คุณลักษณะดังกล่าวสะท้อนผ่านแนวคิดภาวะผู้นำดิจิทัล ซึ่งหมายถึงความสามารถของผู้นำในการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศเพื่อวางแผน บริหารจัดการ และขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (ทินกร บัวชู และทิพภาพร บัวชู, 2562) โดยผู้นำดิจิทัลจะต้องสามารถสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมการเรียนรู้ และสนับสนุนให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร (วิชชา ฉิมพลี และฐิติยา เนตรวงษ์, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาศักยภาพครูและผู้บริหาร ตลอดจนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและเป้าหมายการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์บริบทของหน่วยงานพบว่าบุคลากรในสังกัดยังขาดการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3, 2566) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล และอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ตลอดจนการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียนในอนาคต

จากความสำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัลต่อการบริหารสถานศึกษา ประกอบกับสภาพปัญหาและความท้าทายที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นสารสนเทศสำหรับกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีสมรรถนะด้านภาวะผู้นำดิจิทัลที่เหมาะสม สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิผลและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

2. เพื่อออกแบบและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

จากการศึกษาความหมายของภาวะผู้นำจากนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ รุจาภรณ์ ลักษณะดี (2565) โรจนศักดิ์ อินทนน (2566) Tead (1970) และ Hersey

and Blanchard (1970) พบว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการหรือพฤติกรรมของบุคคลที่สามารถใช้อิทธิพลในการกระตุ้น จูงใจ และชี้นำบุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้ร่วมมือกันปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้นำต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ สร้างแรงบันดาลใจ และพัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ร่วมงาน

นอกจากนี้ ภาวะผู้นำมิได้เกิดจากตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลมาจากความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารและวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและสร้างความสำเร็จให้แก่องค์กร ภาวะผู้นำถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร เนื่องจากผู้นำมีบทบาทในการกำหนดทิศทาง วางแผน พัฒนา และขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถบริหารจัดการทรัพยากรและบุคลากรได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

ในบริบทขององค์กรยุคปัจจุบัน ผู้นำจำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ภาวะผู้นำจึงมิใช่เพียงการใช้อำนาจในการสั่งการ แต่เป็นศิลปะในการสร้างอิทธิพลเชิงบวก การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัล

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำดิจิทัลไว้ในมุมมองที่สอดคล้องกัน โดยเน้นบทบาทของผู้นำในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนตรชนก แก้วกรม (2563) อธิบายว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นความสามารถของผู้นำในการคิดเชิงระบบ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่พร้อมต่อการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล ขณะที่ สุกัญญา แช่มช้อย (2561) มองว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาหมายถึง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา การบริหารงาน และการพัฒนาการเรียนรู้ โดยมีวิสัยทัศน์ในการผลักดันให้ครู บุคลากร และผู้เรียน

สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม มีความรอบรู้ทางดิจิทัล และตระหนักถึงจริยธรรมในการใช้สื่อและเทคโนโลยี ในมุมมองสากล Zhong (2017) อธิบายว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นพฤติกรรมของผู้นำที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อุปกรณ์ดิจิทัล และทรัพยากรดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน สร้างแรงบันดาลใจ และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล พร้อมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัลและการพัฒนาวิชาชีพด้านเทคโนโลยี ส่วน Simon (2020) เห็นว่าผู้นำดิจิทัลต้องมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์สำหรับยุคดิจิทัล ควบคู่กับทัศนคติ ทักษะ และการลงมือปฏิบัติด้านดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม จึงจะสามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงได้

จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัล หมายถึง ความสามารถและพฤติกรรมของผู้นำในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการ การตัดสินใจ และการพัฒนาองค์กร โดยอาศัยวิสัยทัศน์ ความรู้ ทักษะ และความเข้าใจด้านดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิผลภายใต้บริบทของสังคมดิจิทัล ภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษา ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมีบทบาทในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา วิชชา ฉิมพลี และฐิติยา เนตรวงษ์ (2565) ระบุว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลมีความจำเป็นต่อผู้บริหารยุคใหม่ เนื่องจากเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับศักยภาพของเทคโนโลยีให้แก่บุคลากรในองค์กร รวมถึงการพัฒนารูปแบบการทำงานที่สอดคล้องกับบริบทดิจิทัล เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สอดคล้องกับ Larson, Miller และ Ribble (2009) ที่ชี้ให้เห็นว่า เทคโนโลยีได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้และการจัดการศึกษาอย่างถาวร ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนเตรียมความพร้อมให้ครูและบุคลากรสามารถประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลมีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาและองค์กรในยุคปัจจุบัน เนื่องจากช่วยให้ผู้นำสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ส่งเสริมการใช้ดิจิทัลในการพัฒนาการทำงานและการเรียนรู้ สร้างความพร้อมให้บุคลากรสามารถปรับตัวต่อการ

เปลี่ยนแปลง และนำพาองค์กรไปสู่การบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในสังคมดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัล เพื่อนำมากำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จากนั้นพัฒนาแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 1,671 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร 161 คน และครู 1,510 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 314 คน กำหนดขนาดตามตารางของ Krejcie and Morgan (1970) และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน โดยได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 81 คน และครู จำนวน 233 คน

2. เครื่องมือ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ประเภทของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบลิเคิร์ท (Likert Scale) ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้ค่าดัชนี

ความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ก่อนจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้บริหารและองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา จากนั้นตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 แบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถามด้านทักษะของผู้บริหาร จำนวน 25 ข้อ และด้านองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา จำนวน 20 ข้อ แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการวิเคราะห์พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.958 และ 0.803 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยขอหนังสือความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จากนั้นส่งแบบสอบถามในรูปแบบ Google Forms ผ่านแอปพลิเคชัน LINE ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้ถูกตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำมาวิเคราะห์ โดยกำหนดคะแนนแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากนั้นวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พร้อมแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลโดยใช้ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Modified Priority Needs Index: PNImodified) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา โดยสถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี PNImodified

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดย

ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ด้านภาวะผู้นำดิจิทัลจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความโดดเด่นด้านการนำเชิงดิจิทัล จำนวน 3 คน ด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 2) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ร่วมกับผลการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาออกแบบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล และ 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีด้านภาวะผู้นำดิจิทัล จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณวุฒิระดับปริญญาเอก ประกอบด้วย อาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน โดยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดีด้านภาวะผู้นำดิจิทัล และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยเครื่องมือได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษาจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี ทั้งในรูปแบบเผชิญหน้าและผ่านระบบออนไลน์ และการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลโดยผู้ทรงคุณวุฒิผ่านช่องทางออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล ส่วนข้อมูลจากแบบประเมินวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พร้อมแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัยแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 314 คน จำแนกตามตำแหน่ง และขนาดโรงเรียน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
1.1 ครู	283	90.2
1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา	31	9.8
รวม	314	100
2. ขนาดโรงเรียน		
2.1 ขนาดเล็ก	131	40.6
2.2 ขนาดกลาง	174	55
2.3 ขนาดใหญ่	9	4.4
รวม	**314**	**100**

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งครู คิดเป็นร้อยละ 90.2 เป็นผู้บริหารสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 9.8 ส่วนใหญ่อยู่โรงเรียนขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 40.6 รองลงมาคือ โรงเรียนขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 55 และเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 4.4

2. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

การวิเคราะห์ระดับทักษะของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะเชิงมโนทัศน์ 2) ทักษะด้านเทคนิค 3) ทักษะด้านมนุษย์ 4) ทักษะทางการเมือง และ 5) ทักษะด้านการศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ภาวผู้นำดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNImodified =(I-D)/D
	$\overline{x}$	S.D.	ระดับ	$\overline{x}$	S.D.	ระดับ	
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	2.94	1.01	ปานกลาง	4.60	0.66	มากที่สุด	0.56
2. ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล	3.16	1.00	ปานกลาง	4.71	0.73	มากที่สุด	0.49
3. ด้านการพัฒนาความสามารถทางดิจิทัล	3.07	1.00	ปานกลาง	4.70	0.74	มากที่สุด	0.53
4. ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล	3.13	1.06	ปานกลาง	4.70	0.62	มากที่สุด	0.50
โดยรวม	**3.08**	**0.98**	**ปานกลาง**	**4.68**	**0.57**	**มากที่สุด**	**0.52**

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.08, S.D. = 0.98) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.68, S.D. = 0.57) สะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังในการยกระดับศักยภาพด้านดิจิทัลของผู้บริหารให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด (PNImodified = 0.56) รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาความสามารถทางดิจิทัล (PNImodified = 0.53) ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล (PNImodified = 0.50) และด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล (PNImodified = 0.49) ตามลำดับ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาผู้บริหารควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัลควบคู่กับ

การเพิ่มพูนทักษะและสมรรถนะด้านเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลใน 4 ด้าน ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล การพัฒนาความสามารถด้านดิจิทัล และการเป็นพลเมืองดิจิทัล 2) การสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำมาออกแบบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) การประเมินแนวทางที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

ผลการศึกษาได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน พบว่า ผลการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล การพัฒนาความสามารถด้านดิจิทัล และการเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยแนวทางที่ได้มุ่งส่งเสริมให้ผู้บริหารพัฒนาความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ติดตามความก้าวหน้าทางดิจิทัลจากแหล่งเรียนรู้ที่น่าเชื่อถือ และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

ในด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ผู้บริหารควรทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สนับสนุนการพัฒนาสื่อและนวัตกรรม รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

ส่วนด้านการพัฒนาความสามารถด้านดิจิทัล มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารและครูผ่านการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารและการจัดการเรียนรู้

สำหรับด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม รับผิดชอบ และเคารพสิทธิของผู้อื่นในสังคมออนไลน์ ตลอดจนส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ การคัดกรองข้อมูล และการใช้ข้อมูลสารสนเทศอย่างปลอดภัย เพื่อพัฒนา

สถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลในการบริหารจัดการและจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมุ่งส่งเสริมความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล สร้างสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัลของบุคลากร และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบและปลอดภัย ซึ่งแนวทางที่พัฒนาขึ้นผ่านการประเมินและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

ในส่วนผลการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มีผลการประเมินดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	การแปรผล					
	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.93	0.19	มากที่สุด	4.79	0.35	มากที่สุด
2. ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล	4.90	0.29	มากที่สุด	4.86	0.38	มากที่สุด
3. ด้านการพัฒนาความสามารถด้านดิจิทัล	5.00	0.00	มากที่สุด	4.19	0.17	มากที่สุด
4. ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล	4.94	0.15	มากที่สุด	4.83	0.17	มากที่สุด
รวม	**4.94**	**0.16**	**มากที่สุด**	**4.85**	**0.27**	**มากที่สุด**

ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่า โดยภาพรวมแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.94, S.D. = 0.16) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.27) เมื่อพิจารณาด้าน

ความเหมาะสม พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาความสามารถด้านดิจิทัล ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) รองลงมา คือ ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.94, S.D. = 0.15) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.19) และด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.90, S.D. = 0.29) ตามลำดับ ส่วนด้านความเป็นไปได้ พบว่า ทุกด้านได้รับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.38) รองลงมา ได้แก่ ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.17) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.35) และด้านการพัฒนาความสามารถด้านดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.17) ผลการประเมินดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ การส่งเสริมการเรียนรู้ดิจิทัล การพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยี และการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารส่วนหนึ่งมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดและการสร้างระบบส่งเสริมการใช้เทคโนโลยียังไม่ต่อเนื่องเพียงพอ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่งรัตน์ พลชัย (2563) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้นำในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การบริหารและใช้เทคโนโลยีเพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จ รวมทั้งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กิตติวัฒน์ อะโน และชยากานต์ เรืองสุวรรณ (2565)

และอาภาภรณ์ ภูศรี และพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร (2565) ที่พบว่าสภาพปัจจุบันด้านภาวะผู้นำดิจิทัลหรือการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

ด้านสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรในองค์กร ผลการวิจัยสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่มุ่งผลักดันการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาประเทศ ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภวิษณุ์ เจียร์สุคนธ์ ศุภกร ศรเพชร และชาญวิทย์ หาญรินทร์ (2565) รวมทั้ง จิรวัฒน์ รักปัญญาสุทธิกุล และชยากานต์ เรืองสุวรรณ (2565) ซึ่งพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และในส่วนของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล พบว่าด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล โดยเฉพาะการกำหนดทิศทางและเป้าหมายการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากวิสัยทัศน์เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ดิจิทัลสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนา วางแผนการใช้ทรัพยากร และสร้างความเข้าใจร่วมกันในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดดังกล่าว ที่ระบุว่าผู้นำที่ประสบความสำเร็จต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรเชื่อมั่นในเป้าหมายร่วมกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปณิดา สุภารมย์ และกุหลาบ ปุริสาร (2566) ที่พบว่าด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลเป็นลำดับแรกของความต้องการจำเป็นในการพัฒนา รวมถึงงานวิจัยของ บงกช เวียงคำ ชาญวิทย์ หาญรินทร์ และไพฑูรย์ พวงยอด (2566) ที่ยืนยันถึงความสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

2. เพื่อออกแบบและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล การพัฒนาความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล และการเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยแนวทางดังกล่าวมุ่งเน้นให้ผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางการใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการ

จัดการเรียนรู้และการบริหารงาน พัฒนาศักยภาพของตนเองและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและปลอดภัย ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ อัจฉรา นิยมาภา และวิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์ (2566) ที่เสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาครอบคลุมมิติด้านการเรียนรู้ การพัฒนาวิชาชีพ และการสร้างโอกาสทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ในส่วนของการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง พบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งนี้เนื่องจากแนวทางดังกล่าวพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของการศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์จากกลุ่มตัวอย่างและการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิหลายขั้นตอน ทำให้ได้แนวทางที่มีความน่าเชื่อถือและเหมาะสมต่อการประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้เป็นกระบวนการสำคัญในการยืนยันคุณภาพของรูปแบบหรือแนวทางก่อนนำไปใช้จริง รวมทั้งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นาถชนก ภูมั่ง (2563) ที่พบว่าแนวทางพัฒนาที่ผ่านกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบและได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จะมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับสูงมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษายังมีภาวะผู้นำดิจิทัลในระดับปานกลาง แต่มีความต้องการพัฒนาในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการขับเคลื่อนสถานศึกษาในยุคดิจิทัล แนวทางการพัฒนาที่ได้จึงมุ่งเสริมสร้างศักยภาพผู้บริหารในทุกมิติของภาวะผู้นำดิจิทัล และได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล โดยกำหนดทิศทางและเป้าหมายการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้บุคลากรมี

ส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ สื่อสารวิสัยทัศน์สู่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง ตลอดจนสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้บริหารได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรได้รับการพัฒนาในด้านดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานต้นสังกัด ผ่านการอบรม การศึกษาดูงาน หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการขับเคลื่อนองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล 1.4 ผลการประเมินพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าแนวทางดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาได้ อย่างไรก็ตาม หากหน่วยงานหรือสถานศึกษาในบริบทอื่นต้องการนำแนวทางไปประยุกต์ใช้ ควรศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของพื้นที่นั้น ๆ ก่อน เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับบริบทและความต้องการที่แท้จริง **2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด 2.2 ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเน้นการประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืน 2.3 ควรศึกษาผลการนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลไปใช้ในสถานศึกษาจริง เพื่อติดตามผลลัพธ์ ประสิทธิผล และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580).* เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก https://onde.go.th/assets/portals/1/files/620425-Government%20Gazette.PDF.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563– 2565*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

กิตติวัฒน์ อะโน และชยากานต์ เรืองสุวรรณ. (2565). แนวทางการพัฒนามาตรฐานการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2*(6), 407-418

จิรวัฒณ์ รักปัญญาสุทธิกุล และชยากานต์ เรืองสุวรรณ. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 19(85), 121-130.

ดำรงค์ ชลสุข. (2563). *มติชนมิตครู: 20 ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูยุค 4.0. หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์.* เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2568, จาก https://www.matichon.co.th

ทินกร บัวชู และทิพภาพร บัวชู. (2562). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารครุศาสตร์สาร*, 13 (2), 285-294.

นาถชนก ภูมั่ง และคณะ. (2563). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เนตรชนก แก้วกรม. (2565). การศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3. ใน *สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บงกช เวียงคำ, ชาญวิทย์ หาญรินทร์ และไพฑูรย์ พวงยอด. (2566). สภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. *วารสารการบริหารและการนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 14(1), 49-63.

บุญชม ศรีสะอาด.(2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปณิดา สุภารมย์ และกุหลาบ ปุริสาร. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 13(1), 128-142.

ประภาวิษณุ์ เจียร์สุคนธ์ ศุภกร ศรเพชร และชาญวิทย์ หาญรินทร์. (2565). สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 16(48), 90-104

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร. (2565). *สมรรถนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษายุคนี้.* มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.

รุ่งรัตน์ พลชัย. (2563). ภาวะผู้นำกับการบริหารในยุคดิจิทัล. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร. วิทยาเขตอีสาน*, 1(3), 53-62.

รุจาภรณ์ ลักษณะดี. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยเกริก.

โรจนศักดิ์ อินทนน. (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วิชชา ฉิมพลี และฐิติยา เนตรวงษ์. (2565). การบริหารจัดการสถานศึกษาสู้ความเป็นเลิศโดยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นฐาน. *พัฒนาเทคนิคการศึกษา*, 34(122), 3-14.

สมคิด พุ่มพวง (2548). *การศึกษาภาวะผู้นำในองค์กร: การสร้างความร่วมมือในทีมงาน*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA).

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). *แนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แผนพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2562-2565*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจฉรา นิยมาภา และวิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 31(1), 32-43

อาภาภรณ์ ภูศรี และพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร. (2565). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 6(2), 200-211.

เอกรัตน์ เชื้อวังคำ และวัลลภา อารีรัตน์. (2564). องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 22* (น. 886-893). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1969). *Management of Organizational Behavior: Utilizing Human Resources*. Prentice-Hall.

Larson Lotta, Miller Teresa and Ribble Mike. (2009). 5 Considerations for Digital Age Leaders: What Principals and District Administrators Need to Know about Tech Integration Today. *Learning & Leading with Technology*, 37(4), 12-15.

Sheninger, E.C. (2014). *Digital leadership: changing paradigms for changing times*. United States of America: Corwin.

Simon, H. (2020). Digital Leadership: A Framework for Successful Leadership in the Digital Age, *Journal of Media Management and Entrepreneurship*, 2(1), 55-69.

Zhong, L. (2017). Indicators of Digital Leadership in the Context of K-12 Education. *Journal of Educational Technology Development and Exchange*, 10(1), 27-40.

การพัฒนาแบบจำลองเพื่อพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ*

DEVELOPMENT OF A PREDICTIVE MODEL FOR SELECTING A VOCATIONAL MAJOR AMONG VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS

ณัฐพล วิเสโส[1] และ สมพงษ์ ปั้นหุ่น[2]

Nattapol Wisaso[1] and Sompong Panhoon[2]

[1-2]สาขาวิจัย ประเมิน และสถิติการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ มหาวิทยาลัยบูรพา

[1-2]Educational Research, Evaluation and Statistics, Burapha University, Thailand

Corresponding Author's Email: atipat.k2@gmail.com

วันที่รับบทความ : 25 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 19 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 21 มิถุนายน 2569

Received 25 May 2026; Revised 19 June 2026; Accepted 21 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแบบจำลองเพื่อพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีไออาร์พีซี โดยใช้เทคนิคต้นไม้ตัดสินใจ และ 2) ประเมินประสิทธิภาพของแบบจำลองในการพยากรณ์การเลือกสาขาวิชา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1–3 วิทยาลัยเทคโนโลยีไออาร์พีซี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 559 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดความถนัดทางการเรียนวิชาชีพประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ซึ่งครอบคลุมความถนัด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเหตุผล ด้านการรับรู้ ด้านความจำ ด้านจำนวน และด้านมิติสัมพันธ์ ร่วมกับข้อมูลผลการเรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การวิจัยดำเนินการตามกระบวนการ CRISP-DM และสร้าง

Citation:

* ณัฐพล วิเสโส และ สมพงษ์ ปั้นหุ่น. (2569). การพัฒนาแบบจำลองเพื่อพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 824-839.

Nattapol Wisaso and Sompong Panhoon. (2026). Development Of A Predictive Model For Selecting A Vocational Major Among Vocational Certificate Students. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 824-839.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบจำลองด้วยเทคนิคต้นไม้ตัดสินใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่า Accuracy, Precision, Recall และ F1-score

ผลการวิจัย พบว่า 1) แบบจำลองต้นไม้ตัดสินใจที่พัฒนาขึ้นสามารถพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการพยากรณ์ ได้แก่ ความถนัดทางวิชาชีพและผลการเรียนรายวิชาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ แบบจำลองสามารถแสดงกฎการตัดสินใจและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้อย่างชัดเจน และ 2) ผลการประเมินประสิทธิภาพของแบบจำลอง พบว่า โมเดลที่ 1 มีประสิทธิภาพสูงที่สุด จากการเปรียบเทียบแบบจำลองทั้ง 9 โมเดล โดยสามารถพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนได้อย่างแม่นยำ และมีค่าประสิทธิภาพด้าน Accuracy, Precision, Recall และ F1-score อยู่ในระดับที่เหมาะสม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาของนักเรียน และเป็นแนวทางสำหรับครูแนะแนวและผู้เกี่ยวข้องในการให้คำปรึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเลือกสาขาวิชาได้สอดคล้องกับความถนัดและศักยภาพของตนเองมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: แบบจำลองพยากรณ์, ต้นไม้ตัดสินใจ, การเลือกสาขาวิชา, ประกาศนียบัตรวิชาชีพ

Abstract

The research aimed to 1) develop a predictive model for vocational program selection among students at IRPC Technological College using the Decision Tree technique and 2) evaluate the performance of the developed model. The sample consisted of 559 vocational certificate students (Levels 1–3) enrolled at IRPC Technological College in the 2024 academic year. The research instruments included a vocational aptitude test for industrial education programs covering five dimensions: reasoning, perception, memory, numerical ability, and spatial relations, together with students' academic achievement records in eight core learning areas. The study was conducted following the CRISP-DM framework, and predictive models were developed using the Decision Tree technique. Model performance was evaluated using Accuracy, Precision, Recall, and F1-score.

The findings revealed that 1) the developed Decision Tree model effectively predicted students' vocational program selection. The most influential predictors were vocational aptitude and academic achievement in the core curriculum subjects. The model clearly demonstrated decision rules and relationships among variables. 2) Regarding model performance, Model 1 achieved the highest predictive efficiency among the nine developed models. The model demonstrated satisfactory levels of Accuracy, Precision, Recall, and F1-score, indicating its capability to accurately predict students' program choices. The findings suggest that the developed model can be used as a decision-support tool for students in selecting appropriate vocational programs and as a guidance resource for counselors and educators. This may help students choose programs that are consistent with their aptitudes and potential, thereby reducing inappropriate program selection and improving educational outcomes in vocational education.

Keywords: Predictive Model, Decision Tree, Vocational Major Selection, Vocational Certificate

บทนำ

การอาชีวศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนากำลังคนของประเทศ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณธรรมด้านวิชาชีพ ควบคู่กับการปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการทำงาน เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน การจัดการอาชีวศึกษามุ่งเน้นการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมถึงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการจริง ตลอดจนส่งเสริมการวิจัย นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนากำลังคนระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีให้มีมาตรฐานวิชาชีพ สามารถพึ่งพาตนเองและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน (พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา, 2551) สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีพเพื่อ

รองรับความต้องการกำลังคนในภาคอุตสาหกรรมและการพัฒนาประเทศในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562)

การศึกษาในสายอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาเฉพาะทางที่มุ่งพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานจริง โดยเฉพาะในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ซึ่งเป็นระดับพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะวิชาชีพให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ทันที หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพประกอบด้วยหลายประเภทวิชาและหลายสาขาวิชา ซึ่งแต่ละสาขามีลักษณะเฉพาะและต้องอาศัยความถนัดที่แตกต่างกัน การเลือกสาขาวิชาที่เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ และศักยภาพของผู้เรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่พบในระบบอาชีวศึกษา คือ การที่นักเรียนเลือกสาขาวิชาไม่ตรงกับความถนัดหรือความสนใจของตนเอง ส่งผลให้เกิดปัญหาการเรียนไม่ประสบผลสำเร็จ ขาดแรงจูงใจในการเรียน และการหยุดเรียนกลางคัน โดยเฉพาะในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความต้องการแรงงานสายอาชีวศึกษาในระดับสูง แต่ยังพบว่าสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีพมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม (OECD, 2025) วิทยาลัยเทคโนโลยีไออาร์พีซี ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดระยองและอยู่ในพื้นที่ EEC เป็นสถาบันอาชีวศึกษาที่ดำเนินการในรูปแบบโรงเรียนโรงงาน (School-Factory Model) โดยเปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในสาขาช่างอุตสาหกรรมหลายสาขา ได้แก่ สาขาช่างยนต์ สาขาช่างไฟฟ้า สาขาอิเล็กทรอนิกส์ และสาขาช่างกลโรงงาน เพื่อผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ (วิทยาลัยเทคโนโลยีไออาร์พีซี, 2567)

จากข้อมูลของวิทยาลัยเทคโนโลยีไออาร์พีซี พบว่าในช่วงปีการศึกษา 2565–2566 มีจำนวนนักศึกษาที่พ้นสภาพเนื่องจากขาดเรียนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสาเหตุสำคัญประการหนึ่งเกิดจากการที่นักศึกษาเลือกเรียนในสาขาวิชาที่ไม่ตรงกับความถนัดหรือความสนใจของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักศึกษาที่กลับเข้ามาศึกษาใหม่หลังจากหยุดเรียนกลางคัน พบว่านักศึกษาบางส่วนมีการเปลี่ยนสาขาวิชาเนื่องจากไม่ชอบหรือไม่ถนัดในสาขาวิชาเดิม ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนา

เครื่องมือหรือแนวทางที่สามารถช่วยให้นักเรียนค้นพบสาขาวิชาที่เหมาะสมกับตนเองก่อนตัดสินใจเลือกเรียนต่อ

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีการทำเหมืองข้อมูล (Data Mining) ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษาอย่างแพร่หลาย เพื่อค้นหารูปแบบ ความสัมพันธ์ และแนวโน้มของข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ โดยเฉพาะการจำแนกประเภทข้อมูล (Classification) ซึ่งสามารถใช้พยากรณ์แนวโน้มและพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Baker, 2010) เทคนิคต้นไม้ตัดสินใจ (Decision Tree) เป็นหนึ่งในเทคนิคที่ได้รับความนิยมในการพัฒนาแบบจำลองพยากรณ์ เนื่องจากสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายและผลลัพธ์ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย มีความถูกต้องในการพยากรณ์สูง และสามารถสร้างกฎการตัดสินใจที่นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง (ธนพัฒน์ ทองมา, 2563)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความถนัดทางวิชาชีพและผลการเรียนรายวิชาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเลือกสาขาวิชาในสายอาชีพ โดยเฉพาะงานวิจัยของจิรายุ ขอเชิญกลาง และจรูญศรี มาดิลกโกวิท (2566) ที่ศึกษาปัจจัยการเลือกศึกษาต่อในสายอาชีวศึกษาในพื้นที่ EEC พบว่า ความถนัดทางวิชาชีพ การรับรู้โอกาสในการทำงาน และผลการเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถใช้พยากรณ์การเลือกสาขาวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาแบบจำลองเพื่อพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยใช้เทคนิคต้นไม้ตัดสินใจร่วมกับกระบวนการ CRISP-DM เพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยสนับสนุนการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในวิทยาลัยเทคโนโลยีไออาร์พีซี รวมถึงเป็นแนวทางสำหรับครูแนะแนวและผู้เกี่ยวข้องในการให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน อันจะนำไปสู่การลดปัญหาการเลือกสาขาวิชาไม่ตรงกับความถนัด และลดปัญหาการหยุดเรียนกลางคันในระบบอาชีวศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบจำลองเพื่อพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีไออาร์พีซี โดยใช้เทคนิคต้นไม้ตัดสินใจ

2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของแบบจำลองในการพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพด้วยเทคนิคต้นไม้ตัดสินใจ

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความถนัดทางวิชาชีพ (Vocational Aptitude)

ความถนัดทางวิชาชีพเป็นศักยภาพพื้นฐานของบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนและการประกอบอาชีพ Anastasi and Urbina (1997) อธิบายว่า ความถนัดเป็นความสามารถที่มีอยู่เดิมและสามารถใช้ทำนายผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้หรือการทำงานในอนาคตได้ ขณะที่ Holland (1997) ได้เสนอทฤษฎีการเลือกอาชีพ โดยอธิบายว่าบุคคลแต่ละคนมีบุคลิกภาพและความถนัดแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อการเลือกสาขาวิชาและอาชีพที่เหมาะสม โดยสายงานช่างอุตสาหกรรมมักสอดคล้องกับบุคลิกภาพประเภทจริงจัง (Realistic) ที่ต้องอาศัยทักษะด้านการใช้เครื่องมือ การคิดวิเคราะห์ และการปฏิบัติงานเชิงเทคนิค

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2562) ได้พัฒนาแบบวัดความถนัดทางการเรียนวิชาชีพประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเหตุผล ด้านการรับรู้ ด้านความจำ ด้านจำนวน และด้านมิติสัมพันธ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินศักยภาพของผู้เรียนก่อนเลือกศึกษาต่อในสายอาชีพ ทั้งนี้ อัจศรา ประเสริฐสิน และวรัญญา รุมแสง (2562) พบว่า ความถนัดแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับความเหมาะสมของสาขาวิชา เช่น ผู้เรียนที่มีความสามารถด้านมิติสัมพันธ์และด้านจำนวนสูงมักเหมาะกับสาขาช่างกลโรงงาน ส่วนผู้เรียนที่มีความสามารถด้านเหตุผลและด้านการรับรู้สูงมักเหมาะกับสาขาช่างไฟฟ้าหรืออิเล็กทรอนิกส์

2. แนวคิดเกี่ยวกับเหมืองข้อมูลและต้นไม้ตัดสินใจ

การทำเหมืองข้อมูล (Data Mining) เป็นกระบวนการค้นหารูปแบบ ความสัมพันธ์และองค์ความรู้จากข้อมูลจำนวนมาก โดยอาศัยเทคนิคทางสถิติ การเรียนรู้ของเครื่อง และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ Baker (2010) กล่าวว่า การทำเหมืองข้อมูลทางการศึกษา (Educational Data Mining: EDM) เป็นการนำเทคนิคเหมืองข้อมูลมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษา เพื่อค้นหาปัจจัยและแนวโน้มที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ขณะที่สุรวีร์ เพียรเพชรเลิศ (2566) อธิบายว่า การทำเหมืองข้อมูลสามารถใช้ในการ

จำแนกประเภทข้อมูล การพยากรณ์ และการสร้างแบบจำลองเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เทคนิคต้นไม้ตัดสินใจ (Decision Tree) เป็นเทคนิคการจำแนกประเภทข้อมูลที่ได้รับความนิยม เนื่องจากสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายกับผลลัพธ์ในรูปแบบโครงสร้างต้นไม้ ซึ่งเข้าใจได้ง่ายและสามารถสร้างกฎการตัดสินใจได้อย่างชัดเจน Shearer (2000) ได้นำเสนอกระบวนการ CRISP-DM (Cross-Industry Standard Process for Data Mining) ซึ่งเป็นกระบวนการมาตรฐานสำหรับการพัฒนาแบบจำลองเหมืองข้อมูล ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การทำความเข้าใจปัญหา การทำความเข้าใจข้อมูล การเตรียมข้อมูล การสร้างแบบจำลอง การประเมินผล และการนำไปใช้งาน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแบบจำลองทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วารุณี กุลรัตน์ และคณะ (2565) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า ความชอบ ความสนใจ และความถนัดตามความสามารถ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่สุภลักษณ์ สีสุกอง และคณะ (2560) พบว่า ความถนัด ผลการเรียน และความต้องการทำงานในสายงาน เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลือกกลุ่มวิชาของนักศึกษา

รัชฎา เทพประสิทธิ์ และจรัญ แสนราช (2563) ได้นำเทคนิคต้นไม้ตัดสินใจมาใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาปริญญาตรี โดยพบว่า แผนการเรียนเดิมและเพศเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถใช้พยากรณ์การเลือกสาขาวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ จิรายุ ขอเชิญกลาง และจรูญศรี มาดิลกโกวิท (2566) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) พบว่า ความถนัดทางวิชาชีพ การรับรู้ความต้องการแรงงาน และผลการเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเลือกสาขาวิชาของผู้เรียน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความถนัดทางวิชาชีพและผลการเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถใช้พยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพได้ ขณะเดียวกัน เทคนิคเหมืองข้อมูลและต้นไม้ตัดสินใจเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาแบบจำลองพยากรณ์ทางการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาแบบจำลองเพื่อพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจของผู้เรียน ครูแนะแนว และผู้เกี่ยวข้องต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพัฒนาแบบจำลอง (Model Development Research) โดยใช้เทคนิคการทำเหมืองข้อมูล (Data Mining) ร่วมกับอัลกอริทึมต้นไม้ตัดสินใจ (Decision Tree) เพื่อพัฒนาแบบจำลองพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีไออาร์พีซี โดยดำเนินการวิจัยตามกระบวนการมาตรฐาน CRISP-DM (Cross-Industry Standard Process for Data Mining) ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การทำความเข้าใจปัญหา การทำความเข้าใจข้อมูล การเตรียมข้อมูล การสร้างแบบจำลอง การประเมินผล และการนำไปใช้งาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1–3 วิทยาลัยเทคโนโลยีไออาร์พีซี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 559 คน โดยใช้ข้อมูลประชากรทั้งหมดในการวิเคราะห์และพัฒนาแบบจำลอง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ (Attribute) จำนวน 9 ตัวแปร ได้แก่

1. ความถนัดทางวิชาชีพ
2. ผลการเรียนวิชาภาษาไทย
3. ผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์
4. ผลการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
5. ผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
6. ผลการเรียนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา
7. ผลการเรียนวิชาศิลปะ
8. ผลการเรียนวิชาการงานอาชีพ
9. ผลการเรียนวิชาภาษาต่างประเทศ

ส่วนตัวแปรตาม (Class) ได้แก่ สาขาวิชาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพประเภทช่างอุตสาหกรรม จำนวน 4 สาขาวิชา ได้แก่

1. สาขาช่างยนต์
2. สาขาช่างไฟฟ้า
3. สาขาอิเล็กทรอนิกส์
4. สาขาช่างกลโรงงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบวัดความถนัดทางการเรียนวิชาชีพประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเหตุผล ด้านการรับรู้ ด้านความจำ ด้านจำนวน และด้านมิติสัมพันธ์

2. ข้อมูลผลการเรียนรายวิชาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

3. โปรแกรมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลและพัฒนาแบบจำลองด้วยเทคนิคต้นไม้ตัดสินใจ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบวัดความถนัดทางการเรียนวิชาชีพตามกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสายช่างอุตสาหกรรม จากนั้นนำเครื่องมือไปตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และวิเคราะห์ค่าความยาก อำนาจจำแนก และค่าความเที่ยงของเครื่องมือ ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีไออาร์พีซี ปีการศึกษา 2567 โดยรวบรวมข้อมูลผลการเรียนและผลการทดสอบความถนัดทางวิชาชีพ จากนั้นนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการเตรียมข้อมูล ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลสูญหาย การจัดรูปแบบข้อมูล และการแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการสร้างแบบจำลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการทำเหมืองข้อมูล CRISP-DM โดยแบ่งข้อมูลออกเป็นชุดข้อมูลสำหรับฝึกแบบจำลอง (Training Data) และชุดข้อมูลสำหรับทดสอบ

แบบจำลอง (Testing Data) จากนั้นสร้างแบบจำลองด้วยเทคนิคต้นไม้ตัดสินใจและเปรียบเทียบประสิทธิภาพของแบบจำลองจำนวน 9 โมเดล โดยใช้เกณฑ์การประเมิน ได้แก่ Accuracy, Precision, Recall และ F1-score เพื่อคัดเลือกแบบจำลองที่มีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับใช้พยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาแบบจำลองเพื่อพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพโดยใช้เทคนิคต้นไม้ตัดสินใจ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบจำลองด้วยเทคนิคต้นไม้ตัดสินใจตามกระบวนการ CRISP-DM และใช้วิธี Forward Feature Selection ในการคัดเลือกตัวแปรเข้าสู่แบบจำลอง โดยเปรียบเทียบประสิทธิภาพของแบบจำลองทั้งหมด 9 โมเดล

ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลที่ 1 มีประสิทธิภาพดีที่สุดในการพยากรณ์การเลือกสาขาวิชา จึงถูกเลือกเป็นแบบจำลองหลักสำหรับใช้ในการพยากรณ์ โดยแบบจำลองดังกล่าวสามารถสร้างกฎการพยากรณ์ได้จำนวน 23 กฎ ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความถนัดทางวิชาชีพ ผลการเรียน และสาขาวิชาที่เหมาะสมกับผู้เรียน

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า ความถนัดทางวิชาชีพเป็นตัวแปรสำคัญในการจำแนกสาขาวิชา โดยเฉพาะความถนัดด้านจำนวน ความถนัดด้านเหตุผล และความถนัดด้านมิติสัมพันธ์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาในกลุ่มช่างอุตสาหกรรม ขณะที่ผลการเรียนรายวิชาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถช่วยเพิ่มความแม่นยำของแบบจำลองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพของแบบจำลองในการพยากรณ์การเลือกสาขาวิชา

ผู้วิจัยประเมินประสิทธิภาพของแบบจำลองโมเดลที่ 1 โดยใช้ชุดข้อมูลทดสอบจำนวน 64 ราย และประเมินผลด้วยตาราง Confusion Matrix ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 Confusion Matrix ของแบบจำลองโมเดลที่ 1

ผลการพยากรณ์	ช่างยนต์	ช่างกลโรงงาน	ช่างไฟฟ้า	อิเล็กทรอนิกส์	Precision
พยากรณ์: ช่างยนต์	7	0	0	0	100.00
พยากรณ์: ช่างกลโรงงาน	0	18	0	1	94.74
พยากรณ์: ช่างไฟฟ้า	0	1	15	2	83.33
พยากรณ์: อิเล็กทรอนิกส์	3	1	3	13	65.00
Recall	**70.00**	**90.00**	**83.33**	**81.25**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า แบบจำลองสามารถพยากรณ์สาขาช่างยนต์ได้แม่นยำที่สุด โดยมีค่า Precision เท่ากับร้อยละ 100.00 รองลงมา ได้แก่ สาขาช่างกลโรงงาน มีค่า Precision เท่ากับร้อยละ 94.74 และสาขาช่างไฟฟ้า มีค่า Precision เท่ากับร้อยละ 83.33 ส่วนสาขาอิเล็กทรอนิกส์มีค่า Precision ต่ำที่สุด คือร้อยละ 65.00 ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะความถนัดของผู้เรียนในสาขาอิเล็กทรอนิกส์มีความใกล้เคียงและซ้อนทับกับสาขาอื่น โดยเฉพาะกลุ่มผู้เรียนที่มีความถนัดด้านเหตุผลสูง

เมื่อพิจารณาค่า Recall พบว่า สาขาช่างกลโรงงานมีค่า Recall สูงที่สุด เท่ากับร้อยละ 90.00 รองลงมา ได้แก่ สาขาช่างไฟฟ้า ร้อยละ 83.33 และสาขาอิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 81.25 ขณะที่สาขาช่างยนต์มีค่า Recall เท่ากับร้อยละ 70.00 แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองสามารถพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการแนะแนวการศึกษาต่อได้ต่อไป

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบจำลองเพื่อพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาแบบจำลองเพื่อพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพโดยใช้เทคนิคต้นไม้ตัดสินใจ

ผลการวิจัย พบว่า แบบจำลองต้นไม้ตัดสินใจที่พัฒนาขึ้นสามารถพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะโมเดลที่ 1 ซึ่งมีค่าประสิทธิภาพสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับแบบจำลองทั้ง 9 โมเดล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเทคนิคต้นไม้ตัดสินใจสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ และสามารถสร้างกฎการตัดสินใจที่เข้าใจง่าย ทำให้สามารถจำแนกสาขาวิชาที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ Shearer (2000) ที่อธิบายว่า กระบวนการ CRISP-DM เป็นกระบวนการมาตรฐานที่ช่วยให้การพัฒนาแบบจำลองเหมืองข้อมูลมีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้งานจริงได้อย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า ความถนัดทางวิชาชีพเป็นปัจจัยสำคัญในการพยากรณ์การเลือกสาขาวิชา โดยเฉพาะความถนัดด้านจำนวน ด้านเหตุผล และด้านมิติสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Holland (1997) ที่กล่าวว่า บุคคลแต่ละคนมีความถนัดและบุคลิกภาพแตกต่างกัน ส่งผลต่อความเหมาะสมในการเลือกอาชีพและสาขาวิชา รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจศรา ประเสริฐสิน และวรัญญา รุมแสง (2562) ที่พบว่า ผู้เรียนที่มีความถนัดแตกต่างกันจะมีความเหมาะสมกับสาขาวิชาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะสายช่างอุตสาหกรรมที่จำเป็นต้องใช้ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และมิติสัมพันธ์

ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ผลการเรียนรายวิชาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของแบบจำลองได้ โดยเฉพาะรายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการงานอาชีพ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนในสายช่างอุตสาหกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้เรียนที่มีผลการเรียนดีในรายวิชาดังกล่าวมักมีพื้นฐานความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับลักษณะของสาขาวิชาในระดับอาชีวศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรายุ ขอเชิญกลาง และจรูญศรี มาดิลกโกวิท (2566) ที่พบว่า ความถนัดทางวิชาชีพและผลการเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อในสายอาชีวศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

2. การประเมินประสิทธิภาพของแบบจำลองในการพยากรณ์การเลือกสาขาวิชา

ผลการประเมินประสิทธิภาพของแบบจำลอง พบว่า แบบจำลองโมเดลที่ 1 สามารถพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสาขาช่างยนต์มีค่า Precision สูงที่สุดเท่ากับร้อยละ 100.00 รองลงมา ได้แก่ สาขาช่างกลโรงงาน และสาขาช่างไฟฟ้า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้เรียนในสาขาดังกล่าวมีรูปแบบความถนัดเฉพาะด้านที่ชัดเจน ทำให้แบบจำลองสามารถจำแนกกลุ่มผู้เรียนได้อย่างแม่นยำ

ในขณะที่สาขาอิเล็กทรอนิกส์มีค่า Precision ต่ำกว่าสาขาอื่น ทั้งนี้อาจเกิดจากลักษณะความถนัดของผู้เรียนในสาขาอิเล็กทรอนิกส์มีความใกล้เคียงและซ้อนทับกับผู้เรียนในสาขาช่างไฟฟ้าและช่างกลโรงงาน โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีความสามารถด้านเหตุผลสูง จึงทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการจำแนกบางส่วน อย่างไรก็ตาม แบบจำลองยังคงมีค่า Recall ของสาขาอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองยังสามารถพยากรณ์ผู้เรียนในสาขาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพในภาพรวม

ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชฎา เทพประสิทธิ์ และจรัญ แสนราช (2563) ที่พบว่า เทคนิคต้นไม้ตัดสินใจสามารถพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแสดงกฎการตัดสินใจที่นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Baker (2010) ที่อธิบายว่า การทำเหมืองข้อมูลทางการศึกษาสามารถช่วยวิเคราะห์พฤติกรรมและแนวโน้มของผู้เรียน เพื่อใช้สนับสนุนการตัดสินใจทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น แบบจำลองที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยครั้งนี้จึงสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการแนะแนวและการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการเลือกสาขาวิชาไม่ตรงกับความถนัด และลดปัญหาการหยุดเรียนกลางคันในระบบอาชีวศึกษาได้ต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบจำลองเพื่อพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พบว่า แบบจำลองต้นไม้ตัดสินใจที่พัฒนาขึ้นสามารถพยากรณ์การเลือกสาขาวิชาของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยโมเดลที่ 1 มีประสิทธิภาพสูงที่สุดจากทั้งหมด 9 โมเดล และสามารถสร้างกฎการพยากรณ์ที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย ปัจจัยสำคัญที่

ส่งผลต่อการเลือกสาขาวิชา ได้แก่ ความถนัดทางวิชาชีพ โดยเฉพาะด้านจำนวน ด้านเหตุผล และด้านมิติสัมพันธ์ รวมถึงผลการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการงานอาชีพ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของแบบจำลองในการพยากรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการประเมินแบบจำลองด้วยค่า Accuracy, Precision, Recall และ Confusion Matrix พบว่า แบบจำลองสามารถพยากรณ์สาขาช่างยนต์ได้แม่นยำสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ สาขาช่างกลโรงงาน และสาขาช่างไฟฟ้า ส่วนสาขาอิเล็กทรอนิกส์มีค่าความแม่นยำต่ำกว่าสาขาอื่นเล็กน้อย เนื่องจากลักษณะความถนัดของผู้เรียนมีความใกล้เคียงกับสาขาอื่น อย่างไรก็ตาม แบบจำลองยังสามารถพยากรณ์ภาพรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาของผู้เรียนได้ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. สถานศึกษาควรนำแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นเครื่องมือประกอบการแนะแนวการศึกษาต่อของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเลือกสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความถนัดและศักยภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม 2. ครูแนะแนวและผู้เกี่ยวข้องควรนำข้อมูลด้านความถนัดทางวิชาชีพและผลการเรียนของนักเรียนมาประกอบการให้คำปรึกษา เพื่อช่วยลดปัญหาการเลือกสาขาวิชาไม่ตรงกับความสามารถ และลดปัญหาการหยุดเรียนกลางคันในระบบอาชีวศึกษา 3. สถานศึกษาควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลนักเรียนให้มีความสมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน เพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลและการพัฒนาแบบจำลองพยากรณ์ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต 4. สถานศึกษาควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีเหมืองข้อมูลและปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาและการแนะแนวการศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาการพัฒนาแบบจำลองพยากรณ์ด้วยเทคนิคการเรียนรู้ของเครื่องรูปแบบอื่น เช่น Random Forest, Support Vector Machine หรือ Neural Network เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพกับเทคนิคต้นไม้ตัดสินใจ 2. ควรศึกษาปัจจัยเพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อการเลือกสาขาวิชาของผู้เรียน เช่น แรงจูงใจในการเรียน ความสนใจส่วนบุคคล อิทธิพลของครอบครัว และแนวโน้มความต้องการแรงงานในอนาคต 3. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังสถานศึกษาอาชีวศึกษาอื่น หรือพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและเพิ่มความสามารถในการประยุกต์ใช้แบบจำลองในบริบทที่หลากหลาย 4. ควรพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจในรูปแบบแอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้นักเรียน

สามารถเข้าถึงข้อมูลและใช้แบบจำลองในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของสาขาวิชาได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

จิรายุ ขอเชิญกลาง และจรูญศรี มาดิลกโกวิท. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. วารสารการอาชีวศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*, 3(2), 45-60.

ธนพัฒน์ ทองมา. (2563). *การพัฒนาแบบจำลองการจำแนกข้อมูลด้วยเทคนิคต้นไม้ตัดสินใจสำหรับการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. วารสารวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ*, 16(2), 45-58.

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 43 ก หน้า 1-24*. (5 มีนาคม 2551).

รัชฎา เทพประสิทธิ์ และจรัญ แสนราช. (2563). *การประยุกต์ใช้เทคนิคต้นไม้ตัดสินใจในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วารสารวิทยาการข้อมูลและสารสนเทศ*, 11(2), 45-60.

วารุณี กุลรัตน์ และคณะ. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 17(2), 85-98.

วิทยาลัยเทคโนโลยีไออาร์พีซี. (2567). *ข้อมูลหลักสูตรและการจัดการศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีไออาร์พีซี ปีการศึกษา 2567*. ระยอง: วิทยาลัยเทคโนโลยีไออาร์พีซี.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). *นโยบายและจุดเน้นการจัดการอาชีวศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

สุภลักษณ์ สีสุกอง และคณะ. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกกลุ่มวิชาของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์,* 28(1), 112-126.

สุรวีร์ เพียรเพชรเลิศ. (2566). *การประยุกต์ใช้เทคนิคเหมืองข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และพยากรณ์ข้อมูลทางการศึกษา. วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม*, 7(1), 55-68.

อัจศรา ประเสริฐสิน และวรัญญา รุมแสง. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างความถนัดทางการเรียนวิชาชีพกับการเลือกสาขาวิชาของนักเรียนอาชีวศึกษา. วารสารการวัดผลการศึกษา*, 36(101), 85-99.

Anastasi, A., and Urbina, S. (1997). *Psychological Testing.* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Baker, R. S. J. d. (2010). *Data Mining for Education*. In B. McGaw, E. Baker, and P. Peterson (Eds.), *International Encyclopedia of Education.* (3rd ed., pp. 112–118). Oxford: Elsevier.

Holland, J. L. (1997). *Making Vocational Choices: A Theory of Vocational Personalities and Work Environments.* (3rd ed.). Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2025). *Education at a Glance 2025: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.

Shearer, C. (2000). *The CRISP-DM Model: The New Blueprint for Data Mining. Journal of Data Warehousing*, 5(4), 13-22.

การฟื้นฟูการนอนหลับด้วยการบำบัดทางกายภาพ สำหรับภาวะนอนไม่หลับและการปรับสมดุลนาฬิกาชีวภาพ ในผู้ทำงานเป็นกะ*

PHYSICAL THERAPY-BASED SLEEP REHABILITATION FOR INSOMNIA AND CIRCADIAN RHYTHM RESTORATION IN SHIFT WORKERS

ศุภกร นราดุลย์[1] และ มาศ ไม้ประเสริฐ[2]

Supakorn Naradoon[1] and Mart Maiprasert[2]

[1-2]สาขาวิชาวิทยาการชะลอวัยและฟื้นฟูสุขภาพ วิทยาลัยการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

[1-2]Anti-Aging and Regenerative Medicine College of Integrative Medicine,Dhurakij Pundit University, Thailand

Corresponding Author's Email: Toeysupp@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 16 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 18 มิถุนายน 2569

Received 5 June 2026; Revised 16 June 2026; Accepted 18 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง "การฟื้นฟูการนอนหลับด้วยการบำบัดทางกายภาพสำหรับภาวะนอนไม่หลับและการปรับสมดุลนาฬิกาชีวภาพในผู้ทำงานเป็นกะ" มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการทำงานเป็นกะต่อภาวะนอนไม่หลับและความผิดปกติของนาฬิกาชีวภาพ รวมทั้งรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับบทบาทของการบำบัดทางกายภาพในการส่งเสริมคุณภาพการนอนหลับและการปรับสมดุลวงจรการนอน–ตื่นในผู้ทำงานเป็นกะ โดยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมเชิงบรรยาย (Narrative Review) สืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูล TCI, ThaiJO, PubMed, Scopus, Web of Science, PEDro, CINAHL และ

Citation:

* ศุภกร นราดุลย์ และ มาศ ไม้ประเสริฐ. (2569). การฟื้นฟูการนอนหลับด้วยการบำบัดทางกายภาพ สำหรับภาวะนอนไม่หลับและการปรับสมดุลนาฬิกาชีวภาพในผู้ทำงานเป็นกะ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 840-856.

Supakorn Naradoon and Mart Maiprasert. (2026). Physical Therapy-Based Sleep Rehabilitation For Insomnia And Circadian Rhythm Restoration In Shift Workers. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 840-856.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Cochrane Library ครอบคลุมเอกสารที่ตีพิมพ์ระหว่างปี ค.ศ. 2020–2026 คัดเลือกเอกสารตามความเกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา และนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหา จำนวน 11 เรื่อง ประกอบด้วย งานวิจัย 10 เรื่อง และบทในหนังสือ (Book Chapter) 1 เรื่อง

ผลการสังเคราะห์ พบว่า การบำบัดทางกายภาพหลายรูปแบบ ได้แก่ การออกกำลังกายแบบแอโรบิก การออกกำลังกายแบบผสมผสาน โยคะ ไทเก๊ก การยืดเหยียดกล้ามเนื้อ การบำบัดด้วยมือ และโปรแกรมกายภาพบำบัดเฉพาะทาง มีศักยภาพในการส่งเสริมคุณภาพการนอนหลับ ลดความเครียดและความวิตกกังวล เพิ่มการทำงานของระบบประสาทพาราซิมพาเทติก ลดภาวะตื่นตัวเกิน และช่วยปรับสมดุลนาฬิกาชีวภาพให้สอดคล้องกับวงจรธรรมชาติ โดยเฉพาะเมื่อมีการกำหนดช่วงเวลาของการออกกำลังกายหรือการบำบัดอย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การบำบัดทางกายภาพเป็นแนวทางที่ปลอดภัย มีความคุ้มค่า และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการนอนหลับและการปรับสมดุลนาฬิกาชีวภาพในผู้ทำงานเป็นกะได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์ครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการพัฒนาแนวทางการดูแลสุขภาพและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ทำงานเป็นกะทั้งในระดับบุคคล องค์กร และระบบบริการสุขภาพ

คำสำคัญ: การบำบัดทางกายภาพ, นาฬิกาชีวภาพ, ผู้ทำงานเป็นกะ, ภาวะนอนไม่หลับ

Abstract

The academic article entitled “Sleep Rehabilitation Through Physical Therapy for Insomnia and Circadian Rhythm Realignment in Shift Workers” aims to synthesize current knowledge regarding the effects of shift work on insomnia and circadian rhythm disruption, as well as to examine the role of physical therapy interventions in improving sleep quality and restoring the sleep–wake cycle among shift workers.

This study employed a narrative review methodology. Relevant literature published between 2020 and 2026 was systematically searched in the TCI, ThaiJO, PubMed, Scopus, Web of Science, PEDro, CINAHL, and Cochrane Library databases. Articles were selected based on their relevance to the study objectives and subsequently analyzed and synthesized using a qualitative

content analysis approach. A total of 11 publications were included in the review, comprising 10 research articles and 1 book chapter.

The findings indicate that various physical therapy interventions—including aerobic exercise, combined exercise programs, yoga, Tai Chi, stretching exercises, manual therapy, and specialized physical therapy programs—can effectively improve sleep quality, reduce stress and anxiety, enhance parasympathetic nervous system activity, alleviate hyperarousal, and facilitate circadian rhythm realignment. These benefits appear to be particularly pronounced when exercise or therapeutic interventions are appropriately timed in accordance with the body's biological clock.

In conclusion, physical therapy represents a safe, cost-effective, and practical non-pharmacological approach for improving sleep quality and restoring circadian rhythm in shift workers. The synthesized evidence from this review provides valuable guidance for developing evidence-based health promotion strategies and clinical interventions aimed at enhancing well-being, quality of life, and occupational performance while reducing the long-term health risks associated with insomnia in this population.

Keywords: Physical Therapy, Circadian Rhythm, Shift Workers, Insomnia

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันที่มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตลอด 24 ชั่วโมง การทำงานเป็นกะ (shift work) ได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบเศรษฐกิจและบริการสาธารณะ โดยเฉพาะในกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ อุตสาหกรรมการผลิตและระบบขนส่งซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติงานนอกเวลาปกติ อย่างไรก็ตามแม้ว่ารูปแบบการทำงานดังกล่าวจะมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนองค์กรและสังคม แต่กลับส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบนาฬิกาชีวภาพ (circadian rhythm) ซึ่งเป็นกลไกพื้นฐานที่ควบคุมวงจรการหลับ–ตื่นของมนุษย์ (Varma & Rahman, 2024) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเวลานอนและเวลาตื่นที่ไม่สอดคล้องกับจังหวะชีวภาพตามธรรมชาติ และอาจนำไปสู่ภาวะไม่สมดุลของร่างกายหรือที่เรียกว่า circadian

misalignment ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาการนอนหลับ โดยเฉพาะภาวะนอนไม่หลับ (insomnia)

ความผิดปกติของการนอนจากการทำงานเป็นกะ (shift work sleep disorder: SWSD) โดยภาวะดังกล่าวมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ การนอนหลับไม่เพียงพอ การหลับยากการตื่นบ่อยและอาการง่วงนอนผิดปกติในช่วงเวลาทำงาน ซึ่งส่งผลกระทบทั้งด้านสุขภาพกายและจิตใจโดยมีหลักฐานว่าผู้ทำงานเป็นกะมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นต่อโรคเรื้อรังและปัญหาสุขภาพหลายด้าน (Zhao et al., 2025) และความผิดปกติดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับความไม่สอดคล้องระหว่างนาฬิกาชีวภาพภายในร่างกายกับสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยเฉพาะการทำงานในช่วงเวลากลางคืนหรือการหมุนเวียนกะอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อการหลั่งฮอร์โมนเมลาโทนิน การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิร่างกาย และการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ ส่งผลให้วงจรการนอนหลับถูกรบกวนอย่างมีนัยสำคัญ (Wu et al., 2022)

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีแนวทางการรักษาภาวะนอนไม่หลับ เช่น การใช้ยาและการบำบัดทางจิตพฤติกรรม (CBT-I) แต่ว่าแนวทางดังกล่าวอาจมีข้อจำกัดในกลุ่มผู้ทำงานเป็นกะ เนื่องจากลักษณะการดำเนินชีวิตที่ไม่เป็นเวลาและไม่สามารถควบคุมตารางการนอนได้อย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุนี้แนวทางการบำบัดแบบไม่ใช้ยา โดยเฉพาะการบำบัดทางกายภาพ จึงได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีความปลอดภัยและสามารถประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และในมิติของการปรับสมดุลนาฬิกาชีวภาพ พบว่า ตัวกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม (zeitgeber) โดยเฉพาะแสงซึ่งมีบทบาทสำคัญในการซิงโครไนซ์วงจรชีวภาพ โดยแสงจะส่งสัญญาณไปยังสมองส่วน suprachiasmatic nucleus (SCN) ซึ่งควบคุมการหลั่งเมลาโทนินและจังหวะชีวภาพของร่างกายดังนั้นการจัดการแสงและกิจกรรมทางกายอย่างเหมาะสมจึงเป็นกลไกสำคัญในการปรับสมดุลนาฬิกาชีวภาพ

ปัจจุบันการบำบัดทางกายภาพ เช่น การออกกำลังกาย การฝึกการหายใจ และการใช้แสงบำบัด (light therapy) มีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูคุณภาพการนอนหลับ โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าการใช้แสงบำบัดสามารถช่วยเพิ่มระยะเวลาการนอนและประสิทธิภาพการนอนในผู้ทำงานเป็นกะได้อย่างมีนัยสำคัญ (Zhao et al., 2025) และการออกแบบสิ่งแวดล้อมด้านแสงที่เหมาะสมสามารถช่วยปรับ circadian rhythm และเพิ่มความตื่นตัวในการทำงาน (Varma & Rahman, 2024) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีหลักฐานสนับสนุนในหลายมิติ แต่ยังขาดการสังเคราะห์องค์ความรู้ในภาพรวม โดยเฉพาะในรูปแบบการทบทวนวรรณกรรมเชิงบรรยาย

ที่อธิบายทั้งกลไกและแนวทางการบำบัดอย่างเป็นระบบ แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาประสิทธิผลของการบำบัดทางกายภาพ เช่น การออกกำลังกาย การใช้แสงบำบัด และการฝึกเทคนิคผ่อนคลายต่อการพัฒนาคุณภาพการนอนหลับหรือการลดอาการนอนไม่หลับในผู้ทำงานเป็นกะ แต่ผลการศึกษาส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการประเมินประสิทธิผลของวิธีการใดวิธีการหนึ่งเป็นรายบุคคล หรือศึกษาผลลัพธ์เฉพาะด้านโดยขาดการบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับกลไกการออกฤทธิ์และความเชื่อมโยงกับการปรับสมดุลนาฬิกาชีวภาพ นอกจากนี้ งานทบทวนที่มีอยู่ส่วนใหญ่มักเน้นการวิเคราะห์เชิงระบบหรือการประเมินผลของมาตรการเฉพาะ โดยยังขาดการสังเคราะห์ข้อมูลในลักษณะเชิงบรรยายที่รวบรวมหลักฐานจากหลากหลายรูปแบบการบำบัดเพื่ออธิบายภาพรวมของแนวคิด กลไก และการประยุกต์ใช้ในบริบทของผู้ทำงานเป็นกะอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น จึงยังมีช่องว่างขององค์ความรู้ (Research Gap) ในการรวบรวมและสังเคราะห์หลักฐานเกี่ยวกับบทบาทของการบำบัดทางกายภาพต่อการฟื้นฟูการนอนหลับและการปรับสมดุลนาฬิกาชีวภาพในผู้ทำงานเป็นกะในมุมมองแบบองค์รวม การศึกษานี้จึงมุ่งทบทวนและวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เชิงบูรณาการเกี่ยวกับกลไก แนวทางการบำบัด และข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพและการดูแลผู้ทำงานเป็นกะในอนาคตดังนั้น การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการบำบัดทางกายภาพในการแก้ไขปัญหาการนอนไม่หลับและการปรับสมดุลนาฬิกาชีวภาพในผู้ทำงานเป็นกะ อันจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมและยั่งยืน

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการทบทวนวรรณกรรมเชิงบรรยาย (Narrative Review) โดยสืบค้นเอกสารจากฐานข้อมูล TCI, ThaiJO, PubMed, Scopus, Web of Science, PEDro, CINAHL และ Cochrane Library ใช้คำค้นที่เกี่ยวข้องกับการนอนหลับ ภาวะนอนไม่หลับ นาฬิกาชีวภาพ ผู้ปฏิบัติงานเป็นกะ และการบำบัดทางกายภาพ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กำหนดเกณฑ์คัดเข้าคือเอกสารที่ตีพิมพ์ระหว่างปี ค.ศ. 2020–2026 และมีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ส่วนเกณฑ์คัดออก ได้แก่ เอกสารที่ซ้ำกัน ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา หรือไม่สามารถเข้าถึงฉบับเต็มได้ ผลการคัดเลือกได้เอกสารที่ผ่านเกณฑ์

จำนวน 11 เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัย 10 เรื่อง และบทในหนังสือ 1 เรื่อง เพื่อนำมาสังเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการนอนหลับและภาวะนอนไม่หลับ

การนอนหลับเป็นกระบวนการทางสรีรวิทยาที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยมีลักษณะเป็นภาวะที่สามารถกลับคืนได้ (reversible state) ซึ่งร่างกายมีการลดระดับความรู้สึกตัว การตอบสนองต่อสิ่งเร้าลดลง และมีการเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทและเมตาบอลิซึมอย่างเป็นระบบ การนอนหลับไม่ใช่เพียงการพักผ่อนแบบหยุดนิ่ง แต่เป็นกระบวนการเชิงรุกที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของสมอง การซ่อมแซมร่างกาย และการควบคุมสมดุลภายใน (homeostasis) โดยในเชิงโครงสร้าง (sleep architecture) การนอนหลับประกอบด้วย 2 ระยะหลัก ได้แก่ การนอนหลับแบบไม่เคลื่อนไหวตาอย่างรวดเร็ว (Non-Rapid Eye Movement: NREM) และการนอนหลับแบบเคลื่อนไหวตาอย่างรวดเร็ว (Rapid Eye Movement: REM) ซึ่งทั้งสองระยะจะสลับกันเป็นวงจรตลอดทั้งคืนโดย NREM แบ่งออกเป็น 3 ระยะย่อย (N1–N3) ที่แสดงถึงระดับความลึกของการนอน ขณะที่ REM มีลักษณะเด่นคือการทำงานของสมองใกล้เคียงกับภาวะตื่นและสัมพันธ์กับการฝัน (Cha et al., 2023)

การวิเคราะห์เชิงสรีรวิทยาพบว่า NREM มีสัดส่วนประมาณ 75–80% ของเวลานอนทั้งหมด และ REM ประมาณ 20–25% โดยวงจรการนอนจะเกิดซ้ำทุก 90–120 นาที โครงสร้างนี้สะท้อนถึงความสมดุลของระบบประสาท ซึ่งหากถูกรบกวน เช่น การลดลงของ NREM ระยะลึก (slow-wave sleep) หรือการผิดปกติของ REM จะส่งผลต่อคุณภาพการนอนและสุขภาพโดยรวม และในเชิงกลไก การนอนหลับถูกควบคุมโดยระบบประสาทส่วนกลางผ่านการทำงานร่วมกันของหลายโครงสร้างในสมอง เช่น hypothalamus, thalamus และ basal forebrain รวมถึงสารสื่อประสาทหลายชนิด เช่น serotonin, dopamine และacetylcholine กลไกเหล่านี้ทำงานแบบเครือข่าย (network-based regulation) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการนอนหลับเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายระบบในร่างกาย และหนึ่งในแนวคิดสำคัญที่ใช้อธิบายการควบคุมการนอนหลับคือ two-process model of sleep regulation ซึ่งประกอบด้วย Process S (homeostatic sleep drive) คือ ความต้องการนอนที่เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาการตื่น และ Process C (circadian rhythm) คือ จังหวะชีวภาพที่

ควบคุมเวลาในการนอนและตื่นซึ่งทั้งสองระบบนี้ทำงานร่วมกันเพื่อกำหนดรูปแบบการนอนหลับที่เหมาะสม โดย Process S สะท้อนความง่วง ในขณะที่ Process C สะท้อนเวลาและหากทั้งสองระบบไม่สอดคล้องกัน เช่น ในผู้ทำงานเป็นกะจะนำไปสู่ความผิดปกติของการนอน (Chang et al., 2024)

การนอนหลับมีบทบาทสำคัญหลายประการ ได้แก่ การฟื้นฟูร่างกาย การควบคุมระบบภูมิคุ้มกันและการประมวลผลข้อมูลในสมอง งานวิจัยชี้ว่าการนอนหลับมีบทบาทสำคัญต่อการจัดเก็บความจำ (memory consolidation) และการเรียนรู้ โดยเฉพาะในช่วง REM sleep ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางอารมณ์และความคิดสร้างสรรค์ และนอกจากนี้การนอนหลับยังมีบทบาทสำคัญต่อการควบคุมเมตาบอลิซึมและฮอร์โมน เช่น การควบคุมระดับน้ำตาล ในเลือดและฮอร์โมนความหิว–อิ่ม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การนอนหลับมีผลต่อสุขภาพในระยะยาว ไม่เพียงแต่ด้านระบบประสาทแต่รวมถึงระบบอื่นๆของร่างกาย (Brito et al., 2021) โดยในช่วงหลังปี 2020 แนวคิดเกี่ยวกับการนอนหลับได้พัฒนาไปสู่มุมมองแบบบูรณาการมากขึ้น โดยมองว่าการนอนหลับและนาฬิกาชีวภาพเป็นระบบที่เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด งานทบทวนล่าสุดเสนอว่า circadian rhythm ไม่เพียงกำหนด “เวลา” ของการนอน แต่ยังมีผลต่อ “คุณภาพ” และ “โครงสร้าง” ของการนอน เช่น การควบคุม slow-wave activity ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความลึกของการนอน และจากการวิเคราะห์เชิงลึกยังพบว่า sleep architecture ไม่ได้มีรูปแบบที่คงที่ แต่มีการเปลี่ยนแปลงตามอายุ เพศ พฤติกรรม และสภาพแวดล้อม เช่น ความเครียด การใช้สารกระตุ้น หรือการทำงานเป็นกะ ซึ่งอาจทำให้วงจรการนอนถูกรบกวน ส่งผลให้เกิดการนอนหลับที่ไม่มีประสิทธิภาพ และอีกประเด็นที่สำคัญคือความสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่าง NREM และ REM ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงระยะที่แยกจากกัน แต่มีการทำงานร่วมกันในเชิงหน้าที่ เช่น NREM มีบทบาทในการฟื้นฟูพลังงานของสมองขณะที่ REM ช่วยในการประมวลผลข้อมูลและการเชื่อมโยงความจำ การเปลี่ยนแปลงของระยะใดระยะหนึ่งจึงอาจส่งผลต่ออีกระยะหนึ่งและต่อคุณภาพการนอนโดยรวม (Chhe et al., 2024)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการนอนหลับในปัจจุบันได้เปลี่ยนจากการมองแบบเชิงเดี่ยว (sleep as rest) ไปสู่การมองแบบองค์รวม (integrated biological process) ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างการนอน กลไกทางประสาท ระบบฮอร์โมนและนาฬิกาชีวภาพ ดังนั้นการทำความเข้าใจในมิติที่หลากหลายเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาแนวทางการฟื้นฟูการนอนหลับ โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีความผิดปกติของนาฬิกาชีวภาพ โดยเฉพาะผู้ทำงานเป็นกะ

ส่วนภาวะนอนไม่หลับ (Insomnia) ในทางการแพทย์ถือเป็นความผิดปกติของการนอนที่พบบ่อยและมีผลกระทบต่อสุขภาพในวงกว้าง โดยนิยามว่าเป็นภาวะที่บุคคลมีความยากลำบากในการเริ่มต้นการนอนหลับ (sleep initiation) การคงสภาพการนอนหลับ (sleep maintenance) หรือการตื่นเช้าเกินไป ทั้งที่มีโอกาสในการนอนหลับอย่างเพียงพอ และต้องมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในช่วงกลางวันร่วมด้วย ในเชิงเกณฑ์วินิจฉัย ปัจจุบันอ้างอิงตามระบบ ICSD-3 และ DSM-5 ซึ่งกำหนดว่าภาวะนอนไม่หลับต้องเกิดอย่างน้อย 3 ครั้งต่อสัปดาห์และต่อเนื่องอย่างน้อย 3 เดือนจึงจะจัดเป็น “ภาวะนอนไม่หลับเรื้อรัง” แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นว่า insomnia ไม่ได้เป็นเพียงอาการชั่วคราว แต่เป็นภาวะที่มีลักษณะเรื้อรังและเกี่ยวข้องกับความผิดปกติของระบบควบคุมการนอน (Dopheide, 2020) ขณะที่ในเชิงระบาดวิทยา ภาวะนอนไม่หลับถือเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญ โดยมีรายงานว่าประมาณร้อยละ 10.00 ของประชากรผู้ใหญ่มีภาวะนอนไม่หลับในระดับที่เข้าเกณฑ์วินิจฉัย และมากถึงร้อยละ 20.00–30.00 มีอาการนอนไม่หลับเป็นครั้งคราว ขณะที่การศึกษาระดับโลกในปี 2024 พบว่ามีผู้ใหญ่กว่าร้อยละ 16.00 ที่มีภาวะนอนไม่หลับ และเกือบครึ่งหนึ่งมีอาการในระดับรุนแรง สะท้อนถึงภาระโรคที่เพิ่มขึ้นในระดับประชากร

นอกจากนี้ แล้วหากวิเคราะห์ในมิติของสาเหตุ (etiology) พบว่าภาวะนอนไม่หลับมีลักษณะเป็น “multifactorial disorder” ซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางชีวภาพ จิตใจ และพฤติกรรม โดยโมเดลที่ได้รับการยอมรับคือ 3P model ซึ่งประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำ (predisposing factors) เช่น พันธุกรรม บุคลิกภาพ 2) ปัจจัยกระตุ้น (precipitating factors) เช่น ความเครียด การเจ็บป่วย และ3) ปัจจัยคงอยู่ (perpetuating factors) เช่น พฤติกรรมการนอนที่ไม่เหมาะสม โดยโมเดลนี้ช่วยอธิบายว่า ภาวะนอนไม่หลับมักเริ่มจากปัจจัยเฉียบพลัน แต่จะกลายเป็นเรื้อรังจากพฤติกรรมและความคิดที่ไม่เหมาะสม ซึ่งในระดับพยาธิสรีรวิทยา (pathophysiology) พบว่า insomnia เป็น “disorder of hyperarousal” หรือภาวะตื่นตัวมากเกินไปของระบบประสาทซึ่งเกิดขึ้นทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน ภาวะนี้เกี่ยวข้องกับการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติที่เพิ่มขึ้น ระดับ cortisol ที่สูง และการกระตุ้นของสมองส่วน cortical ที่มากกว่าปกติ ส่งผลให้ผู้ป่วยไม่สามารถเข้าสู่ภาวะนอนหลับได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Dopheide, 2020)

ทั้งนี้ ภาวะตื่นตัวมากเกินไปของระบบประสาทไม่ได้เกิดเฉพาะในระดับสรีรวิทยา แต่รวมถึงระดับความคิด (cognitive arousal) เช่น ความกังวลเกี่ยวกับการนอน การคาดการณ์

เชิงลบ และการหมกมุ่นกับปัญหาการนอน ซึ่งจะยิ่งทำให้วงจรของภาวะนอนไม่หลับแย่ลงเป็นลักษณะของวงจรปัญหาที่ทวีความรุนแรง ซึ่งผลกระทบของภาวะนอนไม่หลับมีทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยในระยะสั้นผู้ป่วยมักมีอาการง่วง อ่อนเพลีย สมาธิลดลงและอารมณ์แปรปรวน ขณะที่ในระยะยาว พบว่า ภาวะนอนไม่หลับสัมพันธ์กับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นของโรคเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจ เบาหวาน ภาวะซึมเศร้า และความผิดปกติทางเมตา บอลิซึม นอกจากนี้ยังส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ (Falup-Pecurariu et al., 2021) และอีกประเด็นที่สำคัญคือความสัมพันธ์ระหว่าง insomnia กับ circadian rhythm โดยพบว่าในผู้ที่มีความผิดปกติของนาฬิกาชีวภาพ เช่น ผู้ทำงานเป็นกะ จะมีความเสี่ยงต่อ insomnia สูงขึ้น เนื่องจากเกิดความไม่สอดคล้องระหว่างเวลาชีวภาพกับเวลาสังคม (social time) ซึ่งนำไปสู่ภาวะความไม่สอดคล้องของนาฬิกาชีวภาพ (Feriante & Araujo, 2023) ซึ่งในการจำแนกประเภทภาวะนอนไม่หลับ สามารถจำแนกได้หลายรูปแบบ ได้แก่ 1) Acute insomnia (ระยะสั้น) 2) Chronic insomnia (ระยะยาว) และ 3) Comorbid insomnia (เกิดร่วมกับโรคอื่น)

แนวโน้มปัจจุบันเน้นการใช้คำว่า “insomnia disorder” เพื่อสะท้อนว่าภาวะนี้เป็นโรคที่มีความเป็นอิสระ ไม่ใช่เพียงอาการของโรคอื่น ซึ่งในด้านการรักษาแนวทางปัจจุบันแนะนำให้ใช้ การบำบัดทางความคิด และพฤติกรรมสำหรับ ภาวะนอน ไม่หลับ (Cognitive Behavioral Therapy for Insomnia: CBT-I) เป็นวิธีแรก เนื่องจากมีหลักฐานสนับสนุนว่า มีประสิทธิภาพ ในระยะยาว (Fink, 2024) อย่างไรก็ตามการเข้าถึงบริการ CBT-I ยังมีข้อจำกัด เช่น ขาดผู้เชี่ยวชาญและค่าใช้จ่ายสูง ทำให้มีความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางอื่น เช่น การบำบัดทางกายภาพ และเมื่อวิเคราะห์ภาพรวมของวรรณกรรม พบว่า insomnia เป็นภาวะที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายระบบทั้งระบบประสาท ฮอร์โมน พฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการทำความเข้าใจในมิติที่หลากหลายเหล่านี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาแนวทางการรักษาที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ทำงานเป็นกะที่มีความเสี่ยงสูง ดังนั้นการศึกษาการฟื้นฟูการนอนหลับด้วยวิธีการที่ไม่ใช้ยา เช่น การบำบัดทางกายภาพ จึงมีความสำคัญเนื่องจากสามารถตอบโจทย์ลักษณะของปัญหาที่มีหลายมิติ และสามารถประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริงของผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่ทำงานเป็นกะ

แนวคิดเกี่ยวกับนาฬิกาชีวภาพ (Circadian Rhythm)

นาฬิกาชีวภาพ (circadian rhythm) เป็นระบบควบคุมจังหวะทางชีวภาพของร่างกายที่มีรอบประมาณ 24 ชั่วโมง ซึ่งควบคุมกระบวนการสำคัญหลายประการ เช่น วงจรการหลับ–

ตื่น อุณหภูมิร่างกาย การหลั่งฮอร์โมนและเมตาบอลิซึม แนวคิดดังกล่าวนี้สะท้อนว่าร่างกายมนุษย์ไม่ได้ทำงานแบบสุ่มแต่มีจังหวะเวลาที่ถูกกำหนดอย่างเป็นระบบเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะวงจรแสง–มืด (Franken & Dijk, 2024) ซึ่งในเชิงโครงสร้างนาฬิกาชีวภาพมีศูนย์ควบคุมหลักอยู่ที่สมองส่วน suprachiasmatic nucleus (SCN) ซึ่งอยู่ใน hypothalamus ทำหน้าที่เป็น “master clock” ของร่างกาย โดย SCN ประกอบด้วยเซลล์ประสาทประมาณ 20,000 เซลล์ที่สามารถสร้างจังหวะชีวภาพได้เองและส่งสัญญาณไปควบคุมอวัยวะต่าง ๆ ทั่วร่างกาย นอกจากนี้ยังมี “peripheral clocks” อยู่ในอวัยวะต่าง ๆ เช่น ตับ หัวใจ และกล้ามเนื้อ ซึ่งจะทำงานสอดคล้องกับ SCN เพื่อรักษาสมดุลของระบบ (Fink, 2024)

ในระดับโมเลกุล ถึงแม้ว่านาฬิกาชีวภาพถูกควบคุมโดยกลไก transcription–translation feedback loop ซึ่งเกี่ยวข้องกับยีนหลัก เช่น CLOCK, BMAL1, PER และ CRY โดยโปรตีนจากยีนเหล่านี้จะทำหน้าที่ควบคุมการแสดงออกของกันและกันเป็นวงจร ส่งผลให้เกิดจังหวะชีวภาพที่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ กลไกนี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่อธิบายว่าระบบ circadian สามารถดำรงอยู่ได้แม้ไม่มีสิ่งกระตุ้นจากภายนอก แต่อย่างไรก็ตาม นาฬิกาชีวภาพไม่ได้ทำงานอย่างโดดเดี่ยว แต่ต้องอาศัย “zeitgeber” หรือปัจจัยกำหนดเวลา โดยเฉพาะแสง ซึ่งถือเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญที่สุด แสงจะถูกส่งผ่านจากจอประสาทตาไปยัง SCN ผ่านทาง retinohypothalamic tract เพื่อปรับจังหวะชีวภาพให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การได้รับแสงในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม เช่น ในเวลากลางคืน จึงสามารถรบกวน circadian rhythm ได้ และฮอร์โมนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับระบบนี้คือเมลาโทนิน (melatonin) ซึ่งถูกหลั่งจาก pineal gland โดยมีระดับสูงในช่วงเวลากลางคืนและต่ำในเวลากลางวัน เมลาโทนินมีบทบาทในการส่งสัญญาณให้ร่างกายเข้าสู่ภาวะนอนหลับ และทำหน้าที่เป็น “biological night signal” ที่ช่วยกำหนดจังหวะของนาฬิกาชีวภาพ

จากการวิเคราะห์ในเชิงลึก พบว่า นาฬิกาชีวภาพไม่ได้ควบคุมเฉพาะการนอนหลับแต่ยังเกี่ยวข้องกับระบบเมตาบอลิซึม ภูมิคุ้มกันและการแบ่งตัวของเซลล์ การรบกวนของจังหวะชีวภาพจึงส่งผล ต่อสุขภาพในหลายมิติ เช่น การเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคเบาหวาน โรคหัวใจ และโรคทางระบบประสาท และอีกแนวคิดสำคัญคือ “circadian alignment” ซึ่งหมายถึงความสอดคล้องระหว่างนาฬิกาชีวภาพภายในกับเวลาสิ่งแวดล้อม หากเกิดความไม่สอดคล้อง (circadian misalignment) เช่น ในผู้ทำงานเป็นกะ จะส่งผลให้วงจรการนอนหลับผิดปกติ

และลดประสิทธิภาพของการทำงานของร่างกาย ซึ่งในเชิงกลไกการเกิด circadian misalignment ส่งผลต่อการหลั่งฮอร์โมน การทำงานของระบบประสาท และการควบคุมอุณหภูมิร่างกาย ซึ่งล้วนมีบทบาทต่อการนอนหลับ ตัวอย่างเช่น การหลั่งเมลาโทนินที่ล่าช้าหรือผิดเวลา จะทำให้การเริ่มต้นการนอนหลับ (sleep onset) ถูกรบกวน ในระดับระบบ (systems level) ซึ่งนาฬิกาชีวภาพยังทำงานร่วมกับระบบhomeostatic sleep drive เพื่อควบคุมการนอนหลับ โดยจะกำหนดเวลาที่เหมาะสมในการนอน ขณะที่ homeostatic drive จะกำหนดความต้องการนอน และความไม่สมดุลของสองระบบนี้เป็นสาเหตุสำคัญของความผิดปกติของการนอน (Franken & Dijk, 2024)

นอกจากนี้แล้วระบบ circadian ยังมีความยืดหยุ่น (plasticity) ในระดับหนึ่งซึ่งสามารถปรับตัวตามสิ่งแวดล้อมได้ เช่น การเปลี่ยน time zone หรือการทำงานเป็นกะ อย่างไรก็ตามการปรับตัวนี้ต้องใช้เวลาและหากมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง จะส่งผลให้ระบบไม่สามารถปรับตัวได้ทัน ซึ่งทำให้เกิดความผิดปกติเรื้อรังและถึงแม้ว่าจะมีความเข้าใจเชิงกลไกของนาฬิกาชีวภาพมากขึ้นในระดับโมเลกุลและระบบประสาท แต่ยังมีข้อจำกัดในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ทำงานเป็นกะ เนื่องจากปัจจัยแวดล้อม เช่น แสง เวลาการทำงานและพฤติกรรม มีความซับซ้อนและควบคุมได้ยากอีกทั้งงานวิจัยจำนวนมากยังเน้นการศึกษาในห้องปฏิบัติการหรือในสัตว์ทดลอง ทำให้การแปลผลสู่มนุษย์ในสถานการณ์จริงยังมีข้อจำกัด นอกจากนี้ความแตกต่างระหว่างบุคคล (individual variability) เช่น chronotype (morningness-eveningness) ก็มีผลต่อการตอบสนองของนาฬิกาชีวภาพ

กล่าวโดยสรุป นาฬิกาชีวภาพเป็นระบบพื้นฐานที่ควบคุมจังหวะการทำงานของร่างกายในหลายมิติ โดยมี SCN เป็นศูนย์กลางและมีแสงเป็นตัวกำหนดสำคัญ ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกและการทำงานของ circadian rhythm มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาแนวทางการฟื้นฟูการนอนหลับ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีความผิดปกติของจังหวะชีวภาพ เช่น ผู้ทำงานเป็นกะ

แนวคิดเกี่ยวกับการบำบัดทางกายภาพ

การบำบัดทางกายภาพ (physical therapy interventions) เป็นแนวทางการรักษาที่ไม่ใช้ยา (non-pharmacological intervention) ซึ่งมุ่งเน้นการฟื้นฟูสมรรถภาพของร่างกายผ่านการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย (Kim et al., 2023) และการกระตุ้นทางกายภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับสมดุลของระบบต่าง ๆ ในร่างกาย รวมถึงระบบประสาท กล้ามเนื้อและระบบไหลเวียนโลหิต แนวคิดนี้ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างมากในบริบทของการฟื้นฟูการ

นอนหลับ เนื่องจากสามารถลดผลข้างเคียงจากการใช้ยา และตอบโจทย์ปัญหาที่มีหลายมิติ เช่น ภาวะนอนไม่หลับและความผิดปกติของนาฬิกาชีวภาพในเชิงแนวคิดพื้นฐาน และการบำบัดทางกายภาพตั้งอยู่บนหลักการของ biopsychosocial model ซึ่งมองว่าปัญหาสุขภาพไม่ได้เกิดจากปัจจัยทางชีวภาพเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกาย จิตใจและสังคม ซึ่งการรักษาอาการดังกล่าวจำเป็นต้องครอบคลุมหลายมิติ เช่น การปรับพฤติกรรม การลดความเครียด และการเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกาย และเนื่องจากเป็นการบำบัดที่ไม่ใช้ยา ดังนั้น การบำบัดทางกายภาพเพื่อส่งเสริมการนอนหลับและเพื่อแก้ปัญหาภาวะนอนไม่หลับจึงเป็นแนวทางที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในช่วงหลัง เนื่องจากเป็นวิธีที่ไม่ใช้ยาและสามารถปรับใช้ได้ในบริบทชีวิตจริง โดยเฉพาะในผู้ที่มีภาวะนอนไม่หลับ หรือความผิดปกติของนาฬิกาชีวภาพ (Navarro-Ledesma et al., 2024) รูปแบบของการบำบัดทางกายภาพมีความหลากหลายและสามารถจำแนกได้ตามกลไกและลักษณะของการดำเนินการ (intervention modalities) ซึ่งแต่ละรูปแบบมีบทบาทต่อการปรับปรุงคุณภาพการนอนผ่านกลไกและวิธีการที่แตกต่างกัน ดังนี้

1) การออกกำลังกายแบบแอโรบิก (Aerobic exercise) โดยการออกกำลังกายแบบแอโรบิก เช่น การเดิน วิ่ง ปั่นจักรยาน และว่ายน้ำ เป็นรูปแบบที่มีหลักฐานสนับสนุนมากที่สุดในการส่งเสริมการนอนหลับ โดยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการนอนหลับ และลด ระยะเวลาที่ใช้ในการนอน โดยที่การออกกำลังกายสามารถปรับปรุงทั้งตัวชี้วัดการนอนอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่าความเข้มข้นและความสม่ำเสมอของการออกกำลังกายมีผลต่อประสิทธิภาพของการนอน ซึ่งการออกกำลังกายช่วยเพิ่มแรงกดดันทางชีวภาพที่ทำให้เราง่วงนอนมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามระยะเวลาที่ตื่นอยู่และส่งเสริมการหลั่งสารเซโรโทนิน ซึ่งมีบทบาทต่อการนอนหลับ

2) การออกกำลังกายแบบผสมผสานและเสริมแรง (Combined & resistance exercise) การออกกำลังกายที่รวมทั้งการเต้นแอโรบิกและการเล่นเวท พบว่ามีผลดีต่อการนอน โดยเฉพาะในผู้สูงอายุและผู้ที่มีโรคเรื้อรัง โดยที่การออกกำลังกายแบบผสมผสานสามารถสร้างคุณภาพการนอนหลับได้อย่างมีนัยสำคัญ และช่วยปรับสมดุลของระบบเมตาบอลิซึมซึ่งเชื่อมโยงกับการนอน

3) การออกกำลังกายแบบ mind-body (Yoga, Tai Chi, Pilates) รูปแบบการออกกำลังกายที่ผสมผสานการเคลื่อนไหวกับการควบคุมลมหายใจและสมาธิ เช่น โยคะ ไทเก๊ก

และพิลาทิส ได้รับความนิยมอย่างมากสามารถเพิ่มระยะเวลาการนอน ลดการตื่นกลางคืน และปรับปรุง sleep quality ได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังช่วยลดความเครียดและภาวะ hyperarousal ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของภาวการณ์นอนไม่หลับ

4) การบำบัดด้วยการเคลื่อนไหวและการยืดเหยียด (Stretching & therapeutic movement) ซึ่งการยืดเหยียดกล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหวแบบเบา (gentle movement) เป็นรูปแบบที่ช่วยลดความตึงเครียดของกล้ามเนื้อ และส่งเสริมการผ่อนคลาย ซึ่งการบำบัดทางกายภาพ เช่น stretching และ therapeutic exercise มีผลต่อการปรับปรุงคุณภาพการนอน โดยเฉพาะในผู้ที่มีอาการปวดเรื้อรัง และการลดความตึงของกล้ามเนื้อช่วยลดสัญญาณการรับรู้ความเจ็บปวดและเพิ่มการทำงานของระบบประสาทพาราซิมพาเทติก ช่วยให้ร่างกายเกิดความผ่อนคลายซึ่งเอื้อต่อการนอนหลับ

5) การบำบัดด้วยมือ (Manual therapy) เช่น การนวด การกดจุด และการจัดกระดูก (mobilization) เป็นอีกหนึ่งรูปแบบที่มีบทบาทในการปรับปรุงการนอน หลักฐานจากการทบทวนพบว่าการนวดสามารถลดความเครียด ลดระดับฮอร์โมนความเครียดและเพิ่มความรู้สึกผ่อนคลาย ซึ่งส่งผลต่อการนอนหลับ

6) การบำบัดด้วยปัจจัยทางกายภาพ (Physical agents) โดยที่การใช้สิ่งกระตุ้นทางกายภาพ เช่น ความร้อน (heat therapy) ความเย็น (cryotherapy) หรือการแช่น้ำแร่ (balneotherapy) เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ใช้ในกายภาพบำบัด สามารถช่วยลดอาการปวดและส่งเสริมการนอนในผู้ป่วยบางกลุ่ม

7) การกำหนดเวลาในการบำบัด (Timing-based intervention) ซึ่งหนึ่งในแนวคิดสำคัญ คือ timing of intervention โดยเฉพาะในผู้ทำงานเป็นกะ การกำหนดเวลาในการออกกำลังกายสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการรปับนาฬิกาชีวภาพ เช่น การออกกำลังกายในช่วงเวลาที่เหมาะสมสามารถช่วยปรับ phase ของนาฬิกาชีวภาพ และเพิ่มความสอดคล้องของวงจรการตื่นและการนอนหลับ (sleep–wake cycle)

รูปแบบของการบำบัดทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับการนอนหลับมีความหลากหลายและครอบคลุมทั้งการออกกำลังกาย การผ่อนคลาย และการกระตุ้นทางกายภาพ การดำเนินการในแต่ละวิธีดังที่กล่าวมาสามารถปรับปรุงคุณภาพการนอน ลดภาวะนอนไม่หลับ และช่วยปรับสมดุลนาฬิกาชีวภาพ โดยเฉพาะเมื่อมีการออกแบบโปรแกรมที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล

ตารางสรุปผลการสังเคราะห์องค์ความรู้

ประเด็น	สาระสำคัญ	ข้อค้นพบที่สำคัญ	ผลลัพธ์หรือประโยชน์ที่ได้
1. การนอนหลับและภาวะนอนไม่หลับ	• การนอนหลับประกอบด้วย NREM และ REM สลับกันเป็นวงจร • ควบคุมโดยระบบประสาท สารสื่อประสาท และนาฬิกาชีวภาพ • ภาวะนอนไม่หลับเป็นความผิดปกติเรื้อรังเกี่ยวข้องกับภาวะตื่นตัวเกิน	• การรบกวนโครงสร้างการนอน (ลด NREM ระยะลึก และผิดปกติของ REM) ทำให้คุณภาพการนอนลดลง • Insomnia พบได้ประมาณ 10–16% ในประชากรผู้ใหญ่ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น	• คุณภาพการนอนที่ดีช่วยฟื้นฟูร่างกาย ควบคุมอารมณ์ เสริมการเรียนรู้ และลดความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรัง • การเข้าใจกลไกการนอนช่วยวางแผนการดูแลและป้องกันภาวะนอนไม่หลับ
2. ผลกระทบของการทำงานเป็นกะ	• การทำงานนอกเวลาปกติ ทำให้เกิดความไม่สอดคล้องระหว่างเวลาชีวภาพกับเวลาสังคม • ส่งผลกระทบต่อการนอน สุขภาพ และประสิทธิภาพการทำงาน	• เพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะนอนไม่หลับ การง่วงนอนในเวลากลางวัน และความเหนื่อยล้า • เพิ่มความเสี่ยงต่อโรคหัวใจและหลอดเลือด เบาหวาน อ้วน และปัญหาสุขภาพจิต	• การจัดการปัจจัยที่เกี่ยวข้องช่วยลดผลกระทบต่อสุขภาพและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน • ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ทำงานเป็นกะ
3. นาฬิกาชีวภาพ (Circadian Rhythm)	• ควบคุมโดย suprachiasmatic nucleus (SCN) ได้รับอิทธิพลจากแสง เมลาโทนิน และปัจจัยแวดล้อม • กำหนดวงจรการหลับ–ตื่น อุณหภูมิร่างกาย และการหลั่งฮอร์โมน	• การรบกวนจังหวะชีวภาพทำให้การหลั่งเมลาโทนินและการควบคุมอุณหภูมิร่างกายผิดปกติ • ส่งผลต่อความลึกและคุณภาพการนอน	• การจัดการแสง เวลาอาหาร และกิจกรรมให้สอดคล้องกับนาฬิกาชีวภาพ ช่วยปรับสมดุลการนอน • ลดความเสี่ยงจากความผิดปกติระยะยาว
4. การออกกำลังกายแบบแอโรบิก	• เดิน วิ่ง ปั่นจักรยาน ว่ายน้ำ เป็นต้น • ช่วยเพิ่มสมรรถภาพหัวใจและหลอดเลือด ลดการอักเสบ	• ช่วยเพิ่มคุณภาพการนอน ลดระยะเวลาที่ใช้ในการหลับ • เพิ่มสัดส่วนการนอนหลับระยะลึก (slow-wave sleep) และประสิทธิภาพการนอน	• ส่งเสริมการนอนหลับที่มีคุณภาพ • ลดความเสี่ยงโรคเรื้อรัง และเพิ่มสมรรถภาพร่างกาย
5. การออกกำลังกายแบบผสมผสาน	• ผสมผสานระหว่างแอโรบิกและเวทเทรนนิ่ง • กระตุ้นระบบหัวใจ เผาผลาญพลังงาน และเพิ่มมวลกล้ามเนื้อ	• ช่วยปรับปรุงคุณภาพการนอนและลดอาการง่วงนอนในเวลากลางวัน • ช่วยควบคุมน้ำหนักและสมดุลเมตาบอลิซึม	• ส่งเสริมการนอนและสุขภาพโดยรวม • เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและความแข็งแรง
6. Yoga / Tai Chi / Mind–Body Exercise	• ผสานการเคลื่อนไหว การหายใจ และสมาธิ • เน้นการผ่อนคลายและการตระหนักรู้ร่างกาย	• ลดความเครียด ความวิตกกังวล และระดับคอร์ติซอล • ลดภาวะตื่นตัวเกินและช่วยให้หลับหลับง่ายขึ้น	• เพิ่มคุณภาพการนอนและความผ่อนคลาย • ส่งเสริมสุขภาพจิตและสมดุลทางอารมณ์
7. Stretching และ Therapeutic Movement	• การยืดเหยียดกล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหวแบบเบา • ลดความตึงของกล้ามเนื้อและเพิ่มความยืดหยุ่น	• ช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ลดอาการปวดเมื่อย • ส่งเสริมการผ่อนคลายและคุณภาพการนอน	• ลดความไม่สบายตัวก่อนนอน • ช่วยให้นอนหลับลึกและตื่นมาสดชื่น
8. Manual Therapy	• การนวด การกดจุด การจัดกระดูก • กระตุ้นการไหลเวียนโลหิตและระบบประสาท	• ช่วยลดความเครียด ความเจ็บปวด และความตึงเครียดของกล้ามเนื้อ • เพิ่มการทำงานของระบบพาราซิมพาเทติก	• เพิ่มความรู้สึกผ่อนคลาย • ช่วยให้นอนหลับดีขึ้นและลดการตื่นกลางดึก
9. Physical Agents	• ความร้อน ความเย็น อัลตราซาวด์ TENS เป็นต้น • ใช้ลดอาการปวดและการอักเสบ	• บรรเทาอาการปวด ลดความตึงของกล้ามเนื้อ • สนับสนุนการนอนหลับในผู้มีอาการปวดเรื้อรัง	• ช่วยเพิ่มความสบายตัวและคุณภาพการนอน • เพิ่มประสิทธิภาพของการฟื้นฟูร่างกาย
10. Timing-based Intervention	• การกำหนดช่วงเวลาในการออกกำลังกายหรือรับการบำบัดให้เหมาะสม • สอดคล้องกับนาฬิกาชีวภาพของแต่ละบุคคล	• การออกกำลังกายในช่วงเวลาที่เหมาะสม (เช่น ช่วงบ่ายหรือเย็น) ช่วยปรับจังหวะชีวภาพ • ช่วยเพิ่มการหลั่งเมลาโทนินและความพร้อมในการนอน	• ช่วยปรับสมดุลนาฬิกาชีวภาพ • เพิ่มประสิทธิภาพการนอนและการฟื้นฟูร่างกาย

ภาพที่ 1 ตารางสรุปผลการสังเคราะห์องค์ความรู้

อภิปรายผล

การทำงานเป็นกะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อระบบนาฬิกาชีวภาพของมนุษย์ ทำให้เกิดภาวะความไม่สมดุลของนาฬิกาชีวภาพและนำไปสู่ปัญหาการนอนไม่หลับอย่างมีนัยสำคัญ โดยความผิดปกติดังกล่าวสัมพันธ์กับการรบกวนกลไกการนอนทั้งในด้านโครงสร้างการนอนและการทำงานของระบบประสาทและฮอร์โมน นอกจากนี้ ภาวะนอนไม่หลับยังเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนแบบพหุปัจจัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับทั้งชีวภาพ จิตใจ และพฤติกรรม รวมถึงภาวะ hyperarousal ที่ทำให้ร่างกายไม่สามารถเข้าสู่การนอนหลับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในขณะเดียวกัน แนวคิดเรื่อง two-process model อธิบายว่าการนอนหลับถูกควบคุมโดยทั้งแรงกดดันการนอนและนาฬิกาชีวภาพ ซึ่งหากไม่สมดุลจะยิ่งทำให้เกิดปัญหาการนอนมากขึ้น ซึ่งในบริบทนี้การบำบัดทางกายภาพจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะแนวทางที่ไม่ใช้ยาและสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง โดยเฉพาะการออกกำลังกาย การผ่อนคลาย และการใช้แสงบำบัดที่

ช่วยปรับสมดุลของนาฬิกาชีวภาพและส่งเสริมคุณภาพการนอน กลไกสำคัญของการบำบัดเหล่านี้ ได้แก่ การเพิ่มแรงกดดันทางชีวภาพที่ทำให้เราง่วงนอนมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามระยะเวลาที่ตื่นอยู่ การลดความเจ็บปวด และการกระตุ้นระบบประสาทพาราซิมพาเทติกให้เกิดความผ่อนคลาย อีกทั้งการกำหนดเวลาการทำกิจกรรมอย่างเหมาะสมยังสามารถทำหน้าที่เป็นตัวปรับจังหวะชีวภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การบูรณาการการบำบัดทางกายภาพร่วมกับการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะแสงและพฤติกรรมการใช้ชีวิต จึงเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาการนอนไม่หลับในผู้ทำงานเป็นกะอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพการทำงานเป็นกะส่งผลกระทบต่อนาฬิกาชีวภาพ ก่อให้เกิดความไม่สมดุลของวงจรนอน–ตื่นและเพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะนอนไม่หลับอย่างมีนัยสำคัญ โดยเกี่ยวข้องกับความผิดปกติด้านโครงสร้างการนอน ระบบประสาท ฮอร์โมน และภาวะ hyperarousal ที่รบกวนการนอนหลับ ขณะเดียวกันแนวคิด two-process model ชี้ว่าความไม่สมดุลระหว่างแรงกดดันการนอนและนาฬิกาชีวภาพเป็นปัจจัยสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผลการวิเคราะห์พบว่าการบำบัดทางกายภาพเป็นแนวทางไม่ใช้ยาที่มีศักยภาพในการจัดการภาวะนอนไม่หลับในผู้ทำงานเป็นกะ โดยเฉพาะการออกกำลังกาย การผ่อนคลาย และแสงบำบัด ซึ่งช่วยเพิ่มแรงกดดันการนอน ลดความเจ็บปวด กระตุ้นการทำงานของระบบพาราซิมพาเทติก และส่งเสริมการปรับสมดุลนาฬิกาชีวภาพ ทั้งนี้ การบูรณาการการบำบัดทางกายภาพร่วมกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมสุขภาพ เป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการนอนและการดูแลอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

Brito, R. S., Dias, C., Filho, A. A., & Salles, K. C. (2021). Prevalence of insomnia in shift workers: A systematic review. *Sleep Science*, 14(1), 47–54. DOI: 10.5935/1984- 0063.20190150

Cha, E. J., et al. (2023). Network structure of insomnia symptoms in shift workers. *Chronobiology International,* 40(3), 246–252. DOI:10.1080/07420528. 2022.2163654

Chang, J. R., et al. (2024). Comparative effectiveness of non-pharmacological interventions on sleep: A network meta-analysis. *Sleep Medicine Reviews*, 73, 101867. https://doi.org/10.1016/j.smrv.2023.101867

Chhe, K., Hegde, M. S., Taylor, S. R., & Farkas, M. E. (2024). Circadian Effects of Melatonin Receptor-Targeting Molecules In Vitro. *International Journal of Molecular Sciences*, 25(24), 13508. https://doi.org/10.3390/ijms252413508

Dopheide J. A. (2020). Insomnia overview: epidemiology, pathophysiology, diagnosis and monitoring, and nonpharmacologic therapy. *The American journal of managed care*, 26(4 Suppl), S76–S84. https://doi.org/10.37765/ajmc.2020.42769

Falup-Pecurariu, C., Diaconu, Ş., Ţînţ, D., & Falup-Pecurariu, O. (2021). Neurobiology of sleep (Review). *Experimental and therapeutic medicine*, 21(3), 272. https://doi.org/10.3892/etm.2021.9703

Feriante J, Araujo JF. *Physiology, REM Sleep*. [Updated 2023 Feb 13]. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2026 Jan-. Available from: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK531454/

Fink A. M. (2024). Shift Work Sleep Disorder and Mental Health: An Integrative Review of Neurobiological, Sociological, and Psychological Perspectives With Public Policy Implications. *Policy, politics & nursing practice*, 25(2), 94–102. https://doi.org/10.1177/15271544241238752

Franken, P., & Dijk, D. J. (2024). Sleep and circadian rhythmicity as entangled processes serving homeostasis. Nature reviews. *Neuroscience*, 25(1), 43–59. https://doi.org/10.1038/s41583-023-00764-z

Kim, N., Ka, S., & Park, J. (2023). Effects of exercise timing and intensity on physiological circadian rhythm and sleep quality: a systematic review. *Physical activity and nutrition*, 27(3), 52–63. https://doi.org/10.20463/pan.2023.0029

Navarro-Ledesma, S., Hamed-Hamed, D., Gonzalez-Muñoz, A., & Pruimboom, L. (2024). Impact of physical therapy techniques and common interventions on sleep quality in patients with chronic pain: A systematic review. *Sleep medicine reviews*, 76, 101937. https://doi.org/10.1016/j.smrv.2024.101937

Varma, P. (2024). Lighting the path forward: The value of sleep- and circadian-informed lighting interventions in shift work. *Sleep*, 47(11), zsae214. https://doi.org/10.1093/sleep/zsae214

Wu, C. J., Huang, T. Y., Ou, S. F., Shiea, J. T., & Lee, B. O. (2022). Effects of lighting interventions to improve sleepiness in night-shift workers: A systematic review and meta-analysis. *Healthcare,* 10(8), 1390. https://doi.org/10.3390/healthcare10081390

Zhao, C., Li, N., Miao, W., He, Y., & Lin, Y. (2025). A systematic review and meta-analysis on light therapy for sleep disorders in shift workers. *Scientific Reports*, 15, 134. https://doi.org/10.1038/s41598-024-83789-3

RESEARCH ON THE IMPACT OF PRIVATE DOMAIN TRAFFIC OPERATION ON REPURCHASE INTENTION: AN EMPIRICAL ANALYSIS BASED ON THE WECHAT COMMUNITY OF H TIBETAN MEDICINE ENTERPRISE*

Yue Li[1] and Renyuan Nong[2]

[1-2]**International College, Panyapiwat Institute of Management, Thailand**

Corresponding Author's Email: yuelipim@outlook.com

Received 13 June 2026; Revised 28 June 2026; Accepted 30 June 2026

Abstract

This study aims to: 1) examine whether private domain traffic operation in WeChat-based Tibetan medicine communities increases users' repurchase intention; 2) test whether brand identity mediates the relationship between private domain operation and repurchase intention; and 3) identify operational dimensions that should be prioritized for ethnic medical institutions seeking sustainable user retention. The study focuses on active users in Hongde Hospital's Tibetan medicine WeChat communities and uses a quantitative cross-sectional survey design. After a pilot test, 500 questionnaires were distributed, and 452 valid responses were retained. SPSS 26.0 and PROCESS Model 4 were used for descriptive analysis, reliability and validity testing, correlation analysis, hierarchical regression, and bootstrap mediation analysis. Results show that: 1) private domain traffic operation has a significant positive effect on user repurchase intention, with medical service operation showing the strongest

Citation:

* Yue Li and Renyuan Nong. (2026). Research On The Impact Of Private Domain Traffic Operation On Repurchase Intention: An Empirical Analysis Based On The Wechat Community Of H Tibetan Medicine Enterprise. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 857-875.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

influence; 2) brand identity partially mediates this relationship, and the indirect effect is larger than the remaining direct effect; 3) medical professional identity is a stronger mediator than Tibetan medicine cultural identity, although both paths are significant; and 4) interactive operation and cultural content adaptation remain the weakest areas in the current operation. The findings extend private domain operation research to a culturally specific healthcare setting and provide practical guidance for Tibetan medicine institutions to strengthen medical service continuity, professional trust, culturally meaningful communication, and compliant community management.

Keywords: Private Domain Traffic Operation, WeChat Community, Tibetan Medicine, Brand Identity, Repurchase Intention, Mediation Effect

Introduction

Digital platform dependence has changed how healthcare and wellness organizations acquire and retain users. In China, enterprises increasingly use private domain traffic, especially WeChat groups, official accounts, enterprise WeChat, and mini-programs, to maintain direct relationships with users rather than relying entirely on paid public-platform traffic. Private domain traffic emphasizes direct reach, repeated communication, user data accumulation, and long-term relationship maintenance (Cao, 2024). For healthcare institutions, this approach is particularly relevant because medical decisions require trust, service continuity, professional information, and repeated follow-up rather than one-time advertising exposure.

Tibetan medicine provides a distinctive context for studying private domain operation. It is not only a medical service system but also a culturally embedded health tradition. Recent global-health literature stresses that traditional medicine should be understood through the dual lenses of evidence-based safety and cultural legitimacy (Carlessi, 2024; World Health Organization,

2025). Recent pharmacological reviews also show that traditional Tibetan medicine includes medicinal resources with specific pharmacological and wellness-related potential, while still requiring responsible, standardized, and evidence-oriented communication to users (Wang & Zhu, 2024). Therefore, users' repurchase decisions in Tibetan medicine communities are likely to depend on both professional trust and cultural recognition.

Although recent studies show that online healthcare communities can improve doctor–patient relationships and that patient trust contributes to loyalty, less is known about how private domain operation works in ethnic medical contexts (Liu et al., 2021; Wang et al., 2023). Research on social-media marketing and repurchase intention also tends to focus on general consumer contexts rather than culturally embedded medical services (Acar et al., 2024; Tarabieh et al., 2024). In Tibetan medicine communities, brand identity should not be treated merely as general emotional attachment; it includes medical professional identity formed through reliable service and Tibetan medicine cultural identity formed through culturally meaningful communication. Therefore, this study examines whether content operation, interactive operation, medical service operation, and welfare operation promote repurchase intention directly and indirectly through these two dimensions of brand identity.

Objectives

1. To examine the direct effect of private domain traffic operation on user repurchase intention in Tibetan medicine WeChat communities.

2. To test whether brand identity mediates the relationship between private domain traffic operation and user repurchase intention.

3. To compare the mediating roles of medical professional identity and Tibetan medicine cultural identity.

4. To identify practical weaknesses in current community operation and propose improvement strategies for ethnic medical institutions.

Literature Review

Private Domain Traffic Operation in Healthcare Communities

Private domain traffic operation refers to the controlled accumulation and repeated activation of user resources by enterprises through self-managed digital channels. In the WeChat ecosystem, private domain operation is typically achieved through channels such as communities, official accounts, enterprise accounts, mini-programs, and membership service systems. Compared to public domain advertising, private domain operation places greater emphasis on relationship orientation, stressing content continuity, interactivity, personalized services, and welfare design (Cao, 2024). This study divides private domain operation into four dimensions: content operation, interaction operation, medical service operation, and welfare operation.

Healthcare communities differ from general retail communities in that users entering healthcare communities have stronger information needs, higher perceived risk, and a greater reliance on professional credibility. Wang et al. (2023) found that the use of online healthcare communities can improve doctor-patient communication, medical processes, and perceived medical quality, thereby contributing to better doctor-patient relationships. This supports the hypothesis that Tibetan medicine WeChat communities, by providing credible health content, positive interaction, comprehensive follow-up services, and trustworthy service benefits, can influence users' repurchase intentions.

Brand Identity in the Context of Tibetan Medicine Services

Brand identity in this study refers to users' perceptions, emotional connections, and sense of belonging to medical institutions and their Tibetan medicine values. In general consumer contexts, brand identity has been shown

to significantly influence brand lifestyle fit, satisfaction, and repurchase intention (Acar et al., 2024). In the healthcare field, the formation of identity is more closely related to perceived professionalism and trust. Research by Liu et al. (2021) indicates that patient trust is a key mechanism connecting satisfaction and patient loyalty, suggesting that loyalty in the healthcare field is not solely derived from satisfaction but is built upon credible trust relationships.

Tibetan medicine requires a more specific identity structure because users need to assess both the medical professionalism of medical institutions and their cultural connotations. Medical professionalism identity involves users' recognition of physician qualifications, diagnostic logic, product quality, and service reliability. Tibetan medicine cultural identity involves recognition of Tibetan medicine philosophy, traditional preparation techniques, ethnic cultural symbols, and culturally significant health preservation knowledge. The latter should not be reduced to superficial cultural promotion; it must be disseminated responsibly and ensure that users from diverse ethnic backgrounds can understand it (Carlessi, 2024; Wang & Zhu, 2024).

Repurchase Intention and Digital Relationship Mechanisms

Repurchase intention refers to a user's willingness to purchase or continue using Tibetan medicine products or services after experiencing them. Recent social media marketing research indicates that online community communication can influence user loyalty and repeat purchase intention through trust, engagement, brand image, and relationship quality (Alrwashdeh, 2025; Banerji & Singh, 2024; Hu et al., 2024). In the social media environment, brand trust and engagement have been repeatedly demonstrated to play a significant mediating role between marketing campaigns and purchase or repeat purchase intentions (Ibrahim et al., 2021; Tarabieh et al., 2024).

For the Tibetan medicine community, this mechanism is expected to be more effective if private domain operations can provide continuous medical

services rather than simply discounts. Content marketing can reduce knowledge asymmetry; interactive marketing can increase user engagement; healthcare service marketing can extend diagnosis and treatment beyond in-person visits; and welfare marketing can reduce perceived costs and encourage trial use. However, repeat purchase intentions in the healthcare sector should not be driven by exaggerated promises. Community marketing must avoid claiming therapeutic effects and protect user privacy to maintain professional legitimacy and trust (World Health Organization, 2025).

Hypotheses and conceptual models Based on the above literature; this study proposes the following hypotheses:

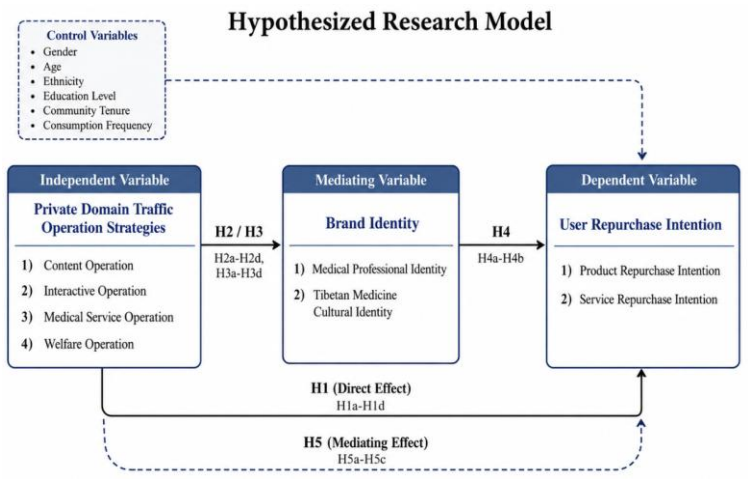

Figure 1. Hypotheses and Conceptual Model

Based on the above literature, this study proposes the following hypotheses:

H1: Private domain traffic operation has a significant positive impact on user repurchase intention.

H1a-H1d: Content operation, interactive operation, medical service operation, and welfare operation all have significant positive impacts on user repurchase intention.

H2: Private domain traffic operation has a significant positive impact on brand identity.

H3: Brand identity has a significant positive impact on user repurchase intention.

H4: Brand identity mediates the relationship between private domain traffic operation and user repurchase intention.

H4a-H4b: Medical professional identity and Tibetan medicine cultural identity both have significant mediating effects.

Methodology

Research design:This study adopts a quantitative, cross-sectional survey design. The design is appropriate because the research aims to measure users' current perceptions of WeChat community operation, brand identity, and repurchase intention, and to test direct and indirect effects statistically. Mediation was tested using PROCESS Model 4 with 5,000 bootstrap samples, which is consistent with contemporary regression-based mediation analysis procedures (Hayes, 2022).

Population and sample: The target population consists of active users in the Tibetan medicine enterprise WeChat communities of Hongde Hospital in Chengdu Shuangliu. Active users were defined as users who had interacted in the community at least three times within the previous 90 days or had consumed Tibetan medicine products or services within the previous three months. Stratified sampling was applied according to age, ethnicity, and consumption frequency to improve sample balance across core user groups. A total of 500

questionnaires were distributed, and 452 valid questionnaires were retained after screening, yielding a valid response rate of 90.4%.

Instrument design and pilot study: The questionnaire was designed using a five-point Likert scale ranging from 1 = strongly disagree to 5 = strongly agree. The final instrument contained 34 measurement items and six demographic/control items. Private domain traffic operation contained 16 items across four dimensions. Brand identity contained 10 items across two dimensions. User repurchase intention contained 8 items across product and service repurchase intention. The items were adapted from recent studies on social media marketing, healthcare community use, healthcare loyalty, brand identity, and repurchase intention, and were rewritten to fit Tibetan medicine community scenarios (Acar et al., 2024; Banerji & Singh, 2024; Liu et al., 2021; Wang et al., 2023).

A pilot study was conducted before formal data collection. Forty-five questionnaires were distributed to active community users, and 43 valid responses were recovered. The overall Cronbach's alpha was .892, and dimension-level alpha coefficients ranged from .72 to .86. The KMO value was .783, and Bartlett's test was significant, indicating that the data were suitable for factor analysis. Three items with weak or ambiguous loading patterns were revised by simplifying professional medical terms, adding short explanations for Tibetan medicine concepts, and making welfare-operation items more service-oriented.

Data collection and data cleaning: Questionnaires were distributed through WeChat communities with a brief explanation of the study purpose, voluntary participation, and anonymity. Responses were excluded if they met any of the following criteria: completion time below 60 seconds, identical answers across all core items, missing values above 10%, logical contradictions, duplicate responses, or evidence of malicious answering. Control variables

included gender, age, ethnicity, education level, community tenure, and consumption type.

Data analysis:SPSS 26.0 was used for descriptive statistics, reliability testing, exploratory factor analysis, Pearson correlation analysis, and hierarchical regression. PROCESS Model 4 was used to test mediation effects with 5,000 bootstrap samples and 95% confidence intervals. Statistical significance was evaluated at $p < .05$. Multicollinearity was examined through variance inflation factors (VIF), and no serious multicollinearity was detected.

Results

Sample characteristics

Among the 452 valid respondents, 218 were male (48.2%) and 234 were female (51.8%). The dominant age groups were 30-45 years old (34.5%) and 46-60 years old (41.8%), which together accounted for 76.3% of the sample. Tibetan users accounted for 51.3%, Han users for 45.8%, and other ethnic groups for 2.9%. Regarding consumption type, 19.7% purchased Tibetan medicine products only, 14.4% used medical services only, and 65.9% consumed both products and services. This structure is consistent with the long-cycle and combined product-service nature of Tibetan medicine consumption.

Table 1. Descriptive statistics of variables and dimensions (N = 452)

Variable / Dimension	Items	Mean	SD	Result
Private domain traffic operation	16	3.89	0.62	Positive
Content operation	4	3.92	0.65	Positive
Interactive operation	4	3.78	0.68	Weakest dimension
Medical service operation	4	4.03	0.59	Strongest recognition

Welfare operation	4	3.83	0.64	Positive
Brand identity	10	3.95	0.58	Positive
Medical professional identity	5	4.08	0.56	Strongest identity
Tibetan medicine cultural identity	5	3.81	0.63	Relatively weak
User repurchase intention	8	3.87	0.61	Positive
Product repurchase intention	4	3.82	0.65	Positive
Service repurchase intention	4	3.92	0.58	Slightly higher

Reliability and validity

Cronbach's alpha coefficients for all dimensions exceeded .70, showing acceptable internal consistency. The overall alpha values for private domain traffic operation, brand identity, and user repurchase intention were .912, .897, and .884, respectively. The KMO value was .826, and Bartlett's test was significant ($\chi^2 = 3862.453$, df = 528, $p < .001$), confirming the suitability of the data for factor analysis. Factor loadings ranged from .542 to .816, and the cumulative variance explained was 62.37%.

The AVE value of Tibetan medicine cultural identity was (.45), while the other dimensions exceeded .50. Because the cultural identity dimension achieved acceptable reliability, showed theoretical relevance, and represented a necessary characteristic of Tibetan medicine, it was retained. However, this marginal convergent validity is acknowledged as a measurement limitation and should be improved in future scale refinement.

Table 2. Reliability test results

Variable / Dimension	Items	Cronbach's α	Evaluation
Private domain traffic operation	16	.912	Excellent
Content operation	4	.835	Good
Interactive operation	4	.789	Good
Medical service operation	4	.856	Good
Welfare operation	4	.812	Good
Brand identity	10	.897	Excellent
Medical professional identity	5	.863	Good
Tibetan medicine cultural identity	5	.773	Acceptable
User repurchase intention	8	.884	Excellent
Product repurchase intention	4	.827	Good
Service repurchase intention	4	.841	Good

Correlation and main-regression effect

Pearson correlation results showed significant positive relationships among the three core variables. Private domain traffic operation was positively correlated with brand identity ($r = .738$, $p < .01$) and user repurchase intention ($r = .702$, $p < .01$). Brand identity had the strongest correlation with repurchase intention ($r = .789$, $p < .01$). VIF values ranged from 2.18 to 2.56, indicating that multicollinearity was not a serious problem.

Regression analysis showed that overall private domain traffic operation had a significant positive effect on user repurchase intention ($\beta = .689$, $t = 13.250$, $p < .001$), supporting H1. Among the four dimensions, medical service operation had the strongest effect, followed by content operation, welfare operation, and interactive operation.

Table 3. Regression effects of operation dimensions on repurchase intention.

Predictor	β	t	p	Evaluation
Content operation	.526	10.124	< .001	Supported
Interactive operation	.413	8.657	< .001	Supported; weakest
Medical service operation	.615	12.891	< .001	Supported; strongest
Welfare operation	.472	9.336	< .001	Supported

Mediation analysis

Bootstrap mediation analysis showed that private domain traffic operation significantly predicted brand identity ($\beta = .724$, 95% CI [.630, .818]), and brand identity significantly predicted repurchase intention ($\beta = .616$, 95% CI

[.504, .728]). The direct effect remained significant (β = .243, 95% CI [.123, .363]), while the indirect effect through brand identity was also significant (β = .446, 95% CI [.362, .530]). Thus, brand identity played a partial mediating role. The indirect effect accounted for 64.73% of the total effect, i ndicating that identity formation is the primary explanatory mechanism.

Table 4. Overall mediation effect of brand identity

Path / Effect	β	95% CI	Result
Private domain operation -> Brand identity	.724	[.630, .818]	Significant
Brand identity -> Repurchase intention	.616	[.504, .728]	Significant
Direct effect	.243	[.123, .363]	Significant
Indirect effect	.446	[.362, .530]	Significant
Total effect	.689	-	Significant

Parallel mediation analysis further showed that both identity dimensions were significant. Medical professional identity had a larger indirect effect (β = .286, 95% CI [.215, .366]) than Tibetan medicine cultural identity (β = .160, 95% CI [.095, .236]). The two indirect effects sum to the total indirect effect (.446), indicating internal consistency across the parallel mediation estimates. H4a and H4b are therefore supported.

Table 5. Parallel mediation by identity dimensions.

Mediator	Indirect effect	95% CI	total indirect effect	Result
Medical professional identity	.286	[.215, .366]	64.1%	Significant
Tibetan medicine cultural identity	.160	[.095, .236]	35.9%	Significant
Total indirect effect	.446	[.362, .530]	100%	Significant

Discussion

The findings confirm that private domain traffic operation can significantly increase user repurchase intention in Tibetan medicine WeChat communities. This result is consistent with recent social-media and community-marketing studies showing that repeated digital interaction can strengthen brand relationship quality, trust, and loyalty (Alrwashdeh, 2025; Banerji & Singh, 2024; Ibrahim et al., 2021). However, the healthcare setting changes the meaning of community operation. Users are not simply seeking entertainment or discounts; they expect credible medical guidance, continuity of care, and risk-reducing professional support.

Medical service operation produced the strongest direct effect. This is theoretically reasonable because Tibetan medicine often involves chronic conditioning, medication guidance, physical therapy, and repeated diagnosis. When WeChat communities provide follow-up reminders, medication instructions, health records, and timely consultation arrangements, they reduce users' practical burden and strengthen perceived service continuity. This finding

is consistent with Wang et al. (2023), who emphasized that online healthcare communities improve doctor-patient communication and service procedures.

The mediating role of brand identity is the most important theoretical result. The indirect effect through brand identity was larger than the remaining direct effect, showing that community operation works mainly by transforming operational contact into professional and cultural recognition. This supports recent brand identity research, which argues that identity-related evaluation can influence repurchase intention (Acar et al., 2024). In the healthcare context, the professional identity path is stronger because users must first believe in the qualification, safety, and reliability of the institution before they repeatedly purchase medical products or services (Liu et al., 2021).

Tibetan medicine cultural identity also had a significant mediating effect, but it was weaker than medical professional identity. This result suggests that cultural communication is valuable but currently underdeveloped. Cultural content in WeChat communities should not be limited to symbolic images or festival greetings. It should translate Tibetan medicine philosophy, health-preservation logic, and traditional preparation knowledge into accurate, understandable, and evidence-conscious content. This is especially important for Han users or non-Tibetan users who may not possess prior cultural familiarity. Responsible cultural interpretation can differentiate the institution while avoiding unverified claims (Carlessi, 2024; World Health Organization, 2025).

Interactive operation had the weakest effect among the four operation dimensions. This indicates that existing interaction forms may be too simple, passive, or promotion oriented. Recent research on online repurchase suggests that trust and engagement are stronger when digital communication is relevant, responsive, and credible (Hu et al., 2024; Tarabieh et al., 2024). For Tibetan medicine communities, interaction should be designed around physician Q&A,

user recovery experience, seasonal health topics, and carefully moderated peer support rather than entertainment-style engagement alone.

Recommendation

Hongde Hospital should prioritize medical service operations as the core of its private domain traffic management. Each community should have a clear service process, including chronic disease follow-up reminders, medication guidance, appointment support, post-treatment feedback collection, and referrals to offline consultations when necessary. Medical advice should only be provided by qualified licensed physicians or under professional supervision.

Content operations should be redesigned as a tiered content system. For chronic disease users, content should focus on disease management, medication precautions, and follow-up management; for health and wellness users, content should focus on seasonal health practices, diet, sleep, and mild physical therapy; for non-Tibetan users, cultural explanations should use easily understandable language, avoiding unexplained medical jargon.

Interactive operations should be upgraded from simple message pushes to structured participation. Monthly online doctor Q&A sessions, weekly short consultations, organized experience-sharing topics, and anonymous questions can improve effective user engagement while protecting privacy. Low-pressure interactive methods such as polls, reminders, and short knowledge quizzes should be used to activate inactive users.

Benefit operations should shift from simple product discounts to service-based benefits. Free initial consultations, follow-up coupons, physiotherapy experiences, health assessment packages, and membership points redeemable for medical services are more in line with the medical essence of Tibetan medicine than short-term price promotions.

Cultivating cultural identity should prioritize compliance. Tibetan medical cultural content should emphasize health culture, historical knowledge, and standardized service values, avoiding exaggerated efficacy claims, unsubstantiated claims of effectiveness, and ethnic stereotypes. Cultural dissemination should enhance trust and differentiation, rather than replace medical evidence.

Future research should expand the sample size to include multiple Tibetan medical institutions, compare online and offline community users, incorporate objective repurchase records, and examine whether age, ethnicity, and disease type moderate the relationship between private domain operations, brand identity, and repurchase intention.

References

Acar, A., Büyükdağ, N., Türten, B., Diker, E., & Çalışır, G. (2024). The role of brand identity, brand lifestyle congruence, and brand satisfaction on repurchase intention: A multi-group structural equation model. *Humanities and Social Sciences Communications,* 11, Article 1102.https://doi.org/10.1057/s41599-024-03618-w

Alrwashdeh, M. (2025). How do social media marketing activities enhance online purchase intention among Jordanian consumers? The role of brand trust and brand engagement. *Innovative Marketing,* 21(2), 291–302. https://doi.org/10.21511/im.21(2).2025.23

Banerji, R., & Singh, A. (2024). Do social media marketing activities promote customer loyalty? A study on the e-commerce industry. *LBS Journal of Management & Research,* 22(1), 93–109. https://doi.org/10.1108/LBSJMR-04-2023-0016

Cao, Y. (2024). Research on private domain traffic operation link based on D2C lead marketing. *Frontiers in Business, Economics and Management,* 14(1), 101–105. https://doi.org/10.54097/txp7nw14

Carlessi, P. C. (2024). Instituting traditional medicine: Changes to identity and legitimacy in global health. *Social Theory & Health,* 22, 269–284. https://doi.org/10.1057/s41285-024-00213-6

Hayes, A. F. (2022). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach* (3rd ed.). The Guilford Press.

Hu, T.-L., Chao, C.-M., & Lin, C.-H. (2024). The role of social media marketing in green product repurchase intention. *Sustainability,* 16(14), Article 5916. https://doi.org/10.3390/su16145916

Ibrahim, B., Aljarah, A., & Sawaftah, D. (2021). Linking social media marketing activities to revisit intention through brand trust and brand loyalty on the coffee shop Facebook pages: Exploring sequential mediation mechanism. *Sustainability,* 13(4), Article 2277. https://doi.org/10.3390/su13042277

Liu, S., Li, G., Liu, N., & Wu, H. (2021). The impact of patient satisfaction on patient loyalty with the mediating effect of patient trust. *INQUIRY: The Journal of Health Care Organization, Provision, and Financing,* 58, Article 00469580211007221. https://doi.org/10.1177/00469580211007221

Tarabieh, S., Gil, I., Galdón-Salvador, J. L., & AlFraihat, S. F. A. (2024). The new game of online marketing: How social media influencers drive online repurchase intentions through brand trust and customer brand engagement. *Intangible Capital,* 20(1), 103–125. https://doi.org/10.3926/ic.2515

Wang, N., & Zhu, H. (2024). Geo-authentic Tibetan medicine: A traditional pharmacological resource for promoting human health and wellness. *Frontiers in Pharmacology,* 15, Article 1432221. https://doi.org/10.3389/fphar.2024.1432221

Wang, Z., Zhang, X., Han, D., Zhao, Y., Ma, L., & Hao, F. (2023). How the use of an online healthcare community affects the doctor-patient relationship: An empirical study in China. *Frontiers in Public Health,* 11, Article 1145749. https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1145749

World Health Organization. (2025). *Global traditional medicine strategy 2025–2034*. https://www.who.int/publications/i/item/9789240113176

PROMOTING THE USE OF EDUCATIONAL MANAGEMENT FOR ADMINISTRATIVE PERSONNEL BASED ON INTELLIGENT TECHNOLOGY AT SOUTHWEST JIAOTONG UNIVERSITY HOPE COLLEGE, CHINA*

Xi Liu[1] and Dech Boonprajak[2]

[1-2]Shinawatra University, Thailand

Corresponding Author's Email: west.liu@outlook.com

Received 10 June 2026; Revised 23 June 2026; Accepted 25 June 2026

Abstract

With the rapid advancement of intelligent technologies, higher education institutions are increasingly required to reform their educational management systems. However, application-oriented private universities often face significant resource constraints that complicate the implementation of digital-intelligent management. This study investigates the promotion of educational management based on intelligent technology among administrative personnel at Hope College of Southwest Jiaotong University, with the aim of understanding existing challenges, constructing a contextualized management model, and evaluating its effectiveness in practice. Guided by three research objectives, this study adopted a mixed-method research design. Qualitative data were collected through semi-structured interviews to explore the current status and challenges of digital-intelligent educational management, while quantitative data were obtained from a questionnaire survey administered to administrative personnel. Descriptive

Citation:

* Xi Liu and Dech Boonprajak. (2026). Promoting The Use Of Educational Management For Administrative Personnel Based On Intelligent Technology At Southwest Jiaotong University Hope College, China. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 876-900.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

statistics, correlation analysis, and difference analysis were employed to examine educational management performance across multiple dimensions, complemented by qualitative thematic analysis and open-ended responses to provide contextual interpretation.

The findings reveal that, although administrative personnel generally recognize the value of intelligent technologies, digital-intelligent educational management is constrained by fragmented platforms, insufficient data integration, limited personnel capacity, rigid institutional procedures, and resource limitations. To address these challenges, this study proposes the RB-ILC Triadic Synergy Model, which integrates managerial characteristics, institutional logic, and resource bricolage as key interacting elements shaping educational management performance. Empirical evidence demonstrates that management performance emerges through non-linear and synergistic interactions among these elements rather than through isolated or linear mechanisms.

Furthermore, the evaluation of the model's effectiveness indicates that digital-intelligent educational management contributes to improvements in administrative efficiency, service quality, and data-supported decision-making under resource-constrained conditions. However, the effectiveness of the model varies across managerial groups, depending on factors such as age, years of teaching-management experience, professional roles, and levels of participation in decision-making. These findings highlight the context-sensitive and conditional nature of digital-intelligent educational management reform.

This study contributes to the literature by extending resource bricolage theory to the field of educational management and by proposing an explanatory and operational model tailored to application-oriented private universities. Practically, the RB-ILC model provides guidance for university governance, administrative capacity building, and policy and platform design aimed at advancing sustainable digital-intelligent educational management.

Keywords: Digital-intelligent educational management, Educational management performance, Administrative personnel, Resource bricolage, Institutional logic

Introduction

The global modernization of higher education has been profoundly driven by the rapid advancement of intelligent technologies such as artificial intelligence, big data, cloud computing, and blockchain, which are reshaping instructional formats, management structures, and governance logic in higher education institutions worldwide (OECD, 2021). In China, the national education digitalization strategy has provided a clear top-level design for this transformation: the 20th National Congress of the Communist Party of China (2022) proposed building a high-quality education system and advancing lifelong learning for all, followed by the launch of the Education Digitalization Strategic Action and the 14th Five-Year Plan for Educational Informatization, both aiming to establish a nationwide digital education system by 2035 (Ministry of Education, 2025). These policies have accelerated the shift of university educational management from traditional experience-based practice to an intelligent, data-driven, and precision-oriented model, characterized by collaborative governance, evidence-based decision-making, and a student-centered educational philosophy. Intelligent technologies have become an essential pathway for upgrading university governance systems, optimizing core management functions such as curriculum scheduling and quality monitoring, and facilitating the transition from control-oriented to service-oriented governance (Williams et al., 2020).

However, significant disparities exist in the digital-intelligent transformation between research-oriented public universities and application-oriented private universities in China. Unlike public universities with abundant resource investment, mature technical systems, and robust policy support,

application-oriented private universities face structural constraints in capital, faculty capacity, technological infrastructure, and platform development. Many such institutions prioritize platform construction over practical application and technological integration over management optimization, lacking systematic and adaptive transformation pathways, which hinders the achievement of expected digital governance outcomes (Baker & Nelson, 2005). Southwest Jiaotong University Hope College, one of the first application-oriented private undergraduate institutions in Sichuan Province, has actively responded to national policies by implementing academic affairs, thesis management, and online teaching platforms, initially improving educational management efficiency and laying a foundation for intelligent governance. The COVID-19 pandemic further accelerated the adoption of blended teaching and platform utilization at the college, advancing its digital transformation process. Nevertheless, as a resource-constrained private university, it still confronts multiple intractable challenges: the lack of sustainable funding for platform operation and maintenance leads to fragmented system functions and limited data interoperability; disparities in digital literacy and technological proficiency among administrative personnel and teachers impede effective platform utilization; rigid institutional processes remain highly manual, accompanied by persistent data silos and the absence of standardized protocols, resulting in low management efficiency and limited visible transformation outcomes (Venkatesh et al., 2003).

In view of the aforementioned background and challenges, the study focuses on three key research questions: first, what is the current status and main challenges of educational management based on intelligent technology among administrative personnel at Hope College of Southwest Jiaotong University; second, how to create a model of educational management based on intelligent technology that adapts to changing technological and resource conditions; third, how to evaluate the effectiveness of this model in improving administrative

performance and educational management outcomes in resource-constrained contexts.

In terms of research scope, the population of this study comprises administrative personnel engaged in teaching management at Southwest Jiaotong University Hope College, including staff from the Academic Affairs Office, the Information Center, and teaching management-related personnel in secondary colleges or departments. Geographically, this study is confined to Southwest Jiaotong University Hope College located in Chengdu, Sichuan Province, China, ensuring the typicality and representativeness of the case. The variable design is constructed based on the RB-ILC Triadic Synergy Model, encompassing independent variables (managers' basic characteristics), mediating variable (Resource Bricolage Strategy), and dependent variable (Educational Management Performance).

This study carries notable theoretical and practical significance. Theoretically, it extends the application of resource bricolage theory to the context of educational management in resource-constrained application-oriented private universities, proposes the RB-ILC Triadic Synergy Model to reveal the non-linear synergistic interaction mechanisms shaping educational management performance, and constructs a six-dimensional performance evaluation system to enrich theoretical measurement tools for higher education governance modernization. Practically, it identifies key challenges of digital-intelligent transformation in the case university, provides a low-cost and highly adaptable reform path based on the RB-ILC model, and offers actionable references for university governance, administrative capacity building, and policy design.

Objectives

1) To systematically investigate the current status of intelligent technology adoption in educational management and identify key challenges including platform fragmentation, insufficient data integration, limited professional capacity, rigid institutional procedures, and resource inadequacies.

2) To construct a contextualized and adaptive educational management model, namely the RB-ILC Triadic Synergy Model, which integrates managerial characteristics, institutional logic, and resource bricolage to align with the specific operational conditions of application-oriented private universities.

3) To evaluate the model's effectiveness in enhancing administrative efficiency, service quality, and data-supported decision-making within resource-constrained contexts, while exploring how factors such as age, years of teaching-management experience, professional roles, and decision-making participation influence its performance.

Literature Review

The digital-intelligent transformation of educational management has emerged as a core focus in higher education reform and governance modernization, particularly for application-oriented private universities facing resource constraints. This literature review synthesizes key theoretical foundations, international and Chinese research trends, critical influencing factors, and theoretical underpinnings of core variables, while identifying existing research gaps and articulating the innovative positioning of the current study.

Theoretical Foundations

The theoretical framework of this research is built on five interrelated theories that collectively explain the transformation logic of digital-intelligent educational management. First, the Information System Success Model (ISSM) proposed by DeLone and McLean (2003) provides a benchmark for evaluating

platform effectiveness through three key dimensions: system quality, information quality, and service quality. Petter et al. (2013) emphasized that platform integration and service responsiveness are critical for resource-constrained institutions, as poor integration often leads to low utilization even for technically advanced systems. Second, the Technology Acceptance Model (TAM) and the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT) developed by Venkatesh et al. (2003, 2012) explain user adoption behavior through constructs such as perceived usefulness, effort expectation, social influence, and facilitating conditions. Davis (1989) highlighted that perceived usefulness is a primary predictor of technology adoption, which is particularly relevant for private universities where administrative personnel may hesitate due to workload concerns or limited training. Third, Educational Data Mining (EDM) and Learning Analytics (LA) (Baker & Siemens, 2014) underpin data-driven governance, enabling administrators to monitor learning behaviors, predict risks, and provide personalized interventions—capabilities that maximize the value of existing data for resource-limited institutions. Fourth, Lewin's (1951) three-stage change model ("Unfreeze–Change–Refreeze") and the OECD's digital governance logic (2021) address organizational adaptation, emphasizing the need for cultural alignment, data ethics, and institutional legitimacy in sustaining reform. Fifth, Resource Bricolage Theory (Baker & Nelson, 2005) is central to the study, as it illustrates how organizations can creatively recombine existing resources to overcome constraints. Desa (2012) confirmed that bricolage strategies (e.g., module integration, role reconstruction) yield low-cost, context-adaptive solutions for resource-scarce universities.

International and Chinese Research Trends

International research on digital-intelligent educational management has advanced toward integrated intelligent governance systems, with three dominant trends. First, studies on system integration and performance evaluation (Williams et al., 2020) focus on optimizing interoperability between subplatforms (e.g.,

Learning Management Systems, Academic Affairs Platforms) to enhance resource allocation and data transparency. Second, AI-driven learning analytics and decision support research (Siemens & Long, 2014) embeds artificial intelligence into educational decision-making to enable personalized teaching recommendations and academic early warning systems. Third, international organizations such as the OECD (2021) and UNESCO (2021) have developed policy frameworks emphasizing data ethics, platform integration, and teacher capacity building. Despite these advancements, most international research focuses on system-wide governance, with limited attention to the role of administrative personnel in promoting intelligent technology adoption.

In China, research on educational management digitalization has accelerated under national initiatives such as the "Education Digitalization Strategic Action" and the "14th Five-Year Plan for Educational Informatization." However, the field remains dominated by three preliminary research directions. First, platform construction and case summarization (Li, 2023) highlight modular design and process reconstruction but lack in-depth analysis of governance effectiveness and evaluation mechanisms. Second, data mechanism and feedback analysis (Zhang, 2022) explores the value of student behavior and teaching log data in academic early warning and quality feedback, but most studies remain descriptive without empirical modeling or algorithmic validation. Third, research on organizational mechanism and institutional adaptation (Wang, 2022) proposes concepts like "flexible governance" and "teacher participatory management" but lacks systematic theory construction and multi-case validation. A comprehensive comparison reveals that international research emphasizes the triadic linkage of "system-data-governance" with solid theoretical foundations, while Chinese research leans toward technology deployment and single-platform optimization, with insufficient mechanism abstraction and empirical rigor.

Critical Influencing Factors

Six key influencing factors shape the digital-intelligent reform of educational management in private universities: conceptual leadership, technological support, personnel capabilities, institutional standardization, resource conditions, and performance orientation. Conceptual leadership provides directional guidance, as coherent recognition of "intelligent governance" from top management to frontline practice determines reform motivation. Technological support ensures system flexibility, adaptability, and data interoperability, avoiding "tool rigidity" that reduces user engagement. Personnel capabilities—including digital literacy and data application skills—are critical, as insufficient training and role redefinition limit effective platform utilization. Institutional standardization requires flexible, data-driven governance frameworks to replace rigid traditional procedures, while resource conditions demand a "lightweight system + adaptive resources" strategy to balance reform ambitions with resource constraints. Performance orientation, through a two-dimensional evaluation system of process and outcome indicators, ensures reform sustainability.

The seven independent variables (age, position and academic title, years of management experience, department, technology adaptability, decision-making participation) are grounded in established theories. Age reflects generational differences in technology acceptance, with younger administrators more likely to embrace innovation (Davis, 1989; Venkatesh et al., 2012). Position and academic title indicate authority and legitimacy, enabling higher-ranking administrators to drive reform more effectively (Chen, 2023). Years of management experience influence institutional familiarity and reform adaptability, aligning with Lewin's (1951) change model. Departmental differences lead to varying reform priorities, as seen in the Academic Affairs Office's focus on curriculum quality versus the Information Center's emphasis on technical stability (Williams et al., 2020). Technology adaptability, a key

determinant of adoption per TAM/UTAUT (Venkatesh et al., 2003), is particularly relevant for resource-constrained universities with limited training. Decision-making participation strengthens ownership and collaboration, enhancing reform effectiveness (Wang, 2025; OECD, 2021).

Conceptual Framework

Despite significant progress, existing research exhibits three critical gaps: a lack of a “six-dimensional” mechanism perspective that integrates concepts, technology, personnel, institutions, resources, and effectiveness; insufficient path-based modeling with clear causal links and feedback mechanisms; and limited focus on application-oriented private universities, with most studies centered on resource-abundant public institutions. To address these gaps, the current study proposes the RB-ILC Triadic Synergy Model (Resource Bricolage–Institutional Logic–Capacity Enhancement) to reveal dynamic interactions between core elements driving reform. The conceptual framework is shown in Figure 1, with managerial characteristics as independent variables, resource bricolage strategy as the mediator, and educational management performance as the dependent variable.

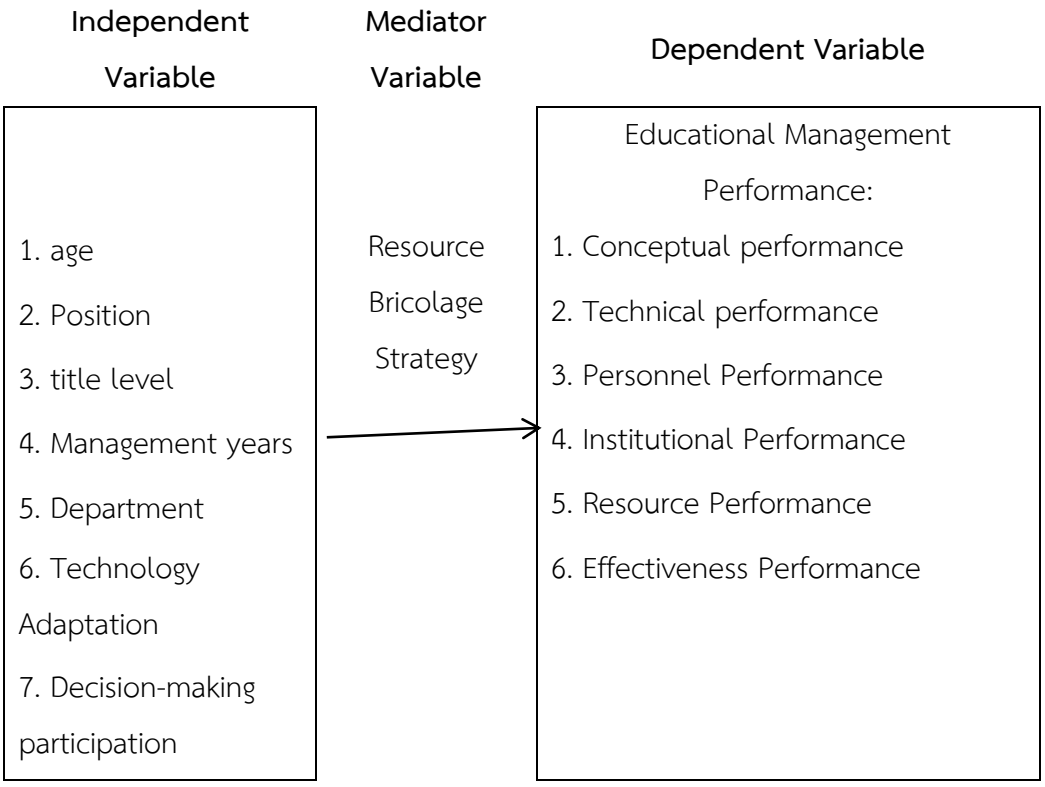

Figure 1. Conceptual framework

Methodology

This study adopted an exploratory sequential mixed-method design, centered on quantitative analysis supplemented by qualitative validation, to systematically explore the digital-intelligent educational management reform for administrative personnel at Southwest Jiaotong University Hope College. The research followed a four-phase path: theory construction ⟶ questionnaire quantification ⟶ interview verification ⟶ model closure, with the RB-ILC (Resource Bricolage – Institutional Logic – Capacity Building) Triadic Synergy Model as the core theoretical framework. This model guides the entire research process, ensuring consistency between theoretical logic and empirical testing.

The relationship between the four research phases and research objectives is shown in Table 1.

Table 1. Four-Phase Research Design of the Study

Research Phase	Main Purpose	Link to Research Objectives
Phase 1: Theory Construction	Identify influencing factors and propose RB-ILC conceptual model	Objective 1: To study the current status and influencing factors of educational management reform
Phase 2: Questionnaire Quantification	Collect quantitative data to test variable relationships	Objective 2: To analyze how different factors and mechanisms affect reform outcomes
Phase 3: Interview Verification	Validate findings and enrich explanations through qualitative evidence	Objective 3: To refine the mechanism and verify practical feasibility
Phase 4: Model Closure	Integrate quantitative and qualitative results into a closed-loop model	Integrated into Objectives 1–3: To create a practical and adaptable model for private universities

Research Instruments

Three types of research instruments were employed: structured questionnaires, semi-structured interview outlines, and platform behavioral data. The questionnaire consisted of 35 items divided into three parts: basic

information (9 items), perceptions and participation in digital-intelligent reform (30 items), and open-ended questions (5 items). The 30 structured items adopted a 5-point Likert scale, with score interpretations shown in Table 2.

Table 2. Likert's Sub-interpretation Table

Score range	Interpretation of results
4.24 - 5.00	Very high
3.43 - 4.23	High
2.62 - 3.42	Medium
1.81 - 2.61	Low
1.00 - 1.80	Very low

The semi-structured interview outline included three parts: interviewee background information, current status and barrier identification, and improvement suggestions. Platform behavioral data were retrieved from core educational management systems, including login frequency, approval process time, and functional module usage logs.

Validity and Reliability

For validity, the questionnaire was reviewed by the PhD Committee and five experts in education management and informatization. The Index of Item-Objective Congruence (IOC) for all items exceeded 0.5, indicating good content validity. For reliability, Cronbach’s Alpha coefficient was used, with the overall scale reliability at 0.91 and all dimension-level coefficients above 0.80, demonstrating excellent internal consistency (Table 3).

Table 3. Reliability Test Results of Measurement Scales

Dimensions	Number of items	Cronbach alpha value
Conceptual dimension	3	0.868
Technical dimension	3	0.788
Personnel dimension	3	0.777
Institutional dimension	3	0.864
Resource dimension	3	0.892
Effectiveness dimension	3	0.835

Data Collection

The study population included teaching-management personnel at Southwest Jiaotong University Hope College, covering the Academic Affairs Office, Information Center, and secondary colleges. A total of 230 questionnaires were distributed, with 227 valid responses (effective response rate 98.69%), exceeding the minimum sample size of 146 calculated using Taro Yamane's formula. Additionally, 12 managers from different departments and levels were selected for semi-structured interviews to ensure data complementarity.

Questionnaire data were collected through the university's internal network and Questionnaire Star platform, with anonymous responses guaranteed. Interviews were conducted face-to-face or online (30–45 minutes each) within one week after the questionnaire survey, audio-recorded and transcribed with informed consent. Ethical considerations included voluntary participation, anonymity, and approval from the College's Research Ethics Committee.

Data Analysis Methods

For data analysis, quantitative data were preprocessed using Excel and SPSS, followed by descriptive statistics, reliability and validity tests, correlation analysis, difference analysis, and PLS-SEM (SmartPLS 4.0) for structural modeling and mediation effect testing. Qualitative data were coded and thematically analyzed using NVivo 12, following Braun and Clarke's six-step framework. Triangulation was achieved by integrating questionnaire, interview, and platform behavioral data to enhance result robustness.

Results

Qualitative Findings from Interviews

Thematic analysis of 12 interviews identified six core dimensions of challenges and expectations. In the conceptual dimension, respondents advocated for full-process digital closed-loop management and a "unification + personalization" model. The technical dimension revealed insufficient platform compatibility, poor data interoperability, and delayed technical support. The personnel dimension highlighted inadequate digital literacy training and lack of incentive mechanisms. Institutional rigidities, such as redundant approval processes and lagging system updates, were key constraints. Resource allocation was uneven, with insufficient funds for operation and maintenance and over-reliance on external technical services. Despite these challenges, digital reform has reduced repetitive work and improved basic administrative efficiency, with potential for personalized talent cultivation.

Demographic Characteristics of Samples

Sample demographic characteristics showed a relatively balanced gender distribution (54.63% male, 45.37% female), with the 31–40 age group as the main force (42.73%). Most respondents had high technical adaptability (78.85% rated "very high" or "higher") and frequent platform usage (70.49% used daily or weekly).

Reliability and Validity Test Results

Reliability and validity tests confirmed the scale's robustness. The KMO value was 0.958, and Bartlett's sphericity test was significant ($p < 0.001$), indicating good structural validity.

Descriptive Statistics of Research Dimensions

Descriptive statistics showed that the conceptual dimension had the highest average score (4.060), while the resource dimension had the lowest (3.756) and the greatest variability (coefficient of variation 26.191%) (Table 4).

Table 4. Descriptive Statistics of Each Research Dimension

Name	Sample size	Average	Standard deviation	Variance	Kurtosis	Skew	Coefficient of variation (CV)
Conceptual dimension	227	4.060	0.860	0.739	0.790	-1.093	21.176%
Technical dimension	227	3.786	0.822	0.676	-0.026	-0.678	21.712%
Personnel dimension	227	3.932	0.786	0.618	0.063	-0.811	19.988%
Institutional dimension	227	3.850	0.929	0.863	0.003	-0.772	24.134%
Resource dimension	227	3.756	0.984	0.968	-0.504	-0.594	26.191%
Effectiveness dimension	227	3.902	0.849	0.720	0.091	-0.759	21.754%

Correlation Analysis Results

Correlation analysis indicated significant positive correlations between the effectiveness dimension and all other dimensions ($p < 0.01$), with the strongest correlation with the personnel dimension ($r = 0.815$) (Table 5).

Table 5. Pearson Correlation Matrix Among Research Dimensions

	Conceptual dimension	Technical dimension	Personnel dimension	Institutional dimension	Resource dimension	Effectiveness dimension
Conceptual dimension	1					
Technical dimension	0.684 * *	1				
Personnel dimension	0.726 * *	0.767 * *	1			
Institutional dimension	0.641 * *	0.803 * *	0.807 * *	1		
Resource dimension	0.571 * *	0.776 * *	0.721 * *	0.838 * *	1	
Effectiveness dimension	0.720 * *	0.782 * *	0.815 * *	0.803 * *	0.744 * *	1

* p<0.05 ** p<0.01

Difference Analysis Results

Difference analysis revealed significant variations by age and years of teaching management ($p < 0.001$) across all dimensions, with older and more experienced managers showing higher scores. Professional titles had a significant effect on the resource dimension ($F = 3.224$, $p = 0.013$), and decision-making participation significantly influenced the technical ($F = 2.874$, $p = 0.024$) and

resource dimensions (F = 3.179, p = 0.014). No significant differences were found by gender, job type, department, technical adaptability, or platform usage frequency.

Model Validation Results

Empirical results supported the RB-ILC model's operational logic. Resource bricolage strategies mediated the relationship between managerial characteristics and educational management performance. The model's effectiveness was confirmed by improvements in administrative efficiency, service quality, and data-driven decision-making, with contextual variations based on individual and institutional factors.

Discussion

This study addressed three core research objectives through mixed-method research, and the findings carry important theoretical and practical implications. First, the study identified the current status and challenges of digital-intelligent educational management at Southwest Jiaotong University Hope College, including fragmented platforms, insufficient data integration, limited personnel capacity, rigid institutions, and uneven resource allocation. These findings are consistent with previous studies on resource-constrained higher education institutions (Desa, 2012; Petter et al., 2013), and further confirm that resource constraints and institutional rigidity are core bottlenecks for digital transformation in application-oriented private universities, rather than technical deficiencies alone.

Second, the study constructed and validated the RB-ILC Triadic Synergy Model, which explains how educational management performance emerges from the synergistic interaction of resource bricolage, institutional logic, and managerial capabilities. This finding breaks the limitations of existing single-factor analysis and reveals the non-linear synergistic interaction mechanisms shaping

educational management performance. Different from the linear technology adoption perspective emphasized in traditional TAM/UTAUT theories (Venkatesh et al., 2003), this study demonstrates that management performance is the result of the joint action of individual capabilities, institutional environments and resource recombination strategies, which extends the application boundary of resource bricolage theory in the field of educational management.

Third, the study confirmed the model's effectiveness in resource-constrained contexts, with differentiated impacts across age, experience, and decision-making participation groups. The finding that older and more experienced managers show higher performance scores is slightly different from the common assumption that younger groups have higher technology acceptance. A possible explanation is that managers with richer experience have a deeper understanding of institutional processes and stronger ability to integrate resources across departments, thus achieving better performance in resource bricolage practices. This result complements existing research on the influencing factors of educational management digitalization, and highlights the context-sensitive and conditional nature of digital-intelligent educational management reform.

Theoretical contributions of this study include three aspects. First, it extends resource bricolage theory to the educational management field, providing a new theoretical perspective for understanding digital transformation in resource-constrained universities. Second, it constructs a six-dimensional educational management performance evaluation system covering conceptual, technical, personnel, institutional, resource and effectiveness dimensions, enriching theoretical measurement tools for assessing higher education governance modernization. Third, it fills the theoretical gap in digital-intelligent educational management studies targeting application-oriented private universities, as most prior research focuses on resource-abundant public institutions.

This study also has several limitations. First, the single-case design limits the generalizability of the findings to some extent. Second, the study focuses on the correlation mechanism between variables, and the causal relationship needs to be further verified by longitudinal research. Third, resource bricolage is mainly measured qualitatively in this study, and a mature quantitative measurement scale needs to be developed in future research. Future research could adopt longitudinal or cross-institutional designs, develop quantitative measures for resource bricolage, and explore the influence of leadership style and organizational culture on reform outcomes.

Recommendation

Based on the empirical findings of this study and the operational logic of the RB-ILC Triadic Synergy Model, targeted recommendations are proposed to advance digital-intelligent educational management for administrative personnel in application-oriented private universities, with a focus on addressing resource constraints and systemic bottlenecks. These recommendations span university-level governance, administrative personnel development, policy design, and platform optimization, aiming to foster sustainable and context-adaptive reform.

At the university governance level, institutions should prioritize digital-intelligent educational management as a systemic reform rather than a technical add-on. University leaders need to establish an integrated management framework that aligns strategic planning, institutional regulations, and digital platform development. This involves clarifying decision-making authority for cross-departmental collaboration, streamlining rigid administrative procedures to accommodate data flow and real-time feedback, and embedding digital-intelligent objectives into institutional policies. Resource allocation should be optimized to address the imbalance between platform procurement and long-term operation, with dedicated funds earmarked for system maintenance,

professional module development, and personnel training. Leadership support should be manifested through active participation in reform initiatives, which legitimizes adaptive practices and encourages administrative personnel to engage in resource bricolage. Additionally, universities should establish a cross-departmental coordination mechanism to break data silos, with unified standards for data entry, storage, and sharing to enhance interoperability among different platforms.

For administrative personnel, capacity building should focus on developing digital literacy, data application skills, and resource bricolage capabilities. Universities should design hierarchical and categorized training programs tailored to different age groups and professional roles, covering platform operation, data analysis, and intelligent management concepts. Peer-learning opportunities and cross-functional task teams can facilitate knowledge sharing and collaborative problem-solving, enabling personnel to flexibly recombine existing resources, integrate modular platform functions, and optimize workflows under resource constraints. Increasing administrative personnel's participation in decision-making processes, such as platform selection, function design, and reform planning, strengthens their sense of ownership and ensures that technological tools align with practical management needs. Incentive mechanisms should be established to recognize and reward active participation in digital-intelligent reform, such as incorporating digital management performance into work assessments to mobilize enthusiasm and commitment.

In terms of policy design and platform development, policymakers and developers should prioritize usability, interoperability, and contextual adaptability to suit the resource-limited realities of application-oriented private universities. Policies should encourage modular platform design and incremental implementation, allowing institutions to integrate and adapt digital tools gradually without excessive upfront investment. Platform developers should adopt a user-centered approach, simplifying complex interfaces, enhancing

system stability, and optimizing core functions such as data collaboration, intelligent reminders, and mobile adaptation. Technical support systems need to be strengthened, with options for on-demand technical outsourcing or the cultivation of in-house technical teams to ensure timely responses to system failures and functional optimization. Flexible policy frameworks should be established to support localized innovation, avoiding standardized solutions and enabling universities to tailor reform strategies to their specific institutional contexts, disciplinary characteristics, and management needs. Data security and privacy protection mechanisms must be reinforced, including improving data encryption, operation traceability, and access control to address concerns about sensitive data leakage.

Cross-institutional collaboration and experience sharing should be promoted to amplify the impact of reform. Application-oriented private universities should establish inter-school exchange platforms to share successful practices in resource bricolage, platform integration, and institutional adaptation. Educational administrative departments can support the establishment of pilot reform projects, disseminating mature models and solutions to similar institutions to accelerate collective progress. Regular evaluation and feedback mechanisms are essential to monitor reform effectiveness, with the six-dimensional performance evaluation system developed in this study serving as a practical tool for ongoing optimization. Universities should conduct periodic assessments of conceptual recognition, technical application, personnel capacity, institutional adaptation, resource allocation, and reform outcomes, using the results to adjust strategies and resource input dynamically.

By integrating these recommendations, application-oriented private universities can navigate resource constraints and structural barriers, leveraging the RB-ILC model to realize the synergistic interaction of resource bricolage, institutional logic, and capacity building. These measures not only enhance the

efficiency and quality of educational management but also promote the transformation of governance philosophy from control-oriented to service-oriented, ultimately advancing the modernization of educational governance in resource-constrained contexts.

References

Baker, R. S., & Siemens, G. (2014). Educational data mining and learning analytics: Applications to constructionism. *Journal of Educational Technology & Society*, 17(3), 30–41.

Baker, T., & Nelson, R. E. (2005). Creating something from nothing: Resource construction through entrepreneurial bricolage. *Administrative Science Quarterly*, 50(3), 329–366. https://doi.org/10.2189/asqu.2005.50.3.329

Chen, T. (2023). *Research on cross-departmental collaboration mechanism to break the "data silo"*. College Management.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340. https://doi.org/10.2307/249008

DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2003). The DeLone and McLean model of information systems success: A ten-year update. *Journal of Management Information Systems*, 19(4), 9–30. https://doi.org/10.1080/07421222.2003.11045660

Desa, G. (2012). Bricolage and entrepreneurship in resource-constrained environments. *Academy of Management Review*, 37(4), 601–626. https://doi.org/10.5465/amr.2009.0101

Lewin, K. (1951). *Field theory in social science*. Harper & Row.

Li, X. (2023). *Research on the construction path of "one-stop teaching service platform" in colleges and universities*. Journal of Higher Education Management.

Ministry of Education. (2025). *Higher education digital development blue book*. Educational Science Publishing House.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2021). *Digital education outlook 2021: Pushing the frontiers with AI, blockchain and robots*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/589b283f-en

Petter, S., DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2013). Measuring information systems success: Models, dimensions, measures, and interrelationships. *Journal of Management Information Systems*, *29*(4), 307–343. https://doi.org/10.2753/MIS0742-1222290409

Siemens, G., & Long, P. (2014). Penetrating the fog: Analytics in learning and education. *EDUCAUSE Review*, 49(4), 30–32.

UNESCO. (2021). *Future of education: Towards a new social contract for education*. UNESCO Publishing. https://doi.org/10.54676/34X629Z9

Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, *27*(3), 425–478. https://doi.org/10.2307/30036540

Venkatesh, V., Thong, J. Y. L., & Xu, X. (2012). Consumer acceptance and use of information technology: Extending the unified theory of acceptance and use of technology. *MIS Quarterly*, 36(1), 157–178. https://doi.org/10.2307/41410412

Wang, X. (2022). *Research on institutional adaptation in digital transformation of educational management*. Journal of Educational Administration.

Wang, X. (2025). *Digital technology-enabled teaching needs to get rid of path dependence*. Modern Higher Education.

Williams, J., Smith, R., & Brown, L. (2020). System integration and performance evaluation of educational management platforms. *International Journal of Educational Technology*, 41(2), 115–132.

Zhang, Z. (2022). *Research on the application of teaching log data in academic quality feedback*. Modern Educational Technology.

การพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*

DEVELOPMENT OF AN ONLINE NEW PATIENT CARD REGISTRATION SYSTEM, SONGKLANAGARIND HOSPITAL, FACULTY OF MEDICINE, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY

ธวัชชัย จันทรทิพย์

Thawatchai Junthip

นักวิชาการคอมพิวเตอร์ ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Division of Information Technology, Faculty of Medicine, Prince of Songkla University, Thailand

Corresponding Author's Email: thawatchai.j@psu.ac.th

วันที่รับบทความ : 5 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 27 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 29 มิถุนายน 2569

Received 5 June 2026; Revised 27 June 2026; Accepted 29 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบและพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่รูปแบบออนไลน์ ประจำโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2) ประเมินประสิทธิภาพของระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ และ 3) ประเมินความพึงพอใจของบุคลากรคณะแพทยศาสตร์ต่อการใช้งานระบบ เป็นวิจัยและพัฒนา โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานห้องบัตรเวชระเบียน โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามจำนวน 15 ข้อ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

Citation:

* ธวัชชัย จันทรทิพย์. (2569). การพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 901-919.

Thawatchai Junthip. (2026). Development Of An Online New Patient Card Registration System, Songklanagarind Hospital, Faculty Of Medicine, Prince Of Songkla University. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 901-919.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

และมีค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.93 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ช่วยเพิ่มความปลอดภัยด้วยการยืนยันตัวตนแบบ SMS-OTP ลดขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลที่ซ้ำซ้อน เปลี่ยนจากการใช้กระดาษมาเป็นการแนบไฟล์เอกสาร และลดระยะเวลาการแจ้งผลการพิจารณา สำหรับผลการประเมินความพึงพอใจของบุคลากรคณะแพทยศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.59) โดยด้านการนำระบบไปใช้ในงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.63) รองลงมาคือ ด้านประสิทธิภาพของระบบ ($\overline{X}$ = 4.61) และด้านการออกแบบระบบผู้ใช้งาน ($\overline{X}$ = 4.59) ส่วนด้านความพึงพอใจในภาพรวม ($\overline{X}$ = 4.38) และด้านการสนับสนุนและการแก้ไขปัญหา ($\overline{X}$ = 4.21) มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก

ผลการศึกษาในครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่าระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ช่วยลดระยะเวลาการดำเนินงาน ลดการใช้แบบฟอร์มกระดาษ และเพิ่มความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลในกระบวนการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ ทั้งนี้ควรพัฒนาช่องทางสนับสนุนผู้ใช้งานเพิ่มเติม เช่น ระบบแจ้งเตือนข้อผิดพลาดและช่องทางให้ความช่วยเหลือ รวมถึงการเชื่อมต่อระบบยืนยันตัวตน ThaID e-KYC ในอนาคต

คำสำคัญ: การลงทะเบียนผู้ป่วยออนไลน์, เวชระเบียน, ระบบสารสนเทศสุขภาพ, ความพึงพอใจของผู้ใช้งาน, สุขภาพดิจิทัล

Abstract

This research aims to 1) design and develop an online new-patient registration card system for Songklanagarind Hospital, Faculty of Medicine, Prince of Songkla University; 2) evaluate the efficiency of the online new-patient registration card system; and 3) assess the satisfaction of the Faculty of Medicine's personnel with the system. The study employed a research and development methodology. The sample consisted of 21 staff members working in the medical records (patient card) unit of Songklanagarind Hospital. The research instrument was a 15-item questionnaire, the content validity of which was verified by three experts, yielding an Item-Objective Congruence (IOC) index of 1.00 for all items

and a reliability coefficient (Cronbach's Alpha) of 0.93. The data were analyzed using descriptive statistics, namely mean and standard deviation.

The findings revealed that the online new-patient registration card system enhanced security through SMS-OTP identity verification, reduced redundant data-verification steps, replaced paper-based forms with electronic document attachment, and shortened the processing-notification time. The overall satisfaction of the Faculty of Medicine's personnel was at the highest level ($\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.59). The highest mean score was found in the dimension of system implementation in work ($\overline{X}$ = 4.63), followed by system efficiency ($\overline{X}$ = 4.61) and user-interface design ($\overline{X}$ = 4.59). The dimensions of overall satisfaction ($\overline{X}$ = 4.38) and support and problem-solving ($\overline{X}$ = 4.21) received lower mean scores than the other dimensions but remained at a very good level.

The results of this study reflect that the online new-patient registration card system helps reduce operational time, decrease the use of paper-based forms, and improve the accuracy of data verification in the new-patient registration process. Accordingly, additional user-support channels should be developed, such as an error-notification system and help/support channels, as well as future integration with the ThaID e-KYC identity-verification system.

Keywords: Online Patient Registration System, Medical Record, Health Information System, User Satisfaction, Digital Health

บทนำ

โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ เป็นโรงพยาบาลระดับตติยภูมิที่เปิดให้บริการและรองรับผู้ป่วยเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นโรงพยาบาลอันดับต้น ๆ ที่มีผู้เลือกใช้บริการเป็นจำนวนมากของภาคใต้ และในการเข้ารับบริการทุกคนต้องมีบัตรผู้ป่วยประจำตัวเพื่อติดต่อขอเข้ารับบริการ โดยห้องบัตรเวชระเบียนเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้ารับบริการของผู้ป่วยรายใหม่ กระบวนการเดิมเป็นรูปแบบการเดินทางมาติดต่อเพื่อขอใช้บริการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ที่ห้องทำบัตรเวชระเบียน ด้วยการติดต่อขอรับคิว การกรอกข้อมูลประวัติส่วนบุคคลลงแบบฟอร์ม

กระดาษ จากนั้นรอคอยเจ้าหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารหลักฐานต่าง ๆ และรอคอยการนำข้อมูลบันทึกเก็บเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเตรียมออกหมายเลขประจำตัว HN ผู้ป่วยใหม่ของทางโรงพยาบาล จึงส่งผลให้เกิดความแออัดของผู้มาใช้บริการจากระยะเวลาการรอคอยนาน และเกิดภาวะภาระงานซ้ำซ้อนของผู้ปฏิบัติงาน เช่น การคีย์ข้อมูลซ้ำ การอ่านลายมือผิดพลาด ข้อมูลเอกสารหลักฐานไม่ครบถ้วน การสืบค้นข้อมูลเดิมยาก และความเสี่ยงต่อการออกเลขประจำตัวผู้ป่วย (Hospital Number: HN) ซ้ำซ้อน โดยเฉพาะในช่วงที่มีผู้รับบริการจำนวนมาก จะเห็นได้ว่ากระบวนการทำบัตรผู้ป่วยใหม่แบบดั้งเดิมที่อาศัยแบบฟอร์มกระดาษและการบันทึกข้อมูลด้วยเจ้าหน้าที่มีข้อจำกัดสำคัญใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านระยะเวลา ผู้รับบริการต้องเดินทางมาด้วยตนเองและรอคอยเป็นเวลานาน 2) ด้านคุณภาพข้อมูล เกิดความผิดพลาดจากการคีย์ซ้ำ การอ่านลายมือ และเอกสารหลักฐานไม่ครบถ้วน และ 3) ด้านความเสี่ยง อาจเกิดการออกเลข HN ซ้ำซ้อนโดยเฉพาะในช่วงที่มีผู้รับบริการหนาแน่น ปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการให้บริการแก่ผู้ป่วยรายใหม่

การพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับการให้บริการสู่การเป็นโรงพยาบาลอัจฉริยะ (Smart Hospital) ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เทคโนโลยีสารสนเทศสุขภาพ (eHealth) ของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564–2568 (กระทรวงสาธารณสุข, 2564) และนโยบาย Global Strategy on Digital Health ขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2021) โดยการพัฒนาระบบขึ้นมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ เพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้รับบริการสามารถร้องขอพร้อมกรอกข้อมูลลงทะเบียนและส่งเอกสารหลักฐานที่ต้องแนบผ่านระบบออนไลน์ได้ด้วยตนเอง ณ ที่แห่งใดก็ได้ และเพื่อให้บุคลากรคณะแพทยศาสตร์ผู้ปฏิบัติงานที่ห้องบัตรเวชระเบียนลดระยะเวลาขั้นตอนในการตรวจสอบข้อมูลได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล ลดการผิดพลาดในการอนุมัติ และเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ ออกบัตรผู้ป่วยและเลข HN ได้อย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ ระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์มีความปลอดภัยในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ของโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว จึงต้องมีกลไกยืนยันตัวตนที่น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ที่รองรับการลงทะเบียนพร้อมการยืนยันตัวตนด้วย SMS OTP การตรวจสอบความซ้ำซ้อน การแนบเอกสาร และการพิจารณาโดยบุคลากรคณะแพทยศาสตร์

ผู้ปฏิบัติงานที่ห้องบัตรเวชระเบียน ตามมาตรฐานเวชระเบียนของสมาคมเวชระเบียนแห่งประเทศไทย (2563) และกรอบ Data Quality Management ของ AHIMA (2012)

แม้ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ดำเนินการพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ขึ้นสำหรับใช้ในงานประจำแล้ว แต่การพัฒนาดังกล่าวยังเป็นไปในเชิงปฏิบัติงาน (operational) โดยยังขาดการศึกษาเชิงระบบที่อธิบายกระบวนการออกแบบและพัฒนา องค์ประกอบของระบบ ตลอดจนหลักฐานเชิงประจักษ์ (empirical evidence) ที่ยืนยันว่าระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบโจทย์ข้อจำกัดเดิมทั้งด้านระยะเวลา คุณภาพข้อมูล และความเสี่ยงในการออกเลข HN ซ้ำซ้อนได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นช่องว่างทางวิชาการ (research gap) ที่ยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ เพื่อศึกษากระบวนการออกแบบและพัฒนาระบบ การประเมินประสิทธิภาพการใช้งาน และการประเมินความพึงพอใจของบุคลากรคณะแพทยศาสตร์ผู้ปฏิบัติงานที่ห้องบัตรเวชระเบียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงระบบดิจิทัลด้านเวชระเบียนและการพัฒนางานบริการผู้ป่วยรายใหม่ของโรงพยาบาลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพการใช้งานระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ของผู้ใช้งาน
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ห้องบัตรเวชระเบียนต่อการใช้งานระบบ

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ ใช้กรอบทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการออกแบบและประเมินระบบ ประกอบด้วย ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM), ความสำเร็จของระบบสารสนเทศของ DeLone และ McLean (Information Systems Success Model), การประเมินคุณภาพบริการ SERVQUAL และแนวคิดด้านการยืนยันตัวตนทางดิจิทัลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รายละเอียดมีดังนี้

1. ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM)

Davis (1989) เสนอทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) ที่อธิบายการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้ผ่านสองปัจจัยหลัก คือ การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) ต่อมา Venkatesh และคณะ (2003) ขยายเป็นกรอบ UTAUT และ Holden และ Karsh (2010) ยืนยันว่า TAM ยังอธิบายการยอมรับเทคโนโลยีของบุคลากรทางการแพทย์ได้ดีผู้วิจัยจึงใช้กรอบนี้ในการออกแบบฟังก์ชันให้ใช้งานง่ายและสร้างข้อคำถามด้านประสิทธิภาพและการออกแบบ UI/UX ของแบบสอบถาม

2. DeLone and McLean Information Systems Success Model

DeLone และ McLean (2003) เสนอกรอบความสำเร็จของระบบสารสนเทศ 6 มิติ ได้แก่ คุณภาพระบบ คุณภาพสารสนเทศ คุณภาพบริการ การใช้งาน ความพึงพอใจของผู้ใช้ และประโยชน์สุทธิ ซึ่งใช้กันอย่างกว้างขวางในการประเมินระบบสารสนเทศโรงพยาบาล สอดคล้องกับ Kruse และคณะ (2015) ที่พบว่าคุณภาพระบบและคุณภาพสารสนเทศมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้ ผู้วิจัยจึงนำมิติเหล่านี้มาออกแบบแบบสอบถามทั้ง 5 ด้าน

3. SERVQUAL (Service Quality Framework)

Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) เสนอเครื่องมือวัดคุณภาพบริการ SERVQUAL 5 มิติ (Tangibles, Reliability, Responsiveness, Assurance และ Empathy) เนื่องจากระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์เป็นระบบบริการดิจิทัล (Digital Service) ที่ต้องอาศัยทั้งความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการตอบสนองต่อผู้ใช้ มิใช่เพียงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยจึงนำมิติ Reliability และ Responsiveness มาออกแบบข้อคำถามด้านประสิทธิภาพและด้านการสนับสนุนผู้ใช้งาน ร่วมกับแนวคิด Lean Thinking ของ Womack และ Jones (1996) ในการลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นของกระบวนการลงทะเบียน

4. การยืนยันตัวตนทางดิจิทัลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ระบบสารสนเทศโรงพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลต้องสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) มาตรฐานเวชระเบียนของสมาคมเวชระเบียนแห่งประเทศไทย (2563) และกรอบ Data Quality Management ของ AHIMA (2012) ผู้วิจัยจึงออกแบบระบบให้ยืนยันตัวตนผ่าน SMS OTP และรองรับการเชื่อมต่อกับ ThaID e-KYC ของกรมการปกครอง (2566) ด้วยสถาปัตยกรรมแบบเปิด

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการสังเคราะห์ทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงกระบวนการพัฒนาระบบ ผู้ใช้งาน และผลลัพธ์ โดยใช้ทฤษฎีระบบ (System Theory) ของ Bertalanffy (1968) ร่วมกับวงจร SDLC ในระยะพัฒนา และนำ TAM, DeLone & McLean, SERVQUAL และ Lean Thinking มากำหนดตัวแปรประเมิน นำไปสู่แบบสอบถาม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพของระบบ ด้านการออกแบบ UI/UX ด้านการสนับสนุนและการแก้ไขปัญหา ด้านการนำระบบไปใช้ในงาน และความพึงพอใจในภาพรวมต่อระบบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นงนุช พลเขต (2568) ศึกษาการพัฒนารูปแบบบริการผู้ป่วยนอกเพื่อลดเวลารอคอยและความแออัด โรงพยาบาลพล ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่บูรณาการแนวคิด Smart Hospital ร่วมกับระบบคิวอัจฉริยะ ตู้ Kiosk และ Telemedicine ผลพบว่าเวลารอคอยเฉลี่ยลดลงจาก 95 นาที เหลือ 83 นาที และความพึงพอใจของผู้รับบริการเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 92.31

อลิชา มุณีสว่าง และคณะ (2567) ศึกษาคุณภาพของระบบสารสนเทศโรงพยาบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานรายบุคคลตามกรอบ DeLone และ McLean เก็บข้อมูลจากบุคลากร 297 คน พบว่าคุณภาพระบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.65) และความพึงพอใจของผู้ใช้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานมากที่สุด (R^2 = 0.796)

ภาคิน แสงสุวรรณ์ (2568) พัฒนาระบบนัดหมายและแจ้งเตือนผู้ป่วยผ่าน LINE ของโรงพยาบาลทันตกรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเมินจากผู้ปฏิบัติงาน 60 คน และผู้ป่วย 45 คน พบว่าระบบช่วยลดข้อผิดพลาดและการนัดหมายซ้ำซ้อน ประสิทธิภาพระบบอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.08) และผู้ป่วยพึงพอใจระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.59) พร้อมเสนอให้เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลภาครัฐ

จากการทบทวนงานวิจัยข้างต้น พบว่างานวิจัยทั้งสามเรื่องมีจุดร่วมกัน คือ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อลดระยะเวลาและขั้นตอนการให้บริการผู้ป่วย และสะท้อนผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการและบุคลากร อย่างไรก็ตาม งานของนงนุช พลเขต (2568) เน้นการปรับรูปแบบบริการผู้ป่วยนอกโดยรวมด้วยระบบคิวและตู้ Kiosk ภายในโรงพยาบาล งานของอลิชา มุณีสว่าง และคณะ (2567) เน้นการประเมินคุณภาพระบบสารสนเทศโรงพยาบาลจากมุมมองของบุคลากรโดยไม่ได้พัฒนาระบบลงทะเบียนใหม่

ส่วนงานของภาคิน แสงสุวรรณ์ (2568) เน้นระบบนัดหมายและแจ้งเตือนของคลินิกทันตกรรม ทั้งนี้ แม้ปัจจุบันโรงพยาบาลหลายแห่งจะเริ่มมีระบบลงทะเบียนหรือทำบัตรผู้ป่วยออนไลน์ในเชิงปฏิบัติแล้ว แต่จากการทบทวนวรรณกรรมเท่าที่ผู้วิจัยสืบค้น ยังพบการศึกษาเชิงวิจัยที่อธิบายกระบวนการพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์แบบเว็บแอปพลิเคชันที่ให้ผู้รับบริการลงทะเบียนจากที่บ้าน พร้อมการยืนยันตัวตนด้วย SMS OTP และเชื่อมโยงกับการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ห้องบัตรเวชระเบียนโดยตรง รวมทั้งประเมินผลจากผู้ใช้งานจริงค่อนข้างจำกัด ซึ่งเป็นช่องว่างที่งานวิจัยครั้งนี้มุ่งเติมเต็ม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนาระบบตามวงจร Software Development Life Cycle (SDLC) ครอบคลุมการวางแผน วิเคราะห์ความต้องการ ออกแบบ พัฒนา ทดสอบ และบำรุงรักษา โดยรวบรวมความต้องการจากเจ้าหน้าที่ห้องบัตรเวชระเบียนผ่านการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์กระบวนการเดิม แล้วทดสอบความถูกต้องของฟังก์ชัน การตรวจสอบความซ้ำซ้อนของข้อมูล และการใช้งานร่วมกับผู้ใช้จริง (User Acceptance Test) ก่อนนำไปใช้งานประจำ และระยะที่ 2 การประเมินระบบโดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้ใช้งานจริง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่ห้องบัตรเวชระเบียน โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ จำนวน 21 คน ผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด (Total Population Sampling หรือ Census) เนื่องจากเป็นกลุ่มเล็กและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เกณฑ์การคัดเข้า ได้แก่ เป็นเจ้าหน้าที่ห้องบัตรเวชระเบียนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ ใช้งานระบบที่พัฒนาขึ้นอย่างน้อย 1 เดือน และให้ความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ พัฒนาด้วยเทคโนโลยีเว็บแอปพลิเคชัน ประกอบด้วย Frontend (HTML5, CSS3, JavaScript, Bootstrap 5), Backend (PHP 8.x), Database (MySQL 8.x) ระบบยืนยันตัวตนผ่าน SMS OTP และได้ออกแบบสถาปัตยกรรมแบบเปิดให้รองรับการเชื่อมต่อกับ ThaID e-KYC โดยปัจจุบันยังไม่ได้เปิดใช้งาน คุณสมบัติหลัก ได้แก่ การลงทะเบียนผู้ป่วยใหม่ผ่านเว็บออนไลน์ การตรวจสอบความซ้ำซ้อนของเลขบัตรประชาชน การแนบเอกสารประกอบ การพิจารณาคำร้องโดยเจ้าหน้าที่ และการออกเลข HN อัตโนมัติ

3.2 แบบสอบถามความคิดเห็น ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามจำนวน 15 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพของระบบ 6 ข้อ ด้านการออกแบบระบบ (UI/UX) 3 ข้อ ด้านการสนับสนุนและการแก้ไขปัญหา 2 ข้อ ด้านการนำระบบไปใช้ในงาน 3 ข้อ และความพึงพอใจในภาพรวมต่อระบบ 1 ข้อ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน (ด้านระเบียบวิธีวิจัย ด้านเวชระเบียน และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสุขภาพ) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (≥ 0.67) และทดสอบความเชื่อมั่นด้วยวิธี Cronbach's Alpha จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ (n = 21) ได้ค่าเท่ากับ 0.93 ซึ่งอยู่ในระดับดีเยี่ยม (≥ 0.90)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดทำ QR Code แบบสอบถามออนไลน์ส่งให้เจ้าหน้าที่ที่ใช้งานระบบโดยตรง จำนวน 21 คน หน้าแรกของแบบสอบถามแสดงเอกสารชี้แจงและแบบแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed Consent) หากผู้ตอบเลือก "ยินยอม" จึงจะเข้าสู่ส่วนของแบบสอบถาม การเก็บข้อมูลดำเนินการในช่วงเดือนเมษายน–พฤษภาคม พ.ศ. 2569 ได้รับแบบสอบถามตอบกลับครบทั้ง 21 คน คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของ Best & Kahn (1993) โดย 4.51–5.00 = ดีมากที่สุด, 3.51–4.50 = ดีมาก, 2.51–3.50 = ดีปานกลาง, 1.51–2.50 = ดีน้อย, 1.00–1.50 = ดีน้อยที่สุด

6. จริยธรรมการวิจัย

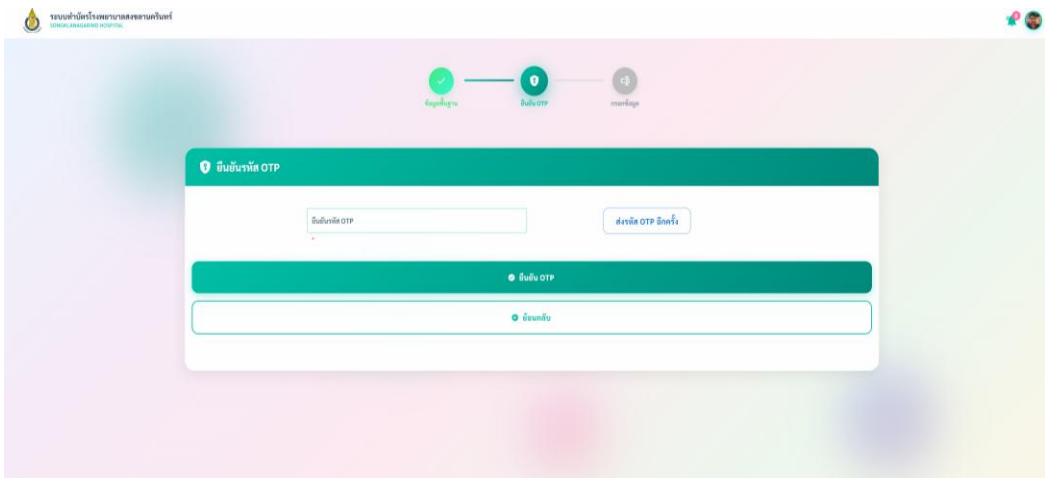
งานวิจัยนี้ ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ให้เป็นโครงการที่เข้าข่ายการยกเว้นการพิจารณา (Exemption Determination) เลขที่โครงการ REC.69-259-31-8 เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2569 โดยผู้เข้าร่วมทุกรายให้ความยินยอมหลังได้รับการชี้แจงล่วงหน้า

ผลการวิจัย

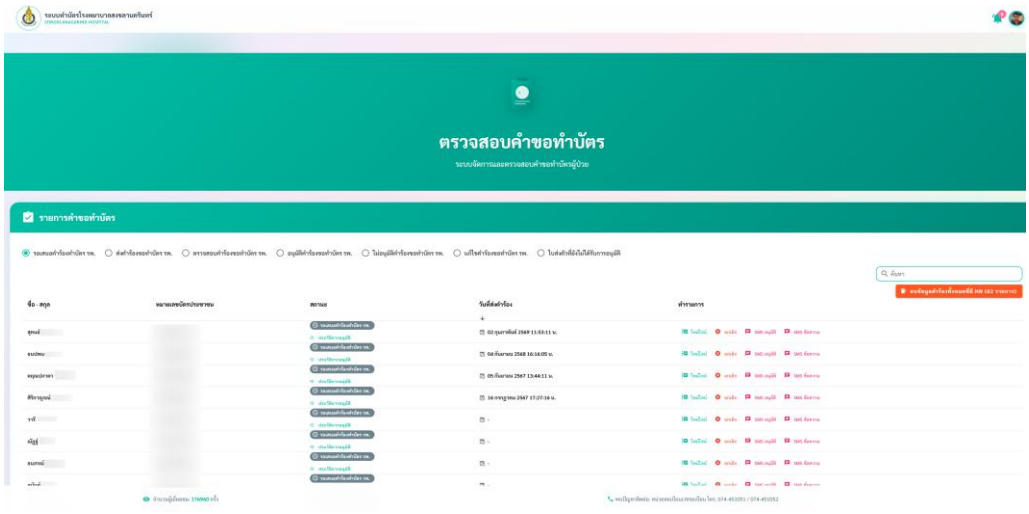
ตอนที่ 1 ลักษณะของระบบที่พัฒนาขึ้น

ระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น แบ่งการทำงานเป็น 6 ขั้นตอนต่อเนื่อง ได้แก่ (1) ผู้รับบริการเข้าสู่หน้าแรกของระบบผ่าน QR Code หรือลิงก์ (2) ลงทะเบียนและยืนยันตัวตนด้วยรหัส SMS OTP (3) กรอกข้อมูลส่วนบุคคลและแนบเอกสารหลักฐาน (4) ระบบตรวจสอบความครบถ้วนและความซ้ำซ้อนกับฐานข้อมูลเวชระเบียนโดยอัตโนมัติเพื่อป้องกันการออกเลข HN ซ้ำ (5) เจ้าหน้าที่ห้องบัตรเวชระเบียนพิจารณาและอนุมัติคำร้องผ่านส่วนจัดการ (Back Office) พร้อมออกเลข HN และ (6) ระบบแจ้งผลกลับผู้รับบริการ ทั้งนี้ผู้รับบริการที่ยืนยันตัวตนแล้วยังสามารถปรับปรุงข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นปัจจุบันได้ ตัวอย่างหน้าจอการทำงานของระบบแสดงดังภาพที่ 1 ถึงภาพที่ 2

ในการใช้งานผู้รับบริการยืนยันตัวตนด้วยรหัสผ่านครั้งเดียว (SMS OTP) เพื่อลดความเสี่ยงของการสวมรอยและการลงทะเบียนซ้ำซ้อน (ดังภาพที่ 1) จากนั้นกรอกข้อมูลและแนบเอกสารหลักฐาน โดยระบบตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วน และความซ้ำซ้อนของผู้ป่วยกับฐานข้อมูลเวชระเบียนโดยอัตโนมัติ เพื่อป้องกันการออกเลขประจำตัวผู้ป่วย (HN) ซ้ำซ้อน เจ้าหน้าที่ห้องบัตรเวชระเบียนตรวจสอบและพิจารณาคำร้องผ่านระบบส่วนจัดการ (Back Office) อนุมัติและออกเลข HN พร้อมแจ้งผลกลับผู้รับบริการ (ดังภาพที่ 2) ทั้งนี้ผู้รับบริการที่ยืนยันตัวตนแล้วยังสามารถปรับปรุงข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นปัจจุบันได้ช่วยให้ฐานข้อมูลเวชระเบียนถูกต้องและทันสมัยอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 หน้าจอยืนยันตัวตนด้วยรหัส OTP ผ่าน SMS

ภาพที่ 2 หน้าจอเจ้าหน้าที่ห้องบัตรเวชระเบียนสำหรับพิจารณาคำร้องทำบัตร

ตอนที่ 2 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 21 คน ซึ่งเป็นประชากรทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ห้องบัตรเวชระเบียน ลักษณะทั่วไปแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n = 21)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ตำแหน่ง: เจ้าหน้าที่ห้องบัตรเวชระเบียน	21	100.0
หน้าที่หลัก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ): ตรวจสอบข้อมูล/เอกสาร	16	76.2
หน้าที่หลัก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ): อนุมัติคำขอ	15	71.4
หน้าที่หลัก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ): ให้คำแนะนำผู้รับบริการ	11	52.4
หน้าที่หลัก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ): อื่น ๆ	1	4.8
ระยะเวลาปฏิบัติงาน: น้อยกว่า 1 ปี	0	0
ระยะเวลาปฏิบัติงาน: 1-3 ปี	4	19.0
ระยะเวลาปฏิบัติงาน: 4–6 ปี	3	14.3
ระยะเวลาปฏิบัติงาน: มากกว่า 6 ปี	14	66.7
ระยะเวลาใช้งานระบบ: 1–3 เดือน	1	4.8
ระยะเวลาใช้งานระบบ: 4–6 เดือน	3	14.3
ระยะเวลาใช้งานระบบ: 7–12 เดือน	5	23.8
ระยะเวลาใช้งานระบบ: มากกว่า 12 เดือน	12	57.1

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติงานมากกว่า 6 ปี ร้อยละ 66.7 และส่วนใหญ่ใช้งานระบบมานานกว่า 6 เดือน จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 81.0 สะท้อนถึงความเชี่ยวชาญในงานเวชระเบียน และมีประสบการณ์ในการใช้ระบบเพียงพอที่จะให้ความเห็นต่อระบบได้อย่างน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ หน้าที่หลักที่ปฏิบัติส่วนใหญ่คือ การตรวจสอบข้อมูล/เอกสาร ร้อยละ 76.2 รองลงมาคือ การอนุมัติคำขอ ร้อยละ 71.4 และการให้คำแนะนำผู้รับบริการ ร้อยละ 52.4 (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความคิดเห็นต่อระบบ

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความคิดเห็นต่อระบบรายข้อ จำแนกตามด้าน (n = 21)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านที่ 1 ด้านประสิทธิภาพของระบบ			
1. ระบบทำงานได้รวดเร็วและตอบสนองได้ทันที	4.52	0.68	ดีมากที่สุด
2. ระบบมีความถูกต้องและแม่นยำในการบันทึกข้อมูล	4.57	0.51	ดีมากที่สุด
3. ระบบมีความน่าเชื่อถือและพร้อมใช้งาน	4.67	0.66	ดีมากที่สุด
4. ระบบช่วยลดข้อผิดพลาดในการบันทึกข้อมูล	4.62	0.50	ดีมากที่สุด
5. ระบบมีฟังก์ชันครบถ้วนตามที่ต้องการ	4.67	0.58	ดีมากที่สุด
6. ระบบช่วยตรวจสอบความซ้ำซ้อนของข้อมูล	4.62	0.59	ดีมากที่สุด
รวมด้านที่ 1	**4.61**	**0.58**	**ดีมากที่สุด**
ด้านที่ 2 ด้านการออกแบบระบบ (UI/UX)			
1. ระบบใช้งานได้ง่าย ไม่ซับซ้อน	4.67	0.48	ดีมากที่สุด
2. การจัดวางหน้าจอเหมาะสม สวยงาม	4.57	0.60	ดีมากที่สุด
3. ขนาดและรูปแบบตัวอักษรอ่านง่าย	4.52	0.60	ดีมากที่สุด
รวมด้านที่ 2	**4.59**	**0.56**	**ดีมากที่สุด**
ด้านที่ 3 ด้านการสนับสนุนและการแก้ไขปัญหา			
1. มีคู่มือและช่องทางช่วยเหลือเมื่อพบปัญหา	4.14	0.57	ดีมาก
2. ระบบแจ้งเตือนข้อผิดพลาดได้ชัดเจน	4.29	0.72	ดีมาก
รวมด้านที่ 3	**4.21**	**0.65**	**ดีมาก**
ด้านที่ 4 ด้านการนำระบบไปใช้ในงาน			
1. ระบบช่วยลดระยะเวลาในการทำบัตรผู้ป่วยใหม่	4.67	0.48	ดีมากที่สุด
2. ระบบช่วยลดการใช้กระดาษและทรัพยากร	4.67	0.48	ดีมากที่สุด
3. สามารถนำระบบไปใช้งานในสภาพจริงได้	4.57	0.60	ดีมากที่สุด
รวมด้านที่ 4	**4.63**	**0.52**	**ดีมากที่สุด**
ด้านที่ 5 ความพึงพอใจในภาพรวมต่อระบบ			
1. ความพึงพอใจในภาพรวมต่อการใช้งานระบบ	4.38	0.59	ดีมาก

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
รวมด้านที่ 5	**4.38**	**0.59**	**ดีมาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อระบบรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมากที่สุด โดยด้านการนำระบบไปใช้ในงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.63) รองลงมาคือ ด้านประสิทธิภาพของระบบ ($\bar{X}$ = 4.61) และด้านการออกแบบระบบ UI/UX ($\bar{X}$ = 4.59) ส่วนด้านการสนับสนุนและการแก้ไขปัญหามีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่ยังอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.21) ทั้งนี้มีหลายรายการที่ได้รับการประเมินสูงสุดเท่ากัน ได้แก่ ระบบมีความน่าเชื่อถือและพร้อมใช้งาน ระบบมีฟังก์ชันครบถ้วนตามที่ต้องการ ระบบใช้งานได้ง่ายไม่ซับซ้อน ระบบช่วยลดระยะเวลาในการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ และระบบช่วยลดการใช้กระดาษและทรัพยากร ($\bar{X}$ = 4.67)

ตารางที่ 3 สรุปผลการประเมินความคิดเห็นรวมทุกด้าน (n = 21)

ด้านการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านประสิทธิภาพของระบบ	4.61	0.58	ดีมากที่สุด
2. ด้านการออกแบบระบบ (UI/UX)	4.59	0.56	ดีมากที่สุด
3. ด้านการสนับสนุนและการแก้ไขปัญหา	4.21	0.65	ดีมาก
4. ด้านการนำระบบไปใช้ในงาน	4.63	0.52	ดีมากที่สุด
5. ความพึงพอใจในภาพรวมต่อระบบ	4.38	0.59	ดีมาก
รวมทุกด้าน	**4.54**	**0.59**	**ดีมากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.59) โดยด้านการนำระบบไปใช้ในงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.63) รองลงมาคือ ด้านประสิทธิภาพของระบบ ($\bar{X}$ = 4.61) ด้านการออกแบบระบบ ($\bar{X}$ = 4.59) ความพึงพอใจในภาพรวมต่อระบบ ($\bar{X}$ = 4.38) และด้านการสนับสนุนและการแก้ไขปัญหา ($\bar{X}$ = 4.21) ตามลำดับ ทั้งนี้ แม้ด้านความพึงพอใจในภาพรวมและด้านการสนับสนุนจะมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก สะท้อนว่าผู้ใช้งานยอมรับระบบในภาพรวม และยังมีโอกาสพัฒนาด้านการสนับสนุนเพิ่มเติม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยแสดงว่าระบบได้รับการยอมรับจากเจ้าหน้าที่ในระดับสูง ($\overline{X}$ = 4.54) สอดคล้องกับทฤษฎี TAM ของ Davis (1989) และ Holden และ Karsh (2010) ที่ระบุว่าการรับรู้ประโยชน์และความง่ายในการใช้งานเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยอมรับเทคโนโลยีของบุคลากรทางการแพทย์ โดยด้านการนำระบบไปใช้ในงานได้รับการประเมินสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.63) สะท้อนความเห็นของเจ้าหน้าที่ว่าระบบช่วยลดเวลาทำบัตร ลดการใช้กระดาษ และนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับ นงนุช พลเขต (2568) และ ภาคิน แสงสุวรรณ์ (2568) ที่พบว่าเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยลดเวลารอคอยและข้อผิดพลาด ทั้งนี้ระบบที่พัฒนาเป็นเว็บออนไลน์ให้ลงทะเบียนจากที่บ้าน จึงขยายการเข้าถึงได้กว้างกว่ารูปแบบ Kiosk ตามแนวคิด Lean Thinking (Womack และ Jones, 1996)

ด้านประสิทธิภาพของระบบได้รับการประเมินสูงเป็นอันดับสอง ($\overline{X}$ = 4.61) โดยเฉพาะความน่าเชื่อถือและความพร้อมใช้งานของระบบ ($\overline{X}$ = 4.67) สอดคล้องกับ อลิชา มุณีสว่าง และคณะ (2567) และกรอบ DeLone และ McLean (2003) ที่ว่าคุณภาพระบบและสารสนเทศส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้ ส่วนด้านการสนับสนุนและการแก้ไขปัญหาได้รับการประเมินต่ำสุด ($\overline{X}$ = 4.21) แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก บ่งชี้โอกาสพัฒนาระบบแจ้งเตือนข้อผิดพลาดและช่องทางสนับสนุนผู้ใช้ เช่น Help Desk หรือ Chatbot ตามมิติ Responsiveness ของ SERVQUAL (Parasuraman และคณะ, 1988)

การวิจัยครั้งนี้ มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณาในการตีความผล ดังนี้ ประการแรก การประเมินดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ห้องบัตรเวชระเบียนซึ่งเป็นประชากรกลุ่มเล็ก (21 คน) ภายในโรงพยาบาลเดียว ผลการศึกษาจึงสะท้อนบริบทเฉพาะของโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ และควรระมัดระวังในการนำไปสรุปอ้างอิงสู่บริบทอื่น ประการที่สอง การศึกษาใช้สถิติเชิงพรรณนาในการประเมินความคิดเห็น ยังไม่ได้ทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยตามกรอบ TAM และ DeLone & McLean ประการที่สาม การวิจัยยังไม่ได้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณเปรียบเทียบเวลาเฉลี่ยในการทำบัตรก่อนและหลังการใช้ระบบอย่างเป็นระบบ และยังไม่ได้ประเมินมุมมองของผู้รับบริการ (ผู้ป่วย) โดยตรง ซึ่งเป็นประเด็นที่การวิจัยในระยะถัดไปควรดำเนินการเพิ่มเติม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ออนไลน์ของโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ พบว่าระบบได้รับการยอมรับและประสบผลสำเร็จในการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งาน โดยบุคลากรคณะแพทยศาสตร์ผู้ปฏิบัติงานที่ห้องบัตรเวชระเบียนจำนวน 21 คน มีความพึงพอใจต่อระบบโดยรวมในระดับดีมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.59) และประเมินว่าระบบช่วยลดระยะเวลารอคอย ลดการใช้กระดาษ และเพิ่มความถูกต้องของข้อมูล ทั้งนี้การบูรณาการแนวคิด TAM, DeLone & McLean และ SERVQUAL เข้ากับวงจรการพัฒนาระบบ (SDLC) ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบโจทย์การใช้งานจริงข้อเสนอแนะ **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1. ควรกำหนดให้การเชื่อมต่อระบบยืนยันตัวตนผ่าน ThaID e-KYC ของกรมการปกครองเป็นนโยบายระดับองค์กร เพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตนและให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 2. ควรกำหนดแผนขยายการใช้งานระบบไปยังหน่วยบริการอื่น เช่น คลินิกพิเศษและห้องฉุกเฉิน เพื่อให้การทำบัตรผู้ป่วยใหม่ในรูปแบบออนไลน์เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งโรงพยาบาล อันเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนสู่การเป็นโรงพยาบาลอัจฉริยะ (Smart Hospital) **ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** 1. ควรพัฒนาช่องทางสนับสนุนผู้ใช้งานเพิ่มเติม เช่น ระบบแจ้งเตือนข้อผิดพลาดที่ชัดเจน ระบบให้ความช่วยเหลือ (Help Desk) หรือ Chatbot เพื่อยกระดับด้านการสนับสนุนและการแก้ไขปัญหาซึ่งได้รับการประเมินต่ำกว่าด้านอื่น 2. ควรจัดทำคู่มือและวิดีโอการใช้งานที่เข้าถึงได้ง่าย เพื่อช่วยให้ผู้ใช้งานทั้งเจ้าหน้าที่และผู้รับบริการใช้งานระบบได้อย่างถูกต้องและลดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน 3. ควรพัฒนาการแจ้งเตือนผ่าน LINE Official Account เพื่อเพิ่มช่องทางการสื่อสารผลการพิจารณาและข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้รับบริการ **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต** 1. ควรเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเปรียบเทียบระยะเวลาเฉลี่ยในการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ก่อนและหลังการใช้ระบบอย่างเป็นระบบ เพื่อยืนยันประสิทธิภาพด้านการลดระยะเวลาด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ 2. ควรขยายการประเมินไปยังมุมมองของผู้รับบริการ (ผู้ป่วย) โดยตรง เพื่อให้ได้ภาพผลลัพธ์ของระบบที่ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม 3. ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ตามกรอบ TAM และ DeLone & McLean ด้วยสถิติเชิงอนุมาน เพื่อต่อยอดจากการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในการศึกษาครั้งนี้ 4. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังโรงพยาบาลหรือหน่วยบริการอื่น เพื่อเพิ่มความสามารถในการนำผลการวิจัยไปใช้อ้างอิงในบริบทที่หลากหลายขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและบุคลากรคณะแพทยศาสตร์ผู้ปฏิบัติงานที่ห้องบัตรเวชระเบียนโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและทดสอบระบบ รวมถึงคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอประกาศว่าไม่มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ และงานวิจัยนี้ไม่ได้รับทุนสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอก โดยดำเนินการภายใต้ภารกิจงานประจำของฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2566). *คู่มือการใช้งานแอปพลิเคชัน ThaID ระบบพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล*. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2569 จาก https://www.bora.dopa.go.th/app-thaid/

กระทรวงสาธารณสุข. (2564). *แผนยุทธศาสตร์เทคโนโลยีสารสนเทศสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564–2568 (eHealth Strategy)*. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 8 พฤษภาคม 2569 จาก https://ict.moph.go.th/th/extension/954

นงนุช พลเขต. (2568). การพัฒนารูปแบบการให้บริการงานผู้ป่วยนอก ลดระยะเวลารอคอย ลดแออัด โรงพยาบาลพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น*, 7(3), e277041.

ภาคิน แสงสุวรรณ์. (2568). การพัฒนาระบบนัดหมายและแจ้งเตือนผู้ป่วยผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของโรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. *Multidisciplinary Digital Procedia*, 1(2), CUASTO221.

ราชกิจจานุเบกษา. (2562). พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก หน้า 52 (27 พฤษภาคม 2562). เรียกใช้เมื่อ 8 พฤษภาคม 2569 จาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/069/T_0052.PDF

สมาคมเวชระเบียนแห่งประเทศไทย. (2563). *มาตรฐานการตรวจประเมินคุณภาพเวชระเบียน (Medical Record Audit: MRA) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563*. สมาคมเวชระเบียนแห่งประเทศไทย.

อลิชา มุณีสว่าง, วศิน เหลี่ยมปรีชา และวิมลา ผ่องแผ้ว. (2567). วิธีการวัดคุณภาพของระบบสารสนเทศในโรงพยาบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานรายบุคคล เพื่อการบริการทางการแพทย์ในยุคดิจิทัล. *วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 6(3), 74–88.

AHIMA. (2012). Data Quality Management Model (Updated). *Journal of AHIMA*, 83(7), 62–67. Retrieved May 12, 2026, from https://journal.ahima.org

Bertalanffy, L. von. (1968). *General system theory: Foundations, development, applications*. George Braziller.

Best, J. W., & Kahn, J. V. (1993). *Research in education* (7th ed.). Allyn and Bacon.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340.

DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2003). The DeLone and McLean model of information systems success: A ten-year update. *Journal of Management Information Systems*, 19(4), 9–30.

Holden, R. J., & Karsh, B. T. (2010). The Technology Acceptance Model: Its past and its future in health care. *Journal of Biomedical Informatics*, 43(1), 159–172.

Kruse, C. S., Bolton, K., & Freriks, G. (2015). The effect of patient portals on quality outcomes and its implications to meaningful use: A systematic review. *Journal of Medical Internet Research*, 17(2), e44.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12–40.

Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, 27(3), 425–478.

Womack, J. P., & Jones, D. T. (1996). *Lean thinking: Banish waste and create wealth in your corporation*. Simon & Schuster.

World Health Organization. (2021). *Global strategy on digital health 2020–2025*. World Health Organization.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี*

A STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN WORK FACTORS AND ORGANIZATIONAL COMMITMENT AMONG POLICE OFFICERS AT UDON THANI PROVINCIAL POLICE STATION

เผ่า แสงกงพลี[1] และ ทิพย์วรรณา งามศักดิ์[2]

Pao Sangkongplee[1] and Tipvanna Ngarmsak[2]

[1-2]วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

[1-2]College of Graduate Study in Management, Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author's Email: pao.sangkongplee@kku.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 2 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 4 กรกฎาคม 2569

Received 8 June 2026; Revised 2 July 2026; Accepted 4 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี ได้แก่ ด้านความคล่องตัว ด้านภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพัน ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ด้านสิ่งพื้นฐาน และด้านลักษณะงาน 2) ศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจ ได้แก่ ด้านการพูดถึงองค์กรในทางบวก ด้านความภักดีต่อองค์กร และด้านความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จขององค์กร 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างข้าราชการ

Citation:

* เผ่า แสงกงพลี และ ทิพย์วรรณา งามศักดิ์. (2569). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 920-935.

Pao Sangkongplee and Tipvanna Ngarmsak. (2026). A Study Of The Relationship Between Work Factors And Organizational Commitment Among Police Officers At Udon Thani Provincial Police Station. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 920-935.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ตำรวจจำนวน 90 นาย เครื่องมือวัดปัจจัยการทำงาน 5 ด้าน ได้แก่ ความคล่องตัว ภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพัน การมุ่งเน้นบุคลากร สิ่งพื้นฐาน และลักษณะงาน และวัดความผูกพันต่อองค์กร 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพูดถึงองค์กรในทางบวก ปัจจัยด้านลักษณะงานส่งผลต่อด้านความภักดีต่อองค์กร และ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพันส่งผลต่อด้านความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จขององค์กร สถิติที่ใช้คือการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในทุกด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง 2) ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง 3) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยด้านความคล่องตัวมีความสัมพันธ์ต่อด้านการพูดถึงองค์กรในทางบวก (Say) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = 0.463, $p < .001$) ไม่มีปัจจัยการทำงานด้านใดที่ส่งผลต่อด้านความภักดีต่อองค์กร (Stay) และปัจจัยด้านภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพันมีความสัมพันธ์ต่อด้านความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จขององค์กร (Strive) (β = 0.314, $p < .05$) และปัจจัยด้านความคล่องตัวมีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (β = 0.359, $p < .01$)

คำสำคัญ: ปัจจัยการทำงาน, ความผูกพันต่อองค์กร, ข้าราชการตำรวจ, สถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี, Aon Hewitt

Abstract

This research aims to 1) study the work factors that affect organizational commitment of police officers under the Udon Thani Provincial Police Station, namely agility, commitment-building leadership, personnel focus, basic resources, and job characteristics; 2) study the organizational commitment of police officers, namely positive organizational speech, organizational loyalty, and commitment to organizational success; and 3) study the relationship between work factors and organizational commitment of police officers. This is a quantitative survey research, collecting data using questionnaires from a sample of 90 police officers. The research instruments measured five work factors: agility, commitment-building leadership, personnel focus, basic resources, and job characteristics; and three aspects of organizational commitment: positive

organizational speech, the influence of job characteristics on organizational loyalty, and commitment-building leadership on commitment to organizational success. The statistical method used was multiple regression analysis.

The results showed that 1) all aspects of work factors affecting organizational commitment were at a strongly agreed level; 2) all three aspects of organizational commitment of police officers were at a strongly agreed level; and 3) the results of the multiple regression analysis revealed that... Agility factors were significantly correlated with positive organizational communication (Say) (β = 0.463, $p < .001$). No work factors significantly influenced organizational loyalty (Stay). Leadership factors that foster engagement were correlated with commitment to organizational success (Strive) (β = 0.314, $p < .05$), and agility factors were significantly correlated with overall organizational commitment at the 0.05 level (β = 0.359, $p < .01$).

Keywords: Organizational Engagement, Police Officers, Aon Hewitt Model

บทนำ

ในสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต่างให้ความสำคัญกับการสร้างความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ความเต็มใจในการปฏิบัติงาน และความมุ่งมั่นที่จะขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ความผูกพันต่อองค์กรยังเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์หลายประการ เช่น ความพึงพอใจในการทำงาน ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และการคงอยู่ของบุคลากรในองค์กร โดยเฉพาะในหน่วยงานที่มีภารกิจซับซ้อนและต้องเผชิญกับแรงกดดันในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรตำรวจ Johnson (2012)

สำหรับองค์กรตำรวจ ความผูกพันต่อองค์กรนับเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้บุคลากรสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ตลอดจนการให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานตำรวจแห่งชาติในฐานะหน่วยงานหลักด้านการบังคับใช้กฎหมายของประเทศ จำเป็นต้องอาศัย

บุคลากรที่มีความรับผิดชอบและมีความมุ่งมั่นต่อภารกิจขององค์กร การศึกษาของนิธิธรรม ศุนาลัย และรวิกา ธรรมโชติ (2566) ชี้ให้เห็นว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานและการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจทั้งในทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมสามารถช่วยยกระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานขององค์กรได้

สถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานีเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่เขตเมืองของจังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นจังหวัดศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การคมนาคม และการบริการของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ส่งผลให้ข้าราชการตำรวจในสังกัดต้องเผชิญกับภารกิจที่หลากหลายและมีความซับซ้อน ทั้งด้านการป้องกันอาชญากรรม การอำนวยความยุติธรรม และการให้บริการประชาชน ภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและภาระงานที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การศึกษาปัจจัยการทำงานที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในพื้นที่ดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการบุคลากรให้สอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงาน และช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กรในระยะยาว

การวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด Aon Hewitt (2018) ซึ่งอธิบายปัจจัยขับเคลื่อนความผูกพันของบุคลากรผ่านองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ความคล่องตัว (Agility) ภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพัน (Engaging Leadership) การมุ่งเน้นบุคลากร (Talent Focus) สิ่งพื้นฐาน (The Basics) และลักษณะงาน (The Work) ขณะเดียวกันได้ประเมินความผูกพันต่อองค์กรผ่าน 3 มิติ คือ Say Stay และ Strive เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์และเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของหน่วยงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี ได้แก่ ด้านความคล่องตัว ด้านภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพัน ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ด้านสิ่งพื้นฐาน และด้านลักษณะงาน

2. เพื่อศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี ได้แก่ ด้านการพูดถึงองค์กรในทางบวก ด้านความภักดีต่อองค์กร และด้านความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จขององค์กร

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี

การทบทวนวรรณกรรม

ความผูกพันต่อองค์กร (Employee Engagement) เป็นแนวคิดสำคัญในศาสตร์ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสะท้อนระดับความทุ่มเท ความมุ่งมั่น และการมีส่วนร่วมของบุคลากรต่อการปฏิบัติงานและเป้าหมายขององค์กร Kahn (1990) อธิบายว่าความผูกพันต่อองค์กรเกิดจากการที่บุคลากรนำศักยภาพด้านร่างกาย ความคิด และอารมณ์เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการทำงานที่สร้างคุณค่าแก่ทั้งตนเองและองค์กร

ต่อมา Aon Hewitt (2015) ได้พัฒนาแนวทางการวัดความผูกพันต่อองค์กรที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย โดยอธิบายความผูกพันผ่าน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ Say ซึ่งสะท้อนการกล่าวถึงองค์กรในเชิงบวก Stay ซึ่งแสดงถึงความตั้งใจที่จะคงอยู่กับองค์กร และ Strive ซึ่งหมายถึงความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงกว่าระดับที่องค์กรคาดหวัง แนวคิดดังกล่าวจึงถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการประเมินระดับความผูกพันของบุคลากรในหลากหลายองค์กรทั่วโลก

ต่อมา Aon Hewitt (2018) ได้เสนอแบบจำลองปัจจัยขับเคลื่อนความผูกพันต่อองค์กร โดยแบ่งองค์ประกอบออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มปัจจัยสร้างความแตกต่าง (Differentiators) และกลุ่มปัจจัยพื้นฐาน (Foundation) กลุ่มแรกประกอบด้วย ความคล่องตัวในการดำเนินงาน (Agility) ภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพัน (Engaging Leadership) และการมุ่งเน้นบุคลากร (Talent Focus) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างความได้เปรียบและส่งเสริมความ

ผูกพันในระยะยาว ส่วนกลุ่มปัจจัยพื้นฐานประกอบด้วย สิ่งพื้นฐานในการทำงาน (The Basics) และลักษณะงาน (The Work) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสบการณ์การทำงานของบุคลากรโดยตรง

แบบจำลองดังกล่าวได้รับการพัฒนาจากฐานข้อมูลขนาดใหญ่ที่รวบรวมจากองค์กรมากกว่า 1,000 แห่งทั่วโลก และพนักงานมากกว่า 8 ล้านคน จึงถือเป็นกรอบแนวคิดที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรในองค์กรภาครัฐและองค์กรขนาดใหญ่ได้อย่างเหมาะสม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าความผูกพันต่อองค์กรได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายด้าน ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร กัลยาณี จันทนะภาพ (2025) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน โอกาสในการพัฒนาตนเอง และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กร ขณะที่ Megat and Krishnan (2023) รายงานว่า ภาวะผู้นำ การพัฒนาวิชาชีพ ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน และการสื่อสารภายในองค์กร เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศมาเลเซีย

ในทำนองเดียวกัน Adam Kurnia Oktanofa, Fredo Adrian Arliawan and Aurik Gustomo (2020) พบว่า การได้รับการยอมรับและรางวัล โอกาสในการเติบโตในสายงาน และการรักษาสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน เป็นประเด็นสำคัญที่องค์กรควรให้ความสนใจในการพัฒนาระดับความผูกพันของบุคลากร ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านการบริหารจัดการบุคลากร ภาวะผู้นำ และสภาพแวดล้อมการทำงาน ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาความผูกพันของข้าราชการตำรวจและการกำหนดแนวทางพัฒนาองค์กรตำรวจให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมือง อุดรธานี เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การสำรวจ (Survey Research) และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี ที่ปฏิบัติงานทั้ง 5 ฝ่าย จำนวน 379 นาย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Cochran (1977) (Bartlett, Kotrlik, & Higgins, 2001) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้น 89.78 คน และเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของ Hair, Black, Babin and Anderson (2019) ที่กำหนดจำนวนตัวอย่างขั้นต่ำ 15 คนต่อ 1 ตัวแปรอิสระ ผู้ศึกษาจึงปรับขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 90 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) กระจายตามฝ่ายงานทั้ง 5 ฝ่าย ฝ่ายละ 18 นาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ทำงาน และ อัตราเงินเดือน จำนวน 6 ข้อ ใช้มาตรวัดแบบนามบัญญัติและมาตรจัดลำดับ ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ ความผูกพันต่อองค์กร ดัดแปลงจาก Aon Hewitt (2018) จำนวน 5 ด้าน รวม 16 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวม 0.895 ได้แก่ ความคล่องตัว 5 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.802 ภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพัน 2 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.793 การมุ่งเน้นบุคลากร 5 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.780 สิ่งพื้นฐาน 1 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.802 และลักษณะงาน 3 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.793 ส่วนที่ 3 ความผูกพันต่อองค์กร ดัดแปลงจาก Aon Hewitt (2015) จำนวน 3 ด้าน รวม 6 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.771 ได้แก่ Say การพูดถึงองค์กรในทางบวก 2 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.802 Stay ความภักดีต่อองค์กร 2 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.793 และ Strive ความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จขององค์กร 2 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.780 โดยส่วนที่ 2 และ 3 ใช้มาตรวัดแบบอันตรภาคชั้น (Interval Scale) ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ และใช้เกณการแปลผลค่าเฉลี่ย

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาตาม Sekaran and Bougie (2016) ว่าค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไปถือว่ายอมรับได้ ผลการทดสอบพบว่าแบบสอบถามส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความผูกพันต่อองค์กรมีค่าความ

เชื่อมั่นโดยรวม 0.895 และแบบสอบถามส่วนความผูกพันต่อองค์กรมีค่าความเชื่อมั่น โดยรวม 0.771 ซึ่งอยู่ในระดับยอมรับได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยยื่นเอกสารขออนุญาตดำเนินการวิจัยต่อผู้บังคับบัญชาสถานีตำรวจภูธร เมืองอุดรธานี และประสานงานกับหัวหน้าฝ่ายงานทั้ง 5 ฝ่ายเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นแจกแบบสอบถามให้ กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ด้วยการประชุมชี้แจงรายกลุ่มและการแจกเป็นรายบุคคล แล้วคัดแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อบันทึกข้อมูล ในโปรแกรม SPSS V.28

การวิเคราะห์ข้อมูล

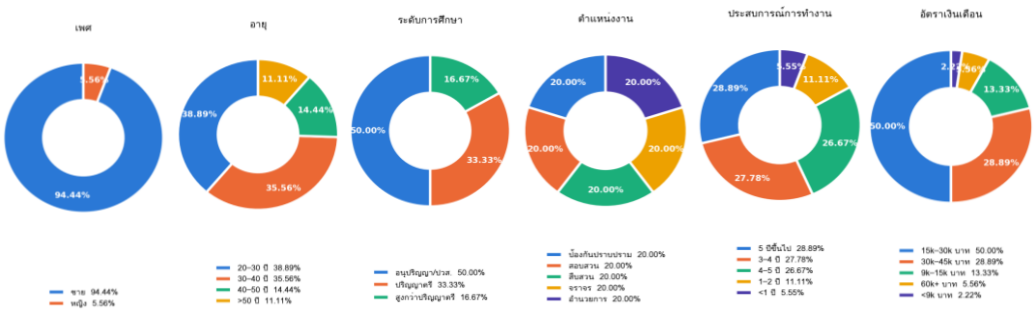
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ ส่วนข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลและความผูกพันต่อองค์กรวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยจากความกว้างของอันตรภาคชั้นเท่ากับ 0.80 และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis, Enter Method)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

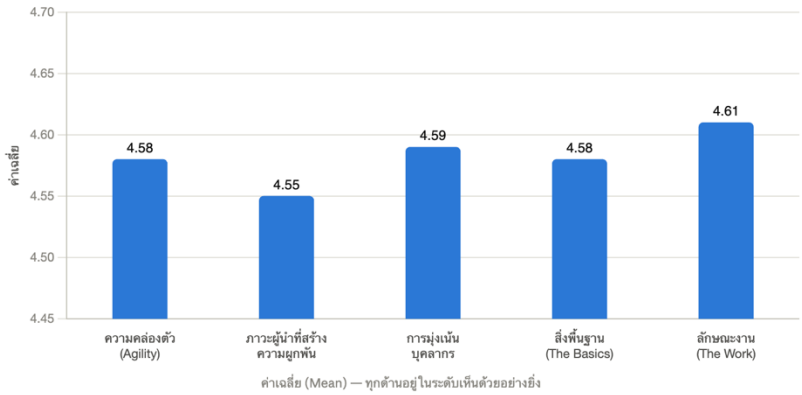
ข้อมูลทั่วไปของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี จำนวน 90 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 94.44 มีอายุระหว่าง 20 – ไม่เกิน 30 ปี ร้อยละ 38.89 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. ร้อยละ 50.00 ปฏิบัติหน้าที่กระจายเท่ากันทั้ง 5 ฝ่ายงาน ฝ่ายละร้อยละ 20.00 มีประสบการณ์ทำงาน 5 ปีขึ้นไป ร้อยละ 28.89 และมีอัตราเงินเดือนระหว่าง 15,000 – ไม่เกิน 30,000 บาท ร้อยละ 50.00 ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. ผลการศึกษาปัจจัยการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจ

ผลการศึกษาปัจจัยการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี ทั้ง 5 ด้าน ได้ผลรวมดังแสดงในภาพที่ 3

*ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00

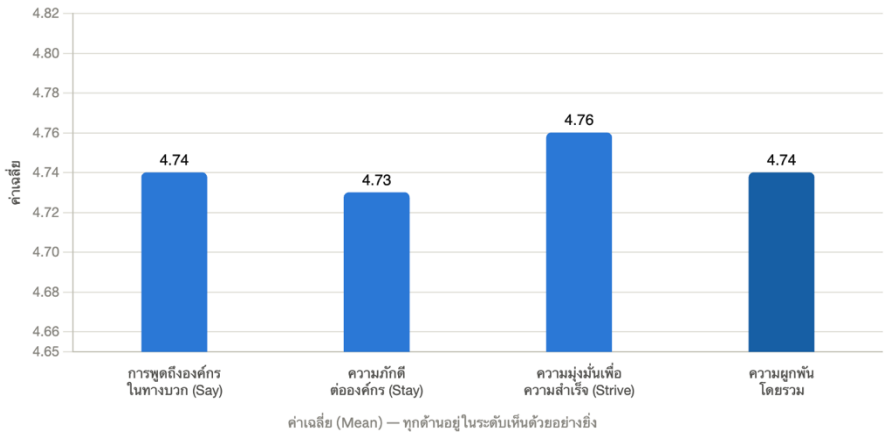
ภาพที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลปัจจัยการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานีทุกด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยด้านลักษณะงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.61) รองลงมาคือด้านการมุ่งเน้นบุคลากร (4.59) ด้าน

ความคล่องตัวและด้านสิ่งพื้นฐาน (4.58) และด้านภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพันมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (4.55) ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจ

ผลการศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานีทั้ง 3 ด้าน ได้ผลรวมดังแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี

จากภาพที่ 3 พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานีทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยด้านความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จขององค์กร (Strive) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.76) รองลงมาคือด้านการพูดถึงองค์กรในทางบวก (Say) (4.74) และด้านความภักดีต่อองค์กร (Stay) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (4.73) โดยความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.74 อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

4. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร

การตรวจสอบ Correlation Matrix พบว่าตัวแปร ความคล่องตัว และ ลักษณะงาน มีค่าสหสัมพันธ์ 0.832 ซึ่งเกินเกณฑ์ 0.80 (Cooper & Schindler, 2006) บ่งชี้ปัญหา Multicollinearity ผู้วิจัยจึงตัดตัวแปรลักษณะงานออก และคงตัวแปรความคล่องตัวไว้ เนื่องจากรายงาน Aon (2018) ระบุว่า Enabling Infrastructure ซึ่งเป็นองค์ประกอบของความคล่องตัว เป็นปัจจัยขับเคลื่อนความผูกพันที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เมื่อตรวจสอบ

ตัวแปรที่เหลือพบว่าค่าสหสัมพันธ์ทั้งหมดต่ำกว่า 0.80 จึงไม่มีปัญหา Multicollinearity และสามารถดำเนินการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณต่อไปได้ (Hair, Black, Babin and Anderson, 2019)

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis, Enter Method) ของปัจจัยการทำงาน 4 ด้าน ที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรแต่ละด้านและโดยรวม แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี (Multiple Regression Analysis,Enter Method)

ปัจจัยการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร	**ความผูกพันของข้าราชการตำรวจต่อองค์กร**				
	ด้านการพูดถึงองค์กรในทางบวก (Say)				
	B	**SE**	**β**	**t**	**P-Value**
ค่าคงที่	2.145	.428		5.012	<.001
ความคล่องตัว (X_1)	.516	.134	.463	3.851	<.001**
ภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพัน (X_2)	-.038	.095	-.053	-.400	.690
การมุ่งเน้นบุคลากร (X_3)	-.085	.148	-.072	-.574	.568
สิ่งพื้นฐาน (X_4)	.057	.079	.089	.722	.472
R,R^2,Adjust R^2,F,VIF, Durbin Watson	R=.851 , R^2= .725 , Adjust R^2 = .708, F = 44.223 VIF=1.215 , Durbin Watson=1.923				

ปัจจัยการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร	**ความผูกพันของข้าราชการตำรวจต่อองค์กร**				
	ด้านความภักดีต่อองค์กร (Stay)				
	B	SE	**β**	t	P-Value
ค่าคงที่	2.286	.441		5.183	<.001
ความคล่องตัว (X_1)	.102	.138	.094	.739	.462
ภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพัน (X_2)	.186	.098	.264	1.898	.061
การมุ่งเน้นบุคลากร (X_3)	.059	.152	.051	.388	.699
สิ่งพื้นฐาน (X_4)	.035	.081	.056	.432	.667
R,R^2,Adjust R^2,F,VIF, Durbin Watson	R=.586 , R^2= .343 , Adjust R^2 = .304, F = 8.757 VIF=1.355 , Durbin Watson=2.045				
ปัจจัยการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร	**ความผูกพันของข้าราชการตำรวจต่อองค์กร**				
	ด้านความพยายามที่จะทำงานให้เกินกว่าความคาดหวัง (Strive)				
	B	SE	**β**	t	P-Value
ค่าคงที่	2.158	.456		4.733	<.001

ความคล่องตัว (X_1)	.248	.143	.223	1.734	.087
ภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพัน (X_2)	.227	.101	.314	2.247	.027*
การมุ่งเน้นบุคลากร (X_3)	.275	.157	.233	1.752	.084
สิ่งพื้นฐาน (X_4)	.068	.084	.106	.810	.420
R,R^2,Adjust R^2,F,VIF, Durbin Watson	R=.667 , R^2= .445 , Adjust R^2 = .412, F = 13.462 VIF=1.475 , Durbin Watson=1.887				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 ค่า Durbin-Watson ของสมการถดถอยทั้ง 4 สมการ มีค่าอยู่ระหว่าง 1.887 – 2.045 ซึ่งอยู่ในช่วง (1.5 – 2.5) แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน (กัลยา วานิชย์บัญชา และฐิตา วานิชย์บัญชา, 2561) และค่า VIF ไม่เกิน 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีปัญหา Multicollinearity (Cooper & Schindler, 2006) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$Y_1 \text{ (Say)} = 2.145 + 0.516X_1 + (-0.038)X_2 + (-0.085)X_3 + 0.057X_4$$

$$Y_2 \text{ (Stay)} = 2.286 + 0.102X_1 + 0.186X_2 + 0.059X_3 + 0.035X_4$$

$$Y_3 \text{ (Strive)} = 2.158 + 0.248X_1 + 0.227X_2 + 0.275X_3 + 0.068X_4$$

$$Y_4 \text{ (รวม)} = 2.463 + 0.289X_1 + 0.125X_2 + 0.083X_3 + 0.053X_4$$

โดยกำหนดให้ X_1 = ความคล่องตัว, X_2 = ภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพัน, X_3 = การมุ่งเน้นบุคลากร, X_4 = สิ่งพื้นฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H0) และยอมรับสมมติฐานการวิจัย (H1) โดยสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการพูดถึงองค์กรในทางบวก(Say) ปัจจัยด้านความคล่องตัวมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (β = 0.463) และสามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 70.8 (R^2 = 0.708)

2. ด้านความภักดีต่อองค์กร (Stay) ไม่มีปัจจัยการทำงานด้านใดมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ด้านความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จขององค์กร (Strive) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพันมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (β = 0.314) และสามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 41.2 (R^2 = 0.412)

4. ความผูกพันต่อองค์กรโดยรวม ปัจจัยด้านความคล่องตัวมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (β = 0.359) และสามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 50.2 (R^2 = 0.502)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาปัจจัยการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง สอดคล้องกับกฤตภาคิน มิ่งโสภา และกฤษดา เชียรวัฒนสุข (2565) ที่พบว่าบุคลากรทางการศึกษามีการรับรู้เชิงบวกต่อปัจจัยภาวะผู้นำ สภาพแวดล้อม และโอกาสพัฒนา ด้านความผูกพันต่อองค์กรทั้งสามมิติ (Say, Stay, Strive) อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งเช่นกัน สอดคล้องกับกฤตภาคิน มิ่งโสภา และกฤษดา เชียรวัฒนสุข (2565) ที่พบว่ามิติความทุ่มเทมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ผลการถดถอยพหุคูณพบว่า ความคล่องตัวสัมพันธ์กับ Say อย่างมีนัยสำคัญ (R^2=70.8%) สอดคล้องกับ Aon Hewitt (2018) ที่ระบุความคล่องตัว โดยเฉพาะ Collaboration, Customer Focus และ Enabling Infrastructure เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญ และสอดคล้องกับ Robinson, Perryman and Hayday (2004) ที่พบว่าทัศนคติเชิงบวกเป็นผลจากสภาพแวดล้อมที่คล่องตัว

ลักษณะงานสัมพันธ์กับ Stay อย่างมีนัยสำคัญ (R^2=30.4%) สอดคล้องกับ Saks (2006) ที่เสนอว่าลักษณะงานเป็นปัจจัยนำสำคัญของความผูกพัน และสอดคล้องกับกฤตภาคิน มิ่งโสภา และกฤษดา เชียรวัฒนสุข (2565) ที่พบว่าโอกาสพัฒนาและความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานส่งผลต่อความผูกพัน

ภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพันสัมพันธ์กับ Strive อย่างมีนัยสำคัญ (R^2=41.2%) สอดคล้องกับ Aon Hewitt (2018) และ Saks (2006) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำและการสนับสนุนจากหัวหน้างานเป็นปัจจัยขับเคลื่อนความผูกพันสำคัญ

โดยภาพรวม ความคล่องตัวสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ (R^2=50.2%) สอดคล้องกับ Aon Hewitt (2018) ที่เสนอว่าปัจจัยขับเคลื่อนความผูกพันมีทั้งระดับ Differentiators และ Foundation ที่ทำงานร่วมกัน และสอดคล้องกับ Robinson, Perryman and Hayday (2004) ที่พบว่าปัจจัยขับเคลื่อนความผูกพันมีหลายระดับ องค์กรจึงควรพัฒนาปัจจัยทุกระดับอย่างครอบคลุม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ปัจจัยการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี ทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งทุกด้าน โดยด้านลักษณะงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.61) รองลงมาคือด้านการมุ่งเน้นบุคลากร (4.59) ด้านความคล่องตัวและด้านสิ่งพื้นฐาน (4.58 เท่ากัน) และด้านภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพันมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (4.55)

2. ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งทุกด้าน โดยด้านความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จขององค์กร (Strive) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.76) รองลงมาคือด้านการพูดถึงองค์กรในทางบวก (Say) (4.74) และด้านความภักดีต่อองค์กร (Stay) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (4.73) ความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมมีค่าเฉลี่ย 4.74 อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรจากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่าด้านการพูดถึงองค์กรในทางบวก (Say) ปัจจัยด้านความคล่องตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (β = 0.463) อธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 70.8 ด้านความภักดีต่อองค์กร (Stay) ไม่มีปัจจัยการทำงานด้านใดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จขององค์กร (Strive): ปัจจัยด้านภาวะผู้นำที่สร้างความผูกพันมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (β = 0.314) อธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 41.2 ความผูกพันต่อองค์กรโดยรวม ปัจจัยด้านความคล่องตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (β = 0.359) อธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 50.2

ในส่วนของข้อเสนอแนะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้บริหารและผู้บังคับบัญชาของสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี ควรนำผลการศึกษาด้านความคล่องตัวไปใช้วางแผนพัฒนานโยบายบริหารทรัพยากรบุคคล เนื่องจากปัจจัยด้านความคล่องตัวสามารถอธิบายความผันแปรของความผูกพันโดยรวมได้สูงถึงร้อยละ 50.2 โดยอาจดำเนินการผ่านโครงการยืดหยุ่นคล่องตัว ปรับตัวทัน เพื่อส่งเสริมความยืดหยุ่นในการทำงาน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการพัฒนาทักษะดิจิทัลที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ และ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลจากข้าราชการตำรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานีเพียงแห่งเดียว ซึ่งอาจมีบริบทและ

ลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสถานีตำรวจอื่น การนำผลการวิจัยไปใช้กับหน่วยงานอื่นจึงควรพิจารณาความแตกต่างของบริบทและปรับให้เหมาะสม 2.2 ควรขยายผลการศึกษาไปยังสถานีตำรวจภูธรอื่นในเขตพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 4 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น และเพิ่มความสามารถในการสรุปอ้างอิงผลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กฤตภาคิน มิ่งโสภา และกฤษดา เชียรวัฒนสุข. (2565). ความผูกพันในงานของบุคลากรทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนของประเทศไทย. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*, 18(2), 45-62.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล.* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สามลดา.

ณัฐกฤตา นาแซง และทิพยวรรณา งามศักดิ์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลและปัจจัยที่เป็นผลกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในสังกัดอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติสาขาบริหารธุรกิจและการบัญชี ครั้งที่ 10*. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 555-567.

สถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี. (2568). *ข้อมูลทั่วไปและสถิติกำลังพล สถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี ประจำปี 2568.* อุดรธานี: สถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี.

เอกราช เข็มทอง และทิพวรรณา งามศักดิ์. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สำนักงานเขต อุดรธานี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี,* 12(1), 23-35.

Aon. (2018). *2018 trends in global employee engagement*. Aon.

Aon Hewitt. (2015). *2015 trends in global employee engagement.* Aon Hewitt.

Bartlett, J. E., Kotrlik, J. W., & Higgins, C. C. (2001). Organizational research: Determining appropriate sample size in survey research. *Information Technology, Learning, and Performance Journal,* 19(1), 43-50.

Cooper, D. R., & Schindler, P. S. (2006). *Business research methods (9th ed.).* McGraw-Hill.

Johnson, R. R. (2012). Police officer job satisfaction: A multidimensional analysis. *Police Quarterly,* 15(2), 157-176.

Paoline, E. A., & Gau, J. M. (2020). *Police occupational culture and job satisfaction: Does officer efficacy matter? Policing and Society,* 30(1), 1-17.

Robinson, D., Perryman, S., & Hayday, S. (2004). *The drivers of employee engagement (Report No. 408).* Institute for Employment Studies.

Saks, A. M. (2006). Antecedents and consequences of employee engagement. *Journal of Managerial Psychology*, 21(7), 600-619.

A COMPARATIVE STUDY ON THE EFFECTIVENESS OF INTERACTIVE AI TECHNOLOGY AND TRADITIONAL LECTURE-BASED TEACHING IN HIGHER VOCATIONAL ENGLISH INSTRUCTION EDUCATION IN SICHUAN*

Wu Yingchun[1] and Nipaporn Sakulwongs[2]

[1]Researcher, Suryadhep Teachers College, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

[2]Doctor of Education Program in Educational Studies, Suryadhep Teachers College, Rangsit University, Thailand

Corresponding Author's Email: 958289668@qq.com

Received 13 June 2026; Revised 24 June 2026; Accepted 26 June 2026

Abstract

This article aimed to study 1) the current application status of ChatGPT-assisted instruction among English teachers in higher vocational colleges in Sichuan Province, and 2) the comparative effectiveness of ChatGPT-assisted teaching versus traditional lecture-based instruction in improving higher vocational English education. The sample consisted of 240 students from three vocational colleges, divided into a control group and an experimental group with 120 students each. Participants were selected through stratified purposive sampling to ensure institutional representation and baseline equivalence. The instruments for collecting data included pre-tests, mid-tests, post-tests, questionnaires, and semi-structured interviews. Data were analyzed using descriptive statistics, independent-sample t-tests, and content analysis.

Citation:

* Wu Yingchun and Nipaporn Sakulwongs. (2026). A Comparative Study On The Effectiveness Of Interactive Ai Technology And Traditional Lecture-Based Teaching In Higher Vocational English Instruction Education In Sichuan. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 936-953.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

The research results were as follows:

1. Teachers indicated that ChatGPT was most effective for grammar correction, vocabulary development, and reading comprehension activities, whereas its perceived utility for reasoning in writing was moderate and its efficacy for oral expression was rated the lowest. Usage remained constrained owing to concerns regarding accuracy verification, plagiarism, disparities in digital literacy, and inadequate institutional support.

2. Comparative post-test results indicated that students in the ChatGPT-assisted group attained substantially greater levels of learning engagement and satisfaction with the instructional model compared to those receiving traditional instruction ($p < .05$). Experimental groups across all three colleges consistently demonstrated superior performance compared to control groups.

3. Students who received ChatGPT-supported instruction demonstrated significantly higher grammar proficiency scores across all grade levels, with all t-tests indicating statistically meaningful improvements ($p < .05$). These findings validate that instruction facilitated by ChatGPT improves language accuracy and student engagement more effectively than traditional lecture-based approaches in higher vocational English education.

Keywords: ChatGPT-assisted teaching; Higher vocational English education; Artificial intelligence in language learning; Traditional lecture-based instruction; Teaching effectiveness

Introduction

The demand for vocational graduates who possess both technical expertise and effective English communication skills has increased, particularly in practice-oriented fields such as healthcare, due to the rapid advancement of artificial intelligence in these fields. Nevertheless, the majority of English instruction in China's higher vocational colleges is still lecture-based and exam-

focused, a method that has been demonstrated to be ineffective in the development of language competence that is relevant to the workplace (Brown & Ford, 2022). While AI-assisted tools have the potential to provide interactive practice, immediate feedback, and personalized learning, the majority of existing research has concentrated on general education settings or short-term outcomes, leaving limited evidence of their efficacy in higher vocational English education within China's institutional and cultural context (Chen, Zhang, & Wang, 2022; Li & Zhu, 2023).

This study compares the efficacy of ChatGPT-supported instruction to traditional lecture-based teaching in higher vocational English courses in Sichuan Province to address this disparity. The study conceptualizes AI-assisted instruction as a learner-centered approach that is influenced by technology approval, engagement, and interaction, drawing on Constructivist Learning Theory and the Technology approval Model. The objective of the research is to assess the extent to which instructional effectiveness and learning outcomes in vocational English education are enhanced by ChatGPT-supported teaching. This will provide evidence to inform instructional practice and curriculum development. Building on this rationale, the following literature review systematically synthesizes prior research on lecture-based and AI-assisted vocational English instruction in order to make explicit the specific research gap that justifies the necessity of the present study.

Objectives

1. To examine the current status of ChatGPT-assisted teaching among English teachers in higher vocational colleges in Sichuan Province.

2. To compare the effectiveness of ChatGPT-assisted teaching with traditional lecture-based instruction in improving students' English learning outcomes in higher vocational colleges in Sichuan Province.

Literature Review

Despite the growing recognition of the limitations of teacher-centered, lecture-based instruction in the development of workplace-oriented language competence, a review of recent studies on postsecondary vocational English education in China reveals a persistent reliance on this approach (Brown & Ford, 2022). Although this method promotes curriculum control and content coverage, numerous studies indicate that authentic communication and task-based language use are restricted. Conversely, research on technology-assisted learning emphasizes the expanding utilization of artificial intelligence tools, which facilitate contextualized language production, immediate feedback, and interactive practice, particularly in professional communication scenarios (Chen, Zhang, & Wang, 2022; Li & Zhu, 2023). Nevertheless, the majority of empirical studies target general educational settings or short-term interventions, rather than sustained implementation in vocational English contexts.

The literature also employs constructivist learning theory and the Technology Acceptance Model to elucidate the distinctions between traditional and AI-supported instruction. Liu and Wang (2023) suggest that constructivist research prioritizes contextualized knowledge construction, learner engagement, and interaction, which are consistent with the interactive capabilities of AI-based tools. Technology acceptance studies suggest that the effective adoption of technology is contingent upon perceived usefulness, simplicity of use, and institutional support, which are factors that differ significantly among vocational colleges (Johnson, 2023). Existing research in vocational English education rarely integrates pedagogical effectiveness with acceptance conditions, despite the theoretical perspectives that imply AI-supported instruction may more effectively support individualized and practice-oriented learning.

Recent empirical studies have recognized the potential and constraints of AI-supported English learning. Although AI tools provide personalized feedback

and expanded practice opportunities that are not present in lecture-based instruction, there are still concerns about the accuracy, cultural propriety, and learner overreliance (Li & Zhu, 2023). In contrast, lecture-based methodologies offer structured guidance and instructor expertise; however, they frequently restrict student interaction and vocational relevance. The literature is devoid of systematic comparative studies that investigate the performance of traditional lectures and AI-assisted instruction in higher vocational English education in China, despite the recognition of these contrasting strengths. This discrepancy underscores the necessity of context-specific, comparative research to assess the efficacy of instructional methods and to facilitate the evidence-based integration of AI in vocational English instruction.

Summary of Literature Review

The study review employs Constructivist Learning Theory and the Technology Acceptance Model to elucidate how learner engagement, instructional design, and perceptions of technological utility affect the efficacy of AI-supported language learning (Johnson, 2023). Previous research suggests that tools like ChatGPT can improve English language acquisition via interactive practice, prompt feedback, and learner independence, while also highlighting issues related to accuracy, cultural relevance, and excessive dependence (Li & Zhu, 2023; Chen, Zhang, & Wang, 2022). Investigations of vocational English education underscore ongoing difficulties, such as inadequate student involvement, sustained dependence on lecture-centric teaching, and inconsistent digital preparedness among both instructors and students (Brown & Ford, 2022). The literature indicates a distinct deficiency in ongoing, context-specific research about the pedagogical efficacy and practical implementation of AI-assisted instruction in higher vocational English education in China, which this study aims to rectify.

Conceptual Framework

This study compares traditional lecture-based teaching methods with ChatGPT-assisted instruction in higher vocational English courses to assess their impact on student learning outcomes. Based on the study design and pertinent literature, the research framework is outlined as follows:

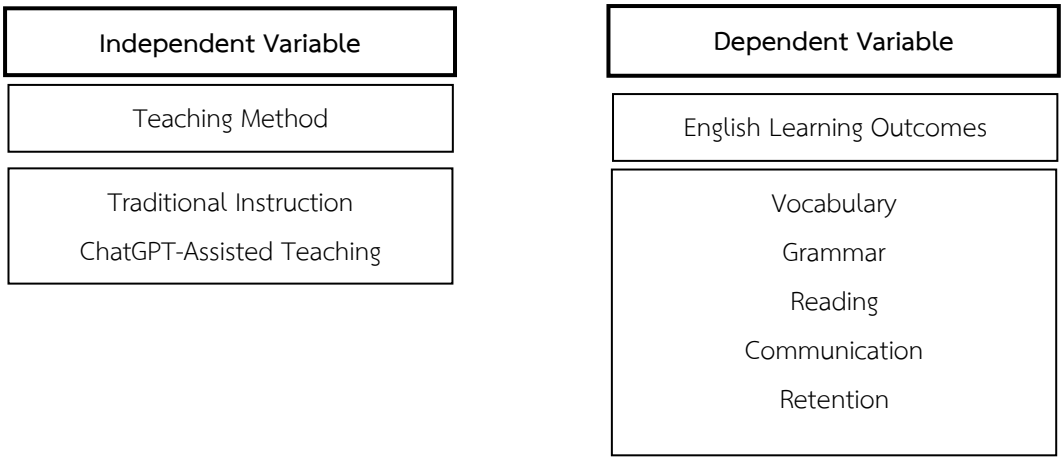

Figure 1 Conceptual Framework

As illustrated in Figure 1, the independent variable is the instructional method, contrasting traditional lecture-based teaching with ChatGPT-assisted teaching, whereas the dependent variable is students' English learning outcomes, comprising vocabulary, grammar, reading, communication, and retention. Grounded in Constructivist Learning Theory and the Technology Acceptance Model, the framework proposes that differences in instructional method shape these outcomes through learner engagement, immediate feedback, and the perceived usefulness and ease of use of the tool. The study therefore tests the relationship between teaching method and learning outcomes by examining whether ChatGPT-assisted teaching produces significantly higher outcomes than traditional lecture-based instruction.

Methodology

Research Design

This research employed a mixed-methods quasi-experimental approach to evaluate the efficacy of ChatGPT-assisted training vs traditional lecture-based teaching in higher vocational English education. Quantitative data were gathered via pre- and post-tests and questionnaires to assess learning outcomes between control and experimental groups, while qualitative data were acquired through semi-structured interviews and classroom observations to document instructional experiences and contextual factors.

Population and Sample

The study population consisted of students attending higher vocational colleges in Sichuan Province. A total of 240 students were recruited using stratified purposive sampling, with 120 allocated to the control group and 120 to the experimental group. Group matching was performed based on initial English competence, learning motivation, and demographic attributes to guarantee comparability before the intervention. Ethical approval was obtained from the Rangsit University Ethics Review Board (RSUERB 2025-214). The sampling strata were defined by college and grade level to ensure institutional and cohort representation. Students were eligible for inclusion if they were enrolled full-time in the selected English courses, had completed the baseline assessment, and provided informed consent; students who had received prior structured ChatGPT-based instruction or who withdrew before the post-test were excluded to preserve baseline equivalence.

Research Instruments

Quantitative instruments comprised standardized English proficiency assessments conducted prior to and following the intervention, together with a designed questionnaire evaluating learning engagement and instructional efficacy. Qualitative instruments included semi-structured interview guides and

classroom observation protocols aimed at documenting student and instructor experiences with ChatGPT-supported and lecture-based training. Each instrument was selected to address a distinct dimension of the research questions: the proficiency tests measured learning gains in the targeted language skills, the questionnaire captured learner engagement and perceived instructional efficacy, and the interviews and observations provided explanatory, contextual evidence on how each teaching method was experienced. To ensure trustworthiness, the content validity of the questionnaire and interview guide was examined by a panel of experts using the Item-Objective Congruence (IOC) index, and the reliability of the questionnaire was assessed through a pilot test using Cronbach's alpha coefficient.

Data Collection

Data were gathered at three intervals. Baseline data were collected before training using a diagnostic English assessment and questionnaire. Data were gathered mid-intervention after two months to assess learning advancement. Final data were gathered at the end of the four-month instructional period using post-tests, questionnaires, and interviews. All procedures were executed under uniform conditions.

Data Analysis

Quantitative data were investigated by descriptive statistics and inferential tests to assess variations in learning outcomes both within and between groups. Qualitative data were transcribed and thematically examined to discern repeating patterns about instructional efficacy, learner engagement, and technology acceptance. The findings from both datasets were amalgamated to assess the efficacy of ChatGPT-assisted education.

Results

Objective 1. The findings reveal variations in educators' perceptions of ChatGPT-assisted English education across five instructional domains. ChatGPT received the greatest grade for grammatical accuracy, followed by vocabulary usage and reading comprehension. Writing coherence obtained intermediate ratings and oral expressiveness the lowest. Results for each dimension are detailed in Table 1.

Table 1 Demographic Characteristics of English Teachers (N = 104)

Variable	Category	n	%
College	Bazhong Vocational and Technical College	24	23.08
	Guang'an Vocational and Technical College	38	36.54
	Chengdu Vocational and Technical College	42	40.38
	Total	104	100.00
Educational background	Bachelor's degree	28	26.92
	Master's degree	70	67.31
	Doctoral degree	6	5.77
	Total	104	100.00

Table 1 delineates the demographic attributes of instructors from three higher vocational institutions, predominantly featuring respondents with a master's degree, and includes representation from Chengdu, Guang'an, and Bazhong Vocational and Technical institutions. Table 1 presents comprehensive

distributions of institutional affiliation and academic credentials, whereas Table 2 reports instructors' ratings of ChatGPT-assisted instruction across five efficacy characteristics.

Table 2 Perceived Effectiveness of ChatGPT-Assisted Teaching

Dimension of Perceived Effectiveness	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation
Grammatical Accuracy	1	5	4.26	0.76
Vocabulary Application Ability	1	5	3.76	1.32
Reading Comprehension	1	5	3.59	1.32
Writing Logic	1	5	3.22	1.32
Oral Expression	1	5	2.10	1.12

Table 2 illustrates educators' reported effectiveness of ChatGPT-assisted English instruction across five skill areas. Grammatical accuracy attained the highest mean score, succeeded by vocabulary application and reading comprehension, whilst writing logic was assessed at a moderate level and oral expression received the lowest evaluation. Figure 2 illustrates the frequency of ChatGPT usage as reported by teachers.

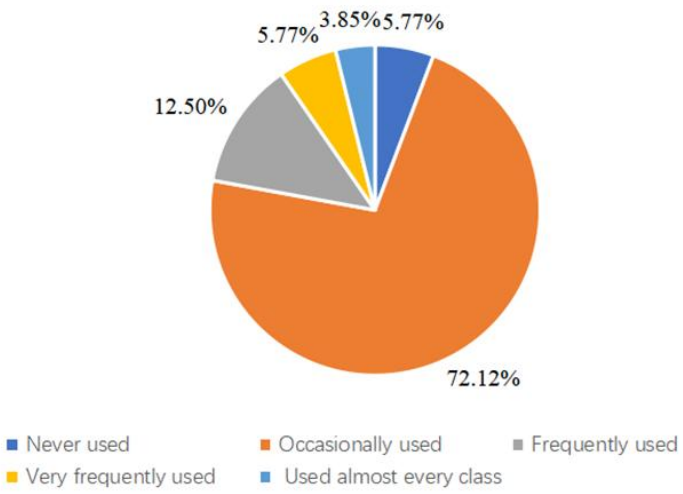

Figure 2 Usage frequency of ChatGPT-assisted teaching among higher vocational English instructors (N = 104)

Objective 2

Post-test analyses reveal disparities in learning interest between the experimental group utilizing ChatGPT-assisted instruction and the control group across the three participating universities. The experimental group had superior post-test mean scores compared to the control group, with statistically significant differences noted in Colleges A, B, and C ($p < .05$). Post-test comparison results are shown in Table 3.

Table 3 Post-Test Comparison of Learning Interest Between Control and Experimental Groups

College	Grade	Group	Mean	SD	t	p
A	Freshman	Control Group	2.80	1.29	-3.367	0.001
		Experimental Group	3.70	1.10		

B	Sophomore	Control Group	2.82	1.34	-3.393	0.001
		Experimental Group	3.77	1.16		
C	Junior	Control Group	2.69	1.02	-4.193	<0.001
		Experimental Group	3.58	0.87		

Table 3 illustrates post-test comparisons of learning interest between the experimental group utilizing ChatGPT-assisted instruction and the control group across three universities. The experimental group exhibited superior learning interest scores compared to the control group across all institutions, with statistically significant differences noted in each comparison. Table 4 presents comparative results about satisfaction with the teaching model.

Table 4 Post-Test Effectiveness Analysis of Teaching Model Satisfaction (Control Group vs. Experimental Group)

College	Grade	Group	Mean	Std. Deviation	t	p
A	Freshman	Control Group	3.03	1.34	-2.919	0.005
		Experimental Group	3.83	1.10		
B	Sophomore	Control Group	3.21	1.35	-2.360	0.021
		Experimental Group	3.81	0.84		
C	Junior	Control Group	2.85	1.22	-3.823	< 0.001

College	Grade	Group	Mean	Std. Deviation	t	p
		Experimental Group	3.73	0.79		

Table 4 indicates that students in the experimental group expressed greater satisfaction with the ChatGPT-supported teaching paradigm at all three universities. Satisfaction levels significantly above those of the control group, with very slight fluctuation across grade levels, so showing a predominantly favorable assessment of the instructional methodology.

Discussion

This study analyzed the functioning of ChatGPT-assisted instruction in higher vocational English education and its impacts in relation to the established conceptual framework based on constructivist learning theory and the Technology Acceptance Model. The results indicate that educational outcomes are influenced by the interplay of technology affordances, instructor adoption behavior, and learner engagement. Despite educators generally exhibiting favorable opinions regarding ChatGPT, its practical application remained selective and concentrated on structured, text-oriented tasks such as grammar, vocabulary, and reading. This pattern illustrates the TAM assumptions that perceived usefulness, ease of verification, and institutional norms significantly impact uptake, especially in exam-focused vocational environments. The restricted use of oral or open-ended activities suggests that favorable impressions alone are inadequate for profound educational integration without proper training and institutional alignment.

At the student level, education facilitated by ChatGPT correlated with increased learning interest, enhanced satisfaction with the teaching model, and

superior post-test performance relative to traditional lecture-based training. These findings correspond with constructivist ideas that highlight active engagement, prompt feedback, and personalized practice. ChatGPT's ability to deliver prompt explanations and flexible language input seems to improve engagement and understanding, particularly in rule-based and text-centric skills. Nonetheless, modest improvements in written and spoken communication corroborate previous studies suggesting that AI tools cannot entirely supplant teacher-led engagement and communicative scaffolding, but rather operate most efficiently within mixed instructional frameworks. This pattern is consistent with Li and Zhu (2023), who reported that AI-based writing feedback enhances language accuracy more than open-ended communicative competence, and with Chen, Zhang, and Wang (2022), who found that AI-assisted tools chiefly benefit structured, rule-based tasks. The present study extends this body of evidence by demonstrating the same pattern within the higher vocational English context in Sichuan, where the largest gains appeared in grammar, vocabulary, and reading rather than in oral expression.

The data suggest that learning outcomes in vocational English education result from the interplay of instructional design, teacher readiness, technological efficacy, and student involvement. ChatGPT improved learning when integrated into structured curricula and supervised by educators; but, its efficacy was limited by disparities in digital access, issues related to accuracy and academic integrity, and variable institutional support. These findings corroborate previous studies indicating that the efficacy of instructional technology is contingent upon contextual factors rather than only on the capabilities of the tools. Within the conceptual framework, ChatGPT functions as an auxiliary educational tool, with its effectiveness dependent on pedagogical objectives, educator proficiency, and institutional resources.

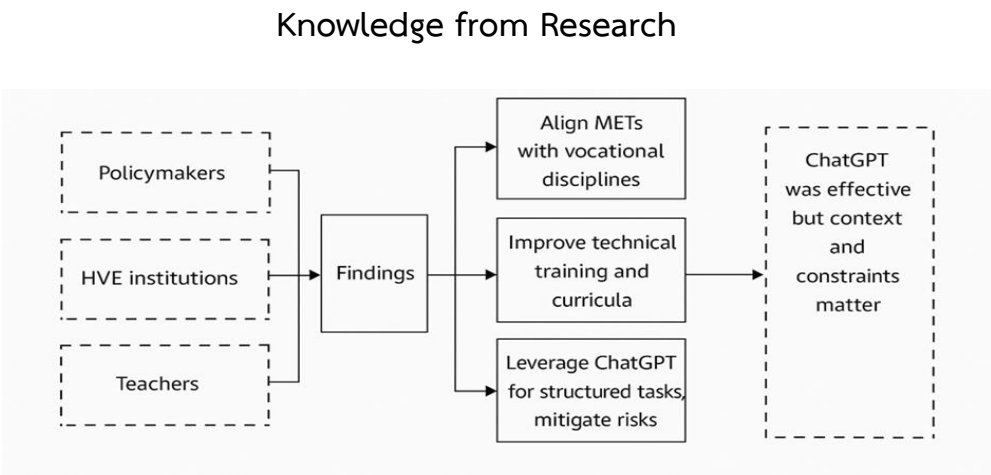

Figure 3 Knowledge Derived from the Research Findings

The results presented in the knowledge synthesis diagram demonstrate that ChatGPT-enhanced instruction produces superior improvements in grammar, vocabulary, and reading skills compared to traditional lecture-based teaching in higher vocational English education.

Conclusion

This study concludes that training supplemented by ChatGPT is more effective than traditional lecture-based teaching in higher vocational English education. Students utilizing ChatGPT exhibited increased engagement in learning, enhanced satisfaction with the educational framework, and notable advancements in grammar, vocabulary, and reading proficiency. The results demonstrate that AI-assisted instruction can improve learner engagement and facilitate skill development when incorporated into vocational English programs. ChatGPT serves as a feasible pedagogical method for enhancing the efficacy of English instruction in postsecondary vocational settings.

Recommendation

Suggestions for utilization of research results

Higher vocational institutions should incorporate ChatGPT as an additional educational resource in English training, especially for grammar, vocabulary, and reading exercises where its efficacy is most pronounced. Explicit instructional directives and focused digital literacy training must be offered to guarantee safe utilization and to assist educators in integrating AI tools while maintaining academic integrity. Because the strongest gains in this study were observed in grammar, vocabulary, and reading while oral expression showed the smallest improvement, institutions are advised to deploy ChatGPT for these text-based skills and to pair it with teacher-led speaking tasks, peer interaction, and communicative activities for oral competence. Practically, this can be implemented through blended lesson plans that schedule AI-supported practice alongside instructor-facilitated discussion, supported by clear usage guidelines and short teacher-training sessions, so that AI support complements rather than replaces communicative practice.

Suggestions for future research

Future research should broaden this investigation to more vocational fields and geographical areas to assess the generalizability of ChatGPT-assisted pedagogy. Longitudinal studies are advised to evaluate the enduring effects of AI-assisted learning on language competency, learner autonomy, and professional communication skills.

References

Bender, E. M., Gebru, T., McMillan-Major, A., & Shmitchell, S. (2021). On the dangers of stochastic parrots: Can language models be too big?. *Proceedings of the 2021 ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency*, 610–623.

Black, D. (2023). Using AI in English reading comprehension instruction. *Journal of Educational Technology*, 48(3), 234–246.

Bretag, T., Mahmud, S., Newton, P., Smith, R., Henderson, K., & Carolan, V. (2019). Responding to student academic integrity breaches: The experiences of Australian university teaching staff. *Studies in Higher Education*, 44(4), 641–653.

Brown, A. (2023). Evaluating the use of ChatGPT for English writing improvement. *Journal of Applied Linguistics and Language Research*, 10(2), 156–170.

Brown, S., & Ford, J. (2022). Teacher beliefs and technology integration: A systematic review. *Computers & Education*, 182, 104321.

Chen, Y., Zhang, X., & Wang, Y. (2022). The impact of AI-assisted learning tools on students' cognitive development. *Journal of Educational Psychology*, 35(3), 234–245.

Chen, Z., Li, X., & Zhao, Y. (2024). Combining traditional textbooks with AI-based learning tools in English language education. *Educational Research International*, 2024, 1–12.

Ferguson, K. (2023). Academic integrity in the age of AI: The challenge of ChatGPT. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 45(4), 432–445.

Green, S. (2022). AI-generated summaries for English language learners. *Language Learning and Technology*, 26(2), 110–125.

Johnson, K. (2023). The impact of AI-powered language models like ChatGPT on English language education. *Journal of Educational Technology*, 45(2), 123–135.

Li, Y., & Zhu, H. (2023). AI-based writing feedback in vocational English: A longitudinal study. *Language Learning & Technology*, 27(2), 102–125.

Liu, X., & Wang, Z. (2023). Personalized learning in the digital age: Comparing human-led and AI-driven approaches. *Educational Technology Research and Development*, 71(2), 345–360.

Perez-Sanchez, H., Rodriguez-Hervas, I., & Toledo-Molina, G. (2023). Using ChatGPT to generate personalized learning resources for English language learners. *Journal of Educational Computing Research*, 61(4), 723–746.

MECHANISMS AND PATHWAYS FOR DIGITAL LITERACY UNDER EDUCATION 4.0 IN APPLIED UNIVERSITIES: EVIDENCE FROM THE DIGITAL ECONOMY CONTEXT*

Kun Chen[1] and Dowroong Watcharinrat[2]

[1-2]Shinawatra University, Thailand

Corresponding Author's Email: ckmstt2006@163.com

Received 10 June 2026; Revised 17 June 2026; Accepted 19 June 2026

Abstract

This study aimed to: 1) To examine the influence of Education 4.0 on students' digital literacy in applied universities. 2) To investigate the mediating role of instructional innovation between Education 4.0 and digital literacy. 3) To analyze the relationship between digital literacy and learning satisfaction within the digital economy context. This study adopted a quantitative-dominant sequential explanatory mixed-methods design. Quantitative data were collected from 857 undergraduate students enrolled in three applied universities in Guizhou Province, China. Qualitative data were obtained through semi-structured interviews with 15 participants. Structural Equation Modeling (SEM) and thematic analysis were employed to examine the proposed relationships and explain the quantitative findings.

The findings revealed that: 1) Education 4.0 significantly and positively influences instructional innovation. 2) Education 4.0 significantly enhances students' digital literacy. 3) Instructional innovation partially mediates the

Citation:

* Kun Chen and Dowroong Watcharinrat. (2026). Mechanisms And Pathways For Digital Literacy Under Education 4.0 In Applied Universities: Evidence From The Digital Economy Context. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 954-978.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

relationship between Education 4.0 and digital literacy. 4) Digital literacy significantly improves learning satisfaction. 5) The serial pathway Education 4.0 Instructional Innovation Digital Literacy Learning Satisfaction was supported.

The results indicate that instructional innovation serves as the primary mechanism through which Education 4.0 contributes to digital literacy development and educational quality enhancement in applied universities.

Keywords: Education 4.0, Digital Literacy, Instructional Innovation, Learning Satisfaction, Applied Universities; Digital Economy

Introduction

The rapid expansion of the digital economy has transformed labor market demands, increasing the importance of digital competencies such as information evaluation, digital communication, collaboration, and continuous learning (Schwab, 2016; OECD, 2021). As digital technologies become deeply integrated into social and economic activities, higher education institutions face growing pressure to cultivate graduates who can adapt to technology-driven environments and evolving workforce requirements (Fisk, 2017; Vuorikari et al., 2022).

Applied universities are particularly affected by these changes because of their strong emphasis on employability and industry-oriented education (Chen et al., 2021). However, many institutions continue to face challenges related to digital transformation, including uneven technological infrastructure, limited pedagogical innovation, and insufficient integration of digital competence development into teaching and learning processes (Wang & He, 2020). Consequently, developing students' digital literacy has become a critical educational objective.

Education 4.0 has emerged as a prominent educational paradigm for responding to these challenges. Emphasizing learner-centered learning, digital

technology integration, competency-based education, and lifelong learning, Education 4.0 aims to align educational practices with the demands of the digital economy (Sani et al., 2020; Oliveira, 2022). Nevertheless, existing studies often conceptualize Education 4.0 as a broad reform agenda rather than examining the specific mechanisms through which it contributes to student outcomes. Moreover, research on digital literacy remains fragmented, with limited understanding of how educational reforms translate into measurable improvements in students' digital competencies (Ilomäki et al., 2016; Pangrazio & Sefton-Green, 2020).

Despite increasing scholarly attention to Education 4.0 and digital literacy, empirical evidence explaining the pathways linking institutional reform, instructional practices, and learner outcomes remains scarce, particularly in applied university contexts (Xie & Yang, 2023). To address this gap, this study investigates how Education 4.0 contributes to digital literacy development and learning satisfaction through instructional innovation. By examining the pathway Education 4.0 Instructional Innovation Digital Literacy Learning Satisfaction, the study provides a mechanism-based explanation of digital education reform and extends existing research beyond traditional direct-effect models.

Objectives

1) To examine the influence of Education 4.0 on students' digital literacy in applied universities.

2) To investigate the mediating role of instructional innovation between Education 4.0 and digital literacy.

3) To analyze the relationship between digital literacy and learning satisfaction within the digital economy context.

Literature Review

The literature review synthesizes key scholarly strands to establish the theoretical and empirical foundation for exploring the mechanisms linking Education 4.0, instructional innovation, digital literacy, and learning satisfaction in applied universities. This review focuses on four interconnected domains: Education 4.0 in higher education, instructional innovation and digital pedagogy, digital literacy development, and learning satisfaction in digital contexts, while identifying critical gaps that the present study addresses.

Education 4.0 has emerged as a pivotal paradigm in response to digital transformation and Industry 4.0, redefining higher education's purposes, structures, and practices (Schwab, 2016; Schwab, 2018). Central to this paradigm are learner-centeredness, competence orientation, digital integration, interdisciplinarity, and lifelong learning, with adaptability, creativity, and employability as core outcomes (OECD, 2021; Sani et al., 2020). Early conceptual works predominantly outline normative visions of Education 4.0, framing it as a necessary response to the digital economy but often treating it as a prescriptive ideal rather than an empirically testable construct (Fisk, 2017; Jain, 2025). Empirical research has since examined Education 4.0 through institutional strategies, documenting the adoption of digital platforms, blended learning models, innovation-oriented curricula, and industry-university collaboration (Oliveira, 2022; Tang & Zhou, 2022). In applied university contexts, Education 4.0 is frequently linked to practice-oriented learning and labor market alignment, with digital technologies positioned as enablers of authentic learning and collaboration (Chen et al., 2021; Xie & Yang, 2023). However, a critical limitation persists: existing research often focuses on policy discourse or technology adoption at the institutional level, with insufficient attention to how Education 4.0 orientations translate into classroom-level pedagogical change (González-Pérez et al., 2025; Sa'diyah et al., 2023). The implicit assumption of direct effects

between Education 4.0 and learner outcomes overlooks the mediating processes required to convert reform rhetoric into tangible learning gains, leaving a “black box” between institutional intent and classroom practice (Wang & Li, 2021; Zhang et al., 2023).

Instructional innovation constitutes a key response to educational change in digital contexts, representing a shift from teacher-centered instruction to active, learner-centered pedagogies such as problem-based learning, project-based learning, and collaborative learning (Collins et al., 1989; Jonassen, 1991). Grounded in constructivist learning theory, these approaches emphasize learner activity, interaction, and knowledge construction, with consistent empirical links to engagement, critical thinking, and perceived learning effectiveness (Bandura, 1997; Piaget, 1950). With the expansion of digital technologies, instructional innovation has increasingly integrated digital pedagogy, encompassing practices like blended learning, flipped classrooms, online collaboration, and digital assessment (Dede, 2005; Garrison, 1997). A consensus in the literature highlights that technology alone does not improve learning outcomes; pedagogical redesign is essential to leverage digital tools for active engagement and meaningful interaction (Ifenthaler & Yau, 2020; Spector, 2014). Learner-centeredness remains a unifying theme, with innovative practices emphasizing autonomy, collaboration, and authentic problem-solving, though outcomes depend primarily on instructional design rather than technology per se (Barab & Duffy, 2000; Wenger, 1998). Emerging research links instructional innovation to competence development, particularly digital, collaborative, and problem-solving skills, but competence development is rarely modeled explicitly as an intervening process (Krumsvik, 2008; Terzis & Economides, 2011). Additionally, instructional innovation is often examined as an independent predictor rather than a mediating mechanism embedded within broader institutional reform, limiting understanding of how it connects Education 4.0 to learner outcomes (Lave & Wenger, 1991; Mezirow, 1991).

Digital literacy has evolved from a focus on technical and informational skills to a multidimensional construct encompassing information evaluation, digital content creation, communication and collaboration, and ethical awareness (Bawden, 2008; Vuorikari et al., 2022). Influential frameworks such as UNESCO's media and information literacy initiatives and the European DigComp framework have shaped this conceptualization, positioning digital literacy as foundational for academic success, employability, and participation in digitally mediated societies (Ferrari, 2013; Redecker, 2017). Empirical research has examined students' digital literacy levels and associated factors such as discipline, socioeconomic background, and technology use, often treating digital literacy as a quasi-stable learner characteristic (Ilomäki et al., 2016; Ng, 2012). However, this approach identifies who possesses digital literacy but provides limited insight into how it is generated within higher education (Eshet-Alkalai, 2004; Pangrazio & Sefton-Green, 2020). An emerging strand conceptualizes digital literacy as an outcome of pedagogical intervention, showing that project-based, inquiry-oriented, and collaborative digital learning activities can enhance higher-order digital competences (Martin & Grudziecki, 2006; Zhang & Chen, 2022). Research also indicates associations between digital literacy and engagement, self-efficacy, and satisfaction in digital learning environments, but digital literacy is commonly modeled as a direct predictor of outcomes rather than an intermediate mechanism (Helsper & Eynon, 2010; Wang & He, 2020). Conceptual variability, cross-sectional designs, and role ambiguity, with digital literacy alternately treated as a prerequisite, outcome, or predictor, weaken theoretical integration and hinder practical application (Bol et al., 2018; Helsper et al., 2015).

Learning satisfaction, a widely used indicator of educational effectiveness, reflects learners' subjective evaluation of their experiences in digitally mediated contexts, encompassing perceived effectiveness, engagement, relevance, and sustainability (Artino, 2012; Ryan & Deci, 2000). Empirical studies identify

instructional clarity, interaction quality, feedback, and system usability as key predictors of satisfaction in online and blended learning, while poor instructional design is linked to confusion, cognitive overload, and dissatisfaction (Garrison & Cleveland-Innes, 2005; Gunawardena et al., 2001). Self-determination theory has emerged as a dominant theoretical framework, emphasizing autonomy, competence, and relatedness as foundations of positive learning experiences (Deci & Ryan, 1985; Ryan et al., 2006). In digital learning contexts, learners' sense of competence, particularly digital competence, plays a critical role in shaping satisfaction (Deci et al., 1991; Vallerand, 1997). Research suggests that learners with higher digital competence experience less anxiety and more positive evaluations of digital learning, but digital competence is often treated as a background variable rather than a generated outcome of instruction (Schunk, 1995; Zimmerman, 2002). A significant gap remains: learning satisfaction is rarely embedded within sequential, mechanism-based models linking institutional reform, pedagogy, and competence development, limiting understanding of how learner competence shapes evaluative judgments of digital learning experiences (Pintrich, 2000; Seligman, 2011).

Synthesizing these strands reveals persistent fragmentation across institutional, pedagogical, and learner levels. Education 4.0 research emphasizes reform orientation without specifying pedagogical mechanisms; instructional innovation research highlights pedagogical effectiveness but lacks institutional anchoring; digital literacy research recognizes competence importance but insufficiently theorizes its generation; and learning satisfaction research captures learner experience without integrating competence development (Dweck, 2006; Duckworth, 2016). Methodologically, descriptive and correlational designs dominate, limiting causal explanation, while role ambiguity surrounds instructional innovation and digital literacy, weakening model coherence (Bandura, 2001; Pajares, 1996). Most notably, sequential, mechanism-based explanatory models integrating reform, pedagogy, competence, and experience

remain scarce (Engeström, 2001; Illeris, 2004). This study addresses these gaps by adopting a mechanism-based, multilevel framework that positions Education 4.0 as a distal institutional orientation, instructional innovation as the pedagogical enactment mechanism, digital literacy as a generated learner competence, and learning satisfaction as a downstream experiential outcome. By empirically testing the pathway Education 4.0 ⟶ instructional innovation ⟶ digital literacy ⟶ learning satisfaction, the study advances existing research from fragmented associations toward an integrated explanation of digital education reform outcomes in applied university contexts.

However, three important gaps remain. First, existing studies rarely examine the sequential mechanisms through which Education 4.0 influences learner outcomes. Second, instructional innovation has seldom been modeled as a mediating mechanism connecting institutional reform and competence development. Third, digital literacy and learning satisfaction are often studied separately rather than as interconnected outcomes within a unified framework. Addressing these gaps constitutes the primary theoretical contribution of the present study.

Methodology

This study adopted a quantitative-dominant sequential explanatory mixed-methods design to investigate the mechanisms linking Education 4.0 (EDU4), Instructional Innovation (II), Digital Literacy (DL), and Learning Satisfaction (LS) in applied universities. The design prioritized hypothesis testing through structural equation modeling (SEM) while using qualitative interviews to contextualize and explain statistical findings, ensuring both methodological rigor and explanatory depth.

The quantitative phase employed a cross-sectional survey design with covariance-based SEM (CBSEM) as the primary analytical technique. CBSEM was

selected for its ability to model multidimensional latent constructs, test mediation pathways, validate measurement models via confirmatory factor analysis (CFA), and control for measurement error in self-reported data. The qualitative phase followed a theory-informed thematic analysis of semistructured interviews, which aimed to illuminate students' lived experiences of the proposed mechanism chain without generating new hypotheses.

The target population consisted of full-time undergraduate students from three applied universities in Guizhou Province, China: Guizhou Qiannan Economic University, Guizhou Qiannan University of Science and Technology, and Guizhou Communications University. A two-stage stratified cluster random sampling strategy was used to ensure representativeness across academic disciplines (STEM, Business, Liberal Arts) and institutional types (public and private). The final valid sample included 857 respondents, with demographic characteristics.

A structured questionnaire was developed to measure the four core constructs, with items derived from established literature and adapted to the applied university context. EDU4 was operationalized as a second-order latent construct with four first-order dimensions: Civic & Interpersonal Competence (CIC), Innovation & Technology Integration (ITI), Collaborative & Inclusive Environment (CIE), and Self-paced & Lifelong Learning (SPL). DL was also modeled as a second-order construct, comprising Digital Information Literacy (DIL), Digital Content Creation (DTT), and Digital Communication & Collaboration (DCC). II and LS were measured as unidimensional latent constructs. All items used a five-point Likert scale (1 = strongly disagree to 5 = strongly agree).

The instrument's psychometric quality was validated through content validity assessment (Item-Objective Congruence scores > 0.80), pilot testing (Cronbach's α > 0.70 for all constructs), and CFA in the main study. Convergent validity was confirmed via composite reliability (CR > 0.70) and average variance extracted (AVE > 0.50), while discriminant validity was supported by the Fornell-Larcker criterion.

Quantitative data were collected via an online survey platform, with rigorous screening to remove incomplete or insincere responses. Qualitative data were gathered from 15 purposively sampled participants (7 students, 6 teachers, 2 administrators) who represented diverse levels of EDU4 exposure, DL development, and LS. Interviews focused on experiences with EDU4-oriented practices, instructional innovation, and digital literacy development.

For data analysis, the quantitative phase followed a two-stage SEM approach: first, validating measurement models via CFA, then testing structural relationships and mediation effects. Bootstrapping (5,000 resamples) was used to evaluate indirect effects. The qualitative phase involved thematic coding aligned with the research framework, with findings integrated to interpret statistical pathways.

Results

The integrated CFA demonstrated good-to-excellent fit (χ^2 = 1112.914, df = 391, χ^2/df = 2.846; CFI = 0.970; RMSEA = 0.046). All constructs exhibited strong psychometric properties, with standardized factor loadings ranging from 0.715 to 0.966, CR values between 0.847 and 0.940, and AVE values from 0.649 to 0.781. Second-order CFA confirmed EDU4 and DL as hierarchical constructs, with high standardized loadings for their first-order dimensions.

The structural model exhibited excellent fit (χ^2 = 1112.914, df = 391, χ^2/df = 2.846; GFI = 0.916; RMSEA = 0.046). All hypothesized direct effects were positive and statistically significant ($p < 0.001$), as shown in Table 3. EDU4 strongly predicted II (β = 0.841), while both EDU4 (β = 0.394) and II (β = 0.587) significantly influenced DL. DL, in turn, had a strong positive effect on LS (β = 0.841).

The model explained substantial variance in all endogenous constructs: II (R^2 = 0.708), DL (R^2 = 0.888), and LS (R^2 = 0.707). Mediation analysis via bootstrapping confirmed significant indirect effects (Table 4). II partially mediated

the relationship between EDU4 and DL (indirect effect = 0.411, 95% CI [0.353, 0.471]). The serial indirect pathway EDU4 ⟶ II ⟶ DL ⟶ LS was also significant (indirect effect = 0.334, 95% CI [0.282, 0.391]), supporting the full mechanism chain.

Qualitative interviews reinforced the quantitative results, highlighting that instructional innovation acts as a critical "activation layer" translating EDU4 into DL development. Students emphasized that meaningful DL growth occurred through structured tasks such as project-based learning, digital content creation, and online collaboration, rather than mere technology exposure. Key themes included the importance of pedagogical design, task-embedded digital practice, and the link between DL competence and reduced learning frustration, which directly enhanced LS. Interviews also explained the partial mediation effect, identifying direct EDU4-to-DL pathways such as institutional digital resources and peer learning communities.

This study provides robust empirical evidence for the mechanism-based model EDU4 ⟶ II ⟶ DL ⟶ LS in applied university contexts. The findings confirm that Education 4.0 functions as a systemic reform orientation that fosters instructional innovation, which in turn drives digital literacy development. Digital literacy not only prepares students for the digital economy but also enhances their learning satisfaction by reducing task friction and increasing perceived competence.

Theoretical contributions include operationalizing EDU4 and DL as measurable hierarchical constructs, validating instructional innovation as a core mediating mechanism, and integrating competence development with learner-centered outcomes. Practically, the results offer actionable guidance for applied universities to prioritize pedagogical redesign over technology adoption, embed digital literacy across curricula, and align assessment with competence development. Limitations include the cross-sectional design, reliance on self-

reported data, and contextual specificity to Chinese applied universities. Future research could adopt longitudinal or experimental designs, expand the model to include moderators such as student self-efficacy, and explore cross-cultural generalizability. Overall, the study advances understanding of how digital transformation in higher education can be effectively translated into meaningful student outcomes, emphasizing that the value of Education 4.0 lies in its pedagogical enactment rather than technological infrastructure.

Common Method Bias Assessment

Procedural remedies were implemented during questionnaire design, including anonymous participation, voluntary responses, and clear instructions emphasizing that there were no right or wrong answers. Statistically, Harman's single-factor test was conducted. The first unrotated factor accounted for less than 40% of the total variance, indicating that common method bias was not a serious concern in the present study.

Discussion

The present study provides strong empirical support for the proposed mechanism-based framework linking Education 4.0 (EDU4), Instructional Innovation (II), Digital Literacy (DL), and Learning Satisfaction (LS). The measurement and structural models demonstrated excellent fit indices, indicating that the conceptual model adequately represents the relationships among the constructs. The CFA results confirmed the reliability and validity of all latent variables, with factor loadings, composite reliability (CR), and average variance extracted (AVE) values exceeding recommended thresholds, thereby supporting the robustness of the measurement framework (Hair et al., 2022; Kline, 2023). Furthermore, the second-order CFA validated EDU4 and DL as hierarchical constructs, confirming that these multidimensional concepts can be represented through their respective first-order dimensions.

The findings reveal that Education 4.0 exerts a strong positive influence on Instructional Innovation ($\beta = 0.841$, $p < 0.001$). This result aligns with the theoretical foundations of Education 4.0, which emphasize learner-centered, technology-enabled, and competency-based educational practices designed to transform teaching and learning processes (Fisk, 2017; Miranda et al., 2021). The high standardized coefficient suggests that institutional efforts to implement Education 4.0 principles directly stimulate pedagogical innovation. Specifically, dimensions such as curriculum innovation and integration, intelligent technology integration, creative learning environments, and student-personalized learning collectively create conditions that encourage instructors to adopt innovative teaching strategies. This finding is consistent with previous studies indicating that digital transformation initiatives are most effective when accompanied by pedagogical reform rather than merely technological investment (Bond et al., 2018; Puncreobutr, 2016).

The study further demonstrates that Instructional Innovation significantly predicts Digital Literacy ($\beta = 0.587$, $p < 0.001$). This result supports constructivist and experiential learning perspectives, which argue that digital competencies are developed through authentic learning activities rather than passive exposure to technology (Kolb, 2015; Redecker, 2017). Qualitative evidence strengthens this interpretation, as students consistently reported that project-based learning, digital content creation, collaborative online tasks, and technology-supported problem-solving activities contributed substantially to their digital literacy development. These findings suggest that instructional innovation functions as a critical mechanism through which Education 4.0 initiatives are translated into practical digital competence. Similar conclusions have been reported in studies emphasizing that digital literacy emerges from pedagogically structured engagement with technology rather than technology access alone (Ng, 2012; van Laar et al., 2017).

The direct positive effect of Education 4.0 on Digital Literacy ($\beta = 0.394$, $p < 0.001$) indicates that institutional digital ecosystems also contribute independently to students' competence development. This finding suggests that digital literacy acquisition is influenced not only by classroom pedagogy but also by broader educational environments, including digital infrastructure, institutional resources, and technology-rich learning communities. The qualitative findings support this interpretation by highlighting the role of campus digital resources, learning management systems, and peer-supported digital learning networks. Consequently, the results reinforce the argument that digital literacy development requires both pedagogical innovation and institutional support structures (European Commission, 2022; UNESCO, 2023).

One of the most significant findings is the strong relationship between Digital Literacy and Learning Satisfaction ($\beta = 0.841$, $p < 0.001$). This result suggests that students who possess higher levels of digital competence experience greater satisfaction with their learning experiences. The finding aligns with self-determination theory and competence-based learning perspectives, which posit that perceived competence enhances motivation, engagement, and satisfaction (Ryan & Deci, 2020). Interview participants explained that digital literacy reduced learning frustration, increased confidence in completing academic tasks, and enabled more effective participation in digital learning environments. These findings corroborate prior research indicating that digital competence is a critical determinant of successful learning outcomes in technology-enhanced educational settings (Martin, 2018; Zhao et al., 2021).

The mediation analysis provides particularly important insights into the underlying mechanisms connecting Education 4.0 with learning outcomes. Instructional Innovation partially mediated the relationship between Education 4.0 and Digital Literacy, suggesting that pedagogical innovation serves as a major pathway through which institutional transformation influences student

competencies. However, the existence of a significant direct effect indicates that Education 4.0 also affects digital literacy through alternative mechanisms beyond instructional innovation. This finding supports systems-based perspectives of educational transformation, which emphasize the combined influence of institutional, technological, and pedagogical factors (Fullan & Langworthy, 2014).

Moreover, the significant serial mediation pathway EDU4 ⟶ II ⟶ DL ⟶ LS confirms the theoretical sequence proposed in the study. The results indicate that Education 4.0 enhances instructional innovation, which subsequently develops students' digital literacy, ultimately leading to higher learning satisfaction. Interestingly, the indirect pathway EDU4 ⟶ DL ⟶ LS without instructional innovation was not significant, emphasizing that technological transformation alone is insufficient to improve learning satisfaction. Instead, educational technologies must be embedded within innovative pedagogical practices to generate meaningful learning outcomes. This finding supports arguments that the effectiveness of digital transformation depends more on pedagogical implementation than on technological infrastructure itself (Selwyn, 2016; OECD, 2021).

The high explanatory power of the model further strengthens the study's conclusions. Education 4.0 explained 70.8% of the variance in Instructional Innovation, while Education 4.0 and Instructional Innovation together explained 88.8% of the variance in Digital Literacy. Additionally, Digital Literacy accounted for 70.7% of the variance in Learning Satisfaction. These values indicate substantial predictive capacity and suggest that the proposed model captures key determinants of student outcomes within contemporary higher education environments.

The qualitative findings provide valuable contextual support for the quantitative results. Participants consistently emphasized that meaningful digital literacy development occurred through active engagement with technology-

integrated learning tasks rather than through simple technology availability. This observation reinforces the argument that instructional innovation serves as an "activation layer" that transforms institutional Education 4.0 initiatives into student-level competencies. Furthermore, students associated digital competence with reduced academic stress and greater confidence, offering an explanatory mechanism for the strong relationship between Digital Literacy and Learning Satisfaction.

From a theoretical perspective, this study contributes to the Education 4.0 literature by operationalizing Education 4.0 and Digital Literacy as hierarchical second-order constructs and empirically validating their relationships within an integrated structural model. The findings extend existing research by identifying Instructional Innovation as a central mediating mechanism that connects institutional transformation efforts with student learning outcomes. In doing so, the study bridges the gap between macro-level educational reform and micro-level learner experiences.

Practically, the findings suggest that applied universities should prioritize pedagogical redesign alongside technological investment. Universities seeking to enhance students' digital competencies and learning satisfaction should focus on implementing project-based learning, collaborative digital activities, authentic assessment practices, and technology-integrated instructional strategies. Simply providing digital infrastructure may be insufficient unless accompanied by systematic efforts to transform teaching and learning processes.

Despite its contributions, the study has several limitations. The cross-sectional design restricts causal inference, and the reliance on self-reported measures may introduce response bias despite the absence of significant common method bias indicated by Harman's single-factor test. Additionally, the focus on Chinese applied universities may limit the generalizability of the findings to other educational contexts. Future research should employ longitudinal or

experimental designs, investigate potential moderating variables such as self-efficacy, learning motivation, or institutional support, and examine the model across different cultural and educational settings.

Recommendation

Based on the findings of this study, several recommendations are proposed. First, applied universities should move beyond technology acquisition and place greater emphasis on instructional innovation, as the results indicate that innovative teaching practices are the primary mechanism through which Education 4.0 enhances students' digital literacy.

Second, educators should incorporate more project-based learning, digital collaboration activities, and authentic problem-solving tasks into their courses. These learner-centered approaches can provide students with meaningful opportunities to develop digital competencies in real educational contexts.

Third, curriculum designers should systematically integrate digital literacy outcomes across academic programs rather than treating digital competence as a standalone skill. Particular attention should be given to digital information literacy, digital content creation, and digital communication and collaboration.

Finally, future research should employ longitudinal designs, include objective measures of digital literacy, and examine diverse institutional contexts to strengthen the generalizability and causal interpretation of the proposed model.

References

Artino, A. R., Jr. (2012). Motivational beliefs and metacognitive self-regulation in online learning environments: A systematic review. *Review of Educational Research,* 82(4), 423–468. https://doi.org/10.3102/0034654312453137

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.

_____. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 1–26. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.1

Barab, S. A., & Duffy, T. M. (2000). From practice fields to communities of practice. In D. H. Jonassen & S. M. Land (Eds.), *Theoretical foundations of learning environments* (pp. 25–55). Lawrence Erlbaum Associates.

Bawden, D. (2008). Origins and concepts of digital literacy. *Journal of Documentation*, 64(4), 479–501. https://doi.org/10.1108/00220410810888807

Bol, T., de Vries, B., & Volman, M. (2018). Digital inequality in higher education: Differences in students' digital skills and online learning activities. *Computers & Education,* 123, 13–24. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2018.03.004

Bond, M., Marín, V. I., Dolch, C., Bedenlier, S., & Zawacki-Richter, O. (2018). Digital transformation in German higher education: Student and teacher perceptions and usage of digital media. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 15(1), 48.

Chen, X., Wang, Y., & Li, J. (2021). Digital Pedagogy in Applied Universities. *Journal of Higher Education Research*, 52(3), 67–82. https://doi.org/10.1177/10738004211008976

Collins, A., Brown, J. S., & Newman, S. E. (1989). Cognitive apprenticeship: Teaching the crafts of reading, writing, and mathematics. In L. B. Resnick (Ed.), *Knowing, learning, and instruction: Essays in honor of Robert Glaser* (pp. 453–494). Lawrence Erlbaum Associates.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Plenum Press.

Deci, E. L., Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., & Ryan, R. M. (1991). Motivation and education: The self-determination perspective. *Educational Psychologist,* 26(3–4), 325–346. https://doi.org/10.1207/s15326985ep2603&4_05

Dede, C. (2005). Planning for neomillennial learning styles: Implications for investments in technology and faculty. *Educational Technology*, 45(6), 15–22.

Duckworth, A. L. (2016). *Grit: The power of passion and perseverance*. Scribner.

Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Ballantine Books.

Engeström, Y. (2001). Expansive learning at work: Toward an activity theoretical reconceptualization. *Journal of Education and Work*, 14(1), 133–156. https://doi.org/10.1080/13639080120039771

Eshet-Alkalai, Y. (2004). Digital Literacy: A conceptual framework for survival skills in the digital era. *Journal of Educational Technology & Society*, 7(1), 94–103.

European Commission. (2022). *The Digital Competence Framework for Citizens (DigComp 2.2)*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Ferrari, A. (2013). *DIGCOMP: A Framework for Developing Digital Competence in Europe*. Joint Research Centre. https://doi.org/10.2791/983425

Fisk, P. (2017). *Education 4.0: The Future of Learning Will Be Dramatically Different*. Harvard Business Review Press.

Fullan, M., & Langworthy, M. (2014). *A Rich Seam: How New Pedagogies Find Deep Learning*. London: Pearson.

Garrison, D. R. (1997). Self-directed learning: Toward a comprehensive model. *Adult Education Quarterly*, 48(1), 18–33. https://doi.org/10.1177/074171369704800103

Garrison, D. R., & Cleveland-Innes, M. (2005). Facilitating cognitive presence in online learning: Interaction is not enough. *American Journal of Distance Education*, 19(3), 133–148. https://doi.org/10.1207/s15389286ajde1903_3

González-Pérez, L. I., López-Belmonte, J., & Fuentes-Cabrera, A. (2025). Measuring Digital Transformation in Education 4.0 with DTSmarty. *Journal of Educational Technology & Society*, 28(1), 123–136. https://doi.org/10.14789/ejts.2025.28.1.123

Gunawardena, C. N., Lowe, C. A., & Anderson, T. (2001). *Social presence in online learning. In T. Anderson (Ed.), The theory and practice of online learning (pp. 99–116)*. Athabasca University Press.

Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2022). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)*. (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Helsper, E. J., & Eynon, R. (2010). Digital Natives: Where is the Evidence? *British Educational Research Journal*, 36(3), 503–520. https://doi.org/10.1080/01411926.2010.485616

Helsper, E. J., Reeves, T., & Voogt, J. (2015). Marginalised Digital Access and Skills. *Journal of Computer Assisted Learning*, 31(1), 3–19. https://doi.org/10.1111/jcal.12049

Ifenthaler, D., & Yau, J. Y. K. (2020). Utilising learning analytics to support study success in higher education: A systematic review. *Journal of Computer Assisted Learning*, 36(1), 4–18. https://doi.org/10.1111/jcal.12411

Illeris, K. (2004). *Transformative learning in education*. Jessica Kingsley Publishers.

Ilomäki, L., Kantosalo, A., Lakkala, M., & Paavola, S. (2016). What is Digital Competence? *Journal of Computer Assisted Learning*, 32(4), 352–368. https://doi.org/10.1111/jcal.12144

Jain, A. (2025). *Navigating the Shift to Education 4.0 in the Digital Era*. Sage Publications.

Jonassen, D. H. (1991). Objectivism vs. constructivism: Do we need a new philosophical paradigm? *Educational Technology Research & Development*, 39(3), 5–14. https://doi.org/10.1007/BF02299613

Kline, R. B. (2023). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. (5th ed.). New York: Guilford Press.

Kolb, D. A. (2015). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development* (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

Krumsvik, R. J. (2008). Digital Competence in Teacher Education. *Journal of Technology and Teacher Education*, 16(2), 285–306.

Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press.

Martin, A. (2018). Digital literacy and the "digital society." In C. Lankshear & M. Knobel (Eds.), *Digital Literacies: Concepts, Policies and Practices* (pp. 151–176). Peter Lang.

Martin, A., & Grudziecki, J. (2006). DigEuLit: Concepts and Tools for Digital Literacy Development. *Journal of Educational Technology & Society*, 9(1), 13–26.

Mezirow, J. (1991). *Transformative dimensions of adult learning*. Jossey-Bass.

Miranda, J., Navarrete, C., Noguez, J., Molina-Espinosa, J. M., Ramírez-Montoya, M. S., Navarro-Tuch, S. A., Bustamante-Bello, M. R., Rosas-Fernández, J. B., & Molina, A. (2021). The core components of Education 4.0 in higher education: Three case studies in engineering education. *Computers & Electrical Engineering*, 93, 107278.

Ng, W. (2012). Can We Teach Digital Natives Digital Literacy? *Computers & Education*, 59(3), 1065–1078. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2012.04.001

Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy? *Computers & Education*, 59(3), 1065–1078.

OECD. (2021). *Digital Education Outlook 2021: Pushing the Frontiers with Artificial Intelligence, Blockchain and Robots*. Paris: OECD Publishing.

OECD. (2021). *The Future of Education and Skills: Education 2030*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/9789264310103-en

Oliveira, K. K. S. (2022). Digital Transformation towards Education 4.0. *Journal of Educational Technology Development & Exchange*, 15(2), 45–62. https://doi.org/10.1177/10957984221089765

Pajares, F. (1996). Self-efficacy Beliefs in Academic Settings. *Review of Educational Research*, 66(4), 543–578. https://doi.org/10.3102/00346543066004543

Pangrazio, L., & Sefton-Green, J. (2020). The Social Utility of Critical Digital Literacy. *Discourse Processes*, 57(3–4), 183–198. https://doi.org/10.1080/0163853X.2020.1745668

Piaget, J. (1950). *The psychology of intelligence*. Routledge.

Pintrich, P. R. (2000). The Role of Goals and Self-Regulated Learning in Student Motivation. *Applied Psychology*, 49(3), 429–441. https://doi.org/10.1111/1464-0597.00098

Puncreobutr, V. (2016). Education 4.0: New challenge of learning. *St. Theresa Journal of Humanities and Social Sciences*, 2(2), 92–97.

Redecker, C. (2017). *DigCompEdu: European Framework for Digital Competence of Educators*. Joint Research Centre. https://doi.org/10.2791/820432

Redecker, C. (2017). *European Framework for the Digital Competence of Educators (DigCompEdu)*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). *Intrinsic and Extrinsic Motivation from a Self-Determination Theory Perspective: Definitions, Theory, Practices, and Future Directions*. Contemporary Educational Psychology, 61, 101860.

Ryan, R. M., Deci, E. L., Grolnick, W. S., & La Guardia, J. G. (2006). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. In J. Heckhausen & H. Heckhausen (Eds.), *Motivation and action* (pp. 438–488). Cambridge University Press.

Sa'diyah, H., Abdullah, N., & Yunus, M. (2023). Implementing Education 4.0 in Indonesian Higher Education: Challenges and Opportunities. *Journal of Asian Education*, 8(2), 45–58. https://doi.org/10.37231/jae.2023.8.2.345

Sani, M. K. J. A., Yunus, M., & Abdullah, N. (2020). Education 4.0 Readiness among Lecturers in Malaysian Public Universities. *Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 5(1), 78–95. https://doi.org/10.37074/jtlhe.2020.5.1.78

Schunk, D. H. (1995). Self-Efficacy and Education and Instruction. In J. E. Maddux (Ed.), *Self-efficacy, adaptation, and adjustment: Theory, research, and application* (pp. 281–303). Plenum Press.

Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution*. Crown Publishing Group.

Schwab, K. (2018). *Shaping the future of the Fourth Industrial Revolution*. Crown Publishing Group.

Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press.

Selwyn, N. (2016). *Education and Technology: Key Issues and Debates* (2nd ed.). London: Bloomsbury.

Spector, J. M. (2014). Conceptualizing K-12 Blended Learning Environments. *Journal of Educational Technology & Society*, 17(3), 30–41.

Tang, C., & Zhou, J. (2022). Fragmented Implementation of Education 4.0 in China. *Compare: A Journal of Comparative and International Education,* 52(4), 567–585. https://doi.org/10.1080/03057925.2020.1826468

Terzis, V., & Economides, A. A. (2011). Acceptance and Use of Computer-Based Assessment: An Extended Technology Acceptance Model. *Journal of Educational Technology & Society*, 14(3), 203–215.

UNESCO. (2023). *Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education*. Paris: UNESCO.

Vallerand, R. J. (1997). Toward a Hierarchical Model of Intrinsic and Extrinsic Motivation. *Advances in Experimental Social Psychology*, 29, 271–360. https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60328-6

van Laar, E., van Deursen, A. J. A. M., van Dijk, J. A. G. M., & de Haan, J. (2017). The relation between 21st-century skills and digital skills: A systematic literature review. *Computers in Human Behavior*, 72, 577–588.

Vuorikari, R., Punie, Y., & Carretero, S. (2022). *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens*. Joint Research Centre. https://doi.org/10.2791/983425

Wang, Y., & He, Z. (2020). Motivation and Self-Regulated Learning in Digital Literacy Development. *British Journal of Educational Technology*, 51(3), 987–1005. https://doi.org/10.1111/bjet.12903

Wang, Y., & Li, J. (2021). Challenges in Digital Transformation in Chinese Applied Universities. *Higher Education Policy*, 34(2), 345–363. https://doi.org/10.1057/s41307-020-00225-9

Wenger, E. (1998). *Communities of practice: Learning, meaning, and identity*. Cambridge University Press.

Xie, Z., & Yang, L. (2023). Internship-Linked Digital Platforms and Learning Outcomes. *Journal of Vocational Education & Training*, 75(1), 89–106. https://doi.org/10.1080/13636820.2022.2112345

Zhang, L., & Chen, K. (2022). Digital Literacy as a Foundation for Participation in the Digital Economy. *Journal of Digital Economy*, 8(4), 78–92. https://doi.org/10.1016/j.jde.2022.03.004

Zhang, Y., Li, H., & Wang, X. (2023). Digital Readiness of Applied Universities in Western China. *Journal of Educational Administration*, 61(2), 234–251. https://doi.org/10.1108/JEA-06-2022-0123

Zhao, Y., Llorente, A. M. P., & Gómez, M. C. S. (2021). Digital competence in higher education research: A systematic literature review. *Computers & Education*, 168, 104212.

Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a Self-Regulated Learner: An Overview. *Theory into Practice*, 41(2), 64–70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2

การพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์*

DEVELOPMENT OF A THAI DIGITAL IDENTITY (THAID)-BASED NEW PATIENT REGISTRATION SYSTEM AT SONGKLANAGARIND HOSPITAL

วันเพ็ญ รัตนวรรธนะ[1] และ ธวัชชัย จันทร์ทิพย์[2]

Wanpen Rattanawatthana[1] and Thawatchai Janthip[2]

[1]งานเวชระเบียน โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ คณะแพทยศาสตร์

[1]Medical Record Section Songklanagarind Hospital Faculty of Medicine,

Prince of Songkla University, Thailand

[2]ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

[2]Division of Information Technology Faculty of Medicine, Prince of Songkla University, Thailand

Corresponding Author's Email: jthawatc@medicine.psu.ac.th

วันที่รับบทความ : 27 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 17 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 19 กรกฎาคม 2569

Received 27 June 2026; Revised 17 July 2026; Accepted 19 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ 2) ประเมินประสิทธิภาพของระบบ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อระบบ การพัฒนาระบบดำเนินการตามวงจรการพัฒนาระบบ (Software Development Life Cycle: SDLC) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการ การออกแบบระบบ การพัฒนาระบบ การทดสอบระบบ การทดลองใช้และปรับปรุง และการนำระบบไปใช้งานจริง ระบบที่พัฒนาขึ้นเป็นเว็บแอปพลิเคชัน รองรับการเข้าใช้งาน

Citation:

* วันเพ็ญ รัตนวรรธนะ และ ธวัชชัย จันทร์ทิพย์. (2569). การพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 979-1005.

Wanpen Rattanawatthana and Thawatchai Janthip. (2026). Development Of A Thai Digital Identity (Thaid)-Based New Patient Registration System At Songklanagarind Hospital.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 979-1005.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผ่านการสแกน QR Code และใช้เทคโนโลยีการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล ThaiD เพื่อยืนยันตัวตนและเชื่อมโยงข้อมูลพื้นฐานของผู้ป่วยเข้าสู่ระบบเวชระเบียนของโรงพยาบาลผ่าน Application Programming Interface (API) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้รับบริการที่ใช้ระบบและยินยอมเข้าร่วมการวิจัยจำนวน 67 ราย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่าน ThaiD และแบบสอบถามประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจของผู้ใช้งานจำนวน 14 ข้อ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.80 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้งานมีความคิดเห็นต่อระบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = 0.38) รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจโดยรวมของระบบ ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39) ด้านคุณภาพของข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.39) ด้านการออกแบบและความง่ายในการใช้งาน ($\bar{x}$ = 4.80, S.D. = 0.43) ด้านการให้บริการและการสนับสนุน ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.45) และด้านประสิทธิภาพของระบบ ($\bar{x}$ = 4.76, S.D. = 0.45) ตามลำดับ ผลการประเมินสะท้อนว่าผู้ใช้งานเห็นว่าระบบช่วยลดขั้นตอนและระยะเวลาในการลงทะเบียนและทำบัตรผู้ป่วยใหม่ เพิ่มความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการ ทั้งนี้ ระบบมีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้สนับสนุนงานเวชระเบียน และสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพดิจิทัลของหน่วยบริการสุขภาพอื่นต่อไป

คำสำคัญ: ระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่, การพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล, ThaiD, ระบบสารสนเทศโรงพยาบาล, บริการสุขภาพดิจิทัล

Abstract

This research and development study aimed to: (1) develop a Thai Digital Identity (ThaiD)-based new patient registration system for Songklanagarind Hospital, (2) evaluate the performance of the developed system, and (3) investigate user satisfaction with the system. The system was developed following the Software Development Life Cycle (SDLC), comprising six phases: requirements analysis, system design, system development, system testing, pilot

implementation and refinement, and full deployment. The developed web application allows patients to access the registration service by scanning a QR Code and uses the Thai Digital Identity (ThaiD) platform for identity verification and the integration of patient demographic information into the hospital medical record system through an Application Programming Interface (API).

The sample consisted of 67 patients who used the system and voluntarily participated in the study. Purposive sampling was employed. The research instruments included the ThaiD-based new patient registration system and a 14-item questionnaire assessing system performance and user satisfaction. The questionnaire was evaluated for content validity by three experts and had a reliability coefficient greater than 0.80. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation.

The results indicated that the overall evaluation of the system was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.42). Among the six evaluation dimensions, system usefulness received the highest mean score ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = 0.38), followed by overall user satisfaction ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39), information quality ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.39), usability and interface design ($\bar{x}$ = 4.80, S.D. = 0.43), service and support quality ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.45), and system performance ($\bar{x}$ = 4.76, S.D. = 0.45), respectively. The findings reflect users' perceptions that the system reduced the steps and time required for new patient registration, improved the accuracy and completeness of patient information, and facilitated access to medical record services. The system is therefore suitable for supporting medical record services and may serve as a model for future digital health service development in other healthcare organizations.

Keywords: New Patient Registration System, Digital Identity, ThaiD, Hospital Information System, Digital Health Services

บทนำ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในบริการสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันองค์การอนามัยโลกได้กำหนดยุทธศาสตร์สุขภาพดิจิทัลระดับโลก เพื่อส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพิ่มคุณภาพ ประสิทธิภาพ และการเข้าถึงบริการสุขภาพ (World Health Organization [WHO], 2021)

งานเวชระเบียนเป็นหน่วยงานสำคัญของโรงพยาบาลที่รับผิดชอบการลงทะเบียนผู้ป่วย การจัดเก็บข้อมูลประวัติผู้ป่วย และการสนับสนุนกระบวนการให้บริการทางการแพทย์ โดยเฉพาะการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้ารับบริการ หากกระบวนการดังกล่าวมีความล่าช้าหรือเกิดข้อผิดพลาดในการบันทึกข้อมูล ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการ ความถูกต้องของข้อมูลเวชระเบียน และความพึงพอใจของผู้รับบริการ

โรงพยาบาลสงขลานครินทร์เป็นโรงพยาบาลระดับตติยภูมิที่ให้บริการผู้ป่วยจากพื้นที่ภาคใต้และจังหวัดใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก ทำให้ในแต่ละวันมีผู้มารับบริการทำบัตรผู้ป่วยใหม่เป็นจำนวนมาก กระบวนการเดิมจำเป็นต้องอาศัยการตรวจสอบเอกสาร การกรอกข้อมูลด้วยตนเอง และการบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบโดยเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนของขั้นตอน เพิ่มภาระงานของเจ้าหน้าที่ และอาจเกิดข้อผิดพลาดจากการบันทึกข้อมูลด้วยมือ อีกทั้งยังทำให้ผู้รับบริการต้องใช้ระยะเวลารอคอยในการดำเนินการนานขึ้น โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีผู้รับบริการจำนวนมาก

ปัจจุบัน แอปพลิเคชัน Thai Digital Identity (ThaiD) ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นโดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นระบบพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลที่ช่วยให้ประชาชนสามารถยืนยันตัวตนผ่านสมาร์ทโฟน และใช้เข้าถึงบริการภาครัฐในรูปแบบดิจิทัลได้ (กรมการปกครอง, 2567)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) สำหรับงานเวชระเบียน โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันที่รองรับการเข้าใช้งานผ่านการสแกน QR Code และเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบ ThaiD ผ่าน Application Programming Interface (API) เพื่อยืนยันตัวตนและนำเข้าข้อมูลผู้ป่วยเข้าสู่ระบบเวชระเบียนโดยอัตโนมัติ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบดังกล่าว ประเมินประสิทธิภาพของระบบ และศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งาน โดยใช้กรอบแนวคิดความสำเร็จของระบบสารสนเทศของ DeLone และ McLean (2003) เป็นแนวทางในการประเมินผล ทั้งนี้

ผลการวิจัยคาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบบริการเวชระเบียน เพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ และเป็นแนวทางสำหรับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัลในหน่วยบริการสุขภาพอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์

2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) ที่พัฒนาขึ้น

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD)

การทบทวนวรรณกรรม

กุลฉัตร ยงยืนนาน และคณะ (2565) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศในการบันทึกเวชระเบียนผู้ป่วยนอกของแพทย์ กรณีศึกษาโรงพยาบาลราษฎร์บูรณะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้ใช้งาน เพื่อนำไปพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการบันทึกเวชระเบียนผู้ป่วยนอก และศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ระบบได้รับการพัฒนาตามวงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) โดยใช้ภาษา PHP และฐานข้อมูล MySQL พร้อมเชื่อมต่อกับระบบสารสนเทศหลักของโรงพยาบาล กลุ่มตัวอย่างในการประเมินความพึงพอใจจำนวน 95 คน ผลการศึกษาพบว่าผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และระบบช่วยเพิ่มความสะดวก ความรวดเร็ว และความถูกต้องในการบันทึก แก้ไข ค้นหา และแสดงผลข้อมูลเวชระเบียน

วิทยา พลาอาด (2567) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการจองคิวตรวจล่วงหน้าของผู้รับบริการผ่านแอปพลิเคชันหมอพร้อมในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบจองคิวตรวจล่วงหน้า ทดลองใช้ระบบ และประเมินผลด้านระยะเวลารอคอยและความพึงพอใจของผู้รับบริการ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยบุคลากรด้านสุขภาพและสารสนเทศจำนวน 6 คน และผู้รับบริการจำนวน 80 คน ผลการศึกษาพบว่าภายหลังการนำระบบไปใช้งาน ผู้รับบริการ

สามารถเข้ารับบริการได้ตามเวลาที่กำหนด ระยะเวลารอคอยลดลงจากเฉลี่ย 60 นาที 30 วินาที เหลือ 20 นาที 10 วินาที และผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อระบบอยู่ในระดับมาก

อัจฉรา กิจเดช และกิตติศักดิ์ แก้วบุตรดี (2561) ได้ศึกษาเรื่อง QR Code ในประเทศไทยและการประยุกต์ใช้ภายในโรงพยาบาลในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยอธิบายถึงการนำเทคโนโลยี QR Code มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการให้บริการของโรงพยาบาล เช่น การชำระเงินค่ารักษาพยาบาล การจัดการข้อมูลยา และการจ่ายยาสำหรับผู้ป่วย ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า QR Code สามารถช่วยเพิ่มความสะดวก ลดข้อผิดพลาดในการดำเนินงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงข้อมูลผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการนำ QR Code มาใช้เป็นช่องทางเข้าสู่ระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD)

Ayaz และคณะ (2021) ได้ทบทวนการประยุกต์ใช้มาตรฐาน Fast Healthcare Interoperability Resources (FHIR) ในระบบสารสนเทศสุขภาพ และพบว่า FHIR สนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่าน API ช่วยให้ระบบสารสนเทศสามารถเชื่อมโยงและทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การนำมาตรฐานดังกล่าวไปใช้ยังต้องคำนึงถึงความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความปลอดภัย และการบูรณาการกับระบบเดิม นอกจากนี้ Health Level Seven International (HL7, 2023) ได้กำหนด FHIR Release 5 เพื่อเป็นมาตรฐานสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลสุขภาพระหว่างระบบสารสนเทศ

Ludwick และ Doucette (2009) ได้ศึกษาบทเรียนจากการนำระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในบริการปฐมภูมิ และพบว่าการนำระบบสารสนเทศสุขภาพไปใช้ให้ประสบความสำเร็จต้องคำนึงถึงความพร้อมขององค์กร การสนับสนุนผู้ใช้งาน การปรับกระบวนการทำงาน และการออกแบบระบบให้เหมาะสมกับบริบทการปฏิบัติงาน

กรอบแนวคิดและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

DeLone และ McLean (2003) ได้เสนอแบบจำลองความสำเร็จของระบบสารสนเทศ (DeLone and McLean Information Systems Success Model) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ คุณภาพของระบบ (System Quality) คุณภาพของข้อมูล (Information Quality) คุณภาพการให้บริการ (Service Quality) การใช้งานระบบ (Use) ความพึงพอใจของผู้ใช้งาน (User Satisfaction) และประโยชน์สุทธิที่ได้รับจากระบบ (Net Benefits) องค์ประกอบดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันและสามารถใช้เป็นกรอบในการประเมินความสำเร็จของระบบสารสนเทศ ผู้วิจัยจึงนำแบบจำลองนี้มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ

เครื่องมือประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD)

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization [WHO], 2021) ได้เผยแพร่ Global Strategy on Digital Health 2020–2025 เพื่อเป็นกรอบสนับสนุนประเทศสมาชิกในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เสริมสร้างระบบสุขภาพ เพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของบริการ ตลอดจนส่งเสริมการเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างเท่าเทียม แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล ThaiD เพื่อสนับสนุนกระบวนการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ในการศึกษาครั้งนี้

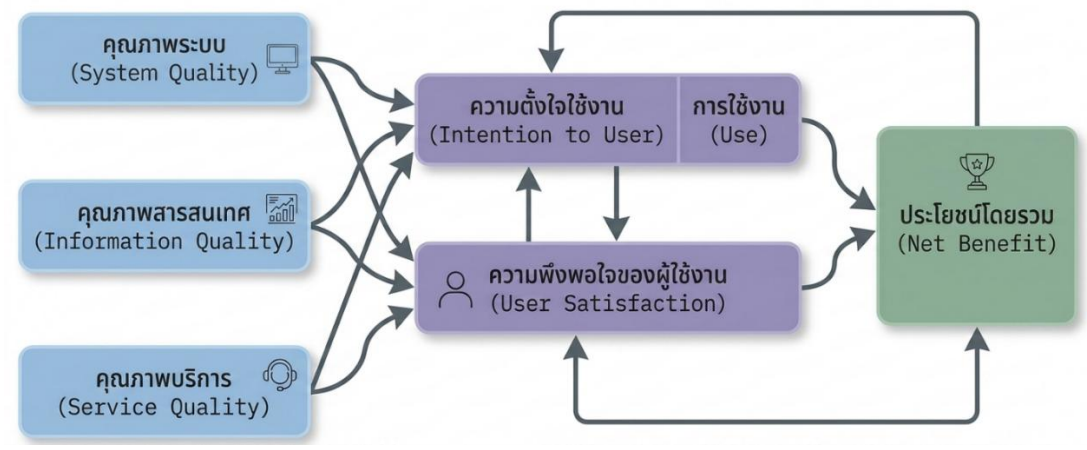
จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาในประเทศไทยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ ระบบจองคิวออนไลน์ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี QR Code เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการของโรงพยาบาล ขณะที่งานวิจัยต่างประเทศให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ Digital Identity, Digital Health, การเชื่อมโยงข้อมูลผ่าน FHIR/API และการยอมรับการใช้งานระบบสารสนเทศทางการแพทย์ อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาการประยุกต์ใช้ ระบบพิสูจน์ตัวตนดิจิทัลของภาครัฐ (ThaiD) ร่วมกับกระบวนการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ของโรงพยาบาลในบริบทของประเทศไทยค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะการศึกษาที่เชื่อมโยงข้อมูลกับระบบสารสนเทศของโรงพยาบาลผ่าน Application Programming Interface (API) และประเมินประสิทธิภาพของระบบรวมถึงความพึงพอใจของผู้ใช้งานภายหลังการนำระบบไปใช้งานจริง

ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) สำหรับงานเวชระเบียน โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ โดยเชื่อมโยงข้อมูลผ่าน API และประเมินประสิทธิภาพของระบบตามกรอบแนวคิดของ DeLone และ McLean (2003) เพื่อเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ด้านการประยุกต์ใช้ Digital Identity ในระบบบริการสุขภาพของประเทศไทย และเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาระบบบริการสุขภาพดิจิทัลในโรงพยาบาลอื่นต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โดยกำหนดให้คุณภาพของระบบครอบคลุมความถูกต้องของกระบวนการพิสูจน์ตัวตน ความรวดเร็วในการให้บริการ ความเสถียรของระบบ และความง่ายในการใช้งานของทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ป่วย ขณะที่คุณภาพของ

ข้อมูลครอบคลุมความถูกต้อง ความครบถ้วน และความน่าเชื่อถือของข้อมูลผู้ป่วยที่ได้รับจากการยืนยันตัวตนผ่าน ThaiD และการบันทึกเข้าสู่ระบบเวชระเบียนของโรงพยาบาล ส่วนการใช้งานระบบพิจารณาจากการนำระบบไปใช้จริงในกระบวนการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ ซึ่งช่วยลดขั้นตอนการกรอกข้อมูลซ้ำซ้อนและเพิ่มความสะดวกในการให้บริการ และความพึงพอใจของผู้ใช้งานพิจารณาจากความคิดเห็นของผู้รับบริการที่ใช้ระบบและเข้าร่วมการวิจัยจำนวน 67 ราย โดยประเมินด้านความสะดวก ความรวดเร็ว ความถูกต้องของข้อมูล และประโยชน์ที่ได้รับจากระบบผ่านแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ส่วนเจ้าหน้าที่เวชระเบียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความต้องการ ทดลองใช้งานระบบ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงระบบ แต่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบประเมินผลการใช้งาน

ดังนั้น กรอบแนวคิด DeLone and McLean Information Systems Success Model จึงถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกระบวนการพัฒนาระบบ การออกแบบเครื่องมือวิจัย และการประเมินผลลัพธ์ของการใช้งานระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ตามแผนผังกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้

ภาพที่ 1 The DeLone and McLean Model of Information Systems Success: A Ten-Year Update (DeLone and McLean, 2003)

สามารถอธิบายหลักการทำงานกระบวนพัฒนาระบบ ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนวงจรพัฒนาระบบ และสถาปัตยกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ (Software Development Life Cycle: SDLC) / Application Programming Interface: API)

กระบวนการสำคัญที่ใช้ในการพัฒนาและใช้งานระบบ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1. วิเคราะห์กระบวนการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ในรูปแบบเดิม เริ่มต้นจากการศึกษากระบวนการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ของโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ในรูปแบบเดิม ซึ่งยังคงอาศัยการกรอกข้อมูลด้วยตนเองในกระดาษแบบฟอร์มที่จุดบริการ เจ้าหน้าที่ให้บริการทำการตรวจสอบเอกสาร และการซักถามข้อมูลจากผู้ป่วย ทำให้เกิดความล่าช้าในการให้บริการ และมีโอกาสเกิดความผิดพลาดของข้อมูล นอกจากนี้ กระบวนการดังกล่าวยังไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลภายนอกอย่างเป็นระบบ เช่น ระบบพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล ส่งผลให้ต้องมีการกรอกข้อมูลซ้ำซ้อนในหลายขั้นตอน ผู้วิจัยได้รวบรวมปัญหา ข้อจำกัด และความต้องการของผู้ใช้งาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่เวชระเบียนและผู้ป่วย จนสามารถสรุปเป็นแนวทางและข้อกำหนดของระบบได้อย่างชัดเจน

2. สังเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานและกำหนดโครงสร้างระบบ นำข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้จากขั้นตอนแรกมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โดยกำหนดโครงสร้างการทำงานของระบบ บทบาทของผู้ใช้งาน เช่น ผู้ป่วย เจ้าหน้าที่เวชระเบียน และผู้ดูแลระบบ รวมถึงกำหนดลำดับขั้นตอนของกระบวนการ ตั้งแต่การยืนยันตัวตนผ่าน ThaiD การดึงข้อมูลพื้นฐานของผู้ป่วย การตรวจสอบข้อมูล การบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบเวชระเบียน และการออกบัตรผู้ป่วย เพื่อให้ระบบสามารถรองรับการดำเนินงานได้อย่างครบถ้วนและยืดหยุ่น

3. ออกแบบประสบการณ์ผู้ใช้และโครงสร้างข้อมูล ดำเนินการออกแบบส่วนติดต่อผู้ใช้ (User Interface: UI) และประสบการณ์ผู้ใช้ (User Experience: UX) โดยมุ่งเน้นความเข้าใจง่าย ลดความซับซ้อนในการใช้งาน และลดขั้นตอนการกรอกข้อมูลของผู้ป่วยพร้อมทั้งออกแบบโครงสร้างฐานข้อมูลให้รองรับการจัดเก็บข้อมูลผู้ป่วย ข้อมูลจากระบบ ThaiD และข้อมูลการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ เพื่อให้สามารถประมวลผลและเรียกใช้งานข้อมูลได้อย่างถูกต้องเป็นระบบ และมีความปลอดภัย

4. พัฒนาระบบและเชื่อมโยงการทำงานของส่วนต่าง ๆ นำแบบที่ออกแบบไว้ไปพัฒนาเป็นระบบสารสนเทศจริง โดยดำเนินการเขียนโปรแกรมและเชื่อมโยงการทำงานระหว่างส่วนติดต่อผู้ใช้ ฐานข้อมูล และระบบพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล ThaiD ผ่าน Application Programming Interface (API) เพื่อให้ระบบสามารถดึงข้อมูลผู้ป่วยจาก ThaiD ได้โดยอัตโนมัติ ลดการกรอกข้อมูลซ้ำ และเพิ่มความถูกต้องของข้อมูล รวมถึงรองรับการใช้งานของเจ้าหน้าที่เวชระเบียนได้อย่างครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

5. ทดลองใช้งานจริงและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นการนำระบบไปทดลองใช้งานกับกลุ่มผู้ใช้งานจริง ได้แก่ เจ้าหน้าที่เวชระเบียนและผู้ป่วยที่เข้ารับบริการ โดยเก็บรวบรวมข้อเสนอแนะ ปัญหา และอุปสรรคที่พบจากการใช้งานจริง เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขระบบอย่างต่อเนื่อง โดยกระบวนการนี้มีการดำเนินการซ้ำหลายรอบ เพื่อให้ระบบมีความเสถียร ใช้งานง่าย และตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างเหมาะสม

6. นำระบบไปใช้งานอย่างเป็นทางการและติดตามผล เมื่อระบบมีความสมบูรณ์และมีความเสถียรแล้ว ได้มีการนำไปใช้งานจริงอย่างเป็นทางการภายในหน่วยงานเวชระเบียน พร้อมทั้งมีการติดตามผลการใช้งาน การให้การสนับสนุนผู้ใช้งาน และการบำรุงรักษาระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ระบบสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว และรองรับการพัฒนาเพิ่มเติมในอนาคต

ขั้นตอนที่ 2 การติดตั้งและนำระบบไปใช้งานผ่าน QR Code

การนำระบบที่ผ่านกระบวนการพัฒนาในขั้นตอนที่ 1 ไปใช้งานจริง โดยดำเนินการสร้างช่องทางการเข้าถึงระบบในรูปแบบ QR Code เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ป่วยที่ต้องการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ โดยติดตั้ง QR Code ไว้ ณ จุดให้บริการของงานเวชระเบียน โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถใช้สมาร์ทโฟนสแกน QR Code และเข้าสู่ระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) ได้ทันที เมื่อผู้ป่วยเข้าสู่ระบบ จะสามารถดำเนินการยืนยันตัวตนผ่าน ThaiD และกรอกข้อมูลที่จำเป็นหรือยืนยันข้อมูลที่ระบบดึงมาโดยอัตโนมัติ ก่อนส่งข้อมูลเข้าสู่ระบบเวชระเบียนเพื่อตรวจสอบและออกบัตรผู้ป่วยต่อไป นอกจากนี้ ได้มีการจัดเตรียมแนวทางการใช้งาน เช่น ป้ายแนะนำขั้นตอนการสแกน QR Code และการใช้งานระบบ เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถใช้งานได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้อง รวมถึงมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำในกรณีที่ผู้ใช้งานมีข้อสงสัย

การดำเนินการในขั้นตอนนี้ช่วยลดขั้นตอนการกรอกข้อมูลซ้ำซ้อน ลดระยะเวลาในการให้บริการ และเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้ป่วยในการเข้าถึงระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินประสิทธิภาพ และประเมินความพึงพอใจ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินประสิทธิภาพระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ โดยใช้แบบประเมินเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) ประเมินประสิทธิภาพของระบบ และศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อระบบ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ประชากร

ผู้รับบริการที่เข้ารับบริการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ ณ งานเวชระเบียน โรงพยาบาลสงขลานครินทร์

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้รับบริการที่ใช้ระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) ระหว่างช่วงระยะเวลาที่กำหนด จำนวน 67 ราย โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้รับบริการที่สามารถดำเนินการลงทะเบียนผ่านระบบได้สำเร็จและยินยอมตอบแบบสอบถามประเมินผลการใช้งาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 67 ราย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Five-point Rating Scale) ประกอบด้วย 5 คะแนน หมายถึง มากที่สุด 4 คะแนน หมายถึง

มาก 3 คะแนน หมายถึง ปานกลาง 2 คะแนน หมายถึง น้อย และ 1 คะแนน หมายถึง น้อยที่สุด ทั้งนี้ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน เพื่อใช้ในการประเมินผลลัพธ์และความคิดเห็นของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบที่พัฒนาขึ้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ ประเภทของอุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าใช้งานระบบ และระบบปฏิบัติการของอุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าใช้งาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ จำนวน 14 ข้อ ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดคะแนนดังนี้ 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

1) ด้านประสิทธิภาพของระบบ จำนวน 4 ข้อ
2) ด้านการออกแบบและความง่ายในการใช้งาน จำนวน 4 ข้อ
3) ด้านคุณภาพของข้อมูล จำนวน 2 ข้อ
4) ด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์ จำนวน 2 ข้อ
5) ด้านการให้บริการและการสนับสนุน จำนวน 1 ข้อ
6) ความพึงพอใจโดยรวมของผู้ใช้งานต่อระบบ จำนวน 1 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบ เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาระบบเพิ่มเติมได้อย่างอิสระ ตามประสบการณ์การใช้งานจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำช่องทางการเข้าถึงระบบในรูปแบบ QR Code เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ป่วยที่ประสงค์ทำบัตรผู้ป่วยใหม่ โดยติดตั้ง QR Code ณ จุดให้บริการของงานเวชระเบียน โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถใช้สมาร์ทโฟนสแกนและเข้าสู่ระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) ได้ทันทีภายหลังจากผู้รับบริการดำเนินการใช้งานระบบแล้ว ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 67 ราย โดยใช้แบบสอบถามประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบ ซึ่งพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ ประเภทของอุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าใช้งานระบบ และระบบปฏิบัติการของอุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าใช้งาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดคะแนนดังนี้ 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

1) ด้านประสิทธิภาพของระบบ
2) ด้านการออกแบบและความง่ายในการใช้งาน
3) ด้านคุณภาพของข้อมูล
4) ด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์
5) ด้านการให้บริการและการสนับสนุน
6) ความพึงพอใจโดยรวมของระบบ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบ เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้งานระบบได้อย่างอิสระ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่อใช้ในการประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจต่อระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์

แบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Five-point Rating Scale) โดยกำหนดความหมายของคะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มาก

ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง น้อย

ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ยกำหนดไว้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50–5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50–4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50–3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50–2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00–1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาประสิทธิภาพและความพึงพอใจของระบบในภาพรวม โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.49 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 จึงถือว่าระบบมีประสิทธิภาพ และผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบในระดับที่ยอมรับได้

เอกสารรับรองการวิจัยในมนุษย์

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ภายใต้รหัสโครงการวิจัย REC.69-263-52-8 ซึ่งได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2569 ก่อนการเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย สิทธิในการเข้าร่วมและการถอนตัวจากการวิจัย รวมถึงประโยชน์และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอและสามารถตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยได้โดยสมัครใจ นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ โดยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนของผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ ทั้งนี้ ผลการวิจัยจะถูกนำเสนอในลักษณะภาพรวมเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น และจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่อย่างใด

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการเวชระเบียน ลด

ขั้นตอนการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ ลดความผิดพลาดจากการบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง และเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้ป่วยในการเข้าถึงบริการ โดยมีรายละเอียดการพัฒนาระบบดังนี้

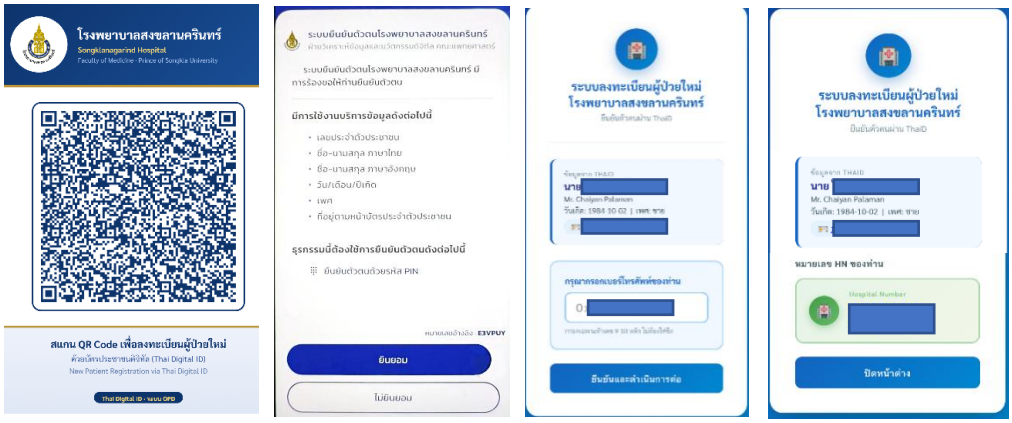
1.1 สถาปัตยกรรมระบบและการเชื่อมโยงข้อมูล ระบบได้รับการพัฒนาในรูปแบบ Web Application รองรับการใช้งานผ่านเว็บเบราว์เซอร์ทั้งบนคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และโทรศัพท์มือถือ โดยใช้ฐานข้อมูล MySQL เป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บข้อมูล และพัฒนาระบบให้สามารถเชื่อมโยงกับระบบพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล ThaiD ผ่าน Application Programming Interface (API) เพื่อใช้ในการยืนยันตัวตนของผู้ป่วยและดึงข้อมูลพื้นฐานเข้าสู่ระบบเวชระเบียนของโรงพยาบาลโดยอัตโนมัติ ผู้ป่วยสามารถเข้าใช้งานระบบได้ผ่านการสแกน QR Code ที่จุดให้บริการงานเวชระเบียน โดยระบบจะทำการยืนยันตัวตนผ่านแอปพลิเคชัน ThaiD และนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ประกอบการจัดทำบัตรผู้ป่วยใหม่ ช่วยลดการกรอกข้อมูลซ้ำซ้อน เพิ่มความถูกต้องของข้อมูล และลดระยะเวลาในการให้บริการ ทั้งนี้ ระบบยังได้รับการออกแบบให้รองรับการใช้งานบนระบบปฏิบัติการ iOS และ Android เพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการได้อย่างสะดวกและครอบคลุมผู้ใช้งานทุกกลุ่ม

1.2 ส่วนประกอบและฟังก์ชันการทำงานของระบบ โครงสร้างการทำงานของระบบแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ระบบสำหรับผู้ป่วย และระบบสำหรับเจ้าหน้าที่เวชระเบียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ระบบสำหรับผู้ป่วยเป็นระบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้ผู้ป่วยสามารถดำเนินการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ได้ด้วยตนเองผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ ประกอบด้วยฟังก์ชันการทำงานหลัก ได้แก่ การเข้าสู่ระบบผ่านการสแกน QR Code การพิสูจน์และยืนยันตัวตนผ่านระบบ ThaiD การดึงข้อมูลพื้นฐานของผู้ป่วยโดยอัตโนมัติ การตรวจสอบและยืนยันข้อมูลส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบเวชระเบียน การแสดงสถานะการดำเนินการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ ระบบได้รับการออกแบบให้มีส่วนติดต่อผู้ใช้งานที่เรียบง่าย สามารถใช้งานได้สะดวกผ่านโทรศัพท์มือถือ และลดความซับซ้อนในการกรอกข้อมูล เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ป่วยในการเข้าถึงบริการ

ส่วนที่ 2 ระบบสำหรับเจ้าหน้าที่เวชระเบียนเป็นระบบที่ใช้สำหรับตรวจสอบและบริหารจัดการข้อมูลผู้ป่วยใหม่ โดยประกอบด้วยฟังก์ชันการทำงานหลัก ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลผู้ป่วยที่ได้รับจากระบบ ThaiD
การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนออกบัตรผู้ป่วย การค้นหาข้อมูลผู้ป่วย การติดตามสถานะการดำเนินงาน การจัดการข้อมูลและบันทึกประวัติการให้บริการ ระบบดังกล่าวช่วยลด

ความผิดพลาดจากการบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง และเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการเวช
ระเบียน ทำให้สามารถให้บริการผู้ป่วยได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 2 หน้าจอระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) สำหรับผู้ป่วยใหม่

ภาพที่ 3 หน้าจอแสดงข้อมูลผู้ป่วยและสถานการณ์ดำเนินการทำบัตรผู้ป่วยใหม่
สำหรับเจ้าหน้าที่

2. ประเมินประสิทธิภาพการใช้งานระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์

ตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน (N=67)

หัวข้อการประเมิน	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับ**
1. ด้านประสิทธิภาพของระบบ	4.76	0.45	มากที่สุด
2. ด้านการออกแบบและความง่ายในการใช้งาน	4.80	0.43	มากที่สุด
3. ด้านคุณภาพของข้อมูล	4.81	0.39	มากที่สุด
4. ด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์	4.83	0.38	มากที่สุด
5. ด้านการให้บริการและการสนับสนุน	4.78	0.45	มากที่สุด
6. ความพึงพอใจโดยรวมของระบบ	4.82	0.39	มากที่สุด
ภาพรวมทั้งระบบ	**4.79**	**0.42**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ทั้ง 6 ด้าน พบว่าผู้ใช้งานมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = 0.38) รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจโดยรวมของระบบ ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39) ด้านคุณภาพของข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.39) ด้านการออกแบบและความง่ายในการใช้งาน ($\bar{x}$ = 4.80, S.D. = 0.43) ด้านการให้บริการและการสนับสนุน ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.45) และด้านประสิทธิภาพของระบบ ($\bar{x}$ = 4.76, S.D. = 0.45) ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพของระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) จำแนกรายข้อย่อย (N=67)

ด้านประสิทธิภาพของระบบ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ระบบช่วยลดขั้นตอนการทำบัตรผู้ป่วยใหม่	4.78	0.45	มากที่สุด
2. ข้อมูลมีความเป็นปัจจุบันและติดตามได้จริง	4.75	0.44	มากที่สุด
3. ระบบช่วยลดระยะเวลาในการให้บริการ	4.78	0.45	มากที่สุด
4. ระบบช่วยลดความผิดพลาดของข้อมูล	4.76	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ใช้งานมีความคิดเห็นต่อด้านประสิทธิภาพของระบบอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ระบบช่วยลดขั้นตอนการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ และ ระบบช่วยลดระยะเวลาในการให้บริการ ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.45) รองลงมา คือ ระบบช่วยลดความผิดพลาดของข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.76, S.D. = 0.46) และ ข้อมูลมีความเป็นปัจจุบันและติดตามได้จริง ($\bar{x}$ = 4.75, S.D. = 0.44)

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านการออกแบบและความง่ายในการใช้งานของระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) จำแนกรายข้อย่อย (N=67)

ด้านการออกแบบและความง่ายในการใช้งาน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การใช้งานระบบผ่าน QR Code ทำได้สะดวก	4.82	0.39	มากที่สุด
2. ขั้นตอนการใช้งานระบบเข้าใจง่าย	4.81	0.40	มากที่สุด
3. ระบบมีรูปแบบหน้าจอที่ชัดเจน	4.81	0.43	มากที่สุด
4. ผู้ใช้งานสามารถใช้งานได้ด้วยตนเอง	4.76	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ใช้งานมีความคิดเห็นต่อการออกแบบและความง่ายในการใช้งานอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การใช้งานระบบผ่าน QR Code ทำได้สะดวก ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39) รองลงมา ได้แก่ ขั้นตอนการใช้งานระบบเข้าใจง่าย และ

ระบบมีรูปแบบหน้าจอที่ชัดเจน ($\bar{x}$ = 4.81) ส่วน ผู้ใช้งานสามารถใช้งานได้ด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.76 ซึ่งยังอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านคุณภาพของข้อมูลของระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) จำแนกรายข้อย่อย (N=67)

ด้านคุณภาพของข้อมูล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ข้อมูลที่ได้รับจาก ThaiD มีความถูกต้อง	4.81	0.40	มากที่สุด
2. ข้อมูลมีความครบถ้วน	4.82	0.39	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่าผู้ใช้งานมีความคิดเห็นต่อคุณภาพของข้อมูลอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งสองข้อ โดย ข้อมูลมีความครบถ้วน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39) รองลงมา คือ ข้อมูลที่ได้รับจาก ThaiD มีความถูกต้อง ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.40) สะท้อนให้เห็นว่าระบบสามารถนำเข้าข้อมูลจากการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัลได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน

ตารางที่ 5 ผลการประเมินด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์ของระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) จำแนกรายข้อย่อย (N=67)

ด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ระบบสามารถนำไปใช้ในงานจริงได้	4.84	0.37	มากที่สุด
2. ระบบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน	4.82	0.39	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่าผู้ใช้งานมีความคิดเห็นต่อการนำระบบไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งสองข้อ โดยระบบสามารถนำไปใช้ในงานจริงได้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.84, S.D. = 0.37) รองลงมา คือ ระบบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39)

ตารางที่ 6 ผลการประเมินด้านการให้บริการและการสนับสนุนของระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) จำแนกรายข้อย่อย (N=67)

ด้านการให้บริการและการสนับสนุน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
มีการแนะนำการใช้งานระบบอย่างเพียงพอ	4.78	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 พบว่าผู้ใช้งานมีความคิดเห็นต่อด้านการให้บริการและการสนับสนุนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 (S.D. = 0.45) แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้งานได้รับคำแนะนำและการสนับสนุนในการใช้งานระบบอย่างเหมาะสม

ตารางที่ 7 ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมต่อระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) (N=67)

ความพึงพอใจโดยรวมของระบบ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ท่านมีความพึงพอใจต่อระบบโดยรวม	4.82	0.39	มากที่สุด

จากตารางที่ 7 พบว่าผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39) สะท้อนให้เห็นว่าระบบสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านการลดขั้นตอนการให้บริการ ความสะดวกในการใช้งาน ความถูกต้องของข้อมูล และการประยุกต์ใช้ระบบในการปฏิบัติงานจริง ส่งผลให้ผู้ใช้งานเกิดความเชื่อมั่นและยอมรับการใช้งานระบบในระดับสูง

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1) การพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน โดยใช้ฐานข้อมูล MySQL และพัฒนาระบบให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล ThaiD ผ่าน Application Programming Interface (API) เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถยืนยันตัวตน

และนำเข้าข้อมูลพื้นฐานเข้าสู่ระบบเวชระเบียนของโรงพยาบาลได้โดยอัตโนมัติ ระบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยฟังก์ชันสำคัญ ได้แก่ การเข้าสู่ระบบผ่านการสแกน QR Code การพิสูจน์และยืนยันตัวตนผ่านระบบ ThaiD การเชื่อมโยงข้อมูลพื้นฐานของผู้ป่วยเข้าสู่ระบบเวชระเบียน การตรวจสอบและยืนยันข้อมูลส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูลเข้าสู่ฐานข้อมูล และการติดตามสถานะการดำเนินการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ ซึ่งช่วยลดขั้นตอนการกรอกข้อมูลซ้ำซ้อน ลดความผิดพลาดจากการบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง เพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ และอำนวยความสะดวกแก่ผู้ป่วยในการเข้ารับบริการ ทั้งยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการของโรงพยาบาล

2) การทดสอบและประเมินประสิทธิภาพของระบบที่พัฒนาขึ้น

จากการประเมินประสิทธิภาพของระบบโดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 67 ราย พบว่า ระบบมีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = 0.38) รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจโดยรวมของระบบ ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39) ด้านคุณภาพของข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.39) ด้านการออกแบบและความง่ายในการใช้งาน ($\bar{x}$ = 4.80, S.D. = 0.43) ด้านการให้บริการและการสนับสนุน ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.45) และ ด้านประสิทธิภาพของระบบ ($\bar{x}$ = 4.76, S.D. = 0.45) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ระบบสามารถนำไปใช้ในงานจริงได้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.84, S.D. = 0.37) รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบในภาพรวม ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39) ข้อมูลมีความครบถ้วน ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39) การใช้งานระบบผ่าน QR Code ทำได้สะดวก ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39) ระบบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39) และ ขั้นตอนการใช้งานระบบเข้าใจง่าย ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.40) ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าระบบสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้เป็นอย่างดี สามารถนำไปใช้งานจริง เพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ และลดขั้นตอนการดำเนินงานด้านเวชระเบียนได้อย่างมีประสิทธิผล

3) การศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบ

ผลการศึกษาความพึงพอใจพบว่า ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39) ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของ

ผู้ใช้งานได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล ความสะดวกในการใช้งานผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ ความรวดเร็วในการให้บริการ และการลดขั้นตอนการดำเนินงานของงานเวชระเบียน นอกจากนี้ ระบบยังช่วยลดภาระการกรอกข้อมูลซ้ำซ้อน ลดความผิดพลาดของข้อมูล และสนับสนุนการให้บริการในรูปแบบดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า ระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้งานได้จริง มีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากผู้ใช้งานในระดับสูง จึงมีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้สนับสนุนการให้บริการด้านเวชระเบียนของโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ และสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพดิจิทัลในหน่วยงานทางการแพทย์อื่นต่อไป

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผู้วิจัยสามารถพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยใช้กระบวนการพัฒนาระบบตามวงจรการพัฒนาระบบ (Software Development Life Cycle: SDLC) ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ความต้องการ การออกแบบระบบ การพัฒนาระบบ การทดสอบระบบ การทดลองใช้และปรับปรุง และการนำระบบไปใช้งานจริง ส่งผลให้ได้ระบบที่สามารถตอบสนองความต้องการของทั้งผู้รับบริการและเจ้าหน้าที่เวชระเบียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Kendall และ Kendall (2019) ที่ระบุว่าการพัฒนาระบบสารสนเทศที่เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้งานอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้ระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองการใช้งานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ระบบยังประยุกต์ใช้การพิสูจน์ตัวตนดิจิทัลผ่าน ThaiD ร่วมกับการเชื่อมโยงข้อมูลผ่าน Application Programming Interface (API) และออกแบบให้ผู้ป่วยสามารถเข้าใช้งานผ่านการสแกน QR Code ณ จุดให้บริการเวชระเบียน ส่งผลให้ลดขั้นตอนการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ ลดการกรอกข้อมูลซ้ำซ้อน ลดความผิดพลาดจากการบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง และช่วยให้ข้อมูลผู้ป่วยถูกนำเข้าสู่ระบบเวชระเบียนได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางขององค์การอนามัยโลก (2021) ที่สนับสนุนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เสริมสร้างคุณภาพ ประสิทธิภาพ และการเข้าถึงบริการสุขภาพ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระบบที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.42) โดยทุกด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าระบบสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = 0.38) รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจโดยรวมของระบบ ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39) และด้านคุณภาพของข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.39) ซึ่งสอดคล้องกับแบบจำลองความสำเร็จของระบบสารสนเทศของ DeLone และ McLean (2003) ที่อธิบายว่าคุณภาพของระบบ (System Quality) คุณภาพของข้อมูล (Information Quality) และคุณภาพการให้บริการ (Service Quality) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของระบบสารสนเทศ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ระบบสามารถนำไปใช้ในงานจริงได้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.84, S.D. = 0.37) รองลงมา ได้แก่ การใช้งานระบบผ่าน QR Code ทำได้สะดวก ข้อมูลมีความครบถ้วน และ ระบบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงใกล้เคียงกัน สะท้อนให้เห็นว่าระบบสามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยลดขั้นตอนการดำเนินงาน และเพิ่มคุณภาพการให้บริการแก่ผู้ป่วย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลฉัตร ยงยืนนาน และคณะ (2565) ที่พบว่าการพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับงานเวชระเบียนช่วยเพิ่มความถูกต้อง ความรวดเร็ว และประสิทธิภาพในการให้บริการ รวมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิทยา พลาอาด (2567) ที่รายงานว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการให้บริการสุขภาพช่วยลดระยะเวลาการให้บริการและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของหน่วยบริการ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ DeLone และ McLean (2003) ที่อธิบายว่าความพึงพอใจของผู้ใช้งาน (User Satisfaction) เป็นตัวชี้วัดสำคัญของความสำเร็จของระบบสารสนเทศ และมีความสัมพันธ์กับประโยชน์ที่องค์กรได้รับจากการนำระบบไปใช้งาน (Net Benefits) ผลการศึกษาพบว่าผู้ใช้งานให้ความสำคัญกับการที่ระบบสามารถนำไปใช้ในงานจริง การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน การใช้งานผ่าน QR Code ที่สะดวก รวมถึงความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ ThaiD ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบบสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างเหมาะสม ช่วยลดภาระการกรอกข้อมูล ลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการทำงาน และเพิ่มความเชื่อมั่นต่อความถูกต้องของ

ข้อมูลผู้ป่วย ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา กิจเดช และกิตติศักดิ์ แก้วบุตรดี (2561) ที่ระบุว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี QR Code ในบริการสุขภาพช่วยเพิ่มความสะดวก ลดความผิดพลาด และเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการให้บริการ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวทางของ Healthcare Information and Management Systems Society (HIMSS, 2023) ที่ให้ความสำคัญกับการออกแบบระบบบริการสุขภาพดิจิทัลโดยยึดผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง (Patient-Centered Care) เพื่อยกระดับประสบการณ์ของผู้รับบริการและเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) ที่พัฒนาขึ้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบถ้วน ทั้งด้านการพัฒนาระบบ การประเมินประสิทธิภาพ และความพึงพอใจของผู้ใช้งาน การประยุกต์ใช้กระบวนการพัฒนาระบบตามแนวทาง SDLC ร่วมกับการออกแบบที่ยึดผู้ใช้งานเป็นศูนย์กลาง (User-Centered Design) และการเชื่อมโยงข้อมูลผ่านเทคโนโลยี ThaiD ทำให้ระบบมีคุณภาพในด้านการทำงาน ความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล ความสะดวกในการใช้งาน และการนำไปใช้ประโยชน์จริงในงานเวชระเบียน ส่งผลให้ผู้ใช้งานเกิดความพึงพอใจและการยอมรับระบบในระดับสูง อีกทั้งยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ ลดระยะเวลาและขั้นตอนการดำเนินงาน ลดความผิดพลาดของข้อมูล และสนับสนุนการพัฒนาระบบบริการสุขภาพดิจิทัลของโรงพยาบาลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการก้าวสู่การเป็น Digital Hospital ในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ พบว่า ระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้งานได้จริง และตอบสนองต่อความต้องการของทั้งผู้รับบริการและเจ้าหน้าที่เวชระเบียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยระบบสามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากระบบพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล ThaiD ผ่าน Application Programming Interface (API) และนำข้อมูลพื้นฐานของผู้ป่วยเข้าสู่ระบบเวชระเบียนได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และรวดเร็ว อีกทั้งรองรับการเข้าใช้งานผ่านการสแกน QR Code ณ จุดให้บริการ ทำให้ผู้ป่วยสามารถดำเนินการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ได้ด้วยตนเอง ลดขั้นตอนการกรอกข้อมูลซ้ำซ้อน ลดความผิดพลาดจากการบันทึกข้อมูล และเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ

ของหน่วยงานเวชระเบียน ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 67 ราย พบว่า ระบบมีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.42) โดยทุกด้านของการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าระบบสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างครอบคลุม ทั้งในด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์ คุณภาพของข้อมูล ความสะดวกในการใช้งาน การให้บริการและการสนับสนุน ตลอดจนประสิทธิภาพของระบบ โดยเฉพาะด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์ ซึ่งผู้ใช้งานเห็นว่าระบบสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง ช่วยลดขั้นตอนการให้บริการ เพิ่มความคล่องตัวในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ผู้ใช้งานยังมีความพึงพอใจต่อระบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39) แสดงให้เห็นว่าระบบสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล ความสะดวกในการใช้งานผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ ความรวดเร็วในการให้บริการ และการเข้าถึงบริการด้วยตนเอง ส่งผลให้การให้บริการทำบัตรผู้ป่วยใหม่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาระบบบริการสุขภาพดิจิทัลของโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ควรสนับสนุนการนำระบบทำบัตรผู้ป่วยใหม่ผ่านการพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล (ThaiD) ไปใช้เป็นช่องทางหลัก (Primary Service Channel) สำหรับผู้ป่วยใหม่ เพื่อลดขั้นตอนการให้บริการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการข้อมูลผู้ป่วยขององค์กร นอกจากนี้ ควรขยายการเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบสารสนเทศอื่นของโรงพยาบาล เช่น ระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Medical Record: EMR) ระบบนัดหมายผู้ป่วย ระบบการเงิน และระบบสิทธิการรักษา เพื่อสนับสนุนการให้บริการสุขภาพแบบดิจิทัลอย่างครบวงจร รวมถึงพัฒนาระบบรายงานและแดชบอร์ดสำหรับผู้บริหาร เพื่อใช้ติดตาม วิเคราะห์ และวางแผนการบริหารจัดการด้านการให้บริการผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย** แม้ว่าผลการประเมินทุกด้านจะอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ด้านการให้บริการและการสนับสนุนมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อย ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการพัฒนาช่องทางสนับสนุนผู้ใช้งานเพิ่มเติม เช่น จัดทำคู่มือการใช้งานในรูปแบบวิดีโอและอินโฟกราฟิก จัดทำระบบคำถามที่พบบ่อย พัฒนาระบบช่วยเหลือออนไลน์ เพิ่มระบบ Chatbot สำหรับตอบคำถามเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้งาน นอกจากนี้ ควรประชาสัมพันธ์ระบบอย่างต่อเนื่องทั้งภายในโรงพยาบาล เว็บไซต์ และสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากระบบได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมทั้งนำข้อเสนอแนะของผู้ใช้งานมา

ปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** การศึกษาวิจัยในอนาคตควรขยายการเชื่อมโยงระบบกับระบบสารสนเทศทางการแพทย์อื่นของโรงพยาบาล เช่น ระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ (EMR) ระบบบริหารคิวผู้ป่วย ระบบสิทธิการรักษา และระบบชำระเงิน เพื่อเพิ่มความถูกต้องของข้อมูล ลดความซ้ำซ้อนของการบันทึกข้อมูล และสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลสุขภาพตามมาตรฐานสากล เช่น HL7 FHIR นอกจากนี้ ควรศึกษาผลกระทบของการนำระบบพิสูจน์ตัวตนดิจิทัล ThaiD มาใช้ต่อตัวชี้วัดด้านการให้บริการ เช่น ระยะเวลาการทำบัตรผู้ป่วยใหม่ ระยะเวลารอคอยของผู้ป่วย ความถูกต้องของข้อมูล และภาระงานของเจ้าหน้าที่ โดยเปรียบเทียบกับกระบวนการเดิม เพื่อให้ได้หลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับประสิทธิผลของระบบ อีกทั้งควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) เพื่อช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลผู้ป่วย วิเคราะห์รูปแบบการใช้บริการ คาดการณ์จำนวนผู้รับบริการในแต่ละช่วงเวลา และสนับสนุนการจัดสรรทรัพยากรของหน่วยงานเวชระเบียนอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการให้บริการและสนับสนุนการพัฒนาโรงพยาบาลสู่การเป็น Smart Hospital และ Digital Hospital อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2567). *Thai Digital Identity (ThaiD).* กระทรวงมหาดไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก https://thaid.bora.dopa.go.th

กุลฉัตร ยงยืนนาน และคณะ. (2565). การพัฒนาระบบสารสนเทศในการบันทึกเวชระเบียนผู้ป่วยนอกของแพทย์ กรณีศึกษาโรงพยาบาลราษฎร์บูรณะ. *วารสารโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์*, 18(2), 43–61.

วิทยา พลาอาด. (2567). การพัฒนาระบบการจองคิวตรวจล่วงหน้าของผู้รับบริการผ่านแอปพลิเคชันหมอพร้อมในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเจ๊ะบิลัง จังหวัดสตูล. *วารสารสภาการสาธารณสุขชุมชน*, 6(3), 21–37.

อัจฉรา กิจเดช และกิตติศักดิ์ แก้วบุตรดี. (2561). QR Code ในประเทศไทยและการประยุกต์ใช้ภายในโรงพยาบาลในยุคไทยแลนด์ 4.0. *Mahidol R2R e-Journal*, 5(2), 51–59.

Ayaz, M., Pasha, M. F., Alzahrani, M. Y., Budiarto, R., & Stiawan, D. (2021). The Fast Healthcare Interoperability Resources (FHIR) standard: Systematic literature review of implementations, applications, challenges, and opportunities. *JMIR Medical Informatics,* 9(7), e21929. https://doi.org/10.2196/21929

DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2003). The DeLone and McLean model of information systems success: A ten-year update. Journal of Management Information Systems, 19(4), 9–30. https://doi.org/10.1080/07421222.2003.11045748

Healthcare Information and Management Systems Society. (2023). *Digital Health Transformation Framework.* เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2569 จาก https://www.himss.org

Health Level Seven International. (2023). *FHIR Release 5 (Version 5.0.0) .* เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2569 จาก https://hl7.org/fhir/R5/

Kendall, K. E., & Kendall, J. E. (2019). *Systems Analysis and Design* (10th ed.). Pearson.

Ludwick, D. A., & Doucette, J. (2009). Adopting electronic medical records in primary care: Lessons learned from health information systems implementation. *Healthcare Quarterly,* 12(1), 84–86.

World Health Organization. (2021). *Global Strategy on Digital Health 2020–2025.* เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2569 จากhttps://www.who.int/publications/i/item/9789240020924

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ โดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน*

A STUDY OF FACTORS INFLUENCING PURCHASE INTENTION TOWARD WATERPROOF WINTER JACKETS THROUGH ONLINE CHANNELS USING THEORY OF PLANNED BEHAVIOR

ณิชรัตน์ เต็งณฤทธิ์ศิริ[1] และ ทิพย์วรรณา งามศักดิ์[2]

Nicharat Tengnaritsiri[1] and Tipvanna Ngarmsak[2]

[1-2]วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

[1-2]College of Graduate Study in Management, Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author's Email: nicharat_t@kkumail.com

วันที่รับบทความ : 25 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 8 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 10 กรกฎาคม 2569

Received 25 June 2026; Revised 8 July 2026; Accepted 10 July 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ 2) ทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ที่มีต่อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม กับความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนเป็นกรอบแนวคิดหลัก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคคลทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่เคยซื้อหรือสนใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ จำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้เป็น

Citation:

* ณิชรัตน์ เต็งณฤทธิ์ศิริ และ ทิพย์วรรณา งามศักดิ์. (2569). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ โดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1006-1018.

Nicharat Tengnaritsiri and Tipvanna Ngarmsak. (2026). A Study Of Factors Influencing Purchase Intention Toward Waterproof Winter Jackets Through Online Channels Using Theory Of Planned Behavior. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1006-1018.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Forms วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษา พบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทั้งสามด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยทุกด้าน และทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง 2) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจซื้อได้ร้อยละ 45.4 ทั้งนี้ ทัศนคติต่อพฤติกรรมมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ตามลำดับ 3) ผลการวิจัยสะท้อนว่า ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อสินค้า การนำเสนอข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน การใช้ผู้มีอิทธิพลทางสื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารการตลาด และการพัฒนาระบบการซื้อขายออนไลน์ให้สะดวก ปลอดภัย และน่าเชื่อถือ เพื่อส่งเสริมความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค

คำสำคัญ: ความตั้งใจซื้อ, เสื้อกันหนาวกันน้ำ, การซื้อออนไลน์, ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

Abstract

This article aimed to investigate: (1) consumers' purchase intention toward waterproof winter jackets through online channels; (2) attitudes toward the behavior, subjective norms, and perceived behavioral control regarding waterproof winter jackets purchased online; and (3) the relationships between attitudes toward the behavior, subjective norms, perceived behavioral control, and purchase intention toward waterproof winter jackets through online channels, based on the **Theory of Planned Behavior (TPB)** as the conceptual framework. This study employed a quantitative research design. The sample consisted of 120 individuals aged 18 years and above who had previously purchased or were interested in purchasing waterproof winter jackets through online channels. Data were collected using a five-point Likert scale questionnaire administered via Google Forms. The data were analyzed using descriptive

statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as Pearson's correlation coefficient and multiple regression analysis.

The findings revealed that: (1) respondents expressed positive perceptions toward all three factors, namely attitudes toward the behavior, subjective norms, and perceived behavioral control; (2) all three variables were positively and significantly correlated with purchase intention at the 0.05 level. Together, these variables explained 45.4% of the variance in purchase intention. Among them, attitudes toward the behavior exerted the strongest influence on purchase intention, followed by perceived behavioral control and subjective norms, respectively; and (3) the findings suggest that entrepreneurs should emphasize fostering positive consumer attitudes toward their products by providing clear and comprehensive product information, utilizing social media influencers and authentic customer reviews in marketing communications, and developing online purchasing systems that are convenient, secure, and trustworthy in order to enhance consumers' purchase intentions.

Keywords: purchase intention, waterproof winter jackets, online purchasing, Theory of Planned Behavior

บทนำ

การเติบโตของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ได้ส่งผลให้รูปแบบการซื้อขายสินค้าและพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ผู้บริโภคหันมาเลือกซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น เนื่องจากสามารถเข้าถึงข้อมูลสินค้า เปรียบเทียบราคา และตัดสินใจซื้อได้อย่างสะดวกทุกที่ทุกเวลา สอดคล้องกับข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2567) ที่รายงานว่า ในปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีมูลค่าการค้าผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ประมาณ 5.43 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2564 คิดเป็นอัตราการเติบโตร้อยละ 5.05 โดยธุรกิจแบบ Business-to-Consumer (B2C) มีสัดส่วนสูงที่สุด และหมวดสินค้าแฟชั่นและเครื่องแต่งกายเป็นกลุ่มสินค้าที่ผู้ประกอบการออนไลน์ให้ความสนใจจำหน่าย

มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24 ของธุรกิจทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพการเติบโตของตลาดสินค้าแฟชั่นผ่านช่องทางออนไลน์อย่างต่อเนื่อง

เสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำเป็นหนึ่งในสินค้ากลุ่มเครื่องแต่งกายที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะด้านของผู้บริโภค โดยสามารถใช้งานได้ทั้งในสภาพอากาศหนาวเย็นและสภาพอากาศที่มีฝนตก อีกทั้งยังได้รับความนิยมจากผู้บริโภคที่เดินทางท่องเที่ยวหรือทำกิจกรรมกลางแจ้ง การจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถค้นหาข้อมูลเปรียบเทียบคุณสมบัติสินค้า ราคา และความคิดเห็นจากผู้ใช้งานรายอื่นได้อย่างสะดวก อย่างไรก็ตาม ลักษณะของสินค้าเครื่องแต่งกายที่ต้องคำนึงถึงขนาด เนื้อผ้า คุณภาพ และความพอดีกับการสวมใส่ ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถทดลองหรือสัมผัสสินค้าจริงก่อนตัดสินใจซื้อ ส่งผลให้การตัดสินใจซื้อสินค้าประเภทนี้ผ่านช่องทางออนไลน์ต้องอาศัยการประเมินข้อมูล การรับรู้ และปัจจัยทางจิตวิทยาประกอบการตัดสินใจมากกว่าสินค้าทั่วไป

ในด้านการอธิบายพฤติกรรมผู้บริโภค ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen (1991) เป็นกรอบแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการอธิบายความตั้งใจและพฤติกรรมของบุคคล โดยเสนอว่าความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมได้รับอิทธิพลจาก 3 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward Behavior) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) ซึ่งมีการนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ในหลากหลายประเภท และสามารถอธิบายความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เกี่ยวกับการซื้อสินค้าออนไลน์มักมุ่งศึกษาสินค้าแฟชั่น เครื่องแต่งกาย หรือสินค้าอุปโภคบริโภคในภาพรวม ขณะที่การศึกษาที่มุ่งเน้น **เสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำ** ซึ่งเป็นสินค้าที่มีคุณลักษณะเฉพาะและมีความเกี่ยวข้องกับประโยชน์ใช้สอยเชิงหน้าที่ (Functional Product) ยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะการศึกษาที่ประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนในการอธิบายความตั้งใจซื้อสินค้าประเภทนี้ผ่านช่องทางออนไลน์ จึงยังขาดองค์ความรู้ที่สะท้อนบทบาทของปัจจัยด้านทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมที่มีต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในบริบทดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) เป็นกรอบแนวคิดหลัก เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมกับความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค ทั้งนี้ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในการวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกแบบกลยุทธ์การตลาด และการสื่อสารทางการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์
2. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ที่มีต่อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม กับความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์

สมมติฐานการวิจัย

ทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม มีผลต่อความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ของ Ajzen (1991) อธิบายว่าความตั้งใจแสดงพฤติกรรมของบุคคลได้รับอิทธิพลจากปัจจัย 3 ด้าน ได้แก่ ทัศนคติต่อพฤติกรรม หมายถึง การประเมินของบุคคลว่าพฤติกรรมนั้นดีหรือไม่ดี การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง หมายถึง การรับรู้แรงกดดันทางสังคมจากบุคคลสำคัญรอบข้างที่มีต่อการแสดงพฤติกรรม และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม หมายถึง การรับรู้ของบุคคลว่าตนมีความสามารถและโอกาสในการแสดงพฤติกรรมนั้นได้มากน้อยเพียงใด ทั้งสามปัจจัยนี้ร่วมกันกำหนดความตั้งใจ ซึ่งเป็นตัว

ทำนายพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นจริง โดย Ajzen (2019) ได้ยืนยันเพิ่มเติมว่าการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมยังสามารถส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมได้โดยไม่ผ่านความตั้งใจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบริบทการซื้อสินค้าออนไลน์พบว่าองค์ประกอบของ TPB มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดข้างต้น พิมพ์ชนก วงศ์วิไล (2565) พบว่าความสะดวกสบายและความปลอดภัยในการทำธุรกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ จุฬาสิรี เทพวงษ์ (2564) ซึ่งประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนกับสินค้าแฟชั่น พบว่าทัศนคติต่อพฤติกรรมและการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ ขณะที่ Fahrozi, Saino, Setyorini and Wahyoedi (2022) พบว่าทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าแฟชั่นบนแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อ นอกจากนี้ Chen, Samaranayake, Cen, Qi and Lan (2022) และ Kristin, Sugiarto and Widodo (2024) พบว่ารีวิวและความคิดเห็นจากผู้ใช้งานจริงส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการซื้อสินค้าออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร คือ บุคคลทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่เคยมีประสบการณ์หรือมีความสนใจในการซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Bartlett, Kotrlik and Higgins (2001) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 118 คน และเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ของ Green (1991) สำหรับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณที่มีตัวแปรอิสระ 3 ตัว ($N > 50 + 8m$) ได้ $N > 74$ ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน จำนวน 5 ข้อ ใช้มาตรนามบัญญัติ (Nominal Scale) และมาตรเรียงลำดับ

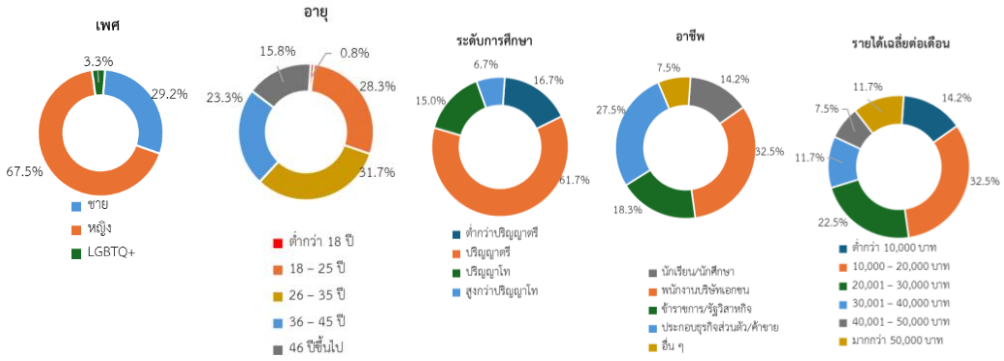
(Ordinal Scale) ส่วนที่ 2 ความตั้งใจซื้อ จำนวน 4 ข้อ ส่วนที่ 3 ทัศนคติต่อพฤติกรรม จำนวน 5 ข้อ ส่วนที่ 4 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง จำนวน 6 ข้อ และส่วนที่ 5 การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม จำนวน 5 ข้อ โดยข้อคำถามในส่วนที่ 2–5 ดัดแปลงมาจาก Ajzen (2006, 2019) และ Bakti et al. (2020) ใช้มาตรวัด Lilert Scale 5 ระดับ

ตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่าแบบสอบถามความตั้งใจซื้อมีค่า 0.908 และของทั้งฉบับมีค่า 0.912 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.80 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีมาก (Sekaran & Bougie, 2016) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Forms วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์แปลผลค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

ผลการวิจัย

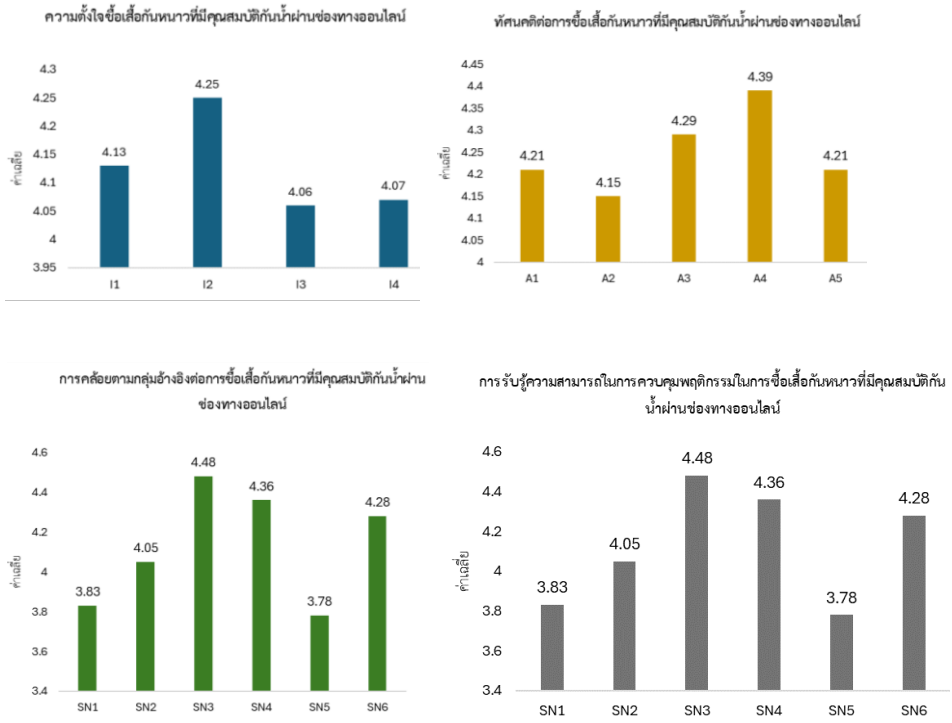
ผลการศึกษาความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจซื้ออยู่ในระดับเห็นด้วย สะท้อนว่าผู้บริโภคมีแนวโน้มเลือกซื้อสินค้าประเภทนี้ผ่านช่องทางออนไลน์เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้งาน

ผลการศึกษาทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทั้งสามด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยทุกด้าน รายละเอียดแสดงในภาพที่ 1–2

ภาพที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.50 มีอายุระหว่าง 26–35 ปี ร้อยละ 31.70 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 61.70 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 32.50 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000–20,000 บาท ร้อยละ 32.5

ภาพที่ 2 ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นในตัวแปรความตั้งใจซื้อ ทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม

จากภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นรายข้อพบว่า ด้านความตั้งใจซื้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การตั้งใจซื้อเมื่อมีความจำเป็นต้องใช้สินค้า อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านทัศนคติต่อพฤติกรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การซื้อออนไลน์เป็นสิ่งที่สะดวก ด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รีวิวและประสบการณ์ของผู้ที่เคยซื้อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สามารถดำเนินการซื้อได้ด้วยตนเองโดยไม่มีอุปสรรค โดยทุกด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง ตัวแปรอิสระทุกคู่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันต่ำกว่าเกณฑ์ 0.8 จึงไม่เกิดปัญหาภาวะร่วมเชิงเส้นพหุ (Multicollinearity) (Tabachnick & Fidell, 2019) และผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม กับความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนกับความตั้งใจซื้อ

ตัวแปรอิสระ	ความตั้งใจซื้อ				
	B	SE	β	t	Sig
ค่าคงที่	-0.22	0.431	-	-0.051	0.960
X_1 : ด้านทัศนคติต่อพฤติกรรม	0.363	0.093	0.317	3.878	<0.001
X_2 : ด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	0.298	0.102	0.234	2.933	0.004
X_3 : ด้านการรับรู้ถึงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม	0.332	0.082	0.310	4.042	<0.001
R R^2 Adjust R^2 F VIF	R = .674, R^2 = .454 , Adjust R^2 = .440 F = 32.152 VIF = 1.250–1.420 Durbin Watson = 1.970				

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พบว่า ตัวแปรอิสระทุกคู่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันต่ำกว่าเกณฑ์ 0.8 จึงไม่เกิดปัญหาภาวะร่วมเชิงเส้นพหุ (Multicollinearity) (Tabachnick & Fidell, 2019) และผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter พบว่า ทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (R = 0.674, R^2 = 0.454, Adjusted R^2 = 0.440, F = 32.152) และค่า Durbin-Watson = 1.970 อยู่ในช่วง 1.50–2.50 แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนมีความเป็นอิสระต่อกัน (Field, 2018) ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.250–1.420 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 10 ยืนยันว่าไม่เกิดปัญหาพหุสัมพันธ์ (Hair et al., 2019) ยอมรับสมมติฐาน H1 โดยตัวแปรทั้งสามร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจซื้อได้ร้อยละ 45.4 ทั้งนี้ทัศนคติต่อพฤติกรรมมีอิทธิพลมากที่สุด (β = 0.317) รองลงมาคือ การรับรู้ความสามารถใน

การควบคุมพฤติกรรม (β = 0.310) และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (β = 0.234) ตามลำดับ สามารถเขียนสมการถดถอยได้ดังนี้

$$\hat{Y} = -0.22 + 0.363X_1 + 0.298X_2 + 0.332X_3$$

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การศึกษาได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคมีความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ในระดับที่สะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับการซื้อสินค้าประเภทเสื้อผ้าผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลสินค้า เปรียบเทียบคุณสมบัติ ราคา และรีวิวจากผู้ใช้งานจริงได้อย่างสะดวก ส่งผลให้เกิดความมั่นใจในการตัดสินใจซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ นอกจากนี้ เสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำยังเป็นสินค้าที่ตอบสนองทั้งด้านประโยชน์ใช้สอยและการใช้งานในสภาพอากาศที่หลากหลาย จึงทำให้ผู้บริโภคเกิดความตั้งใจซื้อเมื่อเห็นว่าสินค้าสามารถตอบโจทย์ความต้องการได้อย่างเหมาะสม

2. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมที่มีต่อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทั้งสามด้าน ได้แก่ ทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ล้วนมีบทบาทต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ โดยเฉพาะทัศนคติต่อพฤติกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าหากผู้บริโภคมีความเชื่อว่าสินค้ามีคุณภาพ มีประโยชน์ และมีความคุ้มค่ากับการใช้งาน ก็จะส่งผลให้เกิดความตั้งใจซื้อเพิ่มขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ Fahrozi et al. (2022) และจุฬาสิรี เทพวงษ์ (2564) ที่พบว่าทัศนคติต่อพฤติกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าแฟชั่นผ่านช่องทางออนไลน์ ในด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความคิดเห็น คำแนะนำ และรีวิวจากผู้ที่เคยใช้สินค้าจริง ทั้งจากบุคคลใกล้ชิดและผู้ใช้งานบนสื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวช่วยลดความไม่แน่นอนและสร้างความเชื่อมั่นในการตัดสินใจซื้อ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ Chen et al. (2022) และ Kristin et al. (2024) ที่

พบว่ารีวิวออนไลน์และความคิดเห็นของผู้บริโภคมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญ สำหรับการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ผลการศึกษาพบว่าผู้บริโภคที่มีความมั่นใจในการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ สามารถค้นหาข้อมูล เปรียบเทียบสินค้า ดำเนินการสั่งซื้อ และชำระเงินได้อย่างสะดวกและปลอดภัย จะมีแนวโน้มเกิดความตั้งใจซื้อสูงขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับจุฬาสิรี เทพวงษ์ (2564) และพิมพ์ชนก วงศ์วิไล (2565) ที่พบว่าความสะดวกในการใช้งานระบบออนไลน์และความปลอดภัยในการทำธุรกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม กับความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ โดยทัศนคติต่อพฤติกรรมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ตามลำดับ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ที่อธิบายว่าความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการผสมผสานระหว่างทัศนคติของบุคคลต่อพฤติกรรม อิทธิพลทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง และการรับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ทั้งนี้ เมื่อผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดีต่อสินค้า ได้รับการสนับสนุนหรือข้อมูลเชิงบวกจากกลุ่มอ้างอิง และมีความมั่นใจในการซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ ก็จะยิ่งส่งผลให้เกิดความตั้งใจซื้อเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคมีความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ โดยปัจจัยด้านทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ล้วนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้อ ทั้งนี้ ทัศนคติต่อพฤติกรรมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าการสร้างทัศนคติที่ดีต่อสินค้า การได้รับข้อมูลและรีวิวที่น่าเชื่อถือจากผู้ใช้งาน รวมถึงการออกแบบ

แพลตฟอร์มออนไลน์ที่ใช้งานง่ายและปลอดภัย เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ จากผลการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยดังต่อไปนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการสร้างทัศนคติเชิงบวกของผู้บริโภคต่อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำ โดยนำเสนอข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่ครบถ้วน ถูกต้อง และชัดเจน ทั้งด้านคุณสมบัติ วัสดุ ประโยชน์การใช้งาน และวิธีดูแลรักษา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและเพิ่มความตั้งใจซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ 1.2 ผู้ประกอบการควรใช้กลยุทธ์การตลาดที่อาศัยการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เช่น การใช้ผู้มีอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์ (Influencer) การเผยแพร่รีวิวจากผู้ใช้งานจริง และการแสดงคะแนนความพึงพอใจของลูกค้า เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค 1.3 ผู้ประกอบการควรพัฒนาแพลตฟอร์มการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ให้ใช้งานได้ง่าย สะดวก และมีความปลอดภัยในการชำระเงิน พร้อมทั้งมีระบบบริการหลังการขายและการรับประกันสินค้าที่ชัดเจน เพื่อเพิ่มการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของผู้บริโภค และส่งเสริมความตั้งใจซื้อในระยะยาว ด้าน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาตัวแปรเพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อความตั้งใจซื้อเสื้อกันหนาวที่มีคุณสมบัติกันน้ำผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น ความไว้วางใจ การรับรู้คุณค่า การรับรู้ความเสี่ยง คุณภาพของข้อมูลออนไลน์ หรือราคาที่รับรู้ เพื่อเพิ่มความสามารถในการอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น 2.2 ควรขยายขนาดกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมผู้บริโภคในช่วงอายุ อาชีพ และภูมิภาคที่หลากหลาย หรือศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้บริโภคที่มีลักษณะแตกต่างกัน เพื่อเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยในวงกว้าง และ 2.3 ควรศึกษากับสินค้าประเภทอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น เสื้อผ้าสำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง เสื้อกันฝน หรืออุปกรณ์กีฬา เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ และขยายองค์ความรู้ด้านพฤติกรรมผู้บริโภคในการซื้อสินค้าแฟชั่นผ่านช่องทางออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2567). *รายงานสถานการณ์ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย*. กระทรวงพาณิชย์.

จุฬาสิรี เทพวงษ์. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อแฟชั่นรวดเร็วของผู้บริโภคโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน. *วารสารบริหารธุรกิจ,* 44(2), 45–68.

พิมพ์ชนก วงศ์วิไล. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ในช่วงหลังสถานการณ์โควิด-19. *วารสารการจัดการสมัยใหม่,* 20(2), 55–72.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes,* 50(2), 179–211.

Chen, T., Samaranayake, P., Cen, X., Qi, M., & Lan, Y.-C. (2022). *The impact of online reviews on consumers' purchasing decisions: Evidence from an eye-tracking study*. Frontiers in Psychology, 13, Article 865702.

Fahrozi, W., Saino, S., Setyorini, D., & Wahyoedi, S. (2022). Consumer attitude and purchase intention on fashion products on e-commerce platforms: The role of user-generated reviews. *International Journal of Advanced Research in Management and Social Sciences,* 11(3), 45–60.

Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th ed.). Sage.

Kristin, K., Sugiarto, A., & Widodo, T. (2024). The mediating role of store image in the relationship between online reviews and purchase intention in Indonesian e-commerce. *Journal of Retailing and Consumer Services,* 76, 103591.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2019). *Using multivariate statistics* (7th ed.). Pearson.

การพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*

DEVELOPING A COMMUNITY-BASED LEARNING CURRICULUM TO PROMOTE CREATIVE ECONOMY THINKING FOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS

เทวินทร์ พูลพิพัฒน์[1] และ ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน[2]

Tewin Poonpipat[1] and Chanasith Sithsungnoen[2]

[1-2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

[1-2]Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: poonpipat009@gmail.com

วันที่รับบทความ : 20 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 24 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 26 มิถุนายน 2569

Received 20 June 2026; Revised 24 June 2026; Accepted 26 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้ระเบียบวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสานวิธี ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง เดือนพฤษภาคมพ.ศ. 2568 ถึงเดือนมีนาคม พฤศจิกายน พ.ศ. 2568 กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาความต้องการ คือ นักเรียน

Citation:

* เทวินทร์ พูลพิพัฒน์ และ ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน. (2569). การพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1019-1040.

Tewin Poonpipat and Chanasith Sithsungnoen. (2026). Developing A Community-Based Learning Curriculum To Promote Creative Economy Thinking For Secondary School Students. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1019-1040.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

จำนวน 44 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 7 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในวิพากษ์หลักสูตรหลักสูตร จำนวน 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินคุณภาพหลักสูตร จำนวน 5 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ประเด็นสนทนากลุ่ม แบบประเมินความสอดคล้องและเหมาะสมของหลักสูตร

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และนักเรียนมีความต้องการในการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงในชุมชนผ่านแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการนำต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมทักษะการคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 2) ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริม พบว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาความต้องการ และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การออกแบบ 3) การตรวจสอบคุณภาพ 4) การนำหลักสูตรไปใช้ 5) การประเมินหลักสูตร 6) การปรับปรุงหลักสูตร โดยหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นประกอบด้วย มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)หลักการ 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) แนวทางนำหลักสูตร ไปใช้ 5) แผนการจัดการเรียนรู้ 6) สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ 7) การวัดผลประเมินผล โดยผลการประเมิน ความเหมาะสมของหลักสูตร ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.87, SD = 0.05)

คำสำคัญ: หลักสูตรเสริม, การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน, การคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์, นักเรียน, ชุมชน

Abstract

The objectives of this research and development (R&D) project, utilizing a mixed-methods approach, were to: 1) examine the needs and foundational data for developing a community-based supplementary curriculum to promote creative economy-based thinking among lower secondary school students; and 2) develop and evaluate the quality of the developed curriculum. The curriculum implementation was scheduled for 20 hours, conducted between November 2025 and March 2026, during the second semester of the 2025 academic year.

The target groups consisted of 44 lower secondary students, 7 stakeholders, 6 experts for the curriculum critique process, and 5 experts for the curriculum quality evaluation. Research instruments included document analysis forms, interview forms, questionnaires, focus group discussion guidelines, and a curriculum congruence and suitability evaluation form.

The research findings revealed that: 1**)** The study of needs and guidelines for the development of the community-based supplementary curriculum indicated that both stakeholders and students highly required hands-on learning experiences through real-world community contexts. This approach aimed to integrate cultural capital and local wisdom to create added value, while simultaneously enhancing thinking skills aligned with creative economy concepts. 2) The curriculum development process comprised six stages: 1) needs assessment and foundational data analysis, 2) curriculum design, 3) quality verification, 4) curriculum implementation, 5) curriculum evaluation, and 6) curriculum revision. The developed curriculum consisted of seven core components: 1) principles, 2) curriculum objectives, 3) curriculum structure, 4) implementation guidelines, 5) lesson plans, 6) instructional media, and 7) measurement and evaluation. Furthermore, the overall suitability evaluation of the curriculum by experts was at the highest level (M = 4.87, SD = 0.05).

Keywords: Supplementary Curriculum, Community-Based Learning, Creative Economic Thinking

บทนำ

ประเทศไทย รัฐบาลได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศโดยเน้น “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” ในฐานกลไกที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์และเพิ่มขีดความสามารถในการในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยใช้พื้นฐานองค์ความรู้และนวัตกรรม (ศุภชัย เหมือนโพธิ์, 2559) โดยเน้นการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผสานกับเทคโนโลยีและ

นวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ด้าน 4.2 การสร้างความสามารถในการแข่งขัน และยุทธศาสตร์ที่ 4.3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ที่มุ่งเน้นมีการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในหลากหลายมิติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่มีมุ่งหมายในการพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” โดยสนับสนุนให้คนไทยมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ และแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560–2579 ยังเน้นการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้และทักษะที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21เพื่อให้สามารถปรับตัวและเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงจะเห็นได้ว่านโยบาย และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศต่างสะท้อนทิศทางร่วมกันในการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงนวัตกรรม และการเป็นผู้ร่วมสร้างคุณค่าในสังคมและเศรษฐกิจยุคใหม่

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ด้านการศึกษาของประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาเชิงคุณภาพโดยสาระการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) พบว่าผลคะแนนในการทดสอบของเด็กไทยอยู่ในระดับต่ำ กว่าอีกหลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดการศึกษาที่ขาดประสิทธิภาพภาพ และมาตรฐานในทุกระดับ คุณภาพการศึกษา และการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ อันเป็นผลสืบเนื่องจากข้อจำกัดเรื่องหลักสูตร และระบบการเรียนการสอนที่เน้นการสอนเนื้อหาสาระ และความจำมากกว่าการพัฒนาทักษะ และสมรรถนะ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา จึงส่งผลให้การศึกษาไทยในทุกระดับยังมีปัญหาเชิงคุณภาพที่ต้องเร่งแก้ไข (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579)

ทักษะการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยเน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ และนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการไม่เพียงแค่ในเชิงพาณิชย์ แต่ยังมีคุณค่าในด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ช่วยยกระดับมาตรฐานการใช้ชีวิตของผู้คน ทักษะเหล่านี้ขับเคลื่อนด้วยทุนทางปัญญาและสินทรัพย์ที่สร้างสรรค์ ซึ่งเชื่อมโยงกับทุนทางสังคม และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจทุกระดับ (กนกวรา พวงประยงค์, 2561)

ขณะเดียวกัน ท้องถิ่นถือเป็นฐานทรัพยากรที่สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทั้งในมิติของทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาชุมชน โดยการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับ

ชีวิตจริงของผู้เรียน ทั้งในครอบครัวและชุมชน โดยเน้นการนำประสบการณ์จากชีวิตประจำวันมาใช้ในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียน ได้ลงมือทำหลายสิ่งหลายอย่าง ที่นักเรียนไม่มีโอกาสฝึก เพื่อการเรียนรู้ทักษะที่หลากหลาย (วิจารณ์ พานิช, 2557) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในฐานะเมืองมรดกโลกที่เต็มไปด้วยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่มีศักยภาพสูงในภาคอุตสาหกรรมและบริการ พร้อมรองรับการขยายตัวของธุรกิจ ด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้พระนครศรีอยุธยาก้าวสู่การเป็นเมืองต้นแบบที่สมดุลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตำบลช่างเหล็ก ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน้อยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานจึงเป็นตัวอย่างของชุมชนที่สืบสานความเป็นไทย และพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากสถานการณ์ และเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรเสริม โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะเฉพาะด้านการคิดสร้างสรรค์ สร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นผู้มีทักษะ ทางปัญญาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพชุมชนของตน ที่สะท้อนคุณค่าและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การทบทวนวรรณกรรม

การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาและจัดการศึกษา ที่มีคุณภาพ โดยมุ่งเน้นให้เนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สังคมการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้ ทักษะ สมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และประสบการณ์ที่มีคุณค่าและนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง โดยได้มีผู้วิจัยหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้หลายท่าน อาทิ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543) ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ โครงการแผนการเรียน หรือ

เป็นรายการที่ทางโรงเรียนกำหนดให้กับผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนด กรมวิชาการ (2544) ให้ความหมายว่า หลักสูตรคือ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายแนวทางวิธีการและเนื้อหาสาระ ในการวัดผลการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ เจตคติ และพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการศึกษา

สรุปได้ว่า หลักสูตรดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ที่ใช้สำหรับเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ที่ช่วยให้ สถานศึกษา ครูผู้สอน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาให้ผู้เรียน มีองค์ความรู้ ทักษะ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการ ตลอดจนมีศักยภาพในการพัฒนาตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

แนวคิดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการมองเห็นโอกาสในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนและคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคม ศุภชัย เหมือนโพธิ์ (2559) กล่าวว่า นโยบายด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการนำความคิดสร้างสรรค์, นวัตกรรม, และเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ นอกจากนี้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ถูกกำหนดขึ้นตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการกำหนดทิศทางและติดตามการดำเนินการ เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและประเทศชาติในระยะยาว เพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่งยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน

จากการศึกษานโยบายด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า นโยบายด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่เน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาเป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่ม และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้กับประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เช่น ศิลปะ ดนตรี ภาพยนตร์ การออกแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาจกล่าวได้ว่า นโยบาย

ทางด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศอีกทั้งยังเป็นการช่วยเพิ่มรายได้ การจ้างงาน และ ยังเป็นการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) โดยการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสาน (Mixed Methods) กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียน จำนวน 44 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 7 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในวิพากษ์หลักสูตรหลักสูตร จำนวน 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินคุณภาพหลักสูตร จำนวน 5 คน เป็นหน่วยการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย 1 (Research: R_1) การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1. กลุ่มเป้าหมาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) จำนวน 7 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ 1 คน ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 1 คน และปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 3 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนวัดช่างเหล็ก(พิบูลเกียรติ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรียุธยาเขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 3 ห้องเรียน รวม 44 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมาจากจำนวนนักเรียนทั้งหมดในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนวัดช่างเหล็ก (พิบูลเกียรติ)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบวิเคราะห์เอกสาร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็นตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเอกสาร จำนวน 3 ข้อได้แก่ ชื่อเอกสาร แหล่งที่มาของเอกสาร และปีพุทธศักราชที่เผยแพร่ ตอนที่ 2 แบบบันทึกเอกสาร ประกอบไปด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนของ เนื้อหาสาระที่พบ โดยผลการเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่า ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of objective congruence: IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 หมายความว่ามีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้

2.2 แบบสอบถามความต้องการในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งเป็นตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น ตอนที่ 2 สอบถามความต้องการในการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และตอนที่ 3 แบบสอบถามต้องการเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งเป็นแบบปลายเปิด (Opened form) โดยผลการเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่า ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of objective congruence: IOC) ค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งหัวข้อที่ไม่ผ่านค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้ที่ระดับ .50 มีจำนาน 1 ข้อ คือ การสอบถามอายุ ของผู้เรียน โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและให้คำแนะนำว่า เพิ่มการระบุช่วงอายุมีความทับซ้อนกับระดับชั้นของผู้เรียน และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ปรับปรุง ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.3 ประเด็นการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งเป็น ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ชื่อ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ สถานภาพ และความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตอนที่ 2 ประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญ ของการพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย 1) ความจำเป็นและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรเสริม 2) การส่งเสริมทักษะหรือคุณลักษณะที่ควรส่งเสริมในหลักสูตร 3) แหล่งเรียนรู้ ทรัพยากร หรือบุคลากรที่ควร

นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ 4) รูปแบบวิธีการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ตอนที่ 3 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นำประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผลการเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ(Index of objective congruence: IOC) ค่าเท่ากับ 1.00 หมายความว่ามีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้

4. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบวิเคราะห์เอกสาร โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอในรูปแบบความเรียง

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรถึงผู้อำนวยการโรงเรียน วัดช่างเหล็ก (พิบูลเกียรติ) เพื่อขออนุญาตให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตอบแบบสอบถามความต้องการในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมฯ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองผ่าน Google Form พร้อมส่งลิงก์และอธิบายข้อคำถาม จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2 ความคิดเห็น วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ส่วนตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลในรูปแบบการพรรณนาความเรียง

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อเรียนเชิญบุคคลให้เข้าร่วมการสัมภาษณ์ จำนวน 7 คน กำหนดระยะเวลาในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญคนละ 1 ชั่วโมง เกี่ยวกับประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็น และความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แบบตัวต่อตัว ในการดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้สัมภาษณ์และจดบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง โดยเริ่มจากการแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ และขออนุญาตบันทึกภาพและเสียง ประเด็นมาตั้ง

คำถามในการสัมภาษณ์ตามประเด็น และควบคุมเวลาก่อนกล่าวขอบคุณเพื่อปิดการสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ โดยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์ด้วยสถิติค่าร้อยละ ส่วนตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ซึ่งเป็นข้อมูลความคิดเห็นเชิงลึกและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบความเรียงแบบพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา 1 (Development 1 : D_1) ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล ร่างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้

กระบวนการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1. กลุ่มเป้าหมาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิในวิพากษ์หลักสูตรหลักสูตร คือ ผู้ทรงคุณวุฒิโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ คือ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทและ ปฏิบัติหน้าที่สอนในมหาวิทยาลัยหรือสอนในโรงเรียนไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 6 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสังคมศึกษา 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดประเมินผล 1 คน

1.2 ผู้ตรวจสอบและประเมินคุณภาพหลักสูตร และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร คือ ผู้ทรงคุณวุฒิโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ คือ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทและปฏิบัติหน้าที่สอนในมหาวิทยาลัยหรือสอนในโรงเรียนไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสังคมศึกษา 1 คน, ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการ วัดประเมินผล 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 หลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มี 7 องค์ประกอบคือดังนี้ 1) หลักการ คือ แนวคิดและเป้าหมายทั่วไปของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมาย คือผลลัพธ์ที่คาดหวังให้เกิดกับผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ 3) โครงสร้างหลักสูตร คือเนื้อหาสาระและระยะเวลา

เรียน 4) แนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ คือกิจกรรมและขั้นตอนการนำไปปฏิบัติจริง 5) แผนการจัดการเรียนรู้ คือเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ต้องวางแผนนำหลักสูตรไปสู่การการปฏิบัติตามผลลัพธ์ที่ต้องการ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน 4 หน่วยการเรียนรู้ รวม 20 ชั่วโมง จัดการเรียนรู้ผ่าน 6 ขั้นตอน (ขั้นวางแผนและเตรียมความพร้อม, ขั้นจัดการเรียนรู้, ขั้นสะท้อนคิด, ขั้นออกแบบและสร้างสรรค์, ขั้นประเมินประสิทธิผล และขั้นเผยแพร่ผลงาน) 6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ คือการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น 7) การวัดและประเมินผล

2.1.1 ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ในการวิพากษ์หลักสูตรหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 1) ความเหมาะสมของหลักสูตรในแต่ละองค์ประกอบ 2) ศักยภาพของหลักสูตรในการส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 3) ความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนรู้ 4) ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน โดยผลการเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่า ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 ทุกรายการประเมิน แสดงว่านำประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นั้นใช้ได้มีความเหมาะสมมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ สามารถนำไปทดลองใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

2.1.2 แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมด้านองค์ประกอบของหลักสูตร และด้านแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบประเมิน Rating Scale 5 ระดับ ด้านละ 10 ข้อ และ ตอนที่ 3 แบบประเมินแบบปลายเปิดข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยผลการเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่า ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 ทุกรายการประเมิน แสดงว่านำประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นั้นใช้ได้มีความเหมาะสมมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ สามารถนำไปทดลองใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

3. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มต้นโดยผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 คน เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผ่านระบบออนไลน์ Zoom Meeting โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนาและจดบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง เริ่มจากการแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตบันทึกภาพและเสียง จากนั้นจึงนำอภิปราย พร้อมทั้งสรุปทวนคำตอบเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันก่อนกล่าวขอบคุณและปิดการสนทนา โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากประเด็นการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความเรียง

3.2 ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรฉบับร่างมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มดังกล่าว แล้วจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิชุดใหม่จำนวน 5 คน ทำการประเมินคุณภาพในลักษณะมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และความสอดคล้องของหลักสูตรเสริม โดยวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินคุณภาพ Rating Scale 5 ระดับ โดยการหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้ สามารถนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1. ผลการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรเสริม 2) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 3) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 4) แนวคิดทฤษฎีการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า

1.1 หลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง มวลประสบการณ์การเรียนรู้ที่ถูก

ออกแบบมาเพื่อเสริมหลักสูตรหลักที่มีอยู่แล้ว โดยมีลักษณะที่มุ่งเน้นการขยายขอบเขตการเรียนรู้ที่ไม่ได้ครอบคลุม ในหลักสูตรปกติ โดยการนำเสนอหัวข้อใหม่ ๆ หรือการเรียนรู้ที่ครอบคลุมหลายด้านที่นักเรียน อาจสนใจหรือมีความสนใจ เป็นพิเศษสามารถสรุปขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริมได้ 6 ขั้นตอนดังนี้ 1) การศึกษาความต้องการ และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การออกแบบ 3) การตรวจสอบคุณภาพ 4) การนำหลักสูตรไปใช้ 5) การประเมินหลักสูตร 6) การปรับปรุงหลักสูตร ในส่วนขององค์ประกอบหลักสูตรเสริม มีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) แนวทางนำหลักสูตรไปใช้ 5) แผนการจัดการเรียนรู้ 6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 7) การวัดผลประเมินผล

1.2 การจัดการเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน คือ การะบวนการเรียนรู้ที่เน้นสร้างองค์ความรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน ครู ผู้เชียวชาญ และคนในชนชุมชน ตรงผ่าน องค์ความรู้ที่มีอยู่ภายในพื้นที่ชุมชน เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาและส่งเสริมชุมชน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นวางแผนและเตรียมความพร้อม 2) ขั้นจัดการเรียนรู้ 3) ขั้นการสะท้อนคิด 4) ขั้นการออกแบบและสร้างสรรค์ 5) ประเมินประสิทธิผล 6) ขั้นและเผยแพร่ผลงาน

1.3 การคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์หมายถึง ทักษะตามแนวคิดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรทางความคิดและวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ใหม่ โดยผู้วิจัยได้นำทักษะตามแนวคิดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยและพัฒนาการพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะตามแนวคิดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้ 1) การนำความรู้ ใช้ในการสร้างสรรค์ 2) นำเทคนิคและกลวิธีต่าง ๆ มาสร้าง สรรค์ผลงาน 3) การตระหนักถึงการละเมิด ผลงานสร้างสรรค์และความคิดของผู้อื่น 4) การต่อยอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเพื่อการสร้างสรรค์ผลงาน

2. ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า

หลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งในบริบทการศึกษา

ปัจจุบัน เนื่องจากสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับสภาพจริงของชุมชน ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากร ภูมิปัญญา และทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการต่อยอดสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจทั้งนี้การพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมกับบุคคลหรือองค์กรในชุมชนอย่างแท้จริง ส่งผลให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น มีความตระหนักรู้ในบทบาทของตนเองต่อการพัฒนาชุมชน และสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคปัจจุบัน

3. ผลสรุปแบบสอบถามความต้องการเกี่ยวกับ ความต้องการและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการสอบถามความต้องการของนักเรียน เกี่ยวกับการพัฒนาหลักหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีประเด็นคำถามและรายละเอียดรูปแบบการเรียนรู้ 5 ประเด็น คือ 1) รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องการ 2) เนื้อหาข้อภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนใจเรียนรู้ 3) สื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจและเข้าใจง่าย 4) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ต้องการ 5) รูปแบบการประเมินผล 6) การมีส่วนร่วมในการประเมิน สรุปผลความต้องการเกี่ยวกับความต้องการและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า

1. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ คือการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาคือการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ร้อยละ 31.8 นอกจากนี้ผู้เรียนยังให้ความสนใจในรูปแบบการจัดกิจกรรมที่บูรณาการระหว่างครูและผู้รู้ในท้องถิ่น (ร้อยละ 29.5) รวมถึงการสร้างประสบการณ์จริงในพื้นที่ (ร้อยละ 27.3) ในขณะที่การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการเรียนรู้ผ่านการทำงานกลุ่มในชุมชน มีค่าร้อยละอยู่ที่ 18.2 และ 13.6 ตามลำดับ

2. ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีมีความสนใจเรียนรู้ เรื่องอาหารมากที่สุด (ร้อยละ 79.5) อาทิ ขนมไทยและอาหารพื้นบ้าน รองลงมาคือด้านหัตถศิลป์

โดยเฉพาะการสร้างและซ่อมบำรุงเครื่องดนตรีไทย (ร้อยละ 50.0) และด้านสถาปัตยกรรม เช่น บ้านเรือนหรือศาสนสถาน (ร้อยละ 36.4)

3. ด้านสื่อการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการเรียนรู้ผ่าน การไปดูงานนอกห้องเรียน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน โบราณสถาน หรือวัด คิดเป็นร้อยละ 54.4 แหล่งความรู้จากบุคคล (เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน) คิดเป็นร้อยละ 52.3 สื่อการเรียนรู้ (เช่น สื่อที่เป็นของจริง หรือสื่อทางด้านเทคโนโลยี) คิดเป็นร้อยละ 38.6 และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 2.3

4. ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสื่อการเรียนรู้ที่มีความน่าสนใจ คือ การศึกษาดูงานนอกห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (เช่น ศูนย์การเรียนรู้ โบราณสถาน) คิดเป็นร้อยละ 54.5 และ แหล่งความรู้จากบุคคลหรือปราชญ์ชาวบ้าน ร้อยละ 52.3 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในบริบทจริงของชุมชน

5. ด้านแบบการประเมินผลและการมีส่วนร่วมในการประเมิน นักเรียนส่วนใหญ่เห็นควรให้มีการผ่านการจัดนิทรรศการ (ร้อยละ 65.9) และการตรวจผลงานเชิงสร้างสรรค์ (ร้อยละ 50.0) โดยเน้นกระบวนการประเมินแบบมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมทั้งจากผู้ปกครอง (ร้อยละ 61.4) การประเมินตนเองของผู้เรียน (ร้อยละ 59.1) และชาวบ้านในชุมชน (ร้อยละ 27.3)

นอกจากนี้ นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมโดยสามารถสรุปได้ว่านักเรียนต้องการให้การเรียนรู้มีลักษณะเน้นการปฏิบัติจริง สนุก เข้าใจง่าย เปิดโอกาสให้ค้นคว้าและทำงานร่วมกัน พร้อมทั้งเชื่อมโยงการเรียนรู้กับการพัฒนาชุมชนและการแก้ปัญหาจริงในพื้นที่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพของหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิพากษ์หลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้วิจัยได้บันทึกการสนทนากลุ่ม โดยได้สรุปสาระสำคัญและสามารถนำเสนอได้ดังประเด็นต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการวิพากษ์หลักสูตรฯ

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนาหลักสูตร
ความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร	องค์ประกอบของหลักสูตรมีความครบถ้วนและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน โดยมีข้อเสนอแนะให้ปรับรายละเอียดบางส่วนให้ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะบทบาทของชุมชนและเกณฑ์การประเมินผล
ศักยภาพของหลักสูตรในการส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์	หลักสูตรมีศักยภาพในการพัฒนาทักษะการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการลงมือปฏิบัติ การวิเคราะห์ทรัพยากรในชุมชน และการสร้างสรรค์ผลงานที่สามารถต่อยอดในเชิงเศรษฐกิจได้
ความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนรู้	หลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา โดยมีความสอดคล้องกับเวลาเรียนและบริบทของชุมชน อย่างไรก็ตามควรมีการวางแผนและประสานงานกับชุมชนล่วงหน้าเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่น
ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน	แผนการจัดการเรียนรู้มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แต่ควรเพิ่มความชัดเจนในขั้นการประเมินผลและการสะท้อนคิดของผู้เรียน

จากตารางที่ 1 สามารถสรุปผลการวิพากษ์หลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 6 คน ได้ร่วมกันวิพากษ์หลักสูตรฉบับร่างพบว่า หลักสูตรฉบับร่างยังมีประเด็นที่ผู้วิจัยควรทบทวน ตรวจสอบ และปรับปรุงในหลายองค์ประกอบของหลักสูตร ตามรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 2 โดยข้อเสนอแนะส่วนใหญ่เน้นไปที่การปรับปรุงความชัดเจนของเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ก่อนนำหลักสูตรฉบับปรับปรุงไปดำเนินการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรในขั้นตอนต่อไป

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม แล้วจึงดำเนินการเสนอผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้งในการประเมินคุณภาพแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมและตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร โดยผลการประเมินสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฯ

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	M	S.D.	ระดับความเหมาะสม	ลำดับ
	ความเหมาะสมของหลักการของหลักสูตร	4.8	0	มากที่สุด	3
	นิยามศัพท์เฉพาะของหลักสูตร	4.87	0.09	มากที่สุด	2
	ความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.87	0.09	มากที่สุด	2
	ความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร	4.93	0.09	มากที่สุด	1
	ความเหมาะสมของแนวทางนำหลักสูตรไปใช้	5	0.0	มากที่สุด	1
	ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล	4.80	0.4	มากที่สุด	3
	ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ (แผนที่ 1)	4.97	0.07	มากที่สุด	1
	ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ (แผนที่ 2)	4.88	0.09	มากที่สุด	2
	ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ (แผนที่ 3)	4.88	0.14	มากที่สุด	2
	ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ (แผนที่ 4)	4.8	0.00	มากที่สุด	3
	สรุป	**4.87**	**0.05**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมของ หลักสูตรมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.87, SD = 0.05) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมี ค่าเฉลี่ย สูงที่สุดมีจำนวน 1 ประเด็น คือ ความเหมาะสมของ แนวทางนำหลักสูตรไปใช้ (M = 45, *SD* = 0.00) รองลงมาคือ ความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.93, SD = 0.09) ความเหมาะสมของนิยามศัพท์เฉพาะ

ของหลักสูตร และความ เหมาะสมของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.87, SD = 0.09) ความ เหมาะสมของหลักการของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.80, SD = 0.00) และความ เหมาะสมของการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.80, SD = 0.4) ตามลำดับ

ในส่วนของแผนการจัดการเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมี ค่าเฉลี่ยสูงที่สุดมีจำนวน 1 แผนการจัดการเรียนรู้ คือ ความเหมาะสมของแผนการจัดการ เรียนรู้แผนที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.97, SD = 0.07) รองลงมาคือ ความเหมาะสมของ แผนการจัดการเรียนรู้แผนที่ 2 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.88, SD = 0.09) และความเหมาะสม ของแผนการจัดการเรียนรู้แผนที่ 3 มีความเหมาะสมอยู ในระดับมากที่สุด (M = 4.88, SD = 0.14) ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แผนที่ 4 มีความเหมาะสมอยู ในระดับมากที่สุด (M = 4.87, SD = 0.05)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตร ข้อแนะนำสำหรับการปรับปรุงและการพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อแนะนำ ผู้วิจัยสามารถ สรุปและนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

ด้านสื่อ แหล่งเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีส่วนช่วยในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการใช้สื่อดิจิทัลในการเล่าเรื่องเพื่อนำเสนอคุณค่าของชุมชนให้น่าสนใจยิ่งขึ้น ในส่วนของการวัดผลประเมินผล ควรเน้นการประเมินตามสภาพจริงที่เน้นทั้งกระบวนการทำงาน และผลผลิต โดยควรเปิดโอกาสให้ตัวแทนจากชุมชน หรือผู้ประกอบการจริงในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลสะท้อนกลับต่อผลงานของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับมุมมองที่สอดคล้องกับโลกแห่งความเป็นจริงและการทำงานในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จากผลการวิจัย การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากการสัมภาษณ์ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชี้ให้เห็นถึงความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรชี้ให้เห็นว่า หลักสูตรที่จะจัดทำขึ้นนั้น มีความสำคัญ เพราะช่วยเชื่อมโยงการเรียนรู้กับสภาพจริง ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นพื้นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ตระหนักถึงบทบาทของตนต่อการพัฒนาชุมชน และสามารถพัฒนาศักยภาพให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคปัจจุบัน และยังสอดคล้องกับ วุฒิชัย เทียมยศ (2563)กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีขั้นตอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้จากบริบทจริงของชุมชน ทั้งด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ผ่านการสำรวจและลงมือปฏิบัติในพื้นที่จริง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง สามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง และพัฒนาพฤติกรรมที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ผลการออกแบบและพัฒนาการหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จากผลการวิจัย การพัฒนาการพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า การออกแบบหลักสูตรเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์จริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจ วิเคราะห์ และต่อยอดทรัพยากรในท้องถิ่นสู่แนวคิดเชิงสร้างสรรค์ อันสอดคล้องกับเป้าหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มุ่งเพิ่มคุณค่าให้กับทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชุมชน นอกจากนี้ การกำหนดแนวทางการใช้หลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลอย่างชัดเจน ยังช่วยให้หลักสูตรมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง โดยหลักสูตรได้พัฒนาขึ้น มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) แนว

ทางการนำหลักสูตรไปใช้ 5) แผนการจัดการเรียนรู้ 6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตรเสริมดังกล่าวได้พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของการศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการสังเคราะห์งานวิจัยและสำรวจความต้องการของนักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อกำหนดองค์ประกอบหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังผ่านกระบวนการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิและการประเมินผลอย่างต่อเนื่องในทุกขั้นตอนการทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องและยกระดับคุณภาพหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งผลการดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน (2564) ที่เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 การกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ขั้นที่ 3 การเลือกและจัดเนื้อหา รวมถึงประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ขั้นที่ 4 การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ขั้นที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ขั้นที่ 6 การนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นที่ 7 การประเมินหลักสูตร ขั้นที่ 8 การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.87 , SD = 0.05) ทั้งนี้มีความเป็นไปได้ว่าในการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยได้การพัฒนาหลักสูตรผ่านการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติการใช้ชุมชนเป็นฐานและแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบองค์ประกอบที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน ตลอดจนผ่านกระบวนการตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง ส่งผลให้หลักสูตรมีความถูกต้องเหมาะสมทั้งในด้านเนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ และสอดรับกับบริบทของชุมชน สอดคล้องกับ สรัล สุวรรณ (2566) ที่กล่าวว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์มีพื้นฐานสำคัญจากความคิดสร้างสรรค์ ทักษะและองค์ความรู้ โดยบูรณาการมิติทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรม เข้ากับทุนทางปัญญาและทุนทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาให้เกิดนวัตกรรม เทคโนโลยี ตลอดจนสินค้าและบริการที่มีคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม อันนำไปสู่การสร้างความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความต้องการพบว่า ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ต้องการหลักสูตรที่เน้นปฏิบัติจริงในบริบทชุมชน เพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้แบบเดิมที่แยกส่วนจากวิถีชีวิตและขาดแรงจูงใจ ผู้วิจัยจึงนำทุนวัฒนธรรมที่โดดเด่นของตำบลช่างเหล็ก 4 ด้าน (ประวัติศาสตร์ชุมชน, วัดช่างเหล็ก, ภูมิปัญญาขนมไทย และเครื่องดนตรีไทย) มาประมวลร่วมกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ยกร่างเป็นหลักสูตรเสริมที่มีองค์ประกอบครบถ้วน โดยมีจุดเด่นสำคัญด้านโครงสร้างเนื้อหาและแนวทางการนำไปใช้ที่มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชนอย่างเป็นระบบ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ด้านการบริหารจัดการและสร้างความร่วมมือ สถานศึกษาและผู้บริหารควรสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างเป็นทางการร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนตำบลช่างเหล็กล่วงหน้า เพื่อร่วมกันวางแผนด้านสถานที่ ระยะเวลา และบทบาทของชุมชนในการเป็นผู้ให้ความรู้ ตลอดจนร่วมประเมินผลงานของนักเรียน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากการพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในบริบทเฉพาะของชุมชนตำบลช่างเหล็ก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการนำกรอบแนวคิดและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเสริมที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ ไปทดลองวิจัยและพัฒนา (Research and Development) กับสถานศึกษาในบริบทชุมชนอื่นที่มีทุนทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แตกต่างออกไป เช่น ชุมชนวิถีเกษตรกรรม ชุมชนริมน้ำ หรือชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งการขยายขอบเขตการวิจัยในลักษณะดังกล่าว ไม่เพียงแต่จะเป็นการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนในพื้นที่อื่น ๆ แต่ยังเป็นการยกระดับและเพิ่มคุณค่าเชิงประจักษ์ (Empirical Value) ให้แก่ตัวแบบหลักสูตรเสริมชุดนี้ ให้มีความยืดหยุ่นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อดึงศักยภาพของท้องถิ่นที่หลากหลายมาใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กนกวรา พวงประยูงค์. บทบาทของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนายกระดับวิสาหกิจชุมชนไทย. *วารสารพัฒนศาสตร์*, 1(1), 220- 252.

กมล สุดประเสริฐ. (2537). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัศดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน. (2564). *การพัฒนาหลักสูตร*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560. (2561). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 79 ก หน้า 1-13*. (31 กรกฎาคม 2560)

วิจารณ์ พานิช. (2557). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). *กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาหลักสูตร.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.

วุฒิชัย เทียมยศ. (2563). การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศุภชัย เหมือนโพธิ์. (2559). การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สรัล สุวรรณ และ ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน. (2567). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการออกแบบงานทัศนศิลป์ท้องถิ่นตามแนวคิดเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education.* (3rd ed.). McGraw – Hill Book Inc.

Taba, H. (1962). *Curriculum Development and Theory and practice.* Harcourt, Brace & World.

CURRICULUM INNOVATION, ENTREPRENEURIAL EDUCATION, PRACTICE-BASE CONSTRUCTION, AND TALENT EVALUATION REFORM AND THEIR IMPACT ON THE CORE COMPETITIVENESS OF ART EDUCATION IN PRIVATE UNIVERSITIES IN THE HENAN PROVINCE*

Fei Wang[1] and Junshan Ma[2]

[1-2]**International College, Panyapiwat Institute of Management, Thailand**

Corresponding Author's Email: Wangfei5222@hotmail.com

Received 23 May 2026; Revised 6 June 2026; Accepted 8 June 2026

Abstract

This study aims to: 1) examine the impact of curriculum innovation, entrepreneurship education, practical training base construction, and talent evaluation reform on the core competitiveness of art education programs in private colleges and universities in Henan Province; 2) compare the relative explanatory power of these four reform dimensions; and 3) provide evidence-based recommendations for strengthening applied arts education under the constraints of limited resources and quality assurance in private colleges and universities. This study employed a cross-sectional quantitative survey method, conducting a questionnaire survey of 260 faculty and staff involved in art education programs. The questionnaire used a five-point Likert scale to measure five constructs, and descriptive statistics, reliability analysis, Pearson correlation

Citation:

* Fei Wang and Junshan Ma. (2026). Curriculum Innovation, Entrepreneurial Education, Practice-Base Construction, And Talent Evaluation Reform And Their Impact On The Core Competitiveness Of Art Education In Private Universities In The Henan Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1041-1054.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

analysis, and multiple regression analysis were used for data analysis. The results showed that: 1) all five scales had acceptable reliability, with Cronbach's α coefficients ranging from 0.792 to 0.876; 2) the regression model explained 47.9% of the variance in perceived core competitiveness (R^2 = .479, adjusted R^2 = .471, $F(4,255) \approx 58.62$, $p < .001$); 3) all four predictor variables had a significant positive impact on core competitiveness, namely, practical infrastructure (β = .296, $p < .001$), curriculum innovation (β = .284, $p < .001$), talent evaluation reform (β = .215, $p < .001$), and entrepreneurship education (β = .159, $p = .002$). The research results indicate that the competitiveness of art education in private colleges and universities in Henan Province depends on coordinated reforms, with practical infrastructure and curriculum innovation requiring priority attention. This study constructs a professional-level competitiveness model for art education in private colleges and universities, providing practical insights for curriculum committees, entrepreneurship offices, industry university research cooperation units, and quality assurance systems.

Keywords: Curriculum Innovation, Entrepreneurial Education, Practice-Base Construction, Talent Evaluation Reform, Core Competitiveness, Art Education, Private Universities Introduction

Introduction

China's private higher education has entered a quality-oriented development stage, with its institutional legitimacy increasingly linked to unique market positioning, transparent governance, and measurable educational outcomes. Recent policy analysis indicates that the revised "Detailed Rules for the Implementation of the Law on the Promotion of Private Education" places greater emphasis on the public welfare orientation, standardized governance, and quality improvement of private schools (Liu, 2023). For private universities, these expectations drive them to go beyond enrollment size and develop

sustainable academic competitiveness. Arts education programs are particularly directly affected by this pressure. They must retain their aesthetic and creative characteristics while cultivating employable graduates capable of participating in the cultural, creative, digital media, design, and entrepreneurial ecosystems. In this context, program competitiveness cannot be measured solely by enrollment numbers or exam scores; it must also reflect curriculum relevance, graduate competence, industry recognition, professional practice opportunities, and continued adaptability. International policy discussions also emphasize that creativity and critical thinking in higher education require appropriate learning outcomes and assessment systems, rather than simply traditional examinations (Bouckaert & Vincent-Lancrin, 2023). Henan Province provides an ideal context for this study because private universities serve the local talent cultivation and regional development needs. To enhance the competitiveness of their art education programs, university leaders must weigh limited resources and allocate them among curriculum updates, entrepreneurship education, practical training base construction, and evaluation reform. However, existing literature often discusses these dimensions in isolation, lacking empirical research to explore how they collectively predict the core competitiveness of art education programs in private universities. Therefore, this study examines four reform dimensions curriculum innovation, entrepreneurship education, practical training base construction, and talent evaluation reform as antecedents of core competitiveness. This study aims to construct a concise and actionable model to guide program improvements in art education programs at private universities. Through survey data from stakeholders in art education at private universities in Henan Province, this study identifies which reform measures are statistically significant and which should be prioritized in practice.

Objectives

1. To examine the effects of curriculum innovation, entrepreneurial education, practice-base construction, and talent evaluation reform on the core competitiveness of art education programs in private universities in Henan Province.

2. To compare the relative influence of the four reform dimensions when they are analyzed simultaneously in a multiple regression model.

3. To propose evidence-based recommendations for improving the competitiveness of private-university art education through curriculum, entrepreneurship, practice-base, and evaluation reforms.

Literature Review

Curriculum Innovation and the Competitiveness of Arts Education

Curriculum innovation refers to the updating of curriculum content, learning outcomes, pedagogy, digital integration, and interdisciplinary design. In arts education, curriculum innovation is particularly important because creative work is increasingly influenced by digital tools, artificial intelligence, cultural heritage platforms, and evolving industry standards. Su and Mokmin (2024) reviewed the application of artificial intelligence in visual arts education and emphasized that technology should be integrated with pedagogy, ethics, and assessment design. This demonstrates that curriculum innovation can enhance the competitiveness of arts education because it strengthens students' creative foundation and improves their contemporary professional competence.

Entrepreneurship Education and Creative Career Preparation

Entrepreneurship education aims to cultivate students' abilities to identify opportunities, develop innovative skills, self-management skills, commercialize projects, and transform creative ideas into social or market value. These abilities are crucial in art-related majors, as graduates typically pursue project-based work,

freelancing, cultural entrepreneurship, or small creative enterprises. Shao et al. (2024) argue that entrepreneurship education in Chinese higher education should be understood through a collaborative framework of industry, academia, and research. Zhou (2024) also points out that entrepreneurship education in Chinese higher education institutions has evolved into part of a broader innovation and employment strategy. Therefore, entrepreneurship education is expected to enhance the competitiveness of art education by improving graduates' adaptability and employability.

Practice Base Construction and Experiential Learning

Practice base construction includes internship platforms, collaborative studios, cultural and creative laboratories, corporate projects, and industry mentor mechanisms. Art education is highly dependent on practice, as creative abilities are cultivated through project cycles, critiques, portfolio production, exhibitions, and collaborations. Literature on university-industry collaborations suggests that such partnerships can foster knowledge exchange and better align education with career needs, but this requires careful management and mutually beneficial value creation (Rossoni et al., 2024). In private universities, a strong practical foundation can also compensate for a lack of institutional reputation by producing tangible student outcomes and earning the trust of employers.

Talent Evaluation Reform and Competency-Oriented Assessment

Talent evaluation reform involves the redesign of assessment standards and recognition mechanisms. In arts education, narrow, exam-oriented assessments may fail to reflect originality, project competence, collaboration, entrepreneurship, and social contribution. Bouckaert and Vincent-Lancrin (2023) point out that the assessment of creativity and critical thinking in higher education requires policy and institutional practices that support deep learning outcomes. For arts courses, assessment reforms may include portfolio assessment, jury exhibitions, external tutor assessments, project evidence, and

assessment standards for creative problem-solving abilities. Such reforms can guide student and teacher behavior towards genuine creative competence.

Hypotheses and Conceptual Model

Based on the above literature, this study proposes that all reform dimensions have a positive impact on the core competitiveness of arts education programs. Specific hypotheses are as follows: H1: Curriculum innovation has a positive impact on core competitiveness. H2: Entrepreneurship education has a positive impact on core competitiveness. H3: Practical infrastructure development has a positive impact on core competitiveness. H4: Talent evaluation reform has a positive impact on core competitiveness.

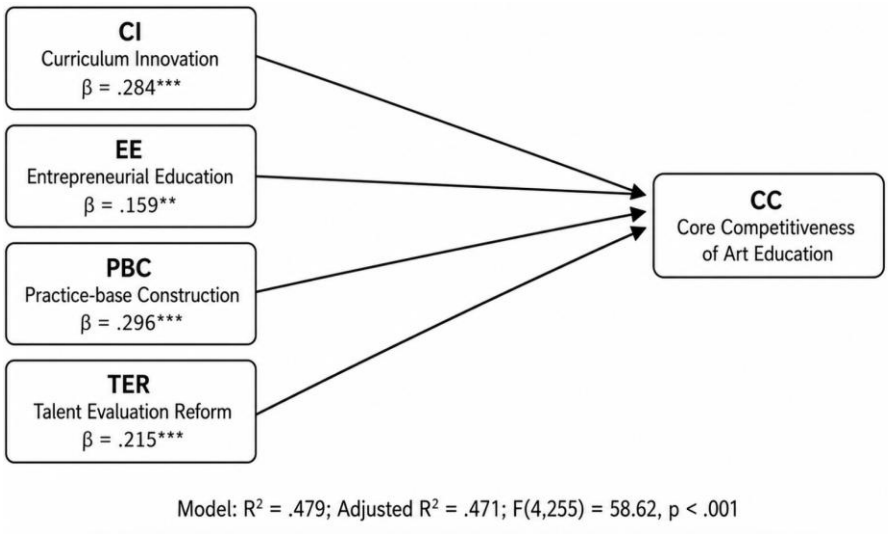

Figure 1. Conceptual and empirical model

Methodology

Research Design: This study employed a quantitative cross-sectional survey design. This design is suitable for measuring stakeholder perceptions using standardized items and examining the direction and strength of relationships at a given point in time (Creswell & Creswell, 2018). Because this study required

estimating the unique contribution of each independent variable to the dependent variable while controlling for common variance among predictors, multiple regression analysis was chosen (Field, 2018; Hair et al., 2019).

Population, Sample, and Data Collection: The target population included faculty, administrative staff, curriculum staff, practice base coordinators, entrepreneurship education staff, and quality assurance or evaluation staff from private universities in Henan Province offering arts education-related majors. Inclusion criteria required respondents to work at a private university in Henan Province, have at least six months of relevant work experience, and be involved in the operation of arts education projects. After screening for eligibility, completeness, and response quality, 260 valid questionnaires were retained for analysis.

Research Tools and Measurement Methods

The questionnaire used a 5-point Likert scale, ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree). Five constructs were measured: Curriculum Innovation (CI), Entrepreneurship Education (EE), Practice Infrastructure (PBC), Talent Evaluation Reform (TER), and Core Competencies (CC). Each construct comprises five items, for a total of 25 measurement items. This tool aims to reflect specific institutional practices, rather than abstract attitudes, including curriculum updates, digital integration, entrepreneurship support, real-world practice environments, evaluation criteria, and graduate or program competitiveness.

Data analysis was conducted in four phases. First, descriptive statistical analysis summarized the basic information and construct distribution of respondents. Second, Cronbach's alpha coefficient was used to assess internal consistency reliability; according to established measurement guidelines (Nunnally & Bernstein, 1994), a Cronbach's alpha coefficient of 0.70 or higher is considered acceptable in applied research. Third, Pearson correlation analysis

examined the bivariate relationships between constructs. Fourth, multiple regression analysis was used to test hypotheses H1-H4, with core competence as the dependent variable and CI, EE, PBC, and TER as predictor variables. Standardized beta coefficients were used to compare the relative effect strengths, and hypothesis testing included residual independence, normality, homoscedasticity, and multicollinearity diagnoses (Field, 2018; Hair et al., 2019).

Results

Final sample included 260 respondents. Female respondents accounted for 56.2%, male respondents for 41.2%, and other/prefer-not-to-say responses for 2.7%. Most respondents were aged 25-34 (47.3%) or 35-44 (22.7%). Teaching staff formed the largest role group (55.8%), followed by administrative staff (31.5%) and respondents with both teaching and administrative roles (12.7%). The sample therefore represented both academic and management perspectives relevant to program-level reform.

Table 1. Descriptive statistics and reliability of constructs

Construct	Items	Mean	SD	Cronbach's alpha
Curriculum Innovation (CI)	5	2.885	1.002	.841
Entrepreneurial Education (EE)	5	2.907	.985	.825
Practice-base Construction (PBC)	5	2.892	1.043	.866
Talent Evaluation Reform (TER)	5	2.914	.945	.792
Core Competitiveness (CC)	5	2.894	1.043	.876

Note. N = 260. All alpha values exceeded the commonly accepted .70 threshold, indicating acceptable internal consistency.

Reliability:The mean scores of all constructs were close to the midpoint of the 5-point scale, indicating that users perceived reform implementation and core competitiveness as moderate rather than highly developed. This pattern suggests room for improvement in all four reform areas. Reliability analysis showed acceptable to strong internal consistency: CI (α = .841), EE (α = .825), PBC (α = .866), TER (α = .792), and CC (α = .876). These results support the use of composite construct scores in correlation and regression analysis.

Hypothesis testing through multiple regression.

The multiple regression model was statistically significant and explained a substantial proportion of variance in perceived core competitiveness (R^2 = .479, adjusted R^2 = .471, $F(4,255) \approx 58.62$, $p < .001$). All four predictors had positive and statistically significant standardized coefficients. Practice-base construction had the strongest effect (β = .296, $p < .001$), followed closely by curriculum innovation (β = .284, $p < .001$). Talent evaluation reform also had a meaningful effect (β = .215, $p < .001$), while entrepreneurial education had a smaller but significant effect (β = .159, p = .002).

Table 2. Multiple regression predicting core competitiveness

Predictor	b	SE	β	t	p	95% CI
Constant	.003	.202	--	.014	.989	[-.394, .400]
CI	.296	.054	.284	5.472	< .001	[.190, .403]
EE	.168	.054	.159	3.087	.002	[.061, .276]
PBC	.296	.054	.296	5.522	< .001	[.191, .402]
TER	.237	.054	.215	4.361	< .001	[.130, .344]

Note. Dependent variable = Core Competitiveness (CC). Model R^2 = .479; adjusted R^2 = .471; $F(4,255) \approx 58.62$; $p < .001$.

Table 3. Hypothesis testing summary

Hypothesis	Path	Result	Decision
H1	CI ⟶ CC	β = .284, p < .001	Supported
H2	EE ⟶ CC	β = .159, p = .002	Supported
H3	PBC ⟶ CC	β = .296, p < .001	Supported
H4	TER ⟶ CC	β = .215, p < .001	Supported

The residual diagnostic results show that the variables have acceptable independence (Durbin-Watson = 1.96), normality (Shapiro-Wilk p = .484), and homoscedasticity (Breusch-Pagan p = .426). However, the diagnostic results show a maximum variance inflation factor (VIF) of 11.97 and a minimum tolerance of 0.08, indicating possible multicollinearity among the reform dimensions. This result is conceptually understandable because curriculum innovation, practical infrastructure development, entrepreneurship education, and assessment reform are often developed together as a holistic institutional reform program. Therefore, the regression coefficients should be interpreted as relative effects within an interconnected reform system, rather than completely independent causal effects.

Discussion

The findings support the argument that the core competitiveness of art education in private higher education institutions is shaped by coordinated curriculum reforms. All four hypotheses were validated, indicating that competitiveness is not driven by a single reform element, but rather by a comprehensive system of capabilities. Among these, the construction of practical training bases is the most predictive factor. This means that private higher education institutions in Henan Province can most directly enhance their

curriculum competitiveness by building high-quality internship bases, collaborative studios, corporate projects, cultural and creative practice platforms, and mentorship systems. For applied art education, tangible practical achievements such as portfolios, exhibitions, real client projects, and employer recognition are particularly important for competitiveness. Curriculum innovation is the second largest predictive factor, with an impact very close to that of practical training base construction. This confirms that curriculum updates are a core pathway to enhancing competitiveness. Art courses must update their content and teaching methods, incorporating digital media, AI-assisted creation, interdisciplinary design, cultural heritage innovation, and project-based learning. This finding aligns with the argument that AI and digital technologies should be integrated into visual arts education through responsible pedagogical design, rather than superficial technology adoption (Su & Mokmin, 2024).

Talent assessment reforms have also had a significant positive impact. This finding is significant because assessment systems determine what students and teachers consider valuable. If assessments remain confined to traditional exams, art curricula may fail to adequately reward originality, process quality, collaboration, portfolio quality, entrepreneurial spirit, or community engagement. The findings support competency-based assessment approaches, including portfolio evaluation, jury exhibitions, external mentor feedback, and transparent creative problem-solving grading criteria. This aligns with broader discussions in higher education that creativity and critical thinking require more appropriate assessment policies and practices (Bouckaert & Vincent-Lancrin, 2023). Entrepreneurship education had the least impact, but it remains significant. This does not mean entrepreneurship is unimportant. Rather, it may indicate that entrepreneurship education has practical value when integrated into curriculum and practice. For art students, entrepreneurship learning should not be presented merely as generic business theory. It should be integrated into creative projects,

cultural product development, brand design, digital platform operation, and studio incubation. This interpretation aligns with the necessity of ecosystem-based entrepreneurship education emphasized in Chinese higher education research (Shao et al., 2024; Zhou, 2024). The multicollinearity diagnostic results also have theoretical significance. The four reform dimensions are interconnected in actual institutional practice. A university investing in curriculum reform may also invest in practical platforms, assessment reform, and entrepreneurship support. Therefore, this study proposes an integrated reform logic: curriculum innovation clarifies what students should learn; practical infrastructure provides authentic learning contexts; entrepreneurship education helps students transform their creative abilities into professional value; and talent assessment reform institutionalizes the content that should be recognized and rewarded.

Recommendation

Private universities should prioritize establishing practical training bases, developing long-term collaborative studios, corporate projects, museum and cultural tourism partnerships, and industry mentorship programs. The quality assessment of these bases should focus on learning outcomes, mentor engagement, project authenticity, and student portfolios, rather than simply the number of signed cooperation agreements (Rossoni et al., 2024). Curriculum committees should conduct systematic curriculum updates. Art curricula should retain fundamental art training while integrating digital media tools, AI-assisted creative processes, interdisciplinary design thinking, cultural heritage resources, and project-based modules through responsible instructional design (Su & Mokmin, 2024). Entrepreneurship education for art students should be redesigned. Universities should reduce their reliance on general entrepreneurship lectures and instead offer creative entrepreneurship workshops, brand and portfolio commercialization modules, cultural product design projects, incubator

connections, and mentorship programs for creative industry professionals (Shao et al., 2024; Zhou, 2024). Talent assessment systems should shift towards competency-based evaluation. Recommended approaches include portfolio review, exhibitions, project-based grading criteria, external expert evaluation, peer review, reflective learning reports, and recognition of entrepreneurial or community impact achievements (Bouckaert & Vincent-Lancrin, 2023). Because these four reforms are interconnected, university leadership should establish a comprehensive reform committee comprised of course directors, entrepreneurship office staff, practice coordinators, quality assurance personnel, and industry partners. This committee should coordinate learning outcomes, practice projects, assessment metrics, and resource allocation. Future research should utilize longitudinal data, objective outcome metrics, and multi-stakeholder evidence from students, employers, alumni, and industry mentors to validate whether perceived competitiveness translates into measurable graduate and program performance (Creswell & Creswell, 2018; Hair et al., 2019).

References

Bouckaert, M., & Vincent-Lancrin, S. (2023). *The assessment of students' creative and critical thinking skills in higher education across OECD countries: A review of policies and related practices (OECD Education Working Paper No. 293).* OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/35db77b8

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (5th ed.).* Sage.

Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics (5th ed.).* Sage.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis (8th ed.).* Cengage.

Liu, L. (2023). Opportunities and challenges for private education in China: A review of the latest policy revisions. *ECNU Review of Education,* 6(1), 141-154. https://doi.org/10.1177/20965311221120829

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory (3rd ed.).* McGraw-Hill.

Rossoni, A. L., de Vasconcellos, E. P. G., & de Castilho Rossoni, R. L. (2024). Barriers and facilitators of university-industry collaboration for research, development and innovation: A systematic review. *Management Review Quarterly,* 74, 1841-1877. https://doi.org/10.1007/s11301-023-00349-1

Shao, L., Zhou, Y., & Zhang, L. (2024). *Designing a framework for entrepreneurship education in Chinese higher education: A theoretical exploration and empirical case study.* Humanities and Social Sciences Communications, 11, Article 669. https://doi.org/10.1057/s41599-024-03024-2

Su, H., & Mokmin, N. A. M. (2024). Unveiling the canvas: Sustainable integration of AI in visual art education. *Sustainability,* 16(17), Article 7849. https://doi.org/10.3390/su16177849

Zhou, R. (2024). Entrepreneurship education in Chinese higher institutions: Challenges and strategies for vocational colleges. *Cogent Education,* 11(1), Article 2375080. https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2375080

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย*

THE PRIORITY NEEDS FOR DEVELOPING TEACHERS' POSITIVE LEADERSHIP OF PRATOOCHAI SCHOOL

วิรัลพัชษ์ สว่างเดือน[1] และ เพ็ญวรา ชูประวัติ[2]

Wirunphach Sawangduan[1] and Penvara Xupravati[2]

[1-2]จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[1-2]Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: 6780150027@student.chula.ac.th

วันที่รับบทความ : 28 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 10 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 12 มิถุนายน 2569

Received 28 May 2026; Revised 10 June 2026; Accepted 12 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนประตูชัย จำนวน 97 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกและด้านการใช้การสื่อสารเชิงบวกอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการนำความคิดเชิงบวกและด้านการ

Citation:

* วิรัลพัชษ์ สว่างเดือน และ เพ็ญวรา ชูประวัติ. (2569). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1055-1071.

Wirunphach Sawangduan and Penvara Xupravati. (2026). The Priority Needs For Developing Teachers' Positive Leadership Of Pratoochai School. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1055-1071.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สร้างคุณค่าเชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง 2) สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัยในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างคุณค่าเชิงบวก รองลงมา คือ ด้านการใช้การสื่อสารเชิงบวก ด้านการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก และด้านการนำความคิดเชิงบวก ตามลำดับ และ 3) ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างคุณค่าเชิงบวก ด้านการนำความคิดเชิงบวก ด้านการใช้การสื่อสารเชิงบวก และด้านการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก ตามลำดับ ผลการวิจัยสะท้อนว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูควรให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าเชิงบวกและการนำความคิดเชิงบวกเป็นลำดับแรก เพื่อส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงความหมายของวิชาชีพ สามารถเชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้กับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การพัฒนาครู, ภาวะผู้นำเชิงบวก, ความต้องการจำเป็น, โรงเรียนประตูชัย

Abstract

This research aimed to examine the current state, the desirable state, and the priority needs for developing teachers' positive leadership at Pratoochai School. The population consisted of 97 school administrators and teachers at Pratoochai School. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire on the current and desirable states. The data were analyzed using frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index.

The research findings revealed that: 1) the overall current state of teachers' positive leadership at Pratoochai School was at a high level. When considered by aspect, developing positive relationships and engaging in positive communication were at a high level, whereas leading positive thinking and creating positive value were at a moderate level; 2) the overall and individual aspects of the desirable state of teachers' positive leadership at Pratoochai School were at the highest level. The aspect with the highest mean score was creating positive value, followed by engaging in positive communication,

developing positive relationships, and leading positive thinking, respectively; and 3) the priority needs for developing teachers' positive leadership at Pratoochai School, ranked from highest to lowest, were creating positive value, leading positive thinking, engaging in positive communication, and developing positive relationships, respectively. The findings indicate that the development of teachers' positive leadership should primarily focus on creating positive value and leading positive thinking in order to encourage teachers to recognize the meaning of the teaching profession, connect instructional practices with student development goals, and continuously improve themselves.

Keywords: Teacher Development, Positive Leadership, Priority Needs, Pratoochai School

บทนำ

โลกในยุคสังคมพลิกผันเป็นยุคของความเปลี่ยนแปลงที่เชี่ยวกรากทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การศึกษาทั่วโลกกำลังเผชิญกับโจทย์ท้าทายครั้งสำคัญที่ส่งผลให้การพัฒนาครูไม่สามารถหยุดอยู่เพียงการเติมเต็มความรู้หรือทักษะทางวิชาชีพแบบเดิมได้อีกต่อไป หากแต่ต้องมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้าง "สมรรถนะภายใน" ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้ตลอดชีวิต แรงจูงใจ ความสามารถในการปรับตัวต่อโลกที่เปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำ และความฉลาดทางอารมณ์ สอดคล้องกับรายงานของ OECD (2025) ที่ระบุว่าครูเป็นฟันเฟืองสำคัญที่สุดประการหนึ่งของการขับเคลื่อนระบบการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ทักษะการสอน และสมรรถนะของครูให้สามารถรับมือกับความท้าทายของระบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริง ครูในปัจจุบันกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤตจากภาระงานที่ซับซ้อน ความเครียดต่อเนื่อง และภาวะหมดไฟ (Burnout) ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อวิชาชีพ (Onan et al., 2025) ด้วยเหตุนี้ แนวคิดภาวะผู้นำเชิงบวก (Positive Leadership) จึงเข้ามาเป็นหัวใจสำคัญในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์มองปัญหาไปสู่การสร้างศักยภาพ โดยมุ่งเสริมพลังด้านบวกของคนภายในองค์กร เพื่อเป็นรากฐาน

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และยกระดับประสิทธิผลขององค์กรในระยะยาว (Cameron & McNaughtan, 2014)

สำหรับบริบทของประเทศไทย การพัฒนาครูเป็นประเด็นที่ภาครัฐและหน่วยงานทางการศึกษาให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเห็นได้ชัดถึงความพยายามในการปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการ "อบรมเชิงเทคนิค" ไปสู่การ "พัฒนาเชิงสมรรถนะ" เพื่อกระตุ้นให้ครูมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ขณะเดียวกัน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยังได้วางหมุดหมายสำคัญในด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะสูง มีคุณธรรม และสามารถจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ทว่าในภาคปฏิบัติ ครูจำนวนไม่น้อยยังคงติดหล่มอยู่กับข้อจำกัดด้านแรงจูงใจภายในและความเหนื่อยล้าทางอารมณ์อันเกิดจากภาระงานที่ล้นตัว ปัจจัยเหล่านี้บั่นทอนความสามารถในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกและการส่งต่อแรงบันดาลใจไปสู่ผู้เรียน (Onan et al., 2025) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาครูไทยในปัจจุบันมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างพลังใจและคุณลักษณะเชิงบวกควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ

ภายใต้ความท้าทายนี้ แนวคิด “ภาวะผู้นำเชิงบวกของครู” จึงได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในฐานะกรอบแนวคิดหลักของการพัฒนาครูยุคใหม่ โดยต่อยอดจากรากฐานภาวะผู้นำเชิงบวกของ Cameron and McNaughtan (2014) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมเชิงบวกในสถานศึกษา ต่อมา Cherkowski (2018) ได้ขยายผลแนวคิดนี้สู่บริบทของโรงเรียน โดยมองว่าครูไม่ได้ทำหน้าที่เพียงผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นผู้นำการเรียนรู้ที่ร่วมสร้างสุขภาวะ (Well-being) ให้เกิดขึ้นในชุมชนโรงเรียน ภาวะผู้นำเชิงบวกของครูจึงบูรณาการทั้งความคิด ความสัมพันธ์ การสื่อสาร และการสร้างคุณค่าเชิงบวกเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนความร่วมมือและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังที่ Ghamrawi et al. (2023) พบว่าครูที่มีภาวะผู้นำเชิงบวกจะสามารถใช้ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และความไว้วางใจในการกระตุ้นแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับ Kerdtip and Sa-au (2024) รวมถึง Makhamreh (2024) ที่ยืนยันว่าภาวะผู้นำเชิงบวกคือปัจจัยเกื้อหนุนสำคัญในการสร้างองค์กรการเรียนรู้และความสุขในการทำงานที่ยั่งยืน

โรงเรียนประตูชัย ในฐานะสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีพันธกิจหลักในการบ่มเพาะผู้เรียนให้เป็น “คนดี มีความรู้ และมีความสุข” แม้ผลการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกปีการศึกษา 2567 จะสะท้อนถึงระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในระดับ “ดี” (โรงเรียนประตูชัย, 2568) แต่โรงเรียนยังคงมีพื้นที่สำหรับการพัฒนา โดยเฉพาะการเสริมสร้างศักยภาพครูให้มีความเข้มแข็งรอบด้าน ทั้งในเชิงนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้และทัศนคติเชิงบวกต่อการปฏิบัติงาน เนื่องด้วยความสำเร็จของโรงเรียนในยุคการศึกษาไร้พรมแดนนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบบริหารจัดการเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องขับเคลื่อนด้วยคุณภาพของ “ครู” ในฐานะผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงบวกของครูจึงเปรียบเสมือนการเติมพลังแห่งความคิดสร้างสรรค์และการสื่อสารที่เกื้อกูล เพื่อสร้างแรงบันดาลใจที่ยั่งยืนให้แก่ผู้เรียน ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูโรงเรียนประตูชัยตามแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบวก เพื่อนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาใช้เป็นฐานในการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่สอดรับกับบริบทจริง อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนและความสำเร็จของโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรมในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย

การทบทวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำเชิงบวกเป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากจิตวิทยาเชิงบวกและการพัฒนาองค์การเชิงบวก โดย Cameron and McNaughtan (2014) อธิบายว่า ภาวะผู้นำเชิงบวกเป็นกระบวนการนำที่มุ่งเสริมสร้างบรรยากาศ ความสัมพันธ์ การสื่อสาร และความหมายเชิงบวกในองค์การ เพื่อยกระดับพลัง ความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากร แนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญต่อบริบทสถานศึกษา เนื่องจากโรงเรียนเป็นองค์การที่ต้องอาศัยความร่วมมือ ความไว้วางใจ และแรงจูงใจของบุคลากรในการขับเคลื่อนคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

ในบริบทของสถานศึกษา ภาวะผู้นำเชิงบวกไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะผู้บริหารเท่านั้น แต่สามารถเกิดขึ้นได้ในระดับครู เนื่องจากครูเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงต่อการจัดการเรียนรู้ การ

สร้างบรรยากาศในชั้นเรียน และการส่งเสริมแรงจูงใจของผู้เรียน Cherkowski (2018) เสนอว่า ภาวะผู้นำเชิงบวกของครูเป็นกรอบความคิดและการปฏิบัติที่ช่วยสร้างความเป็นอยู่ที่ดีร่วมกันในชุมชนโรงเรียน ผ่านการใช้จุดแข็ง ความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจ และการเรียนรู้ร่วมกัน ขณะที่ Ghamrawi et al. (2023) ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำของครูมีความสัมพันธ์กับสุขภาวะของครูและคุณภาพการทำงานในโรงเรียน นอกจากนี้ Kerdtip and Sa-au (2024) และ Makhamreh (2024) ยังสะท้อนว่าภาวะผู้นำเชิงบวกเป็นปัจจัยสำคัญที่เกื้อหนุนการสร้างวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ความร่วมมือ และความสุขในการทำงาน

จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว ภาวะผู้นำเชิงบวกของครู หมายถึง ความสามารถของครูในการใช้พลังเชิงบวกเพื่อชี้นำ ส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน และชุมชนการเรียนรู้ โดยแสดงออกผ่าน 4 ด้าน ได้แก่

1) การนำความคิดเชิงบวก หมายถึง ความสามารถของครูในการมองปัญหาเป็นโอกาส ปรับมุมมองเชิงสร้างสรรค์ และจัดการอารมณ์ในการปฏิบัติงาน

2) การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก หมายถึง การสร้างความไว้วางใจ ความเคารพ ความเห็นอกเห็นใจ และความร่วมมือกับผู้เรียนและเพื่อนร่วมงาน

3) การใช้การสื่อสารเชิงบวก หมายถึง การสื่อสารอย่างชัดเจน จริงใจ ให้เกียรติ และใช้ถ้อยคำที่เสริมพลัง

4) การสร้างคุณค่าเชิงบวก หมายถึง การเห็นคุณค่าและความหมายของวิชาชีพครู การเชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้กับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การวิจัยครั้งนี้จึงใช้องค์ประกอบทั้ง 4 ด้านเป็นกรอบในการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการกำหนดลำดับความสำคัญของการพัฒนาครูให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบแบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนประตูชัย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนประตูชัย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 97 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนประตูชัย เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากรทั้งหมด จึงไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงบวกของครู ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยใช้ดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า I-CVI เท่ากับ 1.00 แสดงว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งปัจจุบัน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประสบการณ์การทำงาน และวุฒิการศึกษาสูงสุด มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การนำความคิดเชิงบวก การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก การใช้การสื่อสารเชิงบวก และการสร้างคุณค่าเชิงบวก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการ

1. ขอหนังสือนำจากสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล กำหนดวันและเวลาในการทำแบบสอบถาม โดยการตอบแบบสอบถามออนไลน์ผ่านระบบ Google Form

3. ติดตามการตอบแบบสอบถาม โดยได้รับการตอบแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 97 คน และทำการตรวจสอบการตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามครบถ้วนสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100

4. นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการแจกแจงความถี่ (frequency) และหาค่าร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัยด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย โดยใช้ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น จากสูตร Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) และจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร $PNI_{Modified}$ ดังนี้

$$PNI_{Modified} = \frac{(I-D)}{D}$$

เมื่อ I หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ และ D หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัยในภาพรวม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) จากนั้นจึงนำเสนอผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัยโดยภาพรวม

ภาวะผู้นำเชิงบวกของครู	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$(PNI_{modified})$	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{x}$	$S.D.$	ระดับ	$\bar{x}$	$S.D.$	ระดับ		
1) การนำความคิดเชิงบวก	3.28	0.70	ปานกลาง	4.62	0.56	มากที่สุด	0.41	2
2) การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก	3.51	0.61	มาก	4.73	0.51	มากที่สุด	0.35	4
3) การใช้การสื่อสารเชิงบวก	3.51	0.64	มาก	4.76	0.48	มากที่สุด	0.36	3
4) การสร้างคุณค่าเชิงบวก	3.36	0.73	ปานกลาง	4.79	0.44	มากที่สุด	0.43	1
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	**3.42**	**0.67**	**มาก**	**4.73**	**0.50**	**มากที่สุด**	**0.38**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.42, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก และด้านการใช้การสื่อสารเชิงบวก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\bar{X}$ = 3.51, S.D. = 0.61 และ 0.64) รองลงมา คือ ด้านการสร้างคุณค่าเชิงบวก ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.73) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนำความคิดเชิงบวก ($\bar{X}$ = 3.28, S.D. = 0.70)

ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงบวกของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างคุณค่าเชิงบวก ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.44) รองลงมา คือ ด้านการใช้การสื่อสารเชิงบวก ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.48) ด้านการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.51) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนำความคิดเชิงบวก ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.56)

ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย พบว่า ด้านที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการสร้างคุณค่าเชิงบวก ($PNI_{modified}$ =

0.43) รองลงมา คือ ด้านการนำความคิดเชิงบวก ($PNI_{modified}$ = 0.41) ด้านการใช้การสื่อสารเชิงบวก ($PNI_{modified}$ = 0.36) และด้านที่มีลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก ($PNI_{modified}$ = 0.35)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย รายข้อ โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. และค่า $PNI_{modified}$ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย รายข้อ

ภาวะผู้นำเชิงบวกของครู	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			($PNI_{modified}$)	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{x}$	$S.D$	ระดับ	$\bar{x}$	$S.D$	ระดับ		
1. ด้านการนำความคิดเชิงบวก	**3.28**	**0.70**	**ปานกลาง**	**4.62**	**0.56**	**มากที่สุด**	**0.41**	**2**
1) การมองปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้เป็นโอกาสในการพัฒนาการสอนของตนเอง	3.20	0.73	ปานกลาง	4.64	0.52	มากที่สุด	0.45	2
2) ความสามารถปรับมุมมองเชิงบวกเพื่อค้นหาแนวทางแก้ไขเมื่อเผชิญปัญหาในการปฏิบัติงาน	3.29	0.66	ปานกลาง	4.56	0.63	มากที่สุด	0.39	4
3) ความสามารถควบคุมและปรับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสมเมื่อเผชิญความกดดันหรือสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ในการทำงาน	3.10	0.77	ปานกลาง	4.61	0.57	มากที่สุด	0.49	1
4) การรับฟังข้อเสนอแนะหรือข้อวิพากษ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตนเองอย่างเปิดใจ	3.47	0.66	มาก	4.66	0.54	มากที่สุด	0.34	5
5) การนำข้อเสนอแนะหรือข้อวิพากษ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานไปใช้ในการ	3.32	0.67	ปานกลาง	4.64	0.54	มากที่สุด	0.40	3

ภาวะผู้นำเชิงบวกของครู	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$(PNI_{modified})$	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{x}$	$S.L$	ระดับ	$\bar{x}$	$S.D$	ระดับ		
ปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง								
2. ด้านการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก	**3.51**	**0.61**	**มาก**	**4.73**	**0.51**	**มากที่สุด**	**0.35**	**4**
1) การรักษาคำพูดและรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อสร้างความไว้วางใจกับเพื่อนร่วมงาน	3.61	0.57	มาก	4.77	0.49	มากที่สุด	0.32	5
2) การปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานและผู้เรียนด้วยความเคารพ โดยใช้ถ้อยคำและกิริยาที่เหมาะสมสม่ำเสมอ	3.51	0.61	มาก	4.73	0.51	มากที่สุด	0.35	2
3) การรับฟังเพื่อนร่วมงานหรือผู้เรียนอย่างตั้งใจ และคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น	3.60	0.59	มาก	4.77	0.49	มากที่สุด	0.33	4
4) การร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานในการวางแผนหรือดำเนินงานด้านการเรียนรู้เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมของโรงเรียน	3.51	0.60	มาก	4.73	0.51	มากที่สุด	0.35	2
5) การจัดการความขัดแย้งกับผู้อื่นด้วยแนวทางสร้างสรรค์ เพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกัน	3.34	0.66	ปานกลาง	4.65	0.56	มากที่สุด	0.39	1
3. ด้านการใช้การสื่อสารเชิงบวก	**3.51**	**0.64**	**มาก**	**4.76**	**0.48**	**มากที่สุด**	**0.36**	**3**
1) การสื่อสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานอย่างชัดเจน ตรงประเด็น และตรวจสอบได้	3.41	0.70	มาก	4.71	0.52	มากที่สุด	0.38	1
2) การสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานและผู้เรียนด้วยความจริงใจและให้เกียรติอย่างสม่ำเสมอ	3.66	0.54	มาก	4.82	0.43	มากที่สุด	0.32	5

ภาวะผู้นำเชิงบวกของครู	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$(PNI_{modified})$	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{x}$	$S.L$	ระดับ	$\bar{x}$	$S.D$	ระดับ		
3) การให้ข้อเสนอแนะต่อผู้เรียนหรือเพื่อนร่วมงานในเชิงสร้างสรรค์ โดยมุ่งพัฒนาและสร้างความเป็นกัลยาณมิตร	3.54	0.65	มาก	4.79	0.46	มากที่สุด	0.36	3
4) การใช้ถ้อยคำที่ยืนยันคุณค่าและเสริมพลัง เพื่อสร้างกำลังใจในการทำงานและการเรียนรู้	3.49	0.63	มาก	4.75	0.48	มากที่สุด	0.36	3
5) การสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจ โดยชี้ให้เห็นความก้าวหน้าและเป้าหมายที่เป็นไปได้อย่างชัดเจน	3.44	0.68	มาก	4.72	0.49	มากที่สุด	0.37	2
4. ด้านการสร้างคุณค่าเชิงบวก	**3.36**	**0.73**	**ปานกลาง**	**4.79**	**0.44**	**มากที่สุด**	**0.43**	**1**
1) การเชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้กับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจนและสม่ำเสมอ	3.25	0.79	ปานกลาง	4.74	0.51	มากที่สุด	0.46	1
2) การสื่อสารให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความหมายของสิ่งที่เรียนต่อชีวิตจริงหรืออนาคตของตน	3.52	0.65	มาก	4.87	0.37	มากที่สุด	0.38	5
3) การแสดงความภาคภูมิใจในวิชาชีพครูและยึดมั่นจริยธรรมในการปฏิบัติงาน	3.41	0.73	มาก	4.84	0.40	มากที่สุด	0.42	3
4) การสะท้อนผลการปฏิบัติงานของตนเองเพื่อยกระดับคุณภาพการสอนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน	3.35	0.74	ปานกลาง	4.76	0.47	มากที่สุด	0.42	3
5) การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างผลลัพธ์ด้านผู้เรียนที่ชัดเจน	3.30	0.77	ปานกลาง	4.76	0.45	มากที่สุด	0.44	2

จากตารางที่ 1 และตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.42) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้าน

การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกและด้านการใช้การสื่อสารเชิงบวกมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการสร้างคุณค่าเชิงบวก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนำความคิดเชิงบวก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.73) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างคุณค่าเชิงบวก รองลงมา คือ ด้านการใช้การสื่อสารเชิงบวก ด้านการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก และด้านการนำความคิดเชิงบวก ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครู พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการสร้างคุณค่าเชิงบวก($PNI_{modified}$ = 0.43) รองลงมา คือ ด้านการนำความคิดเชิงบวก ($PNI_{modified}$ = 0.41) ด้านการใช้การสื่อสารเชิงบวก($PNI_{modified}$ = 0.36) และด้านการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก($PNI_{modified}$ = 0.35) ตามลำดับ ผลดังกล่าวสะท้อนว่า การพัฒนาครูโรงเรียนประตูชัยควรให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าเชิงบวกเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ครูเห็นคุณค่าและความหมายของวิชาชีพ เชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้กับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน และพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการพัฒนาการนำความคิดเชิงบวก เพื่อให้ครูสามารถมองปัญหาเป็นโอกาส ปรับมุมมองเชิงสร้างสรรค์ และจัดการอารมณ์ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกและด้านการใช้การสื่อสารเชิงบวกมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ขณะที่ด้านการนำความคิดเชิงบวกมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ครูในโรงเรียนมีพื้นฐานด้านการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสารในระดับค่อนข้างดี ซึ่งอาจเป็นผลมาจากบริบทของการทำงานในโรงเรียนที่ต้องอาศัยความร่วมมือ การประสานงาน และการสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องระหว่างครู ผู้บริหาร และผู้เรียน อย่างไรก็ตาม มิติด้านการนำความคิดเชิงบวกซึ่งเกี่ยวข้องกับการมองปัญหาเป็นโอกาส การควบคุมอารมณ์ และการเปิดรับข้อเสนอแนะ ยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Cameron and McNaughtan (2014) ที่อธิบายว่า ภาวะผู้นำเชิงบวกเป็นกระบวนการที่เกิดจากการสร้างบรรยากาศ ความสัมพันธ์ การสื่อสาร และความหมายเชิงบวกภายในองค์กร โดยเฉพาะในบริบทการศึกษา ความสัมพันธ์ที่ดีและการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

ถือเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ในโรงเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Cherkowski (2018) ที่เสนอว่าครูในฐานะผู้นำการเรียนรู้จำเป็นต้องมีความสามารถในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีร่วมกันในโรงเรียน ผ่านการสร้างความไว้วางใจ การทำงานร่วมกัน และการสื่อสารเชิงบวกกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ขณะเดียวกัน ผลที่พบว่าด้านการนำความคิดเชิงบวกมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น อาจอธิบายได้ด้วยข้อค้นพบของ Onan et al. (2025) ที่ชี้ว่า ภาระงาน ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ และภาวะหมดไฟในการทำงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ครูอ่อนล้าทางความคิดและลดความสามารถในการรักษามุมมองเชิงบวกต่อการทำงานได้ ดังนั้น แม้ครูจะมีจุดแข็งด้านความสัมพันธ์และการสื่อสาร แต่การพัฒนาพลังภายในและการจัดการตนเองยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการส่งเสริมควบคู่กันไปอย่างสม่ำเสมอ

2. สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัย ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัยในทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการสร้างคุณค่าเชิงบวกมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และเมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านการสร้างคุณค่าเชิงบวกมีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการนำความคิดเชิงบวก ด้านการใช้การสื่อสารเชิงบวก และด้านการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า แม้ครูจะมีระดับภาวะผู้นำเชิงบวกในสภาพปัจจุบันค่อนข้างดี แต่ยังมีความคาดหวังต่อการพัฒนาในระดับสูง โดยเฉพาะมิติที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักถึงคุณค่าและความหมายของวิชาชีพ การเชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้กับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของ Cameron and McNaughtan (2014) ที่มองว่าการสร้างความหมายเชิงบวกเป็นแกนสำคัญของภาวะผู้นำเชิงบวก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Kerdtip and Sa-au (2024) และ Makhamreh (2024) ที่ชี้ว่า ภาวะผู้นำเชิงบวกของครูมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรการเรียนรู้และความสุขในการทำงานของครูอย่างยั่งยืน

3. ความต้องการจำเป็น พบว่าด้านการสร้างคุณค่าเชิงบวกและด้านการนำความคิดเชิงบวกเป็นมิติที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาครูในบริบทปัจจุบันไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการเพิ่มทักษะการสอนหรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้เท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างพลังภายใน การมองโลกในแง่ดี การเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการสร้างความหมายของงานในวิชาชีพครูด้วย (สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา, 2561) ทั้งนี้ เพราะมิติดังกล่าวเป็นรากฐานของการเป็นผู้นำทางการเรียนรู้ที่สามารถสร้างทั้งคุณภาพงาน คุณภาพผู้เรียน และความยั่งยืนขององค์กรสถานศึกษาในระยะยาว

ข้อจำกัดในการทำวิจัย

เนื่องจากการเก็บข้อมูลดำเนินการในโรงเรียนประตูชัยเพียงแห่งเดียว ทำให้ผลการวิจัยสะท้อนบริบทเฉพาะของสถานศึกษาแห่งนี้เป็นสำคัญ ซึ่งโรงเรียนประตูชัย เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมืองของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีวิสัยทัศน์ในการ “ก้าวนำการศึกษา พัฒนาการเรียนรู้ ควบคู่คุณธรรม เลิศล้ำเทคโนโลยี” มีแนวทางการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม และทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลควบคู่กัน มีความพร้อมด้านบุคลากร เทคโนโลยี และระบบสนับสนุนทางวิชาการค่อนข้างสูง เช่น การใช้ ICT ในการจัดการเรียนการสอน ระบบอินเทอร์เน็ตครอบคลุม และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง จึงอาจทำให้ผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงบวกสะท้อนเฉพาะบริบทของโรงเรียนที่มีทรัพยากรและการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง และอาจไม่สามารถอ้างอิงทั่วไปกับสถานศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรหรือบริบทที่แตกต่างกันได้ทั้งหมด นอกจากนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งอาศัยการประเมินตนเองของผู้ตอบแบบสอบถาม จึงอาจได้รับอิทธิพลจากการรับรู้หรือมุมมองส่วนบุคคล ดังนั้น การนำผลการวิจัยไปใช้ในบริบทของสถานศึกษาอื่นควรพิจารณาความสอดคล้องด้านบริบทและลักษณะขององค์กรร่วมด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงบวกของครูโรงเรียนประตูชัยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก คือ การสร้างคุณค่าเชิงบวก รองลงมา คือ การนำความคิดเชิงบวก การใช้การสื่อสารเชิงบวก และการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก ตามลำดับ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูควรมุ่งเสริมสร้างการเห็นคุณค่าและความหมายของวิชาชีพครู ควบคู่กับการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงบวก การจัดการอารมณ์ และการเชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้กับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม ข้อเสนอแนะในการวิจัย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 การขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาครู สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายหรือแผนพัฒนาครูโดยให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าเชิงบวกเป็นลำดับแรก เนื่องจากเป็นด้านที่มีความ

ต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้ควรเชื่อมโยงการพัฒนาครูกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน เป้าหมายการยกระดับคุณภาพผู้เรียน และการสร้างความภาคภูมิใจในวิชาชีพครู 1.2 การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการสะท้อนคิดของครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูมีโอกาสสะท้อนผลการปฏิบัติงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และมองปัญหาในการจัดการเรียนรู้เป็นโอกาสในการพัฒนาตนเอง เพื่อเสริมสร้างการนำความคิดเชิงบวก การจัดการอารมณ์ และการเปิดรับข้อเสนอแนะในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง 1.3 การพัฒนากิจกรรมพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมพัฒนาครูที่สอดคล้องกับลำดับความต้องการจำเป็น เช่น การโค้ช การให้คำปรึกษา ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกและนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้อย่างต่อเนื่อง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงบวกของครู เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร แรงจูงใจในการทำงาน ภาระงาน และสุขภาวะของครู เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครูในบริบทสถานศึกษาอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น 2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวกของครู โดยเฉพาะด้านการสร้างคุณค่าเชิงบวกและการนำความคิดเชิงบวก ซึ่งเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูง เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาครูที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและสามารถนำไปใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

โรงเรียนประตูชัย. (2568). *รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปีการศึกษา 2567*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนประตูชัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *การพัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 1–71* (13 ตุลาคม 2561).

สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา. (2561). กระบวนทัศน์ รูปแบบและกลไกการพัฒนาครูในลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่. *Educational Management and Innovation Journal*, 1(3), 82–100.

Cameron, K. S., & McNaughtan, J. (2014). Positive organizational change. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 50(4), 445–462. https://doi.org/ 10.1177/0021886314549922

Cherkowski, S. (2018). Positive teacher leadership: Building mindsets and capacities to grow wellbeing. *International Journal of Teacher Leadership*, 9(1), 63–78. https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1182707.pdf

Ghamrawi, N., Naccache, H., & Shal, T. (2023). Teacher leadership and teacher wellbeing: Any relationship? *International Journal of Educational Research*, 122, 102261. https://doi.org/10.1016/j.ijer.2023.102261

Kerdtip, C., & Sa-au, S.-a. (2024). Leadership in action: Unveiling positive leadership traits of Southern Thailand public-school administrators. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences*, 22(2), 2851–2865. https://doi.org/10.57239/PJLSS-2024-22.2.00209

Makhamreh, K. (2024). Positive leadership indicators for secondary school principals in the Directorate of Education in South Hebron from the point of view of teachers (qualitative study). *Pakistan Journal of Life and Social Sciences*, 22(2), 11697–11708. https://doi.org/10.57239/PJLSS-2024-22.2.00881

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2025). *Results from TALIS 2024: The state of teaching*. OECD Publishing. https://doi.org/ 10.1787/90df6235-en

Onan, G., Sürücü, L., Bekmezci, M., Dalmış, A. B., & Sunman, G. (2025). Relationships between positive leadership styles, psychological resilience, and burnout: An empirical study among Turkish teachers. *Behavioral Sciences*, 15(6), 713. https://doi.org/10.3390/bs15060713

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี*

THE RELATIONSHIP BETWEEN SERVICE QUALITY AND PATIENT SATISFACTION OF LAD BUA KHAO SUBDISTRICT HEALTH PROMOTING HOSPITAL BAN PONG DISTRICT RATCHABURI PROVINCE

ณัฐพล ฤทธิมหา[1] และ วิลาสินี จินตลิขิตดี[2]

Natthapon Ritmaha[1] and Vilasinee Jintalikhitdee[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[1-2]Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s675638330119@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 22 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 2 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 4 กรกฎาคม 2569

Received 22 June 2026; Revised 2 July 2026; Accepted 4 July 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 2) ศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บ

Citation:

* ณัฐพล ฤทธิมหา และ วิลาสินี จินตลิขิตดี. (2569). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1072-1085.

Natthapon Ritmaha and Vilasinee Jintalikhitdee. (2026). The Relationship Between Service Quality And Patient Satisfaction Of Lad Bua Khao Subdistrict Health Promoting Hospital Ban Pong District Ratchaburi Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1072-1085.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ของข้อมูลกับผู้รับบริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 367 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีความพึงพอใจต่อการรับบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3) คุณภาพการให้บริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับสูง ($r = .73$) ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ รวมทั้งเป็นแนวทางปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีต่อไป

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ, ความพึงพอใจผู้รับบริการ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

Abstract

This research aimed to: (1) examine the service quality of Lad Bua Khao Subdistrict Health Promoting Hospital, Ban Pong District, Ratchaburi Province; (2) investigate the satisfaction of service recipients at Lad Bua Khao Subdistrict Health Promoting Hospital, Ban Pong District, Ratchaburi Province; and (3) examine the relationship between service quality and the satisfaction of service recipients at Lad Bua Khao Subdistrict Health Promoting Hospital, Ban Pong District, Ratchaburi Province. This quantitative research was conducted with a sample of 367 patients at Lad Bua Khao Subdistrict Health Promotion Hospital, Ban Pong District, Ratchaburi Province. Data were analyzed with frequency

distributions, percentages, means and standard deviations and inferential statistics is Pearson's Product Moment Correlation Coefficient**.**

The research results found that:

1) patient of Lad Bua Khao Subdistrict Health Promoting Hospital Ban Pong District Ratchaburi Province have an opinion on the quality in service Overall that is a high level.

2) Satisfied patient of Lad Bua Khao Subdistrict Health Promoting Hospital Ban Pong District Ratchaburi Province with receiving service Overall that is the highest level.

3) Service quality related to the patient satisfaction of Lad Bua Khao Subdistrict Health Promoting Hospital. Ban Pong District Ratchaburi Province is a high level (r = .73). This research can be used as a guideline for developing service quality, as well as for improving and developing services to increase the satisfaction of patient at Lad Bua Khao Subdistrict Health Promoting Hospital, Ban Pong District Ratchaburi Province.

Keywords: Service Quality, Patient Satisfaction, Lad Bua Khao Subdistrict Health Promoting Hospital Ban Pong District Ratchaburi Province

บทนำ

คุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นตัวกำกับมาตรฐานด้านสุขภาพ ด้านการแพทย์ ด้านการรักษาพยาบาล ด้านการบริการด้านต่าง ๆ ด้านความปลอดภัย รวมไปถึงด้านสิ่งแวดล้อม ตามที่กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายการพัฒนาคุณภาพการรักษาพยาบาลและคุณภาพการให้บริการในทุกระดับนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2563) โดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกแห่งได้มีการดำเนินการมาโดยตลอด

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อยู่ภายใต้กระทรวงมหาดไทยสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี มีหน้าที่ดูแลด้านสุขภาพและสุขภาวะที่ดีของประชากรในพื้นที่ตำบลลาดบัวขาวทุกช่วงวัย ครอบคลุมทั้งกลุ่มป่วย กลุ่มเสี่ยง

และกลุ่มปกติ โดยจัดการบริการทั้งบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบริการในชุมชนและบริการที่บ้าน โดยมุ่งเน้นการจัดการบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการรักษาพยาบาล ด้านการควบคุมป้องกันโรคด้านการฟื้นฟู และด้านการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นการสร้างสุขภาวะที่ครอบคลุมทั้งสุขภาพกาย สุขภาพใจ และทางด้านสังคม ทั้งนี้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ได้มีการพัฒนาคุณภาพการบริการด้านการรักษา โดยอาศัยความร่วมมือจากต้นสังกัดและหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี และโรงพยาบาลแม่ข่าย ในการสนับสนุน ทั้งด้านบุคลากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านครุภัณฑ์ทางการแพทย์ ด้านเครื่องมือติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย และระบบสนับสนุนต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังได้พัฒนาระบบสาธารณสุขที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน เพื่อนำคุณภาพชีวิตที่ดีมาสู่ประชากรที่เป็นปัญหาด้านสาธารณสุขของคนในพื้นที่ตำบลลาดบัวขาว อันเป็นเป้าหมายของการจัดระบบสุขภาพที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับปัญหาสุขภาพของประชากรในชุมชน ปัจจุบันโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีผู้มารับบริการจำนวนมาก และผู้รับบริการมีความคาดหวังต่อการรับบริการสาธารณสุขที่สูงขึ้นไม่ได้มองแค่เรื่องการรักษาแต่ยังคำนึงถึงความสะดวกรวดเร็ว การให้บริการของเจ้าหน้าที่ ความเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ การบริการตามมาตรฐานการรักษาพยาบาล สิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ทันสมัย และสภาพแวดล้อมของสถานพยาบาล จึงทำให้การให้บริการไม่เพียงพอต่อความต้องการผู้รับบริการ (กองสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี, 2566)

จากปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากระบวนการบริหารด้านต่าง ๆ และพัฒนาคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ให้สอดคล้องกับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ

การบริการสาธารณะเป็นภารกิจหลักของรัฐที่มุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยรวม โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะและความเป็นธรรมในสังคม ในด้านหลักเกณฑ์ของการจัดบริการสาธารณะ มี 3 ประการสำคัญ ได้แก่ หลักความเสมอภาค หลักความต่อเนื่อง และหลักการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โดยหลักความเสมอภาคเน้นว่าประชาชนทุกคนต้องได้รับบริการอย่างเท่าเทียม ทั้งในแง่คุณภาพ ราคา และโอกาสในการเข้าถึง หลักความต่อเนื่องสะท้อนถึงความจำเป็นของบริการสาธารณะต่อชีวิตประจำวัน จึงต้องมีการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ส่วนหลักการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเน้นให้บริการต้องพัฒนาให้ทันต่อบริบททางสังคมและความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

โดยสรุป การบริการสาธารณะเป็นกลไกสำคัญของรัฐในการสร้างความเป็นธรรมและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพต้องยึดหลักความเสมอภาค ความต่อเนื่อง และการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ควบคู่กับการเลือกใช้รูปแบบการจัดบริการที่เหมาะสม และการให้ความสำคัญกับบริการสาธารณสุขในฐานะรากฐานของสังคมที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ

คุณภาพการให้บริการหมายถึงความสามารถของผู้ให้บริการในการตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการให้ได้ตามหรือสูงกว่าที่คาดหวัง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจ ความประทับใจ และการกลับมาใช้บริการอีก โดยคุณภาพการให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความแตกต่างและความได้เปรียบขององค์กร ทั้งในภาครัฐและเอกชน ลักษณะสำคัญของคุณภาพการให้บริการประกอบด้วย การเป็นสิ่งที่จับต้องได้ยาก การประเมินผ่านการเปรียบเทียบระหว่าง “ความคาดหวัง” กับ “การรับรู้จริง” ของผู้รับบริการ และการ

แสดงออกผ่านผลลัพธ์และกระบวนการให้บริการ หากการบริการที่ได้รับสูงกว่าความคาดหวังจะถือว่ามีคุณภาพสูง

องค์ประกอบของคุณภาพการให้บริการที่สำคัญ ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความเข้าใจในความคาดหวัง ความพร้อมในการให้บริการ ความมีคุณค่า ความเอาใจใส่ ความสุภาพ และความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน นอกจากนี้ แนวคิด SERVQUAL อธิบายคุณภาพบริการผ่าน 5 มิติ คือ ความเป็นรูปธรรม ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง ความมั่นใจ และความเอาใจใส่ ซึ่งเป็นกรอบสำคัญในการประเมินคุณภาพบริการ

โดยสรุป คุณภาพการให้บริการเป็นหัวใจของการสร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นของผู้รับบริการ องค์กรจึงต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บริการที่มีประสิทธิภาพและตรงกับความต้องการของผู้รับบริการมากที่สุด

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่

สะท้อนว่า คุณภาพการให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมการกลับมาใช้บริการของผู้รับบริการ โดยพบว่าคุณภาพบริการโดยรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญ (รุ่งทิพย์ นิลพัท, 2561; เพียงออ ศรแก้ว, 2563; วิไลวรรณ พกนนท์, 2558) ทั้งนี้ ปัจจัยด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความพึงพอใจ ขณะที่ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการมีอิทธิพลน้อยกว่า (ศิริวรรณ วิทยาวัฒนากุล, 2563; พิมพ์ชนก อรรถวิเวก, 2562) นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ อาจทำให้ระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน ขณะที่เพศและอายุในบางกรณีไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ (จงรัก เนียมประเสริฐ, 2564; ยุทธการ ประพันธ์, 2558; วลัยลักษณ์ แสงสุวรรณ, 2558; ธัญญธร รัตนผล, 2558) โดยรวมจึงชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพการให้บริการอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และความสำเร็จขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมุ่งศึกษาคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และนำข้อมูลที่

ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติทั้งเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน เพื่ออธิบายลักษณะของตัวแปรและทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

2. พื้นที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง พื้นที่ศึกษา คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้รับบริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว จำนวน 7,888 คน (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2567) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้รับบริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Krejcie & Morgan (1970) ได้จำนวน 367 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 5 ข้อ เป็นแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และอาชีพ (2) ส่วนที่ 2 คุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของบริการ ความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ การตอบสนองต่อผู้รับบริการ การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ และการดูแลเอาใจใส่ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และ (3) ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้รับบริการ จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ การให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการที่ตรงเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการอย่างก้าวหน้า โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ .99 และทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) จากการทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กับผู้รับบริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จากนั้นตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ใช้อธิบายข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

และค่าเฉลี่ย กับค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้อธิบายระดับคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้รับบริการ และ (2) สถิติเชิงอนุมาน ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.90 มีอายุตั้งแต่ 46 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 31.90 มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 58.00 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.40 และมีอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 21.80

2. คุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำแนกเป็นรายด้าน

คุณภาพการให้บริการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การตอบสนองต่อผู้รับบริการ	4.34	.56	มากที่สุด
2. ความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ	4.26	.53	มากที่สุด
3. การดูแลเอาใจใส่	4.08	.47	มาก
4. การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ	4.03	.41	มาก
5. ความเป็นรูปธรรมของบริการ	3.98	.47	มาก
รวม	**4.14**	**.48**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.14, S.D. = .48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับแรก คือ ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.34, S.D. = .56) รองลงมา คือ ด้านความน่าเชื่อถือ

ไว้วางใจในการบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.26, S.D. = .53) และด้านที่ผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการน้อยที่สุด คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.98, S.D. = 0.47)

3. ความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำแนกเป็นรายด้าน

ความพึงพอใจของผู้รับบริการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การให้บริการอย่างเสมอภาค	4.73	.29	มากที่สุด
2. การให้บริการอย่างเพียงพอ	4.52	.55	มากที่สุด
3. การให้บริการที่ตรงเวลา	4.37	.52	มากที่สุด
4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง	4.26	.55	มากที่สุด
5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า	4.17	.43	มาก
รวม	**4.21**	**.46**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีความพึงพอใจต่อการรับบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = .46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับแรก คือ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาคอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.73, S.D. = .29) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = .55) และด้านที่ผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีความพึงพอใจต่อการรับบริการน้อยที่สุด คือ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.17, S.D. = .43)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

คุณภาพการให้บริการ	ความพึงพอใจของผู้รับบริการ			
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	Sig.	ระดับความสัมพันธ์	ทิศทางความสัมพันธ์
1. การตอบสนองต่อผู้รับบริการ	.61*	.00	ปานกลาง	ทางบวก
2. ความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ	.58*	.00	ปานกลาง	ทางบวก
3. ความเป็นรูปธรรมของบริการ	.52*	.00	ปานกลาง	ทางบวก
4. การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ	.51*	.00	ปานกลาง	ทางบวก
5. การดูแลเอาใจใส่	.49*	.00	ปานกลาง	ทางบวก
รวม	**.73***	**.00**	**สูง**	**ทางบวก**

***นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01**

จากตารางที่ 3 พบว่าโดยภาพรวมคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 (Sig = .00) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง (r = .73) โดยมีความสัมพันธ์กันในทางบวก หมายความว่า ยิ่งคุณภาพการให้บริการมากเท่าใดยิ่งทำให้ความพึงพอใจต่อการรับบริการสูงขึ้นตาม

อภิปรายผล

1. คุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรมีการให้ความสำคัญกับการตอบสนองต่อผู้รับบริการ ทั้งด้านความเอาใจใส่ ความพร้อมในการให้บริการ การนัดหมายล่วงหน้า และการให้ข้อมูลที่ถูกต้องตามมาตรฐาน รวมถึงการสร้างความน่าเชื่อถือด้วยการให้บริการตรงเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิพย์ นิลพัท (2561) ที่พบว่าคุณภาพการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงถึงความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการอย่างรวดเร็ว ใส่ใจ และตรงตามความต้องการของผู้รับบริการ ทั้งการสื่อสารที่เหมาะสม การอำนวยความสะดวก และการลดระยะเวลาการรอคอย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริวรรณ วิทยาวัฒนากุล (2563) ที่พบว่าด้านการตอบสนองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในระดับมาก ในขณะที่ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เนื่องจากข้อจำกัดด้านทรัพยากร เช่น สถานที่จอดรถและอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ไม่เพียงพอ อันเป็นผลมาจากข้อจำกัดด้านงบประมาณของหน่วยงานในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ชนก อรรถวิเวก (2562) ที่พบว่าด้านความเป็นรูปธรรมมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจน้อยที่สุด

2. ความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงการให้บริการที่มีมาตรฐาน ความเสมอภาค ความรวดเร็ว และความต่อเนื่อง ทั้งการนัดหมายล่วงหน้า การติดตามผล และการส่งต่อการรักษา รวมถึงการให้คำแนะนำด้านสุขภาพ ซึ่งช่วยสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของจงรัก เนียมประเสริฐ (2564) ที่พบว่าความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาคมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงถึงการให้บริการโดยไม่เลือกปฏิบัติ ใช้มาตรฐานเดียวกันกับผู้รับบริการทุกคน และไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธการ ประพันธ์ (2558) ที่พบว่าด้านความเสมอภาคเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในระดับมาก ขณะที่ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้ามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร ส่งผลให้การพัฒนาเทคโนโลยีและช่องทางการให้บริการ เช่น Line, Facebook หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ยังไม่สะดวกและล่าช้า โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้รับบริการไม่สามารถเข้ามารับบริการด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวลัยลักษณ์ แสงสุวรรณ (2558) ที่พบว่าด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้ามีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจและความผูกพันของผู้รับบริการ โดยโรงพยาบาลให้ความสำคัญกับทั้งด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่สะอาด เหมาะสม และทันสมัย รวมถึงความพร้อมของบุคลากรใน

การให้บริการอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และมีมาตรฐาน เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง สื่อสารสุภาพ สร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยแก่ผู้รับบริการ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการเอาใจใส่ผู้รับบริการเป็นรายบุคคล ทั้งการรับฟัง ให้กำลังใจ และตอบสนองต่อความต้องการอย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและความพึงพอใจในระดับสูง อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพบริการอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของเพียงออ ศรแก้ว (2563) ที่พบว่าการรับรู้คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพการให้บริการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลวรรณ พกนนท์ (2558) ที่พบว่าการรับรู้คุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในระดับสูง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า คุณภาพการให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ และควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการของหน่วยงาน ข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** จากผลการศึกษา พบว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ทันสมัย และปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอต่อผู้รับบริการ โดยเฉพาะพื้นที่รับรองและที่จอดรถ ภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่มีอยู่ นอกจากนี้ ควรสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านเทคโนโลยี โดยต้นสังกัดควรจัดโครงการฝึกอบรมด้านดิจิทัลและการสื่อสารออนไลน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้ข้อมูลและการบริการผ่านช่องทางออนไลน์ อำนวยความสะดวกให้ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงบริการได้ทุกที่ทุกเวลา ลดความจำเป็นในการเดินทาง และเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ทันสมัยขององค์กร ทั้งนี้ ควรมีการติดตามและประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาคุณภาพการให้บริการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการยกระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการในระยะยาว **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) โดยเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้สามารถอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณได้อย่างชัดเจนและสะท้อนมุมมองเชิงลึกของผู้รับบริการได้มากขึ้น นอกจากนี้ ควรศึกษาตัวแปรอิสระอื่น ๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ เช่น ประสบการณ์ของ

ผู้รับบริการและสภาพแวดล้อมของสถานบริการ เพื่อให้ผลการศึกษามีความครอบคลุมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *แผนปฏิบัติราชการระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565).* เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2568 จาก https://surl.li/nxupen

จงรัก เนียมประเสริฐ. (2564). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลเมืองแสนสุข ตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

ยุทธการ ประพันธ์. (2558). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองจันทบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิมพ์ชนก อรรถวิเวก. (2562). การศึกษาคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการบริษัท เคอรี่ เอ็กซ์เพรส (ประเทศไทย) จำกัด ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหิดล.

เพียงออ ศรแก้ว. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพบริการและประสิทธิภาพการให้บริการด้านงานกิจการนิสิตแก่นิสิตปริญญาตรี วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม. ใน *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รุ่งทิพย์ นิลพัท. (2561). คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้รับบริการโรงพยาบาลเปาโลรังสิต. ใน *การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป.* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว. (2567). *ข้อมูลทั่วไปของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.*

วลัยลักษณ์ แสงสุวรรณ. (2558). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งหางแมว อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิไลวรรณ พกนนท์. (2558). การรับรู้คุณภาพการบริการและความพึงพอใจในการใช้บริการเอไอเอส พริวิเลจ แอปพลิเคชันของผู้ใช้บริการเครือข่ายเอไอเอสในกรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการตลาด.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริวรรณ วิทยาวัฒนากุล. (2563). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการองค์การบริหารส่วนตำบลสบป่อง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2567). *สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.*

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing* (5th ed.). New York: Harper Collins.

Millett, J. D. (1954). *Management in the Public Service*. New York: McGraw-Hill Book.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607–610.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1985). A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research. *Journal of Marketing*.

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเป็นนักบินกองทัพบก ของนักเรียนการบินในประเทศไทย*

FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO APPLY FOR ROYAL THAI ARMY PILOT POSITIONS AMONG AVIATION STUDENTS IN THAILAND

ชลลภัทธ มั่นเขตกร[1] และ เจน หน่อท้าว[2]

Chonlaphat Munketgone[1] and Jane Norathao[2]

[1]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[1]Master of Business Administration Program (MBA), Krirk University, Thailand

[2]วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[2]International College of Aviation and Aero Space, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: aerospace@krirk.ac.th

วันที่รับบทความ : 1 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 27 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 29 พฤษภาคม 2569

Received 1 May 2026; Revised 27 May 2026; Accepted 29 May 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับคุณภาพการบริการภาคพื้นดินของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย 2) ผลกระทบของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินที่มีต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร และ 3) ผลกระทบของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินและความพึงพอใจที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสาร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทั้งเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น

Citation:

* ชลลภัทธ มั่นเขตกร และ เจน หน่อท้าว. (2569). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเป็นนักบินกองทัพบกของนักเรียนการบินในประเทศไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1086-1105.

Chonlaphat Munketgone and Jane Norathao. (2026). Factors Influencing The Decision To Apply For Royal Thai Army Pilot Positions Among Aviation Students In Thailand.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1086-1105.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า

วัตถุประสงค์ที่ 1 คุณภาพการบริการภาคพื้นดินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.56) โดยด้านความน่าเชื่อถือมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.35)

วัตถุประสงค์ที่ 2 คุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Beta = 0.68, t = 18.45, Sig. = 0.000) โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 46.2 (R^2 = 0.462) และ

วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจมีอิทธิพลต่อความภักดีสูงที่สุด (Beta = 0.72, t = 20.10, Sig. = 0.000) รองลงมาคือคุณภาพการบริการภาคพื้นดิน (Beta = 0.31, t = 9.25, Sig. = 0.000) โดยแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของความภักดีได้ร้อยละ 62.0 (R^2 = 0.620)

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความพึงพอใจเป็นตัวแปรสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างคุณภาพการบริการและความภักดี ดังนั้น สายการบินควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการบริการภาคพื้นดินเพื่อยกระดับความพึงพอใจและสร้างความภักดีของผู้โดยสารในระยะยาว

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการภาคพื้นดิน, ความพึงพอใจ, ความภักดี, สายการบินพาณิชย์, ผู้โดยสาร

Abstract

This study aims to investigate: 1) the level of ground service quality of commercial airlines in Thailand, 2) the impact of ground service quality on passenger satisfaction, and 3) the impact of ground service quality and passenger satisfaction on passenger loyalty.

This research adopts a quantitative approach. The sample consisted of 400 passengers of commercial airlines in Thailand. A structured questionnaire was used as the data collection instrument. Data were analyzed using both descriptive and inferential statistics, including mean, standard deviation, correlation analysis, and linear regression analysis.

The results revealed that, for Objective 1, the overall ground service quality was at a high level ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.56), with reliability having the highest mean score ($\bar{X}$ = 4.35).

For Objective 2, ground service quality had a significant positive effect on passenger satisfaction (Beta = 0.68, t = 18.45, Sig. = 0.000), explaining 46.2% of the variance (R^2 = 0.462).

For Objective 3, passenger satisfaction had the strongest influence on passenger loyalty (Beta = 0.72, t = 20.10, Sig. = 0.000), followed by ground service quality (Beta = 0.31, t = 9.25, Sig. = 0.000). The model explained 62.0% of the variance in passenger loyalty (R^2 = 0.620).

The findings indicate that passenger satisfaction plays a crucial mediating role between service quality and loyalty. Therefore, airlines should prioritize improving ground service quality to enhance passenger satisfaction and foster long-term loyalty.

Keywords: Ground Service Quality, Passenger Satisfaction, Passenger Loyalty, Commercial Airlines, Passengers

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินพาณิชย์ในปัจจุบันนับเป็นกลไกสำคัญที่มีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และระบบโลจิสติกส์ของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ที่การเชื่อมโยงระหว่างประเทศมีความเข้มข้นมากขึ้น ส่งผลให้ปริมาณการเดินทางทางอากาศทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (International Air Transport Association [IATA], 2023) การเติบโตดังกล่าวส่งผลให้สายการบินต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรง ไม่เพียงแต่ในด้านราคาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงคุณภาพการบริการ ประสบการณ์ของผู้โดยสาร และภาพลักษณ์ขององค์กร ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว ในบริบทของการแข่งขันดังกล่าว คุณภาพการบริการ (Service Quality) จึงกลายเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของสายการบิน โดยคุณภาพการบริการไม่ได้จำกัดเฉพาะบริการบนเครื่องบิน (In-flight

Service) เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึง การบริการภาคพื้นดิน (Ground Service) ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของประสบการณ์การเดินทางของผู้โดยสาร ตั้งแต่กระบวนการเช็คอิน การให้ข้อมูล การจัดการสัมภาระ ไปจนถึงการอำนวยความสะดวกภายในสนามบิน (Chen & Chang, 2005) การบริการในส่วนนี้มีลักษณะเป็น จุดสัมผัสแรก (First Touchpoint) ที่ผู้โดยสารมีต่อสายการบิน ซึ่งสามารถกำหนดทัศนคติ ความคาดหวัง และการรับรู้คุณภาพโดยรวมของการบริการได้ตั้งแต่เริ่มต้น(ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว, 2568)

ตามแนวคิดของ Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) คุณภาพการบริการสามารถอธิบายได้ผ่านโมเดล SERVQUAL ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ ความเป็นรูปธรรม (Tangibles) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) การตอบสนอง (Responsiveness) การให้ความมั่นใจ (Assurance) และความเอาใจใส่ (Empathy) โดยมิติทั้ง 5 นี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินคุณภาพการบริการภาคพื้นดินของสายการบินได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยในอดีตพบว่าการรับรู้คุณภาพการบริการในแต่ละมิติมีผลโดยตรงต่อระดับความพึงพอใจของผู้โดยสาร และมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมหลังการใช้บริการ ในมิติของพฤติกรรมผู้บริโภค แนวคิดเรื่อง ความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นตัวแปรสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างคุณภาพการบริการกับความภักดีของลูกค้า (Customer Loyalty) โดย Oliver (1999) อธิบายว่า ความพึงพอใจเป็นผลลัพธ์ของการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังกับประสบการณ์ที่ได้รับจริง หากผู้บริโภคได้รับประสบการณ์ที่ดีกว่าความคาดหวัง จะนำไปสู่ความพึงพอใจในระดับสูง และเพิ่มโอกาสในการกลับมาใช้บริการซ้ำ รวมถึงการแนะนำบริการให้แก่ผู้อื่น นอกจากนี้ งานวิจัยของ Park, Robertson และ Wu (2019) ยังพบว่า ความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดี ทั้งในรูปแบบของการใช้บริการซ้ำ (Repeat Purchase) และการบอกต่อ (Word-of-Mouth)

ขณะเดียวกัน งานวิจัยของ Chen และ Chang (2005) ได้ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีผลกระทบโดยตรงต่อการรับรู้คุณค่า (Perceived Value) และความพึงพอใจของผู้โดยสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cronin และ Taylor (1992) ที่ระบุว่าคุณภาพการบริการเป็นตัวกำหนดหลักของความพึงพอใจ และเป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่ความภักดีในระยะยาว ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการบริการภาคพื้นดินจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่สายการบินไม่สามารถมองข้ามได้

ในบริบทของประเทศไทย อุตสาหกรรมการบินมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะจากการขยายตัวของสายการบินต้นทุนต่ำและการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวต่างชาติ (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2566) ส่งผลให้ผู้โดยสารมีทางเลือกในการใช้บริการมากขึ้น และมีความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการที่สูงขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการบริการในอุตสาหกรรมการบินอยู่จำนวนหนึ่ง แต่ยังพบว่าการศึกษาเชิงบูรณาการที่วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการภาคพื้นดิน ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสารในบริบทของประเทศไทยยังมีอยู่อย่างจำกัด ช่องว่างขององค์ความรู้ (Research Gap) ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาวิจัยที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงสาเหตุ (Causal Analysis) เพื่อทำความเข้าใจกลไกความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะบทบาทของความพึงพอใจในฐานะตัวแปรคั่นกลาง (Mediating Variable) ที่เชื่อมโยงระหว่างคุณภาพการบริการและความภักดี ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อค้นพบเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพการบริการของสายการบินได้อย่างมีประสิทธิภาพ(พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว, 2568)

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ โดยมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการภาคพื้นดินที่มีผลต่อความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถสนับสนุนการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์ด้านการบริการ ตลอดจนยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการบินไทยในเวทีสากล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการบริการภาคพื้นดินของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาผลกระทบของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินที่มีต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร

3. เพื่อศึกษาผลกระทบของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินและความพึงพอใจที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสาร

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการวิจัยที่มุ่งศึกษารวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย การตั้งสมมติฐาน และการวิเคราะห์ผลการศึกษาอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจองค์ความรู้เดิม ระบุช่องว่างของงานวิจัย (Research Gap) และกำหนดทิศทางของการศึกษาให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น (Creswell & Creswell, 2018) การทบทวนวรรณกรรมควรดำเนินการจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ โดยเนื้อหาที่นำมาศึกษาควรมีความสอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสนับสนุนความถูกต้องและความน่าเชื่อถือทางวิชาการของงานวิจัย (Sekaran & Bougie, 2020)

การเรียบเรียงเนื้อหาในการทบทวนวรรณกรรมควรมีลำดับและความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ เริ่มจากแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง ก่อนเชื่อมโยงไปสู่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พร้อมทั้งสังเคราะห์สาระสำคัญที่สามารถนำมาใช้สนับสนุนการศึกษา โดยโครงสร้างของการทบทวนวรรณกรรมสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ (Service Quality) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในงานวิจัยด้านการตลาดและการบริหารธุรกิจ โดย Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) ได้เสนอแนวคิด SERVQUAL ซึ่งอธิบายว่าคุณภาพการบริการเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังของผู้ใช้บริการกับการรับรู้หลังการใช้บริการ ทั้งนี้แนวคิด SERVQUAL ประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ 1) ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibles) 2) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) 3) การตอบสนอง (Responsiveness) 4) ความมั่นใจ (Assurance) และ 5) ความเอาใจใส่ (Empathy)

นอกจากนี้ Kotler และ Keller (2016) อธิบายว่า คุณภาพการบริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างความพึงพอใจและความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างองค์กรกับลูกค้า โดยเฉพาะในธุรกิจบริการที่ผู้ใช้บริการสามารถรับรู้คุณภาพผ่านประสบการณ์ในการใช้บริการโดยตรง สำหรับอุตสาหกรรมการบิน คุณภาพการบริการถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน เนื่องจากผู้โดยสารให้ความสำคัญกับความสะดวก ความรวดเร็ว ความปลอดภัย และการบริการที่มีมาตรฐาน (Park, Robertson, & Wu, 2019)

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ (Customer Satisfaction) หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของผู้บริโภคที่เกิดขึ้นหลังจากเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังก่อนใช้บริการกับผลการรับรู้หลังใช้บริการ (Oliver, 1999) Oliver (1980) ได้เสนอทฤษฎี Expectation–Confirmation Theory ซึ่งอธิบายว่า หากผลการรับรู้หลังการใช้บริการสูงกว่าความคาดหวัง ผู้ใช้บริการจะเกิดความพึงพอใจ แต่หากต่ำกว่าความคาดหวัง จะส่งผลให้เกิดความไม่พึงพอใจ

นอกจากนี้ Zeithaml, Bitner และ Gremler (2018) อธิบายว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย เช่น คุณภาพการบริการ ราคา ความสะดวก ความคุ้มค่า และประสบการณ์ที่ได้รับจากการใช้บริการ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้า

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความภักดีของลูกค้า (Customer Loyalty) หมายถึง ความตั้งใจของลูกค้าในการกลับมาใช้บริการซ้ำ รวมถึงการแนะนำหรือบอกต่อเชิงบวกต่อผู้อื่น (Oliver, 1999) Dick และ Basu (1994) อธิบายว่า ความภักดีของลูกค้าสามารถแบ่งออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ ความภักดีเชิงพฤติกรรม (Behavioral Loyalty) เช่น การใช้บริการซ้ำ และความภักดีเชิงทัศนคติ (Attitudinal Loyalty) เช่น ความผูกพันหรือความชื่นชอบต่อองค์กร ในอุตสาหกรรมการบิน ความภักดีของผู้โดยสารถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของสายการบิน เนื่องจากผู้โดยสารที่มีความภักดีมักมีแนวโน้มใช้บริการซ้ำและบอกต่อเชิงบวกต่อสายการบิน (Chen & Chang, 2005)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยของ Chen และ Chang (2005) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการ ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสารสายการบิน พบว่า คุณภาพการบริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจ และความพึงพอใจส่งผลต่อความภักดีของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Ahmed และ Hussain (2021) ศึกษาคุณภาพการบริการในอุตสาหกรรมการบินและพบว่า ภาพลักษณ์องค์กรและคุณภาพการบริการมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้บริการซ้ำของผู้โดยสาร

สำหรับประเทศไทย สุพจน์ และคณะ (2562) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ พบว่า ด้านความน่าเชื่อถือและการตอบสนองของพนักงานมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจของผู้โดยสารในระดับสูง

5. การสังเคราะห์วรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า คุณภาพการบริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และความพึงพอใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความภักดีของลูกค้า ทั้งนี้แนวคิด SERVQUAL และ Expectation–Confirmation Theory สามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการ ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสารได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น การทบทวนวรรณกรรมจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของงานวิจัย เนื่องจากช่วยเสริมสร้างความชัดเจนทางวิชาการ สนับสนุนการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย และเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษาในเชิงวิชาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย (Research Design) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Study) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรคุณภาพการบริการภาคพื้นดิน ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย การเลือกใช้แนวทางเชิงปริมาณมีความเหมาะสม เนื่องจากสามารถทดสอบสมมติฐานและวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรผ่านเครื่องมือทางสถิติได้อย่างเป็นระบบและมีความน่าเชื่อถือ (Creswell, 2018) ลักษณะของการวิจัยยังจัดอยู่ในประเภทการวิจัยเชิงอธิบาย (Explanatory Research) เนื่องจากมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปร โดยมี ความพึงพอใจ เป็นตัวแปรคั่นกลางระหว่าง คุณภาพการบริการ และ ความภักดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภค (Oliver, 1999) และโมเดล SERVQUAL (Parasuraman et al., 1988)

2. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย ทั้งเที่ยวบินภายในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งผ่านกระบวนการบริการภาคพื้นดิน เช่น การเช็คอิน การรับส่งสัมภาระ และการให้บริการภายในสนามบิน เนื่องจากไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่นอนได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงกำหนดให้เป็น ประชากรขนาดใหญ่ (Infinite Population) ซึ่งเหมาะสมต่อการใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างในงานวิจัยเชิงสำรวจ (Cochran, 1977)

3. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย จำนวน 400 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตรของ Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% ซึ่งเป็นขนาดตัวอย่างที่เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติและสามารถสะท้อนลักษณะของประชากรได้อย่างเหมาะสม (Hair et al., 2019)

การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) โดยใช้การสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) จากผู้โดยสารที่ใช้บริการในสนามบิน เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาและการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้พยายามกระจายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมผู้โดยสารที่มีความหลากหลาย เพื่อลดอคติของข้อมูล

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instrument) คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (Likert Scale) ตั้งแต่ 1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด (Likert, 1932) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คุณภาพการบริการภาคพื้นดิน (อ้างอิง SERVQUAL 5 มิติ ได้แก่ Tangibles, Reliability, Responsiveness, Assurance, Empathy) (Parasuraman et al., 1988)

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้โดยสาร

ตอนที่ 4 ความภักดีของผู้โดยสาร

ข้อคำถามได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับตัวแปรเชิงทฤษฎี และปรับให้เหมาะสมกับบริบทของอุตสาหกรรมการบิน

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (Instrument Validation) เพื่อให้เครื่องมือวิจัยมีความน่าเชื่อถือและมีความเที่ยงตรง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

5.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งผลการประเมินพบว่า ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 แสดงว่าข้อคำถามมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้ (Rovinelli & Hambleton, 1977)

5.2 ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) กับกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.90 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องภายในและมีความน่าเชื่อถือเพียงพอสำหรับการเก็บข้อมูลจริง (Hair et al., 2019)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณภาพการบริการภาคพื้นดิน ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสาร โดยใช้สถิติทั้งเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน ภายใต้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Hair et al., 2019)

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งช่วยสะท้อนแนวโน้มของข้อมูลและระดับความคิดเห็นในแต่ละตัวแปร (Creswell, 2018) การแปลผลค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (Likert, 1932) โดยกำหนดช่วงคะแนนเพื่อแปลความหมายระดับความคิดเห็น เช่น ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2. การตรวจสอบคุณภาพข้อมูลเบื้องต้น (Data Screening) ก่อนการวิเคราะห์เชิงอนุมาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของการวิเคราะห์การถดถอย (Regression Assumptions) ได้แก่

1) การตรวจสอบค่าผิดปกติ (Outliers) โดยใช้ค่า Z-score และ Mahalanobis Distance

2) การตรวจสอบการกระจายตัวแบบปกติ (Normality) โดยพิจารณาค่า Skewness และ Kurtosis ซึ่งควรอยู่ในช่วง ±2 (Hair et al., 2019)

3) การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้น (Linearity) ระหว่างตัวแปร

4) การตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์เชิงพหุ (Multicollinearity) โดยใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ซึ่งควรมีค่าน้อยกว่า 10 (Gujarati & Porter, 2009)

5) การตรวจสอบความเป็นอิสระของค่าคลาดเคลื่อน (Autocorrelation) โดยใช้ค่า Durbin-Watson ซึ่งควรอยู่ระหว่าง 1.5–2.5

3. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เบื้องต้นระหว่างตัวแปร โดยค่าความสัมพันธ์ (r) มีค่าระหว่าง -1 ถึง +1 ซึ่งสามารถตีความได้ตามเกณฑ์ของ Cohen (1988) ว่าอยู่ในระดับต่ำ ปานกลาง หรือสูง การวิเคราะห์นี้ช่วยยืนยันว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันหรือตรงข้าม และมีความเหมาะสมในการนำไปวิเคราะห์การถดถอยในขั้นตอนถัดไป

4. การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น (Regression Analysis) ในการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม การวิเคราะห์ดังกล่าวช่วยให้สามารถอธิบายทั้งอิทธิพลโดยตรง (Direct Effect) และอิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) ของตัวแปรคุณภาพการบริการผ่านตัวแปรความพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดตัวแปรคั่นกลาง (Mediator) (Baron & Kenny, 1986)

5. การประเมินความเหมาะสมของแบบจำลอง (Model Evaluation) ผู้วิจัยใช้ตัวชี้วัดทางสถิติเพื่อประเมินความเหมาะสมของแบบจำลอง ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) ค่า Adjusted R^2 ค่า F-test จากการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ค่า t-test ของตัวแปรอิสระ ค่าดังกล่าวช่วยแสดงถึงความสามารถของแบบจำลองในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม และตรวจสอบความมีนัยสำคัญของอิทธิพลของตัวแปร (Hair et al., 2019)

6. เกณฑ์การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ การวิจัยครั้งนี้กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หากค่า Sig. (p-value) มีค่าน้อยกว่า 0.05 ถือว่าผลการวิเคราะห์มีนัยสำคัญทางสถิติและสามารถยอมรับสมมติฐานการวิจัยได้

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการบริการภาคพื้นดินของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ผู้โดยสารมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการบริการภาคพื้นดินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.56) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า

การให้บริการในกระบวนการภาคพื้นดินของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยสามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้โดยสารได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ โดยค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานที่อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ (S.D. = 0.56) แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของผู้โดยสารมีความสอดคล้องกัน และไม่มีการกระจายตัวของข้อมูลมากนัก เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติ พบว่ามิติด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.35) แสดงให้เห็นว่าผู้โดยสารให้ความสำคัญกับความถูกต้อง ความตรงเวลา และความสามารถของสายการบินในการให้บริการตามที่สัญญาไว้ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริการภาคพื้นดิน รองลงมาคือ ด้านการให้ความมั่นใจ (Assurance) ($\bar{X}$ = 4.28) ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมั่นในความรู้ ความสามารถ และความเป็นมืออาชีพของพนักงาน ในขณะที่ด้านการตอบสนอง (Responsiveness) ($\bar{X}$ = 4.18) และด้านความเอาใจใส่ (Empathy) ($\bar{X}$ = 4.10) อยู่ในระดับมากเช่นกัน แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเล็กน้อย สะท้อนว่าการให้บริการที่รวดเร็วและการดูแลรายบุคคลยังมีพื้นที่สำหรับการพัฒนา ส่วนด้านความเป็นรูปธรรม (Tangibles) ($\bar{X}$ = 4.05) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในบรรดาทุกมิติ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสภาพแวดล้อมยังไม่ใช่ปัจจัยหลักเมื่อเทียบกับความน่าเชื่อถือและความมั่นใจ

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาผลกระทบของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินที่มีต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแสดงให้เห็นว่า คุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.68 ค่า t เท่ากับ 18.45 และมีค่านัยสำคัญทางสถิติ (Sig.) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ 0.05 ค่าดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ตัวแปรคุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีอิทธิพลในระดับสูงต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร กล่าวคือ เมื่อคุณภาพการบริการเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้ระดับความพึงพอใจเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ ค่า R^2 เท่ากับ 0.462 แสดงให้เห็นว่า คุณภาพการบริการภาคพื้นดินสามารถอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจได้ร้อยละ 46.2 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับค่อนข้างสูงสำหรับงานวิจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภค สะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพการบริการเป็นปัจจัยหลักที่กำหนดความพึงพอใจของผู้โดยสาร แม้ว่ายังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่ได้รวมอยู่ในแบบจำลองซึ่งมีผลร่วมด้วย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาผลกระทบของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินและความพึงพอใจที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสาร ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ทั้งคุณภาพการบริการภาคพื้นดินและความพึงพอใจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า ความพึงพอใจมีอิทธิพลสูงที่สุด (Beta = 0.72, t = 20.10, Sig. = 0.000) ในขณะที่คุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีอิทธิพลรองลงมา (Beta = 0.31, t = 9.25, Sig. = 0.000)

ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าคุณภาพการบริการจะมีผลโดยตรงต่อความภักดี แต่ ความพึงพอใจ เป็นตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญมากกว่าในการผลักดันให้เกิดพฤติกรรมความภักดี เช่น การใช้บริการซ้ำ และการแนะนำผู้อื่น ในส่วนของความสามารถในการอธิบายแบบจำลอง พบว่า ค่า R^2 เท่ากับ 0.620 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรทั้งสองสามารถอธิบายความแปรปรวนของความภักดีได้ร้อยละ 62.0 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง แสดงถึงความเหมาะสมของแบบจำลอง และความแข็งแกร่งของตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษา นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า แม้คุณภาพการบริการภาคพื้นดินจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อความภักดี แต่เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ จะพบว่า ความพึงพอใจ อาจมีบทบาทเป็นตัวแปรสื่อกลาง (Mediating Variable) ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการและความภักดี ซึ่งเป็นประเด็นที่สามารถนำไปศึกษาต่อยอดในงานวิจัยเชิงโครงสร้าง (SEM) ในอนาคต

โดยสรุป จากผลการวิจัยทั้งหมดสามารถสรุปได้อย่างเป็นระบบว่า คุณภาพการบริการภาคพื้นดินเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย โดยเฉพาะในมิติด้านความน่าเชื่อถือและความมั่นใจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่ผู้โดยสารให้ความสำคัญสูงสุด ในเชิงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พบว่า คุณภาพการบริการมีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจในระดับสูง (Beta = 0.68) และเมื่อผู้โดยสารเกิดความพึงพอใจแล้ว จะส่งผลต่อความภักดีในระดับที่สูงยิ่งกว่า (Beta = 0.72) ซึ่งสะท้อนให้เห็นบทบาทของความพึงพอใจในฐานะ ตัวแปรคั่นกลาง (Mediating Variable) ที่เชื่อมโยงระหว่างคุณภาพการบริการกับความภักดี นอกจากนี้ แบบจำลองที่พัฒนาขึ้นสามารถอธิบายความแปรปรวนของความภักดีได้ถึงร้อยละ 62.0 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกรอบแนวคิดในการอธิบายพฤติกรรมผู้โดยสารในบริบทของอุตสาหกรรมการบิน

ดังนั้น ในเชิงนโยบายและการบริหารจัดการ สายการบินควรมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการบริการภาคพื้นดินในมิติที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือ ควบคู่กับการสร้าง

ประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้โดยสาร เพื่อยกระดับความพึงพอใจ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความภักดีในระยะยาว และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายเชิงวิชาการโดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ระดับคุณภาพการบริการภาคพื้นดินของสายการบิน ผลการวิจัยพบว่า ผู้โดยสารมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการบริการภาคพื้นดินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.21) โดยมิติด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.35) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้โดยสารให้ความสำคัญกับความถูกต้อง ความตรงต่อเวลา และความสามารถในการให้บริการตามที่สัญญาไว้ ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด SERVQUAL ของ Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) ที่ระบุว่า ความน่าเชื่อถือ เป็นมิติหลักของคุณภาพการบริการ และเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการสร้างความไว้วางใจของลูกค้า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Park, Robertson และ Wu (2019) ที่พบว่า ผู้โดยสารสายการบินให้ความสำคัญกับความตรงต่อเวลาและความถูกต้องของบริการมากกว่าปัจจัยด้านกายภาพ

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ แตกต่างบางส่วน จากงานของ Chen และ Chang (2005) ซึ่งพบว่า ด้านความเป็นรูปธรรม (Tangibles) เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกในสนามบิน มีอิทธิพลสูงต่อการรับรู้คุณภาพการบริการในบริบทของสายการบินระหว่างประเทศ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความแตกต่างของบริบทการให้บริการ โดยในประเทศไทย ผู้โดยสารอาจให้ความสำคัญกับ ผลลัพธ์ของบริการ มากกว่าสภาพแวดล้อม

2. อิทธิพลของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินต่อความพึงพอใจ ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญ (Beta = 0.68, Sig. = 0.000) และสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 46.2 (R^2 = 0.462) ผลดังกล่าว สอดคล้องกับทฤษฎี Expectation-Confirmation Theory ของ Oliver (1999) ที่อธิบายว่า ความพึงพอใจเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังกับประสบการณ์ที่ได้รับจริง หากคุณภาพการบริการสูงกว่าความคาดหวัง จะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในระดับสูง นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cronin และ Taylor (1992) ที่พบว่าคุณภาพการบริการเป็นตัวกำหนดหลักของความพึงพอใจ และงานของ Chen และ

Chang (2005) ที่ยืนยันว่าคุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบิน

ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยนี้มีความ แตกต่างในเชิงระดับอิทธิพล จากงานของ Wong และ Yeh (2020) ที่พบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยา เช่น การรับรู้ความเสี่ยง และแรงจูงใจ มีบทบาทใกล้เคียงกับคุณภาพการบริการในการกำหนดความพึงพอใจ ทั้งนี้อาจสะท้อนว่ากลุ่มตัวอย่างในบริบทของประเทศไทยให้ความสำคัญกับ ประสบการณ์จริง มากกว่าปัจจัยเชิงจิตวิทยา

3. อิทธิพลของคุณภาพการบริการและความพึงพอใจต่อความภักดี ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจมีอิทธิพลต่อความภักดีสูงที่สุด (Beta = 0.72) รองลงมาคือคุณภาพการบริการภาคพื้นดิน (Beta = 0.31) และแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของความภักดีได้ร้อยละ 62.0 (R^2 = 0.620) ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องอย่างชัดเจนกับแนวคิดของ Oliver (1999) ที่ระบุว่า ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความภักดีของลูกค้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen (2008) ที่พบว่าความพึงพอใจมีอิทธิพลโดยตรงต่อความภักดีในอุตสาหกรรมการบิน นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานของ Ahmed และ Hussain (2021) ที่ระบุว่า ความพึงพอใจเป็นตัวแปรคั่นกลาง (Mediator) ระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจใช้บริการซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่แสดงให้เห็นบทบาทของความพึงพอใจในฐานะตัวแปรเชื่อมโยง

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้มีความ แตกต่างจากงานของ Li และ Zhang (2023) ที่พบว่า ความมั่นคงและปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีอิทธิพลต่อความภักดีมากกว่าความพึงพอใจในบางบริบท โดยเฉพาะในกลุ่มผู้โดยสารที่เลือกสายการบินจากราคาและสิทธิประโยชน์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านบริบททางเศรษฐกิจและโครงสร้างตลาดอาจส่งผลต่อความสัมพันธ์ของตัวแปร

4. การอภิปรายผลโดยรวมเชิงบูรณาการ จากผลการวิจัยทั้งหมด สามารถอภิปรายในเชิงบูรณาการได้ว่าคุณภาพการบริการภาคพื้นดินเป็น ปัจจัยต้นน้ำ (Upstream Factor) ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ และความพึงพอใจเป็น กลไกสำคัญ (Key Mechanism) ที่นำไปสู่ความภักดีของผู้โดยสาร ผลการวิจัยนี้สนับสนุนกรอบแนวคิดเชิงสาเหตุ (Causal Model) ที่ได้รับการยอมรับในงานวิจัยด้านการตลาดบริการ และสอดคล้องกับแนวคิด Service-Profit Chain ที่ระบุว่าคุณภาพการบริการ มีผลต่อความพึงพอใจ มีผลต่อความภักดี มีผลต่อความสำเร็จขององค์กร (Heskett et al., 1994)

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการบริการภาคพื้นดินไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความพึงพอใจ แต่ยังเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความภักดีและความได้เปรียบทางการแข่งขันของสายการบินในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย (Conclusion) การวิจัยเรื่อง “คุณภาพการบริการภาคพื้นดินของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้โดยสาร” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพการบริการภาคพื้นดินของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย 2) ศึกษาผลกระทบของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินที่มีต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร และ 3) ศึกษาผลกระทบของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินและความพึงพอใจที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสาร โดยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับคุณภาพการบริการภาคพื้นดินของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมิติด้านความน่าเชื่อถือมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการให้ความมั่นใจ ด้านการตอบสนอง ด้านความเอาใจใส่ และด้านความเป็นรูปธรรม ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าผู้โดยสารให้ความสำคัญกับความถูกต้อง ความตรงต่อเวลา และความสามารถในการให้บริการของสายการบินเป็นสำคัญ

2. คุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคุณภาพการบริการสามารถอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจได้ในระดับค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้โดยสารได้รับบริการที่มีคุณภาพ จะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อการใช้บริการเพิ่มขึ้น

3. คุณภาพการบริการภาคพื้นดินและความพึงพอใจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยความพึงพอใจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อความภักดี สะท้อนให้เห็นว่าผู้โดยสารที่มีความพึงพอใจต่อการบริการมีแนวโน้มที่จะกลับมาใช้บริการซ้ำ รวมทั้งแนะนำสายการบินให้แก่ผู้อื่นในอนาคต

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า คุณภาพการบริการภาคพื้นดินเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้โดยสาร ซึ่งความพึงพอใจทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพการบริการและความภักดีของผู้โดยสารในระยะยาว **ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย (Practical Recommendations)** 1. สายการบินควรให้ความสำคัญกับการ

พัฒนาคุณภาพการบริการภาคพื้นดิน โดยเฉพาะด้านความน่าเชื่อถือ เช่น ความตรงต่อเวลา ความถูกต้องของข้อมูล และการบริหารจัดการสัมภาระ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้โดยสาร 2. ควรพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการบริการอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการสื่อสาร การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และการให้บริการด้วยจิตสำนึกด้านการบริการ (Service Mind) เพื่อยกระดับประสบการณ์ของผู้โดยสาร 3. สายการบินควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาการบริการภาคพื้นดิน เช่น ระบบเช็คอินอัตโนมัติ การแจ้งเตือนข้อมูลเที่ยวบินแบบเรียลไทม์ และระบบติดตามสัมภาระ เพื่อเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และลดระยะเวลาการรอคอยของผู้โดยสาร 4. ควรพัฒนากลยุทธ์สร้างความภักดีของผู้โดยสาร เช่น โปรแกรมสะสมคะแนน สิทธิพิเศษสำหรับสมาชิก และการบริหารความสัมพันธ์ลูกค้า (Customer Relationship Management: CRM) เพื่อรักษาฐานลูกค้าเดิมและเพิ่มโอกาสในการใช้บริการซ้ำ 5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการบินควรกำหนดมาตรฐานคุณภาพการบริการภาคพื้นดินให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (Recommendations for Future Research)** 1. ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้โดยสาร เช่น ภาพลักษณ์องค์กร ความไว้วางใจ การรับรู้ความคุ้มค่า หรือประสบการณ์การใช้บริการในรูปแบบดิจิทัล 2. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสายการบินต้นทุนต่ำและสายการบินระหว่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการบริการและพฤติกรรมของผู้โดยสารในแต่ละกลุ่ม 3. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยเพิ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความคาดหวังและประสบการณ์ของผู้โดยสาร 4. ควรประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ขั้นสูง เช่น Structural Equation Modeling (SEM) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร และตรวจสอบบทบาทของตัวแปรคั่นกลางหรือตัวแปรกำกับ 5. ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความคาดหวังของผู้โดยสารในระยะยาว เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของอุตสาหกรรมการบินที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัลและหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). แนวทางวางแผนการพัฒนารูปแบบการขนส่งสินค้าทางถนนเพื่อการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในเขตภาคตะวันออก. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(3), 118–135.

พันธ์พิสุทธิ์ นุราช, & ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อการอยู่รอดของโรงเรียนการบินในประเทศไทย. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(6), 264–280.

สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2566). *รายงานอุตสาหกรรมการบินของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย.

สุพจน์ ใจดี, สมชาย บุญส่ง, & วราภรณ์ ศรีสุข. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 42(3), 55–70.

Ahmed, S., & Hussain, M. (2021). Service quality and customer loyalty in aviation industry. *Journal of Air Transport Management*, 90, 101940.

Ahmed, S., & Hussain, M. (2021). Service quality and customer loyalty in aviation. *Journal of Air Transport Management*, 90, 101940.

Chen, C. F. (2008). Investigating structural relationships between service quality, perceived value, satisfaction, and behavioral intentions for air passengers. *Journal of Air Transport Management*, 14(2), 75–81.

Chen, C. F., & Chang, Y. Y. (2005). Airline service quality and passenger behavioral intentions. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 41(1), 79–95.

Chen, C. F., & Chang, Y. Y. (2005). Airline service quality and passenger satisfaction. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 41(1), 79–95.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques*. (3rd ed.). Wiley.

Creswell, J. W. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches.* (5th ed.). Sage.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches.* (5th ed.). Sage Publications.

Cronin, J. J., & Taylor, S. A. (1992). Measuring service quality: A reexamination and extension. *Journal of Marketing*, 56(3), 55–68.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis.* (8th ed.). Cengage Learning.

Heskett, J. L., Jones, T. O., Loveman, G. W., Sasser, W. E., & Schlesinger, L. A. (1994). Putting the service-profit chain to work. *Harvard Business Review*, 72(2), 164–174.

International Air Transport Association (IATA). (2023). *Air passenger experience report*. International Air Transport Association.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management.* (15th ed.). Pearson Education.

Li, X., & Zhang, Y. (2023). Career and loyalty factors in aviation. *Aviation Psychology Review, 15*(2), 45–60.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 140, 1–55.

Oliver, R. L. (1980). A cognitive model of the antecedents and consequences of satisfaction decisions. *Journal of Marketing Research*, 17(4), 460–469.

Oliver, R. L. (1999). Whence consumer loyalty? *Journal of Marketing, 63*, 33–44.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12–40.

Park, J. W., Robertson, R., & Wu, C. L. (2019). The effect of airline service quality on passengers' behavioral intentions. *Journal of Air Transport Management*, 25(3), 221–230.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Educational and Psychological Measurement*, 37(2), 349–356.

Sekaran, U., & Bougie, R. (2020). *Research methods for business: A skill-building approach.* (8th ed.). Wiley.

Wong, J., & Yeh, C. (2020). Psychological factors in aviation career choice. *Transport Research*, 12(4), 233–245.

Zeithaml, V. A., Bitner, M. J., & Gremler, D. D. (2018). *Services marketing: Integrating customer focus across the firm.* (7th ed.). McGraw-Hill Education.

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม*

THE PRIORITY NEEDS FOR DEVELOPING TEACHERS' PSYCHOLOGICAL SAFETY COMPETENCY OF BUENG SRIRACHA PITTAYAKOM SCHOOL

ศศิ สุดชาญชัยกุล[1] และ เพ็ญวรา ชูประวัติ[2]

Sasi Sudchanchaikul[1] and Penvara Xupravati[2]

[1-2]จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[1-2]Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: 6780157527@student.chula.ac.th

วันที่รับบทความ : 17 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 28 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 30 มิถุนายน 2569

Received 17 June 2026; Revised 28 June 2026; Accepted 30 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม และ 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครู การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรและผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวน 87 คน โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด (Total Population) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีค่า I-CVI อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 และค่า S-CVI/Ave เท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

Citation:

* ศศิ สุดชาญชัยกุล และ เพ็ญวรา ชูประวัติ. (2569). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1106-1119.

Sasi Sudchanchaikul and Penvara Xupravati. (2026). The Priority Needs For Developing Teachers' Psychological Safety Competency Of Bueng Sriracha Pittayakom School. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1106-1119.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก (M = 3.68, SD = 1.02) สะท้อนให้เห็นว่าครูให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย แต่ยังขาดความรู้และทักษะเฉพาะที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการชั้นเรียนได้จริง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.87, SD = 0.36) สะท้อนว่าครูตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะด้านนี้มากขึ้น ท่ามกลางสถานการณ์ที่ผู้เรียนต้องเผชิญกับความกดดันทางการเรียนและปัญหาสุขภาพจิตที่เพิ่มขึ้น 2) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม โดยรวมมีค่า $PNI_{modified}$ = 0.33 โดยด้านความรู้มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{modified}$ = 0.35) รองลงมา ได้แก่ ด้านทักษะ ($PNI_{modified}$ = 0.34) และด้านทัศนคติ ($PNI_{modified}$ = 0.29) ตามลำดับ

คำสำคัญ: สมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจ, ความปลอดภัยทางจิตใจ, ครู, ความต้องการจำเป็น

Abstract

This study aimed to 1) examine the current and desired states of teachers' psychological safety competency at Buengsriracha Pittayakom School and 2) investigate the priority needs for developing teachers' psychological safety competency. This study employed a survey research design. The population and informants consisted of all 87 teachers at Buengsriracha Pittayakom School under the Secondary Educational Service Area Office Chonburi Rayong during the 2025 academic year, using the total population approach. The research instrument was a rating-scale questionnaire. Its content validity was verified using the Item-Level Content Validity Index (I-CVI), with values ranging from 0.80 to 1.00, and the Scale-Level Content Validity Index based on the average method (S-CVI/Ave), which was 0.96. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$).

The findings revealed that 1) the overall current state of teachers' psychological safety competency at Buengsriracha Pittayakom School was at a

high level (M = 3.68, SD = 1.02), indicating that teachers placed considerable importance on creating a psychologically safe learning environment but still lacked the specific knowledge and skills required for effective classroom practice. Meanwhile, the overall desired state was at the highest level (M = 4.87, SD = 0.36), reflecting teachers' increasing awareness of the importance of developing this competency amid growing academic pressure and mental health challenges among students. 2) The overall Modified Priority Needs Index (PNImodified) for teachers' psychological safety competency was 0.33. The knowledge dimension showed the highest priority need ($PNI_{modified}$ = 0.35), followed by the skills dimension ($PNI_{modified}$ = 0.34) and the attitude dimension ($PNI_{modified}$ = 0.29), respectively.

Keywords: psychological safety competency, psychological safety, teachers, priority needs

บทนำ

สุขภาพจิตของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และคุณภาพการศึกษา เนื่องจากผู้เรียนที่มีสุขภาวะทางจิตที่ดีมักสามารถปรับตัว มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม รายงานสุขภาพคนไทย ปี 2567 (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2567) ชี้ให้เห็นว่าวัยรุ่นไทยมีแนวโน้มเผชิญกับความเครียดสูงกว่าวัยทำงานประมาณ 4 เท่า สะท้อนให้เห็นว่าประเด็นสุขภาพจิตของผู้เรียนกำลังเป็นความท้าทายสำคัญของระบบการศึกษา ในระดับนานาชาติ UNESCO (2024) ได้เสนอแนวทาง Whole-school Approach ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยผ่านความร่วมมือของโรงเรียน ครู ครอบครัว และชุมชน โดยระบุว่าขีดความสามารถของครูเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมสุขภาวะและความปลอดภัยทางจิตใจของผู้เรียน ขณะที่ Carrillo et al. (2024) เสนอแนวคิดสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครู (Psychological Safety Competency) ซึ่งหมายถึงความสามารถของครูในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย กล้าแสดงความคิดเห็น ยอมรับความแตกต่าง และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้โดยไม่หวาดกลัวต่อการถูกตำหนิหรือถูกตัดสิน

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ปัจจุบัน พบว่าผู้เรียนจำนวนมากยังคงเผชิญกับความเครียดและแรงกดดันจากการเรียน โดยผลการสำรวจของร็อกเกต มีเดีย แล็บ (2567) พบว่า “เรื่องการเรียน” เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความเครียดให้แก่นักเรียนไทย โดยผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 51.45 ระบุว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของตนเอง ขณะที่ Chaiyasat และ Intakaew (2023) พบว่าผู้เรียนจำนวนหนึ่งไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในชั้นเรียน เนื่องจากความไม่มั่นใจ ความกลัวการตอบผิด และบรรยากาศในห้องเรียนที่ไม่เอื้อต่อการสื่อสาร ซึ่งไม่เพียงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ยังสัมพันธ์กับความเครียดและความวิตกกังวลของผู้เรียนในระยะยาว นอกจากนี้ สภาองค์กรของผู้บริโภค (2566) ยังสะท้อนว่าเด็กและเยาวชนไทยจำนวนมากกำลังเผชิญภาวะความเครียดในสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ซึ่งอาจนำไปสู่การขาดเรียน การออกกลางคัน และการสูญเสียโอกาสทางการศึกษาในอนาคต

สำหรับโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม รายงานสรุปการอบรมพัฒนาครูประจำปีการศึกษา 2567 (โรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม, 2567) พบว่า การพัฒนาครูที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับด้านการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเป็นสำคัญ ขณะที่ยังไม่ปรากฏแนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นด้านจิตวิทยาการศึกษาหรือการสร้างความปลอดภัยทางจิตใจในชั้นเรียนโดยตรง ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะของครูด้านความปลอดภัยทางจิตใจ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม การสื่อสาร และความไว้วางใจระหว่างครูกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

จากความสำคัญของสุขภาพจิตผู้เรียน สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษา และบริบทของโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคมที่ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะด้านความปลอดภัยทางจิตใจของครู การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาครูให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และสนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความปลอดภัยทางจิตใจของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม

2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม

การทบทวนวรรณกรรม

ความปลอดภัยทางจิตใจ (Psychological Safety) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็น ตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือยอมรับความผิดพลาดโดยไม่หวาดกลัวต่อการถูกตำหนิหรือถูกตัดสิน แนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญต่อบริบททางการศึกษา เนื่องจากส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และการพัฒนาของผู้เรียน โดย Nukulkij et al. (2023) อธิบายว่าการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียนจำเป็นต้องคำนึงถึงทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศทางจิตใจควบคู่กัน

UNESCO (2024) เสนอแนวทาง Whole-school Approach ซึ่งให้ความสำคัญกับความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย โดยเฉพาะครู ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมสุขภาวะและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ขณะที่ Carrillo et al. (2024) อธิบายว่าสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครู (Psychological Safety Competency) คือ ความสามารถของครูในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย กล้าแสดงความคิดเห็น ยอมรับความแตกต่าง และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้โดยไม่หวาดกลัวต่อการถูกตำหนิหรือถูกตัดสิน

นอกจากนี้ Kassandrinou et al. (2023) ยังชี้ให้เห็นว่าความปลอดภัยทางจิตใจมีความสัมพันธ์กับการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และบรรยากาศการทำงานภายในองค์กร สะท้อนให้เห็นว่าความปลอดภัยทางจิตใจไม่ได้ส่งผลเฉพาะต่อผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานและความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษาด้วย

สรุปได้ว่า สมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูเป็นสมรรถนะที่ประกอบด้วยด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านทักษะ ซึ่งมีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกันในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความปลอดภัยทางจิตใจของผู้เรียน การวิจัยครั้งนี้จึงใช้องค์ประกอบทั้ง 3 ด้านเป็นกรอบในการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์

และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการวางแผนพัฒนาครูให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบแบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 87 คน โดยอ้างอิงข้อมูลจากงานบริหารบุคคล โรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2568)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม จำนวน 87 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบประชากรทั้งหมด (Total Population) เนื่องจากประชากรมีจำนวนไม่มาก ผู้วิจัยจึงกำหนดให้ครูทุกคนเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้ครอบคลุมและสะท้อนสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านความปลอดภัยทางจิตใจของครูได้อย่างครบถ้วน

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม จำนวน 87 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดของการวิจัย โดยได้มาจากการเลือกแบบประชากรทั้งหมด (Total Population) และเป็นผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านความปลอดภัยทางจิตใจของครู

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยใน คือ แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งและวิทยฐานะปัจจุบัน และประสบการณ์การทำงานซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม เป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual-response Format) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

วิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครู เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย วัตถุประสงค์ และสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกัน โดยผู้วิจัยสังเคราะห์และพัฒนาองค์ประกอบจากแนวคิดของ Carrillo et al. (2024) ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านทักษะ รวมถึงองค์ประกอบย่อยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความปลอดภัยทางจิตใจในชั้นเรียน เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาเครื่องมือวิจัย

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นแบบสอบถามฉบับร่าง

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษา และความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นนำผลการประเมินมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหารายข้อ (Item-level Content Validity Index: I-CVI) และค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาระดับฉบับ (Scale-level Content Validity Index/Average: S-CVI/Ave) พบว่า ข้อคำถามมีค่า I-CVI อยู่ระหว่าง .80–1.00 และมีค่า S-CVI/Ave เท่ากับ .96 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ไม่ต่ำกว่า .80 (วีระยุทธ พรพจน์ธนมาศ, 2565) แสดงว่าเครื่องมือวิจัยมีความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทุกข้อคำถาม

4. ปรับปรุงข้อคำถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ และนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง จนได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเสนอคำร้องต่อสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคมที่เป็นผู้ให้ข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งหนังสือขอเก็บรวบรวมข้อมูลและแบบสอบถามในการวิจัยไปยังโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล โดยนำส่งและรับคืนแบบสอบถามด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบประเมินที่ได้รับการตอบกลับมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งและวิทยฐานะปัจจุบัน และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ความถี่ ร้อยละ

2. วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม โดยวิธี Modified Priority Need Index: PNI modified (สุวิมล ว่องวานิช, 2558)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 3.67) เมื่อพิจารณารายด้าน

พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทัศนคติ อยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 3.77) รองลงมา ได้แก่ ด้านความรู้ และด้านทักษะ ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\overline{x}$ = 3.63)

สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้ และด้านทัศนคติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\overline{x}$ = 4.88) และรองลงมา คือ ด้านทักษะ ($\overline{x}$ = 4.86) ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพความต้องการจำเป็นของสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม

สมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม	**ระดับความคิดเห็น (n = 87)**					
	สภาพปัจจุบัน			**สภาพที่พึงประสงค์**		
	M	**SD**	**ระดับ**	**M**	**SD**	**ระดับ**
1. ด้านความรู้	3.63	1.04	มาก	4.88	0.33	มากที่สุด
2. ด้านทัศนคติ	3.77	1.03	มาก	4.88	0.35	มากที่สุด
3. ด้านทักษะ	3.63	0.98	มาก	4.86	0.39	มากที่สุด
รวม	**3.68**	**1.02**	**มาก**	**4.87**	**0.36**	**มากที่สุด**

2. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าดัชนีของสภาพความต้องการจำเป็นของสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม

สภาพความต้องการจำเป็นของสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม	ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน	ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์	PNI modified	ลำดับ
1. ด้านความรู้	3.63	4.88	0.35	1
2. ด้านทัศนคติ	3.77	4.88	0.29	3
3. ด้านทักษะ	3.63	4.86	0.34	2
รวม	**3.68**	**4.87**	**0.33**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวมค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม มีค่า PNI modified = 0.33 โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านความรู้ (PNI modified = 0.35) รองลงมา คือ ด้านทักษะ (PNI modified = 0.34) และด้านทัศนคติ (PNI modified = 0.29) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อย พบว่า ทักษะการสื่อสารแจ้งเตือนความเสี่ยงอย่างเหมาะสม (PNI modified = 0.41) มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมา คือ ความรู้ในการประเมินและสื่อสารความเสี่ยงอย่างเหมาะสม (PNI modified = 0.39)

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านทัศนคติมีค่าสูงกว่าด้านความรู้และทักษะ สะท้อนให้เห็นว่าครูให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยในระดับที่ดี

แต่ยังขาดองค์ความรู้และทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างชัดเจน ครูได้รับการปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพมาอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การพัฒนาด้านความปลอดภัยทางจิตใจยังไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นทางการในโรงเรียน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Carrillo et al. (2024) ที่อธิบายว่าสมรรถนะด้านความปลอดภัยทางจิตใจของครูต้องอาศัยทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่บูรณาการกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้โดยไม่หวาดกลัวต่อการถูกตำหนิหรือถูกตัดสิน รวมถึงสอดคล้องกับ UNESCO (2024) ที่เสนอว่าขีดความสามารถของครูเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยผ่านแนวทาง Whole-school Approach

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สะท้อนให้เห็นว่าครูให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะด้านนี้ท่ามกลางบริบทของสถานศึกษาที่ผู้เรียนต้องเผชิญกับความกดดันทางการเรียนและปัญหาสุขภาพจิตที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ครูเห็นความจำเป็นในการพัฒนาตนเองเพื่อรองรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนมากขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Nukulkij et al. (2023) ที่เสนอว่าการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียนจำเป็นต้องบูรณาการทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศทางจิตใจควบคู่กัน เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของผู้เรียนในระยะยาว

2. ผลการวิจัยพบว่าด้านความรู้มีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมาคือด้านทักษะและด้านทัศนคติ โดยเมื่อพิจารณาร่วมกับผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า ด้านทัศนคติมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านความรู้และทักษะ สะท้อนให้เห็นว่าแม้ครูจะมีทัศนคติที่ดีอยู่แล้ว แต่ยังต้องการองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่เป็นระบบเพื่อนำทัศนคติดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อย พบว่าทักษะในการรับมือกับปฏิกิริยาเชิงลบ การสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน และการสื่อสารแจ้งเตือนความเสี่ยง มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าครูยังต้องการพัฒนาทักษะในการรับมือกับสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนและเปราะบางทางอารมณ์ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Kassandrinou et al. (2023) ที่ชี้ให้เห็นว่าความปลอดภัยทางจิตใจมีบทบาทสำคัญต่อการลดภาวะหมดไฟและส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการสื่อสารภายในโรงเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Malik et al. (2025) ที่เสนอว่าหลักฐานด้านการนำไปใช้จริงในบริบทประเทศรายได้ต่ำและปานกลางยังมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาไทย

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคมเพียงแห่งเดียว ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสะท้อนบริบทเฉพาะของสถานศึกษาแห่งนี้เป็นสำคัญ และอาจไม่สามารถอ้างอิงไปยังสถานศึกษาที่มีขนาด สภาพแวดล้อม หรือบริบทการบริหารจัดการที่แตกต่างกันได้ทั้งหมด

นอกจากนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่อาศัยการประเมินตนเองของผู้ตอบแบบสอบถาม จึงอาจได้รับอิทธิพลจากการรับรู้ ประสบการณ์ และมุมมองส่วนบุคคลของครูแต่ละคน ดังนั้น การนำผลการวิจัยไปใช้ในบริบทของสถานศึกษาอื่น ควรพิจารณาความสอดคล้องของบริบทและลักษณะของสถานศึกษาร่วมด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า ครูโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคมมีสมรรถนะความปลอดภัยทางจิตใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าครูตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นพบว่า ด้านความรู้มีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมาคือด้านทักษะ และด้านทัศนคติ โดยเฉพาะทักษะการรับมือกับปฏิกิริยาเชิงลบ การสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน และการสื่อสารแจ้งเตือนความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ผลการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สะท้อนถึงประเด็นสำคัญในการพัฒนาครู เพื่อส่งเสริมการจัดการชั้นเรียนและบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความปลอดภัยทางจิตใจของผู้เรียนในบริบทสถานศึกษา ข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 โรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคมควรนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาครู โดยจัดกิจกรรมหรือการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นองค์ความรู้ด้านจิตวิทยาการศึกษา การสื่อสารเชิงบวก และการรับมือกับสถานการณ์ที่มีความเปราะบางทางอารมณ์ เช่น การรับมือกับปฏิกิริยาเชิงลบ หรือการสื่อสารแจ้งเตือนความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อช่วยให้ครูสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการชั้นเรียนและดูแลผู้เรียนได้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความปลอดภัย

ทางจิตใจของครู ควบคู่กับการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมงาน เช่น การสะท้อนคิดร่วมกัน การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) หรือระบบพี่เลี้ยง เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้แนวทางการจัดการชั้นเรียนร่วมกัน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงพัฒนาหรือการวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับรูปแบบหรือโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะด้านความปลอดภัยทางจิตใจของครู เพื่อศึกษาว่า การพัฒนาดังกล่าวส่งผลต่อการจัดการชั้นเรียน บรรยากาศการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างไร เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นเป็นหลัก จึงยังไม่ได้ศึกษาผลของการพัฒนาเมื่อมีการนำไปใช้จริงในระยะยาว 2.2 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังโรงเรียนที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล หรือโรงเรียนในสังกัดอื่น เพื่อศึกษาว่าสมรรถนะและความต้องการจำเป็นของครูมีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาหรือไม่ ซึ่งอาจนำไปสู่แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับโรงเรียนแต่ละประเภทมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ร็อกเกต มีเดีย แล็บ. (2567). *ผลสำรวจสุขภาพจิตเด็กไทย: เครียดเรื่องเรียนมากที่สุด แต่ปัญหาครอบครัวทำให้ถึงขั้นอยากฆ่าตัวตาย ทำร้ายตัวเอง.* เรียกใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2568 จาก https://rocketmedialab.co/student-q4-2024/

โรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม. (2568). *ข้อมูลบุคลากรโรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม ปีการศึกษา 2568.* ชลบุรี: งานบริหารบุคคล โรงเรียนบึงศรีราชาพิทยาคม.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2567). *สุขภาพคนไทย 2567: ความเครียด ภัยเงียบของสังคมไทย.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สภาองค์กรของผู้บริโภค. (2566). *โรงเรียนไม่ใช่พื้นที่ปลอดภัย เปิดความจริง ผ่านมุมมองนักเรียน.* เรียกใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2568 จาก https://www.tcc.or.th/safe-zone/

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ฉบับปรับปรุง (พิมพ์ครั้งที่ 3).* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีระยุทธ พรพจน์ธนมาศ. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยด้วยเทคนิค IOC, CVR และ CVI. *วารสารรังสิตสารสนเทศ,* 28(1), 169-192.

Carrillo, I., et al. (2024). Psychological safety competency training during the clinical internship from the perspective of health care trainee mentors in 11 pan-European countries: Mixed methods observational study. *JMIR Medical Education,* 10, e64125.

Chaiyasat, C., & Intakaew, A. (2023). Communicative language teaching for Thai EFL students and classroom silences in English medium instruction. *Issues in Educational Research,* 33(4), 1323-1340.

Kassandrinou, M., et al. (2023). Employee silence, job burnout and job engagement among teachers: The mediational role of psychological safety. *Health Psychology and Behavioral Medicine,* 11(1), 2213302.

Malik, K., et al. (2025). Implementing psychosocial interventions for teachers' mental health: Protocol for integrating scoping review with teachers' lived experiences in LMICs. *PLOS ONE,* 20(1), e0317351.

Nukulkij, T., et al. (2023). "Safe Zone"—The environmental and psychological safe space for student well-being in Thai schools: A qualitative investigation. *The International Journal of Interdisciplinary Educational Studies,* 19, 115-140.

UNESCO. (2024). *Building strong foundations: How to include the whole school in foundational education for health and well-being*. Paris: UNESCO.

การอำนวยเพลงบทประพันธ์ “ผ่านพิภพลีลา ผ่านฟ้าลีลาศ” ของกิตติ เครือมณี สำหรับวงดุริยางเครื่องลม*

A STUDY OF CONDUCTING KITTI KRUEMANEE’S CELESTIAL AND TERRESTRIAL DANCES FOR WIND BAND

วรรษรักษ์ วีระโพธิ์[1] และ ภาวไล ตันจันทร์พงศ์[2]

Wasaruck Weerapo[1] and Pawalai Tanchanpong[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1-2]Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author’s Email: wasaruck.we@ku.th

วันที่รับบทความ : 8 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 23 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 25 มิถุนายน 2569

Received 8 June 2026; Revised 23 June 2026; Accepted 25 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างทางดนตรีและแนวทางการตีความบทประพันธ์ 2) ศึกษาแนวทางการอำนวยเพลงและลักษณะการใช้ท่าทางสื่อสารของวาทยกร และ 3) ศึกษาแนวทางการสร้างสมดุลของแนวเสียงภายในวงดุริยางค์เครื่องลม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โน้ตสกอร์บทประพันธ์ และแนวคิดด้านการอำนวยเพลงสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมร่วมกับการวิเคราะห์บทประพันธ์โดยตรง

ผลการวิจัย พบว่า บทประพันธ์ดังกล่าวเป็นบทประพันธ์ร่วมสมัยที่สะท้อนการบูรณาการแนวคิดการประพันธ์ดนตรีตะวันตกเข้ากับอัตลักษณ์ทางดนตรีไทยผ่านการใช้แนวทำนองที่ได้รับอิทธิพลจากสำเนียงเพลงไทย การออกแบบสีสันของเสียง และการพัฒนาเนื้อหาดนตรีใน

Citation:

* วรรษรักษ์ วีระโพธิ์ และ ภาวไล ตันจันทร์พงศ์. (2569). การอำนวยเพลงบทประพันธ์ “ผ่านพิภพลีลา ผ่านฟ้าลีลาศ” ของกิตติ เครือมณี สำหรับวงดุริยางเครื่องลม. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1120-1139.

Wasaruck Weerapo and Pawalai Tanchanpong. (2026). A Study Of Conducting Kitti Kruemanee’s Celestial And Terrestrial Dances For Wind Band. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1120-1139.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

รูปแบบ Through-composed Form ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ สีสันเสียง และความเข้มข้นทางดนตรีอย่างต่อเนื่องตลอดบทเพลง

ในด้านการอำนวยเพลง พบว่าวาทยกรจำเป็นต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางดนตรี แนวทำนอง การประสานเสียง และบทบาทของกลุ่มเครื่องดนตรีแต่ละประเภทอย่างละเอียด เพื่อกำหนดแนวทางการใช้ท่าทางให้เหมาะสมกับลักษณะทางดนตรีในแต่ละช่วงของบทเพลง รวมทั้งควบคุมสมดุลของแนวเสียงให้เกิดความชัดเจนของแนวทำนองหลักและความกลมกลืนภายในวง องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษา วิเคราะห์ และอำนวยเพลงบทประพันธ์ร่วมสมัยของไทยสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับวาทยกร นักศึกษา และนักวิชาการด้านดนตรีในการพัฒนาศักยภาพการแสดงดนตรีร่วมสมัยในบริบทของประเทศไทย

คำสำคัญ: การอำนวยเพลง, วงดุริยางค์เครื่องลม, การตีความบทเพลง, กิตติ เครือมณี, ผ่านพิภพลีลา ผ่านฟ้าลีลาศ

Abstract

Research article aimed to: 1) study and analyze the musical structure and interpretative approaches of the composition; 2) examine conducting approaches and the conductor’s communicative gestures; and 3) investigate methods for achieving balance among instrumental sections within the wind Band. This study employed a qualitative research methodology through the examination of academic literature, related research studies, the musical score of the composition, and conducting concepts for wind Band, together with a direct analysis of the composition itself.

The findings revealed that the composition is a contemporary work that reflects the integration of Western compositional concepts with Thai musical identity through the use of melodic materials influenced by Thai musical idioms, orchestral color design, and the development of musical content in a through-composed form. These elements create continuous changes in mood, timbre, and musical intensity throughout the work.

Regarding conducting practice, the study found that conductors must thoroughly understand the relationships among musical structure, melody, harmony, and the roles of each instrumental section in order to determine appropriate conducting gestures for the musical characteristics of each passage. Furthermore, conductors must effectively manage the balance among instrumental lines to ensure the clarity of the principal melody and the overall cohesion of the ensemble. The knowledge gained from this research can be applied to the study, analysis, and performance of contemporary Thai compositions for wind band. It may also serve as a guideline for conductors, music students, and scholars in enhancing the performance and interpretation of contemporary music within the Thai musical context.

Keywords: Conducting, Wind Band, Musical Interpretation, Kitti Kruamanee, Celestial, Terrestrial Dances

บทนำ

การอำนวยเพลงสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม (Wind Band Conducting) เป็นศาสตร์และศิลป์ทางดนตรีที่มีบทบาทสำคัญต่อการถ่ายทอดบทประพันธ์ไปสู่การแสดงจริง โดยวาทยกรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงระหว่างผู้ประพันธ์ ผู้บรรเลง และผู้ฟัง ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ ตีความ และสื่อสารแนวคิดทางดนตรีให้เกิดเอกภาพภายในวง การอำนวยเพลงจึงมิได้เป็นเพียงการกำหนดจังหวะหรือควบคุมความพร้อมเพรียงของวงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการควบคุมไดนามิก การออกแบบสีสันของเสียง การสร้างสมดุลของแนวเสียง และการถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลงให้ตรงตามเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์

วงดุริยางค์เครื่องลมมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องทั้งด้านจำนวนสมาชิก คุณภาพของเครื่องดนตรี และแนวทางการประพันธ์เพลง โดยเฉพาะในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 จนถึงปัจจุบัน ได้เกิดบทประพันธ์ร่วมสมัยสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมจำนวนมาก ซึ่งมีความซับซ้อนทั้งด้านโครงสร้าง การประสานเสียง จังหวะ และการออกแบบสีสันของเสียง ส่งผลให้วาทยกรจำเป็นต้องมีความเข้าใจด้านทฤษฎีดนตรี การวิเคราะห์บทเพลง และการสื่อสารทางดนตรีอย่างมีประสิทธิภาพ

ในบริบทของประเทศไทย นักประพันธ์เพลงไทยเริ่มสร้างสรรค์บทประพันธ์สำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางดนตรีไทยผ่านแนวคิดการประพันธ์แบบตะวันตกมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านแนวทำนอง การใช้จังหวะ การออกแบบโครงสร้าง และการใช้สีสันของเครื่องดนตรี ส่งผลให้เกิดบทประพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวและมีคุณค่าทางวิชาการและการแสดงดนตรี อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีบทประพันธ์สำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมของไทยเพิ่มมากขึ้น แต่การศึกษาเชิงวิชาการด้านการอำนวยเพลงสำหรับบทประพันธ์เหล่านี้ยังมีอยู่จำกัด โดยเฉพาะการศึกษาเกี่ยวกับการตีความบทเพลง ลักษณะท่าทางการสื่อสารของวาทยกร และแนวทางการปรับสมดุลของแนวดนตรีภายในวง

บทเพลง “ผ่านพิภพลีลา ผ่านฟ้าลีลาศ” ของกิตติ เครือมณี เป็นบทประพันธ์สำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมที่สะท้อนแนวคิดการประพันธ์ร่วมสมัยของไทยผ่านการใช้สีสันของกลุ่มเครื่องดนตรี การพัฒนาแนวทำนอง และการดำเนินโครงสร้างแบบ Through-composed Form ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีการพัฒนาเนื้อหาทางดนตรีอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้บทเพลงมีความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และสีสันเสียงอยู่ตลอดเวลา วาทยกรจึงจำเป็นต้องศึกษาโครงสร้างบทเพลงอย่างละเอียด เพื่อกำหนดแนวทางการตีความและการสื่อสารทางดนตรีให้เหมาะสมกับบริบทของบทเพลง

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทเพลง “ผ่านพิภพลีลา ผ่านฟ้าลีลาศ” เพื่อศึกษาแนวทางการวิเคราะห์และตีความบทเพลง แนวทางการอำนวยเพลง ลักษณะท่าทางการสื่อสารของวาทยกร และแนวทางการปรับสมดุลของเสียงภายในวงดุริยางค์เครื่องลม อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการอำนวยเพลงสำหรับบทประพันธ์ร่วมสมัยของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างและการตีความบทเพลง “ผ่านพิภพลีลา ผ่านฟ้าลีลาศ” สำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการอำนวยเพลงและลักษณะท่าทางการสื่อสารของวาทยกร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการปรับสมดุลของแนวดนตรีภายในวงดุริยางค์เครื่องลม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการอำนวยเพลง

การอำนวยเพลง (Conducting) เป็นศาสตร์และศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม การตีความ และการถ่ายทอดแนวคิดทางดนตรีจากบทประพันธ์สู่การแสดงจริง โดยวาทยกรทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างผู้ประพันธ์และผู้บรรเลง เพื่อสร้างเอกภาพทางดนตรีภายในวงดนตรี (Green & Gibson, 2004) บทบาทของวาทยกรจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการกำหนดจังหวะหรือควบคุมความพร้อมเพรียงของผู้บรรเลงเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการควบคุมระดับเสียงดังเบา การสร้างสมดุลของแนวเสียง การกำหนดทิศทางของวลีดนตรี และการถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลงให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์

กระบวนการอำนวยเพลงประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การศึกษาด้วยตนเอง (Personal Study) การฝึกซ้อม (Rehearsal) และการแสดง (Performance) โดยวาทยกรต้องศึกษาบทประพันธ์อย่างละเอียด วิเคราะห์โครงสร้างทางดนตรี ความสัมพันธ์ของแนวทำนองและเสียงประสาน ตลอดจนบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของบทเพลงก่อนนำไปสู่การวางแผนการฝึกซ้อมและการแสดง

การอำนวยเพลงสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมมีความซับซ้อนมากกว่าวงดนตรีหลายประเภท เนื่องจากวงประกอบด้วยกลุ่มเครื่องดนตรีที่มีลักษณะเสียงแตกต่างกันทั้งด้านความดัง ช่วงเสียง และคุณลักษณะของเสียง วาทยกรจึงต้องมีความสามารถในการจัดสมดุลของเสียง (Balance) และการผสมกลมกลืนของเสียง (Blend) ควบคู่กับการตีความบทเพลงอย่างลึกซึ้ง

ทฤษฎีเกี่ยวกับท่าทางการสื่อสารของวาทยกร (Conducting Gesture)

ท่าทางการสื่อสารของวาทยกร (Conducting Gesture) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการถ่ายทอดแนวคิดทางดนตรีไปยังผู้บรรเลง โดยประกอบด้วยการเคลื่อนไหวของมือ แขน ลำตัว และสีหน้า ซึ่งทำหน้าที่สื่อสารจังหวะ อารมณ์ ไดนามิก และลักษณะเสียงที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการบรรเลง

ท่าทางของวาทยกรสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ Technical, Gesture, Expressive Gesture โดย Technical Gesture ทำหน้าที่สื่อสารข้อมูลเชิงจังหวะ เช่น Beat Pattern, Tempo และ Meter ขณะที่ Expressive Gesture ใช้สำหรับถ่ายทอดคุณลักษณะทางดนตรี เช่น ความต่อเนื่องของวลี ความเข้มของอารมณ์ และลักษณะของน้ำหนักเสียง

นอกจากนี้ ท่าทางที่ใช้บ่อยในการอำนวยเพลง ได้แก่ Legato Gesture ซึ่งใช้สื่อสารการเชื่อมโยงวลีดนตรีอย่างต่อเนื่อง Staccato Gesture สำหรับเสียงที่สั้นและชัดเจน Tenuto Gesture สำหรับการเน้นน้ำหนักเสียง และ Active-Passive Gesture ที่ใช้กำหนดระดับพลังงานของการบรรเลง การเลือกใช้ Gesture ที่เหมาะสมส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการตอบสนองจากผู้บรรเลงและความชัดเจนของการตีความบทเพลง (Green & Gibson, 2004)

แนวคิดเกี่ยวกับวงดุริยางค์เครื่องลมและสมดุลเสียง

แนวคิดเกี่ยวกับวงดุริยางค์เครื่องลมและสมดุลเสียง วงดุริยางค์เครื่องลมประกอบด้วยกลุ่มเครื่องลมไม้ เครื่องลมทองเหลือง และเครื่องกระทบ แต่ละกลุ่มมีบทบาทและคุณภาพเสียงแตกต่างกัน กลุ่มเครื่องลมไม้มักทำหน้าที่นำเสนอแนวทำนอง สีสันที่ละเอียดอ่อน และรายละเอียดทางดนตรี กลุ่มเครื่องลมทองเหลืองมักสร้างพลัง ความสง่างาม และจุดเน้นทางอารมณ์ ส่วนกลุ่มเครื่องกระทบทำหน้าที่สนับสนุนโครงสร้างจังหวะ สร้างแรงขับเคลื่อน และเพิ่มมิติของสีสันเสียง การสร้างสมดุลเสียงในวงดุริยางค์เครื่องลมจึงต้องพิจารณาทั้งระดับเสียง ความหนาแน่นของเนื้อดนตรี การกระจายแนวเสียง และบทบาทของแต่ละกลุ่มเครื่องดนตรี วาทยกรควรกำหนดลำดับความสำคัญของแนวเสียงอย่างชัดเจน ได้แก่ แนวทำนองหลัก แนวทำนองรอง แนวเสียงประสาน และแนวสนับสนุนจังหวะ เพื่อให้ผู้บรรเลงเข้าใจหน้าที่ของตนเองและสามารถสร้างเสียงรวมของวงให้สมดุล

แนวคิดเกี่ยวกับบทประพันธ์ร่วมสมัยไทยสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม

บทประพันธ์ร่วมสมัยไทยสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมมักมีลักษณะการผสมผสานระหว่างเทคนิคการประพันธ์ตะวันตกกับอัตลักษณ์ทางดนตรีไทย เช่น การใช้แนวทำนองที่มีสำเนียงไทย การออกแบบจังหวะที่สื่อถึงการเคลื่อนไหวแบบไทย การใช้เสียงประสานและเนื้อดนตรีแบบตะวันตก และการสร้างสีสันเสียงเพื่อถ่ายทอดจินตภาพทางวัฒนธรรม กิตติ เครือมณีเป็นนักประพันธ์เพลงไทยที่มีแนวทางการสร้างสรรค์ซึ่งเชื่อมโยงดนตรีตะวันตกกับอัตลักษณ์ไทย ผลงาน “ผ่านพิภพลีลา ผ่านฟ้าลีลาศ” ใช้แรงบันดาลใจจากพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ของกรุงเทพมหานครและนำเสนอผ่านภาษาดนตรีร่วมสมัย งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาว่าการตีความและการอำนวยเพลงดังกล่าวควรดำเนินอย่างไรเพื่อถ่ายทอดทั้งโครงสร้างทางดนตรีและความหมายทางวัฒนธรรมของบทประพันธ์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการวิจัยด้านการอำนวยเพลงส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์โครงสร้างบทเพลง การตีความ และการเตรียมการแสดงของวาทยกร โดยเฉพาะการศึกษาบทประพันธ์สำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม งานวิจัยส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงสังคีตลักษณ์หรือการศึกษาประวัติความเป็นมาของบทเพลง มากกว่าการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการตีความบทเพลง การใช้ท่าทางของวาทยกร และการจัดสมดุลของแนวเสียงภายในวง

นอกจากนี้ งานวิจัยด้านการอำนวยเพลงสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมได้ให้ความสำคัญกับประเด็นการสื่อสารทางดนตรีผ่านท่าทาง การวิเคราะห์บทเพลงเพื่อการฝึกซ้อม และการจัดสมดุลของเสียงภายในวง โดยมีการศึกษาทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติการแสดง งานวิจัยที่มุ่งศึกษาบทประพันธ์ร่วมสมัยที่ผสมผสานอัตลักษณ์ทางดนตรีท้องถิ่นเข้ากับแนวคิดการประพันธ์แบบตะวันตกยังมีจำนวนไม่มากนัก

การสังเคราะห์วรรณกรรมและช่องว่างการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การอำนวยเพลงที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การวิเคราะห์ ตีความบทเพลง การใช้ท่าทางการสื่อสารของวาทยกร และการจัดสมดุลของแนวเสียงการบรรเลงภายในวงดนตรี องค์ประกอบทั้งสามมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและส่งผลต่อคุณภาพของการแสดง

การศึกษาด้านการอำนวยเพลงและบทประพันธ์สำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างบทเพลง การตีความ การใช้ท่าทางการอำนวยเพลง และการจัดสมดุลของแนวเสียงในบทประพันธ์ร่วมสมัยไทยอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะบทประพันธ์ “ผ่านพิภพลีลา ผ่านฟ้าลีลาศ” ของกิตติ เครือมณี ซึ่งมีลักษณะการดำเนินบทเพลงแบบ Through-composed Form และมีการผสมผสานอัตลักษณ์ดนตรีไทยเข้ากับแนวคิดการประพันธ์แบบตะวันตกอย่างชัดเจน

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างบทเพลง การตีความ แนวทางการอำนวยเพลง และการสร้างสมดุลของแนวเสียง เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการดังกล่าว และสร้างองค์ความรู้ด้านการอำนวยเพลงสำหรับบทประพันธ์ร่วมสมัยของไทยสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โน้ตสกอร์ และแนวคิดด้านการอำนวยเพลงสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม รวมถึงการวิเคราะห์บทประพันธ์โดยตรง

ขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการอำนวยเพลงและการฝึกซ้อมวงดุริยางค์เครื่องลม
3. วิเคราะห์โครงสร้างบทเพลงและสังคีตลักษณ์
4. วิเคราะห์ลักษณะท่าทางการสื่อสารของวาทยกร
5. ศึกษาแนวทางการปรับสมดุลของเสียงภายในวงดุริยางค์เครื่องลม
6. สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแนวทางการอำนวยเพลงอย่างเป็นระบบ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการอำนวยเพลง

เอลิซาเบธ เอ. เอช. กรีน และมาร์ก กิบสัน อธิบายว่าการอำนวยเพลงเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างการศึกษา การฝึกซ้อม และการแสดง โดยวาทยกรต้องทำหน้าที่ทั้งในฐานะนักดนตรี นักวิเคราะห์ และผู้สื่อสารทางดนตรี

การศึกษาด้วยตนเอง (Personal Study)

วาทยกรจำเป็นต้องศึกษาบทเพลงอย่างลึกซึ้ง ทั้งด้านประวัติศาสตร์ สังคีตลักษณ์ การประสานเสียง และบริบททางวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจต่อแนวคิดของผู้ประพันธ์และกำหนดแนวทางการตีความบทเพลง

การฝึกซ้อม (Rehearsal)

การฝึกซ้อมเป็นกระบวนการสำคัญที่วาทยกรใช้ในการสื่อสารแนวคิดทางดนตรีไปยังผู้บรรเลง วาทยกรต้องสามารถแก้ไขปัญหาด้านจังหวะ ความสมดุลของเสียง และการดำเนินวลีดนตรี เพื่อให้เกิดเอกภาพภายในวง

การแสดง (Performance)

ในการแสดง วาทยกรต้องควบคุมการดำเนินบทเพลง ปรับรายละเอียดทางดนตรีให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริง และถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลงสู่ผู้ฟัง

เทคนิคการใช้ไม้บาตอง

บาตองเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารทางดนตรีของวาทยกร เทคนิคการใช้ไม้บาตองที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความยืดหยุ่นของข้อมือ ความแม่นยำของจุดตกจังหวะ และความสามารถในการสร้าง Gesture ที่สื่อสารอารมณ์ทางดนตรีได้อย่างชัดเจน Gesture ที่สำคัญ ได้แก่

1. Legato Gesture
2. Staccato Gesture
3. Tenuto Gesture
4. Active Gesture
5. Passive Gesture

การเลือกใช้ Gesture ที่เหมาะสมมีผลต่อการตอบสนองของผู้บรรเลง ความชัดเจนของแนวทำนอง และลักษณะเสียงของวงโดยตรง

วงดุริยางค์เครื่องลม

วงดุริยางค์เครื่องลมประกอบด้วย 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มเครื่องลมไม้ กลุ่มเครื่องลมทองเหลือง และกลุ่มเครื่องกระทบ แต่ละกลุ่มมีบทบาทด้านทำนอง เสียงประสาน จังหวะ และสีสันเสียงแตกต่างกัน วาทยกรจึงจำเป็นต้องเข้าใจศักยภาพของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด เพื่อสร้างสมดุลของเสียงและความกลมกลืนของวง

ประวัติและแนวคิดการสร้างสรรค์ของกิตติ เครือมณี

กิตติ เครือมณี เป็นนักประพันธ์เพลงและนักการศึกษาด้านดนตรีชาวไทย สำเร็จการศึกษาด้านการประพันธ์เพลงจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศึกษาต่อด้านการประพันธ์เพลงและการอำนวยเพลงที่ประเทศเบลเยียม

ผลงานของกิตติ เครือมณี มีลักษณะเด่นด้านการผสมผสานแนวคิดดนตรีตะวันตกเข้ากับอัตลักษณ์ทางดนตรีไทย ผ่านการใช้แนวทำนองแบบไทย การออกแบบสีสันของเสียง และการสร้างจินตภาพทางดนตรี

บทเพลง “ผ่านพิภพลีลา ผ่านฟ้าลีลาศ” ได้รับแรงบันดาลใจจากสะพานผ่านพิภพลีลาและสะพานผ่านฟ้าลีลาศบนถนนราชดำเนิน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และสังคมของกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์โครงสร้างและการตีความบทประพันธ์

ผลการวิเคราะห์พบว่า บทประพันธ์มีลักษณะการดำเนินเนื้อหาทางดนตรีในรูปแบบ Through-composed Form ซึ่งผู้ประพันธ์พัฒนาแนวคิดทางดนตรีอย่างต่อเนื่องโดยไม่ยึดติดกับการซ้ำรูปแบบเดิม ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางอารมณ์ สีสันเสียง และพลังทางดนตรีตลอดทั้งบทเพลง

ผ่านพิภพลีลา

บทเพลงส่วนแรกสะท้อนภาพความรุ่งเรืองของกรุงรัตนโกสินทร์ผ่านแนวทำนองที่ได้รับอิทธิพลจากสำเนียงดนตรีไทย ผสมผสานกับการประสานเสียงแบบตะวันตก ผู้ประพันธ์ใช้เทคนิค โพลิโฟนี เพื่อสร้างการดำเนินแนวทำนองหลายชั้น และใช้ความคลุมเครือทางศูนย์กลางเสียงเพื่อสร้างมิติทางอารมณ์ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของสังคมเมือง

โครงสร้างบทเพลงผ่านพิภพลีลา

จากการวิเคราะห์สกอร์พบว่าบทเพลงใช้โครงสร้างแบบ Through-composed Form ซึ่งไม่มีการย้อนกลับไปใช้เนื้อหาดนตรีเดิมอย่างชัดเจน แต่ใช้วิธีการพัฒนาเนื้อหาเดิม และการพัฒนาแนวคิดทางดนตรีอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งบทเพลง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และพลังของดนตรีอยู่ตลอดเวลา ผู้วิจัยสามารถแบ่งโครงสร้างของบทเพลงออกเป็นส่วนสำคัญดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงโครงสร้างโดยรวมของบทประพันธ์เพลง ผ่านพิภพลีลา

ผ่านพิภพลีลา (Terrestrial)		
ห้องที่	Section	Through-composed Form
1-5	Introduction	Opening Theme
6-14	Second Theme Introduction	Interlude
15-20	Opening Theme A	-
21-28	A	Theme A
29-36	B	

ผ่านพิภพลีลา (Terrestrial)		
ห้องที่	Section	Through-composed Form
37-44	C	Theme B
45-52	D	Theme C
53-60	E	Modulate Theme A
61-68	Transition	Transition
69-76	Interlude	Wood Winds Quintet
77-92	Recap	Opening Theme A + Modulate Theme

Theme A: การนำเสนอแนวคิดหลัก

Theme A เป็นช่วงที่แนวคิดทางดนตรีหลักของบทเพลงได้รับการนำเสนออย่างชัดเจน ผู้ประพันธ์ใช้ทำนองที่มีลักษณะใกล้เคียงกับสำเนียงเพลงไทย แต่เรียบเรียงด้วยเทคนิคของดนตรีตะวันตก ลักษณะเด่นของ Theme A ได้แก่

- การใช้ช่วงเสียงที่กว้าง
- การเคลื่อนที่ของทำนองแบบขั้นคู่
- การใช้เสียงประสานแบบ Tonal Harmony
- การกระจายแนวทำนองไปยังหลายกลุ่มเครื่องดนตรี

สำหรับวาทยกร Theme นี้ควรได้รับการตีความในลักษณะสง่างามและมั่นคง โดยใช้ Gesture ที่มีขนาดใหญ่พอสมควรเพื่อสะท้อนความโอ่อ่าของภาพเมืองในอดีต

Theme B: การพัฒนาแนวคิดทางดนตรี

Theme B ทำหน้าที่ขยายวัตถุดิบทางดนตรีจาก Theme A ผ่านกระบวนการพัฒนาแนวทำนอง (Motivic Development) ผู้ประพันธ์ใช้วิธีได้ ดังนี้

- เปลี่ยนสีสันของเสียง
- ขยายช่วงเสียง
- เพิ่มความซับซ้อนของจังหวะ
- เปลี่ยนการจัดวางเสียงประสาน

ผลลัพธ์คือการสร้างความเคลื่อนไหวทางดนตรีที่มากขึ้น และเพิ่มระดับพลังงานของบทเพลงอย่างต่อเนื่อง ในด้านการอำนวยเพลง วาทยกรควรให้ความสำคัญกับการควบคุมสมดุลระหว่างกลุ่มเครื่องลมไม้และกลุ่มเครื่องลมทองเหลือง เพื่อไม่ให้แนวทำนองหลักถูกบดบัง

Theme C และการใช้ Polyphony

Theme C ถือเป็นหนึ่งในช่วงที่มีความสำคัญมากที่สุดของบทเพลง เนื่องจากผู้ประพันธ์เริ่มใช้เทคนิค Polyphony อย่างชัดเจน มีการดำเนินแนวเสียงหลายแนวพร้อมกัน ได้แก่

- แนวทำนองหลัก
- แนวทำนองรอง
- แนวเสียงประสาน
- แนวสนับสนุนจังหวะ

การใช้ โพลิโฟนี ทำให้เกิดความซับซ้อนทางดนตรีและสะท้อนภาพความหลากหลายสำหรับวาทยกร จำเป็นต้องกำหนดลำดับความสำคัญของแต่ละแนวเสียง (Hierarchy of Musical Lines) อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการรักษาความเด่นของแนวทำนองหลักเหนือแนวประกอบอื่น ๆ

Tonal Distortion และความเปลี่ยนแปลงของคอร์ด

หนึ่งในเทคนิคสำคัญที่ผู้ประพันธ์ใช้คือ Tonal Distortion หรือการบิดเบือนศูนย์กลางของกุญแจเสียง ผู้ประพันธ์ค่อย ๆ ลดความมั่นคงของระบบ Tonality โดยใช้

- การใช้คอร์ดซ้อน
- การเปลี่ยนศูนย์กลางเสียง
- การใช้เสียงนอกคีย์
- การเพิ่มความหนาแน่นของ Texture

ผลลัพธ์คือการสร้างความรู้สึกคลุมเครือและไม่มั่นคงทางดนตรี ในมุมมองของการตีความ วาทยกรควรแสดงให้เห็นถึงความตึงเครียดที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ท่าทางที่มีพลังมากขึ้นและควบคุมไดนามิก อย่างละเอียด

ช่วงท้ายของบทเพลง

ในช่วงท้าย ผู้ประพันธ์ค่อย ๆ ลดจำนวนเครื่องดนตรีที่บรรเลงลง พร้อมเปลี่ยนสีสันของเสียงให้มีความสงบมากขึ้น ทำนองในตอนท้ายมีลักษณะที่มีความเรียบง่าย สงบ และแฝงความเศร้า ดนตรีในช่วงนี้เปรียบเสมือนการสะท้อนความทรงจำของอดีต และการตั้งคำถามต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

การตีความทางดนตรีของวาทยกร

จากการวิเคราะห์บทเพลง “ผ่านพิภพลีลา” ผู้วิจัยพบว่า วาทยกรควรแบ่งการตีความออกเป็น 3 ระยะสำคัญ ได้แก่

ระยะที่ 1 ความรุ่งเรือง สื่อถึงความสง่างามและความเจริญรุ่งเรืองของกรุงรัตนโกสินทร์ ลักษณะการอำนวยเพลง

- ท่าทางกว้าง
- จังหวะมั่นคง
- ความดังเบาชัดเจน
- เสียงมีความสง่างาม

ระยะที่ 2 ความเปลี่ยนแปลง สื่อถึงการเปลี่ยนแปลงของบทเพลง อารมณ์เพลง และลักษณะการอำนวยเพลง

- เพิ่มความตึงเครียด
- เน้นความแตกต่าง
- ควบคุมแนวทำนองที่หลากหลายอย่างละเอียด

ระยะที่ 3 การใคร่ครวญ สื่อถึงการหวนคิดถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ลักษณะการอำนวยเพลง

- ท่าทางที่ขนาดเล็ก
- สีสันเสียงโปร่งใส
- ความเบาและความอ่อนโยน
- การควบคุมประโยคเพลงอย่างละเอียด

สรุปผลการวิเคราะห์บทเพลง “ผ่านพิภพลีลา”

บทเพลง “ผ่านพิภพลีลา” เป็นบทประพันธ์ร่วมสมัยที่สะท้อนภาพความรุ่งเรืองและความเปลี่ยนแปลงของกรุงรัตนโกสินทร์ ผ่านการใช้แนวทำนองที่ได้รับอิทธิพลจากดนตรีไทย การใช้โพลิโฟนี การบิดเบือนระบบ Tonality และการพัฒนาโครงสร้างแบบ Through-

composed Form อย่างต่อเนื่อง วาทยกรจำเป็นต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างบทเพลง สีสันของเสียง และแนวคิดของผู้ประพันธ์อย่างลึกซึ้ง เพื่อให้สามารถถ่ายทอดเนื้อหาทางดนตรีได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ

ผ่านฟ้าลีลาศ

บทเพลงส่วนที่สองเน้นการเคลื่อนไหวของจังหวะและพลังทางดนตรี โดยใช้ลักษณะจังหวะที่ได้รับแรงบันดาลใจจากการลีลาศร่วมกับการเปลี่ยนแปลงจังหวะอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนพลวัต ความขัดแย้ง และความหวังในบริบทสังคมไทย

โครงสร้างผ่านฟ้าลีลาศ

ผลการวิเคราะห์พบว่าบทเพลงยังคงใช้แนวคิด Through-composed Form เช่นเดียวกับภาคแรก แต่มีลักษณะของการพัฒนาทางจังหวะและพลังงานทางดนตรีที่ชัดเจนมากกว่า โดยสามารถแบ่งออกเป็นส่วนสำคัญดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงโครงสร้างโดยรวมของบทประพันธ์เพลง ผ่านพิภพลีลา

ผ่านฟ้าลีลาศ (Celestial dance)		
ห้องที่	Section	Through-composed Form
1-10	Opening	Introduction
11-27	A	Theme A
28-43	B	Theme B
44-59	C	
60-87	Transition	Transition / Modulate Theme A
88-93	Interlude	Section Wood Wind
94-104	D	Theme C
105-124	E	Theme D
125-134	Modulate	Theme C
135-143	Modulate	Theme A
147-178	Recap	Theme A
		Theme B
179-188	Transition	Transition
189-219	Recap	Theme A

การใช้จังหวะและการเคลื่อนไหวทางดนตรี

องค์ประกอบสำคัญที่สุดของ “ผ่านฟ้าลีลาศ” คือการออกแบบจังหวะ ผู้ประพันธ์ใช้รูปแบบจังหวะที่หลากหลาย ทั้งจังหวะสม่ำเสมอ จังหวะซ้อน (Cross Rhythm) และการเปลี่ยน Meter เพื่อสร้างความรู้สึกของการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ดนตรีมีลักษณะคล้ายการเต้นรำ (Dance) แต่ในขณะเดียวกันก็แฝงด้วยความซับซ้อนทางโครงสร้าง จึงต้องอาศัยความแม่นยำของผู้บรรเลงและการควบคุมของวาทยกรอย่างสูง

วาทยกรควรให้ความสำคัญกับการรักษา Pulse ภายในของวง เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงจังหวะเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติและไม่กระทบต่อความต่อเนื่องของวลีดนตรี

การพัฒนาแนวทำนอง

ผู้ประพันธ์ใช้เทคนิค Motivic Development ในการพัฒนาแนวทำนอง โดยนำวัตถุดิบทางดนตรีจากช่วงต้นมาขยาย เปลี่ยนแปลง และแปรรูปในหลายลักษณะ เช่น

- การกลับทิศทางของทำนอง (Inversion)
- การยืดและย่อค่าจังหวะ (Augmentation และ Diminution)
- การเปลี่ยนกลุ่มเครื่องดนตรี
- การเปลี่ยนบริบทของเสียงประสาน

เทคนิคเหล่านี้ช่วยสร้างเอกภาพของบทเพลง แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์และพลังงานทางดนตรีอยู่ตลอดเวลา

จุดสูงสุดของบทเพลง (Climax)

ช่วง Climactic Section ถือเป็นจุดศูนย์กลางทางอารมณ์ของบทเพลง ผู้ประพันธ์ใช้กลุ่มเครื่องลมทองเหลืองและเครื่องกระทบอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อสร้างพลังเสียงที่เข้มข้นและสง่างาม องค์ประกอบสำคัญในช่วงนี้ประกอบด้วย

- การใช้เสียงประสานหนาแน่น
- การซ้อนแนวเสียงหลายชั้น
- การเพิ่มระดับ Dynamic ไปสู่ Fortissimo
- การใช้เครื่องกระทบเพื่อเสริมแรงขับเคลื่อน

ในเชิงการอำนวยเพลง วาทยกรจำเป็นต้องควบคุมสมดุลของเสียงอย่างละเอียด เพื่อไม่ให้กลุ่มเครื่องลมทองเหลืองบดบังแนวทำนองหลักหรือรายละเอียดของกลุ่มเครื่องลมไม้

แนวทางการจัดสมดุลของเสียง (Tonal Balance)

สมดุลระหว่างแนวทำนองและแนวประสาน จากการศึกษาพบว่า บทประพันธ์มีการใช้ Polyphonic Texture และ Layered Texture อยู่หลายช่วง ส่งผลให้เกิดแนวเสียงจำนวนมากดำเนินพร้อมกัน วาทยกรจึงควรแบ่งลำดับความสำคัญของแนวเสียงออกเป็น

ระดับที่ 1 แนวทำนองหลัก (Primary Melody)

ระดับที่ 2 แนวทำนองรอง (Secondary Melody)

ระดับที่ 3 แนวเสียงประสาน (Harmonic Support)

ระดับที่ 4 แนวสนับสนุนจังหวะ (Rhythmic Support)

การจัดลำดับดังกล่าวช่วยให้ผู้บรรเลงเข้าใจบทบาทของตนเองและสามารถสร้างสมดุลของเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมดุลระหว่างกลุ่มเครื่องดนตรี

กลุ่มเครื่องลมไม้ มีหน้าที่หลักในการนำเสนอแนวทำนองและสีสันเสียงที่ละเอียดอ่อน วาทยกรควรเปิดพื้นที่ทางเสียงให้กลุ่มนี้สามารถแสดงรายละเอียดของทำนองได้อย่างชัดเจน

กลุ่มเครื่องลมทองเหลือง มีหน้าที่สร้างพลัง ความสง่างาม และจุดเน้นทางอารมณ์ ควรควบคุมระดับเสียงอย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะในช่วงที่มีแนวทำนองอยู่ในกลุ่มเครื่องลมไม้

กลุ่มเครื่องกระทบ ทำหน้าที่สนับสนุนโครงสร้างจังหวะและเสริมพลังทางดนตรี วาทยกรควรควบคุมไม่ให้เสียงเครื่องกระทบบดบังรายละเอียดของกลุ่มเครื่องเป่า

แนวทางการอำนวยเพลง

ผลการศึกษาพบว่า การอำนวยเพลงบทประพันธ์นี้จำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์โครงสร้างบทเพลงอย่างละเอียด ในช่วงที่มีลักษณะการดำเนินทำนองต่อเนื่อง วาทยกรควรใช้ท่าทางเพื่อส่งเสริมความต่อเนื่องของวลีดนตรี ขณะที่ช่วงที่เน้นจังหวะและพลังของเสียงควรใช้ท่าทางที่มีความชัดเจนของจุดตกจังหวะ

นอกจากนี้ วาทยกรควรปรับขนาดของรูปแบบการอำนวยเพลงให้สอดคล้องกับระดับไดนามิกและความหนาแน่นของเนื้อดนตรี เพื่อช่วยให้ผู้บรรเลงสามารถรับรู้เจตนาทางดนตรีได้อย่างชัดเจน

การสร้างสมดุลของแนวเสียง

การสร้างสมดุลของแนวเสียงเป็นประเด็นสำคัญในการแสดงบทประพันธ์นี้ โดยเฉพาะช่วงที่มีการซ้อนทับของแนวทำนองหลายชั้น วาทยกรจำเป็นต้องควบคุมความสัมพันธ์ระหว่าง

กลุ่มเครื่องลมไม้ เครื่องลมทองเหลือง และเครื่องกระทบ เพื่อรักษาความชัดเจนของแนวทำนองหลักและลดการบดบังของแนวเสียงรอง

ขั้นตอนการแสดง

ในระหว่างการแสดงจริง วาทยกรควรลดการควบคุมรายละเอียดที่ไม่จำเป็น และมุ่งเน้นการสื่อสารภาพรวมของบทเพลง การแสดงที่ดีเกิดจากการเตรียมความพร้อมอย่างรอบด้านในขั้นตอนการซ้อม มิใช่การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในวันแสดง

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1: โครงสร้างและการตีความบทเพลง

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบทประพันธ์ “ผ่านพิภพลีลา ผ่านฟ้าลีลาศ” ใช้โครงสร้างแบบ Through-composed Form เพื่อสร้างการดำเนินเรื่องทางดนตรีที่ต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของบทประพันธ์ร่วมสมัยที่ไม่จำเป็นต้องยึดรูปแบบซ้ำแบบดั้งเดิม แต่ใช้การพัฒนาแนวคิดทางดนตรีเป็นเครื่องมือสร้างเอกภาพ การใช้สำเนียงดนตรีไทยร่วมกับเทคนิคตะวันตก เช่น Polyphony, Motivic Development และ Tonal Distortion ทำให้บทเพลงมีทั้งอัตลักษณ์ไทยและความซับซ้อนร่วมสมัย

ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าการตีความบทเพลงไม่ควรพิจารณาเพียงเครื่องหมายในสกอร์ แต่ต้องเชื่อมโยงโครงสร้างทางดนตรีกับบริบทและจินตภาพของบทเพลง วาทยกรจึงต้องเข้าใจทั้งระดับมหภาค เช่น โครงสร้างและทิศทางอารมณ์ และระดับจุลภาค เช่น วลีดนตรี สีสันเสียง และความสัมพันธ์ของแนวทำนอง

2. อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2: แนวทางการอำนวยเพลงและท่าทางสื่อสาร

ผลการวิจัยพบว่า การอำนวยเพลงบทประพันธ์นี้ต้องอาศัยท่าทางที่ยืดหยุ่นและสัมพันธ์กับลักษณะดนตรีแต่ละช่วง ไม่สามารถใช้รูปแบบการอำนวยเพลงแบบเดียวตลอดบทเพลงได้ ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ เอลิซาเบธ เอ. เอช. กรีน และมาร์ก กิบสัน ที่มองว่าวาทยกรต้องเริ่มจากการศึกษาสกอร์และเปลี่ยนความเข้าใจทางดนตรีให้เป็นการสื่อสารทางกายภาพอย่างมีประสิทธิภาพ

ในทางปฏิบัติ ท่าทางของวาทยกรมีผลโดยตรงต่อการตอบสนองของผู้บรรเลง เช่น ท่าทางที่กว้างและมั่นคงช่วยสร้างเสียงที่สง่างามท่าทาง ที่ชัดและกระชับช่วยรักษาจังหวะที่ซับซ้อน ส่วน ท่าทางที่นุ่มนวลช่วยควบคุมคุณภาพเสียงเบาและการดำเนินวลี ดังนั้น การอำนวยเพลงจึงเป็นกระบวนการสื่อสารที่รวมการวิเคราะห์ การตีความ และการควบคุมวงเข้าด้วยกัน

3. อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3: การปรับสมดุลเสียงภายในวง

ผลการวิจัยชี้ว่า สมดุลเสียงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการแสดงบทประพันธ์นี้ เนื่องจากบทเพลงมีแนวเสียงหลายชั้นและมีการสลับบทบาทระหว่างกลุ่มเครื่องดนตรีอย่างต่อเนื่อง การจัดลำดับความสำคัญของแนวเสียงช่วยให้ผู้บรรเลงเข้าใจบทบาทของตนเองและทำให้เสียงรวมของวงชัดเจนขึ้น

การอภิปรายประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า สมดุลเสียงไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับความดังเพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ทางดนตรี คุณภาพเสียง ทะเบียนเสียง และความหนาแน่นของเนื้อดนตรี วาทยกรจึงต้องควบคุมทั้งแนวตั้ง คือความสัมพันธ์ของเสียงประสาน และแนวนอน คือการดำเนินวลีและการส่งต่อแนวทำนอง การจัดสมดุลเสียงที่เหมาะสมช่วยให้บทเพลงถ่ายทอดทั้งพลัง ความละเอียดอ่อน และความหมายทางวัฒนธรรมได้ครบถ้วน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า บทประพันธ์ “ผ่านพิภพลีลา ผ่านฟ้าลีลาศ” เป็นบทประพันธ์ร่วมสมัยไทยสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมที่ผสมผสานอัตลักษณ์ดนตรีไทยกับเทคนิคการประพันธ์ตะวันตกอย่างเป็นระบบ โครงสร้างแบบ Through-composed Form ทำให้บทเพลงมีพัฒนาการต่อเนื่องและเปิดโอกาสให้วาทยกรตีความทิศทางอารมณ์ของบทเพลงอย่างลึกซึ้ง

ด้านการอำนวยเพลง วาทยกรควรศึกษาสกอร์ล่วงหน้า กำหนดแนวทางการตีความแบ่งบทเพลงตามโครงสร้างและอารมณ์ เลือกใช้ท่าทางอำนวยเพลงให้เหมาะสมกับแต่ละช่วง และวางแผนการซ้อมเพื่อแก้ปัญหาจังหวะ วลีดนตรี ไดนามิก และสมดุลเสียงอย่างเป็นระบบ

ด้านการจัดสมดุลเสียง วาทยกรควรกำหนดลำดับความสำคัญของแนวเสียงและควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเครื่องลมไม้ เครื่องลมทองเหลือง และเครื่องกระทบ เพื่อให้แนวทำนองหลักชัดเจน แนวประสานกลมกลืน และพลังของบทเพลงไม่บดบังรายละเอียดทางดนตรี องค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ในการศึกษา การสอน การฝึกซ้อม และการแสดงบท

ประพันธ์ร่วมสมัยของไทยสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. วาทยกรควรใช้ผลการวิเคราะห์โครงสร้างบทเพลงเป็นพื้นฐานในการวางแผนการซ้อม โดยกำหนดช่วงสำคัญ จุดเปลี่ยนอารมณ์ และลำดับความสำคัญของแนวเสียงให้ชัดเจนก่อนการซ้อมจริง 2. ครูผู้สอนและนักศึกษาด้านการอำนวยเพลงสามารถนำแนวทาง Gesture และการจัดสมดุลเสียงไปใช้เป็นกรณีศึกษาในการฝึกอำนวยเพลงบทประพันธ์ร่วมสมัยไทย 3. วงดุริยางค์เครื่องลมควรฝึกให้ผู้บรรเลงเข้าใจบทบาทของตนเองในแต่ละช่วงของบทเพลง เพื่อให้การสร้างสมดุลเสียงเกิดจากความเข้าใจร่วมกันของทั้งวง **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาบทประพันธ์ร่วมสมัยไทยสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมของนักประพันธ์คนอื่นเพื่อเปรียบเทียบแนวทางการอำนวยเพลงและการตีความ 2. ควรมีการเก็บข้อมูลจากการซ้อมและการแสดงจริง เช่น การสัมภาษณ์วาทยกรและผู้บรรเลง เพื่อขยายผลการวิเคราะห์จากสกอร์ไปสู่การปฏิบัติ 3. ควรพัฒนาแบบฝึกหรือคู่มือการซ้อมเฉพาะช่วงสำคัญของบทเพลง เพื่อใช้ในการเรียนการสอนการอำนวยเพลงและการฝึกวงดุริยางค์เครื่องลม

เอกสารอ้างอิง

ณัชชา โสฬสุต. (2554). *สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

รัตนอำพล แก้วหิรัญ. (2565). *การอำนวยเพลงสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.

Battisti, F. R. (2002). The winds of change: The evolution of the contemporary American wind band/ensemble and its conductor. Meredith Music.

Battisti, F. R., & Garofalo, R. J. (1990). *Guide to score study for the wind band conductor*. Meredith Music.

Green, E. A. H., & Gibson, M. (2004). *The modern conductor*. (7th ed.). Pearson Education.

Lisk, E. S. (2006). *The creative director: Conductor, teacher, leader*. Meredith Music.

Miles, R. (1997). *Teaching music through performance in band*. GIA Publications.

Wittry, D. (2007). *Beyond the baton: What every conductor needs to know*. Oxford University Press.

RESEARCH ON THE INFLUENCE OF BIG-DATA ANALYTICS CAPABILITY, DIGITAL PLATFORM QUALITY, AI RECOMMENDATION ACCURACY, ONLINE SERVICE INNOVATION, AND E-SERVICE QUALITY ON BRAND LOYALTY*

Yinghao Li[1] and Ao Chen[2]

[1-2]International College, Panyapiwat Institute of Management, Thailand

Corresponding Author's Email: Yinghaoliedu@outlook.com

Received 23 May 2026; Revised 6 June 2026; Accepted 8 June 2026

Abstract

This study aims to: 1) examine the impact of Big Data Analytics Capability (BDAC) on e-commerce brand loyalty; 2) determine the impact of Digital Platform Quality (DPQ), Artificial Intelligence Recommendation Accuracy (AIRA), Online Service Innovation (OSI), and Electronic Service Quality (ESQ) on brand loyalty; and 3) compare the relative explanatory power of these five predictor variables in an integrated regression model. This study employed a quantitative cross-sectional survey method, surveying 400 e-commerce consumers with recent shopping experience. The questionnaire used a 5-point Likert scale, and descriptive statistics, Cronbach's alpha coefficient, Pearson correlation coefficient, multicollinearity diagnostics, and multiple regression analysis were used to analyze the mean scores of each variable. The results show that: 1) All five predictors have a significant positive impact on brand loyalty, with DPQ ($B = .297$, $p < .001$) and ESQ ($B = .285$, $p < .001$) having the most significant effects; 2) BDAC

Citation:

* Yinghao Li and Ao Chen. (2026). Research On The Influence Of Big-Data Analytics Capability, Digital Platform Quality, Ai Recommendation Accuracy, Online Service Innovation, And E-Service Quality On Brand Loyalty. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1140-1153.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

also has a significant positive impact (B = .196, p < .001), while AIRA (B = .104, p = .008) and OSI (B = .104, p = .010) have smaller but still significant effects; 3) The model explains 42.9% of the variance in brand loyalty (R^2 = .429, adjusted R^2 = .422, F(5,394) = 59.17, p < .001). The findings suggest that e-commerce companies should first improve platform performance and e-service execution, while using analytics, recommendation accuracy, and service innovation as supplementary means to build user loyalty.

Keywords: Big data analytics capabilities, digital platform quality, AI recommendation accuracy, e-service quality, brand loyalty, e-commerce

Introduction

E-commerce has become a core area of competition because today's digital platforms integrate product discovery, comparison, payment, logistics tracking, after-sales communication, and loyalty management into a single service interface. Brand loyalty is strategically important due to the still low switching costs in online marketplaces, as it fosters repeat purchases, word-of-mouth marketing, and reduces reliance on high-cost customer acquisition. Recent research on digital and omnichannel experiences confirms that consumer loyalty is enhanced when digital channels create convenient, consistent, and value-added experiences (Cuesta-Valiño et al., 2023).

In e-commerce, loyalty is no longer solely determined by product attributes or price. It is shaped by the entire digital experience, including platform usability, information accuracy, personalization relevance, transaction security, service responsiveness, fulfillment reliability, and the company's ability to continuously improve its online service systems. New technologies such as artificial intelligence, virtual assistants, automated interaction tools, and analytics-enabled interfaces are transforming the customer experience process and changing how consumers evaluate experience quality (Hoyer et al., 2020).

This study focuses on five technology-driven, experience-oriented predictors of brand loyalty: BDAC, DPQ, AIRA, OSI, and ESQ. Constructing an integrated model is crucial because previous research often examined these factors separately, while e-commerce operations combine them in practice. Analytics capabilities enhance customer understanding, recommendation accuracy reduces search workload, platform quality facilitates transactions, service innovation improves convenience, and e-service quality maintains customer trust in order fulfillment and problem resolution.

The research question is that while e-commerce companies invest heavily in data, AI recommendation systems, digital platform upgrades, and service innovation, managers still need empirical evidence to determine which factors have the strongest explanatory power when considering all predictors simultaneously. Therefore, this study provides a decision-relevant model that compares customer-facing digital quality factors with organizational analytics capabilities to explain brand loyalty.

Objectives

1. To determine the influence of Big-Data Analytics Capability (BDAC) on Brand Loyalty in e-commerce.

2. To assess the influence of Digital Platform Quality (DPQ) on Brand Loyalty in e-commerce.

3. To evaluate the influence of AI Recommendation Accuracy (AIRA) on Brand Loyalty in e-commerce.

4. To examine the influence of Online Service Innovation (OSI) on Brand Loyalty in e-commerce.

5. To investigate the influence of E-Service Quality (ESQ) on Brand Loyalty in e-commerce.

6. To compare the relative explanatory strength of BDAC, DPQ, AIRA, OSI, and ESQ in predicting Brand Loyalty.

Literature Review

Brand loyalty refers to a consumer's attitude and behavioral commitment to consistently purchase, recommend, and prefer a particular brand when faced with other options. In the digital commerce space, brand loyalty is particularly vulnerable because consumers can compare prices, delivery conditions, product ratings, and competing platforms within seconds. Research on digital and omnichannel retail shows that brand loyalty is enhanced when technology improves convenience, channel consistency, perceived value, and the quality of the shopping experience (Cuesta-Valiño et al., 2023).

BDAC (Business Decision Analytics) describes a company's ability to collect, integrate, analyze, and apply large amounts of customer and operational data to support decision-making. In e-commerce, BDAC can support customer segmentation, demand forecasting, churn prediction, personalization, inventory planning, and proactive service recovery. While customers may not directly observe data analytics, they can experience its benefits through more accurate recommendations, more timely communication, and faster-responding service decisions. The capability perspective aligns with recent information systems research demonstrating that AI-related and data-driven capabilities, when integrated with business processes, can become organizational resources that enhance creativity, learning, and performance (Mikalef & Gupta, 2021).

DPQ reflects customer evaluations of a platform's usability, reliability, accessibility, information accuracy, transaction security, navigation ease, and interface clarity. Platform quality is crucial as it impacts both initial and subsequent interactions with digital brands. Recent empirical research from C2C e-commerce indicates a positive correlation between website quality and user

satisfaction and customer loyalty, suggesting that platform performance remains a key driver of loyalty even when products are offered by multiple sellers (Ūsas et al., 2024).

AIRA refers to the relevance, usefulness, timeliness, transparency, and comfort of algorithmic recommendations for customers. In e-commerce, recommender systems can reduce information overload and guide product discovery, but their effectiveness depends on whether customers perceive the system as accurate and non-intrusive. Recent research suggests that recommendation transparency can enhance consumer trust by increasing perceived effectiveness and reducing discomfort, supporting the expectation that accurate and explainable recommendations can boost user loyalty (Li et al., 2024).

Online Service Innovation (OSI) refers to a company's ability to launch or improve online service features, processes, and interaction mechanisms. Examples include AI-based customer support, real-time e-commerce functionality, personalized membership programs, convenient payments, improved return processes, and more flexible order fulfillment. Digital transformation research emphasizes that companies must reconfigure their capabilities, channels, and business models to address evolving customer expectations, providing a theoretical basis for viewing online service innovation as a means of enhancing user loyalty (Verhoef et al., 2021).

Electronic Service Quality (ESQ) refers to the user's perceived excellence in electronic service delivery, including efficiency, fulfillment, response speed, problem resolution, and privacy or security guarantees. EESQ is expected to be a significant driver of user loyalty because even with advanced platform technology, poor delivery, slow responses, or unfair problem resolution can quickly erode user trust. Empirical research from the e-commerce field shows that service quality dimensions and satisfaction contribute to building customer

loyalty, particularly in terms of reliable order fulfillment and efficient problem-solving (Sheu & Chang, 2022; Uzir et al., 2021).

Based on this literature review, this paper proposes the following five hypotheses: H1: BDAC has a positive impact on brand loyalty; H2: DPQ has a positive impact on brand loyalty; H3: AIRA has a positive impact on brand loyalty; H4: OSI has a positive impact on brand loyalty; H5: ESQ has a positive impact on brand loyalty.

Methodology

This study adopted a quantitative, explanatory, cross-sectional survey design. This design is appropriate because the research objective is to test the statistical association between multiple predictor variables and Brand Loyalty at one point in time. The unit of analysis was the individual e-commerce customer, and eligible users were required to have recent purchasing experience and sufficient familiarity with platform performance, recommendation functions, and e-service processes.

The sample consisted of 400 valid responses. This sample size exceeds common multiple-regression rules of thumb for five predictors, including Green's guidelines for overall model testing and individual predictor testing. The questionnaire used 5-point Likert-scale items to measure six constructs: BDAC, DPQ, AIRA, OSI, ESQ, and BL. Each construct was measured by four items. Composite construct scores were calculated as the mean of their items.

Data analysis was conducted in four stages. First, descriptive statistics were used to summarize respondent characteristics and construct distributions. Second, Cronbach's alpha was used to assess internal consistency. Third, Pearson correlations were reported to examine bivariate relationships among constructs. Fourth, multiple regression was used to test the five hypotheses, with BL as the dependent variable and BDAC, DPQ, AIRA, OSI, and ESQ as independent variables.

Variance inflation factor (VIF) values were examined to assess multicollinearity. This approach follows standard quantitative social-science reporting guidance for regression analysis (Field, 2024; Hair et al., 2019).

Results

The survey results show that the sample included 232 female respondents (58.0%), 161 male respondents (40.2%), and 7 respondents of other genders (1.8%). The most concentrated age group was 25-34 years old (36.2%), followed by 18-24 years old (23.2%) and 35-44 years old (22.0%). Regarding purchase frequency, 32.5% of respondents purchased 3-5 times per month, 30.8% purchased 1-2 times per month, 28.2% purchased 6-10 times per month, and 8.5% purchased 11 times or more per month. Shopee (41.2%) and Lazada (36.8%) were the most frequently mentioned major shopping platforms, followed by TikTok Shop (13.8%) and Amazon/other platforms (8.2%).

Table 1. Descriptive statistics and reliability of constructs (N = 400)

Var.	Mean	SD	Min	Max	α
BDAC	3.565	0.621	1.75	5.00	0.678
DPQ	3.557	0.619	1.75	5.00	0.684
AIRA	3.501	0.650	1.50	5.00	0.722
OSI	3.519	0.640	1.50	5.00	0.705
ESQ	3.530	0.661	1.25	5.00	0.731
BL	3.566	0.624	1.50	5.00	0.672

Construct means were above the scale midpoint, indicating moderately positive evaluations of e-commerce experience and loyalty. The standard deviations show sufficient dispersion for correlation and regression analysis.

Table 2. Pearson correlations among constructs (N = 400)

Var.	BDAC	DPQ	AIRA	OSI	ESQ	BL
BDAC	1.000	0.252	0.103	0.257	0.236	0.379
DPQ	0.252	1.000	0.275	0.226	0.296	0.487
AIRA	0.103	0.275	1.000	0.249	0.183	0.292
OSI	0.257	0.226	0.249	1.000	0.239	0.322
ESQ	0.236	0.296	0.183	0.239	1.000	0.481
BL	0.379	0.487	0.292	0.322	0.481	1.000

The correlation matrix shows that all five predictor variables are positively correlated with BL. The bivariate variables with the strongest correlation to BL are DPQ (r = .487) and ESQ (r = .481), indicating that platform quality and service performance are particularly important for user loyalty.

Table 3. Multiple regression results predicting Brand Loyalty (N = 400)

Pred.	B	SE	t	p	VIF	Result
BDAC	0.196	0.041	4.791	< .001	1.14	Yes
DPQ	0.297	0.042	7.036	< .001	1.21	Yes
AIRA	0.104	0.039	2.682	.008	1.13	Yes
OSI	0.104	0.040	2.587	.010	1.17	Yes
ESQ	0.285	0.039	7.350	< .001	1.17	Yes

Model summary: $R = .655$; $R^2 = .429$; adjusted $R^2 = .422$; $F(5,394) = 59.17$, $p < .001$. VIF values ranged from 1.13 to 1.21, indicating that multicollinearity was not a serious concern.

The regression results support all five hypotheses. DPQ and ESQ show the largest unique coefficients, indicating that platform performance and service execution are the most important loyalty drivers in the model. BDAC is also

statistically significant, suggesting that analytics capability contributes to loyalty beyond direct platform and service perceptions. AIRA and OSI are significant but smaller in magnitude, indicating that recommendation accuracy and innovation strengthen loyalty most effectively when built on a reliable platform and strong service foundation.

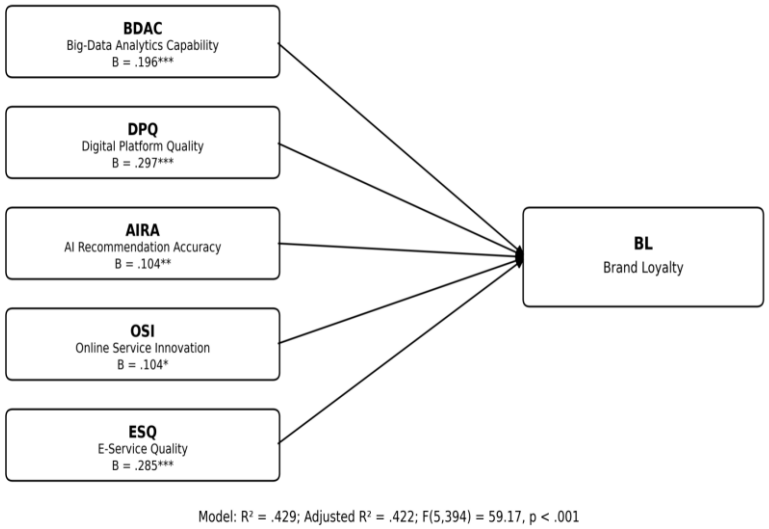

Figure 1. Conceptual results model

Discussion

According to Objective 1, the significant positive impact of BDAC on brand loyalty (B = .196, p < .001) indicates that analytics capability is not merely a back-end technology resource, but a customer-facing value capability. Customer loyalty is enhanced when data is transformed into useful customer knowledge, timely communication, demand forecasting, and improved service decisions. This finding aligns with the findings of Mikalef and Gupta (2021), who noted that AI-related organizational capabilities, when supported by appropriate resources and processes, can enhance creativity and performance.

According to Objective 2, DPQ has the greatest impact on brand loyalty (B = .297, p < .001). This implies that customers respond strongly to platform usability, reliable access, accurate information, transaction security, and a smooth navigation experience. This finding is consistent with the findings of Ünsas et al. (2024), who found that website quality and user satisfaction can predict consumer loyalty in C2C e-commerce. Therefore, platform quality should be considered a core loyalty infrastructure, not merely a technological attribute.

According to Objective 3, AIRA has a positive, but small, impact on brand loyalty (B = .104, p = .008). This finding is consistent with the findings of Li et al. (2024), who argued that recommendation transparency can enhance consumer trust by improving perceived effectiveness and reducing discomfort. However, the small coefficient in this study suggests that recommendation accuracy alone is insufficient to build strong loyalty unless customers simultaneously experience reliable platform operations and trustworthy service delivery.

According to Objective 4, OSI has a significant impact on brand loyalty (B = .104, p = .010), but its impact is smaller than that of DPQ and ESQ. This result is consistent with digital transformation research, which argues that innovation creates value when companies reconfigure capabilities, processes, and business models to meet evolving customer expectations (Verhoef et al., 2021). This study suggests that online service innovation should focus on solving actual customer problems rather than simply adding new features.

According to Objective 5, ESQ has the second largest impact on brand loyalty (B = .285, p < .001). This finding aligns with the findings of Sheu and Chang (2022), who highlighted the role of service quality dimensions in e-commerce satisfaction and loyalty. Furthermore, it is consistent with the research of Uzir et al. (2021), who noted the critical importance of service quality, perceived value, and trust in delivery-related customer satisfaction. The results confirm that

customers cannot maintain loyalty when fulfillment, support, privacy, or problem-solving capabilities are weak.

According to Objective 6, the relative explanatory power comparison shows that DPQ and ESQ have stronger predictive power than BDAC, AIRA, and OSI. This pattern has theoretical significance because analytics, recommendation systems, and innovations typically create indirect or enabling value, while customers directly experience platform quality and service execution in each transaction. Therefore, the findings are largely consistent with recent research in digital customer experience, which emphasizes that technology can create loyalty when it improves the customer journey rather than being implemented for the sake of technology itself (Hoyer et al., 2020).

Recommendation

E-commerce businesses should prioritize the quality of their digital platforms. Managers should improve page load speed, mobile usability, search and filtering capabilities, product information accuracy, inventory visibility, payment stability, and transaction security. Research by Ūsas et al. (2024) supports this recommendation, linking website quality to customer loyalty; research by Cuesta-Valiño et al. (2023) also shows that digitalization and omnichannel experiences can enhance customer loyalty.

Businesses should improve the quality of their e-services through reliable order fulfillment, clear return and exchange processes, rapid customer support, transparent problem resolution, and clear privacy protections. Monitoring metrics should include complaint rates, response times, delivery accuracy, refund completion times, and after-sales satisfaction. Research by Sheu and Chang (2022) and Uzir et al. (2021) supports this recommendation, demonstrating the correlation between service quality, satisfaction, and trust and customer loyalty in e-commerce and delivery environments.

Businesses should develop BDAC (Business-Driven Customer Experience) into a responsible customer experience capability, not just a technology investment. Businesses should integrate browsing, transaction, service, and feedback data, while establishing data quality control, privacy governance, and clear customer value use cases. This aligns with the views of Mikalef and Gupta (2021), who emphasize that AI-related capabilities only create business value when supported by organizational resources and processes.

AI recommendation systems should be evaluated from a customer-centric perspective. Retailers should monitor the relevance, diversity, repetitiveness, interpretability, privacy comfort, and perceived usefulness of recommendations, rather than relying solely on predictive metrics. Simple explanatory cues, such as recommendations based on recent browsing history, can reduce user discomfort, and enhance trust, consistent with the views of Li et al. (2024).

Online service innovation should be problem oriented. New features should address real pain points, such as slow service response, inconvenient returns, weak tracking capabilities, fragmented membership benefits, or inflexible payment methods. According to Verhoef et al. (2021), digital innovation should be combined with process reengineering and capability restructuring; otherwise, innovation may remain superficial and fail to improve customer loyalty. Finally, future research should test the model across different e-commerce categories, comparing marketplace platforms, brand-owned stores, social e-commerce channels, and cross-border e-commerce platforms. Future research could also examine mediating variables such as customer satisfaction, perceived trust, perceived value, and perceived personalization to explain how BDAC, AIRA, and OSI translate into customer loyalty outcomes.

References

Cuesta-Valiño, P., Gutiérrez-Rodríguez, P., & Núñez-Barriopedro, E. (2023). Strategic orientation towards digitization to improve consumer loyalty and omnichannel experience in the supermarket sector. *Journal of Business Research,* 156, 113473. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.113473

Field, A. (2024). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics (6th ed.).* Sage.

Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2022). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) (3rd ed.).* Sage.

Hoyer, W. D., Kroschke, M., Schmitt, B., Kraume, K., & Shankar, V. (2020). Transforming the customer experience through new technologies. *Journal of Interactive Marketing,* 51, 57-71. https://doi.org/10.1016/j.intmar.2020.04.001

Li, Y., Deng, X., & Liu, J. (2024). The effects of e-commerce recommendation system transparency on consumer trust: Exploring parallel multiple mediators and a moderator. *Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research,* 19(4), 3203-3224. https://doi.org/10.3390/jtaer190 40126

Mikalef, P., & Gupta, M. (2021). Artificial intelligence capability: Conceptualization, measurement calibration, and empirical study on its impact on organizational creativity and firm performance. *Information & Management,* 58(3), 103434. https://doi.org/10.1016/j.im.2021.103434

Sheu, P. L., & Chang, S. C. (2022). Relationship of service quality dimensions, customer satisfaction and loyalty in e-commerce: A case study of the Shopee App. *Applied Economics,* 54(40), 4597-4607. https://doi.org/10.1080/00036846.2021.1980198

Ūsas, A., Jasinskas, E., & Štreimikienė, D. (2024). Impact of website quality and user satisfaction on consumer loyalty in Lithuanian C2C e-commerce platforms. *Management & Marketing,* 19(4), 710-724. https://doi.org/10.2478/mmcks-2024-0032

Uzir, M. U. H., Al Halbusi, H., Thurasamy, R., Thiam Hock, R. L., Aljaberi, M. A., Hasan, N., & Hamid, M. (2021). The effects of service quality, perceived value and trust in home delivery service personnel on customer satisfaction: Evidence from a developing country. *Journal of Retailing and Consumer Services,* 63, 102721. https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2021.102721

Verhoef, P. C., Broekhuizen, T., Bart, Y., Bhattacharya, A., Dong, J. Q., Fabian, N., & Haenlein, M. (2021). Digital transformation: A multidisciplinary reflection and research agenda. *Journal of Business Research,* 122, 889-901. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.09.022

ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2*

ADMINISTRATOR SKILLS AFFECTING HAPPY WORKPLACE IN SCHOOLS UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สุภรัตตรา ทำทอง[1] และ ยุวธิดา ชาปัญญา[2]

Supharattra Thamthong[1] and Yuvatida Chapanya[2]

[1-2]หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[1-2]Faculty of Education and Human Development, Roi Et Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Supharattra22@reru.ac.th

วันที่รับบทความ : 5 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 19 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 21 มิถุนายน 2569

Received 5 June 2026; Revised 19 June 2026; Accepted 21 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา 3) หาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา และ 4) ศึกษาทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 336 คน กลุ่มตัวอย่างที่ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามขนาดสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม

Citation:

* สุภรัตตรา ทำทอง และ ยุวธิดา ชาปัญญา. (2569). ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1154-1176.

Supharattra Thamthong and Yuvatida Chapanya. (2026). Administrator Skills Affecting Happy Workplace In Schools Under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1154-1176.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ทักษะของผู้บริหาร และตอนที่ 3 องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สหสัมพันธ์และเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 อยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ทักษะของผู้บริหารที่สามารถร่วมกันพยากรณ์องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ประกอบด้วย ทักษะทางการเมือง ทักษะด้านการศึกษา ทักษะเชิงมโนทัศน์ ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านเทคนิค ทั้ง 5 ด้านสามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์กรแห่งความสุขได้ร้อยละ 79.10 ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะผู้บริหารในมิติดังกล่าวมีความสำคัญต่อการส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่มีต่อความสุข ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสถานศึกษา

คำสำคัญ: ทักษะผู้บริหาร, องค์กรแห่งความสุข, ผู้บริหารสถานศึกษา, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: (1) examine the level of administrators' skills; (2) investigate the level of happy organization in schools; (3) determine the relationship between administrators' skills and happy organization in schools; and (4) identify the administrators' skills that influence happy organization in schools under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 2. The sample consisted of 336 school administrators and teachers selected through stratified random sampling based on school size. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire divided into three parts: Part 1 collected respondents' demographic information, Part 2 measured administrators' skills, and Part 3 assessed the level of happy organization in

schools. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that: (1) the overall levels of administrators' skills and happy organization in schools were at a high level; (2) the level of happy organization among schools under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 was also high; (3) administrators' skills were positively correlated with happy organization in schools at a high level, with statistical significance at the .01 level; and (4) the administrators' skills that significantly predicted happy organization at the .01 level included political skills, educational skills, conceptual skills, human skills, and technical skills. Together, these five dimensions explained 79.10% of the variance in happy organization. The findings suggest that developing administrators' competencies in these dimensions is crucial for fostering a positive work environment that enhances employee well-being, collaboration, and organizational effectiveness within educational institutions.

Keywords: Administrators' skills, Happy organization, School administrators, Primary schools

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สารสนเทศ และกระแสโลกาภิวัตน์ในศตวรรษที่ 21 ได้ส่งผลต่อทุกมิติของสังคม รวมถึงระบบการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงไม่ได้มุ่งเพียงการพัฒนาความรู้เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะชีวิต คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้าน

ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจึงต้องคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปพร้อมกับการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความสุขและคุณภาพชีวิตของบุคลากรในองค์กร

แนวคิด “องค์กรแห่งความสุข” ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานและการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในองค์กรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความผูกพันต่อองค์กร และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ (ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ และ ธีร์ธรรม วุฒิวัตรชัยแก้ว, 2559) องค์การอนามัยโลกอธิบายว่าองค์กรแห่งความสุขเป็นสภาพแวดล้อมการทำงานที่บุคลากรและผู้บริหารร่วมกันส่งเสริมสุขภาพ ความปลอดภัย และความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งในด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม (Burton, 2010) อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ด้านความสุขของประชากรไทยยังคงเป็นประเด็นที่น่ากังวล โดยรายงาน World Happiness Report 2023 ระบุว่าระดับความสุขของคนไทยมีแนวโน้มลดลง และบุคลากรทางการศึกษาเป็นกลุ่มที่เผชิญแรงกดดันจากภาระงาน ความคาดหวังของสังคม และสภาพแวดล้อมการทำงานที่ซับซ้อนมากขึ้น (Helliwell et al., 2023) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขภายในสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานและประสิทธิผลขององค์กรทางการศึกษา

การสร้างองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถกำหนดทิศทาง พัฒนาบุคลากร และสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือและความผูกพันในองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควบคู่กัน (Martin et al., 2005) ทั้งนี้ Drake และ Roe (2003) ได้เสนอว่าผู้บริหารยุคใหม่ควรมีทักษะสำคัญอย่างน้อย 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ท่ามกลางความท้าทายของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาทักษะดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อความสุข ลดความเครียดในการทำงาน และส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษา (Burton, 2010)

สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการเป็นองค์กรคุณภาพที่มุ่งสร้างคนดี มีความสุข และพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ พร้อมกำหนดค่านิยม “งานสำเร็จผล คนมีความสุข ทุกคนปลอดภัย” รวมถึงนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ให้ความสำคัญกับมิติความสุขของผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน การพัฒนาความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน ตลอดจนการสร้างขวัญกำลังใจและการยกย่องเชิดชูเกียรติอย่างเหมาะสม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2, 2568) การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะการบริหารที่เหมาะสม สามารถขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติและสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขได้อย่างเป็นรูปธรรม

แม้แนวคิดองค์กรแห่งความสุขจะได้รับความสนใจและถูกนำมาใช้ในหลายองค์กร แต่ยังพบข้อจำกัดขององค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขในบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งมีนโยบายและเป้าหมายด้านความสุขของบุคลากรอย่างชัดเจน การศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของทักษะผู้บริหารต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขจึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน และเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับการกำหนดนโยบาย วางแผนพัฒนาผู้บริหาร ตลอดจนส่งเสริมการสร้างองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2. เพื่อศึกษาระดับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

4. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหาร

ทักษะของผู้บริหารถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการและความสำเร็จขององค์กร โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่ผู้บริหารต้องรับผิดชอบทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายความหมายของทักษะผู้บริหารในมิติที่แตกต่างกัน แต่ล้วนสะท้อนถึงความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรและบุคลากรให้เกิดผลลัพธ์อย่างมีประสิทธิภาพ Newman (1963) อธิบายว่าทักษะของผู้บริหารเป็นความสามารถในการปฏิบัติงานและขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ขณะที่ McClelland (1973) มองว่าทักษะเป็นความสามารถที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างความรู้ ความชำนาญ และการปฏิบัติงานอย่างคล่องแคล่วจนสามารถสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานได้อย่างแท้จริง ส่วน Hoy และ Miskel (2001) ให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การสร้างแรงจูงใจ และภาวะผู้นำ โดยผู้บริหารจำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบและสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตประกอบการดำเนินงานอยู่เสมอ ในบริบทของการบริหารองค์กร ทักษะการบริหารเป็นความสามารถในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ การแก้ไขปัญหา การรับมือกับสถานการณ์วิกฤต และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ร่วมงาน อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง (ดำรง ชลสุข, 2563)

ทักษะของผู้บริหาร คือ ความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรอย่างเป็นระบบ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และกระบวนการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูงซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จ

จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการดังกล่าว กล่าวได้ว่า ทักษะของผู้บริหาร เป็นความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ และกระบวนการบริหารจัดการในการวางแผน ตัดสินใจ แก้ไขปัญหา ประสานความร่วมมือ และใช้ทรัพยากรของ

องค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาบุคลากรและความสำเร็จขององค์กรได้อย่างยั่งยืนมีองค์ประกอบ 5 ที่สำคัญ คือ 1. ทักษะเชิงมโนทัศน์ 2. ทักษะด้านเทคนิค 3. ทักษะด้านมนุษย์ 4. ทักษะทางการเมือง 5. ทักษะด้านการศึกษา

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรแห่งความสุข

องค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) เป็นแนวคิดการบริหารที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากรควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความสุข ความผูกพัน และการมีส่วนร่วมของบุคลากร ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว Manion (2003) เสนอว่า การสร้างองค์กรแห่งความสุขควรส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ความรักในงาน ความสำเร็จในการทำงาน และการได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกมีคุณค่าและความพึงพอใจในการทำงาน

ในมิติการบริหารจัดการ Lowe (2004) อธิบายว่า องค์กรแห่งความสุขเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ทั้งด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม ควบคู่กับภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ Warr (2007) ชี้ให้เห็นว่าความสุขในการทำงานสะท้อนผ่านความสนุกในการทำงาน ความกระตือรือร้น และความพึงพอใจในงาน ซึ่งล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อองค์กร

สำหรับบริบทของประเทศไทย แนวคิดองค์กรแห่งความสุขได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2552) ได้นำเสนอกรอบ “Happy 8” ซึ่งประกอบด้วยความสุข 8 ด้าน ได้แก่ สุขภาพดี น้ำใจงาม ผ่อนคลายดี ใฝ่รู้ดี คุณธรรมดี ใช้เงินเป็น ครอบครัวดี และสังคมดี เพื่อส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัว ครอบครัว และสังคม ขณะที่ ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ (2559) เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวช่วยเสริมสร้างสุขภาวะของบุคลากรทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนนอกจากนี้ ขวัญเมือง แก้วดำเกิง (2556) ได้กล่าวว่าภายใต้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก องค์กรจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนควบคู่กับการพัฒนาองค์กร เนื่องจากบุคลากรเป็นทรัพยากรสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ขณะที่ กมลทิพย์ ใจเที่ยง (2562) อธิบายว่า การสร้างองค์กรแห่งความสุขต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและบุคลากร โดยผู้บริหาร

ต้องส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดี สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพ และสร้างสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน เพื่อให้บุคลากรมีแรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์กร

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวได้ว่า องค์กรแห่งความสุขเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพึงพอใจในการทำงาน และมีความผูกพันต่อองค์กร ผ่านการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี และการสนับสนุนจากผู้บริหาร ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ความคิดสร้างสรรค์ และความสำเร็จขององค์กรอย่างยั่งยืน มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน คือ 1) ด้านความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร 2) ด้านความรักในงานที่ทำ 3) ด้านการมีสุขภาพ และดี 4) บรรยากาศการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 2,625 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 266 คน และครู 2,359 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 336 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 36 คน และครู 300 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจำแนกประชากรตามขนาดโรงเรียนและสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนที่กำหนดจนได้ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 36 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างครู ผู้วิจัยจำแนกประชากรครูจำนวน 2,359 คน ตามขนาดของสถานศึกษา แล้วกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie และ Morgan ได้จำนวน 300 คน จากนั้นดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายตัวสอดคล้องกับสัดส่วนประชากรในแต่ละขนาดสถานศึกษา

และเมื่อกำหนดโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแล้ว จึงดำเนินการเก็บข้อมูลจากครูในโรงเรียนดังกล่าวตามจำนวนที่คำนวณได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของโรงเรียน	จำนวนโรงเรียน	ประชากร (คน)			กลุ่มตัวอย่าง (คน)		
		ผู้บริหาร	ครู	รวม	ผู้บริหาร	ครู	รวม
เล็ก	233	167	859	1,029	22	109	131
กลาง	95	95	1,315	1,413	13	167	180
ใหญ่	4	4	185	196	1	24	25
รวม	**332**	**266**	**2,359**	**2,625**	**36**	**300**	**336**

2. เครื่องมือ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ประเภทของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยกำหนดคะแนนตั้งแต่ 1–5 คะแนน ซึ่งคะแนนสะท้อนระดับการปฏิบัติ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยกำหนดคะแนนตั้งแต่ 1–5 คะแนน แสดงถึงระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุข

ทั้งนี้ การแปลผลคะแนนของแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 กำหนดเกณฑ์การประเมินเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้บริหารและองค์กรแห่ง

ความสุข จากนั้นตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 แบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหาร จำนวน 25 ข้อ และองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา จำนวน 20 ข้อ แล้วนำไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการวิเคราะห์พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.958 และ 0.803 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือรับรองและหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จากนั้นดำเนินการส่งแบบสอบถามในรูปแบบเอกสารและแบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) ไปยังกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามและส่งกลับภายใน 14 วัน กรณีที่ยังไม่ได้รับแบบสอบถามคืนภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยได้ติดตามและประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างผ่านทางโทรศัพท์เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพิ่มเติม หลังจากได้รับแบบสอบถามครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติที่กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำข้อมูลมาบันทึกและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ระดับทักษะของผู้บริหารและระดับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และแปลผลตามเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด และคณะ (2556)

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment

Correlation Coefficient) และแปลผลระดับความสัมพันธ์ตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560)

4.4 วิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปและระดับของตัวแปรที่ศึกษา

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ประกอบด้วย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาตัวแปรทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 89.30 และปฏิบัติงานในโรงเรียนคน คิดเป็นร้อยละ 53.60 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

ที่	รายการ	กลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
1	ตำแหน่ง		
	ผู้บริหารสถานศึกษา	36	10.70
	ครู	300	89.30
2	สถานศึกษา		
	ขนาดใหญ่	25	7.40
	ขนาดกลาง	180	53.60
	ขนาดเล็ก	131	39.00

1. ผลการวิเคราะห์ระดับระดับทักษะของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

การวิเคราะห์ระดับทักษะของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะเชิงมโนทัศน์ 2) ทักษะด้านเทคนิค 3) ทักษะด้านมนุษย์ 4) ทักษะทางการเมือง และ 5) ทักษะด้านการศึกษา โดยแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้ ดังตาราง 2

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ทักษะของผู้บริหาร	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ทักษะเชิงมโนทัศน์	4.15	0.54	มาก
2. ทักษะด้านเทคนิค	4.18	0.57	มาก
3. ทักษะด้านมนุษย์	4.22	0.58	มาก
4. ทักษะทางการเมือง	4.19	0.56	มาก
5. ทักษะด้านการศึกษา	4.23	0.57	มาก
โดยรวม	**4.19**	**0.50**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ทักษะด้านการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.57) รองลงมา ได้แก่ ทักษะด้านมนุษย์ ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.58) ทักษะทางการเมือง ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.56) ทักษะด้านเทคนิค ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.57) และทักษะเชิงมโนทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.54) ตามลำดับ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการบริหารงานในหลายมิติ ทั้งด้านการจัดการศึกษา การทำงานร่วมกับบุคลากร และการประยุกต์ใช้ทักษะด้านต่าง ๆ ในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวม ทั้งนี้ ทักษะเชิงมโนทัศน์ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อาจสะท้อนถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์ การมองภาพรวมขององค์กร และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในอนาคต

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร 2) ด้านความรักในงานที่ทำ 3) ด้านการมีสุขภาพ และดี 4) บรรยากาศการทำงาน ผลรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก ดังตาราง 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร	4.20	0.57	มาก
2. ด้านความรักในงานที่ทำ	4.16	0.62	มาก
3. ด้านการมีสุขภาพดี	4.20	0.57	มาก
4. ด้านบรรยากาศการทำงาน	4.17	0.60	มาก
โดยรวม	**4.19**	**0.53**	**มาก**

จากตารางที่ 4 พบว่า องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร และด้านการมีสุขภาพที่ดี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.57) รองลงมา คือ บรรยากาศการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.60) และด้านความรักในงานที่ทำ ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า สถานศึกษามีการส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อความสุขของบุคลากร ทั้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สุขภาวะในการทำงาน และบรรยากาศองค์กรที่เหมาะสม ส่งผลให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความผูกพันต่อองค์กร อย่างไรก็ตาม ด้านความรักในงานที่ทำมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด จึงควรมีการส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงาน การสร้างคุณค่าในบทบาทหน้าที่ และการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ เพื่อเพิ่มระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรให้มากยิ่งขึ้น

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ทักษะของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y	**แปลผล**
X_1	1.000	-	-	-	-	0.75**	สูง
X_2	0.75**	1.000	-	-	-	0.77**	สูง
X_3	0.76**	0.76**	1.000	-	-	0.80**	สูง
X_4	0.68**	0.76**	0.78**	1.000	-	0.81**	สูงมาก
X_5	0.69**	0.73**	0.77**	0.72**	1.000	0.80**	สูง
X	-	-	-	-	-	**0.89****	**สูงมาก**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 พบว่า ทักษะของผู้บริหารโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 อยู่ในระดับสูงมาก (r = 0.89) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทักษะทางการเมือง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์กรแห่งความสุขในระดับสูงมาก (r = 0.81) ขณะที่ทักษะด้านมนุษย์ ทักษะด้านการศึกษา ทักษะด้านเทคนิค และทักษะเชิงมโนทัศน์ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.80, 0.80, 0.77 และ 0.75 ตามลำดับ และทุกด้านมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ X_4 X_5 X_1 และ X_3

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

โมเดล	ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	F	P
1	X_4	.812	.659	644.270**	.000
2	X_4 X_5	.816	.742	478.432**	.000
3	X_4 X_5 X_1	.879	.773	377.300**	.000
4	X_4 X_5 X_1 X_3	.889	.790	310.428**	.000
5	X_4 X_5 X_1 X_3 X_2	.890	.791	250.136**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 พบว่า ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ทักษะทางการเมือง(x_4), ทักษะด้านการศึกษา(x_5), ทักษะเชิงมโนทัศน์(x_1), ทักษะด้านมนุษย์(x_3), ทักษะด้านเทคนิค(x_2), อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยทักษะทางการเมือง(x_4) มีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 65.90 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ ทักษะด้านการศึกษา(x_5) เข้าไป มีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 74.20 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 8.30 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์

ทักษะเชิงมโนทัศน์ (x_1) เข้าไป มีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 77.30 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 3.10 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ ทักษะด้านมนุษย์(x_3) เข้าไป มีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 79.00 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 1.70 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ ทักษะด้านเทคนิค(x_2) เข้าไป มีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 79.10 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 0.10

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอนทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE_b	**β**	t	p
X_4	.284	.043	.299	6.556**	.000
X_5	.261	.041	.278	6.372**	.000
X_1	.170	.042	.171	4.080**	.000
X_3	.148	.045	.161	3.289**	.000
X_2	.081	.044	.086	1.831**	.000
R = .890 , R^2 = 791 , a = .231					

จากตารางที่ 6 พบว่า ทักษะของผู้บริหาร 5 ด้าน ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ประกอบด้วยทักษะทางการเมือง(x_4), ทักษะด้านการศึกษา(x_5), ทักษะเชิงมโนทัศน์ (x_1), ทักษะด้านมนุษย์(x_3) และทักษะด้านเทคนิค(x_2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ 0.284, 0.261, 0.170, 0.148 และ0.081 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ 0.299, 0.278, 0.171, 0.161 และ0.086 ตามลำดับ โดยทักษะของผู้บริหารทั้ง 5 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนขององค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้ร้อยละ 79.10 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยใช้คะแนนดิบ

$$Y' = 0.231 + 0.284X4 + 0.261X5 + 0.170X1 + 0.148X3 + 0.081X2$$

สมการพยากรณ์องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยใช้คะแนนมาตรฐาน

$$Z'y = 0.284Zx4 + 0.261x5 + 0.170Zx1 + 0.148Zx3 + 0.081Zx2$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ตามวัตถุประสงค์ การศึกษา ได้ดังนี้

1. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นต่อการบริหารสถานศึกษาในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านการบริหารจัดการ การตัดสินใจ และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Katz (1955) ที่มองว่าทักษะการบริหารเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร รวมถึงแนวคิดของ Sergiovanni and Starratt (1983) และ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2558) ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาประสิทธิภาพการศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จารุพรรณ ไชยบาล (2566) ศราวุธ โชคเจริญ (2565) และฤษณพล หนองสิม (2564) ที่พบว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. เพื่อศึกษาระดับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีการส่งเสริมคุณภาพชีวิต การทำงานร่วมกัน และบรรยากาศที่เอื้อต่อความสุขของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดองค์กรแห่งความสุขของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2552) ตลอดจนแนวคิดของ Warr (2007) และ Burton (2010) ที่ชี้ว่าความสุขในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพและความผูกพันต่อองค์กร ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิสริยา กลิ่นสุนทร (2564) ณัฐพงษ์ น้อยโคตร (2565) ชามา เทียนโสภา (2566) และเฉลิมพร แตงโสภา (2567) ที่พบว่าระดับความเป็นองค์กรแห่งความสุขอยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีทักษะด้านการบริหาร การสื่อสาร และการสร้างความร่วมมือ สามารถส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความสุขและความผูกพันของบุคลากรได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ พะยอม วงศ์สารศรี (2552) ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ (2560) และ Shrotryia (2015) รวมทั้งงานวิจัยของ จันทร์จิรา พรหมเมตตา (2561) กาญจนพร อุตรชน (2568) และมาลิษา สุขภูวงค์ (2567) ที่รายงานผลในทิศทางเดียวกัน

4. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า ทักษะทางการเมือง ทักษะด้านการศึกษา ทักษะเชิงมโนทัศน์ ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านเทคนิค เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยทักษะเหล่านี้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารความสัมพันธ์ภายในองค์กร พัฒนางานวิชาการ กำหนดทิศทางการพัฒนา สร้างแรงจูงใจแก่บุคลากร และบริหารจัดการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่ความสุขในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dubrin (2012), Sergiovanni (1983), Drake and Roe (2003), Katz (1955) และ Griffin (1984) ตลอดจนงานวิจัยของ มัทนา วังถนอมศักดิ์ (2556) อรพรรณ ขันแก้ว (2565) และมาลิษา สุขภูวงค์ (2567) ที่ยืนยันว่าทักษะดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาทักษะผู้บริหารในทุกมิติ โดยเฉพาะทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ การบริหารเชิงวิชาการ และการบริหารจัดการองค์กร จะช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความสุขของบุคลากร และส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาและการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยทักษะด้านการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่ด้านความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรและการมีสุขภาพดีเป็นองค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุขที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดนอกจากนี้ ทักษะของผู้บริหารมี

ความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่าทักษะทางการเมือง ทักษะด้านการศึกษา ทักษะเชิงมโนทัศน์ ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านเทคนิค สามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาได้ร้อยละ 79.10 โดยทักษะทางการเมืองเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือ ทักษะด้านการศึกษา ทักษะเชิงมโนทัศน์ ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านเทคนิค ตามลำดับ จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะเชิงมโนทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาวิสัยทัศน์ การคิดเชิงระบบ และการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการกำหนดทิศทางและการตัดสินใจเชิงบริหาร 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมความรักในงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยจัดสรรภาระงานให้สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และความสนใจ พร้อมทั้งยกย่องและให้กำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง 1.3 ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะทางการเมืองในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การประสานประโยชน์ และการบริหารความขัดแย้งอย่างเป็นธรรม เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุข **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะเชิงมโนทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา 2.2 ควรศึกษาแนวทางการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา 2.3 ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาและทดสอบรูปแบบการเสริมสร้างทักษะของผู้บริหาร โดยเฉพาะทักษะทางการเมือง ทักษะด้านการศึกษา ทักษะเชิงมโนทัศน์ ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านเทคนิค 2.4 ควรพัฒนาโปรแกรมหรือรูปแบบการเสริมสร้างองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา โดยใช้ทักษะของผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ ใจเที่ยง. (2562). การบริหารองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาประถมศึกษา. ใน *ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กาญจนพร อุตรชน, และ สุนทร คล้ายอ่ำ. (2568). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2. *Journal of Applied Education*, 3(3), 54–65.

ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. (2556). *ก้าวไปสู่องค์กรสุขภาวะ ก้าวไปเป็น Happy Workplace: ความรู้สำหรับนักสร้างสุข.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

จันทร์จิรา พรหมเมตตา. (2561). ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประศึกษาอุดรธานี เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

จารุพรรณ ไชยบาล. (2566). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2. ใน *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ และธีรธรรม วุฑฒิวัตรชัยแก้ว. (2561). *องค์กรแห่งความสุข 4.0*. กรุงเทพฯ: แอทโฟร์พริ้นท์.

ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์. (2559). *มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ* (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2559). กรุงเทพฯ: แอคโฟร์พริ้นท์.

ชามา เทียนโสภา (2566). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนเพื่อส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งความสุข. ใน *วิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ณัฐพงษ์ น้อยโคตร. (2565). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ดำรง ชลสุข. (2563). *ทักษะของผู้บริหารกับงานที่ทำตามยุค New Norma.l* (*พิมพ์ครั้งที่ 1).* กรุงเทพฯ: นวตสาร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย 1.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด.(2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1-23* (19 สิงหาคม 2542).

พะยอม วงศ์สารศรี. (2552). *องค์การและการจัดการ.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

มัทนา วังถนอมศักดิ์. (2554). ทักษะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์,* 3(1), 200–207.

มาลิษา สุขภูวงค์, นิษฐ์สนี กู้ประเสริฐ และวิเชียร อินทรสมพันธ์. (2568). ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 5(1), 807–818.

ฤษณพล หนองสิม. (2564). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1.* ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศราวุธ โชคเจริญ, เสาวนีย์ สิริสุขศิลป์ และวลัลภา อริยธนา. (2565). โมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารในความปกติใหม่ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 12(2), 55–69.

สถาบันพัฒนาบุคลากรและผู้นำ. (2567). *12 ทักษะของผู้บริหาร ที่ต้องมี จัดการเรื่องคนและงานให้ Flow.* เรียกใช้เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2568 จาก https://solutionsimpact.com/blog/executive-skills/.

สมคิด บางโม. (2555). *องค์การและการจัดการ.* กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). *คู่มือการสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ*. กรุงเทพฯ: แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. (2568). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570 (ฉบับทบทวน) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*. กระทรวงศึกษาธิการ

_____. (2567). *จำนวน ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2.* กระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวาน กราฟฟิค จำกัด

อรพรรณ ขันแก้ว และนุชนรา รัตนศิระประภา. (2565). *ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคกลาง.* คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อิสริยา กลิ่นสุนทร. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

เฉลิมพร แตงโสภา. (2567). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 7(4), 63.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2558). *ปฏิรูปการเรียนรู้ ปฏิรูปการศึกษาจากล่างขึ้นบน.* กรุงเทพฯ: พีเอลีฟวิ่ง.

Burton, J. (2010). *WHO healthy workplace framework and model: Background and supporting literature and practice.* World Health Organization.

Drake & Roe. (2003). *The principalship* (6th ed., pp. 29–30). Macmillan.

Dubrin, A. J. (2012). *Essentials of management*. South-Western Cengage Learning.

Griffin, R. W. (2013). *Management: Principles and practices* (11th ed.). Nelson Education Press.

Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Aknin, L. B., & Wang, S. (Eds.). (2023). *World happiness report 2023*. Sustainable Development Solutions Network. http://worldhappiness.report/

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Educational administration*: Theory, research, and practice (6th ed.).

Katz, R. L. (1955). Skills of an effective administrator. *Harvard Business Review,* 33(1).

Lowe, D. (2004) Distinctive Image Features from Scale-Invariant Keypoints. *International Journal on Computer Vision (IJCV)*, 60, 91-110.

Manion, J. (2003). Joy at work: Creating a positive workplace. *Journal of Nursing Administration,* 33(12), 652–659.

Martin, A. J., Jones, E. S., & Callan, V. J. (2005). The role of psychological climate in facilitating employee adjustment during organizational change. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 14(3), 263–289.

McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for intelligence. *American Psychologist,* 28(1), 1–14

Newman, W. H. (1963). *Administrative action: The techniques of organization and management* (p. 5). Prentice-Hall.

Sergiovanni & Starratt, (1983). *Supervision: Human perspective* (3rd ed.). McGraw-Hill.

Shrotryia, P. V. K. (2015). *Organizational happiness for sustaining growth. SME World,* 6(12), 16–20. Delhi: Delhi School of Economics.

Warr . (2007). *Work, happiness, and unhappiness*. Lawrence Erlbaum Associates.

การประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร*

PUBLIC RELATIONS FOR DISASTER PREVENTION THROUGH ONLINE MEDIA OF GOVERNMENT AGENCIES IN SAMUT SAKHON PROVINCE

เมธัส เหลืองบริสุทธิ์[1] และ สกล สุขเสริมส่งชัย[2]

Matus Lueangborisut[1] and Sakol Suksermsongchai[2]

[1-2]บัณฑิตวิทยาลัยสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

[1-2]Student of Master of Political Science Program, Siam University, Thailand

Corresponding Author's Email: polscisiam@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 25 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 27 มิถุนายน 2569

Received 10 June 2026; Revised 25 June 2026; Accepted 27 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร และ 2) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการประชาสัมพันธ์ป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 50 คน ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ในช่วงปี พ.ศ. 2568 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา

Citation:

* เมธัส เหลืองบริสุทธิ์ และ สกล สุขเสริมส่งชัย. (2569). การประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1177-1190.

Matus Lueangborisut and Sakol Suksermsongchai. (2026). Public Relations For Disaster Prevention Through Online Media Of Government Agencies In Samut Sakhon Province.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1177-1190.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า

1) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาครโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.71) โดยให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐที่มีแหล่งที่มาชัดเจน อย่างไรก็ตาม การสื่อสารยังมีข้อจำกัดด้านการโต้ตอบและการอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติตนที่เข้าใจง่าย ส่งผลให้การสื่อสารส่วนใหญ่ยังเป็นแบบทางเดียว

2) ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ในระดับสูง โดยส่วนใหญ่เปิดรับข้อมูลผ่าน Facebook ร้อยละ 96 รองลงมาคือ LINE OA ของหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากสามารถเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ โดยเฉพาะจากกลุ่มชุมชนออนไลน์ในพื้นที่ ทั้งนี้ เนื้อหาการสื่อสารส่วนใหญ่มุ่งเน้นการแจ้งเตือนภัยในภาวะฉุกเฉิน ขณะที่การสื่อสารด้านการเตรียมความพร้อม การฟื้นฟูหลังเกิดภัย และการใช้สื่อมัลติมีเดียเพื่อเสริมความเข้าใจยังมีไม่เพียงพอ

คำสำคัญ: การประชาสัมพันธ์ออนไลน์, การป้องกันภัย, หน่วยงานภาครัฐ, จังหวัดสมุทรสาคร, สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

This research article aimed to: 1) examine the level of public opinion toward disaster prevention public relations through online media of government agencies in Samut Sakhon Province, and 2) investigate public awareness of disaster prevention communication disseminated through online media by government agencies in Samut Sakhon Province. A mixed-methods research design was employed. Quantitative data were collected through questionnaires administered to 50 residents of Samut Sakhon Province, while qualitative data were obtained through content analysis of social media communications published during 2025. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, and mean, together with content analysis.

The findings revealed that:

1) the overall public opinion toward disaster prevention public relations through online media of government agencies was at a high level ($\bar{x}$ = 3.71). Respondents highly valued the credibility of information provided by official government sources with clear references. However, limitations were identified in terms of two-way communication, particularly in responding to inquiries and providing clear and easy-to-understand instructions, indicating that communication remained largely one-way in nature.

2) Public awareness of disaster prevention information disseminated through online media was high. Most respondents accessed information through Facebook (96%), followed by the official LINE accounts of government agencies, due to the speed and timeliness of information delivery, especially through local online community groups. Nevertheless, the communication content mainly focused on emergency alerts, while information related to preparedness, post-disaster recovery, and the use of multimedia content to enhance understanding remained insufficient.

Keywords: Online Public Relations, Disaster Prevention, Government Agencies, Samut Sakhon Province, Social Media

บทนำ

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรมการผลิต การประมง และการส่งออกสินค้าอาหารทะเล อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางประชากร ทั้งประชาชนชาวไทยและแรงงานข้ามชาติ ส่งผลให้การสื่อสารข้อมูลสาธารณะมีความซับซ้อนและต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้รับสารในหลายมิติ ขณะเดียวกัน จังหวัดสมุทรสาครยังเผชิญกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินหลายรูปแบบ เช่น อุทกภัยจากน้ำทะเลหนุนสูง มลพิษทางสิ่งแวดล้อม อุบัติเหตุในภาคอุตสาหกรรม และโรคระบาด ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น การสื่อสารข้อมูลด้านการป้องกันภัยจึงเป็นภารกิจสำคัญของ

หน่วยงานภาครัฐในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความพร้อมให้แก่ประชาชนในการรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ (จังหวัดสมุทรสาคร, ม.ป.ป.; สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566; สำนักงานแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร, 2567)

ในยุคดิจิทัล สื่อออนไลน์ได้กลายเป็นช่องทางหลักที่ประชาชนใช้ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากสามารถเผยแพร่ข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ครอบคลุม และมีประสิทธิภาพ หน่วยงานภาครัฐจึงนำแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ เว็บไซต์ และแอปพลิเคชันออนไลน์มาใช้ในการประชาสัมพันธ์และแจ้งเตือนภัยแก่ประชาชน อย่างไรก็ตาม การประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี ความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติ ปัญหาการแพร่กระจายของข่าวปลอม ความไม่ต่อเนื่องของการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนข้อจำกัดด้านรูปแบบการสื่อสารที่อาจไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลของประชาชน ส่งผลให้การสื่อสารด้านการป้องกันภัยยังไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2568; กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2567; เนคเทค, 2545)

จากบริบทดังกล่าว การศึกษาการประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาครจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้เข้าใจรูปแบบการสื่อสาร ประสิทธิผลของการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนระดับการรับรู้และการตอบสนองของประชาชนต่อข้อมูลด้านการป้องกันภัยที่เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางการสื่อสารสาธารณะที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว เข้าถึงประชาชนได้อย่างครอบคลุม และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันและรับมือกับภัยพิบัติ ลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาวภายใต้สังคมดิจิทัลที่มีความปลอดภัยและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร

2. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการประชาสัมพันธ์ป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์มิใช่เพียงการเผยแพร่ข่าวสาร แต่เป็นกระบวนการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ขององค์กรเพื่อสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความร่วมมือกับสาธารณะ ผ่านการวางแผนเนื้อหา ช่องทาง และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อองค์กรต้องสื่อสารประเด็นสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและความเสี่ยงของประชาชน โดย Grunig & Hunt (1984) เสนอโมเดลประชาสัมพันธ์ 4 แบบ ได้แก่ (1) Press Agentry/Publicity เน้นสร้างกระแส (2) Public Information เน้นให้ข้อมูลทางเดียว (3) Two-way Asymmetrical สื่อสารสองทางแต่เน้นโน้มน้าวให้ประชาชนเปลี่ยนตามองค์กร และ (4) Two-way Symmetrical ที่เน้นการสื่อสารสองทางอย่างสมดุลเพื่อสร้างความเข้าใจและประโยชน์ร่วม สำหรับการประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยของหน่วยงานภาครัฐ โมเดลที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลและการบริหารความเสี่ยงคือ Two-way Symmetrical เพราะต้องอาศัยความเชื่อมั่น การยอมรับ และการร่วมมือของประชาชนไม่ใช่เพียงรับข่าวสารทางเดียว ในบริบทไทย การสื่อสารภาครัฐมีแนวโน้มใช้ข้อมูลและเครื่องมือดิจิทัลมากขึ้น เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเข้าถึงประชาชนอย่างรวดเร็วและตรงกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดรัฐบาลดิจิทัลที่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพและความทันสมัยของการสื่อสารภาครัฐ

2. แนวคิดการสื่อสารเพื่อการป้องกันภัย การสื่อสารเพื่อการป้องกันภัยครอบคลุมทั้ง การสื่อสารความเสี่ยง ในช่วงก่อนเกิดเหตุ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจความเสี่ยงและเตรียมพร้อมรับมือ และ การสื่อสารภาวะวิกฤต/ฉุกเฉิน ในระหว่างหรือหลังเกิดเหตุ เพื่อแจ้งสถานการณ์ ให้คำแนะนำที่ชัดเจน และลดความตื่นตระหนกของประชาชน (CDC, 2014; WHO, 2015) การสื่อสารลักษณะนี้จึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความร่วมมือและการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมของคนในพื้นที่ (CDC, 2014) ในบริบทประเทศตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ให้นิยามสาธารณภัยครอบคลุมหลายประเภท เช่น อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง และโรคระบาด ซึ่งสะท้อนว่าการสื่อสารของรัฐต้องรองรับภัยหลากหลายมิติและต้องทำให้ประชาชนเข้าใจสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550) นอกจากนี้ หน่วยงานด้านภัยพิบัติของไทยยังพัฒนาแนวทางการสื่อสารความเสี่ยงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการแจ้งเตือนและการเตรียมพร้อมของประชาชน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ สะท้อนว่า ความสำเร็จของการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีช่องทางเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นกับคุณภาพเนื้อหา ความสม่ำเสมอ ความน่าเชื่อถือ และการออกแบบสารให้เข้าถึงผู้รับสารได้จริง (จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์, 2559; ขวัญฤทัย ศรีวัฒนพล และทวีศักดิ์ รูปสิงห์, 2564; อัจฉรา บุญชุม และสมิทธิ์ บุญชุติมา, 2564) งานวิจัยด้านการสื่อสารความเสี่ยงในภาวะวิกฤตยังพบว่า ความรวดเร็ว ความชัดเจน และผู้ส่งสารที่น่าเชื่อถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเข้าใจและการปฏิบัติตามของประชาชน (อัจฉรา บุญชุม และสมิทธิ์ บุญชุติมา, 2564) นอกจากนี้ งานศึกษาด้านสื่อออนไลน์กับการสื่อสารความเสี่ยงยังชี้ว่าปัญหาข่าวเท็จและความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงเทคโนโลยียังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญ (กฤชณัท แสนทวี, 2564)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้รูปแบบบรรจบ (Convergent Design) ซึ่งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในช่วงเวลาเดียวกัน เพื่อนำผลการศึกษาจากทั้งสองส่วนมาวิเคราะห์และบูรณาการร่วมกัน โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนผ่านแบบสอบถาม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการป้องกันภัยและการประชาสัมพันธ์

2. พื้นที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง พื้นที่ศึกษา คือ จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งมีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติหลายรูปแบบ โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร อายุ 18 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 50 คน คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) หรือการสุ่มตามความสะดวก (Convenience Sampling) โดยคำนึงถึงการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่ให้ครอบคลุมบริบทของจังหวัด

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวนประมาณ 8–15 คน คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การสื่อสารประชาสัมพันธ์ และการบริหารจัดการสื่อออนไลน์ของหน่วยงาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ประเภท ได้แก่ (1) แบบสอบถามสำหรับประชาชน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป การเข้าถึงสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐ ระดับการรับรู้ต่อการประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัย และการตอบสนองรวมถึงพฤติกรรมการป้องกันภัย โดยใช้มาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ (2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อศึกษานโยบาย แนวทางการดำเนินงาน กระบวนการสื่อสาร ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ และ (3) แบบบันทึกการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อออนไลน์ เพื่อใช้ศึกษาประเภทเนื้อหา รูปแบบสื่อ ระดับการมีปฏิสัมพันธ์ และองค์ประกอบของสารที่เผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการในปี พ.ศ. 2568 โดยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลและเนื้อหาการประชาสัมพันธ์จากช่องทางออนไลน์อย่างเป็นทางการของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องตามแนวคำถามกึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางพัฒนา ขณะเดียวกัน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากประชาชนจำนวน 50 คน ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ โดยมีการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขอความยินยอมในการเข้าร่วมวิจัย และคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลตามหลักจริยธรรมการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับการรับรู้ การตอบสนอง และพฤติกรรมการป้องกันภัยของประชาชน รวมทั้งใช้สถิติเชิงอนุมาน เช่น การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันภัยของประชาชน

สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล กำหนดรหัส และสังเคราะห์ประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์สื่อออนไลน์ จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาบูรณาการร่วมกัน เพื่อสรุปข้อค้นพบและจัดทำ

ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาครอย่างเป็นระบบและรอบด้าน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.71, S.D. = 0.77) สะท้อนให้เห็นว่า การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐสามารถตอบสนองความต้องการด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันภัยของประชาชนได้ในระดับที่น่าพอใจ โดยประเด็นที่ได้รับความคิดเห็นในระดับสูงที่สุด ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.45, S.D. = 0.50) และความรวดเร็วในการแจ้งเตือนภัย ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = 0.65) แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อข้อมูลที่เผยแพร่จากหน่วยงานภาครัฐ และเห็นว่าสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างทันท่วงทีเมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน นอกจากนี้ ประชาชนยังมีความคิดเห็นในระดับมากต่อความชัดเจนของเนื้อหาและภาพประกอบ ($\bar{x}$ = 3.80, S.D. = 0.72) รวมถึงการนำเสนอขั้นตอนการปฏิบัติที่เข้าใจง่าย ($\bar{x}$ = 3.20, S.D. = 0.88) ขณะที่ด้านการโต้ตอบและการตอบข้อซักถามของเจ้าหน้าที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}$ = 2.85, S.D. = 1.10) อยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่ายังมีข้อจำกัดในด้านการสื่อสารสองทางระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชน ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพสนับสนุนผลการศึกษาเชิงปริมาณ โดยพบว่า หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาครนิยมใช้ Facebook Page และ Tik Tok เป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่ข้อมูลด้านการป้องกันภัย เนื่องจากสามารถสื่อสารข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและเข้าถึงประชาชนได้ในวงกว้าง โดยเฉพาะการแจ้งเตือนสถานการณ์ฉุกเฉินแบบ Real-time เช่น น้ำท่วม น้ำทะเลหนุนสูง และฝุ่นละออง PM 2.5 นอกจากนี้ ยังมีการใช้สื่อรูปแบบอินโฟกราฟิกและคลิปวิดีโอสั้นเพื่อช่วยให้ประชาชนเข้าใจข้อมูลได้ง่ายขึ้น จากการสัมภาษณ์พบว่าประชาชนให้ความสำคัญกับความรวดเร็วและความน่าเชื่อถือของข้อมูลเป็นสำคัญ และเห็นว่าการใช้สื่อที่

มีภาพประกอบหรือวิดีโอสั้นช่วยเพิ่มความเข้าใจและการนำข้อมูลไปใช้ในการป้องกันตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการประชาสัมพันธ์ป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารด้านการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ในระดับสูง โดยช่องทางที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ Facebook (เพจทางการและกลุ่มข่าวสมุทรสาคร) คิดเป็นร้อยละ 96 รองลงมา ได้แก่ LINE Open Chat และ LINE Official Account คิดเป็นร้อยละ 70 ขณะที่ Tik Tok และเว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐมีสัดส่วนการเข้าถึงร้อยละ 44 และ 24 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนให้ความสำคัญกับช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วมากกว่าช่องทางเว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐ

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพสนับสนุนผลการศึกษาเชิงปริมาณ โดยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสื่อออนไลน์ช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการป้องกันภัยได้อย่างทันท่วงที โดยเฉพาะในสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น น้ำท่วม ฝนตกหนัก ฝุ่นละออง PM 2.5 และอุบัติเหตุทางถนน ซึ่ง Facebook และ LINE Official Account เป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมเนื่องจากสามารถแจ้งเตือนข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและติดตามข่าวสารได้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ประชาชนยังมีการรับรู้ในด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เผยแพร่โดยหน่วยงานภาครัฐ โดยเห็นว่าข้อมูลมีความถูกต้องและสามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจหรือเตรียมความพร้อมในการป้องกันภัยได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ประชาชนบางส่วนสะท้อนว่าการสื่อสารแบบสองทางผ่านสื่อออนไลน์ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะการตอบข้อซักถามและการให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ที่ยังไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนต้องค้นหาข้อมูลจากแหล่งอื่นเพิ่มเติม ดังนั้น การพัฒนาระบบการสื่อสารที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนจึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะช่วยยกระดับการรับรู้และประสิทธิภาพของการประชาสัมพันธ์ด้านการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ในอนาคต

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาของงานวิจัยเรื่อง “การประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร” สามารถอภิปรายความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. อภิปรายผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและความรวดเร็วในการแจ้งเตือนภัยมากที่สุด ขณะที่ด้านการโต้ตอบและการตอบข้อซักถามของเจ้าหน้าที่มีระดับความคิดเห็นต่ำที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าประสิทธิภาพของการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์มิได้ขึ้นอยู่กับการเผยแพร่ข้อมูลเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับศักยภาพของบุคลากรและระบบสนับสนุนการสื่อสารด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์ ที่พบว่าพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงาน ปัญหาอุปสรรค และระบบการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิผลของการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะการตอบสนองต่อผู้รับสารและการบริหารจัดการเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญฤทัย ศรีวัฒนพล และทวีศักดิ์ รูปสิงห์ ที่พบว่าปัจจัยสำคัญของการบริหารสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ความทันเหตุการณ์ ความถูกต้องครบถ้วน ความน่าเชื่อถือของข้อมูล และการนำเสนอเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้ที่ประชาชนให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของข้อมูล ความรวดเร็วในการแจ้งเตือนภัย และความชัดเจนของเนื้อหา รวมทั้งนิยมใช้ Facebook และ LINE เป็นช่องทางหลักในการติดตามข่าวสาร ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดด้านการสื่อสารความเสี่ยงและการสื่อสารในภาวะวิกฤตที่ระบุว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ความรวดเร็วในการสื่อสาร และการใช้ช่องทางสื่อสมัยใหม่ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้าใจและลดความสับสนของประชาชนในสถานการณ์ฉุกเฉิน

ผลการศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานของอัจฉรา บุญชุม และสมิทธิ์ บุญชุติมา ที่พบว่าความสำเร็จของการสื่อสารภาครัฐขึ้นอยู่กับการใช้ช่องทางสื่อสารที่เหมาะสมและการสื่อสารที่รวดเร็วและน่าเชื่อถือ โดยหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาครมีการใช้ Facebook และ Tik Tok ในการสื่อสารข้อมูลแบบ Real-time และใช้สื่ออินโฟกราฟิกและคลิปวิดีโอสั้นเพื่อเพิ่มความเข้าใจแก่ประชาชน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องเพียงบางส่วนกับงานวิจัยของกฤชณัท แสนทวี ที่พบว่าความพึงพอใจต่อการสื่อสารของภาครัฐอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก แต่ยังพบข้อจำกัดด้านการสื่อสารสองทางและการตอบข้อซักถามของเจ้าหน้าที่ ซึ่งสะท้อนว่าการพัฒนาการมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชนยังเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ด้านการป้องกันภัยในอนาคต

2. อภิปรายผลการศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการประชาสัมพันธ์ป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ประชาชนมีการรับรู้ข่าวสารด้านการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์ในระดับสูง โดยนิยมติดตามข้อมูลผ่าน Facebook และ LINE มากที่สุด เนื่องจากสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก รวดเร็ว และต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสถานการณ์ฉุกเฉิน นอกจากนี้ ประชาชนยังมีความเชื่อมั่นต่อข้อมูลที่เผยแพร่โดยหน่วยงานภาครัฐและสามารถนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติได้อย่างเหมาะสม ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์ ที่พบว่าประสิทธิผลของการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ขึ้นอยู่กับทั้งช่องทางการสื่อสารและศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญฤทัย ศรีวัฒนพล และทวีศักดิ์ รูปสิงห์ ที่ชี้ให้เห็นว่าความรวดเร็ว ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และการนำเสนอข้อมูลที่เข้าใจง่าย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้ข่าวสารของประชาชน

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยด้านการสื่อสารความเสี่ยงและการสื่อสารในภาวะวิกฤตของภาครัฐที่ระบุว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ความรวดเร็วในการสื่อสาร ความชัดเจนของข้อมูล และการใช้ช่องทางสื่อสารสมัยใหม่ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้าใจและลดความสับสนของประชาชนในสถานการณ์วิกฤต โดยสอดคล้องกับงานศึกษาของอัจฉรา บุญชุม และสมิทธิ์ บุญชุติมา ที่พบว่าความสำเร็จของการสื่อสารภาครัฐเกิดจากการใช้ผู้ส่งสารที่น่าเชื่อถือ การสื่อสารที่รวดเร็ว และการเลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสมกับบริบทของประชาชน ทั้งนี้ การที่ประชาชนในจังหวัดสมุทรสาครสามารถเข้าถึง Facebook และ LINE ได้อย่างแพร่หลาย ส่งผลให้การรับรู้ข่าวสารด้านการป้องกันภัยอยู่ในระดับสูง และสะท้อนถึงประสิทธิภาพของการใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารความเสี่ยงของภาครัฐ

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้มีทั้งส่วนที่สอดคล้องและแตกต่างจากงานวิจัยของกฤชณัท แสนทวี ซึ่งพบว่าความพึงพอใจต่อการสื่อสารภาวะวิกฤตของหน่วยงานภาครัฐอยู่ในระดับปานกลาง โดยแม้ว่าประชาชนในจังหวัดสมุทรสาครจะมีการรับรู้ข่าวสารอยู่ในระดับสูงและมีความเชื่อมั่นต่อข้อมูลจากภาครัฐ แต่ผลการศึกษาเชิงคุณภาพยังพบข้อจำกัดด้านการสื่อสารแบบสองทางและการตอบข้อซักถามของเจ้าหน้าที่ที่ยังไม่ต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่าประสิทธิภาพของการสื่อสารภาครัฐไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเผยแพร่ข้อมูลเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์และตอบสนองต่อความต้องการข้อมูลของ

ประชาชน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับประสิทธิผลของการประชาสัมพันธ์ด้านการป้องกันภัยในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็น “รูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อการป้องกันภัยผ่านสื่อออนไลน์แบบ 4 มิติ (4D Disaster Communication Model)” ประกอบด้วย 1) การสื่อสารที่รวดเร็ว (Rapid Communication) 2) ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ (Reliable Information) 3) เนื้อหาที่เข้าใจง่าย (Readable Content) และ 4) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Responsive Interaction) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยยกระดับการรับรู้ของประชาชนและเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันภัยของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการป้องกันภัยของประชาชน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกใช้ Facebook เป็นช่องทางหลักในการติดตามข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากคนในพื้นที่จริง รองลงมาคือ LINE OA ของหน่วยงานภาครัฐ ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลของการประชาสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐและความรวดเร็วในการแจ้งเตือนสถานการณ์ อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านการโต้ตอบและตอบข้อซักถาม รวมถึงการนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่เข้าใจง่าย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารของหน่วยงานภาครัฐยังคงเป็นการสื่อสารแบบทางเดียวเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ การวิเคราะห์เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ยังพบว่าเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นการแจ้งเตือนเหตุการณ์ฉุกเฉิน ขณะที่การสื่อสารในระยะฟื้นฟูหลังเกิดภัยพิบัติและการใช้สื่อมัลติมีเดียที่สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับประชาชนยังมีค่อนข้างจำกัด ข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** จากผลการศึกษาที่พบว่าประชาชนให้ความสำคัญกับความรวดเร็วและความน่าเชื่อถือของข้อมูล แต่ยังต้องการข้อมูลที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและมีช่องทางสื่อสารสองทางมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐจึงควรปรับรูปแบบการนำเสนอข้อมูลให้มีความกระชับ เข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้ได้ทันที เช่น การจัดทำอินโฟกราฟิกที่สรุปขั้นตอนการปฏิบัติตนในภาวะฉุกเฉิน

หรือคลิปวิดีโอสั้นที่อธิบายสถานการณ์และแนวทางป้องกันตนเอง ควบคู่กับการพัฒนากลไกการตอบคำถามและรับฟังข้อคิดเห็นจากประชาชนผ่านสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งควรบูรณาการการทำงานร่วมกับกลุ่มชุมชนออนไลน์และผู้ดูแลกลุ่ม Facebook ในพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องและลดการแพร่กระจายของข่าวปลอม 2) **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการป้องกันภัยของแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรสำคัญที่อาจมีข้อจำกัดด้านภาษาและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ ควรศึกษาบทบาทของอินฟลูเอนเซอร์ท้องถิ่นหรือผู้นำความคิดเห็นในสื่อสังคมออนไลน์ที่อาจส่งผลต่อการรับรู้ข่าวสารและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการป้องกันภัยของประชาชน รวมถึงศึกษารูปแบบการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐเพื่อพัฒนาศูนย์ข้อมูลกลางด้านการสื่อสารภัยพิบัติในระดับจังหวัด ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร ลดความสับสนของข้อมูล และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน

เอกสารอ้างอิง

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2568). *ปภ.ชูแพลตฟอร์มสื่อ Social Media และแอปพลิเคชันรับข้อมูลข่าวสารสาธารณภัย รู้ก่อน-รู้รับมือ-ลดเสี่ยงภัย.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2569 จาก https://region4.prd.go.th/th/content/category/detail/id/799/iid/387565

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2567). *กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมตั้งทีมปราบ “เฟคนิวส์”*. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2569 จาก https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/307866

กฤชณัท แสนทวี. (2566). การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารในภาวะวิกฤต COVID-19 จากหน่วยงานภาครัฐไทยของประชาชน. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 11(1), 69–81.

ขวัญฤทัย ศรีวัฒนพล และทวีศักดิ์ รูปสิงห์. (2567). แนวทางการบริหารสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพื่อการรับรู้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและอุตสาหกรรม*, 36(130), 144–153.

จังหวัดสมุทรสาคร. (ม.ป.ป.). *จังหวัดสมุทรสาคร.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2569 จาก https://www.samutsakhon.go.th/comacepollspolls/

จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์. (2558). แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ*, 8(2), 55–69.

บุญชุม อัจฉรา และบุญชุติมา สมิทธิ์. (2567). การสื่อสารความเสี่ยงทางสาธารณสุขของกรมควบคุมโรค: บทเรียนการสื่อสารความเสี่ยงในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ประเทศไทย. *วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น*, 31(3), 80–92.

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550. (2550). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 52 ก หน้า 1-23* (7 กันยายน 2550).

สำนักงานแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร. (2567). *บทที่ 1 ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดสมุทรสาคร.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2569 จาก https://samutsakhon.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/52/2024/08/2.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *คณะกรรมการสถิติระดับจังหวัดสมุทรสาคร.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2569 จาก https://smsakhon.nso.go.th/images/area_stat_managing/stat_smsakhon_plan_66-70.pdf

CDC. (2014). *Crisis and emergency risk communication (CERC) manual*. Centers for Disease Control and Prevention.

Grunig, J. E., & Hunt, T. (1984). *Managing public relations*. Holt, Rinehart and Winston.

NECTEC. (2002). *อินเทอร์เน็ตกับความเหลื่อมล้ำ*. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2569 จาก https://www.nectec.or.th/schoolnet/library/createweb/10000/technology/10000-4909.html

WHO. (2015). *Communicating risk in public health emergencies*. World Health Organization.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ : กรณีศึกษาจังหวัดชุมพรและระนอง*

FACTORS INFLUENCING ACCEPTANCE AND OPPOSITION TO THE LAND BRIDGE POLICY: A CASE STUDY OF CHUMPHON AND RANONG PROVINCES

กษิรา วิเชียร[1] และ วิจิตรา ศรีสอน[2]

Kasira Wichian[1] and Wijittra Srisorn[2]

[1-2]วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[1-2]College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s67563825012@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 23 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 4 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 6 กรกฎาคม 2569

Received 23 June 2026; Revised 4 July 2026; Accepted 6 July 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมที่ส่งผลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ (2) เพื่อประเมินบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในการกำหนดวาระการประชุมและการกำหนดนโยบาย และ (3) เพื่อตรวจสอบกลยุทธ์การสื่อสารและการรณรงค์ที่ใช้โดยผู้สนับสนุนและผู้ต่อต้านนโยบาย ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงในจังหวัดชุมพรและระนอง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ระดับความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลด้วย การถดถอยพหุคูณ และ การถดถอยอย่างง่าย

Citation:

* กษิรา วิเชียร และ วิจิตรา ศรีสอน. (2569). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ : กรณีศึกษาจังหวัดชุมพรและระนอง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1191-1210.

Kasira Wichian and Wijittra Srisorn. (2026). Factors Influencing Acceptance And Opposition To The Land Bridge Policy: A Case Study Of Chumphon And Ranong Provinces. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1191-1210.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์สูงที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (β = -0.567, $p < .001$) โดยปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมร่วมกันพยากรณ์การยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ได้ร้อยละ 30.5 (R^2 = .305) (2) กลุ่มผลประโยชน์ไม่มีอิทธิพลในการกำหนดวาระการประชุมและการกำหนดนโยบาย (β = 0.098, p = .051) จึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์สามารถอธิบายความแปรปรวนของการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ได้เพียงร้อยละ 1.0 (R^2 = .010) (3) กลยุทธ์การสื่อสารและการรณรงค์ที่ใช้ มีผลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยร่วมกันพยากรณ์การยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ได้ร้อยละ 31.5 (R^2 = 0.315) ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนโยบาย ได้แก่ สื่อสนับสนุน (β = 0.315, $p < .001$) และการลดอิทธิพลข้อมูลจากฝ่ายคัดค้าน (β = 0.259, $p < .001$) ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการต่อต้านนโยบาย ได้แก่ การเปิดเวทีรับฟังเสียงของประชาชน (β = -0.343, $p < .001$) ข้อเสนอแนะจากการวิจัยมุ่งหวังให้เป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้บริหารนโยบายในการปรับปรุงโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เสริมสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่โปร่งใส และพัฒนาแนวทางการสื่อสารเพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: โครงการแลนด์บริดจ์, การยอมรับนโยบาย, การต่อต้านนโยบาย, ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้, ทัศนคติ

Abstract

Research article Objectives include: (1) examining political, economic, environmental, and social drivers of policy resistance; (2) evaluating interest groups' roles in agenda-setting; and (3) investigating communication strategies used by supporters and opponents. Using a quantitative approach, data are collected via Likert-scale questionnaires from 400 stakeholders (residents, leaders, and affected persons) in Chumphon and Ranong. Analysis employed Multiple and Simple Linear Regression.

Research Findings (1) Environmental factors are the primary drivers of policy opposition. (β = -0.567, p < .001) Together, political, economic, environmental, and social factors predicted 30.5% of the variance in the acceptance and opposition to the Land Bridge policy (R^2 = .305). (2) Interest groups lacked significant influence on agenda-setting (β = 0.098, p = .051), which rejects the hypothesis. The role of interest groups accounted for only 1.0% of the variance in the acceptance and opposition to the Land Bridge policy (R^2 = .010). (3) The communication and campaign strategies employed had a statistically significant effect on policy acceptance and opposition at the .001 level. Together, they predicted 31.5% of the variance in the acceptance and opposition to the Land Bridge policy (R^2 = 0.315). Specifically, the factors contributing to policy acceptance included supportive media (β = 0.315, p < .001) and mitigating the influence of opposition data (β = 0.259, p < .001). Conversely, the factor contributing to policy opposition was conducting public hearings (β = -0.343, p < .001). Based on these findings, the research recommendations aim to serve as a reference for policy administrators to improve the project in alignment with public demands, strengthen transparent public participation mechanisms, and develop communication frameworks to mitigate conflict and foster mutual, sustainable understanding at the local level.
Keywords: Landbridge Project, Policy Acceptance, Policy Resistance, Southern Special Economic Corridor, Attitude

บทนำ

รัฐบาลมีแนวคิดผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางคมนาคมของอาเซียน เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบขนส่งทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงให้ความสำคัญกับการขนส่งทางน้ำ การเชื่อมห่วงโซ่อุปทาน การผลิต และการขนส่งที่ยั่งยืนที่ผ่านมา รัฐบาลได้ศึกษาโครงการแลนด์บริดจ์ ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่ง เพื่อเชื่อมโยงอ่าวไทยกับทะเลอันดามัน โครงการนี้ไม่เพียงแต่พัฒนาโครงสร้างด้านขนส่งและโลจิสติกส์

เท่านั้น แต่ยังเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (Southern Economic Corridor: SEC) ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพื้นที่อื่น ๆ ของภาคใต้ เชื่อมโยงเศรษฐกิจและการค้าทั่วประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร , 2567)

รัฐบาลมุ่งหวังให้ภาคใต้เชื่อมโยงการค้าและโลจิสติกส์กับศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนภูมิภาคฝั่งทะเลอันดามัน (BIMSTEC) และอ่าวไทย เพื่อเป็นฐานพัฒนาอุตสาหกรรมชีวภาพและการแปรรูปเกษตรมูลค่าสูง รวมถึงยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวสู่ระดับสากล การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้และโครงการแลนด์บริดจ์ จะช่วยเสริมศักยภาพของไทยให้เป็นศูนย์กลางด้านภูมิรัฐศาสตร์ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทะเลจีนใต้ เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญด้านการขนส่งและการค้าของเอเชีย โดยบูรณาการระบบขนส่งให้เชื่อมโยงท่าเรือทั้งสองฝั่งอย่างไร้รอยต่อ และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งทางน้ำให้ทันสมัย โครงการนี้ยังช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของประเทศ ยกระดับไทยให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและการลงทุนระดับนานาชาติ พร้อมสร้างความเจริญให้กับประชาชนในพื้นที่ เพิ่ม GDP ทั้งทางตรงและทางอ้อม และสร้างโอกาสการจ้างงานที่ใช้ทักษะสมัยใหม่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างกลมกลืน (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.), 2566)

อย่างไรก็ตาม แม้โครงการดังกล่าวจะถูกวางแผนและพัฒนาขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่ในด้านการนำไปปฏิบัติกลับเกิดการตอบรับที่หลากหลายจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยบางภาคส่วนยอมรับในศักยภาพและประโยชน์ที่โครงการจะนำมา ในขณะที่บางกลุ่มแสดงความกังวลและต่อต้านเนื่องจากผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อชุมชน สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ที่ผ่านมารายงานและการศึกษาของหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) มักมุ่งเน้นไปที่การประเมินความเป็นไปได้ทางวิศวกรรม มูลค่าทางเศรษฐกิจและการลงทุนในระดับมหภาคเป็นหลัก ทว่าในมิติทางสังคมและการเมืองท้องถิ่น ยังคงขาดการศึกษาระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณที่สามารถวัดและจำแนกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของประชาชนได้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "กลยุทธ์การสื่อสารและการรณรงค์ภาครัฐ" ที่ยังมีช่องว่างในการอธิบายว่าสามารถแปรเปลี่ยนทัศนคติหรือลดแรงต้านในพื้นที่ได้อย่างไร ความขัดแย้งในทัศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อโครงการแลนด์บริดจ์ ชุมพร-ระนอง บนฐานข้อมูลที่ยังจำกัดนี้ จึงทำให้เกิดความจำเป็นเร่งด่วนทางวิชาการที่

จะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน รอบด้าน และเป็นวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับสาเหตุที่อยู่เบื้องหลังทัศนคติที่แตกต่างกันของกลุ่มประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่ออุดช่องว่างของรายงานภาครัฐในอดีต

การวิจัยในครั้งนี้ มีความสำคัญในหลายประการ ได้แก่ (1) สนับสนุนการวางแผนและการตัดสินใจเชิงนโยบาย ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนานโยบายโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่ (2) เพิ่มความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายจะช่วยให้ผู้บริหารงานนโยบายและนักวิเคราะห์สามารถออกแบบกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม (3) การพัฒนาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในงานนโยบายสาธารณะ ผลการศึกษาไม่เพียงแต่จะช่วยให้เห็นภาพรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตอบรับนโยบาย แต่ยังเป็นแนวทางในการพัฒนาทฤษฎีและโมเดลการประเมินผลนโยบายในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศต่อไป

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ ชุมพร-ระนอง ทั้งในมิติของการรับรู้ ประโยชน์ที่คาดหวัง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง โดยหวังเป็นข้อมูลอ้างอิงที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงนโยบายและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมที่ส่งผลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์

2. เพื่อประเมินบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในการกำหนดวาระการประชุมและการกำหนดนโยบาย

3. เพื่อตรวจสอบกลยุทธ์การสื่อสารและการรณรงค์ที่ใช้โดยผู้สนับสนุนและผู้ต่อต้านนโยบาย

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์

2. กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวาระการประชุมและการกำหนดนโยบาย โดยที่กลุ่มที่ผลักดันข้อมูลและแนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้แนวทางการกำหนดนโยบายมีความสอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มนั้น ๆ

3. กลยุทธ์การสื่อสารและการรณรงค์ที่ใช้โดยผู้สนับสนุนและผู้ต่อต้านนโยบายมีผลต่อทัศนคติของประชาชน โดยที่การใช้กลยุทธ์ที่มีความชัดเจน น่าเชื่อถือและส่งเสริมข้อมูลในแง่บวกจะช่วยให้เกิดการยอมรับนโยบาย ในขณะที่การใช้กลยุทธ์ที่เน้นผลกระทบด้านลบหรือข้อมูลที่บิดเบือนจะนำไปสู่การต่อต้านนโยบาย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะเป็นสาขาหนึ่งของการศึกษาทางสังคมศาสตร์ที่มุ่งเน้นการอธิบายปรากฏการณ์การทำงานของรัฐบาล การศึกษานี้เริ่มเป็นที่สนใจอย่างจริงจังหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษ 1950 ในช่วงเวลานั้น ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกพยายามฟื้นฟูและพัฒนาประเทศของตนในด้านอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ และการเมือง นักรัฐศาสตร์และนักรัฐประศาสนศาสตร์จึงให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ โดยเฉพาะเรื่องของนโยบายในการบริหารประเทศนโยบายสาธารณะได้รับความนิยมอย่างมากในวงการรัฐศาสตร์เพื่ออธิบายเหตุและผลของการทำงานของรัฐบาล นโยบายเหล่านี้มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาและยังมีปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนทั้งด้านองค์ความรู้และหน่วยในการวิเคราะห์ การศึกษานโยบายสาธารณะเริ่มขึ้นอย่างจริงจังในสหรัฐอเมริกาช่วงทศวรรษ 1960 บนแนวคิดที่ว่ารัฐบาลสามารถกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาได้ และต้องการแยกการกำหนดนโยบายออกมาจากการบริหาร โดยอาศัยความรู้ที่ได้จากการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาได้มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2550)

มีนักคิดหลายท่านที่ได้พยายามให้นิยามของนโยบายสาธารณะไว้แตกต่างกัน แต่โดยรวมแล้ว นิยามเหล่านี้มักให้ความสำคัญกับการใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐที่กระทำต่อสังคม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ จุดมุ่งหมาย (Goals) เป้าประสงค์ (Purpose) แผนงาน

(Programs) การปฏิบัติ (Practices) และผลกระทบ (Effects) แนวคิดเหล่านี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะการที่รัฐบาลจะพิจารณาเพื่อกระทำตามที่กำหนดเป็นนโยบายเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการตัดสินใจที่จะไม่กระทำในบางเรื่องด้วย กล่าวคือ สิ่งที่รัฐบาลเลือกที่จะทำหรือไม่ทำ ล้วนถือเป็นนโยบายสาธารณะ เนื่องจากมีผลกระทบต่อสังคมและมุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหาสาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2550)

นโยบายสาธารณะที่ถูกกำนดขึ้นมักจะได้รับอิทธิพลจากผู้มีบทบาทหรือตัวแสดงในนโยบายสาธารณะ เช่น รัฐบาล ข้าราชการ กลุ่มผลประโยชน์ภาคประชาชน เป็นต้น แม้ว่านโยบายหนึ่ง ๆ ที่เกิดขึ้นมีตัวแสดงในนโยบายสาธารณะที่หลากหลาย แต่มักจะมีตัวแสดงใดตัวแสดงหนึ่งมีบทบาทที่โดดเด่นกว่าตัวอื่น ดังนั้นทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายสาธารณะจึงจำเป็นต้องพิจารณาบทบาทการแสดงที่โดเด่นของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) บทบาทชนชั้นนำ นโยบายสาธารณะที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากความต้องการของชนชั้นนำ เช่น ผู้กุมอำนาจทางการเมืองในขณะนั้น หรือ ช่วงที่เป็นรัฐบาลเผด็จการหรือสมบูรณาญาสิทธิราชย์ฯลฯ ชนชั้นปกครองเหล่านี้จะยึดถือความพึงพอใจ (Preference) หรือค่านิยม (Values) ของตนเองและพวกพ้องที่ใกล้ชิดเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจนโยบายส่วนข้าราชการเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนทิศทางของนโยบายจึงเป็นแบบแนวดิ่ง (Vertical) จากชนชั้นผู้ปกครองลงมาสู่ประชาชน ทฤษฎีนี้เรียกว่าตัวแบบชนชั้นนำ (Elite Model)

2) บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์นโยบายสาธารณะได้มาจากดุลยภาพระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในรัฐ กล่าวคือ เป็นผลของความสมดุลของการต่อสู้ระหว่างกลุ่ม ซึ่งเกิดขึ้นจากอิทธิพลระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ที่ตกลง ประนีประนอมกับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้นนโยบายมักจะถูกเปลี่ยนทิศทางไปสู่กลุ่มที่มีอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ที่ต่างช่วงชิงอำนาจและผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ , 2554) ทฤษฎีนี้เรียกว่า “ทฤษฎีกลุ่ม (Group Model) ”

3) บทบาทของสถานบัน นโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตของสถาบันทางการเมือง โดยสถาบันทางการเมืองที่สำคัญ ได้แก่สถาบันนิติบัญญัติสถาบันบริหารสถาบันตุลาการ สถาบันการปกครองท้องถิ่น และสถาบันพรรคการเมือง เป็นต้น (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2554) นโยบายสาธารณะ จะถูกกำหนดไปปฏิบัติและใช้บังคับโดยสถาบันเหล่านี้ ทฤษฎีนี้เรียกว่า “ตัวแบบสถาบัน (Institutional Model)”

4) บทบาทของประชาชนจากระบบการเมืองประชาธิปไตยนโยบายสาธารณะเป็นผลของปัญหาและหรือการแสดงความต้องการของภาคประชาชนโดยผ่านกระบวนการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่ง Easton (1981) ได้นำทฤษฎีระบบ (System Theory) มาอธิบายระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเมืองและสิ่งแวดล้อม (Environment) ที่อยู่ล้อมรอบระบบการเมือง กรอบแนวคิด ได้แก่ (1) ปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น ความต้องการการเรียกร้องและการสนับสนุนของประชาชนและสังคม (2) กระบวนการการเมือง (Politic process) เช่น กิจกรรมทางการเมืองและการบริหารที่สัมพันธ์กัน เมื่อปัจจัยนำเข้าได้เข้ามาสู่กระบวนการก็จะผลิตผลลัพธ์หรือผลผลิตออกมาเรียกว่าปัจจัยนำออก (Output) และผลสะท้อนกลับหรือผลกระทบ (Feedback) ดังนั้น นโยบายสาธารณะจึงเป็นผลผลิตจากระบบการเมืองทฤษฎีนี้เรียกว่า “ตัวแบบเชิงระบบ (System Model)”

5) บทบาทของกระแสนิยม นโยบายสาธารณะเป็นผลมาจากกระแส (Current) เช่น ความนิยม ความคิดวัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งมีเงื่อนไข 3 ประการ (John W. Kingdon, 2003) คือ กระแสประเด็นปัญหา (Problem steam) กระแสนโยบาย (Policy steam) และกระแสการเมือง (Political steam) เมื่อทั้งสามกระแสมารวมกันอย่างลงตัวก็จะเกิดการผลักดันสู่การแก้ปัญหาทฤษฎีนี้เรียกว่า “ตัวแบบหน้าต่างนโยบาย (Steam and Window model)”

6) บทบาทนักวิเคราะห์นโยบายนักวิเคราะห์นโยบายจำเป็นต้องวิเคราะห์เพื่อให้ได้ทางเลือกในการแก้ปัญหาสาธารณะโดยความพยายามมุ่งเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของสังคม คำว่า “ผลประโยชน์สูงสุดของสังคม” นั้นหมายถึง รัฐบาลควรจะตัดสินใจเลือกนโยบายที่จะให้ผลประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าค่าใช้จ่ายไปให้มากที่สุด และสมควรหลีกเลี่ยงการเลือกนโยบายที่มีต้นทุนค่าใช้จ่ายมากกว่า ประโยชน์ที่สังคมจะได้รับมาใช้ทฤษฎีนี้เรียกว่า “ตัวแบบเหตุผล (Rational Model)” นอกจากนั้นนักวิเคราะห์นโยบายยังจำเป็นต้องมีขั้นตอนในการวิเคราะห์เรียกว่าเป็นขั้นตอนการแก้ปัญหา ซึ่งการกำหนดชุดของกระบวนการนโยบายสาธารณะ (Dye, 2002) เช่น การจำแนกลักษณะของปัญหา การจัดทำทางเลือกนโยบายหรือข้อเสนอนโยบาย การให้ความเห็นชอบนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติและการประเมินผลนโยบายทฤษฎีนี้เรียกว่า “ตัวแบบกระบวนการ (Process model) ”

7) บทบาทนักการเมือง โดยส่วนใหญ่มักจะเป็นบทบาทของนักการเมืองที่พยายามเล่นเกมหรือกับคำที่เราคุ้นเคย “เล่นเกมการเมือง” ซึ่งหากการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลแล้วแต่อาจทำให้แพ้หรือชนะก็ได้นโยบายสาธารณะที่ถูกกำหนดออกมาเป็นทางเลือกที่มีเหตุผลท่ามกลาง

สถานการณ์ที่มีการแข่งขัน ซึ่งผู้มีส่วนในการตัดสินใจเพียงสองคน สองกลุ่ม หรือสองฝ่าย หรือมากกว่านั้น มีทางเลือกที่จะทำการตัดสินใจและผลของการตัดสินใจขึ้นอยู่กับการเลือกที่แต่ละฝ่ายจะเลือก ทฤษฎีนี้เรียกว่า “ตัวแบบเกม (Game Theory) การนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับสงครามและสันติภาพการเจรจาระหว่างประเทศ การต่อรอง เป็นต้น

8) บทบาทของข้าราชการ การกำหนดนโยบายมักจะนำนโยบายในอดีตมาเป็นเกณฑ์ตั้งต้นแล้วทำการปรับปรุง ดัดแปลง แก้ไขออกมาเป็นนโยบายใหม่เพื่อให้ดีขึ้นกว่าเดิม ผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายมักจะเป็นข้าราชการประจำที่ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงมากมาย ทฤษฎีนี้เรียกว่า “ตัวแบบส่วนเพิ่ม (Incremental Model) หรือตัวแบบเฉพาะส่วนที่เปลี่ยนแปลง”

กุลธน ธนาพงศธร (2522) กล่าวว่า กระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะมี 7 ขั้นตอน คือ

1) ขั้นตอนการพิจารณาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องการแก้ไข ก่อนที่จะมีการกำหนดนโยบายนั้นต้องมีการพิจารณาถึงปัญหาที่จะต้องแก้ไขโดยนโยบายนั้น ๆ แต่เนื่องจากในประเทศหนึ่งจะมีปัญหาต่าง ๆ อยู่มากมาย ดังนั้น ผู้กำหนดนโยบายจะต้องค้นหาและรวบรวมปัญหาต่าง ๆ และจัดลำดับความสำคัญที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น แล้วตัดสินใจเลือกปัญหาที่มีความสำคัญด่วนที่สุดที่จะต้องแก้ไขโดยการกำหนดเป็นนโยบาย

2) ขั้นการเสนอความคิดริเริ่ม เป็นขั้นของการเสนอแนะความคิดริเริ่มต่าง ๆ ที่หาทางในการแก้ไขปัญหาที่ได้รับการเลือกว่ามีความสำคัญที่สุด ในการเสนอแนะความคิดริเริ่มนี้ผู้เสนออาจเสนอวิธีแก้ไขได้หลายวิธี ผู้เสนอแนะความคิดอาจเป็นบุคคลในฝ่ายการเมือง ข้าราชการประจำหรือบุคคลใดก็ได้

3) ขั้นการค้นหา รวบรวมข่าวสารข้อมูลและปัจจัยต่างๆ เพื่อเป็นหลักประกันไว้ว่าความคิดที่มีผู้เสนอขึ้นเป็นความคิดที่สามารถนำมาปฏิบัติได้และสามารถแก้ไขปัญหาได้สำเร็จตามเป้าหมายจึงต้องมีการรวบรวมข้อมูลและปัจจัยต่าง ๆ ที่สังคมมีอยู่หรือเป็นอยู่ในขณะนั้นให้มากที่สุดและตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

4) ขั้นการยกร่างนโยบายเบื้องต้น เมื่อได้ประมวลและรวบรวมปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องตัดสินใจได้ว่าความริเริ่มใดที่สามารถนำมากำหนดเป็นนโยบายและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริงแล้วก็ยกร่างเป็นนโยบายขั้นแรกเอาไว้โดยอาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ในภายหลัง

5) ขั้นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างนโยบาย เมื่อดำเนินการยกร่างนโยบายข้างต้นแล้ว ก่อนที่จะกำหนดเป็นนโยบายออกไป ผู้กำหนดนโยบายควรรับฟังความคิดเห็น ทัศนคติและปฏิกิริยาจากประชาชน กลุ่มชนและองค์กรต่าง ๆ เกี่ยวกับร่างนโยบายเท่ากับเป็นการเปิดให้ประชาชนและกลุ่มผู้มีอิทธิพลได้แสดงทัศนะยอมรับหรือไม่ยอมรับนโยบายนั้น ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้กำหนดนโยบายตรวจสอบประเมินผลและแก้ไขนโยบายให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ เป็นการทำให้กระบวนการกำหนดนโยบายมีความรอบคอบ

6) ขั้นการกำหนดหรือวางนโยบายหลังจากที่ได้มีการแก้ไขร่างนโยบายแล้ว ผู้กำหนดนโยบายก็ดำเนินการกำหนดนโยบายเป็นขั้นสุดท้าย เท่ากับว่าภารกิจในการกำหนดนโยบายใกล้สิ้นสุด

7) ขั้นประกาศใช้นโยบาย การประกาศใช้นโยบายเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการกำหนดนโยบายและถือว่าเป็นขั้นการนำเอานโยบายไปปฏิบัติวิธีการประกาศใช้อาจเป็นการประกาศในรัฐสภา ซึ่งถือเป็นการแถลงนโยบายโดยผ่านตัวแทนของประชาชนหรือประกาศโดยตรงต่อประชาชนหรือผ่านสื่อมวลชนก็ได้หรือเอกสารของทางราชการ เป็นต้น

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชน

เอลินอร์ ออสตรอม (Elinor Ostrom, 1990) ได้ศึกษาและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรร่วม (commons) และการตัดสินใจร่วมกันในการบริหารจัดการ ทรัพยากร ซึ่งมีผลกระทบต่อการวางนโยบายสาธารณะ ให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่มีการใช้งานร่วมกันโดยหลายฝ่าย เช่น ป่าไม้ ทะเลสาบ แหล่งประมง และแหล่งน้ำ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้มีลักษณะเฉพาะที่สามารถใช้ ประโยชน์ได้โดยกลุ่มคนหลายกลุ่ม

สภาวการณ์ของการจัดการบริการสาธารณะของไทยทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่น โดยภาพรวมเน้นไปที่หน่วยงาน หรือองค์กรของรัฐส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ให้และประชาชน เป็นผู้รับ อาจจะกล่าวได้ว่า รัฐส่วนกลางและรัฐส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการบริหารจัดการแทบทั้งสิ้น ทั้งในการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และรวมถึงการประเมินผลนโยบายนั้นๆ โดยยึดกฎระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐาน แนวทางดังกล่าวสอดรับกับ แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) ซึ่งถูกวิพากษ์ว่า นำวิธีคิดแบบธุรกิจเอกชนมาใช้โดยให้สถานะของประชาชนเป็นเพียง “ลูกค้า” ไม่ได้คำนึงถึงความ เป็นพลเมืองที่จะต้องได้รับสิทธิความคุ้มครองและการปฏิบัติอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญ รัฐมองว่าการกระทำดังกล่าวจะสามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สร้างความเท่าเทียมกันในการรับบริการของประชาชนโดยส่วนรวมในทุกพื้นที่ (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และ คณะ, 2562)

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (9) ประเด็น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (พ.ศ.2561 – 2580)

การพัฒนาพื้นที่ระเบียง เศรษฐกิจภาคใต้อย่างยั่งยืนมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจใหม่และทางออกทางทะเลของ ภาคใต้ตอนบน โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม และความได้เปรียบทางกายภาพและที่ตั้งของพื้นที่ รวมทั้งอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม โดยรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ (จังหวัดชุมพร – จังหวัดระนอง และ พื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี – จังหวัดนครศรีธรรมราช) ตามกรอบแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย (1) การพัฒนาประตูการค้าฝั่งตะวันตก ให้สามารถเชื่อมโยงโครงข่ายและใช้ประโยชน์ในการเป็นประตูส่งออกสินค้าฝั่งตะวันตก เพื่อเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจและเชื่อมกับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (2) การพัฒนาประตูสู่การท่องเที่ยวอ่าวไทยและอันดามัน โดยพัฒนาการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใน พื้นที่ฝั่งอันดามันต่อเนื่องไปจนถึงฝั่งอ่าวไทยตอนบนบริเวณหัวหิน ชะอำ ให้เป็นแนวการท่องเที่ยวชั้น นำแห่งใหม่ และพัฒนาเป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว คุณภาพ (3) การพัฒนาอุตสาหกรรมฐานชีวภาพและการแปรรูปการเกษตรและการประมงในภาคใต้ และ (4) การอนุรักษ์ทรัพยากรและเพื่อการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ รวมทั้งเมืองน่าอยู่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาในลักษณะของการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและทัศนคติของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง จำนวน 400 คน โดยสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) การได้มาของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรในพื้นที่ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็นชั้นภูมิโดยใช้เกณฑ์พื้นที่ระดับอำเภอของจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนอง

จากนั้นทำการคำนวณจัดสรรสัดส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้สอดคล้องกับฐานจำนวนประชากรจริงในแต่ละอำเภอ เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ผู้วิจัยกำหนดกรอบในการเลือกบุคคลที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือได้รับผลกระทบจากนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ในแต่ละอำเภอ จากนั้นลงพื้นที่ในจุดศูนย์กลางของชุมชน หน่วยงานราชการท้องถิ่น หรือพื้นที่สาธารณะของอำเภอนั้น ๆ เพื่อทำการเข้าพบและแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จนกระทั่งครบตามจำนวนโควตาที่กำหนดไว้ในแต่ละชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์

3. บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆในการกำหนดวาระการประชุมและการกำหนดนโยบาย

4. กลยุทธ์การสื่อสารและการรณรงค์ที่ใช้โดยผู้สนับสนุนและผู้ต่อต้านนโยบาย

5. การยอมรับ และคัดค้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรที่ส่งผลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ ชุมพร-ระนอง จำนวน 3 ตัวแปร โดยได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Cronbach’s Alpha Coefficient) พบว่า ปัจจัยส่งผลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ (ด้านเศรษฐกิจ ,ด้านสิ่งแวดล้อม ,ด้านสังคม และด้านการเมือง) มีค่าสัมประสิทธิ์ที่ 0.900 , ปัจจัยด้านบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆในการกำหนดวาระการประชุมและการกำหนดนโยบาย มีค่าสัมประสิทธิ์ที่ 0.817 , และปัจจัยด้านกลยุทธ์การสื่อสารและการรณรงค์ที่ใช้โดยผู้สนับสนุนและผู้ต่อต้านนโยบาย มีค่าสัมประสิทธิ์ที่ 0.743 จากค่าสัมประสิทธิ์แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือในระดับที่ดี เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach’s Alpha ที่เหมาะสมต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.700 จึงยืนยันได้ว่าข้อมูลตัวแปรที่วัดได้จากแบบสอบถามนั้นมีเชื่อถือได้อยู่ในระดับดีมาก

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยการใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)ในแต่ละอำเภอ

ของจังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง และการลงพื้นที่เพื่อสังเกตปฏิกิริยาและพฤติกรรมของประชาชนต่อโครงการ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษารวบรวมจากเอกสารทางราชการ รายงานการวิจัย บทความวิชาการ สถิติและข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการแลนบริดจ์ เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้อ้างอิงผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้สถิติหลายประเภทเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ

1. สถิติเชิงพรรณนา ใช้เพื่อสรุปและอธิบายลักษณะข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม คือ ค่าความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่าต่ำสุด–ค่าสูงสุด

2. สถิติเชิงอนุมาน ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และนำผลลัพธ์จากกลุ่มตัวอย่างไปสรุปในระดับประชากรทั้งหมด คือ การทดสอบความแตกต่าง, การวิเคราะห์ความสัมพันธ์, การวิเคราะห์ถดถอย, การทดสอบแบบไม่พาราเมตริก

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ตารางสรุปผลการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์

สมมติฐาน/ชุดตัวแปรอิสระ	ปัจจัย	(β)	ทิศทางผลกระทบ	ผลการทดสอบทางสถิติ	(R2)
มิติปัจจัยพื้นฐาน *(สมมติฐานที่ 1)*	1. ด้านสิ่งแวดล้อม	-.567	ส่งผลลบสูงที่สุด	มีนัยสำคัญ (p < .001)	30.5% R^2 = .305
	2. ด้านเศรษฐกิจ	.454	ส่งผลบวกหนุนนโยบาย	มีนัยสำคัญ (p < .001)	
	3. ด้านสังคม	.114	ไม่มีอิทธิพล	ไม่มีนัยสำคัญ (p = 0.122)	
	4. ด้านการเมือง	-.074	ไม่มีอิทธิพล	ไม่มีนัยสำคัญ (p = .274)	
บทบาทกลุ่มผลประโยชน์ *(สมมติฐานที่ 2)*	1. บทบาทกลุ่มผลประโยชน์	.098	ไม่มีอิทธิพล	ไม่มีนัยสำคัญ (p = .051) *ไม่ยอมรับสมมติฐาน*	1.0% R^2 = .010

กลยุทธ์การสื่อสาร *(สมมติฐานที่ 3)*	1. การเปิดเวทีรับฟังเสียง	-.343	ส่งผลลบ (เพิ่มแรงต้าน)	มีนัยสำคัญ ($p < .001$)	31.5% $R^2 = .315$
	2. สื่อสนับสนุนหลัก	.315	ส่งผลบวกหนุนนโยบาย	มีนัยสำคัญ ($p < .001$)	
	3. การลดข้อมูลฝ่ายคัดค้าน	.259	ส่งผลบวกหนุนนโยบาย	มีนัยสำคัญ ($p < .001$)	
	4. ช่องทางสื่อสารของรัฐ	.028	ไม่มีอิทธิพล	ไม่มีนัยสำคัญ ($p = 0.686$)	
	5. การประชาสัมพันธ์จากรัฐ	.013	ไม่มีอิทธิพล	ไม่มีนัยสำคัญ ($p = 0.859$)	

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่าโมเดลมีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F = 43.424$, $p < .001$) โดยปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมร่วมกันพยากรณ์การยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ได้ร้อยละ 30.5 ($R^2 = .305$) ซึ่งถือว่าตัวแปรชุดนี้มีประสิทธิภาพในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยรายด้าน โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Standardized Coefficients: β) เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ($\beta = -0.567$, $p < .001$) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์มากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ($\beta = 0.454$, $p < .001$) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ปัจจัยด้านสังคม (β = 0.114, p = .122) พบว่าไม่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากมีค่านัยสำคัญทางสถิติสูงกว่าระดับ .05

ปัจจัยด้านการเมือง (β = -0.074, p = .274) พบว่าไม่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากมีค่านัยสำคัญทางสถิติสูงกว่าระดับ .05

สมมติฐานที่ 2 กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวาระการประชุมและการกำหนดนโยบาย โดยที่กลุ่มที่ผลักดันข้อมูลและแนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้แนวทางการกำหนดนโยบายมีความสอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มนั้น ๆ

จากการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า โมเดลพยากรณ์ไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ (F = 3.829, p = .051) โดยบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์สามารถอธิบายความแปรปรวนของการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ได้เพียงร้อยละ 1.0 (R^2= .010)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย พบว่าบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ (β = 0.098, p = .051) ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ดังนั้น จึงไม่ยอมรับสมมติฐาน (Reject Hypothesis) ที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 กลยุทธ์การสื่อสารและการรณรงค์ที่ใช้โดยผู้สนับสนุนและผู้ต่อต้านนโยบายมีผลต่อทัศนคติของประชาชน โดยที่การใช้กลยุทธ์ที่มีความชัดเจน น่าเชื่อถือและส่งเสริมข้อมูลในแง่บวกจะช่วยให้เกิดการยอมรับนโยบาย ในขณะที่การใช้กลยุทธ์ที่เน้นผลกระทบด้านลบหรือข้อมูลที่บิดเบือนจะนำไปสู่การต่อต้านนโยบาย

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่าโมเดลมีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (F = 36.198, p < .001) โดยกลยุทธ์การสื่อสารและการรณรงค์ที่ใช้โดยผู้สนับสนุนและผู้ต่อต้านนโยบายร่วมกันพยากรณ์การยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ได้ร้อยละ 31.5 (R^2 = 0.315) ซึ่งถือว่าตัวแปรชุดนี้มีประสิทธิภาพในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยรายด้าน โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Standardized Coefficients: β) เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวก ได้แก่ สื่อสนับสนุน (β = 0.315, p < .001) และการลดอิทธิพลข้อมูลจากฝ่ายคัดค้าน (β = 0.259, p < .001) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 หมายความว่าหากประชาชนได้รับข้อมูลเชิงบวกจากสื่อสนับสนุนมากขึ้น และมีการจัดการกับข้อมูลเชิงลบจากฝ่ายคัดค้านอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้ระดับการยอมรับนโยบายเพิ่มสูงขึ้น

ปัจจัยที่ส่งผลเชิงลบ ได้แก่ การเปิดเวทีรับฟังเสียงของประชาชน ซึ่งส่งผลต่อการยอมรับนโยบายในทิศทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = -0.343, p < .001) สะท้อนให้เห็นว่าในบริบทปัจจุบัน การเปิดเวทีรับฟังอาจส่งผลให้ประชาชนรับทราบข้อมูลที่นำไปสู่การตั้งคำถามหรือการต่อต้านนโยบายเพิ่มมากขึ้น

ปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพล ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โดยตรงจากภาครัฐ (β = 0.013, p =0.859) และช่องทางสื่อสารทั่วไปของรัฐ (β = 0.028, p =0.686) ซึ่งไม่ส่งผลต่อทัศนคติการยอมรับนโยบายอย่างมีนัยสำคัญในเชิงสถิติ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ โดยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลในเชิงลบสูงที่สุด ในขณะที่ปัจจัยด้านสังคมและด้านการเมืองไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นเพราะโครงการแลนด์บริดจ์เป็นอภิมหาโครงการโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต และการทำมาหากินของคนในพื้นที่จังหวัดชุมพรและระนอง ประชาชนในท้องถิ่นจึงเกิดกระบวนการคิดเชิงประเมินความคุ้มค่า โดยนำต้นทุนทางธรรมชาติ และความเสี่ยงต่อระบบนิเวศชายฝั่งมาหักลบกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลพยายามนำเสนอ สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดการทรัพยากรร่วมของ เอลินอร์ ออสตรอม (Elinor Ostrom, 1990) ที่ให้ความสำคัญกับการที่ชุมชนท้องถิ่นต้องมีสิทธิ์และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารจัดการทรัพยากรที่พวกเขาใช้งานร่วมกัน นอกจากนี้ยังสอดรับกับรายงานของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่า โครงการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจภาคใต้และแลนด์บริดจ์มักจะเผชิญความท้าทายและการต่อต้านจาก

มวลชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากภาครัฐยังไม่มีมาตรการจัดการและปกป้องสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นที่ชัดเจนและสร้างความไว้วางใจให้กับประชาชนได้มากพอ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญในการกำหนดวาระการประชุมและการกำหนดนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์ ซึ่งทำให้ต้องปฏิเสธสมมติฐานข้อที่สองที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนในพื้นที่จังหวัดชุมพรและระนองตัดสินใจยอมรับหรือคัดค้านนโยบายบนพื้นฐานของผลกระทบจริงที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมรอบตัว มากกว่าการคล้อยตามแรงผลักดัน วาทกรรม หรือการรณรงค์เคลื่อนไหวจากกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพลทางการเมือง ลักษณะเช่นนี้มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับ ทฤษฎีกลุ่ม (Group Model) ของ สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2552) ที่มองว่านโยบายสาธารณะเป็นผลลัพธ์ของดุลยภาพและการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคม แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกลับมีความสอดคล้องและอธิบายได้ด้วย ตัวแบบเชิงระบบ (System Model) ตามทฤษฎีระบบของ เดวิด อีสตัน (David Easton, 1981) ที่อธิบายว่านโยบายสาธารณะในระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นผลผลิตโดยตรงจากปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งก็คือความต้องการ การเรียกร้อง และการปกป้องสิทธิ์ของภาคประชาชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่โดยตรง ที่ส่งสัญญาณผ่านกระบวนการเมืองไปยังภาครัฐ โดยไม่ได้ถูกครอบงำหรือบิดเบือนโดยกลุ่มตัวแทนผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารและการรณรงค์มีผลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยที่ส่งเสริมการยอมรับนโยบายคือการใช้สื่อสนับสนุนในพื้นที่และการลดอิทธิพลข้อมูลของฝ่ายคัดค้าน ในทางตรงกันข้าม ปัจจัยที่ส่งผลกระตุ้นให้เกิดการต่อต้านนโยบายเพิ่มขึ้นคือการเปิดเวทีรับฟังเสียงของประชาชนในรูปแบบปัจจุบัน ขณะที่การประชาสัมพันธ์โดยตรงจากภาครัฐกลับไม่มีอิทธิพลใด ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะเวทีรับฟังความคิดเห็นของรัฐที่ผ่านมามักมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว (One-way communication) หรือเน้นการบรรยายเทคนิคเชิงพาณิชย์จากส่วนกลาง ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นเพียงพิธีกรรมทางกฎหมาย และกลายเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ผู้ได้รับผลกระทบได้รับรู้ข้อมูลเชิงลบและรวมกลุ่มกันตั้งคำถามต่อความโปร่งใสของโครงการจนนำไปสู่แรงต้านที่สูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะของ กุลธน ธนาพงศธร (2522) ในขั้นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างนโยบาย ที่ระบุว่าผู้กำหนดนโยบายต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นและปฏิกิริยาของกลุ่มชนต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงร่างนโยบายให้

สมบูรณ์ แต่อย่างไรก็ตาม ในมิติของการนำส่งนโยบาย สภาพการณ์ปัจจุบันสะท้อนความขัดแย้งกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ที่บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ (2562) เคยวิพากษ์ไว้ว่า การมองประชาชนเป็นเพียงลูกค้าผู้รับบริการทางเดียวจากรัฐ โดยไม่คำนึงถึงมิติความเป็นพลเมืองที่มีสิทธิ์คุ้มครองทรัพยากรย่อมส่งผลให้กลยุทธ์การสื่อสารและการจัดเวทีสาธารณะของรัฐล้มเหลว และส่งผลย้อนกลับในเชิงลบต่อตัวนโยบายในที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. จากการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัย 4 ด้าน พบว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการยอมรับและการต่อต้านนโยบายโครงการแลนด์บริดจ์สูงที่สุดอย่างมีนัยสำคัญ รองลงมาคือปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่าทัศนคติของประชาชนในพื้นที่สอดคล้องกับแนวคิด "การรับรู้ผลประโยชน์และผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับ" โดยประชาชนไม่ได้ให้น้ำหนักไปที่ตัวเงินหรือการกระตุ้นเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่มีการนำ "ต้นทุนทางธรรมชาติ" มาคำนวณเป็นส่วนหนึ่งของความคุ้มค่าด้วย ปรากฏการณ์นี้อธิบายได้ว่า ประชาชนมีความกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ และผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งเป็นหัวใจหลักของวิถีชีวิตในจังหวัดชุมพรและระนอง ข้อมูลนี้ยังตอกย้ำรายงานของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2567) ที่ชี้ว่าโครงการขนาดใหญ่เช่นนี้มักเผชิญกับความท้าทายด้านมวลชน หากความชัดเจนในการจัดการสิ่งแวดล้อมยังมีไม่มากพอ ส่งผลให้ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญในการ "ยอมรับ" หรือ "ต่อต้าน" นโยบายมากกว่าปัจจัยทางการเมืองหรือสังคม 2. การที่กลุ่มผลประโยชน์ไม่มีอิทธิพลอย่างนัยสำคัญ เป็นสัญญาณสำคัญบอกแก่ภาครัฐและผู้เกี่ยวข้องว่า การจะสร้างความยอมรับในโครงการแลนด์บริดจ์ ไม่สามารถทำได้เพียงแค่การล็อบบี้หรือผ่านการรณรงค์โดยกลุ่มอิทธิพลเท่านั้น แต่จำเป็นต้องมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจที่ประชาชนกังวลให้เป็นรูปธรรม เพราะประชาชนเลือกที่จะเชื่อในผลลัพธ์ที่จับต้องได้มากกว่าวาทกรรมของกลุ่มผลประโยชน์ 3. กลยุทธ์การสื่อสารที่จะประสบความสำเร็จในโครงการแลนด์บริดจ์ ไม่ใช่การโหมประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางหลักของรัฐหรือการจัดเวทีรับฟังแบบเดิมๆ แต่เป็นการใช้สื่อสนับสนุนที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และการเร่งสร้างชุดข้อมูลชี้แจง (Fact-checking) เพื่อตอบโต้ข้อกังวลจากฝ่ายคัดค้านให้ตรงจุด ซึ่งจะเห็นผลลัพธ์ในการ

สร้างความยอมรับได้ดีกว่ากระบวนการแบบเป็นทางการที่อาจให้ผลลัพธ์ย้อนกลับในเชิงลบ ข้อเสนอแนะ **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1. ปรับจากการเน้นตัวเลขเศรษฐกิจ มาเป็นมาตรการสิ่งแวดล้อมที่จับต้องได้ (เช่น กองทุนฟื้นฟูทะเล, กฎหมายคุ้มครองประมงพื้นบ้าน) เพื่อลดแรงต้านและสร้างความเชื่อมั่นว่าเศรษฐกิจจะไม่ทำลายฐานทรัพยากร 2. เลิกจัดประชุมใหญ่แบบเน้นบรรยายฝ่ายเดียว เปลี่ยนเป็นการสานเสวนาตามกลุ่มอาชีพ (ประมง, ท่องเที่ยว, เกษตร) เพื่อเจาะลึก แลกเปลี่ยนอิสระ และลดความรู้สึกว่าเป็นแค่พิธีกรรม 3. รัฐควรเปลี่ยนบทบาทจากผู้พูด มาเป็นผู้สนับสนุนข้อมูลให้สื่อท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หรือภาคประชาสังคม เพื่อช่วยแปลภาษาเทคนิคให้เป็นภาษาชาวบ้านที่เข้าใจง่ายและเห็นภาพชัดเจน 4. จัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางเพื่อชี้แจงข้อสงสัยและข้อมูลบิดเบือนบนโซเชียลมีเดียอย่างรวดเร็ว โดยใช้ข้อมูลวิชาการอ้างอิง เพื่อสยบข้อมูลเชิงลบไม่ให้ฝังรากลึก **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 1. สถิติระบุว่าเวทีรับฟังส่งผลลบ แต่ยังไม่ทราบสาเหตุที่แท้จริง การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึก หรือการสนทนากลุ่มกับผู้คัดค้าน เพื่อขุดลึกถึงรากเหง้าของความไม่ไว้วางใจ 2. ขยายพื้นที่ศึกษาจากเดิม (ชุมพร-ระนอง) ไปยังจังหวัดอื่นตามแนวโครงข่ายโลจิสติกส์ภาคใต้ เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติ ความคาดหวัง และความกังวลของประชาชนตามระยะห่างจากพื้นที่โครงการ 3. เนื่องจากทัศนคติเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ ควรศึกษาเป็นระยะในแต่ละช่วงสำคัญ (เช่น ก่อนเริ่มโครงการ, ระหว่างประมูล, เริ่มก่อสร้าง) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มทัศนคติเมื่อโครงการมีความชัดเจนขึ้น และประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์การสื่อสาร 4. การวิจัยครั้งต่อไปควรนำตัวแปรความเชื่อมั่นในรัฐบาล/ผู้เล่นทางการเมืองเข้ามาทดสอบเป็นตัวแปรส่งผ่านเพื่อพิสูจน์ว่าความเชื่อถือต่อภาครัฐส่งผลต่อการยอมรับนโยบายอย่างไร หลังพบว่ากลุ่มผลประโยชน์ไม่มีนัยสำคัญในการศึกษาครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กุลธน ธนาพงศธร. (2522). *การบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบ.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ. (2562). *การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน.* สถาบันพระปกเกล้า. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2568 จาก http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2550). *นโยบายสาธารณะ.* กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2554). *นโยบายสาธารณะ: แนวความคิดการวิเคราะห์และกระบวนการ.* (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. (2566). *รายงานความก้าวหน้าฉบับที่ 2 โครงการศึกษาความเหมาะสม ออกแบบเบื้องต้น ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและวิเคราะห์รูปแบบโมเดลการพัฒนาการลงทุน (Business Development Model) โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งเพื่อพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ เพื่อเชื่อมโยงการขนส่งระหว่างอ่าวไทยและอันดามัน.* กระทรวงคมนาคม.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2567). *รายงานผลการพิจารณาศึกษาญัตติ เรื่อง การศึกษาโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่ง เพื่อพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ เชื่อมโยงการขนส่ง ระหว่างอ่าวไทยและอันดามัน (โครงการแลนด์บริดจ์).* กรุงเทพฯ: สภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2562). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (9) ประเด็น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (พ.ศ. 2561 – 2580).* ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Dye, T. R. (2002). *Understanding public policy.* (10th ed.). Prentice-Hall.

Easton, D. (1981). *The political system*. Knopf.

Kingdon, J. W. (2003). *Agendas, alternatives, and public policies*. (2nd ed.). textbf{Addison-Wesley Educational}.

Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press.

ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรการบินที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการ*

THE INFLUENCE OF CREW RESOURCE MANAGEMENT AND HUMAN FACTORS ON OPERATIONAL FLIGHT SAFETY OF COMMERCIAL PILOTS IN THAILAND

วิศิษฏศิลป์ ศรีสุขวัฒนา[1] และ เจน หน่อท้าว[2]

Wisitsilp Srisukwattana[1] and Jane Norathao[2]

[1]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[1]Master of Business Administration Program (MBA), Krirk University, Thailand

[2]วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[2]International College of Aviation and Aero Space, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: aerospace@krirk.ac.th

วันที่รับบทความ : 25 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 2 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 4 มิถุนายน 2569

Received 25 May 2026; Revised 2 June 2026; Accepted 4 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้โดยสารยุคดิจิทัลต่อปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการของสายการบิน 2) เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัล และ 3) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้โดยสารสายการบินที่เคยใช้บริการผ่านระบบดิจิทัล จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ

Citation:

* วิศิษฏศิลป์ ศรีสุขวัฒนา และ เจน หน่อท้าว. (2569). ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรการบินที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1211-1230.

Wisitsilp Srisukwattana and Jane Norathao. (2026). The Influence Of Crew Resource Management And Human Factors On Operational Flight Safety Of Commercial Pilots In Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1211-1230.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

วิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผู้โดยสารยุคดิจิทัลให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการของสายการบินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสะดวกในการใช้งานระบบดิจิทัล รองลงมา ได้แก่ ความรวดเร็วของระบบ และความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล

2) ผู้โดยสารยุคดิจิทัลมีระดับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับความสะดวก ความรวดเร็ว และความน่าเชื่อถือของระบบออนไลน์ของสายการบิน

3) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด ได้แก่ ความสะดวกในการใช้งานระบบดิจิทัล ความรวดเร็วของระบบ และความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการและการสร้างความสามารถในการแข่งขันของสายการบินในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เทคโนโลยีดิจิทัล, การตัดสินใจเลือกใช้บริการ, สายการบิน, ผู้โดยสารยุคดิจิทัล, คุณภาพการให้บริการ, อุตสาหกรรมการบิน, ระบบออนไลน์, e-boarding pass

Abstract

This research article aimed to: 1) study the level of opinions of digital-age passengers toward digital technology factors in airline services; 2) examine the decision-making behavior in selecting airline services among digital-age passengers; and 3) analyze the influence of digital technology factors affecting passengers' decisions to use airline services in the digital era. This study employed a quantitative research approach using a survey research method. Data were collected from 400 airline passengers who had experience using digital

service systems. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics through multiple regression analysis.

The findings revealed that:

1) Digital-age passengers placed the highest level of importance on digital technology factors in airline services overall. The factor with the highest mean score was the convenience of digital system usage, followed by system speed and personal data security.

2) The overall level of passengers' decision-making in choosing airline services was high. Passengers emphasized convenience, speed, and reliability of airline online systems, indicating that user experience through applications and websites significantly influenced service selection decisions.

3) Digital technology factors had a positive influence on passengers' decisions to choose airline services at the statistical significance level of .05. The most influential factors were convenience of digital system usage, system speed, and personal data security. The results indicate that digital technology plays a significant role in improving service quality and enhancing the sustainable competitiveness of airlines in the digital era.

Keywords: Digital Technology, Service Decision-Making, Airlines, Digital Passengers, Service Quality, Aviation Industry, Online Systems, E-Boarding Pass

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินถือเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญของระบบเศรษฐกิจโลก เนื่องจากเป็นโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมที่ช่วยเชื่อมโยงการเดินทาง การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างประเทศเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization: ICAO) ระบุว่า การขนส่งทางอากาศมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างรายได้ การจ้างงาน และการพัฒนา

ระบบโลจิสติกส์ของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศที่พึ่งพาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ (ICAO, 2022) ในบริบทของประเทศไทย อุตสาหกรรมการบินนับเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนเศรษฐกิจระดับมหภาค การแจ้งเตือนข้อมูลเที่ยวบินแบบเรียลไทม์ ตลอดจนระบบบริการอัตโนมัติภายในสนามบิน เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และลดระยะเวลาในการให้บริการแก่ผู้โดยสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Kotler, Kartajaya, & Setiawan, 2021) ผู้โดยสารในยุคดิจิทัลมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวางแผนการเดินทางมากขึ้น โดยนิยมใช้สมาร์ตโฟนและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการค้นหาข้อมูล เปรียบเทียบราคา ตรวจสอบตารางเที่ยวบิน และตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินผ่านระบบดิจิทัล พฤติกรรมดังกล่าวสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงจากการใช้บริการในรูปแบบดั้งเดิมไปสู่การใช้บริการผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งทำให้สายการบินจำเป็นต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับความต้องการของผู้โดยสารยุคใหม่และเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขันทางธุรกิจ

นอกจากนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลยังมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการให้บริการของสายการบิน โดย Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) อธิบายว่า คุณภาพการให้บริการเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังของผู้ใช้บริการกับผลการบริการที่ได้รับจริง หากผลการบริการสามารถตอบสนองหรือสูงกว่าความคาดหวัง จะส่งผลให้ผู้โดยสารเกิดความพึงพอใจและมีแนวโน้มกลับมาใช้บริการซ้ำ ดังนั้น เทคโนโลยีจึงไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงาน แต่กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของประสบการณ์การบริการโดยตรง แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการบริการในยุคดิจิทัลได้ขยายขอบเขตจากการบริการแบบดั้งเดิมไปสู่การสร้างประสบการณ์ผู้ใช้งานแบบไร้รอยต่อ (Seamless Experience) ซึ่งผู้โดยสารสามารถเข้าถึงบริการของสายการบินผ่านหลายช่องทาง เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชันมือถือ ระบบบริการตนเอง และสื่อสังคมออนไลน์ Zeithaml, Bitner และ Gremler (2020) อธิบายว่า คุณภาพการบริการในยุคดิจิทัลต้องครอบคลุมทั้งด้านประสิทธิภาพของระบบ ความสะดวกในการใช้งาน ความปลอดภัยของข้อมูล และความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าแบบทันทีทันใด การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในอุตสาหกรรมการบินยังส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) ได้อธิบายว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบดิจิทัลมาใช้ในการวางแผนการขนส่งและบริหารจัดการโลจิสติกส์ สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรธุรกิจได้

อย่างยั่งยืน แนวคิดดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการบินได้อย่างชัดเจน เนื่องจากสายการบินจำเป็นต้องอาศัยระบบเทคโนโลยีในการบริหารจัดการข้อมูลเที่ยวบิน การขนส่งผู้โดยสาร และการบริหารทรัพยากรภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) ระบุว่า การปรับตัวด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมถือเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อการอยู่รอดขององค์กรด้านการบินในประเทศไทย เนื่องจากการแข่งขันในอุตสาหกรรมการบินมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น องค์กรที่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วจะมีโอกาสสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและรักษาความยั่งยืนของธุรกิจได้ดีกว่าองค์กรที่ขาดการพัฒนาเทคโนโลยี อีกทั้ง การพัฒนาทักษะและสมรรถนะของบุคลากรการบินยังเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อคุณภาพการให้บริการในยุคดิจิทัล อำพล ขำวิลัย คงศักดิ์ ชมชุม และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2025) อธิบายว่า การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรด้านการบินให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและคุณภาพการให้บริการแก่ผู้โดยสาร โดยเฉพาะในบริบทของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ความสามารถ และทักษะด้านเทคโนโลยีควบคู่กันไป ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เทคโนโลยีดิจิทัลยิ่งมีบทบาทสำคัญต่ออุตสาหกรรมการบินมากขึ้น เนื่องจากผู้โดยสารให้ความสำคัญกับความปลอดภัยด้านสุขอนามัยและการลดการสัมผัส สายการบินจำนวนมากจึงนำระบบ Contactless Technology มาใช้ เช่น การเช็กอินผ่านมือถือ ระบบสแกนใบหน้า และระบบ e-boarding pass เพื่อลดขั้นตอนการสัมผัสระหว่างผู้โดยสารกับเจ้าหน้าที่ อำพล ขำวิลัย และคณะ (2025) พบว่า การพัฒนาเทคโนโลยี e-boarding pass ส่งผลเชิงบวกต่อประสบการณ์ของผู้โดยสาร ทั้งด้านความสะดวก ความรวดเร็ว และความพึงพอใจในการใช้บริการ นอกจากนี้ ระบบดังกล่าวยังช่วยลดระยะเวลาการรอคอยและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการผู้โดยสารภายในสนามบิน สอดคล้องกับการศึกษาของ วชิรพร สว่างวงศ์ และคณะ (2026) ที่พบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลมีอิทธิพลต่อระยะเวลารอคอยและความพึงพอใจของผู้โดยสารในขั้นตอนการเช็กอินและรับสัมภาระ โดยระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถช่วยลดความแออัด เพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ และสร้างประสบการณ์เชิงบวกแก่ผู้โดยสารได้อย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เทคโนโลยีดิจิทัลกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพการให้บริการในอุตสาหกรรมการบินยุคใหม่ แนวคิด Expectation–Perception Theory ของ Oliver (1980)

อธิบายว่า ผู้โดยสารจะประเมินคุณภาพการบริการจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังก่อนใช้บริการกับผลการบริการที่ได้รับจริง หากสายการบินสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้โดยสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยลดช่องว่างระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ ส่งผลให้ผู้โดยสารเกิดความพึงพอใจ ความไว้วางใจ และความภักดีต่อสายการบินในระยะยาว

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัลจึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยี การพัฒนาระบบบริการดิจิทัล และการยกระดับคุณภาพการให้บริการของสายการบิน เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของผู้โดยสาร สร้างความสามารถในการแข่งขัน และสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินของประเทศไทยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรการบิน
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการของบุคลากรการบิน
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของความผูกพันต่อองค์กรที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรการบิน

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเป็นกระบวนการสำคัญในการศึกษาวิจัย เนื่องจากช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังช่วยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น (Sekaran & Bougie, 2020) สำหรับการศึกษาปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัล ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลในอุตสาหกรรมการบิน เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) หมายถึง การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการดำเนินงาน การบริหารจัดการ และการให้บริการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและตอบสนอง

ความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ (Kotler, Kartajaya, & Setiawan, 2021) ในอุตสาหกรรมการบิน เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการบริการและการสร้างความสามารถในการแข่งขันของสายการบิน

ปัจจุบันสายการบินได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น ระบบจองตั๋วออนไลน์ แอปพลิเคชันสายการบิน ระบบเช็กอินอัตโนมัติ ระบบ e-boarding pass ระบบติดตามสัมภาระแบบเรียลไทม์ และระบบบริการลูกค้าผ่านปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยเพิ่มความสะดวก ลดขั้นตอนการดำเนินงาน และสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้โดยสาร (Ali, Dey, & Filieri, 2021) Kotler et al. (2021) อธิบายว่าผู้บริโภคในยุคดิจิทัลให้ความสำคัญกับ “ประสบการณ์การใช้งาน” มากกว่าการได้รับบริการเพียงอย่างเดียว ดังนั้น องค์กรธุรกิจจำเป็นต้องพัฒนาระบบดิจิทัลที่สามารถเชื่อมโยงการให้บริการทุกช่องทางเข้าด้วยกันอย่างไร้รอยต่อ (Seamless Experience) เพื่อสร้างความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ยังส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์และการขนส่ง ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) พบว่า การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบดิจิทัลในกระบวนการขนส่งช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับอุตสาหกรรมการบินได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากสายการบินต้องอาศัยระบบดิจิทัลในการบริหารจัดการข้อมูลเที่ยวบิน การจองตั๋ว และการจัดการผู้โดยสารจำนวนมากในแต่ละวัน ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เทคโนโลยีดิจิทัลยิ่งมีบทบาทสำคัญต่ออุตสาหกรรมการบิน โดยเฉพาะระบบบริการแบบไร้สัมผัส (Contactless Technology) เช่น การเช็กอินผ่านมือถือ การสแกนใบหน้า และระบบ e-boarding pass ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงด้านสุขอนามัยและเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้โดยสาร อำพล ขำวิลัย และคณะ (2025) พบว่า การพัฒนาเทคโนโลยี e-boarding pass ส่งผลเชิงบวกต่อประสบการณ์ของผู้โดยสาร ทั้งด้านความสะดวก ความรวดเร็ว และความพึงพอใจในการใช้บริการ

จากแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการของสายการบิน ลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ และส่งผลต่อการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้โดยสาร ซึ่งอาจนำไปสู่การตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในอนาคต

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้บริโภค การตัดสินใจของผู้บริโภค (Consumer Decision Making) เป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคใช้ในการเลือกสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง โดย Kotler และ Keller (2016) อธิบายว่ากระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ พฤติกรรมหลังการซื้อ ในบริบทของอุตสาหกรรมการบิน ผู้โดยสารจะพิจารณาปัจจัยหลายด้านก่อนตัดสินใจเลือกใช้บริการ เช่น ราคา ความปลอดภัย ความสะดวก คุณภาพการบริการ และประสบการณ์การใช้งานผ่านระบบดิจิทัล โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ผู้โดยสารสามารถเปรียบเทียบข้อมูลและบริการของสายการบินต่าง ๆ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ได้อย่างรวดเร็ว

Oliver (1980) ได้นำเสนอแนวคิด Expectation–Perception Theory ซึ่งอธิบายว่าความพึงพอใจของลูกค้าเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่าง “ความคาดหวัง” ก่อนใช้บริการกับ “การรับรู้” หลังได้รับบริการจริง หากผลการบริการสูงกว่าความคาดหวัง จะทำให้เกิดความพึงพอใจและความภักดีต่อองค์กร ในทางตรงกันข้าม หากผลการบริการต่ำกว่าความคาดหวัง จะส่งผลต่อการลดลงของความพึงพอใจและอาจทำให้ผู้บริโภคเปลี่ยนไปใช้บริการของคู่แข่ง Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า คุณภาพการบริการเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ โดยคุณภาพการบริการประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibles) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) การตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ (Responsiveness) การสร้างความมั่นใจ (Assurance) ความเอาใจใส่ (Empathy)

ในยุคดิจิทัล มิติเหล่านี้ได้ถูกเชื่อมโยงกับระบบเทคโนโลยีมากขึ้น เช่น ความรวดเร็วของแอปพลิเคชัน ความปลอดภัยของข้อมูล และประสิทธิภาพของระบบออนไลน์ ซึ่งกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้โดยสารใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน นอกจากนี้ พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) ระบุว่า การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมถือเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการอยู่รอดขององค์กรด้านการบิน เนื่องจากผู้บริโภคในปัจจุบันให้ความสำคัญกับประสบการณ์การใช้บริการและความสะดวกในการเข้าถึงบริการผ่านระบบดิจิทัลมากขึ้น ดังนั้น การตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัลจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับราคาเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงคุณภาพของระบบดิจิทัล ประสบการณ์การใช้งาน และความสามารถของสายการบินในการตอบสนองความต้องการของผู้โดยสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการบริการและประสบการณ์ผู้โดยสาร คุณภาพการบริการ (Service Quality) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมการใช้บริการของลูกค้า โดย Grönroos (2015) อธิบายว่า คุณภาพการบริการเกิดจากการรับรู้ของลูกค้าต่อกระบวนการให้บริการและผลลัพธ์ที่ได้รับ หากผู้บริโภครับรู้ว่าการบริการมีคุณภาพสูง จะส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีต่อองค์กร ในอุตสาหกรรมการบิน ประสบการณ์ของผู้โดยสาร (Passenger Experience) ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพการบริการ เนื่องจากผู้โดยสารต้องเผชิญกับกระบวนการบริการหลายขั้นตอน ตั้งแต่การจองตั๋ว การเช็กอิน การขึ้นเครื่องบิน ไปจนถึงการรับสัมภาระ หากสายการบินสามารถลดระยะเวลารอคอย เพิ่มความสะดวก และสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้โดยสารได้ จะส่งผลต่อการรับรู้เชิงบวกและการตัดสินใจกลับมาใช้บริการซ้ำ วชิรพร สว่างวงศ์ และคณะ (2026) พบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและระบบอัตโนมัติมีอิทธิพลต่อระยะเวลารอคอยและความพึงพอใจของผู้โดยสารในขั้นตอนเช็กอินและรับสัมภาระ โดยระบบดิจิทัลสามารถช่วยลดความแออัดและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการได้อย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน Zeithaml, Bitner และ Gremler (2020) อธิบายว่า ประสบการณ์ของลูกค้าในยุคดิจิทัลเกิดจากการผสมผสานระหว่างคุณภาพของเทคโนโลยีและคุณภาพของการบริการจากบุคลากร ดังนั้น สายการบินจึงต้องพัฒนาทั้งระบบดิจิทัลและศักยภาพของบุคลากรควบคู่กันไป อำพล ขำวิลัย คงศักดิ์ ชมชุม และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2025) ยังอธิบายว่า การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรด้านการบินให้มีมาตรฐานสากล มีส่วนสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นและคุณภาพการบริการแก่ผู้โดยสาร โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินงานของสายการบินอย่างมาก

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า คุณภาพการบริการและประสบการณ์ผู้โดยสารเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน โดยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ ลดระยะเวลารอคอย และสร้างประสบการณ์เชิงบวกแก่ผู้โดยสาร

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่ออุตสาหกรรมการบินทั้งในด้านการบริหารจัดการ การให้บริการ และการสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้โดยสาร โดยผู้โดยสารยุคดิจิทัลให้ความสำคัญกับความสะดวก ความรวดเร็ว ความปลอดภัยของข้อมูล และประสิทธิภาพของระบบออนไลน์ ซึ่งล้วนส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน นอกจากนี้ แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการบริการและ

ประสบการณ์ผู้โดยสารยังสะท้อนให้เห็นว่า เทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงาน แต่กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพการบริการโดยตรง ดังนั้น การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลของสายการบินจึงมีความสำคัญต่อการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสารในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัล” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัล ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เนื่องจากสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากได้อย่างเป็นระบบ และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงสถิติเพื่ออธิบายพฤติกรรมและความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Sekaran & Bougie, 2020) การวิจัยเชิงสำรวจเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมในงานวิจัยด้านบริหารธุรกิจ การตลาด และการบริการ เนื่องจากสามารถสะท้อนความคิดเห็น ทัศนคติ และพฤติกรรมของกลุ่มประชากรเป้าหมายได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการบินที่ผู้โดยสารมีพฤติกรรมการใช้บริการที่หลากหลายและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามบริบทของเทคโนโลยีดิจิทัล (Kotler & Keller, 2016) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการของสายการบิน

2. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้โดยสารสายการบินที่เคยใช้บริการผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของสายการบิน เช่น การจองตั๋วออนไลน์ การเช็กอินผ่านแอปพลิเคชันมือถือ การใช้ e-boarding pass หรือการใช้บริการดิจิทัลภายในสนามบิน ทั้งสายการบินต้นทุนต่ำและสายการบินแบบเต็มรูปแบบ ในประเทศไทย ผู้โดยสารยุคดิจิทัลถือเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการใช้สมาร์ตโฟน อินเทอร์เน็ต และแอปพลิเคชันออนไลน์ในการวางแผนการเดินทางและเลือกใช้บริการสายการบิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler, Kartajaya และ Setiawan (2021) ที่อธิบายว่า ผู้บริโภคในยุคดิจิทัลให้ความสำคัญกับความสะดวก รวดเร็ว

และประสบการณ์การใช้งานผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้โดยสารในยุคปัจจุบันยังให้ความสำคัญกับคุณภาพการบริการผ่านระบบดิจิทัล เช่น ความแม่นยำของข้อมูล ความรวดเร็วในการให้บริการ (Zeithaml, Bitner, & Gremler, 2020)

3. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้โดยสารสายการบินที่เคยใช้บริการผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของสายการบินในประเทศไทย โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Cochran (1977) ในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) เนื่องจากเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการเก็บข้อมูลจากผู้โดยสารที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มผู้เดินทาง และแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางทางอากาศ วิธีการดังกล่าวได้รับความนิยมในงานวิจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภคและการบริการ เนื่องจากสามารถเก็บข้อมูลได้รวดเร็ว ประหยัดเวลา และสอดคล้องกับลักษณะของประชากรที่มีการใช้งานระบบออนไลน์เป็นหลัก (Sekaran & Bougie, 2020)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล คุณภาพการบริการ และการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และความถี่ในการใช้บริการสายการบิน ซึ่งเป็นคำถามลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการของสายการบิน ประกอบด้วยประเด็นด้านความสะดวกในการใช้งาน ความรวดเร็วของระบบ ความปลอดภัยของข้อมูล และประสิทธิภาพของแอปพลิเคชัน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ตามแนวคิดของ Likert (1932)

ตอนที่ 3 การตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัล ครอบคลุมด้านความตั้งใจใช้บริการซ้ำ ความพึงพอใจต่อบริการดิจิทัล และการแนะนำบริการแก่ผู้อื่น โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเช่นเดียวกัน

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยเพื่อให้แบบสอบถามมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ในขั้นตอนการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารธุรกิจ การตลาดดิจิทัล และอุตสาหกรรมการบิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถาม ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และความชัดเจนของภาษา จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้โดยสารที่เคยใช้บริการสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ภายหลังจากผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิและการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ (Creswell & Creswell, 2018; Sekaran & Bougie, 2020)

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม (Hair et al., 2019) ส่วนสถิติเชิงอนุมานใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น (Regression Analysis) เพื่อศึกษาผลกระทบของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินที่มีต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้โดยสาร โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (Field, 2018; Hair et al., 2019)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรการบิน” ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรการบินจำนวน 400 คน และนำข้อมูล

มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของความผูกพันต่อองค์กรที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรการบิน ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรการบิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า บุคลากรการบินมีระดับความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกขององค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 ด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อองค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 ด้านความจงรักภักดีต่อองค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 ด้านความต้องการคงอยู่กับองค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.63 ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรการบินส่วนใหญ่มีความรู้สึกเชิงบวกต่อองค์กร มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพและพร้อมทุ่มเทแรงกายแรงใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากองค์กรด้านการบินมีระบบการทำงานที่เป็นมาตรฐาน มีความมั่นคง และมีภาพลักษณ์องค์กรที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ส่งผลให้บุคลากรเกิดความรู้สึกผูกพันและต้องการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรในระยะยาว นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า บุคลากรที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานมากกว่า 5 ปี มีระดับความผูกพันต่อองค์กรสูงกว่าบุคลากรที่มีอายุงานน้อยกว่า ซึ่งอาจเกิดจากประสบการณ์ในการทำงาน การได้รับโอกาสในการพัฒนาอาชีพ และการมีความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการของบุคลากรการบิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า บุคลากรการบินมีระดับคุณภาพการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.42 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 ด้านการตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46 ด้านการสร้างความมั่นใจแก่ผู้โดยสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 ด้านความ

เอาใจใส่ต่อผู้โดยสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 ด้านลักษณะทางกายภาพและบุคลิกภาพในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า บุคลากรการบินให้ความสำคัญกับการบริการที่มีมาตรฐาน ความตรงต่อเวลา ความถูกต้องแม่นยำ และการดูแลผู้โดยสารอย่างมืออาชีพ โดยเฉพาะด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของมาตรฐานการปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการบินที่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและความพึงพอใจของผู้โดยสารเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ยังพบว่า บุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมด้านการบริการอย่างต่อเนื่องมีระดับคุณภาพการให้บริการสูงกว่าบุคลากรที่ไม่ได้รับการอบรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการบริการในอุตสาหกรรมการบิน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของความผูกพันต่อองค์กรที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรการบิน ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรการบินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรความผูกพันต่อองค์กรสามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพการให้บริการได้ร้อยละ 68.40 ($R^2 = 0.684$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อองค์กร ($\beta = 0.462$, $p < .001$) ด้านความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกขององค์กร ($\beta = 0.381$, $p < .001$) ด้านความจงรักภักดีต่อองค์กร ($\beta = 0.294$, $p < .01$) ด้านความต้องการคงอยู่กับองค์กร ($\beta = 0.221$, $p < .05$) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า บุคลากรที่มีความผูกพันต่อองค์กรในระดับสูง จะมีแนวโน้มในการให้บริการที่มีคุณภาพสูงตามไปด้วย เนื่องจากบุคลากรที่มีความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรจะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบ และมีความเต็มใจในการดูแลผู้โดยสารอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนว่า ความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรมีผลต่อพฤติกรรมการให้บริการอย่างชัดเจน เนื่องจากบุคลากรที่รู้สึกว่าองค์กรมีคุณค่าและมีภาพลักษณ์ที่ดี จะมีแนวโน้มแสดงออกถึงความใส่ใจและความเป็นมืออาชีพในการให้บริการมากขึ้น

จากผลการศึกษาสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้ บุคลากรการบินมีระดับความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกขององค์กรและความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อองค์กร ซึ่งสะท้อนถึงความรู้สึกเชิงบวกและความพร้อมในการทุ่มเทเพื่อองค์กร บุคลากรการบินมีระดับคุณภาพการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับ

มากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือในการให้บริการ การตอบสนองต่อผู้โดยสาร และการสร้างความมั่นใจแก่ผู้ใช้บริการ ความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรการบินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อองค์กรและความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกขององค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการบริการในอุตสาหกรรมการบิน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรการบิน” สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรการบิน ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรการบินมีระดับความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) โดยเฉพาะด้านความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกขององค์กร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.45$) แสดงให้เห็นว่าบุคลากรการบินมีความรู้สึกเชิงบวกต่อองค์กร มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ และมีความพร้อมในการปฏิบัติงานเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์กรด้านการบินเป็นองค์กรที่มีมาตรฐานการดำเนินงานระดับสากล มีระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน และเปิดโอกาสให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กรในระดับสูง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Meyer และ Allen (1997) ที่อธิบายว่า ความผูกพันต่อองค์กรเกิดจากความรู้สึกทางจิตใจของบุคลากรที่มีต่อองค์กรทั้งด้านความภาคภูมิใจ ความจงรักภักดี และความต้องการคงอยู่กับองค์กร ซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรมีพฤติกรรมเชิงบวกในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อำพล ขำวิลัย คงศักดิ์ ชมชุม และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2025) ที่พบว่า การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการบินและการสร้างมาตรฐานวิชาชีพมีผลต่อความภาคภูมิใจในองค์กรและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กรในระดับสูงขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mowday, Porter และ Steers (1982) ที่พบว่า บุคลากรที่มีความผูกพันต่อองค์กรสูงจะมีแนวโน้มปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มีความจงรักภักดี และมีความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับองค์กรในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากการศึกษาของ Blau และ Boal (1987) ที่พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรอาจลดลงได้ หากองค์กรมีความกดดันในการทำงานสูง หรือขาดการสนับสนุนด้านสวัสดิการและความก้าวหน้าในอาชีพ

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการของบุคลากรการบิน ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรการบินมีระดับคุณภาพการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.42$) โดยด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) สะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรการบินให้ความสำคัญกับการบริการที่ถูกต้อง แม่นยำ และตรงตามมาตรฐานขององค์กร เนื่องจากอุตสาหกรรมการบินเป็นธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย ความตรงต่อเวลา และความเชื่อมั่นของผู้โดยสาร ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด SERVQUAL ของ Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) ที่อธิบายว่า คุณภาพการบริการประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง ความมั่นใจ ความเอาใจใส่ และลักษณะทางกายภาพของการบริการ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Zeithaml, Bitner และ Gremler (2020) ที่พบว่า คุณภาพการให้บริการในธุรกิจบริการสมัยใหม่ต้องอาศัยทั้งมาตรฐานการปฏิบัติงานและทักษะด้านการบริการของบุคลากรควบคู่กัน โดยเฉพาะธุรกิจการบินที่ผู้โดยสารให้ความสำคัญกับความปลอดภัย ความรวดเร็ว และความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรพร สว่างวงศ์ และคณะ (2026) ที่พบว่า บุคลากรด้านการบินที่ได้รับการพัฒนาทักษะการบริการและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง จะสามารถลดระยะเวลารอคอยและเพิ่มความพึงพอใจของผู้โดยสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของความผูกพันต่อองค์กรที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรการบิน ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรการบินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพการให้บริการได้ร้อยละ 68.40 ($R^2 = 0.684$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หากบุคลากรมีระดับความผูกพันต่อองค์กรสูง จะส่งผลให้มีแนวโน้มในการให้บริการที่มีคุณภาพสูงตามไปด้วย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อองค์กร ($\beta = 0.462$) มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกขององค์กร ($\beta = 0.381$) แสดงให้เห็นว่า บุคลากรที่มีแรงจูงใจและมีความรู้สึกเชิงบวกต่อองค์กร จะมีความตั้งใจในการให้บริการแก่ผู้โดยสารอย่างเต็มความสามารถ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Meyer และ Allen (1997) ที่อธิบายว่า บุคลากรที่มีความผูกพันต่อองค์กรจะมีพฤติกรรมการทำงานเชิงบวก มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และพร้อมสนับสนุนเป้าหมายขององค์กร ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานและคุณภาพการบริการ

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Schneider, White และ Paul (1998) ที่พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการบริการและความพึงพอใจของลูกค้า โดยองค์กรที่สามารถสร้างแรงจูงใจและความผูกพันให้แก่บุคลากรได้ จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) ที่พบว่า องค์กรด้านการบินที่ให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยของ Mathieu และ Zajac (1990) ที่พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรอาจไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการให้บริการเสมอไป หากองค์กรขาดระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานที่เหมาะสม

จากการอภิปรายผลการวิจัย พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรการบิน โดยบุคลากรที่มีความภาคภูมิใจในองค์กร มีความเต็มใจในการปฏิบัติงาน และมีความจงรักภักดีต่อองค์กร จะมีแนวโน้มในการให้บริการแก่ผู้โดยสารอย่างมีคุณภาพมากขึ้น ผลการวิจัยส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมา ทั้งในด้านความผูกพันต่อองค์กร คุณภาพการบริการ และพฤติกรรมการให้บริการของบุคลากร อย่างไรก็ตาม ยังมีบางงานวิจัยที่เห็นแตกต่างในประเด็นของปัจจัยสนับสนุนภายในองค์กร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพการให้บริการไม่ได้ขึ้นอยู่กับความผูกพันต่อองค์กรเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์กร การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และสภาพแวดล้อมในการทำงานร่วมด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย การวิจัยเรื่อง “คุณภาพการบริการภาคพื้นดินของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้โดยสาร” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพการบริการภาคพื้นดินของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย 2) ศึกษาผลกระทบของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินที่มีต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร และ 3) ศึกษาผลกระทบของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินและความพึงพอใจที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสาร ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพการบริการภาคพื้นดินโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านความน่าเชื่อถือมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด นอกจากนี้ คุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความ

พึงพอใจของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความพึงพอใจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารในระดับสูง ทั้งนี้ คุณภาพการบริการภาคพื้นดินและความพึงพอใจสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความภักดีของผู้โดยสารได้อย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพการบริการภาคพื้นดินเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างความพึงพอใจและความภักดีของผู้โดยสาร โดยเฉพาะการให้บริการที่มีความน่าเชื่อถือ รวดเร็ว และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้โดยสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการบริการของสายการบิน เพื่อยกระดับประสบการณ์ของผู้โดยสารและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจการบินในระยะยาว **ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** 1. สายการบินควรพัฒนาคุณภาพการบริการภาคพื้นดินอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง และความตรงต่อเวลาในการให้บริการ 2. ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่ปฏิบัติงานภาคพื้นดินให้มีทักษะด้านการบริการ การสื่อสาร และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของผู้โดยสาร 3. ควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริการภาคพื้นดิน เช่น ระบบเช็คอินอัตโนมัติ ระบบติดตามสัมภาระ และระบบแจ้งข้อมูลเที่ยวบินแบบเรียลไทม์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 1. วรศึกษาปัจจัยด้านอื่นที่อาจส่งผลต่อความภักดีของผู้โดยสาร เช่น ภาพลักษณ์องค์กร ความไว้วางใจ และคุณค่าที่รับรู้จากการบริการ 2. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสายการบินต้นทุนต่ำและสายการบินระหว่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้โดยสารในแต่ละกลุ่ม 3. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสามารถอธิบายพฤติกรรมของผู้โดยสารได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). แนวทางวางแผนการพัฒนารูปแบบการขนส่งสินค้าทางถนนเพื่อการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในเขตภาคตะวันออก. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(3), 118–135.

พันธุ์พิสุทธิ์ นุราช, & ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อการอยู่รอดของโรงเรียนการบินในประเทศไทย. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(6), 264–280.

วชิรพร สว่างวงศ์, เจน หน่อท้าว, พันธ์พิสุทธิ์ นุราช, หริวงศ์ คุปตะวาณิช, อำพล ขำวิลัย, ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว, และจิรัฐติกาล ผอมสันเทียะ. (2569). การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดเวลารอคอยและความพึงพอใจของผู้โดยสารในขั้นตอนเช็คอินและรับสัมภาระ. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 4(1), 503–522.

อำพล ขำวิลัย, คงศักดิ์ ชมชุม, และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). การพัฒนาสมรรถนะผู้ประจำหน้าที่นักบินพาณิชย์สู่ความเป็นมาตรฐานสากล. *วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา,* 38(136), 127–134.

อำพล ขำวิลัย, ปานรดา นิมิตรภูวดล, โอมาชารีฟ ปานนพภา, ธนากร ขำช้าง, และปรัชญา ศรีสะอาด. (2568). การพัฒนาเทคโนโลยี e-boarding pass และผลกระทบต่อประสบการณ์ผู้โดยสาร. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(2), 1000–1018.

Blau, G. J., & Boal, K. B. (1987). Conceptualizing how job involvement and organizational commitment affect turnover and absenteeism. *Academy of Management Review*, 12(2), 288–300. https://doi.org/10.5465/amr.1987.4307844

Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques.* (3rd ed.). John Wiley & Sons.

Creswell, J. W. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches.* (5th ed.). Sage Publications.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing.* (5th ed.). Harper Collins.

Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics.* (5th ed.). Sage Publications.

Grönroos, C. (2015). *Service management and marketing: Managing the service profit logic.* (4th ed.). Wiley.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis.* (8th ed.). Cengage Learning.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management.* (15th ed.). Pearson Education.

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2021). *Marketing 5.0: Technology for humanity*. Wiley.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 140, 1–55.

Mathieu, J. E., & Zajac, D. M. (1990). A review and meta-analysis of the antecedents, correlates, and consequences of organizational commitment. *Psychological Bulletin*, 108(2), 171–194.

Meyer, J. P., & Allen, N. J. (1997). *Commitment in the workplace: Theory, research, and application*. Sage Publications.

Mowday, R. T., Porter, L. W., & Steers, R. M. (1982). *Employee–organization linkages: The psychology of commitment, absenteeism, and turnover*. Academic Press.

Oliver, R. L. (1980). A cognitive model of the antecedents and consequences of satisfaction decisions. *Journal of Marketing Research*, 17(4), 460–469.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12–40.

Schneider, B., White, S. S., & Paul, M. C. (1998). Linking service climate and customer perceptions of service quality: Test of a causal model. *Journal of Applied Psychology*, 83(2), 150–163.

Sekaran, U., & Bougie, R. (2020). *Research methods for business: A skill-building approach.* (8th ed.). Wiley.

Zeithaml, V. A., Bitner, M. J., & Gremler, D. D. (2020). *Services marketing: Integrating customer focus across the firm.* (8th ed.). McGraw-Hill Education.

THE EFFECTS OF DIGITAL LEADERSHIP AND DIGITAL SOCIAL CAPITAL ON TACIT KNOWLEDGE SHARING: THE MEDIATING ROLE OF PSYCHOLOGICAL SAFETY IN FEMALE-LED DIGITAL ORGANIZATIONS IN CHINA*

Xiyue Huang[1] and Ao Chen[2]

[1-2]International College, Panyapiwat Institute of Management, Thailand

Corresponding Author's Email: xiyuehuang2026@outlook.com

Received 5 June 2026; Revised 12 June 2026; Accepted 14 June 2026

Abstract

This study examines how digital leadership and digital social capital promote tacit knowledge sharing in digitally transforming Chinese organizations led by female managers, with psychological safety as a mediating mechanism. Four objectives guided the research: to test the direct effects of digital leadership and digital social capital on tacit knowledge sharing; to examine their effects on psychological safety; to test the mediating role of psychological safety; and to discuss how female managers use digitally mediated relational resources to facilitate knowledge exchange. A quantitative cross-sectional survey design was employed. Data were collected from 424 employees who worked under female managers in digital or digitally transforming organizations in China. Established five-point Likert scales were used to measure digital leadership, digital social capital, psychological safety, and tacit knowledge sharing. IBM SPSS was used for reliability analysis, descriptive statistics, correlation analysis, regression analysis,

Citation:

* Xiyue Huang and Ao Chen. (2026). The Effects Of Digital Leadership And Digital Social Capital On Tacit Knowledge Sharing: The Mediating Role Of Psychological Safety In Female-Led Digital Organizations In China. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1231-1247.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

and bootstrap mediation testing with 5,000 resamples. The results show that digital leadership positively affects tacit knowledge sharing (β = .939, $p < .001$) and psychological safety (β = .943, $p < .001$). Digital social capital also positively affects tacit knowledge sharing (β = .942, $p < .001$) and psychological safety (β = .940, $p < .001$). 39.87% and 38.27% of the total effects, respectively. The findings indicate that digital leadership and digital social capital are most effective when employees perceive digitally mediated interaction as psychologically safe. The study contributes to digital leadership, social capital, and knowledge management research by explaining the socio-emotional mechanism through which female-led digital organizations activate tacit knowledge sharing.

Keywords: Digital Leadership, Digital Social Capital, Psychological Safety, Tacit Knowledge Sharing, Female Leadership, Digital China

Introduction

Digital transformation has reshaped how organizations coordinate work, exercise leadership, and exchange knowledge. Rather than relying only on face-to-face supervision and hierarchical communication, digitally transforming organizations increasingly depend on platform-mediated collaboration, enterprise communication systems, online project tools, and visible digital records. Recent reviews emphasize that digital transformation is not merely a technological investment; it changes organizational routines, roles, capabilities, and patterns of interaction (Hanelt et al., 2021; Plekhanov et al., 2023). Consequently, leadership in digital organizations should not be understood only as the ability to adopt new technologies. It also involves the ability to create meaningful communication, align people with digital routines, and maintain trust in work environments where interaction is visible, traceable, and less spontaneous.

Tacit knowledge sharing is particularly sensitive to these changes. Tacit knowledge is experience-based, context-specific, and difficult to codify; it is usually shared through explanation, observation, storytelling, problem solving, and mutual trust. Digital tools can expand opportunities for knowledge exchange, but they do not automatically make employees willing to disclose incomplete ideas, professional judgments, or lessons learned from mistakes. In virtual and platform-mediated teams, psychological safety becomes essential because employees may worry that their messages, questions, and errors will be permanently recorded or negatively evaluated. Recent research on virtual teams shows that trust, team psychological safety, and communication norms are closely connected with knowledge-sharing behavior (Hao et al., 2022; Lechner & Tobias Mortlock, 2022).

Female leadership provides an important context for this study. Women managers in China increasingly participate in digital transformation, yet leadership research often treats digital leadership as gender-neutral and pays limited attention to how female managers build relational influence through digital channels. Reports on gender and work continue to show that leadership opportunities remain unequal in many organizational settings (World Economic Forum, 2024). At the same time, digital platforms may provide female managers with new ways to construct professional visibility, coordinate distributed teams, and cultivate relational support. Therefore examining, female-led digital organizations can enrich understanding of how leadership, social capital, and psychological safety interact in the process of Tacit knowledge sharing.

Although digital leadership, social capital, psychological safety, and knowledge sharing have each been widely studied, three gaps remain. First, digital leadership studies often focus on technological capability or innovation outcomes, while the relational mechanisms that support vulnerable knowledge sharing are less developed. Second, digital social capital is frequently discussed

as network access or information flow, but its psychological function in digitally mediated work remains underexplored. Third, female-led digital organizations in China remain an insufficiently examined context for understanding how relational leadership practices operate under digital transformation. This study addresses these gaps by testing a mediation model in which psychological safety explains how digital leadership and digital social capital are translated into tacit knowledge sharing.

Objectives

(1) To examine the direct effects of digital leadership and digital social capital on tacit knowledge sharing within female-led digital organizations in China.

(2) To investigate the effects of digital leadership and digital social capital on employees' psychological safety in digitally mediated work environments.

(3) To test the mediating role of psychological safety in the relationships between digital leadership, digital social capital, and tacit knowledge sharing.

(4) To provide practical recommendations for female managers seeking to promote tacit knowledge sharing through digital leadership practices and digital relational resources.

Literature Review

Digital leadership refers to the capacity of leaders to use digital technologies to guide communication, coordinate work, support collaboration, and enable organizational adaptation. Recent research suggests that effective digital leadership combines technological understanding with relational and communication-oriented leadership behaviors (Bartsch et al., 2021; Lin, 2024; Wang et al., 2022). In digitally mediated organizations, leaders must structure communication channels, clarify expectations, encourage participation, and make contributions visible without intensifying surveillance pressure.

Tacit knowledge sharing requires more than access to digital systems. Employees must believe that their experiential knowledge is valued and that sharing professional judgment will not expose them to ridicule or punishment. Digital leadership can support this process by creating predictable communication routines, recognizing employees' contributions, and encouraging mutual learning. Therefore, this study proposes: H1: Digital Leadership has a positive effect on Tacit Knowledge Sharing.

Digital social capital refers to relational resources embedded in digital networks, including online bridging ties, bonding ties, trust, shared understanding, and access to professional information through digital platforms. Enterprise social media and digital collaboration systems can make expertise, participation history, and relational ties more visible, thereby supporting knowledge access and exchange (Alajmi & Alasousi, 2023; Safari et al., 2022; Shang & Sun, 2021).

For tacit knowledge sharing, digital social capital is important because it provides a relational foundation for asking questions, seeking advice, and sharing experience-based insights. Employees who stronger perceive digital ties are more likely to regard their team as a meaningful professional community rather than a collection of isolated platform users. Thus, the study proposes: H2: Digital Social Capital has a positive effect on Tacit Knowledge Sharing.

Psychological safety is the shared belief that a work environment is safe for interpersonal risk-taking. Recent literature shows that psychological safety is central to learning behavior, voice, collaboration, and performance, especially in uncertain or digitally mediated work environments (Edmondson & Bransby, 2023; Lechner & Tobias Mortlock, 2022). Digital communication can increase efficiency, yet it may also increase perceived visibility and permanence. Employees may hesitate to express doubts or incomplete ideas when they feel that digital records can be misinterpreted or used for evaluation.

Digital leadership can reduce such concerns through inclusive communication, supportive feedback, and clear norms for digital interaction. Digital social capital can also enhance psychological safety by strengthening trust, familiarity, and shared expectations among team members. Accordingly, this study proposes: H3: Digital Leadership has a positive effect on Psychological Safety. H4: Digital Social Capital has a positive effect on Psychological Safety.

Psychological Safety and Tacit Knowledge Sharing

Tacit knowledge sharing is inherently vulnerable because it often involves personal judgment, lessons learned from mistakes, and partially developed insights. In psychologically safe teams, employees feel more comfortable asking for help, challenging assumptions, and externalizing experience-based knowledge. Research on virtual teams confirms that psychological safety functions as a mechanism connecting relational trust with knowledge sharing behavior (Hao et al., 2022). Therefore, this study proposes: H5: Psychological Safety has a positive effect on Tacit Knowledge Sharing.

Mediating Role of Psychological Safety

The mediating logic of this study is that digital leadership and digital social capital create conditions for knowledge sharing, but these conditions become behaviorally effective only when employees interpret the environment as psychologically safe. Digital leadership supplies direction and communication structure, whereas digital social capital supplies relational resources. Psychological safety converts these resources into willingness to share tacit knowledge. Therefore, the following hypotheses are proposed: H6: Psychological Safety mediates the relationship between Digital Leadership and Tacit Knowledge Sharing. Knowledge Sharing.

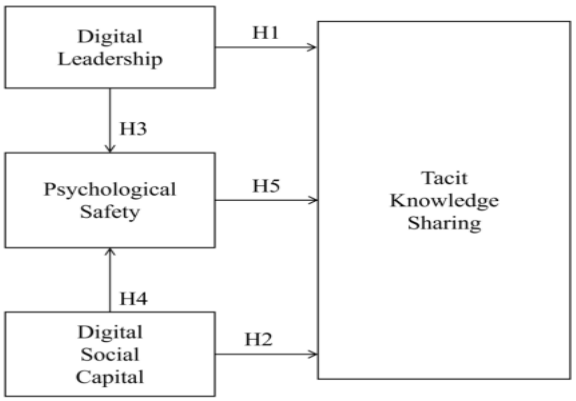

Figure1: Proposed Research Framework

Methodology

Research Design and Data Collection: This study adopted a quantitative cross-sectional survey design. The design was appropriate because the objective was to test hypothesized relationships among latent constructs using responses from employees in real organizational settings. A deductive approach was used: hypotheses were derived from recent digital transformation, social capital, safety psychology, and knowledge-sharing literature and then tested statistically.

Data were collected through an online questionnaire distributed to employees working in organizations undergoing digital transformation in China. The key screening criterion was that respondents had to report to a female manager and participate in digitally mediated work processes. Purposive sampling ensured theoretical relevance, while snowball distribution helped reach employees across different organizational settings. After excluding incomplete responses and careless answers, 424 valid questionnaires were retained. This sample size is acceptable for regression-based mediation analysis and bootstrap estimation (Hair et al., 2022; Hayes, 2022;Kline, 2023).

Measurement Instruments:All constructs were measured with five-point Likert-type scales ranging from 1 = strongly disagree to 5 = strongly agree. Digital Leadership was measured with nine items covering communication structuring, inclusiveness, and visibility/recognition. Digital Social Capital was measured with ten items covering bridging and bonding ties in digital networks. Psychological Safety was measured with six items reflecting interpersonal risk-taking and perceived safety to express work-related ideas. Tacit Knowledge Sharing was measured with six items reflecting employees' willingness to share experience-based knowledge, professional judgment, and non-codified know-how. Items were adapted from established literature and revised to fit digitally mediated organizational contexts.

Data analysis was conducted using IBM SPSS. First, reliability analysis was performed using Cronbach's alpha. Second, descriptive statistics and normality indicators were examined. Third, Pearson correlation analysis was used to assess preliminary relationships among variables. Fourth, regression analysis tested the direct effects. Finally, bootstrap mediation analysis with 5,000 resamples tested indirect effects. Mediation was considered statistically significant when the 95% confidence interval did not include zero. Because the correlations among several constructs were high, the results are interpreted as evidence of strong association within the proposed model rather than as proof of causal effects.

Results

Reliability and Descriptive Statistics, Table 1 shows that all variables achieved excellent internal consistency. Cronbach's alpha values ranged from .921 to .958, exceeding the recommended threshold of .70. These results indicate that the measurement items were internally consistent and suitable for subsequent analysis.

Table 1 Reliability Analysis Results (N = 424)

Variable	Items	Cronbach's α	Reliability Level
Digital Social Capital	10	.958	Accept
Digital Leadership	9	.953	Accept
Psychological Safety	6	.933	Accept
Tacit Knowledge Sharing	6	.921	Accept

Descriptive statistics (Table 2) show that respondents generally considered all constructs to be at a moderate to high level (on a 5-point scale, with a mean between 3.247 and 3.274). The standard deviation ranged from 1.084 to 1.128, and the skewness (-0.383 to -0.312) and kurtosis (-1.002 to -0.907) were both within acceptable thresholds, indicating that the data approximate a normal distribution and are suitable for parametric analysis.

Table 2 Descriptive Statistics and Correlation Matrix

Variable	M	SD	Skewness	Kurtosis	1	2	3
1. DSC	3.272	1.092	-0.383	-0.907	1		
2. DL	3.247	1.119	-0.319	-1.002	.953***	1	
3. PS	3.274	1.128	-0.327	-0.983	.940***	.943***	1
4. TKS	3.268	1.084	-0.312	-0.933	.942***	.939***	.930***

Note. N = 424. ** p < 0.001. DSC = Digital Social Capital; DL = Digital Leadership; PS = Psychological Safety; TKS = Tacit Knowledge Sharing.*

Correlation analysis reveals strong positive and significant relationships among all variables (all $p < 0.001$). While correlation coefficients are relatively high (ranging from 0.930 to 0.953), these values are theoretically consistent with the close interrelationships among leadership behavior, digital relational resources, and team psychological climate in digitally mediated contexts. Variance inflation factor (VIF) diagnostics were within acceptable thresholds, indicating that multicollinearity is unlikely to bias regression estimates.

Regression analyses provide consistent and robust evidence for all hypothesized direct relationships (Table 3).

Table 3 Regression Results for Direct Effects

Hypothesis	Path	β	R^2	p	Result
H1	DL ⟶ TKS	0.939	0.883	<.001	Supported
H2	DSC ⟶ TKS	0.942	0.887	<.001	Supported
H3	DL ⟶ PS	0.943	0.889	<.001	Supported
H4	DSC ⟶ PS	0.940	0.883	<.001	Supported
H5	PS ⟶ TKS	0.397*	—	<.001	Supported

Note. When controlling for DL. β = 0.384 when controlling for DSC.*

H1 and H2 are strongly supported. Digital leadership exerts a strong positive influence on tacit knowledge sharing ($\beta = 0.939$, $p < 0.001$, $R^2 = 0.883$), as does digital social capital ($\beta = 0.942$, $p < 0.001$, $R^2 = 0.887$). These results highlight the critical role of both digitally competent leadership and embedded relational resources in facilitating experience-based knowledge exchange.

H3 and H4 are also strongly supported. Digital leadership positively predicts psychological safety ($\beta = 0.943$, $p < 0.001$, $R^2 = 0.889$), as does digital social capital ($\beta = 0.940$, $p < 0.001$, $R^2 = 0.883$). These findings suggest that both

leadership behaviors and network resources significantly contribute to creating psychologically secure team environments.

H5 is confirmed: psychological safety significantly predicts tacit knowledge sharing when included alongside independent variables (β = 0.397, $p < 0.001$ when controlling for DL; β = 0.384, $p < 0.001$ when controlling for DSC). This confirms that a psychologically safe environment is a key condition for encouraging employees to share non-codified, experience-based knowledge.

Hypothesis Testing: Mediation Effects

Bootstrap mediation analysis (5,000 resamples) reveals significant partial mediation in both proposed pathways (Table 4).

Table 4 Summary of Mediation Effects

Path	Indirect Effect	95% CI	Effect Ratio	Mediation Type	Result
DL ⟶ PS ⟶ TKS	0.3629	0.2725, 0.4539	39.87%	Partial	H6 Supported
DSC ⟶ PS ⟶ TKS	0.3578	0.2694, 0.4451	38.27%	Partial	H7 Supported

Detailed mediation results for Digital Leadership (Table 5): Digital leadership significantly predicts both psychological safety (a path: B = 0.9506, SE = 0.0163, β = 0.943, $p < .001$) and tacit knowledge sharing (total effect c: B = 0.9103, SE = 0.0162, β = 0.939, $p < .001$). After introducing psychological safety, the direct effect decreases but remains significant (direct effect c': B = 0.5474, SE = 0.0449, β = 0.565, $p < .001$), indicating partial mediation. The indirect effect ($a \times b = 0.3629$) accounts for 39.87% of the total effect.

Table 5 Mediation Analysis — Digital Leadership Model

Path	B	SE	β	p
DL ⟶ PS (a)	0.9506	0.0163	0.943	<.001
PS ⟶ TKS (b)	0.3818	0.0445	0.397	<.001
DL ⟶ TKS (total effect c)	0.9103	0.0162	0.939	<.001
DL ⟶ TKS (direct effect c')	0.5474	0.0449	0.565	<.001

Detailed mediation results for Digital Social Capital (Table 6): Digital social capital significantly predicts psychological safety (a path: B = 0.9705, SE = 0.0172, β = 0.940, p < .001) and tacit knowledge sharing (total effect c: B = 0.9350, SE = 0.0162, β = 0.942, p < .001). The direct effect remains significant after introducing the mediator (c': B = 0.5772, SE = 0.0438, β = 0.581, p < .001), confirming partial mediation. The indirect effect (a × b = 0.3578) accounts for 38.27% of the total effect.

Table 6 Mediation Analysis — Digital Social Capital Model

Path	B	SE	β	p
DSC ⟶ PS (a)	0.9705	0.0172	0.940	<.001
PS ⟶ TKS (b)	0.3687	0.0424	0.384	<.001
DSC ⟶ TKS (total effect c)	0.9350	0.0162	0.942	<.001
DSC ⟶ TKS (direct effect c')	0.5772	0.0438	0.581	<.001

Model fit is strong for both mediation models: DL + PS ⟶ TKS (R^2 = 0.900, F = 1896.027, p < .001) and DSC + PS ⟶ TKS (R^2 = 0.904, F = 1988.103, p < .001), explaining approximately 90% of the variance in tacit knowledge sharing.

All seven hypotheses are supported. The findings consistently demonstrate that psychological safety functions as a significant partial mediator in both proposed relationships. The indirect effects are substantial and statistically robust, while direct effects remain significant, indicating that both mediated and direct pathways jointly contribute to tacit knowledge sharing. The core mechanism identified is: Digital resources (leadership capabilities and social capital) ⟶ Psychological safety ⟶ Tacit knowledge sharing.

Discussion

The findings support the proposed mediation model. First, Digital Leadership showed a strong positive relationship with Tacit Knowledge Sharing. This result suggests that employees are more willing to share experience-based knowledge when female managers use digital tools to clarify communication, encourage participation, and recognize contributions. The findings are consistent with recent digital leadership studies emphasizing that leadership effectiveness in digital environments depends on both technological coordination and relational influence (Bartsch et al., 2021; Lin, 2024; Wang et al., 2022).

Second, Digital Social Capital was strongly related to Tacit Knowledge Sharing. This indicates that digitally embedded relationships, network visibility, and online bridging/bonding ties can support knowledge flow. When employees perceive that digital platforms strengthen professional connections rather than merely record work tasks, they are more likely to share tacit knowledge. This finding is consistent with recent research on enterprise social media, social capital, and knowledge exchange (Alajmi & Alasousi, 2023; Safari et al., 2022; Shang & Sun, 2021).

Third, Psychological Safety partially mediated both relationships. The direct effects remained significant after Psychological Safety was included, which means that Digital Leadership and Digital Social Capital influence knowledge

sharing both directly and indirectly. The indirect effects were substantial, accounting for nearly two-fifths of the total effect in both models. This supports the argument that psychological safety is a key socio-emotional mechanism in digital organizations. Employees may have access to platforms and relational networks, but tacit knowledge sharing requires perceived interpersonal safety (Edmondson & Bransby, 2023; Hao et al., 2022; Lechner & Tobias Mortlock, 2022).

Fourth, the female-led organizational context adds theoretical value. The study does not claim that all female managers lead in the same way. Rather, it shows that in teams led by female managers, digital leadership and digital social capital can operate as relational resources that support psychological safety and knowledge sharing. This finding helps extend digital leadership research beyond a technology-centered perspective and contributes to discussions on women's leadership in digital transformation contexts.

The correlation coefficients among Digital Leadership, Digital Social Capital, Psychological Safety, and Tacit Knowledge Sharing are very high. This may reflect the integrated nature of digitally mediated work, but it may also construct potential construct or common method bias. Future studies should use multi-source data, longitudinal designs, and indicate confirmatory factor analysis or structural equation modeling to test discriminant validity more rigorously overlaply.

Recommendation

Organizations should develop digital leadership training that goes beyond the use of technology platforms. They should support female managers in building inclusive digital communication, timely feedback mechanisms, transparent decision-making processes, and recognition systems that make employees feel valued rather than monitored.

Digital social capital should be consciously cultivated. Organizations can create structured online communities, cross-departmental knowledge groups, mentorship spaces, and project-based collaboration channels. These mechanisms help transform digital platforms from management tools into relational infrastructure for knowledge sharing.

Psychological safety should be considered a governance condition for digital knowledge management. Managers should establish clear, respectful norms for digital interactions, encourage questioning, protect employees from blame during constructive discussions of mistakes, and avoid using digital records as punitive monitoring tools.

Institutional support should be provided for female managers to leverage their digital leadership. This includes access to digital decision-making roles, leadership development opportunities, mentorship networks, and fair recognition of their relational leadership contributions in performance evaluations.

Future research should expand this model by incorporating multi-level data, objective digital interaction records, team performance indicators, and comparative samples of male and female leadership teams. This design will help clarify whether the mechanisms discovered in this study apply only to digital organizations led by women, or whether they can be generalized to other leadership situations.

References

Alajmi, B. M., & Alasousi, S. O. (2023). Cultivating knowledge sharing among academics: The role of social media and the impact of social capital. *Journal of Electronic Resources Librarianship,* 35(1), 28–46. https://doi.org/10.1080/1941126X.2023.2165241

Bartsch, S., Weber, E., Büttgen, M., & Huber, A. (2021). Leadership matters in crisis-induced digital transformation: How to lead service employees effectively during the COVID-19 pandemic. *Journal of Service Management,* 32(1), 71–85. https://doi.org/10.1108/JOSM-05-2020-0160

Edmondson, A. C., & Bransby, D. P. (2023). Psychological safety comes of age: Observed themes in an established literature. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior,* 10, 55–78. https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-120920-055217

Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2022). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) (3rd ed.).* Sage.

Hanelt, A., Bohnsack, R., Marz, D., & Marante, C. A. (2021). A systematic review of the literature on digital transformation: Insights and implications for strategy and organizational change. *Journal of Management Studies,* 58(5), 1159–1197. https://doi.org/10.1111/joms.12639

Hao, Q., Zhang, B., Shi, Y., & Yang, Q. (2022). How trust in coworkers fosters knowledge sharing in virtual teams? A multilevel moderated mediation model of psychological safety, team virtuality, and knowledge sharing self-efficacy. *Frontiers in Psychology,* 13, 899142. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.899142

Hayes, A. F. (2022). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach* (3rd ed.). Guilford Press.

Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling (5th ed.).* Guilford Press.

Lechner, A., & Tobias Mortlock, J. M. (2022). How to create psychological safety in virtual teams. *Organizational Dynamics,* 51(2), 100849. https://doi.org/10.1016/j.orgdyn.2021.100849

Lin, Q. (2024). Digital leadership: A systematic literature review and future research agenda. *European Journal of Innovation Management.* https://doi.org/10.1108/EJIM-07-2023-0522

López-Figueroa, J. C., Ochoa-Jiménez, S., Palafox-Soto, M. O., & Hernandez Munoz, D. S. (2025). Digital leadership: A systematic literature review. *Administrative Sciences,* 15(4), 129. https://doi.org/10.3390/admsci15040129

Plekhanov, D., Franke, H., & Netland, T. H. (2023). Digital transformation: A review and research agenda. *European Management Journal,* 41(6), 821–844. https://doi.org/10.1016/j.emj.2022.09.007

Safari, N., Díaz Andrade, A., & Techatassanasoontorn, A. A. (2022). Visibility of knowledge in social media: Conceptualization and instrument development. *Information & Management,* 59(6), 103676. https://doi.org/10.1016/j.im.2022.103676

Shang, R.-A., & Sun, Y. (2021). So little time for so many ties: Fit between the social capital embedded in enterprise social media and individual learning requirements. *Computers in Human Behavior,* 120, 106615. https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106615

Wang, T., Lin, X., & Sheng, F. (2022). Digital leadership and exploratory innovation: From the dual perspectives of strategic orientation and organizational culture. *Frontiers in Psychology,* 13, 902693. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.902693

World Economic Forum. (2024). *Global gender gap report 2024.* World Economic Forum.

THE INFLUENCE OF TACIT KNOWLEDGE SHARING AND PERCEPTION OF CO-OPETITION RELATIONSHIPS ON ORGANIZATIONAL CITIZENSHIP BEHAVIOR: AN INTEGRATION OF CO-OPETITION THEORY, ABSORPTIVE CAPACITY THEORY, AND SOCIAL EXCHANGE THEORY*

Chengai He[1], Sid Suntrayuth[2] and Zhongwu Li[3]

[1-3]International College, National Institute of Development Administration (NIDA), Thailand

Corresponding Author's Email: sid.s@nida.ac.th

Received 8 June 2026; Revised 19 June 2026; Accepted 21 June 2026

Abstract

The coexistence of cooperation and competition among employees has become an important factor influencing knowledge-sharing behavior and organizational effectiveness in knowledge-intensive organizations. This study aimed to: (1) examine the effects of employees' perceptions of cooperative and competitive relationships on tacit knowledge sharing intention and behavior; (2) investigate the mediating roles of tacit knowledge sharing intention and tacit knowledge sharing behavior in the relationship between co-opetition relationship perceptions and Organizational Citizenship Behavior (OCB); and (3) explore the moderating role of trust in the relationship between co-opetition relationship perceptions and tacit knowledge sharing intention. Grounded in Co-opetition

Citation:

* Chengai He, Sid Suntrayuth, and Zhongwu Li. (2026). The Influence Of Tacit Knowledge Sharing And Perception Of Co-Opetition Relationships On Organizational Citizenship Behavior: An Integration Of Co-Opetition Theory, Absorptive Capacity Theory, And Social Exchange Theory. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1248-1266.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Theory, Absorptive Capacity Theory, and Social Exchange Theory, the study employed a quantitative research design. Data were collected from 345 research and development (R&D) personnel working in high-tech enterprises in China through a structured questionnaire and analyzed using Structural Equation Modeling (SEM).

The findings revealed that perceptions of cooperative relationships positively influenced tacit knowledge sharing intention and Organizational Citizenship Behavior, whereas perceptions of competitive relationships exerted significant negative effects on both variables. Tacit knowledge sharing intention and tacit knowledge sharing behavior jointly served as serial mediators between co-opetition relationship perceptions and Organizational Citizenship Behavior. Furthermore, trust significantly strengthened the positive effect of cooperative relationship perception on tacit knowledge sharing intention and mitigated the negative effect of competitive relationship perception. The study contributes to a better understanding of employee behavior in co-opetitive environments by demonstrating how tacit knowledge sharing facilitates the transformation of relationship perceptions into Organizational Citizenship Behavior. The findings also provide practical implications for organizations seeking to promote knowledge sharing, strengthen trust-based work environments, and enhance collaborative behaviors that support organizational effectiveness and innovation.

Keywords: Co-opetition Relationship, Tacit Knowledge Sharing, Organizational Citizenship Behavior, Trust, High-Tech Enterprises

Introduction

In the era of globalization and rapid technological advancement, knowledge has become one of the most valuable strategic resources for organizations seeking to maintain sustainable competitive advantages. Particularly in high-tech enterprises, innovation capability depends not only on

technological investment and research infrastructure but also on the effective sharing and utilization of knowledge among employees. Research and development (R&D) personnel play a critical role in generating, integrating, and applying organizational knowledge. However, despite continuous investment in knowledge management systems, many organizations continue to face challenges related to insufficient knowledge sharing, especially tacit knowledge sharing, which is embedded in employees' experiences, skills, insights, and personal expertise and is difficult to codify or transfer through formal mechanisms. As a result, organizations frequently encounter knowledge silos that limit collaboration, reduce innovation efficiency, and hinder organizational performance (Nonaka & Takeuchi, 1995; Wang et al., 2021).

Within contemporary organizations, employees often operate in environments characterized by the simultaneous existence of cooperation and competition, commonly referred to as co-opetition relationships. While cooperation encourages collaboration, mutual support, and collective achievement, competition motivates employees to improve individual performance and pursue personal success. In knowledge-intensive workplaces, these dual relationship dynamics significantly influence employees' attitudes and behaviors toward knowledge sharing. Employees who perceive strong cooperative relationships are more likely to exchange valuable knowledge and contribute to team objectives, whereas excessive perceptions of competition may encourage knowledge withholding and self-protective behavior. Consequently, understanding how employees perceive co-opetition relationships and how such perceptions influence tacit knowledge sharing has become an important issue in organizational behavior and knowledge management research (Brandenburger & Nalebuff, 2021; Meier & Kock, 2023).

Beyond knowledge-sharing behavior, organizations increasingly rely on employees' voluntary contributions that extend beyond formal job requirements, known as Organizational Citizenship Behavior (OCB). Organizational

Citizenship Behavior includes actions such as helping colleagues, supporting organizational initiatives, demonstrating loyalty, and voluntarily contributing to organizational effectiveness. Previous studies have indicated that employees who actively engage in knowledge-sharing activities are more likely to exhibit citizenship behaviors because both behaviors are grounded in cooperation, reciprocity, and commitment to collective goals (Bavik et al., 2017; Organ, 1997). Nevertheless, the mechanisms through which employees' perceptions of cooperative and competitive relationships influence Organizational Citizenship Behavior through tacit knowledge sharing remain insufficiently explored, particularly within knowledge-intensive and innovation-driven contexts.

Drawing upon Co-opetition Theory, Absorptive Capacity Theory, and Social Exchange Theory, this study proposes that employees' perceptions of cooperative and competitive relationships shape their tacit knowledge sharing intention and behavior, which subsequently influence Organizational Citizenship Behavior. Furthermore, trust is expected to serve as a critical contextual factor that strengthens or weakens the relationship between co-opetition perceptions and knowledge-sharing intention. Trust reduces perceived risks associated with sharing valuable knowledge and encourages employees to engage in collaborative interactions based on expectations of reciprocity and mutual benefit (Blau, 1964; Sabini & Alderman, 2021).

Therefore, this study investigates the influence of perceived cooperative and competitive relationships on Organizational Citizenship Behavior through the mediating roles of tacit knowledge sharing intention and tacit knowledge sharing behavior, while examining the moderating role of trust. Focusing on R&D personnel in high-tech enterprises, the study contributes to a deeper understanding of employee behavior in co-opetitive environments and provides practical implications for organizations seeking to foster knowledge sharing,

strengthen trust-based workplace relationships, and enhance organizational effectiveness through collaborative and citizenship-oriented behaviors.

Objectives

1. To examine the effects of employees' perceptions of cooperative relationships and competitive relationships on tacit knowledge sharing intention and tacit knowledge sharing behavior among research and development (R&D) personnel in high-tech enterprises.

2. To investigate the mediating roles of tacit knowledge sharing intention and tacit knowledge sharing behavior in the relationship between employees' perceptions of co-opetition relationships and Organizational Citizenship Behavior.

3. To explore the moderating role of trust in the relationship between employees' perceptions of cooperative and competitive relationships and tacit knowledge sharing intention.

Literature Review

This study is grounded in three major theoretical perspectives: Co-opetition Theory, Absorptive Capacity Theory, and Social Exchange Theory. These theories provide a comprehensive framework for understanding how employees' perceptions of cooperative and competitive relationships influence tacit knowledge sharing and Organizational Citizenship Behavior (OCB) within knowledge-intensive organizations.

Co-opetition Theory

Co-opetition Theory was introduced by Brandenburger and Nalebuff (1996), who argued that cooperation and competition are not mutually exclusive but can coexist simultaneously within organizations. Employees often engage in cooperative activities to achieve collective goals while competing for limited resources, recognition, promotion opportunities, and performance rewards. In

knowledge-intensive environments, particularly within research and development (R&D) teams, employees are required to collaborate in solving complex problems and generating innovations while simultaneously striving to maintain individual advantages. Previous studies have suggested that cooperative relationships promote communication, trust, and knowledge exchange, whereas excessive competitive relationships may discourage information sharing and increase knowledge-protective behaviors (Meier & Kock, 2023). Therefore, employees' perceptions of co-opetition relationships are expected to play a significant role in shaping their willingness to share tacit knowledge and engage in positive organizational behaviors.

Absorptive Capacity Theory

Absorptive Capacity Theory, proposed by Cohen and Levinthal (1990), explains how individuals and organizations acquire, assimilate, transform, and apply knowledge to enhance performance and innovation. The theory emphasizes that knowledge acquisition alone is insufficient; organizations and employees must possess the capability to absorb and utilize knowledge effectively. In the context of this study, tacit knowledge sharing intention and tacit knowledge sharing behavior represent important mechanisms through which employees acquire and exchange valuable experiential knowledge. Through continuous interaction and knowledge sharing, employees expand their knowledge base, improve problem-solving capabilities, and contribute to organizational learning. Consequently, tacit knowledge sharing serves as a critical process through which absorptive capacity is developed and transformed into organizational outcomes such as Organizational Citizenship Behavior.

Social Exchange Theory

Social Exchange Theory, developed by Blau (1964), provides a behavioral explanation for why employees engage in voluntary cooperative activities. The theory suggests that individuals evaluate the potential benefits and costs of their

actions and are more likely to participate in behaviors that generate reciprocal benefits and positive social relationships. Knowledge sharing often involves personal effort, time, and the risk of losing unique advantages; therefore, employees are more willing to share knowledge when they perceive fair treatment, mutual support, and trust within the organization. Trust functions as an essential mechanism that reduces uncertainty and strengthens expectations of reciprocity among organizational members. High levels of trust encourage employees to share tacit knowledge openly and contribute voluntarily to organizational goals through Organizational Citizenship Behavior.

Tacit Knowledge Sharing

Tacit knowledge refers to personal knowledge derived from experience, skills, intuition, and insights that are difficult to formalize or communicate through written documents (Nonaka & Takeuchi, 1995). Unlike explicit knowledge, tacit knowledge is embedded within individuals and is transferred primarily through interpersonal interactions, observation, collaboration, and shared experiences. Previous studies have demonstrated that tacit knowledge sharing enhances organizational learning, innovation capability, and team effectiveness. In knowledge-intensive organizations, employees' willingness to share tacit knowledge is strongly influenced by workplace relationships, trust, and perceptions of cooperation and competition. Therefore, tacit knowledge sharing intention and behavior are expected to serve as important mediating mechanisms linking co-opetition relationship perceptions to Organizational Citizenship Behavior.

Organizational Citizenship Behavior

Organizational Citizenship Behavior (OCB) refers to discretionary employee behaviors that are not formally required but contribute positively to organizational effectiveness (Organ, 1997). Examples include helping colleagues, voluntarily assisting organizational activities, sharing knowledge, demonstrating loyalty, and supporting organizational objectives. OCB is particularly important in

knowledge-based organizations where collaboration and information exchange are essential for innovation and performance. Previous research has shown that employees who actively engage in knowledge sharing tend to exhibit higher levels of citizenship behavior because both behaviors are rooted in cooperation, reciprocity, and commitment to collective success. Consequently, OCB serves as an important outcome variable reflecting employees' positive contributions beyond formal job responsibilities.

Trust

Trust is defined as the willingness of individuals to be vulnerable to the actions of others based on positive expectations regarding their intentions and behaviors. Within organizational settings, trust facilitates communication, cooperation, and knowledge exchange among employees. According to Social Exchange Theory, trust reduces perceived risks associated with sharing valuable knowledge and strengthens expectations of reciprocal support. Employees who trust their colleagues and organization are more likely to interpret cooperative relationships positively and remain willing to share knowledge even in competitive environments. Therefore, trust is expected to moderate the relationship between co-opetition relationship perceptions and tacit knowledge sharing intention.

Based on the theoretical foundations discussed above, this study proposes that employees' perceptions of cooperative and competitive relationships influence Organizational Citizenship Behavior through the sequential mediating roles of tacit knowledge sharing intention and tacit knowledge sharing behavior, while trust serves as a moderating factor affecting the relationship between co-opetition relationship perceptions and tacit knowledge sharing intention. This integrated framework provides a comprehensive understanding of employee behavior within co-opetitive and knowledge-intensive organizational environments.

Mothodology

Research Design

This study employed a quantitative research design to investigate the influence of perceived co-opetition relationships on Organizational Citizenship Behavior (OCB) through the mediating roles of tacit knowledge sharing intention and tacit knowledge sharing behavior, as well as the moderating role of trust. The conceptual framework was developed based on Co-opetition Theory, Absorptive Capacity Theory, and Social Exchange Theory.

Population and Sample

The population consisted of research and development (R&D) personnel working in high-tech enterprises in China. The sample included 345 employees selected through purposive sampling. Eligible participants were full-time R&D personnel who had experience working in collaborative projects and engaging in knowledge-sharing activities within their organizations. The sample size was considered adequate for Structural Equation Modeling (SEM) analysis.

Sampling Procedure

Purposive sampling was employed to identify respondents who met the study criteria. High-tech enterprises with active research and development departments were selected, and questionnaires were distributed to employees whose job responsibilities involved innovation, collaboration, and knowledge-sharing activities. Only completed and valid questionnaires were included in the final analysis.

Research Instrument and Quality Assessment

The research instrument was a structured questionnaire consisting of two sections. The first section collected demographic information, including gender, age, educational level, and work experience. The second section measured the key constructs of the study, namely perception of cooperative relationships,

perception of competitive relationships, tacit knowledge sharing intention, tacit knowledge sharing behavior, Organizational Citizenship Behavior, and trust.

All measurement items were adapted from established scales in previous studies and measured using a five-point Likert scale ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree). Content validity was evaluated by experts in management and organizational behavior. Reliability was assessed using Cronbach's alpha coefficient, and all constructs demonstrated acceptable reliability values. Construct validity was further examined through Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis (CFA).

Data Collection

Data were collected through questionnaire surveys administered to R&D personnel in selected high-tech enterprises in China. Participation was voluntary, and respondents were informed that all responses would remain confidential and be used solely for academic purposes. After data screening and verification, a total of 345 valid questionnaires were retained for analysis.

Data Analysis

The collected data were analyzed using descriptive and inferential statistics. Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were used to describe respondents' demographic characteristics and study variables. Reliability and validity analyses were conducted using Cronbach's alpha, Exploratory Factor Analysis (EFA), and Confirmatory Factor Analysis (CFA). Pearson correlation analysis was employed to examine relationships among variables. Structural Equation Modeling (SEM) was used to test the hypothesized relationships, mediating effects, and moderating effects proposed in the conceptual framework. Statistical significance was determined at the .05 level.

Results

To examine the effects of employees' perceptions of cooperative relationships and competitive relationships on tacit knowledge sharing intention and tacit knowledge sharing behavior among research and development (R&D) personnel in high-tech enterprises.

The findings revealed that employees' perceptions of cooperative relationships had a significant positive effect on tacit knowledge sharing intention (β = 0.393, p < .001). Conversely, perceptions of competitive relationships had a significant negative effect on tacit knowledge sharing intention (β = -0.339, p < .001). Furthermore, tacit knowledge sharing intention significantly influenced tacit knowledge sharing behavior (β = 0.559, p < .001). These results indicate that employees working in a cooperative environment are more willing to share tacit knowledge, whereas excessive competition tends to reduce knowledge-sharing intention and behavior. Therefore, cooperative relationships play a crucial role in facilitating tacit knowledge sharing among R&D personnel in high-tech enterprises.

Table 1 Direct Effects of Co-opetition Relationship Perceptions on Tacit Knowledge Sharing

Path	β	S.E.	C.R.	p-value
Perception of Cooperative Relationships ⟶ Tacit Knowledge Sharing Intention	0.393	0.052	6.567	< .001
Perception of Competitive Relationships ⟶ Tacit Knowledge Sharing Intention	-0.339	0.064	-5.720	< .001
Tacit Knowledge Sharing Intention ⟶ Tacit Knowledge Sharing Behavior	0.559	0.055	9.644	< .001

From Table 1, perceptions of cooperative relationships significantly and positively influenced tacit knowledge sharing intention (β = 0.393, p < .001),

while perceptions of competitive relationships significantly and negatively influenced tacit knowledge sharing intention (β = -0.339, p < .001). Moreover, tacit knowledge sharing intention significantly and positively affected tacit knowledge sharing behavior (β = 0.559, p < .001). These findings suggest that employees are more willing to share tacit knowledge when they perceive a collaborative work environment characterized by trust and mutual support.

To investigate the mediating roles of tacit knowledge sharing intention and tacit knowledge sharing behavior in the relationship between employees' perceptions of co-opetition relationships and Organizational Citizenship Behavior.

The findings revealed that perceptions of cooperative relationships positively influenced Organizational Citizenship Behavior, whereas perceptions of competitive relationships negatively influenced Organizational Citizenship Behavior. Furthermore, tacit knowledge sharing behavior had a significant positive effect on Organizational Citizenship Behavior. The results also confirmed that tacit knowledge sharing intention and tacit knowledge sharing behavior jointly functioned as serial mediators in the relationship between co-opetition relationship perceptions and Organizational Citizenship Behavior.

Table 2 Direct Effects on Organizational Citizenship Behavior

Path	β	S.E.	C.R.	p-value
Tacit Knowledge Sharing Behavior ⟶ Organizational Citizenship Behavior	0.199	0.061	3.497	< .001
Perception of Cooperative Relationships ⟶ Organizational Citizenship Behavior	0.304	0.056	4.811	< .001
Perception of Competitive Relationships ⟶ Organizational Citizenship Behavior	-0.198	0.068	-3.220	.001

From Table 2, perceptions of cooperative relationships significantly and positively influenced Organizational Citizenship Behavior (β = 0.304, $p < .001$), whereas perceptions of competitive relationships significantly and negatively influenced Organizational Citizenship Behavior (β = -0.198, $p = .001$). In addition, tacit knowledge sharing behavior significantly enhanced Organizational Citizenship Behavior (β = 0.199, $p < .001$). These findings indicate that employees who perceive stronger cooperation are more likely to engage in citizenship behaviors that support organizational effectiveness, while excessive competition tends to inhibit such behaviors.

To explore the moderating role of trust in the relationship between employees' perceptions of cooperative and competitive relationships and tacit knowledge sharing intention.

The findings revealed that trust significantly moderated the relationship between employees' perceptions of co-opetition relationships and tacit knowledge sharing intention. Trust strengthened the positive relationship between perceptions of cooperative relationships and tacit knowledge sharing intention, while reducing the negative effect of perceptions of competitive relationships on tacit knowledge sharing intention.

Table 3 Summary of Hypothesis Testing Results

Hypothesis	Relationship	Result
H1	Cooperative Relationships ⟶ Tacit Knowledge Sharing Intention	Supported
H2	Competitive Relationships ⟶ Tacit Knowledge Sharing Intention	Supported
H3	Tacit Knowledge Sharing Intention ⟶ Tacit Knowledge Sharing Behavior	Supported
H4	Tacit Knowledge Sharing Behavior ⟶ Organizational Citizenship Behavior	Supported
H5	Cooperative Relationships ⟶ Organizational Citizenship Behavior	Supported

Hypothesis	Relationship	Result
H6	Competitive Relationships ⟶ Organizational Citizenship Behavior	Supported
H7	Chain Mediation Effect	Supported
H8	Chain Mediation Effect	Supported
H9	Moderating Effect of Trust	Supported
H10	Moderating Effect of Trust	Supported

From Table 3, all hypothesized relationships were supported. The results confirmed that employees' perceptions of co-opetition relationships significantly influenced tacit knowledge sharing intention, tacit knowledge sharing behavior, and Organizational Citizenship Behavior. In addition, trust served as an important moderating variable that strengthened positive workplace relationships and facilitated employees' willingness to share tacit knowledge within high-tech enterprises.

Discussion

To examine the effects of employees' perceptions of cooperative relationships and competitive relationships on tacit knowledge sharing intention and tacit knowledge sharing behavior among research and development (R&D) personnel in high-tech enterprises.

The findings revealed that employees' perceptions of cooperative relationships significantly and positively influenced tacit knowledge sharing intention, whereas perceptions of competitive relationships significantly and negatively influenced tacit knowledge sharing intention. In addition, tacit knowledge sharing intention significantly and positively influenced tacit knowledge sharing behavior. These findings may be explained by the fact that employees who perceive a cooperative workplace environment are more likely to develop trust, mutual support, and psychological safety, which encourage

them to share their experience-based knowledge with colleagues. Conversely, when employees perceive excessive competition, they may be concerned about losing personal advantages, recognition, or career opportunities, resulting in lower willingness to share valuable knowledge. This finding is consistent with Co-opetition Theory, which suggests that cooperation facilitates resource exchange and collective value creation, whereas excessive competition may hinder collaborative behaviors (Brandenburger & Nalebuff, 1996). The findings also support the study of Meier and Kock (2023), who found that cooperative workplace relationships promote communication, trust, and knowledge exchange, while excessive competition may discourage information sharing. Furthermore, the positive relationship between tacit knowledge sharing intention and behavior supports the argument of Nonaka and Takeuchi (1995), who emphasized that tacit knowledge is effectively transferred through interpersonal interaction, collaboration, and shared experiences. Therefore, employees' willingness to share knowledge serves as an important precursor to actual knowledge-sharing practices.

To investigate the mediating roles of tacit knowledge sharing intention and tacit knowledge sharing behavior in the relationship between employees' perceptions of co-opetition relationships and Organizational Citizenship Behavior.

The findings revealed that perceptions of cooperative relationships positively influenced Organizational Citizenship Behavior, whereas perceptions of competitive relationships negatively influenced Organizational Citizenship Behavior. Furthermore, tacit knowledge sharing intention and tacit knowledge sharing behavior jointly served as significant serial mediators in the relationship between co-opetition relationship perceptions and Organizational Citizenship Behavior. These findings may be explained by the fact that employees who experience supportive and collaborative workplace relationships are more likely to engage in knowledge-sharing activities, which subsequently encourage

voluntary behaviors that benefit colleagues and the organization beyond formal job requirements. Through the exchange of tacit knowledge, employees develop stronger interpersonal relationships, greater organizational commitment, and a stronger sense of collective responsibility, which contribute to Organizational Citizenship Behavior. This finding is consistent with Social Exchange Theory (Blau, 1964), which explains that positive social interactions encourage reciprocal behaviors and voluntary contributions. The findings are also consistent with Organ (1997), who argued that Organizational Citizenship Behavior emerges when employees develop positive attitudes toward their colleagues and organization. In addition, the findings support Bavik et al. (2017), who reported that employees who actively engage in knowledge-sharing activities are more likely to demonstrate citizenship behaviors because both behaviors are grounded in cooperation, reciprocity, and commitment to collective goals. Therefore, tacit knowledge sharing serves as an important mechanism through which workplace relationship perceptions are transformed into positive organizational outcomes.

To explore the moderating role of trust in the relationship between employees' perceptions of cooperative and competitive relationships and tacit knowledge sharing intention.

The findings revealed that trust significantly moderated the relationship between employees' perceptions of co-opetition relationships and tacit knowledge sharing intention. Specifically, trust strengthened the positive influence of cooperative relationship perceptions on tacit knowledge sharing intention and reduced the negative influence of competitive relationship perceptions. These findings may be explained by the fact that trust functions as a psychological safety mechanism that reduces perceived risks associated with sharing valuable knowledge. Employees who trust their colleagues and organization are more likely to believe that shared knowledge will be used appropriately and reciprocated fairly. Consequently, they are more willing to

engage in tacit knowledge sharing even when competitive pressures exist. This finding is consistent with Social Exchange Theory (Blau, 1964), which emphasizes that trust forms the foundation of reciprocal exchanges and cooperative behavior. The findings also support Sabini and Alderman (2021), who suggested that trust facilitates knowledge sharing, strengthens interpersonal relationships, and enhances collaboration within organizations. Therefore, organizations seeking to promote knowledge sharing and Organizational Citizenship Behavior should cultivate trust-based organizational cultures that encourage openness, mutual respect, and collaborative interactions among employees.

Recommendation

The findings revealed that employees' perceptions of cooperative relationships positively influenced tacit knowledge sharing intention, tacit knowledge sharing behavior, and Organizational Citizenship Behavior, whereas perceptions of competitive relationships negatively influenced these variables. In addition, tacit knowledge sharing intention significantly promoted tacit knowledge sharing behavior, which subsequently enhanced Organizational Citizenship Behavior. The study further confirmed that tacit knowledge sharing intention and behavior jointly served as serial mediators linking co-opetition relationship perceptions to Organizational Citizenship Behavior. Moreover, trust significantly strengthened the positive effect of cooperative relationship perceptions and reduced the negative effect of competitive relationship perceptions on tacit knowledge sharing intention. These findings highlight the importance of fostering cooperative relationships, trust, and knowledge-sharing cultures to enhance positive employee behavior and organizational effectiveness in high-tech enterprises.

Recommendations for Practical Application

1. Organizations should promote cooperative workplace relationships through teamwork, collaboration, and knowledge-sharing activities to strengthen employees' willingness to share tacit knowledge.

2. Management should establish formal mechanisms such as mentoring programs, communities of practice, and knowledge-sharing platforms to facilitate tacit knowledge exchange among employees.

3. Organizations should maintain a balance between competition and cooperation, ensuring that competitive practices motivate performance without discouraging knowledge sharing.

4. Leaders should cultivate a trust-based organizational culture through transparent communication, fairness, and supportive management practices to encourage knowledge sharing and Organizational Citizenship Behavior.

Recommendations for Future Research

1. Future studies should examine the proposed model across different industries and cultural contexts to enhance the generalizability of the findings.

2. Longitudinal studies should be conducted to investigate the long-term effects of co-opetition relationships, trust, and tacit knowledge sharing on Organizational Citizenship Behavior.

3. Additional variables such as leadership style, organizational culture, psychological safety, and employee engagement should be incorporated to provide a broader understanding of employee behavior.

4. Future research should explore the influence of digital technologies and artificial intelligence on tacit knowledge sharing and Organizational Citizenship Behavior in knowledge-intensive organizations.

Reference

Blau, P. M. (1964). *Exchange and power in social life*. Wiley.

Bavik, A., Bavik, Y. L., Tang, P. M., & Lam, L. W. (2017). Servant leadership, employee job crafting, and citizenship behaviors: A cross-level investigation. *Cornell Hospitality Quarterly,* 58(4), 364–373.

Brandenburger, A., & Nalebuff, B. (2021). The rules of co-opetition. *Harvard Business Review,* 99(1), 48–57.

Cohen, W. M., & Levinthal, D. A. (1990). Absorptive capacity: A new perspective on learning and innovation. *Administrative Science Quarterly,* 35(1), 128–152.

Meier, O., & Kock, S. (2023). Cooperation and competition in organizations: Managing paradoxical workplace relationships. *Management Decision,* 61(8), 2341–2358.

Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. Oxford University Press.

Organ, D. W. (1997). Organizational citizenship behavior: It's construct clean-up time. *Human Performance,* 10(2), 85–97.

Sabini, M., & Alderman, N. (2021). Trust, collaboration, and knowledge sharing in organizational environments. *Journal of Knowledge Management,* 25(7), 1705–1723.

Wang, Q. E., Zhao, L., Chang-Richards, A., Zhang, Y., & Li, H. (2021). Understanding the impact of social capital on the innovation performance of construction enterprises: Based on the mediating effect of knowledge transfer. *Sustainability,* 13(9), 5099. https://doi.org/10.3390/su13095099

CULTURAL EMBEDDEDNESS AND LIVING TRANSMISSION OF LOCAL TRADITIONAL PERFORMING ARTS: AN INVESTIGATION BASED ON HUZHOU TANHUANG*

Yuan Zhou[1] and Phakamas Jirajarupat[2]

[1-2]**Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand**

Corresponding Author's Email: s64584947039@ssru.ac.th

Received 17 June 2026; Revised 24 June 2026; Accepted 26 June 2026

Abstract

This research article aims to: 1) investigate the embedding characteristics of Huzhou Tanhuang within the Jiangnan water town cultural ecology; 2) construct a living transmission theoretical framework for local traditional performing arts based on cultural ecology; and 3) analyze the ecological adaptation strategies through which Huzhou Tanhuang has achieved sustained transmission. This is a qualitative research study collecting data from 15 key informants who are Huzhou Tanhuang practitioners, together with participant observation at 4 transmission bases over three years of fieldwork; the data were analyzed using content analysis with triangulation.

The research results found that: 1) Huzhou Tanhuang forms a unique musical morphology and performance system within the cultural ecology of Jiangnan water towns through a dynamic process of "environmental shaping–cultural adaptation–artistic generation"; 2) Huzhou Tanhuang forms a deep coupling relationship with the Jiangnan water town cultural ecology through

Citation:

* Yuan Zhou and Phakamas Jirajarupat. (2026). Cultural Embeddedness And Living Transmission Of Local Traditional Performing Arts: An Investigation Based On Huzhou Tanhuang. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1267-1292.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

three dimensions: geographical spatial embedding, linguistic prosodic embedding, and folk cultural embedding; 3) Huzhou Tanhuang demonstrates strong ecological adaptability in its historical evolution, achieving sustained survival through strategies of morphological adjustment, functional transformation, and spatial expansion.

The proposed "cultural ecological embedding" provides a new explanatory framework for understanding the generative mechanisms and survival logic of local traditional musical culture.

Keywords: Cultural Ecology, Huzhou Tanhuang, Cultural Embeddedness, Living Transmission, Intangible Cultural Heritage

Introduction

In the globalization, local traditional performing arts face unprecedented survival challenges. As important carriers of human civilization that preserve regional cultural memory and embody ethnic aesthetic characteristics, the protection and transmission of these art forms have become crucial issues in cultural research (Li, 2025). Particularly in China's Jiangnan region, the unique water town ecological environment has nurtured rich and diverse local opera and Quyi arts.

Huzhou, located on the southern shore of Lake Taihu with dense river networks throughout its territory, has long been praised as "Having traveled through all the beautiful lands of Jiangnan, one's life is only complete living in Huzhou." This area is not only an important birthplace of Chinese silk culture, tea culture, and writing brush culture, but has also nurtured the unique Tanhuang art. Tanhuang is a general term for folk theater in Jiangsu and Zhejiang regions, including areas such as Hangzhou, Jinhua, Huzhou, and Ningbo in Zhejiang Province, and Suzhou, Wuxi, Changzhou in Jiangsu Province, as well as Shanghai, all having their local Tanhuang forms (Zhou, 1979). Huzhou Tanhuang is the origin

and artistic foundation of Huzhou Opera formation, and is also the collective term for Huzhou short plays, Qinshu, and Santiao. It matured gradually as artists performed short plays, Qinshu, and Santiao repertoires, Fuzi, and hall narratives through long-term troupe performances and divided singing sessions (D. H. Liu, 2016). In 2011, "Huzhou Opera" was listed in the National Intangible Cultural Heritage Registry (Yang, 2020), marking national-level recognition and protection for this local art form. As an important component of the Wu dialect cultural sphere, Huzhou Tanhuang's generation, development, and evolution fully reflect the dynamic interaction between regional environment, social structure, and cultural tradition.

Therefore, the core questions of this research are: What dynamic processes govern the interaction between Huzhou Tanhuang and the Jiangnan water town cultural ecology? What specific cultural embedding characteristics are manifested in this process? What ecological adaptation strategies has Huzhou Tanhuang adopted in its historical evolution to achieve sustained transmission? Through in-depth exploration of these questions, this study attempts to construct a cultural ecology theoretical framework for local traditional performing arts, providing theoretical support for understanding their generative mechanisms, embedding characteristics, and transmission logic.

Objectives

1) To investigate the embedding characteristics of Huzhou Tanhuang in the Jiangnan water town cultural ecology, revealing the shaping effects of geographical environment, linguistic culture, social structure, and other ecological elements on its artistic form.

2) To innovate theoretical understanding of local traditional performing arts, constructing a living transmission theoretical framework based on cultural

ecology by tracing Huzhou Tanhuang's historical evolution and cultural value system.

3) To analyze the ecological adaptation strategies through which Huzhou Tanhuang has achieved sustained living transmission in its historical evolution—namely morphological adjustment, functional transformation, and spatial expansion—thereby clarifying its survival logic within the Jiangnan water town cultural ecology.

Literature Review

To situate this study within existing scholarship, the literature review is organized around three thematic strands: the theoretical foundations of cultural ecology, the application of cultural ecology to local opera and traditional performing arts, and the protection and living transmission of intangible cultural heritage.

Concepts and theories regarding cultural ecology.

Cultural ecology originated in cultural anthropology as a framework for explaining how human cultures adapt to and are shaped by their environments. Steward (1955) established the field by proposing the concept of the cultural core and a method of multilinear evolution, arguing that environmental conditions and subsistence activities decisively shape cultural forms. This materialist orientation was extended by Harris (1979), whose cultural materialism foregrounds the determining role of infrastructural and environmental conditions, and by Rappaport (1968), who demonstrated the ecological and regulatory functions of ritual within a community’s adaptive system. Within Chinese scholarship, Fang (2001) advanced the proposition of cultural ecological imbalance, drawing attention to the disruption of traditional cultural ecosystems under modernization, while Huang (2013) reframed heritage protection through a cultural-ecology lens. Together these works supply the conceptual vocabulary

environment, adaptation, embeddedness, and ecological balance on which the present study's analytical framework is built.

Concepts and theories regarding cultural ecology in local opera and traditional performing arts.

A growing body of research applies cultural-ecology perspectives to regional opera and folk-music traditions. Chen (2012) examines Shaanxi opera within its regional cultural ecology, while Hu (2020) traces the cultural ecology of Jiangnan opera during the Qing Dynasty, underscoring the ecological specificity of the Jiangnan region most relevant to the present case. Pan and Pang (2020) analyze the cultural-ecological protection and construction of Guilin local opera and Quyi, and Fan et al. (2022) read Bashu folk culture through the musical morphology of Sichuan Opera lantern tunes, showing how regional environment and folk life are inscribed in musical form. Earlier ethnomusicological work, such as Miao and Qiao's (1985) study of similar color areas in Han folk songs, similarly links musical morphology to geographical and cultural regions. Lü and Yao (2006) address the broader survival and development challenges facing local opera, and Li (2025) reflects on the contemporary coordinates of traditional music research. These studies confirm the explanatory value of cultural ecology for regional performing arts, yet they concentrate on other genres and regions, leaving Huzhou Tanhuang largely unexamined.

Concepts and theories regarding intangible cultural heritage and living transmission.

The third strand concerns the safeguarding and living transmission of intangible cultural heritage (ICH). K. L. Liu (2004) articulates the principle of holistic protection, arguing that heritage cannot be preserved in isolation from its cultural ecosystem, a position consonant with the cultural-ecology orientation above. Yang (2020) documents the "Zhejiang experience" in protecting ICH performance projects, providing a regional policy context directly relevant to

Huzhou, which lies within Zhejiang Province. For the specific object of study, Zhou (1979) situates Tanhuang within the broader development history of Chinese opera, and D. H. Liu (2016) provides the most systematic account of Huzhou Opera and its Tanhuang foundations. These works establish both the conceptual emphasis on living, ecosystem-embedded transmission and the empirical groundwork for studying Huzhou Tanhuang.

Summary.

In sum, prior scholarship has firmly established cultural ecology as a theoretical framework and has applied it productively to various regional operas and to ICH protection. However, two gaps remain: most cultural-ecology analyses of opera address regions and genres other than Huzhou Tanhuang, and existing accounts of Huzhou Tanhuang are largely historical or descriptive rather than ecological. This study addresses both gaps by applying a cultural-ecology framework to systematically analyze the embedding characteristics and living transmission mechanisms of Huzhou Tanhuang within the cultural ecology of Jiangnan water towns.

Methodology

This study employs qualitative research methods, applying a cultural ecology theoretical framework, systematically examining the cultural embeddedness and living transmission mechanisms of Huzhou Tanhuang through multiple data collection and triangulation verification.

Data Collection

Documentary Research

The study systematically collected and organized historical documents from the Qing Dynasty to contemporary times, including local gazetteers, opera and Quyi historical materials, and academic works, including important historical materials such as "Nanxun Chronicle" and "Chinese Opera Music Collection:

Zhejiang Volume," as well as monographs such as "Huzhou Opera," "History of Huzhou Opera Development," "History of Huzhou Quyi," "Huzhou Santiao," and "Spring and Autumn of Qin Rhymes," constructing the historical trajectory of Huzhou Tanhuang development.

In-depth Interviews.

Fifteen key informants were selected for semi-structured interviews, including 3 cultural workers, 7 professional performers, and 5 non-professional performers. Interviews spanned from January 2022 to July 2025, with each interview lasting over 60 minutes.

Field Observation.

The study combined participant and non-participant observation methods, systematically observing and recording 4 transmission bases (Huzhou Intangible Cultural Heritage Training Center, Huzhou Normal University, Tangdian Primary School, Renhuangshan Community) and 4 live performances (2022 Changtianlang Park Cultural Heritage Day, 2023 Nanxun Ancient Town "Art Heart One Art · Cultural Beauty" 365 Action, 2024 Hanshan Silkworm Flower Festival, 2024 Huzhou Grand Theater large-scale original contemporary-themed Huzhou Opera "A Leaf" exhibition).

Table 1 Research Data Collection Overview

Research Method	Scope of Data Collection	Time Period
Documentary Research	Historical documents (Qing Dynasty to contemporary)	Qing Dynasty-2025
In-depth Interviews	15 key informants (3 cultural workers, 7	January 2022 - July 2025

	professional performers, 5 non-professional)	
Field Observation (Transmission Bases)	4 transmission centers: Huzhou ICH Training Center, Huzhou Normal University, Tangdian Primary School, Renhuangshan Community	January 2022 - July 2025
Live Performance Observation	4 performances across various community and institutional venues	May 2022 - September 2024

Table 2 Interviewee Classification (N=15)

Interviewee Category	**Number**	**Professional Status**
Cultural Workers	3	Intangible Cultural Heritage officials and researchers
Professional Performers	7	Full-time Tanhuang artists and troupe members
Non-professional Performers	5	Community members and hobby practitioners

Table 3 Primary Transmission Bases for Huzhou Tanhuang

Institution Name	Location	Type of Transmission	Audience/Participants
Huzhou ICH Training Center	Huzhou City	Professional/systematic instruction	Professional trainees
Huzhou Normal University	Huzhou City	Academic and performance training	University students and scholars
Tangdian Primary School	Huzhou District	Youth education and transmission	Elementary school students
Renhuangshan Community	Huzhou District	Community-based folk practice	Community residents and families

Table 4 Core Musical Morphology of Huzhou Tanhuang

Tune Type	Melody Character	Rhythm	Primary Function	Key Characteristics
Short Play Tune	Lively and bright	Straightforward and energetic	Entertainment and storytelling	Flexible seven-character line structure; highly adaptable and memorable

Ben Tan Tune	Graceful and refined	Leisurely and contemplative	Emotional expression and characterization	Intimate and beautiful quality; utilized for love stories and inner emotions

Table 5 Huzhou Tanhuang Historical Evolution and Adaptation Strategies

Historical Period	**Environmental Context**	**Performance Venues**	**Art Form Status**	**Adaptation Strategies**
Late Qing - Early Republic (1800s-1940s)	Rural agrarian society with folk traditions	Temple stages, rice fields, threshing grounds, water-side markets	Folk art tradition with high community participation	Morphological adjustment; maintained core characteristics while incorporating regional influences
Post-1949 Republic Era (1949-1978)	National cultural policy standardization	Urban storytelling houses, designated theaters	Transitional phase: folk art to professional genre	Functional transformation; established Huzhou Opera Troupe; professional training systems

Contemporary Period (1978-2025)	Digital age and globalization pressures	Modern theaters, digital platforms, educational institutions, community centers	Professional opera with heritage recognition (2011 ICH listing); hybrid traditional-modern	Spatial expansion; digital experimentation (live streaming, short videos); maintained linguistic authenticity

Results

Through systematic fieldwork and documentary analysis documented in Tables 1-5, the study finds that Huzhou Tanhuang, as a typical local performing art of Jiangnan water towns, exhibits distinct cultural ecological characteristics in its generation, development, and transmission. First, Huzhou Tanhuang follows a dynamic process of "environmental shaping-cultural adaptation-artistic generation," which constitutes the theoretical framework for understanding its cultural ecological mechanisms; second, within this dynamic process, Huzhou Tanhuang forms deep embedding relationships with the Jiangnan water town cultural ecology through three dimensions: geographical space, linguistic prosody, and folk culture; finally, based on these processes and characteristics, Huzhou Tanhuang has developed three ecological adaptation strategies morphological adjustment, functional transformation, and spatial expansion and it achieved trans-temporal living transmission.

The Dynamic Process of "Environmental Shaping-Cultural Adaptation-Artistic Generation" Environmental Shaping Mechanisms.

The formation and development of Huzhou Tanhuang is deeply shaped by the unique environment of Jiangnan water towns. This environmental shaping

is not unidirectional determination but results from the combined effects of natural, social, and cultural environments. The geographical environment provides material foundation and spatial carriers. The dense water network geographical pattern facilitates itinerant performances by artists, with waterside spaces becoming natural performance venues. The water town's production and life style directly influences Tanhuang content creation, producing repertoires related to agriculture, aquaculture, and folk production practices. Additionally, linguistic culture constructs spiritual support and social soil. The rich prosodic system of Huzhou dialect determines the basic characteristics of Tanhuang singing styles, the deep literati tradition shapes its gentle and delicate aesthetic style, and flourishing folk activities provide broad social fields for Tanhuang performances.

Cultural Adaptation Process.

Huzhou Tanhuang demonstrates strong cultural adaptability in its historical development, including both active adjustment to environmental changes and passive acceptance under environmental pressure. During the late Qing and Republican periods, facing urbanization trends, Tanhuang actively moved from rural to urban areas, from threshing grounds and temple stages to urban storytelling houses and theaters (Table 5). After the founding of the People's Republic, under national cultural policy guidance, Tanhuang successfully transformed from folk art to professional opera genre, establishing the Huzhou Opera Troupe and training professional performers. In contemporary times, facing new trends in digital communication, some inheritors have begun experimenting with live streaming, short videos, and other new forms.

The study finds that throughout this adaptation process, Tanhuang consistently maintains continuity of core characteristics. Core elements such as dialect singing, basic singing styles, and local themes are preserved, ensuring artistic characteristics are not lost through adaptation.

Artistic Generation Results.

Through bidirectional interaction between environmental shaping and cultural adaptation, Huzhou Tanhuang has formed a unique artistic system. In musical morphology, it has developed a complete system centered on "Ben Tan Tune" and "Short Play Tune," supplemented by various functional singing styles (Table 4). In performance conventions, it has formed body movement characteristics of "gentleness with strength, combining hardness and softness," exhibiting both the grace of Jiangnan culture and appropriate strength expression. In repertoire content, it has formed a rich repertoire reflecting water town life, carrying moral education, and meeting festival needs.

Three-Dimensional Cultural Embeddedness of Huzhou Tanhuang Geographical Spatial Embedding: Water Network Environment and Itinerant Performance.

The study finds that Huzhou's unique "lake-water network-plain" composite geographical pattern had decisive influence on Tanhuang art formation.

First, the natural foundation of Jiangnan water town geographical pattern. Huzhou is located on the southern shore of Lake Taihu, in a subtropical monsoon climate zone, with terrain higher in the southwest and lower in the northeast, presenting a natural pattern of "five parts mountain, one part water, four parts farmland." Major waterways including Lake Taihu, Tiaoxi River, Zhaxi River, and the Grand Canal crisscross the region. Tiaoxi River originates from Tianmu Mountain, flowing from southwest to northeast through the entire territory, merging with Zhaxi River in Huzhou city before flowing into Lake Taihu; the Grand Canal runs north-south through the city, connecting with the Taihu water system.

The water network pattern profoundly influenced Tanhuang. According to documentary records and inheritor interviews, convenient water transportation created natural conditions for artists' itinerant performances.

Artists "used boats as carriages and oars as horses," traveling by water from Nanxun to Zhenze, from Shuanglin to Tongxiang. A small boat loaded with simple costumes and instruments could perform everywhere along the waterways. The water town environment also shaped unique performance spaces, with early Tanhuang mostly performed at rice fields, threshing grounds, markets, and even on boats and docks flexible performance methods adapted to water town life needs.

Second, the hub position in the Grand Canal cultural belt. As an important node city of the Grand Canal, Huzhou's section spans approximately 43.9 kilometers, connecting important cities like Suzhou, Jiaxing, and Hangzhou, making Huzhou a crucial channel for north-south cultural exchange. According to local chronicles like "Nanxun Chronicle": "Tiaoxi and Zhaxi rivers flow together, circling the city eastward for over fifty li, branching southward with winding shores, pooling into expanses, dispersing into streams." The study finds that the water network structure of "four waters embracing the city obliquely, dispersing into thousands of streams throughout myriad homes" provided convenience not only for material transport but created conditions for cultural exchange. Introduction to East China Local Opera (East China Ministry of Culture Arts Management Bureau, 1952) clearly states: "Huzhou Tanhuang was initially just folk short plays with very simple form. Later, through artists who had been to Shanghai absorbing tunes from the early sections of Shanghai Opera (Shen Opera) and making improvements, using Wuxing (now Huzhou city) dialect (later also incorporating Mandarin and northern dialects) while preserving original characteristics, it achieved preliminary development." This record clearly reveals how convenient water transportation facilitated Tanhuang's interactive absorption with opera genres from Shanghai, Suzhou, Jiaxing, and other regions.

Third, formation of regional cultural radiation networks. According to the comprehensive review section of the Chinese Opera Music Collection: Jiangsu Volume (Chinese Opera Music Collection Editorial Committee, 1992), Tanhuang

is divided into two major categories: "Nanci Tanhuang" and "Huagu Tanhuang," widely spreading to Jiangsu, Zhejiang, Anhui, Jiangxi, and Fujian provinces. Luo (2018) states: "In the late Qing and early Republic, folk theater with certain modern theatrical characteristics appeared (first along China's coast), called 'Tanhuang' in the south, with Zhejiang and southern Jiangsu (the Song Dynasty's 'Liangzhe Circuit') as its birthplace and main activity area."

Research finds that cultural exchange within the network endowed Huzhou Tanhuang with three important characteristics: linguistic interoperability (dialects within the Wu dialect region, though varied, are basically mutually intelligible), artistic compatibility (performance styles from different regions can be mutually borrowed), and market mobility (artists can tour within a relatively large area).

Linguistic Prosodic Embedding: Dialect System and Musical Morphology.

First, the prosodic foundation of the dialect system. Huzhou dialect belongs to the Wu dialect Taihu subdivision Tiaoxi subgroup, colloquially called "Huzhou idle talk." According to linguistic research, Huzhou dialect has 29 initials, 37 finals, and 8 tone categories, with this rich phonetic system providing broad space for Tanhuang singing style development. The study finds that inheritors' practical experience confirms the importance of these phonetic characteristics the core singing styles of Huzhou Tanhuang fully utilize Huzhou dialect's tonal characteristics, with "Ben Tan Tune" fully utilizing Huzhou dialect's tonal features, sounding both intimate and beautiful. Moreover, the Wu dialect region traditionally has "different sounds within ten li," with phonetic differences existing between counties and even villages and towns within Huzhou's jurisdiction. This differentiation led early Tanhuang artists to form different "guild" structures. According to historical records, artists were divided by locality into Huzhou guild,

Changxing guild, Nanxun guild, Shuanglin guild, Deqing guild, and others (D. H. Liu, 2016), with each guild having subtle differences in singing styles.

Second, the historical accumulation of cultural tradition. Located in the Jiangnan heartland with mountains and water, mild climate, Huzhou is a typical nurturing ground for "mountain-water culture." As an important node city in the Wu dialect cultural sphere, Huzhou has a long history and abundant cultural heritage. Particularly noteworthy is that Shen Yue from Wukang in Wuxing Commandery during the Southern Dynasties proposed the "ping, shang, qu, ru" (level, rising, departing, entering) four-tone theory in "Sisheng Pu" (Four Tones Manual), establishing prosodic standards for later poetry and lyrics. This deep cultural tradition provided rich aesthetic resources for Tanhuang art development. Field research finds that Huzhou Tanhuang's textual system exhibits distinct orality and narrativity, adopting a prose-like structure primarily using seven-character lines, emphasizing linguistic flexibility with adjustable line segments, particularly represented by the "four-three structure." Rhetorically, Tanhuang extensively employs the three rhetorical devices of "fu, bi, xing" (exposition, comparison, evocation), enhancing linguistic expression and emotional conveyance.

Third, the cultural soil of musical morphology.

Research finds that Huzhou Tanhuang has formed a unique and complete singing style system through long-term development. This system centers on "Short Play Tune" and "Ben Tan Tune." "Short Play Tune" is one of Huzhou Tanhuang's most representative singing styles, characterized by lively melody and bright, straightforward rhythm. Musically, Short Play Tune mostly adopts upper-lower phrase structure, with seven-character lines being most common, facilitating memorization and transmission. On this foundation, it can be reduced to "five-character lines" or expanded to "nine or eleven characters." This flexible and variable line structure makes Huzhou Tanhuang vivid and intriguing, captured in many repertoires like "Selling Charcoal" and "Borrowing the Cape." "Ben Tan

Tune" is another major singing style of Huzhou Tanhuang, characterized by graceful melody, leisurely rhythm, and delicate emotion. This singing style is mostly used to express love stories of talented scholars and beautiful ladies or to express characters' inner emotions.

Folk Cultural Embedding: Festival Customs, Folk Belief, and Community Life.

First, folk festivals and ritual occasions as performance fields. Within the seasonal rhythm of Jiangnan water town life, Huzhou Tanhuang was closely embedded in folk festivals, temple fairs, and ritual gatherings, which supplied both regular performance occasions and committed audiences. As an important birthplace of silk culture, Huzhou developed a dense calendar of sericulture-related customs, and field observation of the 2024 Hanshan Silkworm Flower Festival confirms that Tanhuang performance is still enacted within such folk-ritual settings. Festival stages, cultural-heritage days, and community celebrations thus functioned as the social fields in which the art was repeatedly performed, witnessed, and renewed, binding the repertoire to the lived cycle of agrarian and sericultural life.

Second, folk beliefs, production life, and moral values embedded in the repertoire. The thematic content of Huzhou Tanhuang is saturated with the everyday worldview of water town communities. Repertoires drawn from agriculture, aquaculture, sericulture, and other folk production practices encode local livelihoods, while the art's recurrent function of moral education conveys community ethics, kinship norms, and didactic values. In this sense the singing styles are not merely entertainment but a vernacular medium through which folk beliefs, customs, and shared moral sentiments are transmitted across generations.

Third, community participation and folk social organization. Huzhou Tanhuang was sustained by dense networks of community participation and folk

self-organization. Early artists were organized into locality-based guilds such as the Huzhou, Changxing, Nanxun, Shuanglin, and Deqing guilds, each carrying subtle stylistic differences, while contemporary transmission persists through community-rooted bases such as the Renhuangshan Community alongside formal institutions (Table 3). This embeddedness in grassroots social structures—amateur troupes, family transmission, and community practice—has been decisive in maintaining the living, participatory character of the art.

Discussion

The findings of this study both confirm and qualify the cultural-ecology tradition on which its framework is built. Steward's (1955) concept of the cultural core and his method of multilinear evolution lead one to expect that environmental and subsistence conditions will shape cultural form, and the case of Huzhou Tanhuang bears this out: the density of the water network, the rhythm of the sericultural year, and the prosodic structure of the Huzhou dialect are all legible in the art's repertoire, its performance occasions, and its singing styles. The evidence gathered here indicates, however, that this shaping is neither unidirectional nor deterministic. The process of "environmental shaping–cultural adaptation–artistic generation" identified in the Results describes a two-way relationship in which the art form does not merely register environmental conditions but selects among them and converts them into expressive resources: the constraint of water-borne travel became the performance convention of the itinerant troupe, and the fragmentation of dialect across short distances became the stylistic diversity of the locality-based guilds. This qualifies the stronger infrastructural determinism of Harris (1979) while preserving its central insight that material and environmental conditions set the terms within which cultural forms develop. Rappaport's (1968) demonstration that ritual performs regulatory work within an adaptive system finds a close parallel in the folk-cultural embedding

described above, since temple fairs, silkworm-flower festivals, and community celebrations were not simply venues but regulatory occasions that synchronized performance with the agrarian and sericultural calendar, supplying at once a recurring audience and a socially sanctioned reason to perform.

Set against earlier applications of cultural ecology to regional opera, the three-dimensional account of embedding proposed here offers a more differentiated explanation than single-factor analyses allow. Miao and Qiao (1985) established a correspondence between the morphology of Han folk song and geographically defined color areas, and Fan et al. (2022) read Bashu folk culture through the musical morphology of a Sichuan Opera lantern tune; both demonstrate that regional environment is inscribed in musical form, but neither specifies the mechanism of inscription. The linguistic-prosodic dimension identified in this study supplies that mechanism for the present case, since the tonal and syllabic resources of the Huzhou dialect are the proximate cause of the melodic contour and line structure of Ben Tan Tune and Short Play Tune. Geography, on this account, acts upon music through language rather than directly upon it. Hu's (2020) account of the cultural ecology of Jiangnan opera in the Qing Dynasty is extended here in two directions, from opera to the Quyi tradition out of which Huzhou Opera emerged, and from the imperial period into the contemporary one, while the addition of the Grand Canal cultural belt as a radiation network shows that the relevant ecology was regional as well as local. The contrast with Chen's (2012) study of Shaanxi opera is instructive in this respect: where an inland ecology produced relatively fixed circuits centered on temple stages, the Huzhou water network made mobility a structural feature of the art, with artists who "used boats as carriages and oars as horses" and a repertoire adapted to short, portable, and flexible performance. That two regional forms embedded in different ecologies developed correspondingly different performance conventions strengthens the claim that cultural ecology is

genuinely explanatory rather than merely descriptive. The aesthetic consequences of such folk embedding are comparable to those Zhu (2012) identifies for Cao Kun, where rural performance conditions likewise generated an aesthetic distinct from that of the literati stage.

The three adaptation strategies documented in Table 5—morphological adjustment, functional transformation, and spatial expansion—bear directly on the theory of intangible cultural heritage safeguarding. K. L. Liu (2004) argues that heritage cannot be preserved in isolation from its cultural ecosystem, and the historical trajectory traced here shows why: at each transition, what carried the art across was not a fixed form but a set of relations between performers, occasions, language, and community. Yang (2020) documents the policy instruments of the "Zhejiang experience" in safeguarding performance projects; the present study supplies a complementary account of the mechanism through which such instruments take effect, since institutional recognition—including the 2011 national listing—proved productive precisely where it sustained ecological relations such as dialect competence, folk occasion, and community participation, rather than the artifact alone. Read alongside Huang's (2013) reframing of heritage protection through a cultural-ecology lens, this suggests a practical criterion for evaluating any safeguarding measure: whether it maintains the art's capacity to re-embed itself in a changing environment, not whether it fixes its present form.

This has a bearing on Fang's (2001) proposition of cultural ecological imbalance. The Huzhou case does not present a simple picture of imbalance or collapse. The agrarian and sericultural ecology that originally sustained Tanhuang has undoubtedly weakened, and the concerns raised by Lü and Yao (2006) about the survival of local opera are borne out in the contraction of its traditional occasions. Yet the study also finds evidence of partial re-coupling. The transmission bases documented in Table 3—a professional training center, a university, a primary school, and a residential community—constitute new

ecological niches that reproduce in institutional form several functions the folk ecology once performed spontaneously, namely recruitment, repeated exposure, and occasions for performance. Contemporary experiments with live streaming and short video extend the same tendency and are best understood not as a break with tradition but as a continuation of the logic of mobility that the water network once served, transposed from a physical to a digital network. Imbalance, on this reading, describes a phase in an ongoing process of re-embedding rather than an endpoint, which is consistent with Li's (2025) call to locate traditional music research within contemporary coordinates rather than to treat tradition as a fixed inheritance.

The most consequential finding for theory concerns what did not change. Across all three historical periods, the core elements of the art—dialect singing, the tune system organized around Short Play Tune and Ben Tan Tune, and locally grounded subject matter—persisted, while venue, function, patronage, and medium were repeatedly reconfigured. This distribution identifies dialect prosody as the cultural core of Huzhou Tanhuang in Steward's (1955) sense, that is, the element whose loss would dissolve the genre rather than merely alter it. It also explains why adaptation did not become assimilation: because the core was linguistic and the periphery institutional, the art could accept substantial institutional change without losing its identity, whereas the loss of dialect competence would leave the tune system without its generative substrate. Living transmission, understood in these terms, is not the preservation of a fixed form but the maintenance of a capacity to re-embed a stable core in successive environments.

Several limitations qualify these conclusions. The study examines a single genre in a single locality, so its findings are analytically rather than statistically generalizable, and the three-dimensional model of embedding requires testing against other cases before it can be treated as general. The interview sample of

fifteen key informants, while covering cultural workers and both professional and non-professional performers, is small, and the reconstruction of earlier periods depends on documentary sources whose interpretation is unavoidably retrospective. Finally, the digital adaptation described above is recent enough that its consequences for transmission cannot yet be assessed, and the present account of it should be read as a description of an emerging strategy rather than as an evaluation of its outcome.

Conclusion

This study set out to examine the cultural embeddedness and living transmission of Huzhou Tanhuang within the cultural ecology of the Jiangnan water towns. In relation to the first objective, it finds that the art is embedded in its environment along three mutually reinforcing dimensions: a geographical-spatial dimension, in which the water network and the Grand Canal cultural belt shaped itinerant performance and regional exchange; a linguistic-prosodic dimension, in which the tonal system of the Huzhou dialect generated the melodic and metrical characteristics of the principal singing styles; and a folk-cultural dimension, in which festivals, beliefs, and community organization supplied the occasions, themes, and social structures of performance.

In relation to the second objective, the study proposes "cultural ecological embedding" as a theoretical framework for the living transmission of local traditional performing arts. The framework describes a recurring cycle of environmental shaping, cultural adaptation, and artistic generation, and distinguishes a stable cultural core from an adaptable institutional periphery. In relation to the third objective, it identifies three ecological adaptation strategies—morphological adjustment, functional transformation, and spatial expansion—through which Huzhou Tanhuang has moved from rural threshing grounds and temple stages to urban theaters, professional troupes, educational

institutions, community bases, and digital platforms without surrendering its dialectal and stylistic identity. Taken together, these findings indicate that the survival of a local performing art depends less on the preservation of any particular form than on the continued vitality of the relations that bind it to its cultural ecology.

Recommendation

On the basis of these findings, the following recommendations are offered for the safeguarding and transmission of Huzhou Tanhuang and comparable local performing arts, and for subsequent research.

Recommendations for policy and practice

First, safeguarding measures should be organized around ecological relations rather than around the artifact alone. Programs are better evaluated by whether they sustain dialect competence, folk-occasion performance, and community participation together than by the number of repertoires archived or performances staged.

Second, dialect transmission should be treated as core rather than contextual work. Because the prosodic system of the Huzhou dialect is the generative substrate of the tune system, dialect programs in kindergartens and primary schools should be coordinated with Tanhuang instruction rather than run as separate initiatives.

Third, performance should continue to be sited within living folk occasions, such as the Hanshan Silkworm Flower Festival and comparable community and temple observances, and not only on commemorative or heritage-day stages, since it is the recurring folk occasion that renews the relationship between repertoire and community life.

Fourth, the existing transmission bases should be articulated into a single progression rather than operated in parallel. A pathway linking community

practice, primary and secondary school instruction, university study, and professional training would convert four separate audiences into one pipeline of practitioners.

Fifth, digital media should be positioned as an extension of reach rather than a substitute for co-presence. Live streaming and short video can carry the art beyond its region and attract younger audiences, but the evidence of this study suggests that transmission itself continues to depend on embodied, face-to-face participation.

Sixth, the stylistic variation preserved by the former locality-based guilds should be documented as a matter of priority, since the surviving practitioners who carry these distinctions are elderly and the differences among them are not recoverable from published sources.

Recommendations for future research

First, comparative research across the wider Tanhuang family, including the Suzhou, Wuxi, Changzhou, Hangzhou, Ningbo, and Shanghai branches, would test whether the three-dimensional model of embedding proposed here holds beyond the present case and how its dimensions vary with local ecology.

Second, longitudinal research is needed on the outcomes of digital transmission, and in particular on whether online exposure converts into sustained participation, since the present study can describe the strategy but not yet evaluate its effects.

Third, the reception side of transmission deserves attention. This study approaches Huzhou Tanhuang largely from the perspective of practitioners and cultural workers, and audience-centered research would clarify how meaning and attachment are formed among listeners, especially younger ones.

Fourth, mixed-methods or quantitative work that operationalizes the notion of embedding into measurable indicators would allow the framework to be compared systematically across genres and regions.

Fifth, detailed musicological and linguistic analysis correlating the eight tone categories of the Huzhou dialect with melodic contour at the level of notation would substantiate the claim of prosodic embedding with evidence of a kind this study was not designed to produce.

References

Chen, H. W. (2012). Shaanxi opera in regional cultural ecology. *Journal of Xi'an Conservatory of Music*, 31(3), 51–54.

Chinese Opera Music Collection Editorial Committee. (1992). *Chinese opera music collection: Jiangsu volume* (Vols. 1–2). China ISBN Center.

East China Ministry of Culture Arts Management Bureau. (1952). *Introduction to East China local opera*. Shanghai New Literature and Art Publishing House.

Fan, J., Peng, C. Y., & Jiang, X. (2022). An examination of Bashu folk culture based on the musical morphology study of Sichuan Opera lantern tune "Pangtongtong". *Journal of Ethnology*, 13(6), 124–132, 151.

Fang, L. L. (2001). The proposition of cultural ecological imbalance. *Journal of Peking University (Philosophy and Social Sciences Edition)*, (3), 105–113.

Harris, M. (1979). *Cultural materialism: The struggle for a science of culture*. Random House.

Hu, Y. (2020). Baiyun Creek and the cultural ecology of Jiangnan opera in the Qing Dynasty. *Journal of Jiangsu Normal University (Philosophy and Social Sciences Edition)*, 46(6), 43–56. https://doi.org/10.16095/j.cnki.cn32-1833/c.2020.06.008

Huang, Y. L. (2013). Protection of intangible cultural heritage from the perspective of "cultural ecology". *Cultural Heritage*, (5), 1–12, 157.

Li, X. C. (2025). New patterns, new journeys: Positioning the contemporary coordinates of traditional music research. *Chinese Music*, (3), 7–16. https://doi.org/10.13812/j.cnki.cn11-1379/j.2025.03.001

Liu, D. H. (2016). *Huzhou opera*. Zhejiang Photography Publishing House.

Liu, K. L. (2004). Intangible cultural heritage and the principle of holistic protection. *Journal of Guangxi Normal University*, (4), 1–8, 19. https://doi.org/10.16601/j.cnki.issn1002-5227.2004.04.001

Luo, D. (2018). Comprehensive review of Zhejiang opera music (Part I). *Music Culture Research*, (2), 48–57.

Lü, Y. Z., & Yao, H. M. (2006). Some thoughts on the survival and development of "local opera". *Drama Literature*, (3), 26–30.

Miao, J., & Qiao, J. Z. (1985). On the division of similar color areas in Han folk songs (Part I). *Journal of the Central Conservatory of Music*, (1), 26–33. https://doi.org/10.16504/j.cnki.cn11-1183/j.1985.01.003

Pan, X. M., & Pang, J. N. (2020). Research on the cultural ecological protection and construction of Guilin local opera and Quyi. *Guixue Research*, 295–304.

Rappaport, R. A. (1968). *Pigs for the ancestors: Ritual in the ecology of a New Guinea people*. Yale University Press.

Steward, J. H. (1955). *Theory of culture change: The methodology of multilinear evolution*. University of Illinois Press.

Yang, H. P. (2020). The "Zhejiang experience" in the protection and transmission of intangible cultural heritage performance projects. *Music Culture Research*, (3), 31–37, 3–4.

Zhou, Y. B. (1979). *An outline of the development history of Chinese opera*. Shanghai Ancient Books Publishing House.

Zhu, H. F. (2012). On the aesthetic characteristics of "Cao Kun". *Cultural and Art Research*, 5(3), 115–122.

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครูในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากุดชุม กลุ่มที่ 2 และ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2*

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE COMPETENCE OF ADMINISTRATORS IN THE 21ST CENTURY AND THE GROWTH MINDSET OF TEACHERS IN THE KUDCHUM EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT NETWORK GROUPS 2 AND 3 UNDER YASOTHON PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

เชาวิวัฒน์ ธเนศมณีโรจน์[1] และ เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม[2]

Chaoviwat Tanetmaneeroj[1] and Charoenwit Sompongtam[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชธานี

[1-2]Ratchathan University, Thailand

Corresponding Author's Email: chaoviwat_joey@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 25 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 8 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 10 มิถุนายน 2569

Received 25 May 2026; Revised 8 June 2026; Accepted 10 June 2026

Citation:

* เชาวิวัฒน์ ธเนศมณีโรจน์ และ เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม. (2569). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครูในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากุดชุม กลุ่มที่ 2 และ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1293-1309.

Chaoviwat Tanetmaneeroj and Charoenwit Sompongtam. (2026). The Relationship Between The Competence Of Administrators In The 21st Century And The Growth Mindset Of Teachers In The Kudchum Educational Quality Development Network Groups 2 And 3 Under Yasothon Primary Education Service Area Office 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1293-1309.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 2) ความคิดแบบก้าวหน้าของครู และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครู รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากุดชุม กลุ่มที่ 2 และ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 115 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิและสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือ คือ แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครู มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครูระหว่าง 0.30 – 0.78 และ 0.28 – 0.76 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และ 0.93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. ความคิดแบบก้าวหน้าของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครู โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง (r=.583) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ความคิดแบบก้าวหน้า, ความสัมพันธ์, ศตวรรษที่ 21, สมรรถนะ

Abstract

This Article aimed to study 1) the competence of administrators in the 21st century 2) the growth mindset of teachers and 3) relationship between the competence of administrators in the 21st century and the growth mindset of teachers. The quantitative research design was used. The sample consisted of 115 teachers in the Kudchum educational quality development network groups 2 and 3 under Yasothon Primary Education Service Area Office 2 for the academic year 2025, selected by Stratified Random Sampling. The instrument for data

collection was a five-level rating scale questionnaire, the discrimination of the competence of administrators in the 21st century and the growth mindset of teachers was between 0.30 – 0.78 and 0.28 – 0.76 and the reliability was 0.95 and 0.93, respectively. The data were analyzed using mean standard deviation and tested the hypothesis with Pearson's product moment-correlation coefficient.

The research results were found as follows;

1. Overall, the competence of administrators in the 21st century was found at a high level.

2. Overall, the growth mindset of teachers was found at a high level.

3. The Relationship between the competence of administrators in the 21st century and the growth mindset of teachers, overall, were found at a moderate positive correlation (r=.583), and statistically significant difference at the .01 level.

Keywords: Growth mindset, Relationship, 21st century, Competence

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบพลิกผันส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาประเทศสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยภูมิปัญญาและนวัตกรรม (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษาและเป็นเครื่องมือในการวางแนวทางพัฒนาให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (จีรนันท์ วงษ์มาก, 2567) งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าผู้บริหารต้องมีสมรรถนะในการบริหารการเปลี่ยนแปลง รู้จักปรับตัว วางแผนกลยุทธ์

และนำเทคโนโลยีมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สมหมาย อ่ำดอนกลอย, 2556; สิริลักษณ์ น้ำใส และอุไร สุทธิแย้ม, 2566) ขณะเดียวกัน Dweck (2012) ได้ชี้ให้เห็นว่าความคิดแบบก้าวหน้า (Growth Mindset) เป็นกุญแจสำคัญของความสำเร็จในการเรียนรู้เนื่องจากบุคคลที่มีความคิดแบบก้าวหน้าจะมีความกระตือรือร้น สนุกกับการแก้ปัญหา และมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วน ปัทมภรณ์ ศรีราษฎร์ และพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2562) พบว่าสภาพการพัฒนาความคิดแบบก้าวหน้าของครูอยู่ในระดับปานกลางและยังต้องการการส่งเสริมอย่างเป็นระบบจากผู้บริหารและหน่วยงานต้นสังกัด อย่างไรก็ตามยังมีช่องว่างของงานวิจัยในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครูในบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลซึ่งยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอ

กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากุดชุม กลุ่มที่ 2 และ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 เป็นพื้นที่วิจัยที่มีบริบทเฉพาะและสะท้อนปัญหาสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา กล่าวคือผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ยังขาดความเข้าใจในบทบาทที่จำเป็นของศตวรรษที่ 21 อันเป็นผลมาจากความท้าทายในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ความขาดแคลนสมรรถนะเชิงนวัตกรรม และข้อจำกัดด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม อีกทั้งยังขาดการส่งเสริมให้ครูมีความคิดแบบก้าวหน้าเนื่องจากค่านิยมแบบเดิมในระบบการศึกษาที่ยังเน้นความถูกต้องมากกว่าการเรียนรู้จากความผิดพลาด ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลโดยตรงให้ผู้เรียนในพื้นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับประเทศ สอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ระบุว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนการสอนของครูและไม่ส่งเสริมให้ครูมีความคิดแบบก้าวหน้า นักวิจัยในฐานะผู้ที่มีส่วนร่วมในพื้นที่และรับรู้สภาพปัญหาจริงจึงเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการศึกษาประเด็นนี้เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการวางแผนพัฒนาทั้งในระดับบุคคล (การปรับทัศนคติของครู) และระดับองค์กร (การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้และการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ) ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในพื้นที่อย่างแท้จริง

จากการศึกษาสภาพปัญหาความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครูในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากุดชุม กลุ่มที่ 2 และ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในด้านการวางแผนการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 และความคิดแบบก้าวหน้าของครูให้เกิด

ประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมถึงพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของการศึกษาไทยในระดับสากลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิต ทักษะการคิด และทักษะด้านเทคโนโลยี ตามคุณลักษณะของเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อศึกษาความคิดแบบก้าวหน้าของครู
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครู

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21

การบริหารในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารจะต้องมีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และรู้เท่าทันในด้านต่าง ๆ มีภาวะความเป็นผู้นำ ปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ตนเองและนำพาองค์การไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้

สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เป็นการปฏิบัติตนของผู้บริหารที่ต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ มีความรู้ความชำนาญ มีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมบริหารเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว (ไกรศร เจียมทอง, 2561) และกรรณิกา เรดมอนด์ (2559) ได้กล่าวว่า สมรรถนะของผู้นำในศตวรรษที่ 21 เป็นการแสดงออกของผู้บริหาร กระบวนการใช้ความสามารถ ความคล่องแคล่ว ความชำนาญ และมีอิทธิพลเหนือคนอื่น สามารถกระตุ้นจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยสมรรรถนะที่สำคัญ คือ การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ วิสัยทัศน์ และความร่วมมือ

สรุปได้ว่า สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เป็นคุณลักษณะของผู้บริหารที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ความสามารถ ทัศนคติ ความเชื่อ และอุปนิสัย สามารถวัดหรือสังเกตได้จากพฤติกรรมการทำงานที่แสดงออกมาให้เห็นซึ่งอาจจะเกิดได้จากพรสวรรค์ที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดหรือจากประสบการณ์ในการทำงานหรือจากการฝึกอบรม และหมายรวมถึง

ระดับของความสามารถในการปรับใช้กระบวนการทัศน์เพื่อการปฏิบัติงานให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะใช้แนวคิดของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2556) ซึ่งประกอบไปด้วย 8 ด้าน คือ 1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) ด้านการบริการที่ดี 3) ด้านการพัฒนาตนเอง 4) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 5) ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญ 6) ด้านการคิดวิเคราะห์ 7) ด้านการทำงานเป็นทีม และ 8) ด้านการสร้างสัมพันธภาพ

2. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดแบบก้าวหน้า

ความคิดแบบก้าวหน้า เป็นความคิดที่มีความเชื่อว่าคนเราเรียนรู้และพัฒนาได้ มองว่าทุกอย่างสามารถเกิดขึ้นและเป็นไปได้ด้วยความพยายาม ความมุ่งมั่น ความกระตือรือร้น และการไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เป็นความคิดที่พยายามทำในสิ่งที่ท้าทายให้สำเร็จ ไม่กลัวความผิดพลาดและล้มเหลว ไม่กลัวที่จะดูไม่ดีในสายตาผู้อื่น และยอมรับความจริง (อาภรณ์ ภู่วิทยาพันธ์, 2563) เป็นพื้นฐานความเชื่อหรือทัศนคติที่มีต่อประสบการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับทำให้เกิดกรอบทางความคิดที่ส่งผลต่อมุมมองด้านบวกในการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นใส่ใจกับงานที่ทำ สนุกกับการทำงาน ให้ความสำคัญกับความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่ท้าทาย และมองว่าเป็นโอกาสในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง (กรกนก คำโกน, 2564) และ Dweck (2012) ได้กล่าวว่า ความคิดแบบก้าวหน้า เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับคุณลักษณะดั้งเดิมของตน ไม่ว่าจะเป็นความสามารถ ความถนัด ความสนใจ หรือลักษณะนิสัย สามารถเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นได้โดยอาศัยการฝึกฝนและประสบการณ์

สรุปได้ว่า ความคิดแบบก้าวหน้า คือ คุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่แสดงออกในการปฏิบัติงาน เป็นความคิด ความเชื่อ หรือทัศนคติที่มีต่อประสบการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับสามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อไปได้ สามารถเรียนรู้และพัฒนาไปสู่ความสำเร็จได้ด้วยการฝึกฝนและสั่งสมประสบการณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยความมุ่งมั่นและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่พบเจอ โดยมีความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งยังสามารถช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความคิดแบบก้าวหน้า ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะใช้แนวคิดของ Dweck (2012) ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านความท้าทาย 2) ด้านอุปสรรค 3)

ด้านความพยายาม 4) ด้านการเรียนรู้จากคำวิจารณ์และข้อติชม และ 5) ด้านการเรียนรู้จากความสำเร็จของผู้อื่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากุดชุม กลุ่มที่ 2 และ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 22 โรงเรียน จำนวน 164 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากุดชุม กลุ่มที่ 2 และ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 115 คน โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูป Krejcie and Morgan (1970) โดยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามจำนวนครูในแต่ละโรงเรียน และสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครู แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากุดชุม ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) ด้านการบริการที่ดี 3) ด้านการพัฒนาตนเอง 4) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 5) ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญ 6) ด้านการคิดวิเคราะห์ 7) ด้านการทำงานเป็นทีม และ 8) ด้านการสร้างสัมพันธภาพ มีจำนวนคำถาม 40 ข้อ มีค่าอำนาจอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.30 – 0.78 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95 ลักษณะของคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของ บุญชม ศรีสะอาด (2560) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความคิดแบบก้าวหน้าของครู ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความท้าทาย 2) ด้านอุปสรรค 3) ด้านความพยายาม 4) ด้านการเรียนรู้จากคำวิจารณ์และข้อติชม และ 5) ด้านการเรียนรู้จากความสำเร็จของผู้อื่น มีจำนวนคำถาม 50 ข้อ มีค่าอำนาจ

จำแนกอยู่ระหว่าง 0.28 – 0.76 และค่าจำนาจจำแนก เท่ากับ 0.93 ลักษณะของคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของ บุญชม ศรีสะอาด (2560) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 บันทึกเสนอขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี ขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

3.2 ดำเนินการเก็บรวมรวมข้อมูลโดยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือของบัณฑิตวิทยาลัยและหนังสือขอความร่วมมือ เก็บข้อมูลด้วยตนเองและเก็บข้อมูลทางออนไลน์

3.3 เก็บรวบรวมแบบสอบถามและพิจารณาความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากุดชุม โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

4.2 วิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 วิเคราะห์ความคิดแบบก้าวหน้าของครู โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครู โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

1. สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม

สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.22	0.81	มาก
2. ด้านการบริการที่ดี	4.10	0.85	มาก

3. ด้านการพัฒนาตนเอง	4.31	0.71	มาก
4. ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.30	0.72	มาก
5. ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญ	4.41	0.73	มาก
6. ด้านการคิดวิเคราะห์	4.14	0.80	มาก
7. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.31	0.82	มาก
8. ด้านการสร้างสัมพันธภาพ	4.28	0.87	มาก
รวม	**4.26**	**0.79**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.26, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญ ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.73) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาตนเอง ($\overline{X}$ = 4.31, S.D. = 0.71) และด้านการทำงานเป็นทีม ($\overline{X}$ = 4.31, S.D. = 0.82) รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.72) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริการที่ดี ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = 0.85)

2. ความคิดแบบก้าวหน้าของครู มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดแบบก้าวหน้าของครู โดยภาพรวม

ความคิดแบบก้าวหน้าของครู	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความท้าทาย	4.29	0.78	มาก
2. ด้านอุปสรรค	4.30	0.72	มาก
3. ด้านความพยายาม	4.11	0.83	มาก
4. ด้านการเรียนรู้จากคำวิจารณ์และข้อติชม	4.26	0.81	มาก
5. ด้านการเรียนรู้จากความสำเร็จของผู้อื่น	4.17	0.78	มาก
รวม	**4.23**	**0.78**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดแบบก้าวหน้าของครู มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.23, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้าน

อุปสรรค ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.72) รองลงมา คือ ด้านความท้าทาย ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = 0.78) รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้จากคำวิจารณ์และข้อติชม ($\overline{X}$ = 4.26, S.D. = 0.81) รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้จากความสำเร็จของผู้อื่น ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.78) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความพยายาม ($\overline{X}$ = 4.11, S.D. = 0.83)

3. สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครู โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง (r=.583) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครู

สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21	**ความคิดแบบก้าวหน้าของครู**					
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y
X_1	.561**	.511**	.231*	.452**	.390**	.553**
X_2	.433**	.189*	.033	.332**	.011	.256**
X_3	.398**	.562**	.119	.285**	.303**	.409**
X_4	.054	.320**	.121	-.031	.201*	.158
X_5	.159	.189*	.497**	.132	.441**	.405**
X_6	.194*	.108	.345**	.247**	.195*	.314**
X_7	.172	.076	.184*	.392**	.144	.276**
X_8	.187*	.043	.116	.374**	.128	.241**
X	**.457****	**.402****	**.398****	**.490****	**.416****	**.583****

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 (X) กับความคิดแบบก้าวหน้าของครู (Y) โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง (r=.583) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 โดยรวม (X) กับความคิดแบบก้าวหน้าของครูรายด้าน พบว่า 1) ด้านความท้าทาย (Y_1) มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับต่ำ (r=.457) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2)

ด้านอุปสรรค (Y_2) มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับต่ำ (r=.402) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ด้านความพยายาม (Y_3) มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับต่ำ (r=.398) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ด้านการเรียนรู้จากคำวิจารณ์และข้อติชม (Y_4) มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับต่ำ (r=.490) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 5) ด้านการเรียนรู้จากความสำเร็จของผู้อื่น (Y_5) มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับต่ำ (r=.416) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะของตนเองในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญ สะท้อนว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสะสมองค์ความรู้และทักษะในเชิงวิชาชีพเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในการปฏิบัติงาน แต่ในขณะที่ด้านการบริการที่ดียังเป็นจุดด้อย อาจเนื่องจากวัฒนธรรมองค์กรและโครงสร้างการทำงานยังไม่เอื้อต่อการปลูกฝังจิตสำนึกด้านการบริการอย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นประเด็นที่องค์กรควรให้ความสำคัญและพัฒนาอย่างเร่งด่วนและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนริศรา ทองคำสี (2565) ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริลักษณ์ น้ำใส และอุไร สุทธิแย้ม (2566) ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครูกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ความคิดแบบก้าวหน้าของครู มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากครูมีกรอบความคิดที่เปิดรับการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านอุปสรรค สะท้อนให้เห็นว่าครูมองอุปสรรคที่เผชิญในการทำงานเป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองมากกว่าการยอมแพ้หรือหลีกเลี่ยง แต่ในด้านความพยายาม ครูบางส่วนอาจรู้สึกท้อแท้หรือหมดแรงจูงใจจากภาระงานที่หนักและความกดดันในการปฏิบัติหน้าที่ จึงส่งผลให้การลงทุนความพยายามอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาตนเองและการสอนยังไม่อยู่ในระดับที่ควร ซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพิน โคตรวิทย์ (2563) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนากรอบแนวคิดแบบก้าวหน้าของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า กรอบแนวคิดแบบก้าวหน้าของครูในโรงเรียนภาพรวมค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติงานตามสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ส่วนค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล พลฤทธิ์ (2567) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมกรอบความคิดแบบก้าวหน้าของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่เป็นจริงของกรอบความคิดแบบก้าวหน้าของครูในภาพรวมพบว่าอยู่ระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของกรอบความคิดแบบก้าวหน้าของครูในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด

3. สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความคิดแบบก้าวหน้าของครู โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง (r=.583) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารที่มีสมรรถนะสูงมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ครูมีความคิดแบบก้าวหน้ามากขึ้น เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยด้านการเรียนรู้จากคำวิจารณ์และข้อติชมมีค่าสหสัมพันธ์สูงที่สุด (r=.490) รองลงมาคือด้านความท้าทาย (r=.457) ในขณะที่ด้านความพยายามมีค่าต่ำที่สุด (r=.398) สะท้อนให้เห็นว่าสมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อความคิดแบบก้าวหน้าของครูในทุกมิติ แต่ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความคิดแบบก้าวหน้าของครูควบคู่กันไปด้วย เช่น บริบทของสถานศึกษา แรงจูงใจส่วนตัว และสภาพแวดล้อมในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ ฉัตรประยูร (2564) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณกมล ฉันประเดิม (2566) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำและศักยภาพของครูในยุคปัจจุบัน กล่าวคือ สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 และความคิดแบบก้าวหน้าของครูต่างอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในระดับที่น่าพึงพอใจ ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นผลการวิจัยยังเผยให้เห็นว่าสมรรถนะของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความคิดแบบก้าวหน้าของครูในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่าผู้บริหารที่มีสมรรถนะสูงจะเป็นแรงผลักดันสำคัญในการส่งเสริมให้ครูมีแนวคิดก้าวหน้าและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง องค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารถือเป็นกลยุทธ์เชิงระบบที่สามารถยกระดับคุณภาพครูและการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิผล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 และความคิดแบบก้าวหน้าของครูต่างอยู่ในระดับมากทั้งคู่ และมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.01 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีสมรรถนะสูงมีส่วนส่งเสริมให้ครูมีแนวคิดที่ก้าวหน้ามากขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตามก็มีข้อเสนอแนะที่จะต้องนำมาพิจารณา ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย** 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 อย่างรอบด้าน ทั้งการกำหนดเป้าหมายที่ท้าทาย การรับฟังความต้องการของทุกภาคส่วน และการจัดทำแผนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อใช้ข้อมูลในการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรทุกระดับและกำหนดวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ระยะยาวที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและทิศทางการพัฒนาการศึกษาในอนาคต 1.2 สถานศึกษาควรส่งเสริมความคิดแบบก้าวหน้าของครูอย่างรอบด้าน โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ และสร้างแรงจูงใจผ่านการยกย่องครูที่มีผลงานดีเด่น พร้อมทั้งจัดสรรภาระงานให้เหมาะสม ลดงานธุรการที่ไม่จำเป็น และจัดให้มีระบบดูแลสุขภาพจิตเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ควรพัฒนาระบบนิเทศติดตามและให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสม่ำเสมอ พร้อมจัดทำแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากความสำเร็จของกันและกันอย่างต่อเนื่อง **2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 2.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาและกำหนดเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินวิทยฐานะและการเลื่อนตำแหน่งของผู้บริหาร 2.2 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมความคิดแบบก้าวหน้าของครูอย่างชัดเจน โดยจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน และกำหนดตัวชี้วัดด้านความคิดสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูในทุกระดับ **3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 3.1 ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 และความคิดแบบก้าวหน้าของครู รวมถึงศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างความคิดแบบก้าวหน้าของครูอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด 3.2 ควรพัฒนารูปแบบหรือแนวทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เอื้อต่อการส่งเสริมความคิดแบบก้าวหน้าของครู โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกันเพื่อนำผลไปพัฒนานโยบายการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม 3.3 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ใน

ระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยวิเคราะห์นโยบายและมาตรการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความคิดแบบก้าวหน้าของครูในวงกว้างอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรกนก คำโกน. (2564). ผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพโดยใช้กรอบความคิดแบบเติบโตร่วมกับรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของเพนเดอร์ที่มีต่อความสุขของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเดชอุดม. *วารสารสุขศึกษาพลศึกษาและสันทนาการ*, 47(1), 332-344.

กรรณิกา เรดมอนด์. (2559). สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ไกรศร เจียมทอง. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

จีรนันท์ วงษ์มาก. (2567). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี*, 2(2), 10-20.

นริศรา ทองคำสี. (2565). การศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

นฤมล พลฤทธิ์. (2567). แนวทางการส่งเสริมกรอบความคิดแบบก้าวหน้าของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุงใหม่.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปัทมภรณ์ ศรีราษฎร์ และพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2562). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของครู. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา, 2*(2), 20-35.

วรรณกมล ฉันประเดิม. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลำปาง. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

สมศักดิ์ ฉัตรประยูร. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สมหมาย อ่ำดอนกลอย. (2556). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 7(1), 6-7.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *คู่มือการบริหารความเสี่ยง.* กรุงเทพฯ: กลุ่มตรวจสอบภายในระดับกระทรวง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สิริลักษณ์ น้ำใส และอุไร สุทธิแย้ม. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครูกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 34(2), 56-70.

อรพิน โคตรวิทย์. (2563). แนวทางการพัฒนากรอบความคิดแบบก้าวหน้าของครูในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อาภรณ์ ภู่วิทยาพันธ์. (2563). *Series 1 GROWTH MINDSET เทคนิคการดึงศักยภาพเพื่อความก้าวหน้าในการทำงาน.* กรุงเทพฯ: กู๊ดเฮด พริ้นท์ติ้ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง กรุ๊ป จำกัด.

Dweck, C. S. (2012). *Mindsets and math science achievement*. Growth Mindset Math. https://www.growthmindsetmaths.com/uploads/2/3/7/7/23776169/mindset_and_math_science_achievement_-_nov_2013.pdf

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2*

INNOVATIVE LEADERSHIP AFFECTING TEACHERS' DIGITAL SKILLS IN OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER KAMPHAENG PHET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

จักรพงษ์ ธรรมวงศ์ษา[1] และ พฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล[2]

Jakkapong Thammawongsa[1] and Phrutthiphon Phrutthikun[2]

[1-2]ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

[1-2]Faculty of Educational Administration, Kamphaengphet Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: one.jj.love0906963058@gmail.com

วันที่รับบทความ : 13 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 22 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 24 มิถุนายน 2569

Received 13 June 2026; Revised 22 June 2026; Accepted 24 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (2) ศึกษาทักษะดิจิทัลของครู (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับทักษะดิจิทัลของครู และ (4) สร้างสมการพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 248 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิง

Citation:

* จักรพงษ์ ธรรมวงศ์ษา และ พฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล. (2569). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1310-1331.

Jakkapong Thammawongsa and Phrutthiphon Phrutthikun. (2026). Innovative Leadership Affecting Teachers' Digital Skills In Opportunity Expansion Schools Under Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1310-1331.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

นวัตกรรมเท่ากับ 0.961 และทักษะดิจิทัลของครูเท่ากับ 0.941 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

ผลการวิจัย พบว่า (1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) ทักษะดิจิทัลของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก (3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะดิจิทัลของครูทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ (4) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ด้านสร้างทีมงานเชิงนวัตกรรม และด้านบรรยากาศเชิงนวัตกรรม สามารถร่วมกันพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.804 ร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 64.70 ($F = 148.907$, $Sig. = .000$) เขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังนี้ $\hat{Y} = 1.007 + 0.381(X1) + 0.216(X3) + 0.173(X4)$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z} = 0.446(X1) + 0.247(X3) + 0.197(X4)$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ทักษะดิจิทัลของครู, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

This research aimed to (1) examine the level of innovative leadership, (2) examine the level of teachers' digital skills, (3) investigate the relationship between innovative leadership and teachers' digital skills, and (4) develop a predictive equation for teachers' digital skills in opportunity expansion schools under the Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 2. The sample comprised 248 school administrators and teachers selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-point rating-scale questionnaire with reliability coefficients of 0.961 for innovative leadership and 0.941 for teachers' digital skills. The data were analyzed using mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that (1) the overall level of innovative leadership was high; (2) the overall level of teachers' digital skills was high; (3) innovative

leadership in all aspects was positively correlated with teachers' digital skills at the .01 level of significance; and (4) three aspects of innovative leadership namely, innovative vision, innovative team building, and innovative climate jointly predicted teachers' digital skills at the .01 level of significance, with a multiple correlation coefficient of 0.804, accounting for 64.70 percent of the variance (F = 148.907, Sig. = .000).

Keywords: Innovative Leadership, Teachers' Digital Skills, Opportunity Expansion Schools

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การบริหารจัดการสถานศึกษาในประเทศไทยเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี นโยบายภาครัฐ และสภาพแวดล้อมทางสังคม ส่งผลให้สถานศึกษาต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน โดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งจัดการศึกษาแก่นักเรียนในพื้นที่ห่างไกลหรือมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร และมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (มงคล รอพันธ์, 2566)

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทต่อการจัดการศึกษาในทุกระดับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 เน้นการปรับการจัดการเรียนรู้เพื่อรองรับศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ สร้างแรงบันดาลใจ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการใช้ดิจิทัลอย่างยั่งยืน เพื่อขับเคลื่อนให้ครูพัฒนาทักษะดิจิทัลได้อย่างต่อเนื่องและตรงเป้าหมาย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทและเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าครูจำนวนมากมีทักษะการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลค่อนข้างต่ำ ขณะที่ผู้บริหารยังเผชิญข้อจำกัดด้านแนวทางบริหารเชิงนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2, 2568) อีกทั้งยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับทักษะดิจิทัลของครูใน

ระดับโรงเรียนขยายโอกาสในพื้นที่นี้อย่างเป็นระบบ จึงเป็นช่องว่างขององค์ความรู้ที่ต้องการการศึกษาเพิ่มเติมการที่ครูจะสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ได้จำเป็นต้องมีทักษะดิจิทัลในระดับสูง ได้แก่ การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ การสร้างสื่อการสอนแบบดิจิทัล การประเมินผู้เรียนด้วยระบบออนไลน์ และการจัดการชั้นเรียนแบบ Blended หรือ Hybrid Learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของวราพินทร์ ชาววิวัฒน์ (2565) พบว่า การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูควรเชื่อมโยงกับโครงสร้างการบริหารจัดการของโรงเรียน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้กำกับทิศทางที่ชัดเจน พร้อมทั้งจัดระบบพี่เลี้ยง ระบบการเรียนรู้ร่วมกัน และกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาภายใต้บริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีนักเรียนจากครอบครัวฐานะยากจนหรืออยู่ในพื้นที่ห่างไกล ความพร้อมด้านเทคโนโลยีของครูและผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมทางการเรียนรู้ หากขาดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่เข้าใจความจำเป็นและพฤติกรรมของผู้เรียนในยุคดิจิทัล ก็อาจทำให้การใช้เทคโนโลยีในโรงเรียนกลายเป็นเพียง “เครื่องมือที่ถูกซื้อมาแต่ไม่ได้ใช้” ส่งผลต่อการสูญเสียงบประมาณ การด้อยคุณภาพของการศึกษา และการสูญเสียโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนในระยะยาว (วราพินทร์ ชาววิวัฒน์ 2565)

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการค้นหาคำตอบเชิงวิชาการในประเด็นที่ว่า “ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีผลต่อทักษะดิจิทัลของครูอย่างไร” โดยเน้นศึกษาในบริบทของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ซึ่งยังไม่เคยมีงานวิจัยก่อนหน้านี้อย่างเป็นระบบ และการศึกษาครั้งนี้จะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการออกแบบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

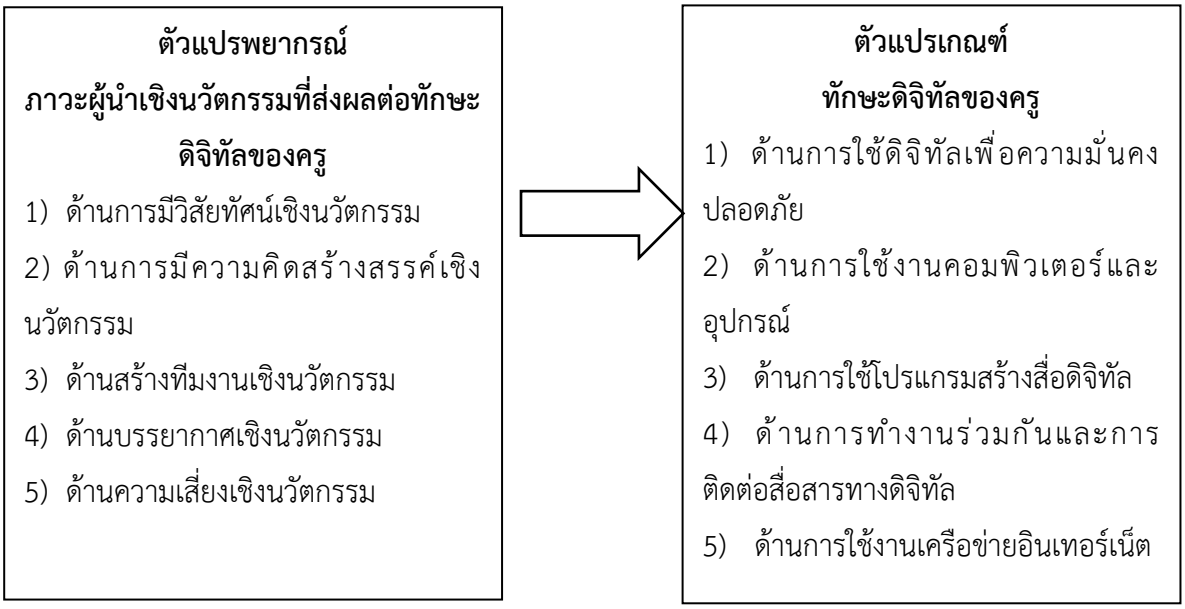
1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

2. เพื่อศึกษาทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม กับทักษะดิจิทัลของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ของทักษะดิจิทัลของครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้กำหนดให้ ตัวแปรพยากรณ์ คือ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม (X1) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม (X2) ด้านสร้างทีมงานเชิงนวัตกรรม (X3) ด้านบรรยากาศเชิงนวัตกรรม (X4) และด้านความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม (X5)

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดตัวแปร การสร้างเครื่องมือ และการอภิปรายผลการวิจัย โดยจำแนกเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน

ได้แก่ (1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ และ (3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) หมายถึง พฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้บริหารที่มุ่ง กำหนดวิสัยทัศน์ สร้างแรงบันดาลใจ และส่งเสริมการนำความคิดใหม่มาปฏิบัติให้เกิดผลในองค์การ Grady และ Malloch (2010) อธิบายว่าผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้สมาชิกทดลองสิ่งใหม่ และยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ Alharbi (2021) ที่สังเคราะห์เอกสารและระบุว่าคุณลักษณะสำคัญของผู้นำเชิงนวัตกรรม คือ การมีวิสัยทัศน์ การสร้างแรงบันดาลใจ และการส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมได้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ด้านการสร้างทีมงานเชิงนวัตกรรม ด้านบรรยากาศเชิงนวัตกรรม และด้านการบริหารความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของครู

ทักษะดิจิทัลของครู (Teachers' Digital Skills) หมายถึง ความสามารถของครูในการเลือกและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการสื่อสาร การจัดการเรียนรู้ การสร้างสื่อ และการประเมินผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย Iordache, Mariën และ Baelden (2017) ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบกรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลจำนวน 13 กรอบ และจัดให้ความมั่นคงปลอดภัยทางดิจิทัลเป็นสมรรถนะพื้นฐานที่สำคัญร่วมกับสมรรถนะด้านการใช้เครื่องมือ การสร้างเนื้อหา และการสื่อสารร่วมกัน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดทักษะดิจิทัลของครูเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัย ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ ด้านการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล ด้านการทำงานร่วมกันและการติดต่อสื่อสารทางดิจิทัล และด้านการใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

1.3 บริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่นักเรียนในพื้นที่ห่างไกลหรือมีข้อจำกัด ด้านทรัพยากร และมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มงคล รอพันธ์ (2566) ศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนขยาย

โอกาสทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลในเขตภาคเหนือ และพบว่าการบริหารที่มี ประสิทธิผลต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหารร่วมกับการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า บริบทดังกล่าวทำให้ความพร้อม ด้านเทคโนโลยีของครูและผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมทางการเรียนรู้

1.4 ทฤษฎีที่ใช้เป็นฐานในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีสองปัจจัย (Two-Factor Theory) ของ Herzberg, Mausner และ Snyderman (1959) ซึ่งเน้นว่าการได้รับการยอมรับและการมีสัมพันธภาพที่ดีในที่ทำงานเป็นพื้นฐานของแรงจูงใจในการพัฒนา และแนวคิดเสาหลักแห่งนวัตกรรม (Four Pillars of Innovation) ของ Pollock (2008) ที่ชี้ว่าบรรยากาศองค์การที่เปิดกว้างและปลอดภัยต่อการทดลองเป็นเงื่อนไขสำคัญของการเกิดนวัตกรรม ทฤษฎีและแนวคิดทั้งสองช่วยอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับการพัฒนา ทักษะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม พบว่า สมพงษ์ เชือกพรม (2564) ศึกษาภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูง และมนต์ธิชา ฉัตรอักษรานนท์ (2567) ศึกษาการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งทั้งสองงานพบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโดยรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ภาคิน เกษณา (2564) และมลฤดี นิลทัพ (2564) ที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทโรงเรียนขยายโอกาสและโรงเรียน มัธยมศึกษา ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะดิจิทัลของครู กรณัฏฐ์ ฐิตากรพงศ์สถิต (2565) และ วราพินทร์ ชาววิวัฒน์ (2565) พบว่าครูมีทักษะดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเสนอว่าการพัฒนาทักษะดิจิทัล ของครูควรเชื่อมโยงกับโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนที่มีผู้บริหารกำกับทิศทางอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับ วิภาวรรณ ช่างคำ (2565) และอมรรัตน์ ดอนพิลา (2566) ที่ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาทักษะ ดิจิทัลของครูในศตวรรษที่ 21

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

งานวิจัยในต่างประเทศ Alharbi (2021) ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและสรุปคุณลักษณะ สำคัญของผู้นำเชิงนวัตกรรม ขณะที่ Iordache, Mariën และ Baelden (2017) วิเคราะห์กรอบสมรรถนะด้านดิจิทัล เพื่อจัดระบบทักษะและความสามารถ

ด้านดิจิทัล นอกจากนี้ Joshi, Adhikari, Khanal และ Belbase (2023) ศึกษาผลของทักษะดิจิทัลของครูที่มีต่อพฤติกรรมการสื่อสารของผู้เรียนในชั้นเรียน และพบว่าทักษะดิจิทัลของครูมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสนับสนุนความสำคัญของการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในการวิจัยครั้งนี้

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู และงานวิจัยส่วนใหญ่รายงานว่าทั้งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและทักษะดิจิทัลของครูอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์และอำนาจการพยากรณ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับทักษะดิจิทัลของครู ในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 อย่างเป็นระบบ จึงเป็นช่องว่างทางการวิจัย (Research Gap) ที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 48 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารจำนวน จำนวน 49 คน ครู จำนวน 643 คน รวมทั้งสิ้น 692 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน และครู จำนวน 231 คน รวมทั้งสิ้น 248 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) มีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แบ่งประชากรออกเป็นชั้นภูมิ โดยใช้อำเภอเป็นตัวแปรชั้นภูมิ

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิตามสัดส่วน

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มอย่างง่าย

จากการสุ่มตัวอย่างได้กลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งหมด 248 คน ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 17 คน และครู จำนวน 231 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 248 คน

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 48 โรงเรียน รวม 692 คน (ผู้บริหาร 49 คน และครู 643 คน) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 248 คน (ผู้บริหาร 17 คน และครู 231 คน) แล้วสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน โดยใช้อำเภอเป็นชั้นภูมิ

ตารางที่ 1 การจำแนกประชากรและกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารและครู จำแนกตามอำเภอการจำแนกประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งตามอำเภอ โดยจำแนกเป็นประชากรกลุ่มผู้บริหารและครู รวมถึงกลุ่มตัวอย่างกลุ่มผู้บริหารและครู ดังตารางต่อไปนี้

อำเภอ	ประชากรผู้บริหาร	ประชากรครู	กลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร	กลุ่มตัวอย่างครู
ขาณุวรลักษบุรี	12	150	4	54
คลองขลุง	10	125	3	45
คลองลาน	13	181	5	65
ทรายทองวัฒนา	3	39	1	14
บึงสามัคคี	4	54	1	19
ปางศิลาทอง	7	94	3	34
รวม	49	643	17	231

ดังนั้น ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริหารจำนวน 49 คน และครูจำนวน 643 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 692 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารจำนวน 17 คน และครูจำนวน 231 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 248 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัย 2) ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ 3) ด้านการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล 4) ด้านการทำงานร่วมกันและการติดต่อสื่อสารทางดิจิทัล 5) ด้านการใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert five's rating scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert five's rating scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษากรอบแนวคิด เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 และทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

3. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์การศึกษาค้นคว้าอิสระตรวจสอบ เพื่อพิจารณาแก้ไขปรับปรุง แล้วส่งให้ตรวจอีกครั้ง

4. การศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูกับทักษะดิจิทัลของครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 วิเคราะห์โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

แบบเพียร์สัน (Pearson’ s product moment Correlation Coefficient) การพิจารณาความสัมพันธ์ โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence : IOC) โดยพิจารณาค่า IOC ที่มีมากกว่า 0.50 ขึ้นไป มาใช้ในแบบสอบถาม พร้อมทั้งปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระพิจารณาอีกครั้งก่อนนำไปทดลองหาค่าความเชื่อมั่น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

5.2 ทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเสนออาจารย์การศึกษาค้นคว้าอิสระตรวจสอบเพื่อพิจารณาแก้ไขปรับปรุง

7. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลอง (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูโรงเรียนบ้านเทพนคร และโรงเรียนบ้านทุ่งตาพุก ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนละ 15 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครู 14 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนก

8. นำแบบสอบและผลที่ได้จากการทดลองใช้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อขอข้อเสนอแนะในการปรับเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์ และขอความเห็นชอบก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวนข้อคำถามจำแนกรายด้าน ดังนี้ แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม จำนวน 65 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 14 ข้อ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 14 ข้อ ด้านสร้างทีมงานเชิงนวัตกรรม 13 ข้อ ด้านบรรยากาศเชิงนวัตกรรม 11 ข้อ และด้านความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม 13 ข้อ ส่วนแบบสอบถามทักษะดิจิทัลของครู จำนวน 57 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัย

13 ข้อ ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ 13 ข้อ ด้านการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล 12 ข้อ ด้านการทำงานร่วมกันและการติดต่อสื่อสารทางดิจิทัล 9 ข้อ และด้านการใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ต 10 ข้อ

ผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามทั้งสองฉบับอยู่ระหว่าง 0.60–1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูที่มีบริบทใกล้เคียง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเท่ากับ 0.961 และทักษะดิจิทัลของครูเท่ากับ 0.941

ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) รายด้านของแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มีดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 0.22–0.61 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 0.47–0.66 ด้านสร้างทีมงานเชิงนวัตกรรม 0.31–0.65 ด้านบรรยากาศเชิงนวัตกรรม 0.43–0.78 และด้านความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม 0.33–0.58 (ภาพรวมอยู่ระหว่าง 0.22–0.78) ส่วนแบบสอบถามทักษะดิจิทัลของครู มีค่าอำนาจจำแนกดังนี้ ด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัย 0.23–0.67 ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ 0.36–0.67 ด้านการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล 0.23–0.52 ด้านการทำงานร่วมกันและการติดต่อสื่อสารทางดิจิทัล 0.32–0.57 และด้านการใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ต 0.25–0.55 (ภาพรวมอยู่ระหว่าง 0.25–0.67)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาทุกแห่งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจาก ผู้บริหารสถานศึกษา ครูของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ทุกแห่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลส่งแบบสอบถาม พร้อมด้วยหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ส่งไปยังโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทุกแห่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผ่านระบบจัดการงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ของสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนและเกณฑ์การแปลความหายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด 2560)

3. การศึกษาทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน และเกณฑ์การแปลความหายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด 2560)

4. การศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูกับทักษะดิจิทัลของครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 วิเคราะห์โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’ s product moment Correlation Coefficient) การพิจารณาความสัมพันธ์ โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5. การหาตัวแปรพยากรณ์ที่มีนัยสำคัญในการทำนายภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู กับทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) และวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)และกำหนดให้ ตัวแปรเกณฑ์ คือ ทักษะดิจิทัลของครู จำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัย ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ ด้านการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล ด้านการทำงานร่วมกันและการติดต่อสื่อสารทางดิจิทัล และด้านการใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจำแนก ดังนี้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 4 ข้อ ตามลำดับ ดังนี้ (1) ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (2) ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะดิจิทัลของครู (3) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับทักษะดิจิทัลของครู และ (4) ผลการวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของครู

ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.33) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม และต่ำสุดคือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยภาพรวมรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม	4.43	0.37	มาก
2. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม	4.37	0.37	มาก
3. ด้านสร้างทีมงานเชิงนวัตกรรม	4.39	0.37	มาก
4. ด้านบรรยากาศเชิงนวัตกรรม	4.40	0.36	มาก
5. ด้านความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม	4.39	0.43	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.40**	**0.33**	**มาก**

ผลการวิเคราะห์ทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ทักษะดิจิทัลของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.32) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัย และต่ำสุดคือ ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะดิจิทัลของครู โดยภาพรวมรายด้าน

ทักษะดิจิทัลของครู	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัย	4.44	0.38	มาก
2. ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์	4.38	0.36	มาก
3. ด้านการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล	4.41	0.37	มาก
4. ด้านการทำงานร่วมกันและการติดต่อสื่อสารทางดิจิทัล	4.42	0.37	มาก
5. ด้านการใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	4.39	0.38	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.41**	**0.32**	**มาก**

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับทักษะดิจิทัลของครู พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะดิจิทัลของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาพรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.783 อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม (r = 0.750) และต่ำสุดคือ ด้านความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม (r = 0.617) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมรายด้านกับทักษะดิจิทัลของครู (Y)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) กับ Y
ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม (X_1)	.750**
ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม (X_2)	.661**
ด้านสร้างทีมงานเชิงนวัตกรรม (X_3)	.705**
ด้านบรรยากาศเชิงนวัตกรรม (X_4)	.702**
ด้านความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม (X_5)	.617**
ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมโดยรวม	.783**

**p < .01

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ที่มีนัยสำคัญในการทำนายทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

สมการพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของครู จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม (X1) ด้านสร้างทีมงานเชิงนวัตกรรม (X3) และด้านบรรยากาศเชิงนวัตกรรม (X4) สามารถร่วมกันพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.804 ร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 64.70 (F = 148.907, Sig. = .000) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่พยากรณ์ทักษะดิจิทัลของครู

ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E.b	Beta	t
ค่าคงที่ (Constant)	1.007	.162	-	6.211**
ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม (X_1)	.381	.047	.446	8.081**
ด้านสร้างทีมงานเชิงนวัตกรรม (X_3)	.216	.057	.247	3.810**
ด้านบรรยากาศเชิงนวัตกรรม (X_4)	.173	.059	.197	2.929**
R = 0.804 R^2 = 0.647 Adjusted R^2 = 0.642 F = 148.907 Sig. = .000				

**p < .01

สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $\hat{Y}$ = 1.007 + 0.381(X1) + 0.216(X3) + 0.173(X4)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z}$ = 0.446(X1) + 0.247(X3) + 0.197(X4)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลและนโยบายลดความเหลื่อมล้ำ จึงมุ่งกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการใช้เทคโนโลยีเป็นกลไกหลักภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด สอดคล้องกับสมพงษ์ เชือกพรม (2564) และมนต์ธิชา ฉัตรอักษรานนท์ (2567) ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ Alharbi (2021) ที่ระบุว่าคุณลักษณะสำคัญของผู้นำเชิงนวัตกรรมคือการมีวิสัยทัศน์ การสร้างแรงบันดาลใจ และการส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้

2. ทักษะดิจิทัลของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเนื่องจากครูตระหนักถึงการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูล

ส่วนบุคคล (PDPA) และจริยธรรมดิจิทัล ขณะที่ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเพราะครูเน้นความชำนาญในฐานะผู้ใช้งานซอฟต์แวร์มากกว่าทักษะเชิงเทคนิคด้านการบำรุงรักษาฮาร์ดแวร์ สอดคล้องกับกรณัฏฐ์ ฐิตากรพงศ์สถิต (2565) และวราพินทร์ ชาววิวัฒน์ (2565) ที่พบว่าครูมีทักษะดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ Iordache et al. (2017) ที่จัดให้ความมั่นคงปลอดภัยทางดิจิทัลเป็นสมรรถนะพื้นฐานสำคัญ

3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะดิจิทัลของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่ายิ่งผู้บริหารแสดงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมากเท่าใด ครูยิ่งมีแนวโน้มพัฒนาทักษะดิจิทัลสูงขึ้นเท่านั้น โดยด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมเป็นด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด สะท้อนถึงบทบาทของผู้นำในการกำหนดทิศทางและสร้างแรงบันดาลใจให้ครูปรับตัวสู่การจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล

4. ปัจจัยที่ร่วมพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของครูได้อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ด้านสร้างทีมงานเชิงนวัตกรรม และด้านบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ซึ่งสะท้อนว่าการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูจำเป็นต้องอาศัยทั้งวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การทำงานเป็นทีมผ่านระบบครูพี่เลี้ยง และบรรยากาศองค์กรที่ปลอดภัยต่อการทดลองใช้นวัตกรรม สอดคล้องกับภาคิน เกษณา (2564) และแนวคิดเรื่องบรรยากาศองค์การของ Pollock (2008) ตลอดจนทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (1959) ที่เน้นการได้รับการยอมรับและความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงานเป็นพื้นฐานของการพัฒนา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 สามารถสรุปผลได้ดังนี้ 1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.33) โดยด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2. ทักษะดิจิทัลของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.32) โดยด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะดิจิทัลของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาพรวมมีค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.783 ซึ่งอยู่ในระดับมาก 4. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ด้านสร้างทีมงานเชิงนวัตกรรม และด้านบรรยากาศเชิงนวัตกรรม สามารถร่วมกันพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พหุคูณเท่ากับ 0.804 ร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 64.70 (F = 148.907, Sig. = .000) **ข้อเสนอแนะ 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ควบคู่กับการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู โดยให้ความสำคัญกับด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม การสร้างทีมงาน เชิงนวัตกรรม และบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่พยากรณ์ทักษะดิจิทัลของครู 1.2 ควรจัดสรรงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสนับสนุนระบบครูพี่เลี้ยงดิจิทัลและชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยี **2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** 2.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายเชิงรุกในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร โดยเฉพาะด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และส่งเสริมโมเดล “วิสัยทัศน์ลดความเหลื่อมล้ำด้วยนวัตกรรมดิจิทัล” ซึ่งเป็นจุดแข็ง 2.2 ผู้บริหารควรนำผลการพยากรณ์ไปใช้วางแผนยุทธศาสตร์ โดยมุ่งเสริมการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม การสร้างทีมงานเชิงนวัตกรรม และบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่พยากรณ์ทักษะดิจิทัลของครู 2.3 สถานศึกษาควรจัดสภาพแวดล้อมและพื้นที่สำหรับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ด้านเทคโนโลยี และส่งเสริมวัฒนธรรม “ครูพี่เลี้ยงดิจิทัล” เพื่อลดช่องว่างระหว่างวัยในการใช้เทคโนโลยี 2.4 สถานศึกษาควรเร่งพัฒนาทักษะด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ของครู โดยเน้นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการบำรุงรักษาอุปกรณ์และการจัดการระบบสำรองข้อมูล **3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 3.1 ควรศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสที่ประสบความสำเร็จ เพื่อถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด 3.2 ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3.3 ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุอื่นที่อาจส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู เช่น แรงจูงใจในการทำงานหรือทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลง และความสัมพันธ์ระหว่างทักษะดิจิทัลของครูกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กรณัฏฐ์ ฐิตากรพงศ์สถิต. (2565). สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ภาคิน เกษณา. (2564). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยพะเยา.

มงคล รอพันธ์. (2566). รูปแบบการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลในเขตภาคเหนือ. *ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

มนต์ธิชา ฉัตรอักษรานนท์. (2567). *การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2*. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

มลฤดี นิลทัพ. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

วราพินทร์ ชาววิวัฒน์. (2565). แนวทางการส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วิภาวรรณ ช่างคำ. (2565). แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตปทุมวัน. ใน *สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมพงษ์ เชือกพรม. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของโรงเรียนสังกัดสำนักการศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี*. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. (2568). *แผนบริหารจัดการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ระยะ 5 ปี (ปีการศึกษา 2569–2573).* กำแพงเพชร: สพป. กำแพงเพชร เขต 2.

อมรรัตน์ ดอนพิลา. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

Alharbi, I. B. A. (2021). Innovative leadership: A literature review paper. *Open Journal of Leadership,* 10, 214–229.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper & Row.

Grady, T. P., & Malloch, K. (2010). *Innovation leadership: Creating the landscape of healthcare.* Sudbury: Jones and Bartlett.

Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work*. New York: John Wiley and Sons.

Iordache, C., Mariën, I., & Baelden, D. (2017). Developing digital skills and competences: A quick-scan analysis of 13 digital literacy models. *Italian Journal of Sociology of Education*, 9(1), 6–30.

Joshi, D. R., Adhikari, K. P., Khanal, J., & Belbase, S. (2023). Impact of digital skills of mathematics teachers to promote students' communication behavior in the classroom. *Contemporary Educational Technology*, 15(4), ep454.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Pollock, K. (2008). The four pillars of innovation: An elementary school perspective. *The Innovation Journal: The Public Sector Innovation Journal*, 13(2), 2–18.

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด*

A DEVELOPMENT PROGRAM FOR ENHANCING TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF HEADS OF DEPARTMENTS IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE ROI ET

ธนพร พลโยธา[1] และ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ[2]

Thanaporn Polyotha[1] and Suwat Julsuwan[2]

[1-2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[1-2]Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author's Email: Thanaporn@cpr.ac.th

วันที่รับบทความ : 30 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 10 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 12 มิถุนายน 2569

Received 30 May 2026; Revised 10 June 2026; Accepted 12 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด (2) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยดำเนินการ แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร

Citation:

* ธนพร พลโยธา และ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2569). โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1332-1348.

Thanaporn Polyotha and Suwat Julsuwan. (2026). A Development Program For Enhancing Transformational Leadership Of Heads Of Departments In Secondary Schools Under The Secondary Educational Service Area Office Roi Et. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1332-1348.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน จำนวน 2,499 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน จำนวน 340 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น ระยะที่ 2 การสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับได้ค่าความเชื่อมั่นสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.91 และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.93 และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย 1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$=2.37, S.D.=0.69) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.54, S.D.=0.50) และความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา มากที่สุด 2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 Module 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผลโปรแกรม และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

Abstract

This research aims to; (1) study current conditions, desirable conditions, and the needs to enhance change leadership of Heads of Departments (2) Develop the program to enhance change leadership of Heads of Departments. The research method was divided into 2 phases: Phase 1 was to study the current conditions, desirable conditions, and the needs to enhance change leadership of Heads of Departments. The population consisted of 2,499 school administrators, department heads, and teachers. There were 340 samples, school directors head of department and teachers, with the sample size determined using Krejcie and

Morgan's table and selected via stratified random sampling. Phrase 2 was the development of the program to strengthen transformational leadership of Heads of Departments. There were 5 experts obliged to evaluate the suitability and possibility of the program. The research instruments consisted of an interview form and a 5-point Likert scale questionnaire, which yielded reliability coefficients of 0.91 for the current state and 0.93 for the desirable state and assessment. The statistics in data analysis consisted of average, percentage and standard deviation. The PNI of the research shown that.

The result revealed that:

1. The current conditions of transformational leadership of Heads of Departments showed that the overall was at a low level ($\bar{x}$ =2.37). The desirable conditions of the change leadership of Heads of Departments was overall in the highest level ($\bar{X}$= 4.54). The needs assessment to the development of the change leadership of Heads of Departments which ordered of the needs assessment from more to less were inspirational motivation, intellectual stimulation, individualized consideration, and idealized influence. 2. There were 5 elements of the program to strengthen transformational leadership of Heads of Departments including the principle, the objectives, the contents, the development processes, and the evaluation. The contents divided into 4 modules. Based on the expert evaluation results of transformational program's suitability and possibility was at the highest level.

Keyword: Leadership Enhancement Program, Transformational Leadership, Heads of Departments

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้ประชาชนทั่วโลก รวมถึงไทยต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงของสังคมจึงส่งผลต่อแนวโน้มการพัฒนาการศึกษาไทยในทุกด้าน ไม่

ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม รวมถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) ซึ่งสถานศึกษาเป็นหน่วยงานสำคัญอันดับต้นของระบบการศึกษาที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาแก่ประชาชน และนำนโยบายจากหน่วยงานการศึกษาระดับต่าง ๆ มาดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ จึงมีบทบาทสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษาอย่างยิ่ง ตามมาตรา 39 สถานศึกษาได้รับอำนาจในการบริหารจัดการด้วยตนเองมากขึ้น และในปี พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ มาตรา 35 ได้กำหนดให้สถานศึกษาภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นนิติบุคคล ที่สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามสิทธิและหน้าที่ภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยมีผู้บริหารทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการดำเนินงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ส่งผลให้องค์กรต้องเตรียมพร้อมรับมือกับความท้าทายในอนาคต ซึ่งตามแนวคิดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่สามารถเตรียมความพร้อมสำหรับการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับองค์กร เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน (สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์, 2562) คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือการ กระตุ้นทางปัญญา ซึ่งหมายถึงการที่ผู้นำส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดความตื่นตัวและเปลี่ยนแปลงในการตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร การกระตุ้นให้พวกเขามองเห็นปัญหาจากหลายมุมมอง และกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ การดำเนินการนี้จะนำไปสู่การที่ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสวงหาทางออกใหม่ ๆ เพื่อมาแก้ไขปัญหา สามารถหาข้อสรุปใหม่ ๆ ที่ดีขึ้นกว่าเดิม และในที่สุดก็นำพาองค์กรไปสู่ผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ (อุทุมพร จันทร์สิงห์, 2561)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรจากวัฒนธรรมเดิมสู่วัฒนธรรมใหม่ โดยอาศัยภาวะผู้นำเชิงบารมี สร้างความไว้วางใจและศรัทธาในหมู่ผู้ร่วมงาน กระตุ้นให้เกิดการปฏิรูปภายในองค์กร เพิ่มความตระหนักรู้ต่อปัญหาและผลกระทบที่ตามมา ผู้นำจะสร้างและถ่ายทอดวิสัยทัศน์ร่วม พร้อมส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทั้งองค์กรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์นั้น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการเปลี่ยนแปลง (สมยศ นาวีการ, 2540) ดังนั้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารทุกระดับต้องตระหนัก ครูที่มีภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญต่อองค์กรตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งได้กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของครูด้านการจัดการเรียนรู้ให้มี

หน้าที่รับผิดชอบปริมาณและผลงานสูงโดยมีลักษณะงานที่ปฏิบัติ ได้แก่ 1) พัฒนางานวิชาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีความก้าวหน้า เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตร 2) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิชาการ 3) ร่วมวางแผน จัดทำแผนและดำเนินงานตามแผนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จากความสำเร็จของการปฏิรูปจึงไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงผู้บริหารสูงสุดเท่านั้น แต่ต้องอาศัยการกระจายอำนาจและการขับเคลื่อนจากผู้นำระดับกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ดำเนินงานตามนโยบายของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากปัจจัยผู้นำในกลุ่มสาระเดียวกันทำให้เกิดปัญหา 1) ครูผู้สอนต้องรับภาระหน้าที่ในส่วนอื่นๆ ของโรงเรียน มากกว่าการปฏิบัติงานประจำ 2) ในด้านความรู้ทางวิชาชีพของแต่ละกลุ่มสาระ มีความแตกต่างกันตามบริบทรายวิชา แต่ผู้บริหารไม่ให้ความสนใจหรือมีน้อย ทำให้เรียนรู้เฉพาะที่ห้องเรียนซึ่งไม่เหมาะกับสมัย 3) ขาดผู้นำที่มีความสามารถบริหารจัดการกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีบุคลากรหลากหลายทักษะ (มะลิวรรณ ประวัง และคณะ , 2551) และปัญหาเชิงโครงสร้างของการศึกษาไทยมักผูกติดอยู่กับการรวมอำนาจสั่งการ เกิดจากปัญหาการกระจายอำนาจสายการบังคับบัญชา ความล่าช้าในการปฏิบัติงาน การไม่มีส่วนร่วม และการยึดติดกับรูปแบบเดิม จากสภาพปัญหาดังกล่าว หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จำเป็นต้องมีความสามารถที่สำคัญทั้งทางวิชาการและการบริหารจัดการ จำเป็นต้องมีทักษะด้านการบริหาร ความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ สามารถบริหารคนที่อยู่ในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล นำไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ การทำงานจึงต้องดำเนินไปตามกลไกการกระจายอำนาจที่เอื้อให้บุคลากรทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบและร่วมมือกันทำงานเป็นทีม เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล (ธร สุนทรายุทธ, 2556)

จากรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2567 ในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งรับผิดชอบจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการบริหารจัดการศึกษา 2 ระดับ พบว่า ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสนใจและขาดความเอาใจใส่ ไม่มีการถ่ายทอดให้ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของตนได้รับทราบถึงเป้าหมายและแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงาน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ขาดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบกับครูหัวหน้า

กลุ่มสาระการเรียนรู้และครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง จึงส่งผลให้มีปัญหาและอุปสรรคดังนี้ 1) ด้านคุณภาพการศึกษา ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยรวม 4 วิชา ลดลงเมื่อเปรียบเทียบปีการศึกษา 2565 กับปีการศึกษา 2566 2) ด้านโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด จำนวนนักเรียนทั้งหมด เมื่อเทียบปีการศึกษา 1/2567 กับปีการศึกษา 2/2567 มีจำนวนลดลงทั้งสิ้น 579 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด, 2567)

จากเหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนมัธยม ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนและพัฒนาการทำงานเป็นทีมให้ประสบผลสำเร็จและเพื่อเป็นการพัฒนาโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

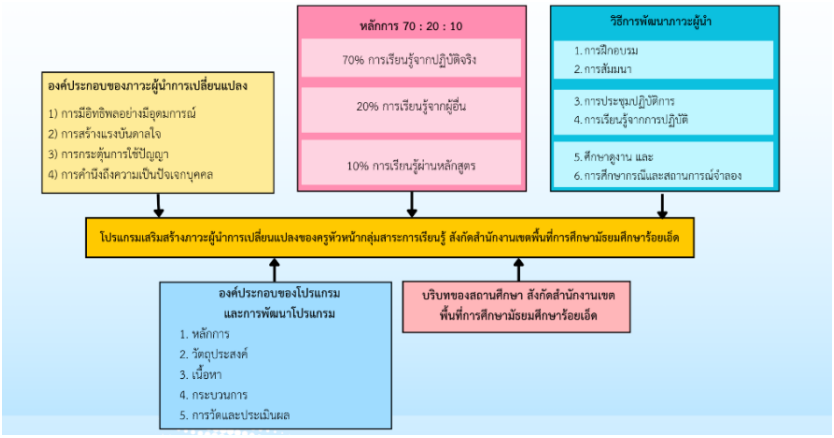
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

การทบทวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง รูปแบบของภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้ตามเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร ผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีบทบาทในการปลูกฝังวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สร้างแรงจูงใจ

ให้ผู้ตามมีความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาตนเอง และมุ่งมั่นในการบรรลุเป้าหมายร่วมกันผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์จากผลการศึกษาของนักวิชาการและนักการศึกษา รวมทั้งผลการวิจัยต่าง ๆ โดยมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง B.M. Bass and and Avolio (1994) กล่าวว่าแบ่งภาวะผู้นำเป็น "แบบแลกเปลี่ยน" ที่สร้างแรงจูงใจขั้นต่ำด้วยการให้สิ่งตอบแทนตามเป้าหมาย และ "แบบเปลี่ยนแปลง" ที่ยกระดับความต้องการของผู้ตามให้สูงขึ้นตามแนวคิด Maslow โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมุ่งผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ผ่านองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการใส่ใจปัจเจกบุคคล Malik (2021) สรุปความหมายว่าเป็นผู้สร้างอิทธิพลเพื่อการเปลี่ยนแปลงระยะยาวด้วยแนวทางเชิงรุกที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางมองการริเริ่มสิ่งใหม่เป็นโอกาสเติบโตขององค์กร พร้อมขับเคลื่อนด้วยวิสัยทัศน์และความคล่องตัวที่ตอบสนองต่อความต้องการที่ผันผวน สุกรี สุระคำแหง (2563) ได้ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการที่ผู้นำส่งเสริมและสร้างอิทธิพลเพื่อผลักดันให้ผู้ตามทุ่มเททำงานมากกว่าระดับที่คาดหวังมุ่งเน้นการขับเคลื่อนและกระตุ้นแรงจูงใจ พร้อมทั้งสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามตระหนักถึงความต้องการในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นโดยให้ความสำคัญกับการบรรลุเป้าหมายสูงสุด และยึดถือผลประโยชน์ขององค์กรโดยรวมเป็นหลักในการดำเนินงาน

องค์ประกอบของภาะวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผู้ศึกษาไว้หลากหลาย ซูไอดา สะมะแอ (2561) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 2) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมี อุดมการณ์3) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 4) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา 5) ด้านการมีวิสัยทัศน์กว้างไกล 6) ด้านการเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม 7) ด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์ (2556) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย การสร้างความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลง การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วิไลลักษณ์ สีดา (2562) ได้สรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมผู้บริหารแสดงให้ผู้ใต้บังคับบัญชาในการทำงาน เพื่อกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความต้องการและมีความพึงพอใจที่จะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรม 4 ประการ คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods) มีขั้นตอนและวิธีการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ นำองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้มาสร้างเป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 70 คน ครูผู้สอน จำนวน 240 คน รวมทั้งสิ้น 340 คน ในปีการศึกษา 2568 ทั้งสิ้น 60 โรงเรียน จากการเทียบสัดส่วนประชาการตามตาราง Krejcie and Morgan และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (อรนุช ศรีสะอาด และคณะ, 2558) ตามขนาดของโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) โดยใช้รูปแบบของ Likert กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่

พึงประสงค์ วิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI)

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ทำหน้าที่ประเมินโปรแกรม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ทำการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) โดยการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์ในการเลือกสถานศึกษาตามขนาดของสถานศึกษา ร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด นำไปประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง ($PNI_{modified}$) และลำดับความต้องการจำเป็นทั้ง 4 ด้าน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modifled}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	2.47	0.79	น้อย	4.52	0.50	มากที่สุด	0.830	4
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	2.27	0.63	น้อย	4.49	0.52	มาก	0.978	1
3. ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา	2.37	0.67	น้อย	4.57	0.49	มากที่สุด	0.929	2

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modifled}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	2.38	0.67	น้อย	4.59	0.49	มาก	0.928	3
โดยรวม	**2.37**	**0.69**	**น้อย**	**4.54**	**0.5**	**มากที่สุด**	**0.916**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.37) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.47) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.27) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.37) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.38) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.54) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีอิทธิพอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.59)

2. ผลการพัฒนาและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

2.1 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล โดยเนื้อหาจะแบ่งเป็น 4 Module ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 2 เนื้อหา 4 แบ่งเป็น 4 Module โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

หลังจากสร้างโปรแกรมแล้ว ผู้วิจัยได้เสนอโปรแกรมต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม ได้ผลการประเมินปรากฏดังตาราง ที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม

รายการประเมิน โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการของโปรแกรม	4.53	0.55	มากที่สุด	4.67	0.52	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม	4.80	0.42	มากที่สุด	4.80	0.42	มากที่สุด
3. เนื้อหาของโปรแกรม	4.69	0.00	มากที่สุด	4.69	0.47	มากที่สุด
4. รูปแบบและวิธีการพัฒนา	4.73	0.35	มากที่สุด	4.87	0.46	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผลโปรแกรม	4.70	0.42	มากที่สุด	4.80	0.48	มากที่สุด
โดยรวม	**4.68**	**0.47**	**มากที่สุด**	**4.74**	**0.44**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ผลความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.68) และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.74)

สรุปผล โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4 Module ได้แก่ Module 1

การสร้างแรงบันดาลใจ Module 2 การกระตุ้นการใช้ปัญญา Module 3 การคำนึงถึงปัจเจกบุคคลและ Module 4 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การประเมินผล ได้รับการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$=2.37, S.D.=0.69) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.54, S.D.=0.50) ส่วนค่าดัชนีความต้องการจำเป็น พบว่า องค์ประกอบด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในลำดับแรก รองลงมาคือ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดเป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรม ยึดประโยชน์ส่วนรวม และกล้ารับความเสี่ยงอย่างรับผิดชอบ จึงสามารถส่งต่อวิสัยทัศน์เพื่อสร้างความศรัทธาและความไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงานได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Malik (2021) ที่กล่าวว่าหัวหน้ากลุ่มสาระฯ ยุคใหม่ต้องเน้นคนเป็นศูนย์กลางเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงระยะยาว พร้อมวางแผนและกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อยกระดับองค์กรสู่สภาพที่ดีกว่าเดิม ขณะที่บุคลากรในสังกัด สพม.ร้อยเอ็ด คาดหวังให้หัวหน้ากลุ่มสาระฯ เน้นสื่อสารวิสัยทัศน์ สร้างแรงจูงใจภายใน และแสดงความมุ่งมั่นผูกพันต่อเป้าหมายของกลุ่มสาระฯ อย่างเด่นชัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบาส (Bass, 1997) ที่ได้กล่าวว่า ครูหัวหน้ากลุ่มสาระฯ ต้องสื่อสารเชิงบวกเพื่อสร้างพลังใจ แนวทางก้าวข้ามอุปสรรค และเป้าหมายที่ชัดเจน อันเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและเหนี่ยวนำให้คณะครูเห็นวิสัยทัศน์ร่วมกันพร้อมทั้งกระตุ้นบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความรัก ความภาคภูมิใจ และความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อผลักดันให้ทุกคนก้าวข้ามขีดจำกัดส่วนบุคคลสู่ความสำเร็จของส่วนรวม

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 5 ส่วน ได้แก่ (1) หลักการของโปรแกรม (2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม (3) เนื้อหาของโปรแกรม และประเมินผล ประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ Module 1 การสร้างแรงบันดาลใจ Module 2 การกระตุ้นปัญญา Module 3 การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และ Module 4 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 4) วิธีการพัฒนา

ด้วยวิธีการดำเนินการพัฒนา 3 ระยะ ได้แก่ 1) การอบรม 2) การศึกษาดูงาน และ 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง 5) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์ (2554) ที่ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของโปรแกรมที่มีความสำคัญและความจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ องค์ประกอบของโปรแกรมประกอบไปด้วย 1) หลักการและความสำคัญ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมและเครื่องมือพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และบทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญยิ่งต่อการบริหารจัดการศึกษายุคใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบดังกล่าวประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ พฤติกรรมของหัวหน้ากลุ่มสาระฯ ที่สะท้อนวิสัยทัศน์และค่านิยมที่ดีงามผ่านการกระทำ โดยยึดประโยชน์ส่วนรวม มีจริยธรรม และกล้ารับ

ความเสี่ยง จนสร้างความไว้วางใจและความเคารพ นำไปสู่ความเชื่อมั่น ศรัทธา และเป็นแบบอย่างให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติตาม

การสร้างแรงบันดาลใจ พฤติกรรมของหัวหน้ากลุ่มสาระฯ ที่ปลุกเร้าผู้ร่วมงานให้เกิดพลังใจในการทำงาน ผ่านการสื่อสารวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน ช่วยให้เห็นคุณค่าที่ยิ่งใหญ่กว่างานประจำ

การกระตุ้นปัญญา พฤติกรรมของหัวหน้ากลุ่มสาระฯ ที่ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานคิดวิเคราะห์ ใช้เหตุผล และมองปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและแสวงหานวัตกรรมหรือวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหา

การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล พฤติกรรมของหัวหน้ากลุ่มสาระฯ ที่ใส่ใจและตอบสนองต่อความต้องการ ศักยภาพ และความแตกต่างของผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคล โดยทำหน้าที่เป็นโค้ช พี่เลี้ยง และที่ปรึกษา เพื่อสนับสนุนให้ทุกคนรู้สึกมีคุณค่า

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยองค์ประกอบได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นการใช้ปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และผลการพัฒนาโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 5 ส่วน ได้แก่ (1) หลักการของโปรแกรม (2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม (3) เนื้อหาของโปรแกรม ประกอบด้วย 4 Modules ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นปัญญา และการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (4) วิธีการพัฒนา และ (5) การวัดและประเมินผล ส่วน **1. ข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปใช้** 1.1 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ควรมีทักษะด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ เพราะการมีวิสัยทัศน์ที่ดี ช่วยสร้างความศรัทธาและความไว้วางใจ ซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนบุคลากรให้ก้าวข้ามอุปสรรคสู่เป้าหมายร่วมกันขององค์กร 1.2 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นการวิเคราะห์และตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งในด้านสมรรถนะ แรงจูงใจ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาวิชาชีพของครูแต่ละท่าน การที่ผู้นำให้ความสำคัญกับการรับฟังเชิงลึกและการสนับสนุนที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะบุคคล 1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา โดยการนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่ม

สาระการเรียนรู้ไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในสังกัด พร้อมทั้งกำกับดูแลและติดตามผลการดำเนินการอย่างใกล้ชิด **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในสังกัดอื่นๆ เพื่อตรวจสอบความสำคัญของโปรแกรมการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันระหว่างหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือไม่ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะ และบริบทใกล้เคียงกัน 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้ในการติดตาม ประเมิน ตรวจสอบ หาจุดอ่อนเพื่อแก้ไข และค้นหาจุดแข็งเพื่อนำไปต่อยอด เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา การติดตามอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้การพัฒนาภาวะผู้นำมีคุณภาพ และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

ซูไอดา สะมะแอ. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดปัตตานี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญา*. มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ธร สุนทรายุทธ. (2556). *ทฤษฎีองค์กรและพฤติกรรม หลักการ ทฤษฎีการวิจัย และการปฏิบัติทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.

มะลิวรรณ ประวัง. (2551). การพัฒาภาวะผู้นำของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วิไลลักษณ์ สีดา. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุกรี สุระคำแหง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา. ใน *วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. สงขลา*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์. (2554). การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสายสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์. (2556). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม. *วารสารสหศาสตร์*, 13(2), 215.

สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์. (2562). *การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

สมยศ นาวีการ. (2540). *การบริหารและพฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพฯ: ตะวันออก.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. (2567). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาประจำปีการศึกษา 2567*. ร้อยเอ็ด: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). *กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)*. กรุงเทพฯ: สกศ.

อรนุช ศรีสะอาด และคณะ. (2558). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

อุทุมพร จันทร์สิงห์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Bass, B. J. (1997). Does the transactional–transformational leadership paradigm transcend organizational and national boundaries?. *American Psychologist*, 52(2), 130-140. https://doi.org/10.1037/0003-066X.52.2.130

Bass, B. M., & Avolio, B.J. (Eds.). (1994). *Improving organizational effectiveness through transformational leadership*. Sage.

Malik, P. (2021). Change Leadership: How to Lead Change Effectively. *Whatfix*. https://www.whatfix.com/blog/change-leadership/

THE DEVELOPMENT OF LEARNING OUTCOMES THROUGH PROBLEM-BASED LEARNING ACTIVITIES FOR SECOND-YEAR VOCATIONAL COLLEGE STUDENTS*

jun Wei[1], Pranom Punsawai[2] and Chakkaphan Prasomsap[3]

[1-3]Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

Corresponding Author's Email: Pranom@rmutt.ac.th

Received 22 June 2026; Revised 3 August 2026; Accepted 5 August 2026

Abstract

This study aimed to: 1) compare the learning outcomes of second-year students in the Career Planning Course before and after participating in Traditional Learning Activity; 2) compare their learning outcomes before and after participating in Problem-Based Learning (PBL) Activity; and 3) compare the post-test learning outcomes between the PBL group and the Traditional Learning Activity group. An experimental study was conducted with 80 second-year Mechanical Manufacturing students at Guangxi Modern Vocational Technology College. The research instruments included Traditional Learning Activity lesson plans, PBL lesson plans, and a learning outcome test based on the Career Planning Course. Data were analyzed using mean, standard deviation, paired-samples t-tests, and an independent-samples t-test.

The results showed that: 1) students' learning outcomes after Traditional Learning Activity were significantly higher than before learning at the .01 level; 2)

Citation:

* jun Wei, Pranom Punsawai and Chakkaphan Prasomsap. (2026). The Development Of Learning Outcomes Through Problem-Based Learning Activities For Second-Year Vocational College Students. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1349-1361.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

students' learning outcomes after PBL Activity were significantly higher than before learning at the .01 level; and 3) the PBL group achieved significantly higher post-test learning outcomes than the Traditional Learning Activity group at the .01 level. These findings suggest that PBL should be integrated into the Career Planning Course to strengthen students' understanding and practical application of employment-related knowledge.

Keywords: Problem-Based Learning, Learning Outcomes, Career Planning

Introduction

With the rapid development of China's economy and industrial transformation, higher vocational education has become increasingly important in cultivating skilled and application-oriented talents. The Chinese government has emphasized that vocational education should not only strengthen students' technical skills but also improve their comprehensive competencies and employability (The State Council of the People's Republic of China, 2019).

The Career Planning Course is an important course in vocational colleges. It aims to help students understand career opportunities, clarify career development goals, and develop job-seeking competencies. The course usually includes employment policy interpretation, career planning, résumé writing, interview preparation, psychological adjustment, and workplace adaptation (Kai, 2023, p. 61). For Mechanical Manufacturing students, these course topics are particularly relevant because they need to understand employment requirements, labor contracts, workplace responsibilities, and adaptation to production-oriented working environments. However, in many vocational colleges, this course is still mainly taught through teacher-centered instruction. Such teaching may limit students' classroom participation, practical application, and career decision-making ability (Zhang, X. H., 2023).

Traditional Learning Activity mainly focuses on knowledge transmission and standardized teaching procedures. Although this approach can help students acquire basic knowledge, it may not fully support learner autonomy and active engagement (Biggs & Tang, 2011). Zimmerman (2002) also pointed out that meaningful learning outcomes are closely related to students' active participation and self-regulated learning.

Problem-Based Learning Activity provides a possible solution to these problems. It is a student-centered instructional approach that encourages students to construct knowledge through authentic problem situations, group collaboration, and self-directed inquiry (De Graaff & Kolmos, 2003). Hmelo-Silver (2004) stated that Problem-Based Learning can enhance students' motivation, critical thinking, and problem-solving ability. Wood (2003) further emphasized that Problem-Based Learning helps students connect theoretical knowledge with real-world practice.

Although Problem-Based Learning has been widely discussed in educational research, its application in Career Planning Courses in higher vocational education remains relatively limited. Existing studies suggest that Problem-Based Learning can improve students' learning achievement and classroom participation in career-related courses (Guo, 2013). You (2016) also noted that Problem-Based Learning can strengthen students' practical ability and learning initiative.

Therefore, this study investigates the effectiveness of Problem-Based Learning Activity in improving the learning outcomes of second-year students in the Career Planning Course at Guangxi Modern Vocational Technology College. Second-year students were selected because this stage represents a transition from foundational study toward more career-oriented preparation, making it an appropriate period for developing career awareness and employment-related competencies. Specifically, this study compares students' learning outcomes

under Traditional Learning Activity and Problem-Based Learning Activity to determine which approach better supports vocational students' career development competence.

Objectives

1. To compare the learning outcomes of second-year students in the Career Planning Course before and after participating in Traditional Learning Activity.

2. To compare the learning outcomes of second-year students in the Career Planning Course before and after participating in Problem-Based Learning (PBL) Activity.

3. To compare the post-test learning outcomes of second-year students in the Career Planning Course between the Problem-Based Learning (PBL) Activity group and the Traditional Learning Activity group.

Literature Review

1. Problem-Based Learning Activities

Problem-Based Learning (PBL) is a student-centered instructional approach that uses authentic or simulated problems as the starting point for learning. Wood (2003) stated that PBL helps students identify learning goals, conduct self-directed study, and integrate knowledge through group discussion. Hmelo-Silver (2004) also defined PBL as a problem-centered method in which students solve complex problems without a single correct answer. The PBL process generally includes problem analysis, self-directed learning, group discussion, and reflection. De Graaff and Kolmos (2003) emphasized that PBL combines problem orientation, collaboration, and teacher facilitation. Wood (2003) further noted that PBL can promote deep learning, teamwork, communication, and transferable skills. Therefore, PBL is suitable for vocational

courses because it connects classroom knowledge with real professional situations.These processes also support students' self-regulation through goal setting, learning monitoring, and reflection.

2. Career Planning Course

The Career Planning Course aims to help students understand themselves, explore career opportunities, clarify career goals, and develop action plans. Kai (2023) indicated that the course usually includes employment policy interpretation, career cognition, résumé writing, interview skills, psychological adjustment, and workplace adaptation. Career development theory provides a theoretical basis for this course. Super (1990) viewed career choice as a lifelong developmental process. Savickas (2011) emphasized that career education should help individuals adapt to changing social and professional contexts. Therefore, the Career Planning Course should combine knowledge instruction with practical learning experiences.PBL is appropriate for this course because it allows students to apply career-related knowledge to practical employment situations.

3. Learning Outcomes

Learning outcomes refer to the knowledge, skills, and attitudes that students acquire after completing a learning process. Kennedy et al. (2007) emphasized that learning outcomes should be observable and measurable. In this study, learning outcomes refer to students' measurable academic achievement in the Career Planning Course. Learning outcomes are influenced by students' self-regulation and teaching quality. Zimmerman (2002) argued that self-regulated learners are better at goal setting, monitoring, strategy adjustment, and reflection. Kyriakides et al. (2013) found that classroom organization, practice opportunities, classroom climate, and assessment significantly affect student learning. Therefore, effective teaching should provide structured guidance and opportunities for active participation.Accordingly, PBL may improve learning

outcomes by strengthening students' self-regulation and providing opportunities for active participation and practical application.

Methodology

1. Research Design

This study employed an experimental research design with a pretest-posttest control group design. The experimental group received instruction through Problem-Based Learning Activity, while the control group received instruction through Traditional Learning Activity. Both groups completed a pre-test before the instructional intervention and a post-test after the intervention.

Because two intact classes were used, an independent-samples t-test was conducted to compare the pre-test scores of the two groups before the intervention. The results showed no statistically significant difference between the experimental group ($M = 44.63$, $S.D. = 7.04$) and the control group ($M = 45.31$, $S.D. = 7.83$), $t(78) = 0.408$, $p = .684$. Therefore, the two groups were considered comparable in their initial learning outcomes.

2. Population and Sample

The population of this study consisted of 240 second-year students from six classes enrolled in the Career Planning Course at Guangxi Modern Vocational Technology College in the 2025 academic year. The sample consisted of 80 second-year students majoring in Mechanical Manufacturing, selected through cluster random sampling. Two intact classes were selected, with 40 students assigned to the experimental group and 40 students assigned to the control group.

3. Research Instrument

The research instruments included Traditional Learning Activity lesson plans, Problem-Based Learning Activity lesson plans, and a learning outcome test. The instructional content was based on the Career Development and

Employment and Entrepreneurship Guidance textbook. The teaching topics mainly covered students' basic employment rights, understanding labor contracts, and the proper signing of labor contracts.

The learning outcome test was used as both the pre-test and post-test. It consisted of 40 multiple-choice questions, with each item worth 2.5 points and a total score of 100 points. The same test was administered before and after the intervention to ensure consistency and comparability.

The content validity of the test was evaluated by three experts using the Index of Item-Objective Congruence (IOC). All retained test items received an IOC value of 1.00, which was higher than the minimum acceptance criterion of 0.50. Therefore, the test items were considered consistent with the learning objectives. However, a separate reliability coefficient, such as KR-20, was not calculated in this study.

4. Data Collection

Data collection was conducted during the 2025 academic year over a six-week instructional period. Each class was conducted once a week for 90 minutes. Before the intervention, both the experimental group and the control group completed the learning outcome pre-test.

During the intervention, the experimental group learned through Problem-Based Learning Activity, while the control group learned through Traditional Learning Activity. After the six-week instructional period, both groups completed the same learning outcome test as the post-test. The collected scores were then organized and prepared for statistical analysis.

5. Data Analysis

The data were analyzed using descriptive and inferential statistics. Mean and standard deviation were used to describe students' learning outcome scores. An independent-samples t-test was used to compare the pre-test scores of the

experimental and control groups to examine their equivalence before the intervention.

A paired-samples t-test was used to compare the pre-test and post-test scores within each group. An independent-samples t-test was also used to compare the post-test scores between the experimental group and the control group. Statistical significance was set at the .01 level.

Results

This section presents the findings obtained from the statistical analysis conducted to address the research objectives.

1. Learning Outcomes under the Traditional learning activity

Table 1 Comparison of Pre-test and Post-test Learning Outcomes under Traditional Learning Activity

Traditional learning activity	N	$\overline{X}$	$S.D.$	*D*	*t-test*	*df*	*p*
Pre-test	40	45.31	7.83	14.38	8.351	39	0.000**
Post-test	40	59.69	6.28				

* p<0.05 ** p<0.01

Table 1 shows that the mean score of students in the Traditional Learning Activity group increased from 45.31 (S.D. = 7.83) in the pre-test to 59.69 (S.D. = 6.28) in the post-test, with a mean difference of 14.38. The paired-samples t-test showed a statistically significant difference between the pre-test and post-test scores, t(39) = 8.351, p < .001.

2. Learning Outcomes after Problem-Based Learning Activity

Table 2 Comparison of Pre-test and Post-test Learning Outcomes under Problem-Based Learning Activity

PBL	N	$\overline{X}$	$S.D.$	*D*	*t-test*	*df*	*p*
Pre-test	40	44.63	7.04	28.50	15.766	39	0.000**
Post-test	40	73.13	7.48				

* p<0.05 ** p<0.01

Table 2 shows that the mean score of students in the Problem-Based Learning Activity group increased from 44.63 (S.D. = 7.04) in the pre-test to 73.13 (S.D. = 7.48) in the post-test, with a mean difference of 28.50. The paired-samples t-test showed a statistically significant difference between the pre-test and post-test scores, t(39) = 15.766, p < .001.

3. Comparison between Problem-Based Learning Activity and Traditional Learning Activity.

Table 3 Comparison of Post-test Learning Outcomes between the Two Group

Group	*N*	$\overline{X}$	*S.D.*	*D*	*95% CI*	*t*	*df*	*p*
PBL (Experimental)	40	73.13	7.48	13.44	[10.361, 16.514]	8.697	78	0.000 **
Traditional (Control)	40	59.69	6.28					

* p<0.05 ** p<0.01

The results showed that the post-test mean score of thTable 3 shows that the post-test mean score of the Problem-Based Learning Activity group was

73.13 (S.D. = 7.48), while the post-test mean score of the Traditional Learning Activity group was 59.69 (S.D. = 6.28). The mean difference between the two groups was 13.44.

The independent-samples t-test showed a statistically significant difference between the two groups, $t(78) = 8.697$, $p < .001$, 95% CI [10.361, 16.514]. Therefore, students who participated in Problem-Based Learning Activity achieved significantly higher post-test learning outcomes than students who participated in Traditional Learning Activity.

Discussion

This study examined the effectiveness of Problem-Based Learning Activity in the Career Planning Course.

Traditional Learning Activity significantly improved students' learning outcomes, indicating that structured instruction supports the acquisition of basic knowledge about employment rights and labor contracts (Kyriakides et al., 2013). However, its effect was smaller than that of PBL, possibly because it provides fewer opportunities for practical application.

Students in the PBL group showed greater improvement and higher post-test scores. Through problem analysis, collaboration, self-directed inquiry, and reflection, PBL helps students identify employment risks, interpret contract clauses, and make decisions in realistic situations (Hmelo-Silver, 2004). It therefore connects theoretical knowledge with practical employment problems, which is particularly relevant for Mechanical Manufacturing students preparing for production-oriented workplaces (Savery, 2006; Wood, 2003).

Overall, PBL was more effective than Traditional Learning Activity in developing students' practical application of employment-related knowledge.

Recommendation

Based on the findings of this study, the following recommendations are proposed.

First, teachers should integrate Problem-Based Learning Activity into the Career Planning Course by using practical tasks related to labor contracts, employment rights, résumé preparation, and interview situations.

Second, teachers should provide clear guidance during PBL activities and manage classroom time through structured stages. Problems and learning materials can be prepared before class, while classroom time can be divided into problem analysis, group discussion, presentation, and reflection. Teachers may also assign resource searching and part of the group preparation as pre-class tasks to reduce the time required during class.

Third, vocational colleges should support PBL implementation by providing teacher training, shared teaching resources, and sufficient classroom time. This can help teachers design practical and competence-oriented learning activities more efficiently.

Finally, future studies should include students from different majors and colleges and examine the long-term effects of PBL. Qualitative methods, such as semi-structured interviews, focus-group discussions, classroom observations, and student reflection journals, may also be used to explore changes in students' learning motivation and learning experiences.

References

Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university* (4th ed.). Open University Press.

De Graaff, E., & Kolmos, A. (2003). Characteristics of problem-based learning. *International Journal of Engineering Education,* 19(5), 657–662.

Guo, Y. (2013). The application of problem-based learning (PBL) in the career planning course. *Journal of Liaoning Agricultural Vocational and Technical College,* 15(5), 58–61.

Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn? *Educational Psychology Review,* 16(3), 235–266. https://doi.org/10.1023/B:EDPR.0000034022.16470.f3

Kai, X. (2023). *Career development and employment guidance*. Higher Education Press.

Kennedy, D., Hyland, Á., & Ryan, N. (2007). *Writing and using learning outcomes: A practical guide*. University College Cork.

Kyriakides, L., Christoforou, C., & Charalambous, C. Y. (2013). What matters for student learning outcomes: A meta-analysis of studies exploring factors of effective teaching. *Teaching and Teacher Education,* 36, 143–152. https://doi.org/10.1016/j.tate.2013.07.010

Savery, J. R. (2006). Overview of problem-based learning: Definitions and distinctions. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning,* 1(1), 9–20. https://doi.org/10.7771/1541-5015.1002

Savickas, M. L. (2011). Career counseling paradigms: Guiding, developing, and designing. In P. J. Hartung and L. M. Subich (Eds.), *Developing self in work and career* (pp. 147–154). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/12348-011

State Council of the People's Republic of China. (2019, February 13). *Implementation plan of the national vocational education reform*. http://www.gov.cn/zhengce/content/2019-02/13/content_5365341.htm

Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown, L. Brooks, and Associates (Eds.), *Career choice and development* (2nd ed., pp. 197–261). Jossey-Bass.

Wood, D. F. (2003). Problem-based learning. *BMJ, 326*(7384), 328–330. https://doi.org/10.1136/bmj.326.7384.328

Xing, L. (2022). Practice research on problem-based learning (PBL) in the career planning course. *Teacher*, (28), 111–113.

You, Y. (2016). Comparison between problem-based learning (PBL) and traditional teaching methods in higher vocational colleges. *Curriculum Education Research*, (21), 17–18.

Zhang, X. H. (2023). Investigation into the current status of employment guidance courses for technical college students. *Ke Jiao Dao Kan [Science & Education Journal]*, (11), 150–151.

Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory Into Practice,* 41(2), 64–70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2

แนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4*

GUIDELINES FOR PERSONNEL MANAGEMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

ปพนธนัย วรรณไกร[1], ศิรินา วาจาสัตย์[2] และ นวัตกร หอมสิน[3]

Paphonthanai Wannakai[1], Sirina Vajasat[2] and Nawattakorn Homsin[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-3]Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Paphontanai@outlook.com

วันที่รับบทความ : 23 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 6 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 8 กรกฎาคม 2569

Received 23 June 2026; Revised 6 July 2026; Accepted 8 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 2) ประเมินแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ระยะที่ 2 ประเมินแนวทาง การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยศึกษาโรงเรียนต้นแบบที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best

Citation:

* ปพนธนัย วรรณไกร, ศิรินา วาจาสัตย์ และ นวัตกร หอมสิน. (2569). แนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1362-1380.

Paphonthanai Wannakai, Sirina Vajasat and Nawattakorn Homsin. (2026). Guidelines For Personnel Management Of Educational Institutions Under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 4. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1362-1380.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Practice) จากผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน และใช้และใช้กระบวนการประชุมหาฉันทามติแบบพหุลักษณ์ (MACR) โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ประกอบด้วย แนวทางปฏิบัติ 3 ด้าน รวมทั้งสิ้น 30 แนวทาง และ 2) ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาโดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่าทุกแนวทางมีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารงานบุคคล, งานบุคคลของสถานศึกษา, การบริหารงานบุคคล

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study guidelines for human resource management in schools under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 4 2) 3) to evaluate the human resource management guidelines for schools under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 4. The research operation was divided into two phases. Phase 1 study guidelines for human resource management in schools under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 4, Phase 2 evaluation of the guidelines, which was conducted by studying best practice model schools from 3 school administrators, and utilizing the Multi-Attribute Consensus Ranking (MACR) process through a pluralistic consensus meeting with 9 key informants, including school administrators, academics, and teachers and educational personnel.

The research findings revealed that 1) The guidelines for human resource management in schools comprised 3 dimensions with a total of 30 operational guidelines. 3) The evaluation results of the guidelines by the key informants demonstrated that all guidelines were appropriate and highly feasible for actual implementation, with an overall rating at the highest level.

Keywords: guidelines for human resource management in schools, human resource management in schools, human resource management

บทนำ

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ทรัพยากรมนุษย์นับเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือเอกชน ความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านทุนหรือเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพและสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นสำคัญ การบริหารคนในปัจจุบันจึงต้องเปลี่ยนผ่านจากการบริหารงานบุคคลแบบเดิม สู่การเป็นหุ้นส่วนเชิงกลยุทธ์ที่เน้นการบริหารจัดการคนเก่งและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยืดหยุ่น เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2560) ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา โดยตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาที่เป็นระบบและมีมาตรฐาน เป้าหมายสำคัญคือการส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะ มีเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพที่ชัดเจน และได้รับการจัดสรรอัตรากำลังที่เหมาะสมกับภาระงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน แนวคิดนี้สอดรับกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ที่เน้นย้ำว่าการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มจากการวางแผนอัตรากำลังที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และการมีระบบฐานข้อมูลบุคลากรที่ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน เพื่อให้การบริหารจัดการเกิดความคล่องตัว โปร่งใส และสามารถดึงศักยภาพของบุคลากรมาใช้ได้อย่างเต็มที่

จากการศึกษาบริบทและการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบประเด็นท้าทายที่สอดคล้องกับความจำเป็นในการพัฒนา 3 ประเด็นหลัก กล่าวคือ ประการแรก ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง พบว่าสถานศึกษายังมีข้อจำกัดในกระบวนการวิเคราะห์ภาระงานและการจัดทำแผนอัตรากำลังระยะยาว ทำให้การกำหนดตำแหน่งและการเกลี่ยอัตรากำลังยังไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงและบริบทของโรงเรียนเท่าที่ควร ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอวิกา ปราบพาลทัพพ์ (2565) ที่ศึกษาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 และพบว่าปัญหาที่สำคัญคือบุคลากรยังขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ส่งผลให้เกิดความไม่ชัดเจนในการบริหารจัดการ ประการที่สอง ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการ

มีหรือเลื่อนวิทยฐานะ พบว่าบุคลากรยังมีความต้องการได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากร องค์ความรู้ และระบบพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาในการทำผลงานทางวิชาการเพิ่มเติม เพื่อสร้างขวัญกำลังใจและความก้าวหน้าในวิชาชีพ และ ประการที่สาม ด้านการวิเคราะห์และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการสรรหา บรรจุและแต่งตั้ง ย้าย โอน พบว่าระบบการจัดเก็บและนำเสนอข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในเรื่องดังกล่าว ยังมีโอกาสที่จะได้รับการปรับปรุงให้มีความรวดเร็วและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น เพื่อลดความซ้ำซ้อน เพิ่มความแม่นยำในการบริหารจัดการ และสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหาและความท้าทายหลายประการในการบริหารงานบุคคลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางของการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศและเป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างคล่องตัว มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

2. เพื่อประเมินผลการแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล

Appley, L. A. (1942) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคล ว่าคือ การดำเนินการด้านการวางแผน และการกำหนดกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านศึกษาและวิจัย การปรับปรุงนโยบายด้านบุคคล เทคนิควิธีในการบริหารงานบุคคล และการพัฒนาศักยภาพของบุคคลในองค์การ ภายในองค์การ

Beach, D. S. (1980) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและโครงการเกี่ยวกับตัวบุคคล อันได้แก่ การคัดเลือกบุคคล การ

ฝึกอบรม การกำหนดสิ่งตอบแทนต่าง ๆ การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การสร้างภาวะผู้นำ ตลอดจนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานภายในองค์การหรือหน่วยงาน

เทพรัตน์ ดาวเรือง (2560) การบริหารงานบุคคล เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับบุคคลตั้งแต่การวางแผนกำลังคน การสรรหาและคัดเลือกบุคคลตามคุณสมบัติที่เหมาะสมกับงาน การพัฒนาให้ความรู้ความสามารถ การบำรุงขวัญกำลังใจเพื่อให้บุคคลทุ่มเทความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ให้แก่หน่วยงาน การดำเนินการทางวิธี ตลอดจนการให้บุคคลพ้นจากกงานไม่ว่าจะเป็นกรณีใด

ธวัชชัย วัฒนาธนกิจ (2557) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการวางนโยบาย การวางแผนโครงการ ระเบียบ และวิธีดำเนินการเกี่ยวกับตัวบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในองค์การใดองค์การหนึ่ง เพื่อให้ได้มาได้ใช้ประโยชน์และบำรุงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

2. แนวทาง

ความหมายของแนวทาง สุพิชญา พันธ์เดช (2563) ได้สรุปความหมายของแนวทางว่า แนวปฏิบัติ กระบวนการ วิธีการ ที่ได้ศึกษาหรือพัฒนาขึ้นและใช้ยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานของหน่วยงาน องค์กร และสถานศึกษา เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวทาง หมายถึง กระบวนการ วิธีการ แบบอย่างเพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินงานขององค์กร องค์การ โดยเป็นหลักคิด หรือปัจจัยที่มีตัวแปรสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเป็นหลักการในการการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จทั้งประสิทธิภาพ และประสิทธิผลดังการศึกษาหรือแบบอย่างนั้นๆ ที่เคยฝึกฝน ปฏิบัติ หรือศึกษาได้มาซึ่งหลักการ หลักคิดของแนวทาง

3. การประชุมหาฉันทามติแบบพหุลักษณ์

Avery, M. (1981) กล่าวว่า ฉันทามติหรือความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการนำมาสู่ข้อสรุปที่น่าเชื่อถือ กระบวนการตัดสินใจโดยใช้ฉันทามติเป็นเครื่องมือที่มีอำนาจในการนำมาใช้ตัดสินใจเพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่ม เนื่องจากเป้าหมายของฉันทามติคือความต้องการให้เป็นพื้นฐานของการตัดสินใจที่มาจากความร่วมมือและความเห็นพ้องต้องกันในกลุ่ม มากกว่ามาจากการแข่งขันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม

อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล (2543) กล่าวว่า ฉันทามติ คือ การหาทางเลือกหรือจุดยืนที่สมาชิกทุกคนเห็นด้วย ยอมรับได้ด้วยความสบายใจ และให้การสนับสนุนในการดำเนินการ ซึ่งหลังจากที่สมาชิกทั้งหมดได้พิจารณาวิเคราะห์แยกแยะข้อดีข้อเสียทุกแง่มุมแล้ว ความเห็นร่วมของกลุ่มนี้ไม่ใช่การลงมติที่ทุกคนต้องเห็นด้วยทั้งหมด และไม่ใช่เป็นเพียงมติของเสียงส่วนใหญ่ ซึ่งเสียงส่วนน้อยไม่ต้องการและไม่ใช่สิ่งที่ทุกคนพอใจเต็มที่ โดยสรุปแล้ว ฉันทามติคือความเห็นที่สอดคล้องและเป็นความเห็นที่สมาชิกทุกคนยอมรับได้ด้วยความสบายใจ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ฉันทามติ คือกระบวนการตัดสินใจที่เน้น ความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน เพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียว โดยสมาชิกทุกคนจะร่วมกันวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียจนได้ทางเลือกที่ ยอมรับได้ด้วยความสบายใจ และพร้อมสนับสนุนการทำงาน ซึ่งต่างจาก มติเอกฉันท์ หรือ เสียงข้างมาก ตรงที่ไม่เน้นผลแพ้ชนะ แต่เน้นจุดลงตัวที่ทุกคนในกลุ่มสบายใจที่จะก้าวเดินต่อไปพร้อมกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

ศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในเรื่องการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการบริหารงานของสถานศึกษาตามหลักการบริหารบุคคล โดยมีองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ซึ่งได้จากการสรุปผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎี ศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในเรื่องการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มาร่างแนวทางในการประชุมหาฉันทามติแบบพหุลักษณ์ (MACR: Multi Attribute Consensus Reaching) และประเมินการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ 2 ประเมินแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

การตรวจสอบยืนยัน และประเมินการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยการประชุมหาฉันทามติ (Multi Attribute Consensus Reaching: MACR)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การประเมินแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จากการสรุปผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎี ศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในระยะที่ 1 มาร่างแนวทางในการประชุมหาฉันทามติแบบพหุลักษณ์ โดยใช้แนวทางการประเมินของ กัสกี Guskey, T. R. (2002) ซึ่งจะประเมิน 2 ประการ คือ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้

ขอบเขตของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 9 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน 2) นักวิชาการ 3 คน 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นแบบกึ่งโครงสร้างวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

- แบบประเมินร่างแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4

- แบบประเมินแนวทางการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิธีการหาฉันทามติจากพหุคุณลักษณะนั้น อาศัยการให้คะแนนเป็นตัวเลข โดยใช้ระบบมาตราส่วนประเมินค่า ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท ซึ่งกำหนดไว้ 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็นแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 การพิจารณาในลำดับแรก อาศัยข้อมูลค่าเฉลี่ยและค่าพิสัยซึ่งเป็นผลจากกระบวนการหาฉันทามติ เพื่อตรวจสอบว่าประเด็นแนวทางข้อใด ที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความคิดเห็นว่ามีความสำคัญ และประเด็นแนวทางในข้อใดที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความคิดเห็นว่าไม่มีความสำคัญ รวมทั้งพิจารณาว่าถ้าประเด็นแนวทางใดที่มีค่าพิสัยกว้าง แสดงว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นแตกต่างกันมาก แต่ถ้าประเด็นแนวทางใดที่มีค่าพิสัยแคบ แสดงว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน สำหรับแนวทางที่ผลการประเมินมีค่าคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จะถูกนำเข้าสู่กระบวนการอภิปรายเพื่อปรับปรุง และชี้แจงเหตุผล โดยใช้เกณฑ์ดังกล่าวในการพิจารณาองค์ประกอบที่ต้องทบทวน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขณะที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลดำเนินการอภิปรายเพื่อหาฉันทามติในแต่ละประเด็นของร่างแนวทาง เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการให้คะแนนในแต่ละประเด็นของร่างแนวทาง โดยพิจารณาประเด็นสาระสำคัญและความเกี่ยวพันของประเด็นในร่างแนวทาง และนำมาบรรยายสรุปเพื่อให้เห็นภาพของการสร้างฉันทามติ จากนั้น นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อเป็นการยืนยันฉันทามตินั้น

การประเมินการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบประเมินแนวทางมาตรวจตามเกณฑ์การประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ จากนั้นวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์เพื่อแปลผลข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำข้อมูลการวิเคราะห์ที่ได้มาร่วมวิเคราะห์เชิงตีความอีกรอบร่วมกับ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือของการวิจัย มากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การพัฒนาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

จากการศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ประกอบด้วยแนวทางปฏิบัติ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การศึกษา วิเคราะห์และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนเงินเดือน การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลเพื่อดำเนินงานวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ และการดำเนินคดีของรัฐ ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษา ไปใช้ในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในเรื่อง การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยการเลือกสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้เกี่ยวข้องที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษา แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนด ด้วยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) รวมจำนวน 3 ท่าน

จากการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สามารถสรุป แนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

รายการ	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	1. โรงเรียนมีการประเมินความต้องการกำลังคนโดยใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศ และเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนดอย่างเคร่งครัด 2. โรงเรียนมีการจัดทำแผนภาพคาดการณ์การเกษียณอายุราชการล่วงหน้า 5-10 ปี เพื่อวางแผนขอรับการจัดสรรหรือขอย้ายอัตรากำลังทดแทน 3. โรงเรียนมีการเปิดโอกาสให้หัวหน้าสายชั้นหรือกลุ่มสาระฯ มีส่วนร่วมวิเคราะห์ภาระงานจริง (SWOT Analysis) ทั้งงานสอนและงานสนับสนุน

รายการ	แนวทางการพัฒนา
	4. โรงเรียนมีการประเมินความต้องการกำลังคนโดยมุ่งเน้นทักษะ (Skills) ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา 5. โรงเรียนมีการจัดทำแผนกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลระยะ 3 ปี ที่เชื่อมโยงกับแผนปฏิบัติการประจำปีและมีงบประมาณรองรับชัดเจน 6. โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนอัตรากำลังระดับสถานศึกษา และการทำประชาพิจารณ์ภายในโรงเรียนเพื่อให้เกิดการยอมรับร่วมกัน 7. โรงเรียนมีการจัดทำแผนอัตรากำลังที่มีความยืดหยุ่น โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอกหรือปราชญ์ชาวบ้าน 8. โรงเรียนมีการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่ระบุตัวชี้วัด (KPIs) อย่างละเอียดและให้ครูลงนามรับทราบเป็นลายลักษณ์อักษร 9. โรงเรียนมีการใช้ระบบพี่เลี้ยง ควบคู่กับการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกัน (Performance Agreement) 10. โรงเรียนมีการสนับสนุนระบบคลังข้อมูลออนไลน์ เวลา และงบประมาณในการทำ PLC เพื่อเตรียมผลงานขอเลื่อนวิทยฐานะ
2. ด้านการศึกษา วิเคราะห์และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานการเลื่อนเงินเดือน	1. โรงเรียนมีการออกประกาศและตารางเกณฑ์การประเมินที่แปลงจากนามธรรมเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน 2. โรงเรียนมีการเผยแพร่หลักเกณฑ์และตัวชี้วัดผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อให้ตรวจสอบได้ตลอดเวลา 3. โรงเรียนมีการจัดเวทีเสวนา เพื่อตีความเกณฑ์ที่คลุมเครือให้เป็นมาตรฐานเดียวกันที่ทุกคนยอมรับ 4. โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินโดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเพิ่มความโปร่งใส 5. โรงเรียนมีการเปิดโอกาสให้ครูเสนอชื่อหรือโหวตเลือก ตัวแทนครู เป็นคณะกรรมการประเมิน เพื่อเป็นกระบอกเสียงของผู้ปฏิบัติงาน 6. โรงเรียนมีการคัดเลือกคณะกรรมการประเมินที่มีทักษะการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวกและสามารถมองเห็นจุดแข็งของบุคลากร 7. โรงเรียนมีการใช้โปรแกรมคำนวณวงเงินเลื่อนเงินเดือนตามสัดส่วนที่เขตพื้นที่ฯ กำหนด ควบคู่กับการจัดเรียงลำดับคะแนนอย่างเป็นระบบ

รายการ	แนวทางการพัฒนา
	8. โรงเรียนมีการนำตัวชี้วัดด้านพฤติกรรมการปฏิบัติงาน มาพิจารณาประกอบกับผลคะแนนการประเมิน 9. โรงเรียนมีการแจ้งผลการประเมินเป็นรายบุคคลอย่างเป็นความลับ พร้อมเปรียบเทียบและการสื่อสารให้ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ 10. โรงเรียนมีการนำผลการประเมินไปเชื่อมโยงกับการยกย่องเชิดชูเกียรติในเวทีสาธารณะของสถานศึกษา
3. การศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลเพื่อดำเนินงานวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ และการดำเนินคดีของรัฐ	1. โรงเรียนมีการนำกรณีศึกษาจริง (Case Studies) เกี่ยวกับการกระทำผิดวินัยมาถอดบทเรียนเพื่อสร้างความตระหนักและป้องปราม 2. โรงเรียนมีการร่วมกันสร้างข้อตกลงและบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้ครูสามารถช่วยกันสอดส่องและตักเตือนกันเองได้ 3. โรงเรียนมีการป้องกันปัญหาการผิดวินัยที่ต้นเหตุ โดยการดูแลคุณภาพชีวิต และสุขภาพจิตของบุคลากร 4. โรงเรียนมีการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมโดยบุคคลที่เคารพนับถือ สำหรับกรณีความผิดวินัยไม่ร้ายแรง 5. โรงเรียนมีการดำเนินการตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐานอย่างรัดกุมตามระเบียบและกรอบเวลาของกฎหมาย 6. โรงเรียนมีการให้ความเป็นธรรมเบื้องต้นว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และการรักษาความลับในกระบวนการสอบสวนเพื่อไม่ให้เกิดการตราบาป 7. โรงเรียนมีการดูแลสภาพจิตใจของผู้ถูกกล่าวหาระหว่างกระบวนการสอบสวน เพื่อป้องกันการถูกกีดกันทางสังคม 8. โรงเรียนมีการจัดทำช่องทางการรับเรื่องร้องทุกข์ที่เป็นระบบ ปลอดภัย และผู้บริหารเข้าถึงข้อมูลได้เพียงผู้เดียว 9. โรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการธรรมาภิบาลสถานศึกษา ที่ประกอบด้วยบุคคลภายนอกหรือกรรมการสถานศึกษา เพื่อเป็นคนกลางรับฟังเรื่องร้องทุกข์ 10. โรงเรียนมีการประกาศนโยบายห้ามการแก้แค้นเอาคืน (Zero Tolerance for Retaliation) เพื่อคุ้มครองสิทธิและความก้าวหน้าของผู้ร้องเรียน

จากตารางที่ 1 พบว่า แนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีทั้งหมด 3 ด้าน 30

ระยะที่ 2 ประเมินแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

ตารางที่ 2 ผลค่าเฉลี่ยในการหาฉันทามติแบบพหุลักษณะแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

แนวทางทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

แนวทางแนวทางการบริหารงานบุคคล	$\overline{X}$	R	ความสำคัญ	ผลการพิจารณา
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	93.77	3	มากที่สุด	มีฉันทามติ
2. ด้านการศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนเงินเดือน การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	94	4	มากที่สุด	มีฉันทามติ
3. ด้านการศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลเพื่อดำเนินงานวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ และการดำเนินคดีของรัฐ	95.77	2	มากที่สุด	มีฉันทามติ

จากตารางที่ 2 ผลการหาแนวทางการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 9 ท่าน ด้วยกระบวนการหาฉันทามติแบบพหุลักษณ์ (MACR : Multi Attribute Consensus Reaching) ผู้วิจัยได้แนวทาง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แนวทางการพัฒนาทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

ข้อที่	แนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	
	1. โรงเรียนมีการประเมินความต้องการกำลังคนโดยใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศ และเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนดอย่างเคร่งครัด
	2. โรงเรียนมีการจัดทำแผนภาพคาดการณ์การเกษียณอายุราชการล่วงหน้า 5-10 ปี เพื่อวางแผนขอรับการจัดสรรหรือขอย้ายอัตรากำลังทดแทน
	3. โรงเรียนมีการเปิดโอกาสให้หัวหน้าสายชั้นหรือกลุ่มสาระฯ มีส่วนร่วมวิเคราะห์ภาระงานจริง (SWOT Analysis) ทั้งงานสอนและงานสนับสนุน
	4. โรงเรียนมีการประเมินความต้องการกำลังคนโดยมุ่งเน้นทักษะ (Skills) ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา
	5. โรงเรียนมีการจัดทำแผนกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลระยะ 3 ปี ที่เชื่อมโยงกับแผนปฏิบัติการประจำปี และมีงบประมาณรองรับชัดเจน
	6. โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนอัตรากำลังระดับสถานศึกษา และการทำประชาพิจารณ์ภายในโรงเรียนเพื่อให้เกิดการยอมรับร่วมกัน
	7. โรงเรียนมีการจัดทำแผนอัตรากำลังที่มีความยืดหยุ่น โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภายนอกหรือปราชญ์ชาวบ้าน
	8. โรงเรียนมีการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่ระบุตัวชี้วัด (KPIs) อย่างละเอียด และให้ครูลงนามรับทราบเป็นลายลักษณ์อักษร
	9. โรงเรียนมีการใช้ระบบพี่เลี้ยง ควบคู่กับการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกัน (Performance Agreement)
	10. โรงเรียนมีการสนับสนุนระบบคลังข้อมูลออนไลน์ เวลา และงบประมาณในการทำ PLC เพื่อเตรียมผลงานขอเลื่อนวิทยฐานะ
2. ด้านการศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนเงินเดือน การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	
	1. โรงเรียนมีการออกประกาศและตารางเกณฑ์การประเมินที่แปลงจากนามธรรมเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน
	2. โรงเรียนมีการเผยแพร่หลักเกณฑ์และตัวชี้วัดผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อให้ตรวจสอบได้ตลอดเวลา
	3. โรงเรียนมีการจัดเวทีเสวนา เพื่อตีความเกณฑ์ที่คลุมเครือให้เป็นมาตรฐานเดียวกันที่ทุกคนยอมรับ

ข้อที่	แนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4
	4. โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินโดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเพิ่มความโปร่งใส
	5. โรงเรียนมีการเปิดโอกาสให้ครูเสนอชื่อหรือโหวตเลือก ตัวแทนครู เป็นคณะกรรมการประเมิน เพื่อเป็นกระบอกเสียงของผู้ปฏิบัติงาน
	6. โรงเรียนมีการคัดเลือกคณะกรรมการประเมินที่มีทักษะการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวกและสามารถมองเห็นจุดแข็งของบุคลากร
	7. โรงเรียนมีการใช้โปรแกรมคำนวณวงเงินเลื่อนเงินเดือนตามสัดส่วนที่เขตพื้นที่ฯ กำหนด ควบคู่กับการจัดเรียงลำดับคะแนนอย่างเป็นระบบ
	8. โรงเรียนมีการนำตัวชี้วัดด้านพฤติกรรมการปฏิบัติงาน มาพิจารณาประกอบกับผลคะแนนการประเมิน
	9. โรงเรียนมีการแจ้งผลการประเมินเป็นรายบุคคลอย่างเป็นความลับ พร้อมเปรียบเทียบและการสื่อสารให้ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์
	10. โรงเรียนมีการนำผลการประเมินไปเชื่อมโยงกับการยกย่องเชิดชูเกียรติในเวทีสาธารณะของสถานศึกษา
3. ด้านการศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลเพื่อดำเนินงานวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ และการดำเนินคดีของรัฐ	
	1. โรงเรียนมีการนำกรณีศึกษาจริง (**Case Studies**) เกี่ยวกับการกระทำผิดวินัยมาถอดบทเรียนเพื่อสร้างความตระหนักและป้องปราม
	2. โรงเรียนมีการร่วมกันสร้างข้อตกลงและบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้ครูสามารถช่วยกันสอดส่องและตักเตือนกันเองได้
	3. โรงเรียนมีการป้องกันปัญหาการผิดวินัยที่ต้นเหตุ โดยการดูแลคุณภาพชีวิต และสุขภาพจิตของบุคลากร
	4. โรงเรียนมีการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมโดยบุคคลที่เคารพนับถือ สำหรับกรณีความผิดวินัยไม่ร้ายแรง
	5. โรงเรียนมีการดำเนินการตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐานอย่างรัดกุมตามระเบียบและกรอบเวลาของกฎหมาย
	6. โรงเรียนมีการให้ความเป็นธรรมเบื้องต้นว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และการรักษาความลับในกระบวนการสอบสวนเพื่อไม่ให้เกิดการตราบาป
	7. โรงเรียนมีการดูแลสภาพจิตใจของผู้ถูกกล่าวหาระหว่างกระบวนการสอบสวน เพื่อป้องกันการถูกกีดกันทางสังคม

ข้อที่	แนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4
	8. โรงเรียนมีการจัดทำช่องทางการรับเรื่องร้องทุกข์ที่เป็นระบบ ปลอดภัย และผู้บริหารเข้าถึงข้อมูลได้เพียงผู้เดียว
	9. โรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการธรรมาภิบาลสถานศึกษา ที่ประกอบด้วยบุคคลภายนอกหรือกรรมการสถานศึกษา เพื่อเป็นคนกลางรับฟังเรื่องร้องทุกข์
	10. โรงเรียนมีการประกาศนโยบายห้ามการแก้แค้นเอาคืน (Zero Tolerance for Retaliation) เพื่อคุ้มครองสิทธิและความก้าวหน้าของผู้ร้องเรียน

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านความความเหมาะสม และความเป็น ไปได้ของแนวทางการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

แนวทางการบริหารงานบุคคล	ความเหมาะสม		แปลผล	ความเป็นไปได้		แปลผล
	$\overline{X}$	S.D.		$\overline{X}$	S.D.	
ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	4.77	0.43	มากที่สุด	4.63	0.51	มากที่สุด
ด้านศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนเงินเดือน การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	4.79	0.38	มากที่สุด	4.68	0.48	มากที่สุด
ด้านการศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลเพื่อดำเนินงานวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ และการดำเนินคดีของรัฐ	4.80	0.38	มากที่สุด	4.69	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาด้านความเหมาะสม พบว่า ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนเงินเดือน การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้าน

การศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลเพื่อดำเนินงานวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ และการดำเนินคดีของรัฐ

ด้านความเป็นไปได้ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนเงินเดือน การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลเพื่อดำเนินงานวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ และการดำเนินคดีของรัฐ

อภิปรายผล

1. การพัฒนาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

จากการศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ศึกษา มาศึกษาโรงเรียนต้นแบบที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ได้แนวทางการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนเงินเดือน การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลเพื่อดำเนินงานวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ และการดำเนินคดีของรัฐ ทำให้ได้แนวปฏิบัติที่ลงลึกถึงกระบวนการทำงานจริง เช่น การใช้โปรแกรมคำนวณวงเงินเลื่อนเงินเดือน การถอดบทเรียน (Case Studies) จากการกระทำผิดวินัย และการจัดทำแผนกลยุทธ์ระยะ 3 ปี ซึ่งทำให้แนวทางที่พัฒนาขึ้นไม่ได้อิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากฐานประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จจริงในพื้นที่ การใช้กระบวนการหาฉันทามติแบบพหุลักษณ์ (MACR) การนำร่างแนวทางเข้าสู่กระบวนการประชุม MACR โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ผู้บริหาร นักวิชาการ ครู ทำให้เกิดการวิพากษ์และปรับปรุงแนวทางอย่างรอบด้าน กระบวนการนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล (2543) ที่กล่าวว่าฉันทามติคือการหาทางเลือกที่สมาชิกทุกคนพิจารณาข้อดีข้อเสียอย่างรอบด้านและยอมรับได้ด้วยความสบายใจ ไม่ใช่เพียงแค่มติเสียงข้างมาก ผลลัพธ์ที่ได้จึงเป็นแนวทางทั้ง 30 ข้อที่ทุกคนในทุกระดับสายงานมีความเห็นพ้องและพร้อมสนับสนุนให้เกิดขึ้นจริง

2. ประเมินแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

ผลการประเมินพบว่า แนวทางทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนเงินเดือน การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลเพื่อดำเนินงานวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ และการดำเนินคดีของรัฐ มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง อยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกรายการ จากงานวิจัยยืนยันว่าแนวทางนี้มีความสอดรับกับบริบทกฎหมายระเบียบข้าราชการครูในปัจจุบัน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ วนิดา เหลนปก (2560) ได้ศึกษาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง(ไสวราษฎร์อุปถัมภ์) เพื่อทราบ 1) การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง(ไสวราษฎร์อุปถัมภ์) 2) แนวทางการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง (ไสวราษฎร์อุปถัมภ์) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง (ไสวราษฎร์อุปถัมภ์) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการรวมพลัง ด้านการสรรหาบุคลากร ด้านการธำรงรักษา ด้านการให้พ้นจากงาน และด้านการให้ค่าตอบแทน ระบบการประเมินผลที่เป็นธรรม โปร่งใส และอิงตามผลสัมฤทธิ์ของงาน ควบคู่กับการเลื่อนเงินเดือนและการมอบหมายหน้าที่ที่เหมาะสม คือกลไกสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ ค้ำจุนสิทธิประโยชน์ และธำรงรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพสูงให้อยู่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ศึกษา มาศึกษาโรงเรียนต้นแบบที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และผ่านกระบวนการประชุมหาฉันทามติแบบพหุลักษณ์ (MACR) ได้แนวทางการพัฒนาทั้งสิ้น 3 ด้าน รวม 30 แนวทาง ได้แก่ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง จำนวน 10 แนวทางด้านการศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานฯ จำนวน 10 แนวทางด้านการศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลเพื่อดำเนินงานวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ฯ

จำนวน 10 แนวทาง ผลการประเมินการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ประเมินแนวทางทั้ง 3 ด้าน พบว่า ทุกแนวทางมี ความเหมาะสม และ ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด จากการศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** 1.1 ควรนำแนวทางไปประยุกต์ใช้จริง โดยเฉพาะการวิเคราะห์อัตรากำลังเชิงประจักษ์ เช่น จัดทำแผนคาดการณ์เกษียณอายุล่วงหน้า และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมวิเคราะห์ภาระงาน (SWOT Analysis) เพื่อการบริหารบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ 1.2 ควรมีการศึกษาติดตามผล เกี่ยวกับการนำระบบประเมินผลการปฏิบัติงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ไปใช้ เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อขวัญ กำลังใจ และความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยนำแนวทางทั้ง 3 ด้านไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษานำร่อง เพื่อติดตามผลสัมฤทธิ์และประเมินอุปสรรคที่เกิดขึ้น 2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน เพื่อพัฒนารูปแบบและแนวทางการปฏิบัติที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะเจาะจงตามบริบทและข้อจำกัดของโรงเรียนแต่ละขนาดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เทพรัตน์ ดาวเรือง. (2560). *การบริหารงานบุคคล.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธวัชชัย วัฒนาธนกิจ. (2557). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วนิดา เหลนปก. (2560). การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง (ไสวราษฎร์อุปถัมภ์). ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุพิชญา พันธ์เดช. (2563). *แนวทางการปฏิบัติงานในองค์กร.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล. (2543). *ฉันทามติในการตัดสินใจร่วมกัน.* กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

เอวิกา ปราบพาลทัพพ์. (2565). การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

Appley, L. A. (1942). *Personnel Management.* New York: McGraw-Hill.

Avery, M. (1981). *Building Consensus.* New York: Academic Press.

Beach, D. S. (1980). *Personnel: The Management of People at Work.* New York: Macmillan.

Guskey, T. R. (2002). Professional Development and Teacher Change. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 8(1), 381-391.

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2*

A PROGRAM FOR ENHANCING TEACHER COMPETENCY IN CLASSROOM ACTION RESEARCH IN SMALL SCHOOLS UNDER THE KHON KAEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

จิระนันท์ ไชยมาลา[1] และ เชิดศักดิ์ ศรีสง่าชัย[2]

Jiranan Chaimala[1] and Cherdsak Srisa-ngachai[2]

[1-2]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

[1-2]Department of Educational Administration, Graduate School of Management Sripatum University Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: jirananchaimala.fern@gmail.com

วันที่รับบทความ : 23 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 8 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 10 กรกฎาคม 2569

Received 23 June 2026; Revised 8 July 2026; Accepted 10 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และ 2) สร้าง ตรวจสอบยืนยัน และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำ

Citation:

* จิระนันท์ ไชยมาลา และ เชิดศักดิ์ ศรีสง่าชัย. (2569). โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1381-1394.

Jiranan Chaimala and Cherdsak Srisa-ngachai. (2026). A Program For Enhancing Teacher Competency In Classroom Action Research In Small Schools Under The Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1381-1394.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

วิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ดำเนินการ 2 ระยะ กลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 285 คน ได้มาด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 6 คน ระยะที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบยืนยันและประเมินความเหมาะสม จำนวน 7 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ จำนวน 15 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI modified) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) สมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การวิเคราะห์และระบุปัญหา การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายข้อมูล และการสรุปผลและรายงานผลการวิจัย สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.09) สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.63) ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล (PNI modified = 0.60) เป็นลำดับสูงสุด 2) โปรแกรมประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ แนวทางการพัฒนา (ตามหลักการ 70 : 20 : 10) และการวัดและประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.66) ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.72) และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.72)

คำสำคัญ: โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะ, สมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

This research aimed to 1) study the components, current state, desirable state, needs, and guidelines for enhancing teacher competency in classroom action research for small schools, and 2) develop, confirm, and evaluate the suitability, feasibility, and usefulness of a program for enhancing teacher competency in classroom action research for small schools under the Khon Kaen

Primary Educational Service Area Office 2. A mixed-methods design was employed in two phases. The Phase 1 sample comprised 285 school administrators and teachers selected by stratified random sampling, together with 6 key informants from best-practice schools. In Phase 2, 7 experts confirmed and evaluated the program's suitability, and 15 stakeholders evaluated its feasibility and usefulness, all selected by purposive sampling. The instruments were a questionnaire, a semi-structured interview, and evaluation forms. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, the Modified Priority Needs Index (PNI modified), and content analysis.

The findings revealed that 1) teacher competency in classroom action research comprised five components: problem analysis and identification, literature review, data collection, data analysis and interpretation, and conclusion and research reporting. The overall current state was at a moderate level ($\bar{x}$ = 3.09), while the overall desirable state was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.63). Ranking the needs from highest to lowest, data collection ranked first (PNI modified = 0.60). 2) The program consisted of five components: principles, objectives, content, development guidelines (based on the 70 : 20 : 10 principle), and measurement and evaluation. The program's suitability was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.66), its feasibility at the highest level ($\bar{x}$ = 4.72), and its usefulness at the highest level ($\bar{x}$ = 4.72).

Keywords: Enhancing competency program, Teacher competency in classroom action research, Small school

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นกลไกหลัก ที่เชื่อมโยงระหว่างหลักสูตร ครูผู้สอน และผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมิได้หมายถึงเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ตาม

หลักสูตรเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการที่ครูต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน ทั้งความแตกต่างระหว่างบุคคล บริบทของผู้เรียน และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ภายใต้การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การจัดการเรียนรู้จึงมุ่งพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การพัฒนาครูอย่างเป็นระบบจะช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงของสังคม นอกจากนี้การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนวิชาชีพครูและการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง ยังช่วยส่งเสริมให้ครูเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน โดยการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะทางวิชาชีพที่เหมาะสม การส่งเสริมและสนับสนุนครูในการจัดการเรียนรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาวิชาชีพครูควรเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริงในห้องเรียน เพื่อให้ครูสามารถปรับตัวและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาครูไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการอบรมเชิงทฤษฎี แต่ควรเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริงในห้องเรียน ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนิเทศ การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ การได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบจากผู้บริหารและหน่วยงานต้นสังกัด จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของครูในการออกแบบและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติโดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กกลับพบว่าครูประสบปัญหาในการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนหลายประการ เช่น การขาดความรู้ความเข้าใจด้านกระบวนการวิจัย การขาดทักษะในการออกแบบงานวิจัย การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการเขียนรายงานวิจัย ประกอบกับครูมีภาระงานสอนและงานธุรการจำนวนมาก มีทรัพยากรและการสนับสนุนจำกัด (ประสิทธิ์ ใจกล้า, 2562) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ และควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม การนิเทศ และการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนวิชาชีพครู (Cochran-Smith & Lytle, 2009)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีโรงเรียนขนาดเล็กเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 73.08 ของโรงเรียนทั้งหมด ประกอบกับข้อจำกัดด้านโครงสร้างและทรัพยากร ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ดังสะท้อนผ่านผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 ที่กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2, 2567) จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้ครูสามารถนำกระบวนการวิจัยไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทจริงของสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

2. เพื่อสร้าง ตรวจสอบยืนยัน และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยเกี่ยวข้องจากตำราและเอกสารต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ กรอบแนวคิด ในการศึกษาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ดังนี้

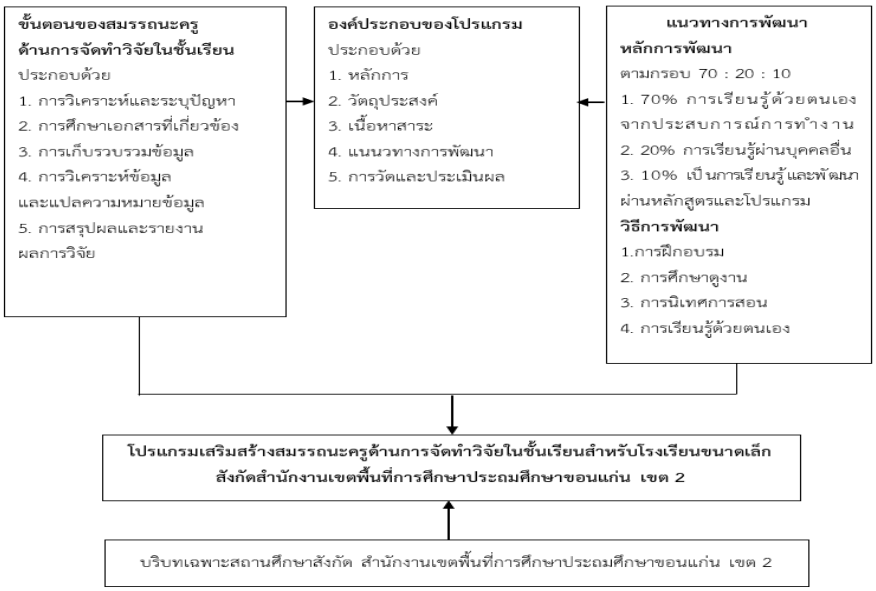
1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน จากหนังสือตำราของนักวิชาการและหน่วยงาน ดังนี้ Wiersma (2000), Bradley (2008), Creswell (2012), พิมพันธ์ เตชะคุปต์ (2544), ไพจิตร สะดวกการ และศิริกาญจน์ โกสุม (2545), สุรวาท ทองบุ (2550), ชูศรี วงศ์รัตนะ (2553) นำมาสังเคราะห์ ได้องค์ประกอบสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

1) การวิเคราะห์และระบุปัญหา 2) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายข้อมูล 5) การสรุปผลและรายงานผลการวิจัย

2. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จากหนังสือตำราของนักวิชาการและหน่วยงาน ดังนี้ Barr และ Keating (1990), Kanaya และ McMillan (2005), Charney and Conway (2005), Armstrong (2010), Mondy (2010), Dyer and others (2013) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) แนวทางการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล

3. แนวคิดเกี่ยวกับหลักการพัฒนาบุคลากรตามกรอบ 70 : 20 : 10 จากหนังสือตำราของนักวิชาการและหน่วยงาน ดังนี้ Lombardo และ Eichinger (1996), Jennings & Heijnen (2015), Charles (2013) และอาภรณ์ภู่ วิทยพันธ์ (2559) โดย 70% การเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ การทำงาน ส่วน 20% การเรียนรู้ผ่านบุคคลอื่น และอีก 10% เป็นการเรียนรู้และพัฒนาผ่านหลักสูตร และโปรแกรม

กรอบแนวคิดและทฤษฎีข้างต้นนำมาใช้สำหรับยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาองค์ประกอบของการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนและองค์ประกอบของโปรแกรมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น โดยใช้แบบสอบถาม และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ด้วยการสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 การสร้าง ตรวจสอบยืนยัน และประเมินโปรแกรม ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ยกร่างโปรแกรมจากผลการศึกษาในระยะที่ 1 ตามกรอบแนวคิดองค์ประกอบของโปรแกรม 5 องค์ประกอบ 2) ตรวจสอบยืนยันร่างโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 3) ประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และ 4) ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 152 โรงเรียน รวม 582 คน

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 คน (ผู้บริหารสถานศึกษา 67 คน และครู 218 คน) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ จำนวน 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบยืนยันและประเมินความเหมาะสม จำนวน 7 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ จำนวน 15 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่าดัชนีความ

สอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ตามเกณฑ์ 0.70 ขึ้นไป

2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และ

3) แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI modified) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

สมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์และระบุปัญหา 2) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายข้อมูล และ 5) การสรุปผลและรายงานผลการวิจัย ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน โดยรวม

สมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	PNI	ลำดับ
1. การวิเคราะห์และระบุปัญหา	3.19	0.75	ปานกลาง	4.64	0.46	มากที่สุด	0.45	5
2. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง	3.12	0.78	ปานกลาง	4.54	0.48	มากที่สุด	0.46	4

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล	2.96	0.79	ปานกลาง	4.73	0.43	มากที่สุด	0.60	1
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายข้อมูล	3.11	0.80	ปานกลาง	4.56	0.48	มากที่สุด	0.47	3
5. การสรุปผลและรายงานผลการวิจัย	3.09	0.77	ปานกลาง	4.69	0.43	มากที่สุด	0.52	2
โดยรวม	**3.09**	**0.78**	**ปานกลาง**	**4.63**	**0.46**	**มากที่สุด**	**-**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.09) สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.63) เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็น เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล (PNI modified = 0.60) การสรุปผลและรายงานผลการวิจัย (PNI modified = 0.52) การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายข้อมูล (PNI modified = 0.47) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (PNI modified = 0.46) และการวิเคราะห์และระบุปัญหา (PNI modified = 0.45) ตามลำดับ

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ สรุปได้ว่า การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนควรใช้หลักการพัฒนา 70 : 20 : 10 ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (70%) โดยให้ครูลงมือทำวิจัยในชั้นเรียนของตนเอง 2) การเรียนรู้ผ่านบุคคลอื่น (20%) ด้วยการนิเทศ ติดตาม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และ 3) การเรียนรู้ผ่านหลักสูตรและโปรแกรม (10%) ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ ทั้งนี้การวัดและประเมินผลควรประเมินทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการพัฒนา ประเมินตามสภาพจริงจากผลงานวิจัยในชั้นเรียน ร่วมกับการประเมินตนเองและการสะท้อนผล

2. ผลการสร้างและประเมินโปรแกรม

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ (5 หน่วยการเรียนรู้ตามองค์ประกอบสมรรถนะ รวม 100 ชั่วโมง ได้แก่ การวิเคราะห์และระบุปัญหา 10 ชั่วโมง การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง 20 ชั่วโมง การเก็บรวบรวมข้อมูล 30 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายข้อมูล 15 ชั่วโมง และการสรุปผลและรายงานผลการวิจัย 25 ชั่วโมง) 4) แนวทางการพัฒนา ตามหลักการ 70 : 20 : 10 และ 5) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินโปรแกรมปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม โดยรวม

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ความเหมาะสมของโปรแกรม	4.66	0.47	มากที่สุด
2. ความเป็นไปได้ของโปรแกรม	4.72	0.45	มากที่สุด
3. ความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม	4.72	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.66, S.D. = 0.47) มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.72, S.D. = 0.45) และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.72, S.D. = 0.45) แสดงว่าโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่ามีช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวัง อันเป็นความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูในโรงเรียนขนาดเล็กมีภาระงานสอนและงานสนับสนุนจำนวนมาก มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ประสิทธิ์ ใจกล้า (2562) ที่พบว่าครูในโรงเรียนขนาดเล็กมักมองการวิจัยในชั้นเรียนเป็นภาระเพิ่มเติมมากกว่า

เครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Cochran-Smith และ Lytle (2009) ที่ว่าการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวิจัยต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนที่มีลำดับสูงสุด คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล (PNI modified = 0.60) อาจเป็นเพราะการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องอาศัยความรู้และทักษะในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ การเลือกวิธีการและเทคนิคที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นทักษะเชิงเทคนิคที่ครูยังขาดความมั่นใจ สอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวาณิช (2559) ที่ระบุว่าการวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างเป็นระบบ การพัฒนาโปรแกรมจึงควรให้น้ำหนักของเนื้อหาและระยะเวลาแก่องค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นสูงเป็นลำดับแรก

3. โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ และใช้แนวทางการพัฒนาตามหลักการ 70 : 20 : 10 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน อาจเป็นเพราะโปรแกรมพัฒนาขึ้นจากฐานข้อมูลความต้องการจำเป็นที่แท้จริงของครู ผนวกกับแนวปฏิบัติที่ดีจากโรงเรียนต้นแบบ และได้รับการตรวจสอบยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิ จึงมีความสอดคล้องกับบริบทและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Lombardo และ Eichinger (1996) ที่ว่าการพัฒนาบุคลากรจะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงควบคู่กับการเรียนรู้ผ่านบุคคลอื่นและการเรียนรู้ผ่านหลักสูตร และสอดคล้องกับ Darling-Hammond (2000) ที่ชี้ว่าครูที่ใช้ข้อมูลจากการวิจัยและการประเมินผลจะสามารถยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ควรนำโปรแกรมไปใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน โดยให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นสูง โดยเฉพาะด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นลำดับแรก 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาครูตามหลักการ 70 : 20 : 10 ผ่านการนิเทศติดตาม และการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรมีการนำโปรแกรมไปทดลองใช้จริงกับครูใน

โรงเรียนขนาดเล็ก แล้วประเมินผลที่เกิดขึ้นกับสมรรถนะครูและคุณภาพผู้เรียน เพื่อยืนยันประสิทธิผลของโปรแกรม 2.2 ควรศึกษาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำโปรแกรมไปใช้ในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีลักษณะแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560*). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560).* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: ไทเนรมิตกิจ อินเตอร์ โปรเกรสซิฟ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พิมพันธ์ เตชะคุปต์. (2544). *การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิด วิธี และเทคนิคการสอน.* กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.

ไพจิตร สะดวกการ และศิริกาญจน์ โกสุม. (2545). *การวิจัยในชั้นเรียน.* กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *แนวทางการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. ขอนแก่น: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุรวาท ทองบุ. (2550). *การวิจัยทางการศึกษา.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2559). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน.* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาภรณ์ ภู่วิทยพันธ์. (2559). *กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรด้วยแนวคิด 70 : 20 : 10*. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

Armstrong, M. (2010). *Armstrong's handbook of human resource management practice* (11th ed.). London: Kogan Page.

Barr, R. D., & Keating, J. (1990). *Developing professional development programs*. Alexandria, VA: ASCD.

Bradley, J. (2008). *Action research in education*. Boston: Pearson.

Charles, J. (2013). *The 70:20:10 framework for learning and development*. London: Kogan Page.

Charney, C., & Conway, K. (2005). *The trainer's tool kit.* (2nd ed.). New York: AMACOM.

Cochran-Smith, M., & Lytle, S. L. (2009). *Inquiry as stance: Practitioner research for the next generation.* New York: Teachers College Press.

Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. (4th ed.). Boston: Pearson.

Darling-Hammond, L. (2000). Teacher quality and student achievement: A review of state policy evidence. *Education Policy Analysis Archives*, 8(1), 1–44.

Dyer, L., et al. (2013). *Human resource development.* Boston: Cengage Learning.

Jennings, C., & Heijnen, V. (2015). *70:20:10 towards 100% performance*. Maastricht: Sutler Media.

Kanaya, T., & McMillan, J. H. (2005). *Program evaluation in education*. Boston: Allyn & Bacon.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (2014). *The action research planner: Doing critical participatory action research*. Singapore: Springer.

Lombardo, M. M., & Eichinger, R. W. (1996). *The career architect development planner.* (1st ed.). Minneapolis: Lominger.

Mondy, R. W. (2010). *Human resource management*. (11th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Parry, S. B. (1997). *Evaluating the impact of training. Alexandria*. VA: American Society for Training and Development.

Wiersma, W. (2000). *Research methods in education: An introduction*. (7th ed.). Boston: Allyn & Bacon.

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2*

THE ETHICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE HAPPINESS-ORIENTED ORGANIZATION OF SCHOOLS UNDER ROIET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

พลรักษ์ คู่กระสังข์[1] และ ชัยยนต์ เพาพาน[2]

Polrak Kungrasang[1] and Chaiyon Paophan[2]

[1-2]คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[1-2]Faculty of Education and Human Development, Roi Et Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: ponruk3579@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 16 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 18 มิถุนายน 2569

Received 5 June 2026; Revised 16 June 2026; Accepted 18 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 2) เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา 4) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน

Citation:

* พลรักษ์ คู่กระสังข์ และ ชัยยนต์ เพาพาน. (2569). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1395-1418.

Polrak Kungrasang and Chaiyon Paophan. (2026). The Ethical Leadership Of School Administrators Affecting The Happiness-Oriented Organization Of Schools Under Roiet Primary Educational Service Area Office 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1395-1418.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

336 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสอบแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.923 และตอนที่ 2 การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.834 และ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า (1)ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 อยู่ในระดับมาก (2) การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก (3) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค□กรแห่งความสุขของสถานศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก (r =0.981) และ เป็นไปในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (4) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ด้านความรับผิดชอบ (X 3) ด้านความเคารพ (X 2)ด้านความไว้วางใจ (X1) ด้านความเป็นพลเมืองดี (X 5) และด้านความยุติธรรม (X 4) โดยตัวแปรทั้ง 5 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค□กรแห่งความสุขได้ร้อยละ ได้ร้อยละ 96.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, องค์กรแห่งความสุข, การบริหารสถานศึกษา, คุณภาพองค์กร

Abstract

This study aimed to: (1) examine the level of ethical leadership among school administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2; (2) investigate the level of happiness organization in schools; (3) examine the relationship between ethical leadership of school administrators and happiness organization in schools; and (4) identify the aspects of ethical leadership that influence happiness organization in schools. The sample consisted of 336 school administrators and teachers. The research instrument was a five-point Likert-scale questionnaire divided into two parts: Part 1 measured the ethical leadership of school administrators with a reliability coefficient of 0.923, and Part 2 measured

happiness organization in schools with a reliability coefficient of 0.834. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation, while Pearson's product-moment correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis were employed to test the research hypotheses.

The findings revealed that: (1) the overall level of ethical leadership among school administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 was at a high level; (2) the overall level of happiness organization in schools was also at a high level; (3) ethical leadership of school administrators was positively correlated with happiness organization at a very high level (r = 0.981), with statistical significance at the .01 level; and (4) the five dimensions of ethical leadership—responsibility (X_3), respect (X_2), trustworthiness (X_1), citizenship (X_5), and fairness (X_4)—jointly predicted happiness organization in schools, accounting for 96.20% of the variance, with statistical significance at the .01 level.
Keywords: Ethical Leadership, School Administrators, Happiness-Oriented Organization, Educational Administration, Organizational Effectiveness

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควบคู่กับการสร้างสังคมที่มีคุณภาพและความสุข ภายใต้กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งมุ่งพัฒนาคนให้มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างสุขภาวะ การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคคล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) สถานศึกษาซึ่งเป็นองค์กรสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความสุขของบุคลากร แม้ว่าในช่วงที่ผ่านมา จะมีการศึกษาประเด็นภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและองค์กรแห่งความสุขในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษาปัจจัยดังกล่าวแยกจากกัน หรือศึกษาความสัมพันธ์ในบริบทขององค์กรธุรกิจและหน่วยงานภาครัฐทั่วไป ขณะที่การศึกษาในบริบท

ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่มีต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ยังมีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนบริบทเฉพาะของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งมีความแตกต่างทั้งด้านขนาดโรงเรียน สภาพแวดล้อมในการบริหาร และลักษณะของบุคลากรทางการศึกษา ส่งผลให้ยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่ามิติใดของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งความสุขมากที่สุด

ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่มีต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับใช้กำหนดแนวทางพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและส่งเสริมการบริหารจัดการที่ยึดหลักคุณธรรม ควบคู่กับการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความสุข ความผูกพัน และประสิทธิภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

แนวคิดองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) เป็นแนวทางการบริหารองค์กรที่ให้ความสำคัญกับความสุขและคุณภาพชีวิตของบุคลากร ควบคู่ไปกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยเชื่อว่าบุคลากรที่มีความสุขจะมีแรงจูงใจ ความผูกพันต่อองค์กร และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ (ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์, 2559) ในทางตรงกันข้าม หากบุคลากรเผชิญความเครียด ความไม่เป็นธรรม หรือสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่เหมาะสม ย่อมส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานและประสิทธิผลขององค์กร (ธิดารักษ์ ลือชา และกฤษฎากรณ์ ยูงทอง, 2560) ดังนั้น การสร้างองค์กรแห่งความสุขจึงกลายเป็นเป้าหมายสำคัญขององค์กรสมัยใหม่ รวมถึงสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งความสุข คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยเฉพาะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นการใช้อิทธิพลบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และการเคารพในศักดิ์ศรีของผู้อื่น (Elbert & Griffin, 2015) ผู้บริหารที่ยึดมั่นในหลักจริยธรรมสามารถสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และความร่วมมือจากบุคลากรภายในองค์กร ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดี ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กร (ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, 2561) โดยเฉพาะในสถานศึกษา ผู้บริหารถือเป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง วัฒนธรรมองค์กร และเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา (สุดสวาท ประไพเพชร, 2551)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาองค์กรให้เป็น “องค์กรคุณภาพ สร้างคนดี มีความสุข ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ” พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานตามหลักคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2, 2567) อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างด้านบริบทของสถานศึกษา บุคลากร และรูปแบบการบริหาร อาจส่งผลให้ระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขและการแสดงออกถึงภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมแตกต่างกันไป

จากสภาพปัญหาและข้อจำกัดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยมุ่งศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับการเป็นองค์กรแห่งความสุข และวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความสุขของบุคลากร และยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ดเขต 2

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

การบริหารงานวิชาการถือเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษา เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน และการยกระดับมาตรฐานการศึกษา นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการในมิติที่แตกต่างกัน แต่มีเป้าหมายร่วมกันคือการส่งเสริมประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา

นักวิชาการต่างประเทศมองว่าการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมการสร้างองค์ความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา โดย Gordon (1991) อธิบายว่าเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอน การวิจัย และการนิเทศเพื่อคงไว้ซึ่งมาตรฐานความเป็นวิชาชีพของครู ขณะที่ Canadian Association of University Teachers [CAUT] (2018) เห็นว่าการบริหารงานวิชาการครอบคลุมกิจกรรมทางวิชาการหลากหลายรูปแบบ ทั้งการวิจัย การสอน การเผยแพร่ความรู้ การประชุมวิชาการ ตลอดจนการให้บริการทางวิชาชีพและการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ

สำหรับแนวคิดของประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ระบุว่าการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ภายใต้แนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการได้อย่างคล่องตัวและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลให้มีคุณภาพ ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ให้ความสำคัญกับบทบาทของการบริหารงานวิชาการในฐานะกลไกหลักที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามเป้าหมายของหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา

ในขณะเดียวกัน นักวิชาการร่วมสมัยได้ขยายขอบเขตของการบริหารงานวิชาการให้ครอบคลุมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน สุกัญญา แช่มช้อย (2566) อธิบายว่าเป็นกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ผ่านการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลโดยอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้อง ขณะที่ สถิรพร เชาวน์ชัย (2566) เน้นว่าการบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินงาน

เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ภายใต้เป้าหมายร่วมกันในการยกระดับคุณภาพการศึกษา

จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ตลอดจนการส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายทางการศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น

แนวคิดเรื่ององค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องในวงการบริหารและการพัฒนาองค์กร เนื่องจากเป็นแนวทางที่มุ่งสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรและคุณภาพชีวิตของบุคลากร องค์การอนามัยโลก (WHO) ซึ่งอ้างถึงใน Burton (2010) อธิบายว่า องค์กรแห่งความสุขเป็นสถานที่ทำงานที่ผู้บริหารและบุคลากรร่วมกันพัฒนาสภาพแวดล้อมและกระบวนการทำงานที่ส่งเสริมสุขภาพ ความปลอดภัย และความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากรทุกคน ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

ในมิติของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ศูนย์ประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (2553) มองว่า องค์กรแห่งความสุขเป็นองค์กรที่มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายชัดเจน โดยเชื่อมโยงยุทธศาสตร์การพัฒนาคนเข้ากับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และพร้อมปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ขณะที่ ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ และคณะ (2556) ได้เสนอว่า องค์กรแห่งความสุขเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างความสุขของคนทำงานกับการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว นอกจากนี้ ขวัญเมือง แก้วดำเกิง (2556) ยังอธิบายว่า องค์กรแห่งความสุขเป็นองค์กรที่มีการจัดการสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการสร้างสุขภาวะของบุคลากร ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานและผลลัพธ์ขององค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2557) ที่ระบุว่า องค์กรแห่งความสุขคือหน่วยงานหรือสถานประกอบการที่บุคลากรทุกระดับมีความพึงพอใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และได้รับการสนับสนุนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยยึดหลักสุขภาวะ 8 ประการ ได้แก่ สุขภาพดี น้ำใจ

งาม การผ่อนคลาย การเรียนรู้ คุณธรรม ความมั่นคงทางการเงิน ครอบครัวอบอุ่น และสังคมที่ดี อันเป็นพื้นฐานสำคัญของความสุขในการทำงานและการดำรงชีวิต

Martin, Jones และ Callan (2005) ยังชี้ให้เห็นว่า การสร้างองค์กรแห่งความสุขช่วยส่งเสริมความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กร ลดอัตราการลาออก และเพิ่มศักยภาพในการดึงดูดบุคลากรที่มีคุณภาพเข้าสู่องค์กร ส่งผลให้องค์กรสามารถรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันและพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้ในระยะยาว ดังนั้น องค์กรแห่งความสุขจึงไม่ได้หมายถึงเพียงการสร้างความพึงพอใจในการทำงานเท่านั้น แต่ยังเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพและสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า องค์กรแห่งความสุข หมายถึง องค์กรที่มีการบริหารจัดการโดยให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากร ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ระบบการบริหารที่เป็นธรรม มีสวัสดิการที่เหมาะสม และส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน อันจะนำไปสู่ความพึงพอใจ ความผูกพันต่อองค์กร และความสามารถในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาไว้ 5 ด้าน ได้แก่ ความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction) สัมพันธภาพที่ดี (Positive Relationships) ความก้าวหน้าในการทำงาน (Career Advancement) ที่ทำงานน่าอยู่ (Pleasant Workplace) สวัสดิการดี (Good Welfare) ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านเป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่สะท้อนระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา และเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 2,625 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 266 คน และครู จำนวน 2,359 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 336 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 36 คน และครู จำนวน 300 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan (อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความเป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจำแนกสถานศึกษาออกเป็น 3 ขนาด ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ จากนั้นกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละกลุ่ม และดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน จนได้ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 36 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างครู ผู้วิจัยได้จำแนกประชากรตามขนาดของสถานศึกษาเช่นเดียวกัน และกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของครูในแต่ละขนาดโรงเรียน โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีครูเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 109 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 167 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 24 คน รวมทั้งสิ้น 300 คน หลังจากนั้นจึงดำเนินการสุ่มตัวอย่างจากครูในแต่ละโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นไปตามจำนวนที่กำหนด การกำหนดกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวช่วยให้ข้อมูลที่ได้ครอบคลุมบริบทของสถานศึกษาทุกขนาด และสะท้อนความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้อย่างเหมาะสม

2. เครื่องมือ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ประเภทของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง อายุ ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ครอบคลุมองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ความไว้วางใจ ความเคารพ ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม และความเป็นพลเมืองดี ลักษณะ

ข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์กรแห่งความสุข เพื่อนำมาเป็นกรอบในการกำหนดตัวแปรและสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา

2. กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร และพัฒนาแบบสอบถามให้สอดคล้องกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดของแต่ละตัวแปร โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อย่างต่อเนื่อง

3. จัดทำร่างแบบสอบถามและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหา และความชัดเจนของภาษา พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

5. ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร รวมทั้งความเหมาะสมด้านภาษา จากนั้นนำผลการประเมินมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การยอมรับที่ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตัวแปรที่ศึกษาในระดับสูง

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้วิธีคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นไว้ที่ .70 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นพบว่า แบบสอบถามด้านภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.923 และแบบสอบถามด้านการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.834 แสดงให้เห็นว่า

เครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลังจากผ่านการตรวจสอบคุณภาพทั้งด้านความตรงและความเชื่อมั่นแล้ว ผู้วิจัยจึงจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นส่งแบบสอบถามในรูปแบบ Google Forms ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม กรณีที่ยังไม่ได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยได้ติดตามและประสานงานเพิ่มเติมทางโทรศัพท์ เมื่อได้รับข้อมูลครบถ้วนแล้ว จึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและนำไปวิเคราะห์ตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำข้อมูลที่ได้รับมาบันทึกและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) พร้อมแปลผลตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด และคณะ (2553) นอกจากนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบตัวแปรที่สามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Index of Item-Objective

Congruence: IOC) และการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปและระดับของตัวแปรที่ศึกษา

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ประกอบด้วย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาตัวแปรภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 336 คน ได้รับกลับคืนครบจำนวน คิดเป็นร้อยละ 100 จำแนกตาม สถานภาพการดำรงตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ที่	รายการ	กลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
	ตำแหน่ง		
1	1. ผู้บริหารสถานศึกษา	36	10.70
	2. ครู	300	89.30
รวม		**336**	**100**
	ขนาดของสถานศึกษา		
2	1. โรงเรียนขนาดเล็ก	131	39.00

ที่	รายการ	กลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
	2. โรงเรียนขนาดกลาง	180	53.60
	3. โรงเรียนขนาดใหญ่	25	7.40
รวม		**336**	**100**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 10.70 และเป็นครู จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 89.30 โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 53.60 และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 7.40

2. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้ 1) ความไว้วางใจ 2) ความเคารพ 3) ความรับผิดชอบ 4) ความยุติธรรม และ 5) ความเป็นพลเมืองดี มีผลการวิเคราะห์ ดังตาราง 25

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความไว้วางใจ	4.16	0.53	มาก
2. ความเคารพ	4.19	0.56	มาก
3. ความรับผิดชอบ	4.21	0.57	มาก
4. ความยุติธรรม	4.22	0.53	มาก
5. ความเป็นพลเมืองดี	4.20	0.58	มาก
โดยรวม	**4.20**	**0.50**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ย

สูงที่สุด คือ ด้านความยุติธรรม ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.53) รองลงมา ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.57) ด้านความเป็นพลเมืองดี ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.58) ด้านความเคารพ ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.56) และ ด้านความไว้วางใจ ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.53) ตามลำดับ

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมการบริหารที่ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นธรรมในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับความยุติธรรมและความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือจากบุคลากรภายในสถานศึกษา

3. ผลการวิเคราะห์ระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ผลการวิเคราะห์ระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความพึงพอใจในการทำงาน 2) ด้านสัมพันธภาพที่ดี 3) ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน 4) ด้านที่ทำงานน่าอยู่ และ 5) ด้านสวัสดิการดี ได้ผลการวิเคราะห์ดังตาราง 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวม

องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความพึงพอใจในการทำงาน	4.19	0.56	มาก
2. ด้านสัมพันธภาพที่ดี	4.19	0.59	มาก
3. ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน	4.15	0.53	มาก
4. ด้านที่ทำงานน่าอยู่	4.20	0.55	มาก
5. ด้านสวัสดิการดี	4.20	0.56	มาก
โดยรวม	**4.18**	**0.51**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านที่ทำงานน่าอยู่ และ ด้านสวัสดิการดี ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.55 และ 0.56 ตามลำดับ) รองลงมา คือ ด้านความพึงพอใจในการทำงาน และ ด้านสัมพันธภาพที่ดี ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.56 และ 0.59 ตามลำดับ) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.53)

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากร ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน สวัสดิการ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่งผลให้บุคลากรมีความพึงพอใจต่อองค์กรในระดับสูง แม้ว่าประเด็นด้านความก้าวหน้าในการทำงานจะมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าบุคลากรยังรับรู้ถึงโอกาสในการพัฒนาตนเองและความก้าวหน้าในวิชาชีพอย่างเหมาะสม

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตาราง 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y	ระดับความสัมพันธ์
X_1	1	-	-	-	-	.870**	สูงมาก
X_2	.798**	1	-	-	-	.907**	สูงมาก
X_3	.751**	.814**	1	-	-	.911**	สูงมาก
X_4	.746**	.801**	.811**	1	-	.886**	สูงมาก
X_5	.696**	.741**	.804**	.778**	1	.862**	สูงมาก
X						**.981****	**สูงมาก**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก (r_{xy} = 0.981**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่าทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวก โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านความรับผิดชอบ (X_3) รองลงมาคือ ด้านความเคารพ (X_2) ด้านความยุติธรรม (X_4) ด้านความไว้วางใจ (X_1) และด้านความเป็นพลเมืองดี (X_5) ตามลำดับ

เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ คือ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

5. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน เพื่อค้นหาตัวแปรที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

โมเดล	ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	F	P
1	X3	0.911	0.83	1633.759	0.000**
2	X3,X2	0.955	0.911	303.438	0.000**
3	X3,X2,X1	0.968	0.938	141.508	0.000**
4	X3,X2,X1,X4	0.977	0.955	125.609	0.000**

โมเดล	ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	F	P
5	X3,X2,X1,X4,X5	0.981	0.962	64.065	0.000**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณโดยการคัดเลือกตัวแปรเพื่อพิจารณาโดยใช้การถดถอยแบบมีขั้นตอน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความรับผิดชอบ (X_3) ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 83.00 เมื่อเพิ่มด้านความเคารพ (X_2) เข้าไป มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 91.10 เมื่อเพิ่มด้านความไว้วางใจ (X_1) เข้าไป มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 93.80 เมื่อเพิ่มด้านความยุติธรรม (X_4) เข้าไป มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 95.50 และเพิ่มด้านความเป็นพลเมืองดี (X_5) เข้าไป มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 96.20

แสดงว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 96.20

เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ คือ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ตัวแปรพยากรณ์	β	b	S.E.	t	Sig.
X3	.252	.225	.020	11.125**	0.000
X2	.244	.222	.020	11.033**	0.000
X1	.228	.217	.018	11.995**	0.000
X5	.187	.162	.017	9.585**	0.000
X4	.171	.163	.020	8.004**	0.000
R^2 = .962 a = .035					

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ตัวแปรที่ถูกนำเข้าสมการพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา คือ ด้านความรับผิดชอบ (X_3) ด้านความเคารพ (X_2) ด้านความไว้วางใจ (X_1) ด้านความเป็นพลเมืองดี (X_5) และด้านความยุติธรรม (X_4) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ .225, .222, .217, .162 และ .163 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ .252, .244, .228, .187 และ .171 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 5 สามารถร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้ร้อยละ 96.20

เขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยใช้คะแนนดิบ

$$Y' = 0.35 + 0.225X_3 + 0.222X_2 + 0.217X_1 + 0.162X_5 + 0.163X_4$$

สมการพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยใช้คะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = 0.252Z_{X3} + 0.244Z_{X2} + 0.228Z_{X1} + 0.187Z_{X5} + 0.171Z_{X4}$$

อภิปรายผล

จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ให้ความสำคัญกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลและการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้บริหารมีพฤติกรรมการบริหารที่ยึดมั่นในความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความไว้วางใจ และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม สอดคล้องกับแนวคิดของ Ciulla (2005) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเป็นรากฐานสำคัญของ

ประสิทธิผลในการบริหารองค์กร และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดวงพร อัตโน (2565) และจันทร์พิรุณ มหาหิงค์ (2566) ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับสูงหรือระดับมากเช่นเดียวกัน นอกจากนี้

2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ดเขต 2 พบว่า การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความสุขของบุคลากร ทั้งในด้านความพึงพอใจในการทำงาน สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ความก้าวหน้าในการทำงาน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสวัสดิการที่เพียงพอ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการดำเนินงานตามค่านิยมองค์กรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ที่มุ่งเน้น “งานสำเร็จผล คนมีความสุข ทุกคนปลอดภัย” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Martin, Jones และ Callan (2005) และชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ (2559) ที่ชี้ว่าการสร้างความสุขในที่ทำงานช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อองค์กร และการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน รวมทั้งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัฐพงษ์ น้อยโคตร (2565) และภัทรพล สายแวว (2564) ที่พบว่าสถานศึกษามีระดับความเป็นองค์กรแห่งความสุขอยู่ในระดับมาก

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส รับผิดชอบ และยุติธรรม จะส่งผลให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และความพึงพอใจในการทำงานมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและความร่วมมือภายในองค์กร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์กรแห่งความสุข สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Eranil และ Ozbilen (2017) รวมทั้งสิริวิภา เหมุไทย (2566) ที่พบว่าพฤติกรรมด้านจริยธรรมของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบรรยากาศองค์กรและความสุขในการทำงานของบุคลากร

4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเคารพ ความไว้วางใจ ความเป็นพลเมืองดี และความยุติธรรม สามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบซึ่งเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุด ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนว่าผู้บริหารที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ยึดหลักความเป็นธรรม ให้เกียรติบุคลากร สร้างความไว้วางใจ และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม จะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความสุข ความผูกพัน และการมีส่วนร่วมของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขและความสำเร็จของสถานศึกษาในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Josephson (2009) Northouse (2013) และงานวิจัยของ นนทวี จุลขันธ์ (2567) และอาริยา เมาะราศรี (2566) ที่ยืนยันว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเป็นปัจจัยสำคัญต่อแรงจูงใจ บรรยากาศองค์กร และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขในระดับสูงมาก ($r = 0.981$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่าองค์ประกอบด้านความรับผิดชอบ ความเคารพ ความไว้วางใจ ความเป็นพลเมืองดี และความยุติธรรม สามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาได้ร้อยละ 96.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านความรับผิดชอบเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 จากการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความไว้วางใจ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเพื่อสร้างความไว้วางใจในอนาคตมากขึ้น มีการกำหนดทิศทางและนโยบายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อสร้างความไว้วางใจแก่บุคลากรในสถานศึกษา 1.2 จากการวิจัยพบว่า การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการอบรม ศึกษาดูงาน และความก้าวหน้าในสายงาน รวมถึงสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคลากรเกิดความมั่นคง ความภาคภูมิใจในวิชาชีพ และมีความสุขในการทำงานมากยิ่งขึ้น 1.3 จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกทุกด้านในระดับสูงมาก ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการแสดงออกถึงความรับผิดชอบ ความเคารพ ความยุติธรรม ความไว้วางใจ และความเป็นพลเมืองดี โดยการปฏิบัติต่อครู บุคลากรและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ 1.4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 96.20 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา การสร้างความรู้ความเข้าใจกับครูและบุคลากร ตลอดจนการสร้างความตระหนักในการสร้างโรงเรียนที่น่าอยู่ และให้เป็นองค์กรแห่งความสุข **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อหาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ด้านความไว้วางใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ให้ดียิ่งขึ้น 2.2 ศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น 2.3 ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เพื่อหาแนวทางเสริมสร้างการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ด้านความก้าวหน้าในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จันทร์พิรุณ มหาหิงค์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์. (2559). *มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ (ฉบับปรับปรุง 2559).* กรุงเทพฯ: บริษัทแอทโฟรพริ้นท จำกัด.

ณัฐพงษ์ น้อยโคตร. (2565). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ดวงพร อัตโน. (2565). การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

นนทวี จุลขันธ์. (2567). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอ้าน. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570).* สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568.* ร้อยเอ็ด: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. (2568). *ข้อมูลครูและบุคลากร(รร.).* เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2568 จาก https://bigdata.ret2.info/index.php

สิริวิภา เหมุไทย. (2566). การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารที่สัมพันธ์กับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

อาริยา เมาะราศรี. (2566*).* ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

Berghofer, D. (2009). *Ethical leadership.* Right Relationships and the Emotional Bottom Line the Gold Standard for Success.

Brown, M. E. (2007). Misconceptions of Ethical Leadership: How to Avoid Potential Pitfalls. *Organizational Dynamics,* 36(2), 140-155.

Burton, J. (2010). *WHO healthy workplace framework and model: Background and supporting literature and practice.* World Health Organization.

Catian, M. (2008). The Living Code Embedding Ethic into the Corporate DNA*:* The Diamond of Ethical Leadership .*Electronic Journal*, 14(3): 1-11.

Ciulla, J. B. (2005). *Integrating Leadership with Ethics.* Cheltenham: Edward Elgar. (Online). Available: .

Eranil, A. K., & Ozbilen, F. M. (2017). Relationship between school principals' ethical leadership behaviors and positive climate practices. *Journal of Education and Learning.*

Gavin, J. H., & Mason, R. O. (2004). *The virtuous organization*: The value of happiness in the workplace. *Organizational Dynamics,* 33(4), 379–392.

Hester, J. P. (2003). *Ethical Leadership for School Administrators and Teachers*. North Carolina: McFarland.

Josephson, M. (2009). Ethics: Easier Said Than Done. *The Josephson Institute of Ethics,* 19(20): 80-81.

Karakose, T. (2007). High School Teachers' Perceptions Towards Principals' Ethical Leadership in Turkey. *Asia Pacific Education Review,* 8(3), 464-477.

Martin, A.J., Jones, E.S. and Callan, V.J. (2005). The role of psychological climate in facilitating employee adjustment during organizational change. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 14(3), 263–289.

Mihelic, K. K., Lipicnik, B., & Tekavcic, M. (2010). Ethical leadership. *International Journal of Management & Information Systems-Fourth Quarter 2010*, 14(5): 31–42.

Northouse, P. G. (2013). *Leadership Theory and Practice (3rd ed.)*. Western University: SAGE.

Zinsmeister, D. (2009). *Leadership, Ethics and character*: Foundations for transformation. Wisconsin: Concordia University.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี*

DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE BASED ON THE FIVE BALA PRINCIPLES IN THE COMMUNITY OF MAKRUT SUBDISTRICT, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE

พระแสนยศ มหพฺพโล[1], กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์[2], พระเมธีวชิราภิรัต[3], พระครูบวรชัยวัฒน์[4] และ ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี[5]

Phra Saenyod Mahupphalo[1], Kittipong Suwannawong[2], Phra Methee Vajiraphirat[3], Phra Kru Bawornchaiwat[4] and Pannapong Wongnasri[5]

[1-5]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

[1-5]Mahamakut Buddhist University, Sridharmasokaraja Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: kittipong_c1@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 26 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 31 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 2 มิถุนายน 2569

Received 26 May 2026; Revised 31 May 2026; Accepted 2 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน (2) เพื่อศึกษาหลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ (3) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และการศึกษาภาคสนาม โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางพระพุทธศาสนา แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิง

Citation:

* พระแสนยศ มหพฺพโล, กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์, พระเมธีวชิราภิรัต, พระครูบวรชัยวัฒน์ และ ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี. (2569). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1419-1434.

Phra Saenyod Mahupphalo, Kittipong Suwannawong, Phra Methee Vajiraphirat, Phra Kru Bawornchaiwat and Pannapong Wongnasri. (2026). Development Of Quality Of Life Based On The Five Bala Principles In The Community Of Makrut Subdistrict, Khok Pho District, Pattani Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1419-1434.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรือคน จากผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และประชาชนในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนเป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นการมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพ และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจและปัญญาให้ดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและมีความสุข 2) หลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักพละ 5 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเองทั้งด้านจิตใจและสติปัญญา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม 3) การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 มีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลมะกรูดทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และความมั่นคงในชีวิต โดยศรัทธา สติ และสมาธิช่วยให้คนในชุมชนมีจิตใจสงบและเกิดความสามัคคี ส่วนวิริยะและปัญญาช่วยส่งเสริมความขยัน การวางแผนการทำงาน และการบริหารรายได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ชุมชนมีความสงบเรียบร้อยและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, หลักพละ 5, ชุมชนตำบลมะกรูด, อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

Abstract

This research aimed to: (1) study the concepts related to community quality of life development; (2) examine the Five Powers (Pañca Bala) as presented in Theravada Buddhist scriptures; and (3) analyze the development of quality of life through the application of the Five Powers in Makrut Subdistrict, Khok Pho District, Pattani Province. This study employed a qualitative research approach and field research methodology. Data were collected from Buddhist documents, related concepts and previous studies, as well as in-depth interviews

with key informants, including community leaders, monks, and local residents. The data were analyzed using descriptive content analysis.

The research findings revealed that: 1) The study of concepts related to community quality of life development found that improving the quality of life involves enhancing people's well-being in physical, mental, social, and economic aspects. It emphasizes participation, capacity building, and strengthening the community in order to achieve sustainable self-reliance. This concept is consistent with Buddhist principles that focus on the development of both the mind and wisdom for a balanced and happy life. 2) The study of the Five Powers (Pañca Bala) in Theravada Buddhist scriptures found that the Five Powers are important Buddhist principles that strengthen mental stability. They consist of Faith (Saddha), Effort (Viriya), Mindfulness (Sati), Concentration (Samadhi), and Wisdom (Pañna). These principles promote self-development in both mental and intellectual aspects and can be appropriately applied to daily life and social development. 3) The analysis of quality of life development through the application of the Five Powers in Makrut Subdistrict, Khok Pho District, Pattani Province found that the application of the Five Powers contributed to the development of the community's quality of life in terms of mental well-being, economy, and life security. Faith, mindfulness, and concentration helped community members maintain peace of mind and social harmony, while effort and wisdom encouraged diligence, work planning, and appropriate income management. As a result, the community became more peaceful and stable in daily living.

Keywords: Quality of Life Development, The Five Physical Education Principles, Makrud Subdistrict Community, Khok Pho District, Pattani Province

บทนำ

การดำรงชีวิตของประชาชนในตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีลักษณะที่สะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนาในพื้นที่ชายแดนใต้ของประเทศไทย ตำบลมะกรูดตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอโคกโพธิ์ ซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำสวนยางพาราและนาข้าว รวมถึงการค้าขายในชุมชนท้องถิ่น (เทศบาลตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี 2562-2565) ประชากรในตำบลนี้ประกอบด้วยชาวพุทธและชาวมุสลิมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยมีวัดราษฎรบูรณะ (วัดช้างไห้) ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมของชาวพุทธในพื้นที่ และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญที่ดึงดูดผู้คนให้มากราบสักการะหลวงปู่ทวดเพื่อความเป็นสิริมงคล (กรมการพัฒนาชุมชน-กระทรวงมหาดไทย 2563) สภาพแวดล้อมทางสังคมของตำบลมะกรูดได้รับอิทธิพลจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ และการปฏิสัมพันธ์ในชุมชน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานและโอกาสทางเศรษฐกิจ (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี 2564) การที่ตำบลนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวด้านความมั่นคงยังส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมีความท้าทาย โดยเฉพาะในกลุ่มชาวพุทธที่เป็นชนกลุ่มน้อยในจังหวัดปัตตานี การดำรงชีวิตในบริบทเช่นนี้จึงต้องอาศัยการปรับตัวและการพึ่งพาความเข้มแข็งทางจิตใจและชุมชนอย่างมาก

ปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชนในตำบลมะกรูดมีความซับซ้อนและหลากหลายมิติ โดยเฉพาะในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2562-2565) ซึ่งมีการรายงานถึงความท้าทายในด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ จากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ใกล้เคียง พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอโคกโพธิ์เผชิญกับปัญหาการขาดแคลนโอกาสทางอาชีพที่มีรายได้มั่นคง โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรที่ต้องพึ่งพาผลผลิตจากยางพารา ซึ่งราคามีความผันผวนสูง (ข้อมูลพื้นฐาน/แผนพัฒนาท้องถิ่น | องค์การบริหารส่วนตำบลโคกโพธิ์ 2563) การเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น สาธารณสุขและการศึกษา ยังคงมีข้อจำกัดในบางหมู่บ้านห่างไกลของตำบลมะกรูด (กองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น-กปท 2564) ในมิติทางจิตใจ ชาวพุทธในพื้นที่ต้องเผชิญกับความกดดันจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตประจำวัน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้คุณภาพชีวิตโดยรวมของชาวพุทธในตำบลมะกรูดอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐาน

และยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การขาดแคลนแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการกับปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ

หลักพละ 5 ในพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักธรรมเหล่านี้ได้รับการกล่าวถึงในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เช่น ในมหาปรินิพพานสูตร ซึ่งระบุว่า พละ 5 เป็นพลังที่ช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายและพัฒนาตนเองในทุกมิติ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562). ศรัทธาช่วยสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิต วิริยะส่งเสริมความพยายามและความมุ่งมั่น สติช่วยให้ตระหนักรู้ในสถานการณ์ปัจจุบัน สมาธิช่วยควบคุมจิตใจให้สงบ และปัญญานำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องและการแก้ไขปัญหาอย่างรอบคอบ การนำหลักพละ 5 มาประยุกต์ใช้ในบริบทของตำบลมะกรูดสามารถช่วยแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตได้ โดยเฉพาะในด้านการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและการพัฒนาทักษะในการเผชิญหน้ากับความท้าทายในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลมะกรูดที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการใช้หลักการที่คล้ายคลึงกับพละ 5 เพื่อส่งเสริมความมานะและการพึ่งพาตนเองของชุมชน (สำนักงาน กปร 2562) การประยุกต์ใช้หลักธรรมนี้ในชุมชนชาวพุทธจึงน่าจะเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคลและชุมชน

ดังนั้น ความสนใจในการทำวิจัยเรื่องนี้เกิดจากความมุ่งมั่นของผู้วิจัยที่ต้องการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเผชิญกับความท้าทายทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง การเลือกตำบลมะกรูดเป็นพื้นที่ศึกษาเนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นในด้านการอยู่ร่วมกันของคนต่างศาสนา และมีวัดเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชาวพุทธ ซึ่งน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ผู้วิจัยเชื่อว่าการนำหลักธรรมในพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะช่วยให้ชาวพุทธในตำบลมะกรูดสามารถเผชิญกับความท้าทายในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งหวังที่จะสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ และเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน
2. เพื่อศึกษาหลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

สมมติฐานการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน เป็นอย่างไร
2. หลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท เป็นอย่างไร
3. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นอย่างไร

การทบทวนวรรณกรรม

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธศาสตร์ พบว่า หลักพุทธศาสนา เช่น มัชฌิมาปฏิปทา เบญจศีล และเบญจธรรม สามารถช่วยสร้างสมดุลด้านชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติตามศีล 5 ช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม สร้างความสามัคคีในชุมชน และส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและสังคม โดยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง

พระราชมงคลวิเทศ (น้อม กาละสังข์) (2565) ศึกษาเรื่อง “การสร้างพลังใจของชาวพุทธในสหรัฐอเมริกาตามหลักพละ 5” พบว่า หลักพละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นพลังทางจิตที่ช่วยให้ชาวพุทธไทยสามารถเผชิญปัญหาและดำรงชีวิตในต่างแดนได้อย่างมั่นคง โดยวัดมงคลเทพมุนีมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพลังใจผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การฟังธรรม รักษาศีล และเจริญภาวนา

ยสวันต์ ศรีไชย (2566) ศึกษาเรื่อง “การดำเนินชีวิตตามหลักพละ 5 ของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา” พบว่า ผู้ต้องขังสามารถนำหลักพละ 5 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง โดยด้านสมาธิและความเพียรมีระดับสูงที่สุด หลักพละ 5 ช่วยพัฒนาตนเอง ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และควรมีการอบรมด้านศีลธรรม จริยธรรม และการพัฒนาปัญญาเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง

Sen, A. (1999). นำแนวคิดการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ (Human Development Approach) ของ Amartya Sen มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดย Sen อธิบายว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตมิได้หมายถึงเพียงการเพิ่มรายได้หรือความเจริญทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเพิ่มศักยภาพและเสรีภาพของมนุษย์ให้สามารถเลือกดำเนินชีวิตตามเป้าหมายและคุณค่าที่ตนเองปรารถนาได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาที่แท้จริงจึงต้องมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และความสามารถในการพึ่งพาตนเอง อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักพละ 5 ในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศรัทธาพละ วิริยพละ สติพละ สมาธิพละ และปัญญาพละ ซึ่งเป็นพลังภายในที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ตลอดจนสามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การเสริมสร้างพละ 5 ให้เกิดขึ้นในชุมชนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความมั่นคงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตใจ และการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุขและยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่มุ่งศึกษาในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และสาราณียธรรม 6 ขณะที่การศึกษาที่นำหลักพละ 5 มาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนยังมีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังไม่พบการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ในบริบทของชุมชนพหุวัฒนธรรมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 เพื่อสร้างองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาภาคสนาม (Field Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัย ได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้นำท้องถิ่น 5 คน, กลุ่มที่ 2 ผู้นำท้องที่ 5 คน, กลุ่มที่ 3 ประชาชน 8 คน รวมจำนวน 18 คน

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและบริบทพื้นที่ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

1. ผู้วิจัยจัดทำโครงร่างแบบสัมภาษณ์และนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ให้มีความกระชับและตรงประเด็นกับงานวิจัย

2. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของงานวิจัย ตามเกณฑ์การประเมิน 4 ระดับ

3. ผลการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้อง (CVI) ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป หากต่ำกว่าเกณฑ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาให้เหมาะสม

4. หลังจากผ่านการตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 คนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนด้วยหลักพละ 5 โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตเก็บข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมเตรียมเครื่องมือและแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ให้ข้อมูล

2. ผู้วิจัยนัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 คน ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ และประชาชนในตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 45 นาทีต่อคน

3. ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ แนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บข้อมูล และสิทธิของผู้ให้ข้อมูล พร้อมยืนยันการรักษาความลับของข้อมูล

4. ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลสำคัญ ก่อนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบ วิเคราะห์ อภิปรายผล และสรุปผลเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างหมวดหมู่ (Coding) เพื่อแยกประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 จากนั้นนำข้อมูลมาจัดกลุ่มเป็นธีม (Themes) ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งตีความข้อมูลเพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาคุณภาพชีวิตกับหลักพละ 5 แล้วจึงสรุปผลการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่ได้หมายถึงเพียงการมีรายได้หรือความเป็นอยู่ที่ดีทางวัตถุเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีสุขภาพจิตที่ดี การมีคุณธรรมจริยธรรม การมีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม และการมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การพัฒนาศักยภาพของประชาชน และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจและปัญญา เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและมีความสุขอย่างยั่งยืน

2. ศึกษาหลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า หลักพละ 5 เป็นหลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของมนุษย์ ประกอบด้วย ศรัทธา (Faith) หมายถึง ความเชื่อมั่นในความดีและในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นพื้นฐานสำคัญของการปฏิบัติธรรม วิริยะ (Effort) หมายถึง ความเพียรพยายามในการทำความดีและการพัฒนาตนเอง สติ (Mindfulness) หมายถึง การระลึกได้และการมีความรู้ตัวอยู่เสมอในการคิด พูด และการกระทำ สมาธิ (Concentration) หมายถึง ความตั้งมั่นของจิตใจ ทำให้จิตใจสงบและมั่นคง

ปัญญา (Wisdom) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในเหตุและผลของสิ่งต่าง ๆ และสามารถนำความรู้นั้นมาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง หลักพละ 5 จึงเป็นหลักธรรมที่ช่วยพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจและสติปัญญา และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. วิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 มีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตำบลมะกรูดในหลายด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจของคนในชุมชน การมีศรัทธาในหลักคำสอนทางศาสนา รวมทั้งการฝึกสติและสมาธิ ช่วยให้คนในชุมชนมีจิตใจที่สงบ สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง และมีความรอบคอบในการคิดและการกระทำ ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความเข้าใจระหว่างคนในชุมชน ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ หลักวิริยะช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความขยันและความเพียรในการประกอบอาชีพ ขณะที่หลักสติและปัญญาช่วยให้บุคคลสามารถวางแผนการทำงานและบริหารจัดการรายได้ของครอบครัวได้อย่างเหมาะสม ด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต การมีศรัทธา สติ และปัญญา ช่วยให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ ส่งผลให้ชุมชนมีความสงบเรียบร้อยและมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งสามารถอภิปรายผลโดยเชื่อมโยงกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนเป็นกระบวนการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ โดยไม่ได้มุ่งเน้นเพียงด้านวัตถุหรือรายได้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีสุขภาพจิตที่ดี คุณธรรมจริยธรรม ความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม และความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาศักยภาพ และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองและดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2562) ที่กล่าวว่า การพัฒนามนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาต้องพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กัน เพราะการ

พัฒนาด้านวัตถุเพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้เกิดความสุขที่แท้จริงได้ หากขาดการพัฒนาด้านจิตใจและปัญญา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาสุทิตย์ อาภากโร (2554) ที่พบว่า การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนควรมุ่งพัฒนาคนด้านจิตใจ คุณธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงสอดคล้องกับการศึกษาของ Beadle-Brown และคณะ (2008) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตควรเน้นการเสริมสร้างศักยภาพบุคคล การมีส่วนร่วมทางสังคม และการสร้างโอกาสในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนจึงเป็นการพัฒนามนุษย์อย่างสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม และปัญญา อันจะนำไปสู่ความสุขและความยั่งยืนของชุมชนต่อไป

2. หลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า หลักพละ 5 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ประกอบด้วย ศรัทธา คือ ความเชื่อมั่นในความดีและหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา วิริยะ คือ ความเพียรพยายามในการพัฒนาตนเอง สติ คือ การระลึกรู้และมีความรู้ตัวอยู่เสมอ สมาธิ คือ ความตั้งมั่นของจิตใจ และปัญญา คือ ความรู้ความเข้าใจเหตุและผลของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม หลักพละ 5 จึงเป็นหลักธรรมที่ช่วยพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจและสติปัญญา รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมและชุมชนได้อย่างยั่งยืน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559) ที่อธิบายว่า หลักพละ 5 เป็นพลังทางจิตใจที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของจิตและเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาปัญญา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาสุทิตย์ อาภากโร (2554) ที่พบว่า ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ เพราะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและส่งเสริมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐศิษย์ เดชาพิพัฒน์กุล ที่พบว่า หลักพละ 5 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคคล โดยเฉพาะด้านสติและปัญญา ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หลักพละ 5 จึงเป็นหลักธรรมสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจและสติปัญญา และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สังคม และชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

3. วิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 มีส่วนช่วยส่งเสริมการ

พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตำบลมะกรูดในหลายด้าน ทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และความปลอดภัยในชีวิต โดยด้านจิตใจพบว่า การมีศรัทธาในหลักคำสอนทางศาสนา รวมทั้งการฝึกสติและสมาธิ ช่วยให้คนในชุมชนมีจิตใจสงบ สามารถควบคุมอารมณ์และมีความรอบคอบในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความเข้าใจอันดีในชุมชน ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ หลักวิริยะช่วยส่งเสริมความขยันและความเพียรในการประกอบอาชีพ ขณะที่หลักสติและปัญญาช่วยให้ประชาชนสามารถวางแผนและบริหารจัดการรายได้ของครอบครัวได้อย่างเหมาะสม ส่วนด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต การมีศรัทธา สติ และปัญญา ช่วยให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสงบเรียบร้อยและมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2562) ที่กล่าวว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจ สังคม และปัญญา โดยการพัฒนาศรัทธา ความเพียร สติ สมาธิ และปัญญา จะช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาสุทิตย์ อาภากโร (2554) ที่พบว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน สามารถช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐศิษย์ เดชาพิพัฒน์กุล ที่พบว่า หลักพละ 5 สามารถช่วยเสริมสร้างพลังทางจิตใจ ส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผล และช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตำบลมะกรูด ทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และความมั่นคงในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนามนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาและแนวคิดการพัฒนาชุมชนสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนอย่างรอบด้านและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การค้นพบว่า “หลักพละ 5 สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม” โดยไม่ใช่เพียงหลักธรรมสำหรับการปฏิบัติทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการพัฒนาคนและชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทั้งด้านจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจได้อย่างสมดุล

การศึกษาพบว่า หลักพละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนตำบลมะกรูดอย่างชัดเจน กล่าวคือ ศรัทธาช่วยสร้างความเชื่อมั่นในความดีและก่อให้เกิดความสามัคคี วิริยะช่วยส่งเสริมความขยันและการพึ่งพาตนเอง สติช่วยให้ประชาชนมีความรอบคอบและลดปัญหาความขัดแย้ง สมาธิช่วยให้จิตใจมั่นคงและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ ส่วนปัญญาช่วยให้คนในชุมชนสามารถคิดวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ คือ การบูรณาการหลักพละ 5 เข้ากับกระบวนการพัฒนาชุมชน จนเกิดเป็น “พลังชุมชนเชิงพุทธ” ซึ่งเป็นการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนก่อน แล้วจึงขยายผลไปสู่การพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง มีความสามัคคี และดำรงชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุขและยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา พบว่า หลักธรรมดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ทั้งในด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และความปลอดภัยในชีวิต ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันทางศาสนา ควรร่วมกันส่งเสริมการนำหลักพละ 5 ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจ คุณธรรม และความสามัคคีของคนในสังคม 2. ควรมีการจัดโครงการฝึกอบรมหรือกิจกรรมพัฒนาชุมชนที่บูรณาการหลักพละ 5 ร่วมกับการส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาทักษะชีวิต และการสร้างรายได้ เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน 3. หน่วยงานด้านการศึกษาและพระพุทธศาสนา ควรสนับสนุนการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักพละ 5 ผ่านสถานศึกษา วัด และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจแก่เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 1. การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2. การพัฒนาชุมชนตามหลักพละ 5 ที่สามารถส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้อย่างยั่งยืนแก่ประชาชนในพื้นที่ชนบท 3. ศึกษาบทบาทของวัดและผู้นำชุมชนในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางจิตใจของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ 4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ระหว่างชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2563). *รายงานการพัฒนาชุมชนประจำปี 2563*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.

ณัฐศิษย์ เดชาพิพัฒน์กุล (2566) การเสริมพลังอำนาจด้านการสื่อสารของผู้สูงอายุด้วยหลักพละ 5. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 5(5), 147.

เทศบาลตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. (2562–2565). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2562–2565)*. ปัตตานี: เทศบาลตำบลมะกรูด.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2559). *ธรรมะกับการพัฒนาชีวิตและสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2562). *ธรรมะกับการพัฒนาจิตใจและสังคม.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2562). การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธศาสตร์. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2554). *การพัฒนาชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนา.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชมงคลวิเทศ (น้อม กาละสังข์). (2565). การสร้างพลังใจของชาวพุทธในสหรัฐอเมริกาตามหลักพละ. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยสวันต์ ศรีไชย. (2566). การดำเนินชีวิตตามหลักพละ 5 ของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา. *มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช*, 8(2), 17.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2562). *รายงานการประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2562.* พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี. (2564). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี พ.ศ. 2564.* ปัตตานี: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี.

Beadle-Brown, J., Mansell, J., & Kozma, A. (2008). Deinstitutionalization and community living: Position statement of the comparative policy and practice special interest research group of the International Association for the Scientific Study of Intellectual Disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research,* 51(2), 104–112.

Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. New York: Alfred A. Knopf.

TEACHING AUDIT SYSTEMS MODEL FOR ENHANCING QUALITY ASSURANCE IN PUBLIC UNIVERSITIES IN YUNNAN PROVINCE*

Wu Longbiao[1], Suttipong Boonphadung[2] and Thada Siththada[3]

[1-3]Department of Educational Administration, Graduate school,

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 910623168@qq.com

Received 8 June 2026; Revised 25 June 2026; Accepted 27 June 2026

Abstract

The Teaching Audit System (TAS) refers to China's Ministry of Education-led undergraduate education and teaching audit evaluation mechanism for improving undergraduate quality assurance. Although TAS has become a national instrument for quality assurance, limited empirical research has examined how its policy requirements are translated into internal quality assurance capacity in regional public universities. This article identifies TAS implementation challenges, validates its multidimensional measurement structure, and examines its contribution to Quality Assurance outcomes in public universities in Yunnan Province, China. A quantitative research design was employed, using 400 valid questionnaire responses from administrators and teachers. Descriptive statistics, reliability and validity testing, Confirmatory Factor Analysis, structural equation modeling, and regression analysis were conducted.

Citation:

* Wu Longbiao, Suttipong Boonphadung and Thada Siththada. (2026). Teaching Audit Systems Model For Enhancing Quality Assurance In Public Universities In Yunnan Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1435-1454.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

The CFA results supported an eight-dimensional TAS structure with acceptable model fit, $\chi^2/df = 2.657$, CFI = 0.936, TLI = 0.942, RMSEA = 0.064, and SRMR = 0.031. Regression analysis showed that TAS dimensions explained 45.4% of the variance in Quality Assurance outcomes, $R^2 = 0.454$, adjusted $R^2 = 0.443$, $F = 40.678$, $p < .001$. The findings indicate that TAS enhances quality assurance primarily through internal teaching quality management, faculty development, data governance, organizational learning, and audit culture. The study contributes an empirically validated TAS-QA model for explaining how national audit evaluation can be transformed into internal quality assurance capacity in regional public universities.

Keywords: Teaching Audit System Model, Quality Assurance, Confirmatory Factor Analysis, Chinese Public Universities in Yunnan Province

Introduction

The Teaching Audit System (TAS) in this study refers to China's Ministry of Education-led undergraduate education and teaching audit evaluation mechanism. It is a national evaluation system for regular undergraduate institutions, designed to promote institutional self-evaluation, expert review, rectification, follow-up supervision, and continuous improvement in undergraduate education quality (Ministry of Education of China, 2021). This policy orientation positions TAS as an authoritative mechanism connecting national evaluation requirements with university-level quality improvement, rather than as a routine teaching inspection. Bie (2021) further explains that the new round of audit evaluation emphasizes classification, quality assurance, online evaluation, and rectification, reflecting a shift from compliance-oriented review to improvement-oriented evaluation.

For regional public universities, the central issue is not whether national audit evaluation exists, but whether its requirements can be translated into

internal quality assurance capacity. Quality assurance research shows that evaluation has institutional value only when it is embedded in university management and connected with continuous improvement, rather than remaining an isolated compliance activity (Seyfried & Pohlenz, 2018; Manatos et al., 2017). This translation problem is especially relevant to Yunnan Province, where public undergraduate universities differ in institutional mission, resource conditions, governance capacity, data use, faculty development, and quality culture.

Existing TAS studies have mainly focused on policy interpretation and implementation experience, while limited empirical research has examined TAS as a measurable multidimensional quality assurance construct. This study addresses this gap by using main questionnaire data from public undergraduate universities in Yunnan Province to validate the TAS structure through Confirmatory Factor Analysis and examine its contribution to Quality Assurance outcomes. By linking national audit evaluation with measurable quality assurance outcomes, this study advances the discussion from policy description to empirical model validation and contributes to the broader debate on how external quality evaluation can be transformed into internal governance capacity in higher education.

Objectives

1. To identify the implementation status and quality assurance challenges of the Teaching Audit System in public universities in Yunnan Province, China.

2. To validate the multidimensional measurement structure of the Teaching Audit System through Confirmatory Factor Analysis.

3. To examine the effects of validated TAS dimensions on Quality Assurance outcomes and develop a TAS-QA model for regional public universities.

Literature Review

The institutional basis for conceptualizing the Teaching Audit System (TAS) comes first from China's Ministry of Education-led undergraduate education and teaching audit evaluation policy. The current audit evaluation framework emphasizes institutional self-evaluation, expert review, feedback-based rectification, follow-up supervision, and continuous improvement, which establishes TAS as a national quality assurance mechanism rather than a routine teaching inspection (Ministry of Education of China, 2021). These policy requirements directly justify the inclusion of Implementation Effectiveness, because TAS depends on whether audit procedures, institutional self-evaluation, rectification, and follow-up improvement can be effectively implemented. They also support Professional Audit Capacity, since expert review and professional judgment are central to the credibility of audit evaluation. Chinese research on the new round of undergraduate audit evaluation further emphasizes classification, quality assurance, online evaluation, and rectification, indicating a transition from compliance-oriented inspection to improvement-oriented evaluation (Bie, 2021). Therefore, TAS needs to be examined not only as a policy requirement, but also as an institutional mechanism involving implementation capacity, professional review, and internal quality assurance management.

Higher education quality assurance literature provides the theoretical basis for the internal governance dimensions of TAS. Quality assurance has increasingly been understood as an institutional process embedded in teaching management, stakeholder engagement, and continuous improvement rather than as external control alone. Seyfried and Pohlenz (2018) show that the effectiveness of quality assurance depends on institutional conditions and actors' engagement, while Manatos, Sarrico, and Rosa (2017) argue that quality management gains value when integrated into the university's overall management system. These studies support Teaching Quality Assurance and

Management as the central internal governance dimension of TAS. At the same time, quality assurance must be linked to the core academic processes of undergraduate education. The Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area emphasize learning and teaching, programme design, student-centred learning, teaching staff, learning resources, and information management as key areas of internal quality assurance (European Association for Quality Assurance in Higher Education, 2015). This provides a direct rationale for Curriculum Relevance and Alignment and Faculty Development and Teaching Capacity. Curriculum alignment is further supported by constructive alignment theory, which links intended learning outcomes, teaching activities, assessment, and student performance in curriculum design (Biggs, 1996). Faculty development is also an important quality improvement mechanism, as empirical research shows that training and professional development can improve university teachers' teaching approaches and instructional effectiveness (Gibbs & Coffey, 2004).

The inclusion of Data Governance, Organizational Learning, and Audit Culture is supported by literature on evidence-based governance, organizational improvement, and quality culture. Data Governance is necessary because audit-based quality assurance requires reliable evidence, systematic monitoring, and data-informed decision-making. Khatri and Brown (2010) define data governance as the specification of decision rights and accountabilities for data-related processes, which supports its role as the evidential foundation for quality judgment and institutional improvement. Organizational Learning is included because audit feedback contributes to quality assurance only when institutions can interpret, share, and institutionalize improvement knowledge. Crossan, Lane, and White (1999) explain organizational learning as a process linking individual, group, and organizational levels, which provides a theoretical basis for understanding how audit feedback becomes institutional learning. Audit Culture

is supported by research on quality culture in higher education. Harvey and Stensaker (2008) argue that quality culture is connected with quality improvement and the fundamental processes of teaching and learning, while Bendermacher et al. (2017) identify leadership, communication, and organizational context as important conditions for quality culture development. These studies justify Audit Culture as a necessary condition for transforming TAS from formal compliance into developmental quality improvement.

Taken together, the literature supports TAS as an interrelated quality governance structure rather than a set of separate administrative indicators. Implementation Effectiveness and Professional Audit Capacity form the operational and professional foundation of audit evaluation. Teaching Quality Assurance and Management, Curriculum Relevance and Alignment, and Faculty Development and Teaching Capacity constitute the internal teaching improvement mechanism through which audit requirements are translated into educational quality enhancement. Data Governance provides the evidential basis for quality judgment and institutional decision-making, while Organizational Learning and Audit Culture explain how audit feedback is interpreted, shared, and institutionalized as continuous improvement. Therefore, the expected relationship is not a simple direct effect from national audit policy to QA outcomes, but a structured process in which audit implementation, internal quality management, evidence-based governance, organizational learning, and quality culture jointly contribute to Quality Assurance outcomes. This literature-based structure provides the rationale for the measurement model and structural model used in this study. The measurement model examines whether the eight TAS dimensions can validly represent the latent structure of TAS through Confirmatory Factor Analysis. CFA is appropriate for validating latent constructs measured by observed indicators (Boateng et al., 2018; Schreiber et al., 2006). After the measurement model is established, the structural model examines how the validated TAS dimensions contribute to Quality Assurance outcomes,

following SEM principles that measurement validity should be confirmed before interpreting structural relationships among latent constructs (Fornell & Larcker, 1981; Schreiber et al., 2006).

Methodology

Research Design: A quantitative research design was employed. CFA was used to validate the TAS measurement model. Structural equation modeling examined structural paths among TAS dimensions, Data Governance, Organizational Learning, and Quality Assurance outcomes, while regression analysis additionally tested the explanatory contribution of validated TAS dimensions to Quality Assurance outcomes.

Population and Sample Group: The study covered 25 public universities in Yunnan Province, China. The main questionnaire sample included 400 valid responses from administrators and teachers, including faculty members, university administrators, teaching management personnel, quality assurance staff, and department-level staff involved in undergraduate teaching management, quality assurance, or TAS-related activities. These responses were used for CFA, structural equation modeling, and regression analysis. The sample was appropriate for model validation because all respondents were institutional actors directly related to undergraduate teaching management, quality assurance, or TAS implementation.

Table 1 Demographic Characteristics of the Questionnaire Respondents

Respondent Characteristic	Category	Frequency (n)	Percentage (%)
Gender	Female	240	60.00
	Male	160	40.00
Age	Below 30	81	20.25
	30–39	178	44.50
	40–49	104	26.00
	50–59	37	9.25
Current Position	Teachers	260	65.00
	Administrators	140	35.00
Highest Educational Qualification	Bachelor's degree	25	6.25
	Master's degree	231	57.75
	Doctoral degree	144	36.00
Participation in Teaching Audit Activities	Yes, directly involved	175	43.75
	Yes, indirectly involved	225	56.25
Familiarity with Teaching Audit System (TAS)	Familiar	151	37.75
	Neutral	218	54.50
	Unfamiliar	21	5.25
	Very familiar	10	2.50
Total		400	100.00

Research Instruments: The main TAS-QA questionnaire was developed based on China's undergraduate education and teaching audit evaluation policy, higher education quality assurance literature, and the eight-dimensional TAS construct established in the literature review. It measured Implementation Effectiveness, Teaching Quality Assurance and Management, Professional Audit Capacity, Curriculum Relevance and Alignment, Faculty Development and Teaching Capacity, Data Governance, Organizational Learning, Audit Culture, and Quality Assurance outcomes using a five-point Likert scale. The questionnaire

items were localized to the Chinese higher education context and reviewed for content relevance, conceptual clarity, and contextual suitability before formal data collection.

Data Collection and Analysis: The main questionnaire was administered to respondents familiar with teaching management, quality assurance, or TAS implementation in public universities in Yunnan Province. After screening, 400 valid responses were retained for analysis. Descriptive statistics, reliability and validity testing, CFA, convergent and discriminant validity assessment, structural equation modeling, and regression analysis were conducted. CFA was used to validate the measurement model. Structural equation modeling examined the structural relationships among validated TAS dimensions, Data Governance, Organizational Learning, and Quality Assurance outcomes, while regression analysis tested the explanatory contribution of TAS dimensions to Quality Assurance outcomes.

Results

1. Descriptive Results of TAS Implementation and QA Outcomes

Overall TAS perception was relatively high (M = 4.121, SD = 0.658), indicating broad recognition of TAS in undergraduate quality assurance. Professional Audit Capacity recorded the highest mean score (M = 4.326, SD = 0.602), while Implementation Effectiveness was the lowest (M = 3.602, SD = 0.674). Data Governance (M = 3.835, SD = 0.683) and Audit Culture (M = 3.871, SD = 0.702) were also comparatively lower. The pattern points to institutional recognition of TAS, alongside weaker translation into implementation routines, evidence-based governance, and developmental audit culture. Thus, the main challenge is not the existence of audit evaluation, but its internal transformation into sustainable quality assurance capacity.

Table 2 Descriptive Statistics of TAS Dimensions and QA Outcomes

Code	Minimum	Maximum	Mean	SD	Median
TAS	2.000	5.000	4.121	0.658	4.000
IE	2.000	5.000	3.602	0.674	3.792
TQA	2.000	5.000	4.025	0.611	4.000
PAC	1.000	5.000	4.326	0.602	4.167
CRA	1.500	5.000	4.045	0.614	4.000
FD	2.000	5.000	4.058	0.615	4.000
DG	2.000	5.000	3.835	0.683	4.000
OL	1.000	5.000	4.094	0.895	4.083
AC	2.000	5.000	3.871	0.702	4.000
QA	2.000	5.000	4.093	0.690	4.000

Note. TAS = overall TAS perception; IE = Implementation Effectiveness; TQA = Teaching Quality Assurance and Management; PAC = Professional Audit Capacity; CRA = Curriculum Relevance and Alignment; FD = Faculty Development and Teaching Capacity; DG = Data Governance; OL = Organizational Learning; AC = Audit Culture; QA = Quality Assurance outcomes.

2. Reliability and Validity of the Main TAS-QA Questionnaire

The main TAS-QA questionnaire showed strong reliability and suitability for factor-based validation. The KMO value was 0.962, and Bartlett's Test of Sphericity was significant, $\chi^2 = 68811.177$, df = 6670, $p < .001$. The cumulative variance explained reached 80.876%, indicating adequate structural explanatory power. As shown in Table 3, Cronbach's alpha values ranged from 0.884 to 0.937, AVE values from 0.723 to 0.867, and CR values from 0.957 to 0.987. The instrument therefore met the reliability and convergent validity requirements for CFA-based model validation.

Table 3 Reliability and Validity of the Main TAS-QA Questionnaire

3. CFA Results of the TAS Measurement Model

Construct	Code	Number of Items	Cronbach's α	Corrected Item-Total Correlation	AVE	CR
Implementation	IE	12	0.926	0.652–0.789	0.825	0.983
Teaching Quality	TQA	12	0.933	0.681–0.802	0.74	0.972
Professional Audit	PAC	12	0.918	0.633–0.766	0.738	0.971
Curriculum Relevance	CRA	12	0.921	0.647–0.775	0.723	0.969
Faculty Development	FD	12	0.935	0.694–0.813	0.781	0.977
Data Governance	DG	12	0.907	0.612–0.741	0.812	0.981
Organizational	OL	12	0.914	0.628–0.758	0.867	0.987
Audit Culture	AC	12	0.929	0.663–0.796	0.812	0.981
Quality Assurance	QA	12	0.937	0.698–0.821	0.797	0.979
Overall TAS	TAS	8	0.884	0.596–0.723	0.738	0.957

Note. AVE = Average Variance Extracted; CR = Composite Reliability.

Confirmatory Factor Analysis was conducted to validate the multidimensional TAS measurement structure. As shown in Table 4, the model achieved acceptable fit: $\chi^2/df = 2.657$, GFI = 0.914, AGFI = 0.930, CFI = 0.936, TLI = 0.942, RMSEA = 0.064, and SRMR = 0.031. Although the chi-square test was significant, this result is sensitive to sample size and model complexity. The remaining fit indices, including CFI = 0.936, TLI = 0.942, RMSEA = 0.064, and SRMR = 0.031, indicated acceptable model fit and supported the adequacy of the measurement model for subsequent structural analysis. The CFA evidence supports TAS as an empirically measurable eight-dimensional quality assurance governance structure, covering implementation, teaching management, professional audit capacity, curriculum alignment, faculty development, data governance, organizational learning, and audit culture.

Table 4 CFA Model Fit Indices of the TAS Measurement Model

Fit Index	Recommended Criterion	Result	Interpretation
χ^2	—	17294.194	—
df	—	6509	—
p-value	> 0.05	0.000	Sensitive to sample size
χ^2/df	< 3	2.657	Acceptable
GFI	> 0.90	0.914	Acceptable
RMSEA	< 0.10	0.064	Acceptable
RMR	< 0.05	0.017	Good
CFI	> 0.90	0.936	Acceptable
NFI	> 0.90	0.974	Good
NNFI	> 0.90	0.942	Acceptable
TLI	> 0.90	0.942	Acceptable
AGFI	> 0.90	0.930	Acceptable
IFI	> 0.90	0.986	Good
PGFI	> 0.50	0.713	Acceptable
PNFI	> 0.50	0.755	Acceptable
PCFI	> 0.50	0.825	Acceptable
SRMR	< 0.10	0.031	Good

Note. GFI = Goodness-of-Fit Index; AGFI = Adjusted Goodness-of-Fit Index; RMSEA = Root Mean Square Error of Approximation; RMR = Root Mean Square Residual;CFI = Comparative

Fit Index	Recommended Criterion	Result	Interpretation

Fit Index; NFI = Normed Fit Index; TLI = Tucker-Lewis Index; IFI = Incremental Fit Index; SRMR = Standardized Root Mean Square Residual.

4. Structural Effects among TAS Dimensions and QA Outcomes

After the CFA-based measurement model was validated, structural analysis examined the effects of TAS dimensions on Data Governance, Organizational Learning, and Quality Assurance outcomes. As shown in Table 5, all paths were statistically significant, confirming the explanatory role of TAS dimensions in both intermediate governance mechanisms and final QA outcomes.

For Data Governance, Faculty Development had the strongest effect (β = 0.197, $p < .001$), followed by Curriculum Relevance and Alignment (β = 0.182, $p < .001$) and Audit Culture (β = 0.155, $p = .002$). For Organizational Learning, Professional Audit Capacity was the strongest predictor (β = 0.230, $p < .001$), followed by Teaching Quality Assurance and Management (β = 0.197, $p < .001$) and Audit Culture (β = 0.195, $p < .001$). For QA outcomes, Teaching Quality Assurance and Management had the strongest direct effect (β = 0.204, $p < .001$), followed by Faculty Development (β = 0.194, $p < .001$). These patterns indicate that DG and OL function as important governance and learning mechanisms within the TAS-QA relationship. They also show that TAS affects QA through both direct quality management effects and indirect institutional capacity-building pathways. Taken together, the paths suggest that TAS enhances QA through internal quality management, faculty development, evidence-based governance, organizational learning, and audit culture, rather than through formal audit execution alone. Regression analysis further confirmed the explanatory contribution of TAS dimensions to QA outcomes, with the model explaining 45.4% of the variance, $R^2 = 0.454$, adjusted $R^2 = 0.443$, $F = 40.678$, $p < .001$.

Table 5 Structural Effects among TAS Dimensions and QA Outcomes

Structural Path	Standardized Estimate	Estimate	S.E.	C.R.	p-value
DG ⟵ CRA	0.182	0.225	0.062	3.633	***
DG ⟵ IE	0.115	0.248	0.11	2.244	0.025
DG ⟵ TQA	0.130	0.151	0.06	2.531	0.011
DG ⟵ PAC	0.103	0.116	0.055	2.118	0.034
DG ⟵ FD	0.197	0.232	0.061	3.783	***
DG ⟵ AC	0.155	0.151	0.048	3.128	0.002
OL ⟵ CRA	0.120	0.197	0.084	2.36	0.018
OL ⟵ IE	0.109	0.313	0.15	2.087	0.037
OL ⟵ TQA	0.197	0.354	0.081	3.858	***
OL ⟵ PAC	0.230	0.347	0.076	4.569	***
OL ⟵ FD	0.132	0.372	0.083	3.925	***
OL ⟵ AC	0.195	0.254	0.066	3.84	***
QA ⟵ CRA	0.098	0.118	0.059	1.992	0.046
QA ⟵ IE	0.119	0.251	0.106	2.367	0.018
QA ⟵ TQA	0.204	0.232	0.058	4.013	***
QA ⟵ PAC	0.097	0.107	0.054	1.994	0.046
QA ⟵ FD	0.194	0.312	0.059	3.906	***
QA ⟵ AC	0.109	0.104	0.047	2.206	0.027
QA ⟵ DG	0.103	0.101	0.049	2.042	0.041
QA ⟵ OL	0.115	0.084	0.036	2.358	0.018

Note. C.R. = Critical Ratio, not Composite Reliability. *p < 0.05, **p < 0.01, ***p < 0.001. IE = Implementation Effectiveness; TQA = Teaching Quality Assurance and Management; PAC = Professional Audit Capacity; CRA = Curriculum Relevance and Alignment; FD = Faculty Development and Teaching Capacity; AC = Audit Culture; DG = Data Governance; OL = Organizational Learning; QA = Quality Assurance.

Discussion

1. TAS Authority and Internal Quality Transformation

The relatively high overall TAS perception reflects the institutional authority of TAS in Chinese public universities. However, the lower scores for Implementation Effectiveness, Data Governance, and Audit Culture indicate a policy-practice gap in which national evaluation authority does not automatically translate into internal quality assurance capacity. For regional public universities, the key challenge is to convert TAS from an external audit requirement into routine quality governance, evidence-based decision-making, and continuous improvement. This finding suggests that symbolic or formal compliance may persist when audit requirements are not embedded in stable institutional routines, data systems, and developmental quality culture. This interpretation is consistent with quality assurance research, which links evaluation effectiveness to institutional management and improvement processes (Seyfried & Pohlenz, 2018; Manatos et al., 2017).

2. CFA Evidence for TAS as a Multidimensional QA Structure

The CFA evidence gives empirical form to TAS as a multidimensional quality assurance structure. The acceptable model fit indices confirm that eight dimensions jointly constitute the TAS measurement model: Implementation Effectiveness, Teaching Quality Assurance and Management, Professional Audit Capacity, Curriculum Relevance and Alignment, Faculty Development and Teaching Capacity, Data Governance, Organizational Learning, and Audit Culture. The contribution lies in moving TAS research beyond policy description toward empirical validation of a structured quality governance construct.

3. Mechanisms Linking TAS to QA Outcomes

The structural paths further specify the mechanisms through which TAS relates to Quality Assurance outcomes. Teaching Quality Assurance and Management had the strongest direct effect, indicating that TAS works primarily

through internal teaching quality systems rather than through formal evaluation procedures alone. Faculty Development and Teaching Capacity also had a strong effect, showing that audit feedback contributes to QA outcomes when it is translated into teacher development and instructional improvement. Implementation Effectiveness reflects audit execution and rectification, Data Governance provides the evidence base for quality judgment, and Organizational Learning and Audit Culture explain how feedback becomes sustained institutional improvement rather than short-term compliance. Overall, the TAS-QA linkage operates through implementation capacity, internal quality management, evidence use, organizational learning, and quality culture. This result is consistent with international quality assurance research emphasizing the integration of external evaluation with internal institutional management, while also highlighting the specific challenge of regional universities where governance capacity and resource conditions are uneven.

Body of Knowledge

The CFA and structural results lead to a TAS-QA Structural Model for regional public universities. The model explains that national audit evaluation does not directly produce QA outcomes; rather, its effects are filtered through institutional implementation, professional audit capacity, internal teaching quality management, data governance, organizational learning, and audit culture. The systemic contribution of the model lies in connecting external evaluation authority with internal institutional transformation. It extends existing quality assurance frameworks by showing how regional public universities convert national audit requirements into evidence-based governance, teaching improvement, and continuous quality enhancement.

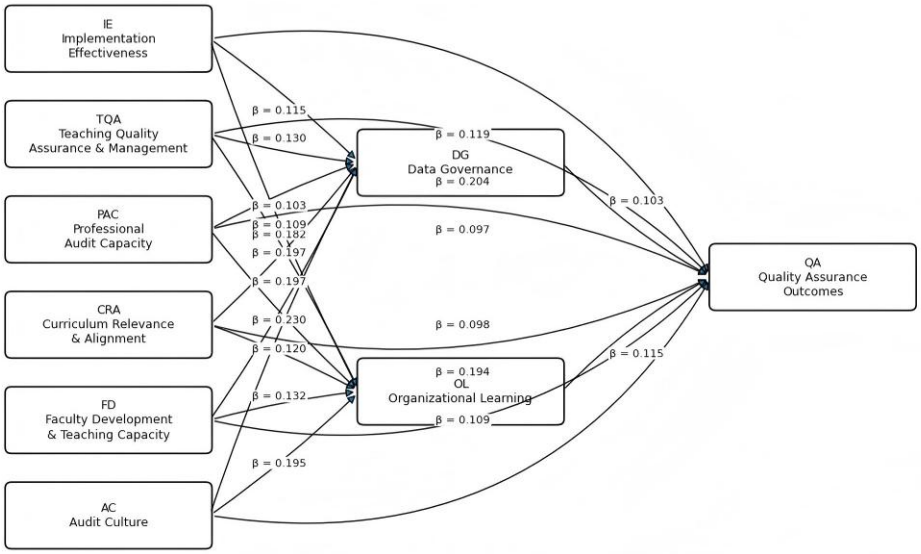

Figure 1 TAS-QA Structural Model

Recommendations

1. Practical Recommendations for Public Universities

Public universities should prioritize the internal mechanisms that showed stronger empirical effects in this study. Since Teaching Quality Assurance and Management and Faculty Development had the strongest direct effects on QA outcomes, universities should use TAS feedback to strengthen teaching monitoring, curriculum review, faculty development, and instructional improvement. At the same time, weaker areas such as Implementation Effectiveness, Data Governance, and Audit Culture should be improved through clearer rectification procedures, integrated teaching data systems, and a developmental audit culture that supports participation, reflection, and continuous improvement. In this way, TAS can move beyond periodic evaluation preparation and become a routine mechanism for continuous quality improvement.

2. Recommendations for Future Research

Future research should test the TAS-QA model in other Chinese provinces and compare how regional governance capacity, institutional mission, resource conditions, and data infrastructure influence TAS implementation. Mixed-method studies are also needed to examine the institutional micro-processes behind audit compliance, including how universities interpret audit feedback, allocate internal responsibilities, and convert rectification requirements into teaching improvement. Longitudinal research should further investigate whether the structural paths identified in this study remain stable across multiple audit evaluation cycles. Future studies may also examine the mediating or moderating roles of Data Governance, Organizational Learning, and Audit Culture in the TAS-QA relationship.

References

Bendermacher, G. W. G., Egbrink, M. G. A. oude, Wolfhagen, I. H. A. P., & Dolmans, D. H. J. M. (2017). Unravelling quality culture in higher education: A realist review. *Higher Education*, 73(1), 39–60. https://doi.org/10.1007/s10734-015-9979-2

Bie, D. (2021). Characteristics, features and highlights of the new round audit evaluation of undergraduate education and teaching program in China. *China Higher Education Research*, 37(3), 7–13. https://doi.org/10.16298/j.cnki.1004-3667.2021.03.02

Biggs, J. (1996). Enhancing teaching through constructive alignment. *Higher Education*, 32(3), 347–364. https://doi.org/10.1007/BF00138871

Boateng, G. O., Neilands, T. B., Frongillo, E. A., Melgar-Quiñonez, H. R., & Young, S. L. (2018). Best practices for developing and validating scales for health, social, and behavioral research: A primer. *Frontiers in Public Health*, 6, Article 149. https://doi.org/10.3389/fpubh.2018.00149

Crossan, M. M., Lane, H. W., & White, R. E. (1999). An organizational learning framework: From intuition to institution. *Academy of Management Review*, 24(3), 522–537. https://doi.org/10.5465/amr.1999.2202135

European Association for Quality Assurance in Higher Education. (2015). Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels, Belgium.

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50. https://doi.org/10.2307/3151312

Gibbs, G., & Coffey, M. (2004). The impact of training of university teachers on their teaching skills, their approach to teaching and the approach to learning of their students. *Active Learning in Higher Education*, 5(1), 87–100. https://doi.org/10.1177/1469787404040463

Harvey, L., & Stensaker, B. (2008). Quality culture: Understandings, boundaries and linkages. *European Journal of Education*, 43(4), 427–442. https://doi.org/10.1111/j.1465-3435.2008.00367.x

Khatri, V., & Brown, C. V. (2010). Designing data governance. *Communications of the ACM*, 53(1), 148–152. https://doi.org/10.1145/1629175.1629210

Manatos, M. J., Sarrico, C. S., & Rosa, M. J. (2017). The integration of quality management in higher education institutions: A systematic literature review. *Total Quality Management & Business Excellence*, 28(1–2), 159–175. https://doi.org/10.1080/14783363.2015.1050180

Ministry of Education of China. (2021). Implementation plan for undergraduate education and teaching audit evaluation of regular higher education institutions (2021–2025). *Ministry of Education of the People's Republic of China*. http://www.moe.gov.cn/srcsite/A11/s7057/202102/t20210205_512709.html

Serrano, O. M. E., Miranda González, F. J., & Mourato, J. A. B. (2025). Determinants of the effectiveness of quality assurance systems and institutional performance in higher education. *Cogent Education*, 12(1), Article 2581411. https://doi.org/10.1080/2331186X.2025.2581411

Schreiber, J. B., Nora, A., Stage, F. K., Barlow, E. A., & King, J. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A review. *The Journal of Educational Research*, 99(6), 323–338. https://doi.org/10.3200/JOER.99.6.323-338

Seyfried, M., & Pohlenz, P. (2018). Assessing quality assurance in higher education: Quality managers' perceptions of effectiveness. *European Journal of Higher Education*, 8(3), 258–271. https://doi.org/10.1080/21568235.2018.1474777

THE FACTORS INFLUENCING THE PRACTICAL ABILITY DEVELOPMENT OF ART STUDENTS IN HIGHER VOCATIONAL COLLEGES IN SICHUAN PROVINCE, CHINA*

Yiyin Liao[1] and Techameth Pianchana[2]

[1]Researcher, Suryadhep Teachers College, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

[2]Doctor of Education Program in Educational Studies, Suryadhep Teachers College, Rangsit University, Thailand

Corresponding Author's Email: 421449833@qq.com

Received 13 June 2026; Revised 24 June 2026; Accepted 26 June 2026

Abstract

This study aimed to 1) examine the determinants of practical skills among art students in Chinese higher vocational institutions and 2) develop a training model by assessing the impact of four primary variables: student personality traits, professional attributes, educational management, and social practice resources. A sequential mixed-methods research approach was utilized. The initial objective involved a quantitative survey of 323 students utilizing the updated Student Quantitative Questionnaire, succeeded by structural equation modeling analysis to examine factor correlations. The second objective entailed conducting semi-structured interviews with 34 students to investigate contextual difficulties and strategies. The quality of the instrument was validated by reliability and validity assessments, with Cronbach's α values between 0.863 to 0.955. Path analysis using structural equation modeling revealed statistical

Citation:

* Yiyin Liao and Techameth Pianchana. (2026). The Factors Influencing The Practical Ability Development Of Art Students In Higher Vocational Colleges In Sichuan Province, China. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1455-1471.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

significance at the 0.05 level for all pathways. Qualitative coding with reference point percentages ranging from 23.2% to 25.0% facilitated cross-validation for overall efficacy.

Research results were: 1)The results revealed that four primary variables are essential predictors of students' practical skills: artistic creation, professional practice, collaborative communication, and career growth. 2) A training model was constructed by integrating the structural equation modeling path coefficients with the qualitative coding ratios, focusing on collaboration among students, schools, and society, and the interconnection of curriculum, skills, personality, and feedback. This model provides empirical evidence for enhancing the development of practical skills in higher vocational art education.

Keywords: Practical ability development, Higher vocational art education, Structural equation modeling, Personality traits and professional qualities, Training model construction

Introduction

The development of practical skills has become a central focus in higher vocational art education, as programs increasingly emphasize internationalization, interdisciplinary learning, and practice-oriented training (Brown, 2022; McGrath & Yamada, 2023). Practical competence encompassing creative output, technical execution, and collaborative communication is widely recognized as essential for preparing art students for modern cultural and creative industries (Johnson, 2022; Clark, 2023). However, despite the rapid expansion of vocational art education and international cooperation in China, many institutions still struggle to translate these approaches into effective local practice. Persistent challenges including outdated curricula, insufficient hands-on training, weak school–industry partnerships, and superficial exchange programs create a gap between academic preparation and professional requirements, limiting students’ capacity for

innovation, social adaptability, and the professional application of artistic skills (Markula & Aksela, 2022; Watson, 2024; Boss & Krauss, 2022). These challenges highlight the need for a comprehensive investigation of the factors that influence the acquisition of practical skills in vocational art education.

This study examines the key factors that shape the development of practical skills among art students in higher vocational colleges in Sichuan Province, China, and proposes a contextually relevant development model. Practical ability is defined as a multidimensional construct comprising artistic production, professional competence, collaborative communication, and career development. The study argues that practical skill development arises from the interaction between internal factors such as students' personality traits and professional attributes—and external factors related to educational management and social practice resources. By integrating these elements into a coherent conceptual framework, the study clarifies their structural relationships in direct alignment with its research objectives.

Objectives

1. To investigate the key factors influencing the development of practical ability among art students in higher vocational colleges in Sichuan Province, China.

2. To develop a practical ability development model for art students in higher vocational colleges in Sichuan Province, China.

Literature Review

A study of modern literature on higher vocational art education reveals a consensus that practical skills are shaped by both intrinsic student characteristics and extrinsic educational circumstances. Practical ability is typically characterized as the amalgamation of technical skills, creative expression, and the

implementation of artistic notions in genuine or professional settings (Johnson, 2022; Clark, 2023; Brown, 2022; Watson, 2024). The studies reviewed predominantly focus on internal factors such as learning motivation, self-efficacy, interest, personality traits, and cognitive style, which significantly influence engagement, persistence, and creative performance in practice-based learning (Brown, 2022; Wang & Chen, 2022; Johnson & Lee, 2023). Nonetheless, these student-level attributes are generally examined in isolation, with minimal attention to their functioning within organized educational or social contexts (Clark, 2023; Boss & Krauss, 2022).

A significant area of research concentrates on curriculum design and pedagogical frameworks. Research consistently indicates that curricula dominated by theory, inadequate practical training, and feeble collaboration between schools and industry hinder students' capacity to apply knowledge in professional contexts (Clark, 2023; Johnson, 2022). Although project-based learning, competency-based education, constructivist methodologies, and industry engagement are broadly supported, the majority of research examines these strategies conceptually or in isolation, providing scant empirical evidence regarding their integrated application within particular vocational art education settings (Boss & Krauss, 2022; Wang & Chen, 2022; Budiarti et al., 2021; Watson, 2024).

Existing research indicates that the development of practical skills arises from the interplay between internal characteristics and external educational and social contexts (Wang & Chen, 2022; Johnson, 2022; Smith, 2023). Nonetheless, significant information gaps persist. Previous research seldom employs integrated analytical frameworks that concurrently assess numerous factor categories, and there has been little focus on psychological dynamics, long-term developmental processes, new digital practice environments, and context-specific vocational art contexts. The gaps outlined in Table 1 (Davis, 2023; Clark, 2023; Wang & Kimura, 2019) underscore the necessity for systematic, contextually informed research

into the interplay of internal and external influences in the development of practical abilities.

Summary of Literature Review

Based on the literature review, the development of practical ability among higher vocational art students is influenced by three interrelated domains: individual attributes, school-based instructional conditions, and external practice environments. Practice-based learning's efficacy is determined by curriculum design, instructional approaches, educator qualifications, and resource availability, while student motivation, creativity, self-efficacy, and professional competence influence engagement and skill acquisition, as evidenced by prior research. External practice opportunities, such as internships, industry partnerships, and community-based initiatives, offer authentic contexts that facilitate the application of instructional knowledge and improve employability, according to additional research. Generally, the literature endorses a multilevel perspective on the development of practical skills; however, it also indicates a necessity for more comprehensive frameworks that investigate the joint contributions of individual, institutional, and social factors to the formation of practical abilities in vocational art education.

Conceptual Framework

Drawing on the review of related literature, the conceptual framework for the key factors influencing the development of practical ability among art students in higher vocational colleges can be summarized as follows.

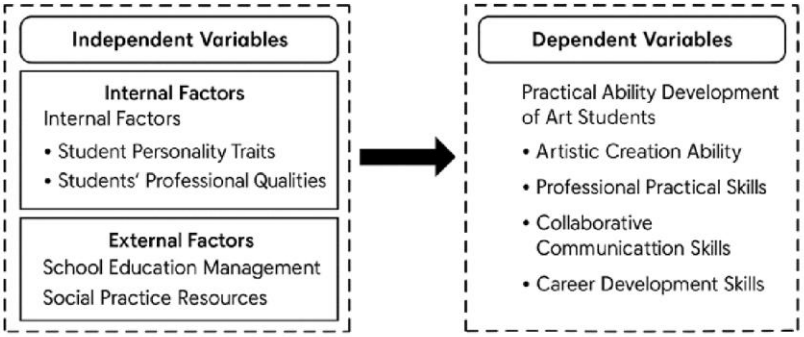

Figure 1 Conceptual Framework

Methodology

Research Design

This study utilized a mixed-methods approach, which involved the integration of qualitative inquiry and quantitative survey research, to investigate the factors that influence the development of practical skills among art students in higher vocational colleges and to facilitate the development of a model.

Population and Sample

Third-year art design students from higher vocational institutions in Guang'an and Chengdu comprised the quantitative population. A total of 323 students were selected through inclusion criteria and filled out the questionnaire. Purposive sampling was employed to acquire qualitative samples, which comprised 20 student representatives, 14 educators and administrators, and 8 experts in vocational training and art education. The Institutional Review Board granted ethical approval (Approval No. RSU-ERB2025/212.0608).

Research Instruments

A 40-item student questionnaire, which was adapted from Clark (2021), was employed to capture quantitative data. This questionnaire assessed four dimensions: personality traits, professional competencies, school educational

administration, and social practice resources. Three structured interview protocols were implemented to gather qualitative data from students, educators, and experts.

Data Collection

Questionnaire data were collected online using the Wenjuanxing platform. All sessions were recorded and transcribed, and qualitative data were collected through expert consultations, semi-structured interviews, and focus group discussions that were conducted on campus or remotely.

Data Analysis

SPSS was employed to analyze quantitative data, which included descriptive statistics, correlation analysis, and difference testing. Thematic analysis and classification were employed to analyze qualitative data in NVivo. To facilitate the construction and validation of the model, the results of both datasets were combined.

Results

Objective 1. Along with the four dimensions of practical ability (artistic creation ability, professional practice skills, collaborative communication skills, and career development competencies), the results suggest that there is variation across all four independent variables (student personality traits, professional competencies, school education management, and social practice resources). Table 1 summarizes the mean and standard deviations for each dimension.

Table 1 Descriptive Statistics of Study Variables

Variable	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Skewness	Kurtosis
Student Personality Traits (SPT)	1.00	5.00	3.117	1.056	-0.335	-1.107
Student Professional Qualities (SPQ)	1.00	5.00	3.218	1.053	-0.409	-1.068
School Education Management (SEM)	1.20	5.00	3.251	1.063	-0.490	-1.013
Social Practice Resources (SPR)	1.00	5.00	3.197	1.061	-0.409	-0.943
Artistic Creativity Ability (ACA)	1.20	5.00	3.219	1.034	-0.442	-0.954
Professional Practice Skills (PPS)	1.00	5.00	3.167	1.091	-0.399	-1.001
Collaborative Communication Skills (CCS)	1.00	5.00	3.111	1.044	-0.305	-1.011
Career Development Skills (CDS)	1.00	5.00	3.229	1.082	-0.359	-1.103

Table 1 illustrates the variation across all eight core variables student personality traits, professional qualities, school education management, social practice resources, and the four dimensions of practical ability within the sample. The distributional statistics (skewness and kurtosis) are within acceptable limits,

and the mean scores for all constructs lie within a moderate range, confirming their suitability for further analysis. The relationships among these constructs are examined next, with the correlation results presented in Table 2

Table 2 Correlation Analysis of Variables

Variables	Student Personality Traits	Career Development Skills	Collaborative Communication Skills	Professional Practice Skills	Artistic Creativity Ability	Social Practice Resources	School Education Management	Student Professional Qualities
Student Personality Traits	1	0.437**	0.419**	0.407**	0.435**	0.425**	0.419**	0.527**
Career Development Skills		1	0.506**	0.483**	0.505**	0.495**	0.488**	0.520**
Collaborative Communication Skills			1	0.500**	0.499**	0.521**	0.544**	0.535**
Professional Practice Skills				1	0.516**	0.493**	0.509**	0.519**
Artistic Creativity Ability					1	0.489**	0.477**	0.555**
Social Practice Resources						1	0.426**	0.498**
School Education Management							1	0.453**

Variables	Student Personality Traits	Career Development Skills	Collaborative Communication Skills	Professional Practice Skills	Artistic Creativity Ability	Social Practice Resources	School Education Management	Student Professional Qualities
Student Professional Qualities								1

Note. When the confidence level (double test) is 0.01, the correlation is significant.

Table 2 displays statistically significant correlations among all variables at the 0.01 level. Student personality traits demonstrate moderate positive correlations with career development skills and artistic creativity, while student professional qualities exhibit the strongest associations with practical ability dimensions, particularly artistic creativity ability and collaborative communication skills. There is a consistent interdependence among individual attributes, institutional conditions, and practical ability dimensions, as evidenced by the strong interrelationships and significant associations between career development skills and collaborative communication skills and school education management and social practice resources.

Objective 2. The analysis revealed that all four independent variables exerted statistically significant effects on the four dimensions of practical ability. Table 3 presents the standardized path coefficients obtained from the structural equation modeling analysis.

Table 3 SEM Path Coefficient Results

Influencing Paths	Standard Path Coefficient	Estimate	S.E.	C.R.	p-value
Student personality traits ⟶ Artistic creation ability	0.155	0.171	0.069	2.470	0.014
Student personality traits ⟶ Professional practical skills	0.144	0.162	0.071	2.274	0.023
Student personality traits ⟶ Collaborative communication skills	0.125	0.131	0.066	1.979	0.048
Student personality traits ⟶ Career development skills	0.290	0.327	0.069	4.727	***
Student professional qualities ⟶ Artistic creation ability	0.228	0.259	0.083	3.130	0.002
Student professional qualities ⟶ Professional practical skills	0.207	0.242	0.085	2.838	0.005
Student professional qualities ⟶ Collaborative communication skills	0.180	0.194	0.079	2.467	0.014
Student professional qualities ⟶ Career development skills	0.190	0.221	0.079	2.783	0.005
School education management ⟶ Artistic creation ability	0.224	0.238	0.078	3.062	0.002
School education management ⟶ Professional practical skills	0.290	0.317	0.082	3.878	***

Influencing Paths	Standard Path Coefficient	Estimate	S.E.	C.R.	p-value
School education management ⟶ Collaborative communication skills	0.309	0.312	0.076	4.096	***
School education management ⟶ Career development skills	0.249	0.272	0.076	3.589	***
Social practice resources ⟶ Artistic creation ability	0.278	0.288	0.074	3.909	***
Social practice resources ⟶ Professional practical skills	0.224	0.237	0.075	3.152	0.002
Social practice resources ⟶ Collaborative communication skills	0.256	0.252	0.070	3.579	***
Social practice resources ⟶ Career development skills	0.216	0.229	0.070	3.263	0.001

Note. *** indicates $p < 0.001$.

As reported in Table 3, every hypothesized path from the four independent variables to the four dimensions of practical ability was statistically significant ($p < .05$). The strongest standardized coefficients were found for school education management predicting collaborative communication skills ($\beta = 0.309$) and professional practical skills ($\beta = 0.290$), for student personality traits predicting career development skills ($\beta = 0.290$), and for social practice resources predicting artistic creation ability ($\beta = 0.278$). These results indicate that both internal student characteristics and external institutional and social conditions contribute significantly to the development of practical ability.

Discussion

This study confirms that the development of practical skills in higher vocational art students is influenced by the interplay of internal and external elements, as delineated in the conceptual framework. Personality traits and professional competencies affect artistic creation, professional practice, collaborative communication, and career advancement, whereas educational management and social practice resources furnish the structural and experiential conditions necessary for the development and application of these abilities. Consequently, the development of practical skills arises from synergistic interactions among individual, institutional, and social dimensions rather than from disparate forces.

The significant influence of professional competences and personality traits corresponds with previous studies highlighting purposeful practice, intrinsic drive, and self-efficacy as essential elements for skill enhancement in creative domains (Ericsson et al., 1993; Amabile, 1996; Bandura, 1997). Students exhibiting heightened desire, reflective capacity, and technical proficiency consistently displayed superior practical skills, reinforcing the notion that internal readiness influences involvement with learning activities. The findings suggest that personal traits alone are inadequate for ensuring continuous growth, along with research that emphasizes the necessity of structured instructional support and explicit performance requirements (Gardner, 1983; Dweck, 2006).

School education management and social practice resources serve as interrelated external supports that enhance the influence of student-level characteristics. Curriculum coherence, instructional organization, and feedback systems are intricately linked to collaborative communication skills, embodying system-level and socially distributed learning theories (Fullan, 2007; Sawyer, 2012). Engagement in industrial initiatives and community practice enhances the amalgamation of creative, technical, and professional competencies, aligning with

contextual learning theory (Lave & Wenger, 1991). These findings bolster the conceptual framework, illustrating that successful practical skill development relies on the congruence of internal motivation, institutional structures, and genuine practice opportunities.

Knowledge from Research

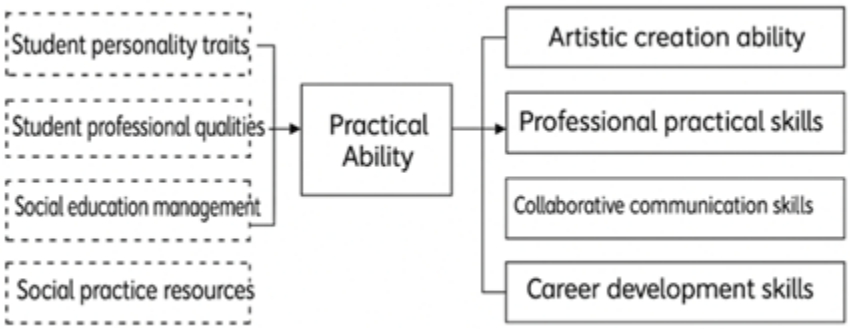

Figure 2 Knowledge from research Figure 2 illustrates the knowledge acquired from this study, encapsulating the interplay of internal and external influences in fostering practical competence across four outcome categories.

Conclusion

The study concludes that the practical competencies of higher vocational art students are influenced by four interrelated factors: student personality characteristics, professional attributes, educational management, and social practice resources. These elements influence artistic production, professional practice, collaborative communication, and career growth to varying extents. Students with superior professional preparation, elevated intrinsic drive, and enhanced access to practical experience regularly exhibit heightened levels of practical competence. The development of effective practical skills relies on the synergistic interaction of personal traits, institutional support, and external practice opportunities.

Recommendation

Suggestions for utilization of research results:

Educational administrators and instructors should strive to enhance the incorporation of practical skill development in vocational art curricula by synchronizing instructional design, assessment, and learning activities with artistic creation, professional practice, collaborative communication, and career advancement. Institutions must enhance and broaden access to social practice resources, including industry initiatives and applied learning opportunities, to facilitate the effective transfer of classroom knowledge to real-world applications.

Suggestions for future researchers:

Future research should investigate whether the identified influencing factors function similarly across various educational contexts, including other vocational fields or undergraduate art programs, and should employ longitudinal research designs to analyze the evolution of practical skills over time.

References

Abingdon, & Corinne. (2022). Developing 21st century teaching skills: A case study of teaching and learning through project-based curriculum. *Cogent Education*, 9(1), 2024936. https://doi.org/10.1080/2331186X.2021. 2024936

Aifan, H. (2022). Implementing a project-based collaborative learning approach using PowerPoint to improve students' 21st-century skills. *E-Learning and Digital Media*, 19(3), 258–273.

Andriyani, S., & Anam, S. (2022). Exploring the relationship between project-based learning and collaborative skills: EFL learners' voices. Al-Lisan. *Jurnal Bahasa*, 7(1), 51–63.

Asplund, S. B. (2021). Visualising intended practical doing: Future-oriented movements in vocational school workshop settings. *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 8(2), 160–185.

Bamicha, V., & Drigas, A. (2022). Theory of mind and ASD: ICT as an alternative intervention. *Technium Social Sciences Journal*, 33, 42–72.

Boshuizen, H. P., Gruber, H., & Strasser, J. (2020). Knowledge restructuring through case processing: Generalising expertise development theory across domains. *Educational Research Review*, 29, 100310.

Bowman, M. A., Vongkulluksn, V. W., & Jiang, Z. (2022). Professional development exposure and instructional technology use. *Journal of Research on Technology in Education*, 54(2), 188–204.

Brown, R. (2022). Factors influencing the development of practical skills in art students. *Education in the Arts*, 41(7), 416–514.

Budiarti, M., Macqueen, S., Reynolds, R., & Ferguson-Patrick, K. (2021). Global project-based learning to teach the 4Cs in schools. *Journal of International Social Studies*, 11(1), 33–62.

Chang, Y. S. (2021). Applying the ARCS motivation theory to assess AR digital media learning effectiveness. *Sustainability*, 13(21), 12296.

Cheng, L., Fang, G., Zhang, X., Lv, Y., & Liu, L. (2022). *Social media use and critical thinking ability among university students.* Library Hi Tech.

Clark, W. (2023). Technology and practical art education: A modern perspective. *Journal of Technology and Art Education*, 59(2), 136–156.

Davis, T. (2023). Studio practice and artistic creativity development. *Journal of Art and Design Education*, 32(4), 54–76.

Han, X., Zhou, Q., Shi, W., & Yang, S. (2020). Online learning in China's vocational education during COVID-19. *JETDE*, 13(2), 61–82.

Heo, M., & Toomey, N. (2020). Learning with multimedia: Gender, resource type, and spatial ability. *Computers & Education*, 146, 103747.

Jalinus, N., Syahril, S., Nabawi, R. A., & Arbi, Y. (2020). Effects of project-based learning on teamwork and welding skills. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 11(11), 85–111.

Johnson, A. (2022). Developing practical and creative abilities in art education. *International Journal of Art Education*, 36(5), 136–154.

Johnson, A., & Lee, M. (2023). Enhancing practical skills in art education: A comparative study. *Journal of Vocational and Technical Education*, 32(15), 124–145.

McGrath, S., & Yamada, S. (2023). Skills for development and vocational education: Current and emergent trends. *International Journal of Educational Development*, 102, 102853.

Wang, L., & Chen, H. (2022). Teacher qualities and student practical ability in vocational arts. Art Education *Review*, 20(2), 87–96.

แนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี*

GUIDELINES FOR IMPLEMENTING ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) TO DEVELOP SMART SCHOOLS IN EXTRA-LARGE SCHOOLS UNDER THE UDON THANI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

เบญจวรรณ ยางสุด[1] และ นวัตกร หอมสิน[2]

Benchawan Yangsut[1] and Nawattakorn Homsin[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-2]Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67120605233@udru.ac.th

วันที่รับบทความ : 23 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 13 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 15 กรกฎาคม 2569

Received 23 June 2026; Revised 13 July 2026; Accepted 15 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ และ 2) เพื่อหาแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ

Citation:

* เบญจวรรณ ยางสุด และ นวัตกร หอมสิน. (2569). แนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1472-1490.

Benchawan Yangsut and Nawattakorn Homsin. (2026). Guidelines For Implementing Artificial Intelligence (Ai) To Develop Smart Schools In Extra-Large Schools Under The Udon Thani Secondary Educational Service Area Office. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1472-1490.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระฯ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 143 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็นประยุกต์ ($PNI_{Modified}$) และระยะที่ 2 เป็นการหาแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โดยกระบวนการหาฉันทามติแบบพหุลักษณ์ (Multi-Attribute Consensus Reaching: MACR) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความเชี่ยวชาญและเกี่ยวข้องโดยตรง จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่าคะแนน 5 ระดับ (เกณฑ์คะแนนระหว่าง 0 ถึง 100) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย เพื่อพิจารณาระดับความสำคัญ และค่าพิสัย เพื่อพิจารณาฉันทามติและความสอดคล้องของความคิดเห็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ สรุปผลและเรียบเรียงนำเสนอด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าความต้องการจำเป็นโดยรวมอยู่ระหว่าง 0.436 – 0.697 และ 2) แนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี มีองค์ประกอบ 35 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการ มี 7 แนวทาง 2) ด้านครูและบุคลากร มี 7 แนวทาง 3) ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม มี 7 แนวทาง 4) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม มี 7 แนวทาง 5) ด้านการวัดผลและประเมินผลข้อมูล มี 7 แนวทาง โดยในทุกแนวทางมีความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์ (AI), สถานศึกษาอัจฉริยะ, โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ, ฉันทามติแบบพหุลักษณ์ (MACR)

Abstract

The objectives of this research were: 1) to investigate the current conditions, desirable conditions, and priority needs for the implementation of

Artificial Intelligence (AI) toward Smart Schools in extra-large schools; and 2) to develop guidelines for the implementation of Artificial Intelligence (AI) toward Smart Schools in extra-large schools. This study employed a mixed-methods research design conducted in two phases. Phase 1 aimed to examine the current conditions, desirable conditions, and priority needs for AI implementation toward Smart Schools in extra-large schools. The population consisted of 143 school administrators and heads of learning areas in extra-large schools under the Udon Thani Secondary Educational Service Area Office during the 2025 academic year. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.98. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation and Modified Priority Needs Index. Phase 2 was to find guidelines for AI implementation toward Smart Schools using Multi Attribute Consensus Reaching (MACR) with 9 stakeholder informant group experts by purposive selection. The instrument was a 5-point rating scale assessment (scoring from 0 to 100). Data were analyzed using mean to determine the level of importance, and range to evaluate consensus and concordance among the experts. The findings were summarized and presented through descriptive analysis.

The results of the research found that: 1) the overall current condition was at a moderate level, while the overall desirable condition was at the highest level. The overall essential needs numbers were between 0.436 – 0.697. 2) Guidelines for Implementing Artificial Intelligence (AI) to Develop Smart Schools in Extra-Large Schools under the Udon Thani Secondary Educational Service Area Office comprised 35 guidelines categorized into five aspects: (1) administration (7 guidelines), (2) teachers and personnel (7 guidelines), (3) participation and teamwork (7 guidelines), (4) technology and innovation (7 guidelines), and (5) data measurement and evaluation (7 guidelines). All proposed guidelines were evaluated at the highest level in terms of appropriateness, congruence, usefulness, and feasibility.

Keywords: Artificial Intelligence (AI), Smart School, Extra-Large School, Multi-Attribute Consensus Reaching (MACR)

บทนำ

ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ เศรษฐกิจ และสังคมในยุคดิจิทัล ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศสู่เวทีการแข่งขันระดับสากล ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ (สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) และสอดรับกับวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่กำหนดให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตลอดชีวิต สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการจึงมุ่งยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และการบริหารจัดการด้วยการบูรณาการเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาสนับสนุน เพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างเต็มกำลังความสามารถ

การประยุกต์ใช้ AI ในมิติการบริหารยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถประมวลผลข้อมูลและตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำ ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรให้ยืดหยุ่นคล่องตัว และขับเคลื่อนไปสู่ "องค์กรอัจฉริยะ" หรือ "องค์กรแห่งความเป็นเลิศ" ที่สอดประสานความสัมพันธ์ระหว่าง "คน" กับ "งาน" ภายใต้วิสัยทัศน์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาวิศิต ธีรวโส, พระปลัดสุระ ญาณธโร, และอรพิน ปยะสกุลเกียรติ, 2561) ที่ผ่านมา ประเทศไทยมีสถานศึกษาหลายแห่งที่ได้ปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการสู่ความเป็น "สถานศึกษาอัจฉริยะ" (Smart School) โดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ แพลตฟอร์มการสื่อสาร และเครือข่ายดิจิทัลมาประสานการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เช่น โรงเรียนประถมศึกษาวัดชัยมงคล โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สิรินธราชวิทยาลัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการสร้างสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีที่ครบวงจรช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามพัฒนาการของผู้เรียน และการประสานงานภายในองค์กรให้บรรลุ

ตามค่าเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาสากล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) อย่างไรก็ตาม การจะพัฒนาสถานศึกษาอัจฉริยะให้เกิดความยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องมีการวางรากฐานและโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้มแข็ง มีกระบวนการบริหารจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการพัฒนาทักษะและความตระหนักทางด้านดิจิทัลของบุคลากรทุกระดับเพื่อก้าวข้ามขีดจำกัดการทำงานรูปแบบเดิม

ตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2567 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคนี้ โดยมุ่งเน้นไปที่การยกระดับคุณภาพการศึกษาทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีสถานศึกษาในสังกัด 63 แห่ง มีโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 11 แห่ง โดยมีนักเรียนตั้งแต่ 1,501 คนขึ้นไป ตามเกณฑ์การจำแนกขนาดสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ประสบปัญหาหลายอย่างในการพัฒนาสู่สถานศึกษา โดยเฉพาะความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ระบบจัดการข้อมูลในปริมาณมากและซับซ้อน การขาดระบบการบริหารจัดการข้อมูลแบบดิจิทัลที่เชื่อมโยงและสะท้อนผลลัพธ์อย่างชัดเจนรวมถึงการปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี, 2566)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ควรจะมีแนวทางอย่างไร จัดทำเป็นข้อมูลเพื่อหาแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

2. เพื่อหาแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวทางการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยโรงเรียนจำเป็นต้องมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ครอบคลุมตั้งแต่การวิเคราะห์ ประมวลผล จัดการฐานข้อมูล จนถึงการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของครูและผู้บริหาร (สุกัญญา แช่มช้อย, 2560) ปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญในการบริหารงาน 4 ฝ่ายของสถานศึกษา ด้านการบริหารวิชาการ AI ช่วยวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักสูตรกับมาตรฐานและความต้องการของตลาดแรงงาน (Luckin & Holmes, 2016) สนับสนุนการเรียนรู้ส่วนบุคคลโดยปรับเนื้อหาและวิธีสอนให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคน (Pane et al., 2017) และช่วยประเมินผลการเรียนรู้อัตโนมัติเพื่อลดภาระงานครู ด้านการบริหารงานบุคคล AI ช่วยคัดกรองและวิเคราะห์ความเหมาะสมของผู้สมัคร เสนอแนะแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส ด้านการบริหารงบประมาณและทรัพยากร AI ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลการใช้จ่ายในอดีตเพื่อวางแผนงบประมาณ บริหารจัดการทรัพยากรการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนตรวจจับความผิดปกติของการใช้งบประมาณแบบเรียลไทม์ และด้านการบริหารทั่วไป AI ช่วยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ ปรับปรุงกระบวนการทำงานด้วยการลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และใช้ Chatbot ช่วยสื่อสารกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนให้รวดเร็วขึ้น โดยสรุป ปัญญาประดิษฐ์เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล หากมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม จะช่วยให้กระบวนการบริหารจัดการมีความเป็นระบบ รวดเร็ว และสามารถนำสารสนเทศไปพัฒนาต่อยอดเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง (จีระนันท์ มูลมาตร และคณะ, 2564)

แนวคิดเกี่ยวกับสถานศึกษาอัจฉริยะ

ประเทศไทยเริ่มนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 แต่ยังไม่มีการรับรองแนวคิดสถานศึกษาอัจฉริยะอย่างเป็นทางการในการบริหารการศึกษา

ต่อมาแนวคิดดังกล่าวได้รับความนิยมแพร่หลายมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงการเรียนรู้จากที่บ้านจากสถานการณ์โควิด-19 ที่ช่วยให้การเรียนรู้ดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้มีโครงการที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้นในหลายช่วงเวลา ตั้งแต่โครงการของสำนักงานพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมการศึกษาในปี พ.ศ. 2542 โครงการของโรงเรียนอัสสัมชัญในปี พ.ศ. 2543 ซึ่งได้รับการยกย่องเป็นต้นแบบด้านการพัฒนาระบบการเรียนการสอนแบบครอบคลุมเครือข่าย โครงการ Smart School ที่โรงเรียนตราษตระการคุณจังหวัดตราด ในปี พ.ศ. 2545 ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสหราชอาณาจักรและนำไปสู่การขยายผลสู่โรงเรียนนำร่อง 10 แห่ง ตลอดจนโครงการ "สถานศึกษาอัจฉริยะ" ของกระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ. 2549 ที่มีโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยหลายแห่งเข้าร่วม และโครงการของกรมการศึกษาในปี พ.ศ. 2556 ที่มุ่งสร้างโอกาสด้านการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียนและบุคลากรควบคู่กัน

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของสถานศึกษาอัจฉริยะจากนักการศึกษาและนักวิชาการ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561), กัลยารัตน์ เที่ยงธรรม (2562), ชาญวิทย์ ชุมศรี (2564), เนาวรัตน์ (2564), Senge (1994), Sammons (2016), Pinchot (1996), Teddlie (2000), Schwaninger (2001), Albrecht (2003), Faghihi (2003), Hoy & Miskel (2012), Akbari (2016), Argyris (2016) ผู้วิจัยพบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี (Theoretical framework) จำนวน 8 องค์ประกอบ แต่การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาองค์ประกอบที่มีความถี่ในระดับตั้งแต่ 6 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 60 เปอร์เซ็นขึ้นไป และเป็นองค์ประกอบที่มีความสอดคล้องกับบริบทของของสถานศึกษาในประเทศไทย เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework) สู่การนำปัญญาประดิษฐ์สู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการ 2) ครูและบุคลากร 3) การมีส่วนร่วมและการทำงานทีม 4) เทคโนโลยีและนวัตกรรม 5) การวัดผลและประเมินผลข้อมูล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีกระบวนวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระฯ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 143 คน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 143 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert’s Scale (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 76) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ขอเอกสารรับรองโครงการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และผ่านการรับรองเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2569 เลขรับรองโครงการ อว 0622.7/120 2) ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย 3) ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวมรวมข้อมูล และแนบแบบสอบถามโดยใช้ QR code เพื่อแสกนแบบสอบถามในระบบ Google Forms

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ สภาพตำแหน่ง อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ผู้วิจัยได้นำมาหาค่าเฉลี่ยร้อยละ เป็นการเทียบความถี่กับจำนวนทั้งหมด

4.2 ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ใช้ถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยนำมาป้อนคะแนนเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยนำมาป้อนคะแนนเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และแปลความค่าเฉลี่ยแบบข้อความเชิงนิมาน (Positive Scale) โดยมีเกณฑ์ต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 126)

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ควรจะเป็นอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ควรจะเป็นอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ควรจะเป็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Need Assessment) โดยนำข้อมูลผลตอนที่ 2 ของแบบสอบถามแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ใช้ถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการหาแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี มาหาค่าดัชนีความต้องจำเป็น (Priority Needs Index) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยการคำนวณจากสูตรต่อไปนี้ $PNI_{Modified}$ = (I-D)/D (I=สภาพที่พึงประสงค์ D=สภาพปัจจุบัน) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558: 23)

ระยะที่ 2 หาแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน นักวิชาการ จำนวน 3 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การประชุมหาฉันทามติแบบพหุลักษณ์ (MACR: Multi Attribute Consensus Reaching) (ผดุงชัย ภู่พัฒน์, 2547)

โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ร่างแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) สู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี (จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) สู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จากระยะที่ 1) มาใช้ในการประชุมเพื่อหาข้อสรุป เพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาเพื่อหาแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยส่งร่างแนวทางและนิยามศัพท์เฉพาะ ให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้า เพื่อเป็นการเตรียมการก่อนการประชุม เพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้เป็นประโยชน์และแสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เมื่อจัดประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยติดต่อขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัย และประสานงานเพื่อนัดหมายวัน เวลา และจัดประชุมอภิปรายเพื่อหาแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี และประเมินแนวทางการนำ

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในกระบวนการประชุมแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติ จำนวน 9 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อหาแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการหาความตรงเชิงประจักษ์ด้วย วิธีการหาฉันทามติ ได้ข้อมูลที่จะมาวิเคราะห์ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิธีการหาฉันทามติจากพหุลักษณะนั้น จะใช้การให้คะแนนเป็นตัวเลข โดยใช้ระบบมาตราส่วนประเมินค่าคะแนนด้วยมาตรวัดของลิเคิร์ท มีค่าคะแนน 5 ระดับ ซึ่งมีคะแนนตั้งแต่ 0 – 100 โดยกำหนดช่วงคะแนน (ผดุงชัย ภู่พัฒน์, 2547: 1) ดังนี้

คะแนน 0 – 20	แสดงว่า	แนวทางนั้นไม่มีความสำคัญ
คะแนน 21 – 40	แสดงว่า	แนวทางนั้นไม่มีความสำคัญน้อย
คะแนน 41 – 60	แสดงว่า	แนวทางนั้นไม่มีความสำคัญปานกลาง
คะแนน 61 – 80	แสดงว่า	แนวทางนั้นไม่มีความสำคัญมาก
คะแนน 81 – 100	แสดงว่า	แนวทางนั้นไม่มีความสำคัญมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็นแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เริ่มจากการนำค่าเฉลี่ยและพิสัยที่ได้จากการหาฉันทามติ มาพิจารณาว่าประเด็นแนวทางข้อใด ที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความคิดเห็นว่ามีความสำคัญ และประเด็นร่างแนวทางในข้อใดที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความคิดเห็นว่าไม่มีความสำคัญ รวมทั้งพิจารณาว่าถ้าร่างแนวทางใดมีค่าพิสัยกว้าง แสดงว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นแตกต่างกันมาก แต่ถ้าประเด็นแนวทางใดที่มีค่าพิสัยแคบ แสดงว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ร่างแนวทางที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันมากก็จะนำมาอภิปราย ปรับปรุง และชี้แจงเหตุผล เกณฑ์ในการพิจารณาคะแนนที่ต้องนำมาอภิปรายองค์ประกอบได้แก่

1.1 ร่างแนวทางใดที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำกว่า 80

1.2 ร่างแนวทางใดที่มีค่าพิสัยมากกว่า 60

1.3 ร่างแนวทางใดที่มีค่าคะแนนสุดโต่ง คือ คะแนนที่มีการกระจายของคะแนนมากกว่า 20 คะแนนระหว่างคะแนนถัดไป (ด้านใดด้านหนึ่ง)

ซึ่งคะแนนที่เป็นไปตามเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งใน 3 เกณฑ์นี้ แสดงให้เห็นว่าสมาชิกมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน คือ ไม่มีฉันทามติ

ในส่วนการพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญของร่างแนวทางในแต่ละประเด็นนั้นให้พิจารณาเปรียบเทียบกับประเด็นร่างแนวทางในกลุ่มเดียวกัน โดยให้มีค่าผลรวมเท่ากับ 1 ในแต่ละประเด็น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลกำลังทำการอภิปรายหาฉันทามติ ในประเด็นร่างแนวทางแต่ละประเด็นของการอภิปราย เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการให้คะแนนแต่ละประเด็นของร่างแนวทาง โดยพิจารณาในประเด็นการอภิปรายสาระสำคัญ ความเกี่ยวพันของประเด็นในร่างแนวทางและนำมาบรรยายเพื่อให้เห็นภาพของการทำฉันทามติ จากนั้น นำผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อเป็นการยืนยันการทำฉันทามตินั้น

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อประเมินแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบประเมินแนวทางมาตรวจตามเกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์ จากนั้นวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์เพื่อแปลผลข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำข้อมูลการวิเคราะห์ที่ได้มาร่วมวิเคราะห์เชิงตีความอีกรอบร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือของการวิจัย (Trustworthiness) มากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีผลการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

องค์ประกอบของสถานศึกษาอัจฉริยะ ทั้ง 5 ด้าน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ = (I-D)/D	ลำดับที่
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล		
1. ด้านการบริหารจัดการ	3.22	0.46	ปานกลาง	4.89	0.30	มากที่สุด	0.519	3
2. ด้านครูและบุคลากร	3.28	0.47	ปานกลาง	4.71	0.51	มากที่สุด	0.436	5
3. ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม	2.84	0.47	ปานกลาง	4.82	0.40	มากที่สุด	0.697	1
4. ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	3.17	0.48	ปานกลาง	4.84	0.34	มากที่สุด	0.527	2
5. ด้านการวัดผลและประมินผลข้อมูล	3.24	0.54	ปานกลาง	4.80	0.42	มากที่สุด	0.481	4
รวม	**3.15**	**0.48**	**ปานกลาง**	**4.81**	**0.39**	**มากที่สุด**	**0.527**	**-**

2. ผลการหาแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี พบว่ามีแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี มีองค์ประกอบ 35 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการ มี 7 แนวทาง 2) ด้านครูและบุคลากร มี 7 แนวทาง 3) ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม มี 7 แนวทาง 4) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม มี 7 แนวทาง 5) ด้านการวัดผลและประเมินผลข้อมูล มี 7 แนวทาง โดยในทุกแนวทางมีความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

แนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี มี 35 แนวทาง โดยมีการอภิปรายแต่ละประเด็นดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ ด้านการบริหารจัดการ มี 7 แนวทาง ซึ่งทุกแนวทางได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุกัญญา แช่มช้อย (2560) ที่ชี้ให้เห็นความจำเป็นของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ครอบคลุมกระบวนการวิเคราะห์ ประมวลผล จัดการ และเผยแพร่ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ผลการศึกษาของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2564) ยังสนับสนุนว่าการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารองค์กรภาครัฐช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน โดยใช้ความพยายามน้อยลงแต่ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น

2. ด้านครูและบุคลากร มี 7 แนวทาง ซึ่งทุกแนวทางได้รับการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของอัลเบรชท์ (Albrecht, 2003) ที่เสนอว่าองค์กรอัจฉริยะต้องให้ความสำคัญกับบุคลากรผ่านการวางแผนร่วมกัน การเปิดรับฟังความคิดเห็น และการสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยัง และสอดคล้องกับ อามัด และคณะ (Ahmad et al., 2022) ที่ระบุว่าปัญญาประดิษฐ์เป็นประโยชน์ทั้งต่อกิจกรรมทางวิชาการและงานบริหารจัดการในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลนักเรียน การจัดการหลักสูตรและชั้นเรียน การจัดทำงบประมาณ และการบริหารทรัพยากรต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา

3. ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม มี 7 แนวทาง ซึ่งทุกแนวทางได้รับการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ อามัด และคณะ (Ahmad et al., 2022) ที่พบว่าสถาบันการศึกษาหลายแห่งนำปัญญาประดิษฐ์ในรูปแบบ Chatbot มาให้บริการข้อมูลด้านการรับเข้าเรียนตลอด 24 ชั่วโมง ช่วยลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ และสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ที่นำเสนอกรณีตัวอย่างของประเทศเคนยาในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ผ่านแพลตฟอร์ม M-Shule

เพื่อติดตามและวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและให้ข้อมูลเชิงลึกแก่ผู้ปกครองและโรงเรียน

4. แนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม มี 7 แนวทาง ซึ่งทุกแนวทางได้รับการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ อาร์ไจริส และ แรนส์โบแธม (Argyris, & Ransbotham, 2016) ที่อธิบายว่าสถานศึกษาอัจฉริยะต้องมีองค์ประกอบครอบคลุมทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านเครือข่ายและอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย ระบบการศึกษาออนไลน์และการจัดการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการพัฒนาสมรรถนะของครูและผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เซียวัช (Siavash, 2012) ที่ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของสถานศึกษาอัจฉริยะในประเทศมาเลเซีย และพบว่าโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จมักใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐานในการถ่ายทอดความรู้ มีระบบอินเทอร์เน็ตพร้อมใช้งาน และมอบหมายงานออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียน แม้พบว่าครูส่วนน้อยมีเว็บเพจส่วนตัว จึงมีข้อเสนอแนะให้พัฒนาโครงสร้างเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น

5. ด้านการวัดผลและประเมินผลข้อมูล มี 7 แนวทาง ซึ่งทุกแนวทางได้รับการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสำนักทดสอบทางการศึกษา (2568) ที่ระบุว่าการเตรียมความพร้อมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นขั้นตอนสำคัญ ประกอบด้วยการเตรียมการและวางแผน การคัดเลือกเครื่องมือและเทคโนโลยี การพัฒนาบุคลากร การนำไปใช้งานจริง และการประเมินผลและปรับปรุง สอดคล้องกับอักษราภัค สิทธิพรรัตนมณี (2566) ที่สรุปว่าสถานศึกษาอัจฉริยะต้องมีระบบและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ใช้เทคโนโลยีเป็นฐานในการสะสมและประมวลผลข้อมูล เพื่อปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ส่วนบุคคลไปสู่การเรียนรู้ขององค์กรและเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่าสภาพปัจจุบันของการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้พัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

อุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้านการบริหารจัดการ ด้านการวัดผลและประเมินผลข้อมูล และด้านครูและบุคลากร นอกจากนี้ ผลการหาแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้พัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะพบองค์ประกอบทั้งหมด 35 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการ มี 7 แนวทาง 2) ด้านครูและบุคลากร มี 7 แนวทาง 3) ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม มี 7 แนวทาง 4) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม มี 7 แนวทาง 5) ด้านการวัดผลและประเมินผลข้อมูล มี 7 แนวทาง โดยในทุกแนวทางมีความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** สถานศึกษาควรนำผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นไปกำหนดแนวทางพัฒนาสู่สถานศึกษาอัจฉริยะใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ควรกำหนดวิสัยทัศน์และใช้ Big Data สนับสนุนการตัดสินใจ ด้านครูและบุคลากร ควรเร่งพัฒนาสมรรถนะการใช้ AI เพื่อลดภาระงานเอกสารและเพิ่มเวลาดูแลนักเรียน ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ควรส่งเสริมแพลตฟอร์มดิจิทัลและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ควรจัดสรรงบประมาณพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ตและคลาวด์ และด้านการวัดและประเมินผลข้อมูล ควรใช้ AI คาดการณ์ผลการเรียนและเทียบเคียงมาตรฐานสากล **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรพัฒนาและทดลองใช้โมเดลต้นแบบระบบ AI ในสถานศึกษาเพื่อประเมินประสิทธิผลในสภาพจริง ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา เช่น งบประมาณ กฎหมาย และความพร้อมของผู้เกี่ยวข้อง ขยายขอบเขตการวิจัยไปยังสถานศึกษาที่มีขนาดหรือบริบทต่างกันเพื่อเปรียบเทียบผล และดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารที่มีประสบการณ์ เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติที่ดีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กัลยารัตน์ เที่ยงธรรม. (2562). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5.* ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จีระนันท์ มูลมาตร และคณะ. (2564). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลทรานส์ฟอร์เมชัน. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย,* 17(2), 21–32.

ชาญวิทย์ ชุมศรี. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนอัจฉริยะในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เนาวรัตน์ กองตัน. (2564). รูปแบบการบริหารโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐาน. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2562). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ผดุงชัย ภู่พัฒน์. (2547). *เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง การประชุมอภิปรายแบบ MACR*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

พระมหาวิศิต ธีรว์โส และคณะ. (2561). การพัฒนาองค์กรอัจฉริยะตามหลักคำสอนในปหาราทสูตร. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร,* 6(2), 796–798.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2566–2570*. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤศจิกายน 2568 จาก https://web.sesaud.go.th

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. (2568). *แนวทางการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2564). *ปัญญาประดิษฐ์ในการให้บริการของภาครัฐ*. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Knowledge-Sharing/Articles/AI-in-Government-Services.aspx

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1540-file.pdf

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 (ฉบับย่อ)*. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf

อักษราภัค สิทธิพรรัตนมณี. (2566). การวิเคราะห์องค์ประกอบการเป็นองค์กรอัจฉริยะของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Ahmad, S. F., Alam, M. M., Rahmat, M. K., Mubarik, M. S., & Hyder, S. I. (2022). Academic and administrative role of artificial intelligence in education. *Sustainability,* 14(3), 1101.

Akbari, M. (2016). Organizational intelligence and employee performance: The mediating role of distributive justice. *Information Management and Business Review,* 8(5), 39–47.

Albrecht, K. (2003). *The Power of Minds at Work: Organizational Intelligence in Action*. New York: American Management Association.

Argyris, Y. A., & Ransbotham, R. (2016). Knowledge entrepreneurship: Institutionalising wiki-based knowledge-management processes in competitive and hierarchical organisations. *Journal of Information Technology,* 31(2), 226–239.

Faghihi, A. (2003). Designing a model for organizational intelligence in public organizations of Iran. *Journal of Management Culture,* 1(3), 25–46.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2012). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice*. (9th ed.). New York: McGraw-Hill.

Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). *Intelligence Unleashed: An Argument for AI in Education*. London: Pearson.

Pane, J. F., Steiner, E. D., Baird, M. D., & Hamilton, L. S. (2017). *Promising Evidence on Personalized Learning*. Retrieved January 10, 2026, from https://eric.ed.gov/

Pinchot, G. (1996). *Intrapreneuring in Action: A Handbook for Business Innovation*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.

Sammons, P. (2016). *Successful School Leadership: A Review of the International Literature*. London: Education Development Trust.

Schwaninger, M. (2001). Intelligent organizations: An integrative framework. *Systems Research and Behavioral Science,* 18(2), 137–158.

Senge, P. M. (1994). *The Fifth Discipline Fieldbook: Strategies and Tools for Building a Learning Organization*. New York: Currency Doubleday.

Siavash, O. (2012). Smart school system issues and challenges (Primary finding of interviews). *Success Factors for Smart Schools and Role of Information Technology,* 4(2), 117–143.

Teddlie, C., & Reynolds, D. (2000). *The International Handbook of School Effectiveness Research*. London: Falmer Press.

ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้*

THE PRIORITY NEEDS IN SRIAYUDHYA SCHOOL ACADEMIC MANAGEMENT BASED ON THE CONCEPT OF EXPERT LEARNER

ภัทรียา ไชยลาภ[1] และ พงษ์ลิขิต เพชรผล[2]

Pattareeya Chailap[1] and Ponglikit Petpon[2]

[1-2]จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[1-2]Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: 6780117427@student.chula.ac.th

วันที่รับบทความ : 23 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 2 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 4 กรกฎาคม 2569

Received 23 June 2026; Revised 2 July 2026; Accepted 4 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบบรรยาย ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คือ รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ จำนวนทั้งสิ้น 150 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น

Citation:

* ภัทรียา ไชยลาภ และ พงษ์ลิขิต เพชรผล. (2569). ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1491-1505.

Pattareeya Chailap and Ponglikit Petpon. (2026). The Priority Needs In Sriayudhya School Academic Management Based On The Concept Of Expert Learner.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1491-1505.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร รายข้อย่อยด้านการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ในองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ พบว่า ด้านการกำกับตนเองและลงมือปฏิบัติมีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ รายข้อย่อยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ พบว่า ด้านการวางแผน มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด และด้านการวัดประเมินผล รายข้อย่อยด้านการดำเนินการวัดประเมินผลตามสภาพจริง ในตามองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ พบว่า ด้านการวางแผน มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด

คำสำคัญ: ผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้, การบริหารวิชาการ, ความต้องการจำเป็น

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the current state and the desired state, and 2) to assess the priority needs for academic management at Sriayudhya School based on the concept of expert learners. The study employed a descriptive research methodology. The sample consisted of 150 participants, including deputy directors and teachers at Sriayudhya School selected through purposive sampling. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, mode and the Modified Priority Needs Index for ranking priority needs.

The research findings revealed that the overall current state of academic management based on the expert learner concept was at a high level while the overall desired state was at the highest level . Regarding the priority needs for development, the area with the highest need was Curriculum Development, with curriculum evaluation and improvement identified as the most critical issue.

When categorized by expert learner components, Self-Regulation showed the highest priority need. The second priority need was Learning Management, with the organization of learning activities identified as the most critical issue. In terms of expert learner components, Planning demonstrated the highest priority need. For Measurement and Evaluation , the most critical issue was the implementation of authentic assessment, while Planning showed the highest priority need among the expert learner components

Keywords: Expert Learner, Academic Management, Priority Needs

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันของโลกสมัยใหม่ ทำให้การศึกษากลายเป็นหัวใจของการพัฒนาทั้งตัวผู้เรียนและชุมชน หน้าที่ของการศึกษาคือการทำให้ทุกคนพัฒนาความสามารถของตนอย่างเต็มที่รวมถึงความรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเองและความสำเร็จตามเป้าหมายส่วนตัวของแต่ละบุคคล (Stobart, 2014) ควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกยุคใหม่ (Moore, 2020) จึงควรเตรียมการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ (Expert Learner) เพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วย

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้จำเป็นต้องทำให้ผู้เรียนสามารถเป็น “ผู้กำกับการเรียนรู้” ที่สร้างความรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างมั่นคงในศตวรรษที่ 21 (Duncan, 2023) การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้พลเมืองเป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ ควรเน้นการใช้วิธีการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมปัจจุบัน

โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ มีการจัดกิจกรรมแนะแนวการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาให้กับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่ยังขาดการแนะแนวอาชีพให้กับผู้เรียนทุกระดับชั้น ส่งผลให้ผู้เรียนอาจยังขาดโอกาสในการสำรวจความถนัด ความสนใจ และศักยภาพของตนเอง ตลอดจนการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ อีกทั้งเมื่อพิจารณาข้อมูลจำนวนนักเรียนโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ พบว่าร้อยละของจำนวนนักเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2565 – 2567 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับดีขึ้นไป มีจำนวนลดลงทุกปี และผลการ

ทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 มีจำนวนน้อยลงทุกปี อีกทั้งจำนวนนักเรียนที่ไม่จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนมากขึ้น (รายงานการประเมินตนเองโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ, 2565 - 2567) ซึ่งข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนขาดทักษะการกำกับตนเองในการเรียนรู้ การวางแผนในระยะยาวและความต่อเนื่องในการเรียนรู้ ผู้เรียนที่สามารถกำหนดเป้าหมาย วางแผน กำกับ ติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง มีแนวโน้มประสบความสำเร็จทางการเรียนมากกว่าผู้เรียนทั่วไป (Zimmerman, 2002) นอกจากนี้ผู้เรียนที่มีความเสี่ยงต่ำต่อการออกจากการศึกษา มีรูปแบบการกำกับตนเองในการเรียนรู้ที่ชัดเจนและสม่ำเสมอ ในขณะที่ผู้เรียนที่มีความเสี่ยงสูงแสดงรูปแบบการกำกับตนเองที่ไม่ต่อเนื่องและมีแนวโน้มไม่สามารถศึกษาจนสำเร็จได้ (Zhidkikh, Isomöttönen & Taipalus ,2025) การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ จะเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ลดความเสี่ยงต่อการไม่จบการศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนด และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา และเป็นการเตรียมผู้เรียนเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคตและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้

จากความสำคัญข้างต้น มีความสอดคล้องกับขอบข่ายการบริหารวิชาการที่มีความสำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพของตนเองในการเรียน การประกอบอาชีพ และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต ซึ่งการบริหารวิชาการเกี่ยวข้องกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างผู้เรียน สนับสนุนการมีส่วนร่วม และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของผู้เรียน (CAST, 2018) ปัจจัยเหล่านี้ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ (Expert Learner) การบูรณาการงานบริหารวิชาการกับแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักและเข้าใจตนเอง กำหนดเป้าหมายชีวิต ควบคุมและกำกับตนเอง รวมถึงติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการเรียนรู้ของตนได้อย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาจึงควรเตรียมการบริหารวิชาการในขอบข่ายของการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการพัฒนาให้เป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้

2. ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ สามารถกำกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะกับตนให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ และสามารถสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองได้ Duncan (2023) กล่าวว่า ผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ หมายถึง ผู้ที่มีทักษะการเรียนรู้เชิงผู้เชี่ยวชาญ (expert learning skills) ซึ่งสามารถฝึกฝนได้ โดยใช้การตระหนักรู้ตนเอง วางแผน และประเมินผลการเรียนของตนเอง และปริญา ปริพุฒิ และธูปทอง กว้างสวาสดิ์ (2560) กล่าวว่า ผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ (Expert Learner) หมายถึง บุคคลที่มีวิธีเรียน โดยการนำวิธีที่เหมาะสมในการเรียน มีแรงจูงใจในการเรียน สามารถกำกับตนเองในการเรียน โดยการตั้งเป้าหมาย วางแผน ตรวจสอบ และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง นอกจากนี้ยังสามารถถ่ายทอดผลเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในความรู้และทักษะของตนเองด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ การดำเนินงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ จิตรวรรณ เอกพันธ์ (2562) กล่าวว่า การบริหารวิชาการ เป็นกระบวนการบริหารงานทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุดที่ก่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ ซึ่งสามารถบ่งบอกถึงปรัชญาจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจในการบริหารสถานศึกษา

3. บริบทโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โดยเปิดสอนใน**ระ**ดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังเผชิญปัญหากับจำนวนนักเรียนที่ไม่จบการศึกษาตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนน้อยลงทุกปี

สรุป การบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองได้อย่างเต็มที่ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักและเข้าใจตนเอง กำหนดเป้าหมายชีวิต ควบคุมและกำกับตนเอง รวมถึงติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการเรียนรู้ของตนได้อย่างต่อเนื่อง และเติบโตเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต และผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ จำนวนทั้งสิ้น 150 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยแบ่งเป็นข้าราชการครูตำแหน่งรองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 4 คน ครูผู้สอน จำนวน 142 คน และครูอัตราจ้าง จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งลักษณะของคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 สอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ ซึ่งลักษณะของข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 36 ข้อ

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสร้างข้อคำถามที่ใช้ในแบบสอบถาม นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC $>$ 0.50 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับโรงเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียง จำนวน 30 คน และทำการวิเคราะห์ความเที่ยง

(Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเที่ยง 0.981 นั่นคือ แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในการวัด สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือจากสถาบันเพื่อขอความอนุเคราะห์จากสถานศึกษา จากนั้นส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่าน google form และติดตามการตอบกลับ โดยมีผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน จากผู้ให้ข้อมูล 150 คน คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นจากสูตร Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) และจัดลำดับความต้องการจำเป็น ใช้สูตรการคำนวณ $PNI_{modified}$ ของสุวิมล ว่องวาณิช (2558)

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามโดยจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 54 มีอายุอยู่ในช่วง 30-39 ปี จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 49.33 ส่วนใหญ่ตำแหน่งครูผู้สอน จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 92 โดยมีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 67.33 และมีประสบการณ์การทำงานอยู่ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 35.33

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้

โดยอ้างอิงกรอบแนวคิดการบริหารวิชาการ 3 องค์ประกอบ และอ้างอิงกรอบแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ 4 องค์ประกอบ รายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ พิจารณาตามขอบข่ายการบริหารวิชาการและองค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้

การบริหารวิชาการ	ประเด็น	องค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้				เฉลี่ยรวม	ลำดับความต้องการจำเป็น
		การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness)	การวางแผน (Planning)	การกำกับตนเองและลงมือปฏิบัติ (Self-Regulation)	การประเมินตนเอง (Self-Evaluation)		
1. การพัฒนาหลักสูตร	D	3.776	3.873	3.844	3.793	3.822	1
	I	4.555	4.600	4.609	4.593	4.589	
	$PNI_{Modified}$ (ลำดับ)	0.207 (2)	0.188 (4)	0.200 (3)	0.212 (1)	0.201	
1.1 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของหลักสูตร	D	3.667	3.813	3.860	3.667	3.752	(2)
	I	4.493	4.553	4.593	4.520	4.540	
	$PNI_{Modified}$ (ลำดับ)	0.225 (2)	0.194 (3)	0.190 (4)	0.233 (1)	0.210	
1.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	D	3.927	3.853	3.940	3.953	3.918	(3)
	I	4.600	4.613	4.593	4.627	4.608	
	$PNI_{Modified}$ (ลำดับ)	0.171 (3)	0.197 (1)	0.166 (4)	0.172 (2)	0.176	
1.3 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร	D	3.733	3.953	3.733	3.760	3.795	(1)
	I	4.573	4.633	4.640	4.633	4.620	
	$PNI_{Modified}$ (ลำดับ)	0.225 (3)	0.172 (4)	0.243 (1)	0.232 (2)	0.217	
2. การจัดการเรียนรู้	D	3.891	3.811	3.869	3.840	3.853	2
	I	4.618	4.593	4.620	4.633	4.616	
	$PNI_{Modified}$ (ลำดับ)	0.187 (4)	0.217 (1)	0.196 (3)	0.198 (2)	0.199	
2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	D	3.807	3.587	3.847	3.753	3.748	(1)
	I	4.567	4.567	4.600	4.633	4.592	
	$PNI_{Modified}$ (ลำดับ)	0.200 (3)	0.273 (1)	0.196 (4)	0.234 (2)	0.225	
	D	4.033	4.033	3.920	3.940	3.982	(3)
	I	4.627	4.620	4.593	4.653	4.623	

การบริหารวิชาการ	ประเด็น	องค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้				เฉลี่ยรวม	ลำดับความต้องการจำเป็น
		การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness)	การวางแผน (Planning)	การกำกับตนเองและลงมือปฏิบัติ (Self-Regulation)	การประเมินตนเอง (Self-Evaluation)		
2.2 การจัดบรรยากาศ สื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้	$PNI_{Modified}$ (ลำดับ)	0.146 (4)	0.172 (2)	0.181 (1)	0.161 (3)	0.165	
2.3 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	D	3.833	3.813	3.840	3.827	3.828	(2)
	I	4.660	4.593	4.667	4.613	4.633	
	$PNI_{Modified}$ (ลำดับ)	0.215 (1)	0.205 (3)	0.210 (2)	0.198 (4)	0.207	
3. การวัดประเมินผล	D	3.902	3.896	3.887	3.909	3.898	3
	I	4.635	4.598	4.593	4.629	4.614	
	$PNI_{Modified}$ (ลำดับ)	0.188 (1)	0.180 (4)	0.182 (3)	0.184 (2)	0.184	
3.1 การกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติในการวัดประเมินผล	D	3.853	3.953	3.827	3.920	3.888	(3)
	I	4.613	4.600	4.540	4.613	4.592	
	$PNI_{Modified}$ (ลำดับ)	0.197 (1)	0.164 (4)	0.186 (2)	0.177 (3)	0.181	
3.2 การพัฒนาเครื่องมือในการวัดประเมินผล	D	3.933	3.927	3.873	3.900	3.908	(2)
	I	4.633	4.600	4.620	4.633	4.622	
	$PNI_{Modified}$ (ลำดับ)	0.178 (3)	0.171 (4)	0.193 (1)	0.188 (2)	0.183	
3.3. การดำเนินการวัดประเมินผลตามสภาพจริง	D	3.920	3.807	3.960	3.907	3.898	(1)
	I	4.660	4.593	4.620	4.640	4.628	
	$PNI_{Modified}$ (ลำดับ)	0.189 (2)	0.206 (1)	0.167 (4)	0.188 (3)	0.187	
เฉลี่ยรวม	**D**	**3.856**	**3.860**	**3.867**	**3.847**	**3.858**	
	I	**4.603**	**4.597**	**4.607**	**4.618**	**4.606**	
	$PNI_{Modified}$ (ลำดับ)	**0.194 (3)**	**0.195 (2)**	**0.192 (4)**	**0.198 (1)**	**0.195**	

หมายเหตุ D : Degree of success (สภาพปัจจุบัน), I : Importance (สภาพที่พึงประสงค์) ,
$PNI_{Modified}$: Modified Priority Needs Index (ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น)

จากตารางที่ 1 สรุปลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ พบว่า ขอบข่ายการบริหารวิชาการที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($PNI_{Modified}$ = 0.201)

รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($PNI_{Modified}$ = 0.199) และด้านการวัดประเมินผล มีค่าความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ($PNI_{Modified}$ = 0.184) โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละด้านพบประเด็นสำคัญดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร พบว่าประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ พบว่า ด้านการกำกับตนเองและลงมือปฏิบัติ (Implement) มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่าประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ พบว่า ด้านการวางแผน (Planning) มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุด และด้านการวัดประเมินผล พบว่าประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ การดำเนินการวัดประเมินผลตามสภาพจริง เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ พบว่า ด้านการวางแผน (Planning) มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุด

อภิปรายผล

สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ การบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ซึ่งต่ำกว่าสภาพที่พึงประสงค์ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกด้าน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนมีการดำเนินงานด้านการบริหารวิชาการอยู่ในระดับที่ดี แต่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ได้ อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานทางวิชาการยังคงเน้นการปฏิบัติตามภารกิจเป็นหลัก มากกว่าการขับเคลื่อนที่มุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งมากกว่า สภาพปัจจุบันในทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและครูมีความคาดหวังให้มีกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถกำกับการเรียนรู้ของตนเองได้ สอดคล้องกับ Zimmerman (2002) ที่กล่าวว่าผู้เรียนที่สามารถกำกับการเรียนรู้ของตนเองจะสามารถกำหนดเป้าหมาย วางแผน เลือกใช้กลยุทธ์ ลงมือปฏิบัติ ติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างต่อเนื่องอย่างไรก็ตาม สภาพปัจจุบันที่ยังต่ำกว่าสภาพที่พึงประสงค์ในทุกองค์ประกอบ

ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรมีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด เนื่องจากการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ จำเป็นต้องอาศัยหลักสูตรที่มีความทันสมัย

สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ Stabback (2016) ที่กล่าวว่า หลักสูตรที่มีคุณภาพต้องมีการพัฒนา นำไปใช้ และประเมินผลอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร เพื่อให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรอยู่เสมอ เพื่อให้ทันสมัย ตรงต่อความต้องการของผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนรู้มีความต้องการจำเป็นรองลงมา เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ตอบสนองต่อความสนใจและความแตกต่างของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และประยุกต์ใช้ความรู้ได้เหมาะสม สอดคล้องกับอริยา คูหา, สรินฎา ปุติ และฮานานมูฮิบบะดุตดินนอจิ (2562) ที่กล่าวว่า ยุคสมัยที่โลกกำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุดหน้า เช่นเดียวกับการศึกษา ซึ่งองค์รวมของการเปลี่ยนแปลงนี้บทบาทของโรงเรียน และผู้สอนก็ต้องปรับเปลี่ยนตามระบบการจัดการศึกษาและสังคม วิชาการ ความรู้ ความสามารถทักษะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 และด้านการวัดประเมินผล มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด เนื่องจาก การวัดประเมินผลเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยสะท้อนความสามารถของผู้เรียน สะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน และสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนได้ สอดคล้องกับ ฤตินันท์ สมุทร์ทัย, วีณา วโรตมะวิชญ, และเสาวนิตย์ เจริญชัย (2562) ที่กล่าวว่า หัวใจของการวัดและประเมินผล ต้องให้ผลการวัดตรงกับศักยภาพหรือคุณลักษณะที่แท้จริงของผู้ที่ถูกวัด จึงเป็นมูลเหตุให้มีการพยายามหาเครื่องมือและวิธีการวัดที่ให้ได้ค่าของศักยภาพหรือคุณลักษณะที่แท้จริงของผู้เรียน ที่เรียกว่าการประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิด ผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ โดยประกอบด้วยองค์ประกอบการบริหารวิชาการ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดประเมินผล องค์ประกอบผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) 2) การวางแผน (Planning) 3) การกำกับ

ตนเองและลงมือปฏิบัติ (Self-Regulation) และ 4) การประเมินตนเอง (Self-Evaluation) โดยสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้มาสร้างเป็นโมเดลองค์ความรู้ดัชนีความต้องการจำเป็น ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ในการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้

จากภาพที่ 1 องค์ประกอบของผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ถูกเชื่อมโยงกับองค์ประกอบของงานบริหารวิชาการของโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดประเมินผล ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ คือ การพัฒนาหลักสูตรให้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การกำกับตนเอง และการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากหลักสูตรเป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่การจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิด

ผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการโรงเรียนศรีอยุธยาในพระอุปถัมภ์ฯ ตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ และความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ด้านการวัดประเมินผล สะท้อนให้เห็นว่า หลักสูตรเป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่การจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน **ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้** 1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและจัดให้มีระบบติดตาม ประเมิน และปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง 2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูออกแบบการวัดประเมินผลที่เชื่อมโยงกับการวางแผนการเรียนรู้ของผู้เรียน 3. ครูผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนวางแผน กำหนดเป้าหมาย และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง 4. ครูผู้สอนควรใช้การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงควบคู่กับการให้ข้อมูลสะท้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1. ศึกษาเชิงลึกในแต่ละองค์ประกอบของผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ 2. พัฒนาและทดลองใช้การบริหารวิชาการตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ 3. ศึกษาผลของการนำแนวทางการบริหารวิชาการที่พัฒนาขึ้นไปใช้จริงในสถานศึกษา 4. ขยายการศึกษาไปยังสถานศึกษาที่มีบริบทหรือระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน 5. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารวิชาการตามแนวคิดผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

เอกสารอ้างอิง

จิตรวรรณ เอกพันธ์. (2562). *นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดนักคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย*. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 256 จากhttps://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article10313&context=chulaetd

ปริญา ปริพุฒ และธูปทอง กว้างสวาสดิ์. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้เรียนรู้อย่างเชี่ยวชาญ. *วารสารราชพฤกษ์*, 15(2), 53-62. https://so05.tcithaijo.org/index.php/Ratchaphruekjournal/article/view/124382

โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ. (2565-2567). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self assessment Report:SAR) ปีการศึกษา 2565-2567 โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ.* กรุงเทพฯ: โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ.

ฤตินันท์ สมุทร์ทัย, วีณา วโรตมะวิชญ และเสาวนิตย์ เจริญชัย. (2562). การประเมินตามสภาพจริงของผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาศึกษาศาสตร์. *วารสารครุศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 47(4), 487–506. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/232113/158475

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อริยา คูหา, สรินฎา ปุติ และฮานานมูฮิบบะดุตดิน นอจิ. (2562). โลกที่เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ที่ผ่านสู่ Active Learning. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 30(2), 1–13. https://so02.tcithaijo.org/index.php/edupsu/article/view/214011.

Duncan, M. C. (2023). A practical guide to expert learner skills in the research environment. *Molecular Biology of the Cell*, 34(5), vo1. https://doi.org/10.1091/mbc.E22-11-0517.

Moore, R. L. (2020). Developing lifelong learning with heutagogy: Contexts, critiques, and challenges. *Distance Education*, 41(3), 381-401. https://doi.org/10.1080/01587919.2020.1766949.

Stabback, P. (2016). *What makes a quality curriculum?* UNESCO International Bureau of Education. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000243975

Stobart, G. (2014). *The expert learner: Challenging the myth of ability*. McGraw-Hill Education. https://books.google.com/books?id=s35FBgAAQBAJ.

Zhidkikh, D., Isomöttönen, V., & Taipalus, T. (2025). *Understanding self-regulated learning behavior among high and low dropout risk students during CS1: Combining trace logs, dropout prediction and self-reports*. arXiv:2506.09178

Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory Into Practice*, 41(2), 64–70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2

ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ*

MANAGERIAL SKILLS IN THE 21ST CENTURY BY EDUCATIONAL ADMINISTRATORS OF THE MUEANG DOK BUA SCHOOL CLUSTER UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE UBON RATCHATHANI AMNAT CHAROEN

สุวิชชา ภาโนมัย[1] และ สุรางคนา มัณยานนท์[2]

Suwitcha Phanomai[1] and Surangkana Manyanon[2]

[1-2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

[1-2]Graduate School Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: suwitchaphanomai@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 9 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 11 มิถุนายน 2569

Received 3 June 2026; Revised 9 June 2026; Accepted 11 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ 2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัด

Citation:

* สุวิชชา ภาโนมัย และ สุรางคนา มัณยานนท์. (2569). ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1506-1524.

Suwitcha Phanomai and Surangkana Manyanon. (2026). Managerial Skills In The 21st Century By Educational Administrators Of The Mueang Dok Bua School Cluster Under The Secondary Educational Service Area Office Ubon Ratchathani Amnat Charoen. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1506-1524.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน โรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองดอกบัว จำนวน 176 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) อยู่ระหว่าง 0.40 – 0.84 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า 1. ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ทักษะการเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทักษะการปรับเปลี่ยนบทบาท ทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วมทักษะการจัดการเชิงรุก ทักษะการบริการที่เสมอภาค ทักษะการจัดการองค์การขนาดเล็ก และทักษะการสร้างหุ้นส่วนทางการศึกษา 2. แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนาในภาพรวม คือ การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรเปลี่ยนบทบาทจากผู้สั่งการสู่ผู้อำนวยความสะดวกที่เน้นการมีส่วนร่วมและการบริหารเชิงรุก พร้อมปรับโครงสร้างองค์กรให้คล่องตัว ลดความซับซ้อน และเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีภายนอก

คำสำคัญ: ทักษะการบริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1. to study the 21st century school administration skills of school administrators in the Mueang Dok Bua School Cluster under the Secondary Educational Service Area Office Ubon Ratchathani Amnat Charoen 2. to study guidelines for developing the 21st century school administration skills of school administrators in the Mueang Dok Bua School Cluster under the Secondary Educational Service Area Office Ubon Ratchathani Amnat Charoen The research sample consisted of 176 teachers from schools within the Mueang Dok Bua School Cluster. The research instrument used for

data collection was a 5-point Likert-scale questionnaire, which yielded item discrimination power (r) ranging from 0.40 to 0.84 and a total reliability coefficient of 0.97. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and qualitative data analysis.

The research findings were as follows: 1. Managerial Skills in the 21st Century by Educational Administrators of the Mueang Dok Bua School Cluster under the Secondary Educational Service Area Office, Ubon Ratchathani, Amnat Charoen, were practiced at the highest level. When considering individual aspects ranked from the highest to the lowest mean, the skills included Cross-Cultural Understanding Skills, Role-Adaptation Skills, Participatory Management Skills, Proactive Management Skills, Equitable Service Skills, Small Organization Management Skills, and Educational Partnership Building Skills. 2. Guidelines for developing 21st-century school administration skills suggest that administrators should transition from a directive role to a facilitator who emphasizes active participation and proactive management. Furthermore, organizational structures should be streamlined to enhance agility, reduce complexity, and strengthen collaborative networks with external stakeholders.

Keyword: Managerial Skills, 21st Century, School Administrators

บทนำ

สภาพการณ์ในศตวรรษที่ 21 นับเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบในวงกว้างอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน หรือที่มักเรียกกันว่ายุคแห่งความพลิกผัน (Disruption) ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ได้กลายเป็นปรากฏการณ์หลักที่มีอิทธิพลต่อทุกมิติของชีวิตมนุษย์ทั่วโลก ความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) ทำให้โลกมีความเชื่อมโยงกันอย่างแน่นแฟ้นจนเกิดการลดช่องว่างทางภูมิศาสตร์ ความแตกต่างด้านเวลา และวัฒนธรรม นำไปสู่สภาวะที่เรียกว่าสังคมไร้พรมแดนอย่างแท้จริง (วิจารณ์ พานิช, 2556) ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงข่ายดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ต สมาร์ตโฟน ซูเปอร์

คอมพิวเตอร์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์มเหล่านี้เอื้อให้ข้อมูล ข่าวสาร องค์ความรู้ สินค้าและบริการ สามารถเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนได้อย่างไร้ข้อจำกัด (เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว, 2557)

ในบริบทความท้าทายนี้ ระบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนอย่างพลิกโฉมเพื่อตอบโจทย์สังคมโลก โดยสถานศึกษาต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนในภาพรวมมากกว่าเน้นเพียงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และต้องสร้างหลักสูตรที่เชื่อมโยงความรู้สู่การแก้ปัญหาในชีวิตจริง (สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์, 2560) ดังที่แผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ภายใต้กรอบ 3Rs และ 8Cs ซึ่งประกอบด้วย ทักษะพื้นฐาน 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) และทักษะร่วมสมัย 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพและการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตากรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือเป็นกลไกและปัจจัยส่วนขาดที่สำคัญที่สุดในการกำหนดทิศทางและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จท่ามกลางความพลักผันดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากเดิมที่เป็นเพียง “ผู้ควบคุม” (Controlling) มาเป็น “ผู้นำ” ที่วางแนวทางการปฏิบัติงาน (Aligning) โดยครอบคลุมทั้งทักษะการสื่อสารและเทคโนโลยี ทักษะความคิดสร้างสรรค์และการคิดวิเคราะห์เชิงระบบเพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และการสร้างความไว้วางใจ ทักษะด้านเทคนิคเชิงกลยุทธ์ ตลอดจนการยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล (ไกรศร เจียมทอง, 2561) และ ชัยยนต์ เพาพาน (2559) ได้สรุปว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนี้ต้องประกอบด้วย การเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation) และการแบ่งปันความเป็นผู้นำ (Sharing Leadership) การจัดการเชิงรุก (Proactive Management) การ

บริการที่เสมอภาคและเป็นธรรม การปรับขนาดองค์กรให้มีความคล่องตัวสูง (Small is Beautiful) ตลอดจนการสร้างหุ้นส่วนทางการศึกษา (Building Educational Sponsors)

เมื่อพิจารณาในบริบทพื้นที่ของสหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จากข้อมูลในแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2568 (2568) กลับพบประเด็นปัญหาและข้อจำกัดสำคัญในทักษะและการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาในหลายมิติ ประการแรก ด้านการบริหารงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้ พบว่าการยกระดับคุณภาพการศึกษายังเผชิญความท้าทายในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐานสากล (PISA) ความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นให้มีความทันสมัย ตลอดจนการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ยังขาดการนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม ประการต่อมา ด้านการบริหารงานบุคคล พบข้อจำกัดในการพัฒนาสมรรถนะและศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริหารที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่ที่ยังขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และประการสุดท้าย ด้านการบริหารจัดการและการงบประมาณ ยังคงเผชิญปัญหาประเด็นความโปร่งใสและประสิทธิภาพการรายงานผลตามตัวชี้วัดความสำเร็จ รวมถึงการกำกับดูแลการบริหารงบประมาณ การเงิน และพัสดุให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการอย่างเคร่งครัด สภาพปัญหาเหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาทักษะการบริหาร การวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในฐานะเครื่องมือทางวิชาการที่จะช่วยวิเคราะห์ ประเมิน และสะท้อนภาพเชิงประจักษ์เกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลสารสนเทศพื้นฐาน (Baseline Data) ที่สำคัญยิ่งในการนำไปสังเคราะห์และเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมตรงตามความต้องการ และสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่ เพื่อเป้าหมายสูงสุดในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนการเตรียมความพร้อมให้องค์กรและบุคลากรทางการศึกษามีความเข้มแข็ง พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

การบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 เผชิญกับความท้าทายจากกระแสพลวัตโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน (Disruption) ทั้งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การแข่งขันทางเศรษฐกิจ และความหลากหลายทางสังคม บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาได้เปลี่ยนผ่านจาก “ผู้สั่งการหรือผู้ควบคุมตามโครงสร้างสายงาน” ไปสู่ “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” สอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภโชค ปิยะสันต์ (2565) กล่าวว่า ทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาครู พัฒนาเด็ก มีอยู่ 5 ทักษะสำคัญ ดังนี้ 1) ผู้บริหารต้องปรับตัว หูไว ตาไว รู้ทิศทางของตนเองว่าจะบริหารสถานศึกษาอย่างไร และติดตามข่าวสาร นโยบายการศึกษาในระดับต่าง ๆ ซึ่งทุกนโยบายส่วนใหญ่ต้องการให้การพัฒนาไปสู่ห้องเรียน 2) ทักษะในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในห้องเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะในการวางแผน การจัดการ การกำหนดกลยุทธ์ 3) ทักษะการเป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญอย่างมาก เพราะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องไม่ใช่เพียงกำหนดกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ เท่านั้น แต่ต้องมีทักษะจัดการเรียนรู้ เข้าใจจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็ก และเพิ่มประสิทธิภาพของครูในโรงเรียน 4) ทักษะศึกษาห้องเรียนเป็น ผู้บริหารต้องรู้จักห้องเรียน และต้องลงไปดูห้องเรียน แล้วสามารถแยกได้ว่าห้องเรียนแบบไหน ครูคนไหนสอนเป็นเช่นไร ซึ่งเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ผู้บริหารห่างเหินมานาน 5) การเป็นโค้ชชิ่ง (Coaching) ทำอย่างไรถึงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนครู โดยครูก็ต้องมีความสุขในการทำงานร่วมด้วย ผู้บริหารอย่าใช้อำนาจในการสั่ง เพราะวิธีนี้ไม่ค่อยได้ผล แต่ต้องเป็นพี่เลี้ยงช่วยครู ต้องฝึกใช้คำพูด คำถามที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ โค้ชที่ดีต้องไม่สั่ง ไม่สอน ไม่ให้คำตอบ และชื่นชมให้กำลังใจเมื่อคุณครูทำในสิ่งที่ถูก

2. องค์ประกอบทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยยึดกรอบแนวคิด ตามแนวคิดของ ชัยยนต์ เพาพาน (2559) มี 7 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะการปรับเปลี่ยนบทบาท หมายถึง การเปลี่ยนบทบาทจากผู้ควบคุม (Controlling) มาเป็นผู้นำที่วางแนวทางปฏิบัติงาน (Aligning) และมอบอำนาจแก่บุคลากร โดยผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสารที่ดี เป็นต้นแบบด้านคุณธรรม มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวเข้ากับกระแสโลก และมุ่งสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้แก่สถานศึกษา 2) ทักษะการเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม หมายถึง ความเข้าใจและเคารพในความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย ทั้งในระดับองค์กรและระดับสากล ตลอดจนความสามารถในการสร้างภาคีเครือข่ายและหุ้นส่วนทางการศึกษา (Building Partnerships) ควบคู่กับการใช้ที่ปรึกษาจากภายนอก (Outsourcing) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวแบบ "ชนะ-ชนะ" (Win-Win) 3) ทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารงานที่เน้นการมีส่วนร่วม (Participation) และภาวะผู้นำร่วม (Sharing Leadership) โดยให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกระดับ ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย สร้างทีมงานที่เข้มแข็ง ส่งเสริมการคิดค้นนวัตกรรมในการแก้ปัญหา (Inventive Problem Solving) และสร้างแรงบันดาลใจเพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จ 4) ทักษะการจัดการเชิงรุก หมายถึง การบริหารงานเชิงป้องกันและพัฒนาเพื่อสร้างโอกาสในการเปลี่ยนแปลงกรอบความคิดเดิม (Mindset) โดยเน้นการวางแผนล่วงหน้าอย่างรอบคอบ คาดการณ์แนวโน้มด้วยฐานข้อมูลเพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ภายใต้หลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) ในลักษณะ “กันไว้ดีกว่าแก้” 5) ทักษะการบริการที่เสมอภาค หมายถึง การส่งเสริมการให้บริการที่ยึดผู้รับบริการ (นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน) เป็นศูนย์กลางด้วยความเสมอภาค ความเป็นธรรม และยืดหยุ่น มุ่งเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อเชื่อมโยงผู้คน (Connect People) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) และการเห็นคุณค่าของบุคลากรมากกว่าปริมาณงาน 6) ทักษะการจัดการองค์การขนาดเล็ก หมายถึง การปรับโครงสร้างสถานศึกษาให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพสูง (Small is Beautiful) โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ (Technology Savvy) มาบริหารจัดการ ควบคู่กับการพัฒนาและรักษาทีมงานที่มีศักยภาพสูงด้านเทคโนโลยีให้อยู่กับองค์กรในจำนวนที่เหมาะสม 7) การสร้างหุ้นส่วนทางการศึกษา หมายถึง การดึงภาคเอกชนและหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Contracting Out) เพื่อลดภาระงาน งบประมาณ และกำลังคนของภาครัฐ

โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการดำเนินงาน และมุ่งสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกในระยะยาวแบบสอดประสานประโยชน์ร่วมกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน โรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำนวน 325 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ, 2568)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน โรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำนวน 176 คน ตามตารางกำหนดขนาดตัวอย่างสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) โดยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ของครูผู้สอน สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแบบของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended Question) เพื่อให้ประชากรสามารถแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางการพัฒนาได้อย่างอิสระ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. บันทึกเสนอขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี ขอความร่วมมือจากครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

2. ดำเนินการเก็บรวมรวมข้อมูลโดยนำแบบสอบถาม พร้อมหนังสือของบัณฑิตวิทยาลัยและหนังสือขอความร่วมมือ นำส่งสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง จำนวนแบบสอบถามทั้งสิ้น 176 ฉบับ

3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามและพิจารณาความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency)

2. วิเคราะห์ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกรายด้าน แปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) และหาค่าความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติ และอันดับที่ของทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมและรายด้าน

N = 176

ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับที่
1. ทักษะการปรับเปลี่ยนบทบาท	4.55	0.60	มากที่สุด	2
2. ทักษะการเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม	4.56	0.60	มากที่สุด	1
3. ทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.53	0.62	มากที่สุด	3
4. ทักษะการจัดการเชิงรุก	4.53	0.63	มากที่สุด	4
5. ทักษะการบริการที่เสมอภาค	4.52	0.62	มากที่สุด	5
6. ทักษะการจัดการองค์การขนาดเล็ก	4.51	0.65	มากที่สุด	6
7. ทักษะการสร้างหุ้นส่วนทางการศึกษา	4.46	0.68	มาก	7
รวม	**4.52**	**0.63**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมและรายด้าน ภาพรวมทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 6 ด้าน และระดับมาก จำนวน 1 ด้าน โดยสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ อันดับที่ 1 ทักษะการ

เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.56, S.D. = 0.60) อันดับที่ 2 ทักษะการปรับเปลี่ยนบทบาท มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.55, S.D. = 0.60) อันดับที่ 3 ทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.62) อันดับที่ 4 ทักษะการจัดการเชิงรุก มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.63) อันดับที่ 5 ทักษะการบริการที่เสมอภาค มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.62) อันดับที่ 6 ทักษะการจัดการองค์การขนาดเล็ก มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.51, S.D. = 0.65) อันดับที่ 7 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในภาพรวม คือ ทักษะการสร้างหุ้นส่วนทางการศึกษา ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = 0.68)

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ สรุปแต่ละประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ทักษะการปรับเปลี่ยนบทบาท มีข้อเสนอแนะการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงตามความถี่จากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับบทบาทจากผู้สั่งการเป็นผู้อำนวยความสะดวกและโค้ช (Coach & Mentor) (ความถี่ 13)

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความยืดหยุ่นและปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบท (ความถี่ 13)

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดรับเทคโนโลยี นวัตกรรม และการเรียนรู้สิ่งใหม่ (ความถี่ 10)

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็นและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร (ความถี่ 9)

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และเป็นแบบอย่างที่ดี (ความถี่ 7)

1.6 ผู้บริหารสถานศึกษาควรลดขั้นตอนการปฏิบัติงานและลดภาระงานซ้ำซ้อน (ความถี่ 2)

2. ทักษะการเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีข้อเสนอแนะการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงตามความถี่จากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการยอมรับ เคารพความแตกต่าง และความหลากหลายของบุคคล (ด้านศาสนา ความเชื่อ ทัศนคติ และภูมิหลัง) (ความถี่ 15)

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมกับชุมชน การบูรณาการหลักสูตรท้องถิ่น และจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม (ความถี่ 9)

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็น ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และบริหารด้วยความเสมอภาค (ไม่เลือกปฏิบัติ) (ความถี่ 8)

2.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความเห็นอกเห็นใจ พื้นที่ปลอดภัย และการลดช่องว่างระหว่างวัย (ความถี่ 6)

2.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเอง ปรับตัว และการเป็นแบบอย่างที่ดีด้วยทัศนคติเชิงบวก (ความถี่ 5)

3. ทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีข้อเสนอแนะการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงตามความถี่จากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน และตัดสินใจ (ความถี่ 18)

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะจากทุกระดับ (ความถี่ 9)

3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศ การทำงานเป็นทีม และกระบวนการที่โปร่งใสเป็นระบบ (ความถี่ 6)

3.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระจายอำนาจการบริหารและการร่วมรับผิดชอบ (ความถี่ 4)

3.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกัน (ความถี่ 3)

4. ทักษะการจัดการเชิงรุก มีข้อเสนอแนะการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงตามความถี่จากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้

4.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนล่วงหน้า การคาดการณ์ และการป้องกันปัญหาก่อนเกิด (ความถี่ 14)

4.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์ข้อมูล สภาพแวดล้อม (SWOT) และบริบทสถานศึกษา (ความถี่ 9)

4.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรวดเร็ว ความคล่องตัว ทันต่อเหตุการณ์ และความกล้าตัดสินใจ (ความถี่ 9)

4.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปรับตัว สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และกำหนดเป้าหมายชัดเจน (ความถี่ 7)

4.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสร้างระบบงานได้มาตรฐาน นำนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้แก้ปัญหา และการสื่อสารที่ชัดเจน (ความถี่ 6)

5. ทักษะการให้บริการอย่างเสมอภาค มีข้อเสนอแนะการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงตามความถี่จากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้

5.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารงานด้วยความยุติธรรม เป็นกลาง ไร้อคติ และไม่เลือกปฏิบัติ (ความถี่ 20)

5.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรทรัพยากร งบประมาณ และภาระงานอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม (ความถี่ 8)

5.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรดูแลกลุ่มเปราะบาง เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และการลดความเหลื่อมล้ำ (ความถี่ 6)

5.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการให้บริการที่ครอบคลุมทุกภาคส่วน (ครู นักเรียน และผู้ปกครอง) และควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการให้บริการ (ความถี่ 5)

5.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน (ความถี่ 3)

6. ทักษะการจัดการองค์การขนาดเล็ก มีข้อเสนอแนะการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงตามความถี่จากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้

6.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารโครงสร้างองค์กรให้มีความคล่องตัว ยืดหยุ่น และลดขั้นตอนที่ซับซ้อน (ความถี่ 16)

6.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดความคุ้มค่าและประสิทธิภาพสูงสุด (ความถี่ 12)

6.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารงานบุคคลมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถและพัฒนาทักษะการทำงานที่หลากหลาย (ความถี่ 11)

6.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดภาระงานและเพิ่มความรวดเร็วในการทำงาน (ความถี่ 6)

6.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อแบ่งปันทรัพยากร (ความถี่ 4)

7. ทักษะการสร้างหุ้นส่วนทางการศึกษา มีข้อเสนอแนะการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงตามความถี่จากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้

7.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับพันธมิตรที่หลากหลายทุกภาคส่วน (ผู้ปกครอง ชุมชน ศิษย์เก่า เอกชน มหาวิทยาลัย ปราชญ์ชาวบ้าน) (ความถี่ 16)

7.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ (ความถี่ 5)

7.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการระดมทรัพยากร งบประมาณ และองค์ความรู้จากหน่วยงานภายนอก เพื่อพัฒนาการศึกษา (ความถี่ 5)

7.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) กับสถานประกอบการ หรือหน่วยงานต่าง ๆ และยกระดับการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง (ความถี่ 5)

7.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการสื่อสาร เพื่อในการติดต่อประสานงานกับกลุ่มหุ้นส่วนทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว สร้างความสัมพันธ์ที่เป็นกันเอง (ความถี่ 1)

อภิปรายผล

1. ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

จากผลการศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

อุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเมืองดอกบัว มีทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีศักยภาพในการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ทั้งในด้านการเป็นผู้นำ การบริหารจัดการองค์กร และการพัฒนาสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ทักษะการเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และสามารถบริหารจัดการในบริบทของสังคมที่มีความหลากหลายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในสังคมโลกยุคปัจจุบัน รองลงมาคือ ทักษะการปรับเปลี่ยนบทบาท อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และมีความยืดหยุ่นในการบริหารงาน ส่วนทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วม และทักษะการจัดการเชิงรุก มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคลากร และการวางแผนเชิงรุกเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ทักษะการบริหารที่เสมอภาค และทักษะการจัดการองค์กรขนาดเล็ก อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงความสามารถในการบริหารจัดการอย่างเป็นธรรม และการจัดการทรัพยากรในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ทักษะการสร้างหุ้นส่วนทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับมาก อาจสะท้อนให้เห็นว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกหรือชุมชนยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาในระยะยาว โดยสรุป ผลการการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตเมืองดอกบัว มีทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับสูงมากในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการปรับเปลี่ยนบทบาท อย่างไรก็ตาม ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาในด้านการสร้างหุ้นส่วนทางการศึกษาเพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีความครอบคลุมและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดทักษะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ของ นริศสรา บุญสะอาด (2563) กล่าวว่า ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ในการปฏิบัติงานด้วยความรู้ ความชำนาญ เชี่ยวชาญ ริเริ่มสร้างสรรค์บริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสนองตอบต่อการแข่งขัน ทันสมัย เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป และนำพาสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษา นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประดิษฐ์ พิมพา และคณะ (2567) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษ

ที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาทักษะการบริหารที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และความต้องการทางการศึกษา โดยครอบคลุม 7 ทักษะสำคัญ ได้แก่ ทักษะการปรับเปลี่ยนบทบาท การเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม การบริหารแบบมีส่วนร่วม การจัดการเชิงรุก การให้บริการอย่างเสมอภาค การจัดการองค์การขนาดเล็ก และการสร้างหุ้นส่วนทางการศึกษา ในภาพรวมแนวทางการพัฒนาทั้ง 7 ด้านมีสาระสำคัญร่วมกัน คือ การปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้บริหารจากผู้สั่งการมาเป็นผู้นำที่สนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน การยอมรับความหลากหลายและความแตกต่างของบุคคล การบริหารงานอย่างยืดหยุ่น คล่องตัว และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ นอกจากนี้ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการวางแผนเชิงรุก การตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล การบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเป็นธรรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก รวมทั้งการสร้างระบบการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรมีบทบาทเป็น “ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง” (Change Leader) ที่มีวิสัยทัศน์ เปิดกว้าง ยืดหยุ่น เข้าใจความแตกต่างของบุคคล ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วน เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนท่ามกลางบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัชชาวิชช์ วงศ์คำ และ มีนมาส พรานป่า (2568) พบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ การให้ความสำคัญกับทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยผู้บริหารต้องมีทัศนคติที่เปิดกว้าง พร้อมรับฟังความคิดเห็นจาก

เพื่อนร่วมงานเพื่อนำมาวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาร่วมกัน ควบคู่ไปกับการมีความเชี่ยวชาญในระบบงานทั้ง 4 ฝ่ายตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขับเคลื่อนองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเท่าทันและเหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1. เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ทักษะด้านการสร้างหุ้นส่วนทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับพันธมิตรที่หลากหลาย เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน ศิษย์เก่า ภาคเอกชน และมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายภายนอก เข้ามามีส่วนร่วมในเชิงลึก เช่น การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2. ผู้บริหารควรลดบทบาทจากการเป็นผู้สั่งการ เปลี่ยนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาตลอดจนมีความยืดหยุ่น ปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และเป็นผู้นำในการเปิดรับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยมีการส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมผ่านการรับฟังความคิดเห็นจากคณะครูเมื่อเผชิญปัญหาใหม่ และมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปยังรองผู้อำนวยการและหัวหน้างาน เพื่อเพิ่มความคล่องตัวและประสิทธิภาพในการปฏิบัติ 3. ผู้บริหารควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาระบบบริหารจัดการเชิงรุก โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบสารสนเทศทางการศึกษาเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ การวางแผน และการบริหารความเสี่ยง อันจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 4. ผู้บริหารควรส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล 5. สถานศึกษาควรบริหารโครงสร้างให้มีความยืดหยุ่น ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน และให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรและงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพ และคุ้มค่าสูงสุด โดยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ มีการวางแผนจัดองค์กร และกำหนดผู้รับผิดชอบงานอย่างชัดเจนเป็นระบบ เพื่อให้โครงสร้างองค์กรมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป** 1. เนื่องจากทักษะการสร้างหุ้นส่วนทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสุดท้าย การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรเป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเจาะลึกหารูปแบบ หรือวิธีปฏิบัติของสถานศึกษาที่ประสบ

ความสำเร็จในการดึงชุมชนและหน่วยงานภายนอก เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา 2. จากข้อเสนอแนะที่พบว่าผู้บริหารควรเปลี่ยนบทบาทเป็นโค้ช (Coach & Mentor) จึงควรมีการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างและทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะการโค้ชอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 3. การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่สหวิทยาเขตเมืองดอกบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานีอำนาจเจริญ ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการขยายขอบเขตพื้นที่ศึกษา หรือศึกษาเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ระหว่างสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน (เล็ก กลาง ใหญ่ ใหญ่พิเศษ) เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ครอบคลุมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามบริบท

เอกสารอ้างอิง

เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว. (2557). โลกาภิวัตน์กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการศึกษา. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*, 32(2), 1–18.

ไกรศร เจียมทอง. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 12(1), 1-9.

นริศสรา บุญสอาด. (2563). ทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุงใหม่.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประดิษฐ์ พิมพา, กรองทิพย์ นาควิเชตร และ วิภาส ทองสุทธิ์. (2567). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(5), 680–701.

รัชชาวิชช์ วงศ์คำ และ มีนมาส พรานป่า. (2568). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารในโรงเรียนกลุ่มนววัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 9(1), 1–16.

วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิไทยพาณิชย์. เรียกใช้เมื่อ 16 กันยายน 2568 จาก https://www.scbfoundation.com/stocks/5a/file/1381311572hbs6y5apdf/

ศุภโชค ปิยะสันต์. (2565). *5 ทักษะสำหรับ "ผู้บริหารสถานศึกษา" ในศตวรรษที่ 21.* เรียกใช้เมื่อ 17 กันยายน 2568 จาก https://www.starfishlabz.com/blog/600

สพม. อุบลราชธานี อำนาจเจริญ. (2568). *แผนปฏิบัติการประจำปังบประมาณ 2568*. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2568 จาdhttps://drive.google.com/file/d/1C1ZpSSaBwU-1blMH6SycxNfQhh1nnqsv/view

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์. (2560). ทิศทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *Veridian E-Journal, Silpakorn University,* 10(2), 2843–2854.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบ VITAL-CARE MODEL เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข วิทยาลัยเทคนิคพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี*

DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF THE VITAL-CARE MODEL TO ENHANCE STUDENT QUALITY TOWARD GOOD, SMART, AND HAPPY CHARACTERISTICS AT PHIBUN MANGSAHAN TECHNICAL COLLEGE, UBON RATCHATHANI PROVINCE

ธงรบ เวฬุบับ

Thongrop Welubub

วิทยาลัยเทคนิคพิบูลมังสาหาร สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

Phibun Mangsahan Technical College, Office of the Vocational Education Commission, Thailand

Corresponding Author's Email: jaepp2565@gmail.com

วันที่รับบทความ : 23 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 30 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 2 กรกฎาคม 2569

Received 23 June 2026; Revised 30 June 2026; Accepted 11 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบ VITAL-CARE MODEL เพื่อพัฒนา คุณภาพผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี 2) ศึกษาผลด้านความ "เก่ง" 3) ด้านความ "ดี" และ 4) ด้าน "มีสุข" ของผู้เรียนเปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2567 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (R&D) แบบผสมผสาน ตามแนวคิดของ Borg and Gall 4 ระยะ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร 85 คน ผู้เรียน 300 คน ผู้แทนสถานประกอบการ 20 แห่ง และผู้เชี่ยวชาญ 12 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบ สัมภาษณ์

Citation:

* ธงรบ เวฬุบับ. (2569). การพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบ VITAL-CARE MODEL เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข วิทยาลัยเทคนิคพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1525-1540.

Thongrop Welubub. (2026). Development And Implementation Of The Vital-Care Model To Enhance Student Quality Toward Good, Smart, And Happy Characteristics At Phibun Mangsahan Technical College, Ubon Ratchathani Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1525-1540.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบสอบถาม แบบประเมินรูปแบบ และแบบประเมินคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบ VITAL-CARE MODEL ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ V (Vision & Values) I (Integrated Learning) T (Teacher Development) A (Active Participation) L (Life Skills) C (Collaboration) A (Assessment & Evaluation) R (Research-based Practice) และ E (Empowerment) ดำเนินงานตามวงจร PDCA รูปแบบฉบับสมบูรณ์มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.76) และความเป็นไปได้ระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.25) 2) ด้าน “เก่ง” ผู้สำเร็จการศึกษามี GPA ไม่ต่ำกว่า 2.50 เพิ่มเป็นร้อยละ 100 ผ่านมาตรฐานวิชาชีพเพิ่มจากร้อยละ 88.34 เป็นร้อยละ 100 และคะแนน V-NET เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.55 3) ด้าน “ดี” คุณธรรม 5 ด้านเพิ่มจากระดับปานกลางเป็นระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.54 เป็น 4.18) ร้อยละ 84.67 ผ่านการประเมินระดับดีขึ้นไปและชั่วโมงจิตอาสาเพิ่มขึ้นร้อยละ 47.06 และ 4) ด้าน “มีสุข” ผู้พบสารเสพติดลดลงร้อยละ 98.04 สุขภาวะทางจิต-อารมณ์และทางสังคมเพิ่มเป็นระดับมาก และ อัตราการออกกลางคันลดลงจากร้อยละ 6.80 เหลือร้อยละ 4.20 ผ่านเกณฑ์ทุกตัวชี้วัดครบทั้ง 3 มิติ ดี เก่ง มีสุข

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน, VITAL-CARE MODEL, ดี เก่ง มีสุข, การอาชีวศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) develop and implement the VITAL-CARE MODEL to enhance the quality of students at Phibun Mangsahan Technical College, Ubon Ratchathani Province; and to examine the model's effects on students' 2) “Smartness,” 3) “Goodness,” and 4) “Happiness,” compared with the 2024 academic year. A mixed-methods Research and Development (R&D) approach based on Borg and Gall was employed in four phases. The target group comprised 85 administrators, teachers, and staff; 300 students; 20 enterprise representatives; and 12 experts. The instruments were an interview form, a questionnaire, a model-evaluation form, and a “Good, Smart, and Happy”

characteristics assessment. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The findings revealed that: 1) the VITAL-CARE MODEL consisted of nine components—V (Vision & Values), I (Integrated Learning), T (Teacher Development), A (Active Participation), L (Life Skills), C (Collaboration), A (Assessment & Evaluation), R (Research-based Practice), and E (Empowerment)—operating through the PDCA cycle, and the complete model was rated at the highest level of appropriateness ($\bar{x}$ = 4.76) and a high level of feasibility ($\bar{x}$ = 4.25); 2) regarding "Smartness," graduates with a GPA of at least 2.50 increased to 100%, the professional-standard pass rate rose from 88.34% to 100%, and V-NET scores increased by 8.55%; 3) regarding "Goodness," the five moral dimensions improved from a moderate to a high level ($\bar{x}$ = 3.54 to 4.18), 84.67% passed the assessment at a good level or above, and volunteer-service hours increased by 47.06%; and 4) regarding "Happiness," students testing positive for drugs decreased by 98.04%, mental-emotional and social well-being rose to a high level, and the dropout rate declined from 6.80% to 4.20%, meeting the criteria for all indicators across the three dimensions.

Keywords: Student Quality Development Model, VITAL-CARE MODEL, Good–Smart–Happy, Vocational Education

บทนำ

การอาชีวศึกษามีบทบาทสำคัญในการผลิตและพัฒนากำลังคนระดับฝีมือและระดับเทคนิคให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) และนโยบายและยุทธศาสตร์ การ อาชีวศึกษา พ.ศ. 2562–2580 ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ต่างมุ่งพัฒนา ผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างรอบด้าน ทั้งความรู้วิชาการ ทักษะวิชาชีพ และคุณธรรมจริยธรรม

สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ “ดี เก่ง มีสุข” ที่เน้นความสมดุลของการพัฒนา ในทุกมิติ

อย่างไรก็ตาม คุณภาพการอาชีวศึกษาไทยยังเผชิญความท้าทาย ทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนที่ต้องพัฒนา และอัตราการออกกลางคันที่น่ากังวล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567) งานวิจัย ชี้ว่าการขาดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพเป็นสาเหตุสำคัญของการออกกลางคัน วิทยาลัย เทคนิคพิบูลมังสาหารซึ่งเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดอุบลราชธานี จากการวิเคราะห์รายงานผลการดำเนินงาน ผลการประเมินคุณภาพ และการสัมภาษณ์ ผู้บริหารและครู พบปัญหาสำคัญในด้านผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน ทักษะวิชาชีพที่ยังไม่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ พฤติกรรมและวินัยของผู้เรียน สุขภาวะและทักษะชีวิต รวมถึงอัตราการออกกลางคันที่ต้องเร่งแก้ไข

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าแนวคิดการจัดการคุณภาพโดยรวม (TQM) ของ Deming (1986) และองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ของ Senge (1990) เป็นกรอบสำคัญในการพัฒนาองค์กรการศึกษา แต่ยังขาดการบูรณาการเข้ากับบริบทเฉพาะของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในพื้นที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนืออย่างครบถ้วน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงพัฒนา “VITAL-CARE MODEL” ที่บูรณาการองค์ ประกอบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 9 ด้านไว้อย่างเป็นระบบ ออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และมีตัวชี้วัดและเครื่องมือวัดคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข ที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้ครบถ้วนและสมดุล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบ VITAL-CARE MODEL ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบ VITAL-CARE MODEL ด้านความ “เก่ง” ของผู้เรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน ทักษะวิชาชีพ และสมรรถนะที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน เปรียบเทียบ กับปีการศึกษา 2567

3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบ VITAL-CARE MODEL ด้านความ “ดี” ของผู้เรียน ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม วินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2567

4. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบ VITAL-CARE MODEL ด้าน “มีสุข” ของผู้เรียนตามกรอบ Student Well-being ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ใน 3 มิติ ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิตและอารมณ์ และสุขภาวะทางสังคม เปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2567

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยทบทวนและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงทุก แนวคิดเข้าสู่การออกแบบ 9 องค์ประกอบของรูปแบบ VITAL-CARE MODEL มิใช่การนำเสนอแยกส่วน นำ เสนอเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ คุณภาพผู้เรียนและการพัฒนาแบบองค์รวม ฐานทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพ อาชีวศึกษา การสังเคราะห์เชิงทฤษฎีสู่ 9 องค์ประกอบและความสัมพันธ์เชิงระบบ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการสังเคราะห์ช่องว่าง

1. คุณภาพผู้เรียนและการพัฒนาแบบองค์รวม “ดี เก่ง มีสุข”

คุณภาพผู้เรียนเป็นผลลัพธ์สูงสุดของการจัดการศึกษา Bloom (1976) จำแนกพัฒนาการผู้เรียน เป็นพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ขณะที่ Gardner (1983) ชี้ว่าผู้เรียนมีความถนัดหลากหลาย ทั้งสองแนวคิดสนับสนุนการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Education) ของ Miller (1990) ที่มุ่งพัฒนา ผู้เรียนทั้งกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งเป็นรากฐานโดยตรงของคุณลักษณะ “ดี เก่ง มีสุข” กล่าวคือ ความ “ดี” อิงทฤษฎีพัฒนาการ ทางจริยธรรมของ Kohlberg (1984) และ Character Education ของ Lickona (1991) ที่บูรณาการการรู้ การรู้สึก และการกระทำตามคุณธรรม ความ “เก่ง” อิงแนวคิด Outcome-Based Education ของ Spady (1994) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และ “มีสุข” อิงโมเดล PERMA ของ Seligman (2011) การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (SEL) ของ CASEL (2020) และกรอบ Student Well-being ของ Noble et al. (2008) ที่ กสศ. นำมาใช้ใน 3 มิติ ทั้งนี้สอดคล้องกับ มาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 ที่กำหนดคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา ครอบคลุมความรู้ ทักษะ คุณธรรม ทักษะชีวิต และสุขภาวะ

2. ฐานทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพการอาชีวศึกษา

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบอาศัยการบูรณาการหลายทฤษฎีเข้าด้วยกัน ได้แก่ การจัดการ คุณภาพโดยรวม (TQM) และวงจร PDCA ของ Deming (1986)

ที่เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง องค์กร แห่งการเรียนรู้และวินัย 5 ประการของ Senge (1990) ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงของ Bass (1985) ที่สร้าง วิสัยทัศน์ร่วม ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของ DuFour (2004) ในการพัฒนาครู การจัดการเรียนรู้ เชิงสมรรถนะ (CBE) และการเรียนรู้เชิงรุก (Active/Work-based Learning) ของ Stern et al. (1995) ตลอดจนการเสริมพลังผู้เรียนตามทฤษฎีความเชื่อมั่นในตนเองของ Bandura (1997) และทฤษฎีการกำหนด ตนเองของ Deci & Ryan (1985) แนวคิดเหล่านี้ชี้ตรงกันว่าคุณภาพครูและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดต่อคุณภาพผู้เรียน และต้องขับเคลื่อนภายใต้ระบบที่บูรณาการมิใช่แยกส่วน

3. การสังเคราะห์เชิงทฤษฎีสู่ 9 องค์ประกอบของ VITAL-CARE MODEL

ผู้วิจัยสังเคราะห์แนวคิดข้างต้นเป็น 9 องค์ประกอบ โดยแต่ละองค์ประกอบมีฐานทฤษฎี รองรับและส่งผลต่อคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์เชิงทฤษฎีขององค์ประกอบ VITAL-CARE MODEL

องค์ประกอบ	แนวคิด/ทฤษฎีที่รองรับ	เชื่อมโยงสู่ ดี เก่ง มีสุข
V – Vision & Values	Bass (1985); Collins & Porras (1994); Leithwood et al. (2004)	ทิศทาง/ค่านิยมร่วม ⟶ “ดี”
I – Integrated Learning	Fogarty (1991); OBE (Spady, 1994); Active/PjBL	บูรณาการความรู้สู่ปฏิบัติ ⟶ “เก่ง”
T – Teacher Development	DuFour (2004) PLC; OECD TALIS (2019); Hattie (2009)	ครูคุณภาพ ⟶ “เก่ง”/“ดี”
A – Active Participation	Epstein (2001); Stakeholder Engagement	ทุกภาคส่วนร่วมพัฒนา ⟶ “ดี”
L – Life Skills	WHO (1994); P21 Framework (2015)	ทักษะชีวิต ⟶ “เก่ง”/“มีสุข”
C – Collaboration	Stern et al. (1995); School–Industry Collaboration	เครือข่ายวิชาชีพ ⟶ “เก่ง”
A – Assessment & Evaluation	Stiggins (2005); Authentic/CBE Assessment	ประเมินรอบด้าน ⟶ ทุกมิติ

องค์ประกอบ	แนวคิด/ทฤษฎีที่รองรับ	เชื่อมโยงสู่ ดี เก่ง มีสุข
R – Research-based Practice	Hattie (2009); Evidence-based Education	ตัดสินใจอิงหลักฐาน ⟶ “เก่ง”
E – Empowerment	Bandura (1997); Seligman (2011); CASEL (2020)	เสริมพลัง/แรงบันดาลใจ ⟶ “มีสุข”

ที่มา: สังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรม (ผู้วิจัย, 2568)

องค์ประกอบทั้ง 9 สัมพันธ์กันเชิงระบบเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นนำ (V เป็นทิศทางและค่านิยมร่วม) ชั้น กระบวนการ (I, T, A, L, C, A, R ทำงานเชื่อมโยงกันภายใต้วงจร PDCA) และชั้นผลลัพธ์ (E เป็นการเสริมพลัง ที่เกิดจากการทำงานบูรณาการของทุกองค์ประกอบ) มีลักษณะเป็นระบบเปิดที่รับปัจจัยนำเข้า แปรเป็น กระบวนการ และให้ผลลัพธ์ที่ย้อนกลับมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับวงจร PDCA ของ Deming และองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Senge

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสังเคราะห์ช่องว่างงานวิจัย

งานวิจัยในประเทศยืนยันว่าการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษาให้ผลดีที่สุดเมื่อบูรณาการหลายปัจจัยพร้อมกัน โรงเรียนนครศรีธรรมราชปัญญานุกูล (2563) พิสูจน์แนวคิดพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ดี เก่ง มีสุข ด้วยรูปแบบ Power of Love สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2558) และชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ (2559) ยืนยันว่าคุณภาพการสอน การพัฒนาครู และความร่วมมือกับสถานประกอบการเป็นปัจจัยหลัก สนับสนุนองค์ ประกอบ I, T และ C ขณะที่กนกวรรณ มะโนรมย์ (2562) และพิชญาภา ยืนยาว (2563) สนับสนุนองค์ ประกอบ L และ E ผ่านการพัฒนาทักษะชีวิตและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

ที่สำคัญ งานวิจัยและพัฒนา (R&D) ในบริบทอาชีวศึกษาไทยที่ใกล้เคียงกันยืนยันความเหมาะสมของแนวทางพัฒนารูปแบบเชิงระบบ ได้แก่ เรวัตร แก้วทองมูล (2562) ที่พัฒนารูปแบบการบริหาร สถานศึกษาสู่มาตรฐานการอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า ซึ่งเน้นการประกันคุณภาพตามมาตรฐาน การอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 สอดคล้องกับองค์ประกอบ A (Assessment & Evaluation) และ V ของ VITAL-CARE MODEL เรวัช ศรีแสงอ่อน (2562) ที่พัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี พบว่าผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนสูงขึ้น และรูปแบบมี

ความเหมาะสม ระดับมากที่สุด สนับสนุนองค์ประกอบ C (Collaboration) โดยตรง และวัลลีย์ อาศัย (2561) ที่พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของผู้เรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน วิทยาลัยการอาชีพบ้านตาก ผ่านการดำเนินโครงการที่มีผลการประเมินระดับมาก สนับสนุนองค์ประกอบ A (Active Participation) และ C งานวิจัยทั้งสามใช้กระบวนการ R&D 4 ขั้นตอนและการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิเช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ จึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในบริบทอาชีวศึกษาไทยที่ยืนยันความเป็นไปได้ของการพัฒนารูปแบบเชิงระบบ

งานวิจัยต่างประเทศเสริมฐานเชิงประจักษ์ขนาดใหญ่ Hattie (2009) และ OECD (2019) ยืนยันว่า คุณภาพครูและวัฒนธรรมความร่วมมือส่งผลต่อผู้เรียนมากที่สุด (องค์ประกอบ T, R) Durlak et al. (2011) และ Cipriano et al. (2023) ยืนยันว่า SEL ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์และสุขภาวะ (องค์ประกอบ E) Leithwood et al. (2004) สนับสนุนภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ร่วม (องค์ประกอบ V) และ Triyono et al. (2019) กับ Omar & Kamaruzaman (2024) ยืนยันบทบาทของความร่วมมือสถานศึกษา–อุตสาหกรรม (องค์ประกอบ C)

จากการสังเคราะห์พบช่องว่างงานวิจัยสำคัญ คือ แม้มีรูปแบบพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการบริหารอาชีวศึกษาจำนวนมาก แต่ยังขาดรูปแบบที่บูรณาการแนวคิดสมัยใหม่ (SEL, Transformational Leadership, PLC, Holistic Well-being) ครบถ้วนในรูปแบบเดียว และพัฒนาขึ้นเฉพาะสำหรับบริบท วิทยาลัยเทคนิคในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย VITAL-CARE MODEL จึงเติมเต็มช่องว่างนี้ด้วยการ บูรณาการ 9 องค์ประกอบครอบคลุมทั้ง 3 มิติ ดี เก่ง มีสุข อย่างเป็นระบบ อันเป็นกรอบแนวคิดของ การวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) แบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) ตามแนวคิดของ Borg and Gall (1989) ดำเนินการ 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสำรวจความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบ VITAL-CARE MODEL โดยยกร่างรูปแบบจากผลระยะที่ 1 และการทบทวนวรรณกรรม แล้วตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 12 คน ร่วมกับการสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ นำรูปแบบไปใช้จริงตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 และเก็บ ข้อมูลเปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2567

ระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฉบับสมบูรณ์ โดยผู้ เชี่ยวชาญ 12 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรของวิทยาลัยเทคนิคพิบูลมังสาหาร 85 คน (ประชากรทั้งหมด) ผู้เรียนระดับ ปวช. และ ปวส. ปีการศึกษา 2568 จำนวน 300 คน ได้มาโดยการสุ่ม แบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามระดับชั้นและสาขาวิชา ผู้แทนสถานประกอบการ ในจังหวัดอุบลราชธานี 20 แห่ง และผู้เชี่ยวชาญ 12 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็นการสนทนา กลุ่มแบบสอบถามความต้องการจำเป็นแบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบ แบบประเมินคุณธรรม 5 ด้าน แบบประเมิน Student Well-being และแบบประเมินทักษะชีวิต ทุกฉบับผ่านการ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC ≥ 0.60) และความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (≥ 0.70)

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการตรวจสอบสามเส้า ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) โดย กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้การวิจัยดำเนินการภายใต้หลักจริยธรรมการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์อย่างเคร่งครัด

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบ VITAL-CARE MODEL ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันพบความต้องการจำเป็นสูงสุดในการพัฒนาระบบดูแล ช่วยเหลือผู้เรียน ($\bar{x}$ = 4.72) การพัฒนาทักษะวิชาชีพ ($\bar{x}$ = 4.68) และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{x}$ = 4.61) ผู้วิจัยจึงพัฒนารูปแบบ VITAL-CARE MODEL ที่มี 9 องค์ประกอบ ดำเนินงานตามวงจร PDCA

ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.69, SD = 0.47) และความเป็นไปได้ระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.15, SD = 0.51) ผ่านเกณฑ์ทุกองค์ประกอบ

ตารางที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบ VITAL-CARE MODEL ฉบับสมบูรณ์

องค์ประกอบ	ความหมาย	บทบาทเชิงระบบ
V	Vision & Values (วิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม)	ปัจจัยนำเข้า/นโยบาย
I	Integrated Learning (การเรียนรู้บูรณาการ)	กระบวนการ
T	Teacher Development (การพัฒนาครูและบุคลากร)	กระบวนการ
A	Active Participation (การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน)	กระบวนการ
L	Life Skills (การพัฒนาทักษะชีวิต)	กระบวนการ
C	Collaboration (การสร้างความร่วมมือกับเครือข่าย)	กระบวนการ
A	Assessment & Evaluation (การวัดและประเมินผล)	กระบวนการ/ป้อนกลับ
R	Research-based Practice (การปฏิบัติบนฐานการวิจัย)	กระบวนการ/ป้อนกลับ
E	Empowerment (การเสริมพลังและสร้างแรงบันดาลใจ)	กระบวนการ

ตอนที่ 2 ผลด้านความ “เก่ง” ภายหลังการใช้รูปแบบในปีการศึกษา 2568 ผู้สำเร็จการศึกษาทั้งระดับ ปวช. และ ปวส. มี GPA ไม่ต่ำกว่า 2.50 ครบทุกคน (ร้อยละ 100) เพิ่มจากร้อยละ 96.79 ผู้เข้าสอบมาตรฐาน วิชาชีพผ่านครบทุกคน (ร้อยละ 100) เพิ่มจากร้อยละ 88.34 จำนวนผู้เข้าสอบ V-NET เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า (88 เป็น 176 คน) และคะแนนเฉลี่ยองค์ประกอบที่จำเป็นในการเข้าสู่อาชีพ (V-NET ปวช.3) เพิ่มจาก 43.29 เป็น 46.99 คะแนน (ร้อยละ 8.55) ผ่านเกณฑ์ทุกตัวชี้วัด

ตอนที่ 3 ผลด้านความ “ดี” คุณธรรม 5 ด้าน (ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความพอเพียง และความกตัญญู) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.18, SD = 0.49) เพิ่มจากระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.54, SD = 0.61) โดยความมีวินัยพัฒนาสูงสุด (+0.78) ผู้เรียนร้อยละ 84.67 ผ่านการประเมินคุณธรรม ระดับดีขึ้นไป อัตราการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียน ปวส. ภาคเรียนที่ 2 สูงถึงร้อยละ 89.61 และชั่วโมงจิตอาสาเพิ่มจาก 17 เป็น 25 ชั่วโมง/ปี (ร้อยละ 47.06)

ตอนที่ 4 ผลด้าน “มีสุข” ด้านสุขภาวะทางกาย ผู้เรียนที่พบสารเสพติดลดลงจาก 102 คน (ร้อยละ 11.81 ของผู้รับการตรวจ) เหลือ 2 คน (ร้อยละ 0.27) ลดลงร้อยละ 98.04 และร้อยละ 78.67 ผ่านการ ประเมินทักษะชีวิต (WHO Life Skills) ด้านสุขภาวะทางจิตและอารมณ์เพิ่มจากระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.26) เป็นระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.83) ด้านสุขภาวะทางสังคมเพิ่มจากระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.40) เป็นระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.00) และอัตราการออกกลางคันลดลงจากร้อยละ 6.80 เหลือร้อยละ 4.20 ผ่านเกณฑ์เป็นครั้งแรก

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคุณภาพผู้เรียนก่อนและหลังใช้รูปแบบ VITAL-CARE MODEL

มิติ	ตัวชี้วัดหลัก	ปี 2567	ปี 2568	ผล
เก่ง	ผู้สำเร็จการศึกษามี GPA ≥ 2.50	96.79%	100%	ผ่าน
เก่ง	ผ่านการสอบมาตรฐานวิชาชีพ	88.34%	100%	ผ่าน
เก่ง	จำนวนผู้เข้าสอบ V-NET (คน)	88	176	ผ่าน
เก่ง	คะแนน V-NET องค์ประกอบจำเป็นฯ (ปวช.3)	43.29	46.99	ผ่าน
ดี	ภาพรวมคุณธรรม 5 ด้าน ($\bar{x}$)	3.54	4.18	ผ่าน
ดี	ผ่านประเมินคุณธรรมระดับดีขึ้นไป	80.74%	84.67%	ผ่าน
ดี	ชั่วโมงจิตอาสา (ชม./ปี)	17	25	ผ่าน
มีสุข	พบสารเสพติด (คน)	102	2	ผ่าน
มีสุข	สุขภาวะทางจิตและอารมณ์ ($\bar{x}$)	3.26	3.83	ผ่าน
มีสุข	สุขภาวะทางสังคม ($\bar{x}$)	3.40	4.00	ผ่าน

มิติ	ตัวชี้วัดหลัก	ปี 2567	ปี 2568	ผล
มีสุข	อัตราการออกกลางคัน	6.80%	4.20%	ผ่าน

หมายเหตุ: เกณฑ์ผ่าน — GPA ≥ 2.50 ที่ ≥ ร้อยละ 70, สอบมาตรฐานวิชาชีพ ≥ ร้อยละ 80, คุณธรรม $\bar{x}$ ≥ 3.50 และผ่านระดับดีขึ้นไป ≥ ร้อยละ 80, สุขภาวะ ≥ 3.50, อัตราการออกกลางคัน ≤ ร้อยละ 5

ตอนที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบฉบับสมบูรณ์ ภายหลังการทดลองใช้ ผู้เชี่ยวชาญ 12 คน ประเมิน รูปแบบ VITAL-CARE MODEL ฉบับสมบูรณ์ว่ามีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.76, SD = 0.44) และความเป็นไปได้ระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.25, SD = 0.45) ผ่านเกณฑ์ทุกด้าน ยืนยันว่ารูปแบบมีคุณภาพ และมีศักยภาพในการนำไปขยายผลสู่สถานศึกษาอาชีวศึกษาอื่น

อภิปรายผล

ประการที่ 1 รูปแบบ VITAL-CARE MODEL ที่มีองค์ประกอบครบถ้วน 9 ประการ และผ่านการ ประเมินในระดับสูง สะท้อนการออกแบบเชิงระบบที่สอดคล้องกับแนวคิด TQM และวงจร PDCA ของ Deming (1986) และองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Senge (1990) การที่องค์ประกอบ T (Teacher Development) ได้รับการประเมินสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.83) สอดคล้องกับ Soini et al. (2025) ที่ยืนยันว่าครู เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพและสุขภาวะของผู้เรียน

ประการที่ 2 ผลด้าน “เก่ง” ที่สูงขึ้นทุกตัวชี้วัด อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบ I (Integrated Learning) ที่บูรณาการทฤษฎีกับการปฏิบัติตามแนวคิด Outcome-Based Education ของ Spady (1994) ร่วมกับองค์ ประกอบ C (Collaboration) ที่เชื่อมโยงสถานศึกษากับสถานประกอบการ และองค์ประกอบ E (Empowerment) ที่สร้างแรงจูงใจภายใน ตามทฤษฎีการกำหนดตนเองของ Deci & Ryan (1985)

ประการที่ 3 ผลด้าน “ดี” ที่คุณธรรม 5 ด้านพัฒนาจากระดับปานกลางสู่ระดับมาก อธิบายได้ด้วย แนวคิด Character Education ของ Lickona (1991) ที่บูรณาการการรู้ การรู้สึกและการกระทำตามคุณธรรม ขณะที่การเพิ่มขึ้นของชั่วโมงจิต อาสาสอดคล้องกับแนวคิด Service Learning ของ Eyler & Giles (1999) ที่ยืนยันว่ากิจกรรมจิตอาสาที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้อย่างเป็นระบบช่วยพัฒนาคุณธรรม และจิตสาธารณะในระยะยาว

ประการที่ 4 ผลด้าน “มีสุข” โดยเฉพาะการลดลงของผู้พบสารเสพติดถึงร้อยละ 98.04 และการลด อัตราการออกกลางคันจนผ่านเกณฑ์เป็นครั้งแรก สะท้อนประสิทธิผลขององค์ประกอบ L (Life Skills) ตามกรอบ WHO (1994) องค์ประกอบ E (Empowerment) และองค์ประกอบ C (Collaboration) ที่สร้าง เครือข่ายดูแลผู้เรียนร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน ส่วนการพัฒนาสุขภาวะทางจิต อารมณ์ และสังคม สอด คล้องกับผลการวิเคราะห์อภิมานของ Cipriano et al. (2023) ที่ยืนยันประสิทธิผลของ SEL ทั้งนี้ ทั้ง 3 มิติ ดี เก่ง มีสุข มีความสัมพันธ์เชิงระบบที่เสริมซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับกรอบ PERMA ของ Seligman (2011) และการศึกษาแบบองค์รวมของ Miller (1990)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ “รูปแบบ VITAL-CARE MODEL” ซึ่งเป็นนวัตกรรมการ บริหารจัดการสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่บูรณาการแนวคิดสากล (TQM, Learning Organization, Active Learning, Character Education, SEL และ Student Well-being) เข้ากับบริบทเฉพาะของสถานศึกษา อาชีวศึกษาไทยอย่างเป็นเอกภาพ ผ่านกระบวนการเชิงระบบ (Input–Process–Output) โดยมี 9 องค์ ประกอบทำงานสัมพันธ์กันตามวงจร PDCA ได้แก่ V (Vision & Values) เป็นจุดเริ่มต้นในการกำหนดทิศทางและค่านิยมร่วม I, T, A, L, C, A และ R เป็นกลไกขับเคลื่อนเชิงกระบวนการในการพัฒนาการเรียนรู้ ครู การมีส่วนร่วม ทักษะชีวิต ความร่วมมือ การประเมินผล และการ วิจัย และ E (Empowerment) เป็นปัจจัยเสริม พลังที่หล่อหลอมแรงบันดาลใจของผู้เรียน ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์เป็นผู้เรียนที่มีคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข อย่าง ครบถ้วนและสมดุล รูปแบบนี้จึงเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ตอบโจทย์การพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนอาชีวศึกษาแบบองค์รวม และสามารถปรับใช้กับสถานศึกษาอาชีวศึกษาอื่นได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบ VITAL-CARE MODEL ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบที่ดำเนินงานตามวงจร PDCA ผ่านการประเมินความเหมาะสมระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ระดับมาก เมื่อนำไปทดลองใช้พบว่าคุณภาพผู้เรียนสูงขึ้นและผ่านเกณฑ์ทุกตัวชี้วัด ครบทั้ง 3 มิติ ดี เก่ง มีสุข โดยเฉพาะ GPA และการสอบมาตรฐานวิชาชีพที่ผ่านครบร้อยละ

100 การลดลงของผู้พบสารเสพติดร้อยละ 98.04 และอัตราการออกกลางคันที่ลดลงจนผ่านเกณฑ์เป็นครั้งแรก **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. สถานศึกษาควรเริ่มจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของตนเองเพื่อปรับรูปแบบ ให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะและให้ความสำคัญกับองค์ประกอบ T (Teacher Development) เป็นลำดับแรก เนื่องจากครูเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนรูปแบบ 2. ควรพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคล ระบบการตรวจสุขภาพเชิงรุกให้ครอบคลุม ผู้เรียนทุกระดับชั้น และฐานข้อมูลผู้เรียนที่บูรณาการข้อมูลด้าน ดี เก่ง มีสุข 3. หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนการขยายผลรูปแบบการพัฒนาคู่มือและกลไกการนิเทศติดตาม รวมทั้งบรรจุแนวคิดการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ดี เก่ง มีสุข ในนโยบายและตัวชี้วัดการประกัน คุณภาพ **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาติดตามผลระยะยาว (Longitudinal Study) อย่างน้อย 3 ปี เพื่อยืนยันความยั่งยืนของผล การพัฒนา และติดตามผู้สำเร็จการศึกษาเข้าสู่ตลาดแรงงาน 2. ควรพัฒนาการวิจัยเชิงทดลองแบบสุ่ม (RCT) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่าง 9 องค์ประกอบกับผลลัพธ์ ด้าน ดี เก่ง มีสุข 3. ควรศึกษาการขยายผลรูปแบบสู่สถานศึกษาอาชีวศึกษาประเภทอื่นและพัฒนาเครื่องมือวัดผลด้าน ดี เก่ง มีสุข ที่มีคุณภาพตามหลักมาตรวิทยา

เอกสารอ้างอิง

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). *กรอบแนวคิด Student Well-being สำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษา.* กรุงเทพฯ: กสศ.

นวรัตน์ ศึกษากิจ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอาชีวศึกษา. *วารสารวิชาการอาชีวศึกษา*, 12(2), 45–58.

วนรัตน์ อรรถสาร. (2565). ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอาชีวศึกษา: ปัจจัยสำคัญในการลดการออกกลางคัน. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 18(1), 23–40.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2561). *มาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). *รายงานสภาวการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2567.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.

Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: Free Press.

Bloom, B. S. (1976). *Human characteristics and school learning*. New York: McGraw-Hill.

Borg, W. R., & Gall, M. D. (1989). *Educational research: An introduction*. (5th ed.). New York: Longman.

CASEL. (2020). *CASEL's SEL framework. Collaborative for Academic*. Social, and Emotional Learning.

Cipriano, C., Strambler, M. J., Naples, L. H., et al. (2023). The state of evidence for social and emotional learning: A contemporary meta-analysis of universal school-based SEL interventions. *Child Development*, 94(5), 1181–1204.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334.

Darling-Hammond, L. (2000). Teacher quality and student achievement. *Education Policy Analysis Archives*, 8(1), 210.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press.

Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis*. Cambridge, MA: MIT Press.

DuFour, R. (2004). What is a professional learning community?. *Educational Leadership*, 61(8), 6–11.

Eyler, J., & Giles, D. E. (1999). *Where's the learning in service-learning?.* San Francisco: Jossey-Bass.

Hattie, J. (2009). V*isible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. New York: Routledge.

Kohlberg, L. (1984). *The psychology of moral development*. San Francisco: Harper & Row.

Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. New York: Bantam Books.

Miller, R. (1990). *What are schools for? Holistic education in American culture*. Brandon, VT: Holistic Education Press.

Noble, T., McGrath, H., Roffey, S., & Rowling, L. (2008). *Scoping study into approaches to student wellbeing: Final report.* Canberra: Australian Catholic University and Erebus International.

Partnership for 21st Century Learning. (2015). *Framework for 21st century learning*. Washington, DC: P21.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49– 60.

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียน ของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิด การเสริมพลังอำนาจของนักเรียน*

THE PRIORITY NEEDS FOR DEVELOPING STUDENT AFFAIRS MANAGEMENT OF RATTANAKOSIN SOMPOCH BANGKHEN SCHOOL BASED ON THE CONCEPT OF STUDENT EMPOWERMENT

วรกานต์ โอภาสวัฒนา[1] และ เพ็ญวรา ชูประวัติ[2]

Worakan Opaswattana[1] and Penvara Xupravati[2]

[1-2]จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[1-2]Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: Worakan.opas@gmail.com

วันที่รับบทความ : 28 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 11 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 13 กรกฎาคม 2569

Received 28 June 2026; Revised 11 July 2026; Accepted 13 July 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน ตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน จำนวน 178 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพ

Citation:

* วรกานต์ โอภาสวัฒนา และ เพ็ญวรา ชูประวัติ. (2569). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1541-1558.

Worakan Opaswattana and Penvara Xupravati. (2026). The Priority Needs For Developing Student Affairs Management Of Rattanakosin Sompoch Bangkhen School Based On The Concept Of Student Empowerment. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1541-1558.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ที่พึงประสงค์มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (M = 2.740, SD = 0.905) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.635, SD = 0.575) 2) ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโดยภาพรวมมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.692 โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($PNI_{modified}$ = 0.732) รองลงมา ได้แก่ งานส่งเสริมประชาธิปไตย ($PNI_{modified}$ = 0.682) และงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ($PNI_{modified}$ = 0.663) ตามลำดับ และ 3) เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน พบว่า องค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ความสัมพันธ์และการสื่อสารอย่างไว้วางใจ ($PNI_{modified}$ = 0.781) รองลงมา ได้แก่ การกำกับตนเองและการตั้งเป้าหมาย ($PNI_{modified}$ = 0.708) และความเชื่อมั่นและแรงจูงใจภายใน ($PNI_{modified}$ = 0.691)

คำสำคัญ: การบริหารกิจการนักเรียน, การเสริมพลังอำนาจของนักเรียน, ความต้องการจำเป็น

Abstract

The purpose of this research was to study the current state, the desirable state, and the priority needs for developing student affairs management of Rattanakosin Sompoch Bangkhen School based on the concept of student empowerment. The study employed a survey research design. The informants consisted of 178 school administrators, teachers, and students of Rattanakosin Sompoch Bangkhen School selected through purposive sampling. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire assessing the current and desirable states of student affairs management. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$).

The findings revealed that: 1) the overall current state of student affairs management based on the concept of student empowerment was at a moderate level (M = 2.740, SD = 0.905), whereas the overall desirable state was at the

highest level (M = 4.635, SD = 0.575); 2) the overall priority needs index was 0.692, with the highest priority need identified in the student support system (PNImodified = 0.732), followed by democratic promotion (PNImodified = 0.682) and moral and ethical promotion ($PNI_{modified}$ = 0.663); and 3) regarding the components of student empowerment, the highest priority need was mutual respect and dialogue ($PNI_{modified}$ = 0.781), followed by self-regulation and goal setting ($PNI_{modified}$ = 0.708), and self-efficacy and intrinsic motivation ($PNI_{modified}$ = 0.691).

Keywords: Student Affairs Management, Student Empowerment, Priority Needs

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ และระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ส่งผลให้รูปแบบการทำงานและทักษะที่จำเป็นของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง รายงาน The Future of Jobs Report 2025 ของ World Economic Forum ชี้ให้เห็นว่า การคิดเชิงวิเคราะห์ ความยืดหยุ่น ภาวะผู้นำ และการเรียนรู้เชิงรุก เป็นทักษะหลักที่องค์กรทั่วโลกให้ความสำคัญมากที่สุดในปี 2025 (World Economic Forum, 2025) ซึ่งการพัฒนาทักษะเหล่านี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้เพียงจากการเรียนการสอนแบบเน้นเนื้อหา แต่จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทในการกำกับการเรียนรู้ของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิด Empowered Learner ของ ISTE (2016) ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีอย่างมีความหมาย และพัฒนาศักยภาพของตนอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2567) ได้เสนอแนวคิด Child Empowerment ซึ่งมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วม การคุ้มครองสิทธิ และการจัดหาสิ่งจำเป็นเพื่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการสร้าง “พลังในตน” ให้ผู้เรียนสามารถคิด ตัดสินใจ และรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง อันเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของประเทศไทย

แนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน (Student Empowerment) จึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในฐานะแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ของสังคม โดย Student Empowerment หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอำนาจในการตัดสินใจ ควบคุม และรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง (Sun et al., 2023) ผ่านองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) และการกำกับตนเอง (Self-Regulation) ซึ่ง Zimmerman (2002) อธิบายว่าเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนกำกับความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมาย ผลการศึกษาของ Mitra (2004) พบว่าการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและมีเสียงในกระบวนการตัดสินใจของโรงเรียน (Voice & Participation) ช่วยเพิ่มแรงจูงใจภายใน ความเชื่อมั่นในตนเอง และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ขณะที่ Sun et al. (2023) และ Li and Xue (2023) พบว่าการเสริมพลังผู้เรียนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา นอกจากนี้ Okada (2023) และ Patzak et al. (2025) ยังชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนความเป็นอิสระในการเรียนรู้จากครูช่วยส่งเสริมแรงจูงใจและความคงทนในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า Student Empowerment เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในระยะยาว อย่างไรก็ตาม งานวิจัยด้าน Student Empowerment ที่ผ่านมาส่วนใหญ่เน้นมุมวิธีการพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียนหรือระดับอุดมศึกษาต่างประเทศดังที่กล่าวไปข้างต้นมากกว่ามุมการบริหารจัดการ ส่วนงานวิจัยไทยด้านการเสริมพลังอำนาจมักศึกษาระดับเครือข่ายองค์กรทางการศึกษา (สุวัฒนพงษ์ ร่มศรี และคณะ, 2567) จึงยังไม่ปรากฏการศึกษาว่าผู้บริหารควรวางแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนอย่างไรจึงจะเอื้อให้เกิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียนได้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทโรงเรียนมัธยมของไทย

การเสริมพลังอำนาจของนักเรียนมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังสามารถบูรณาการผ่านการบริหารงานกิจการนักเรียน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและสมรรถนะที่พึงประสงค์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้กำหนดให้การบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนในทุกมิติของชีวิตโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Mitra (2004) ที่เสนอว่าการเปิดพื้นที่ให้นักเรียนมีบทบาทร่วมในการพัฒนาโรงเรียนจะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และสมรรถนะในตนเอง ด้วยเหตุนี้ โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนจึงเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการแข่งขันด้านการศึกษาสูงระหว่างสถานศึกษา

ใกล้เคียง ส่งผลให้นักเรียนส่วนหนึ่งมีแนวโน้มพฤติกรรมการเรียนรู้และการกำกับตนเองที่ยังไม่โดดเด่นเท่าที่ควร จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2566 พบว่านักเรียนบางส่วนยังขาดความกล้าแสดงออกและไม่มั่นใจในการเสนอความคิดเห็น ขณะที่รายงานผลการดำเนินงานสภานักเรียนปีการศึกษา 2567 สะท้อนว่าการดำเนินกิจกรรมหลายด้านยังอยู่ในลักษณะการปฏิบัติตามคำแนะนำของครูมากกว่าการริเริ่มและบริหารจัดการด้วยตนเอง สถานการณ์ดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นความจำเป็นในการศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการเสริมพลังอำนาจอย่างเป็นระบบและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ กำกับตนเอง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และแสดงภาวะผู้นำ ประกอบกับแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน (Student Empowerment) ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้พร้อมต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในอนาคต ตลอดจนสภาพการดำเนินงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนที่ยังมีประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการริเริ่มดำเนินงานของนักเรียน ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน เพื่อให้ได้สารสนเทศที่สะท้อนช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่พึงประสงค์ รวมทั้งลำดับประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและเป้าหมายการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

ประชากร คือ โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 1 แห่ง โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และผู้ช่วยรองผู้อำนวยการที่ดูแลด้านการบริหารกิจการนักเรียน จำนวน 3 คน ครูหัวหน้างาน และคณะกรรมการภายในงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักเรียน จำนวน 26 คน คณะกรรมการนักเรียนและสมาชิกสภาผู้แทนนักเรียน จำนวน 149 คน รวมทั้งสิ้น 178 คน เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน จำนวนทั้งหมด 2 ชุด สำหรับผู้บริหารและครู 1 ชุด และสำหรับนักเรียน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklists) จำนวน 5 ข้อ สำหรับผู้บริหารและครู และจำนวน 2 ข้อ สำหรับนักเรียน

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน มีลักษณะของข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 49 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน มีลักษณะของข้อคำถามเป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open-ended questions) จำนวน 4 ข้อ

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการนักเรียนและแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อนำไปกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร และสร้างข้อคำถามที่ใช้ในแบบสอบถามทั้ง 3 ตอน ให้ครอบคลุมกับกรอบแนวคิดในการวิจัย ตามองค์ประกอบในการวัดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบการวัดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ปัจจัย/ตัวแปร	องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้
1. การบริหารกิจการนักเรียน	1.1 งานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	1) การจัดกิจกรรมและประสบการณ์เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
		2) การส่งเสริมการปฏิบัติพฤติกรรมและการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
	1.2 งานส่งเสริมประชาธิปไตย	1) การพัฒนาระบบสภานักเรียนและกระบวนการ
		2) เลือกตั้ง การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองและจิตสำนึกประชาธิปไตย
		3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนและสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในโรงเรียน
	1.3 งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1) การวิเคราะห์และจัดระบบข้อมูลนักเรียนเพื่อการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม
		2) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในการจัดการตนเองและแก้ปัญหา
ปัจจัย/ตัวแปร	**องค์ประกอบ**	
2. แนวคิดการเสริมพลัง	2.1 ความเชื่อมั่นและแรงจูงใจภายใน	
	2.2 การกำกับตนเองและการตั้งเป้าหมาย	
	2.3 การสะท้อนคิดและแสดงความคิดเห็น	

อำนาจของนักเรียน	2.4 ความสัมพันธ์และการสื่อสารอย่างไว้วางใจ
	2.5 ความร่วมมือและการตัดสินใจร่วม
	2.6 การมีส่วนร่วมและการปฏิบัติจริง
	2.7 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบส่วนรวม

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ตั้งแต่ 0.80 (Lymn, 1986) ขึ้นไป เพื่อนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล จากการสรุปผล พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่าดัชนีความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และการนำเสนอแก่อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือนำจากสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล โดยการตอบแบบสอบถามออนไลน์ผ่านระบบ Google Form โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจำนวน 30 วัน ผู้วิจัยได้รับการตอบแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจสอบการตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามครบถ้วนสมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน โดยใช้ Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลในรูปแบบตาราง พร้อมคำบรรยายประกอบ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน โดยภาพรวมมีรายละเอียดของผลการศึกษาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน ตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน โดยภาพรวม

ข้อ	การบริหารกิจการนักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับที่
		M	*SD*	ระดับ	*M*	*SD*	ระดับ		
1	งานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	2.775	0.844	ปานกลาง	4.614	0.568	มากที่สุด	0.663	3
	1.1 การจัดกิจกรรมและประสบการณ์เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน	2.801	0.807	ปานกลาง	4.644	0.516	มากที่สุด	0.658	(2)
	1.2 การส่งเสริมการปฏิบัติพฤติกรรมและการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน	2.749	0.879	ปานกลาง	4.585	0.613	มากที่สุด	0.668	(1)
2	งานส่งเสริมประชาธิปไตย	2.770	0.953	ปานกลาง	4.660	0.551	มากที่สุด	0.682	2
	2.1 การพัฒนาระบบสภานักเรียนและกระบวนการ	2.831	0.999	ปานกลาง	4.709	0.522	มากที่สุด	0.663	(3)

ข้อ	การบริหารกิจการนักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับที่
		M	*SD*	ระดับ	*M*	*SD*	ระดับ		
	2.2 เลือกตั้ง การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองและจิตสำนึกประชาธิปไตย	2.760	0.879	ปานกลาง	4.644	0.561	มากที่สุด	0.683	(2)
	2.3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนและสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในโรงเรียน	2.718	0.973	ปานกลาง	4.626	0.565	มากที่สุด	0.702	(1)
3	งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	2.674	0.919	ปานกลาง	4.632	0.607	มากที่สุด	0.732	1
	3.1 การวิเคราะห์และจัดระบบข้อมูลนักเรียนเพื่อการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม	2.596	0.932	ปานกลาง	4.585	0.653	มากที่สุด	0.766	(1)
	3.2 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในการจัดการตนเองและแก้ปัญหา	2.753	0.899	ปานกลาง	4.679	0.554	มากที่สุด	0.700	(2)
	เฉลี่ยรวม	**2.740**	**0.905**	**ปานกลาง**	**4.635**	**0.575**	**มากที่สุด**	**0.692**	**-**

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน ตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน โดยภาพรวม มีดังนี้

สภาพปัจจุบันของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน ตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (M = 2.740, SD = 0.905) เมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ งานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม (M = 2.775, SD = 0.844) รองลงมา คือ งานส่งเสริมประชาธิปไตย (M = 2.770, SD = 0.953) และงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (M = 2.674, SD = 0.919)

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน ตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.635, SD = 0.575) เมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ งานส่งเสริมประชาธิปไตย (M = 4.660, SD = 0.551) รองลงมา คือ งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (M = 4.632, SD = 0.607) และงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (M = 4.614, SD = 0.568)

ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน ตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน โดยภาพรวม คือ 0.692 ($PNI_{modified}$ = 0.692) ขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($PNI_{modified}$ = 0.732) รองลงมา คือ งานส่งเสริมประชาธิปไตย ($PNI_{modified}$ = 0.682) และขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ งานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ($PNI_{modified}$ = 0.663)

ตารางที่ 3 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน ตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน จำแนกตามองค์ประกอบการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน โดยภาพรวม

ข้อ	แนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับที่
		M	*SD*	ระดับ	*M*	*SD*	ระดับ		
1	ความเชื่อมั่นและแรงจูงใจภายใน	2.741	0.847	ปานกลาง	**4.636**	0.564	มากที่สุด	0.691	3

ข้อ	แนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับที่
		M	*SD*	ระดับ	*M*	*SD*	ระดับ		
2	การกำกับตนเองและการตั้งเป้าหมาย	2.693	0.928	ปานกลาง	4.600	0.582	มากที่สุด	0.708	2
3	การสะท้อนคิดและแสดงความคิดเห็น	2.786	0.875	ปานกลาง	4.631	0.568	มากที่สุด	0.662	6
4	ความสัมพันธ์และการสื่อสารอย่างไว้วางใจ	2.567	0.963	ปานกลาง	4.571	0.623	มากที่สุด	0.781	1
5	ความร่วมมือและการตัดสินใจร่วม	2.843	0.898	ปานกลาง	4.680	0.549	มากที่สุด	0.646	7
6	การมีส่วนร่วมและการปฏิบัติจริง	2.766	0.902	ปานกลาง	4.658	0.568	มากที่สุด	0.684	4
7	ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบส่วนรวม	2.812	0.954	ปานกลาง	4.696	0.539	มากที่สุด	0.670	5
	เฉลี่ยรวม	**2.744**	**0.910**	**ปานกลาง**	**4.639**	**0.570**	**มากที่สุด**	**0.691**	**-**

จากตารางที่ 3 พบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน ตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน จำแนกตามองค์ประกอบการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน มีดังนี้

สภาพปัจจุบันของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน ตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน ตามองค์ประกอบการเสริมพลังอำนาจของนักเรียนโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (M = 2.744, SD = 0.910) เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความร่วมมือและการตัดสินใจร่วม (M = 2.843, SD = 0.898) รองลงมา คือ ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบส่วนรวม (M = 2.812, SD = 0.954) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความสัมพันธ์และการสื่อสารอย่างไว้วางใจ (M = 2.567, SD = 0.963)

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน ตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน ตามองค์ประกอบการเสริมพลังอำนาจของนักเรียนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.639, SD = 0.570) เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบส่วนรวม (M = 4.696, SD = 0.539) รองลงมา คือ ความร่วมมือและการตัดสินใจร่วม (M = 4.680, SD = 0.549) และความสัมพันธ์และการสื่อสารอย่างไว้วางใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (M = 4.571, SD = 0.623)

ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน ตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน ตามองค์ประกอบการเสริมพลังอำนาจของนักเรียนโดยภาพรวม คือ 0.691 ($PNI_{modified}$ = 0.691) องค์ประกอบการเสริมพลังอำนาจของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ความสัมพันธ์และการสื่อสารอย่างไว้วางใจ ($PNI_{modified}$ = 0.781) รองลงมา คือ การกำกับตนเองและการตั้งเป้าหมาย ($PNI_{modified}$ = 0.708) และองค์ประกอบการเสริมพลังอำนาจของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ความร่วมมือและการตัดสินใจร่วม ($PNI_{modified}$ = 0.646)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($PNI_{modified}$ = 0.692) ซึ่งสะท้อนช่องว่างที่มีนัยสำคัญระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ทั้งสามด้าน โดยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียนสูงที่สุด ($PNI_{modified}$ = 0.732) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hitches et al. (2024) ที่พบว่า การสนับสนุนที่เข้าถึงได้ เป็นรายบุคคล และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ช่วยส่งเสริมการ

เสริมพลังอำนาจของผู้เรียน (student empowerment) ผ่านการเพิ่มความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง (agency) และการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการสนับสนุนที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kirk et al. (2016) ที่พบว่าความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครูกับนักเรียนเป็นตัวทำนายสำคัญของ Intrapersonal Empowerment และในบริบทไทย นพเกล้า ทองธรรมมา และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2563) พบว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง และการส่งเสริมพัฒนาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับผลที่พบว่าองค์ประกอบการเสริมพลังอำนาจของนักเรียนด้านความสัมพันธ์และการสื่อสารอย่างไว้วางใจ มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ($PNI_{modified}$ = 0.781) แสดงให้เห็นว่าการที่นักเรียนยังไม่มีความมั่นใจ หรือรู้สึกไม่ปลอดภัยที่จะเปิดเผยตนเองและขอรับความช่วยเหลือ เป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

2. งานส่งเสริมประชาธิปไตย มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับที่ 2 ($PNI_{modified}$ = 0.682) โดยเฉพาะในตัวบ่งชี้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมของ Mager and Nowak (2012) ที่พบหลักฐานระดับปานกลางถึงสูงว่าการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกระบวนการตัดสินใจของโรงเรียนส่งผลเชิงบวกต่อทักษะชีวิต ความภาคภูมิใจในตนเอง ทักษะประชาธิปไตยและความเป็นพลเมืองของนักเรียน ขณะที่ Boontinand และ Petcharamesree (2018) พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ยังคงส่งเสริมความเป็นพลเมืองในลักษณะที่เน้นการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่มากกว่าการสร้างพื้นที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจเชิงประชาธิปไตย สอดคล้องกับที่งานวิจัยนี้พบว่าสภาพปัจจุบันของงานส่งเสริมประชาธิปไตยยังอยู่ในระดับปานกลาง (M = 2.770) แม้สภาพที่พึงประสงค์จะอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.660) แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่โรงเรียนต้องพัฒนาระบบสภานักเรียนและกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริงและต่อเนื่อง

3. งานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แม้จะมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุดในบรรดาขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียนทั้ง 3 ด้าน ($PNI_{modified}$ = 0.663) แต่ยังคงอยู่ในระดับสูงและมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานด้านนี้ยังมีช่องว่างที่ต้องพัฒนา ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยนันท์ แววนิลานนท์ (2566) ที่ถอดบทเรียนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว พบว่าปัจจัยสำเร็จของการพัฒนาคุณธรรมต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคนในโรงเรียนและต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบผ่านนวัตกรรมที่ปรับให้

เหมาะกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิผลต้องไม่ใช่เพียงการจัดกิจกรรมแบบเดิม แต่ต้องบูรณาการเข้ากับแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติและสะท้อนคิดจากประสบการณ์จริงอย่างต่อเนื่อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียนในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างที่มีนัยสำคัญในทุกด้าน โดยขอบข่ายที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($PNI_{modified}$ = 0.732) รองลงมา ได้แก่ งานส่งเสริมประชาธิปไตย ($PNI_{modified}$ = 0.682) และงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ($PNI_{modified}$ = 0.663) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบการเสริมพลังอำนาจ พบว่าความสัมพันธ์และการสื่อสารอย่างไว้วางใจมีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{modified}$ = 0.781) รองลงมา คือ การกำกับตนเองและการตั้งเป้าหมาย ($PNI_{modified}$ = 0.708) และความเชื่อมั่นและแรงจูงใจภายใน ($PNI_{modified}$ = 0.691) **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** จากผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขนตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียนในครั้งนี้ ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะการสร้างบรรยากาศที่นักเรียนรู้สึกปลอดภัยและมั่นใจในการเปิดเผยตนเองและขอรับความช่วยเหลือ ผ่านการพัฒนาสัมพันธภาพและการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนบนพื้นฐานของความไว้วางใจ ควบคู่กับการพัฒนาระบบสภานักเรียนให้เป็นพื้นที่ที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริง และบูรณาการการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติและสะท้อนคิดจากประสบการณ์จริง มากกว่าการจัดกิจกรรมแบบเดิมที่เน้นการท่องจำหรือรับฟังเพียงอย่างเดียว **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** ควรมีการศึกษาการพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่บูรณาการแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังโรงเรียนในบริบทที่หลากหลาย เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำผลการวิจัยไปใช้ในวงกว้าง นอกจากนี้ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเสริมพลังอำนาจนักเรียนในบริบทของ

โรงเรียนไทย เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาในระดับที่กว้างขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

นพเกล้า ทองธรรมมา และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2563). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(5), 264–278. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view /243402

ปิยนันท์ แววนิลานนท์. (2566). ถอดบทเรียนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว. *วารสารวิจัยนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี*, 1(3), 1–8. https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jiret_2023/article/view/446

โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2566.* โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน.

โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานสภานักเรียน ปีการศึกษา 2567.* โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน.

สุวัฒนพงษ์ ร่มศรี, สาธกา ตาลชัย, และสัญญา เคณาภูมิ. (2567). พลวัตการเสริมพลังอำนาจในเครือข่ายองค์กรการศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(2), 127–151. https://doi.org/10.14456 /pnuhuso.2024.21

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2560 (ปรับปรุง พ.ศ. 2562).* สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). *การเสริมพลังเด็ก (Child Empowerment)*. https://www.onec.go.th/th.php/page/view/Outstand/6157

Boontinand, V., & Petcharamesree, S. (2018). Civic/citizenship learning and the challenges for democracy in Thailand. *Education, Citizenship and Social Justice*, 13(1), 43–57. https://doi.org/10.1177/1746197917699413

Hitches, E., Woodcock, S., O'Sullivan, K.-A., & Ehrich, J. (2024). Leveraging students' voices: Understanding ways university support services can strengthen student support. *The Australian Educational Researcher*, 52, 583–605. https://doi.org/10.1007/s13384-024-00731-2

International Society for Technology in Education. (2016). *ISTE standards for students.* ISTE.

Kirk, C. M., Lewis, R. K., Brown, K., Karibo, B., & Park, E. (2016). The power of student empowerment: Measuring classroom predictors and individual indicators. *The Journal of Educational Research*, 109(6), 589–595. https://doi.org/10.1080/00220671.2014.1002880

Li, J., & Xue, E. (2023). Dynamic interaction between student learning behaviour and learning environment: Meta-analysis of student engagement and its influencing factors. *Behavioral Sciences,* 13(1), 59. https://doi.org/10.3390/bs13010059

Mager, U., & Nowak, P. (2012). Effects of student participation in decision making at school: A systematic review and synthesis of empirical research. *Educational Research Review*, 7(1), 38–61. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2011.11.001

Mitra, D. L. (2004). The Significance of Students: Can Increasing "Student Voice" in Schools Lead to Gains in Youth Development? *Teachers College Record: The Voice of Scholarship in Education,* 106(4), 651-688. https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2004.00354.x

Okada, R. (2023), Effects of Perceived Autonomy Support on Academic Achievement and Motivation Among Higher Education Students: A Meta-Analysis. *Jpn Psychol Res,* 65, 230-242. https://doi.org/10.1111/jpr.12380

Patzak, A., & Zhang, X. (2025). Blending teacher autonomy support and provision of structure in the classroom for optimal motivation: A systematic review and meta-analysis. *Educational Psychology Review,* 37, 17. https://doi.org/10.1007/s10648-025-09994-2

Sun, Z., & Yang, Y. (2023). The mediating role of learner empowerment in the relationship between the community of inquiry and online learning outcomes. *The Internet and Higher Education,* 58, 100911. https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2023.100911

World Economic Forum. (2025). *The future of jobs report 2025.* World Economic Forum.

Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory Into Practice,* 41(2), 64–70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2*

THE PARTICIPATION OF TEACHERS IN PERSONNEL MANAGEMENT AT SCHOOLSUNDER BURIRAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ปรีชา กุลาหล่า[1], สมศักดิ์ จีวัฒนา[2] และ พิทยา พันธะไชย[3]

Preecha Kulahla[1], Somsak Jeewattana[2] and Pittaya Pantachai[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

[1-3]Buriram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 670426021024@live.bru.ac.th

วันที่รับบทความ : 28 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 9 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 11 มิถุนายน 2569

Received 28 May 2026; Revised 9 June 2026; Accepted 11 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครู จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูจำนวน 331 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบบเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

Citation:

* ปรีชา กุลาหล่า, สมศักดิ์ จีวัฒนา และ พิทยา พันธะไชย. (2569). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1559-1569.

Preecha Kulahla, Somsak Jeewattana and Pittaya Pantachai. (2026). The Participation Of Teachers In Personnel Management At Schoolsunder Buriram Primary Educational Service Area Office 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1559-1569.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครู โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการคิดและตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการดำเนินการ และด้านการประเมินผล ตามลำดับ 2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมพบว่าครูที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไปมีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการคิดและตัดสินใจ และด้านการวางแผน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การบริหารงานบุคคล, สถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of teachers' participation in personnel administration in schools under Buriram Primary Educational Service Area Office 2, and 2) to compare teachers' participation in personnel administration classified by work experience and school size. The sample consisted of 331 teachers selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.98. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance. The results showed that: 1. Teachers' participation in personnel administration, both overall and in each individual aspect, was at a high level. The aspect of thinking and decision-making had the highest mean, followed by the implementation and the evaluation aspect, respectively. 2. A comparison of teachers' participation classified by work experience revealed that overall participation was significantly different at the .05 level, with teachers having 10+ years of experience showing higher scores. 3. A comparison by school size revealed that overall participation was not significantly different. However, the thinking and decision-making aspect and the planning aspect were significantly different at the .05 level.

Keywords: Participation, Personnel Management, School

บทนำ

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษาถือเป็นหลักการสำคัญและเป็นประเด็นหลักที่แวดวงการศึกษาให้ความสนใจเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เข้าสู่ระบบการกระจายอำนาจอย่างแท้จริงการส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจด้านการบริหารงานบุคคลสู่สถานศึกษาเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว การมีส่วนร่วมดังกล่าวจะส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรของครู อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษา ได้พบประเด็นปัญหาที่สำคัญบางประการ เช่น โครงสร้างการบริหารงานที่ยังคงเน้นการรวมศูนย์อำนาจ ภาระงานของครูที่มากเกินไป และข้อจำกัดด้านทัศนคติของบุคลากรที่อาจยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน การที่ครูขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการคิดและตัดสินใจ หรือการวางแผนแผนอัตรากำลัง อาจทำให้การจัดการทรัพยากรบุคคล ไม่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและผู้เรียน

ในระบบการบริหารสถานศึกษาสมัยใหม่ การมีส่วนร่วมมีหลายรูปแบบซึ่งครอบคลุมทั้ง การร่วมคิดและตัดสินใจ การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ และการร่วมประเมินผล ทุกรูปแบบเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงศักยภาพและใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อเป้าหมายขององค์กร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) การสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคล จะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม ซึ่งการศึกษาครั้งนี้สามารถนำข้อมูลผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนางานบุคคลของสถานศึกษา โดยส่งเสริมให้ครูมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถสนองต่อความต้องการของบุคลากรได้อย่างแท้จริง อันจะส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางวิชาชีพและยกระดับคุณภาพการศึกษาในภาพรวมของประเทศตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครู โดยเฉพาะในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์

เขต 2 ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลสถานศึกษาที่มีความหลากหลายทั้งด้านขนาดและบริบทพื้นที่ ซึ่งจากการศึกษาสภาพเบื้องต้นพบว่า ระบบการบริหารงานบุคคลในปัจจุบันยังขาดการบูรณาการความคิดเห็นจากครูผู้ปฏิบัติงาน ทำให้การจัดการทรัพยากรบุคคลบางส่วนไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของบุคลากรและบริบทของสถานศึกษาได้ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งหวังที่จะนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลเพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดได้รับประโยชน์สูงสุดและสามารถขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลแตกต่างกัน

2. ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคล กระทรวงศึกษาธิการ (2552) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาว่าประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การคิดและตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล จอมพงศ์ มงคลวนิช (2555) ที่ระบุว่าการบริหารงานบุคคลเป็นภารกิจหลักที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงกับการบริหารด้านอื่น ๆ เพื่อให้สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ โดยสรุปแล้วการมีส่วนร่วม

ในการบริหารงานบุคคล หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผลเพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันต่อองค์กร อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคล จากการศึกษาพบว่าการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษายังคงเผชิญกับอุปสรรคสำคัญหลายประการซึ่งสามารถสรุปประเด็นปัญหา ได้แก่

1. โครงสร้างการบริหาร ระบบการบริหารงานที่ยังคงเน้นการรวมศูนย์อำนาจทำให้ขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

2. ภาระงานของครู ครูมีภาระงานที่มากเกินไป ส่งผลให้ขาดเวลาในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการอย่างเต็มที่

3. ทัศนคติของบุคลากร ความแตกต่างทางทัศนคติและบทบาทหน้าที่ทำให้การประสานงานขาดความต่อเนื่อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สิทธิชัย อุตทาสา (2562) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา พบว่าครูมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการตัดสินใจในงานบุคคลปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมคือประสบการณ์การสอนที่มากกว่า 10 ปี และการสื่อสารที่ดีจากผู้บริหาร

สุรเดช เกตุพงษ์พันธ์ และไมตรี จันทรา (2562) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคล พบว่าการมีส่วนร่วมของครูโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Dondero (2006) ได้ศึกษาการจัดการโรงเรียนที่เน้นการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจ พบว่าการกระจายอำนาจและการเสริมสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันมีผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิภาพองค์กร ช่วยเพิ่มขวัญกำลังใจและความผูกพันต่อสถานศึกษา

Kottennavar (2016) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับการทำงาน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการบริหารงานบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงบวก

อย่างมีนัยสำคัญกับทัศนคติต่อวิชาชีพการสอน ซึ่งบ่งชี้ว่ายิ่งครูมีส่วนร่วมมากเท่าใด ทัศนคติต่อวิชาชีพก็จะดียิ่งขึ้นเท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2และ เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 2,367 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำนวน 331 คนโดยวิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของขนาดโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย บทความนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การด้านการคิดและตัดสินใจ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ ด้านการประเมินผล โดยใช้มาตราประมาณค่า 5 ระดับ หาคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จากนั้นจัดส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ให้แก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน และตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการหาค่าร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษา เปรียบเทียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษา โดยใช้สถิติ t-test กรณีตัวแปรอิสระ 2 กลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) กรณีตัวแปรอิสระมากกว่า 2 กลุ่ม หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffé)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำนวน 331 คน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 65.56 และปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลางมากที่สุด จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 60.42 รองลงมาคือสถานศึกษาขนาดเล็ก ร้อยละ 33.53 และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ร้อยละ 6.05 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการคิดและตัดสินใจ รองลงมาคือ ด้านการดำเนินการ และด้านการประเมินผล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการวางแผน

3. ผลการวิเคราะห์สมมติฐานเปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครู

3.1 ผลการเปรียบเทียบตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมพบว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปี

ขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการคิดและตัดสินใจ และด้านการวางแผน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

3.2 ผลการเปรียบเทียบตามขนาดสถานศึกษา พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการคิดและตัดสินใจ และ ด้านการวางแผน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยจากการทดสอบรายคู่ (Scheffe') พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในทั้งสองด้านดังกล่าว

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครู ในภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ครูได้เข้ามามีส่วนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิดและตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการ ไปจนถึงการประเมินผล ซึ่งเป็นการบริหารงานที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนงานร่วมกันทั้งองค์กรสอดคล้องกับแนวคิดของ Sashkin (1982) ที่เสนอว่าการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพต้องครอบคลุมการตั้งเป้าหมายและการตัดสินใจเพื่อให้บุคลากรเกิดความผูกพันและรับผิดชอบต่อองค์กรและสอดคล้องกับแนวคิดของ เศรษฐภูมิ เถาชารี (2558) ที่ระบุว่าการมีส่วนร่วมช่วยลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดีนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Gupta (2009) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มแรงจูงใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิชัย อุตทาสา (2562), สุรเดช เกตุพงษ์พันธ์ และไมตรี จันทรา (2562) รวมถึงงานวิจัยของ จิรพันธ์ ประดิษฐขวัญ และวีรภัทร ภัทรกุล (2568) ที่ต่างพบว่าการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมากเช่นกันและยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Kottennavar (2016) ที่พบว่าการได้รับโอกาสมีส่วนร่วมส่งผลดีต่อทัศนคติทางวิชาชีพของครู

2. ผลการเปรียบเทียบตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าครูที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในภาพรวมโดยเฉพาะด้านการคิดและตัดสินใจและด้านการวางแผน ทั้งนี้เนื่องจากครูที่มีประสบการณ์สูงมีความเข้าใจในระบบงานและบริบทของโรงเรียนมากกว่า มีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น และมีความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจกับผู้บริหารมากกว่าครูใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Swansburg (1996) ที่ว่าความไว้วางใจและประสบการณ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้บุคลากรกล้าแสดงออกในกระบวนการตัดสินใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิชัย อุตทาสา (2562) ที่ระบุว่าประสบการณ์การสอนมากกว่า 10 ปี เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

3. ผลการเปรียบเทียบตามขนาดสถานศึกษา พบว่าโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในด้านการคิดและตัดสินใจ และด้านการวางแผนทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโครงสร้างการบริหารที่ต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีบุคลากรน้อยทำให้มีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดและชัดเจน ขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพแต่มีโครงสร้างที่ซับซ้อนกว่าสอดคล้องกับแนวคิดของ Bryman (1986) ที่เสนอว่าบรรยากาศและโครงสร้างองค์กรมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมนอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร เจริญพันธุวงศ์ (2562) ที่พบว่าบริบทขนาดสถานศึกษามีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมของครูและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรเดช เกตุพงษ์พันธ์และไมตรี จันทรา (2562) ที่พบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมตามขนาดโรงเรียน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารควรคำนึงถึงขนาดและบริบทเฉพาะของสถานศึกษาในการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับจากบุคลากรทุกฝ่าย อีกทั้งยังช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของงานร่วมกัน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ข้อเสนอแนะด้านการคิดและการตัดสินใจ ควรส่งเสริมและรักษาแนวปฏิบัติที่ดีอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีเวทีประชุมระดมความคิดเห็นสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูทุกระดับได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารงานบุคคล 1.2 ข้อเสนอแนะด้านการวางแผน ควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมอย่าง

เป็นรูปธรรมในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และการวางแผนอัตรากำลัง เพื่อให้แผนงานสามารถปฏิบัติได้จริงและตอบสนองความต้องการของสถานศึกษา 1.3 ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินการ ควรมอบหมายบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนและเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เพื่อส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ 1.4 ข้อเสนอแนะด้านการประเมินผล ควรให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่โปร่งใสและเป็นธรรม พร้อมนำผลมาสะท้อนเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารงานบุคคลอย่างต่อเนื่อง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญ ทำให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้นและแนวทางที่ควรศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้ 2.1 ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลของครู เพื่อสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2.2 ควรมีการศึกษาโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยแบบผสานวิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถนำไปพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

คมสัน ไกรรักษ์ และรัตนา กาญจนพันธุ์. (2566). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสุรินทร์. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี*, 5(2), 245–254.

จิรพันธ์ ประดิษฐขวัญ และวีรภัทร ภัทรกุล. (2568). แนวทางการบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วารสารมหาจุฬาวิชาการ*, 12(2), 40–58.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1–23.* (19 สิงหาคม 2542).

ศศิธร เจริญพันธุวงศ์. (2562). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สิทธิชัย อุตทาสา. (2562). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 5(3), 28–40.

สุรเดช เกตุพงษ์พันธุ์ และไมตรี จันทรา. (2562). การมีส่วนร่วมของครูต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(2), 582–596.

Bryman, A. (1986). *Leadership and organizations*. Routledge & Kegan Paul.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Rural development*. Concept and measures for project design implementation and evaluation. Cornell University.

Dondero, G. M. (2006). *Self-efficacy. In F. W. English (Ed.), Encyclopedia of educational leadership and administration* (Vol. 2), (p. 1647). SAGE Publications.

Gupta, M. (2009). *Principles of management*. PHI Learning.

Kottennavar, G. R. (2016). Teachers' participation in school administration and attitude towards teaching profession of secondary school teachers. *Indian Streams Research Journal*, 6(1), 1-5.

Sashkin, M. (1982). *A manager's guide to participative management*. American Management Associations.

Scheffé, H. (1953). A method for judging all contrasts in the analysis of variance. *Biometrika*, 40(1–2), 87–110. https://doi.org/10.2307/2333100

ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3*

RISK MANAGEMENT FACTORS AFFECTING BUDGET ADMINISTRATION IN SCHOOLS UNDER PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ณัฐกานต์ เฟื่องรอด[1] และ สุทธิพงศ์ บุญผดุง[2]

Nattakan Fuengrod[1] and Suttipong Boonpadung[2]

[1-2]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[1-2]Department of Educational Administration, Graduate School,

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s67561802081@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 26 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 28 มิถุนายน 2569

Received 8 June 2026; Revised 26 June 2026; Accepted 28 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยการบริหารความเสี่ยง 2) ศึกษาระดับการบริหารงบประมาณ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารความเสี่ยงกับการบริหารงบประมาณ และ 4) ศึกษาปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 350 คน เครื่องมือที่ใช้คือ

Citation:

* ณัฐกานต์ เฟื่องรอด และ สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2569). ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1570-1584.

Nattakan Fuengrod and Suttipong Boonpadung. (2026). Risk Management Factors Affecting Budget Administration In Schools Under Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1570-1584.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงานงบประมาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงด้านการมีส่วนร่วมและการสื่อสารเชิงรุก ด้านวัฒนธรรมองค์กรและความตระหนักรู้ ด้านการพัฒนาทักษะและสมรรถนะบุคลากร ด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจ และด้านความยืดหยุ่นและการเตรียมพร้อมภาวะวิกฤต สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานงบประมาณได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 84.60 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.587 + 0.156X_2 + 0.306X_4 + 0.158X_8 + 0.160X_1 + 0.115X_6$$

$$\hat{Z} = 0.181Zx_2 + 0.344Zx_4 + 0.190Zx_8 + 0.198Zx_1 + 0.128Zx_6$$

คำสำคัญ: ปัจจัยการบริหารความเสี่ยง, การบริหารงบประมาณ, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the level of risk management factors; 2) examine the level of budget administration; 3) investigate the relationship between risk management factors and budget administration; and 4) identify the risk management factors affecting the budget administration of schools under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3. The sample consisted of 350 school administrators and teachers. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed that: 1) The overall risk management factors of the schools were at a high level. 2) The overall budget administration of the schools was at the highest level. 3) The risk management factors had a

statistically significant positive correlation at a high level with budget administration at the .01 level. 4) Five risk management factors participation and proactive communication organizational culture and awareness personnel skill and competency development strategic leadership and decision-making and flexibility and crisis preparedness could jointly predict budget administration with statistical significance at the .01 level, accounting for 84.60% of the variance. The predictive equations in raw scores and standardized scores could be written as follows:

$$\hat{Y} = 0.587 + 0.156X_2 + 0.306X_4 + 0.158X_8 + 0.160X_1 + 0.115X_6$$

$$\hat{Z} = 0.181Zx_2 + 0.344Zx_4 + 0.190Zx_8 + 0.198Zx_1 + 0.128Zx_6$$

Keywords: Risk Management Factors, Budget Management, EducationalInstitution Administration

บทนำ

การบริหารการศึกษาในปัจจุบันดำเนินอยู่ภายใต้บริบทความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน ทั้งด้านนโยบาย เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และความคาดหวังของสังคมต่อคุณภาพการศึกษา การบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับกระบวนการจากการดำเนินงานตามระเบียบขั้นตอน ไปสู่การบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ความคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ที่เน้นประสิทธิภาพและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (Hood, 1991; Pollitt & Bouckaert, 2017) ควบคู่กับหลักธรรมาภิบาลที่เน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562) ภายใต้กรอบดังกล่าวการบริหารงบประมาณสถานศึกษาจึงเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาครอบคลุม 7 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านงานแผนงาน ด้านงานตรวจสอบ ด้านงานระดมทรัพยากรด้านงานพัสดุ ด้านงานการเงิน ด้านงานบัญชี ด้านงานติดตามและประเมินผล เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันเป็นระบบ หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่ง ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพโดยรวม (สำนักงบประมาณ, 2565; กรมบัญชีกลาง, 2561) การบริหารความเสี่ยงองค์กร (Enterprise Risk Management: ERM) ของ COSO (2017) การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรต้องอาศัยองค์ประกอบด้านวัฒนธรรม

องค์กร การกำกับดูแล ภาวะผู้นำ การประเมินความเสี่ยง และการควบคุมภายในอย่างบูรณาการ หากเชื่อมโยงกับบริบทสถานศึกษา สามารถจำแนกปัจจัยการบริหารความเสี่ยง 8 ด้าน ที่มีแนวโน้มส่งผลต่อการบริหารงบประมาณ ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โครงสร้างและระบบการกำกับดูแล วัฒนธรรมองค์กรด้านความตระหนักรู้ความเสี่ยง ระบบควบคุมภายใน ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีทางการเงิน การมีส่วนร่วมของบุคลากร การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร การสื่อสารและการบริหารข้อมูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จึงมีความจำเป็นในการยกระดับการบริหารงบประมาณให้มีความถูกต้อง โปร่งใส และสามารถบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากโรงเรียนในพื้นที่ยังเผชิญข้อจำกัดด้านบุคลากร ภาระงาน และความซับซ้อนของระเบียบที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้ประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณของแต่ละสถานศึกษาแตกต่างกัน การศึกษาปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณจึงมีความสำคัญ เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสำหรับกำหนดแนวทางพัฒนาระบบการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเกิดแรงจูงใจที่จะศึกษาปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เนื่องจากงบประมาณ คือกลไกสำคัญที่สุดในการเปลี่ยนนโยบายไปสู่การพัฒนาผู้เรียน การค้นหาข้อบกพร่องและจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบจึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน โดยมุ่งหวังให้ผลการวิจัยเป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนานโยบายและแนวปฏิบัติด้านการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ และสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาของประเทศในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารความเสี่ยงกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

4. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) เป็นกระบวนการสำคัญในการบริหารองค์กรยุคใหม่ โดยเฉพาะในสถานศึกษาซึ่งต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านนโยบาย เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และข้อกำหนดทางกฎหมาย การบริหารความเสี่ยงจึงเป็นกลไกที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และบรรลุเป้าหมายขององค์กร ทั้งยังช่วยลดความผิดพลาดและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากความไม่แน่นอนต่าง ๆ นักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ได้ให้ความหมายของการบริหารความเสี่ยงไว้หลายประการ ดังนี้ น้ำทิพย์ ม่วงปลอด (2560) กล่าวว่า การบริหารความเสี่ยงเป็นความพยายามในการลดจำนวนและความรุนแรงของเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ เพื่อป้องกันความสูญเสียทั้งด้านทรัพย์สิน บุคลากร ระบบงาน และชื่อเสียงขององค์กร COSO (2006) อธิบายว่า การบริหารความเสี่ยงเป็นกระบวนการที่ดำเนินการโดยคณะกรรมการ ผู้บริหาร และบุคลากรทุกระดับ เพื่อกำหนดกลยุทธ์และควบคุมความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้ อันจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างสมเหตุสมผล พอรุ้ง แสงนวล (2563) กล่าวว่า การบริหารความเสี่ยงเป็นกระบวนการวางแผนและกำหนดแนวทางควบคุม ป้องกัน ตรวจสอบ และประเมินผล เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดผลกระทบจากความเสี่ยงให้น้อยที่สุด จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า การบริหารความเสี่ยง หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบในการระบุ วิเคราะห์ ประเมิน ควบคุม และติดตามความเสี่ยง เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย และลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากความไม่แน่นอนต่าง ๆ การบริหารความเสี่ยงมีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา เนื่องจาก

ช่วยให้ผู้บริหารสามารถคาดการณ์ปัญหา วางแผนป้องกัน และตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา (2562) ระบุว่า การบริหารความเสี่ยงช่วยให้องค์กรสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสามารถกำหนดระดับความเสี่ยงที่องค์กรยอมรับได้ เพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาสและลดผลกระทบจากความไม่แน่นอน ราภรณ์ วงค์ตาขี่ (2563) กล่าวว่า การบริหารความเสี่ยงช่วยให้องค์กรมีหลักประกันในการดำเนินงาน แม้จะเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดก็สามารถลดความเสียหายได้ดีกว่าองค์กรที่ไม่มีระบบบริหารความเสี่ยง ดังนั้น การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่าและบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา

ดังนั้น การบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จึงต้องอาศัยการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมของบุคลากร การจัดการความรู้ ระบบสารสนเทศ การติดตามประเมินผล และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร เพื่อให้การบริหารงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงหรือสถานการณ์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

อัมพร ดวงเกต และสมใจ บุญหมื่นไวย (2566 , น. 138) ได้ทำวิจัย เรื่อง การบริหารความเสี่ยงที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านงบประมาณของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารความเสี่ยง โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 4.30 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การบริหารความเสี่ยงด้านการเงินมีค่าเฉลี่ยที่ 4.41 รองลงมาคือความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยที่ 4.36 ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบมีค่าเฉลี่ยที่ 4.25 และความเสี่ยงด้านกลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยที่ 4.17 ตามลำดับ 2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมมีค่าเฉลี่ยที่ 4.36 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงานมีค่าเฉลี่ยที่ 4.41รองลงมาคือด้านค่าใช้จ่ายมีค่าเฉลี่ยที่ 4.40 ด้านปริมาณงานมีค่าเฉลี่ยที่ 4.35 และด้านระยะเวลามีค่าเฉลี่ยที่ 4.28 ตามลำดับAhmed Al-Harbi (2022) เสนอว่า แนวทางสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา คือ การ

เสริมสร้างภาวะผู้นำที่สนับสนุนการเรียนรู้ (supportive leadership) และการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแลกเปลี่ยนความรู้ โดยพบว่าภาวะผู้นำมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาและความสำเร็จขององค์กร

ไพรัตน์ ลิ้มปองทรัพย์ (2567 , น. 65-66) ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงด้านงานงบประมาณในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. ความเสี่ยงในการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นความเสี่ยงด้านงานแผนงานมากที่สุด และเป็นประเภทความเสี่ยงด้านการดำเนินงานมากที่สุด และผลการจัดลำดับระดับคะแนนความเสี่ยงอันดับแรก คือ ด้านงานบัญชี 2. แนวทางการบริหารความเสี่ยงด้านงานงบประมาณในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะเน้นการจัดการความเสี่ยงโดยวิธีลดโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง และ 3. รูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า “รูปแบบการบริหารความเสี่ยงด้านงานงบประมาณในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยนำเสนอกระบวนการบริหารความเสี่ยงสำหรับความเสี่ยง 3 อันดับแรกของแต่ละด้านงานงบประมาณ ซึ่งส่วนใหญ่จัดการความเสี่ยงโดยใช้วิธีลดโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง และมีผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

DeMatthews and Mawhinney (2020, p. 214) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงบประมาณในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารต้องเผชิญกับความท้าทายในการจัดสรรงบประมาณให้ตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างของนักเรียน โดยการใช้แนวคิดความเป็นธรรม (equity-based budgeting) ช่วยให้การจัดสรรงบประมาณมีประสิทธิภาพและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

Nguyen, Tran, and Le (2021, p. 89) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในประเทศเวียดนาม ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ความสามารถด้านการเงินของผู้บริหาร ระบบการตรวจสอบภายใน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่า การบริหารความเสี่ยงที่เป็นระบบ ภาวะผู้นำที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความรู้ความสามารถด้านการเงิน ระบบการควบคุมภายใน และการใช้

เทคโนโลยีสารสนเทศ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณและการบริหารสถานศึกษา อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและความสำเร็จขององค์กรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการศึกษาปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาต่อไปได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบวิจัยเชิงพรรณนา

2. ขั้นตอนการวิจัย

2.1 ศึกษาจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 สร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการจะศึกษา

2.3 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ยอมรับข้อคำถามที่มีค่า IOC ≥ 0.50 และแก้ไขหรือปรับปรุงข้อคำถามให้ชัดเจนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับได้ Cronbach’s Alpha = 0.993

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และทดสอบความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้วแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 350 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 5 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยใช้ความถี่ และร้อยละ จำนวนทั้งสิ้น 350 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งครู จำนวน 315 คน คิดเป็นร้อยละ 90.00 รองลงมา คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.86

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยใช้สถิติเชิงบรรยายได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบูรณาการแผนงานและงบประมาณ และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำ คือ สุดภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ผลการวิเคราะห์การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการบริหารการเงิน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการจัดทำแผนงบประมาณ และด้านการตรวจสอบ ติดตามประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารความเสี่ยงกับการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารความเสี่ยงกับการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) พบว่า ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงทั้ง 8 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.747 – 0.850 ซึ่งอยู่ในระดับสูงพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารความเสี่ยงกับการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมและการสื่อสารเชิงรุกมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา สูงที่สุด และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารความเสี่ยงด้วยกันเองพบว่า ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง โดยคู่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุด คือ ด้านความยืดหยุ่นและการเตรียมพร้อมภาวะวิกฤตกับด้านการบูรณาการแผนงานและงบประมาณ มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ขณะที่คู่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจกับด้านวัฒนธรรมองค์กรและความตระหนักรู้ ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (stepwise multiple regression) พบว่า จากทั้งหมด 8 ด้าน มีปัจจัยการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา ที่ทดสอบแล้วพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมและการสื่อสารเชิงรุก ด้านวัฒนธรรมองค์กรและความตระหนักรู้ ด้านการพัฒนาทักษะและสมรรถนะบุคลากร ด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจ และด้านความยืดหยุ่นและการเตรียมพร้อมภาวะวิกฤต ซึ่งสามารถนำมาอธิบายได้ดังนี้ รูปแบบที่ 1 สามารถพยากรณ์ได้ว่า ด้านการมีส่วนร่วมและการสื่อสารเชิงรุก ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย มีอำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.723 และสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ ร้อยละ 72.30 รูปแบบที่ 2 สามารถพยากรณ์ได้ว่า ด้านการมีส่วนร่วมและการ

สื่อสารเชิงรุก และด้านวัฒนธรรมองค์กรและความตระหนักรู้ ที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.788 และร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 78.80 รูปแบบที่ 3 สามารถพยากรณ์ได้ว่า ด้านการมีส่วนร่วมและการสื่อสารเชิงรุก ด้านวัฒนธรรมองค์กรและความตระหนักรู้ และด้านการพัฒนาทักษะและสมรรถนะบุคลากร ที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.822 และร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ ร้อยละ 82.20 รูปแบบที่ 4 สามารถพยากรณ์ได้ว่า ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมและการสื่อสารเชิงรุก ด้านวัฒนธรรมองค์กรและความตระหนักรู้ ด้านการพัฒนาทักษะและสมรรถนะบุคลากร และด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจ ที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.841 และร่วมกันอธิบายความแปรปรวน ได้ร้อยละ 84.10 รูปแบบที่ 5 สามารถพยากรณ์ได้ว่า ด้านการมีส่วนร่วมและการสื่อสารเชิงรุก ด้านวัฒนธรรมองค์กรและความตระหนักรู้ ด้านการพัฒนาทักษะและสมรรถนะบุคลากร ด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจ และด้านความยืดหยุ่นและการเตรียมพร้อมภาวะวิกฤต ที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.846 และร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 84.60

เมื่อพิจารณาปัจจัยการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ทั้ง 5 รูปแบบ พบว่า รูปแบบที่ 5 มีอำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.846 ซึ่งเป็นค่าอำนาจการพยากรณ์สูงที่สุด และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ได้ร้อยละ 84.60 ผู้วิจัยจึงเลือก รูปแบบที่ 5 เป็นรูปแบบปัจจัยการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 รายตัวแปร

พบว่า ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมและการสื่อสารเชิงรุก ด้านวัฒนธรรมองค์กรและความตระหนักรู้ ด้านการพัฒนาทักษะและสมรรถนะบุคลากร ด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจ และด้านความยืดหยุ่นและการเตรียมพร้อมภาวะวิกฤต ที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณ สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.846 และร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ได้ร้อยละ 84.60 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.198 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ พบว่า ด้านวัฒนธรรมองค์กรและความตระหนักรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยสูงที่สุด ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน พบว่า ด้านวัฒนธรรมองค์กรและความตระหนักรู้ มีอิทธิพลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามากที่สุด โดยทุกตัวแปรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในรูปแบบคะแนนดิบ มีดังนี้

$$\hat{Y} = 0.587 + 0.156X_2 + 0.306X_4 + 0.158X_8 + 0.160X_1 + 0.115X_6$$

สมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน มีดังนี้

$$\hat{Z} = 0.181Zx_2 + 0.344Zx_4 + 0.190Zx_8 + 0.198Zx_1 + 0.128Zx_6$$

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่าระดับปัจจัยการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบูรณาการแผนงานและงบประมาณมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาสามารถนำระบบบริหารความเสี่ยงมาผสานรวมเข้ากับการ

จัดทำแผนงานและการดำเนินงานจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ COSO (2017) ที่เน้นย้ำว่าการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพต้องถูกบูรณาการเข้ากับกลยุทธ์ขององค์กร ไม่ทำแยกส่วน ขณะที่ระดับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงถึงความเอาใจใส่และขีดความสามารถของสถานศึกษาในการปฏิบัติตามกฎระเบียบทางการเงิน พัสดุ และบัญชีอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่มุ่งเน้นความโปร่งใส คุ้มค่า และตรวจสอบได้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์และอิทธิพลระหว่างตัวแปร ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยการบริหารความเสี่ยงมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงบประมาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งอธิบายได้ตามทฤษฎีระบบ (System Theory) ว่าระบบการควบคุมและความเสี่ยงที่ดีจะทำหน้าที่เป็นภูมิคุ้มกันที่ช่วยลดข้อผิดพลาด และส่งเสริมให้กระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณแปรสภาพไปสู่ผลสัมฤทธิ์ได้อย่างราบรื่น

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณยังชี้ว่า มีปัจจัยการบริหารความเสี่ยงจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมองค์กรและความตระหนักรู้, ด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจ, ด้านการพัฒนาทักษะและสมรรถนะบุคลากร, ด้านการมีส่วนร่วมและการสื่อสารเชิงรุก และด้านความยืดหยุ่นและการเตรียมพร้อมภาวะวิกฤต สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาได้สูงถึงร้อยละ 84.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านวัฒนธรรมองค์กรและความตระหนักรู้มีอิทธิพลส่งผลสูงที่สุด เนื่องจากวัฒนธรรมองค์กรเป็นรากฐานสำคัญในการหล่อหลอมให้ครูและบุคลากรเกิดจิตสำนึกความโปร่งใสและมีทัศนคติเฝ้าระวังความเสี่ยง (Risk Awareness Mindset) ในการปฏิบัติงานผนวกกับการมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ตัดสินใจบนฐานข้อมูล และการสื่อสารเชิงรุกเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม จึงช่วยลดข้อจำกัดเรื่องการขาดแคลนเจ้าหน้าที่พัสดุและการเงินในโรงเรียนขนาดเล็ก ส่งผลให้การจัดสรรและกำกับดูแลการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงาน

งบประมาณของสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** 1.1 ด้านการบริหารงบประมาณ ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นกรอบในการวางแผนและจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นระบบ โดยเน้นความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์สถานศึกษา และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการทำแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อความโปร่งใส 1.2 ด้านปัจจัยการบริหารความเสี่ยง ควรจัดทำคู่มือหรือระบบฐานข้อมูลเพื่อระบุและวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านงบประมาณล่วงหน้า 1.3 การตอบสนองความเสี่ยงควรมีมาตรการรองรับและแก้ไขปัญหาการเงินอย่างทันท่วงทีเมื่อเกิดภาวะวิกฤต 1.4 การติดตามและประเมินผลควรกำหนดตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพและรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณต่อผู้เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเพื่อตรวจสอบได้ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ขยายขอบเขตการวิจัยควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยการบริหารความเสี่ยงกับการบริหารงบประมาณในบริบทอื่นๆ เช่น สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา หรือสถานศึกษาขนาดต่างกัน (เล็ก กลาง ใหญ่) เพื่อศึกษาความแตกต่าง 2.2 ศึกษาตัวแปรเพิ่มเติมควรศึกษาตัวแปรหรือปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อการบริหารงบประมาณเพิ่มเติม เช่น ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร, วัฒนธรรมองค์กร, หรือการมีส่วนร่วมของชุมชน 2.3 ปรับเปลี่ยนวิธีวิทยาการวิจัยควรใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชลพงษ์ ทองอุดม. (2564). แนวทางการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

จารุวรรณ มาแต้ม. (2561). การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สิริพร โยศรีธา. (2564). แนวทางการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาอำเภอลานสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สุภาพร ศีรษะเนตร. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

โอภาส เทศน์ไธสง. (2567). การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*.มหาวิทยาลัยนครพนม.

COSO. (2017). *Enterprise risk management: Integrating with strategy and performance*. AICPA.

Hubbard, D. W. (2020). *The failure of risk management*. John Wiley & Sons.

Kaplan, R. S. (2019). *Risk management strategy*. Harvard Business Review Press.

Slovic, P. (2016). *The perception of risk.* Earthscan.

สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์*

THE CURRENT CONDITIONS, DESIRED CONDITIONS, AND PRIORITY NEEDS FOR ENHANCING INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN BURIRAM'S EDUCATION SANDBOX

ณัฐพงษ์ วิรุณพันธ์[1] และ สุรเชต น้อยฤทธิ์[2]

Natthaphong Wiroonphan[1] and Surachet Noirid[2]

[1-2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[1-2]Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67010581017@msu.ac.th

วันที่รับบทความ : 28 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 16 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 18 มิถุนายน 2569

Received 28 May 2026; Revised 16 June 2026; Accepted 18 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 958 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 282 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมาตรประมาณค่า

Citation:

* ณัฐพงษ์ วิรุณพันธ์ และ สุรเชต น้อยฤทธิ์. (2569). สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1585-1597.

Natthaphong Wiroonphan and Surachet Noirid. (2026). The Current Conditions, Desired Conditions, And Priority Needs For Enhancing Innovative Leadership Of School Administrators In Buriram's Education Sandbox. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1585-1597.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.44, S.D. = 0.94) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.70, S.D. = 0.52) สำหรับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม การมีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the current conditions, desirable conditions, and priority needs for enhancing the innovative leadership of school administrators under Buriram's Education Sandbox. This study employed quantitative research design. The population consisted of 958 individuals, including school directors, deputy school directors, and classroom teachers in the Educational Innovation Area of Buriram Province. A sample of 282 participants was obtained through stratified random sampling. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis included the mean, standard deviation, and the Priority Needs Index modified ($PNI_{modified}$).

The research findings revealed that the overall current conditions were at a moderate level, while the overall desirable conditions were at the highest level. The needs for strengthening innovative leadership, ranked from highest to lowest, were as follows: innovative vision, creativity, climate of innovative organization, and teamwork, respectively.

Keywords: Priority Needs Index modified, Innovative Leadership, School Administrators

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลให้ประเทศต้องปรับตัวภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และนโยบาย “Thailand 4.0” ที่มุ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) ระบบการศึกษาจึงต้องปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษา 4.0 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนวัตกรที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ สอดรับกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งพัฒนาระบบการศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

อย่างไรก็ตาม จากปัญหาคุณภาพการศึกษาของไทยที่ยังขาดการบูรณาการการทำงานและขาดกลไกในการนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปขยายผล รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ กระจายอำนาจ และให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาในการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา ซึ่งจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับการประกาศจากสำนักนายกรัฐมนตรีให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เนื่องจากมีความพร้อมและมีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง เพื่อเป็นพื้นที่นำร่องในการบริหารจัดการที่เน้นความคล่องตัวและสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ผู้เรียนและชุมชน (ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การกำหนดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์, 2567)

ภายใต้บริบทของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำองค์การไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Şen & Eren, 2012) ในทางปฏิบัติ ผู้บริหารมักเผชิญกับความท้าทายในการบริหารจัดการท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมี “ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม” (Innovative Leadership) (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2564) ที่ประกอบด้วยการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม การมีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม ทว่าจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ายังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในบริบทเฉพาะของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์อย่างเป็นรูปธรรม

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้

เป็นฐานในการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผลจากการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา ให้เกิดการสร้างนวัตกรรมการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สามารถขับเคลื่อนสถานศึกษา ให้เป็นองค์การแห่งนวัตกรรม และบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้าง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

การทบทวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม คือ ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อน องค์การให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านการสร้างและพัฒนาสิ่งใหม่ โดยผู้บริหารต้องมีสมรรถนะ บุคลิกภาพ และบทบาทที่เอื้อต่อการสร้างสิ่งใหม่ เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างโอกาสที่สลับซับซ้อน นอกจากนี้ยังต้องสามารถสร้างความไว้วางใจและสัมพันธภาพอันดี สนับสนุนความคิด สร้างสรรค์ ตลอดจนกำหนดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการคิดเชิงนวัตกรรม เพื่อให้ทัน ต่อบริบทของโลกยุคใหม่ จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการ พบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม (Innovative Vision) คือ ความสามารถในการสร้าง และสื่อสารภาพอนาคตที่ชัดเจน มีเป้าหมายเชิงสร้างสรรค์ และสามารถนำวิสัยทัศน์ไปสู่ การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. การมีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) คือ ความสามารถทางการคิดที่มุ่งเน้น การสร้างสิ่งใหม่ การดัดแปลง หรือประยุกต์แนวคิดเดิมให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ ผ่านความคิดริเริ่ม ความคล่องแคล่ว ความยืดหยุ่น และความละเอียดลออ

3. การสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม (Climate of Innovative Organization) คือ การออกแบบสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเกิดความคิดสร้างสรรค์ ทั้งด้านวัฒนธรรมองค์การ การสร้างเครือข่าย และการใช้เทคโนโลยี

4. การทำงานเป็นทีม (Teamwork) คือ ความสามารถในการส่งเสริมให้บุคลากรร่วมมือกันทำงานโดยมีเป้าหมายเดียวกัน มีการสื่อสาร ประสานงาน และสนับสนุนพฤติกรรมซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการวิเคราะห์เชิงระบบเพื่อตรวจสอบและเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง สภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อระบุความแตกต่างและนำมาจัดลำดับความสำคัญก่อน-หลัง (Priority) ของสิ่งที่จะต้องดำเนินการแก้ไขหรือพัฒนา ในการวิจัยนี้ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ซึ่งเป็นวิธีการหาค่าผลต่างระหว่างสภาพที่คาดหวังกับสภาพที่เป็นอยู่จริงแล้วหารด้วยค่าสภาพที่เป็นอยู่จริง เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศสำคัญในการตัดสินใจกำหนดทิศทาง และจัดทำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาให้ตรงกับปัญหาและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ ลดความเหลื่อมล้ำ กระจายอำนาจ และให้อิสระแก่สถานศึกษา ตลอดจนสร้างกลไกการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และภาคประชาสังคม สำนักนายกรัฐมนตรีได้ประกาศกำหนดให้จังหวัดบุรีรัมย์เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เมื่อปี พ.ศ. 2567 เนื่องจากมีความพร้อมและมีแผนการขับเคลื่อนที่ชัดเจน โดยสถานศึกษาในพื้นที่มีอิสระและมีความคล่องตัวสูง เช่น สามารถปรับใช้หลักสูตรแกนกลางฯ ได้โดยไม่ติดตัวชี้วัด มีอิสระในการเลือกใช้สื่อและออกแบบการทดสอบเฉพาะพื้นที่ ตลอดจนได้รับงบประมาณแบบบวงเงินรวม (Block Grant) ภายใต้บริบทนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุวิสัยทัศน์ของจังหวัดที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี มีศักยภาพตลอดชีวิต และก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยโรงเรียน และครูผู้สอน ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 40 โรงเรียน มีผู้อำนวยการโรงเรียน

จำนวน 40 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 28 คน และครูผู้สอน จำนวน 890 คน รวมทั้งสิ้น 958 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สมสูตรของ Krejcie and Morgan (1970) แล้วทำการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 282 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างมีผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 13 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 11 คน และครูผู้สอน จำนวน 258 คน รวมทั้งสิ้น 282 คน ดังตารางที่

ตารางที่ 3 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามขนาดของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

ขนาดของสถานศึกษา	ประชากร				กลุ่มตัวอย่าง			
	ผู้อำนวยการโรงเรียน	รองผู้อำนวยการโรงเรียน	ครูผู้สอน	รวม	ผู้อำนวยการโรงเรียน	รองผู้อำนวยการโรงเรียน	ครูผู้สอน	รวม
เล็ก	10	-	78	88	3	-	23	26
กลาง	24	14	392	430	7	5	113	125
ใหญ่	4	7	199	210	2	3	58	63
ใหญ่พิเศษ	2	7	221	230	1	3	64	68
รวม	40	28	890	958	13	11	258	282

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน ลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอมถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 50 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ)

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ซึ่งมีค่าผ่านเกณฑ์ จึงนำไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยนำไปใช้กับ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

2) การวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson’s Simple Correlation) โดยเลือกข้อคำถามที่มีนัยสำคัญทางสถิติและมีค่าอำนาจจำแนก 0.30 ถึง 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพปัจจุบัน 0.31 ถึง 0.83 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพที่พึงประสงค์ 0.39 ถึง 0.82

3) การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราค (Cronbach's alpha coefficient) โดยใช้เกณฑ์ความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ ซึ่งมีค่า 0.70 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของสภาพปัจจุบันอยู่ที่ 0.96 และค่าความเชื่อมั่นสภาพที่พึงประสงค์อยู่ที่ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 บันทึกเสนอคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ออกหนังสือราชการขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามถึง ศึกษาธิการจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.2 นำหนังสือราชการเสนอศึกษาธิการจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและนำหนังสือราชการที่ผ่านการพิจารณาแล้ว เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนที่กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.3 รวมรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 วิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้เทคนิค Priority Need Index ($PNI_{Modified}$)

ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 4 แสดงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น		
1. การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม	3.22	0.75	ปานกลาง	4.79	0.41	มากที่สุด	0.49	1
2. การมีความคิดสร้างสรรค์	3.40	0.98	ปานกลาง	4.77	0.46	มากที่สุด	0.40	2
3. การสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม	3.37	0.97	ปานกลาง	4.52	0.63	มากที่สุด	0.34	3
4. การทำงานเป็นทีม	3.64	0.97	มาก	4.70	0.53	มากที่สุด	0.28	4
รวม	**3.44**	**0.94**	**ปานกลาง**	**4.70**	**0.52**	**มากที่สุด**		

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.44, S.D. = 0.94) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 3.66, S.D. = 0.99) ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ($\bar{x}$ = 3.22, S.D. = 0.75) ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

($\bar{x}$ = 4.70, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.41) องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.63) ลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ($PNI_{modified}$ = 0.49) การมีความคิดสร้างสรรค์ ($PNI_{modified}$ = 0.40) การสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม ($PNI_{modified}$ = 0.34) และการทำงานเป็นทีม ($PNI_{modified}$ = 0.28) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์มีความเข้าใจในหลักการ มีความพยายามคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาใหม่ ๆ และคุ้นเคยกับการทำงานประสานงานผ่านเครือข่ายความร่วมมือ แต่ในทางปฏิบัติยังขาดแคลนทรัพยากรหรืออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย และยังขาดทักษะในการนำวิสัยทัศน์นวัตกรรมไปกำหนดเป็นแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและโครงการอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วารุณี กว้างขวาง (2566) ที่พบว่าสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรวิทย์ จันทร์สิริสิร (Chansirisira, 2022) ที่พบว่าสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลางและต้องการการสนับสนุนด้านทรัพยากร

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ตระหนักและมีความต้องการยกระดับคุณภาพการบริหารในสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อรับการเสริมสร้างจากองค์การที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ หากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม จะช่วยเสริมสร้าง

ให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่ส่งผลให้เกิดการสร้างนวัตกรรมการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พร้อมขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เป็นองค์การนวัตกรรมและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนวัตกร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธชัย เติมวิถี (2566) และวารุณี กว้างขวาง (2566) ที่พบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม การมีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม สะท้อนให้เห็นว่า การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรมเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ต้องการเสริมสร้างอย่างเร่งด่วนที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ต้องการเสริมสร้างทักษะการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ในการวางแผนงานสำหรับวิสัยทัศน์นวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธชัย เติมวิถี (2566) พบว่าการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรมเป็นความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างลำดับแรกของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Farhan (2024) พบว่าวิสัยทัศน์นวัตกรรมของผู้บริหารกับการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ จะช่วยสร้างเอกลักษณ์และความยั่งยืนให้แก่องค์การต่อมาเป็นการมีความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์เมื่อปฏิบัติงานจริงมักเผชิญปัญหากับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดและต้องการทักษะการตัดสินใจที่มีความยืดหยุ่นและการคิดเชิงออกแบบเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Şen and Eren (2012) พบว่าผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องมีความรู้ มีทักษะและความคิดเชิงนวัตกรรมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตามบริบทของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ต่อมาเป็นการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรมซึ่งเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสำหรับบริบทของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งจำเป็นต้องมีการใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือสนับสนุนในการบริหารสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นในการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการลดภาระงานในการบริหารและ

เพิ่มความคล่องตัวให้แก่องค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aman-Ullah and others (2022) พบว่าปัจจัยด้านทุนของมนุษย์ในด้านความรู้และทักษะเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงกับการดำเนินงานและผลสัมฤทธิ์ขององค์กร ต่อมาเป็นการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่า ท่ามกลางภารกิจใหม่ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ตามนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สั่งการมาเป็นผู้รับฟังและสนับสนุน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและยืดหยุ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ คอตีมะห์ ลามะทา (2567) พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการรู้เพื่อให้นวัตกรรมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสอดรับกับงานวิจัยของ Sutiyatno and others (2022) พบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลโดยตรงต่อความผูกพันของครูผ่านวัฒนธรรมองค์การในการทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็ง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม การมีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ควรนำผลจากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ไปใช้ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 ควรมีการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในด้านอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ เพื่อให้ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสมบูรณ์และมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อพัฒนารูปแบบหรือแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

เอกสารอ้างอิง

คอตีมะห์ ลามะทา. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับนวัตกรรมการบริหารการจัดการเรียนรู้ของครู สถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดนราธิวาส. *Journal of Buddhist Education and Research,* 10(2), 96-112.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น.* (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การกำหนดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. (2567). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 141 ตอนพิเศษ 130 ง หน้า 1* (9 พฤษภาคม 2567).

ยุทธชัย เติมวิถี. (2566). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด,* 13(2), 71–83.

วารุณี กว้างขวาง. (2566). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด,* 12(2), 356-368.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579.* กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580).* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2564). *การพัฒนาภาวะผู้นำการศึกษาในยุค : Thailand 4.0.* กรุงเทพฯ: ตักสิลาการพิมพ์.

Aman-Ullah, A., Mehmood, W., Amin, S., & Abbas, Y. A. (2022). Human capital and organizational performance: A moderation study through innovative leadership. *Journal of Innovation & Knowledge,* 7(4), 210. https://doi.org/10.1016/j.jik.2022.100261

Chansirisira, P. (2022). The Innovation Leadership Model for School Principal Under the Provincial Administrative Organizations in Province Zone Roi Kaen Sara Sin, Northeastern Thailand. *Journal of Management Information and Decision Sciences,* 25(1), 1-12.

Farhan, B. Y. (2024). Visionary leadership and innovative mindset for sustainable business development: Case studies and practical applications. *Research in Globalization,* 8(1), 1-11. https://doi.org/10.1016/j.resglo.2024.100219

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607-610.

Şen, A., & Eren, E. (2012). Innovative Leadership for the Twenty-First Century. *Procedia - Social and Behavioral Sciences,* 41(1), 1-14. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.04.001

Sutiyatno, S., Santoso, K. I., & Susilo, G. (2022). The Role of Innovation Leadership in Teacher Commitment: A Study of Organizational Culture. *International Journal of Educational Methodology,* 8(3), 595-607. https://doi.org/10.12973/ijem.8.3.595

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง*

FACTORS INFLUENCING THE CULTURAL TOURISM DEVELOPMENT IN MUANG, RAYONG PROVINCE

ศิริพร จบศรี[1] และ กฤษณะ เชี่ยวเวช[2]

Siriporn Chobsri[1] and Krisana Chiewvej[2]

[1-2]วิทยาลัยสงฆ์ระยอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-2]Rayong Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Orm4699@gmail.com

วันที่รับบทความ : 17 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 30 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 2 กรกฎาคม 2569

Received 17 June 2026; Revised 30 June 2026; Accepted 2 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง 2) เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม และหาตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง และ 3) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรของการวิจัยเป็นประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยองที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตั้งอยู่ จำนวน 156,257 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.95 และหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

Citation:

* ศิริพร จบศรี และ กฤษณะ เชี่ยวเวช. (2569). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1598-1618.

Siriporn Chobsri and Krisana Chiewvej. (2026). Factors Influencing The Cultural Tourism Development In Muang, Rayong Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1598-1618.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือสถิติเชิงพรรณา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Means) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. : Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Correlation Coefficient และ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และด้านการประชาสัมพันธ์และข้อมูล ตามลำดับ ส่วนผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) ผลจากการวิจัยยังพบว่าปัจจัยของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ α = 05 และตัวแปรอิสระทุกตัวมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองระยอง 3) แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ใช้โมเดลความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการเชื่อมโยงปัจจัยต่างๆ เข้ากับผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม 3 ส่วน คือ 1) ตัวขับเคลื่อนคุณค่า 2) เสาหลักความยั่งยืน และ 3) ผลลัพทธ์เชิงประจักษ์

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, การพัฒนาการท่องเที่ยว, การมีส่วนร่วมของชุมชน, จังหวัดระยอง

Abstract

This study aimed to: (1) examine the level of public opinion toward factors influencing cultural tourism development in Mueang District, Rayong Province; (2) investigate the relationships between independent and dependent variables and identify the independent variables affecting cultural tourism development in Mueang District, Rayong Province; and (3) propose guidelines for the development of cultural tourism in Mueang District, Rayong Province.This research employed a quantitative approach. The population consisted of 156,257 residents living in Mueang District, Rayong Province, where cultural tourism attractions are located. The sample size was determined using Taro Yamane’s formula, yielding 400 respondents. The research instrument was a questionnaire

with a content validity index of 0.95 and a reliability coefficient (Cronbach's alpha) of 0.94. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation (S.D.), correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The findings revealed that: (1) The public opinion toward factors influencing cultural tourism development in Mueang District, Rayong Province, was at a high level. Cultural tourism resources received the highest mean score. The overall outcomes of cultural tourism development were also rated at a high level, with the continuous increase in tourist arrivals receiving the highest mean score. (2) All independent and dependent variables were significantly correlated at the 0.05 level (α = .05), and all independent variables significantly influenced cultural tourism development in Mueang District, Rayong Province. (3) The proposed guidelines for cultural tourism development in Mueang District, Rayong Province, are based on a cultural tourism development success model that links key factors to tangible outcomes in three dimensions: (1) value drivers, (2) sustainability pillars, and (3) empirical outcomes.

Keywords: Cultural tourism, tourism development, community participation, Rayong Province

บทนำ

การพัฒนาประเทศของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายนั้นรัฐบาลของแต่ละประเทศต้องพัฒนาประเทศในหลาย ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความแข็งแกร่งด้านเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศซึ่งจะเป็นผลทำให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รัฐบาลในแต่ละสมัยที่พยายามผลักดันโครงการต่าง ๆ ออกมาเพื่อสนองการส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน ซึ่งนับว่าเป็นความลำบากของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายโดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่มีรายได้หลักมาจากการทำกสิกรรม หากประเทศเหล่านี้จะลงทุนเปลี่ยนโครงสร้างของประเทศจากประเทศเกษตรกรรมไปเป็นประเทศอุตสาหกรรมนับว่าเป็นโจทย์ยากเนื่องจากขาดแคลนเงินทุน ความสามารถของฝีมือแรงงานและเทคโนโลยี หากจะให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในด้านอุตสาหกรรมในประเทศของตนก็จะได้รับ

เพียงค่าเช่า ค่าภาษีอากร หรือค่าธรรมเนียมประเภทต่าง ๆ แต่จะมีปัญหาตามมาอย่างมากมาย เช่นปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการนำทรัพยากรของท้องถิ่นมาใช้โดยประชาชนที่เป็นเจ้าของแหล่งทรัพยากรนั้น ๆ ไม่มีโอกาสได้รับประโยชน์ และปัญหาสังคมจะเกิดขึ้นตามมาเป็นต้น ด้วยเหตุนี้ประเทศที่มีภูมิประเทศและธรรมชาติสวยงามได้เริ่มขายการท่องเที่ยวของตนมาเป็นเวลานานนับสิบปี และสามารถทำรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของประเทศ เช่น ประเทศนิวซีแลนด์ สวิตเซอร์แลนด์ ประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย ประเทศเหล่านี้หันมาทำการประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาเที่ยวในประเทศของตนให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่สามารถทำให้วงจรเศรษฐกิจของประเทศกระเตื้องขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะมีความสัมพันธ์กับธุรกิจประเภทอื่น ๆ หลายประเภท ประการสำคัญก็คือทำให้ประชาชนมีงานทำและมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ GDP ของประเทศสูงตามขึ้นไปด้วย

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงจำนวนมากทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำและแหล่งท่องเที่ยวทางบกแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก ในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดระยองถึง 4,919,174 คน ทำรายได้ให้กับจังหวัดระยองถึง 21,197.87 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2565 ถึง 118.96% (จังหวัดระยอง, 2566) ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่กลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดให้คนหลายรุ่นวัยให้เข้ามาศึกษามรดกและประวัติศาสตร์ของวัฒนธรรมต่างถิ่นในแง่ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น คือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (McIntosh และ Goeldner, 1984) ซึ่งสอดคล้องกับนิยามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ World Tourism Organization (2017) โดยเฉพาะในจังหวัดระยองมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นที่รู้จักหลายแห่ง และยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์อีกหลายแห่ง ซึ่งสถานที่เหล่านี้สามารถสร้างรายได้เพิ่มเติมให้กับจังหวัดระยองได้เป็นอย่างมากอีกช่องทางหนึ่ง และยังเป็นการประชาสัมพันธ์จังหวัดซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเหล่านี้ และช่วยประชาสัมพันธ์ให้ผู้อื่นเข้ามาท่องเที่ยวต่อไป

ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกระจายอยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นหลายแห่ง และเริ่มมีนักท่องเที่ยวทั้งจากภายในจังหวัดและจากต่างจังหวัดมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเหล่านี้กันตลอดทั้งปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูผลไม้ จะมีผู้คนมาหาซื้อผลไม้ที่จังหวัดระยองและถือโอกาสมาท่องเที่ยวแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปด้วย ซึ่งนับเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษกิจอีกทางหนึ่ง แต่การที่จังหวัดระยองจะสามารถก้าวขึ้นสู่การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้นั้น ต้องแสดงให้เห็นว่ามีความพร้อมในสิ่งที่จะขายคือผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องมีความโดดเด่นอยู่ในระดับที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังต้องมีจุดขายที่มีความแตกต่างจากจังหวัดอื่นเพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวอยากมาเยือน มาสัมผัสประสบการณ์ มาชม มาเห็น มาท่องเที่ยว กระบวนการสำคัญที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว คือ การพัฒนาการตลาดเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม รวมถึงการสื่อสารตลาดการท่องเที่ยวให้เด่นชัดตรงกับกลุ่มเป้าหมาย เพราะฉะนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่รูปแบบการตลาดที่เหมาะสมในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการส่งเสริมกิจกรรมด้านประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นที่แพร่หลายเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจโดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม การสร้างความเป็นเอกลักษณ์หนึ่งของแหล่งท่องเที่ยว การสร้างความคุ้มค่าคุ้มราคาในการท่องเที่ยว การส่งเสริมองค์ความรู้แก่บุคลากรทางการท่องเที่ยวและการบริการ สิ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกันและจะต้องนำมาบูรณาการและพัฒนาควบคู่ไปพร้อมกับองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวอื่น ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเกิดประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้อย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

2. เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม และหาตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

สมมุติฐานการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ และจำนวนครั้งที่เข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

สมมุติฐานที่ 2 ตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว มีอิทธิพลต่อผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

กรอบแนวคิดที่ใช้วิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดตามทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ตัวแปรอิสระคือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ และจำนวนครั้งที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปีที่ผ่านมา 2) ปัจจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน และด้านการประชาสัมพันธ์และข้อมูล ตัวแปรตามคือ ผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยองได้แก่ 1) จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง 2) ประชาชนในพื้นที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 3) นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและกลับมาเยือนอีก 4) วัฒนธรรมท้องถิ่นได้รับการอนุรักษ์และส่งเสริมจากส่วนต่าง ๆ และ 5) คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การทบทวนวรรณกรรม

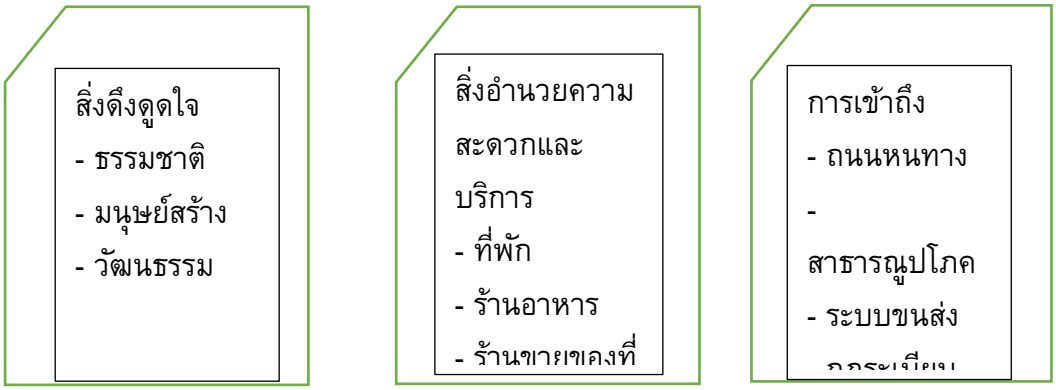
ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางออกจากถิ่นฐานที่อยู่อาศัยปกติ เพื่อพักผ่อน ความบันเทิง การแสวงหาความรู้ หรือประสบการณ์ใหม่ ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวคือการเดินทางที่มีระยะทางมากกว่า 40 กิโลเมตรจากที่พักอาศัยปกติ โดยมุ่งเน้นกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนและการท่องเที่ยว (UNWTO, 2008)

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

นักวิชาการได้สรุปองค์ประกอบของการท่องเที่ยวไว้ในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ดังนี้ Collier and Harraway (1997) กล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ หรือ 3 As ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ที่เกิดจากสถานที่ (Site) หรือเหตุการณ์ (Event) โดย สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์ที่ประทับใจเกิดจากมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น 2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึง บริเวณพื้นที่และโครงสร้างสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ที่สร้างขึ้นรองรับกิจกรรมของผู้มาเยือนและกิจกรรมในการบริหารจัดการพื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน เช่น ระบบขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวเพราะจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวด้วย 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ซึ่งจะต้องมีระบบขนส่งที่ประกอบ ด้วยเส้นทางยานพาหนะ และผู้ประกอบการขนส่งเพื่อลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง ซึ่ง Cooper และ Boniface (1998) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่สำคัญที่จะ สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องประกอบด้วย 4 As คือ (1) สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) แหล่งท่องเที่ยวควรมีสิ่งดึงดูดความสนใจของ นักท่องเที่ยวได้ หรือมีลักษณะชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัว (2) การเข้าถึง (Accessibility) แหล่งท่องเที่ยวจะดึงดูดความสนใจได้มากหากมีความ สะดวกในการเข้าถึง (3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) แหล่งท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดความประทับใจ สุขใจ และซาบซึ้งในการเที่ยวชม (4) บริการเสริมที่คนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดหาขึ้นมาเอง (Ancillary Service) แหล่ง ท่องเที่ยวควรจัดสรรบริการด้านต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว หน่วยงานและภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อ อำนวยความสะดวกและดึงดูดนักท่องเที่ยวมายังสถานที่ท่องเที่ยว

องค์ประกอบของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัฒนธรรม (Culture) คือ วิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมสร้างสรรค์ สั่งสม ปลูกฝัง สืบทอด เรียนรู้ ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงเพื่อ ให้เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งด้านจิตใจและวัตถุอย่างสันติสุขและยั่งยืน” (กระทรวงวัฒนธรรม, 2556, สื่อออนไลน์) ซึ่งรวมถึงวิถีชีวิตทุกด้านของคนทั้งมวลในสังคม นับตั้งแต่วิธีกิน วิธีอยู่ วิธีแต่งกาย วิธีทำงาน วิธีพักผ่อน วิธีแสดงอารมณ์ วิธีสื่อความหมาย วิธีจราจรและขนส่ง วิธีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ตลอดจนวิธีแสดงความสุขทางใจและหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต ทั้งเครื่องมือเครื่องไม้ หรือวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่นำมาใช้ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ไม่ว่าสิ่งของเหล่านั้นจะเป็นสิ่งที่นำมาจากธรรมชาติหรือคิดค้นประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ก็ตาม ซึ่งวัฒนธรรมนั้นเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคมและจิตใจของมนุษย์ (กรมศิลปากร, 2542, หน้า 20) เป็นสิ่งที่ช่วยให้โครงสร้างทางสังคมคงอยู่เพราะมีความผูกพันทางจิตใจของหลาย ๆ คนเข้าด้วยกัน รากฐานของสังคมคือวัฒนธรรม ดังนั้นการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าต้องอาศัยวัฒนธรรมเป็นตัวตั้งหรือเป็นรากฐานสังคมจึงจะมีความมั่นคงและยั่งยืน (ประเวศ วะสี, 2547, หน้า 23)

สรุปได้ว่า วัฒนธรรม (Culture) หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์และการอยู่อาศัยและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในสังคม ตั้งแต่แนวความคิดของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ถูกปลูกฝังและหล่อหลอมกันมาอย่างยาวนาน ทำให้เกิดการสื่อสาร ภาษา การกระทำ การแสดงออก การประดิษฐ์ การสร้างสรรค์สิ่งดีบ่งบอกถึงความงอกงามก้าวหน้าของสังคมและอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ทั้งเป็นสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ วัฒนธรรมจะ

สามารถเก็บรักษาและสืบทอดต่อ ๆ กันได้จากรุ่นสู่รุ่น หรืออาจจะมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย หรืออาจจะสูญหายหมดสิ้นไป ย่อมขึ้นอยู่กับการสร้างสรรค์ของคนในสังคมนั้น ๆ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Timothy และ Boyd (2003) กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้และสัมผัสคุณค่าอันเกิดจากวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี ศิลปกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวมีแรงจูงใจหลักในการเดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ในขณะที่องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO, 2004) ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น และส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ นอกจากนี้ McIntosh และ Goeldner (1986) ยังได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า เป็นการเดินทางของนักท่องเที่ยวเพื่อไปศึกษามรดกและประวัติศาสตร์ของวัฒนธรรมต่างถิ่นในแง่ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น ๆ และ Richards (2018) ได้อธิบายถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความสนใจหรือความตั้งใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยที่ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแง่มุมที่มองว่าเป็นการศึกษานั้นสอดคล้องกับนิยามความหมายของ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ World Tourism Organization (2017) ที่อธิบายความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่สร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และค้นหาประสบการณ์โดยวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่สามารถจับต้องได้และไม่สามารถจับต้องได้ ทั้งนี้นิยามเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากการศึกษาในประเทศไทยในแง่ที่เป็นกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเที่ยวชมโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เพื่อ ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งศึกษาความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ ในขณะเดียวกันก็มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว ดังที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญควรมี 6 ด้าน ดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็น

การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อันประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ 10 ประการ คือ (1) ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น (2) โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ (3) สถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่น สิ่งปลูกสร้าง ซากปรักหักพัง ฯลฯ (4) ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก (5) ศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา (6) ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ (7) ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา (8) วิถีชีวิต เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ขนบธรรมเนียม การรับประทานอาหาร การทำอาหาร เป็นต้น (9) ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่าง ๆ (10) ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น 2. กระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสานึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 3. ธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและได้ผลตอบแทนคือกำไรสู่ธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม 4. การตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงตลาดการท่องเที่ยวคุณภาพโดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้และได้ประสบการณ์อย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม 5. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา หรือจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเต็มรูปแบบได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น และ 6. การสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้อธิบายถึงลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

1. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี โดยยึดหลักต้องอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อสามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง

2. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือกระทบน้อยที่สุด

3. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรมโดยยึดหลักต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมหลากหลาย

4. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักต้องให้ทุกฝ่ายได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

6. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดการบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์การอนุรักษ์ โดยยึดหลักต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

7. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับ และความสะอาดของพื้นที่ต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวดเพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการตลาดท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการ

การท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นโดยคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการให้ ความรู้ และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2549) ให้แนวคิดว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การรักษาและเสริมสร้างให้ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่ในสภาพดี คงความสวยงาม คงคุณค่าแก่ท้องถิ่นตลอดไป อันจะก่อให้เกิดแก่คนหมู่มากในระยะยาว การพัฒนาการท่องเที่ยวมีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงก่อนส่งเสริมหรือพัฒนา มิฉะนั้นจะเป็นการทำลายมากขึ้น สิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ 1) การพัฒนาการท่องเที่ยว ต้องไม่ส่งผลกระทบในทางที่จะทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต้องเกิดปัญหาอย่างต่อเนื่อง 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องไม่ทำลายประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น 3) การพัฒนาการท่องเที่ยว ควรเหมาะสมกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและรักษาเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวนั้น 4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งๆ ควรจะเป็นการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น ทำให้เกิดการกระจายรายได้ การขยายการผลิต การบริการ 5) การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงศักยภาพด้านการแข่งขันกับประเทศ เพื่อนบ้าน 6) การพัฒนาการท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงการสร้างสรรค์ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชนในเขตนั้น

สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น เกิดจากแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจอย่างใด อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างผสมผสานกัน แต่ทั้งนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ คือ ต้องไม่ส่งผลกระทบทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่ทำลายประเพณีวัฒนธรรมและต้องคำนึงถึงศักยภาพความพร้อมด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวคงความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวไว้ที่สำคัญ คือ ต้องเกิดจากความต้องการและความร่วมมือของคนในท้องถิ่นรวมไปถึงหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเพื่อก่อให้เกิดการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของท้องถิ่นนั้น ๆ

การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตามหลักทางวิชาการ

การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตามหลักทางวิชาการนั้น ไม่ใช่เพียงการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มี

สภาพดีอยู่แล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิมด้วย จึงต้องมีขั้นตอนการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว ดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) 1) ขั้นการจัดแบ่งเขตพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว 2) ขั้นการกำหนดสิ่งอานวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแต่ละเขตของทรัพยากรท่องเที่ยว 3) ขั้นการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเสริมในทรัพยากรท่องเที่ยว 4) ขั้นการประเมินขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวแต่ละเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว 5) ขั้นการให้การศึกษาถึงผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยว ต่อสิ่งแวดล้อมแก่เจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่ทรัพยากรท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว 6) ขั้นการจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการรู้ 7) ขั้นการจัดหางบประมาณในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวให้เพียงพอ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method Research)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ของการวิจัย

ประชากร (Population) ประชากรที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาในครั้งนี้คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง จำนวน 6 พื้นที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 156,275 คน ดังนี้ 1) เทศบาลนครระยอง จำนวน 58,614 คน 2) เทศบาลเมืองเนินพระ จำนวน 17,693 คน 3) เทศบาลตำบลเชิงเนิน จำนวน 24,274 คน 4) เทศบาลตำบลทับมา จำนวน 26,136 คน 5) เทศบาลตำบลนาตาขวัญจำนวน 7,154 คน 6) องค์การบริหารส่วนตำบลตะพง จำนวน 22,386 คน (กรมการปกครอง, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ : 2553 : หน้า 45 – 47) ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และคุณภาพของเครื่องมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย โดยได้สร้างเครื่องมือวัดหรือแบบสอบถามในแนวทางแบบไลเคิร์ท (Likert Scale) ส่วนคุณภาพของเครื่องมือนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.95 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient) ของครอนบาค ได้ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล และการจัดการข้อมูล

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอยางด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

การจัดการข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนั้นทำโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Version 21 (Statistical Package for Social Sciences for Windows Version 21) โดยใช้สถิติดังนี้ คือ 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ศึกษาหาระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง โดยใช้หาค่า ค่าเฉลี่ย (Means) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. : Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง และระดับผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง 2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของตัวแปรต่าง ๆ และเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ผลตามสมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามด้วย สถิติ Correlation Coefficient และหาอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามด้วยสถิติ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง มีผลการวิจัยดังนี้

1) ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ในภาพรวม อยู่ในระดับ “มาก” พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับหนึ่งคือ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

รองลงมามีสองข้อคือด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และด้านการประชาสัมพันธ์และข้อมูล ตามลำดับ

2) การหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง พบว่า ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ α = 05

3) การวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Regression Analysis) พบว่า (1) ตัวแปรอิสระทั้งชุดสามารถอธิบายผลการพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ด้านจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องได้ร้อยละ 46.00 โดยมีตัวแปรที่สามารถอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ได้ดีที่สุดคือด้านการประชาสัมพันธ์และข้อมูล (2) ตัวแปรอิสระทั้งชุดสามารถอธิบายผลการพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยองด้านประชาชนในพื้นที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 36.90 โดยมีตัวแปรที่สามารถอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ได้ดีที่สุดคือด้านการประชาสัมพันธ์และข้อมูล (3) ตัวแปรอิสระทั้งชุดสามารถอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยองด้านนักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและกลับมาเยือนอีก ร้อยละ 32.10 โดยมีตัวแปรที่สามารถอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ได้ดีที่สุดคือด้านการบริหารจัดการ (4) ตัวแปรอิสระทั้งชุดสามารถอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นได้รับการอนุรักษ์และส่งเสริมจากส่วนต่าง ๆ ร้อยละ 44.80 โดยมีตัวแปรที่สามารถอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ได้ดีที่สุดคือด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว (5) ตัวแปรอิสระทั้งชุดสามารถอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ด้านคุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ร้อยละ 36.50 โดยมีตัวแปรที่สามารถอธิบายผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ได้ดีที่สุดคือด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว

4) การหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง จากผลการวิจัยพบว่า มีโมเดลความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism Success Model) โดยการเชื่อมโยงปัจจัยต่าง ๆ เข้ากับผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ตัวขับเคลื่อนคุณค่า (Value Drivers) คือปัจจัยต้นน้ำที่งานวิจัยพบว่ามีอิทธิพลสูงที่สุด ประกอบด้วย

The Storyteller (การประชาสัมพันธ์) เป็นตัวเปิดประตูที่สำคัญที่สุด (Key Driver) งานวิจัยชี้ว่าการมีทรัพยากรดีอย่างเดียวไม่พอ แต่ “การสื่อสารข้อมูล” คือสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาและสร้างรายได้ให้ชุมชน

The Manager (การบริหารจัดการ) คือหัวใจของการสร้าง “การซื้อซ้ำ” องค์ความรู้ที่ได้คือ หากระบบจัดการดี (สะอาด ปลอดภัย สะดวก) จะเปลี่ยนขาจรให้เป็นขาประจำ

ส่วนที่ 2 เสาหลักความยั่งยืน (Sustainability Pillars) คือปัจจัยที่ประคองให้การท่องเที่ยวเติบโตอย่างมั่นคง ประกอบด้วย

Community Ownership การมีส่วนร่วมไม่ได้หมายถึงแค่การมาช่วยงาน แต่คือการ “เป็นเจ้าของ” และการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อป้องกันการทุจริตหรือการหาประโยชน์ส่วนตน

Public-Private Synergy ภาครัฐต้องเป็นผู้สนับสนุน (Facilitator) ทั้งงบประมาณและความรู้ ในขณะที่ภาคเอกชนขนาดใหญ่ (เช่น โรงงานอุตสาหกรรมในระยอง) คือแหล่งทุนสนับสนุนผ่าน CSR ที่ชุมชนควรเข้าถึง

ส่วนที่ 3 ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ (Outcome Ecosystem) คือวงจรความสำเร็จที่เกิดขึ้นเมื่อปัจจัยข้างต้นทำงานสอดประสานกัน ประกอบด้วย

Economic Flow รายได้กระจายสู่คนในพื้นที่มากขึ้น

Cultural Preservation เมื่อวัฒนธรรมสร้างรายได้ ชุมชนจะเกิดแรงจูงใจในการอนุรักษ์โดยอัตโนมัติ

Quality of Life ผลลัพธ์สุดท้ายคือคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการมีอาชีพและรักษารากเหง้าตนเองไว้ได้

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ที่เป็นตัวแปรอิสระอภิปรายผลได้ดังนี้

จากสัดส่วนผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิงที่มากกว่าชาย ประกอบกับระดับความคิดเห็นต่อผลการพัฒนาที่อยู่ในระดับมาก อาจสะท้อนว่า เพศหญิงมีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้ผลลัพธ์ด้านรายได้ คุณภาพชีวิต และการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับบริบทชุมชนที่ผู้หญิงมักมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมและชุมชน กลุ่มอายุ 31–40 ปี และ 20–30 ปี ซึ่งเป็นวัยทำงาน มีสัดส่วนสูงสุด และเป็นกลุ่มที่สามารถเชื่อมโยงผลการพัฒนาได้ชัดเจน โดยเฉพาะด้านจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น (อันดับ 1) และนักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและกลับมาเยือนอีก (อันดับ 2) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มวัยทำงานมีการรับรู้ผลการพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างชัดเจนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและปริญญาตรีรวมกันมากกว่าร้อยละ 90 สะท้อนว่า ผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง โดยเฉพาะด้านรายได้และคุณภาพชีวิต ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกตัวแปร กลุ่มที่อยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 5 ปี มีสัดส่วนสูงสุด และมีแนวโน้มรับรู้ผลการพัฒนาด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม และด้านคุณภาพชีวิตของชุมชนได้ชัดเจนกว่ากลุ่มที่อยู่อาศัยในระยะสั้น เนื่องจากมีประสบการณ์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมมากกว่า 5 ครั้ง มีสัดส่วนสูงสุด และสอดคล้องกับผลการประเมินที่พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (อันดับ 1) นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและกลับมาเยือนอีก (อันดับ 2) ซึ่งสะท้อนว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ในด้านความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง มีระดับความคิดเห็น ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า “ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” อยู่ในอันดับแรก ในระดับ “มาก” ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองระยองมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดดเด่น และมีการอนุรักษ์โบราณสถาน/ประเพณีอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ สำหรับอันดับรองลงมามีสองด้านคือ “ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว” และด้าน “การประชาสัมพันธ์และข้อมูล” อยู่ในระดับ “มาก” ทั้งสอง

ด้านทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเห็นลำดับความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยองว่า เมื่อมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในพื้นที่ของตนเองอยู่แล้ว ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี รวมถึงการประชาสัมพันธ์และข้อมูล ซึ่งทั้งสองด้านนี้จะเป็นตัวนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ด้วยเหตุที่การส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องใช้การสื่อสารหลายช่องทาง (Online/Offline) เพื่อสร้าง "ภาพลักษณ์" (Image) ที่น่าจดจำ เพราะภาพลักษณ์เกิดขึ้นมาจาก 2 ส่วนคือ Organic Image (ข้อมูลที่ได้รับเอง) และ Induced Image (ข้อมูลจากการโฆษณา) การประชาสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยเปลี่ยนทัศนคติและกระตุ้นการตัดสินใจเดินทาง

ส่วนปัจจัยที่อยู่ในอันดับท้ายสุดคือด้าน “การสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน” สาเหตุอาจมาจากสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดระยองอยู่ในระดับดีมาก มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมาก บางแห่งได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่แล้ว และอีกประการที่เป็นไปได้คือจังหวัดระยองเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่หลายแห่ง เช่น ปตท, ไออาร์พีซี, ทีพีไอ เป็นต้น บริษัทเหล่านี้ต้องทำโครงการ ซีเอสอาร์ (CSR) อยู่แล้ว พื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตั้งอยู่ก็จะได้รับการสนับสนุนจากโครงการนี้ อย่างไรก็ตาม การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน ยังเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเนื่องจากวงจรชีวิตของแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องได้รับการกำกับดูแลจากภาครัฐผ่านนโยบายและมาตรการที่เหมาะสม เพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลบด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในระยะยาว

2. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ตามตัวแปรตามอภิปรายผลได้ดังนี้

1) จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่าปัจจัยด้าน การประชาสัมพันธ์และข้อมูล มีอิทธิพลต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ประกอบกับมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและการการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือนพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยองอย่างต่อเนื่อง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มองว่า “ทรัพยากรทางวัฒนธรรม” เป็นแรงจูงใจหลักในการเดินทาง และต้องได้รับการเสริมด้วยกลไกการจัดการและการสื่อสารเชิงภาพลักษณ์ เพื่อเพิ่มการรับรู้และความสนใจของนักท่องเที่ยว

2) ประชาชนในพื้นที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์และข้อมูล มีอิทธิพลต่อรายได้จากการท่องเที่ยวของประชาชนมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน ผลการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี มีการบริหารจัดการที่ดี และชุมชนมีบทบาทในการตัดสินใจ การจัดกิจกรรม และการให้บริการด้านการท่องเที่ยว จะทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวกระจายสู่คนในพื้นที่อย่างเป็นธรรมและทั่วถึงมากขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism) ที่เน้นการสร้างรายได้และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนในท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3) นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและกลับมาเยือนอีก ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านการบริหารจัดการ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและด้านการประชาสัมพันธ์และข้อมูลเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความประทับใจและการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยว เป็นผลมากจากการสื่อสารข้อมูลที่ชัดเจนและทันสมัย ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกและความทรงจำที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ชี้ว่า ความพึงพอใจและประสบการณ์ที่ได้รับมีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจกลับมาเยือนซ้ำและการบอกต่อในเชิงบวก

4) วัฒนธรรมท้องถิ่นได้รับการอนุรักษ์และส่งเสริม ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว มีอิทธิพลต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาคือด้านการประชาสัมพันธ์และข้อมูลและด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมจะเกิดผลอย่างยั่งยืนเมื่อคนในพื้นที่เป็นเจ้าของและมีบทบาทสำคัญในการสืบสานวัฒนธรรมของตนเอง โดยได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายและงบประมาณจากภาคส่วนต่าง ๆ

5) คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์และข้อมูล และด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ ต้องอาศัยการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ มีการประชาสัมพันธ์และข้อมูลในทุกช่องทาง และด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ได้รับการดูแลเป็นอย่างดี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ในภาพรวม อยู่ในระดับ “มาก” ตัวแปรอิสระทุกตัวมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ α = 05 ปัจจัยที่สำคัญที่เป็นองค์ประกอบหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยองคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลา 5 ปี ขึ้นไป และเคยเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า 5 ครั้ง ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง 1.2 ควรพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อเพิ่มความประทับใจและการกลับมาเยือนของนักท่องเที่ยว 1.3 ควรส่งเสริมการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้เกิดความทั่วถึงในชุมชน 1.4 ควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม และชุมชนท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม **2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญ มีสิ่งที่จะทำการศึกษาวิจัยต่อไปคือ การศึษาปัจจัยด้านการบริหารจัดการและนโยบายภาครัฐที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังอำเภอหรือจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาและนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายในระดับภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

จังหวัดระยอง. (2566). *รายงานประจำปี 2566*. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก https://www.province.mots.go.th/ewtadmin/ewt/rayong/download/article/article

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2553). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. (พิมพ์ครั้งที่11). กรุงเทพฯ: บิส.

ประเวศ วะสี. (2543). *สุขภาพในฐานะอุดมการณ์ของมนุษย์.* กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2558). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.* เชียงใหม่ คณะมนุษย์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2549). *การบริหารท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์.* กรุงเทพฯ: นวตสาร.

สำนักศิลปากรที่ 12 นครศรีธรรมราช. (2568). *แรงบันดาลใจของการเขียนภาพจิตรกรรมผนังถ้ำ.* เรียกใช้เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2569 จาก https://www.finearts.go.th/fad12/view/61525

Collier and Harraway. (1997). *Principle of Tourism*. Auckland: Longman.

·McIntosh, R. and Goeldner, C. (1984). *Tourism: Principles, Practices, Philosophies*. John Wiley & Sons, 605 Third Avenue, New York, N.Y. 10016.

Timothy and Boyd. Timothy, D. J., & Boyd, S. W. (2003). *Heritage tourism.* Harlow: Pearson Education.

United Nations World Tourism Organization. (2025). *ความหมายและรูปแบบของการท่องเที่ยว.* เรียกใช้เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.https://th.wikipedia.org/wiki

World Tourism Organization. (2017). *unwto-annual-report-2017.* เรียกใช้เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.untourism.int/global/publication/unwto-annual-2017.

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง*

THE PROMOTION OF THE SEVEN PRINCIPLES OF SAPPURISA-DHAMMA IN THE ADMINISTRATION OF THE SANGHA OF PAK PHAYUN DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE

พระครูรัตนธรรมวิสิฐ (ชัยยพร จารุธมฺโม)

Phrakhru Rattanathamwisit (Chaiyaphon Jaruthammo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6703205019@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 18 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 20 มิถุนายน 2569

Received 8 June 2026; Revised 18 June 2026; Accepted 20 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ศึกษาหลักสังคหวัตถุ 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และตัวแทนประชาชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

Citation:

* พระครูรัตนธรรมวิสิฐ (ชัยยพร จารุธมฺโม). (2569). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1619-1633.

Phrakhru Rattanathamwisit (Chaiyaphon Jaruthammo). (2026). The Promotion Of The Seven Principles Of Sappurisa-Dhamma In The Administration Of The Sangha Of Pak Phayun District, Phatthalung Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1619-1633.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ พบว่า ชุมชนท่ามะเดื่อมีวิถีชีวิตแบบชุมชนชนบทที่ผูกพันกับความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและธรรมชาติ สมาชิกชุมชนมีค่านิยมด้านความสามัคคี การช่วยเหลือเกื้อกูล และการรักษาความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2. หลักสังคหวัตถุ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา เป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมความยั่งยืนในการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน การศึกษาเผยให้เห็นว่าหลักธรรมเหล่านี้สามารถประยุกต์ใช้ในบริบทของชุมชนท่ามะเดื่อได้อย่างเหมาะสม

3. การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนท่ามะเดื่อ พบว่า มีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้ง การไม่ร่วมมือทำกิจกรรมสาธารณะ และการเลือกปฏิบัติ ทำให้สมาชิกมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ร่วมมือทำงานเพื่อส่วนรวม และปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักสังคหวัตถุ 4, คุณภาพชีวิต, ชุมชน

Abstract

This research aimed to: 1) study the concepts of quality of life development in Tha Maduea Community, Tha Maduea Subdistrict, Bang Kaeo District, Phatthalung Province; 2) examine the principles of Sangahavatthu IV as appeared in Buddhist scriptures; and 3) apply the principles of Sangahavatthu IV to enhance the quality of life of the community. This study employed a qualitative research approach. Data were collected through in-depth interviews with 20 key informants selected by purposive sampling, including monks, community leaders, and community representatives. The data were analyzed using content analysis and presented through descriptive analysis.

Findings were as follows:

1. The Sangha administration in Pak Phayun District, Phatthalung Province, operates through a structured ecclesiastical framework, prioritizing senior leadership, systematic temple management, monastic welfare, and inter-agency collaboration. While the current administration is characterized by organized cooperation, further enhancement of internal communication and participatory governance among monastic administrators at all levels remains essential.

2. The Seven Sappurisa-dhamma are Buddhist principles concerning the "qualities of a virtuous person," namely: knowing causes, knowing the consequence, knowing oneself, knowing how to be temperate, knowing proper time, knowing society, and knowing individuals. These principles serve as guidelines for developing the fundamental ethical qualities of leaders and administrators, enabling sound, just, and beneficial decision-making. This aligns with the responsibilities of the Sangha, which require wisdom, prudence, and accountability in the administration of Buddhist affairs.

3. The integration of Sappurisa-dhamma into the Sangha administration of Pak Phayun District, Phatthalung Province, is essential for fostering transparent and equitable governance. By applying these principles—encompassing causality, objective-driven action, self-evaluation, resource prudence, temporal appropriateness, community engagement, and stakeholder awareness—the administration can enhance its operational efficiency. This holistic approach not only strengthens the monastic institution but also ensures a sustainable and qualitative response to contemporary societal needs.

Keywords: Promotion, Sappuri-sadhamma VII, Administration, Sangha Administration

บทนำ

ในสังคมไทยปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง สังคมชนบทเจริญเติบโตขึ้นทัดเทียมกับเมืองใหญ่ ส่งผลให้วิถีชีวิตกลายเป็นการอยู่ร่วมกันแบบต่างคนต่างอยู่ โดยเฉพาะในด้านอาชีพที่ถูกพัฒนาสู่การเน้นคุณภาพและการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้น ในขณะที่ด้านการเมืองเกิดปัญหาความขัดแย้งทางความคิดอย่างรุนแรง ซึ่งมักเน้นผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม การมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตนนี้เองที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนทุกระดับ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่และการเชื่อมต่อข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วทำให้เศรษฐกิจทั่วโลกกลายเป็นหนึ่งเดียวกัน ส่งผลให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงตามกลายเป็นยุควัตถุนิยมที่ให้ค่ากับสิ่งของภายนอก ในขณะเดียวกัน ปัญหาความเสื่อมทรามทางศีลธรรมก็รุนแรงขึ้นจนเป็นที่กังวล เช่น การขาดศีลธรรม การใช้ชีวิตฟุ่มเฟือย และการยกย่องค่านิยมทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ สังคมเริ่มให้ความสำคัญกับคนร่ำรวยมากกว่าคนดี มีการทุจริตคดโกงเพื่อสร้างฐานะมากขึ้น ความซื่อสัตย์ถูกละเลย คนยากลำบากถูกเอารัดเอาเปรียบ ขณะที่การใช้อำนาจอย่างไม่เหมาะสมก็เพิ่มขึ้น สร้างผลกระทบต่อทุกคนโดยเฉพาะเยาวชนที่ต้องปรับตัวตามกระแสโลกาภิวัตน์จนบางครั้งละเลยคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันดีงาม (ประเวศ อินทองปาน และคณะ, 2559)

ชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายในด้านฐานะ อาชีพ อายุ และแนวคิดของผู้คน การมีความหลากหลายนี้ทำให้เกิดปัญหาด้านการอยู่ร่วมกัน สมาชิกในชุมชนไม่ได้มีความสัมพันธ์หรือการพึ่งพาอาศัยกันอย่างที่ควร เช่น การช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หรือการร่วมมือพัฒนาชุมชน ทำให้ขาดความสามัคคีและความรู้สึกที่ดีต่อกัน ส่งผลให้ชุมชนไม่น่าอยู่และสมาชิกต่างไม่มีความสุขในชีวิตประจำวัน จากปัญหาดังกล่าว หากไม่ได้รับการแก้ไข ชุมชนท่ามะเดื่ออาจกลายเป็นชุมชนที่ไร้ความผูกพันระหว่างสมาชิกและขาดความน่าอยู่ ดังนั้นทางแก้ไขที่ดีที่สุดคือการส่งเสริมให้สมาชิกมีน้ำใจต่อกัน มีความเอื้อเฟื้อและเกื้อกูลกันในชีวิตประจำวัน โดยยึดหลักการให้ การแบ่งปัน และการมีจิตสาธารณะ ซึ่งไม่เพียงแค่สร้างบรรยากาศที่ดีในชุมชน แต่ยังช่วยเสริมสร้างความผูกพันกันมากขึ้น นอกจากนี้ การพูดจาด้วยความไพเราะ สุภาพ มีความจริงใจ และเลือกใช้คำพูดที่ให้ประโยชน์ต่อกัน ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดความเข้าใจและความปรองดอง อีกทั้งควรมีการปฏิบัติที่เสมอต้นเสมอปลาย มีความประพฤติที่คงเส้นคงวา ซึ่งเป็นแนวทางที่จะช่วยเสริมสร้าง

สังคมให้น่าอยู่ และทำให้ชุมชนท่ามะเดื่อเป็นชุมชนที่เต็มไปด้วยความสุขและความเจริญก้าวหน้า

เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจและสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขอาศัยหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนา โดยน้อมนำหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทาน (การให้และการแบ่งปัน) ปิยวาจา (การเจรจาด้วยคำพูดที่สุภาพและไพเราะ) อัตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย) มาประยุกต์เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ทั้งยังสามารถนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาและขจัดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 โดยทำหน้าที่อบรมและสั่งสอนประชาชนให้มีความเข้าใจอันดีต่อกัน ดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุขและความสงบ จนกลายเป็นสถาบันทางศาสนาที่สำคัญของสังคม เมื่อศึกษาถึงองค์ประกอบของสถาบันทางศาสนา พบว่า วัดและพระสงฆ์มีบทบาทและอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนอย่างชัดเจน เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ ศีลธรรม และพฤติกรรมของชุมชน นับเป็นทรัพยากรบุคคลอันทรงคุณค่าในการพัฒนาสังคม พระสงฆ์ไม่ได้เป็นเพียงที่พึ่งทางจิตใจของประชาชนในชุมชนเท่านั้น แต่ยังมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาสังคม หากนักวิชาการนำความรู้มาประยุกต์ใช้และรู้จักใช้ทรัพยากรและแรงงานอย่างเหมาะสม จะช่วยเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ชุมชนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านศีลธรรมและการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง โดยมีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจถึงผลลัพธ์ของการนำหลักธรรมดังกล่าวมาส่งเสริมความรัก ความสามัคคี และความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรม เคารพซึ่งกันและกัน และร่วมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่นอกจากนั้น การศึกษาครั้งนี้ยังมุ่งหวังที่จะปลูกฝังหลักสังคหวัตถุ 4 ให้เป็นคุณธรรมประจำใจของสมาชิกในชุมชนท่ามะเดื่อ เพื่อเสริมสร้างความเกื้อกูล ความไว้วางใจ และการเคารพศักดิ์ศรีซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ความมั่นคงของชุมชนในระยะยาว จากการศึกษาปัญหาในพื้นที่พบว่า ชุมชนท่ามะเดื่อต้องเผชิญกับประเด็นสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. ปัญหาความเหลื่อมล้ำและการขาดแคลนในชุมชน ซึ่งสามารถแก้ไขได้ด้วยหลักทาน โดยส่งเสริมการแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้ที่ขาดแคลน และสร้างระบบเกื้อกูลขึ้นภายในชุมชน 2. ปัญหา

ความขัดแย้งจากการสื่อสารไม่เหมาะสม ควรแก้โดยใช้หลัก ปิยวาจา ผ่านการพูดจาสุภาพอ่อนโยน และสร้างสรรค์ เพื่อลดความขัดแย้งและฟื้นความสัมพันธ์อันดีของสมาชิก 3. ปัญหาการไม่ร่วมมือทำกิจกรรมสาธารณะในชุมชน สามารถพัฒนาได้ด้วยหลักอัตถจริยา โดยการลงมือช่วยงาน ทำประโยชน์ส่วนรวม และสร้างจิตสำนึกสาธารณะร่วมกัน และ 4. ปัญหาความไม่เท่าเทียมและการเลือกปฏิบัติในชุมชน แก้ไขได้ด้วยหลักสมานัตตตา ผ่านการปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาค ไม่ลำเอียง และยึดความเป็นธรรมเป็นสำคัญ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุทั้ง 4 อย่างครบถ้วนจะช่วยเสริมสร้างชุมชนท่ามะเดื่อให้เข้มแข็ง เกิดความรัก ความสามัคคี และความเกื้อกูล ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

2. เพื่อศึกษาหลักสังคหวัตถุ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

การทบทวนวรรณกรรม

1. พระไตรปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค กล่าวถึงสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (การให้) เปยยวัชชะ (วาจาไพเราะ) อัตถจริยา (การทำประโยชน์) และสมานัตตตา (ความเสมอภาค) ว่าเป็นหลักธรรมที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจผู้คนให้สามัคคีกัน เปรียบเหมือนลิ่มที่ยึดรถให้มั่นคง หากขาดธรรมเหล่านี้ ความสัมพันธ์แม้ในครอบครัวก็ย่อมไม่ยั่งยืน ดังนั้น ผู้มีปัญญาจึงยึดถือและปฏิบัติจนเป็นที่ยกย่องนับถือในสังคม (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2. เมื่อบุคคลในสังคมต่างยึดถือและปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 อย่างทั่วถึง ไม่เพียงแต่ระดับปัจเจกหรือครอบครัวเท่านั้นที่จะเกิดความรักใคร่และความผาสุก แต่ยังขยายผลไปสู่ระดับชุมชน เมือง ประเทศ จนถึงสังคมโลกโดยรวมให้ดำรงอยู่อย่างสงบสุขและเกื้อกูลกันได้อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ หลักสังคหวัตถุ 4 จึงนับเป็นแนวทางสำคัญในการประสานน้ำใจของผู้คน สร้างความสัมพันธ์อันดีงาม และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ได้อย่างแท้จริง (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน), 2528)

3. หลักสังคหวัตถุธรรม เป็นแนวทางที่ช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ของผู้คนและสร้างความสามัคคีในสังคม ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ (1) ทาน คือ การให้และแบ่งปัน ทั้งด้านวัตถุสิ่งของ ความช่วยเหลือ ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้, (2) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ อ่อนโยน มีเหตุผล และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น, (3) อัตถจริยา คือ การลงมือช่วยเหลือและทำประโยชน์แก่ส่วนรวม ทั้งทางกายและการสนับสนุนกิจกรรมที่ดี และ (4) สมานัตตตา คือ การวางตนอย่างเหมาะสม เสมอภาค และปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ หลักธรรมทั้งสี่ข้อนี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นและเกื้อกูลกันในสังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2550)

4. การวิจัยเรื่อง ““การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” (พระสุนทร ธมฺมวโร (บุญคง), 2561) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงการบูรณาการหลักธรรมในการเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านทานและปิยวาจาอยู่ในระดับมาก แสดงถึงพฤติกรรมการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการสื่อสารเชิงบวกในชุมชน ด้านอัตถจริยาอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนการมีส่วนร่วมในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ส่วนด้านสมานัตตตาอยู่ในระดับมาก แสดงถึงการยึดหลักความเสมอภาคและความยุติธรรมในการอยู่ร่วมกัน โดยสรุป ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 อย่างต่อเนื่อง อันก่อให้เกิดความปรองดองและความยั่งยืนทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

5. การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนวัดใหม่ทุ่งคา อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา” (พระโสภณ โสภโณ (ทองสม), 2563) พบว่า ชุมชนวัดใหม่ทุ่งคาประสบปัญหาอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ส่งผลให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความอ่อนน้อมถ่อมตน และจิตสำนึกด้านการเสียสละลดลง ตลอดจนก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชน ซึ่งกระทบต่อความสงบสุขโดยรวม การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา สามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม โดยทานช่วยส่งเสริมการแบ่งปัน ปิยวาจาสร้างบรรยากาศการสื่อสารที่ดี อัตถจริยาส่งเสริมการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และสมานัตตตาช่วยลดความขัดแย้งด้วยการยึดหลักความเสมอภาค

6. การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านลำปำ ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง” (พระภูวเดช จตฺตมโล (ขวัญเสน), 2567) พบว่า

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยการประยุกต์ใช้หลักทาน ในเรื่องของการสงเคราะห์แบ่งปัน เพื่อแก้ปัญหาของสมาชิกในชุมชนด้านการเสียสละอุทิศตน หลักปิยวาจา เพื่อเสริมสร้างการใช้ถ้อยคำไพเราะจริงใจ ช่วยแก้ปัญหาด้านการทะเลาะวิวาท หลักอัตถจริยา เสริมสร้างจิตอาสาของสมาชิกในชุมชน เพื่อช่วยแก้ปัญหาด้านการบำเพ็ญประโยชน์ และหลักสมานัตตตา ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม เสมอต้นเสมอปลายทั้งต่อชุมชน และต่อเพื่อนสมาชิกในชุมชน เพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายของสมาชิกในชุมชน ยังก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสมาชิกในชุมชน เพื่อการดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

7. การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนวัดสามัคคีธรรม อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา” (พระครูสุตธรรมานุศาสก์ (คมกฤษณ์ พันธุ์คง), 2567) พบว่า 1. แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนวัดสามัคคีธรรม อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตใน 3 มิติ ได้แก่ ด้านกาย โดยให้ประชาชนมีปัจจัย 4 เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ด้านอารมณ์ โดยส่งเสริมการรู้จักควบคุมและจัดการตนเอง และด้านสังคม โดยได้รับการยอมรับและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม 2. หลักสังคหวัตถุ 4 ตามคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักธรรมแห่งการเกื้อกูลกันในสังคม ประกอบด้วย ทาน (การให้) ปิยวาจา (การใช้วาจาสุภาพ) อัตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนอย่างเหมาะสมและเสมอภาค) 3. การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนดังกล่าว พบว่า ทานช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนของกลุ่มเปราะบาง ปิยวาจาช่วยลดปัญหาการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม อัตถจริยาส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อส่วนรวม และสมานัตตตาช่วยให้เกิดการวางตนอย่างเหมาะสมในการอยู่ร่วมกัน

จากการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถส่งเสริมให้ผู้ที่ยึดถือหลักธรรมนี้เป็นที่รักและได้รับความไว้วางใจจากคนรอบข้าง รวมทั้งยังสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยประสานความสัมพันธ์ในหมู่คน ให้เกิดความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อีกทั้งยังช่วยลดความขัดแย้ง ทำให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความรักและความเข้าใจ การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถเริ่มต้นได้ตั้งแต่ในครอบครัวจนถึงในระดับสังคม ช่วยสร้างสังคมที่มีความผาสุกและเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่บ้านเมือง จากข้อมูลที่ได้ศึกษามานี้ ถือเป็น

ประโยชน์อย่างมากในการทำงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัยชิ้นนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการแสวงหาข้อมูลเชิงลึกจากทั้งแหล่งข้อมูลเชิงเอกสารและข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ศึกษา โดยกำหนดกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย (Research Design)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางพระพุทธศาสนา เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ประกอบด้วย

1) พระสงฆ์ จำนวน 3 รูป

2) ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน

3) ตัวแทนประชาชนในชุมชน จำนวน 14 คน

รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

2) แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม

3) แบบบันทึกการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (Instrument Validation)

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมของเนื้อหา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ก่อนนำไปปรับปรุงแก้ไขและใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2) ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3) เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2568

6. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล สังเคราะห์ประเด็นสำคัญ ตีความ และเชื่อมโยงข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้นนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และผลประโยชน์ส่วนรวม โดยสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมร่วมกัน การยกระดับคุณภาพชีวิตสามารถดำเนินการผ่านการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา ซึ่งช่วยส่งเสริมการแบ่งปันทรัพยากร การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อส่วนรวม และการวางตนอย่างเสมอภาค อันเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำ แก้ไขความขัดแย้ง และเสริมสร้างความร่วมมือของคนในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสามัคคี มีเสถียรภาพทางสังคม และสามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในระยะยาว

2. สังคหวัตถุ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมสำคัญที่ใช้เป็นแนวทางในการประสานความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความสามัคคี อันสามารถประยุกต์ใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับสังคมโดยรวม หลักธรรมดังกล่าวประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ ทาน คือ การให้และแบ่งปันทั้งด้านวัตถุ ความรู้ และการให้อภัย ปิยวาจา คือ การใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนโยน และเป็นประโยชน์ อัตถจริยา คือ การบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นด้วยความเสียสละ และสมานัตตตา คือ การวางตนอย่างเหมาะสม เสมอภาค และร่วมทุกข์ร่วมสุขกับผู้อื่น หลักสังคหวัตถุ 4 จึงเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความผาสุกและความมั่นคงของสังคม ทั้งนี้ ในลำดับถัดไปจะได้นำหลักธรรมดังกล่าวไปวิเคราะห์การประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

3. การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ของคนในชุมชน โดยหลักทานช่วยลดความเหลื่อมล้ำและบรรเทาปัญหาความยากจนผ่านการแบ่งปันทรัพยากรและการเกื้อกูลกัน หลักปิยวาจาช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความเข้าใจอันดีด้วยการสื่อสารอย่างสุภาพและสร้างสรรค์ หลักอัตถจริยาส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างเป็นรูปธรรม และหลักสมานัตตตาช่วยสร้างความเสมอภาคและลดการเลือกปฏิบัติในชุมชน เมื่อบูรณาการหลักธรรมทั้งสี่ประการเข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่อง จะก่อให้เกิดความสามัคคี ความไว้วางใจ และความเข้มแข็งของชุมชน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง สะท้อนให้เห็นว่าบริบทของชุมชนยังคงมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่แน่นแฟ้น มีระบบเครือญาติและการพึ่งพาอาศัยกันเป็นฐานสำคัญของการดำรงชีวิต แม้ว่าจะได้รับผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนอย่างสมดุลทั้งด้านกาย จิตใจ สังคม และการดำรงชีวิตร่วมกันในชุมชน ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูสุตธรรมานุศาสก์ (คมกฤษณ์ พันธุ์คง) ที่เสนอว่าการ

พัฒนาคุณภาพชีวิตควรครอบคลุมมิติทางกาย อารมณ์ และสังคม โดยอาศัยหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นกลไกในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้มีความแตกต่างจากการศึกษาบางพื้นที่ เนื่องจากชุมชนท่ามะเดื่อยังคงรักษาทุนทางสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้ค่อนข้างมาก จึงสามารถนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ผลการศึกษาหลักสังคหวัตถุ 4 ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา เป็นหลักธรรมที่มุ่งส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของมนุษย์บนพื้นฐานของความเอื้อเฟื้อ การสื่อสารที่ดี การช่วยเหลือเกื้อกูล และความเสมอภาค ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ที่อธิบายว่าสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมสำหรับผูกใจคนและสร้างความสัมพันธ์อันมั่นคงในสังคม รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระโสภณ โสภโณ (ทองสม) ที่พบว่าสังคหวัตถุ 4 เป็นรากฐานสำคัญของความสามัคคีและการพัฒนาสังคม อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นเพิ่มเติมว่า สังคหวัตถุ 4 ไม่ได้เป็นเพียงหลักธรรมเชิงจริยธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันเท่านั้น แต่ยังสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนได้ในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้จากงานวิจัยเดิมให้เห็นมิติการประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สำหรับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ พบว่า ประชาชนสามารถนำหลักธรรมดังกล่าวมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันผ่านการแบ่งปันทรัพยากร การใช้วาจาสุภาพ การร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และการปฏิบัติตนอย่างเสมอภาค ส่งผลให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความร่วมมือ และความสงบสุขภายในชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุนทร ธมฺมวโร (บุญคง) ที่พบว่าหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความผูกพันของคนในชุมชนได้ รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) ที่มองว่าสังคหวัตถุ 4 เป็นคุณธรรมพื้นฐานสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบที่โดดเด่น คือ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนท่ามะเดื่อมิได้จำกัดอยู่เพียงระดับบุคคลหรือครอบครัว แต่ได้ขยายผลไปสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของคนในชุมชน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งเน้นการใช้ทุนทางสังคมและคุณค่าทางวัฒนธรรมเป็นฐานในการพัฒนา

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า “หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นกลไกเชิงบูรณาการในการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม” ที่เชื่อมโยงมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดย ทาน ทำหน้าที่ลดความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างระบบการเกื้อกูลในชุมชน ปิยวาจา เป็นกลไกด้านการสื่อสารที่ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจร่วม อัตถจริยา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และ สมานัตตตา เป็นฐานของความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม องค์ประกอบทั้ง 4 ประการนี้เมื่อบูรณาการร่วมกันก่อให้เกิด “ทุนทางสังคมเชิงคุณธรรม” ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้สมาชิกเกิดความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืนในบริบทของชุมชนชนบทไทยอย่างมีประสิทธิผล ดังแผนภาพประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับชุมชนจำเป็นต้องอาศัยทั้งแนวคิดทางวิชาการและหลักคุณธรรมที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุลในทุกมิติ การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่ามะเดื่อ ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง” ได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งในด้านความสัมพันธ์ การเกื้อกูล และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมในระดับฐานราก ดังนั้น เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงขอเสนอประเด็นเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับแผนพัฒนาชุมชนในทุกระดับ โดยเน้นการสร้างระบบการเกื้อกูล การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วม และความเสมอภาค เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม 1.2 ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วม ควรส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการพัฒนาชุมชน ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมและความรับผิดชอบต่อชุมชน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความสัมพันธ์ในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่ควรขยายผลเพื่อเพิ่มองค์ความรู้ด้านการใช้หลักธรรมในการพัฒนาชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพัทลุง ดังนี้ 1) การศึกษาการบูรณาการหลักสาราณียธรรม 6 เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชนของจังหวัดพัทลุง เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน แนวคิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การช่วยเหลือเกื้อกูล และปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน, 2) การศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในกระบวนการพัฒนางานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่พัทลุง โดยเฉพาะการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล เพื่อประเมินว่า หลักธรรม เช่น สังคหวัตถุ อิทธิบาท 4 หรือพรหมวิหาร 4 ถูกนำมาใช้ในงานบริการประชาชน การบริหารบุคลากร และการแก้ไขปัญหาในพื้นที่อย่างไร และ 3) การศึกษาบทบาทของหลักพรหมวิหาร 4 ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้นำชุมชนจังหวัดพัทลุง มุ่งวิเคราะห์ว่าผู้นำท้องถิ่นใช้หลัก

เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาในการทำงาน การตัดสินใจ และการบริหารความขัดแย้งในชุมชน ส่งผลต่อภาพรวมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประเวศ อินทองปาน และคณะ. (2559). การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 3(2), 30.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน). (2528). *สังคหวัตถุ 4*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2550). *ธรรมนูญชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 82). กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.

พระสุนทร ธมฺมวโร (บญคง). (2561). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระโสภณ โสภโณ (ทองสม). (2563). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนวัดใหม่ทุ่งคาอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระภูวเดช จตฺตมโล (ขวัญเสน). (2567). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านลำป่า ตำบลลำป่า อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสุตธรรมานุศาสก์ (คมกฤษณ์ พันธุ์คง). (2567). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ชุมชนวัดสามัคคีธรรม อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ*

STUADY ON STUDENT AFFAIRS ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL ERA OF SENANG PRACHIM AND SENANG BURAPHA SCHOOL GROUPS UNDER OF AMNATCHAROEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สายชล มนทา

Saychol Montha

มหาวิทยาลัยราชธานี

Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: Nanee150@gmail.com

วันที่รับบทความ : 23 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 2 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 4 กรกฎาคม 2569

Received 23 June 2026; Revised 2 July 2026; Accepted 4 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 144 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

Citation:

* สายชล มนทา. (2569). การศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1634-1652.

Saychol Montha. (2026). Stuady On Student Affairs Administration Of School Administrators In The Digital Era Of Senang Prachim And Senang Burapha School Groups Under Of Amnatcharoen Primary Educational Service Area Office. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1634-1652.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง .67 – 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) อยู่ระหว่าง .024 – .489 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .615 และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในแต่ละด้านจากการตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา และการหาค่าความถี่

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยรวม อยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนา โดยเรียงจากด้านมากไปหาด้านน้อย ได้ดังนี้ ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ด้านงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และ ด้านการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คำสำคัญ: การบริหารงานกิจการนักเรียน, ผู้บริหารสถานศึกษา, ยุคดิจิทัล

Abstract

This research aimed to 1) study the student affairs management of school administrators in the digital age and 2) study suggestions for developing student affairs management of school administrators in the digital age in the Senang Prachim and Senang Burapha school clusters under the Amnat Charoen Primary Educational Service Area Office. The sample consisted of 144 school administrators and teachers. The research instruments were a 5-level Likert scale questionnaire with IOC values between .67 and 1.00, item discrimination index (r) values between .024 and .489, and a reliability coefficient of .615, and semi-structured interviews, selecting the items with the lowest mean in each aspect from the questionnaire responses. The statistical methods used for data analysis

included frequency, percentage, mean, and standard deviation for the questionnaires, and content analysis and frequency calculation for the interviews.

The research findings revealed that:

1. The overall study of student affairs management by school administrators in the digital age of the Senang Prachim and Senang Burapha school clusters under the Amnat Charoen Primary Educational Service Area Office was at a high level.

2. The development guidelines, ranked from most to least important, are as follows: student affairs management, student affairs performance evaluation, student affairs planning, promoting student discipline, morality, and ethics, promoting democracy in schools, and implementing the student care and support system.

Keywords: Student affairs administration, school administrators, the digital age.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ และทักษะการดำรงชีวิตที่เหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่มุ่งพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีทักษะ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

การบริหารสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ได้กำหนดภารกิจการบริหารสถานศึกษาไว้ 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ซึ่งการบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นภารกิจสำคัญ

ภายใต้การบริหารงานทั่วไปที่มุ่งส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของผู้เรียน ให้เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีระเบียบวินัย และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ สถานศึกษาจำเป็นต้องมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ มีข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน เพื่อใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล (อาทิตยา เวชกรณ์, 2559)

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลและการพัฒนาประเทศตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ส่งผลให้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานของทุกภาคส่วน รวมถึงการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การสื่อสาร การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ และการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมยุคใหม่ (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษายังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารงานเกิดประสิทธิภาพและสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2563)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันส่งผลให้เด็กและเยาวชนเผชิญกับความเสี่ยงและปัญหาหลากหลายด้าน ทั้งปัญหาพฤติกรรม การขาดระเบียบวินัย การใช้สารเสพติด ความรุนแรง และอิทธิพลจากสื่อดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561) โดยเฉพาะนักเรียนในช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้มีโอกาสได้รับผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ได้ง่าย ประกอบกับข้อมูลการสำรวจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่านักเรียนในสังกัดยังมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหลายประการ เช่น การหนีเรียน การทะเลาะวิวาท และการประพฤติผิดระเบียบวินัย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนที่เหมาะสมกับบริบทของยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีวินัย มีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ, 2568)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

การทบทวนวรรรกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักเรียนการบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นภารกิจสำคัญของการบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีระเบียบวินัย และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ,2560) ได้กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินงานกิจการนักเรียนควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านความรู้คุณธรรมและทักษะชีวิตนอกจากนี้การบริหารงานกิจการนักเรียนยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน

2. ขอบข่ายการบริหารงานกิจการนักเรียนการบริหารงานกิจการนักเรียนครอบคลุมภารกิจหลายด้าน ได้แก่ การส่งเสริมระเบียบวินัยนักเรียน การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ทั้งนี้ ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานให้สถานศึกษาดูแลผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศประกอบการวางแผนและตัดสินใจเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานกิจการนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย วางแผน สนับสนุนทรัพยากร และกำกับติดตามการดำเนินงานกิจการนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (จันทรานี สงวนนาม, 2553) ขณะที่ผู้บริหารต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม (ธีระ รุญเจริญ, 2557)

4. การบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลต่อรูปแบบการบริหารงานกิจการนักเรียน ผู้บริหารจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลนักเรียน การติดตามพฤติกรรม การสื่อสารกับผู้ปกครอง และการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องสามารถใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จ ขณะเดียวกันการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศยังช่วยเพิ่มความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษา (สุกัญญา แช่มช้อย, 2561)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักเรียนและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า การดำเนินงานโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครอง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นอกจากนี้ ยังพบว่าการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานกิจการนักเรียนและส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยศึกษา เรื่อง การศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ดังนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จากทั้งหมด 23 โรงเรียน เป็นผู้บริหารจำนวน 25 คน และครูผู้สอนจำนวน 211 คนรวมทั้งสิ้น 237 คน ในปีการศึกษา 2569

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญจากทั้งหมด 23 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน จำแนกเป็นผู้บริหารจำนวน 24 คน และครูผู้สอนจำนวน 120 คน ตามตาราง Krejcie and Morgan (1970) สำหรับการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญคือ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญจำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน และครูผู้สอนที่มีผลงานดีเด่นในด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน จำนวน 2 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมจำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างแบบสอบถาม แบ่งออก 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และ ตำแหน่ง ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 การศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก

3 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

2 คะแนน หมายถึงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย

1 คะแนน หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง ข้อคำถามแบบปลายเปิดโดยเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้าน จากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มหาวิทยาลัยราชธานี โดยนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ไปยังผู้อำนวยการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ด้วยตนเอง

2. ดำเนินการนำส่งหนังสือ ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ และรับกลับคืนด้วยตนเอง ทั้งหมด 144 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100%

แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี ทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยวิธีการสัมภาษณ์ โดยมีแนวทางการสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยเตรียมไว้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เพื่อเป็นแนวทางในการตั้งคำถามให้ครอบคลุมถึงประเด็น ในการสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง ตามกำหนดการที่นัดหมายล่วงหน้า

2. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับ และตรวจให้คะแนนแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และหาค่าความถี่ (Frequency)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และตำแหน่ง โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) หลังจากนั้นจึงนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3. การวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการหาความถี่ (Frequency Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ค่าดัชนีความสอดคล้องเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC)

1.2 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) โดยใช้สูตรของ Pearson

1.3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficien) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

2.1 ความถี่ (Frequency)

2.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการหาค่าความถี่ (Frequency)

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้

1.1 ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย นำเสนอ 2 ข้อแรก โดยข้อที่ 1อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เครื่องมือออนไลน์ที่สามารถเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โปรแกรมจัดทำแผนงานหรือการประชุมออนไลน์มาใช้ในการวางแผนและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

1.2 ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย นำเสนอ 2 ข้อแรก อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ดังนี้ 1) สถานศึกษามีการใช้ระบบสารสนเทศหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ในการติดตามพฤติกรรมและความเป็นอยู่ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 2) สถานศึกษามีการพัฒนาและใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น Data Dashboard หรือช่องทางออนไลน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และเปิดช่องทางรายงานปัญหานักเรียนได้อย่างเหมาะสม

1.3 ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย นำเสนอ 2 ข้อแรก อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ดังนี้ 1) สถานศึกษามีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนในการเผยแพร่เรื่องราวด้านคุณธรรม จริยธรรม และแบบอย่างที่ดีของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 2) ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีของนักเรียน

1.4 ด้านการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย นำเสนอ 2 ข้อแรก ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนทรัพยากร นโยบาย และการเชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ผ่านระบบดิจิทัล เพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 2) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนผ่านสื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอออนไลน์ หรือกิจกรรมในระบบ LMS อย่างเหมาะสม

1.5 ด้านงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย นำเสนอ 2 ข้อแรก อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการวางแผนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมประชาธิปไตยของโรงเรียน 2) สถานศึกษามีการจัดการเลือกตั้งสภานักเรียนผ่านระบบดิจิทัล และมีการแสดงผลคะแนนแบบเรียลไทม์เพื่อความโปร่งใส

1.6 ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย นำเสนอ 2 ข้อแรก อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ดังนี้ 1) สถานศึกษามีการจัดทำรายงานผลการประเมินกิจการนักเรียนในรูปแบบดิจิทัล เช่น รายงานออนไลน์ หรืออินโฟกราฟิก เพื่อสื่อสารผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน 2) สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Google Forms หรือ Microsoft Forms ในการเก็บข้อมูลการประเมินผลกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับนักเรียนตามแผนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

2.1 ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน เรียงลำดับมากที่สุดไปน้อยที่สุด 2 ข้อแรก ได้ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ข้อมูลสารสนเทศ เช่น พฤติกรรม ปัญหาพิเศษหรือสุขภาพจิตของนักเรียน จากระบบฐานข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อวางแผนช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โปรแกรมจัดทำแผนงาน หรือการประชุมออนไลน์ มาใช้ในการวางแผนและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

2.2 ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน เรียงลำดับมากที่สุดไปน้อยที่สุด 2 ข้อแรก ได้ดังนี้ สถานศึกษามีการใช้ระบบสารสนเทศหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ในการติดตามพฤติกรรม

และความเป็นอยู่ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษามีการพัฒนาและใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น Data Dashboard หรือช่องทางออนไลน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน

2.3 ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม เรียงลำดับมากที่สุดไปน้อยที่สุด 2 ข้อแรก ได้ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีของนักเรียน สถานศึกษามีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนในการเผยแพร่เรื่องราวด้านคุณธรรม จริยธรรม และแบบอย่างที่ดีของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เรียงลำดับมากที่สุดไปน้อยที่สุด 2 ข้อแรก ได้ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนทรัพยากร นโยบาย และการเชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ผ่านระบบดิจิทัล เพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Google Forms หรือระบบ Student Profile ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนตัว พฤติกรรม สุขภาพ และสภาพจิตใจของนักเรียนอย่างเป็นระบบ

2.5 ด้านงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน เรียงลำดับมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้ดังนี้ สถานศึกษามีการจัดการเลือกตั้งสภานักเรียนผ่านระบบดิจิทัล และมีการแสดงผลคะแนนแบบเรียลไทม์เพื่อความโปร่งใส สถานศึกษามีการเปิดช่องทางดิจิทัล เช่น LMS, LINE OA หรือเว็บไซต์โรงเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถเสนอความคิดเห็น ร้องเรียน หรือแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการวางแผนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมประชาธิปไตยของโรงเรียน

2.6 ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน เรียงลำดับมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้ดังนี้ สถานศึกษามีการจัดทำรายงานผลการประเมินกิจการนักเรียนในรูปแบบดิจิทัล เช่น รายงานออนไลน์ หรืออินโฟกราฟิก เพื่อสื่อสารผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน สถานศึกษามีการใช้ระบบบริหารจัดการข้อมูล เช่น School MIS หรือระบบสารสนเทศของสถานศึกษา ในการเชื่อมโยงและวิเคราะห์ผลการประเมินกิจการนักเรียนอย่างเป็นระบบ สถานศึกษามีการเปิดช่องทางดิจิทัลให้ครูและนักเรียนเสนอข้อคิดเห็นหรือแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานกิจการนักเรียน และนำผลการประเมินมาใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างเหมาะสม

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ด้านการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน 2) ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม 4) ด้านการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) ด้านงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และ 6) ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน

อภิปรายผล

1. การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

โดยรวม อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนและพัฒนางานกิจการนักเรียนให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพล วรรณโสภา และสุภัทรศักดิ์ คำสามารถ (2566) ที่พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเล็งเห็นความสำคัญของการวางกลยุทธ์เชิงรุกเพื่อให้การขับเคลื่อนงานกิจการนักเรียนมีความเท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย พรหมรักษา (2565) ในขั้นตอนของการวางแผนงานช่วยให้การคาดการณ์แนวทางส่งเสริมดูแลนักเรียนมีความแม่นยำ ตรงจุด

1.2 ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสถานศึกษาได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการวางแผนงานกิจการนักเรียนให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ ศรีสารคาม (2567) การที่สถานศึกษานำนวัตกรรมแพลตฟอร์มออนไลน์และระบบแสดงผลข้อมูลอัจฉริยะ มาใช้ในขั้นตอนการวางแผนและติดตามพฤติกรรมผู้เรียน ช่วยให้ครูและผู้บริหารสามารถคัดกรองวิเคราะห์แนวโน้มพฤติกรรม

1.3 ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการหล่อหลอมและปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้สอดรับกับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของนักเรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรพงษ์ เพชรประดับ (2566) การที่สถานศึกษาปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้สื่อสร้างสรรค์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ และการสร้างวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีเชิงบวกในโรงเรียน ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการทำความดี และเกิดพฤติกรรมการเลียนแบบจากต้นแบบที่ดี

1.4 ด้านการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะให้ความสำคัญกับการคุ้มครอง ป้องกัน และช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน โดยมีการปรับเปลี่ยนกลไกการดำเนินงานให้มีความเป็นพลวัตและมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยพงษ์ ศรีสุวรรณ (2568) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จในยุคปัจจุบัน คือ การมีนโยบายเชิงรุกของผู้บริหารในการประสานความร่วมมือข้ามเครือข่ายผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลร่วมกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิตผ่านสื่อมัลติมีเดีย

1.5 ด้านงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเล็งเห็นความสำคัญของการบ่มเพาะวิถีประชาธิปไตยให้มีความทันสมัยและสอดรับกับพฤติกรรมของนักเรียนยุคใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพงษ์ เจริญสุข (2567) การที่

สถานศึกษานำเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาประยุกต์ใช้ในการเลือกตั้งสภานักเรียน ควบคู่ไปกับการเปิดช่องทางออนไลน์เพื่อรับฟังเสียงและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

1.6 ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกระบวนการวัดและประเมินผลงานกิจการนักเรียนให้มีความโปร่งใส รวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา ศรีวิไล (2568) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการประเมินผลงานของสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน คือ การนำเครื่องมือเก็บข้อมูลออนไลน์มาใช้ในการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกับการปรับรูปแบบการรายงานผลลัพธ์ให้อยู่ในลักษณะสื่อดิจิทัลและอินโฟกราฟิกที่เข้าใจง่าย

2. แนวทางพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนเสนางค์ประจิมและกลุ่มโรงเรียนเสนางค์บูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 5 คน มีดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน การให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการวางรากฐานและจัดทำแผนปฏิบัติการเชิงรุกที่สอดรับกับบริบทความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ ศรีสารคาม (2567) ในขั้นตอนของการวางแผนงาน การที่ผู้บริหารสถานศึกษาปรับเปลี่ยนมาใช้ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศในการวิเคราะห์พฤติกรรมและความต้องการรอบด้านของผู้เรียน ร่วมกับการใช้แพลตฟอร์มการทำงานร่วมกันออนไลน์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน

2.2 ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน การมีความตื่นตัวและมุ่งมั่นในการพลิกโฉมกระบวนการบริหารจัดการงานกิจการนักเรียนให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพงษ์ ศรีวิเศษ (2566) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานกิจการนักเรียนในปัจจุบัน คือ การนำแพลตฟอร์มสารสนเทศและระบบจัดการฐานข้อมูลอัจฉริยะมาใช้ในการติดตามคัดกรองพฤติกรรมผู้เรียน ควบคู่ไปกับการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันสื่อสารดิจิทัลที่เข้าถึงง่ายในการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง

2.3 ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม การปรับเปลี่ยนกระบวนการหล่อหลอมพฤติกรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ให้มีความยืดหยุ่นและก้าวทันต่อวิถีชีวิตในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรพงษ์ เพชรประดับ (2566) การที่สถานศึกษาสามารถบูรณาการนวัตกรรมสื่อสร้างสรรค์ดิจิทัล ร่วมกับการสร้างวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยี

เชิงบวกและการยกย่องแบบอย่างที่ดีผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ จะช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้อย่างเป็นธรรมชาติ

2.4 ด้านการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการยกระดับกลไกการคุ้มครอง ป้องกัน และช่วยเหลือนักเรียนให้มีความยืดหยุ่นและเท่าทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยพงษ์ ศรีสุวรรณ (2568) ปัจจัยสำคัญ คือ การมีนโยบายสนับสนุนของผู้บริหารในการเชื่อมโยงเครือข่ายความช่วยเหลือผ่านระบบออนไลน์ร่วมกับการใช้เครื่องมือจัดทำโปรไฟล์ดิจิทัล (Digital Student Profile)

2.5 ด้านงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน การให้ความสำคัญกับการบ่มเพาะวิถีประชาธิปไตยและการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี (Digital Citizenship) โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมให้สอดรับกับวิถีชีวิตและพฤติกรรมของนักเรียนยุคใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพงษ์ เจริญสุข (2567) การประยุกต์ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ในการเลือกตั้งสภานักเรียน ร่วมกับการจัดสภาวการณ์ออนไลน์ผ่านช่องทางดิจิทัลที่ปลอดภัยเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมประชาธิปไตย

2.6 ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน การให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการยกระดับกระบวนการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลลัพธ์ของงานกิจการนักเรียนให้มีความน่าเชื่อถือ โปร่งใส สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา ศรีวิไล (2568) ประสิทธิภาพด้านการประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน เกิดจากการบูรณาการระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ เข้ามาใช้จัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้ 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1 หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดนโยบายส่งเสริมการใช้ระบบดิจิทัลที่มีมาตรฐานและคำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูล เพื่อสนับสนุนการบริหารงานกิจการนักเรียน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 1.2 การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัลได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศและแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับการบริหารงานกิจการนักเรียนให้ครอบคลุมทุกสถานศึกษา 1.3 การใช้ข้อมูลสารสนเทศและผลการประเมินการดำเนินงานได้รับการส่งเสริมให้เป็นกลไก

สำคัญในการวางแผน ติดตาม และพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียน เพื่อให้การตัดสินใจมีความถูกต้องและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา **2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** 2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูนำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการบริหารงานกิจการนักเรียน พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและภาคีเครือข่ายผ่านระบบสื่อสารดิจิทัล เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ 2.2 สถานศึกษาพัฒนารูปแบบกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในยุคดิจิทัล โดยประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม วินัย และการมีส่วนร่วมของนักเรียน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมประชาธิปไตยผ่านระบบดิจิทัลอย่างเหมาะสม 2.3 สถานศึกษาพัฒนาระบบการรายงานผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัลที่เข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารข้อมูล การติดตามผล และการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กิตติพงษ์ เจริญสุข. (2567). การพัฒนาการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์. *วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมดิจิทัล,* 4(1), 1–12.

จันทรานี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

ณัฐพงษ์ ศรีวิเศษ. (2566). ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัล. *วารสารนวัตกรรมการบริหารการศึกษา,* 3(2), 1–13.

ธนพล วรรณโสภา และคณะ. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์,* 5(4), 243-256.

ธีรพงษ์ เพชรประดับ. (2566). การพัฒนานวัตกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้เรียนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์,* 4(2), 45-58.

ธีระ รุญเจริญ. (2557). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

ปิยพงษ์ ศรีสุวรรณ. (2568). ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จในยุคปัจจุบัน. *วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้,* 5(2), 1–15.

ปรีชา ศรีวิไล. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการประเมินผลงานของสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน. *วารสารการวัดผลและประเมินทางการศึกษา,* 6(1), 1–14.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *คู่มือการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560–2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. (2568). *รายงานผลการดำเนินงานและข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567.* อำนาจเจริญ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ.

สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2563). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2563–2565.* กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570.* กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล (School Management in Digital Era).* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนันต์ ศรีสารคาม. (2567). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการจัดการศึกษา,* 7(2), 85-97.

อาทิตยา เวชกรณ์. (2559). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2*

STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING BUDGET ADMINISTRATION IN SCHOOLS UNDER THE NONTHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ชาญณรงค์ ทองชุ่ม[1] และ สุทธิพงศ์ บุญผดุง[2]

Channarong Thongchum[1] and Suttipong Boonphadung[2]

[1-2]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[1-2]Department of Educational Administration, Graduate School,

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s67561802067@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 17 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 26 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 28 มิถุนายน 2569

Received 17 June 2026; Revised 26 June 2026; Accepted 28 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา (2) ระดับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา (3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา และ (4) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง

Citation:

* ชาญณรงค์ ทองชุ่ม และ สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2569). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1653-1672.

Channarong Thongchum and Suttipong Boonphadung. (2026). Strategic Leadership Of School Administrators Affecting Budget Administration In Schools Under The Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1653-1672.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำนวน 300 คน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie และ Morgan และการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .921$) และ (3) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคลากร (X8) การบริหารการเปลี่ยนแปลง (X5) การสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร (X6) และการคิดเชิงกลยุทธ์ (X4) โดยร่วมกันพยากรณ์การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาได้ร้อยละ 87.50 ($R^2 = .8750$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, ผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: (1) examine the level of strategic leadership of school administrators; (2) investigate the level of school budget administration; (3) examine the relationship between the strategic leadership of school administrators and school budget administration; and (4) identify the aspects of strategic leadership affecting school budget administration under the Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2. The sample consisted of 300 school administrators and teachers under the Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2, selected using the Krejcie and Morgan sample size table and proportional stratified random sampling. The research instrument

was a five-point rating scale questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.60 to 1.00 and an overall reliability coefficient of .98. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The results revealed that: (1) the overall levels of strategic leadership of school administrators and school budget administration were at a high level; (2) strategic leadership of school administrators had a very high positive correlation with school budget administration at the .01 level of statistical significance (r = .921); and (3) the strategic leadership factors significantly affecting school budget administration were personnel participation (X8), change management (X5), personnel inspiration (X6), and strategic thinking (X4). These factors jointly predicted school budget administration with a predictive power of 87.50 percent (R^2 = .8750) at the .01 level of statistical significance.

Keywords: Strategic Leadership, School Administrators, School Budget Administration

บทนำ

ในบริบทของโลกยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความผันผวน ความซับซ้อน และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และนโยบายสาธารณะ ส่งผลให้องค์กรทางการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยเฉพาะภายใต้แนวคิด VUCA World และ BANI World ที่สะท้อนถึงสภาวะแวดล้อมที่มีความไม่แน่นอน ความเปราะบาง และความคลุมเครือของสถานการณ์ในปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อกำหนดทิศทางองค์กร บริหารทรัพยากร และขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

จากการสังเคราะห์แนวคิดของ Hitt, Ireland และ Hoskisson (2017) และ Bush (2021) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดวิสัยทัศน์ วางแผนเชิงกลยุทธ์ บริหารทรัพยากร สร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากร และขับเคลื่อนองค์กร

ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน Daft (2018) และ Goleman (2017) อธิบายเพิ่มเติมว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ควรมีความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง สร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร และส่งเสริมความร่วมมือภายในองค์กร ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา

การบริหารงบประมาณเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษา เนื่องจากงบประมาณเป็นทรัพยากรหลักที่สนับสนุนการดำเนินงานทุกด้าน ไม่เพียงครอบคลุมการเบิกจ่ายงบประมาณเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การกำกับติดตาม และการประเมินผลการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาหลายแห่งยังประสบปัญหาการวางแผนงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับแผนพัฒนาสถานศึกษา การติดตามประเมินผลที่ไม่ต่อเนื่อง และการใช้ทรัพยากรที่ยังไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) จึงให้ความสำคัญกับการบริหารที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า ความโปร่งใส และความสามารถในการตรวจสอบได้ (Robbins & Coulter, 2021)

นอกจากนี้ องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD, 2023) และองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2024) ต่างให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรและงบประมาณทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเห็นว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิผลของการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดความคุ้มค่าและยั่งยืน

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในฐานะปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาและการบริหารจัดการองค์กรทางการศึกษา โดยผลการวิจัยของ Maesaroh และ Hadi (2019) และ Myende, Bhengu และ Kunene (2020) สะท้อนให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากร การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการกำกับติดตามการใช้ทรัพยากร เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ยังมีอยู่จำกัด

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์เกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา และการยกระดับประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความคุ้มค่าในการบริหารงบประมาณ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียดสำคัญพอสังเขป ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย โดยอาศัยการกำหนดวิสัยทัศน์ การวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ การบริหารการเปลี่ยนแปลง การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ และการ

สร้างความร่วมมือของบุคลากร เพื่อให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hitt et al., 2017; Bush, 2021; Dubrin, 2022)

จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 8 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ (Bush, 2021) การกำหนดกลยุทธ์ (Dess et al., 2021) การวางแผนเชิงระบบ (Robbins & Coulter, 2021) การคิดเชิงกลยุทธ์ (Hitt et al., 2017) การบริหารการเปลี่ยนแปลง (Dubrin, 2022) การสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร (Goleman, 2017) การสร้างเครือข่าย (OECD, 2023; UNESCO, 2024) และ การมีส่วนร่วมของบุคลากร (Bush, 2021; Goleman, 2017)

ผู้วิจัยสรุปว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้เป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผน การจัดสรร การใช้จ่าย การควบคุม การติดตาม และการประเมินผล เพื่อให้การใช้ทรัพยากรงบประมาณเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ อันนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (Robbins & Coulter, 2021; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566; World Bank, 2024)

จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ การวางแผนงบประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) การจัดสรรและบริหารงบประมาณ (Robbins & Coulter, 2021) การเบิกจ่ายงบประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) การควบคุมภายในและการตรวจสอบ (OECD, 2023; World Bank, 2024) และการติดตามและประเมินผล (OECD, 2023; Robbins & Coulter, 2021)

ผู้วิจัยสรุปว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้เป็นตัวแปรตามในการศึกษาครั้งนี้

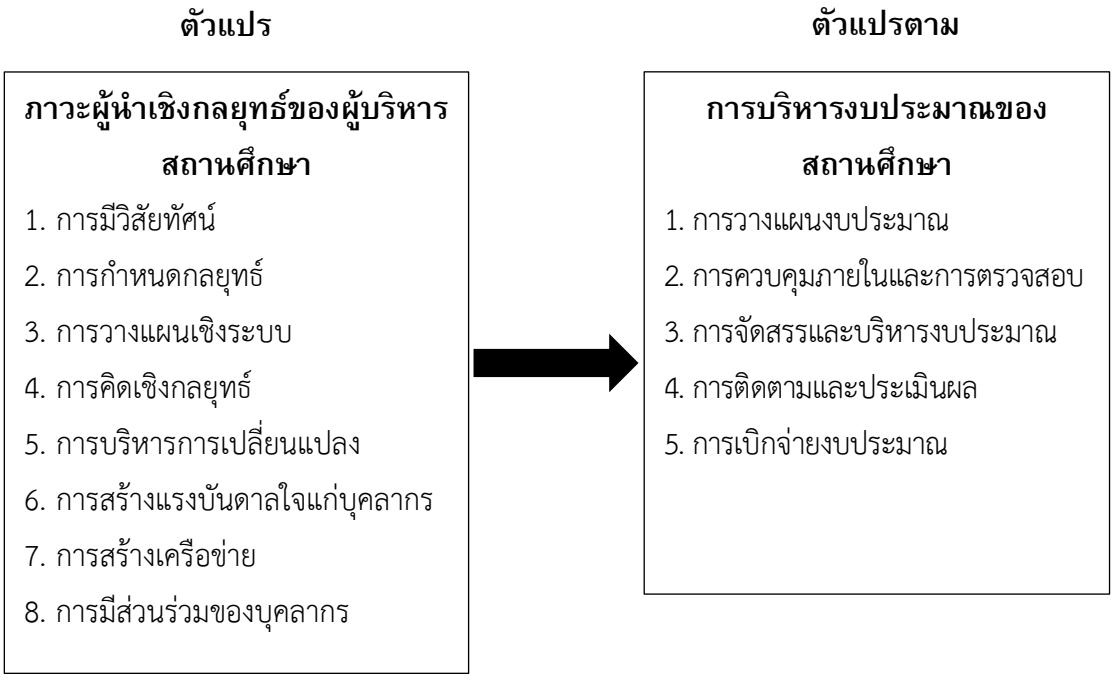
นอกจากนี้ งานวิจัยที่ผ่านมาได้พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการบริหารจัดการของสถานศึกษา รวมถึงการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์ การบริหารการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงบันดาลใจ และการมีส่วนร่วมของบุคลากร ซึ่งเป็นปัจจัย

สำคัญที่ช่วยให้การบริหารทรัพยากรและงบประมาณของสถานศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ จันทร์ทิพย์ สุคำใจ (2566) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา และสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ที่รายงานว่า การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา นอกจากนี้ Myende, Bhengu และ Kunene (2020) พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารการเงินของสถานศึกษา โดยเฉพาะการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรและการกำกับติดตามการใช้ทรัพยากร ขณะที่ Maesaroh และ Hadi (2019) พบว่า การวางแผนงบประมาณและการบริหารจัดการที่เป็นระบบเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียน

ในส่วนของการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่า การบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพต้องครอบคลุมการวางแผนงบประมาณ การจัดสรรและบริหารงบประมาณ การเบิกจ่ายงบประมาณ การควบคุมภายในและการตรวจสอบ ตลอดจนการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับกิตติศักดิ์ แสงทอง (2564) ที่พบว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาที่เป็นระบบส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) ที่กำหนดแนวทางการบริหารงบประมาณสถานศึกษาให้มุ่งเน้นความถูกต้อง โปร่งใส คุ้มค่า และตรวจสอบได้ นอกจากนี้ World Bank (2024) และ OECD (2023) ยังชี้ให้เห็นว่า การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ผู้วิจัยสรุปว่า จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์และมีแนวโน้มส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา โดยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์ การวางแผนเชิงระบบ การคิดเชิงกลยุทธ์ การบริหารการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร การสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของบุคลากร ส่วนการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาประกอบด้วย 5 ลักษณะ ได้แก่ การวางแผนงบประมาณ การจัดสรรและบริหารงบประมาณ การเบิกจ่ายงบประมาณ การควบคุมภายในและการตรวจสอบ และการติดตามและประเมินผล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิด

การวิจัยเพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 819 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน กำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางของ Krejcie และ Morgan (1970) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling)

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ

ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 8 ด้าน และตอนที่ 3 การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา จำนวน 5 ลักษณะ

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 แสดงว่าเครื่องมือวิจัยมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง และมีความเหมาะสมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ (Cronbach, 1951)

ก่อนดำเนินการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงแบบปกติของข้อมูล (Normality) ความแปรปรวนคงที่ของค่าคลาดเคลื่อน (Homoscedasticity) และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) เพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

ข้อ	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 300		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.65	0.63	มากที่สุด
2	ด้านการกำหนดกลยุทธ์	4.63	0.64	มากที่สุด
3	ด้านการวางแผนเชิงระบบ	4.64	0.64	มากที่สุด
4	ด้านการคิดเชิงกลยุทธ์	4.64	0.64	มากที่สุด
5	ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง	4.49	0.74	มาก
6	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร	3.20	0.43	ปานกลาง

7	ด้านการสร้างเครือข่าย	4.63	0.65	มากที่สุด
8	ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร	4.64	0.65	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวม	**4.44**	**0.63**	**มาก**

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 6 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าเฉลี่ยต่ำ ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\overline{X}$ = 4.65, S.D. = 0.63) 2) ด้านการวางแผนเชิงระบบ ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.64) 3) ด้านการคิดเชิงกลยุทธ์ ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.64) 4) ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.65) 5) ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ($\overline{X}$ = 4.63, S.D. = 0.64) 6) ด้านการสร้างเครือข่าย ($\overline{X}$ = 4.63, S.D. = 0.65) อยู่ในระดับมากจำนวน 1 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าเฉลี่ยต่ำ ได้แก่ 1) ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.74) และ อยู่ในระดับปานกลางจำนวน 1 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าเฉลี่ยต่ำ ได้แก่ 1) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร ($\overline{X}$ = 3.20, S.D. = 0.43)

2. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ระดับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

ข้อ	การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา	n = 300		แปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
1	การวางแผนงบประมาณ	4.64	0.64	มากที่สุด
2	การควบคุมภายในและการตรวจสอบ	4.66	0.63	มากที่สุด
3	การจัดสรรและบริหารงบประมาณ	4.65	0.63	มากที่สุด
4	การติดตามและประเมินผล	3.59	0.64	ปานกลาง
5	การเบิกจ่ายงบประมาณ	4.58	0.69	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.42	**0.6**5	**มาก**

ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 4 ลักษณะ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าเฉลี่ยต่ำ ได้แก่ 1) การควบคุมภายในและการตรวจสอบ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.66, S.D. = 0.63) 2) การจัดสรรและบริหารงบประมาณ ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.65, S.D. = 0.63) 3) การวางแผนงบประมาณ ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.64, S.D. = 0.64) 4) การเบิกจ่ายงบประมาณ ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.58, S.D. = 0.69) และ อยู่ในระดับปานกลางจำนวน 1 ลักษณะ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าเฉลี่ยต่ำ ได้แก่ 1) การติดตามและประเมินผล ($\overline{\mathbf{X}}$ = 3.59, S.D. = 0.65)

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X_8	Y	ระดับความสัมพันธ์
X_1	1.000								.890**	สูง
X_2	.936**	1.000							.901**	สูง
X_3	.927**	.945**	1.000						.904**	สูงมาก
X_4	.941**	.952**	.958**	1.000					.898**	สูง
X_5	.727**	.731**	.746**	.750**	1.000				.694**	ปานกลาง
X_6	-.154**	-.169**	-.197**	-.177**	-0.047	1.000			-.173**	ต่ำมาก (ทางลบ)
X_7	.893**	.919**	.913**	.925**	.721**	-.222**	1.000		.907**	สูงมาก
X_8	.876**	.889**	.870**	.887**	.709**	-.183**	.897**	1.000	.897**	สูง
X									.921**	สูงมาก

****** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก เท่ากับ .921 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงและสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .694 ถึง .907 และมี 1 ด้านที่มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำมาก คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร (r = -.173) โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีความสัมพันธ์สูงไปหาต่ำ ได้แก่ 1) ด้านการสร้างเครือข่าย (X_7) มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .907 2) ด้านการวางแผนเชิงระบบ (X_3) มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .904 3) ด้านการกำหนดกลยุทธ์ (X_2) มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .901 4) ด้านการคิดเชิงกลยุทธ์ (X_4) มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .898 5) ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร (X_8) มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .897 6) ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .890 7) ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง (X_5) มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .694 และ 8) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร (X_6) มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำมาก (r = -.173)

4. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

โมเดล	ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	F	P
1	X_8	.921	.848	1667.938	<.001
2	X_8 X_5	.929	**.8**62	929.350	<.001
3	X_8 X_5X_6	.933	**.**870	659.654	<.001
4	X_8 X_5X_6 X_4	.935	.875	515.204	<.001

ผลการวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อหารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร (X_8) เป็นตัวแปรแรกที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการพยากรณ์ โดยสามารถพยากรณ์การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 84.80 เมื่อเพิ่มตัวแปรด้านการบริหาร

การเปลี่ยนแปลง (X_5) เข้าไป ทำให้อำนาจในการพยากรณ์เพิ่มเป็นร้อยละ 86.20 หรือเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 1.40 เมื่อเพิ่มตัวแปรด้านการสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร (X_6) เข้าไป ทำให้อำนาจในการพยากรณ์เพิ่มเป็นร้อยละ 87.00 หรือเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 0.80 และเมื่อเพิ่มตัวแปรด้านการคิดเชิงกลยุทธ์ (X_4) เข้าไป ทำให้อำนาจในการพยากรณ์เพิ่มเป็นร้อยละ 87.50 หรือเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 0.50

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่าตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร การบริหารการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร และการคิดเชิงกลยุทธ์ สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .8750 แสดงว่าตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายความแปรปรวนของการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาได้ร้อยละ 87.50 ทั้งนี้ การที่ตัวแปรบางด้านมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเป็นลบ แม้ว่าจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตาม อาจสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่อยู่ในแบบจำลองร่วมกัน ซึ่งควรพิจารณาประกอบกับผลการวิเคราะห์ในภาพรวมและบริบทของการวิจัย

การวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

ตัวแปรพยากรณ์	**ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา**				
	b	**SE_b**	**β**	**t**	**p-value**
ค่าคงที่ (a)	.761	.136		5.595	<.001
X_8	1.435	.113	1.447	12.646	<.001
X_5	-.200	.031	-.252	-6.386	<.001
X_6	-.164	.031	-.118	-5.242	<.001
X_4	-.273	.080	-.338	-3.394	<.001
	R = .935,	**R^2 = .875,**		**a = .761**	

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่

การมีส่วนร่วมของบุคลากร (X_8) การบริหารการเปลี่ยนแปลง (X_5) การสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร (X_6) และการคิดเชิงกลยุทธ์ (X_4) โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาได้ร้อยละ 87.50 (R^2 = .875)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) พบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากร (X8) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษามากที่สุด (β = 1.447) แสดงว่าเมื่อระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากรเพิ่มขึ้น 1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จะส่งผลให้การบริหารงบประมาณเพิ่มขึ้น 1.447 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอื่นคงที่ ขณะที่การคิดเชิงกลยุทธ์ (β = -.338) การบริหารการเปลี่ยนแปลง (β = -.252) และการสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร (β = -.118) มีอิทธิพลเชิงลบต่อการบริหารงบประมาณเมื่อควบคุมตัวแปรอื่นร่วมกัน ซึ่งอาจเกิดจากปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) แม้ว่าตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารงบประมาณในระดับสูงก็ตาม

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรซึ่งมีอิทธิพลต่อการพยากรณ์มากที่สุด

สมการพยากรณ์การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยใช้คะแนนดิบ ดังนี้

$$Y' = 0.761 + 1.435X_8 - 0.200X_5 - 0.164X_6 - 0.273X_4$$

สมการพยากรณ์การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยใช้คะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$Z' = 1.447Z_{X8} - 0.252Z_{X5} - 0.118Z_{X6} - 0.338Z_{X4}$$

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการมีวิสัยทัศน์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบททางการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทำให้ผู้บริหารจำเป็นต้องมี

ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ วางแผน และกำหนดกลยุทธ์เพื่อขับเคลื่อนองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hitt, Ireland และ Hoskisson (2017) ที่อธิบายว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นความสามารถในการคาดการณ์อนาคตและจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากรมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษาในบริบทของการบริหารงบประมาณยังคงให้ความสำคัญกับการบริหารเชิงระบบและการปฏิบัติตามระเบียบมากกว่าการใช้ภาวะผู้นำเชิงอารมณ์หรือการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาเป็นภารกิจที่ต้องอาศัยความถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ ส่งผลให้ผู้บริหารมุ่งเน้นการควบคุมและความถูกต้องเชิงกระบวนการมากกว่าการสร้างแรงจูงใจเชิงพฤติกรรมแก่บุคลากร

2. ผลการวิจัยด้านการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการควบคุมภายในและการตรวจสอบมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับระบบตรวจสอบ ความโปร่งใส และการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากแนวนโยบายของภาครัฐที่มุ่งเน้นการบริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่าและตรวจสอบได้ อย่างไรก็ตาม ด้านการติดตามและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งสะท้อนว่าการนำผลการประเมินมาใช้เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการยังไม่เกิดประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรมากกว่าการควบคุมเชิงเอกสารเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์ วางแผน และสร้างความร่วมมือในการบริหารงาน จะสามารถส่งเสริมให้การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Dess (2021) ที่กล่าวว่าผู้นำเชิงกลยุทธ์มีบทบาทสำคัญในการออกแบบระบบบริหารและการจัดสรรทรัพยากรขององค์กรให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ Maesaroh และ Hadi (2019) ที่พบว่า การวางแผนงบประมาณอย่างเป็นระบบและการมีส่วนร่วมของบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

3. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากร การบริหารการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร และการคิดเชิงกลยุทธ์ เป็นปัจจัยที่ร่วมกันพยากรณ์การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาได้ร้อยละ 87.50 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การดำเนินงาน และการติดตามผล ซึ่งช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างโปร่งใสและตอบสนองต่อความต้องการของสถานศึกษาได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Dess et al. (2021) ที่อธิบายว่า ผู้นำเชิงกลยุทธ์มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางองค์กร การจัดสรรทรัพยากร และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและความสำเร็จขององค์กรโดยรวม

แม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่าตัวแปรด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร และการคิดเชิงกลยุทธ์มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเป็นลบเมื่อวิเคราะห์ร่วมกันในสมการ แต่ผลดังกล่าวไม่ได้หมายความว่าตัวแปรดังกล่าวส่งผลเชิงลบต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา หากแต่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ร่วมระหว่างองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีความเชื่อมโยงกันภายในแบบจำลอง ซึ่งอาจส่งผลต่อทิศทางของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์และระดับคะแนนเฉลี่ย พบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ทุกด้านยังคงมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการกำหนดวิสัยทัศน์หรือการวางแผนเชิงกลยุทธ์เท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากร การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการสร้างแรงบันดาลใจควบคู่กัน เนื่องจากองค์ประกอบดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและการกำหนดนโยบายด้านการบริหารงบประมาณได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ Myende, Bhengu และ Kunene (2020) ยังรายงานว่า การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสถานศึกษา โดยเฉพาะการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรและการกำกับติดตามการใช้ทรัพยากร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา โดยภาพรวมทั้งภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการบริหารงบประมาณอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของบุคลากร การบริหารการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร และการคิดเชิงกลยุทธ์ เป็นองค์ประกอบที่สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร ควบคู่กับการบริหารการเปลี่ยนแปลงและการสร้างแรงบันดาลใจ จะเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาผู้บริหารและการกำหนดนโยบายด้านการบริหารงบประมาณของหน่วยงานทางการศึกษาได้ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร การบริหารการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร และการคิดเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบดังกล่าวสามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ การส่งเสริมองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความคุ้มค่าในการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา 2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ควรนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โดยจัดโครงการพัฒนาวิชาชีพหรือการอบรมที่มุ่งเสริมสร้างสมรรถนะด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากร การบริหารการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงบันดาลใจ และการคิดเชิงกลยุทธ์ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ 3. สถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในการวางแผน การตัดสินใจ การติดตาม และการประเมินผลการใช้งบประมาณ เพื่อให้การบริหารงบประมาณมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และเพิ่มโอกาสในการบริหารจัดการงบประมาณอย่างยั่งยืน ภายใต้บริบทของการบริหาร

สถานศึกษายุคใหม่ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา เช่น วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์การ สมรรถนะของผู้บริหาร หรือธรรมาภิบาล เพื่อเพิ่มความครอบคลุมของแบบจำลองการวิจัย 2. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น หรือสถานศึกษาสังกัดหน่วยงานอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยในบริบทที่แตกต่างกันและเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัย 3. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) หรือการสัมภาษณ์เชิงลึกควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น 4. ควรศึกษารูปแบบการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยบูรณาการแนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในอนาคต **ข้อจำกัดการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากการรับรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างจำกัดเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จึงควรใช้ความระมัดระวังในการอ้างอิงผลการวิจัยไปยังบริบทของหน่วยงานหรือพื้นที่อื่นที่มีลักษณะแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ แสงทอง. (2564). การบริหารงบประมาณของสถานศึกษากับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 9(3), 45–59.

จันทร์ทิพย์ สุคำใจ. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1*. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *แนวทางการบริหารงบประมาณสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. (2568). *รายงานข้อมูลบุคลากรทางการศึกษา ปีการศึกษา 2568*. นนทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Bush, T. (2021). *Theories of educational leadership and management* (5th ed.). London: Sage.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334. https://doi.org/10.1007/BF02310555

Daft, R. L. (2018). *The leadership experience* (7th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.

Dess, G. G., McNamara, G., Eisner, A. B., & Lee, S. (2021). *Strategic management: Text and cases*. (10th ed.). New York, NY: McGraw-Hill Education.

Dubrin, A. J. (2022). *Leadership: Research findings, practice, and skills*. (10th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.

Goleman, D. (2017). *Leadership: The power of emotional intelligence*. Boulder, CO: More Than Sound.

Hitt, M. A., Ireland, R. D., & Hoskisson, R. E. (2017). *Strategic management: Competitiveness and globalization.* (12th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Maesaroh, S. P. H. S., & Hadi, S. (2019). The budget planning determinant factors at state primary schools in Yogyakarta Province. *International Journal of Instruction*, 12(2), 353–368. https://doi.org/10.29333/iji.2019.12223a

Myende, P. E., Bhengu, T. T., & Kunene, I. S. (2020). School financial management development programme for Eswatini principals: Lessons, challenges and implications. *South African Journal of Education*, 40(4), Article 2041. https://doi.org/10.15700/saje.v40n4a2041

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2023). *Education at a glance 2023: OECD indicators*. Paris: OECD Publishing.

Robbins, S. P., & Coulter, M. (2021). *Management* (15th ed.). Harlow: Pearson.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2024). *Global education monitoring report 2024/5: Leadership in education*. Paris: UNESCO.

World Bank. (2024). *Education finance watch 2024*. Washington, DC: World Bank.

แนวทางการพัฒนาการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2*

STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING BUDGET ADMINISTRATION IN SCHOOLS UNDER THE NONTHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ภานุเดช คำโหยก[1], คณิศร จี้กระโทก[2] และ นวัตกร หอมสิน[3]

Panudet Kamyok[1], Kanisorn Jeekatok[2] and Nawatakorn Homsin[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-3]Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67120605219@udru.ac.th

วันที่รับบทความ : 10 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 28 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 30 มิถุนายน 2569

Received 10 June 2026; Revised 28 June 2026; Accepted 30 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 2) เพื่อหาแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา

Citation:

* ภานุเดช คำโหยก, คณิศร จี้กระโทก และ นวัตกร หอมสิน. (2569). แนวทางการพัฒนาการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1673-1689.

Panudet Kamyok, Kanisorn Jeekatok and Nawatakorn Homsin. (2026). Strategic Leadership Of School Administrators Affecting Budget Administration In Schools Under The Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1673-1689.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

และครูผู้สอน รวม 313 คน โดยการทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 ระยะที่ 2 ใช้วิธีการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือเป็นแบบบันทึกการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์และสังเคราะสร้างข้อสรุปจากเนื้อหาที่ได้

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการศึกษาศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) แนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน จำนวน 50 แนวทาง ดังนี้ ด้าน ทรัพยากรบุคคลมี 13 แนวทาง ด้านทรัพยากรการเงินมี 13 แนวทาง ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์มี 12 แนวทาง และทรัพยากรการบริหารจัดการมี 12 แนวทาง

คำสำคัญ: การระดมทรัพยากร, ผู้บริหารสถานศึกษา, การระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

Abstract

The objectives of this study were: 1) to investigate the current conditions, desirable conditions, and Priority Needs Index of resource mobilization for educational management in medium-sized schools under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office 2; and 2) to develop guidelines for resource mobilization for educational management in medium-sized schools under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office 2. This study employed a mixed-methods research design conducted into two phases. In Phase 1, the current and desirable conditions were assessed using a quantitative approach. The sample consisted of 313 school administrators and teachers, selected through simple random sampling. Data were collected using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.98. In Phase 2, a qualitative approach was implemented through a focus group discussion with nine experts

selected by purposive sampling. The instrument used was a focus group discussion record form. The data were analyzed and synthesized to generate conclusions and formulate practical guidelines based on the content derived from the expert discussions.

The results of the research found that:

1) The results showed that the current conditions, desirable conditions, and Priority Needs Index of resource mobilization for educational management in medium-sized schools under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office 2 were rated at the highest level.

2) Furthermore, the guidelines for resource mobilization for educational management in medium-sized schools under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office 2 comprised four dimensions, with a total of 50 guidelines. These included 13 guidelines related to human resources, 13 guidelines concerning financial resources, 12 guidelines regarding material and equipment resources, and 12 guidelines related to administrative and managerial resources.

Keywords: resource mobilization, school administrators, resource mobilization for educational management of medium-sized schools under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 2

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันในระดับโลก โดยองค์การสหประชาชาติได้ผลักดันแนวคิดการศึกษาเพื่อทุกคน (Education for All) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร การจัดการศึกษาจะบรรลุผลตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 จำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562: 1)

นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ยังเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา รวมทั้งช่วยระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนในทุกด้าน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 กำหนดในหมวด 8 เรื่องทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยมาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สินจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ชุมชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และต่างประเทศ เพื่อร่วมจัดและสนับสนุนการศึกษา รวมถึงการบริจาคทรัพย์สินและร่วมรับภาระค่าใช้จ่าย โดยรัฐมีหน้าที่ส่งเสริมและจูงใจผ่านการสนับสนุน อุดหนุน และมาตรการทางภาษี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562: 2) ส่วนมาตรา 59 กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการบริหารจัดการทรัพย์สิน ดูแล บำรุงรักษา และจัดหารายได้จากทรัพย์สินหรือการให้บริการของสถานศึกษา รวมถึงการจัดเก็บค่าธรรมเนียม โดยต้องไม่ขัดต่อวัตถุประสงค์และภารกิจหลักของสถานศึกษา

การระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาเป็นนโยบายพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และการกีฬาของประเทศ โดยการดำเนินงานให้บรรลุผลจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรพื้นฐาน ได้แก่ คน (Men) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และการจัดการ (Management) ซึ่งต้องมีอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562, น. 248) ทั้งนี้ การระดมทรัพยากรทางการศึกษาหมายถึง การจัดหาและนำทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงิน เช่น บุคลากร องค์ความรู้ ภูมิปัญญา แรงงาน วัสดุครุภัณฑ์ และสิ่งก่อสร้าง มาใช้สนับสนุนการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งในระดับนโยบายและระดับสถานศึกษา

ภายหลังการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวจากรัฐบาล พบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังประสบปัญหางบประมาณไม่เพียงพอและการบริหารจัดการงบประมาณที่ไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้คุณภาพการจัดการศึกษาไม่บรรลุเป้าหมาย และก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการ

ศึกษาระหว่างเขตเมืองกับชนบท รวมถึงไม่สามารถกระจายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึง (วรรษิกา บุญโชติรัตน์, 2554) แม้รัฐบาลจะเพิ่มงบประมาณด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ประเด็นด้านความเสมอภาค คุณภาพ และประสิทธิภาพยังคงเป็นปัญหาสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา (พัชรกฤษฎิ์ พวงนิล, 2553) โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้รับงบประมาณน้อยจากการจัดสรรตามจำนวนนักเรียน ทำให้ขาดปัจจัยสำคัญ เช่น ครูไม่ครบชั้น สื่อการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่ต่ำกว่าสถานศึกษาขนาดอื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

ดังนั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายและระดมทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการและยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โดยต้องมีแนวทางการดำเนินงานที่เป็นไปได้และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริงและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

แนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จึงเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย และกลยุทธ์ ครอบคลุมทรัพยากรบุคคล การเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียนและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

2. เพื่อหาแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

การระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยครอบคลุมการจัดหาและใช้ทรัพยากรด้านบุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและ

สถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Resource Mobilization Theory ที่เน้นความสามารถขององค์การในการรวบรวมและใช้ทรัพยากรอย่างเป็นระบบ (McCarthy & Zald, 1977)

ในระดับสากล (OECD, 2022) ชี้ว่าการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาควรมีความโปร่งใส ยืดหยุ่น และมุ่งความเสมอภาค เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างทั่วถึง

สำหรับประเทศไทย งานวิจัยพบว่า การระดมทรัพยากรประกอบด้วย 4 ด้านหลัก คือ บุคคล งบประมาณ สื่อเทคโนโลยี และการบริหารจัดการ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา (นเรศ ขันธะรี และสมฤทัย เตาจันทร์, 2568) อีกทั้งในบริบทของการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ส่งผลให้การระดมทรัพยากรไม่จำกัดอยู่เพียงด้านงบประมาณหรือวัสดุอุปกรณ์ แต่ต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนควบคู่กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา (วัชรี ศรีทอง, 2565)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการระดมทรัพยากร (Michael Fullan, 2014) ซึ่งอธิบายว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะสามารถสร้างความร่วมมือและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่องจะช่วยเพิ่มศักยภาพของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สติวณิตย์ เชยชัยภูมิ และธดา สิทธิ์ธาดา, 2568)

โดยสรุป การระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาในทุกมิติ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และบทบาทเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

1. แหล่งข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษา 30 คน และครูผู้สอน 283 คน รวม 313 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2568 ที่ได้มาโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan.1970 โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert's Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 76) ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบปลายปิด (Closed-ended Questionnaire) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลการประเมินพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จึงถือว่ามีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

จากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถาม ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.341–0.884 แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามสามารถจำแนกความแตกต่างของผู้ตอบได้ในระดับที่เหมาะสม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ตามแนวทางของบุญชม ศรีสะอาด (2560, หน้า 117) ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง และสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือรับรองและหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ส่งถึงกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามสำหรับการวิจัยครั้งนี้ พร้อมทั้งประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านช่องทางโทรศัพท์ เพื่อชี้แจงรายละเอียดและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการเก็บข้อมูล

2) ช่วงเวลาเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2568 - มกราคม พ.ศ. 2569 โดยการเดินทางส่งแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมายและขอรับคืนด้วยตนเอง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่อนำเสนอข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่าแบบข้อความเชิงนิมาน (Positive Scale)

ส่วนการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาคำนวณหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index Modified : PNI Modified) เพื่อใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในแต่ละด้าน และกำหนดแนวทางในการพัฒนาการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 เพื่อหาแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

ผู้วิจัยนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณมากำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง

มากำหนดเป็นกรอบในการสนทนากลุ่มโดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group Meeting)

1. แหล่งข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา 2 คน ศึกษานิเทศก์ 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน ครู 1 คน และกรรมการสถานศึกษา 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 9 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 45) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เพื่อให้เกิดความหลากหลายตามบริบท

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากรูปแบบการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group Meeting) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อหาแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group Meeting)

1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อใช้ในการติดต่อและเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมให้ข้อมูลสำหรับการวิจัย โดยกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญผ่านทางโทรศัพท์ เพื่อชี้แจงรายละเอียดของการวิจัยและนัดหมายการเข้าร่วมให้ข้อมูลตามกำหนดการที่วางไว้

2) ในการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของการวิจัย ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย กลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตลอดจนผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น และกระบวนการสังเคราะห์ประเด็นแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญมีความเข้าใจในกรอบแนวคิดและสาระสำคัญของการวิจัยอย่างชัดเจน อันจะนำไปสู่การให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดเตรียมเอกสารสรุปผลการศึกษาและร่างแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาแจกให้แก่ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน พร้อมใช้สื่อการนำเสนอที่จัดทำด้วยโปรแกรม Canva เพื่อประกอบการอธิบายข้อมูลและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างการประชุม

3) ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างอิสระและรอบด้าน โดยในระหว่างการประชุม ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ดำเนินการบันทึกภาพและเสียงด้วยเครื่องบันทึกวิดีโอ (Video Recording) ควบคู่กับการจดบันทึกประเด็นสำคัญจากการอภิปรายข้อมูลที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว ได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับผลการศึกษาที่ได้จากระยะก่อนหน้า เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ให้มีความครอบคลุม เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์ ถูกต้อง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group Meeting) โดยใช้วิธีการสรุปประเด็นสำคัญจากความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อค้นพบที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ความเชื่อมโยง และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เชิงระบบ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบเชิงคุณภาพได้ 2 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ (เอมอร จังศิริพรปกรณ์, 2553: 25)

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยภาพรวมรายด้าน

ความต้องการจำเป็นของการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ		
1. ทรัพยากรบุคคล	3.49	0.35	ปานกลาง	4.71	0.49	มากที่สุด	0.351	3
2. ทรัพยากรการเงิน	3.50	0.38	ปานกลาง	4.79	0.48	มากที่สุด	0.372	1
3. ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์	3.48	0.35	ปานกลาง	4.71	0.48	มากที่สุด	0.350	2
4. ทรัพยากรการบริหารจัดการ	3.49	0.34	ปานกลาง	4.70	0.70	มากที่สุด	0.348	4
รวม	**3.49**	**0.35**	**ปานกลาง**	**4.73**	**0.52**	**มากที่สุด**	**0.355**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 รายด้านโดยมีค่า PNI อยู่ในระดับตั้งแต่ 0.348 – 0.372 พิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านทรัพยากรการเงิน ($PNI_{modified}$ = 0.372) อยู่ในลำดับที่ 1 ด้านทรัพยากรบุคคล ($PNI_{Modified}$ = 0.351) อยู่ในลำดับที่ 2 ด้านทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์($PNI_{Modified}$ = 0.350) อยู่ในลำดับที่ 3 และด้านทรัพยากรการบริหารจัดการ ($PNI_{Modified}$ = 0.348) อยู่ในลำดับสุดท้าย

ระยะที่ 2 เพื่อหาแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน 50 แนวทาง ดังนี้

1. ทรัพยากรการเงิน มีจำนวน 13 แนวทาง
2. ทรัพยากรบุคคล มีจำนวน 13 แนวทาง
3. ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ มีจำนวน 12 แนวทาง
4. ทรัพยากรการบริหารจัดการ มีจำนวน 12 แนวทาง

อภิปรายผล

1. ระดับสภาพปัจจุบันของแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการจำเป็นในการหาแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรการบริหารจัดการ

2. ผลการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 พบว่า มีแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน จำนวน 50 แนวทาง ดังนี้ ด้าน ทรัพยากรบุคคลมี 13 แนวทาง ด้านทรัพยากรการเงินมี 12 แนวทาง ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์มี 12 แนวทาง และทรัพยากรการบริหารจัดการมี 12 แนวทาง

2.1 แนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ด้านทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วยแนวทางสำคัญ 13 ประการ สอดคล้องกับแนวคิดของ (กชกร หลักคำ และสุชาดา บุบผา, 2568) ที่ระบุว่า แนวทางการระดมทรัพยากรบุคคลควรให้ความสำคัญกับการสร้าง

เครือข่ายความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อให้สามารถร่วมขับเคลื่อนการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ (กรกนก เลิศสุภาผล และอัจฉรา นิยมาภา, 2568) เสนอว่า การระดมทรัพยากรด้านบุคคลควรดำเนินการผ่านการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ และการใช้ศักยภาพของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน

2.2 แนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ด้านทรัพยากรการเงิน ประกอบด้วย 13 ด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ (กชกร หลักคำ และสุชาดา บุบผา, 2568) ที่กล่าวว่า แนวทางด้านทรัพยากรงบประมาณควรเน้นการวางแผนการระดมทุนจากหลายแหล่ง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการสนับสนุนการจัดการศึกษา รวมทั้งแนวคิดของ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ที่ให้ความสำคัญกับการจัดลำดับความสำคัญของการใช้จ่ายและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านงบประมาณ และสอดคล้องกับแนวคิดของ (OECD, 2015) ที่เสนอว่าการบริหารงบประมาณด้านการศึกษาควรยึดหลักธรรมาภิบาลและการบริหารโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรทางการเงินเกิดประโยชน์สูงสุดต่อคุณภาพการศึกษา

2.3 แนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ด้านทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ ประกอบด้วย 12 สอดคล้องกับแนวคิดของ (กรกนก เลิศสุภาผล และอัจฉรา นิยมาภา , 2568) เสนอว่า แนวทางการระดมทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ควรเริ่มจากการสำรวจความต้องการของสถานศึกษา จัดทำข้อมูลวัสดุอุปกรณ์ที่ขาดแคลน ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อขอรับการสนับสนุนหรือยืมใช้วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งบริหารการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการระดมทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนขนาดกลางที่มุ่งเน้นการวางแผน การมีส่วนร่วม และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาควรคำนึงถึงการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการใช้สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์การ

เรียนการสอนอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (UNESCO, 2017) ที่เน้นการจัดการทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเท่าเทียมสำหรับผู้เรียนทุกคน

2.4 แนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ด้านทรัพยากรการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 12 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) ที่เน้นการบริหารจัดการเชิงระบบและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับแนวคิดของ (OECD, 2019) ที่เน้นการบริหารจัดการเชิงระบบ การใช้ข้อมูลและการตัดสินใจเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า แนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 สถานศึกษาควรนำผลการจัดลำดับความต้องการด้านการระดมทรัพยากรไปใช้กำหนดนโยบายและแผนพัฒนา โดยเน้นด้านการเงิน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ พร้อมทั้งประยุกต์แนวทางจากงานวิจัยให้เหมาะสมกับบริบท ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และบูรณาการเข้ากับระบบประกันคุณภาพ โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพ เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในการวิจัยดังนี้ **ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้** 1. สถานศึกษาควรนำผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้านการระดมทรัพยากรไปใช้กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับ ทรัพยากรการเงิน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ ตามลำดับ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดกลาง 2. ผู้บริหารควรนำแนวทางการระดมทรัพยากร 4 ด้าน จำนวน 50 แนวทาง จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา 3. สถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ในการระดมทรัพยากรและพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา 4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการสนับสนุน กำกับ และพัฒนาศักยภาพ

ผู้บริหารและบุคลากรของโรงเรียนขนาดกลาง **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาวิจัยเชิงลึกด้านการระดมทรัพยากรทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้เข้าใจปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคอย่างชัดเจน 2. ควรดำเนินการวิจัยเชิงทดลองหรือเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำแนวทางไปใช้จริงและประเมินประสิทธิผลในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา 3. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมโรงเรียนหลากหลายขนาดและสังกัด เพื่อเปรียบเทียบและเพิ่มความครอบคลุมเชิงนโยบาย

เอกสารอ้างอิง

กรกนก เลิศสุภาผล และอัจฉรา นิยมาภา. (2568). *แนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2.* วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 13(50),250.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กชกร หลักคำ และสุชาดา บุบผา. (2568). *แนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 10(1),110.

นเรศ ขันธะรี และสมฤทัย เตาจันทร์. (2568). *การระดมทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานีอำนาจเจริญ*. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 7(1), 151–164.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปรัชญาอริยะกุล, ส., พิณสุดา สิริธรังศรี และสินธะวา คามดิษฐ์. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการ. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 31(100), 274–288.

พัชรกฤษฎิ์ พวงนิล. (2553). กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐในจังหวัดมหาสารคาม. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วัชรี ศรีทอง. (2565). สภาพ ความต้องการจำเป็น และแนวทางพัฒนาการระดมทรัพยากรทางการศึกษาในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนครพนม.

วรรษิกา บุญโชติรัตน์. (2554). *การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา*. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.].

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานผลการขับเคลื่อนมาตรฐานการศึกษาของชาติ ปี 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รูปแบบการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological test.* (5th ed.). New York : Harper Collins.

Fullan, M. (2014). *The principal: Three keys to maximizing impact*. Jossey-Bass.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2015). *Education policy outlook 2015: Making reforms happen*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/9789264225442-en

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2019). *Education at a glance 2019: OECD indicators*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2022). *Education at a glance 2022: OECD indicators*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/3197152b-en

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2017). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. UNESCO.

การประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*

THE APPLICATION OF THE FOUR DHAMMIKATTHA PRINCIPLES IN STRENGTHENING THE COMMUNITY OF KLONG HAE SUB-DISTRICT, HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

พระมหาไชยดิษย์ เตชธมฺโม (สุขสวัสดิ์)[1], กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์[2], พระเมธีวชิราภิรัต[3], พระครูบวรชัยวัฒน์[4] และ ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี[5]

Phramaha Chaiyadis Tachatammo[1], Kittipong Suwannawong[2], Phra Methee Vajiraphirat[3], Phra Kru Bawornchaiwat[4] and Pannapong Wongnasri[5]

[1-5]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

[1-5]Mahamakut Buddhist University, Sridharmasokaraja Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: kittipong_c1@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 24 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 1 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 3 มิถุนายน 2569

Received 24 May 2026; Revised 1 June 2026; Accepted 3 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาหลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และการศึกษาภาคสนาม โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารทาง

Citation:

* พระมหาไชยดิษย์ เตชธมฺโม (สุขสวัสดิ์), กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์, พระเมธีวชิราภิรัต, พระครูบวรชัยวัฒน์ และ ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี. (2569). การประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1690-1705.

Phramaha Chaiyadis Tachatammo, Kittipong Suwannawong, Phra Methee Vajiraphirat, Phra Kru Bawornchaiwat and Pannapong Wongnasri. (2026). The Application Of The Four Dhammikattha Principles In Strengthening The Community Of Klong Hae Sub-District, Hat Yai District, Songkhla Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1690-1705.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

พระพุทธศาสนา แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรือคน จากผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และประชาชนในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคลองแห มีรากฐานสำคัญจากการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรอย่างมีระบบ ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน 2) หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พบว่า หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ซึ่งประกอบด้วย อุฏฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร), อารักขสัมปทา (การรักษา), กัลยาณมิตตตา (การคบมิตรดี) และสมชีวิตา (การดำรงชีวิตอย่างสมดุล) เป็นหลักธรรมที่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่นำไปสู่ความเจริญทั้งในระดับบุคคล และสังคม 3) ประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ชุมชนคลองแห สามารถประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ได้แก่ อุฏฐานสัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตตตา และสมชีวิตา ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ โดยชาวบ้านมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ รู้จักบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม มีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน ตลอดจนดำรงชีวิตอย่างพอเหมาะพอดี ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4, การเสริมสร้างความเข้มแข็ง, ชุมชนตำบลคลองแห

Abstract

This research aimed to: (1) study the concepts and theories of community strengthening in Khlong Hae Subdistrict, Hat Yai District, Songkhla Province; (2) examine the principle of Ditthadhammikattha 4 (the Four Principles for Present-Life Welfare) as presented in Buddhist scriptures; and (3) apply the principle of Ditthadhammikattha 4 to strengthen the community of Khlong Hae Subdistrict, Hat Yai District, Songkhla Province. This study employed a qualitative research

approach and field research methodology. Data were collected from Buddhist documents, related concepts and previous studies, as well as in-depth interviews with key informants, including community leaders, monks, and local residents. The data were analyzed using descriptive content analysis.

The research findings revealed that: 1) A study of the theoretical concepts of community empowerment in Khlong Hae Subdistrict, Hat Yai District, Songkhla Province, revealed that community empowerment in Khlong Hae is fundamentally based on public participation, network building, and systematic resource management, which are the heart of sustainable community development. 2) The Four Noble Truths (Dittadhammikattha) in Buddhist scriptures consist of: Utthana Sampada (diligence), Arakkha Sampada (preservation), Kalyanamittata (associating with good friends), and Samajivita (living a balanced life). These principles serve as guidelines for living a life that leads to prosperity at both the individual and societal levels. 3) Applying the Four Principles of Right Livelihood (Dittadhammikattha 4) to strengthen the community of Khlong Hae Subdistrict, Hat Yai District, Songkhla Province, it was found that the Khlong Hae community was able to apply the Four Principles of Right Livelihood (Dittadhammikattha 4), which include: Diligence (Utthana Sampada), Protection (Arakkha Sampada), Good Friendship (Kalyanamittata), and Right Living (Samajivita). For tangible community development to encompass economic, social, cultural, educational, environmental, and health aspects, villagers should be diligent in their occupations, manage resources appropriately, form groups and build collaborative networks within the community, and live a life of moderation. This results in a strong and self-reliant community.

Keywords: Application, The Four Principles of Ditthadhammikattha, Strengthening, Khlong Hae Subdistrict Community

บทนำ

ความเข้มแข็งของชุมชน ถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน โดยชุมชนที่เข้มแข็งจะมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง มีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีการรวมกลุ่ม และสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่แน่นแฟ้น ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหา และพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ แนวคิดการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องในประเทศไทย โดยเฉพาะภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ซึ่งได้สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการพึ่งพาตนเอง และการสร้างภูมิคุ้มกันในระดับชุมชน อย่างไรก็ตาม การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนไทย ความขาดแคลนความสามัคคี การอพยพแรงงานสู่เมือง ปัญหายาเสพติด และการพึ่งพาระบบสวัสดิการจากภาครัฐมากเกินไป ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างชุมชนเข้มแข็ง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ,2563) เพื่อตอบสนองต่อปัญหาเหล่านี้ การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งจึงกลายเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล ที่มุ่งเน้นให้ชุมชนมีศักยภาพในการดูแลตนเอง และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเป็นองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างทุนทางสังคม และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนา (กรมการพัฒนาชุมชน, 2565) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานไว้ ซึ่งได้กลายเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของไทย โดยเน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

เมื่อพิจารณาในระดับพื้นที่เฉพาะในบริบทของตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษามีลักษณะพิเศษทั้งในด้านภูมิศาสตร์ และสังคมโดยตั้งอยู่ในเขตเมืองขยายของอำเภอหาดใหญ่ อันเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และการคมนาคมที่สำคัญของภาคใต้ ตำบลคลองแห มีพื้นที่ประมาณ 24.50 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน 40 ชุมชนมีประชากรราว 45,096 คน ประกอบด้วยชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน (องค์การบริหารส่วนตำบลคลองแห, 2566) อาชีพหลักของประชาชนได้แก่การค้าขาย เกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป และธุรกิจบริการแต่ขณะเดียวกันชุมชนตำบลคลอง

แหก็กำลังเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมอย่างรวดเร็ว ปัญหาที่สำคัญ คือ ความเหนียวแน่นของชุมชนที่ลดลง เนื่องจากประชาชนให้ความสำคัญกับการทำงานมากกว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนอีกทั้งกลุ่มวัยทำงานมีเวลาว่างลดลงส่งผลให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวมลดน้อยถอยลง นอกจากนี้ยังมีปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลต่อความปลอดภัย และอนาคตของชุมชน (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอหาดใหญ่, 2565) นอกเหนือจากนั้น ปัญหาทางเศรษฐกิจยังปรากฏชัด เช่น การขาดแคลนรายได้ของครัวเรือนที่ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันชุมชนยังมีความอ่อนแอในการบริหารจัดการทรัพยากรร่วม ขาดการวางแผน และการทำงานเป็นระบบ อีกทั้งผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และขาดผู้นำรุ่นใหม่ที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา ส่งผลให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นลดลง ชุมชนจึงมีแนวโน้มพึ่งพาหน่วยงานภาครัฐมากเกินไป และขาดความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสงขลา, 2565) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนตำบลคลองแห เพื่อให้สามารถยืนหยัด และพัฒนาได้อย่างยั่งยืนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และนำไปสู่การประพฤติ และการปฏิบัติที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาชุมชน และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างเหมาะสม และทำให้เกิดประโยชน์ได้ในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสม โดยเฉพาะ เช่น

การนำหลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หรือ ประโยชน์พึงเห็นได้ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้สำหรับคฤหัสถ์ ปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่ 23 พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (พระไตรปิฎกภาษาไทย พุทธศักราช 2549 ฉบับเฉลิมพระเกียรติ) ว่า ภิกษุทั้งหลาย อัตถะในปัจจุบันนี้ 4 อย่างเป็นไฉน คือความถึงพร้อมด้วยความหมั่น (อุฏฐานสัมปทา) ความถึงพร้อมด้วยการรักษา (อารักขสัมปทา) ความเป็นผู้มีมิตรดี (กัลยาณมิตตตา) และความเลี้ยงชีพแต่พอสมควร (สมชีวิตา) นี้แลเป็นอัตถะในปัจจุบัน (อ.จตุก.ก. (ไทย) 23 / 239-240) หลักธรรมดังกล่าวประกอบด้วย 4 ประการ คือ อุฏฐานสัมปทา หมายถึง ความเจริญในความหมั่นประกอบการงาน การมีความขยันหมั่นเพียร ตั้งใจทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ไม่ประมาท และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ อารักขสัมปทา หมายถึง ความเจริญในการรักษาทรัพย์ การรู้จักบริหารจัดการทรัพยากรและรายได้อย่างชาญฉลาด การออม การลงทุนที่

เหมาะสม และการป้องกันทรัพย์สินจากภัยต่าง ๆ กัลยาณมิตตตา หมายถึง การคบมิตรที่ดี การสร้างเครือข่ายสัมพันธ์กับบุคคลที่มีคุณธรรม ให้คำแนะนำที่ดี และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สมชีวิตา หมายถึง การดำเนินชีวิตตามอัตภาพ ใช้จ่ายอย่างพอประมาณ ไม่ฟุ่มเฟือย มีชีวิตสมดุลและพอเพียง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2563) เมื่อพิจารณาโดยรวม หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 จึงเป็นแนวทางแห่งการดำรงชีวิตที่มุ่งสร้างความสุข และความเจริญในปัจจุบัน ทั้งในระดับบุคคล และระดับชุมชน การนำหลักธรรมนี้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนจึงสามารถส่งเสริมความขยันหมั่นเพียรของคนในชุมชน สร้างวินัยทางเศรษฐกิจ รู้จักบริหารจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาด มีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดี เกื้อกูลกันด้วยคุณธรรม และดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ซึ่งจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชน และสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญ และความจำเป็นในหลายมิติ ประการแรก เป็นการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับแนวคิดการพัฒนาชุมชนร่วมสมัย ประการที่สองผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างเป็นระบบ และยั่งยืนสอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น ประการที่สาม เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางวิชาการที่เชื่อมโยงหลักธรรมกับการพัฒนาชุมชนอันเป็นประโยชน์ต่อการประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ประการที่สี่เป็นการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งตามแนวทางพระพุทธศาสนาซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ โดยเฉพาะในด้านการขจัดความยากจน การศึกษาที่มีคุณภาพ การทำงานที่มีคุณค่า และการสร้างความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา และประการสุดท้าย การวิจัยนี้ยังเป็นการอนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน โดยชี้ให้เห็นว่าหลักธรรมมิได้เป็นเพียงแนวทางเชิงทฤษฎีเพื่อการปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหา และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

2. เพื่อศึกษาหลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

สมมติฐานการวิจัย

1. แนวคิดทฤษฎีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร

2. หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร

3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร

การทบทวนวรรณกรรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2546) อธิบายว่า ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม 4 หรือทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมประโยชน์สุขในปัจจุบันและเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่มั่นคง ประกอบด้วย 1) อุฏฐานสัมปทา ความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ 2) อารักขสัมปทา การรู้จักรักษาและบริหารจัดการทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ที่ได้มาโดยสุจริต 3) กัลยาณมิตตตา การคบหาบุคคลที่ดีและมีคุณธรรมเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต และ 4) สมชีวิตา การดำรงชีวิตอย่างพอเหมาะพอควร รู้จักบริหารรายรับรายจ่ายอย่างสมดุล

พระครูปลัดสัมพันธ์พิพัฒน์ เลขนาวิน และคณะ (2566) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง การใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมในการปฏิบัติงานบุคลากรในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เปรียบเทียบ และหาแนวทางประยุกต์ ด้วยการวิจัยผสม (แบบสอบถาม 201 คน + สัมภาษณ์ 5 คน) ผลที่ได้สรุปในระดับการใช้หลักธรรมสูง โดยด้านอารักขสัมปทา สูงสุดและพบความแตกต่างในกลุ่มอายุ ผู้วิจัยเสนอแนะให้ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพ สร้างจิตสำนึกประหยัด และใช้หลักพอเพียงเพื่อประสิทธิภาพการทำงาน

ทฤษฎีทุนทางสังคมของโรเบิร์ต พัทนาม (Putnam, 2000) อธิบายว่า ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากเครือข่ายความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และการเกื้อกูลซึ่งกันและกันของสมาชิกในสังคม โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มที่มีความ

แตกต่างทางวัฒนธรรม ศาสนา หรือชาติพันธุ์ ซึ่งช่วยให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ลดความขัดแย้ง และสร้างความสามัคคีได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดการเสริมพลังของราพพาพอร์ต (Rappaport, 1984) มองว่าการพัฒนาชุมชนที่แท้จริงต้องเกิดจากการที่ประชาชนและชุมชนสามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดทิศทางการพัฒนาได้ด้วยตนเอง อันเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองและมีความเป็นเจ้าของกระบวนการพัฒนาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ กรอบแนวคิดความอยู่รอดที่ยั่งยืนยังให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทุนต่าง ๆ ของชุมชนอย่างสมดุล ทั้งทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนธรรมชาติ ทุนกายภาพ และทุนการเงิน โดยเชื่อว่าความเข้มแข็งของชุมชนจะเกิดขึ้นได้เมื่อทุนเหล่านี้ได้รับการพัฒนาและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงในระยะยาว

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานและการดำเนินชีวิตของบุคลากรในองค์กร ขณะที่แนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเน้นเรื่องทุนทางสังคม การเสริมพลังชุมชน และการพัฒนาความอยู่รอดอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ยังขาดการศึกษาที่บูรณาการหลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยตรง โดยเฉพาะในบริบทชุมชนพหุวัฒนธรรมตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เพื่อสร้างองค์ความรู้และแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย การจัดการทรัพยากร และการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาภาคสนาม (Field Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัย ได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้นำศาสนา 3 ท่าน, กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารท้องถิ่น และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 6 ท่าน, กลุ่มที่ 3 กลุ่มประชาชน 6 ท่าน รวมจำนวน 15 คน

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและบริบทพื้นที่ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1. ผู้วิจัยจัดทำโครงร่างแบบสัมภาษณ์และนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ให้มีความกระชับและตรงประเด็นกับงานวิจัย

2. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของงานวิจัย ตามเกณฑ์การประเมิน 4 ระดับ

3. ผลการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้อง (CVI) ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป หากต่ำกว่าเกณฑ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาให้เหมาะสม

4. หลังจากผ่านการตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตเก็บข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมเตรียมเครื่องมือและแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ให้ข้อมูล

2. ผู้วิจัยนัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้นำศาสนา ผู้บริหารท้องถิ่นและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 45 นาที ต่อคน

3. ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ แนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บข้อมูล และสิทธิของผู้ให้ข้อมูล พร้อมยืนยันการรักษาความลับของข้อมูล

4. ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลสำคัญ ก่อนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบ วิเคราะห์ อภิปรายผล และสรุปผลเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างหมวดหมู่ (Coding) เพื่อแยกประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

จากนั้นนำข้อมูลมาจัดกลุ่มเป็นธีม (Themes) ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งตีความข้อมูลเพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างการประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแล้วจึงสรุปผลการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคลองแห มีรากฐานสำคัญจากการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรอย่างมีระบบ ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2. หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พบว่า หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ซึ่งประกอบด้วย อุฏฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร), อารักขสัมปทา (การรักษา), กัลยาณมิตตตา (การคบมิตรดี) และสมชีวิตา (การดำรงชีวิตอย่างสมดุล) เป็นหลักธรรมที่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่นำไปสู่ความเจริญทั้งในระดับบุคคล และสังคม

3. ประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ชุมชนคลองแหสามารถประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ได้แก่ อุฏฐานสัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตตตา และสมชีวิตา ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ โดยชาวบ้านมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ รู้จักบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม มีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน ตลอดจนดำรงชีวิตอย่างพอเหมาะพอดี ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งสามารถอภิปรายผลโดยเชื่อมโยงกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีรากฐานสำคัญจากการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุทิตย์ อาภากโร และคณะ (2565) ที่พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนา นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ สามัคคีธรรม และคณะ (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการคิด วางแผน ตัดสินใจ และดำเนินกิจกรรมของชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ขณะที่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐ ภาคศาสนา และภาคประชาชน ยังช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดสัมพันธ์พิพัฒน์ เลขนาวิน และคณะ (2566) ที่พบว่า การดำเนินงานตามหลักธรรมควบคู่กับการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ สามารถส่งเสริมศักยภาพของบุคคลและองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนได้ ทั้งนี้ การที่ชุมชนคลองแหมีการจัดการทรัพยากรและการสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มคนต่างวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงในระยะยาว

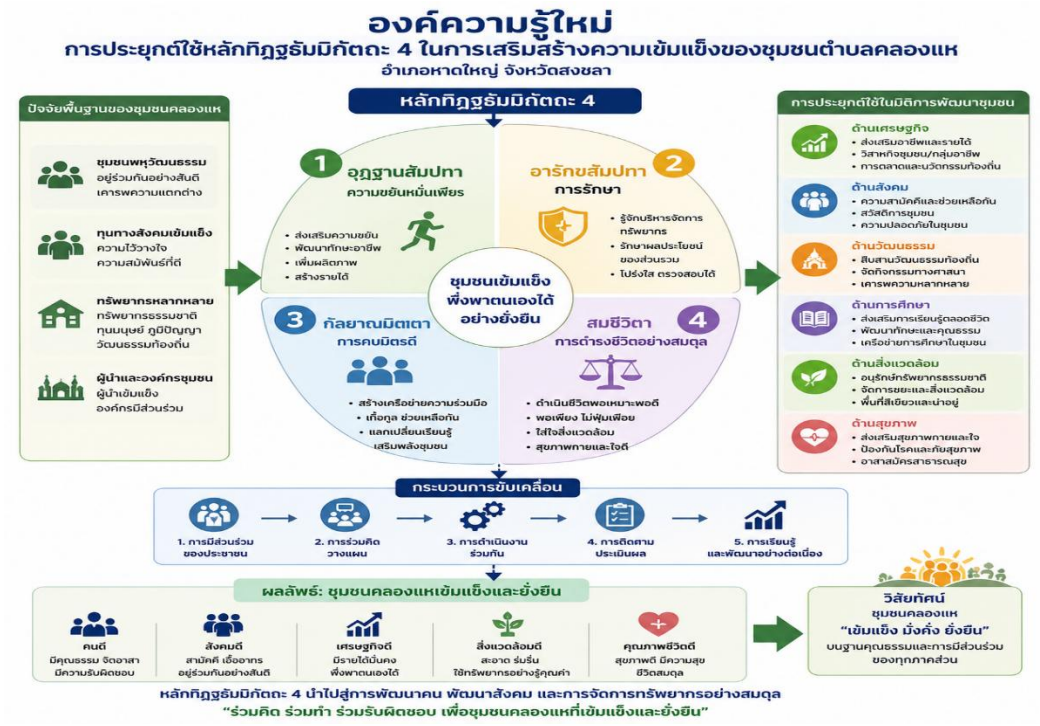
2. ผลการศึกษาพบว่า หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ประกอบด้วย อุฏฐานสัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตตตา และสมชีวิตา เป็นหลักธรรมที่มุ่งส่งเสริมประโยชน์สุขในปัจจุบัน และเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินชีวิตที่นำไปสู่ความเจริญทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับคำอธิบายของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่กล่าวว่า หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เป็นธรรมที่เอื้อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง โดยเริ่มจากความขยันหมั่นเพียรในการประกอบกิจการงาน การรู้จักรักษาทรัพย์และผลประโยชน์ที่ได้มาโดยชอบธรรม การคบหากัลยาณมิตร และการดำรงชีวิตอย่างพอเหมาะพอควร อันเป็นพื้นฐานของความสำเร็จและความผาสุกในชีวิต นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดสัมพันธ์พิพัฒน์ เลขนาวิน และคณะ (2566) ที่พบว่า การนำหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมมาประยุกต์ใช้สามารถส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะด้านอารักขสัมปทาซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและการรักษาทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าหลักธรรมดังกล่าวมิได้มุ่งเน้น

เพียงการพัฒนาตนเองเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรและสังคมโดยรวม ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กล่าวคือ อุฏฐานสัมปทาช่วยส่งเสริมความขยันและการพึ่งพาตนเอง อารักขสัมปทาช่วยให้เกิดการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ กัลยาณมิตตตาส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในชุมชน ส่วนสมชีวิตาช่วยให้เกิดการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน ดังนั้น หลักธรรมดังกล่าวจึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สามารถประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ได้แก่ อุฏฐานสัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตตตา และสมชีวิตา ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ โดยชาวบ้านมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ รู้จักบริหารจัดการทรัพยากรและรายได้อย่างเหมาะสม มีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน รวมทั้งดำเนินชีวิตตามแนวทางแห่งความพอประมาณ ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2566) ที่อธิบายว่า หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เป็นหลักธรรมที่มุ่งสร้างประโยชน์สุขในปัจจุบัน โดยส่งเสริมความขยันหมั่นเพียร การรู้จักรักษาทรัพย์ การคบหากัลยาณมิตร และการดำรงชีวิตอย่างสมดุล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และสังคม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระครูปลัดสัมพันธ์พิพัฒน์ เลขนาวิน และคณะ (2566) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การบริหารจัดการทรัพยากร และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน ผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย และการพึ่งพาตนเอง โดยเฉพาะแนวคิดทุนทางสังคมของพัทนามที่ให้ความสำคัญกับความไว้วางใจและความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน ซึ่งปรากฏอย่างชัดเจนในชุมชนคลองแห ผ่านการรวมกลุ่ม การทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ การดำเนินชีวิตตามหลักสมชีวิตายังช่วยให้ประชาชนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ

ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยส่งเสริมการพัฒนาคน การสร้างความร่วมมือ การจัดการทรัพยากร และการพึ่งพาตนเอง อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทของตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

“ KHLONGHAE-DITTHA Model” (Khlong Hae Community Strengthening through Ditthadhammikattha 4 Model) “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยหลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4”

การวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่แสดงให้เห็นว่า หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยฐานทุนเดิมของชุมชนที่ประกอบด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง ทรัพยากรชุมชนที่หลากหลาย และภาวะผู้นำที่มีศักยภาพในการ

ขับเคลื่อนการพัฒนา องค์ความรู้ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ได้แก่ อุฏฐาน สัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตตตา และสมชีวิตา สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยอุฏฐานสัมปทาส่งเสริมความขยันหมั่นเพียร การพัฒนาอาชีพ และการสร้างรายได้ อารักขสัมปทาส่งเสริมการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ กัลยาณมิตตตาช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ความสามัคคี และการเกื้อกูลกันภายในชุมชน ส่วนสมชีวิตาส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างพอเหมาะพอดีและเกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การบูรณาการหลักธรรมทั้ง 4 ประการเข้ากับกระบวนการพัฒนาชุมชน สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาได้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมเรียนรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาใน 6 มิติสำคัญ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมและความรับผิดชอบ การสร้างสังคมแห่งความสามัคคีและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุขและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า “หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เป็นกลไกเชิงคุณธรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การบริหารจัดการทรัพยากร และการดำรงชีวิตอย่างสมดุล อันนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนพหุวัฒนธรรมในทุกมิติ และก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน”

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยส่งเสริมการพัฒนาคน การสร้างความร่วมมือ การจัดการทรัพยากร และการพึ่งพาตนเอง อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทของตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำหลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน โดยส่งเสริมความขยันหมั่นเพียร การบริหารจัดการทรัพยากร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการดำเนิน

ชีวิตอย่างพอเหมาะ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน 2. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการพัฒนาชุมชน โดยอาศัยหลักกัลยาณมิตตตาในการสร้างความสัมพันธ์อันดี ความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างประชาชน ผู้นำชุมชน สถาบันศาสนา และหน่วยงานภาครัฐ 3. สถาบันการศึกษาและองค์กรทางพระพุทธศาสนาควรนำองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ไปใช้ในการจัดกิจกรรมอบรมหรือพัฒนาศักยภาพประชาชน เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านการพึ่งพาตนเอง การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการดำรงชีวิตตามหลักความพอประมาณ **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาและพัฒนาเป็นองค์ความรู้ที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น 2. ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณหรือวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 และผลกระทบที่มีต่อความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่าง ๆ 3. ควรศึกษาการบูรณาการหลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ เช่น สาราณียธรรม 6 อิทธิบาท 4 หรือสังคหวัตถุ 4 เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

ประเวศ วะสี. (2541). *ประชาคมตำบล: ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศีลธรรม และสุขภาพ.* กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

พระครูปลัดสัมพันธ์พิพัฒน์ เลขนาวิน และคณะ. (2566). *การใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมในการปฏิบัติงานบุคลากรในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2566). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร และคณะ. (2565). *การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งบนฐานทุนทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชน.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม และคณะ. (2564). *การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี*

THE GUIDELINES FOR PERSONNEL AFFAIRS MANAGEMENT BASED ON GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES FOR SCHOOLS UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICES IN UDON THANI PROVINCE

วิษณุวัตร สุวรรณราช[1], สุนิสา วงศ์อารีย์[2] และ พนายุทธ เชยบาล[3]

Wissanuwad Suwannarach[1], Sunisa Wongaree[2] and Panayuth Choeybal[3]

[1-3]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-3]Department of Educational Administration Faculty of Education,

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67120605131@udru.ac.th

วันที่รับบทความ : 28 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 7 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 9 มิถุนายน 2569

Received 28 May 2026; Revised 7 June 2026; Accepted 9 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) หาแนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 4 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน และครูผู้สอน จำนวน 4 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์

Citation:

* วิษณุวัตร สุวรรณราช, สุนิสา วงศ์อารีย์ และ พนายุทธ เชยบาล. (2569). แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1706-1720.

Wissanuwad Suwannarach, Sunisa Wongaree and Panayuth Choeybal. (2026). The Guidelines For Personnel Affairs Management Based On Good Governance Principles For Schools Under The Primary Educational Service Area Offices In Udon Thani Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1706-1720.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เชิงเนื้อหา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และ 2) ประเมินแนวทาง ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มเดียวกับตอนที่ 1 จำนวน 12 คน ประเมินความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความถูกต้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี มี 21 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการตามหลักธรรมาภิบาล มี 5 แนวทาง 2) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งตามหลักธรรมาภิบาล มี 4 แนวทาง 3) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งตามหลักธรรมาภิบาล มี 4 แนวทาง 4) ด้านการมีวินัย และการรักษาวินัยตามหลักธรรมาภิบาล มี 5 แนวทาง และ 5) ด้านการออกจากราชการ ตามหลักธรรมาภิบาล มี 3 แนวทาง ตามลำดับ

คำสำคัญ: แนวทางการบริหาร, การบริหารงานบุคคล, หลักธรรมาภิบาล

Abstract

This research aimed to develop guidelines for personnel administration based on good governance principles in schools under the Office of Primary Educational Service Areas in Udon Thani Province. The research was conducted in two phases as follows. Phase 1 involved the development of guidelines. The informants consisted of 12 experts selected through purposive sampling, including four educational administrators, four school administrators, and four teachers. Data were analyzed using content analysis. The research instrument was a semi-structured interview form. Phase 2 involved the evaluation of the guidelines. The same group of 12 experts from Phase 1 evaluated the guidelines in terms of utility, propriety, feasibility, and accuracy. Data were analyzed using mean and standard deviation.

The research findings revealed that the guidelines for personnel administration based on good governance principles in schools under the Office of Primary Educational Service Areas in Udon Thani Province consisted of

21 guidelines as follows: 1) five guidelines for enhancing efficiency in government service performance based on good governance principles, 2) four guidelines for workforce planning and position determination based on good governance principles, 3) four guidelines for recruitment and appointment based on good governance principles, 4) five guidelines for discipline and disciplinary maintenance based on good governance principles, and 5) three guidelines for retirement and separation from government service based on good governance principles, respectively.

Keywords: Guidelines for Management, Personnel Management, Good Governance

บทนำ

การบริหารงานบุคคลถือเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา โดยเฉพาะในยุคที่สังคมให้ความสำคัญกับความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วม หลักธรรมาภิบาลจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่ช่วยยกระดับการบริหารงานบุคคลให้มีความเป็นธรรมและตรวจสอบได้ (ธงชัย คล้ายแสง, 2562: 187) การบริหารที่ยึดหลักธรรมาภิบาลช่วยเสริมสร้างระบบการทำงานที่โปร่งใสและสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากร (เพลงไพลิน สินธนันชัย, 2566: 34) อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาหลายแห่งยังประสบปัญหาในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ เช่น การขาดระบบประเมินผลที่ชัดเจน และการพิจารณาความดีความชอบที่อาจมีอคติ (สุชาดา คำพิทูรณ์, 2565: 45) จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องยึดหลักธรรมาภิบาล เพราะส่งผลทั้งต่อบุคลากร องค์กร และสังคมโดยรวม บุคลากรจะได้รับการพัฒนาศักยภาพและมีความก้าวหน้าในการทำงาน ขณะที่องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคง ส่วนสังคมก็ได้รับประโยชน์จากคุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้น (วสุกิจจ์ เหล่าอินทร์, พระครูอุทัยสุตกิจ และ พระครูสุชัยสุพัชรมงคล, 2563: 257) ดังนั้น หลักธรรมาภิบาล เช่น ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วม จึงควรถูกบูรณาการเข้าสู่กระบวนการ

บริหารงานบุคคลอย่างจริงจัง (พัชรี ศรีสุวรรณ, 2563: 59) อีกทั้งการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถพัฒนาระบบงานที่สอดคล้องกับพันธกิจของสถานศึกษา และสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างยั่งยืน (อารีรัตน์ ธนวัฒน์, 2561: 103; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564: 12)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานีทั้ง 4 เขต มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาหลายประการ เช่น การขาดแคลนครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก และข้อจำกัดด้านงบประมาณ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2, 2567: 116) นอกจากนี้ ยังพบปัญหาด้านวินัย การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ของบุคลากร โดยมีทั้งกรณีวินัยไม่ร้ายแรงและวินัยร้ายแรงที่อยู่ระหว่างดำเนินการหลายกรณี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1, 2568: 46) ดังนั้น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562: 30)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ และยึดหลักคุณธรรม อันจะส่งผลต่อการส่งเสริมบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อหาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา

จากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัย พบว่า กระทรวงศึกษาธิการ (2562ข: 51-63) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา โดยครอบคลุม 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ 4) การมีวินัยและการรักษาวินัย และ 5) การออกจากราชการและผู้วิจัยได้นำมาผนวกกับหลักธรรมาภิบาล ได้องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการกำหนดและส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ เพื่อสร้างวินัย ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส และความสุจริตในการปฏิบัติงาน อันนำไปสู่วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ตรวจสอบได้ และพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งตามหลักธรรมาภิบาล เป็นกระบวนการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรเข้าสู่สถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ดำเนินงานอย่างยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการของสถานศึกษา

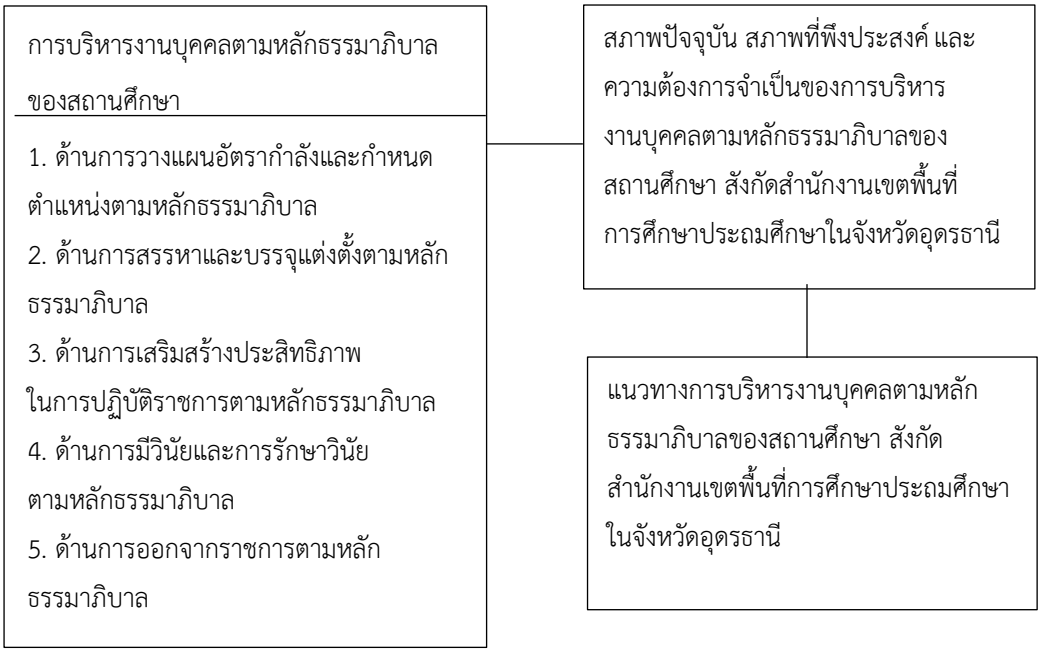
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการดำเนินงานที่มุ่งพัฒนาบุคลากรให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยยึดหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างถูกต้อง โปร่งใส ตรวจสอบได้ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิผล

4. การมีวินัยและการรักษาวินัยตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการกำหนดและส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อสร้างความรับผิดชอบ ความสุจริต และความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน อันนำไปสู่วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ตรวจสอบได้ และได้รับความไว้วางใจจากสังคม

5. การออกจากราชการตามหลักธรรมาภิบาล เป็นกระบวนการที่บุคลากรปฏิบัติหรือสิ้นสุดหน้าที่ราชการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม

หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า การออกจากราชการต้องดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ ผู้บริหารต้องดูแลให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคลากรทุกคน เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินหรือพิจารณา และคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดขององค์กร การดำเนินงานเช่นนี้ช่วยให้การออกจากราชการเป็นไปอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และสร้างความเชื่อมั่นแก่บุคลากรและสังคม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงใช้หลักการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา 5 ด้าน มาผนวกกับหลักธรรมาภิบาล ได้เป็นองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งตามหลักธรรมาภิบาล 2) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งตามหลักธรรมาภิบาล 3) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการตามหลักธรรมาภิบาล 4) ด้านการมีวินัยและการรักษาวินัยตามหลักธรรมาภิบาล และ 5) ด้านการออกจากราชการตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การหาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) โดยนำผลของการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา มาหาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิธีดำเนินการและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษามาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญในด้านการบริหารงานบุคคล จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 4 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน และครูผู้สอน จำนวน 4 คน เพื่อให้เกิดความหลากหลายตามบริบทในการหาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 4 คน ปฏิบัติหน้าที่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) เป็นผู้บริหารการศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป

2) มีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารการศึกษา 3 ปี ขึ้นไป

3) เป็นผู้ที่ยินดีในการให้ข้อมูลประกอบการสัมภาษณ์

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ปฏิบัติหน้าที่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป

2) มีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 5 ปี ขึ้นไป

3) เป็นผู้ที่ยินดีในการให้ข้อมูลประกอบการสัมภาษณ์

1.3 ครูผู้สอน จำนวน 4 คน ปฏิบัติหน้าที่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) เป็นครูผู้สอนที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป

2) มีประสบการณ์ในการสอนในสถานศึกษา 10 ปี ขึ้นไป

3) เป็นผู้ที่ยินดีในการให้ข้อมูลประกอบการสัมภาษณ์

2. เนื้อหา

การหาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี โดยนำผลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา มากำหนดเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน มาหาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ใช้วิธีการสัมภาษณ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นคำถามในแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) (รัตนะ บัวสนธ์, 2556: 96) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากผลการศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี มาใช้ในการสัมภาษณ์ พิจารณาจากดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป มาสร้างเป็นแนวคำถามการสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 การเตรียมสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยนำหนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีเพื่อทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ ระบุวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์พร้อมแนบแบบสัมภาษณ์

2) จัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ประกอบการสัมภาษณ์ เช่น เครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก โปรแกรมที่ใช้สัมภาษณ์ออนไลน์ เป็นต้น

3) ติดต่อนัดหมาย วันเวลา และประเด็นที่สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้าทั้งการสัมภาษณ์โดยตรงและผ่านระบบออนไลน์

4.2 การสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) เมื่อได้เวลานัดหมาย ผู้วิจัยแนะนำตนเองต่อผู้ให้ข้อมูล

2) ทักทาย พูดคุยเรื่องทั่วไปเป็นการละลายพฤติกรรมและสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดหรือความวิตกกังวลในการให้สัมภาษณ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์

3) ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์และเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยประมาณ

4) ขออนุญาตบันทึกการสัมภาษณ์

5) เริ่มต้นการสัมภาษณ์ในประเด็นที่กำหนด ใช้เวลาประมาณ 1–2 ชั่วโมงระหว่างการสัมภาษณ์มีการสรุปสะสม (Cumulative Summarization)

6) ขอบคุณผู้ให้ข้อมูลในการเสียสละเวลาให้สัมภาษณ์

7) ในกรณีจำเป็นที่อาจต้องทำการติดต่อขอสัมภาษณ์เพิ่มเติม ผู้วิจัยได้กล่าวขออนุญาตไว้ล่วงหน้า

8) จัดเก็บเอกสารประกอบการสัมภาษณ์ อุปกรณ์ที่ใช้ เครื่องบันทึกเสียง และจัดเก็บข้อมูลไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ

9) จากนั้นจึงทำการถอดความจากเครื่องบันทึกเสียง ชนิดคำต่อคำ (Transcribed Verbatim) เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง มีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5.2 นำมาตีความ สร้างข้อสรุป (Induction) นำไปจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษา ขอบเขตการวิจัย วัตถุประสงค์ และข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

5.3 ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้หลักสามเส้า ที่ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 12 คน ได้ให้แนวทางหรือแสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องและเหมือนกัน

5.4 สรุปพรรณนาในรูปความเรียง และนำกลับไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแนวทางต่อไป

6. การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูล 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยใช้การตรวจสอบตามแนวของเดนซิน (Denzin, 1970 อ้างถึงใน

สิน พันธุ์พินิจ, 2549: 279) คือ การพิสูจน์ข้อมูลที่ได้มาว่าถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบของข้อมูลนั้นจะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล โดยใช้ช่วงเวลาที่ต่างกันในการเก็บรวบรวมข้อมูลและมาจากพื้นที่ที่แตกต่างกัน และ 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยผู้วิจัยใช้การสังเกตร่วมกับการใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form)

ผลการวิจัย

1. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 21 แนวทาง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

ข้อที่	แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี
1. ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการตามหลักธรรมาภิบาล	
1.1	สถานศึกษาดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบพัสดุของภาครัฐอย่างเคร่งครัด
1.2	สถานศึกษาวางแผนการใช้งบประมาณตามแผนปฏิบัติการอย่างคุ้มค่า โปร่งใส และตรวจสอบได้
1.3	สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและรับฟังอย่างจริงใจ ผ่านการประชุมและช่องทางสื่อสารต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงาน
1.4	สถานศึกษาจัดบรรยากาศในการทำงานที่เป็นกันเอง เปิดเผย เคารพซึ่งกันและกัน เน้นการทำงานเป็นทีม
1.5	สถานศึกษาเน้นความโปร่งใสในการทำงาน มีโครงการขวัญกำลังใจบุคลากร โครงการพัฒนาบุคลากร โครงการศึกษาดูงาน มีการสังสรรค์บ้าง เพื่อละลายพฤติกรรมและให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ
2. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งตามหลักธรรมาภิบาล	
2.1	สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมวางแผนอัตรากำลังและเสนอความต้องการในอัตรากำลังที่ขาด ผ่านการประชุม

2.2 สถานศึกษาเผยแพร่ข้อมูลการรับสมัครตำแหน่งว่าง อย่างเปิดเผย เป็นระบบ และตรวจสอบได้ผ่านการประชุมและช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ

2.3 สถานศึกษาจัดทำรายงานสรุปโครงสร้างอัตรากำลังและตำแหน่งว่างประจำปี เพื่อให้บุคลากรได้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง

2.4 สถานศึกษากำหนดผู้รับผิดชอบและหน้าที่อย่างชัดเจนตามโครงสร้าง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นระบบ และตรวจสอบได้

3. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งตามหลักธรรมาภิบาล

3.1 สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณสมบัติของตำแหน่ง พร้อมรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย เพื่อให้ได้คุณสมบัติที่เหมาะสมกับภารกิจงาน

3.2 สถานศึกษาเผยแพร่ข้อมูลและคุณสมบัติในการรับสมัครบุคลากรอย่างชัดเจน โปร่งใส ผ่านช่องทางประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ

3.3 สถานศึกษาดำเนินการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งโดยพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความต้องการของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3.4 สถานศึกษาดำเนินการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งโดยคำนึงถึงคุณสมบัติที่ต้องการและภาระงานเป็นหลัก

4. ด้านการมีวินัยและการรักษาวินัยตามหลักธรรมาภิบาล

4.1 สถานศึกษาดำเนินการโดยยึดระเบียบ กฎหมาย และหลักความเป็นธรรม มีขั้นตอนที่ชัดเจน สามารตรวจสอบได้

4.2 สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยยึดหลักความยุติธรรม และเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงและมีสิทธิอุทธรณ์ตามกฎหมาย

4.3 สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานวินัยผ่านการประชุม เพื่อสร้างความเข้าใจและการยอมรับร่วมกันในองค์กร

4.4 สถานศึกษาส่งเสริมให้มีการกำหนดแนวปฏิบัติด้านวินัยร่วมกันโดยยึดตามระเบียบทางราชการ

4.5 สถานศึกษาสร้างความตระหนักในการประพฤติปฏิบัติของบุคลากรในด้านวินัย

5. ด้านการออกจากราชการตามหลักธรรมาภิบาล

5.1 สถานศึกษากำกับให้มีการรายงานและติดตามการดำเนินการออกจากราชการอย่างเป็นระบบ โดยมีเอกสาร ฐานข้อมูลที่ครบถ้วน เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้

5.2 สถานศึกษาเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการออกจากราชการอย่างชัดเจน ผ่านการประชุม ระบบสารสนเทศ และช่องทางประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ

5.3 สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคลากรและความเป็นธรรมในการพิจารณาการออกจากราชการและประชุมชี้แจงให้บุคลากรทราบอย่างชัดเจนและทั่วถึง

จากตารางที่ 2 พบว่า แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 21 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการตามหลักธรรมาภิบาล มี 5 แนวทาง 2) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งตามหลักธรรมาภิบาล มี 4 แนวทาง 3) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งตามหลักธรรมาภิบาล มี 4 แนวทาง 4) ด้านการมีวินัยและการรักษาวินัยตามหลักธรรมาภิบาล มี 5 แนวทาง และ 5) ด้านการออกจากราชการตามหลักธรรมาภิบาล มี 3 แนวทาง ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี มีความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี มี 21 แนวทาง โดยด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการตามหลักธรรมาภิบาล มี 5 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560ก: 32-33) ที่ระบุว่า การบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพต้องยึดหลักความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และการเห็นคุณค่าของบุคลากร เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งตามหลักธรรมาภิบาล มี 4 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เตชิตา หมีทอง (2564: 48) ที่อธิบายว่า การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งเป็นกระบวนการสำคัญในการคาดการณ์และจัดสรรทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งตามหลักธรรมาภิบาล มี 4 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สายเพชร พิณรัตน์ (2566: 121-124) ที่อธิบายว่า ธรรมาภิบาลในสถานศึกษาเป็นหลักสำคัญที่ช่วยให้ระบบบริหารงานบุคคลมีความโปร่งใส รับผิดชอบ และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการทำงานและบรรยากาศองค์กรโดยรวม ด้านการมีวินัยและการรักษาวินัยตามหลักธรรมาภิบาล มี 5 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เตชิตา หมีทอง (2564: 60) ที่กล่าวว่า การมีวินัยและการรักษาวินัยของสถานศึกษาเป็นการป้องกันไม่ให้บุคลากรกระทำผิดวินัย

โดยต้องมีมาตรการและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ควบคู่กับการส่งเสริมความรู้ด้านระเบียบวินัยและจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้งเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ด้านการออกจากราชการตามหลักธรรมาภิบาล และด้านการออกจากราชการตามหลักธรรมาภิบาล มี 3 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สิทธิชัย ธาราพัฒนา (2561: 33) ที่กล่าวว่า หน่วยราชการควรกำหนดหลักเกณฑ์การลาออกหรือการให้ออกจากราชการโดยยึดหลักความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเงื่อนไข ขั้นตอน สิทธิประโยชน์ และผลกระทบต่าง ๆ อย่างชัดเจน เพื่อให้บุคลากรสามารถรับรู้และตรวจสอบได้ อันจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและลดข้อโต้แย้งในองค์กร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 21 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการตามหลักธรรมาภิบาล มี 5 แนวทาง 2) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งตามหลักธรรมาภิบาล มี 4 แนวทาง 3) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งตามหลักธรรมาภิบาล มี 4 แนวทาง 4) ด้านการมีวินัยและการรักษาวินัยตามหลักธรรมาภิบาล มี 5 แนวทาง และ 5) ด้านการออกจากราชการตามหลักธรรมาภิบาล มี 3 แนวทาง ตามลำดับ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดควรพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ทั้งด้านการพัฒนาบุคลากร การสร้างแรงจูงใจ การนิเทศติดตาม และการประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2. สถานศึกษาควรนำแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลที่ได้จากการวิจัยไปจัดทำเป็นแผนหรือแนวปฏิบัติภายใน โดยกำหนดกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ และตัวชี้วัดให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริงอย่างเป็นระบบ 3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาควรสนับสนุนการนำแนวทางที่พัฒนาขึ้นไปใช้จริง พร้อมติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานบุคคลอย่างยั่งยืน **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาติดตามผลการนำแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลไปใช้จริง เพื่อประเมินผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลและการพัฒนาสถานศึกษาในระยะยาว 2. ควรพัฒนา

รูปแบบหรือคู่มือการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลในแต่ละด้าน โดยเฉพาะด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม 3. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังสถานศึกษาในสังกัดหรือจังหวัดอื่นเพื่อเปรียบเทียบและนำผลไปใช้กำหนดแนวทางพัฒนาในระดับนโยบายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562ข). *พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562.* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

เตชิตา หมีทอง. (2564). การศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ธงชัย คล้ายแสง. (2562). ธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่. *วารสารวิจัยวิชาการ,* 2(2), 177-188.

พัชรี ศรีสุวรรณ. (2563). *ธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เพลงไพลิน สินธนันชัย. (2566). *การ*บริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

รัตนะ บัวสนธ์. (2556). *วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วสุกิจจ์ เหล่าอินทร์, พระครูอุทัยสุตกิจ และพระครูสุชัยสุพัชรมงคล. (2563). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์,* 8(1), 257-272.

สายเพชร พิณรัตน์. (2566) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศูนย์เครือข่ายการศึกษาอำเภอเกษตรสมบูรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ,* 13(1), 112-127.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560ก). *การขับเคลื่อนการบริหารงานบุคคล CLUSTERS ในปีงบประมาณ 2560 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

_____. (2562). *แนวทางการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

_____. (2564). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. (2568). *รายงานประจำปี อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ประจำปีงบประมาณ 2568.* อุดรธานี: กลุ่มบริหารงานบุคคล สพป.อุดรธานี เขต 1.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. (2567). *รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* อุดรธานี: กลุ่มนโยบายและแผน สพป.อุดรธานี เขต 2.

สิทธิชัย ธาราพัฒนา. (2561). *บทบาทของความโปร่งใสในการกำหนดเงื่อนไขออกจากราชการ.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย.

สิน พันธุ์พินิจ. (2549). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท วิทยพัฒน์ จำกัด.

สุชาดา คำพิทูรณ์. (2565). การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

อารีรัตน์ ธนวัฒน์. (2561). *แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาบนพื้นฐานธรรมาภิบาล.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Denzin, N. K. (1970). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods.* Chicago**:** Aldine Publishing Co.

Guskey, T. R. (2000). *Evaluation professional development.* California: A Sage.

ผลของการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

EFFECTS OF USING THE ENGAGEMENT-BASED LEARNING AND TEACHING ON READING COMPREHENSION AND ATTITUDE TOWARD THAI LITERATURE OF PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS

ไพรัตน์ กลิ่นโฉม[1] และ ศุภวรรณ สัจจพิบูล[2]

Phairat Klinchom[1] and Suppawan Satjapiboon[2]

[1-2]สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

[1-2]Master of EducationEducational Science and Learning Management

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author's Email: Pairatklinchom@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 19 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 21 มิถุนายน 2569

Received 8 June 2026; Revised 19 June 2026; Accepted 21 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน (Engagement-Based Learning and Teaching: EBLT) และ 2) เปรียบเทียบเจตคติต่อวรรณคดีไทยของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว

Citation:

* ไพรัตน์ กลิ่นโฉม และ ศุภวรรณ สัจจพิบูล. (2569). ผลของการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1721-1736.

Phairat Klinchom and Suppawan Satjapiboon. (2026). Effects Of Using The Engagement-Based Learning And Teaching On Reading Comprehension And Attitude Toward Thai Literature Of Prathomsuksa 6 Students. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1721-1736.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้นแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดไชยนาราษฎร์ จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน แบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทย และแบบวัดเจตคติต่อวรรณคดีไทย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยหลังเรียน (M = 24.19, SD = 3.27) สูงกว่าก่อนเรียน (M = 19.40, SD = 2.94) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 12.01) และมีเจตคติต่อวรรณคดีไทยหลังเรียน (M = 22.50, SD = 2.47) สูงกว่าก่อนเรียน (M = 17.54, SD = 3.24) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 7.15) ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทั้งความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติเชิงบวกต่อวรรณคดีไทย อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้วรรณคดีไทยและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน, การอ่านเพื่อความเข้าใจ, เจตคติต่อวรรณคดีไทย

Abstract

The purposes of this research were to: 1) compare the Thai literary reading comprehension ability of sixth-grade students before and after receiving Engagement-Based Learning and Teaching (EBLT), and 2) compare their attitudes toward Thai literature before and after the implementation of EBLT. This study employed a pre-experimental research design using a one-group pretest–posttest model. The sample consisted of 20 sixth-grade students from Watchainarat School, Suphan Buri Province, during the second semester of the 2025 academic year. The participants were selected through purposive sampling. The research instruments included EBLT lesson plans, a Thai literary reading comprehension

test, and an attitude toward Thai literature questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and dependent-samples t-test.

The findings revealed that students' Thai literary reading comprehension ability after the implementation of EBLT (M = 24.19, SD = 3.27) was significantly higher than before the intervention (M = 19.40, SD = 2.94) (t = 12.01). In addition, students' attitudes toward Thai literature after the intervention (M = 22.50, SD = 2.47) were significantly higher than before the intervention (M = 17.54, SD = 3.24) (t = 7.15). The results indicate that Engagement-Based Learning and Teaching is an effective instructional approach for enhancing both reading comprehension and positive attitudes toward Thai literature. These outcomes contribute to the improvement of Thai literary learning and support students' lifelong learning development.

Keyword: Engagement-Based Learning and Teaching (EBLT), Reading Comprehension, Attitude toward Thai Literature

บทนำ

วรรณคดีไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า สะท้อนถึงภูมิปัญญา วิถีชีวิต ค่านิยม และอัตลักษณ์ของสังคมไทยในแต่ละยุคสมัย อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสติปัญญา คุณธรรม และทักษะทางภาษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) คุณค่าของวรรณคดีมิได้จำกัดอยู่เพียงความงดงามทางวรรณศิลป์เท่านั้น แต่ยังสอดแทรกแนวคิด คติธรรม และประสบการณ์ชีวิตที่ผู้เรียนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้ ด้วยเหตุนี้กระทรวงศึกษาธิการจึงได้บรรจุวิชาภาษาไทย สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม ไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสามารถนำข้อคิดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากสถานการณ์จัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในปัจจุบัน พบว่าผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มักประสบปัญหาด้านความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทย เนื่องจากบริบทของเนื้อหามีความห่างไกลจากยุคสมัยปัจจุบัน มีคำศัพท์ยากหรือคำไวพจน์จำนวนมาก ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความเชื่อมโยงกับเนื้อหา ขาดความสนใจ และส่งผลกระทบเชิง

ลบต่อเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทย (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566) หากปล่อยปัญหานี้ไว้โดยไม่มีการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้วรรณคดีอาจกลายเป็นการท่องจำเพื่อสอบมากกว่าการทำความเข้าใจเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์รายงานสถิติคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามรายสาระของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในปีการศึกษา 2567 พบว่า สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดในบรรดาสาระทั้งหมด โดยมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 42.09 ซึ่งลดต่ำลงเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยของสาระอื่น ๆ ในรายวิชาเดียวกัน ได้แก่ สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด (ร้อยละ 65.57) สาระที่ 1 การอ่าน (ร้อยละ 60.32) สาระที่ 2 การเขียน (ร้อยละ 54.09) และสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย (ร้อยละ 48.56) ตามลำดับ สอดคล้องกับรายงานในอดีตอย่างปีการศึกษา 2566 ที่สาระวรรณคดีและวรรณกรรมก็มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดเช่นเดียวกันที่ร้อยละ 42.01 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2568) จากการสำรวจและศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย พบว่าครูผู้สอนประสบปัญหาสำคัญเนื่องจากนักเรียนมีความรู้สึกว่าเนื้อหาวรรณคดีที่เรียนเป็นเรื่องไกลตัวไม่น่าสนใจ และขาดความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถตีความเนื้อหาหรือจับใจความสำคัญได้ (วิทยานันท์ บุญกอง, 2566)

การจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน (Engagement-Based Learning and Teaching: EBLT) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมความผูกพันของผู้เรียนทั้งด้านอารมณ์ ด้านพฤติกรรม และด้านการรู้คิด ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความสนใจ ความต้องการ และประสบการณ์ของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Fredricks, Blumenfeld, & Paris, 2004) แนวคิดดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าความผูกพันในการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ความพยายาม และความคงอยู่ในการเรียนของผู้เรียน ซึ่งสามารถนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและลดปัญหาการขาดความสนใจในการเรียนได้ (Fredricks et al., 2004)

นอกจากนี้ งานวิจัยยังพบว่าความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้เรียนที่มีความรู้สึกเชิงบวกต่อการเรียนจะมีแนวโน้มเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและประสบความสำเร็จทางการศึกษามากกว่า (Sagayadevan & Jeyaraj, 2012) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น และการ

เรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติ และการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน สามารถเพิ่มระดับความผูกพันของผู้เรียนและส่งผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Erickson et al., 2020; Karim, Maries, & Singh, 2020)

ดังนั้น EBLT จึงได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดขั้นสูง และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จากสภาพปัญหาและแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยและเจตคติต่อวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องผลของการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน (EBLT) ที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. หลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้ด้านวรรณคดีไทย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร การแสวงหาความรู้ และการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ โดยสาระการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเข้าถึงคุณค่าของงานประพันธ์ทั้งในด้านความรู้ ความคิด และคุณธรรม มาตรฐานการเรียนรู้ ท 5.1 เน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์ ตีความ วิจารณ์ และตระหนักถึงคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรมไทย สำหรับผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลักสูตรคาดหวังให้สามารถจับ

สาระสำคัญของเรื่องที่อ่าน ตีความข้อคิดที่ได้รับ และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนวรรณคดีมิได้มุ่งเน้นเพียงการจดจำเนื้อหา แต่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจและการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ควบคู่กันไป

2. การจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน (Engagement-Based Learning and Teaching: EBLT)

แนวคิดการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษาและแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมองว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อมีความผูกพันและมีส่วนร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ในระดับสูง (Astin, 1980; Jones, 2008) ความยึดมั่นผูกพันดังกล่าวประกอบด้วย 3 มิติสำคัญ ได้แก่ ด้านการรู้คิด ซึ่งสะท้อนความพยายามในการทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง ด้านอารมณ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสนใจ ความพึงพอใจ และความรู้สึกเชิงบวกต่อการเรียน และด้านพฤติกรรม ซึ่งแสดงออกผ่านการเข้าร่วมกิจกรรม ความรับผิดชอบ และความสม่ำเสมอในการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด EBLT มุ่งออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและความสนใจของผู้เรียน โดยใช้กิจกรรมเชิงรุกที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน ตลอดจนเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยจำนวนมากรายงานตรงกันว่าความยึดมั่นผูกพันในการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะด้านการอ่าน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการสร้างนิสัยรักการเรียนรู้ (งามพันธุ์ สัยศรี และชาริณี ตรีวรัญญู, 2563; Guthrie et al., 2012)

3. ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ

ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ในทุกศาสตร์ เนื่องจากการอ่านมิใช่เพียงการรับรู้ตัวอักษรหรือจดจำข้อมูลเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการสร้างความหมายที่เกิดจากการเชื่อมโยงข้อมูลใหม่กับประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน (Goodman, 1988) ผู้เรียนจึงต้องใช้กระบวนการคิดหลายระดับ ตั้งแต่การทำความเข้าใจข้อมูลที่ปรากฏโดยตรง การตีความความหมายแฝง การสรุปสาระสำคัญ ไปจนถึงการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าของสิ่งที่อ่าน

นักวิชาการด้านการอ่านอธิบายว่าการอ่านเพื่อความเข้าใจครอบคลุมทั้งระดับการเข้าใจตามตัวอักษร การอนุมานความหมาย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล และการ

ประเมินข้อคิดเห็นหรือสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่าน (Ruddell, 2006) ดังนั้น การพัฒนาความสามารถด้านนี้จึงควรใช้กระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นการคิดอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างความหมาย และเชื่อมโยงเนื้อหากับบริบทใกล้ตัว งานวิจัยร่วมสมัยพบว่าการจัดกิจกรรมเชิงรุก การใช้สื่อที่หลากหลาย และการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับประสบการณ์จริงของผู้เรียน สามารถช่วยยกระดับความเข้าใจในการอ่านและส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ถิรภาพ แสนทวีสุข และบารมี นวลคล้ำ, 2566)

4. เจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทย

เจตคติถือเป็นปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ ความสนใจ และแรงจูงใจของผู้เรียน โดย Allport (1967) อธิบายว่าเจตคติเป็นสภาวะความพร้อมทางจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลต่อการตอบสนองต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ เจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้และความเชื่อ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนั้น ผู้เรียนที่มีเจตคติเชิงบวกต่อวรรณคดีไทยจึงมักมีความสนใจในการเรียน มีความเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรม และพร้อมแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

การประเมินเจตคติของผู้เรียนมักใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) ซึ่งสามารถสะท้อนระดับความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้เรียนต่อการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ ผลการศึกษาหลายชิ้นพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความสนุกสนาน การมีส่วนร่วม และการใช้สื่อที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน เช่น สื่อดิจิทัล สื่อมัลติมีเดีย หรือกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีส่วนช่วยพัฒนาเจตคติเชิงบวกต่อการเรียนวรรณคดีไทยได้อย่างชัดเจน (สรัญญา และคณะ, 2564) จึงอาจกล่าวได้ว่าการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวรรณคดีไทย

5. การสังเคราะห์กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาหลักสูตร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์ได้ว่าความยึดมั่นผูกพันในการเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างกระบวนการจัดการเรียนรู้กับผลลัพธ์ทางการเรียนของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันจึงควรมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการสำคัญ ได้แก่ (1) การกำหนดประเด็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ

ความสนใจของผู้เรียน (2) การคัดเลือกสื่อหรือบทอ่านที่หลากหลายและมีความหมาย (3) การใช้กลยุทธ์การอ่านเชิงรุกเพื่อกระตุ้นการคิดและการตีความ และ (4) การสะท้อนคิดเพื่อสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์จริง กระบวนการดังกล่าวคาดว่าจะช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทย ควบคู่ไปกับการส่งเสริมเจตคติเชิงบวกต่อการเรียนวรรณคดีไทย อันจะนำไปสู่การเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน 2. แบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทย และ 3. แบบวัดเจตคติต่อวรรณคดีไทย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมถึงทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน เพื่อนำมาพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 10 แผน ในสาระวรรณคดีและวรรณกรรม เรื่อง “ขุนช้างขุนแผน ตอนกำเนิดพลายงาม” และ “นิทานทองอิน ตอนนากพระโขนงที่สอง” ใช้เวลาเรียนรวม 10 คาบ โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้น ได้แก่ การกำหนดประเด็นที่สนใจจากวรรณคดี การเลือกวัสดุการอ่าน การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การอ่าน และการประเมินเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวรรณคดีไทยและด้านการจัดการเรียนรู้รวม 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ผลการประเมินพบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.68) จึงถือว่ามีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแผนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยเน้นการส่งเสริมบทบาทของผู้เรียน การใช้สื่อที่หลากหลาย และการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ก่อนนำไปทดลองใช้และปรับแก้เพิ่มเติมกับกลุ่มทดลอง

2. แบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทย

ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทย แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ และคัดเลือกใช้จริง 30 ข้อ โดยอาศัยแนวคิดการ

อ่านเพื่อความเข้าใจของ Mantle-Bromley ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความเข้าใจระดับตัวอักษร ระดับตีความ และระดับประเมินค่า ครอบคลุมวรรณคดีไทยทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ได้แก่ พระอภัยมณี ราชาธิราช ขุนช้างขุนแผน และนิทานทองอิน แบบทดสอบได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผ่านการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 จากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.37 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.21 – 0.73 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ อีกทั้งแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นตามสูตร KR-20 เท่ากับ .98 แสดงว่าแบบวัดมีความเที่ยงตรงและเชื่อมั่นสูง เหมาะสมสำหรับใช้วัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3. แบบวัดเจตคติต่อวรรณคดีไทย

ผู้วิจัยพัฒนาในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ และคัดเลือกใช้จริง 15 ข้อ โดยครอบคลุมองค์ประกอบด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทย แบบวัดได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.26 – 0.67 และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดตามวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .86 แสดงให้เห็นว่าแบบวัดเจตคติมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้อย่างเหมาะสม

โดยสรุป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ 1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน 2. แบบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทย และ 3. แบบวัดเจตคติต่อวรรณคดีไทย ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบตามหลักวิชาการ ผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ การทดลองใช้ และการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรง ความยากง่าย อำนาจจำแนก และความเชื่อมั่น ผลการตรวจสอบพบว่าเครื่องมือทุกฉบับมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างด้วยการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน (Dependent t-test) เพื่อพิจารณาความแตกต่างของความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยและเจตคติต่อวรรณคดีไทยภายหลังได้รับการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	Mean	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	20	19.40	2.94	-	-
หลังเรียน	20	24.19	3.27	12.01	0.001*

*p < .05

ผลการวิเคราะห์พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยหลังเรียน (M = 24.19, S.D. = 3.27) สูงกว่าก่อนเรียน (M = 19.40, S.D. = 2.94) โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 12.01, p < .001) สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อวรรณคดีไทยก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	Mean	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	20	17.54	3.24	-	-
หลังเรียน	20	22.50	2.47	7.15	0.001*

*p < .05

ผลการวิเคราะห์พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันมีเจตคติต่อวรรณคดีไทยหลังเรียน (M = 22.50, S.D. = 2.47) สูงกว่าก่อนเรียน (M = 17.54, S.D. = 3.24) โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 7.15, p <

.001) แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีส่วนช่วยพัฒนาเจตคติเชิงบวกต่อวรรณคดีไทยของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

สรุปผลการวิจัย พบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันมีเจตคติต่อวรรณคดีไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันสามารถส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักเรียนมีผลการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยให้นักเรียนสามารถทำความเข้าใจเนื้อหา วิเคราะห์ความหมาย และเชื่อมโยงสาระสำคัญจากวรรณคดีไทยได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่านักเรียนมีเจตคติต่อวรรณคดีไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันมีส่วนช่วยสร้างความสนใจ ความรู้สึกเชิงบวก และการเห็นคุณค่าของวรรณคดีไทย อันนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะทางภาษาไทยอย่างมีความหมาย ทั้งนี้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและด้านเจตคติของผู้เรียนต่อวรรณคดีไทยได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยและเจตคติต่อวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้มุ่งส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันของผู้เรียนทั้งด้านการรู้คิด ด้านอารมณ์ และด้านพฤติกรรม ส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เห็นคุณค่าของวรรณคดีไทย และสามารถสร้างความหมายจากบทอ่านได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ

Guthrie et al. (2004) และ Fredricks et al. (2004) ที่อธิบายว่าความยึดมั่นผูกพันเป็นปัจจัยสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสำเร็จในการอ่าน

ในด้านความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทย พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน มีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันของผู้เรียนทั้งด้านการรู้คิด ด้านอารมณ์ และด้านพฤติกรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เกิดความสนใจ เห็นคุณค่าของวรรณคดี และใช้กระบวนการคิดในการทำความเข้าใจบทอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจพัฒนาสูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Guthrie, Wigfield and Perencevich (2004) และ Fredricks, Blumenfeld and Paris (2004) ที่อธิบายว่าความยึดมั่นผูกพันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสำเร็จด้านการอ่านอาจเนื่องมาจากการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกประเด็นที่สนใจจากวรรณคดี เชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์ในชีวิตจริง ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และฝึกใช้กลยุทธ์การอ่าน เช่น การตั้งคำถาม การสรุปความ และการตีความ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถสร้างความหมายจากบทอ่านได้อย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Caine and Caine (1994) ที่เน้นการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์เดิม และ Anderson (1984) ที่อธิบายว่าความเข้าใจในการอ่านเกิดจากการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับโครงสร้างความรู้เดิมของผู้เรียน นอกจากนี้ การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสะท้อนผลการเรียนรู้ยังช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการคิดวิเคราะห์และการประเมินค่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978) ที่เน้นบทบาทของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่อการสร้างองค์ความรู้

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนว่า การจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยได้อย่างครอบคลุม ทั้งด้านการจับใจความสำคัญ การตีความ และการประเมินคุณค่าของเรื่อง อันเป็นผลจากการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างความหมายจากบทอ่านอย่างต่อเนื่องและมีความหมายต่อตนเอง

ด้านเจตคติต่อวรรณคดีไทย พบว่า การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น และได้รับการยอมรับจากครูและเพื่อน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเชิงบวกต่อการเรียนวรรณคดีไทย ทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มพฤติกรรม ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของวรรณคดีไทย รู้สึกภาคภูมิใจและเพลิดเพลินในการเรียน อีกทั้งยังมีความสนใจและความเต็มใจในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม สอดคล้องกับแนวคิดของ

Skinner et al. (2009) และ Ho and Lau (2018) ที่ชี้ว่าการเรียนรู้ที่มีความหมายและการสนับสนุนทางอารมณ์ส่งผลต่อการพัฒนาเจตคติเชิงบวกของผู้เรียน

โดยสรุป การจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทั้งความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณคดีไทย เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ เห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน และเชื่อมโยงวรรณคดีกับประสบการณ์ชีวิตได้อย่างมีความหมาย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปได้ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพัน (Engagement-Based Learning and Teaching: EBLT) มีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจวรรณคดีไทยและมีเจตคติต่อวรรณคดีไทยภายหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งสองด้านสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ ช่วยพัฒนาความสามารถในการทำความเข้าใจเนื้อหาวรรณคดี ตลอดจนสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนวรรณคดีไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการอ่าน การเห็นคุณค่าของวรรณคดีไทย และการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของผู้เรียน โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้สอนควรนำการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและสร้างเจตคติเชิงบวกต่อวรรณคดีไทย 1.2 ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกประเด็นศึกษาและแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจของตนเอง เพื่อสร้างแรงจูงใจภายในและความผูกพันต่อการเรียนรู้ 1.3 ผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การตีความ และการเชื่อมโยงคุณค่าของวรรณคดีกับชีวิตจริง รวมทั้งสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน1.4 ควรใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อดิจิทัล และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและความร่วมสมัยของการเรียนวรรณคดีไทย **และ 2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันกับทักษะทางภาษาไทยด้านอื่น เช่น การอ่านวิเคราะห์ หรือการเขียนเชิงวิชาการ เป็นต้น 2.2 ควรศึกษาตัวแปรเพิ่มเติม เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และความผูกพันต่อการเรียนรู้ 2.3 ควรศึกษาความคงทนของผลการเรียนรู้และเจตคติในระยะยาว โดยติดตามผลหลังสิ้นสุดการทดลองในช่วงเวลาต่าง ๆ 2.4 ควรขยายการวิจัยไปยังผู้เรียนในระดับชั้นและบริบททางการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อยืนยันประสิทธิภาพและเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยสู่ประชากรในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

งามพันธุ์ สัยศรี. (2561). ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันในการเรียนรู้และเจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งามพันธุ์ สัยศรี, และ ชาริณี ตรีวรัญญู. (2563). ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันในการเรียนรู้และเจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 48(2), 123-142.

ถิรภาพ แสนทวีสุข และบารมี นวลคล้ำ. (2566). ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับสื่อประยุกต์ชีวิตประจำวันที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียน. ใน *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 15* (หน้า 412-425). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ยุทธนา พันธ์มี. (2561). ความยึดมั่นผูกพันกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. *วารสารการศึกษาไทย,* 12(2), 55–69.

วิทยานันท์ บุญกอง. (2566). การจัดการเรียนรู้การอ่านวรรณคดีไทยโดยใช้วงวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างความร่วมรู้สึกของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2566). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 จำแนกตามมาตรฐานการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2568). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2567*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

สรัญญา เชื้อทอง, สุพรรษา บัวทอง และณัฐพงศ์ อนุสนธิ์. (2564). การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียน. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 16(2), 85-98.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2548). *จิตวิทยาการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Allport, G. W. (1967). Attitudes. In M. Fishbein (Ed.), *Readings in attitude theory and measurement* (pp. 1–13). New York, NY: Wiley.

Astin, A. W. (1980). Student involvement: A developmental theory for higher education. *Journal of College Student Personnel,* 21(4), 297–308.

Erickson, M., Marks, D., & Karcher, E. (2020). Characterizing student engagement with hands-on, problem-based, and lecture activities in an introductory college course. *Teaching & Learning Inquiry,* 8(1), 138–153. doi:10.20343/teachlearninqu.8.1.10

Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research,* 74(1), 59–109. doi:10.3102/00346543074001059

Goodman, K. S. (1988). *The reading process*. In P. L. Carrell, J. Devine, & D. E. Eskey (Eds.), *Interactive approaches to second language reading* (pp. 11–21). Cambridge: Cambridge University Press.

Guthrie, J. T., Wigfield, A., Barbosa, P., Perencevich, K. C., Taboada, A., Davis, M. H., Scafiddi, N. T., & Tonks, S. (2004). Increasing reading comprehension and engagement through concept-oriented reading instruction. *Journal of Educational Psychology*, 96(3), 403-423.

Guthrie, J. T., Wigfield, A., & You, W. (2012). Instructional contexts for engagement and achievement in reading. In S. L. Christenson, A. L. Reschly, & C. Wylie (Eds.), *Handbook of research on student engagement* (pp. 601–634). Boston, MA: Springer.

Jones, R. D. (2008). *Strengthening student engagement*. Rexford, NY: International Center for Leadership in Education.

Karim, N. I., Maries, A., & Singh, C. (2020). Impact of evidence-based flipped or active-engagement non-flipped courses on student performance in introductory physics. *Physical Review Physics Education Research,* 16(2), 020119. doi:10.1103/PhysRevPhysEducRes.16.020119

Likert, R. (1932). "A technique for the measurement of attitudes" *Archives of Psychology*, No. 140

Mantle-Bromley, C. (1992). Preparing students for meaningful culture learning. *Foreign Language Annals*, 25(2), 117-127.

Ruddell, R. B. (2006). *Teaching children to read and write: Becoming an effective literacy teacher* (4th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.

Sagayadevan, V., & Jeyaraj, S. (2012). The role of emotional engagement in lecturer-student interaction and the impact on academic outcomes of student achievement and learning. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning,* 12(3), 1–30.

ผลของการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

DEVELOPMENT FOR GUIDELINES EDUCATIONAL ADMINISTRATION ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF BALANCED ADMINISTRATION TO DEVELOP GENERAL ADMINISTRATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER OFFICE OF THE PRIMARY EDUCATION UDON THANI AREA 4

อนุกูล เจริญท้าว[1], ศิรินา วาจาสัตย์[2] และ นวัตกร หอมสิน[3]

Anukool Charoentaw[1], Sirina Vajasat[2] and Nawattakorn Homsin[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-3]Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: anukool_kitty@udon4.go.th

วันที่รับบทความ : 5 กรกฎาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 21 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 23 กรกฎาคม 2569

Received 5 July 2026; Revised 21 July 2026; Accepted 23 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 และ 2) ประเมินผลการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของ

Citation:

* อนุกูล เจริญท้าว, ศิรินา วาจาสัตย์ และ นวัตกร หอมสิน. (2569). ผลของการจัดการเรียนรู้บนฐานความยึดมั่นผูกพันที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1737-1753.

Anukool Charoentaw, Sirina Vajasat and Nawattakorn Homsin. (2026). Development For Guidelines Educational Administration According To The Principles Of Balanced Administration To Develop General Administration Of Educational Institutions Under Office Of The Primary Education Udon Thani Area 4. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1737-1753.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สถานศึกษา ตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ซึ่งการดำเนินการแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนาแนวทาง ซึ่งถอดบทเรียนจากโรงเรียนต้นแบบที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 ท่าน และยกร่างเป็นแนวทาง ระยะที่ 2 การประเมินแนวทาง ตามรูปแบบการประเมินของ Guskey ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์ 2 ประการดังนี้ 1) ความเหมาะสม และ 2) ความเป็นไปได้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน วิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ บุคลากรทางการศึกษาและครู โดยใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุลที่พัฒนาขึ้น ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยประกอบด้วย แนวทางปฏิบัติ 2 ด้าน โดยด้านที่ 1 ประกอบด้วย แนวทาง 15 ข้อ ด้านที่ 2 ประกอบด้วย แนวทาง 18 ข้อ รวมทั้งสิ้น 33 แนวทาง

2. ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล พบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาแนวทางการบริหาร, งานบริหารทั่วไป, หลักการบริหารแบบสมดุล

Abstract

This research aims to 1) develop guidelines for general administration in schools based on the balanced management principle under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office 4; and 2) evaluate the results of the developed guidelines for general administration in schools based on the balanced management principle under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office 4. The research was conducted in two phases: Phase 1 involved developing guidelines. This study extracted lessons from exemplary schools with best practices from three school administrators and drafted guidelines. Phase 2 involved evaluating the guidelines using Guskey's evaluation model, which comprises two criteria: 1) appropriateness and 2) feasibility. The

researchers to purposive sampling nine experts, including school administrators, academics, educational personnel, and teachers, participated in the evaluation. Using Semi-structured Interview. The research findings revealed that:

1. The developed guidelines for general administration in educational institutions based on the balanced management principle are designed to align with the Best Practice schools, and consist of: The guidelines are divided into two parts: Part 1 comprises 15 guidelines, and Part 2 comprises 18 guidelines, totaling 33 guidelines.

2. The evaluation results of the general administration guidelines of educational institutions based on the balanced management principle showed that all guidelines are appropriate and highly feasible for implementation in educational institutions.

Keywords: development for guidelines educational administration, general administration, balanced administration

บทนำ

การศึกษานับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทย ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ความว่า "การศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองได้ให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนอย่างครบถ้วนพอเหมาะกันทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นจะมีพลเมือง ที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้ตลอด" (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) กฎกระทรวงศึกษาธิการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550 โดยเฉพาะด้านงานบริหารทั่วไปไว้ดังนี้ การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การวางแผนการบริหารงานการศึกษา การบริหารและพัฒนาองค์กร การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผนการจัดระบบ การพัฒนามาตรฐานการการดำเนินงานธุรการ ปฏิบัติงานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา งานการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การทัศนศึกษางาน การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่อง

การประสานการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การรับนักเรียน กิจการนักเรียน การจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การสนับสนุนส่งเสริมและประสานการจัดการศึกษาขององค์กร หน่วยงาน ชุมชน บุคคล และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นการรายงานผลการปฏิบัติงานแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

การบริหารงานทั่วไปเป็นกระบวนการสำคัญที่ ช่วยประสานส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานด้านอื่น ๆ ให้บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน สนับสนุนส่งเสริม และการอำนวยความสะดวกด้านต่างๆในการให้บริการด้านการศึกษา การบริหารงานทั่วไป มีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาในฐานะช่วยสนับสนุนงานวิชาการ รวมทั้งงาน อื่นๆ เช่น งานกิจการนักเรียน งานธุรการ เพราะงานฝ่ายบริหารงานทั่วไปมีส่วนส่งเสริมผู้เรียน ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ดูแลสวัสดิการของนักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา นักการภารโรง รวมถึงการจัดสวัสดิการให้กับบุคลากรในสถานศึกษา จึงถือเป็นงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายในสถานศึกษาและช่วยเสริมสร้างสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

การพัฒนาแนวทางการบริหารและจัดการศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการยกระดับ คุณภาพบุคลากร การบริหารทั่วไปเป็นงานที่มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมงานวิชาการนอกจากนี้แล้ว ยังเกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้การบริหารงานด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น งบประมาณ งานบุคคลงาน เป็นต้น ให้บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการสนับสนุนส่งเสริมและอำนวยความสะดวกต่างๆในการให้บริการทางการศึกษาทุกรูปแบบ อีกทั้งยังมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งส่งเสริมการบริหารของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้น รับผิดชอบ ความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด (จิตติมา ชมชยากร, 2553)

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้วิธีดุลยภาพ (BSC) เป็นการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ตัวชี้วัดเป็นตัวสะท้อน ซึ่งรูปแบบการประเมินนี้จะนำมาใช้ในการวัดผลว่าคุ้มค่ากับการ

ทำงานหรือไม่ และมากน้อยเพียงใดซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่ไม่ได้วัดผลเฉพาะด้านการเงินเพียงอย่างเดียว แต่ตรวจสอบและประเมินด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น ภาพลักษณ์ ความรู้และชื่อเสียง เป็นต้น (เนตรพัณณา ยาวิราช, 2546)

จากการศึกษาบริบทการบริหารสถานศึกษา พบว่างานบริหารงานทั่วไปยังเผชิญข้อติดขัดในหลายประเด็นซึ่งประกอบด้วย (1) ระบบการดำเนินงานยังขาดความเป็นเอกภาพ ส่งผลให้ขั้นตอนการทำงานและการประสานงานระหว่างส่วนงานไม่ราบรื่น (2) ภาระงานด้านสารบรรณ ธุรการ อาคารสถานที่ และงานบริการอื่นๆ มีความหลากหลายและซับซ้อนเพิ่มขึ้น ทำให้บุคลากรต้องรับผิดชอบงานจำนวนมากเกินขอบเขตหน้าที่หลัก (3) การจัดสวัสดิการและบริการสำหรับครู นักเรียน และบุคลากรยังไม่ทั่วถึง ส่งผลต่อคุณภาพบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา และ (4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบข้อมูลเพื่อสนับสนุนงานบริหารยังไม่ครอบคลุม ทำให้การจัดการข้อมูลและการสื่อสารขาดประสิทธิภาพ (5) การบริหารงานทั่วไปยังไม่ได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด Balanced Scorecard (BSC) อย่างเป็นระบบ ทำให้การกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด และการประเมินผล ไม่สอดคล้องกับกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางบริหารงานทั่วไปให้มีความเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง ของการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานและทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงปัญหาของการบริหารสถานศึกษา พร้อมนำไปใช้ปรับปรุงและวางแผนพัฒนาการบริหารของสถานศึกษาอันจะนำมาซึ่งคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาที่พึงประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

2. เพื่อประเมินผลการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบสมดุล

พสุ เดชะรินทร์ (2551) ได้ให้ความหมายของ การบริหารดุลยภาพ (Balanced Scorecard: BSC) ว่าเป็นเครื่องมือทางด้านการจัดการที่ช่วยในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (Strategic Implementation) โดยอาศัยการวัดหรือประเมิน (Measurement) ที่จะช่วยทำให้องค์การมุ่งเน้นในสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การ (Alignment and focused)

วิโรจน์ ลักขณาอดิศร (2552) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารดุลยภาพ (Balanced Scorecard: BSC) ว่าเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการองค์การที่จะนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติที่ใช้หลักการในการวัดผลและเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อให้แต่ละส่วนงานขององค์การมีจุดมุ่งเน้นในการปฏิบัติงาน

กล่าวโดยสรุป การบริหารแบบสมดุล หมายถึง ว่าเป็นเครื่องมือทางด้านการจัดการองค์การที่จะนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติที่ใช้หลักการในการวัดผลและเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อให้แต่ละส่วนงานขององค์การมุ่งเน้นในสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การ

ความหมายของการบริหารทั่วไป

สุพัตรา จึงมีผลบุญ (2557) ได้กล่าวว่า การบริหารทั่วไป เป็นงานที่ ไม่ใช่ภารกิจหน้าที่หลักแต่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียนในการให้บริการแก่หน่วยงาน ต่าง ๆ ของโรงเรียนให้สามารถดำเนินไปตามจุดหมายที่ได้วางไว้หรือที่ต้องการ

อัจฉรา จงดี (2560) ไดก้ล่าวว่า การบริหารทั่วไป เป็นการดำเนินงาน ของสถานศึกษาในการให้บริการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้สามารถดำเนินไปตามจุดหมายที่ต้องการงานบริหารทั่วไปในสถานศึกษาจึงเปรียบเสมือนส่วนที่คอยประสานงาน และสนับสนุนให้ สถานศึกษาสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารแบบทั่วไป หมายถึงงานที่สนับสนุนให้บริการแก่หน่วยงานต่างๆ ในสถานศึกษาสามารถบรรลุผลตามมาตรฐาน ดำเนินไปตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

แนวทางและการพัฒนาแนวทาง

สุพิชญา พันธ์เดช (2563) ได้สรุปความหมายของการพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความสามารถ มีทักษะในด้านต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองหรือการกระทำที่ผู้อื่นจัดให้

อรวรรณ สุขศรี (2567) ได้สรุปความหมายของการพัฒนาแนวทาง สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างขึ้น เพื่อให้ส่งผลต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงานให้มีลักษณะที่มีคุณภาพสูงขึ้น เพื่อนำไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน

สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาแนวทาง เป็นกระบวนการวิธีการที่ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความสามารถ มีทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ส่งผลต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงานให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และนำไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

ตอนที่ 1 ศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในเรื่องการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการบริหารงานของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านนักเรียน ด้านการเงิน ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ด้านกระบวนการภายในองค์กร แล้วนำมาบูรณาการกับขอบข่ายงานบริหารทั่วไป จำนวน 6 งาน ได้แก่ 1) การดำเนินงานธุรการ 2) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 3) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 4) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา 5) งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น 6) งานกิจการนักเรียน

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)**ตอนที่ 2** ยกร่างแนวทางและการตรว

จสอบยืนยันการพัฒนาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ซึ่งมีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทขึ้นไป

2.1 นำเสนอร่างแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยการสังเคราะห์งานวิจัย การบริหารทั่วไปในสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

2.2 พิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ โดยผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.3 ปรับปรุงร่างแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ระยะที่ 2 การประเมินผลการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุลเพื่อพัฒนางานบริหารทั่วไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

การศึกษาในระยะที่ 3 เป็นการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) เพื่อใช้ในการกำหนดวิธีการศึกษาในการใช้เป็นแนวทางในการศึกษา โดยขอบเขตด้านเนื้อหาผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลจาก ระยะที่ 2 เสร็จสิ้นแล้ว นำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษามาเป็นข้อมูลในการประเมินการพัฒนาแนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยใช้รูปแบบการประเมินของกัสกี (Guskey)

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินของกัสกี (Guskey)ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์ 2 ประการดังนี้ 1) ความเหมาะสม และ 2) ความเป็นไปได้

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

การประเมินการพัฒนาแนวทางการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก (expert in-depth interview) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ซึ่งมีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท และครูผู้สอน จำนวน 3 คน ซึ่งมีประสบการณ์ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มงานบริหารทั่วไปไม่น้อยกว่า 5 ปี มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท ศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คน มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป มีความรู้ มีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญ ด้านการศึกษา มีวิทยฐานะชำนาญการขึ้นไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงเลือกใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อใช้เก็บรวมรวมข้อมูล สอบถาม สังเกต ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ใช้ในการศึกษาเพื่อการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ คำนวณหาค่าร้อยละ ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

วิเคราะห์ผลการตรวจสอบ ยืนยัน และประเมินว่า มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ต่อการพัฒนาการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

4.2 แจกแจงประเภท ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่วิเคราะห์ (Categorizing) เพื่อจำแนกหมวดหมู่ตามประเด็น และตีตามกรอบแนวความคิด

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 พัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

การพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4
1. งานกิจการนักเรียนและมิติด้านนักเรียน
1) ประยุกต์ใช้นวัตกรรมดิจิทัลเพื่อติดตามและเสริมแรงทางบวกด้านพฤติกรรมนักเรียนอย่างเป็นระบบ
2) ยกระดับการบริหารจัดการข้อมูลนักเรียนด้วยระบบคลาวด์เพื่อให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ทันที
3) ขับเคลื่อนกระบวนการ PLC เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนและจัดกลุ่มการดูแลช่วยเหลือให้ตรงจุด
4) ส่งเสริมบทบาทสภานักเรียนในการร่วมออกแบบระเบียบวินัยและร่วมรับผิดชอบดูแลสถานศึกษา
5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง (Experiential Learning) เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับนักเรียน
6) นำวงจร PDCA (กระบวนการบริหารจัดการเพื่อควบคุมคุณภาพและพัฒนาการทำงานอย่างเป็นระบบ) มาบูรณาการกับกระบวนการ PLC เพื่อพัฒนางานกิจการนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
7) เสริมสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือ (บ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน) เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
8) พัฒนาภาวะผู้นำและระเบียบวินัยของนักเรียนผ่านการปฏิบัติงานจริงในกิจวัตรประจำวันภายในโรงเรียน
9) ปรับปรุงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีข้อมูลรายละเอียดครอบคลุมและเข้าถึงนักเรียนได้เป็นรายบุคคล
10) สร้างพื้นที่และระบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อช่วยกำกับติดตามและพัฒนาพฤติกรรมระหว่างกัน
11) เพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารกับผู้ปกครองเพื่อสร้างแนวร่วมในการดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด

การพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

12) ยกย่องเชิดชูนักเรียนที่มีพฤติกรรมดีเด่นเพื่อสร้างแรงจูงใจและวัฒนธรรมด้านระเบียบวินัย

13) ยกระดับสมรรถนะครูในการใช้จิตวิทยาเชิงบวกเพื่อการบริหารจัดการพฤติกรรมนักเรียน

14) ปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศในโรงเรียนให้ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้

15) พัฒนาระบบประเมินผลงานกิจการนักเรียนที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกของตัวนักเรียน

2. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการดำเนินงานธุรการและมิติด้านการเรียนรู้และการพัฒนา

16) จัดทำแผนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่สอดรับกับการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

17) เสริมสร้างเสถียรภาพของโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตให้พร้อมใช้งานอย่างทั่วถึง

18) สนับสนุนการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อลดช่องว่างและขยายโอกาสทางการศึกษา

19) ปรับปรุงระบบงานธุรการสู่รูปแบบดิจิทัลเพื่อเพิ่มความคล่องตัวและลดความซ้ำซ้อนของงาน

20) ส่งเสริมการผลิตและใช้สื่อการสอนดิจิทัลที่สร้างสรรค์เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

21) บริหารจัดการและบำรุงรักษาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ให้มีความพร้อมใช้งานอยู่เสมอ

22) พัฒนาระบบสารสนเทศและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อความปลอดภัยและความรวดเร็วในการสืบค้น

23) ประสานราชการด้วยระบบรับ-ส่งเอกสารออนไลน์เพื่อความประหยัดทรัพยากร

24) สนับสนุนให้บุคลากรเข้าถึงแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้และคลังปัญญาระดับสากลผ่านเทคโนโลยี

25) จัดอบรมการพัฒนาทักษะดิจิทัลเชิงรุกเพื่อให้บุคลากรสามารถสร้างนวัตกรรมการทำงานได้เอง

26) นำระบบสารสนเทศมาใช้เป็นฐานในการตัดสินใจและวางแผนบริหารจัดการองค์กร

27) บูรณาการการนิเทศการสอนออนไลน์กับการทำ PLC เพื่อแลกเปลี่ยนเทคนิคการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา

28) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการลดภาระงานส่วนเกินเพื่อเพิ่มเวลาให้ครูได้ดูแลนักเรียนมากขึ้น

29) สร้างระบบสนับสนุนและแรงจูงใจสำหรับบุคลากรที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

30) ปลูกฝังวัฒนธรรมการทำงานแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยมีเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือหลัก

31) บริหารงบประมาณและทรัพยากรด้านเทคโนโลยีอย่างโปร่งใส โดยเน้นความคุ้มค่าเชิงวิชาการ

32) บูรณาการเครื่องมือดิจิทัลเข้ากับทุกกระบวนการบริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประหยัดงบประมาณ

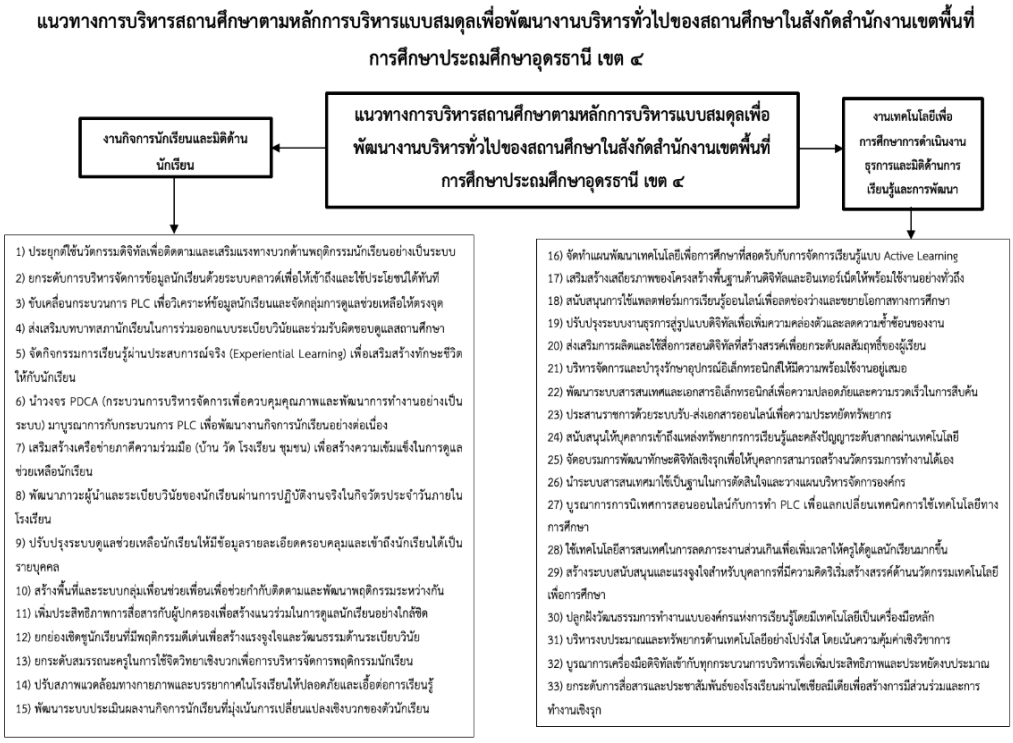
33) ยกระดับการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนผ่านโซเชียลมีเดียเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและการทำงานเชิงรุก

ระยะที่ 2 เพื่อประเมินการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การประเมินการพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยภาพรวมรายด้าน

รายการ	ด้านความเหมาะสม		แปลผล	ด้านความเป็นไปได้		แปลผล
	$\overline{X}$	S.D.		$\overline{X}$	S.D.	
1. งานกิจการนักเรียนและมิติด้านนักเรียน	5.00	0	มากที่สุด	4.95	0.14	มากที่สุด
2. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การดำเนินงานธุรการและมิติด้านการเรียนรู้และการพัฒนา	5.00	0	มากที่สุด	4.97	0.13	มากที่สุด
โดยรวม	**5.00**	**0**	**มากที่สุด**	**4.95**	**0.13**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ การพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0, $\overline{X}$ = 4.95, S.D. = 0.13) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 2 ด้าน พบว่าทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับ มากที่สุด ด้านงานกิจการนักเรียนและมิติด้านนักเรียน ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0,$\overline{X}$ = 4.95, S.D. = 0.14) ด้านงานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการดำเนินงานธุรการและมิติด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0, $\overline{X}$ = 4.97, S.D. = 0.13)

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุลเพื่อพัฒนางานบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 แนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุลที่พัฒนาขึ้น ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยประกอบด้วย แนวทางปฏิบัติ 2 ด้าน โดยด้านที่ 1 ประกอบด้วยแนวทาง 15 ข้อ ด้านที่ 2 ประกอบด้วย แนวทาง 18 ข้อ รวมทั้งสิ้น 33 แนวทาง ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการใช้หลักการบริหารแบบสมดุลเพื่อการพัฒนางานบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ส่งผลให้กระบวนการบริหารจัดการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ภควัต โอวาท (2565) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบ

การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้วิธีดุลยภาพสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ซึ่งการวิจัยได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบสมดุล Balanced Scorecard (BSC) สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด และลำดับความต้องการจำได้ดังนี้ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ด้านการเงิน และด้านนักเรียน รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้วิธีดุลยภาพ Balanced Scorecard (BSC) สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) การประเมิน 3) วิธีดำเนินการ มี 4 ด้าน 29 วิธีดำเนินการ ดังนี้ ด้านกระบวนการภายใน มี 10 วิธีดำเนินการ ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา มี 7 วิธีดำเนินการ ด้านงบประมาณและการเงิน มี 6 ดำเนินการ และด้านนักเรียน มี 6 วิธีดำเนินการ 4) วัตถุประสงค์ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ซึ่งสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านนักเรียนและงานกิจการนักเรียน และส่งเสริมกิจกรรมที่พัฒนาระเบียบวินัย ทักษะชีวิต คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการมีส่วนร่วมของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

2. ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล พบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงการถอดบทเรียนเชิงลึกจากโรงเรียนต้นแบบมีผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในเชิงประจักษ์ การนำแนวปฏิบัติที่ผ่านการกลั่นกรองและใช้งานได้จริงในสถานศึกษาต้นแบบมาเป็นหลักในการพัฒนา ทำให้แนวทางเหล่านี้มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และโครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้ประเมินมองเห็นภาพความสำเร็จและยอมรับว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ภควัต โอวาท (2565) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้วิธีดุลยภาพสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้วิธีดุลยภาพ สำหรับโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ซึ่งได้แบ่งการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพที่พึงประสงค์สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 92 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ระยะที่

2 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบสมดุล Balanced Scorecard (BSC) สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และลำดับความต้องการจำเป็นเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ด้านการเงิน และด้านนักเรียน 2) รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้วิธีดุลยภาพ Balanced Scorecard (BSC) สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) การประเมิน 3) วิธีดำเนินการ มี 4 ด้าน 29 วิธีดำเนินการ ดังนี้ ด้านกระบวนการภายใน มี 10 วิธีดำเนินการ ด้านการเรียนรู้และการ พัฒนา มี 7 วิธีดำเนินการ ด้านงบประมาณและการเงิน มี 6 ดำเนินการ และด้านนักเรียน มี 6 วิธีดำเนินการ 4) วัตถุประสงค์ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การพัฒนาแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยประกอบด้วย แนวทางปฏิบัติ 2 ด้าน โดยด้านที่ 1 ประกอบด้วยแนวทาง 15 ข้อ ด้านที่ 2 ประกอบด้วย แนวทาง 18 ข้อ รวมทั้งสิ้น 33 แนวทาง โดยผลการประเมินแนวทางการบริหารงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาตามหลักการบริหารแบบสมดุล พบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย มีดังนี้ 1) สถานศึกษาควรพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการบริหารจัดการให้ทันสมัย โดยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้และการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งควรจัดหาอุปกรณ์และระบบสารสนเทศที่เพียงพอต่อการดำเนินงาน 2) ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น หรือสถานศึกษาในสังกัดประเภทต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 24 ก หน้า 29 – 36* (16 พฤษภาคม 2550).

_____. (2564). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2567). *“เรียนดีมีความสุข” จากพระบรมราโชวาทรัชกาลที่ 9 สู่การวางรากฐานการศึกษาไทย*. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2567 จาก https://www.moe.go.th/moe-nawamindra-maharaj-2567/.

จิตติมา ธมชยากร. (2553). การบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองตะกั่วป่าจังหวัดพังงา. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

เนตรพัณณา ยาวิราช. (2546). *การจัดการสมัยใหม่: Modern Management.* กรุงเทพฯ: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พสุ เดชะรินทร์. (2546). *Balanced Scorecard: รู้ลึกในการปฏิบัติ.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิโรจน์ ลักขณาอดิศร. (2552). *ลีน อย่างไร...สร้างกำไร.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ส.ส.ท.

ภควัต โอวาท. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้วิธีดุลยภาพสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัย.* มหาสารคาม.

สุพัตรา จึงมีผลบุญ. (2557). การจ้างงานภายนอกกับผลการดำเนินงานด้านการบริหารทั่วไปของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร,* 5(1), 207–217.

สุพิชญา พันธ์เดช. (2563). การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อัจฉรา จงดี. (2560). การศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

อรวรรณ สุขศรี. (2565). การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุขภาพองค์การที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์การ*

ORGANIZATIONAL HEALTH AFFECTS THE PERFORMANCE OF THE ORGANIZATIONS

สันติ กระแจะจันทร์

Santi Krajaejan

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: Santi.kru@aol.com

วันที่รับบทความ : 20 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 25 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 27 มิถุนายน 2569

Received 20 June 2026; Revised 25 June 2026; Accepted 27 June 2026

บทคัดย่อ

สุขภาพองค์การเป็นความสามารถขององค์การในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ขององค์การ และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอก องค์การที่มีสุขภาพดีจะมี ผลกำไรที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ผลการดำเนินงานขององค์การ คือ ผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงเมื่อวัดเทียบกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ผลการดำเนินงานขององค์การขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำในการการทำงานร่วมกัน ผลการดำเนินขององค์กรเป็นระดับที่องค์การดำเนินการด้วยทรัพยากรด้านข้อมูล การเงิน และทรัพยากรบุคคล การวัดผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย ผลการดำเนินงานทางการเงิน ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ความพึงพอใจของพนักงาน ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก การวัดสมดุลทั้งสี่ด้าน การเปรียบเทียบมาตรฐาน การวิเคราะห์ทางการเงิน การรายงานความรับผิดชอบต่อสังคม จากผลการศึกษาพบว่า องค์การที่มีสุขภาพดีจะมีผลการดำเนินงานที่ดีกว่า บริษัทที่อยู่ในกลุ่มสุขภาพองค์การดี 25 % แรก ซึ่งวัดโดยดัชนีสุขภาพองค์การ (OHI) ผลการดำเนินงานในมิติ

Citation:

* สันติ กระแจะจันทร์. (2569). สุขภาพองค์การที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์การ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1754-1776.

Santi Krajaejan. (2026). Organizational Health Affects The Performance Of The Organizations. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1754-1776.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ต่างๆ ตั้งแต่ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ ไปจนถึงนวัตกรรม การทำงานร่วมกัน และการมุ่งเน้นภายนอก จะส่งผลให้ยอดขายเติบโต มีผลกำไรมากขึ้น และผลตอบแทนจากการลงทุนเพิ่มขึ้น สุขภาพองค์การภาครัฐจะส่งผลให้องค์การภาครัฐมีผลการดำเนินงานดีขึ้น และองค์การที่มีสุขภาพดี มีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์การ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) องค์การที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพขององค์การจะมีผลการดำเนินงานที่ดีกว่าคู่แข่ง ดังเช่น บริษัทที่มีสุขภาพองค์การในระดับที่ดีเยี่ยมสามารถสร้างผลตอบแทนให้แก่ผู้ถือหุ้นได้มากกว่าบริษัทอื่น ๆ ถึง 3 เท่า ไม่เฉพาะแต่ผลตอบแทนในทางการเงินเท่านั้น แต่องค์การที่มีสุขภาพดีจะดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถสูง สร้างชื่อเสียงความภักดีให้กับลูกค้าอย่างยั่งยืน องค์การที่มีตัวชี้วัดด้านสุขภาพที่แข็งแกร่งนั้นจะส่งผลการดำเนินงานขององค์การสูงกว่าคู่แข่งมากกว่า 3 เท่า เช่นกัน

คำสำคัญ: สุขภาพองค์การ, ผลการดำเนินงาน, องค์การ

Abstract

Organizational health refers to an organization's ability to operate in order to achieve its goals or vision and respond to changes in the external environment. Healthy organizations tend to experience significantly increased profitability. Organizational performance refers to the actual output or results measured against goals or objectives. Organizational performance depends on the ability of leaders to work together. Organizational performance is the level at which an organization operates using its information, financial, and human resources. Performance measurement includes financial performance, operational efficiency, employee satisfaction, key performance indicators (KPIs), the four-pronged approach, benchmarking, financial analysis, and corporate social responsibility reporting. The study found that healthy organizations perform better than the top 25% of companies in the organizational health group, as measured by the Organizational Health Index (OHI). Performance across various dimensions, from leadership and accountability to innovation, collaboration, and external focus, results in increased sales growth, higher

profits, and improved return on investment. The health of public sector organizations leads to improved performance, and healthy organizations have a statistically significant positive correlation with organizational performance ($p \leq 0.05$). Organizations that prioritize organizational health outperform their competitors. For example, companies with excellent organizational health can generate three times more returns for shareholders than other companies. Healthy organizations not only yield financial returns, but they also attract top talent, build lasting customer loyalty, and demonstrate that organizations with strong organizational health indicators outperform their competitors by more than three times.

Keyword: Organizational Health, Organizational Performance, Organizations.

บทนำ

ในโลกธุรกิจยุคใหม่ ความสำเร็จไม่ได้หมายถึงผลกำไรเท่านั้น แต่หมายถึงความยั่งยืนด้วย และหัวใจสำคัญของธุรกิจที่ยั่งยืนทุกแห่งก็คือสุขภาพขององค์การ สุขภาพขององค์การไม่ใช่ตัวชี้วัดที่คงที่ แต่เป็นการสะท้อนถึงความเป็นอยู่ที่ดีโดยรวมของบริษัทอย่างมีพลวัต โดยครอบคลุมมากกว่า ผลประกอบการทางการเงิน เกี่ยวข้องกับการมีชีวิตของวัฒนธรรมการทำงาน ความยืดหยุ่นของทีม และความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง (Ben Bishop, 2024) ดังนั้นสุขภาพองค์การเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เป็นมากกว่าวัฒนธรรมหรือการมีส่วนร่วมของพนักงาน นั้นคือความสามารถขององค์การในการปรับตัวให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ร่วมกัน ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และปรับปรุงตนเองผ่านนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์ บริษัทที่สามารถเอาชนะอุปสรรคได้จะเจริญรุ่งเรือง และสร้างอาชีพที่มีความหมายและคุ้มค่าสำหรับพนักงานทุกคน ธุรกิจจะต้องนำองค์ประกอบแต่ละส่วนของสุขภาพองค์การมาใช้เพื่อเพิ่มผลประกอบการหรือผลการดำเนินงาน (Elizabeth S. ,Benjamin D. & Tararisksen, 2021) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการดูแลสุขภาพองค์การเป็นลำดับขั้นตอนเชิงกลยุทธ์ที่ให้ผลประโยชน์ในระยะยาว ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพโดยรวมและรับประกันความสำเร็จอย่างยั่งยืน สิ่งนี้ช่วยสนับสนุนความสามารถของบริษัทในการคิดค้นนวัตกรรมและการปรับตัวให้เข้ากับการ

เปลี่ยนแปลงของตลาดได้อย่างรวดเร็ว สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการของร่างกายที่ได้รับการดูแลเป็นอย่างดี ตอบสนองความเครียดและฟื้นตัวจากความเจ็บป่วย (Keith Mackenzie, 2024)

การบริหารจัดการผลการดำเนินงานในยุคปัจจุบันไม่ได้จำกัดแค่ตัวชี้วัดทางการเงินเท่านั้น แต่ยังบูรณาการถึงมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ องค์การต่างๆ มุ่งมั่นที่จะตอบสนองความคาดหวังที่หลากหลายของผู้ที่มีส่วนได้เสีย รวมถึงผลกำไรทางการเงิน ความพึงพอใจของลูกค้า ประสิทธิภาพการดำเนินงาน และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังสามารถบรรลุผลลัพธ์ในระยะอีกด้วย (Moumin, I. 2024) การที่องค์การจะมีผลการดำเนินงานที่ดีจะต้องมีสุขภาพองค์การที่แข็งแกร่ง เช่นเดียวกับภาคธุรกิจ สุขภาพองค์กรที่ดีจะช่วยให้บริษัทมีกำลังในการเติบโตและมีผลการดำเนินงานที่พึงพอใจของทุกฝ่าย (Jim Ponder, 2025) นอกจากนี้ องค์การที่มีสุขภาพดีว่าเป็นองค์กรที่ไม่เพียงแค่คงอยู่ แต่บริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความมั่งคั่งทางการเงิน และมีบุคลากรที่มีสุขภาพดี องค์กรที่มีสุขภาพดีคาดว่าจะสามารถรักษาสภาพแวดล้อมการทำงานที่น่าพึงพอใจและจะส่งผลต่อการดำเนินที่ดีได้ (Devid Raditya Soehartono, Nuri Herachwati & Fendy Suhariadi, 2023) จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าสุขภาพองค์การมีความเกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานขององค์อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นผู้เขียนบทความนี้จึงสนใจที่จะค้นคว้านำเสนอหัวข้อดังกล่าว ซึ่งคาดว่าจะค้นพบสิ่งที่เป็นประโยชน์นำมาเป็นข้อเสนอแนะต่อองค์การธุรกิจหรือบริษัท ต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพองค์การ

Marsh McLennan Agency (2024) ให้คำนิยามเกี่ยวกับสุขภาพขององค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในการรวมพลังและตอบสนองต่อเป้าหมายร่วมกัน สิ่งนี้แสดงให้เห็นได้จากวิธีที่ผู้นำตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากร การดำเนินงานประจำวัน และการนำทีม แนวคิดนี้เกิดจากสุขภาพในที่ทำงาน มุ่งเน้นต่อการสร้างสถานที่ทำงานที่พนักงานรู้ว่าตนเองมีคุณค่า สุขภาพขององค์การมีเชื่อมโยงกับแนวคิดเข้ากับความสำเร็จโดยรวมของธุรกิจอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

Alex Camp, Arne Gast and Drew Goldstien (2024) ให้ความหมายของ สุขภาพองค์การ หมายถึง ประสิทธิภาพในการที่ผู้นำ “บริหารจัดการองค์การ” กล่าวคือ วิธีการตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากร การดำเนินงานในแต่ละวัน และการนำทีมอย่างมีเป้าหมายเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานออกมาอย่างดีเยี่ยม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว สุขภาพขององค์การ

ประกอบด้วย ความสามารถขององค์การในการรวมพลังกันเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ร่วมกัน ความสามารถขององค์การในการดำเนินงานตามกลยุทธ์ และความสามารถขององค์การในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง

McKinsey & Company (2025) ได้กล่าวว่า สุขภาพขององค์การไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ผลกำไรอย่างเดียว แต่สุขภาพขององค์การขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างความสามัคคีโดยยึดวิสัยทัศน์และวัฒนธรรมองค์การที่ชัดเจน ปฏิบัติงานด้วยความเป็นเลิศ การปรับเปลี่ยนจุดเน้นขององค์การได้อย่างต่อเนื่องโดยตอบสนองต่อแนวโน้มของตลาดและเกี่ยวข้องกับนวัตกรรม สุขภาพดีขององค์การจะส่งผลกระทบต่อพนักงาน และศักยภาพในการบรรลุเป้าหมายทั้งส่วนบุคคลและองค์การเพื่อ สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

Disha Gupta (2026) ให้ความเห็นว่า สุขภาพขององค์การเป็นตัวกำหนดความสามารถขององค์การในการพัฒนา การสื่อสาร และการปฏิบัติตามกลยุทธ์ทางธุรกิจร่วมกัน โดยรักษาพนักงานที่มีส่วนร่วมสูง สุขภาพองค์การไม่ได้หมายถึงเพียงแค่วิธีการที่ทีมงานทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันเท่านั้น แต่รวมถึงวิธีการที่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงขององค์การได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ความสุขของพนักงาน ความกระตือรือร้น และความพร้อมในการรับนวัตกรรม

Veronica Melian (2023) ได้กล่าวว่า หัวใจสำคัญของสุขภาพองค์การ คือ การรับประกันว่าความสามารถและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง จะถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยต้นทุนที่เหมาะสม เพื่อให้องค์การสามารถดำเนินกลยุทธ์ที่ยั่งยืนในอนาคต พร้อมทั้งเพิ่มผลกำไรสูงสุด เป็นการวางรากฐานสำหรับกลยุทธ์ที่มองไปข้างหน้า เสริมสร้างความยั่งยืนและความสามารถในการปรับตัวในระยะยาวตามสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

Sharon Rusinowitz (2025) ได้ให้คำนิยามของ “สุขภาพขององค์การ” คือ ความสามารถขององค์การในการรวมพลังกันเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุเป้าหมายของบริษัท หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความสามารถของบริษัทในการปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา องค์การที่มีสุขภาพดีจะสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างรวดเร็ว ประเมินความเสี่ยง และการตัดสินใจที่นำไปสู่การเติบโต การสร้างนวัตกรรม ผลกำไรที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงและดำเนินงานเชิงรุกเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์การ

Eunice Arcalls Caburao (2025) ได้กล่าวถึงความหมายของ สุขภาพองค์การ ว่าหมายถึง ความสามารถขององค์การในการดำเนินงานอย่างเป็นองค์รวมด้วยกลยุทธ์ที่สอดคล้อง

กับการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างวัฒนธรรมองค์การเชิงบวกที่ยั่งยืน สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีนั้นมีลักษณะเด่น คือ การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ความมุ่งมั่นของพนักงานที่แข็งแกร่ง การทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น การสื่อสารในองค์การอย่างโปร่งใส และความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งจะช่วยให้องค์การรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า สุขภาพองค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ขององค์การ สามารถตอบสนองหรือปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมขององค์การ รวมถึงการจัดสรรและใช้ทรัพยากรในองค์การต่อกลยุทธ์ขององค์การได้อย่างยั่งยืน องค์การที่มีสุขภาพดีจะสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างรวดเร็ว ประเมินความเสี่ยง และการตัดสินใจที่นำไปสู่การเติบโต การสร้างนวัตกรรม ผลกำไรที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

แม้ว่าจะไม่มีวิธีการใดที่จะช่วยรักษาและเสริมสร้างสุขภาพองค์การได้ แต่ก็มีปัจจัยบางประการที่ส่งผลดีต่อสุขภาพองค์การ ดังนี้ (McKinsey & Company, 2025)

1. การสร้างความสอดคล้องภายในองค์การ ทำให้สมาชิกในองค์การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันเกี่ยวกับเป้าหมาย ค่านิยมและกลยุทธ์ขององค์การ จะนำมาซึ่งประโยชน์ รวมถึงความภักดีของพนักงาน และการทำงานเป็นหนึ่งเดียวกันของพนักงาน

2. การสื่อสารที่ชัดเจน การสื่อสารที่ชัดเจนและความโปร่งใสเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างนโยบายและกระบวนการที่ครอบคลุมจนได้รับการยอมรับเป็นอย่างดี ซึ่งจะช่วยให้องค์การสามารถส่งเสริมการเติบโตปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง และความยืดหยุ่นได้

3. สุขภาวะและการพัฒนาของพนักงานจากรายงานแนวโน้มอุตสาหกรรมด้านสุขภาวะของพนักงานปี 2021 โดย HubSpot ระบุว่า บริษัทที่ตอบสนองความต้องการของพนักงานจะสร้างความแตกต่างด้วยวัฒนธรรมภาวะ และขับเคลื่อนความสำเร็จทางธุรกิจโดยรวม

4. ความเป็นธรรมในองค์การปฏิบัติต่อพนักงานอย่างเป็นธรรมและมีกระบวนการที่โปร่งใส ในการดำเนินการดังกล่าว ส่งผลต่อทัศนคติของพนักงานที่มีต่อสถานที่ทำงานและงานที่เขาทำ ได้แก่ ความเท่าเทียมทางเพศ การมีส่วนร่วม ค่าจ้างที่เป็นธรรม และการพัฒนาอาชีพ

5. บริษัทต่าง ๆ สามารถสร้างสุขภาพที่ดีในการทำงาน ได้โดยการทำให้มั่นใจว่าพนักงานทุกคนได้นำไปปฏิบัติและขับเคลื่อนอย่างจริงจัง การพัฒนาค่านิยามขององค์การและ

การแบ่งปันค่านิยมในลักษณะที่กระตุ้นให้พนักงานปฏิบัติตามและสร้างสรรค์สิ่งเหล่านั้น จะช่วยให้องค์การประสบผลสำเร็จอย่างก้าวกระโดด อาจเป็นเรื่องอยากแต่เมื่อทำแล้วจะเห็นผลอย่างรวดเร็ว

Disha Gupta (2026) ได้กล่าวถึง ปัจจัย 6 ประการ ที่ส่งผลดีต่อสุขภาพองค์การ ดังนี้

1. การจัดระเบียบองค์การให้สอดคล้องกัน จะช่วยให้พนักงานทุกคนมีวิสัยทัศน์ร่วมกันเกี่ยวกับเป้าหมาย ค่านิยม และกลยุทธ์ขององค์การ การสร้างความสอดคล้องกันภายในองค์การเกิดขึ้นได้จากการทำงานที่ต่อเนื่อง แม้ว่าสมาชิกแต่ละคนในทีมอาจเข้าใจที่วางไว้ และแผนวิชาชีพของตนเองอย่างชัดเจน หนึ่งในกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อให้เกิดความสอดคล้องภายในองค์การ คือการสร้างแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้เพียงแหล่งเดียว โดยทั่วไปมักจะอยู่ในรูปฐานความรู้ แหล่งข้อมูลนี้จะช่วยส่งเสริมความโปร่งใสและทำให้พนักงานในแผนกต่าง ๆ สามารถเข้าใจตรงกัน การจัดระเบียบขององค์การนั้นมีประโยชน์ เช่น ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระหว่างพนักงานด้วยกัน ความภักดีของพนักงาน และการทำงานร่วมกันเป็นทีม

2. กระบวนการสื่อสารที่ชัดเจน การสร้างความสอดคล้องภายในองค์การไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะอยู่ในองค์การใด เช่น ผู้จัดการฝ่ายบุคคลพยายามจะสื่อสารให้มีความชัดเจนและโปร่งใสภายในองค์การ การทำงานระยะไกลเป็นเรื่องปกติ และการจัดการสื่อสารกลายเป็นปัญหาที่พนักงานกระจายอยู่หลายพื้นที่ การสื่อสารจึงเป็นเรื่องที่ท้าทาย

3. สุขภาวะและการพัฒนาพนักงาน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสุขภาพที่ดีขององค์การ ผู้จัดการควรเปลี่ยนจากการให้รางวัลทางการเงินมาเป็นการดูแลความเป็นอยู่ของพนักงาน ความเป็นอยู่ที่ดีในการทำงานขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น สภาพจิตใจของพนักงาน ความปลอดภัยในที่ทำงาน สุขภาพกาย ความสัมพันธ์ทางสังคม และทัศนคติในการทำงาน การส่งเสริมพัฒนาทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ และการยกระดับทักษะของพนักงานอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน

4. ความเป็นธรรมในองค์การ หรือความยุติธรรมในองค์การ เป็นตัวกำหนดการรับรู้ของพนักงานว่าพวกเขาได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมในที่ทำงานหรือไม่ แนวคิดนี้ส่งผลต่อทัศนคติของพนักงานที่มีต่อการทำงาน เช่น ความเท่าเทียมทางเพศ การมีส่วนร่วม ค่าจ้าง และการพัฒนาอาชีพ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้ความยุติธรรมในบริบทขององค์การต่อพนักงาน

5. งานที่มีความหมาย คือ งานที่สร้างความรู้สึกถึงจุดมุ่งหมายและคุณค่าชีวิตประจำวันของพนักงาน ที่เป็นสิ่งมอบความกล้าหาญให้พนักงานรับมือกับงานที่ท้าทายและทำให้เสร็จลุล่วงไปได้

6. นวัตกรรม สุขภาพขององค์การไม่ได้หมายความถึงแค่การมีส่วนร่วมเท่านั้น ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัลได้กลายเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งสำหรับองค์การทั่วโลกในปัจจุบัน การคิดสร้างสรรค์ ความยืดหยุ่นทางความคิด และการแบ่งปันไอเดีย คือสามเสาหลักที่ทำให้องค์การมีความสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม และความโดดเด่นของวัฒนธรรมองค์การ

สรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพดีขององค์การ ประกอบด้วย การจัดระเบียบองค์การให้สอดคล้องกัน กระบวนการสื่อสารที่ชัดเจน สุขภาวะและการพัฒนาพนักงาน ความเป็นธรรมในองค์การ งานที่มีความหมาย และนวัตกรรม ความพึงใจในงาน โครงสร้างที่ดีขององค์การ การทำงานร่วมกันและการมุ่งเน้นภายนอก

การวัดผลของสุขภาพองค์การ

สุขภาพขององค์การ กับความสามารถในการทำงานร่วมกันไปในทิศทางเดียวกัน การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงภายนอกและการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายผลการดำเนินงาน คือตัวบ่งชี้ที่ดีที่สุดของผลการดำเนิน โดยนักวิชาการดั่งเช่น McKinsey & Company (2024) ได้กล่าวว่า องค์การที่มีสุขภาพดีมีโอกาสที่จะมีผลการดำเนินงานดีกว่าองค์การที่ไม่แข็งแรงถึง 3 เท่า ในทุกอุตสาหกรรมการผลิต

Eunice Arcilla Caburao (2025) ได้กล่าวว่า องค์การเป็นระบบที่ซับซ้อน ซึ่งประกอบด้วยบุคลากร กระบวนการ วัฒนธรรมองค์การ และกลยุทธ์ขององค์การ การวัดผลทุกมิติของธุรกิจ และองค์การจะทำให้เห็นภาพรวมที่ครบถ้วนและรายละเอียดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของบริษัท หรือองค์การ ดังนั้นการวัดผลสุขภาพขององค์การ ประกอบด้วย ตัวชี้วัดดังนี้

1. การมีผู้นำที่มีประสิทธิผล ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลจะช่วยเพิ่มขวัญกำลังใจ ลดความขัดแย้ง และทำให้ทีมงานมีความสอดคล้องและแรงจูงใจ ซึ่งวัดได้จาก ร้อยละของพนักงานที่ไว้วางใจในการตัดสินใจของผู้นำ ระยะเวลาในการตัดสินใจและแก้ปัญหา และความชัดเจนในการสื่อสารองค์การของผู้นำ

2. การมีส่วนร่วมของพนักงาน พนักงานที่มีแรงจูงใจสูงจะมีประสิทธิภาพในการทำงานมากกว่าและส่งมอบงานได้ดีกว่า ปฏิบัติงานกับบริษัทได้นานกว่า ซึ่งสะท้อนถึงความผูกพันในตัวพนักงานต่อพันธกิจของบริษัท ตัวชี้วัด ได้แก่ ดัชนีความผูกพันของพนักงาน การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในงาน และอัตราการลาออกโดยสมัครใจต่ำ

3. การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน การเปิดการสนทนาช่วยเพิ่มความโปร่งใส ลดข้อผิดพลาด และส่งเสริมความสัมพันธ์ในการทำงาน มิตินี้จะตรวจสอบคุณภาพของการทำงานเป็นทีม โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพหลัก (KPI) คือ คะแนนประสิทธิภาพการสื่อสาร (ความชัดเจนของการสื่อสาร) ดัชนีความร่วมมือข้ามสายงาน (ความถี่และคุณภาพการทำงานเป็นทีม) และระยะเวลาขององค์การ

4. วัฒนธรรมและค่านิยมขององค์การ วัฒนธรรมเชิงบวกจะส่งเสริมความสามัคคี ความรับผิดชอบ และพฤติกรรมของจริยธรรม ลดความขัดแย้ง ที่เป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพการทำงาน ตัวชี้วัดเหล่านี้ ได้แก่ คะแนนความสอดคล้องทางวัฒนธรรม (การรับรู้ของพนักงานบริษัทว่าได้ปฏิบัติตามค่านิยมของตนได้ดีเพียงใด) อัตราการยอมรับค่านิยม (การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือการเรียนรู้) และอัตราการเกิดเหตุการณ์ทางจริยธรรม (จำนวนการละเมิดนโยบายหรือข้อปฏิบัติ)

5. การจัดวางเชิงกลยุทธ์ องค์การที่มีการประสานงานที่ดีจะจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินกลยุทธ์ได้รวดเร็ว และลดความสูญเสียของทรัพยากรการบริหาร โดยพิจารณาจากตัวชี้วัด คะแนนความสอดคล้องของเป้าหมาย อัตราความสำเร็จของโครงการริเริ่มเชิงกลยุทธ์ รายได้และผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพ

6. ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน บริษัทที่มีประสิทธิภาพสูงจะสร้างผลผลิตที่ดีขึ้น ความภักดีของลูกค้าที่มากขึ้น ต้นทุนต่ำลง และการเติบโตที่ดีขึ้น การจัดอันดับที่ดีจะสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทำงานที่คล่องตัว การใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ และการดำเนินการที่เหมาะสม ตัวชี้วัด ได้แก่ เวลาวงจรการประมวลผล ต้นทุนต่อหน่วยการผลิต และอัตราข้อผิดพลาดหรือการแก้ไข

7. สุขภาวะและความพึงพอใจของพนักงาน สุขภาพที่ดีของพนักงานเป็นรากฐานสำคัญขององค์การที่มีสุขภาพดี เพราะจะช่วยเพิ่มผลผลิต รักษาพนักงานไว้ได้ และเสริมสร้างขวัญกำลังใจ การมุ่งเน้นส่วนนี้จะแตกต่างจากการมีส่วนร่วมของพนักงาน เพราะเน้นที่สุขภาพโดยรวมของพนักงานทุกคน ตัวชี้วัดนี้ ได้แก่ คะแนนความพึงพอใจของพนักงาน อัตราการขาดงาน ดัชนีความสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัว

สรุป สุขภาพขององค์การหมายถึงความสามารถขององค์การในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยเป็นตัวบ่งชี้สำคัญของผลการดำเนินงาน ซึ่งองค์การที่มีสุขภาพดีมีแนวโน้มประสบความสำเร็จสูงกว่า องค์ประกอบสำคัญประกอบด้วย ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล การมีส่วนร่วมของพนักงาน การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน วัฒนธรรมและค่านิยมขององค์การ การจัดวางเชิงกลยุทธ์ ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และสุขภาวะรวมถึงความพึงพอใจของพนักงาน ซึ่งล้วนส่งเสริมให้องค์การมีความเข้มแข็งและสร้างผลการดำเนินงานที่ยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานขององค์การ

Carla and Pires (2023) ได้ให้คำนิยามของคำว่า ผลการดำเนินงานขององค์การ หมายถึง ผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงขององค์การเมื่อวัดเทียบกับผลผลิตที่ตั้งใจไว้ (เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์) เป็นแนวคิดที่กว้างขวางซึ่งครอบคลุมสิ่งที่องค์การทำ ผลิตและบรรลุผลสำเร็จสำหรับกลุ่มที่มีส่วนได้เสียต่างๆ ที่องค์การมีปฏิสัมพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาสนใจในผลการดำเนินงานขององค์การ รวมถึงนักวางแผนกลยุทธ์ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายกฎหมาย และฝ่ายพัฒนาองค์การ

Indeed (2026) ให้ความหมายเกี่ยวกับ ผลการดำเนินงานขององค์การ ว่าประกอบด้วย การประเมินด้านการตลาด ความพึงพอใจของลูกค้า คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และความได้เปรียบทางการแข่งขัน นอกจากนี้ยังตรวจสอบจุดแข็งด้านส่วนแบ่งการตลาด และยอดขายของบริษัท การประเมินสถานะทางการเงินขององค์การ รวมถึงรายได้ ผลอัตรากำไร โดยพิจารณาจากสภาพคล่อง การลงทุน ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และการแสเงินสดของบริษัท

Boru Demeke and Chen Tao (2020) กล่าวว่า องค์การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ เป็นกิจกรรมที่วัดผลและทำซ้ำได้ช่วยให้สามารถใช้กระบวนการต่างๆ เพื่อให้องค์การประสบผลสำเร็จ ทำการตรวจสอบประสิทธิภาพและการจัดการ เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้ว่าควรดำเนินการใดบ้างในกระบวนการเพื่อปรับปรุงผลการดำเนินงาน

Eleonora Gabriela Cotu (2020) กล่าวว่า ผลการดำเนินงานขององค์การขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำในการสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกัน และความสามารถในการนำทีมผลลัพธ์จากผลการดำเนินงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วม และความเห็นใจจากพนักงานที่

ดำเนินการภายในทีม ผลการดำเนินขององค์กร จึงหมายถึงระดับที่องค์กร ดำเนินการด้วยทรัพยากรด้านข้อมูล การเงิน และทรัพยากรบุคคล สามารถวางตำแหน่งตัวเองได้อย่างมีประสิทธิภาพในตลาดธุรกิจ ผลการดำเนินงานของแต่ละบุคคลสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรโดยรวมในระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาวในทิศทางบวกหรือลบได้

Boping Yu (2023) ได้กล่าวถึง ผลการดำเนินงานขององค์การ ประกอบด้วยประสิทธิภาพประสิทธิผลขององค์การและความพึงพอใจของสมาชิก ซึ่ง (1) ผลการดำเนินงานขององค์การเป็นผลจากความพยายามของพนักงานสามารถในการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดโดยองค์การ (2) ผลการดำเนินงานทางการเงิน ผลการดำเนินงานทางธุรกิจ และประสิทธิผลขององค์การ (3) ผลการดำเนินงานขององค์การ เป็นชุดของพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกับเป้าหมายกลยุทธ์ (4) การดำเนินงานขององค์การ ถูกกำหนดโดยอ้างอิงจากสามด้านเฉพาะ ได้แก่ ผู้เข้าร่วม ทรัพยากรของระบบ การบรรลุเป้าหมาย และ (5) เมื่อเป้าหมายหรือความหวังของผู้มีส่วนได้เสียขององค์การบรรลุผลในลักษณะที่ “สมดุล” ระดับที่เป้าหมายขององค์การบรรลุผล คือ ผลการดำเนินงานขององค์การ

กล่าวโดยสรุป ผลการดำเนินงานขององค์การ หมายถึง ผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงขององค์การเมื่อวัดเทียบกับ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ เป็นแนวคิดที่กว้างขวางครอบคลุมสิ่งที่องค์การทำ ผลิตและบรรลุผลสำเร็จสำหรับกลุ่มที่มีส่วนได้เสียต่างๆ ที่องค์การมีปฏิสัมพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาสนใจในผลการดำเนินงานขององค์การ รวมถึงนักวางแผนกลยุทธ์ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายกฎหมาย และฝ่ายพัฒนาองค์การ ผลการดำเนินงานขององค์การยังขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำในการสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกัน และความสามารถในการนำทีมผลลัพธ์จากผลการดำเนินงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วม และความเห็นใจจากพนักงานที่ดำเนินการภายในทีม ผลการดำเนินขององค์กร จึงหมายถึงระดับที่องค์กรดำเนินการด้วยทรัพยากรด้านข้อมูล การเงิน และทรัพยากรบุคคล สามารถวางตำแหน่งตัวเองได้อย่างมีประสิทธิภาพในตลาดธุรกิจ ผลการดำเนินงานของแต่ละบุคคลสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรโดยรวมในระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาว

การจัดการผลการดำเนินงาน

Erik van Vulpen (2023) ได้ให้ความหมายของการจัดการผลการดำเนินงานว่า เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ผู้จัดการหรือพนักงานสื่อสารเป็นประจำ เพื่อประเมินและทบทวนความรับผิดชอบในงาน ความคาดหวัง ผลการปฏิบัติงาน และกลยุทธ์การพัฒนา โดยมีเป้าหมายคือ

การส่งเสริมให้พนักงานทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายกลยุทธ์ และสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่สร้างสรรค์และความพึงพอใจสำหรับทุกคน

Faozen Faozen & Shah Riza Octavy Sandy (2024) ให้คำนิยามของการจัดการผลการดำเนินงาน คือ การสื่อสารต่อเนื่องระหว่างพนักงานและผู้บังคับบัญชา การสร้างความคาดหวังและความเข้าใจในงานที่มีแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาผลการดำเนินงานของพนักงานและความสามารถของทีมงาน จากนั้นการจัดการผลการดำเนินงานจึงกลายเป็นพื้นฐานการตัดสินใจ การดำเนินงาน และการจัดสรรทรัพยากรขององค์การ ผ่านกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง การจัดการผลการดำเนินงาน ยังช่วยพัฒนาศักยภาพของพนักงานด้วยการจัดการฝึกอบรม สามารถช่วยปรับปรุงพนักงานที่มีผลการปฏิบัติงานต่ำกว่ามาตรฐาน นอกจากนี้ยังช่วยปรับปรุงระบบการทำงานของบริษัทหรือองค์การ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน

Panwad K. (2025) ให้คำนิยามของ Performance Management หรือการจัดการผลการดำเนินงานว่า เป็นการร่วมมือกันในทีมงาน หัวหน้างาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง (เช่น ทีมอื่นที่มีการทำงานร่วมกัน หรือมีเป้าหมายเดียวกัน) เกี่ยวกับการจัดการผลการดำเนินงานที่จะช่วยให้ผลลัพธ์ของงานออกมามีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ภาพรวมขององค์การ Performance Management จะครอบคลุมองค์การตั้งแต่ต้นจนจบ เริ่มจากการตั้งเป้าหมาย การวางแผน การติดตามผล การตรวจสอบ และการปรับปรุงผลการปฏิบัติงาน

Fatemeh Azizi Rostam (2019) ได้กล่าวว่า การจัดการผลการดำเนินงานขององค์การเป็นฟังก์ชันการจัดการเชิงแปลความหมายที่มีคำจำกัดความมากมาย รวมถึงการบริหารผลการปฏิบัติงานเป็นคำทั่วไปสำหรับกิจกรรมขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรับผิดชอบในงานและพฤติกรรมของพนักงาน การจัดการผลการดำเนินงานเป็นวิธีการอำนวยความสะดวกในการสื่อสารและความเข้าใจระหว่างพนักงานและผู้บังคับบัญชา นำไปสู่สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีขึ้นและความมุ่งมั่นที่มากขึ้นต่อคุณภาพการบริการ การจัดการผลการดำเนินงาน สามารถมองได้ว่าเป็นชุดของมาตรการและข้อมูลที่ใช้เพื่อเพิ่มระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดจากสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในวิธีที่ประหยัดและประสิทธิผล

กล่าวโดยสรุป การจัดการผลการดำเนินงาน เป็นกระบวนการที่ผู้จัดการสื่อสารเพื่อประเมินความคาดหวัง และกลยุทธ์การพัฒนาให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ในการพัฒนาผลการ

ดำเนินงานของพนักงานและทีมงานผลการดำเนินงานจึงกลายเป็นพื้นฐานการตัดสินใจ การดำเนินงาน และการจัดสรรทรัพยากรขององค์การ ผ่านกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง การจัดการผลการดำเนินงาน ยังช่วยพัฒนาศักยภาพของพนักงานด้วยการจัดการฝึกอบรม การจัดการผลการดำเนินงานครอบคลุมเริ่มจากการตั้งเป้าหมาย การวางแผน การติดตามผล การตรวจสอบ และการปรับปรุงผลการปฏิบัติงาน นำไปสู่สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีขึ้นและความมุ่งมั่นที่มากขึ้นต่อคุณภาพการให้บริการ

การวัดผลการดำเนินงานขององค์การ

Saptashi Bhowmik (2025) ได้กล่าวถึงแนวคิดของการวัดผลการดำเนินงานขององค์การอยู่ที่การทำความเข้าใจว่าองค์การมีผลการดำเนินทางการเงินอย่างไร มีประสิทธิภาพและความพึงพอใจของพนักงานอย่างไร ต่อไปนี้คือรายการของการประเมินพารามิเตอร์ ทั้ง 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ผลการดำเนินงานทางการเงิน ภายใต้ตัวชี้วัดนี้จะมีการประเมินผลการดำเนินงานและตัวชี้วัดทางการเงินขององค์การ รวมถึงรายได้และอัตรากำไร ช่วยในการกำหนดสภาพคล่อง การลงทุน กระแสเงินสด และสินทรัพย์ขององค์การ

2. ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ตัวชี้วัดทางการเงินที่สำคัญถัดไป คือ ประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การ ที่ประเมินจาก ส่วนแบ่งการตลาด ความพึงพอใจของลูกค้า คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และความสามารถในแข่งขันในตลาด นอกจากนี้ยังประเมินจุดแข็งส่วนแบ่งการตลาดและยอดขายขององค์การ

3. ความพึงพอใจของพนักงาน ตัวชี้วัดการดำเนินงานใด ๆ เป็นการทำความเข้าใจว่าพนักงานมีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด องค์การที่ประสบผลสำเร็จ แต่มีอัตราความพึงพอใจต่ำจะไม่สามารถอยู่รอดได้ในระยะยาว ในทางตรงข้าม องค์การที่พนักงานได้รับการยกย่องชื่นชม และมีส่วนร่วมจะมีความเติบโตของผลการดำเนินงานขององค์การในระยะยาว

Velibor Bozic and Indrasen Poola (2023) ได้ให้ความเห็นว่า การเลือกวิธีการและเครื่องมือในการวัดผลการดำเนินงานขึ้นอยู่กับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ลักษณะการดำเนินงาน และความพร้อมของข้อมูล ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก (KPIs) คือ ตัวชี้วัดที่ใช้ในการวัดประสิทธิภาพขององค์การหรือแง่มุมเฉพาะของการดำเนินงาน KPIs ถูกออกแบบมาเพื่อให้เห็นภาพรวมว่าองค์การดำเนินงานได้ดีเพียงใดเมื่อเทียบวัตถุประสงค์เป้าหมาย และจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ มี KPIs หลายประเภท ทั้งประเภททางการเงินและไม่ใช่ทางการเงิน ได้แก่ รายได้ อัตรากำไร

ผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุน และกำไรต่อหุ้น ส่วนตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ทางการเงิน ได้แก่ ความพึงพอใจของลูกค้า การมีส่วนร่วมของพนักงาน คุณภาพ และนวัตกรรม เป็นต้น โดยปกติแล้วตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน (KPIs) จะถูกเลือกพิจารณาจากวัตถุประสงค์และเป้าหมายเฉพาะขององค์การ ที่สามารถวัดผลได้ นำไปปฏิบัติได้จริง และระบุในสิ่งที่ควรปรับปรุง

2. เป็นเครื่องมือการจัดการกลยุทธ์ที่ช่วยให้องค์การสามารถจัดวางกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์การ เครื่องมือนี้ได้รับการพัฒนาโดย Robert S. Kaplan & Davis P. Norton (1990) แต่นั้นเป็นต้นมาได้ใช้กันอย่างแพร่หลาย ประกอบด้วย 4 มุมมอง ได้แก่ มุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า มุมมองด้านกระบวนการภายใน มุมมองด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโต

3. การเปรียบเทียบมาตรฐาน (Benchmarking) คือ กระบวนการขององค์การที่ใช้ในการเปรียบเทียบผลการดำเนินของตนกับองค์การอื่น หรือแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในอุตสาหกรรม การเปรียบเทียบมาตรฐานสามารถใช้เพื่อระบุจุดที่ต้องปรับปรุง และกำหนดเป้าหมายสำหรับการปรับปรุงผลการดำเนินงาน

4. การวิเคราะห์ทางการเงิน คือ กระบวนการตรวจสอบงบการเงินขององค์การและข้อมูลทางการเงินอื่นๆ เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน สุขภาพทางการเงินอื่นๆ และโอกาสในการเจริญเติบโตในอนาคต การวิเคราะห์ทางการเงินเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับนักลงทุน เจ้าหนี้ และผู้มีส่วนได้เสียในการตัดสินใจอย่างรอบรู้เกี่ยวกับองค์การ การวิเคราะห์ทางการเงิน ได้แก่ งบกำไรขาดทุน งบดุล และงบกระแสเงินสด กำไรสุทธิในช่วงเวลาหนึ่ง ทรัพย์สิน และส่วนของผู้ถือหุ้น งบกระแสเงินสด เป็นต้น

5. การรายงานความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) หรือที่รู้จักในชื่อ การรายงานความยั่งยืน เป็นกระบวนการเกี่ยวกับผลการดำเนินงานและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล ขององค์การต่อผู้มีส่วนได้เสีย เป้าหมายของการรายงาน คือ การสร้างความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อส่งเสริมให้องค์การดำเนินงานในลักษณะที่ยั่งยืนและความรับผิดชอบมากขึ้น ได้แก่ มาตรฐานความยั่งยืน ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านสังคม กลยุทธ์และการปฏิบัติงาน

Walkme Team (2024) ได้กล่าวว่า 6 มาตรวัดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานขององค์การที่ดีที่สุด ซึ่งใช้ได้ดีในหลายบริบท และมีโอกาสสูงที่ใช้วัดผลการดำเนินขององค์การธุรกิจเอกชน ดังนี้

1. การบรรลุเป้าหมาย องค์การที่มีการบริหารจัดการอย่างมีกลยุทธ์จะวางแผนเป้าหมายเฉพาะอย่างสม่ำเสมอ การติดตามผลลัพธ์ของเป้าหมายเป็นมาตรวัดผลการดำเนินงานขององค์การเป็นวิธีการที่ง่ายและได้ผลดี แนวทางนี้อาจจะประเมินความสำเร็จของวัตถุประสงค์ในด้านค่าใช้จ่าย กำไรสุทธิ นวัตกรรม หรือการเติบโตของผลประการ เป็นต้น

2. การดำเนินงานกระบวนการทางธุรกิจ การทำความเข้าใจกับกระบวนการทางธุรกิจจะช่วยให้เห็นภาพรวมประสิทธิผลขององค์การได้อย่างลึกซึ้งและตรงประเด็น กระบวนการหน่วยงานและหน้าที่ทางธุรกิจสามารถวัดได้จาก ประสิทธิภาพด้านต้นทุน ผลลัพธ์ หรือความคล่องตัวที่รับรู้ได้ สามารถใช้ในการค้นหาโอกาสที่ส่งผลต่อการเติบโตขององค์การ

3. ผลตอบแทนจากการลงทุนทางธุรกิจและโครงการต่างๆ ตัวชี้วัดนี้ ได้แก่ ผลตอบแทนทางการเงิน ผลลัพธ์และประสิทธิภาพของโครงการ ต้นทุนที่คาดการณ์ไว้เทียบกับต้นทุนจริง วัดจากผลประโยชน์ที่ได้รับ การวัดผลลัพธ์เหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารองค์การตัดสินใจได้ว่าควรดำเนินโครงการต่อไปหรือไม่ (การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ / Feasibility Project Study)

4. ประสิทธิภาพของตลาด ประสิทธิภาพของธุรกิจสามารถวัดได้โดยการมองออกไปนอกองค์การ เพราะท้ายสุดแล้ว ธุรกิจที่ทำกำไรได้อาจมีผลการดำเนินงานต่ำกว่าคู่แข่งก็ได้ เมื่อผู้นำวิเคราะห์ตลาด ก็จะที่รู้จุดอ่อนจุดแข็งขององค์การได้ดียิ่งขึ้น การวัดผลการดำเนินงานในตลาด อาจรวมถึงการตรวจสอบส่วนแบ่งการตลาด นวัตกรรม การประเมินมูลค่า ขนาดและผลกำไร

5. ตัวชี้วัดกำลังคน สภาพแวดล้อมในการทำงานและประสบการณ์บุคลากร มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพการทำงานขององค์การ พนักงานที่มีทักษะและแรงจูงใจสูง จะมีส่วนร่วม เกิดประสิทธิภาพ และสร้างผลกำไรมากกว่าเพื่อให้เข้าใจว่าประสบการณ์ของพนักงานส่งผลต่อผลการดำเนินงานอย่างไร ธุรกิจควรให้ความสำคัญกับการวัดผลในด้านต่างๆ ได้แก่ ทักษะความเชี่ยวชาญ ผลผลิต ประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วม แรงจูงใจ ความรู้สึก การรักษาฐานลูกค้าและความภักดีต่อองค์การ

ดังนั้น การวัดผลการดำเนินงานขององค์การมีความสำคัญต่อการกำหนดเป้าหมาย ติดตามผลกระทบ และสร้างความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้เสีย แต่ด้วยตัวชี้วัดมีจำนวนหลากหลาย การเลือกตัวชี้วัดที่เหมาะสมจึงเป็นเรื่องยาก นอกจากนี้การวัดผลการดำเนินงานขององค์การ ยังเป็นสิ่งจำเป็น และมาพร้อมกับผลประโยชน์ที่ตามมาอย่างมากมาย

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานขององค์การ

Saptashi Bhowmik (2025) ได้กล่าวว่า ตลาดภายนอกมีความไม่แน่นอนในมุมมองของบริบททางเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์การอย่างมาก ประกอบด้วย ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน

1.1 ภาวะผู้นำ หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่จะชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การ คือ การประเมินภาวะผู้นำ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะกระตุ้นให้ทีมงานบรรลุเป้าหมาย ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์คือสิ่งที่กำหนดทิศทางให้ผ่านพ้นไปได้เมื่อองค์การประสบปัญหาอย่างรุนแรง

1.2 การมีส่วนร่วมของพนักงาน ความมุ่งมั่นและทุ่มเทของพนักงานเป็นตัวกำหนดความสำเร็จขององค์การ การประเมินว่าวัฒนธรรมองค์การส่งผลต่อความสามารถและประสิทธิภาพอะไรนั้น ให้พิจารณาจากระดับการมีส่วนร่วมของพนักงานที่มีต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ องค์การที่มีส่วนร่วมของพนักงานสูง มักจะมีลูกค้าพึงพอใจมากกว่า มีประสิทธิภาพในการทำงาน ผลกำไร มีความปลอดภัย และมีอัตราการลาออกของพนักงานต่ำกว่า

1.3 วัฒนธรรมองค์การ การประเมินการบริหารจัดการและผลการดำเนินงานในองค์การจะไม่สมบูรณ์หากปราศจากการประเมินวัฒนธรรมองค์การ ทั้งวัฒนธรรมองค์การและผลการดำเนินงานองค์การมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันกับการสร้างวัฒนธรรมองค์การเชิงบวก เช่น บริษัทที่ปรับวัฒนธรรมของตนให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ จะเป็นผู้ที่อยู่รอดได้ในเชิงการแข่งขันในตลาดระยะยาว

2. ปัจจัยภายนอก

2.1 แนวโน้มการตลาดมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจและวัดผลการบริหารจัดการและประสิทธิภาพขององค์การ ธุรกิจต่างๆ เปรียบเทียบกับความสำเร็จของตนกับบริษัทอื่นๆ เพื่อทำความเข้าใจในการวิเคราะห์แนวโน้มตัวชี้วัดตลาด ได้แก่ ผลประกอบการทางการเงินขององค์การในตลาด ส่วนแบ่งการตลาด ประสิทธิผลการดำเนินงานและระดับการมีส่วนร่วมของพนักงาน

2.2 การแข่งขัน การแข่งขันส่งผลดีต่อประสิทธิภาพขององค์การ เป็นตัวกระตุ้นให้องค์การคิดนอกกรอบธุรกิจประจำวันและคิดค้นสิ่งใหม่ๆ นอกจากนี้ยังช่วยให้องค์การสามารถกระตุ้นทีมงานให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ประสบผลสำเร็จได้

2.3 การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ การเปลี่ยนแปลงด้านกฎระเบียบส่งผลกระทบอย่างมากต่อประสิทธิภาพขององค์การ ดังนั้น องค์การจึงจำเป็นต้องมีระบบจัดการการเปลี่ยนแปลงด้านกฎระเบียบอย่างจริงจัง ลดความเสี่ยงจากการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ การปรับปรุงกระบวนการตัดสินใจ เพิ่มอำนาจการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย และการปรับปรุงการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎระเบียบภายในองค์การ

2.4 บทบาทของวัฒนธรรมองค์การ การประเมินว่าวัฒนธรรมองค์การจะส่งส่งผลถึงความสามารถและประสิทธิภาพอย่างไรนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่วัฒนธรรมองค์การส่งผลโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมของพนักงานกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การนอกจากนี้ยังส่งผลเสียต่อการรักษาบุคลากรที่มีความสามารถ การดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถ การปรับปรุงภาพลักษณ์ของลูกค้า การส่งเสริมการสร้างสรรค์นวัตกรรมและการทำงานร่วมกัน จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน

2.5 กลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพขององค์การ ในการประเมินการบริหารจัดการผลการดำเนินงานขององค์การ ผู้ประเมินควรเริ่มต้นจากส่วนงานหรือขอบเขตที่สำคัญที่สุด ตัวอย่างเช่น ธุรกิจบริการอาจมุ่งเน้นไปที่ทีมงาน ซึ่งรวมถึงการพัฒนาภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของพนักงาน และระบบการบริหารจัดการผลการดำเนินงาน

2.6 การพัฒนาภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำในอนาคต เป็นกุญแจสำคัญสำหรับองค์การในการรักษาความสำเร็จอย่างเนื่อง ดังนั้น องค์การควรลงทุนอย่างชาญฉลาดในการถ่ายทอดความรู้และฝึกอบรมด้านภาวะผู้นำ บทบาทของผู้นำในการขับเคลื่อนความเป็นเลิศขององค์การนั้นไม่อาจมองข้ามได้

2.7 การมีส่วนร่วมของพนักงาน การบริหารจัดการประสิทธิภาพขององค์การจะไม่สมบูรณ์หากปราศจากการมีความส่วนร่วมของพนักงานอย่างเต็มที่ การมีส่วนร่วมของพนักงานสามารถปรับปรุงได้โดยการแบ่งปันกลยุทธ์ขององค์การกับทีมงาน ปลูกฝังความไว้วางใจในทีมงาน การมอบอำนาจให้ทีมงาน และดำเนินการปรับปรุงทุกแผนกที่ผ่านความร่วมมือข้ามสายงาน

2.8 ระบบการจัดการผลการดำเนินงาน การเชื่อมโยงตัวชี้วัดขององค์การกับเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญ ระบบการบริหารจัดการผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้เชื่อมโยงตัวชี้วัดกับเป้าหมายองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวชี้วัดจะนำผลการตัดสินใจที่สำคัญขององค์การ กำหนดทิศทางของกลยุทธ์และเป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมาย และหลักการให้

รางวัล มีระบบที่ดีในตลาด เช่น Workday, Kaar, 15Five, Bamboo HR เป็นต้น ควรประเมินระบบที่ตรงต่อความต้องการขององค์การมากที่สุด

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อผลการดำเนินงาน เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของพนักงาน วัฒนธรรมองค์การ ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ แนวโน้มการตลาด การแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ กลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพขององค์การ การพัฒนาภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของพนักงาน และระบบการจัดการผลการดำเนินงาน

สุขภาพองค์กับผลการดำเนินงานขององค์การ

Elizabeth Burray (2026) พบว่า ในองค์การภาคเอกชน เป็นเรื่องยืนยันได้ว่าองค์การที่มีสุขภาพดี จะมีผลการดำเนินงานที่ดีกว่า บริษัทที่อยู่ในกลุ่มสุขภาพองค์การดี 25 % แรก ซึ่งวัดโดยดัชนีสุขภาพองค์การ (OHI) ผลการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ตั้งแต่ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ ไปจนถึงนวัตกรรม การทำงานร่วมกัน และการมุ่งเน้นภายนอก จะส่งผลให้ยอดขายเติบโต มีผลกำไรมากขึ้น และผลตอบแทนจากการลงทุนเพิ่มขึ้น และพบว่า สุขภาพองค์การภาครัฐจะส่งผลให้องค์การภาครัฐมีผลการดำเนินงานดีขึ้น เช่นกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Shahram Ranjdoost & Asadollah Khadivi (2023) ที่ยืนยันว่า องค์การที่มีสุขภาพดี มีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) และผลการศึกษาของ David Hendrikson (2024) ที่พบว่า องค์การที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพขององค์การจะมีผลการดำเนินงานที่ดีกว่าคู่แข่ง ดังเช่น บริษัทที่มีสุขภาพองค์การในระดับที่ดีเยี่ยม สามารถสร้างผลตอบแทนให้แก่ผู้ถือหุ้นได้มากกว่าบริษัทอื่นๆ ถึง 3 เท่า ไม่เฉพาะแต่ผลตอบแทนในทางการเงินเท่านั้น แต่องค์การที่มีสุขภาพดีจะดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถสูง เสริมสร้างชื่อเสียงความภักดีให้กับลูกค้าอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ McKinsey & Company (2026) ที่แสดงให้เห็นว่าองค์การที่มีตัวชี้วัดด้านสุขภาพที่แข็งแกร่งนั้นจะส่งผลต่อผู้ถือหุ้นสูงกว่าคู่แข่งถึง 3 เท่า การประเมินนี้ช่วยให้ผู้นำระบุจุดอ่อน จุดแข็ง ที่ต้องปรับปรุง ซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมของพนักงานที่สูงขึ้น ความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง และรูปแบบธุรกิจที่คล่องตัวมากขึ้น

สรุป

สุขภาพองค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ขององค์การ สามารถตอบสนองการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมขององค์การ รวมถึงการจัดสรรและใช้ทรัพยากรในองค์การได้อย่างยั่งยืน องค์การที่มีสุขภาพดีจะสามารถประเมินความเสี่ยง และการตัดสินใจที่นำไปสู่การเติบโต การสร้างนวัตกรรม ผลกำไรที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพดีขององค์การประกอบด้วย การจัดระเบียบองค์การให้สอดคล้องกัน กระบวนการสื่อสารที่ชัดเจน สุขภาวะและการพัฒนาพนักงาน ความเป็นธรรมในองค์การ งานที่มีความหมาย และนวัตกรรม ความพึงใจในงาน โครงสร้างที่ดีขององค์การ การทำงานร่วมกันและการมุ่งเน้นภายนอก ผลการดำเนินงานขององค์การ หมายถึง ผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงขององค์การเมื่อวัดเทียบกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ เป็นแนวคิดที่กว้างขวางครอบคลุมสิ่งที่องค์การทำ ผลิตและบรรลุผลสำเร็จสำหรับกลุ่มที่มีส่วนได้เสียต่าง ๆ ที่องค์การมีปฏิสัมพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาสนใจในผลการดำเนินงานขององค์การ รวมถึงนักวางแผนกลยุทธ์ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายกฎหมาย และฝ่ายพัฒนาองค์การ ผลการดำเนินงานขององค์การยังขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำในการสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกัน และความสามารถในการนำทีมผลลัพธ์จากผลการดำเนินงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วม และความเห็นใจจากพนักงานที่ดำเนินการภายในทีม ผลการดำเนินขององค์กร จึงหมายถึงระดับที่องค์กร ดำเนินการด้วยทรัพยากรด้านข้อมูลการเงิน และทรัพยากรบุคคล สามารถวางตำแหน่งตัวเองได้อย่างมีประสิทธิภาพในตลาดธุรกิจ ผลการดำเนินงานของแต่ละบุคคลสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรโดยรวมในระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาว การจัดการผลการดำเนินงาน เป็นกระบวนการที่ผู้จัดการสื่อสารเพื่อประเมินความคาดหวัง และกุลยุทธ์การพัฒนาให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ในการพัฒนาผลการดำเนินงานของพนักงานและทีมงานผลการดำเนินงานจึงกลายเป็นพื้นฐานการตัดสินใจ การดำเนินงาน และการจัดสรรทรัพยากรขององค์การ ผ่านกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง การจัดการผลการดำเนินงาน ยังช่วยพัฒนาศักยภาพของพนักงานด้วยการจัดการฝึกอบรม การจัดการผลการดำเนินงานครอบคลุมเริ่มจากการตั้งเป้าหมาย การวางแผน การติดตามผล การตรวจสอบ และการปรับปรุงผลการปฏิบัติงาน นำไปสู่สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีขึ้นและความมุ่งมั่นที่มากขึ้นต่อคุณภาพการบริการ การวัดผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย ผลการดำเนินงานทางการเงิน ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ความพึงพอใจของพนักงาน ตัวชี้วัดผล

การดำเนินงานหลัก (KPIs) การวัดสมดุลทั้ง 4 ด้าน หรือ Balanced Scorecard การเปรียบเทียบมาตรฐาน (Benchmarking) การวิเคราะห์ทางการเงิน การรายงานความรับผิดชอบต่อสังคม การบรรลุเป้าหมาย การดำเนินงานกระบวนการทางธุรกิจ ผลตอบแทนจากการลงทุน ประสิทธิภาพของตลาด และตัวชี้วัดกำลังคน

เอกสารอ้างอิง

Alex, C. Arne, G. and Drew, G. (2024). *Organizational Health is (still) the key to Longterm performance.* McKinsey & Company.

Ben, B. (2024). *Organizational Health: Understanding Its Influence and Structure.* Talent Culture, LLC. All Rights Reserved Privacy Policy.

Boping, Y. (2023). *Antecedents of Organizational Performance : A Literature Review.* Proceedings of the 2nd International Conference on Business and Policy Studies. School of Political Science and Public Administration, Soochow University, Suzhou, 215000 Chaina.

Boru, D. and Chen, T. (2020). Concept & Perspectives of Organizational Performance Measurement : Literature Review. *International Journal of Academic Multidisciplinary Research*, 4(8), 89-96.

Carla, M.B and F, Pires. (2023). *What is Organizational Performance*. Inf Scipedia.

David, H. (2024). *Organizational Health: The Hidden Key to Sustainable Success*. C-Suite Strategy. เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2569 จาก https://www.c-suite-strategy.com/blog/organizational-health-the-hidden-key-to-sustainable-success

Devid, R.S., Nuri, H. & Fendy, S. (2023). *Organizational Health: A Literature Review of Antecedent and Consequences*. RSF Conference Proceeding: Business, Management and Social Science, 3(3), 456-497.

Disha Gupta. (2026). *6 Pillars of Organizational Health*. What fix Privacy of Service Management Preferences.

Eleonora, G.C. (2020). Organizational Performance – Theoretical and Practical Approaches; Study on Student' Perception. *Proceedings of the 14th International Conference on Business Excellence*. University of Bucharest, Bucharest, Romanai.

Elizabeth, B. (2026). *The link between organizational health and public sector performance.* McKinsey & Company. เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2569 จาก https://www.mckinsey.com/industries/public-sector/our-insights/the-link-between-organizational-health-and-public-sector-performance

Elizabeth S. ,Benjamin D & Tararisksen. (2021). *Organizational Health – New Methodology for Measuring*. Davidson School of Chemical Engineering, Purdue University, 47907 American Chemistry Council.

Erik van, V. (2023). *What Is Performance ? The Complete Guide*. ACADEMY TO INNOVATE HR.

Eunice, A.C. (2023). *Organizational Health : Strategies for Growth and Employee Engagement.* Safety Culture, Team & Conditions.

Eunice, A.C. (2025). *The Importance of Organizational Health Checks in Business Success* Safety Culture. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2569 จาก https://safetyculture.com/topics/organizational-health/health-check.

Faozen, F. & Shah, R.O. ctavy Sandy. (2024). *Performance Management : A New Approach in Performance Management.* Human Resource Management – An Update. Chapter Metrics Review.

Fatemeh, A.R. (2019). *ORGANIZATION PERFORMANCE MANAGEMENT*. Conference : Social science studies, Islamic Azad University, Tehran.

Indeed. (2026). *What is Organizational Performance ? (With How-to Steps).* Privacy Centre and Ad Choice.

Jim, P. (2025). *Pillars of Organizational Health: Building A Strong Workplace.* Copyright @ 2026 Turnkey Website Design & Marketing by Once Interactive Term and Conditions Privacy Policy.

Keith, M. (2024). *Organizational Health : the Key to Sustained Business Succuss.* Resources for Employes, Workable Technology Limited.

Marsh McLennan Agency. (2024). *The essentials of organizational health and improvement strategies*. เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2569 จาก https://www.marshmma.com/us/insights/details/organizational-health.html

McKinsey & Company. (2024). *Organizational Health Index : Tying Organizational Health to Performance*. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2569 จาก https://www.mckinsey.com/solutions/orgsolutions/overview/organizational-health-index.

McKinsey & Company. (2025). *Organizational Health : The Definition and Its Relation to Business Performance*. Prevue

McKinsey & Company. (2026). *Organizational Health : What It Is and How to Conduct a Su8ccussfuk Health Check*. Procapita Group.

Moumin, I. (2024). Organizational Performance: A Comprehensive Literature Review of Modern Models and Approaches. *International Journal of Entrepreneurship*, 28 (4), 1-5.

Panwad, K. (2025). *Performance Management คืออะไร ? ทำไมสำคัญต่อองค์กร.* เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2569 จาก https://www.disruptignite.com/blog/what-is-performance-management

Saptashi, B. (2025). *The Ultimate Guide to Organizational Performance. Klaar Digital Solution.* เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2569 จาก https://www.klaarhq.com/blog/what-is-organizational-performance

Shahram, R. & Asadollah, K. (2023). The Relation between Organizational Health and Organization Effectiveness. *MAGNT Research Report*, 2 (6), 149-153.

Sharon, R. (2023). *Organizational Health : What It and How to Assess Yours.* Char Hop, Inc. All Rights Reserved.

Velibor Bozic and Indrasen Poola. (2023). *Measuring Organizational Performance.* เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก https://www.researchgate.net/publication/369281495_Measuring_organizational_performance

Veronica Melian. (2023). *Unlocking Organizational Health for a Sustainable Future.* Deloitte Human Capital- Organizational Design.

Walk Me Team. (2024). *What are the Best Measures of Organizational Performance ?.* Change Management. เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2569 จาก https://www.walkme.com/blog/organizational-performance/

การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลจังหวัดนนทบุรี*

AN ANALYSIS OF THE PERSONNEL ADMINISTRATION COMPONENTS FOR SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE NONTHABURI PROVINCIAL MUNICIPAL EDUCATION OFFICE

อรวรรณ มาวาลย์

Orawan Mawan

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Department of Educational Administration, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s67561802071@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 26 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 7 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 9 กรกฎาคม 2569

Received 26 June 2026; Revised 7 July 2026; Accepted 9 July 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลจังหวัดนนทบุรี และ 2) วิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลจังหวัดนนทบุรี ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครู 875 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 505 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรง เชิงเนื้อหาและค่าความเชื่อมั่น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

Citation:

* อรวรรณ มาวาลย์. (2569). การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลจังหวัดนนทบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1777-1795.

Orawan Mawan. (2026). An Analysis Of The Personnel Administration Components For School Administrators In The Nonthaburi Provincial Municipal Education Office. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1777-1795.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งมุ่งเน้นการประเมินผลด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ และยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงานบุคคล (2) การบริหารทรัพยากรบุคคลด้วยระบบดิจิทัล ซึ่งมุ่งส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบดิจิทัลมาใช้ในการบริหารข้อมูลบุคลากร การสรรหา การพัฒนา และการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (3) ความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ การเลื่อนตำแหน่ง และการสร้างเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพของบุคลากรทางการศึกษา (4) การเสริมสร้างแรงจูงใจ ซึ่งมุ่งพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจ ความผูกพันต่อองค์กร การยกย่องเชิดชูเกียรติ และการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน และ (5) การวางแผนกำลังคน ซึ่งมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความต้องการอัตรากำลัง การจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมกับภารกิจ การเตรียมบุคลากรทดแทน และการวางแผนทรัพยากรบุคคลในระยะยาว ทั้ง 5 องค์ประกอบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงมิติสำคัญของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษายุคปัจจุบันที่มุ่งเน้นการบริหารเชิงกลยุทธ์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างยั่งยืน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาและคุณภาพการจัดการศึกษาในภาพรวม

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, ผู้บริหารสถานศึกษา, สำนักการศึกษาเทศบาลจังหวัดนนทบุรี

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the level of the personnel administration for school administrators in the Nonthaburi Provincial Municipal Education Office and 2) study the Exploratory Factor Analysis of personnel administration for school administrators in the Nonthaburi Provincial Municipal Education Office. The population consists of 875 administrators and teachers; the sample size is 505 respondents. The exploratory factor analysis revealed that

personnel administration among school administrators under the Municipal Education Office of Nonthaburi Province consists of five principal components.

These include: (1) Performance Evaluation Based on Good Governance, which emphasizes transparent, fair, accountable, and ethical performance appraisal practices in personnel administration; (2) Digital Human Resource Management, which promotes the integration of information technology and digital systems into personnel data management, recruitment, professional development, and performance monitoring to enhance administrative efficiency; (3) Career Advancement, which focuses on promoting professional competency development, career progression, promotion opportunities, and sustainable career pathways for educational personnel; (4) Motivation Enhancement, which aims to strengthen employee morale, organizational commitment, recognition, and a supportive working environment conducive to effective performance; and (5) Workforce Planning, which emphasizes workforce demand analysis, appropriate personnel allocation, succession planning, and long-term human resource planning. These five components reflect the essential dimensions of contemporary personnel administration in educational institutions, emphasizing strategic management, digital transformation, and the sustainable development of human resources in order to enhance the effectiveness of school administration and improve the overall quality of education.

Keywords: Personnel administration, School administrators, The Nonthaburi Provincial Municipal Education Office

บทนำ

การบริหารทรัพยากรบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี ถือเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 โดยมุ่งเน้นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม

และเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) จากบริบทการจัดการศึกษาของเทศบาลจังหวัดนนทบุรี องค์ประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการเริ่มตั้งแต่ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Planning) ที่ต้องมีความแม่นยำในการพยากรณ์อัตรากำลังให้สอดรับกับความยืดหยุ่นของงบประมาณท้องถิ่น (Mathis & Jackson, 2022) ควบคู่ไปกับ การพัฒนาบุคลากร (Personnel Development) ที่เน้นการเสริมสร้างทักษะดิจิทัลและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ PLC (DuFour, 2020) นอกจากนี้ การบริหารผลการปฏิบัติงาน (Performance Management) และ การธำรงรักษาบุคลากร (Retention) ยังเป็นปัจจัยวิกฤตในการสร้างขวัญและกำลังใจ โดยต้องอาศัยระบบการประเมินที่โปร่งใส ยุติธรรม และเน้นการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนาสมรรถนะรายบุคคลอย่างแท้จริง (Aguinis, 2019; Armstrong, 2020) ซึ่งสภาพปัจจุบันยังคงพบความท้าทายเชิงโครงสร้างและระบบบริหารจัดการ โดยเฉพาะปัญหาความล่าช้าในกระบวนการบรรจุแต่งตั้ง และกลไกคณะกรรมการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นที่อาจยังขาดความเข้าใจในธรรมชาติเฉพาะของวิชาชีพครู (ดวงเนตร สำราญวงศ์ และไชยันต์ รัชชกูล, 2557) ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ในภาพรวม ปัญหาดังกล่าว เน้นย้ำให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาคือ “ตัวแปรเชิงยุทธศาสตร์” ที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพการศึกษาและประสิทธิภาพของสถานศึกษา (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นระบบจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถลดช่องว่างด้านสมรรถนะ (Competency Gap) และยกระดับสถานศึกษาสังกัดเทศบาล จังหวัดนนทบุรี ให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูงที่สามารถพัฒนาศักยภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลจังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลจังหวัดนนทบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ทางการบริหารการศึกษา

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ถือเป็นฐานคิดเชิงระเบียบวิธีที่สำคัญของการวิจัยครั้งนี้ การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นเทคนิคทางสถิติพหุตัวแปรที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจำนวนมาก เพื่อค้นหาโครงสร้างแฝง (latent structure) ที่อธิบายความแปรปรวนร่วมกันของตัวแปรเหล่านั้น Daniel (1988) อธิบายว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นกระบวนการลดรูปข้อมูล (data reduction) ที่ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถจัดกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงเข้าไว้ในองค์ประกอบเดียวกัน และลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล ขณะที่ Comrey และ Lee (1992) ชี้ให้เห็นว่าความเหมาะสมของขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นปัจจัยสำคัญต่อ ความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ โดยเสนอว่า กลุ่มตัวอย่างขนาด 500 คนขึ้นไป ถือว่าอยู่ในระดับดีมากสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ นอกจากนี้ ธานินทร์ ศิลป์จารุ (2557) อธิบายเพิ่มเติมว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบต้องผ่านขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลด้วยค่าสถิติ KMO และ Bartlett’s Test of Sphericity การสกัดองค์ประกอบ (factor extraction) การพิจารณาค่า Eigenvalues และสัดส่วนความแปรปรวนสะสม (cumulative variance) การหมุนแกนองค์ประกอบ (factor rotation) และการตีความตั้งชื่อองค์ประกอบอย่างมีหลักวิชาการ ในเชิงประเภท การวิเคราะห์องค์ประกอบแบ่งออกเป็นการวิเคราะห์เชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และการวิเคราะห์เชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) โดย EFA เหมาะสำหรับกรณีที่ยังไม่มีกรอบโครงสร้างที่ชัดเจนและต้องการค้นหาองค์ประกอบจากข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่วน CFA ใช้ทดสอบความสอดคล้องของโมเดลที่กำหนดไว้ล่วงหน้า (Brown, 2015) การวิจัยครั้งนี้เลือกใช้ EFA เนื่องจากมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลที่สะท้อนบริบทจริงของโรงเรียนในสังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลจังหวัดนนทบุรี การใช้เทคนิคดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกับลักษณะคำถามวิจัย และช่วยเสริมสร้างความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ของเครื่องมือวิจัย

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วรรณกรรมด้านการบริหารการศึกษาส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่าการบริหารงานบุคคลเป็นภารกิจหลักและเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ (2560) การบริหารงานบุคคลครอบคลุมภารกิจสำคัญ ได้แก่ การวางแผนและสรรหา การพัฒนาบุคลากร การบริหารผลการปฏิบัติงาน และการธำรงรักษาและสวัสดิการ หลักการสำคัญของการบริหารงานบุคคลจึงประกอบด้วยระบบคุณธรรม (Merit System) การกระจายอำนาจ (Decentralization) การมุ่งเน้นสมรรถนะ (Competency-Based Management) การบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic HRM) และหลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

แสงดาว (2565, น. 45) และ อภิชาติ พงศ์พันธุ์ (2565, น. 201) พบว่า การบริหารงานบุคคลเป็นกระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการใช้บุคลากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรการศึกษา และการบริหารผลการปฏิบัติงาน (Performance Management) เป็นหัวใจของการบริหารงานบุคคล โดยเป็นระบบที่ใช้ในการกำหนดมาตรฐานงาน การติดตามผล การให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และการประเมินเพื่อตัดสินใจเรื่องความก้าวหน้าในสายอาชีพและการพัฒนาวิชาชีพที่จำเป็นของบุคลากร

3. บริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี

บริบทของการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลจังหวัดนนทบุรีมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น เนื่องจากเป็นเขตที่มีทั้งชุมชนดั้งเดิมและพื้นที่พัฒนาใหม่ ทำให้โรงเรียนมีความแตกต่างด้านขนาด ทรัพยากร และพื้นฐานทางสังคมเศรษฐกิจของผู้เรียน รายงานของสำนักการศึกษา จังหวัดนนทบุรี (2565) สะท้อนว่าเป็นสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ สังกัดเทศบาล จังหวัดนนทบุรี มีหน้าที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงสนับสนุนการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่น งบประมาณมาจากสังกัดเทศบาล จังหวัดนนทบุรี โดยตรง ทำให้สามารถปรับใช้ทรัพยากรได้ยืดหยุ่นและรวดเร็ว เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและโครงสร้างพื้นฐาน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่าแนวโน้มของการศึกษาด้านการบริหารงานบุคคลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้บริหาร

สถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสำหรับการบริหารจัดการคนให้เป็นไปตามระเบียบวินัย แต่เป็นกระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดึงศักยภาพสูงสุดของครูออกมา เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายหลักในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ผลการศึกษาของ วิลาวรรณ์ ปังอุทา (2560) ชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ประสบการณ์การสอนที่แตกต่างกัน ระดับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนไม่แตกต่างกัน และขนาดของโรงเรียนที่แตกต่างกันระดับการบริหารงานบุคคลแตกต่างกันและงานของ สีวรรณ์ ไชยกุล (2562) ยืนยันว่าพบว่า ควรมีการจัดสรรอัตรากำลังให้มีความเหมาะสม มีการสนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาและหาความรู้เพื่อให้มีโอกาสในการปรับเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น โดยการประเมินจากการปฏิบัติงาน บุคลากรมีสิทธิในการลาได้ตามสิทธิที่มีและส่งเสริมให้สร้างผลงานเพื่อขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ นิดา เหลนปก (2560) พบว่า การสรรหาบุคลากร ควรมีการวางแผนอัตรากำลังคนประเมินความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา สรรหาและบรรจุให้เป็นไปตามข้อกำหนดและควรมีนโยบายหรือระเบียบที่ชัดเจนในการรับบุคลากร เข้ามาปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาบุคลากรควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรม เพื่อพัฒนาความรู้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและควรมีกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ด้านการให้ค่าตอบแทนผู้บริหารควรใช้หลักความยุติธรรมในการพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการรวมพลัง ควรมีการจัดกิจกรรมที่ช่วยสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูและบุคลากรในโรงเรียนและควรเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนได้มีโอกาสทำงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านการธำรงรักษา ควรสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงานและควรมีการจัดกิจกรรมที่ปลูกฝังให้บุคลากรรักในโรงเรียนของตน

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศ งานของ Blanks (2002) รูปแบบของงานสำหรับผู้ทำหน้าที่การบริหารบุคคลภายในระบบโรงเรียนชุมชนในมลรัฐแคโรไรนาเหนือ สหรัฐอเมริกา Sloane (2007) ชี้ให้เห็นความสำคัญของได้ติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนแห่งรัฐไมอามี ซึ่งผ่านการอบรมระยะสั้น โดยการพิจารณาจากความรู้ที่ได้รับทัศนคติที่ปรากฏและการปฏิบัติงานเฉพาะอย่างเปรียบเทียบกับตัวอย่างอีกกลุ่มหนึ่ง Butter (2008) เน้นบทบาทหน้าที่การบริหารบุคคล ด้านการรับสมัคร และคัดเลือกครูในรัฐเซาท์ คาโรไลนา ส่วน Aja-Okorie U (2016) สะท้อนบริบทการบริหารงานบุคลากรของครูในฐานะผู้กำหนดขีด

ความสามารถในการผลิตของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐเดลต้าประเทศไนจีเรีย โดยการศึกษานี้ต้องการค้นหาปัจจัยสนับสนุนการจัดการบุคคลของครูที่มีต่อประสิทธิภาพของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายรัฐ Delta

เมื่อพิจารณาโดยสังเคราะห์ภาพรวม จะเห็นได้ว่าบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคลเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับบุคคลในเรื่องการวางแผนกำลังคน ต้องการจัดหาและคัดเลือกคนตามคุณสมบัติที่เหมาะสมกับงานการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถเฉพาะและทันสมัย การบำรุงขวัญกำลังใจในการทำงานเพื่อให้บุคคลทุ่มเทความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ให้แก่หน่วยงาน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานบุคคลไว้ดังนี้ การวางแผนอัตรากำลัง และการกำหนดตำแหน่งการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงานราชการ วินัยและการรักษาวินัยการออกจากราชการ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวพันกันอย่าง ต่อเนื่องเป็นระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักการศึกษาเทศบาล จังหวัดนนทบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสังเคราะห์และยืนยันองค์ประกอบที่ค้นพบ การออกแบบการวิจัยเป็นแบบลำดับขั้นตอนเชิงอธิบาย (Sequential Explanatory Design) กล่าวคือ เริ่มจากการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากนั้นจึงเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อนำมาขยายความ อธิบาย และสังเคราะห์องค์ประกอบให้มีความชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในพื้นที่ศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักการศึกษาเทศบาล จังหวัดนนทบุรี จำนวน 875 คน (สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาล จังหวัดนนทบุรี, 2568) กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณกำหนดขนาดให้เพียงพอต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ (ไม่น้อยกว่า 300–500 คน) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้บริหารที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารงานบุคคล

2. ขั้นตอนการวิจัย

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้ จำนวน 105 ข้อ

2.3 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและด้านการจัดการความรู้จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ยอมรับข้อคำถามที่มีค่า IOC ≥ 0.50 และแก้ไขหรือปรับปรุงข้อคำถามให้ชัดเจนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.4 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับได้ Cronbach’s Alpha = 0.946

3. ผู้วิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แบบสอบถามจำนวน 105 ข้อ ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และทดสอบความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้วดำเนินการขออนุญาตจากหน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาในพื้นที่วิจัย เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองหรือผ่านระบบออนไลน์ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และการรักษาความลับของข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลก่อนการทำ EFA ใช้เกณฑ์ดังนี้ Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) > 0.80 แสดงถึงความเหมาะสมของข้อมูล และ Bartlett’s Test of Sphericity ต้องมีค่านัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

4.4 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ใช้ EFA เพื่อตรวจสอบว่าแบบสอบถามสามารถแบ่งองค์ประกอบได้อย่างถูกต้องตามทฤษฎี วิธีการสกัดองค์ประกอบ ใช้ Principal Component Analysis (PCA) ใช้วิธีหมุนแกนแบบ Varimax Rotation เกณฑ์ factor loading ≥ 0.50 รูปแบบการจัดการความรู้สรุปได้ 6 องค์ประกอบตามเกณฑ์ค่า eigenvalue > 1.00

ระเบียบวิธีวิจัยดังกล่าวช่วยให้ได้องค์ประกอบการบริหารงานบุคคลที่มีความเที่ยงตรงทั้งเชิงสถิติและเชิงเนื้อหา สามารถสะท้อนบริบทของสถานศึกษาในเขตบางขุนเทียนได้อย่าง

รอบด้าน และนำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสังกัดสำนักการศึกษา เทศบาล จังหวัดนนทบุรีต่อไป

ผลการวิจัย

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 505 คน พบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 69.31 และเพศชายร้อยละ 30.69 กลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 31-40 ปี รองลงมาคืออายุน้อยกว่า 31 ปี และ 51-60 ปี ตามลำดับ ด้านวุฒิการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท รองลงมาคือปริญญาตรี และมีปริญญาเอกเพียงส่วนน้อย ในด้านประสบการณ์ทำงาน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 10–20 ปี รองลงมาคือมากกว่า 20 ปี สะท้อนว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรที่มีประสบการณ์ในระบบการศึกษาของกรุงเทพมหานครในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งเอื้อต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้

การวิเคราะห์การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักการศึกษา เทศบาล จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมทั้งหมด 105 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.94, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการใช้ระบบ e-Document เพื่อลดขั้นตอนการบริหารเอกสารบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.65, S.D. = 0.48) รองลงมา คือผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้การใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสารภายในองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.58, S.D. = 0.52) และผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสื่อสารข้อมูลบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.55) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของครู อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.25, S.D. = 0.89)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) สามารถสกัดองค์ประกอบได้ 5 องค์ประกอบหลักการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักการศึกษาเทศบาล จังหวัดนนทบุรี มีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) และค่าสถิติ Bartlett’s Test Sphericity

2. ผลวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Components Analysis) หลังหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวริแมกซ์ (Varimax Rotation)

3. ผลพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักการศึกษาเทศบาล จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) มีค่าเท่ากับ 0.875 แสดงว่าข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์นี้เหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ และค่าสถิติ Bartlett's Test Sphericity มีค่าเท่ากับ 0 (siq<0.001) แสดงถึงตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ องค์ประกอบที่มีความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) มากกว่า 1 ขึ้นไป มี 5 องค์ประกอบ เมื่อพิจารณาทั้ง 5 องค์ประกอบ ปรากฏว่าความแปรปรวนสะสมทั้ง 5 องค์ประกอบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีค่าความแปรปรวน (eigenvalues) มากกว่า 1 และมีจำนวนตัวแปรในองค์ประกอบตั้งแต่ 9 ตัวแปรขึ้นไปตามเกณฑ์ของ Kaiser (1974) และเมื่อพิจารณาค่า Extraction Sums of Squared Loadings พบว่า องค์ประกอบที่ 1 มีค่า eigenvalue เท่ากับ 28.42 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 27.07 องค์ประกอบที่ 2 มีค่า eigenvalue เท่ากับ 18.15 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 17.29 องค์ประกอบที่ 3 มีค่า eigenvalue เท่ากับ 12.30 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 11.72 องค์ประกอบที่ 4 มีค่า eigenvalue เท่ากับ 9.46 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 9.01 และองค์ประกอบที่ 5 มีค่า eigenvalue เท่ากับ 7.23 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 6.88 รวมความแปรปรวนสะสมจากทั้ง 5 องค์ประกอบ เท่ากับ ร้อยละ 71.97 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวแปร ทั้ง 5 องค์ประกอบสามารถอธิบายข้อมูลทั้งหมดได้ในสัดส่วนที่สูงเพียงพอ และลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลลงได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล (Eigenvalue = 28.421) ประกอบด้วย 20 ตัวแปร จะกล่าวถึงกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนด้านสิทธิประโยชน์ควบคู่ไปกับการควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อสร้างขวัญกำลังใจและรักษามาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 การบริหารทรัพยากรบุคคลด้วยระบบดิจิทัล (Eigenvalue = 18.154) ประกอบด้วย 14 ตัวแปร การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงานบุคคล (Digital HR Management) เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการใช้ระบบ e-Document เพื่อลดขั้นตอนการบริหารเอกสารบุคคล

องค์ประกอบที่ 3 ความก้าวหน้าในวิชาชีพ (Eigenvalue = 12.302) ประกอบด้วย 13 ตัวแปร การส่งเสริมศักยภาพและการสร้างความก้าวหน้าในวิชาชีพของบุคลากร เช่น ผู้บริหาร

สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้าร่วมการอบรม สัมมนา และศึกษาดูงานทั้งในและนอกหน่วยงาน

องค์ประกอบที่ 4 การเสริมสร้างแรงจูงใจ (Eigenvalue = 9.458) ประกอบด้วย 12 ตัวแปร กลยุทธ์การบริหารจัดการใจ ของบุคลากร โดยเน้นการสร้างความสุขและความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยเกื้อหนุนสำคัญที่จะส่งผลให้บุคลากรทุ่มเทแรงกายแรงใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่นและเป็นมิตร เพื่อเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

องค์ประกอบที่ 5 การวางแผนกำลังคน (Eigenvalue = 7.225) ประกอบด้วย 11 ตัวแปร บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการจำนวนและคุณภาพของบุคลากร ตั้งแต่การวางแผนอัตรากำลังให้สอดคล้องกับภารกิจ การดำเนินการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งที่ยึดหลักคุณธรรมและความโปร่งใสตามระเบียบของเทศบาล ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเชิงนโยบายในการพัฒนาบุคลากรให้ตรงตามความต้องการของสถานศึกษา

จากการวิเคราะห์เนื้อหาและการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักการศึกษาเทศบาล จังหวัดนนทบุรี ได้จำนวน 5 องค์ประกอบหลัก ซึ่งสะท้อนบทบาทและภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นระบบครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การพัฒนา การประเมินผล และการสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากร แสดงแผนภาพองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากข้อค้นพบของงานวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากข้อค้นพบของงานวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักการศึกษาเทศบาล จังหวัดนนทบุรี ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนภาพการบริหารงานวิชาการในบริบทของสถานศึกษาสถานศึกษาสังกัดสำนักการศึกษาเทศบาล จังหวัดนนทบุรี อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและการจัดลำดับความสำคัญ ตามค่าไอเกน (Eigenvalue) ชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่เพียง การวางแผนงานบุคคลเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการหรือการพัฒนา การประเมินผล และการสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากร

องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญประการแรกคือ การประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลเป็นฐานรากสำคัญของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา โดยการประเมินผลไม่ได้มุ่งเพียงการวัดผลการปฏิบัติงานเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเชิงระบบที่ต้องยึดหลักความเป็นธรรม ความโปร่งใส ความตรวจสอบได้ และการยึดถือคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นสำคัญ การประเมินในลักษณะนี้ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของบุคลากรต่อผู้บริหารและองค์กร นอกจากนี้การประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลยังทำหน้าที่เป็นกลไกในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง บุคลากรสามารถรับรู้จุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนา และนำผลการประเมินไปปรับปรุงตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้มาตรฐานการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรสูงขึ้น และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในภาพรวมอย่างยั่งยืน

ในมิติของการบริหารทรัพยากรบุคคลด้วยระบบดิจิทัล องค์ความรู้ใหม่สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลด้วยระบบดิจิทัลเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบฐานข้อมูล และระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการจัดการข้อมูลบุคลากรอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินงานมีความรวดเร็ว ถูกต้อง และลดความซ้ำซ้อนของงานด้านเอกสาร ในการใช้ระบบดิจิทัลยังช่วยสนับสนุนการตัดสินใจเชิงบริหารบนฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและเชื่อถือได้ ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ข้อมูลบุคลากรเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนกำลังคน การพัฒนา และการประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบนี้จึงสะท้อนการปรับตัวของการบริหารงานบุคคลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคมดิจิทัล

อีกประเด็นสำคัญคือความก้าวหน้าในวิชาชีพ ชี้ให้เห็นว่า ความก้าวหน้าในวิชาชีพเป็นหัวใจของการรักษาและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างระบบสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ทั้งการอบรม การสัมมนา การเรียนรู้แบบร่วมมือ การทำวิจัยทางการศึกษา และการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานของครูและบุคลากร ขณะเดียวกัน การกำหนดเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพอย่างชัดเจนช่วยให้บุคลากรเห็นอนาคตของตนเองในองค์กรเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพ และมีความผูกพันต่อสถานศึกษา องค์ประกอบนี้สะท้อนว่าการพัฒนาคนอย่างเป็นระบบจะนำไปสู่ความมั่นคงในวิชาชีพและการเติบโตขององค์กรอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การสร้างแรงจูงใจ และบรรยากาศองค์กรเชิงบวกเป็นมิติสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความสุข ความสามัคคี และความร่วมมือ ผ่านการยกย่องชมเชย การให้รางวัล การรับฟังความคิดเห็น และการดูแลด้านจิตใจของบุคลากร บรรยากาศองค์กรที่ดีช่วยเสริมสร้างขวัญกำลังใจ ความภาคภูมิใจในวิชาชีพ และความผูกพันต่อสถานศึกษา เมื่อบุคลากรมีความสุขในการทำงาน จะส่งผลให้เกิดความทุ่มเท ความรับผิดชอบ และการทำงานอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว

ที่สำคัญ การวางแผนกำลังคนนั้นสะท้อนว่า การวางแผนกำลังคนเป็นกระบวนการต้นน้ำที่กำหนดความสำเร็จของการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องวิเคราะห์ความต้องการกำลังคนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ ตำแหน่งงาน และภาระงาน เพื่อให้การจัดสรรอัตรากำลังสอดคล้องกับภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา นอกจากนี้ การวางแผนกำลังคนยังครอบคลุมการสรรหา บรรจุแต่งตั้ง และการเตรียมความพร้อมบุคลากรสำหรับการสืบทอดตำแหน่งในอนาคต การดำเนินงานอย่างเป็นระบบและยึดหลักคุณธรรมและความโปร่งใส จะช่วยให้การใช้ทรัพยากรบุคคลเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาอย่างมั่นคงและยั่งยืน

โดยสรุป ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลจังหวัดนนทบุรี เป็นกระบวนการที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและครอบคลุมหลายมิติ โดยสามารถสังเคราะห์ออกเป็นองค์ประกอบสำคัญจำนวน 5 องค์ประกอบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีบทบาทเกื้อหนุนกันในการขับเคลื่อนการบริหารงานบุคคลให้เกิดประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคปัจจุบัน โดยองค์ประกอบทั้ง 5 ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล การ

บริหารทรัพยากรบุคคลด้วยระบบดิจิทัล ความก้าวหน้าในวิชาชีพ การเสริมสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศองค์กรเชิงบวก และการวางแผนกำลังคน สะท้อนให้เห็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างรอบด้าน ตั้งแต่การวางแผนต้นน้ำ การพัฒนาและดูแลบุคลากรระหว่างปฏิบัติงาน ไปจนถึงการประเมินผลและสร้างแรงจูงใจอย่างเป็นธรรม โดยสรุป องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการบูรณาการทั้งหลักธรรมาภิบาล เทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความสุขและความผูกพันของบุคลากร ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาและองค์กรทางการศึกษาอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

อภิปรายผล

การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักการศึกษาเทศบาล จังหวัดนนทบุรี โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อทำการหาความสัมพันธ์ของตัวแปร มีค่าสถิติของ Kaiser-Meyer-Okin (KMO) ที่ได้จากการวิเคราะห์ มีค่าเท่ากับ 0.875 ซึ่งมากกว่า 0.50 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลทั้งหมดและตัวแปรต่าง ๆ เหล่านั้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีในงานวิจัยของ ณัฐณิชา หนองงอก (2559) ที่กล่าวว่าการตรวจสอบชุดข้อมูลเบื้องต้น ค่า KMO ต้องมากกว่า 0.50 ถึงจะมีความเมาะสมนำไปวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงสำรวจได้ และค่าสถิติ Bartlett’s Test Sphericity มีค่า siq<0.001 แสดงถึงตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ จากตัวแปรปัจจัยต่าง ๆ ทั้งหมด 105 ตัวแปร นั้นสามารถจัดได้เป็น 5 องค์ประกอบ

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อค้นหาโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าองค์ประกอบที่ผ่านเกณฑ์การพิจารณามีจำนวน 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีค่าความแปรปรวนสะสมทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 79.987 โดยแต่ละองค์ประกอบมีจำนวนตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป และมีค่า Eigenvalue มากกว่า 1 ตามเกณฑ์ของ Kaiser ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ หนึ่งในขั้นตอนสำคัญคือการตรวจสอบ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ซึ่งเป็นค่าที่บ่งชี้ว่าตัวแปรแต่ละข้อมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบที่สกัดได้มากน้อยเพียงใด โดยทั่วไปเกณฑ์การยอมรับอยู่ที่

0.50 ขึ้นไป (Hair et al., 2019) เพื่อให้มั่นใจว่าตัวแปรนั้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญ จากข้อมูลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรที่ผ่านเกณฑ์อยู่ในช่วง 0.612 ถึง 0.895 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรแต่ละข้อมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบในระดับปานกลางถึงสูง สะท้อนถึงความเหมาะสมของตัวแปรที่ใช้ในการสร้างองค์ประกอบ และยืนยันความสอดคล้องของข้อมูลกับโครงสร้างที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า “การประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล” มีค่าไอเกนสูงที่สุด แสดงถึงกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนด้านสิทธิประโยชน์ควบคู่ไปกับการควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อสร้างขวัญกำลังใจและรักษามาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ พจน์ เจียมใจ (2557) ที่ระบุว่าการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งเป็นขั้นตอนของการบริหารงานบุคคลที่สำคัญที่มุ่งที่จะพยายามให้มีกำลังคนเพียงพอที่จะปฏิบัติภารกิจขององค์การให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ในอนาคต การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งจะประกอบด้วยปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ เกี่ยวกับกำลังคนอย่างละเอียด สำหรับองค์ประกอบด้านการส่งเสริมขวัญกำลังใจและการจูงใจบุคลากร ข้อค้นพบที่เน้นบทบาทสำคัญในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สอดคล้องกับ (นงนุช ตั้งจิตสมคิด, 2561) ที่ชี้ว่าสภาพจิตใจและความรู้สึกภายในของบุคลากรที่เกิดจากการรับรู้ถึงความมั่นคง ความพอใจ และคุณค่าของตนในองค์กร ขวัญกำลังใจที่ดีทำให้บุคลากรมีทัศนคติเชิงบวกต่องาน มีความพร้อมในการทำงาน และมีแนวโน้มที่จะทุ่มเทเพื่อความสำเร็จขององค์กร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ 1.1 ควรนำองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลทั้ง 5 องค์ประกอบที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีในการศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเป็นระบบและความชัดเจนในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรบูรณาการองค์ความรู้ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลและการบริหารทรัพยากรบุคคลด้วยระบบดิจิทัลเข้าไว้ในหลักสูตรการผลิตและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมด้านสมรรถนะเชิงบริหารให้สอดคล้องกับบริบทการศึกษา

ในยุคปัจจุบัน 1.3 ควรส่งเสริมการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลกับผลลัพธ์ทางการศึกษา เช่น คุณภาพการจัดการเรียนรู้ ความผูกพันในองค์กร หรือประสิทธิภาพการทำงานของครู เพื่อขยายองค์ความรู้เชิงวิชาการให้ครอบคลุมมิติต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น **2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 2.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับองค์ประกอบทั้ง 5 ที่ได้จากการวิจัย โดยเน้นการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการ 2.2 ควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรสำหรับการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านบุคลากร และการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหารงานบุคคล 2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพและการสร้างแรงจูงใจในการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ระบบการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ระบบการยกย่องเชิดชูเกียรติ และการวางแผนสืบทอดตำแหน่ง เพื่อรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพไว้ในระบบการศึกษา **3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 3.1 ควรศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดอื่นหรือในบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่และขนาดเล็ก หรือสถานศึกษาสังกัดหน่วยงานอื่น เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันความเหมาะสมขององค์ประกอบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ 3.2 ควรนำองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลทั้ง 5 องค์ประกอบไปทดสอบความสอดคล้องของโมเดลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis:CFA) หรือการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งทางวิชาการของผลการวิจัย 3.3 ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยเพิ่มการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่ออธิบายเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทแนวปฏิบัติ และปัจจัยความสำเร็จของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น,* 39(1), 1-12.

ณัฐณิชา หนองหงอก. (2559). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจในการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการทางน้ำของการ ท่องเที่ยวที่หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ดวงเนตร สำราญวงศ์ และไชยันต์ รัชชกูล. (2557). การบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารวิชาการศึกษา,* 10(2), 45-60.

เด่นนภา จุ้ยตอนกลอย. (2559). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท*. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). Business Research and Development.

นิดา เหลนปก. (2560). การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง (ไสวราษฎร์อุปถัมภ์). ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิลาวรรณ์ ปังอุทา. (2560). การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. ใน *ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สีวรรณ์ ไชยกุล. (2562). การบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. ใน *สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

แสงดาว. (2565). *การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยุคพลิกผัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศึกษาศาสตร์.

อภิชาติ พงศ์พันธุ์. (2565). ระบบการบริหารผลการปฏิบัติงาน (Performance Management) เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมทางการศึกษา,* 5(2), 190-205.

Aja-Okorie, U. (2016). Teachers personnel management as determinant of teacher productivity in secondary schools in Delta State, Nigeria. *British Journal of Education*, 4(8), 13–23.

Butter, G**.** (2008). *A study of teacher recruitment and selection roles and practices in South Carolina.*

Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research.* (2nd ed.). The Guilford Press.

Blanks, E. B. (2002). *A model job description for the personnel administrator position in North Carolina public school system [Doctoral dissertation].* The University of North Carolina at Greensboro.

Daniel, W. W. (1988). *Biostatistics: A foundation for analysis in the health sciences*. (4th ed.). John Wiley & Sons.

Hough, J. R., & Duncan, R. B. (1970). The strategic management of technology. *Management Science*, 16(12), B706-B721.

Sloane, E. K. (2007). Principals and inservice training: Knowledge attitude and mainstreaming practices. In *Doctoral dissertation*. Dissertation Abstracts International.

แนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ – แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2*

GUIDELINES FOR PROMOTING POSITIVE DISCIPLINE FOR STUDENTS IN MAE PA–MAE KASA SCHOOL GROUP UNDER THE TAK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

อัครภูมิ ปัญญาทา[1], สมชาย อังสุโชติเมธี[2] และ ธนกฤต สิทธิราช[3]

Akarapoom Punyatha[1], Somchai Angsuchotmetee[2] and Thanakrit Sittirach[3]

[1-3]วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

[1-3]Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: tao.akarapoom@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 1 กรกฎาคม 2569

Received 8 June 2026; Revised 29 June 2026; Accepted 1 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน 2) หาแนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ - แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสม กลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในกลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 149 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์

Citation:

* อัครภูมิ ปัญญาทา, สมชาย อังสุโชติเมธี และ ธนกฤต สิทธิราช. (2569). แนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ – แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1796-1811.

Akarapoom Punyatha, Somchai Angsuchotmetee and Thanakrit Sittirach. (2026). Guidelines For Promoting Positive Discipline For Students In Mae Pa–Mae Kasa School Group Under The Tak Primary Educational Service Area Office 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1796-1811.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์หาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ - แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากสูงไปหาต่ำคือ ขั้นการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ สูงที่สุดรองลงมาคือ ขั้นการร่วมกันลงมือปฏิบัติ ขั้นการวางแผนเสริมสร้างวินัยนักเรียน และขั้นการเตรียมความพร้อม ตามลำดับ ปัญหา คือ โรงเรียนมีการร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในภาพรวมเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ไม่ได้ดำเนินการร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการเสริมสร้างวินัยนักเรียนโดยเฉพาะ มีปัญหามากที่สุด 2) แนวทางพัฒนา สถานศึกษาควรคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของร่วมกันและสถานศึกษาควรพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง โดยส่งเสริมบรรยากาศที่ปลอดภัยทางความคิด เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา

คำสำคัญ: การเสริมสร้างวินัยเชิงบวก, วินัยนักเรียน, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) investigate the current conditions and problems of positive discipline enhancement among students, and 2) develop guidelines for enhancing positive discipline among students in the Mae Pa–Mae Kasa School Cluster under the Tak Primary Educational Service Area Office 2. The study employed a mixed-methods research design. The research participants consisted of 149 school administrators and teachers from schools in the Mae Pa–Mae Kasa School Cluster under the Tak Primary Educational Service Area Office 2, together with nine experts. The research instruments included a questionnaire and a structured interview. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis.

The research findings revealed that 1) the overall level of positive discipline enhancement among students was at a high level. When ranked from the highest to the lowest mean scores, the dimensions were supervision, monitoring, evaluation, and feedback; collaborative implementation; planning for student discipline enhancement; and preparation, respectively. The major problem identified was that although schools collaboratively analyzed the overall school environment for annual operational planning, they did not specifically analyze the problems and needs related to student discipline enhancement. 2) The proposed guidelines for improvement suggested that schools should involve representatives from all stakeholders, including administrators, teachers, students, parents, and community members, in planning and decision-making processes to promote participation and shared ownership. In addition, schools should foster an open organizational culture by creating a psychologically safe environment that encourages personnel to express their opinions honestly and constructively.

Keywords: Positive Discipline Enhancement, Student Discipline, School Administration

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปีให้ก้าวข้ามความท้าทายที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ซึ่งหมายถึงการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมทั้งระดับโครงสร้าง นโยบายและกลไก เพื่อมุ่งเสริมสร้างสังคมที่ก้าวทันพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัย มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ มีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉมฉับพลันของโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) การเสริมสร้างวินัยให้กับคนในชาติจำเป็นต้องปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัย

เพราะเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ การสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ให้เป็นคนมีระเบียบ วินัย เคารพกฎหมาย จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพของคนไทย สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองและการปกครอง โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างวินัย ปลูกฝังความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลามีจิตอาสา เสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซื่อสัตย์สุจริต เคารพกติกาของสังคมและเคารพสิทธิผู้อื่น ให้เยาวชนไทยเติบโตเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

ผลการศึกษาสถานการณ์คุณธรรมประเทศไทยในปี 2562 ของศูนย์คุณธรรม (องค์กรมหาชน) (2562) พบว่า ผู้คนมีคุณธรรมในระดับปานกลางมากที่สุดถึงร้อยละ 52 และมีในระดับน้อยสูงถึงร้อยละ 32.50 และคาดว่าในอนาคตคุณธรรมของผู้คนจะลดลงสูงถึงร้อยละ 59.10 โดยเยาวชนคนรุ่นใหม่ควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมสูงสุด 5 อันดับ คือ ความมีวินัย สูงที่สุด รองลงมาคือ ความมีน้ำใจต่อกัน ความซื่อสัตย์สุจริต การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและการมีจิตสำนึกที่ดี ตามลำดับ ดังนั้น การสร้างวินัยให้เกิดขึ้นกับนักเรียนที่เป็นเยาวชนของชาติ จึงมีส่วนช่วยสร้างวัฒนธรรมอันดีงามส่งผลให้สังคมน่าอยู่ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสงบสุขร่มเย็น มีการกล่าวถึงปัญหาวินัยของนักเรียนว่า “สภาพสังคมทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เช่น อุบัติเหตุที่เกิดจากการไม่เคารพกฎจราจร การเรียนล้มเหลวเนื่องจากไม่ตรงต่อเวลาหรือหนีเรียน ความสกปรกที่เกิดจากการทิ้งขยะไม่เป็นที่ เป็นผลมาจากความอ่อนแอด้านวินัยที่ส่งผลสู่ระบบสังคม ทำให้การพัฒนาเกิดความล่าช้า ไร้ทิศทางสะเปะสะปะ หากนักเรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นทรัพยากรบุคคลของชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคตขาดความมีวินัยแล้ว ระบบสังคมย่อมจะเกิดแต่ความวุ่นวายและขาดการขับเคลื่อนความเป็นมนุษย์” คำกล่าวนี้เห็นได้จากภาพสะท้อนที่พบเห็นจากสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบัน เช่น การหนีเรียน การใช้สารเสพติด การก่อเหตุทะเลาะวิวาททั้งชายและหญิง การติดเกม ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน การทำผิดกฎหมายอาญา การใช้คำหยาบคาย การใช้สื่อโซเชียลในทางที่ผิด ๆ ไม่เคารพไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ การแต่งกายไม่ถูกระเบียบ ขาดระเบียบวินัย การเลียนแบบในทางที่ผิด เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

สภาพปัญหาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ปัญหาวินัยของนักเรียนเกิดจากเหตุปัจจัยหลายด้าน ทั้งครอบครัว เพื่อน และสื่อมวลชน เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ปัจจุบันเข้ามามีอิทธิพลในชีวิตประจำวันมากขึ้น จัดเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของเยาวชนไทย ซึ่งทั้งสถานศึกษาและนักการศึกษาที่สนใจต่างหาวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาให้

ผู้เรียนมีวินัยยิ่งขึ้น อาทิเช่น ณัฐวร ยิ้มสรวล (2563) พบว่า ด้านความรับผิดชอบ ควรส่งเสริมให้นักเรียนทำงานต่าง ๆ ด้วยความตั้งใจ เต็มกำลังความสามารถ และมีการชี้แจงให้เห็นข้อดีข้อเสียการไม่มีความรับผิดชอบ ด้านความตรงต่อเวลา ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีการบริหารเวลา สร้างข้อตกลงและกำหนดเวลาให้ชัดเจน ชิ้นงานควรมีการบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ เพื่อลดภาระการทำงานส่ง ด้านการปฏิบัติตามระเบียบ ควรเปิดโอกาสให้มีการระดมความคิดในการแก้ปัญหาของนักเรียนทุกคนผ่านสภานักเรียน เพื่อสร้างการยอมรับในกฎ ด้านความประพฤติ ควรดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ มอบหมายครูที่ปรึกษาให้มีการสื่อสารพูดคุยกับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 เป็นหน่วยงานการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจหลักในการส่งเสริม สนับสนุนและบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึงและมีคุณภาพในเขตพื้นที่รับผิดชอบของจังหวัดตากด้านทิศตะวันตก ผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ.2567 ในการดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ได้ดำเนินการจัดให้มีรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนอย่างทั่วถึงและหลากหลาย สำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดให้มีศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน (ฉก.ชน.สพป.ตาก เขต 2) ให้การคุ้มครองสิทธิในด้านของการไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการศึกษา การถูกกระทำความรุนแรงหรือการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผลการดำเนินงานกรณีสำคัญในเหตุการณ์ต่าง ๆ คือ การมีพฤติกรรมลักขโมย 2 กรณี การมีพฤติกรรมก้าวร้าว 1 กรณี การใช้สารยาเสพติด 2 กรณี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 , 2567) แสดงให้เห็นว่าแม้หน่วยงานและสถานศึกษาจะให้ความสำคัญโดยกำหนดนโยบายให้ทุกหน่วยงานร่วมกันดำเนินการป้องปรามและพัฒนาแต่ปัญหาก็ยังมีอยู่ พฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนถึงภาวะการขาดวินัยในตนเอง ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากบริบทครอบครัว ชุมชน หรือการขาดระบบการดูแลช่วยเหลือที่ต่อเนื่องและเหมาะสม หากไม่ได้รับการส่งเสริมวินัยและการปลูกฝังพฤติกรรมเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง อาจนำไปสู่ปัญหาทางพฤติกรรมที่รุนแรงมากขึ้นในอนาคต ถึงแม้ว่าโรงเรียนได้ดำเนินงานด้านการเสริมสร้างวินัยนักเรียนตามแนวทางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและนโยบายทางการศึกษามาโดยตลอดแล้วนั้น แต่ก็ยังพบปัญหาในเรื่องของการขาดความรับผิดชอบ แสดงให้เห็นได้ว่าการพัฒนาวินัยนักเรียนที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันยังคงมีปัญหาส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิผล

กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 อยู่ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีโรงเรียน 9 โรงเรียน พื้นที่อยู่ติดเขตชายแดนไทย-เมียนมาร์ มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม สัญชาติและเชื้อชาติ การจัดการศึกษาจึงมีความยุ่งยาก เฉพาะความเป็นพหุวัฒนธรรมและการแพร่ขยายความเจริญทางวัตถุในฐานะเมืองเศรษฐกิจพิเศษของอำเภอแม่สอดที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมของนักเรียนเป็นอย่างมาก การศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น รวมทั้งรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในฐานะของผู้รับผิดชอบงานพัฒนาวินัยนักเรียนในโรงเรียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเสริมสร้างวินัยนักเรียนเชิงบวกตามกรอบงานวินัยนักเรียนและแนวคิดทฤษฎีของการให้คำปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรมที่เชื่อว่าอารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเกิดจากความเชื่อที่ไร้เหตุผล โดยสนับสนุนการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล เสริมสร้างทักษะในการตัดสินใจ และการสื่อสารเพื่อการทำงานร่วมกัน ด้วยการใช้พื้นที่วิจัยเป็นสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษาทั้ง 9 ในการศึกษาสภาพและปัญหาการเสริมสร้างวินัยนักเรียนเชิงบวกว่าในปัจจุบันมีการดำเนินการหรือไม่อย่างไร พบปัญหาและอุปสรรคในเรื่องใดบ้าง เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการนำไปหาแนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ให้ได้แนวคิด ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้บริหารและครูผู้สอนในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

2. เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

แนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน โดยใช้กระบวนการในการเสริมสร้างวินัย ของคู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม หมายถึง กระบวนการจัดการเบื้องต้นเพื่อสร้างฐานความเข้าใจร่วมกันและจัดเตรียมองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จำเป็นก่อนการดำเนินการจริง เช่น การสร้างความตระหนัก การวิเคราะห์สภาพปัญหา การเตรียมบุคลากร ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้การเสริมสร้างวินัยนักเรียนเชิงบวกของเป็นไปอย่างมีทิศทางและเกิดประสิทธิภาพ

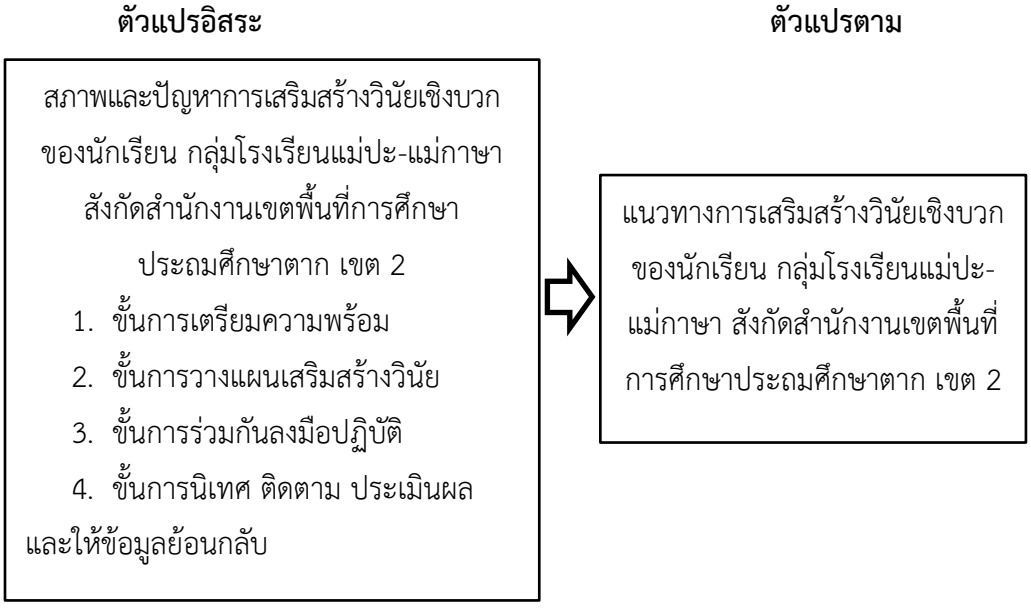
ขั้นที่ 2 การวางแผนเสริมสร้างวินัยนักเรียน หมายถึง กระบวนการเชิงระบบในการกำหนดเป้าหมายพฤติกรรมวินัยที่ต้องการ ผลิตคัดเลือกกิจกรรมและมาตรการเชิงปฏิบัติ จัดสรรทรัพยากรและบทบาทผู้รับผิดชอบ พร้อมกำหนดมาตรการติดตามและประเมินผล เพื่อให้การพัฒนาวินัยเชิงบวกของนักเรียนเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง และสามารถวัดผลได้ กระบวนการนี้ครอบคลุมตั้งแต่การวิเคราะห์บริบท การกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรม การออกแบบกิจกรรม การวางแผนทรัพยากร การกำหนดกลไกแรงจูงใจ และการวางระบบติดตาม-ประเมินผล

ขั้นที่ 3 การร่วมกันลงมือปฏิบัติ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมตามแผนเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียนที่ได้วางไว้ โดยครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันลงมือทำจริง ทั้งในรูปแบบการบูรณาการกับการเรียนการสอน การทำโครงงาน และการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้น่าอยู่ เอื้อต่อการปลูกฝังวินัย จุดมุ่งหมายสำคัญคือให้นักเรียนได้ เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านการทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดทักษะ ความรับผิดชอบ ความสามัคคี และความเป็นกัลยาณมิตร พร้อมทั้งมีการสะท้อนผล เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 4 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหาร คณะครู และคณะทำงาน ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียนตามแผนที่กำหนดไว้ โดยมีการเก็บข้อมูล ตรวจสอบ ประเมินผล และสะท้อนผลลัพธ์ เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้มุ่งเน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ที่เน้นการช่วยเหลือ แนะนำ และส่งเสริม มากกว่าการควบคุมหรือตรวจสอบเพียงอย่างเดียว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ปีการศึกษา 2568 เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน และครูผู้สอน จำนวน 138 คน รวม 149 คน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด จึงไม่มีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างและไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน จาก 3 กลุ่ม ๆ ละ 3 คนเท่า ๆ กัน คือ กลุ่มนักวิชาการ เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มผู้บริหารการศึกษา เป็นผู้บริหารใน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 และกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม เพื่อการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) กับแหล่งข้อมูลที่เป็นประชากร แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบปรนัยกำหนดคำตอบให้เลือกเพียงคำตอบเดียว (Multiple Choice) ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท และตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ลักษณะเป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ (Multiple Response)

2. แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality research methods) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นแบบเติมข้อความให้สมบูรณ์ และตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open-end)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์เทิร์นเพื่อดำเนินการดังนี้

    1.1 ตรวจประเมินคุณภาพแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

    1.2 ทดลองใช้แบบสอบถามโดยหาความเชื่อมั่นกับแหล่งข้อมูลจำนวน 30 คน

    1.3 เก็บข้อมูลภาคสนามกับประชากร จำนวน 149 คน

    1.4 แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อการสัมภาษณ์ จำนวน 9 คน

2. การจัดการข้อมูล

    2.1 คุณภาพของแบบสอบถามหาความตรงเชิงเนื้อหาด้วยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

    2.2 ผลการทดลองใช้แบบสอบถาม (Try-out) หาค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค

2.3 ผลการศึกษาสภาพและปัญหาด้วยแบบสอบถาม ตอนที่ 1 หาค่าความถี่และค่าร้อยละ ตอนที่ 2 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตอนที่ 3 หาค่าความถี่และค่าร้อยละ

2.4 ผลการหาแนวทางด้วยแบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์ความสอดคล้องเนื้อหา

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ สถิติที่ใช้วิเคราะห์แบบสอบถาม ใช้การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสถิติที่ใช้วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ ใช้การหาค่าความถี่และวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสภาพและปัญหาการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 การวิเคราะห์แบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และครบถ้วนแล้วจากการจัดเก็บได้แบบสอบถาม จำนวน 149 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วบันทึกข้อมูลลงในตารางวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผลใต้ตารางด้วยความเรียงตามลำดับ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) แล้วนำผลกรอกลงในตารางวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวมและรายด้าน และแปลผลข้อมูลตามวิธีการของลิเคิร์ทแล้วสรุปสภาพการเสริมสร้างวินัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่ละขั้น 3 อันดับ กำหนดค่าคะแนนการแปลผลไว้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายความว่า มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายความว่า มีสภาพการปฏิบัติอยู่อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายความว่า มีสภาพสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายความว่า มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายความว่า มีสภาพสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัญหาการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage of case)

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (Consistency Analysis) ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการแจกแจงความถี่ และจัดลำดับความสำคัญ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 แสดงตามตารางที่ 1

ที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		μ	σ	
1	ขั้นการเตรียมความพร้อม	4.06	0.42	มาก
2	ขั้นการวางแผนเสริมสร้างวินัยนักเรียน	4.12	0.50	มาก
3	ขั้นการร่วมกันลงมือปฏิบัติ	4.14	0.50	มาก
4	ขั้นการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ	4.24	0.38	มาก
รวมเฉลี่ย		4.14	0.33	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.14, σ = 0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ พบว่า ขั้นการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ อยู่ในระดับสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.24, σ = 0.38) รองลงมา คือ ขั้นการร่วมกันลงมือปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.14, σ = 0.50) ขั้นการวางแผนเสริมสร้างวินัยนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.12, σ = 0.50) และขั้นการเตรียมความพร้อมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.06, σ = 0.42) อยู่ในระดับต่ำที่สุด ตามลำดับ

ปัญหาการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าร้อยละรายข้อสูงที่สุดของแต่ละด้านดังนี้ ขั้นการเตรียมความพร้อม โรงเรียนมีการร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในภาพรวมเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ไม่ได้ดำเนินการร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการเสริมสร้างวินัยนักเรียนโดยเฉพาะ คิดเป็นร้อยละ 64.43 ขั้นการวางแผนเสริมสร้างวินัยนักเรียน กิจกรรมที่กำหนดในแผนบางกิจกรรมไม่ตรงกับสภาพความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นจริง คิดเป็นร้อยละ 59.73 ขั้นการร่วมกันลงมือปฏิบัติ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องปฏิบัติยังไม่ครบถ้วน ยังไม่สม่ำเสมอต่อเนื่อง เพราะมีภาระงานอื่นที่ต้องรับผิดชอบในขณะมีการจัดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 62.42 ขั้นการนิเทศ ติดตามประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น อภิปรายโต้ตอบและเสนอข้อมูลตามความเป็นจริงยังมีน้อย ผู้ปฏิบัติการยังไม่เชื่อมั่นในการนำข้อเสนอแนะไปใช้ประโยชน์จริง คิดเป็นร้อยละ 58.39

แนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ - แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 สถานศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้ ควรให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมและร่วมกำหนดทิศทางการดำเนินงานอย่างทั่วถึง และควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง โดยส่งเสริมบรรยากาศที่ปลอดภัยทางความคิด เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสะท้อนปัญหาได้อย่างตรงไปตรงมา

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายตามประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพและปัญหาการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ผลการศึกษาสภาพการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการกำกับ ติดตาม และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง โดยมีการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และ

พัฒนาทักษะการคิดเพื่อแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังมีการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยพัฒนาการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การดำเนินงานสามารถปรับปรุงและพัฒนาได้ตรงตามสภาพจริง ความร่วมมือของครูและผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างวินัยเชิงบวก โดยมีการบูรณาการทักษะสำคัญ เช่น การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการคิดวิเคราะห์ เข้ากับการจัดกิจกรรม ซึ่งช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง และสามารถพัฒนาวินัยทั้งในตนเองและต่อส่วนรวมได้อย่างเหมาะสม ถานศึกษามีการกำหนดทิศทางและกิจกรรมที่ชัดเจน โดยเฉพาะด้านวินัยเพื่อส่วนรวมและผู้อื่น รวมถึงมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม และมีระบบการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ มีการดำเนินการด้านการเตรียมความพร้อมในระดับที่ดี เช่น การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การทบทวนวิสัยทัศน์ และการให้ข้อมูลที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมคือการรวบรวมข้อมูลและหลักฐานอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรชัย เกษมสุข (2564 : 125-127) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบางเลนวิทยา พบว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบางเลนวิทยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รูปแบบการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบางเลนวิทยา ประกอบด้วย (1) การเตรียมความพร้อม (2) การวางแผนเสริมสร้างวินัย (3) การร่วมกันลงมือปฏิบัติ และ (4) การติดตามและประเมินผล ประสิทธิภาพของรูปแบบมีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 -1.00 ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คุณค่า และความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่าโรงเรียนยังขาดการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการด้านวินัยนักเรียนเชิงบวกโดยเฉพาะ อีกทั้งการกำหนดกฎ ระเบียบยังเป็นไปตามรูปแบบจากหน่วยงานต้นสังกัด ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และผู้ปกครองยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร รวมถึงการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษายังขาดกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่มุ่งเน้นด้านวินัยของนักเรียนโดยเฉพาะ ทำให้การวางแผนยังอิงกับภาพรวมของสถานศึกษาเป็นหลักมากกว่าการตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะด้าน สอดคล้องกับการวิจัยของ ศรชัย เกษมสุข (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบางเลนวิทยา

พบว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบางเลนวิทยา โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการปฏิบัติงานด้านการเสริมสร้างวินัยนักเรียนยังขาดความร่วมมือในการเอาใจใส่ของครูในการการกับดูแลนักเรียน นักเรียนขาดความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัยในตนเอง และครูยังขาดแนวทางหรือกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยให้กับนักเรียน การปฏิบัติงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนขาดความเชื่อมโยงระหว่างครูกับนักเรียน โรงเรียนกับผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. หาแนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

แนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 สถานศึกษาควรคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของร่วมกัน เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก และจัดประชุมร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องกำหนดเป็นนโยบาย เป้าหมาย และแนวปฏิบัติไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่สามารถดำเนินการโดยสถานศึกษาเพียงลำพัง การเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นการเตรียมความพร้อม จะช่วยให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน เห็นคุณค่าและความสำคัญของการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2561) กระบวนการในการเสริมสร้างวินัย ขั้นการเตรียมความพร้อมในการเสริมสร้างวินัยนักเรียน มีการจัดประชุมเพื่อให้สร้างความเข้าใจเชิงลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และกรรมการสถานศึกษา ให้มีความตระหนักเข้าใจและเห็นความสำคัญในกระบวนการเสริมสร้างวินัยนักเรียนตามรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่ปะ-แม่กาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยขั้นการนิเทศติดตาม ประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก การปฏิบัติสูงที่สุด ส่วนขั้นการเตรียมความพร้อม มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก การปฏิบัติต่ำที่สุด ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกที่ได้จากการวิจัยไปกำหนดเป็นนโยบายและแผนปฏิบัติการของโรงเรียน โดยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาวินัยเชิงบวกของนักเรียนอย่างเป็นระบบ 1.2 ครูผู้สอนควรประยุกต์ใช้กิจกรรมการเรียนรู้และการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เน้นการเสริมแรงทางบวก การสร้างข้อตกลงร่วมกัน และการเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง และสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนได้อย่างเหมาะสม 1.3 สถานศึกษาควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการปลูกฝังวินัยเชิงบวกของนักเรียน โดยมีการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล และจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาวินัยของนักเรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน **2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน แล้วนำไปทดลองใช้ในสถานศึกษา เพื่อประเมินประสิทธิผลและความเป็นไปได้ในการขยายผลสู่โรงเรียนอื่น 2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของนักเรียน เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สมรรถนะครู ความร่วมมือของผู้ปกครอง และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการวางแผนพัฒนา 2.3 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังกลุ่มโรงเรียนหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น รวมทั้งเปรียบเทียบผลการดำเนินงานในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้แนวทางการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกที่สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

ณัฐวร ยิ้มสรวล. (2563). แนวทางการพัฒนาทักษะคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศรชัย เกษมสุข. (2564). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบางเลนวิทยา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2562, 2–3 กรกฎาคม). 1 ทศวรรษ สร้างสังคมคุณธรรม: วินัยคนสะท้อนวินัยชาติ. *เอกสารประกอบการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 10*. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566–2570).* ตาก: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570).* สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561ก). *การสังเคราะห์ผลการวิจัยและพัฒนารูปแบบกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *คู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านตรงต่อเวลา.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.

การบูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลแบบองค์รวม สำหรับผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้าย*

THE INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES FOR DEVELOPING A HOLISTIC CARE MODEL FOR END-OF-LIFE PALLIATIVE PATIENTS

ธวันชัย บุญเมือง[1], ดำรงศักดิ์ กิมิล[2], ภูวนัย บัวอ่อน[3] และ ภูวนนท์ ทองรอด[4]

Thawanchai Boonmuang[1], Damrongsak Kimil[2], Phuwanai Bua-on[3] and Puwanon Thongrod[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

[1-4]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: Tawanchai09014@gmail.com

วันที่รับบทความ : 25 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 4 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 6 มิถุนายน 2569

Received 25 May 2026; Revised 4 June 2026; Accepted 6 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการพุทธธรรมในการพัฒนารูปแบบการดูแลแบบองค์รวมสำหรับผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้าย โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากคัมภีร์พระพุทธศาสนา หนังสือ เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยประคับประคอง เพื่อนำมาสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายอย่างเป็นระบบ

Citation:

* ธวันชัย บุญเมือง, ดำรงศักดิ์ กิมิล, ภูวนัย บัวอ่อน และ ภูวนนท์ ทองรอด. (2569). การบูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลแบบองค์รวมสำหรับผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้าย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1812-1827.

Thawanchai Boonmuang, Damrongsak Kimil, Phuwanai Bua-on and Puwanon Thongrod. (2026). The Integration Of Buddhist Principles For Developing A Holistic Care Model For End-Of-Life Palliative Patients. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1812-1827.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการศึกษาพบว่า หลักพุทธธรรม ได้แก่ อริยสัจ 4 ไตรลักษณ์ มรรคมีองค์ 8 สติ สมาธิ และเมตตากรุณา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้ายได้อย่างเหมาะสม โดยช่วยให้ผู้ป่วยเกิดความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต ยอมรับความไม่เที่ยงของสังขาร ลดความวิตกกังวล ความกลัว และความทุกข์ทางจิตใจ ตลอดจนเสริมสร้างความสงบภายในจิตใจ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมบทบาทของบุคลากรทางการแพทย์ ครอบครัว พระสงฆ์ และชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยอย่างครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ

องค์ความรู้จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการพุทธธรรมกับการดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้ายเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวมที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัว ส่งเสริมการเผชิญวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบ มีคุณค่า และมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันนำไปสู่การพัฒนาระบบการดูแลแบบองค์รวมที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การบูรณาการพุทธธรรม, การดูแลแบบประคับประคอง, ผู้ป่วยระยะสุดท้าย, การดูแลแบบองค์รวม, พุทธจริยศาสตร์, คุณภาพชีวิต

Abstract

This academic article aims to examine the integration of Buddhist principles in developing a holistic care model for palliative patients at the end of life. The study employed documentary research and content analysis of Buddhist scriptures, academic texts, scholarly documents, and related research on palliative care to synthesize knowledge regarding the application of Buddhist teachings in end-of-life palliative patients. The focus was placed on providing comprehensive care that addresses physical, psychological, emotional, social, and spiritual dimensions in-order-to enhance the quality of life of patients during their final stage of life.

The findings revealed that key Buddhist principles, including the Four Noble Truths, the Three Characteristics of Existence (Tilakkhana), the Noble

Eightfold Path, mindfulness, meditation, and loving-kindness and compassion (Metta-Karuna), can be effectively applied to palliative care. These principles help patients understand the nature of life, accept impermanence, reduce anxiety, fear, and psychological suffering, and cultivate inner peace. Furthermore, they encourage the active involvement of healthcare professionals, family members, Buddhist monks, and community networks in providing comprehensive care across physical, psychological, social, and spiritual dimensions.

The study highlights that integrating Buddhist principles into palliative care serves as an important approach for developing a holistic healthcare model that is consistent with the social and cultural context of Thai society. Such integration contributes to improving the quality of life of patients and their families, enabling patients to face the final stage of life with peace, dignity, and meaning. It also provides a foundation for the sustainable development of holistic palliative care practices.

Keywords: Buddhist Integration, Palliative Care, End-of-Life Patients, Holistic Care, Buddhist Ethics, Quality of Life

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยและสังคมโลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้จำนวนผู้ป่วยโรคเรื้อรังและผู้ป่วยระยะสุดท้ายเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าวมักเผชิญกับความทุกข์ทรมานทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ดังนั้น แนวคิดการดูแลแบบประคับประคอง (Palliative Care) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย โดยมุ่งเน้นการบรรเทาความทุกข์ทรมานและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัวอย่างครอบคลุมทุกมิติ มิใช่เพียงการรักษาอาการของโรคเท่านั้น (วรรัตน์ มีครองธรรม, 2560) กล่าวว่า การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบประคับประคองเป็นกระบวนการดูแลที่ให้ความสำคัญต่อการตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถดำรงชีวิตในช่วงสุดท้ายได้อย่างสงบและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจชีวิต ความทุกข์ ความไม่เที่ยง และการยอมรับความตายอย่างมีสติ หลักพุทธธรรม เช่น อริยสัจ 4 ไตรลักษณ์ สติ สมาธิ และหลักเมตตากรุณา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้ายได้อย่างเหมาะสม โดยช่วยให้ผู้ป่วยและครอบครัวเกิดความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต ลดความวิตกกังวล ความกลัว และความทุกข์ทางจิตใจ (สังวรณ์ สมบัติใหม่, 2563) ได้อธิบายว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายสามารถช่วยเยียวยาสภาพจิตใจของผู้ป่วย ทำให้เกิดการยอมรับความจริงของชีวิต และนำไปสู่ความสงบภายในจิตใจ ขณะที่ (สุณี เวชประสิทธิ์, 2564) ได้เสนอว่า หลักพุทธจริยศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง โดยเฉพาะการส่งเสริมเมตตากรุณาและการดูแลด้านจิตวิญญาณแก่ผู้ป่วยและครอบครัว

การบูรณาการพุทธธรรมเข้ากับการดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้าย จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนารูปแบบการดูแลแบบองค์รวมที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทางการแพทย์ ครอบครัว ชุมชน และพระสงฆ์ ในการดูแลผู้ป่วยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ (พระปลัดกมลมาศ เลขธมฺโม (พรหมสนธิ์), 2564) พบว่า การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายตามแนวพระพุทธศาสนาช่วยส่งเสริมการเตรียมความพร้อมทางจิตใจของผู้ป่วยและครอบครัว ทำให้ผู้ป่วยสามารถเผชิญความตายได้อย่างสงบและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แม้จะมีการศึกษาถึงการดูแลแบบประคับประคองและการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเฉพาะด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตวิญญาณ การเยียวยาจิตใจ หรือการประยุกต์ใช้หลักธรรมบางประการในการดูแลผู้ป่วย ขณะที่การศึกษาเชิงบูรณาการที่มุ่งสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลแบบองค์รวมตามแนวพุทธธรรม ซึ่งเชื่อมโยงการดูแลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ยังมีอยู่อย่างจำกัด อันเป็นช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาการบูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลแบบองค์รวมสำหรับผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้าย เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้และเสนอแนวทางการดูแลที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาวะของผู้ป่วยระยะสุดท้ายและครอบครัวอย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้าย

การดูแลแบบประคับประคอง (Palliative Care) เป็นแนวทางการดูแลผู้ป่วยที่มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัวที่เผชิญกับโรคที่คุกคามต่อชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการป้องกันและบรรเทาความทุกข์ทรมานผ่านการประเมิน การดูแล และการจัดการปัญหาด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณอย่างครอบคลุม องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO, 2020) ได้ให้ความหมายของการดูแลแบบประคับประคองว่าเป็นแนวทางการดูแลที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัว โดยมุ่งลดความทุกข์ทรมานที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วยที่คุกคามต่อชีวิต และส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

นอกจากการดูแลด้านร่างกายแล้ว การดูแลด้านจิตวิญญาณ (Spiritual Care) ยังได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการดูแลแบบประคับประคองในระดับสากล โดย (Puchalski, 2009) อธิบายว่า การดูแลด้านจิตวิญญาณเป็นการตอบสนองต่อความต้องการภายในของผู้ป่วยเกี่ยวกับความหมาย เป้าหมาย และคุณค่าของชีวิต ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้ป่วยเผชิญกับความเจ็บป่วย ความทุกข์ และความตายได้อย่างสงบ ขณะที่ (Balboni, 2013) พบว่า ผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่ได้รับการดูแลด้านจิตวิญญาณอย่างเหมาะสมมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า มีความวิตกกังวลลดลง และสามารถยอมรับภาวะเจ็บป่วยและการเสียชีวิตได้ดีกว่าผู้ป่วยที่ไม่ได้รับการดูแลในมิติดังกล่าว

ในบริบทของการดูแลผู้ป่วยประคับประคอง การดูแลด้านจิตวิญญาณจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงกิจกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการช่วยให้ผู้ป่วยค้นพบความหมายของชีวิต การสร้างความหวัง การให้อภัย การยอมรับความจริง และการสร้างความสงบภายในจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่มุ่งเน้นการเข้าใจความจริงของชีวิต การยอมรับความไม่เที่ยง และการปล่อยวางจากความยึดมั่นถือมั่น อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้ายตามแนวพุทธศาสนา

ความหมายของการดูแลแบบประคับประคอง (Palliative Care)

การดูแลแบบประคับประคอง (Palliative Care) เป็นแนวทางการดูแลผู้ป่วยที่มุ่งเน้นการบรรเทาความทุกข์ทรมานและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัว โดยเฉพาะผู้ป่วยที่เผชิญกับโรคร้ายแรงหรืออยู่ในระยะสุดท้ายของชีวิต ทั้งนี้ การดูแลมิได้มุ่งเน้นการรักษาเพื่อให้หายจากโรคเพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญกับการดูแลผู้ป่วยในทุกมิติ ทั้งด้าน

ร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถดำเนินชีวิตในช่วงเวลาสุดท้ายได้อย่างสงบและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) อธิบายว่า การดูแลแบบประคับประคองเป็นกระบวนการดูแลที่ช่วยป้องกันและบรรเทาความทุกข์ทรมานผ่านการประเมินและจัดการปัญหาด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณอย่างเหมาะสม

ในบริบทของสังคมไทย การดูแลผู้ป่วยประคับประคองยังมีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และหลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการดูแลด้านจิตใจและจิตวิญญาณ เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยและครอบครัวสามารถยอมรับความจริงของชีวิตและเผชิญกับความตายได้อย่างสงบ (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

เป้าหมายของการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย

เป้าหมายสำคัญของการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย คือ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัวให้ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แม้ผู้ป่วยจะไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ก็ตาม โดยมุ่งเน้นการลดความเจ็บปวดและอาการไม่สุขสบายทางร่างกาย ควบคู่กับการดูแลด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ เพื่อให้ผู้ป่วยมีความสงบและสามารถใช้ชีวิตในช่วงสุดท้ายอย่างมีคุณค่า

นอกจากนี้ การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายยังให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วย ตลอดจนการเตรียมความพร้อมต่อการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น (วรรัตน์ มีครองธรรม, 2560) กล่าวว่า การดูแลแบบประคับประคองเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้ป่วยสามารถเผชิญกับความเจ็บป่วยและความตายได้อย่างมีศักดิ์ศรี ลดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงช่วยให้ครอบครัวสามารถปรับตัวและยอมรับสถานการณ์ได้ดียิ่งขึ้น

องค์ประกอบของการดูแลแบบองค์รวม

การดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้ายจำเป็นต้องอาศัยการดูแลแบบองค์รวม ซึ่งครอบคลุมการดูแลผู้ป่วยในทุกมิติ ดังนี้

1) ด้านร่างกาย

เป็นการดูแลเพื่อลดความเจ็บปวดและอาการไม่สุขสบายต่าง ๆ ที่เกิดจากโรค เช่น อาการปวด อ่อนเพลีย หายใจลำบาก คลื่นไส้ หรือภาวะแทรกซ้อนอื่น ๆ โดยมุ่งให้ผู้ป่วยมี

ความสุขสบายมากที่สุด รวมถึงการดูแลด้านโภชนาการ การพักผ่อน และการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่ผู้ป่วย

2) ด้านจิตใจ

ผู้ป่วยระยะสุดท้ายมักเผชิญกับความเครียด ความวิตกกังวล ความกลัว และภาวะซึมเศร้า ดังนั้น การดูแลด้านจิตใจจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเน้นการสร้างกำลังใจ การรับฟังอย่างเข้าใจ การให้ความรักและความอบอุ่น รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้ป่วยเกิดความสงบทางจิตใจ ซึ่งอาจนำหลักสติ สมาธิ หรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการเยียวยาจิตใจได้

3) ด้านสังคม

การดูแลด้านสังคมมุ่งเน้นการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วย ครอบครัว และชุมชน รวมถึงการสนับสนุนให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย ตลอดจนการช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ สิทธิการรักษา และการประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ป่วยและครอบครัวสามารถเผชิญสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

4) ด้านจิตวิญญาณ

การดูแลด้านจิตวิญญาณเป็นองค์ประกอบสำคัญของการดูแลแบบองค์รวม โดยเฉพาะในผู้ป่วยระยะสุดท้าย ซึ่งมักเกิดคำถามเกี่ยวกับความหมายของชีวิต ความตาย และการจากไป การดูแลด้านจิตวิญญาณจึงมุ่งส่งเสริมให้ผู้ป่วยเกิดความสงบภายในจิตใจ ยอมรับความจริงของชีวิต และเผชิญความตายอย่างมีสติและศักดิ์ศรี ทั้งนี้ การนำหลักพุทธธรรม เช่น อริยสัจ 4 ไตรลักษณ์ และหลักเมตตากรุณา มาประยุกต์ใช้ สามารถช่วยเยียวยาจิตใจและสร้างความสงบแก่ผู้ป่วยได้อย่างเหมาะสม (สุณี เวชประสิทธิ์, 2564)

สรุปได้ว่า การดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้ายมุ่งบรรเทาความทุกข์และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัว โดยดูแลแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ เน้นการลดความเจ็บปวด สร้างความสงบ และยอมรับความจริงของชีวิตและความตายอย่างมีศักดิ์ศรี พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเยียวยาจิตใจในวาระสุดท้ายของชีวิต

แนวคิดและหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง

พระพุทธศาสนาเป็นหลักคำสอนที่มุ่งเน้นการเข้าใจธรรมชาติของชีวิต ความทุกข์ และแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและปัญญา หลักพุทธธรรมหลายประการสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้ายได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการดูแลด้านจิตใจและจิตวิญญาณ ซึ่งช่วยให้ผู้ป่วยสามารถยอมรับความเจ็บป่วย ความสูญเสีย และความตายได้อย่างสงบ อันเป็นส่วนสำคัญของการดูแลแบบองค์รวม

ความหมายของพุทธธรรม

พุทธธรรม หมายถึง หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและเข้าถึงความสงบสุข หลักพุทธธรรมให้ความสำคัญกับการเข้าใจความจริงของชีวิต การรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง และการปล่อยวางจากความยึดมั่นถือมั่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559) กล่าวว่า พุทธธรรมเป็นหลักแห่งการดำเนินชีวิตที่มุ่งให้มนุษย์เข้าใจเหตุแห่งทุกข์และสามารถแก้ไขปัญหาชีวิตได้ด้วยปัญญาและสติ

หลักอริยสัจ 4 กับการเข้าใจความทุกข์

อริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งเป็นหลักแห่งความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะการเข้าใจความทุกข์และแนวทางการดับทุกข์ สำหรับผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้าย หลักอริยสัจ 4 สามารถช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจธรรมชาติของความเจ็บป่วยและความตาย ยอมรับความจริงของชีวิต และลดความทุกข์ทางจิตใจได้ นอกจากนี้ ยังช่วยให้ครอบครัวและผู้ดูแลมีความเข้าใจต่อสภาวะของผู้ป่วยและสามารถดูแลด้วยความเมตตาและเข้าใจมากยิ่งขึ้น

หลักไตรลักษณ์กับการยอมรับความไม่เที่ยง

ไตรลักษณ์ ประกอบด้วย อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่อธิบายถึงธรรมชาติของสรรพสิ่งว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่สามารถยึดถือเป็นตัวตนได้ การทำความเข้าใจหลักไตรลักษณ์ช่วยให้ผู้ป่วยระยะสุดท้ายสามารถยอมรับความเปลี่ยนแปลงของร่างกายและสภาพชีวิต ลดความยึดติด และเผชิญความตายได้อย่างสงบ (สังวรณ์ สมบัติใหม่, 2563) อธิบายว่า การประยุกต์ใช้หลักไตรลักษณ์สามารถช่วยเยียวยาสภาพจิตใจของผู้ป่วย ทำให้เกิดการยอมรับความจริงของชีวิตและลดความกลัวต่อความตาย

สติและสมาธิกับการเยียวยาจิตใจ

สติและสมาธิเป็นหลักธรรมสำคัญที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้เกิดความสงบและรู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง การฝึกสติช่วยให้ผู้ป่วยสามารถอยู่กับปัจจุบัน ลดความฟุ้งซ่าน ความวิตกกังวล และความกลัวที่เกิดจากความเจ็บป่วย ขณะที่สมาธิช่วยให้จิตใจเกิดความสงบและผ่อนคลาย การนำหลักสติและสมาธิมาใช้ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเยียวยาจิตใจและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตวิญญาณ

หลักเมตตากรุณาในการดูแลผู้ป่วย

เมตตากรุณาเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการแสดงออกถึงความรัก ความปรารถนาดี และความเข้าใจต่อผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่กำลังเผชิญความทุกข์ การดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้ายด้วยหลักเมตตากรุณาจะช่วยให้ผู้ป่วยรู้สึกถึงความอบอุ่น ปลอดภัย และไม่ถูกทอดทิ้ง อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ป่วย ครอบครัว และบุคลากรทางการแพทย์ (สุณี เวชประสิทธิ์, 2564) กล่าวว่า หลักเมตตากรุณาเป็นพื้นฐานสำคัญของการดูแลด้านจิตวิญญาณและการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองตามแนวพุทธจริยศาสตร์

มรรคมีองค์ 8 กับการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ

มรรคมีองค์ 8 เป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ประกอบด้วย ความเห็นชอบ ดำริชอบ วาจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ ความเพียรชอบ สติชอบ และสมาธิชอบ หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย โดยช่วยให้ผู้ป่วยและครอบครัวมีแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ เข้าใจความจริงของชีวิต และสามารถเผชิญกับความทุกข์ได้อย่างเหมาะสม อันนำไปสู่ความสงบทั้งทางร่างกายและจิตใจในช่วงวาระสุดท้ายของชีวิต

สรุปได้ว่า หลักพุทธธรรมมีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้าย ช่วยให้ผู้ป่วยและครอบครัวยอมรับความเจ็บป่วยและความตายอย่างมีสติ ผ่านหลักอริยสัจ 4 ไตรลักษณ์ สติ สมาธิ เมตตากรุณา และมรรคมีองค์ 8 ซึ่งช่วยลดความทุกข์ทางใจ สร้างความสงบ และส่งเสริมการเผชิญวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

การบูรณาการพุทธธรรมในการดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้าย

การดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้ายเป็นกระบวนการดูแลที่มุ่งเน้นการบรรเทาความทุกข์ทรมานและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม

และจิตวิญญาณ การบูรณาการพุทธธรรมเข้ากับกระบวนการดูแลจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้ป่วยสามารถเผชิญกับความเจ็บป่วยและความตายได้อย่างสงบ โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการเยียวยาจิตใจ สร้างความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต และส่งเสริมการยอมรับความจริงของความไม่เที่ยง

1. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดูแลด้านร่างกาย

แม้ว่าการดูแลด้านร่างกายจะเป็นหน้าที่สำคัญของบุคลากรทางการแพทย์ แต่หลักพุทธธรรมสามารถนำมาสนับสนุนการดูแลด้านร่างกายได้ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีสติรับรู้ความเปลี่ยนแปลงของร่างกายอย่างเข้าใจ ลดความวิตกกังวลต่ออาการเจ็บป่วย และยอมรับสภาวะของตนเองตามความเป็นจริง การดูแลด้วยความเมตตากรุณา การพูดจาสุภาพอ่อนโยน และการสร้างบรรยากาศที่สงบ ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของการเยียวยาที่ช่วยลดความทุกข์ทางกายและเสริมสร้างกำลังใจแก่ผู้ป่วย

2. การดูแลด้านจิตใจและอารมณ์ตามแนวพุทธธรรม

ผู้ป่วยระยะสุดท้ายมักเผชิญกับความกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้า และความไม่มั่นคงทางอารมณ์ ดังนั้น หลักพุทธธรรม เช่น สติ สมาธิ และอริยสัจ 4 จึงมีบทบาทสำคัญในการดูแลด้านจิตใจ โดยช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจธรรมชาติของความทุกข์และสามารถปล่อยวางความยึดมั่นต่าง ๆ ได้ การฝึกสติและสมาธิช่วยให้จิตใจสงบ ลดความฟุ้งซ่าน และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ นอกจากนี้ การสนทนาธรรม การฟังพระสวด หรือการปฏิบัติศาสนกิจตามความเชื่อของผู้ป่วย ยังสามารถช่วยเยียวยาจิตใจและสร้างความสงบภายในได้อย่างเหมาะสม

3. การดูแลด้านสังคมและครอบครัว

การดูแลผู้ป่วยประคับประคองมิได้จำกัดอยู่เฉพาะตัวผู้ป่วยเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงครอบครัวและผู้ดูแล ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการดูแลแบบองค์รวม หลักเมตตากรุณาและการอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจตามแนวพุทธธรรมช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยด้วยความรัก ความเอาใจใส่ และการให้อภัยซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ชุมชนและสังคมยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและสร้างกำลังใจแก่ผู้ป่วยและครอบครัว เพื่อให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์ได้อย่างเข้มแข็ง

4. การดูแลด้านจิตวิญญาณเพื่อการจากไปอย่างสงบ

การดูแลด้านจิตวิญญาณเป็นองค์ประกอบสำคัญของการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย เนื่องจากผู้ป่วยมักเกิดคำถามเกี่ยวกับความหมายของชีวิต ความตาย และการจากไป หลักพุทธธรรม เช่น ไตรลักษณ์ และการเจริญสติ ช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจความจริงของชีวิตและยอมรับความไม่เที่ยงของสรรพสิ่ง ส่งผลให้เกิดความสงบภายในจิตใจและลดความหวาดกลัวต่อความตาย การเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยได้ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ นั่งสมาธิ หรือการฟังธรรม ถือเป็นแนวทางหนึ่งในการเตรียมจิตใจให้พร้อมต่อการจากไปอย่างสงบและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

บทบาทของพระสงฆ์และชุมชนในการดูแลผู้ป่วย

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการดูแลด้านจิตวิญญาณแก่ผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้าย โดยการให้คำแนะนำทางธรรม การสนทนาธรรม และการช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจหลักความจริงของชีวิตและความตาย นอกจากนี้ ชุมชนยังมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการดูแลผู้ป่วย ทั้งในด้านกำลังใจ การช่วยเหลือครอบครัว และการสร้างเครือข่ายการดูแลร่วมกัน การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ครอบครัว บุคลากรทางการแพทย์ และชุมชน จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมตามแนวพุทธธรรมให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในสังคมไทย

สรุปได้ว่า ไตรลักษณ์ สติ สมาธิ และเมตตากรุณา เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจความจริงของชีวิต ยอมรับความเจ็บป่วยและความตาย ลดความทุกข์ทางจิตใจ และเกิดความสงบภายใน นอกจากนี้ ยังส่งเสริมบทบาทของครอบครัว พระสงฆ์ ชุมชน และบุคลากรทางการแพทย์ในการร่วมดูแลและให้กำลังใจผู้ป่วย อันนำไปสู่การเผชิญวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบ มีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

รูปแบบการดูแลแบบองค์รวมตามแนวพุทธธรรม

การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้ายตามแนวพุทธธรรม เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการดูแลผู้ป่วยอย่างครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการเยียวยาจิตใจของผู้ป่วยและครอบครัว รูปแบบการดูแลดังกล่าวจึงเป็นการบูรณาการ

ระหว่างศาสตร์ทางการแพทย์กับหลักพุทธธรรม เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถดำเนินชีวิตในช่วงสุดท้ายได้อย่างสงบ มีคุณค่า และมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

แนวทางการพัฒนารูปแบบการดูแล

การพัฒนารูปแบบการดูแลแบบองค์รวมตามแนวพุทธธรรมควรเริ่มจากการประเมินความต้องการของผู้ป่วยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ โดยนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและความเชื่อของผู้ป่วยแต่ละราย ทั้งนี้ ควรส่งเสริมการดูแลที่เน้นความเมตตากรุณา การรับฟังอย่างเข้าใจ และการสร้างบรรยากาศที่สงบเอื้อต่อการเยียวยาจิตใจ รวมถึงสนับสนุนให้ผู้ป่วยสามารถปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาตามความศรัทธาเพื่อเสริมสร้างกำลังใจและความสงบภายในจิตใจ

การมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการแพทย์ ครอบครัว และชุมชน

การดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้ายจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์ ครอบครัว พระสงฆ์ และชุมชน โดยบุคลากรทางการแพทย์มีหน้าที่ดูแลด้านการรักษาและบรรเทาอาการเจ็บป่วย ขณะที่ครอบครัวมีบทบาทในการให้กำลังใจและดูแลด้านอารมณ์ ส่วนพระสงฆ์ช่วยดูแลด้านจิตวิญญาณและให้คำแนะนำทางธรรม นอกจากนี้ ชุมชนยังสามารถสนับสนุนด้านสังคมและการช่วยเหลือต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง

การสร้างเครือข่ายการดูแลแบบองค์รวม

การสร้างเครือข่ายการดูแลถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงพยาบาล วัด ชุมชน องค์กรสาธารณสุข และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันวางแผนและสนับสนุนการดูแลผู้ป่วยอย่างเป็นระบบ เครือข่ายดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ป่วยสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ การดูแลด้านจิตวิญญาณ และการช่วยเหลือทางสังคมได้อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้ป่วยระยะสุดท้าย

เป้าหมายสำคัญของการดูแลแบบองค์รวมตามแนวพุทธธรรม คือ การส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุดในช่วงเวลาสุดท้ายของชีวิต แม้ไม่สามารถรักษาโรคให้หายขาดได้ แต่สามารถช่วยให้ผู้ป่วยลดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความสงบภายใน และสามารถยอมรับความจริงของชีวิตได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังช่วยให้ครอบครัวเกิดความ

เข้าใจ สามารถดูแลและเผชิญกับการสูญเสียได้อย่างเข้มแข็ง ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวมที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า รูปแบบการดูแลแบบองค์รวมตามแนวพุทธธรรมเป็นการบูรณาการหลักพุทธศาสนากับการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ครอบคลุมด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ โดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทางการแพทย์ ครอบครัว พระสงฆ์ และชุมชน เพื่อช่วยลดความทุกข์ ส่งเสริมความสงบทางใจ และให้ผู้ป่วยจากไปอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

องค์ความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ

การบูรณาการพุทธธรรมในการดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้ายก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สำคัญต่อการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวม โดยเฉพาะการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ร่วมกับศาสตร์ทางการแพทย์ เพื่อดูแลผู้ป่วยให้ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ องค์ความรู้ดังกล่าวช่วยให้เกิดแนวทางการดูแลที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัวในช่วงวาระสุดท้ายของชีวิต

องค์ความรู้ด้านการดูแลแบบองค์รวม

องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาการดูแลผู้ป่วยประคับประคองตามแนวพุทธธรรมแสดงให้เห็นว่าการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการรักษาอาการทางกายเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญกับการดูแลด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณควบคู่กันไป หลักพุทธธรรม เช่น อริยสัจ 4 ไตรลักษณ์ สติ สมาธิ และเมตตากรุณา สามารถช่วยเยียวยาจิตใจของผู้ป่วย ทำให้เกิดการยอมรับความจริงของชีวิต ลดความทุกข์ทางอารมณ์ และเสริมสร้างความสงบภายในจิตใจ อันนำไปสู่การดูแลแบบองค์รวมที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประโยชน์ต่อผู้ป่วยและครอบครัว

การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายตามแนวพุทธธรรมช่วยให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถเผชิญกับความเจ็บป่วยและความตายได้อย่างสงบ ลดความวิตกกังวล ความกลัว และความทุกข์ทางจิตใจ รวมทั้งช่วยให้ผู้ป่วยเกิดความเข้าใจและยอมรับความไม่เที่ยงของชีวิตได้มากขึ้น ขณะเดียวกัน ครอบครัวยังได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย เกิด

ความเข้าใจและสามารถปรับตัวต่อการสูญเสียได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเกิดความเข้มแข็งและอบอุ่นมากยิ่งขึ้น

ประโยชน์ต่อบุคลากรทางการแพทย์และสังคม

การบูรณาการพุทธธรรมในการดูแลผู้ป่วยช่วยส่งเสริมให้บุคลากรทางการแพทย์มีความเข้าใจด้านจิตใจและจิตวิญญาณของผู้ป่วยมากขึ้น สามารถดูแลผู้ป่วยด้วยความเมตตากรุณาและเข้าใจความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ พระสงฆ์ ครอบครัว และชุมชน ในการสร้างเครือข่ายการดูแลผู้ป่วยอย่างมีส่วนร่วม อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพของสังคมไทยให้มีความสมบูรณ์และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

การประยุกต์ใช้ในระบบสุขภาพไทย

องค์ความรู้จากการบูรณาการพุทธธรรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพและการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองในประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาหลักสูตรอบรมบุคลากรทางการแพทย์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงพยาบาล และชุมชน รวมถึงการส่งเสริมการดูแลด้านจิตวิญญาณในสถานพยาบาล ทั้งนี้ เพื่อให้การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ป่วยและครอบครัวได้อย่างแท้จริง

จากการศึกษาการบูรณาการพุทธธรรมในการดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้าย พบว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ร่วมกับการดูแลแบบองค์รวม สามารถช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณได้อย่างเหมาะสม โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ผู้ป่วยสามารถเผชิญกับความเจ็บป่วยและการจากไปได้อย่างสงบ มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และลดความทุกข์ทรมานในทุกมิติ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การบูรณาการพุทธธรรมในการดูแลผู้ป่วย
ประคับประคองระยะสุดท้ายแบบองค์รวม

สรุป

การบูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลแบบองค์รวมสำหรับผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้าย เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัวในช่วงวาระสุดท้ายของชีวิต โดยมุ่งเน้นการดูแลผู้ป่วยอย่างครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ควบคู่กับการนำหลักพุทธธรรม เช่น อริยสัจ 4 ไตรลักษณ์ สติ สมาธิ และเมตตากรุณา มาประยุกต์ใช้ในการเยียวยาจิตใจและเสริมสร้างความสงบภายในแก่ผู้ป่วย ทำให้ผู้ป่วยสามารถยอมรับความจริงของชีวิต ลดความทุกข์ทางจิตใจ และเผชิญกับความตายได้อย่างสงบและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

นอกจากนี้ การดูแลผู้ป่วยตามแนวพุทธธรรมยังช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ ครอบครัว พระสงฆ์ และชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อันเป็นการพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวมที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย อีกทั้งยังช่วยให้ครอบครัวสามารถปรับตัวต่อการสูญเสียและเผชิญกับสถานการณ์ได้อย่างเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การบูรณาการพุทธธรรมกับการดูแลผู้ป่วยประคับประคองระยะสุดท้าย จึงเป็นแนวทางที่มีคุณค่าและเหมาะสมต่อการพัฒนาระบบสุขภาพของประเทศไทย ทั้งในด้านการ

ดูแลผู้ป่วย การพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และสถานพยาบาล เพื่อให้การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทุกมิติ และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัวอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *คู่มือการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองและระยะท้ายสำหรับบุคลากรทางการแพทย์*. กรุงเทพฯ: กรมการแพทย์.

พระปลัดกมลมาศ เลขธมฺโม (พรหมสนธิ์). (2564). กระบวนการส่งเสริมการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในเขตอำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.

วรรัตน์ มีครองธรรม. (2560). การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบประคับประคองระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กรณีพื้นที่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. *วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข*, 3(2), 135–148.

สังวรณ์ สมบัติใหม่. (2563). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเยียวยาผู้ป่วยระยะสุดท้าย. *Journal of Buddhist Studies*, 11(2), 45–60.

สุณี เวชประสิทธิ์. (2564). การดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์. *วารสารปัญญา*. 28(2), 95-108.

World Health Organization. (2020). *Palliative Care*. Geneva: WHO.

Puchalski, C. M., Ferrell, B., Virani, R., Otis-Green, S., Baird, P., Bull, J., et al. (2009). Improving the Quality of Spiritual Care as a Dimension of Palliative Care: The Report of the Consensus Conference. *Journal of Palliative Medicine*, 12(10), 885–904.

Balboni, T. A., Sullivan, A., Enzinger, A. C., Epstein-Peterson, Z. D., Tseng, Y. D., Mitchell, C., et al. (2013). Nurse and Physician Barriers to Spiritual Care Provision at the End of Life. *Journal of Pain and Symptom Management*, 46(3), 400–410.

ปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียว ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย*

FACTORS INFLUENCING THE ONLINE MARKETING COMMUNICATION OF GREEN HOTELS AND THEIR IMPACT ON THAI TOURISTS' DECISION TO USE THEIR SERVICES

ธนวัฒน์ เพชรพันธ์

Thanawat Pechphan

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

University of the Thai Chamber of Commerce, Thailand

Corresponding Author's Email: thanawat_pec@utcc.ac.th

วันที่รับบทความ : 30 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 19 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 21 มิถุนายน 2569

Received 30 May 2026; Revised 19 June 2026; Accepted 21 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียว ศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย และวิเคราะห์ปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยใช้บริการโรงแรมสีเขียว จำนวน 400 คน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้จัดการหรือผู้บริหารโรงแรมสีเขียว จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

Citation:

* ธนวัฒน์ เพชรพันธ์. (2569). ปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1828-1848.

Thanawat Pechphan. (2026). Factors Influencing The Online Marketing Communication Of Green Hotels And Their Impact On Thai Tourists' Decision To Use Their Services. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1828-1848.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า (1) การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11) โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดียมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.14) (2) การตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียวของนักท่องเที่ยวชาวไทยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12) โดยด้านการประเมินผลทางเลือกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.15) และ (3) ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า การสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่า (β = 0.163, p = .001) การสื่อสารแบบสองทางกับลูกค้า (β = 0.140, p = .004) การประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย (β = 0.139, p = .004) และการโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล (β = 0.122, p = .012) ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจใช้บริการได้ร้อยละ 11.90 (Adjusted R^2 = 0.119) ขณะที่การใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิดไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p > .05) นอกจากนี้ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า โรงแรมสีเขียวส่วนใหญ่นิยมใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบหลายช่องทาง ผ่าน Facebook, Instagram, Website และ LINE Official Account เพื่อสร้างการรับรู้และความน่าเชื่อถือด้านความยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสูงที่สุด มากกว่าการใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิด ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดการตลาดดิจิทัลทั่วไป สะท้อนว่านักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญกับคุณภาพของเนื้อหา ความน่าเชื่อถือของข้อมูล และการสื่อสารคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่าการสื่อสารผ่านบุคคลที่มีชื่อเสียง

คำสำคัญ: การสื่อสาร, การตลาดออนไลน์, โรงแรมสีเขียว, การตัดสินใจ

Abstract

This study aimed to examine the level of online marketing communication of green hotels, investigate Thai tourists' decisions to use green hotel services, and analyze the online marketing communication factors influencing their service usage decisions. This research employed a mixed methods research design. Quantitative data were collected from 400 Thai tourists who had previously used green hotel services, while qualitative data were obtained through in-depth interviews with 10 managers or executives of green

hotels. Research instruments consisted of a questionnaire and a semi-structured interview form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis, and content analysis.

The findings revealed that: (1) the overall level of online marketing communication of green hotels was high ($\bar{x}$= 4.11), with social media public relations receiving the highest mean score ($\bar{x}$= 4.14); (2) the overall level of Thai tourists' decision-making regarding the use of green hotel services was high ($\bar{x}$ = 4.12), with evaluation of alternatives showing the highest mean score ($\bar{x}$= 4.15); and (3) the results of multiple regression analysis indicated that valuable content creation (β = 0.163, p = .001), two-way communication with customers (β = 0.140, p = .004), social media public relations (β = 0.139, p = .004), and digital advertising (β = 0.122, p = .012) had significant positive effects on Thai tourists' decisions to use green hotel services. The model explained 11.90% of the variance in service usage decisions (Adjusted R^2 = 0.119). In contrast, influencer marketing did not have a statistically significant effect on service usage decisions (p > .05). In addition, the qualitative findings revealed that greenest hotels adopted a multi-platform communication strategy through Facebook, Instagram, websites, and LINE Official Accounts to enhance awareness and credibility regarding sustainability practices.

The new knowledge generated from this study indicates that valuable content creation is the most influential factor affecting tourists' decisions to use green hotel services, surpassing influencer marketing. This finding differs from the prevailing digital marketing perspective that emphasizes the role of influencers in shaping consumer behavior. The results suggest that Thai tourists place greater importance on content quality, information credibility, and the communication of environmental values than on messages delivered by influential personalities.

Keywords: Communication, Online Marketing, Green Hotels, Decision Making

บทนำ

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ความตระหนักด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลให้แนวคิดเรื่อง “โรงแรมสีเขียว” หรือโรงแรมที่ดำเนินงานตามหลักความยั่งยืนได้รับความสนใจมากขึ้นทั้งจากผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว (UNWTO, 2020) โรงแรมสีเขียวมุ่งเน้นการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การประหยัดพลังงาน การจัดการของเสีย และการใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันเริ่มให้ความสำคัญกับการเลือกใช้บริการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมักนำประเด็นด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาใช้เป็นเกณฑ์สำคัญในการตัดสินใจเลือกโรงแรม (Sokhanvar et al., 2021) นอกจากนี้ ตลาดการท่องเที่ยวสีเขียวทั่วโลกยังมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่หันมาให้ความสำคัญกับความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น (Exactitude Consultancy, 2024)

ในบริบทของประเทศไทย แนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียวได้รับการส่งเสริมผ่านมาตรฐาน “โรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Hotel)” ซึ่งมุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการประหยัดพลังงาน การใช้น้ำอย่างคุ้มค่า การลดการใช้พลาสติก และการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมแก่พนักงานและนักท่องเที่ยว (กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม, 2565) การได้รับการรับรองมาตรฐาน Green Hotel ไม่เพียงช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังช่วยเพิ่มภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือ และความสามารถในการแข่งขันของโรงแรมในตลาดการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนมากขึ้น (ณัฐวัฒน์ สุกใส, 2566)

ขณะเดียวกัน การสื่อสารการตลาดออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างการรับรู้และโน้มน้าวการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย และแพลตฟอร์มจองที่พักออนไลน์ โดยโรงแรมสามารถใช้สื่อออนไลน์ในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและการดำเนินงานตามแนวทางความยั่งยืน ซึ่งช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค งานวิจัยหลายชิ้นพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีแนวโน้มเลือกใช้บริการโรงแรมที่สามารถสื่อสารข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างชัดเจนและน่าเชื่อถือผ่านช่องทางออนไลน์ (Shu Jin, 2023) อีกทั้งการสื่อสารด้านความยั่งยืนยังช่วยสร้างความผูกพัน

กับแบรนด์ เพิ่มโอกาสในการกลับมาใช้บริการซ้ำ และสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Mason & Paul, 2020)

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับโรงแรมสีเขียวส่วนใหญ่มุ่งศึกษาปัจจัยด้านภาพลักษณ์โรงแรม ความไว้วางใจ ความพึงพอใจ และความตั้งใจกลับมาใช้บริการ ขณะที่ยังมีงานวิจัยจำนวนจำกัดที่ศึกษาบทบาทขององค์ประกอบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ในฐานะปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการเปรียบเทียบอิทธิพลของการโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่า การใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิด และการสื่อสารแบบสองทางกับลูกค้าในบริบทของโรงแรมสีเขียวในประเทศไทย (ศุภวิชญ์ แดงสอน, 2562) นอกจากนี้ ผลการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับประสิทธิผลของเครื่องมือการสื่อสารการตลาดออนไลน์ยังมีความแตกต่างกัน โดยงานวิจัยบางส่วนพบว่า การใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิดและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค ขณะที่งานวิจัยอีกส่วนหนึ่งชี้ให้เห็นว่าความน่าเชื่อถือของข้อมูลและคุณค่าของเนื้อหาเป็นปัจจัยสำคัญมากกว่า ส่งผลให้ยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนว่าองค์ประกอบใดของการสื่อสารการตลาดออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียวมากที่สุด (ชลิตา บำรุง, 2565)

ในเชิงทฤษฎี การศึกษาครั้งนี้อาศัยแนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communications: IMC) ร่วมกับแบบจำลอง AIDA (Attention–Interest–Desire–Action) และแนวคิดกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค (Consumer Decision-Making Process) เพื่ออธิบายกลไกการรับรู้ การสร้างความสนใจ การเกิดความต้องการ และการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยว โดยเชื่อมโยงองค์ประกอบของการสื่อสารการตลาดออนไลน์กับกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียว แม้ว่าแนวคิดโรงแรมสีเขียวจะได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น แต่ในประเทศไทยยังพบข้อจำกัดด้านการรับรู้และความเข้าใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับโรงแรมประเภทนี้ โดยเฉพาะการรับรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งถือเป็นช่องทางหลักในการค้นหาข้อมูลและตัดสินใจเลือกใช้บริการในปัจจุบัน (Wang & Wong, 2021)

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยด้านการสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมสีเขียวของนักท่องเที่ยวชาวไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสม สร้างการรับรู้ที่ถูกต้อง และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยว

อย่างยั่งยืนและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจโรงแรมไทยในอนาคต (Chan et al., 2021; Kong et al., 2020)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารการตลาดออนไลน์โรงแรมสีเขียว
2. เพื่อวิเคราะห์การตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียวของนักท่องเที่ยวชาวไทย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย
4. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียว

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การสื่อสารการตลาดออนไลน์และแนวทางการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของโรงแรมสีเขียวมีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้ ทัศนคติ และการตัดสินใจเลือกใช้บริการของนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน โดย กชพร ชื่นจันทร์ (2567) ศึกษาอิทธิพลของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายและความตั้งใจที่จะเข้าพักอีกครั้งของโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พบว่า การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และความพึงพอใจของลูกค้า ส่งผลเชิงบวกต่อความเต็มใจที่จะจ่ายและความตั้งใจกลับมาใช้บริการอีกครั้งของนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารด้านความยั่งยืนผ่านสื่อดิจิทัลสามารถช่วยสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้าและเสริมความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจโรงแรมได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ นัฐกิจ ปิงยศ (2566) ที่ศึกษาภาพลักษณ์โรงแรมสีเขียวที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้า ภาพลักษณ์องค์กร และภาพลักษณ์ด้านบริการสีเขียว ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ นโยบายด้านการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมกับชุมชน และการใช้

ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นต่อโรงแรมสีเขียวอีกด้วย

นอกจากนี้ ศุภวิชญ์ แดงสอน (2562) ได้ศึกษาความตั้งใจที่จะเข้าพักโรงแรมสีเขียว โดยเน้นบทบาทของความไว้วางใจในโรงแรมสีเขียว ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้คุณลักษณะโรงแรมสีเขียว โดยเฉพาะด้านนโยบายการรีไซเคิลและการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อความไว้วางใจของผู้บริโภค และความไว้วางใจดังกล่าวมีอิทธิพลโดยตรงต่อความตั้งใจในการเข้าพักโรงแรมสีเขียว สะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกัน วาริท วสยางกูร (2568) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานคร พบว่า การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการขายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการใช้ Facebook และ Online Travel Agent (OTA) เป็นช่องทางหลักในการค้นหาข้อมูลและจองที่พัก นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเสนอ Green Connect Model ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารออนไลน์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อโรงแรมสีเขียว ในส่วนของงานวิจัยต่างประเทศ Rawan Nimri (2020) ได้ศึกษาปัจจัยกำหนดความตั้งใจของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียวโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม ทัศนคติที่มีต่อโรงแรมสีเขียว และความรู้เกี่ยวกับโรงแรมสีเขียว ส่งผลเชิงบวกต่อความตั้งใจในการเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียวอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยด้านความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสนับสนุนพฤติกรรมการเลือกใช้บริการของผู้บริโภค

จากการทบทวนงานวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การสื่อสารการตลาดออนไลน์ ภาพลักษณ์โรงแรมสีเขียว ความไว้วางใจ และการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียวของนักท่องเที่ยว ทั้งในบริบทของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลที่สามารถสร้างการรับรู้และความเชื่อมั่นต่อแบรนด์โรงแรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการตลาดสีเขียวและพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียว วิเคราะห์การตัดสินใจเลือกใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย ศึกษาปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย และศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียว

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยใช้บริการโรงแรมสีเขียวที่ได้รับการรับรองจากโครงการ Green Hotel จำนวน 341 แห่ง กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณกำหนดขนาดตามสูตรของ Cochran (1977) สำหรับประชากรขนาดใหญ่ที่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 384 คน ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนเป็น 400 คน เพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ของข้อมูลและความเหมาะสมในการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยเก็บข้อมูลจาก 4 ภูมิภาคของประเทศไทย ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้จัดการหรือผู้บริหารโรงแรมสีเขียว จำนวน 10 แห่ง ซึ่งคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียว การตัดสินใจเลือกใช้บริการ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของ Likert และได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ของทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.95 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และทดสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.898 ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือในระดับสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล เชิงปริมาณดำเนินการทั้งในรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Form และการเก็บข้อมูลภาคสนาม ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารและการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียว

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ควบคู่กับการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive Analysis) โดยดำเนินการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การตีความ และการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อค้นหารูปแบบ แนวคิด กลยุทธ์ และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียว

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 45.25 ส่วนใหญ่อายุ 21-30 ปี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.75 ส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001-20,000 บาท จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5 ส่วนใหญ่เข้าพัก 2-3 ครั้ง จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.75 ส่วนใหญ่จ่ายค่าใช้บริการ 1,001-2,000 บาท จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.75 ส่วนใหญ่เข้าพัก 2 คืน จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.25 ส่วนใหญ่ใช้บริการช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00

ตอนที่ 2 ปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์โรงแรมสีเขียว

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์โรงแรมสีเขียว ภาพรวม

ปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์โรงแรมสีเขียว	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. การโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล	4.13	0.56	มาก
2. การประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย	4.14	0.54	มาก
3. การสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่า	4.06	0.56	มาก
4. การใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิด	4.11	0.53	มาก
5. การสื่อสารแบบสองทางกับลูกค้า	4.10	0.54	มาก
รวม	**4.11**	**0.55**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการสื่อสารการตลาดออนไลน์โรงแรมสีเขียว ภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.11) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย (ค่าเฉลี่ย = 4.14) รองลงมาได้แก่ การโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล (ค่าเฉลี่ย = 4.13) การใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิด (ค่าเฉลี่ย = 4.11) การสื่อสารแบบสองทางกับลูกค้า (ค่าเฉลี่ย = 4.10) และการสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่า (ค่าเฉลี่ย = 4.06) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียวของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียวของนักท่องเที่ยวชาวไทย ภาพรวม

การตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมสีของนักท่องเที่ยวชาวไทย	$\bar{x}$	**S.D.**	**แปลผล**
1. การรับรู้ถึงความต้องการ	4.08	0.52	มาก
2. การค้นหาข้อมูล	4.14	0.54	มาก
3. การประเมินผลทางเลือก	4.15	0.51	มาก
4. การตัดสินใจซื้อและความตั้งใจซื้อ	4.13	0.53	มาก
5. พฤติกรรมภายหลังการซื้อ	4.11	0.54	มาก
รวม	**4.12**	**0.53**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจเลือกใช้บริการรงแรมสีเขียวของนักท่องเที่ยวชาวไทย ภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.12) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การประเมินผลทางเลือก (ค่าเฉลี่ย = 4.15) รองลงมาได้แก่ การค้นหาข้อมูล (ค่าเฉลี่ย = 4.14) การตัดสินใจซื้อและความตั้งใจซื้อ (ค่าเฉลี่ย = 4.13) พฤติกรรมภายหลังการซื้อ (ค่าเฉลี่ย = 4.11) และการรับรู้ถึงความต้องการ (ค่าเฉลี่ย = 4.08) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณทดสอบปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย

(n=400)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	2.633	.209		12.597	.001***
การโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล (X_1)	.058	.023	.122	2.528	.012*
การประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย (X_2)	.078	.027	.139	2.874	.004**
การสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่า (X_3)	.099	.029	.163	3.390	.001***
การใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิด (X_4)	.049	.027	.086	1.799	.073
การสื่อสารแบบสองทางกับลูกค้า (X_5)	.079	.027	.140	2.914	.004**
	R^2	Adj. R^2	SE(est)	F	Sig.
	0.345	0.119	0.10762	10.662	.001***

ที่มา: จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 3 ปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวทั้ง 5 ปัจจัย สามารถร่วมกันอธิบายการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย ได้ร้อยละ 11.90 (Adj. R^2= .0.119) โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้ การสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่า (Beta = 0.163 Sig. = 0.001) ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 การสื่อสารแบบสองทางกับลูกค้า (Beta = .140, Sig. = 0.004) ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย (Beta = 0.139, Sig. = 0.004) การโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล (Beta = 0.122, Sig. =0.012) ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่า F = 10.662 บ่งบอกว่าแบบจำลองมีความเหมาะสมและอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ในระดับหนึ่ง เมื่อพิจารณาค่าสถิติ t แล้วพบว่า ปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ตอนที่ 5 กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียว

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้จัดการโรงแรมสีเขียวจำนวน 10 แห่ง ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและดำเนินกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ของโรงแรม สามารถสรุปผลการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวได้ในประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

5.1 แนวคิดและวัตถุประสงค์ของการสื่อสารการตลาดออนไลน์

การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ สร้างการรับรู้ (Awareness) และ สร้างความเข้าใจ (Understanding) เกี่ยวกับแนวคิดการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของโรงแรม มากกว่าการมุ่งเน้นการขายหรือโปรโมชั่นในระยะสั้น โดยผู้จัดการโรงแรมให้ความสำคัญกับการสื่อสารภาพลักษณ์โรงแรมที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในระยะยาวกับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลายรายระบุว่าการสื่อสารด้านโรงแรมสีเขียวเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความแตกต่างทางการแข่งขัน เนื่องจากนักท่องเที่ยวในปัจจุบันเริ่มให้ความสนใจและใช้ข้อมูลด้านความยั่งยืนเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเลือกที่พัก

5.2 ช่องทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่ใช้

โรงแรมสีเขียวส่วนใหญ่ใช้ หลายแพลตฟอร์มควบคู่กัน (Multi-platform Strategy) โดยมีช่องทางหลัก ได้แก่ Facebook, Instagram, Website และ LINE Official Account ขณะที่บางโรงแรมใช้ YouTube และ Influencer เป็นช่องทางเสริม ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า Facebook ใช้สำหรับการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวในวงกว้าง การให้ข้อมูลข่าวสาร และการสร้างปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า ส่วน Instagram ใช้ในการนำเสนอภาพลักษณ์ ความสวยงามของโรงแรม และกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมผ่านภาพและวิดีโอสั้น ขณะที่เว็บไซต์ของโรงแรมทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลอย่างเป็นทางการ แสดงนโยบายสิ่งแวดล้อม มาตรฐานการรับรอง และรายละเอียดการดำเนินงานด้านความยั่งยืนอย่างชัดเจน LINE Official Account ถูกใช้เป็นช่องทางสื่อสารโดยตรงกับลูกค้า เพื่อแจ้งข้อมูล ข่าวสาร และตอบข้อซักถาม ซึ่งช่วยเสริมสร้างความใกล้ชิดและความสัมพันธ์ระหว่างโรงแรมกับนักท่องเที่ยว

5.3 รูปแบบและเนื้อหาการสื่อสารด้านโรงแรมสีเขียว

เนื้อหาที่โรงแรมสีเขียวใช้สื่อสารผ่านการตลาดออนไลน์สามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะหลัก ได้แก่

1) เนื้อหาเชิงข้อมูล (Informational Content) เช่น นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม มาตรการลดการใช้พลังงาน การจัดการขยะ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

2) เนื้อหาเชิงภาพลักษณ์และเรื่องราว (Storytelling Content) เช่น การเล่าเรื่องกิจกรรมด้านความยั่งยืน การมีส่วนร่วมกับชุมชน และการถ่ายทอดแนวคิดโรงแรมสีเขียวในชีวิตประจำวัน

3) เนื้อหาเชิงประสบการณ์ (Experiential Content) เช่น รีวิวจากลูกค้า ภาพกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5.4 ประสิทธิผลของกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์

การสื่อสารการตลาดออนไลน์ด้านโรงแรมสีเขียวช่วย เสริมสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกและความน่าเชื่อถือของแบรนด์ อย่างเห็นได้ชัด นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสอบถามข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และแสดงความสนใจต่อกิจกรรมหรือมาตรการที่โรงแรมดำเนินการ นอกจากนี้ ผู้จัดการโรงแรมหลายแห่งให้ความเห็นว่า นักท่องเที่ยวที่รับรู้ข้อมูลด้านความยั่งยืนผ่านช่องทางออนไลน์มักมีแนวโน้มเลือกใช้บริการซ้ำ และมีความภักดีต่อโรงแรมมากขึ้น แม้บางกรณีราคาห้องพักจะสูงกว่าโรงแรมทั่วไป

5.5 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนากลยุทธ์

ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียว ได้แก่ การขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านการสื่อสารความยั่งยืน ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และความยากในการทำให้เนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมมีความน่าสนใจอย่างต่อเนื่อง ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่าแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การออกแบบเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่เข้าถึงนักท่องเที่ยวทั่วไป การนำเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อวิดีโอเข้ามาช่วยเล่าเรื่อง รวมถึงการร่วมมือกับ Influencer หรือเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อขยายการรับรู้และเพิ่มความน่าเชื่อถือของการสื่อสาร

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รองลงมาคือการโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล การใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิด การสื่อสารแบบสองทางกับลูกค้า และการสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่า ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทาง

สำคัญในการสร้างการรับรู้และถ่ายทอดคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมของโรงแรมสีเขียวไปยังนักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นช่องทางที่เข้าถึงง่าย รวดเร็ว และเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคติดตามข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานการบริการ กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และประสบการณ์ของผู้เข้าพักรายอื่นได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาผ่านแนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ การสื่อสารออนไลน์จึงไม่ได้มีบทบาทเพียงการโฆษณา แต่ยังทำหน้าที่สร้างภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือ และความสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้บริโภคในบริบทของโรงแรมสีเขียว ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ กชพร ชื่นจันทร์ (2567) ที่พบว่าการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเต็มใจที่จะจ่ายและความตั้งใจกลับมาเข้าพักอีกครั้งของลูกค้าโรงแรมสีเขียว และสอดคล้องกับ วาริท วสยางกูร (2568) ที่พบว่า Facebook และ Online Travel Agent (OTA) เป็นช่องทางสำคัญในการค้นหาข้อมูลและจองโรงแรมสีเขียวของผู้บริโภค นอกจากนี้ การสื่อสารการตลาดออนไลน์ยังมีความเชื่อมโยงกับภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของโรงแรมสีเขียว เนื่องจากบริการโรงแรมสีเขียวเป็นบริการที่ผู้บริโภคไม่สามารถประเมินคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมได้ครบถ้วนก่อนใช้บริการจริง นักท่องเที่ยวจึงต้องอาศัยข้อมูลจากสื่อออนไลน์ รีวิว มาตรฐานรับรอง และการสื่อสารของโรงแรมเพื่อประกอบการตัดสินใจ ประเด็นนี้สามารถอธิบายได้ด้วย Consumer Trust Theory ซึ่งชี้ว่าความไว้วางใจเกิดจากการรับรู้ข้อมูลที่โปร่งใส สม่ำเสมอ และตรวจสอบได้ ดังนั้น การสื่อสารแบบสองทางและการสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่าจึงช่วยลดความไม่แน่นอนในการตัดสินใจ และเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อโรงแรมสีเขียวได้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ นัฐกิจ ปิงยศ (2566) ที่พบว่าภาพลักษณ์โรงแรมสีเขียวมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ และสอดคล้องกับ ศุภวิชญ์ แดงสอน (2562) ที่พบว่าความไว้วางใจในโรงแรมสีเขียวเป็นปัจจัยสำคัญต่อความตั้งใจเข้าพัก อีกทั้งยังสอดคล้องกับ รัชดา ธูปทอง (2568) และ สุพิเชษฐ์ ตองอ่อน (2565) ที่ชี้ว่ากลยุทธ์การตลาดสีเขียวและการจัดการคุณภาพบริการมีผลต่อยอดการจองและผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรม ขณะที่ Yang & Gao (2019) และ Sandra Ferreira (2023) พบว่าทัศนคติ ความรู้ และความไว้วางใจมีผลต่อความตั้งใจเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียว

ผลการวิจัยยังพบว่า การตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียวของนักท่องเที่ยวชาวไทยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการประเมินผลทางเลือกมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือการค้นหาข้อมูล การตัดสินใจซื้อและความตั้งใจซื้อ พฤติกรรมภายหลังการซื้อ และการรับรู้ถึงความต้องการ ตามลำดับ ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยไม่ได้ตัดสินใจเลือก

โรงแรมสีเขียวจากการรับรู้เบื้องต้นเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับการเปรียบเทียบทางเลือกอย่างรอบคอบ ทั้งด้านราคา คุณภาพการบริการ ความสะดวกสบาย ภาพลักษณ์ และมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมของโรงแรม ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วย Theory of Planned Behavior ซึ่งเสนอว่าพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภคเกิดจากทัศนคติ ความเชื่อ และการประเมินความเป็นไปได้ของพฤติกรรมก่อนเกิดความตั้งใจและการตัดสินใจจริง ในบริบทของโรงแรมสีเขียว นักท่องเที่ยวจึงพิจารณาทั้งคุณค่าด้านการพักผ่อนและคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ นัฐกิจ ปิงยศ (2566) ที่พบว่าภาพลักษณ์และมาตรฐานโรงแรมสีเขียวมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ รวมถึงสอดคล้องกับ กชพร ชื่นจันทร์ (2567) และ วาริท วสยางกูร (2568) ที่พบว่า Social Media และ OTA เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการประกอบการตัดสินใจเลือกโรงแรมสีเขียว ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับ Rawan Nimri (2020) และ Sandra Ferreira (2023) ที่ชี้ว่าทัศนคติและบรรทัดฐานทางสังคมมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียวมากกว่าการรับรู้ความต้องการพื้นฐานเพียงอย่างเดียว

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวพบว่า การสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับข้อมูลที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ และสามารถสะท้อนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของโรงแรมได้อย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าข้อความโฆษณาทั่วไป ข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายได้ด้วย Green Consumerism Theory ซึ่งชี้ว่าผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมจะใช้ข้อมูลเกี่ยวกับความยั่งยืน ความรับผิดชอบต่อสังคม และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นเกณฑ์สำคัญในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ดังนั้น เนื้อหาที่นำเสนอเรื่องการลดการใช้พลังงาน การจัดการขยะ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า หรือการมีส่วนร่วมกับชุมชน จึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียว ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ Ferreira (2023) ที่พบว่าทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมและการรับรู้คุณค่าเชิงสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อความตั้งใจเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียว รองลงมาคือการสื่อสารแบบสองทางกับลูกค้าและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวไทยไม่ได้ต้องการเพียงการรับข้อมูลด้านเดียวจากโรงแรม แต่ต้องการพื้นที่ในการสอบถาม แสดงความคิดเห็น อ่านรีวิว และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลก่อนตัดสินใจ การตอบกลับความคิดเห็น การให้ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา และการสื่อสารอย่างต่อเนื่องจึงช่วยสร้างความไว้วางใจและลดความเสี่ยงในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับ Consumer Trust Theory และสอดคล้องกับ ศุภวิชญ์ แดงสอน (2562) ที่

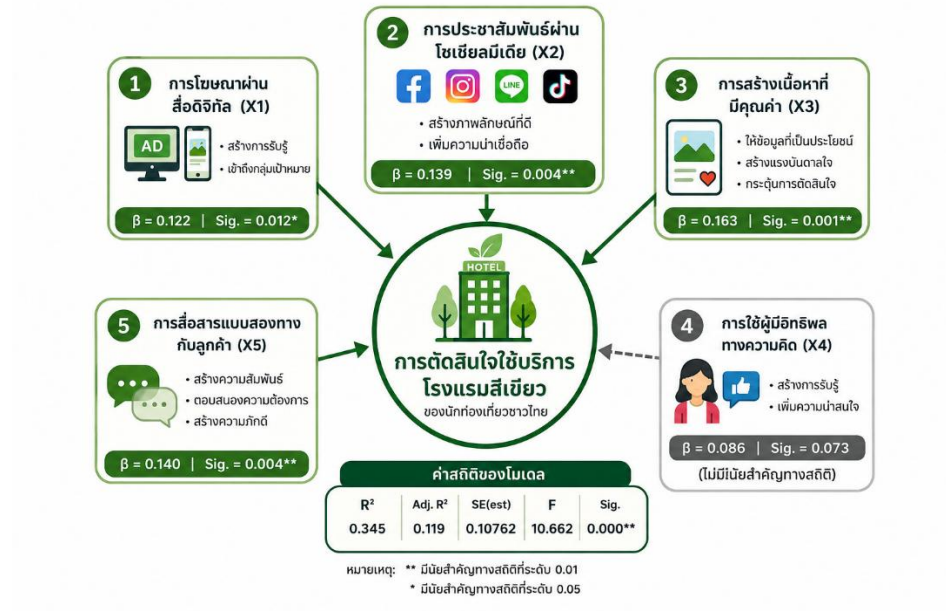
พบว่าความไว้วางใจมีผลโดยตรงต่อความตั้งใจเข้าพัก รวมทั้งสอดคล้องกับ กชพร ชื่นจันทร์ (2567) ที่พบว่าการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจซื้อซ้ำ

สำหรับการโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล แม้จะมีอิทธิพลน้อยกว่าปัจจัยอื่น แต่ยังส่งผลต่อการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าโฆษณายังคงมีบทบาทในการสร้างการรับรู้และดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวในระยะเริ่มต้น โดยเฉพาะการนำเสนอภาพลักษณ์โรงแรมสีเขียวผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งช่วยให้ผู้บริโภครับรู้ทางเลือกและเข้าสู่กระบวนการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแบบจำลอง AIDA ที่อธิบายว่าการโฆษณามีบทบาทในการสร้างความสนใจ ก่อนนำไปสู่การพิจารณาและการตัดสินใจเลือกใช้บริการ และสอดคล้องกับ วาริท วสยางกูร (2568) ที่พบว่า Facebook และ OTA เป็นช่องทางหลักในการเข้าถึงข้อมูลโรงแรมสีเขียว ประเด็นที่น่าสนใจของการวิจัยครั้งนี้คือ การใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิดไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแตกต่างจากแนวโน้มของการตลาดดิจิทัลทั่วไปที่มักให้ความสำคัญกับ Influencer Marketing ผลดังกล่าวอาจอธิบายได้ว่า การเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียวเป็นการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า ความเชื่อ และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภคจึงให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของข้อมูลประสบการณ์จริงของผู้ใช้บริการ และมาตรฐานรับรองด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่าความนิยมของผู้สื่อสาร อีกทั้งนักท่องเที่ยวอาจมองว่าข้อมูลจากเว็บไซต์ทางการ รีวิวจากลูกค้าจริง หรือการรับรองมาตรฐาน Green Hotel มีความน่าเชื่อถือมากกว่าการสื่อสารผ่านบุคคลที่มีชื่อเสียง ดังนั้น ผลการศึกษาครั้งนี้จึงสะท้อนว่า ในบริบทของโรงแรมสีเขียว การสร้างความไว้วางใจผ่านข้อมูลที่โปร่งใสและเนื้อหาที่มีคุณค่าอาจมีความสำคัญมากกว่าการใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิดในการโน้มน้าวการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตาม แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจได้เพียงร้อยละ 11.90 แสดงว่ายังมีปัจจัยอื่นนอกเหนือจากการสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่อาจมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย เช่น ภาพลักษณ์โรงแรม ความไว้วางใจ ประสบการณ์เข้าพัก รายได้ อายุ ค่านิยมด้านสิ่งแวดล้อม และการรับรู้มาตรฐานโรงแรมสีเขียว ซึ่งควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมในอนาคต เพื่อขยายความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิเคราะห์ปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่า (β = 0.163) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การสื่อสารแบบสองทางกับลูกค้า (β = 0.140) การประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย (β = 0.139) และการโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล (β = 0.122) ซึ่งทุกปัจจัยมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่การใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) ไม่พบอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ องค์ความรู้ใหม่นี้สะท้อนให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญกับ “คุณภาพของเนื้อหา” และ “การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า” มากกว่าการใช้บุคคลมีชื่อเสียงในการสื่อสารการตลาดออนไลน์ ดังนั้น โรงแรมสีเขียวควรมุ่งเน้นการสร้างเนื้อหาที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ มีความน่าเชื่อถือ และสามารถสื่อสารกับลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ความเชื่อมั่น และนำไปสู่การตัดสินใจใช้บริการในระยะยาว ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียว ศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย ศึกษาปัจจัยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย และศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียว ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียวโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ขณะที่การตัดสินใจเลือกใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทยอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านการประเมินผลทางเลือกมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า การสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่า การสื่อสารแบบสองทางกับลูกค้า การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และการโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่การใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิดไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญกับข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถตรวจสอบได้ และแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นด้านสิ่งแวดล้อมของโรงแรมอย่างเป็นรูปธรรม มากกว่าการสื่อสารผ่านบุคคลที่มีชื่อเสียงเพียงอย่างเดียว โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของโรงแรมสีเขียว เพื่อสร้างการรับรู้ ความไว้วางใจ และส่งเสริมการตัดสินใจเลือกใช้บริการของนักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต **ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** 1. โรงแรมสีเขียวควรให้ความสำคัญกับการสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่า (Content Marketing) โดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม มาตรการด้านความยั่งยืน และกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมผ่านการเล่าเรื่อง (Storytelling) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ความแตกต่าง และความผูกพันกับผู้บริโภค 2. ผู้ประกอบการควรส่งเสริมการสื่อสารแบบสองทางกับลูกค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยเปิดโอกาสให้ลูกค้าสามารถสอบถาม แสดงความคิดเห็น และแบ่งปันประสบการณ์การใช้บริการ พร้อมทั้งตอบกลับข้อมูลอย่างรวดเร็ว โปร่งใส และต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้า 3. โรงแรมสีเขียวควรพัฒนาการประชาสัมพันธ์และการโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัลอย่างเป็นระบบ โดยเลือกใช้แพลตฟอร์มที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของ

นักท่องเที่ยว เช่น Facebook, Instagram และ Online Travel Agent (OTA) พร้อมออกแบบเนื้อหาและแคมเปญการสื่อสารที่สะท้อนคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อเพิ่มการรับรู้และกระตุ้นการตัดสินใจเลือกใช้บริการ **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียวเพิ่มเติม เช่น ภาพลักษณ์โรงแรม ความไว้วางใจ คุณภาพการบริการ ประสบการณ์ของลูกค้า ค่านิยมด้านสิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อเพิ่มความสามารถในการอธิบายพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น 2. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ หรือเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะประชากรศาสตร์แตกต่างกัน เพื่อศึกษาความแตกต่างของพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียว 3. ควรประยุกต์ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยแบบผสมผสานในระดับที่ลึกมากขึ้น เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม หรือการศึกษากรณีตัวอย่าง เพื่อทำความเข้าใจแรงจูงใจ ทัศนคติ และกระบวนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่เลือกใช้บริการโรงแรมสีเขียวอย่างละเอียดมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กชพร ชื่นจันทร์. (2567). อิทธิพลของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายและความตั้งใจที่จะเข้าพักอีกครั้งของโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม. *วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์*, 18(29), 110–130. https://doi.org/10.14456/kab.2024.12

กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม. (2565). *มาตรฐานโครงการโรงแรมที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม (Green Hotel).* กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ชลิตา บำรุง. (2565). ปัจจัยความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพลบนสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นัฐกิจ ปิงยศ. (2566). ภาพลักษณ์โรงแรมสีเขียวที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในจังหวัดเชียงราย. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 18(2), 173-202.

สุกใส, ณัฐวัฒน์. (2566). แนวทางการบริหารจัดการเพื่อมุ่งสู่โรงแรมสีเขียวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา โรงแรมป่าตอง เบย์ ฮิลล์. ใน *สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัชดา ธูปทอง. (2568). การศึกษาแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างปัจจัยกลยุทธ์การตลาดสีเขียวการรับรู้นวัตกรรมบริการสีเขียวเพิ่มยอดจองที่พักของลูกค้าชาวไทยกลุ่มโรงแรม5 ดาว ในประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*, 21(1), 196-223.

วาริท วสยางกูร. (2568). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสื่อเสมือนจริงแบบปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลปากน้ำประแส จังหวัดระยอง. *สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย*, 14(1), บทความที่ 10.

ศุภวิชญ์ แดงสอน. (2562). *ความตั้งใจที่จะเข้าพักโรงแรมสีเขียว: บทบาทของความไว้วางใจในโรงแรมสีเขียว.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุพิเชษฐ์ ตองอ่อน. (2565). กลยุทธ์การจัดการคุณภาพการบริการสีเขียวของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย. ใน *ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร

Chan et al. (2021). *Storylines of UK drought based on the 2010-2012 event.* Hydrology and Earth Systems Sciences Discussions.

Exactitude Consultancy. (2024). แนวโน้มตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้ใช้เป้าหมาย ขอบเขต. Retrieved from https://exactitudeconsultancy.com

Jin, Shu, (2023). *Impacts of the social media on Thailand's tourism industry: impacts of user-generated contents in the social media on tourists' behavior and motivations.* Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD). 11493. https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/11493

Kong et al. (2020). Healthy China 2030: How to Control the Rising Trend of Unintentional Suffocation Death in Children under Five Years Old. *BMC Pediatrics*, 20, 376. https://doi.org/10.1186/s12887-020-02281-9

Mason & Paul. (2020). Marketing sustainability in tourism: A guide for hotel managers. *Tourism Management Perspectives*, 33, 163-174. https://doi.org/10.1016/j.tmp.2019.05.007

Rawan Nimri. (2020). The determinants of consumers' intention of purchasing green hotel accommodation: Extending the theory of planned behavior. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 45, 535-543.

Sandra Ferreira. (2023). Antecedents of Consumers' Intention and Behavior to Purchase Organic Food in the Portuguese Context. *Sustainability 2023,* 15, 9670. https://doi.org/10.3390/su15129670

Sokhanvar et al. (2021). *Advantages of authentic assessment for improving the learning experience and employability skills of higher education students: a systematic literature review*, Studies in Educational Evaluation, 70, p.101030. https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2021.101030.

UNWTO. (2020). *The Impact of COVID-19 on International Tourism.* United Nations World Tourism Organization. Retrieved from https://www.unwto.org/

Wang & Wong. (2021). Effective Marketing Communication Strategies for Consumer Engagement. *Journal of Marketing Insights*, 6(2), 89-105.

Yang & Gao. (2019). Factors that Influence Potential Green Hotel Customers' Decision-making Process – Evidence from China. *Journal of China Tourism Research*, 15(4), 455-477.

การวิเคราะห์การเล่าเรื่องภาพยนตร์สยองขวัญที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวละครหลัก*

AN ANALYSIS OF NARRATIVE IN HORROR FILMS FEATURING ALIEN CREATURES AS MAIN CHARACTERS

พัฒน์นรี ชุมเกษียน[1] และ อานิก ทวิชาชาติ[2]

Patnaree Chumkasien[1] and Anick Thavichachat[2]

[1-2]วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

[1-2]College of Communication Art. Rangsit University, Thailand

Corresponding Author's Email: patnareechumkasien@gmail.com

วันที่รับบทความ : 13 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 1 กรกฎาคม 2569

Received 13 June 2026; Revised 29 June 2026; Accepted 1 July 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องของภาพยนตร์สยองขวัญที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวดำเนินเรื่อง โดยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาโครงสร้างการเล่าเรื่อง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์ภาพยนตร์จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ A Quiet Place (2018), Prey (2022) และ Alien: Romulus (2024) ผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบการเล่าเรื่อง ประกอบด้วย โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ความขัดแย้ง ตัวละคร ฉาก มุมมองการเล่าเรื่องและสัญลักษณ์พิเศษ

ผลการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์ทั้งสามเรื่องมีรูปแบบการเล่าเรื่องที่ใช้สัตว์ต่างดาวเป็นศูนย์กลางของความขัดแย้งและเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของเหตุการณ์ โดยเน้นการสร้างสถานการณ์คับขัน การเอาชีวิตรอดของตัวละคร และการเผชิญหน้ากับสิ่งที่ไม่รู้จัก ตัวละคร

Citation:

* พัฒน์นรี ชุมเกษียน และ อานิก ทวิชาชาติ. (2569). การวิเคราะห์การเล่าเรื่องภาพยนตร์สยองขวัญที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวละครหลัก. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1849-1862.

Patnaree Chumkasien and Anick Thavichachat. (2026). An Analysis Of Narrative In Horror Films Featuring Alien Creatures As Main Characters. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1849-1862.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สัตว์ต่างดาวถูกออกแบบให้มีความเหนือกว่ามนุษย์ทั้งด้านร่างกาย ความสามารถในการล่า และการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ขณะที่ฉากและพื้นที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างบรรยากาศความกดดันและความหวาดกลัว นอกจากนี้สัตว์ต่างดาวยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของความแปลกแยก ความหวาดกลัว และภัยคุกคามที่อยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความรู้สึกหวาดระแวงและไม่ปลอดภัย

ความกลัวในภาพยนตร์สยองขวัญที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวละครหลัก ไม่ได้เกิดขึ้นจากรูปลักษณ์ของสิ่งมีชีวิตเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการผสมผสานระหว่างองค์ประกอบการเล่าเรื่อง การสร้างสถานการณ์คับขัน การจัดวางฉาก และการออกแบบตัวละคร ซึ่งร่วมกันสร้างประสบการณ์ความหวาดกลัวและความตึงเครียดให้แก่ผู้ชมตลอดทั้งเรื่อง

คำสำคัญ: ภาพยนตร์, ภาพยนตร์สยองขวัญ, สัตว์ต่างดาว

Abstract

This research aims to analyze the narrative structures of horror films in which alien creatures serve as the primary driving force of the story and to apply the findings to the creation of a screenplay. The study focuses on narrative structure, employing a qualitative research approach through the analysis of three films: A Quiet Place (2018), Prey (2022), and Alien: Romulus (2024). The analysis is based on key storytelling elements including plot, theme, conflict, character, setting, point of view, and symbolism.

The findings reveal that all three films utilize alien creatures as the central source of conflict and as a crucial driving force. The stories emphasize survival situations, escalating tension, and confrontations with the unknown. The alien characters are designed to be physically superior to humans in terms of physical capabilities, hunting skills, and adaptability to their environments. In addition, settings and spatial environments function as important devices for creating pressure and fear. The aliens also operate as symbolic representations of otherness, anxiety, and uncontrollable threats, contributing significantly to the audience's sense of insecurity and suspense.

The study further found that fear in horror films featuring alien creatures as main characters is not generated solely by the appearance of the creatures themselves. Rather, it emerges from the integration of narrative elements, the construction of high-risk situations, the use of setting and atmosphere, and character design. Together, these elements create a sustained experience of fear, tension, and psychological unease throughout the films.

Keywords: Movie, Horror Film, Alien

บทนำ

ภาพยนตร์สยองขวัญเป็นประเภทภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องในอุตสาหกรรมภาพยนตร์โลก เนื่องจากสามารถสร้างประสบการณ์ทางอารมณ์ให้แก่ผู้ชมผ่านความกลัว ความตื่นเต้น และความระทึกขวัญ โดยหนึ่งในรูปแบบที่ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลาย คือ ภาพยนตร์สยองขวัญที่นำเสนอสิ่งมีชีวิตนอกโลกหรือสัตว์ต่างดาวเป็นตัวละครหลักของเรื่อง เนื่องจากสัตว์ต่างดาวเป็นตัวแทนของสิ่งที่ไม่รู้จัก ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความหวาดกลัวให้แก่ผู้ชม ดร.ชัยวัฒน์ คุประตกุล (2548) ได้กล่าวถึงลักษณะของมนุษย์ต่างดาวหรือสัตว์ต่างดาว ในหนังสือ “มนุษย์ต่างดาวกับสัตว์ยักษ์” เอาไว้ว่า รูปร่างลักษณะของมนุษย์ต่างดาวมีหลากหลายแบบ 1) รูปร่างลักษณะคล้ายมนุษย์โลกทุกประการ 2) รูปร่างลักษณะแปลกๆผสมผสานระหว่างมนุษย์โลกกับสัตว์ รวมทั้งมนุษย์กับพืช หรือผสมผสานกันไปหมดระหว่างมนุษย์โลก สัตว์ และพืช 3) รูปร่างที่ไม่มีเค้าโครงของมนุษย์โลกเลย แต่เป็นสิ่งมีชีวิตที่ทรงปัญญาระดับสูง รูปลักษณ์ของสัตว์ต่างดาวที่ปรากฏในภาพยนตร์และหนังสือนิยายมีความหลากหลาย ทั้งในเชิงรูปลักษณ์ทางกายภาพ เช่น ขนาด รูปร่าง สีผิว จำนวนตา รูปลักษณ์ที่คล้ายมนุษย์ไปจนถึงรูปร่างที่แปลกประหลาดน่าขนลุก และในเชิงพฤติกรรม เช่น ฉลาด โหดร้าย หรือสงบสันติ

การนำเสนอสัตว์ต่างดาวในภาพยนตร์สยองขวัญไม่ได้มีบทบาทเพียงเป็นสิ่งมีชีวิตที่คุกคามมนุษย์เท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนความวิตกกังวล ความหวาดกลัว และความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความขัดแย้งและการดำเนินเรื่อง ส่งผลให้ภาพยนตร์สามารถสร้างความตึงเครียดและความน่าสนใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในยุคปัจจุบันสามารถพบเจอสัตว์ต่างดาวได้ในภาพยนตร์หรือ

หนังสือนิยายต่างๆ ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่นในภาพยนตร์เรื่อง E.T. the Extra-Terrestrial (1982) ต่างดาวมาอย่างเป็นมิตร, Alien (1979) ต่างดาวเป็นศัตรูร้าย, Arrival (2016) เอเลี่ยนมาเพื่อติดต่อสื่อสาร, Independence Day,War of the Worlds มนุษย์ต้องต่อสู้กับการรุกรานจากสิ่งมีชีวิตทรงพลัง

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเล่าเรื่องของภาพยนตร์สยองขวัญที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวละครหลัก การวางโครงเรื่อง รวมไปถึงกลวิธีการนำเสนอสัตว์ต่างดาว เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นและความรู้สึกกลัว การวิเคราะห์วิธีการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นองค์ประกอบหลัก จึงไม่เพียงแต่ช่วยให้เข้าใจรูปแบบทางภาพยนตร์เท่านั้น แต่ยังช่วยเปิดเผยโลกทัศน์ ความเชื่อ ความกลัว หรือแรงขับทางสังคมที่สะท้อนผ่านการสร้าง สิ่งมีชีวิตนอกโลก เหล่านั้น การศึกษานี้ยังสามารถเชื่อมโยงกับบริบทของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การเมือง วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของผู้สร้างหนังได้อีกด้วย ดังนั้นการศึกษาวิเคราะห์การเล่าเรื่องภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ต่างดาว จึงมีความสำคัญทั้งในด้านวิชาการภาพยนตร์ และการเข้าใจบริบทที่ก่อรูปความกลัว ความหวัง และการตีความผ่านโลกภาพยนตร์ การศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการเล่าเรื่องของภาพยนตร์สยองขวัญที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นองค์ประกอบสำคัญ ตลอดจนสามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบทภาพยนตร์และงานสร้างสรรค์ด้านภาพยนตร์ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจด้านภาพยนตร์ในด้านการเล่าเรื่อง การสร้างตัวละคร และการสร้างอารมณ์ความกลัวในสื่อภาพยนตร์ นำไปสู่ความเข้าใจในคุณค่าและอิทธิพลของภาพยนตร์ที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัยได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องของภาพยนตร์สยองขวัญที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวละครหลัก ในด้านโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ความขัดแย้ง ตัวละคร ฉาก มุมมองการเล่าเรื่องและสัญลักษณ์พิเศษ รวมทั้งกลวิธีการสร้างความกลัวที่ปรากฏในภาพยนตร์สยองขวัญที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวละคร

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเรื่ององค์ประกอบการเล่าเรื่องหรือโครงสร้างการเล่าเรื่ององค์ประกอบสำคัญของการเล่าเรื่องประกอบด้วย โครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละคร (Character) ฉาก (Setting) มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) และสัญลักษณ์พิเศษ (Symbol) (ฉลองรัตน์ ทิพย์พิมาน, 2539) ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าว เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินเรื่องมีความสมบูรณ์และสามารถสื่อสารความหมายไปยังผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทฤษฎีการสร้างตัวละคร เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ลักษณะ บทบาท และพัฒนาการของตัวละครในภาพยนตร์ ซึ่งประกอบไปด้วยการสร้างตัวละครแบบสองมิติ และสามมิติ การสร้างตัวละครแบบสามมิติ จะต้องคำนึงถึง ด้านสรีรวิทยา เพศ อายุ รูปร่าง ด้านสังคมวิทยา ชนชั้น อาชีพ การใช้ชีวิต และด้านจิตวิทยา เกิดจากด้านสรีรวิทยาและสังคมวิทยารวมกัน ทำให้ตัวละครสมบูรณ์ขึ้น ส่วนการสร้างตัวละครแบบสองมิติ ประกอบไปด้วย เรื่องราวของชีวิตเบื้องหลังตัวละคร (Black Story) และเบื้องหน้าของตัวละคร คือเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้น (รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม, 2547)

3. แนวคิดเรื่องภาพยนตร์สยองขวัญ Kimber (2014) ได้กล่าวว่าภาพยนตร์สยองขวัญประกอบไปด้วยความน่าสะพรึงกลัว คือ ความกังวล ความคาดหวัง และความไม่แน่นอน รวมทั้งมีตัวละครที่น่าเชื่อถือ การสร้างฉากและบรรยากาศที่สมจริงกับเรื่องที่เล่าอยู่ มีการสร้างจังหวะการดำเนินเรื่องให้มีจังหวะขึ้น ลง เร็ว ช้า การใช้สิ่งน่าขยะแขยงเพื่อสร้างความกลัวและการสอดแทรกนัยยะแอบแฝง เพื่อศึกษาวิธีการสร้างอารมณ์หวาดกลัว ความตึงเครียด และความไม่สบายใจให้แก่ผู้ชม ผ่านการใช้ภาพ เสียง และบรรยากาศของเรื่อง ซึ่งช่วยสะท้อนการสร้างความกลัวของผู้ชม

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวจะช่วยให้เข้าใจ บทบาทของภาพยนตร์สยองขวัญในฐานะสื่อที่สะท้อนความกลัว ความวิตกกังวล และสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย เพื่อทำความเข้าใจกลวิธีการนำเสนอเรื่องราว การสร้างความหมาย และการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกไปยังผู้ชม ช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการเล่าเรื่อง ตัวละคร และองค์ประกอบความสยองขวัญที่ส่งผลต่อการรับรู้และการตีความของผู้ชม นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด ความเชื่อ ความกลัว และประเด็นทางสังคมที่ถูกถ่ายทอดผ่านภาพยนตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาการเล่าเรื่องของภาพยนตร์สยองขวัญที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวละครหลักจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ A Quiet Place (2018), Prey (2022) และ Alien: Romulus (2024)

เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ภายใต้กรอบแนวคิดองค์ประกอบการเล่าเรื่อง ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ความขัดแย้ง ตัวละคร ฉาก มุมมองการเล่าเรื่อง และสัญลักษณ์พิเศษ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ควบคู่กับการวิเคราะห์การเล่าเรื่อง (Narrative Analysis) เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง และนำเสนอผลการศึกษาในลักษณะการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) พร้อมทั้งเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่าง และลักษณะร่วมของการเล่าเรื่องในภาพยนตร์

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการเล่าเรื่องของภาพยนตร์สยองขวัญที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวละครหลักทั้ง 3 เรื่อง ได้แก่ A Quiet Place (2018), Prey (2022) และ Alien: Romulus (2024) ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. โครงเรื่อง (Plot) จากการวิเคราะห์โครงเรื่องภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง พบว่า ช่วงการเริ่มเรื่อง(Exposition) ในภาพยนตร์เรื่อง Prey (2022) และ Alien: Romulus (2024) เป็นเปิดเรื่องด้วยเหตุการณ์ปกติก่อนเกิดเหตุการณ์สัตว์ต่างดาว เป็นการปูพื้นหลังของตัวละครทั้งหมด เห็นการดำเนินชีวิตของตัวละคร ปัญหาและเป้าหมายของตัวละคร ภาพยนตร์เรื่อง Prey (2022) ตัวละครต้องการก้าวผ่านค่านิยมของคนในเผ่าว่าผู้หญิงก็สามารถเป็นนักล่าได้, ภาพยนตร์เรื่อง Alien: Romulus (2024) ตัวละครมีเป้าหมายที่จะหนีออกจากอาณานิคมและเป็นอิสระ แต่ภาพยนตร์เรื่อง A Quiet Place (2018) จะเริ่มเรื่องด้วยการที่ตัวละครอยู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปแล้ว ไม่ได้บอกที่มาที่ไปว่าเป็นเช่นนี้ได้อย่างไร แต่แสดงให้เห็นถึงกฎบางอย่างนั่นคือการห้ามใช้เสียงในช่วงการเริ่มเรื่อง ตัวละครต้องใช้ชีวิตเพื่อเป้าหมายคือการมีชีวิตรอด ในช่วงการพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ในภาพยนตร์เรื่อง Prey (2022) ช่วง

พัฒนาเหตุการณ์เป็นช่วงที่ตัวละครเริ่มค้นพบสิ่งผิดปกติ พบเจอร่องรอยของพรีเดเตอร์ แต่ไม่มีใครในเผ่าเชื่อและต้องเผชิญกับสัตว์ต่างดาวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ภาพยนตร์เรื่อง Alien: Romulus (2024) เมื่อตัวละครมาอยู่ที่สถานีวกาศร้าง ที่มืดมิด และพบความจริงว่ามีเอเลี่ยนที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วอยู่ด้วย ทำให้สถานการณ์แย่ลง ภาพยนตร์เรื่อง A Quiet Place (2018) ตัวละครพบเจอกับปัญหาจากการที่ตัวละครหลักต้องคลอดลูกท่ามกลางสถานการณ์ที่ห้ามใช้เสียง รวมทั้งปมปัญหาที่ถูกขยายขึ้นของรีแกน ลูกสาวที่คิดว่าพ่อไม่รักตัวเอง สรุปได้ว่าช่วงพัฒนาเหตุการณ์ของภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องเป็นช่วงที่ตัวละครพบการคุกคามของสัตว์ต่างดาว และพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้น ส่วนในช่วงจุดวิกฤต (Climax) ภาพยนตร์เรื่อง Prey (2022) ตัวละครหลักสูญเสียพี่ชายทำให้เป็นแรงผลักดันในการควบคุมสถานการณ์ได้ วางแผนจัดการกับสัตว์ต่างดาว และพิสูจน์ตัวเองเพื่อเป็นผู้ล่าได้สำเร็จ ภาพยนตร์เรื่อง Alien: Romulus (2024) ในช่วงที่ตัวละครถูกล้อมด้วยฝูงเอเลี่ยน และมีการตัดสินใจครั้งใหญ่นั่นคือหนีเอาตัวรอด หรือกลับไปช่วยคนอื่น สุดท้ายตัวละครสามารถหาทางเอาชนะเอเลี่ยนและหนีออกมาได้ ส่วนภาพยนตร์เรื่อง A Quiet Place (2018) จุดวิกฤติของเรื่องเกิดขึ้นเมื่อทุกคนในครอบครัวอยู่ในอันตรายพร้อมกัน มีการสูญเสียจากการเสียสละชีวิตของ ลี ผู้เป็นพ่อเพื่อช่วยลูกๆให้ปลอดภัย เป็นการยุติปมปัญหาของรีแกน ว่าพ่อนั้นรักตนเองและรีแกนสามารถใช้จุดอ่อนของตัวเองคือ เครื่องช่วยฟัง เอาชนะสัตว์ต่างดาวได้ ภาวะคลี่คลาย (Falling Action) ของภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องเป็นช่วงหลังผ่านจุดวิกฤติที่ความตึงเครียดเริ่มลดลง ตัวละครเริ่มรับผลจากเหตุการณ์ที่ผ่านมา ภาพยนตร์เรื่อง Prey (2022) แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการเติบโตของ นารู ตัวละครหลักที่สามารถก้าวผ่านปมภายในของตัวเองได้สำเร็จ ภาพยนตร์เรื่อง A Quiet Place (2018) ปมความขัดแย้งระหว่างพ่อกับลูกจึงถูกคลี่คลาย บรรยากาศเปลี่ยนจากความสิ้นหวัง ไปสู่ความหวัง แต่ภาพยนตร์เรื่อง Alien: Romulus (2024) จะแตกต่างจากภาพยนตร์อีก 2 เรื่องคือเรื่องราวของเหตุการณ์นั้นยังไม่จบลง เนื่องจากเคย์ ได้คลอดสิ่งมีชีวิตประหลาดออกมาส่งผลให้เรน ตัวละครเอกของเรื่องต้องเผชิญหน้ากับภัยคุกคามครั้งสุดท้ายก่อนการคลี่คลายของเรื่องราว เป็นการเน้นให้เห็นผลลัพธ์ของความทะเยอทะยานของมนุษย์ สุดท้ายการยุติของเรื่องราว (Ending) ภาพยนตร์เรื่อง Prey (2022) ตัวละครหลักเดินทางกลับเผ่าของตนพร้อมกับหัวของพรีเดเตอร์ และได้รับการยอมรับจากเผ่า และยังให้เห็นว่ายังมียานอวกาศอยู่บนท้องฟ้า ภาพยนตร์เรื่อง A Quiet Place (2018) มีการจบลงแบบที่สัตว์ต่างดาวตัวอื่นๆกำลังบุกเข้ามาในบ้านอีกครั้ง ในขณะเดียวกันตัวละครหาวิธีเอาชนะสัตว์ต่างดาวได้

เรียบร้อยแล้ว ภาพยนตร์เรื่อง Alien: Romulus (2024) ตัวละครหลักกำจัดเอเลี่ยนได้สำเร็จ และกำลังเดินทางไปยังดาวจุดหมาย โดยที่ไม่ได้บอกว่าตัวละครไปถึงที่หมายได้หรือไม่

2. แก่นเรื่อง (Theme) มีการเน้นในเรื่องของการที่มนุษย์เอาชีวิตรอดจากสัตว์ต่างดาว เหมือนกัน แต่ก็ยังมีประเด็นสำคัญของแก่นเรื่องที่ต่างกัน ดังนี้ ภาพยนตร์เรื่อง A Quiet Place (2018) เน้นเรื่องความรัก การปกป้อง และการเสียสละของครอบครัว ภาพยนตร์เรื่อง Prey (2022) เน้นในเรื่องการพิสูจน์ และการก้าวข้ามข้อจำกัดของตัวเอง จากตัวละครหลักที่ถูกมองว่าอ่อนแอ ก็เอาชนะสัตว์ต่างดาวได้ด้วยสติปัญญาและความรู้ เป็นการพิสูจน์คุณค่าของตัวเองจากการถูกดูถูกจากสังคม ภาพยนตร์เรื่อง Alien: Romulus (2024) แก่นเรื่องเน้นไปที่การดิ้นรนเพื่ออิสรภาพและการถูกกดขี่ เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับสังคม แสดงให้เห็นว่าตัวละครไม่ได้เพียงต่อสู้กับสัตว์ต่างดาว แต่ยังต่อสู้กับระบบที่กดขี่พวกเขาอยู่

3. ความขัดแย้ง (Conflict) ภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องมีความขัดแย้ง ที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นความขัดแย้งหลักของเรื่อง และเป็นแรงผลักดันให้ตัวละครต้องต่อสู้เพื่อเอาชีวิตรอด แต่ทุกเรื่องก็ยังมีความขัดแย้งหว่างบุคคล และความขัดแย้งภายในจิตใจอยู่ด้วย ภาพยนตร์เรื่อง A Quiet Place (2018) มีความขัดแย้งระหว่างคนในครอบครัว ในเรื่องของความรักและมุมมองที่แตกต่างกันแต่ละคนที่มีบทบาทในครอบครัวที่ต่างกัน การเสียสละชีวิตเพื่อครอบครัว ส่วนความขัดแย้งภายในจิตใจจะเป็นเรื่องของปมที่อยู่ในใจ ที่คิดว่าตัวเองเป็นต้นเหตุของเหตุการณ์เลวร้ายในอดีตที่ยังฝังใจอยู่ ภาพยนตร์เรื่อง Prey (2022) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์และสัตว์ต่างดาวในภาพยนตร์เรื่องนี้คือการที่สัตว์ต่างดาวต้องการล่าผู้ที่แข็งแกร่งที่สุด และมนุษย์ก็ต้องต่อสู้เพื่อเอาชีวิตรอด และกำจัดภัยคุกคาม ในเรื่องความขัดแย้งในตัวเอง ตัวละครหลักต้องการก้าวข้ามขีดจำกัดในตัวเอง เพื่อต้องการถูกยอมรับจากคนในสังคม ภาพยนตร์เรื่อง Alien: Romulus (2024) ความขัดแย้งในตัวเองจะเกี่ยวข้องกับศีลธรรม ในจิตใจ คือการที่ต้องตัดสินใจว่าเอาตัวรอดคนเดียว หรือย้อนกลับไปช่วยคนอื่น ในด้านความขัดแย้งระหว่างบุคคล จะเป็นเรื่องของความไม่ไว้วางใจกันในทีม การหักหลัง และปมหลังของตัวละคร

4. ตัวละคร (Character) จากการวิเคราะห์ตัวละครของภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง ตัวละครจะเป็นคนธรรมดาที่ถูกบังคับให้เผชิญสถานการณ์รุนแรงจากสัตว์ต่างดาว จนต้องต่อสู้ ทำให้ตัวละครมีพัฒนาการด้านความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจเพื่อเอาชีวิตรอด ภาพยนตร์เรื่อง A Quiet Place (2018) ไม่ได้มีการปูตัวละครมาก่อนที่จะเจอกับเหตุการณ์ในเรื่อง แต่ให้เห็นการดำเนินชีวิตของตัวละครในเหตุการณ์ปัจจุบันที่เผชิญกับสัตว์ต่างดาวแล้ว เพียงแต่มีการ

ปูปมให้เห็นการสูญเสียลูกชายคนเล็ก จากการเผชิญหน้ากับสัตว์ต่างดาว ทำให้ตัวละครทุกคนมีเป้าหมายที่ต้องรักษาชีวิตของคนในครอบครัว และเอาชีวิตรอดให้ได้ ในส่วนของตัวละครที่เป็นสัตว์ต่างดาว จะเป็นฝ่ายเข้ามารุกรานในโลก มีการล่าโดยมีเสียงเป็นตัวกระตุ้น ภาพยนตร์เรื่อง Prey (2022) มีการปูให้เห็นการใช้ชีวิตของตัวละครหลักจากการไม่ถูกยอมรับจากสังคม ทำให้ตัวละครมีบุคลิกที่มีความกล้าหาญ และทะเยอทะยาน พยายามพิสูจน์ตัวเองตลอดเวลา ตัวละครจึงมีการเติบโตและการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ตัวละครสัตว์ต่างดาวในเรื่องนี้มารุกรานที่โลก เพื่อล่าสิ่งมีชีวิตที่แกร่งที่สุด เพื่อพิสูจน์ตัวเองเช่นกัน ภาพยนตร์เรื่อง Alien: Romulus (2024) มีการปูให้เห็นถึงชีวิตเดิมของตัวละครหลัก ที่ถูกกดขี่ ในอาณานิคมที่ไร้อิสระ ตัวละครจึงมีเป้าหมายที่จะพาน้องชายหนีออกไปเพื่อหาดาวที่มีอิสรภาพกับกลุ่มเพื่อน ตัวละครหลักจะมีบุคลิกเข้มแข็ง อดทนและมีความรับผิดชอบสูง ในส่วนของตัวละครสัตว์ต่างดาวในเรื่องนี้ เป็นสิ่งมีชีวิตที่เกิดจากฝีมือของมนุษย์ที่ล่ามนุษย์เพื่อขยายพันธุ์

5. ฉาก (Setting) ในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง ฉากมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศความกลัว และสร้างความตึงเครียดของเรื่อง แม้ว่าทั้งสามเรื่องจะเป็นภาพยนตร์ที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวละครหลักเหมือนกัน แต่ฉากที่ใช้ก็มีความแตกต่างกันไป ภาพยนตร์เรื่อง A Quiet Place (2018) ฉากหลักคือพื้นที่ชนบทและฟาร์ม ที่ถูกสัตว์ต่างดาวรุกรานไปแล้ว ใช้สถานที่กว้างขวาง และความเงียบของฉากเป็นสิ่งสร้างความกลัวแทนเสียงดนตรี ภาพยนตร์เรื่อง Prey (2022) ฉากหลักคือ แม่น้ำ ป่าและทุ่งหญ้า ใช้ความเงียบของป่า เสียงลม เพื่อสร้างความไม่ปลอดภัยและทำให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนอยู่ในเหตุการณ์ด้วย ภาพยนตร์เรื่อง Alien: Romulus (2024) มีการใช้ฉากเป็นสถานีอวกาศร้างที่มีแต่ความมืด ฉากของเรื่องมีลักษณะปิดทึบ อึดอัด และสกปรก เต็มไปด้วยหมอกควัน แสงไฟกะพริบและพื้นที่แคบ

6. มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) ภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องมีการใช้มุมมองบุคคลที่สามเป็นหลัก และมีการจำกัดข้อมูลให้ผู้ชมรับรู้เท่าที่ตัวละครรับรู้ ภาพยนตร์เรื่อง A Quiet Place (2018) ใช้มุมมองบุคคลที่สาม โดยติดตามกลุ่มตัวละครหลัก และยังใช้มุมมองของตัวละครที่หูหนวก โดยตัดเสียงรอบข้างออกทั้งหมด ภาพยนตร์เรื่อง Prey (2022) ใช้มุมมองการเล่าเรื่องแบบบุคคลที่สาม โดยโฟกัสไปที่ตัวละครหลักทำให้ผู้ชมได้เห็นพัฒนาการของตัวละคร บางฉากใช้มุมมองบุคคลที่หนึ่งผ่านสายตาของพรีเดเตอร์ โดยแสดงภาพการมองเห็นผ่านความร้อน ในมุมมองของผู้ล่า ภาพยนตร์เรื่อง Alien: Romulus (2024) ใช้มุมมองบุคคลที่สามแบบ

จำกัดการรับรู้ ติดตามกลุ่มตัวละครหลักเป็นหลัก โดยมีการจำกัดการรับรู้ ผู้ชมจะรับรู้เฉพาะสิ่งที่ตัวละครเห็นหรือรู้เท่านั้น

7. สัญลักษณ์พิเศษ (Symbol) ภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง มีสัญลักษณ์พิเศษที่มีความเหมือนกัน คือการใช้สัตว์ต่างดาวเป็นตัวแทนของความกลัว และอันตรายภาพยนตร์เรื่อง A Quiet Place (2018) มีสัญลักษณ์สำคัญที่สุดที่พบคือ ความเงียบ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเอาชีวิตรอดและแรงกดดันทางจิตใจ ภาพยนตร์เรื่อง Prey (2022) สัญลักษณ์หลักเกี่ยวข้องกับการล่า และการพิสูจน์ตัวเอง คือพิธีกรรม Kühtaamia ที่เป็นสัญลักษณ์ของการก้าวผ่านจากเด็กธรรมดาไปสู่การเป็นนักล่าอย่างแท้จริง นอกจากนี้สีวาดหน้า ยังเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงผู้ล่าอีกด้วย ภาพยนตร์เรื่อง Alien: Romulus (2024) สัญลักษณ์ที่สำคัญคือ แสงอาทิตย์ ซึ่งแทนความหวัง อิสรภาพ ที่ตัวละครทุกคนต้องเดินทางไปถึง

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์กระบวนการเล่าเรื่องภาพยนตร์สยองขวัญที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวละครหลัก จากภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องได้แก่ A Quiet Place (2018), Prey (2022) และ Alien: Romulus (2024) มีรูปแบบการเล่าเรื่องที่สอดคล้องกับแนวคิดองค์ประกอบการเล่าเรื่อง โดยใช้สัตว์ต่างดาวเป็นศูนย์กลางของความขัดแย้งและเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของเหตุการณ์ภายในเรื่อง ส่งผลให้เกิดสถานการณ์คับขันที่บังคับให้ตัวละครต้องเผชิญหน้ากับความกลัวและต่อสู้เพื่อความอยู่รอด

การใช้แนวคิดเรื่ององค์ประกอบการเล่าเรื่องเป็นหลักเป็นสิ่งสำคัญในการเล่าเรื่องให้มีความน่าสนใจและมิติ และเพื่อให้ผู้ชมเข้าถึงเรื่องราวมากขึ้น มีการเปิดเรื่องที่เริ่มจากปมปัญหาของตัวละครเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจน ผ่านช่วงพัฒนาเหตุการณ์ที่ตัวละครเริ่มพบการมีอยู่ของสัตว์ต่างดาว ปมปัญหาและความขัดแย้งเพิ่มขึ้น ตัวละครตกอยู่ในสถานการณ์ที่ลำบากและเกิดการสูญเสีย ไปจนถึงภาวะวิกฤต ที่ถึงจุดแตกหัก และตัวละครอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจ และเมื่อมาถึงภาวะคลี่คลาย ปมปัญหาถูกแก้ และข้อขัดแย้งได้ถูกขจัดออกไป เพื่อไปสู่การยุติของเรื่องราว ซึ่งภาพยนตร์ที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวละครหลักมักจะจบแบบให้เห็นว่าเหตุการณ์นั้นไม่จบลงจริงๆ ให้ผู้ชมคิดต่อไปว่าจะเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นต่อไป

ภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง มีความเป็นภาพยนตร์สยองขวัญอย่างชัดเจน ผ่านการสร้างบรรยากาศความหวาดกลัว ความไม่ปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของภาพยนตร์

สยองขวัญ ตามที่ Kimber (2014) ได้กล่าวไว้คือ มีความน่าสะพรึงกลัวทำให้ผู้ชมรู้สึกไม่ปลอดภัยตลอดเวลา โดยสัตว์ต่างดาวในแต่ละเรื่องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของความหวาดกลัว เมื่อตัวละครพบเจอเหตุการณ์ต่าง ๆ ผู้ชมสามารถรู้สึกเหมือนกับว่าได้เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย ฉากและบรรยากาศที่ทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัด ประกอบกับการใช้สิ่งขยะแขยง ที่ช่วยเสริมให้ฉากมีความสมจริงและน่ากลัวมากขึ้น การใช้จังหวะการดำเนินเรื่องที่มีจังหวะขึ้น ลง เร็ว ช้า รวมถึงสอดแทรกนัยยะแอบแฝงในเนื้อเรื่องที่ไม่ต้องการสื่อออกมาตรงๆ ภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องใช้ความเงียบเป็นกลวิธีสำคัญในการสร้างความรู้สึกหวาดกลัว ความไม่ปลอดภัย และความตึงเครียดให้แก่ผู้ชม เหมือนกับว่ากำลังจะมีบางสิ่งเกิดขึ้น

แก่นของเรื่องในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องของสัตว์ต่างดาว แต่สิ่งที่ภาพยนตร์ต้องการจะสื่อจริงๆเป็นเรื่องอื่น ๆ ในแง่มุมอื่น ๆ มักเน้นไปที่ประเด็นเรื่องครอบครัว การเอาชีวิตรอด ศีลธรรม โดยมีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวเชื่อม ตามที่ Pickering (1993) ได้กล่าวไว้ว่า แก่นความคิดหรือ คือ ความคิดรวบยอดที่อยู่ในเรื่องราวที่นักเขียนสร้างขึ้นเป็นความหมายของเรื่องที่ผู้ผลิตต้องการจะสื่อสารและเป็นประเด็นเนื้อหาสำคัญหรือแกนหลักของเรื่องที่จะนำเสนอ เป็นวิธีการนำเสนอ ความคิด การรับรู้ร่วมกับผู้ชม

การวิเคราะห์ตัวละครในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง ตัวละครเป็นตัวดำเนินเรื่องราวทั้งหมดและมีเป้าหมายที่ชัดเจน และต้องเผชิญกับสัตว์ต่างดาวที่เป็นอุปสรรคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นแรงผลักดันให้ผู้ชมได้เห็นพัฒนาการของตัวละคร ตัวละครเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงเหตุการณ์เข้าด้วยกัน สอดคล้องกับที่ รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม (2558) ได้กล่าวไว้ว่า ตัวละครและเหตุการณ์มีความสำคัญ เพราะการเล่าเรื่องในภาพยนตร์จะใช้วิธีการเล่าผ่านตัวละครผ่านเหตุการณ์ จึงจะเห็นการกระทำของตัวละคร ผู้ชมไม่ต้องการเห็นเพียงตัวละครพูดกันไปมาเท่านั้น แต่ต้องการรู้แง่มุมต่าง ๆ ด้วย ทั้งรูปร่าง หน้าตา จิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ว่าทำไมตัวละครถึงทำเช่นนั้น มีแรงจูงใจอะไร หลีกเลี่ยงได้หรือไม่ ผู้ชมจึงจะรู้สึกหรือมีอารมณ์ร่วมไปกับตัวละคร

ตัวละครสัตว์ต่างดาวในแต่ละเรื่องล้วนมีแรงจูงใจและเป้าหมายในการล่าที่ชัดเจน ซึ่งทำหน้าที่ขับเคลื่อนความขัดแย้งของเรื่องเช่นเดียวกับตัวละครฝ่ายมนุษย์ เช่น การล่าเพื่อพิสูจน์ตัวเอง การล่าเพื่อขยายพันธุ์ หรือกำจัดสิ่งรบกวน การสร้างตัวละครสัตว์ต่างดาวให้ส่งผลต่อความรู้สึกกลัวได้ มักมีการออกแบบให้มีรูปร่างที่ผิดปกติ รวมถึงการเคลื่อนไหวที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ ลักษณะเหล่านี้ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกแปลกแยกและไม่สามารถคาดเดาพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิตนั้นได้ ส่งผลให้เกิดความกลัวจากสิ่งที่ไม่รู้จัก สอดคล้องกับที่ Lucchetti

(2025) กล่าวไว้ว่ามนุษย์มักรู้สึกกลัวสิ่งที่ไม่รู้จัก ความวิตกกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดเดาได้ นอกจากนี้ยังอาจเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ไม่คุ้นเคยหรือแปลกประหลาด คนเรามักกลัวสิ่งที่ไม่รู้จัก หรือขาดข้อมูล และมองว่าความไม่แน่นอนนั้นคือภัยคุกคาม

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ภาพยนตร์พบว่า ไม่เพียงแค่มีความขัดแย้งระหว่างสัตว์ต่างดาวและมนุษย์เพียงอย่างเดียว แต่ยังสอดแทรกความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง และความขัดแย้งภายในจิตใจ เพื่อสร้างแง่คิดทางด้านศีลธรรมอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างครอบครัว หรือความขัดแย้งในแง่มุมของการไม่เชื่อใจ การถูกกดขี่ สอดคล้องกับที่ ปริญญา เกื้อหนุน (2537) ได้กล่าวถึงความขัดแย้งไว้ว่า ความขัดแย้งเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของโครงเรื่องที่สร้างปมปัญหา การหาทางแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งของตัวละคร คือความเป็นปริปักษ์ต่อกัน หรือความไม่ลงรอยในพฤติกรรม การกระทำ ความคิด ความปรารถนา หรือความตั้งใจของตัวละครในเรื่อง

มุมมองการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องพบว่ามีมุมมองการเล่าเรื่องที่มุ่งเน้นการติดตามประสบการณ์ของตัวละครหลักเป็นสำคัญ ทำให้ผู้ชมรับรู้เหตุการณ์ในระดับเดียวกับตัวละคร ส่งผลให้เกิดความรู้สึกร่วมและความตึงเครียดตลอดการดำเนินเรื่อง แต่นอกเหนือจากการใช้มุมมองบุคคลที่สามแล้ว ภาพยนตร์สยองขวัญก็มักจะใช้มุมมองบุคคลที่หนึ่งร่วมด้วย ไม่ว่าจะเป็นการใช้มุมมองของสัตว์ต่างดาวที่มองเห็น หรือการใช้มุมมองของเหยื่อเพื่อให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมไปกับตัวละครนั้น สอดคล้องกับที่ รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม (2558) กล่าวไว้ว่า การใช้มุมมองที่หนึ่งและสามสลับกันเพื่อให้ผู้ชมมีอารมณ์ร่วมหรือตื่นเต้นไปกับเหตุการณ์ ในบางครั้งผู้เขียนภาพยนตร์อาจต้องการให้ผู้ชมเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดมากกว่า ผู้ชมสามารถเห็นเหตุการณ์ว่าอะไรจะเกิดขึ้นกับตัวละครในขณะที่ตัวละครไม่รู้ตัว ผู้ชมจะรู้สึกลุ้นตลอดเวลา ก่อให้เกิดผลกระทบทางอารมณ์

ผลการวิเคราะห์ยังพบว่าการออกแบบฉากให้เป็นพื้นที่ปิดหรือพื้นที่โดดเดี่ยว เช่น บ้านพักอาศัย พื้นที่โล่ง ทุ่ง หรือสถานีอวกาศ การใช้พื้นที่แคบเพื่อให้ความรู้สึกอึดอัดไร้ทางหนีก็ไม่ต่างจากการใช้ฉากที่เป็นพื้นที่เปิดกว้างมาก ทำให้รู้สึกไม่มีที่หลบซ่อน และไม่รู้ได้ว่าสัตว์ต่างดาวอยู่ตรงไหน ทั้งพื้นที่แคบและพื้นที่โล่งเปิดกว้างต่างก็มีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศความกดดันและลดโอกาสในการหลบหนีของตัวละครซึ่งเป็นเทคนิคที่ช่วยเพิ่มความเข้มข้นของความสยองขวัญและความระทึกขวัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า สัตว์ต่างดาวไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงตัวร้ายหรือสิ่งมีชีวิตที่คุกคามมนุษย์เท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของความหวาดกลัวต่อสิ่งที่ไม่รู้จัก ความไม่แน่นอน และภัยคุกคามที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะสำคัญของภาพยนตร์สยองขวัญที่มุ่งสร้างความตึงเครียดและความหวาดกลัวผ่านสิ่งที่ผู้ชมไม่สามารถคาดเดาหรือทำความเข้าใจได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ปัทมวดี จารุวร (2538) อ้างใน ฉลองรัตน์ (2539) ว่าการเล่าเรื่องในภาพยนตร์อาจมีการใช้สัญลักษณ์พิเศษในเรื่อง (Symbol) เพื่อสื่อความหมายเสมอ สัญลักษณ์พิเศษที่มักพบในภาพยนตร์มีอยู่ 2 ชนิด คือ สัญลักษณ์ทางภาพและสัญลักษณ์ทางเสียง เมื่อนำมาใช้วิเคราะห์ประกอบกับการชมภาพยนตร์จะช่วยให้สามารถเข้าใจเรื่องราวได้ดีขึ้นโดยความหมายที่แฝงเร้นอาจสื่อความหมายได้ดีกว่าความหมายที่ปรากฏภายนอก

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาองค์ประกอบการเล่าเรื่องของภาพยนตร์สยองขวัญที่มีสัตว์ต่างดาวเป็นตัวละครหลักสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบทภาพยนตร์ได้จริง ทั้งในด้านการสร้างโครงเรื่อง การออกแบบตัวละคร การสร้างบรรยากาศความสยองขวัญ และการสื่อสารประเด็นสำคัญของเรื่องให้มีความชัดเจนและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า องค์ประกอบการเล่าเรื่อง การสร้างตัวละคร และองค์ประกอบของภาพยนตร์สยองขวัญ ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความน่าสนใจ ความสมจริง และการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ของผู้ชม ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย** การออกแบบองค์ประกอบการเล่าเรื่องอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการสร้างความขัดแย้ง และการสร้างฉาก ล้วนมีความสัมพันธ์กับการสร้างบรรยากาศและความน่ากลัวในภาพยนตร์สยองขวัญ ดังนั้นผู้สร้างภาพยนตร์จึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ประกอบดังกล่าวให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเล่าเรื่องและการสร้างอารมณ์ร่วมแก่ผู้ชม **2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 2.1 ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบทภาพยนตร์สยองขวัญ การวิเคราะห์ภาพยนตร์ และการผลิตสื่อภาพยนตร์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและสร้างประสบการณ์ทางอารมณ์แก่ผู้ชม 2.2 ใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การตีความสื่อ และการแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม และคุณค่าที่สะท้อนผ่านภาพยนตร์สยองขวัญ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัย ประเด็นที่น่าจะนำมาทำการศึกษา คือ 3.1 การศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบด้านภาพยนตร์ในแง่อื่น ๆ นอกเหนือจากโครงสร้างการเล่าเรื่อง เช่น การถ่ายภาพ การตัดต่อ การออกแบบเสียง ดนตรีประกอบ และเทคนิคพิเศษ เพื่อทำความเข้าใจว่าปัจจัยด้านภาษาภาพยนตร์ที่มีส่วนช่วยในการสร้างความกลัวเพิ่มเติม 3.2 การศึกษาการรับรู้และการตอบสนองของผู้ชมที่มีต่อสัตว์ต่างดาวในภาพยนตร์สยองขวัญ เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความกลัว ความตื่นเต้น และอารมณ์ร่วมของผู้ชมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ฉลองรัตน์ ทิพย์พิมาน. (2539). วิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์อเมริกันที่มีตัวเอกเป็นสตรี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปริญญา เกื้อหนุน. (2537). *เรื่องสั้นอเมริกาและอังกฤษ*. กรุงเทพฯ: โอเดี้ยนสโตร์.

รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม. (2547). *เสกฝัน ปั้นหนัง:บทภาพยนตร์ (Three-act structure screenwriting)*. กรุงเทพฯ: บริษัทบ้านฟ้า.

รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม. (2558). *การเขียนบทภาพยนตร์บันเทิง*. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Lucchetti, L. (2025). *Fear of the unknown: Definition, causes, and how to over come*. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2569 จาก https://www.medicalnewstoday.com/articles/fear-of-the-unknown.

Pickering, J. H. (1993). *Fiction 50: An Introduction to the Short Story.* New York: Macmillan Publishing Company.

Kimber, S. (2014). Horror screenwriting: Blending theory with practice. In C. Batty (Ed.). *Screenwriters and Screenwriting: Putting Practice into Context* (pp. 46–65). Basingstoke: Palgrave Macmillan.

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร*

THE INFLUENCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS' TECHNOLOGICAL LEADERSHIP ON TEACHERS' LEARNING MANAGEMENT COMPETENCIES IN THE DIGITAL ERA IN SCHOOLS UNDER THE SAMUT SAKHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สุโลธร ธนาวิชิตฤกษ์[1], อุไรรัตน์ แย้มชุติ[2] และ วิเชียร อินทรสมพันธ์[3]

Sulothon Tanavichitlerk[1], Urairat Yamchuti[2] and Wichian Intarasompun[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยธนบุรี และ [3]มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

[1-3]Thonburi University and [3]Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Sulothonx.z@gmail.com

วันที่รับบทความ : 13 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 1 กรกฎาคม 2569

Received 13 June 2026; Revised 29 June 2026; Accepted 1 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 2) ระดับสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 3) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะใน

Citation:

CC BY NC ND

* สุโลธร ธนาวิชิตฤกษ์, อุไรรัตน์ แย้มชุติ และ วิเชียร อินทรสมพันธ์. (2569). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1863-1879.

Sulothon Tanavichitlerk, Urairat Yamchuti and Wichian Intarasompun. (2026). The Influence Of School Administrators' Technological Leadership On Teachers' Learning Management Competencies In The Digital Era In Schools Under The Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1863-1879.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

การจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในปีการศึกษา 2568 ได้จำนวน 333 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร และด้านการเรียนรู้ของผู้นำและการปรับตัวเพื่อพัฒนาองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านการสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมด้านการเรียนรู้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้และจัดการทรัพยากรดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี ส่วนด้านการมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายตามลำดับมากที่สุด ด้านการสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมด้านการเรียนรู้ดิจิทัล (X_1) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (X_5) และด้านการเรียนรู้ของผู้นำและการปรับตัวเพื่อพัฒนาองค์กร (X_4) สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล ได้ร้อยละ 47.90 (R^2 = 0.479)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา, สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล, สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

Abstract

This study aimed to: (1) examine the level of technological leadership among school administrators under the Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office; (2) investigate the level of learning management competencies in the

digital era of school teachers under the Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office; and (3) determine the influence of school administrators' technological leadership on teachers' learning management competencies in the digital era in schools under the Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office. The sample consisted of 333 school administrators and teachers from schools under the Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office during the 2025 academic year. Participants were selected using stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that: (1) Technological leadership of school administrators under the Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office was rated at the highest level overall. Among the dimensions, infrastructure and resource management, together with leadership learning and adaptation for organizational development, received the highest mean scores. In contrast, the dimension of creating a shared vision and goals for digital learning received the lowest mean score. (2) Learning management competencies in the digital era of school teachers under the Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office were rated at the highest level overall. Among the dimensions, the use and management of digital resources received the highest mean score, followed by technology-enhanced learning management, whereas professional participation received the lowest mean score. (3) Administrators' technological leadership significantly influenced teachers' learning management competencies in the digital era in schools under the Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office at the .01 significance level. The strongest predictors, in descending order of influence, were: creating a shared vision and goals for digital learning (X_1), building collaborative networks (X_5), and leadership learning and adaptation for organizational development (X_4). Together, these variables explained 47.90% of

the variance in teachers' learning management competencies in the digital era (R^2 = 0.479).

Keywords: Technological Leadership of School Administrators, Teachers' Learning Management Competencies in the Digital Era, Schools under the Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของโลก โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนองค์กร สนับสนุนการพัฒนาครู และยกระดับคุณภาพการศึกษา

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการศึกษาในยุคดิจิทัลยังคงเผชิญกับข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ให้ทันต่อเทคโนโลยี โดยกรอบสมรรถนะดิจิทัลของครูตามแนวคิดของ Redecker (2017) ระบุว่า ครูควรมีสมรรถนะด้านการใช้ทรัพยากรดิจิทัล การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของผู้เรียน ขณะที่ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดของ U.S. Department of Education, Office of Education Technology (2020) ให้ความสำคัญกับกำหนดวิสัยทัศน์ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี และสนับสนุนการพัฒนาครูและองค์กรให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล และยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยรวม

แม้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จะขับเคลื่อนนโยบายด้านการพัฒนาทักษะและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง แต่รายงานผลการดำเนินงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร (2568) พบว่า สถานศึกษาในสังกัดมีบริบทและความพร้อมด้านทรัพยากรแตกต่างกัน ทำให้การบริหารจัดการและการส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูยังไม่บรรลุเป้าหมาย อาจกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนในระยะยาว และ มีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับการจัดการศึกษาของ

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครอย่างต่อเนื่อง (ไพฑูรย์ หินโน และคณะ, 2569; ธนัตถ์ เอี่ยมนาค และคณะ, 2568 ; มาริษา ปานลา และคณะ, 2567; อุทัยวรรณ สมบูรณ์พูลเพิ่ม และคณะ, 2567; สมิดา จิตรมั่น และคณะ, 2567)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัลจึงต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดแนวทางพัฒนาผู้บริหาร ครู และการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล นำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับ ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

2. เพื่อศึกษาระดับ สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

3. เพื่อศึกษา ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

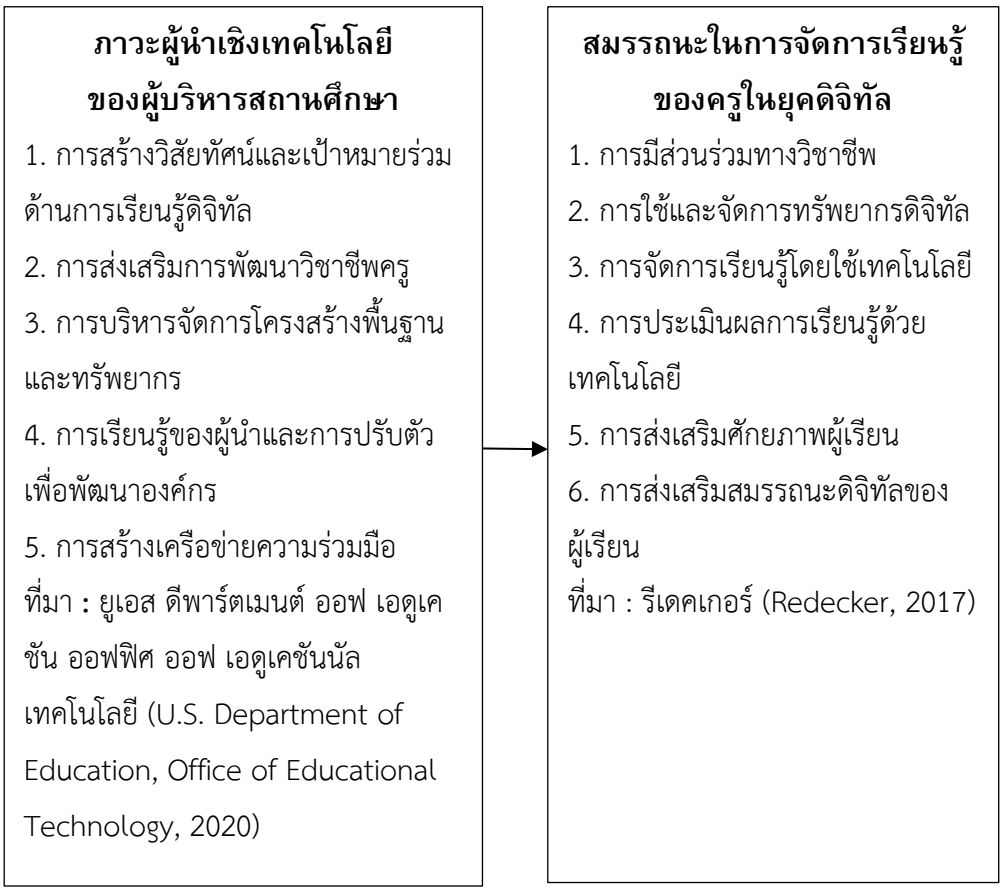
การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของยูเอส ดีพาร์ตเมนต์ ออฟ เอดูเคชัน ออฟฟิศ ออฟ เอดูเคชันนัล เทคโนโลยี (U.S. Department of Education, Office of Educational Technology, 2020) ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมด้านการเรียนรู้ดิจิทัล

2) การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู 3) การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร 4) การเรียนรู้ของผู้นำและการปรับตัว และ 5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

2. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล ตามแนวคิดทฤษฎีของรีเดคเกอร์ (Redecker, 2017) ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ 2) การใช้และจัดการทรัพยากรดิจิทัล 3) การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี 4) การประเมินผลการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี 5) การส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน และ 6) การส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของผู้เรียน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพยากรณ์ (Predictive research) โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2568 จำนวน 333 คน จากประชากร 1,990 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้อำเภอเป็นชั้นในการแบ่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสำรวจรายการ (Checklist) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

3. การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ต่อมาได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach’s Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและครู โดยส่งแบบสอบถามทั้งในรูปแบบเอกสารและรูปแบบออนไลน์ (Google Form) ผ่านช่องทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จนได้รับแบบสอบถามกลับคืน รวมทั้งสิ้น 333 ฉบับ ผู้วิจัยจึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จัดลำดับ และนำไปวิเคราะห์ประมวลผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ตอบกลับมาตรวจสอบความถูกต้อง จัดระเบียบ และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพื้นฐาน

ส่วนข้อมูลภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา และสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัลวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมแปลความหมายตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2556) ที่แบ่งระดับค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อศึกษาผลของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวม (n = 333) แสดงได้ดังตารางที่ 1

	ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	ด้านการสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมด้านการเรียนรู้ดิจิทัล	4.74	0.47	มากที่สุด	5
2.	ด้านการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู	4.75	0.45	มากที่สุด	4
3.	ด้านการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร	4.77	0.44	มากที่สุด	1
4.	ด้านการเรียนรู้ของผู้นำและการปรับตัวเพื่อพัฒนาองค์กร	4.77	0.44	มากที่สุด	1
5.	ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	4.76	0.44	มากที่สุด	3
	รวม	**4.76**	**0.45**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.76, S.D. = 0.45)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร และด้านการเรียนรู้ของผู้นำและการปรับตัวเพื่อพัฒนาองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.77 ,S.D. = 0.44) ส่วนด้านการสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมด้านการเรียนรู้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ =4.74, S.D. = 0.47)

2. ระดับสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวม (n = 333) แสดงได้ดังตารางที่ 2

สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ	4.74	0.46	มากที่สุด	6
2. ด้านการใช้และจัดการทรัพยากรดิจิทัล	4.77	0.44	มากที่สุด	1
3. ด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี	4.76	0.44	มากที่สุด	2
4. ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี	4.75	0.45	มากที่สุด	5
5. ด้านการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน	4.75	0.44	มากที่สุด	4
6. ด้านการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของผู้เรียน	4.76	0.44	มากที่สุด	2
รวม	**4.76**	**0.44**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.76, S.D. = 0.44)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้และจัดการทรัพยากรดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.77, S.D. = 0.44) รองลงมาได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 4.76, S.D. = 0.44) ส่วนด้านการมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ =4.74, S.D. = 0.46)

3. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร (n = 333) แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมด้านการเรียนรู้ดิจิทัล (X_1)	1.297	0.313	5.647**	0.000
2. ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (X_5)	1.239	0.270	5.253**	0.000
3. ด้านการเรียนรู้ของผู้นำและการปรับตัวเพื่อพัฒนาองค์กร (X_4)	1.052	0.229	4.328**	0.000
4. ค่าคงที่ (Constant)	57.362	-	11.439**	0.000
$R = 0.692$, $R^2 = 0.479$, $R^2_{adj} = 0.474$, $F = 100.780$,				
df1 = 3, df2 = 329, Sig. < 0.01, $SE_{est} = 4.781$, a = 57.362				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดของงานวิจัย ด้านการสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมด้านการเรียนรู้ดิจิทัล (X_1) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (X_5) และด้านการเรียนรู้ของผู้นำและการปรับตัวเพื่อพัฒนาองค์กร (X_4) สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล ได้ร้อยละ 47.90 (R^2 = 0.479) เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ที่มีค่าเท่ากับ 4.781 (SE_{est} = 4.781) พบว่าปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล ได้ร้อยละ 47.40 (R^2_{adj} = 0.474) ส่วนอีกร้อยละ 52.60 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่

ไม่นำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายสูงสุด คือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมด้านการเรียนรู้ดิจิทัล (β = 0.313) รองลงมาได้แก่ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (β = 0.270) และด้านการเรียนรู้ของผู้นำและการปรับตัวเพื่อพัฒนาองค์กร (β = 0.229)

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร สามารถอธิบายตามลำดับของการสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร และด้านการเรียนรู้ของผู้นำและการปรับตัวเพื่อพัฒนาองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านการสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมด้านการเรียนรู้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาตนเอง เพื่อรองรับนโยบายยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตาม การสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง อาจดำเนินการไม่ครอบคลุม ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องงานวิจัยของ นิโลบล เหลามี (2566) ที่พบว่า ผู้บริหารที่มีศักยภาพด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและการพัฒนาตนเอง สามารถส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสกสิทธิ์ สนสมบัติ (2565) ที่พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีระดับการประเมินอยู่ในลำดับสุดท้าย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนัตถ์ เอี่ยมนาค และคณะ (2568) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร มีสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงศักยภาพในการบริหารจัดการ และการพัฒนาสถานศึกษาให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากผลการวิจัย พบว่าสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด การพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงสุด คือ ด้านการใช้และจัดการทรัพยากร

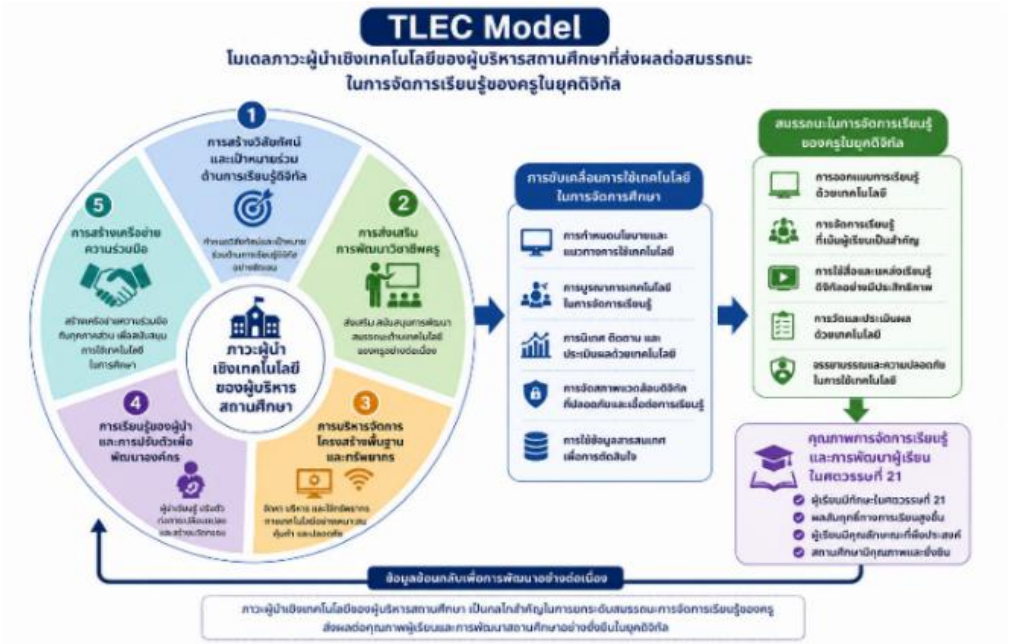
ดิจิทัล รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี ส่วนด้านการมีส่วนร่วมทางวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ ทำให้ครูสามารถบูรณาการทรัพยากรดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างรวดเร็ว ส่วนด้านการมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเกิดจากภาระงานสอนและงานที่ได้รับมอบหมายจำนวนมาก ทำให้ครูมีข้อจำกัดด้านเวลาในการเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และเครือข่ายดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยพร ต่ายตระกูล (2566) ที่พบว่า ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เด่นนภา อินโนนเชือก และคณะ (2568) ที่พบว่า การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่า แม้ครูจะมีศักยภาพด้านการใช้เทคโนโลยีในระดับสูง แต่สถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนการเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการสร้างเครือข่ายดิจิทัล เพื่อพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

3. จากผลการวิจัย พบว่าภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งได้แก่ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมด้านการเรียนรู้ดิจิทัล (X_1) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (X_5) และด้านการเรียนรู้ของผู้นำและการปรับตัวเพื่อพัฒนาองค์กร (X_4) ได้ร้อยละ 47.90 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายด้านการใช้เทคโนโลยีที่ชัดเจน สนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อระดมทรัพยากรและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จึงช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูให้สอดคล้องกับบริบทของยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำภา คงพินิจ และคณะ (2567) ที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารส่งผลต่อมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 47.00 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรานุช อุบัวบล และคณะ (2567) ที่พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการมีวิสัยทัศน์และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ Torres et al. (2023) ที่ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการเปลี่ยน

ผ่านสู่ระบบดิจิทัลต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการสร้างวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมภายในสถานศึกษาร่วมด้วย

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

จากภาพที่อธิบายได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล โดยประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมด้านการเรียนรู้ดิจิทัล 2) การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู 3) การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร 4) การเรียนรู้ของผู้นำและการปรับตัวเพื่อพัฒนาองค์กร และ 5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านมีความเชื่อมโยงและเกื้อหนุนกันในการขับเคลื่อนการบริหารและการจัดการศึกษา หากผู้บริหารสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จะช่วยส่งเสริมให้ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลสูงขึ้น ทั้งด้านการออกแบบการเรียนรู้ การใช้สื่อทรัพยากรดิจิทัล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผลด้วยเทคโนโลยี และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ซึ่งนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาและสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลเชิงพยากรณ์สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมด้านการเรียนรู้ดิจิทัล การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการเรียนรู้ของผู้นำและการปรับตัวเพื่อพัฒนาองค์กร โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะของครูได้ร้อยละ 47.90 **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประเมินผลการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีการศึกษา และนำผลการประเมินมาใช้เป็นฐานในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางด้านการเรียนรู้ดิจิทัลร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อให้มีวิสัยทัศน์และเป้าหมายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้การตัดสินใจเชิงนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาบรรลุผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม 1.2 ครูควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อนครูผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สื่อ นวัตกรรม และแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ โดยการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์จะช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลา ทำให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเร่งกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายด้านการเรียนรู้ดิจิทัลร่วมกับครูอย่างเป็นรูปธรรม โดยสื่อสารทิศทางให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายเห็นภาพความสำเร็จเดียวกัน พร้อมจัดทำแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้

ครูมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความตระหนัก นำไปสู่การบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

จิรานุช อุบัวบล และคณะ. (2567). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. วารสารรัชต์ภาคย์*, 18(57), 1-20.

เด่นนภา อินโนนเชือก และคณะ. (2568). สมรรถนะหลักทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 5(6), 595-606.

ธนัตถ์ เอี่ยมนาค และคณะ. (2568). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,* 16(2), 12–24.

นิโลบล เหลามี. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1.* ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นิศาชล บำรุงภักดี. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ปิยพร ต่ายตระกูล. (2566). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี.* ใน *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ไพฑูรย์ หินโน และคณะ. (2569). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 9(2), 107-119.

มาริษา ปานลา และคณะ. (2567). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี*, 6(3), 475–488.

สมิดา จิตรมั่น และคณะ. (2567). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์*, 9(3), 1295-1306.

สัญญา โสภิณ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. (2568). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2568.* กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

เสกสิทธิ์ สนสมบัติ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบทบาทครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

อำภา คงพินิจ และคณะ. (2567). ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *Educational Administration and Innovation Journal*, 4(2), 17-29.

อุทัยวรรณ สมบูรณ์พูลเพิ่ม และคณะ. (2567). การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *Journal of Modern Learning Development,* 9(7), 17–30.

Redecker, C., & Punie, Y. (2017). *European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu.* European Commission.

Torres, J. L., et al. (2023). The role of digital leadership in transforming educational systems: A global perspective. *Excellencia: International Multi-Disciplinary Journal of Education*, 1(11), 379–387.

U.S. Department of Education. (2020). *School leader digital learning guide.* Office of Educational Technology.

ปัญหาการกำหนดโทษทางอาญาของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 : ศึกษากรณีการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมือง*

LEGAL ISSUES CONCERNING CRIMINAL PENALTIES UNDER THE ORGANIC ACT ON POLITICAL PARTIES B.E. 2560 : A CASE STUDY OF FALSE REPORTING OF POLITICAL PARTY SUBSIDY EXPENDITURES

อัศวินี เปรื่องคำ[1] และ อัจฉรียา ชูตินันทน์[2]

Asawinee Phreungkam[1] and Achariya Chutinun[2]

[1-2]นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปรีดีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

[1-2]Pridi Bhanomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University, Thailand

Corresponding Author's Email: awinee19@gmail.com

วันที่รับบทความ : 25 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 1 กรกฎาคม 2569

Received 25 June 2026; Revised 29 June 2026; Accepted 1 July 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการกำหนดโทษทางอาญาของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 : ศึกษากรณีการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมือง 2) เพื่อเปรียบเทียบการกำหนดโทษทางอาญา กรณีการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ 3) เพื่อเสนอแนวทาง

Citation:

* อัศวินี เปรื่องคำ และ อัจฉรียา ชูตินันทน์. (2569). ปัญหาการกำหนดโทษทางอาญาของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 : ศึกษากรณีการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมือง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1880-1901.

Asawinee Phreungkam and Achariya Chutinun. (2026). Legal Issues Concerning Criminal Penalties Under The Organic Act On Political Parties B.E. 2560 : A Case Study Of False Reporting Of Political Party Subsidy Expenditures. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1880-1901.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ในการปรับปรุงแก้ไขการกำหนดโทษทางอาญา กรณีการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองของไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิจัยจากเอกสาร บทบัญญัติกฎหมาย หนังสือ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารวิชาการอื่น รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และศึกษากฎหมายเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทย ญี่ปุ่น และอังกฤษ โดยวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ

ผลการวิจัยพบว่า 1) โทษทางอาญา มาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ไม่สามารถข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากระบบโทษปรับแบบตายตัวไม่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงกับความผิด 2) การกำหนดโทษทางอาญา ในไทยและญี่ปุ่นเป็นระบบโทษปรับแบบตายตัว แต่ทั้งนี้ ญี่ปุ่นได้กำหนดโทษจำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับไว้ด้วย และอังกฤษเป็นระบบโทษปรับแบบยืดหยุ่นและมีโทษจำคุก 3) เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 โดยกำหนดให้มีโทษจำคุก เปลี่ยนระบบโทษปรับเป็นปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่จะได้รับ เพิ่มมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และกำหนดให้เป็นความผิดฐานฉ้อโกงรัฐ เพื่อให้โทษทางอาญาในความผิดดังกล่าวมีผลบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและบรรลุวัตถุประสงค์ได้

คำสำคัญ: โทษทางอาญา, การรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จ, ระบบโทษปรับ

Abstract

This research article aims to 1) examine Legal issues concerning criminal penalties under the organic act on political parties b.e. 2560 : a case study of false reporting of political party subsidy expenditures 2) to compare criminal penalties of False Reporting of Political Party Subsidy Expenditures in foreign countries and Thailand. 3) propose legal guidelines for Criminal Penalties in case study of false reporting of political party subsidy expenditures. This study was qualitative research. It examined legal documents, legal provisions, books, articles, research papers, theses, other academic papers by descriptive analysis,

in addition, it conducted a comparative analysis of the legal frameworks of Thailand, Japan, and England.

The study results revealed that 1) the criminal penalties prescribed under Section 130 of the Organic Act on Political Parties B.E. 2560 fail to effectively deter the commission of offenses. 2) Thailand and Japan adopt a fixed sum system for criminal penalties. Nevertheless, Japan also providing for imprisonment or both imprisonment and a fine. In contrast, the United Kingdom employs a flexible fine system together with imprisonment penalties. 3) the study proposes amendments to Section 130 of the Organic Act on Political Parties B.E. 2560 by introducing cumulative imprisonment and fines, replacing the fixed sum system with a fine proportional to the benefits derived from the offence, and establishing additional measures to prevent repeat offending. The study further proposes that such conduct be classified as an offence of fraud against the State. These amendments would enhance the effectiveness of criminal sanctions for offences involving the false reporting of political party subsidy expenditures and enable them to better achieve their intended objectives.

Keywords: Criminal Penalties, False Reporting of Subsidy Expenditures, Fine System

บทนำ

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเชิงโครงสร้างที่ฝังรากลึกในสังคมไทยส่งผลให้ภาครัฐต้องยกระดับการปราบปรามทุจริตเป็นวาระแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ, 2569) เจตนารมณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 63 ที่บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดวางมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างเข้มงวด ควบคู่ไปกับการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองตามมาตรา 258 (2) ซึ่งมุ่งสร้างระบบกำกับดูแลและตรวจสอบพฤติกรรมทางการเมือง กลไกเชิงสถาบันเหล่านี้ไม่เพียงแต่เพิ่มความเข้มแข็งให้แก่ระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (Checks and

Balances) เท่านั้น แต่ยังสร้างแรงกดดันเชิงโครงสร้างที่บังคับให้พรรคการเมืองต้องรักษาไว้ซึ่งความโปร่งใสและภาระรับผิดชอบต่อประชาชนในฐานะผู้ใช้อำนาจรัฐ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้จัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองขึ้นภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการสนับสนุนและพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อดำเนินการใช้จ่ายให้เป็นไปตามมาตรา 84 และมาตรา 85 กำหนดให้พรรคการเมืองต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบทุกสามเดือน เพื่อดำเนินการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินอุดหนุนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง, 2560)

อย่างไรก็ตาม ในเชิงปฏิบัติกลับพบช่องว่างทางกฎหมายจากการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนเท็จที่มีพฤติการณ์ซับซ้อน เช่น การจัดโครงการฝึกอบรมในสถานที่ไม่มีอยู่จริง การปลอมแปลงลายมือชื่อผู้เข้าร่วมประชุม และการสร้างหลักฐานการรับเงินอันเป็นเท็จ ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 มีวางมาตรการกำกับดูแลเชิงรุก 3 ด้าน คือ มาตรการทางแพ่ง โดยการเรียกเงินคืนจากหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค มาตรการทางปกครอง ผ่านการงดจัดสรรเงินอุดหนุนในปีถัดไปจนกว่าจะชำระคืนครบถ้วนตามมาตรา 85 วรรคสอง และมาตรการทางอาญาตามมาตรา 130 ซึ่งกำหนดโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท ในขณะเดียวกันหากพรรคการเมืองยินยอมให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเปรียบเทียบและชำระค่าปรับตามที่กำหนด ส่งผลให้สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมเป็นอันระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้พรรคการเมืองยังคงมีการทำผิดกฎหมายพุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนจากการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนของพรรคการเมืองประกอบกับรายงานของผู้สอบบัญชีและรายงานการเงิน พบว่ามียอดหนี้ของลูกหนี้อื่น-พรรคการเมืองที่ค้างชำระคืนแก่กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง จากประมาณ 29 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2562 และในปี พ.ศ. 2568 มียอดหนี้ที่พรรคการเมืองค้างชำระสูงกว่า 51 ล้านบาท (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2568) แสดงให้เห็นถึงปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายและความล้มเหลวของสภาพบังคับทางอาญาเดิมที่ไม่สามารถสร้างกลไกยับยั้งหรือความยำเกรงต่อการกระทำผิดกฎหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม

สภาวการณ์ดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นว่า การกำหนดโทษปรับทางอาญาตามมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ขาดศักยภาพในการป้องปรามอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากผู้กระทำความผิดสามารถใช้เจตจำนงอิสระ (Free Will) ในการชั่งน้ำหนักเปรียบเทียบต้นทุนและผลประโยชน์แล้วพบว่า ผลลัพธ์จากการนำเงินอุดหนุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์มีมูลค่าสูงกว่าต้นทุนหรือความเจ็บปวดจากโทษปรับในอัตราคงที่ซึ่งบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน จึงกลายเป็นปัจจัยที่เอื้อให้การนำเงินอุดหนุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์อื่นที่มิใช่กิจกรรมทางการเมือง (อัจฉรียา ชูตินันทน์, 2566) ยิ่งไปกว่านั้น ในระบบโทษปรับแบบตายตัว (Fixed Sum System) ตามมาตรา 130 ย่อมขัดต่อหลักความได้สัดส่วนกับความผิด (Proportionality of Punishment) และหลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย (Equality before the Law) อย่างสิ้นเชิง เนื่องจากพรรคการเมืองแต่ละพรรคย่อมมีสภาพคล่องทางการเงินและทุนทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน การกำหนดโทษปรับในอัตราคงที่จึงสร้างระดับความเจ็บปวดจากบทลงโทษที่เหลื่อมล้ำ และเปิดช่องให้พรรคการเมืองสามารถประเมินว่าต้นทุนในการกระทำความผิดต่ำกว่าผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจนนำไปสู่การกระทำความผิด ทั้งนี้ ไม่เพียงแต่เป็นการลดทอนความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย แต่ยังกลายเป็นแรงจูงใจฝ่าฝืนกฎหมายอย่างต่อเนื่องเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตนอีกด้วย (ปกป้อง ศรีสนิท, 2569)

ยิ่งไปกว่านั้น พฤติการณ์การทุจริตทางการเงินจากการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองมักเป็นในลักษณะที่มีการแบ่งหน้าที่กันทำเชิงระบบระหว่างหัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรค เหรัญญิก และเจ้าหน้าที่ทางการเงิน ถือเป็นพฤติกรรมที่บ่อนทำลายฐานรากทางจริยธรรมของสถาบันการเมืองซึ่งมีสถานะเป็นตัวแทนของประชาชน แสดงให้เห็นว่าแท้จริงแล้วพฤติการณ์ดังกล่าวมีองค์ประกอบความผิดที่เทียบเคียงได้กับฐานความผิดฉ้อโกงรัฐ (Fraud against the State) เนื่องจากเป็นการหลอกลวงเพื่อยักย้ายถ่ายเทงบประมาณแผ่นดินอันเป็นเงินภาษีของประชาชน นำมาซึ่งความเสียหายเชิงโครงสร้างต่อระบบการคลังและสังคมโดยรวม (พลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา, 2539) แต่การที่กฎหมายในปัจจุบันยังขาดการบัญญัติรับรองฐานความผิดฉ้อโกงรัฐที่ชัดเจน ยิ่งส่งผลให้กลไกการลงโทษขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

การวิจัยนี้ จึงมุ่งศึกษาและเสนอแนวทางในการปฏิรูปการกำหนดโทษทางอาญาโดยเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 เพื่อยกระดับสภาพบังคับให้มีมิติเชิงข่มขู่ยับยั้งป้องปรามที่เข้มแข็ง

รวมถึงกำหนดให้ครอบคลุมไปถึงฐานความผิดฉ้อโกงรัฐ และปรับเปลี่ยนระบบโทษปรับให้สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนและสภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุม ยับยั้ง และป้องกันการทุจริตทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นกลไกค้ำประกันในการปกป้องงบประมาณแผ่นดิน และขับเคลื่อนพรรคการเมืองไทยไปสู่การเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีธรรมาภิบาลในระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการกำหนดโทษทางอาญาของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 : ศึกษากรณีการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมือง

2. เพื่อเปรียบเทียบการกำหนดโทษทางอาญา กรณีการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

3. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการกำหนดโทษทางอาญา กรณีการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองของไทย

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งการทบทวนวรรณกรรมออกเป็น 3 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 การกำหนดโทษทางอาญา ประเด็นที่ 2 ความผิดฐานการฉ้อโกงกับแนวคิดการฉ้อโกงรัฐ และประเด็นที่ 3 ระบบการกำหนดโทษปรับ สามารถอธิบายดังนี้

1. การกำหนดโทษทางอาญา

1.1 โทษ หมายถึง โทษที่เอาแก่ผู้กระทำความผิดทางอาญา ซึ่งตามกฎหมายอาญา มาตรา 18 ได้กำหนดไว้ 5 สถาน ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน

โทษดังกล่าวทั้ง 5 ประเภทนั้น มีโทษประหารชีวิต จำคุก และปรับ เป็นโทษหลักที่ใช้ในการลงโทษ ทั้งนี้ ท่ามกลางโทษหลักทั้งสามประเภท โทษปรับถือเป็นมาตรการที่บังคับใช้มากที่สุด โดยมักปรากฏในฐานะโทษหลักที่กำหนดไว้ควบคู่กับโทษจำคุก รวมถึงใช้เป็นมาตรการลงโทษสำหรับความผิดลหุโทษด้วย อย่างไรก็ดี เนื่องจากโทษทางอาญานั้นมีลักษณะที่ส่งผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิ เสรีภาพ และทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นที่รับรู้และ

รับทราบกันโดยทั่วไปว่ารัฐมักจะใช้การลงโทษทางอาญาเฉพาะกับการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงเท่านั้น

โทษทางอาญา จึงอาจนิยามได้ว่าเป็นมาตรการบังคับหรือผลร้ายที่รัฐกำหนดให้ผู้ที่กระทำความผิดต้องรับสำหรับการกระทำละเมิดบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญา ซึ่งการบังคับโทษดังกล่าวมิได้เป็นเพียงการจำกัดสิทธิ แต่ยังแฝงไว้ด้วยนัยของการตำหนิหรือการประณามทางสังคมต่อผู้ที่กระทำความผิดที่ได้กระทำผิดอันเป็นการละเมิดบรรทัดฐานของสังคมอีกด้วย

1.2 หลักการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) การลงโทษตามแนวคิดนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อมุ่งลดจำนวนการกระทำความผิด โดยใช้บทลงโทษเป็นเครื่องมือสร้างความเข็ดหลาบและเกรงกลัว (อัจฉรียา ชูตินันทน์, 2566) ซึ่งแบ่งออกเป็นการยับยั้งทั่วไปที่มุ่งสร้างความเกรงกลัวให้แก่สังคมเพื่อมิให้ผู้อื่นถือเอาพฤติการณ์ทุจริตเป็นเยี่ยงอย่าง และการยับยั้งเป็นพิเศษที่มุ่งสร้างบทเรียนแก่ผู้กระทำความผิดไม่ให้หวนกลับมากระทำผิดซ้ำ ทั้งนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานสำคัญที่ว่า มาตรการข่มขู่ยับยั้งจะมีประสิทธิภาพได้ก็ต่อเมื่อบทลงโทษนั้นมีความแน่นอนและความรุนแรงที่เพียงพอเพื่อตัดโอกาสหรือความคุ้มค่าในการตัดสินใจกระทำความผิดอย่างไรก็ดี เมื่อนำหลักการดังกล่าวมาพิจารณากับบทบัญญัติมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 กลับพบข้อขัดแย้งกับการยับยั้งเป็นพิเศษอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการยับยั้งพิเศษนั้นมุ่งเน้นการสร้างบทเรียนให้แก่ผู้ที่กระทำผิด เพื่อเป็นการกำราบสร้างความเข็ดหลาบและตระหนักรู้ในผลร้ายของการทำความผิด จนไม่กล้าหวนกลับมากระทำผิดซ้ำซากอีกในอนาคต แต่ระบบโทษปรับแบบตายตัวมีเพดานโทษปรับสูงสุดเพียงห้าแสนบาท อันเป็นการเปิดช่องให้พรรคการเมืองสามารถชั่งน้ำหนักเปรียบเทียบโทษที่ตนจะต้องเผชิญกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดได้ ส่งผลให้บทลงโทษในลักษณะนี้จึงสูญเสียสภาพบังคับในการข่มขู่ยับยั้งโดยสิ้นเชิง

1.3 ทฤษฎีทดแทน (Retributive Theory) มีวัตถุประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ในสิ่งที่ตนได้ล่วงละเมิดต่อกฎหมาย โดยเน้นย้ำว่าระดับและประเภทของโทษต้องสอดคล้องเหมาะสมกับความร้ายแรงและความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ควบคู่กับความน่าตำหนิของพฤติการณ์ในแต่ละฐานความผิด (Cesare Beccaria, อ้างถึงใน อัจฉรียา ชูตินันทน์, 2566) การลงโทษโดยรัฐตามแนวคิดนี้ นอกจากจะเป็นการตอบแทนความผิดเพื่อเยียวยาความเสียหายแล้ว ยังเป็นการแสดงให้สังคมตระหนักถึงความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและรักษาความเชื่อมั่นในระบบกระบวนการยุติธรรม (ณรงค์ ใจหาญ, 2543) ในกรณีการจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนอันเป็นเท็จโดยพรรคการเมือง รัฐจึงถือเป็นผู้เสียหายโดยตรงเนื่องจาก

กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองต้องสูญเสียงบประมาณแผ่นดินอันเป็นภาษีของประชาชน การกำหนดบทลงโทษทางอาญาจึงจำเป็นต้องมีน้ำหนักที่เหมาะสมและได้สัดส่วนเพื่อทดแทนความเสียหายดังกล่าว อย่างไรก็ดี ระบบโทษปรับแบบตายตัวตามมาตรา 130 ในปัจจุบันกลับขัดแย้งกับหลักความได้สัดส่วน เนื่องจากเป็นการสร้างระดับความเจ็บปวดที่เท่าเทียมกันโดยการกำหนดเพดานค่าปรับคงที่ไว้ไม่เกินห้าแสนบาท ในขณะเดียวกันพรรคการเมืองแต่ละแห่งมีสภาพคล่องทางการเงินและต้นทุนทางเศรษฐกิจที่เหลื่อมล้ำกัน ส่งผลให้เกิดความไม่สัดส่วน

1.4 ทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory) และแนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์ ซึ่งตั้งอยู่บนหลักที่ว่า มนุษย์จะเลือกกระทำการใดโดยผ่านการชั่งน้ำหนักระหว่างความพอใจ (Pleasure) และความเจ็บปวด (Pain) อยู่เสมอ (Jeremy Bentham, 1907) รัฐจำต้องคำนึงและไตร่ตรองถึงความคุ้มค่าผ่านการพิจารณาชั่งน้ำหนักต้นทุนและผลประโยชน์ด้วย เช่นเดียวกันกับปัจเจกชนก็มักจะคำนึงถึงปัจจัยทั้งสองประการเมื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ภายใต้หลักเกณฑ์ดังกล่าว ดังนั้น พฤติการณ์ใดจะถือเป็นความผิดอาญาหรือไม่จึงต้องพิจารณาจากประโยชน์ทางสังคมและต้นทุนของสังคม (ปกป้อง ศรีสนิท, 2569) ดังนั้น หากพรรคการเมืองประเมินแล้วพบว่าผลประโยชน์คาดคะเนจากการทุจริตเงินอุดหนุนมีมูลค่าสูงกว่าต้นทุนคาดคะเนหรือโทษปรับที่ต้องเผชิญ พรรคการเมืองย่อมตัดสินใจกระทำความผิด โทษทางอาญาจึงต้องมุ่งทำลายดุลยภาพความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์นี้

2. ความผิดฐานการฉ้อโกงกับแนวคิดการฉ้อโกงรัฐ

ฐานความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงจัดอยู่ในหมวดความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ มีวิวัฒนาการควบคู่กับการรับรองสิทธิในกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์สิน โดยถือเป็นพฤติการณ์อันขัดต่อศีลธรรมอันดีและบรรทัดฐานของสังคม (สมบูรณ์ วงศ์พระจันทร์, 2547) การฉ้อโกงจัดเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีรูปแบบพฤติการณ์ทวีความซับซ้อนและแยบยลยิ่งขึ้นในปัจจุบัน โดยมีองค์ประกอบความผิดสำคัญ คือ การที่ผู้ใดหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกแจ้งให้ทราบ และโดยผลของการหลอกลวงนั้นทำให้ผู้ถูกหลอกลวงเกิดความหลงเชื่อ นำไปสู่การส่งมอบทรัพย์สิน หรือการทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ (นิรชา บุญอภัย, 2561)

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อมุ่งคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนเป็นสำคัญ กฎหมายจึงบัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับแนวคิดการฉ้อโกงรัฐ (Fraud against

the State) ที่กฎหมายมุ่งควบคุมและคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและความมั่นคงทางการคลังของรัฐ เนื่องจากผลกระทบจากการฉ้อโกงรัฐส่งผลเสียหายโดยตรงต่องบประมาณแผ่นดินอันเป็นภาษีของประชาชน (พลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา, 2539)

ในบริบทของกฎหมายไทยปัจจุบัน รัฐได้พยายามตรากฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์และทรัพยากรของรัฐจากพฤติการณ์ฉ้อโกงหลอกลวงในหลากหลายมิติ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 เพื่อป้องกันการสมยอมราคาและรักษาผลประโยชน์ในการจัดซื้อจัดจ้าง หรือพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 เพื่อเป็นกรอบในการกำกับดูแลและรักษาเสถียรภาพทางการคลัง รวมถึงมาตรการทางภาษีและสวัสดิการสาธารณะต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม แม้ระบบกฎหมายไทยจะเริ่มให้ความสำคัญกับการคุ้มครองทรัพย์สินของรัฐผ่านกฎหมายเฉพาะดังกล่าว แต่กลับพบว่ายังคงขาดการบัญญัติรับรองฐานความผิดฉ้อโกงรัฐที่เป็นการเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง ข้อจำกัดดังกล่าวส่งผลให้พฤติการณ์การรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองซึ่งมีลักษณะเป็นการใช้กลอุบายหลอกลวงเพื่อเอาไปซึ่งงบประมาณแผ่นดินจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองไม่ถูกจัดให้อยู่ในฐานความผิดที่ร้ายแรงเทียบเท่ากับการฉ้อโกงรัฐ

3. ระบบการกำหนดโทษปรับ

โทษปรับ (Fine) จัดเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่มุ่งกระทำต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในรูปของเงินตรา โดยโทษปรับอาจบัญญัติไว้ในฐานะโทษหลักเพียงสถานเดียว หรืออาจกำหนดให้ใช้ควบคู่กับโทษอาญาสถานอื่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย การออกแบบอัตราโทษปรับถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำลายแรงจูงใจทางการเงินของผู้กระทำความผิด ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้สามารถจำแนกระบบการกำหนดโทษปรับทางอาญาออกเป็น 3 ระบบหลัก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การกำหนดโทษปรับทางอาญา

ระบบการปรับ	ลักษณะสำคัญ	ข้อวิเคราะห์เชิงประสิทธิภาพ
แบบตายตัว (Fixed Sum System)	การกำหนดอัตราค่าปรับไว้อย่างชัดเจนและแน่นอนในตัวบทกฎหมาย	มีความชัดเจนในเนื้อหาของกฎหมาย แต่ขาดความยืดหยุ่นต่อสภาวะเงินเฟ้อ และไม่สร้างผลป้องปรามหรือความเกรงกลัวต่อผู้ฝ่าฝืนที่มีฐานะการเงินดี
แบบตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่จะได้รับ	การคำนวณอัตราค่าปรับแปรผันตรงตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับหรือคาดหมายว่าจะได้รับจากการกระทำความผิด	มีประสิทธิภาพสูงสุดในการยับยั้งอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่ให้ผลประโยชน์สูง เนื่องจากมุ่งทำลาย แรงจูงใจทางการเงินโดยตรง และสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนกับความผิด
แบบปรับตามรายวันและรายได้ (Day-Fines System)	ตราค่าปรับจะคำนวณจากการแปรผันตรงกับรายได้เฉลี่ยรายวันของผู้กระทำความผิดคูณด้วยจำนวนวันปรับที่ศาลกำหนดตามความร้ายแรงแห่งคดี	สามารถสร้างความเสมอภาคในระดับความเจ็บปวดจากการรับโทษ โดยพิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถ ทางการเงินรายบุคคล

ที่มา : ปรับปรุงจาก คมสัน ทองชม (2566); จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ (2550); พิชยนต์ นิพาสพงษ์ (2542)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า เมื่อนำระบบการกำหนดโทษปรับข้างต้นมาพิจารณาร่วมกับแนวคิดการคุ้มครองผลประโยชน์และทรัพยากรของรัฐ จะเห็นได้ว่าระบบกฎหมายไทยส่วนใหญ่ยังคงใช้ระบบโทษปรับแบบตายตัว ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายเมื่อเผชิญกับพฤติการณ์ที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรม

ทางเศรษฐกิจ ในขณะที่ความผิดตามกฎหมายอื่นเริ่มมีการนำระบบการลงโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่จะได้รับมาปรับใช้บ้างแล้ว เช่น พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 แต่ในส่วนของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 130 ยังคงติดอยู่ในระบบโทษปรับแบบตายตัวที่มีเพดานโทษปรับต่ำ และกลายเป็นช่องว่างสำคัญที่บ่อนทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายพรรคการเมืองในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครังนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร โดยใช้วิธีการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลแบบวิจัยเอกสาร ด้วยการค้นคว้ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2567 รวมไปถึง หนังสือ ตำราทางวิชาการ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงินของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินย้อนหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2568 เอกสารวิชาการอื่น เอกสารที่เกี่ยวข้องทางอินเทอร์เน็ต และศึกษาจากกฎหมายจากประเทศญี่ปุ่น และอังกฤษเพื่อนำมาวิเคราะห์ให้ได้ซึ่งแนวทางการกำหนดและแก้ไขโทษทางอาญาสำหรับความผิดเกี่ยวกับการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาการกำหนดโทษทางอาญาของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 : ศึกษากรณีการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมือง มีผลการศึกษาดังนี้

1. ปัญหาการกำหนดโทษทางอาญาของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 : ศึกษากรณีการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมือง

จากการศึกษาพบว่า มาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “พรรคการเมืองใดจัดทำรายงานตามมาตรา 84

วรรคหนึ่งอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท” มีลักษณะเป็นระบบโทษปรับแบบตายตัวซึ่งมีเพดานอัตราค่าปรับที่ค่อนข้างต่ำมากเมื่อเทียบกับพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด เมื่อพิจารณาผ่านทฤษฎีอรรถประโยชน์ที่มองว่ามนุษย์จะเลือกกระทำการใด ๆ โดยผ่านการชั่งน้ำหนักระหว่างความเจ็บปวดและความพึงพอใจย่อมส่งผลให้การลงโทษปรับทางอาญาในปัจจุบันไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษในการข่มขู่ยับยั้ง และขาดความได้สัดส่วนกับมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงต่องบประมาณแผ่นดิน

จากรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนของพรรคการเมือง ประกอบรายงานของผู้สอบบัญชีและรายงานการเงินของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ถึงปี พ.ศ. 2568 มีพรรคการเมืองที่ถูกดำเนินคดีอันเนื่องมาจากการใช้จ่ายเงินอุดหนุนไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดเป็นจำนวนสูงถึง 22 คดี ก่อให้เกิดยอดหนี้ค้างชำระคืนแก่กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองสะสมเป็นมูลค่ารวมกว่า 51 ล้านบาท ซึ่งเมื่อนำสถิติดังกล่าวมาวิเคราะห์เปรียบเทียบส่วนต่างระหว่างมูลค่าความเสียหายจริงกับเพดานโทษปรับทางอาญาจะเห็นความไม่สัดส่วนระหว่างความร้ายแรงของความผิดกับโทษปรับที่ได้รับอันเป็นการยืนยันให้เห็นว่าผลประโยชน์คาดคะเนจากการทุจริตมีมูลค่าสูงกว่าต้นทุนทางอาญา ย่อมจูงใจให้พรรคการเมืองเลือกฝ่าฝืนกฎหมายภายใต้แนวคิดที่ว่าค่าปรับมีราคาถูก คุ้มค่าที่จะเสี่ยงทำความผิด ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหาวิกฤตยอดหนี้ค้างชำระที่พุ่งสูงขึ้นส่วนหนึ่งมีตัวแปรสำคัญมาจากกลไกการเปรียบเทียบปรับของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งกฎหมายเปิดช่องให้สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับไปเมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับนั้น ทำให้คดียุติไม่ถูกนำไปสู่การตรวจสอบและพิจารณาคดีในชั้นศาล สภาวการณ์ดังกล่าวจึงเป็นตัวเร่งให้สภาพบังคับของกฎหมายขาดความศักดิ์สิทธิ์และไร้ประสิทธิภาพในการป้องปรามอาชญากรรม

นอกจากนี้ หากพิจารณาระบบโทษปรับแบบตายตัวจะพบว่าก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งต่อหลักความได้สัดส่วนและหลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย เนื่องจากพรรคการเมืองในระบบการเมืองไทยมีขนาดและฐานะทางการเงินที่เหลื่อมล้ำสูง ซึ่งพรรคการเมืองขนาดใหญ่มักได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองมากกว่าพรรคขนาดกลางและขนาดเล็ก โทษปรับจำนวนห้าแสนบาทจึงคิดเป็นสัดส่วนที่น้อยมากและไม่สามารถสร้างความกลัวต่อการกระทำความผิดของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้ ในทางตรงกันข้ามอัตราค่าปรับจำนวนเดียวกันนี้อาจส่งผลต่อ

สถานทางการเงินของพรรคการเมืองขนาดกลางและขนาดเล็กเป็นอย่างมากกว่าพรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่มีสถานะทางการเงินที่ดี

การกำหนดโทษปรับทางอาญาของมาตรา 130 มีลักษณะเป็นการตีกรอบควบคุมการใช้ดุลพินิจของศาลไว้อย่างตายตัว ภายใต้กรอบเพดานโทษตามที่กฎหมายระบุไว้ไม่เกินห้าแสนบาท ทำให้ศาลไม่สามารถใช้ดุลพินิจตามความความร้ายแรงแห่งคดีได้ ในขณะที่มูลค่าเงินอุดหนุนที่รัฐจัดสรรให้แก่พรรคการเมืองพุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี แต่อัตราโทษปรับยังเท่าเดิม ส่งผลให้มูลค่าของโทษปรับลดลงตามกาลเวลา เปิดช่องว่างให้พรรคการเมืองตัดสินใจรายงานเท็จเพื่อตักตวงประโยชน์จากเงินอุดหนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง

2. การกำหนดโทษทางอาญา กรณีการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองตามกฎหมาย เปรียบเทียบกรณี ประเทศไทย ญี่ปุ่น และอังกฤษ

จากการศึกษาพบว่า การกำหนดโทษปรับทางอาญาระบบโทษปรับแบบตายตัวของประเทศไทย นอกจากจะไม่สามารถสร้างความเกรงกลัวและป้องปรามไม่ให้พรรคการเมืองกระทำความผิดได้แล้วนั้น โทษทางอาญาดังกล่าวยังส่งผลกระทบเชิงลบและสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองอีกด้วย เนื่องจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองมียอดหนี้ค้างชำระจากพรรคการเมืองพุ่งสูงขึ้น ทั้งมูลหนี้ที่เพิ่มขึ้นเกิดจากการปฏิบัติผิดกฎหมายสำหรับฐานความผิดการจัดทำการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองและมูลหนี้จากการดำเนินคดีในฐานความผิดอื่น ๆ ทั้งที่อยู่ในกระบวนการฟ้องร้อง การบังคับคดี และคดีที่พ้นระยะเวลาบังคับคดีไปแล้ว

ในการนี้ นอกจากรัฐจะต้องสูญเสียงบประมาณแผ่นดินจากการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองในเบื้องต้นแล้ว กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองยังต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตในชั้นบังคับคดีด้วย เนื่องจากพรรคการเมืองที่กระทำความผิดมักไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะนำมาชำระหนี้ตามคำพิพากษาของศาลได้ ส่งผลให้งบประมาณแผ่นดินต้องสูญเปล่า โดยที่โทษปรับทางอาญาไม่สามารถเทียบได้กับเงินงบประมาณที่รัฐต้องเสียไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเทศญี่ปุ่น มีการตราพระราชบัญญัติเงินอุดหนุนพรรคการเมือง พ.ศ. 2537 (Political Parties Subsidies Act 1994) เพื่อเป็นการตัดวงจรกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางการเมืองและยับยั้งมิให้กลุ่มทุนหรือองค์กรอิทธิพลเข้ามาแผ่ขยายอำนาจผ่านช่องทางการสนับสนุนทางการเงินให้แก่พรรคการเมือง จึงต้องกำหนดให้รัฐมีระบบการให้เงินอุดหนุนจากรัฐแก่

พรรคการเมือง เพื่อสนับสนุนและพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้พรรคการเมือง เพื่อกำกับดูแล ลดการทุจริตเชิงโครงสร้างที่เกิดจากการแข่งขันทางการเมืองที่รุนแรง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561) โดยมาตรา 17 กำหนดให้พรรคการเมืองต้องจัดทำรายงานทางการเงินและรายงานทางการเงินเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินอุดหนุนทั้งพรรคการเมืองสำนักงานใหญ่และสาขาพรรคการเมืองประจำปีต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกิจการภายในและการสื่อสาร หากพบว่าเป็นการรายงานด้วยข้อความอันเป็นเท็จ มาตรา 44 (7) โดยมีโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านเยน หรือทั้งจำทั้งปรับ แม้จะเป็น "ระบบโทษปรับแบบตายตัวเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่มีจุดต่างที่สำคัญคือ ประเทศญี่ปุ่นยังมีการกำหนดโทษทางอาญาที่เป็นการคานอำนาจและจำกัดเสรีภาพไว้เพื่อสร้างความเกรงกลัวและสะท้อนถึงความร้ายแรงสำหรับการทำความผิดด้วยการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองได้เป็นอย่างดี คือ โทษจำคุก

ประเทศอังกฤษ มีพระราชบัญญัติพรรคการเมือง การเลือกตั้ง และการลงประชามติ พ.ศ. 2543 ที่มุ่งเน้นการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินเพื่อเกื้อหนุนภารกิจของพรรคการเมืองฝ่ายค้านภายในสภา เพื่อสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมในสภา(วรพจน์ บุญพร, 2548) โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวมุ่งเน้นกำกับดูแลความโปร่งใสของงบการเงินในภาพรวม โดยมีกลไกการตรวจสอบนั้นไม่ได้มีการกำหนดบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนจากรัฐโดยตรง หากแต่มาตรา 41 กำหนดให้พรรคการเมืองมีหน้าที่บันทึกบัญชี จัดทำ และเปิดเผยงบการเงินประจำปีส่งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งครอบคลุมไปถึงรายรับและรายจ่าย เงินอุดหนุนจากรัฐที่ให้แก่พรรคการเมือง แต่มาตรการลงโทษทางอาญาสำหรับความผิดการรายงานด้วยข้อความอันเป็นเท็จตามมาตรา 150 บทกำหนดโทษบัญชีท้าย 20 ได้วางกลไกแยกตามระดับความร้ายแรงของกระบวนพิจารณา คือ กรณีที่ศาลพิจารณาคดีแบบ (summary) โทษปรับไม่เกินโทษสูงสุดตามกฎหมาย หรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือกรณีที่ศาลพิจารณาคดีแบบ (indictment) โทษปรับ หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี ทั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดค่าปรับที่สูงอย่างไม่มีข้อจำกัด โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ ความร้ายแรงแห่งคดี และระดับสถานะทางเศรษฐกิจของพรรคการเมืองประกอบกัน ส่งผลให้ระบบกฎหมายสามารถทำลายแรงจูงใจทางการเงินและทำลายผลประโยชน์จากการทุจริตได้อย่างแท้จริง และจุดเหมือนที่สำคัญกับประเทศญี่ปุ่น คือ การกำหนดให้มีโทษจำคุกสำหรับความผิดการจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จ

ของพรรคการเมือง อันเป็นการสะท้อนถึงความร้ายแรงสำหรับการทำความผิดดังกล่าว ได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาระบบกฎหมายต่างประเทศ สามารถเปรียบเทียบโทษทางอาญาของทั้งสามประเทศ สำหรับกรณีรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการกำหนดโทษทางอาญากรณีรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมือง

ประเด็นการวิเคราะห์	ประเทศไทย	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศอังกฤษ
1. โทษทางอาญา	โทษปรับ	จำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ	จำคุกหรือปรับ
2. รูปแบบระบบโทษปรับ	ตายตัว (Fixed Sum System) (สูงสุดปรับไม่เกิน 500,000 บาท)	ตายตัว (Fixed Sum System) (สูงสุดปรับไม่เกิน 1,000,000 บาท)	ยืดหยุ่น (ไร้เพดานอัตราโทษปรับสูงสุด)
3. การใช้ดุลพินิจของศาล	ศาลถูกจำกัดดุลพินิจภายใต้เพดานโทษปรับ	ศาลถูกจำกัดดุลพินิจภายใต้เพดานโทษปรับ และสามารถเลือกใช้โทษอาญาได้ไม่ว่าจะจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ	ศาลใช้ดุลพินิจลงโทษอย่างอิสระไม่มีเพดานโทษปรับ แต่สามารถเลือกใช้โทษอาญาได้ไม่ว่าจะจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ
4. ประสิทธิภาพในการป้องปราม	ต่ำมาก เนื่องจากค่าปรับต่ำกว่าผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับ	สูง เนื่องจากสามารถใช้โทษจำคุกแทนการลงโทษปรับ หรือใช้ทั้งโทษจำคุกและปรับเพื่อควบคุมบุคคลได้	สูงมาก เนื่องจากโทษปรับสูงกว่าผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับ หรือโทษจำคุกเพื่อควบคุมบุคคลได้

ที่มา : ปรับปรุงจาก พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 (2560); แปลจาก Political Parties, Elections and Referendums Act 2000 (2000)

3. แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการกำหนดโทษทางอาญา กรณีการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองของประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่าโทษปรับของประเทศไทยขาดประสิทธิภาพในการป้องปราม ข่มขู่ ยับยั้งการกระทำความผิด เนื่องจากค่าปรับต่ำกว่าผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับ เห็นควรแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 130 ดังนี้

1. ยกเลิกระบบโทษปรับแบบตายตัว ที่มีการกำหนดเพดานโทษปรับขั้นสูงไม่เกินห้าแสนบาท เป็น "ระบบการลงโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่จะได้รับ" โดยกำหนดให้อัตราโทษปรับขั้นต่ำแปรผันตรงกับมูลค่าความเสียหายจริงหรือตามผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด และกำหนดโทษปรับขั้นสูงเป็นจำนวนเท่า เช่น ปรับสองเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการรายงานการใช้จ่ายเงินด้วยข้อความอันเป็นเท็จ การปรับเปลี่ยนนี้จะช่วยสร้างระดับความเจ็บปวดได้สอดคล้องเหมาะสมกับความร้ายแรงและความเสียหายที่เกิดขึ้น และทำให้ระดับความเจ็บปวดจากบทลงโทษ เกิดขึ้นจริงไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ขนาดกลาง หรือขนาดเล็ก

2. การจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองมีพฤติการณ์ที่กระทำเป็นขบวนการและใช้อุบายที่ซับซ้อน บ่อนทำลายงบประมาณแผ่นดินและภาษีของประชาชน รัฐจึงควรบัญญัติให้การกรทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดฐานฉ้อโกงรัฐควบคู่ไปกับการเพิ่มเติมโทษจำคุก เพื่อให้ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ในสิ่งที่ได้ล่วงละเมิดต่อกฎหมาย แสดงให้คนในสังคมตระหนักถึงความรุนแรงร้ายแรงของการกระทำความผิดดังกล่าวว่ามีโทษที่ร้ายแรงและไม่คิดที่หวนกลับไปกระทำผิดหรือทำผิดเช่นเดียวกับผู้นั้น

3. ยกเลิกบทบัญญัติการเปรียบเทียบปรับของคณะกรรมการการเลือกตั้งสำหรับความผิดเกี่ยวกับการจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมือง เพื่อป้องกันไม่ให้สภาพบังคับทางอาญาถูกลดทอนความรุนแรงผ่านการจ่ายค่าปรับต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง และควรกำหนดให้คดีประเภทนี้ต้องเข้าสู่การตรวจสอบและพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรมเท่านั้น เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาคดี

ตามพฤติการณ์ของความผิด ความร้ายแรงของคดี และความสถานะทางการเงินของพรรคการเมืองได้อย่างเต็มที่

อภิปรายผล

กรณีโทษปรับทางอาญาตามมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด อีกทั้งยังขัดต่อหลักความได้สัดส่วนที่มุ่นเน้นไปยังระดับและประเภทของโทษต้องสอดคล้องเหมาะสมกับความร้ายแรงและความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากระบบกฎหมายไทยยังคงยึดติดกับรูปแบบระบบโทษปรับแบบตายตัวดั้งเดิม โดยไม่ได้คำนึงถึงมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงและสภาพคล่องทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของพรรคการเมืองแต่ละขนาด สอดคล้องกับทฤษฎีอรรถประโยชน์ตามแนวคิดของ Jeremy Bentham (1907) ที่อธิบายว่า ปัจเจกชนจะเลือกกระทำการใด ๆ โดยผ่านกระบวนการชั่งน้ำหนักคำนวณระหว่างความพึงพอใจและความเจ็บปวดอยู่เสมอ ซึ่งหากผู้กระทำความผิดประเมินแล้วเห็นว่าผลลัพธ์หรือผลประโยชน์จากการฝ่าฝืนกฎหมายทำให้ได้ผลประโยชน์มูลค่าสูงกว่าบทลงโทษทางอาญาที่จะได้รับ ย่อมส่งผลให้เกิดการตัดสินใจกระทำความผิด

กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองมียอดหนี้สะสมค้างชำระจากพรรคการเมืองสูงกว่า 51 ล้านบาท แต่เพดานอัตราค่าปรับสูงสุดตามกฎหมายถูกจำกัดไว้เพียงห้าแสนบาทนั้น สอดคล้องกับข้อค้นพบของ จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ (2550) และ คมสัน ทองชม (2566) ที่ระบุว่าระบบโทษปรับแบบตายตัวของประเทศไทยในภาพรวมมักเผชิญกับปัญหาวิกฤต เนื่องจากเพดานอัตราโทษปรับไม่สอดรับกับมูลค่าของความเสียหายที่แท้จริง สภาวะดังกล่าวส่งผลให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณแผ่นดินไปโดยเปล่าประโยชน์

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการกำหนดโทษทางอาญาระหว่างประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศอังกฤษ สะท้อนให้เห็นว่าในขณะที่การกำหนดโทษปรับทางอาญาของประเทศไทยยังคงยึดติดอยู่กับระบบโทษปรับแบบตายตัวที่มีเพดานโทษปรับต่ำ แต่ระบบกฎหมายในต่างประเทศกลับก้าวข้ามข้อจำกัดดังกล่าวไปสู่การปรับใช้กลไกทางอาญาที่มีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณากฎหมายของประเทศญี่ปุ่น พบว่ามีการกำหนดโทษจำคุกไม่เกินห้าปีควบคู่ไปกับโทษปรับไม่เกินหนึ่งล้านเยน หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งการกำหนดโทษทางอาญาในลักษณะนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งทำลายเจตจำนงอิสระของผู้บริหารพรรคการเมืองหรือ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในการตัดสินใจกระทำความผิดโดยตรง เพื่อข่มขู่ ควบคุม ตัดวงจรการแผ่ขยายอำนาจของกลุ่มทุน หรือองค์กรอิทธิพลที่เข้ามาสนับสนุนทางการเงินอย่างไม่โปร่งใส (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561) กรณีของประเทศญี่ปุ่นสะท้อนให้เห็นว่าชัดเจนว่าโทษปรับเพียงสถานเดียวในอัตราค่าปรับที่ต่ำย่อมไม่เพียงพอต่อการกำกับดูแลและข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดได้ รวมถึงไม่สามารถสร้างความเกรงกลัวและป้องปรามการกรทำความผิดได้หากปราศจากการกำหนดโทษจำคุกที่กระทบต่อเสรีภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของปกป้อง ศรีสนิท (2569) ที่อธิบายว่าค่าปรับแบบตายตัวสร้างระดับความเจ็บปวดจากบทลงโทษที่เหลื่อมล้ำ ทำให้ค่าปรับลดลงกลายเป็นค่าปรับที่น้อยลงมากจนไม่สามารุยับยั้งอาชญากรรมได้

การที่กฎหมายของประเทศอังกฤษเลือกใช้ระบบโทษปรับแบบยืดหยุ่นที่ไร้เพดานอัตราโทษขั้นสูงและให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจกำหนดอัตราค่าปรับโดยพิจารณาตามความเหมาะสมให้สอดคล้องกับความร้ายแรงของพฤติการณ์และฐานะทางการเงินทางการเงินหรือสภาพคล่องที่แท้จริงของพรรค อันเป็นการตอบสนองต่อหลักความเสมอภาค เพราะสามารถทำให้ระดับความเจ็บปวดจากบทลงโทษเกิดขึ้นอย่างเท่าเทียมกันระหว่างพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก เป็นการทำลายแรงจูงใจหรือผลประโยชน์ทางการเงินที่สูงจากการทุจริตงบประมาณแผ่นดินได้อย่างเป็นรูปธรรม

การกำหนดโทษทางอาญาตามมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขทั้ง 4 มิติที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย การปรับเปลี่ยนระบบโทษปรับแบบตายตัวไปสู่ระบบการลงโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับหรือคาดหมายว่าจะได้รับ การกำหนดให้มีโทษจำคุก การยกเลิกอำนาจ การเปรียบเทียบปรับของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และการยกระดับฐานความผิดไปสู่องค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงรัฐเพื่อเป็นกลไกทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและรักษาเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ

การกำหนดให้ความผิดรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองให้เป็นฐานความผิดฉ้อโกงรัฐนั้น สอดคล้องอย่างยิ่งกับทฤษฎีทดแทนและหลักความได้สัดส่วนกับความผิด ตามแนวคิดของ Cesare Beccaria (อ้างถึงใน อัจฉรียา ชูตินันทน์, 2566) ซึ่งเน้นย้ำว่าระดับและประเภทของบทลงโทษต้องสอดคล้องเหมาะสมกับความร้ายแรงของความผิด ควบคู่กับความน่าตำหนิของพฤติการณ์การกระทำความผิดนั้น ๆ เนื่องจาก

เงินอุดหนุนพรรคการเมืองมีที่มาจากเงินภาษีของประชาชนและงบประมาณแผ่นดิน อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน การจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองจึงมิใช่ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ของเอกชนธรรมดาที่ยอมความกันได้ แต่มีลักษณะเป็นพฤติการณ์ทุจริตเชิงระบบที่ส่งผลกระทบเป็นการฉ้อโกงรัฐโดยตรงต่องบประมาณของรัฐ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมืองเป็นปัญหาร้ายแรงที่กระทบต่อสถาบันทางการเมืองและงบประมาณแผ่นดิน โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ พรรคการเมือง หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และเหรัญญิกพรรคการเมืองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินดังกล่าว แม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งในการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินอุดหนุนของพรรคการเมืองและกำหนดโทษโทษปรับไว้ในมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 แล้วก็ตาม ดังนั้น การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเกี่ยวกับการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ผู้วิจัยเห็นว่าสมควรที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขการกำหนดโทษทางอาญา โดยการกำหนดให้มีโทษจำคุกควบคู่ไปกับโทษปรับ เปลี่ยนระบบโทษปรับเป็นระบบการลงโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่จะได้รับ เพิ่มมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดฐานฉ้อโกงรัฐ เพื่อให้มีโทษทางอาญาที่เหมาะสมอันสามารถเป็นแนวทางหนึ่งในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมและป้องกันการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ข้อเสนอแนะ** 1. ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560(1) แก้ไขระบบการกำหนดอัตราค่าปรับแก้ไขมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 โดยกำหนดอัตราโทษปรับเป็นการลงโทษปรับตามจำนวนเท่าของประโยชน์ที่ได้รับ คือ หากผู้กระทำความผิดได้รับผลประโยชน์จากการรายงานการใช้จ่ายเงินด้วยข้อความอันเป็นเท็จเป็นจำนวนเท่าใดต้องกำหนดโทษปรับสำหรับความผิดนั้นๆ ตามจำนวนเท่าผลประโยชน์ที่ผู้นั้นได้รับจาการรายงานการใช้จ่ายเงินด้วยข้อความอันเป็นเท็จ โดยกำหนดว่า “มาตรา 130 หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และ

เหรัญญิกพรรคการเมืองผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงจัดทำรายงานตามมาตรา 84 วรรคหนึ่ง อันเป็นเท็จรายงานต่อคณะกรรมการ และในการนั้นเป็นเหตุให้พรรคการเมืองหรือบุคคลอื่นได้ไปซึ่งเงินอุดหนุนของกองทุน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับสองเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการรายงานการใช้จ่ายเงินด้วยข้อความอันเป็นเท็จ” (2) กำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ เพิ่มมาตรา 130/1 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองพ.ศ. 2560 โดยเพิ่มอัตราโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดที่กระทำผิดซ้ำ เมื่อผู้กระทำผิดได้กระทำความผิดอย่างเดียวกันเป็นครั้งที่สอง ควรต้องได้รับโทษในอัตราที่สูงขึ้นกว่าครั้งแรก เพื่อยับยั้งการกระทำความผิดนั้นและให้เกิดความเข็ดหลาบ โดยกำหนดว่า “มาตรา 130/1 หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และเหรัญญิกพรรคการเมืองผู้ใดกระทำผิดกระทำความผิดตามมาตรา 130 และได้กระทำความผิดซ้ำอีกภายในสองปีนับแต่วันที่กระทำความผิดครั้งแรก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกปีและปรับสามเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการรายงานการใช้จ่ายเงินด้วยข้อความอันเป็นเท็จ” 2. ปรับปรุงแก้ไขระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเปรียบเทียบความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2562 โดยแก้ไขยกเลิกบัญชีแนบท้ายระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเปรียบเทียบความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2562 ลำดับที่ 28 สำหรับการเปรียบเทียบความผิดฐานการรายงานการใช้จ่ายเงินอุดหนุนด้วยข้อความอันเป็นเท็จของพรรคการเมือง

ข้อจำกัดของงานวิจัย

ในงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้การวิจัยเอกสารเป็นหลัก จึงมิได้มีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งอาจทำให้ผลการวิจัยยังไม่สะท้อนมุมมองและประสบการณ์จากการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

คมสัน ทองชม. (2566). *การบังคับคดีอาญา: ศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับและการใช้มาตรการเสริมแทนค่าปรับ.* เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2569 จาก https://library.coj.go.th/pdf-view.html?fid=51351&table=files_biblio

จิรวุฒิ ลิปิพันธ์. (2550). รายงานผลการวิจัยเรื่องปัญหาโทษปรับในประเทศไทย. ใน *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

นิรชา บุญอภัย. (2561). ความผิดฐานฉ้อโกง:ศึกษากรณีการฉ้อโกงการบริการ. ใน *นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ปกป้อง ศรีสนิท. (2569). *กฎหมายอาญาชั้นสูง.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

พิชยนต์ นิพาสพงษ์. (2542). โทษปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้ (Day-Fine). ใน *นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์.* มหาวิทยลัยธรรมศาสตร์.

พลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา. (2539). ความผิดและระวางโทษสำหรับผู้ฉ้อโกงรัฐในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม. *สรรพากรสาส์น,* 43(4), 126-132.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 105 ก หน้า 1* (1 ตุลาคม 2560).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1* (6 เมษายน 2560).

วรพจน์ บุญพร. (2548). การสนับสนุนพรรคการเมืองโดยรัฐ: ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541. ใน *นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สมบูรณ์ วงศ์พระจันทร์. (2547). ความผิดฐานฉ้อโกงตามกฎหมายเยอรมัน-ไทย-ลาว. ใน *นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์.* มหาวิทยลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2568). *รายงานของผู้สอบบัญชีและรายงานการเงินของสำนักงาน.* เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2569 จาก https://www.ect.go.th/ect_th/th/db_119_ect_th_download_217

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ. (2569). *แผนปฏิบัติราชการรายปี (พ.ศ. 2569).* เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2569 จาก https://www.pacc.go.th/uploads/files/pacc_plan2569.pdf

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). *การบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมือง*. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2569 จาก https://old.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=47852&filename=house2558_2

อัจฉรียา ชูตินันทน์. (2566). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

Bentham, J. (1907). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Oxford : Clarendon Press.

MARKETING COMMUNICATION TOOLS AND STUDENTS' DECISION TO ENROLL AT JIANGSU NANTONG TECHNICIAN COLLEGE IN CHINA*

Zheng Cao[1] and Pongsiri Kamkankaew[2]

[1-2]North-Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand

Corresponding Author's Email: 672301017@northcm.ac.th

Received 26 June 2026; Revised 30 June 2026; Accepted 2 July 2026

Abstract

This research aimed (1) to test the level of marketing communication tools and students' decision to enroll at Jiangsu Nantong Technician College in China, and (2) to examine the impact of marketing communication tools on students' decision to enroll. A quantitative research design was employed with a sample of 375 students selected through stratified random sampling across 15 fields of study. Data were collected via a structured questionnaire on a five-point Likert scale. Descriptive statistics and multiple regression analysis were applied.

Results revealed that (1) all seven marketing communication tools and students' decision to enroll were perceived at a very high level ($\overline{X}$ = 4.22–4.29). (2) All seven hypotheses were supported. Advertising was the strongest predictor (β = 3.14, $p < 0.001$), followed by sales promotion (β = 2.40), direct marketing (β = 1.97), and digital media (β = 1.84). The model explained 61.3 % of the variance in enrollment decisions (R^2 = 0.613).

Citation:

* Zheng Cao and Pongsiri Kamkankaew. (2026). Marketing Communication Tools And Students' Decision To Enroll At Jiangsu Nantong Technician College In China. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1902-1915.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Keywords: Marketing Communication Tools, Students' Decision to Enroll, Higher Education Enrollment, Vocational College, China

Introduction

Marketing communication tools are strategic mechanisms through which educational institutions transmit messages to prospective students, build institutional reputations, and guide enrollment decisions (Kamkankaew & Meesubthong, 2026). Institutions today deploy an integrated portfolio comprising advertising, sales promotion, public relations, direct marketing, personal selling, brand image, and digital media to attract students and differentiate themselves in an increasingly competitive landscape (Kotler & Armstrong, 2012; Belch & Belch, 2015; Kamkankaew et.al., 2025). Shankar et al. (2022) emphasise that digital communication enables personalised student engagement, while Kim et al. (2019) demonstrate that consistent, clear messaging strengthens institutional confidence and enrollment intention. Young audiences, in particular, expect short, honest, and visually engaging communications delivered across digital platforms (Munsch, 2021).

In China, technical and vocational colleges face intensifying competition for a shrinking demographic pool. Jiangsu Nantong Technician College, a leading public vocational institution founded in 1956, serves approximately 4,000 full-time students across fifteen technical programmes and maintains strong industry partnerships. Despite its established reputation, the college lacks empirical evidence on which marketing communication tools most effectively influence enrollment decisions. Existing studies have largely examined single communication tools in isolation or focused on Western university contexts (Ortega & Hollerbach, 2022; Shehzadi et al., 2020). This study addresses that gap by empirically testing the level and impact of seven integrated marketing communication tools on students' decision to enroll.

Objectives

1. To test the level of marketing communication tools and students' decision to enroll at Jiangsu Nantong Technician College in China.

2. To examine the impact of marketing communication tools on students' decision to enroll at Jiangsu Nantong Technician College in China.

Literature Review

Decision-Making

Decision-making is a process of selecting among options, comparing alternatives, and evaluating choices based on expected results (Noorale, 2012). Skalski and Romero (2011) describe data-based decision-making as an ongoing cycle of information collection and analysis to support informed choices. Croskerry and Nimmo (2011) identify both intuitive (Type 1) and analytical (Type 2) decision modes, suggesting prospective students use both emotional and rational processes when selecting a college. When institutions communicate clearly and consistently, they facilitate better-informed enrollment decisions (Mengash, 2020; Kamkankaew, 2026).

Marketing Communication Tools

Integrated marketing communication (IMC) coordinates multiple promotional channels to deliver consistent, persuasive messages (Kotler & Armstrong, 2012; Belch & Belch, 2015). Advertising is a paid non-personal message that builds awareness and brand recall (Wells, Moriarty & Burnett, 2012; Kotler & Keller, 2016). Sales promotion encompasses short-term incentives—scholarships, discounts, special offers—designed to stimulate prompt action (Peattie & Peattie, 2003; Lamb et al., 2012). Public relations builds goodwill, trust, and a positive institutional image through planned communication activities (Kowalski, 2011; Smith, 2021). Direct marketing transmits targeted, personalised information to specific prospective students to elicit measurable responses (Tapp et al., 2004;

Abraham & Joseph, 2019). Personal selling uses face-to-face communication to provide programme details, reduce uncertainty, and build individual trust (Kotler & Armstrong, 2013; Firmansyah et al., 2019). Brand image reflects the overall institutional perception held in students' minds, shaped by accumulated experiences and communications (Keller, 2003; Snadrou & Haoucha, 2024). Digital media encompasses online platforms—social media, websites, and mobile applications—enabling interactive, real-time communication (Bennett & Segerberg, 2012).

Conceptual Framework

Figure 1 presents the conceptual framework. Seven marketing communication tools (independent variables) are hypothesised to predict students' decision to enroll (dependent variable), integrating IMC theory with student decision-making frameworks.

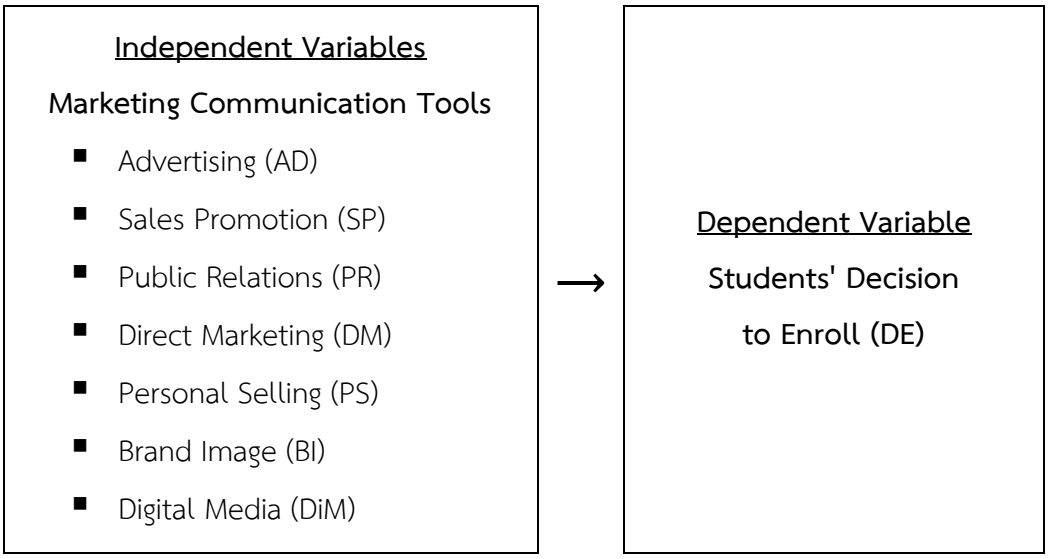

Figure 1 Conceptual Framework

Methodology

This study adopted a quantitative research design. The target population comprised 5,000 potential enrolling students at Jiangsu Nantong Technician College. Using Yamane's formula at 95 % confidence and 5 % margin of error, a sample of n = 375 was determined. Stratified random sampling was applied across 15 fields of study (25 students per major), ensuring equal representation of all vocational programmes including CNC Technology, Mechatronics, Industrial Robotics, Electrical Automation, Digital Design, Automotive Repair, E-commerce, Health and Social Care, and six additional technical disciplines.

A structured questionnaire served as the primary instrument, comprising items measuring each of the seven marketing communication tools and students' decision to enroll. All items were adapted from validated scales: advertising from Wells, Moriarty & Burnett (2012) and Kotler and Keller (2016); sales promotion from Peattie and Peattie (2003); public relations from Kowalski (2011); direct marketing from Tapp et al. (2004); personal selling from Firmansyah et al. (2019); brand image from Keller (2003); digital media from Bennett and Segerberg (2012); and decision-making from Noorale (2012). A five-point Likert scale ranged from 1 (Strongly Disagree) to 5 (Strongly Agree). Cronbach's Alpha exceeded 0.70 for all constructs, confirming reliability. Data analysis employed mean, standard deviation, Pearson correlation, multicollinearity testing (VIF, tolerance), and multiple regression.

Results

Objective 1: Level of Marketing Communication Tools and Students' Decision to Enroll

Table 1 presents descriptive statistics. All seven marketing communication tools and students' decision to enroll were rated at a very high level (Mean = 4.22–4.29). Personal selling achieved the highest score (Mean

= 4.29, SD = 0.887), followed by sales promotion, public relations, and direct marketing (all Mean = 4.28). Digital media scored Mean = 4.27, brand image Mean = 4.26, and advertising Mean = 4.22. Students' decision to enroll also reached a very high level (Mean = 4.26, SD = 0.902), indicating students follow a thoughtful, information-based enrollment process.

Table 1 Mean and Standard Deviation of All Variables (n = 375)

Variables	Mean	SD	Level
Advertising (AD)	4.22	0.957	Very High
Sales Promotion (SP)	4.28	0.924	Very High
Public Relations (PR)	4.28	0.896	Very High
Direct Marketing (DM)	4.28	0.888	Very High
Personal Selling (PS)	4.29	0.887	Very High
Brand Image (BI)	4.26	0.894	Very High
Digital Media (DiM)	4.27	0.922	Very High
Students' Decision to Enroll (DE)	4.26	0.902	Very High

Note: Scale: 4.21–5.00 = Very High; 3.41–4.20 = High; 2.61–3.40 = Moderate; 1.81–2.60 = Low; 1.00–1.80 = Very Low

Objective 2 Impact of Marketing Communication Tools on Students' Decision to Enroll

Normality was confirmed with skewness values of −0.692 to −0.144 and kurtosis of −0.724 to −0.125. Table 2 presents correlation and multicollinearity statistics. All predictors are significantly correlated with the dependent variable at $p < 0.01$ ($r = 0.554–0.708$). Advertising yields the highest correlation ($r = 0.708$).

VIF values (2.155–2.781) and tolerance values (0.360–0.464) confirm no multicollinearity problem.

Table 2 Correlation Analysis and Multicollinearity Testing

Variables	r	VIF	Tolerance	Result
Advertising (AD)	0.708**	2.568	0.389	Pass
Sales Promotion (SP)	0.673**	2.264	0.442	Pass
Public Relations (PR)	0.681**	2.781	0.360	Pass
Direct Marketing (DM)	0.597**	2.292	0.464	Pass
Personal Selling (PS)	0.554**	2.155	0.436	Pass
Brand Image (BI)	0.645**	2.325	0.381	Pass
Digital Media (DiM)	0.601**	2.771	0.361	Pass

Note: ** $p < 0.01$ (two-tailed); r = Pearson correlation with dependent variable. Pass = VIF < 5 and Tolerance > 0.10, confirming no multicollinearity problem.

Table 3 presents multiple regression results. The model is highly significant with $R = 0.783$, $R^2 = 0.613$, Adjusted $R^2 = 0.595$, $F = 5.459$ ($p < 0.001$), and Durbin–Watson = 1.05, indicating that 61.3 % of the variance in enrollment decisions is explained by the seven marketing communication tools. All seven predictors are significant at $p < 0.05$.

Table 3 Multiple Regression Analysis Results (Dependent Variable: Students' Decision to Enroll)

Variables	b	SE	β	t	Sig.
Constant	0.468	0.245	–	1.914	0.047

Advertising (AD)	3.99	0.276	3.14	1.949	0.000*
Sales Promotion (SP)	3.32	0.272	2.40	1.205	0.002*
Public Relations (PR)	2.79	0.183	1.79	1.161	0.032*
Direct Marketing (DM)	2.94	0.171	1.97	1.133	0.014*
Personal Selling (PS)	2.68	0.170	1.73	1.866	0.035*
Brand Image (BI)	2.71	0.178	1.74	1.922	0.038*
Digital Media (DiM)	2.79	0.108	1.84	1.015	0.012*

Note: * $p < 0.05$; $R = 0.783$, $R^2 = 0.613$, Adj. $R^2 = 0.595$, $F = 5.459$, Sig. $F < 0.001$, Durbin–Watson = 1.05

Table 4 summarises hypothesis testing outcomes. All seven hypotheses are supported. Advertising is the strongest predictor ($\beta = 3.14$), followed by sales promotion ($\beta = 2.40$), direct marketing ($\beta = 1.97$), digital media ($\beta = 1.84$), public relations ($\beta = 1.79$), brand image ($\beta = 1.74$), and personal selling ($\beta = 1.73$).

Table 4 Summary of Hypothesis Testing Results

Hypothesis Statement		β	Result
H1	Advertising has a significant positive impact on students' decision to enroll	3.14*	Supported
H2	Sales Promotion has a significant positive impact on students' decision to enroll	2.40*	Supported

H3	Public Relations has a significant positive impact on students' decision to enroll	1.79*	Supported
H4	Direct Marketing has a significant positive impact on students' decision to enroll	1.97*	Supported
H5	Personal Selling has a significant positive impact on students' decision to enroll	1.73*	Supported
H6	Brand Image has a significant positive impact on students' decision to enroll	1.74*	Supported
H7	Digital Media has a significant positive impact on students' decision to enroll	1.84*	Supported

Note: * $p < 0.05$. β = standardised regression coefficient.

Discussion

Regarding Objective 1, the very high perceived level of all marketing communication tools confirms that the college's communication environment is broadly effective. The highest score for personal selling (Mean = 4.29) aligns with Kotler and Armstrong (2013) and Firmansyah et al. (2019), who emphasise that direct interaction reduces uncertainty and builds trust—critical when students face high-stakes educational decisions. The equally high ratings for sales promotion and public relations (Mean = 4.28) support Peattie and Peattie (2003) and Smith (2021), confirming that incentive-based programmes and trust-building activities are potent drivers of enrollment interest. The very high rating for digital media (Mean = 4.27) corroborates Shankar et al. (2022) and Bennett and Segerberg (2012), reflecting the centrality of online channels in the information-seeking behaviour of contemporary young adults. Brand image at a very high level (Mean = 4.26) supports Keller (2003) and Snadrou and Haoucha (2024),

establishing that positive institutional associations are fundamental antecedents of enrollment intention.

Regarding Objective 2, advertising emerges as the dominant predictor (β = 3.14, $p < 0.001$), consistent with Tien et al. (2020), who demonstrate that social media advertising substantially raises institutional awareness among young audiences. Ortega and Hollerbach (2022) similarly show that persuasive advertising campaigns reshape educational perceptions. Sales promotion ranked second (β = 2.40), supported by Rong-Da Liang et al. (2017), confirming that financial incentives meaningfully accelerate enrollment decisions. Direct marketing (β = 1.97) and digital media (β = 1.84) also register strong effects, consistent with Tapp et al. (2004) and Fadhillah et al. (2024). Public relations (β = 1.79), brand image (β = 1.74), and personal selling (β = 1.73) each contribute significantly, reinforcing that an integrated communication strategy is more effective than any single tool deployed in isolation (Bosch et al., 2006).

Recommendation

Recommendations for the College

1) Invest in online advertising on social media and video platforms with clear, authentic content showcasing programme quality, facilities, and career outcomes.

2) Develop structured sales promotion programmes including competitive scholarships, merit-based awards, and early-enrollment incentives, communicated prominently across all channels.

3) Expand public relations activities through open house events, school visits, and community engagement, supplemented by actively managed digital channels providing timely and accurate information.

4) Train staff in programme knowledge and student-centered communication to maximise the quality of direct marketing and personal selling interactions with prospective students and families.

5) Cultivate a consistent brand identity across all channels emphasising high-quality training, industry partnerships, and career readiness to build long-term institutional trust.

Recommendations for Future Research

1) Future studies should investigate mediating variables such as parental influence, peer recommendations, and financial background to develop more comprehensive enrollment decision models.

2) Comparative and longitudinal research across multiple Chinese vocational colleges and international higher education contexts would strengthen generalizability and cross-cultural theoretical contribution.

References

Abraham, V., & Joseph, J. (2019). An empirical study on direct marketing as the most effective form of marketing in the digitalized marketing environment. *International Journal of Research Science & Management*, 6(1), 18–24.

Belch, G. E., & Belch, M. A. (2015). *Advertising and promotion: An integrated marketing communications perspective* (10th ed.). McGraw-Hill Education.

Bennett, W. L., & Segerberg, A. (2012). The logic of connective action: Digital media and the personalization of contentious politics. *Information, Communication & Society,* 15(5), 739–768.

Bosch, J., Venter, E., Han, Y., & Boshoff, C. (2006). The impact of brand identity on the perceived brand image of a merged higher education institution. *Management Dynamics*, 15(2), 10–30.

Croskerry, P., & Nimmo, G. R. (2011). Better clinical decision making and reducing diagnostic error. *The Journal of the Royal College of Physicians of Edinburgh*, 41(2), 155–162.

Fadhillah, et al. (2024). Innovative digital media approaches to teaching speaking skills in Society 5.0. *Journal Pendidikan Agama Islam*, 21(1), 40–59.

Firmansyah, et al. (2019). Basic concepts of personal selling and the sales process. *Marketing Management Review*, 8(2), 45–58.

Kamkankaew, P. & Meesubthong, C. (2026). The Influence Of Digital Marketing, Brand Awareness, And Brand Loyalty On The Repurchase Intention Of Travel Accident Insurance Through Online Purchasing Channels Among Consumers In Thailand. *Journal of Interdisciplinary Social Development*, 4(2),404-429.

Kamkankaew, P. (2026). Navigating The Digital Landscape with A Comprehensive Review: Challenges and Limitations of The Technology Acceptance Model. *Journal of Interdisciplinary Social Development*, 4(1), 851-907

Kamkankaew, P., Thanitbenjasith, P., Sribenjachot, S., Phattarowas, V., Thanin, P., & Khumwongpin, S. (2025). The Future of Digital Marketing: What Lies Ahead?. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 5(2), 1-28.

Keller, K. L. (2003). *Strategic brand management: Building, measuring, and managing brand equity*. Prentice-Hall.

Kim, J., Kang, S., & Lee, K. H. (2019). Evolution of digital marketing communication: Bibliometric analysis and network visualization. *Journal of Business Research*, 141, 1–12.

Kotler, P., & Armstrong, G. (2012). *Principles of marketing* (14th ed.). Pearson Education.

Kotler, P., & Armstrong, G. (2013). *Prinsip-prinsip Pemasaran* (12th ed.). Erlangga.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson.

Kowalski, T. J. (2011). *Public relations in schools* (5th ed.). Pearson.

Lamb, C. W., Hair, J. F., & McDaniel, C. (2012). *Marketing* (11th ed.). Cengage Learning.

Mengash, H. A. (2020). Using data mining techniques to predict student performance to support decision making in university admission systems. *IEEE Access*, 8, 55462–55470.

Munsch, A. (2021). Millennial and generation Z digital marketing communication and advertising effectiveness. *Journal of Global Scholars of Marketing Science*, 31(1), 10–29.

Noorale, M. (2012). Factors influencing strategic decision-making processes. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 2(7), 109–112.

Ortega, F., & Hollerbach, J. M. (2022). Advertising and educational reform: Examining the impact of persuasive campaigns on student perceptions. *Journal of Education Policy*, 37(1), 45–63.

Peattie, S., & Peattie, K. (2003). Promoting sustainability: Marketing approaches to social change. *The Journal of Marketing Management*, 19(7–8), 671–696.

Rong-Da Liang, Nai-Hwa Liu, & Chung-Kuang Lu. (2017). A study on sales promotion and consumer buying behavior. *Journal of Business and Economics Research*, 15(1), 19–28.

Shankar, V., Grewal, D., Sunder, S., Fossen, B., Peters, K., & Agarwal, A. (2022). Digital marketing communication in global marketplaces. *International Journal of Research in Marketing*, 39, 541–565.

Shehzadi, S., Nisar, Q. A., Hussain, M. S., Basheer, M. F., Hameed, W. U., & Chaudhry, N. I. (2020). The role of digital learning toward students' satisfaction and university brand image. *Asian Education and Development Studies.*

Skalski, A. K., & Romero, M. (2011). Data-based decision making. *Principal Leadership*, 11(5), 12–16.

Smith, R. D. (2021). *Strategic planning for public relations* (6th ed.). Routledge.

Snadrou, D., & Haoucha, M. (2024). Understanding the crucial role of brand image in students' higher education institution choice. *Journal of Marketing Research and Case Studies*, 2024, Article ID 224523.

Tapp, A., Hicks, K., & Stone, M. (2004). Direct and database marketing and customer relationship management in recruiting students for higher education. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 9(4), 335–345.

Tien, N. H., et al. (2020). The role of social media advertising in student college enrollment decisions. *International Journal of Research in Marketing*, 37(2), 180–195.

Wells, W., Moriarty, S., & Burnett, J. (2012). *Advertising: Principles and practice* (9th ed.). Pearson.

Wymer, W. (2013). Deconstructing the brand nomological network. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 10(1), 1–12.

การพัฒนาระบบสร้างคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*

DEVELOPMENT OF A QR CODE GENERATION SYSTEM FOR INTERNAL MANAGEMENT AT THE FACULTY OF MEDICINE, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY

สุกัญญา ไชยรัตน์

Sukanya Chairat

ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Division of Information Technology Faculty of Medicine, Prince of Songkla University, Thailand

Corresponding Author's Email: sukanya.chai@psu.ac.th

วันที่รับบทความ : 21 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 28 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 30 พฤษภาคม 2569

Received 21 May 2026; Revised 28 May 2026; Accepted 30 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและออกแบบระบบสร้างคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการข้อมูลภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รวมถึงประเมินประสิทธิภาพของระบบและศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้งาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (R&D) ภายใต้กรอบแนวคิดวงจรการพัฒนาระบบ (SDLC) ในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 65 คน ซึ่งมีประสบการณ์ใช้งานระบบดังกล่าว การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านระบบที่พัฒนาขึ้นและแบบสอบถามประเมินการใช้งาน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

Citation:

* สุกัญญา ไชยรัตน์. (2569). การพัฒนาระบบสร้างคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1916-1932.

Sukanya Chairat. (2026). Development Of A Qr Code Generation System For Internal Management At The Faculty Of Medicine, Prince Of Songkla University.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1916-1932.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการศึกษาชี้ว่าระบบช่วยสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลให้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการทำงาน และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการข้อมูลภายในองค์กร โดยผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.74) ขณะเดียวกันผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบในระดับสูงสุด

คำสำคัญ: คิวอาร์โค้ด, การบริหารจัดการภายใน, การพัฒนาระบบ, ระบบสร้างคิวอาร์โค้ด

Abstract

This research aimed to develop and design a QR code generation system for internal information management within the Faculty of Medicine, Prince of Songkla University, to evaluate system performance, and to examine user perceptions of the system. The study was conducted using a Research and Development (R&D) methodology, with system development based on the System Development Life Cycle (SDLC) framework in the form of a web application. The sample consisted of 65 personnel from the Faculty of Medicine, Prince of Songkla University who had prior experience using the QR code generation system. Participants were selected according to predefined criteria. Data were collected using the developed system and a system evaluation questionnaire. Descriptive statistics, including mean ($\bar{x}$) and standard deviation (SD), were used for data analysis.

The results indicated that the developed system enhanced information accessibility, reduced redundancy in operational processes, and improved the efficiency of internal data management within the organization. Overall system performance was rated at the highest level ($\bar{x}$ = 4.74), and user satisfaction was also rated at the highest level.

Keywords: QR Code, Internal Management, System Development, QR Code Generation System.

บทนำ

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหน่วยงานที่ดำเนินภารกิจครอบคลุมด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการทางการแพทย์ โดยมีบุคลากรจากหลากหลายสาขาวิชาชีพร่วมปฏิบัติงาน ดังนั้นการบริหารจัดการสารสนเทศและการสื่อสารภายในองค์กรจึงมีความสำคัญ เพื่อสนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และเอกสารสำคัญให้บุคลากรสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว (คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์, 2568)

ปัจจุบันเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด (QR Code) ถูกนำมาใช้เชื่อมโยงข้อมูลเข้าสู่ระบบดิจิทัล ช่วยให้เข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและลดข้อผิดพลาดจากการจัดการเอกสาร อย่างไรก็ตาม หลายองค์กรยังคงพึ่งพาแพลตฟอร์มภายนอก ซึ่งอาจส่งผลต่อการควบคุมข้อมูล การจัดเก็บประวัติการใช้งาน และความต่อเนื่องของระบบ (อัจฉรา กิจเดช และกิตติศักดิ์ แก้วบุตรดี, 2561)

จากการศึกษาของสุพัชชา คงเมือง และมรกต การดี (2566) พบว่าผู้ใช้งานประสบปัญหาจากระบบเดิมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.38) ขณะเดียวกันยังมีความต้องการระบบใหม่อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x}$ = 4.63) โดยปัญหาที่พบ ได้แก่ การไม่สามารถตรวจสอบสถานะการใช้งาน การขาดระบบสิทธิ์ผู้ใช้ และการไม่มีประวัติการสร้างที่สามารถสืบค้นได้

ภายในคณะแพทยศาสตร์พบว่ามีการใช้เครื่องมือสร้างคิวอาร์โค้ดหลายแพลตฟอร์มโดยไม่มีระบบกลาง ส่งผลให้ข้อมูลขาดความเชื่อมโยง ไม่สามารถติดตามประวัติการใช้งานได้อย่างเป็นระบบ และไม่มีการกำหนดสิทธิ์ที่ชัดเจน อีกทั้งหากลิงก์จากผู้ให้บริการภายนอกมีการเปลี่ยนแปลง บุคลากรไม่สามารถแก้ไขหรือจัดการปัญหาได้ทันเวลา ซึ่งอาจกระทบต่อความต่อเนื่องของกระบวนการดำเนินงานภายในองค์กร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพัฒนาระบบสร้างคิวอาร์โค้ดเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการข้อมูลภายในคณะแพทยศาสตร์ โดยออกแบบให้ใช้งานผ่านเครือข่ายภายใน ลดการพึ่งพาระบบภายนอก และสามารถจัดเก็บ ติดตาม และบริหารข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสารสนเทศภายในองค์กร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบสร้างคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบสร้างคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรต่อการใช้งานระบบสร้างคิวอาร์โค้ดของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การทบทวนวรรณกรรม

เทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด (QR Code) ถูกนำมาใช้ร่วมกับระบบสารสนเทศอย่างแพร่หลาย โดยมีบทบาทในการสนับสนุนการเข้าถึงและการจัดการข้อมูลภายในองค์กรให้มีความสะดวกมากขึ้น โดยเฉพาะในหน่วยงานที่มีข้อมูลจำนวนมากและต้องรองรับการใช้งานผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องรายงานการนำคิวอาร์โค้ดไปใช้ในหลากหลายบริบท ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลครุภัณฑ์ การติดตามและตรวจสอบกระบวนการทำงาน การบริหารจัดการห้องปฏิบัติการ และระบบสารสนเทศด้านสุขภาพ ซึ่งช่วยลดความซับซ้อนของกระบวนการดำเนินงาน และสนับสนุนให้การจัดการข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านการจัดการข้อมูลครุภัณฑ์ เจษฎา เปาจีน และรุจโรจน์ แก้วอุไร (2563) ได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลร่วมกับคิวอาร์โค้ดสำหรับจัดเก็บข้อมูลครุภัณฑ์ในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งผลการประเมินจากผู้ใช้งานอยู่ในเกณฑ์คุณภาพสูงมาก ($\bar{x}$ = 4.67, SD = 0.54) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานของสุพัชชา คงเมือง และมรกต การดี (2566) ที่นำคิวอาร์โค้ดมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการตรวจสอบครุภัณฑ์ โดยผลการศึกษาพบว่าระบบที่พัฒนาขึ้นช่วยแก้ไขข้อจำกัดของกระบวนการเดิมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x}$ = 4.38) และกลุ่มผู้ใช้งานมีระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม ($\bar{x}$ = 4.83)

ในแนวทางเดียวกัน ถิรวิท สินธุนาวา และคณะ (2564) ศึกษาการบูรณาการคิวอาร์โค้ดเข้ากับระบบออนไลน์ และพบว่าแนวทางดังกล่าวช่วยประหยัดทั้งเวลาและทรัพยากรในการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยคะแนนการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้อยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.67) ผลลัพธ์นี้ยังสอดรับกับการศึกษาของระพีพร สัมพันธ์กาญจน์ (2568) ซึ่งนำ

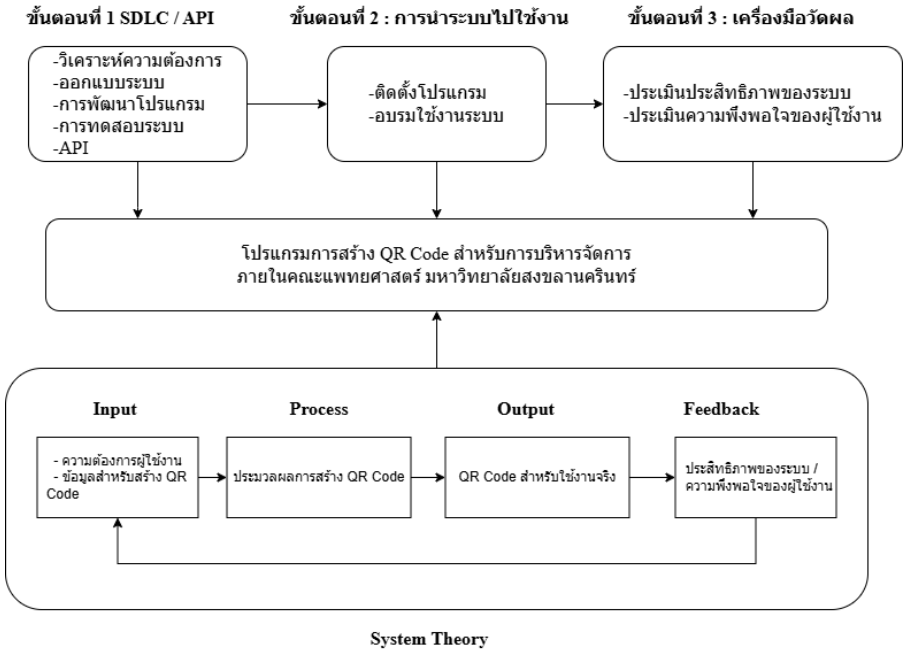
คิวอาร์โค้ดมาปรับใช้ในการบริหารจัดการห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และได้รับการประเมินประสิทธิภาพของระบบในเกณฑ์สูงมาก ($\bar{x}$ = 4.78, SD = 0.26)

ในด้านการศึกษาและสุขภาพ ปภาอร เขียวสีมา และคณะ (2565) ได้ประยุกต์ใช้คิวอาร์โค้ดร่วมกับ YouTube ในการบริหารจัดการเครื่องมือวิทยาศาสตร์ภายในห้องปฏิบัติการ ซึ่งช่วยเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลและวิธีการใช้งานเครื่องมือของผู้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่สิริมา วงษ์พล และพัชรียา อัมพุธ (2565) ได้พัฒนาระบบสแกนคิวอาร์โค้ดเพื่อสนับสนุนกระบวนการขอใช้เครื่องมือปฏิบัติการของนิสิตแพทย์แผนจีน มหาวิทยาลัยพะเยา ส่งผลให้ขั้นตอนการดำเนินงานมีความคล่องตัวและลดความซ้ำซ้อนในการให้บริการภายในหน่วยงาน

นอกจากนี้ งานวิจัยต่างประเทศของ Shi และ Wang (2022), Abdul-Jabbar และ Farhan (2023) และ Joshi และ Sawant (2024) มีข้อค้นพบสอดคล้องกันว่า ความสำเร็จของการประยุกต์ใช้คิวอาร์โค้ดขึ้นอยู่กับคุณภาพและเสถียรภาพของระบบ ความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล และการออกแบบส่วนติดต่อผู้ใช้ที่เหมาะสม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยอมรับและประสิทธิภาพของระบบ

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาระบบสำหรับงานเฉพาะด้าน ขณะที่ระบบบริหารจัดการข้อมูลภายในองค์กรในภาพรวมยังมีอยู่จำกัด โดยเฉพาะระบบที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูล ควบคุมสิทธิ์การเข้าถึง และติดตามข้อมูลภายในองค์กรได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งพัฒนาระบบสร้างคิวอาร์โค้ดเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการข้อมูลภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีระบบร่วมกับวงจรการพัฒนาระบบ (SDLC) และการเชื่อมต่อข้อมูลผ่าน API เพื่อรองรับการใช้งานภายในหน่วยงานอย่างเหมาะสม โดยมีรายละเอียดของกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาระบบสร้างคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนวงจรพัฒนาระบบ และสถาปัตยกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ (System Development Life Cycle: SDLC) และ Application Programming Interface (API) เพื่อสนับสนุนการเชื่อมต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างระบบ ซึ่งกระบวนการพัฒนาประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความต้องการ (Requirement Analysis) เป็นขั้นตอนเริ่มต้นของการพัฒนาระบบ โดยมุ่งเน้นการรวบรวมและตีความความต้องการของผู้ใช้งาน พร้อมทั้งกำหนดขอบเขตและแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของหน่วยงาน เพื่อให้ระบบสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ออกแบบ (UI/UX design) เป็นการออกแบบโครงสร้างและกระบวนการทำงานของระบบตามข้อกำหนดทางเทคนิค เพื่อใช้ในการพัฒนาต้นแบบ (Prototype) โดยครอบคลุมการออกแบบโครงสร้างระบบ แผนผังกระบวนการทำงาน (Flowchart) การแสดงการไหลของข้อมูล (Data Flow Diagram: DFD) หรือการออกแบบด้วยภาษาจำลอง UML (Unified

Modeling Language) รวมถึงการออกแบบส่วนติดต่อผู้ใช้งาน (UI/UX) และการเลือกแพลตฟอร์มที่เหมาะสม เพื่อให้ระบบรองรับการใช้งานภายในหน่วยงานได้อย่างเหมาะสม

3. การพัฒนาระบบ (Software Development) เป็นขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมโดยการเขียนชุดคำสั่ง (Coding) และดำเนินการทดสอบระบบตามเทคโนโลยีที่กำหนดไว้ โดยมีการเลือกใช้ Framework, Library และ Solution ที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการทำงานของระบบ

4. ทดสอบและควบคุมคุณภาพ (Testing and Quality Assurance) เป็นขั้นตอนการตรวจสอบระบบเพื่อให้มั่นใจว่าการทำงานสอดคล้องกับความต้องการที่กำหนดไว้ หากพบข้อผิดพลาดหรือส่วนที่ไม่สมบูรณ์ จะนำไปวิเคราะห์และแก้ไขก่อนนำระบบไปใช้งานจริ

ขั้นตอนที่ 2 การนำระบบไปใช้งาน (Deployment) เป็นกระบวนการนำระบบที่ผ่านการพัฒนาไปใช้งานจริงภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยเปิดให้บุคลากรเข้าใช้งานผ่านเครือข่ายขององค์กร พร้อมทั้งจัดทำคำแนะนำเพื่อสนับสนุนให้ผู้ใช้งานสามารถทำความเข้าใจและใช้งานระบบได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผล (Evaluation) ผู้วิจัยดำเนินการประเมินระบบสร้างคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านประสิทธิภาพของระบบและความคิดเห็นของผู้ใช้งาน เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการใช้งานและผลตอบรับจากการใช้งานระบบในภาพรวม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ในการสร้างระบบคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้

ประชากร

บุคลากรคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่มีความจำเป็นต้องใช้งานคิวอาร์โค้ด ในการปฏิบัติงาน

กลุ่มตัวอย่าง

บุคลากรคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่มีประสบการณ์ใช้งานระบบคิวอาร์โค้ด และยินยอมเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 65 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการประเมินการทำงานของระบบและความคิดเห็นของผู้ใช้งานต่อระบบสร้างคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยกำหนดรูปแบบการประเมินเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินมีจำนวน 65 คน ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ และประเภทของผู้ใช้บริการ

ตอนที่ 2 การประเมินการทำงานของระบบและความคิดเห็นของผู้ใช้งาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 13 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านประสิทธิภาพของระบบ จำนวน 4 ข้อ
2) ด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของระบบ จำนวน 3 ข้อ
3) ด้านการออกแบบระบบ จำนวน 3 ข้อ
4) ด้านการนำระบบไปประยุกต์ใช้ จำนวน 2 ข้อ
5) ด้านความพึงพอใจโดยรวมต่อระบบ จำนวน 1 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม จำนวน 1 ข้อ

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยนี้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่าทุกข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด (0.50) แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหาในระดับเหมาะสมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้งานระบบสร้างคิวอาร์โค้ดที่มีประสบการณ์ใช้งานตั้งแต่ 5 ครั้งขึ้นไป เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีการใช้งานระบบจริง และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพและระดับความพึงพอใจต่อระบบได้อย่างชัดเจน จากนั้นผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามออนไลน์ผ่านระบบ isurveys ไปยังจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ของผู้

ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อเชิญชวนให้เข้าร่วมประเมินการใช้งานระบบ โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเข้าถึงและตอบแบบประเมินผ่านระบบออนไลน์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะได้รับการปกปิดเป็นความลับ โดยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อคุ้มครองสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) จากคะแนนประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจของระบบ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลที่กำหนด โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ดังนี้

ระดับ 5 คือ มากที่สุด

ระดับ 4 คือ มาก

ระดับ 3 คือ ปานกลาง

ระดับ 2 คือ น้อย

ระดับ 1 คือ น้อยที่สุด

โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์แปลความหมายไว้ดังนี้

คะแนน 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

คะแนน 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับดีมาก

คะแนน 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับปานกลาง

คะแนน 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อย

คะแนน 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด

โดยพิจารณาระดับประสิทธิภาพและความพึงพอใจในภาพรวมจากค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.49 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 แสดงว่าระบบมีประสิทธิภาพ และผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบ

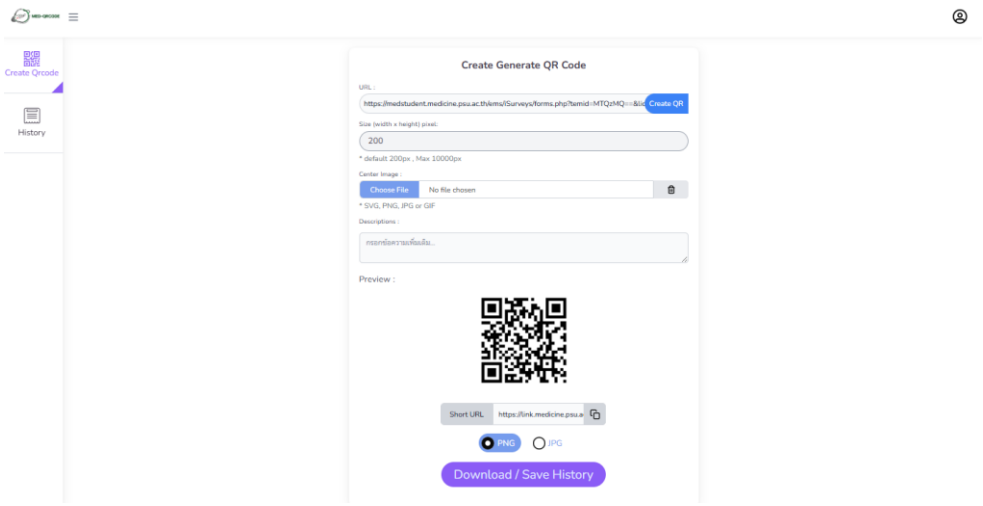
เอกสารรับรองการวิจัยในมนุษย์

งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ รหัสโครงการ REC. 69-232-31-8 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2569 ก่อนเริ่มดำเนินการวิจัย ผู้วิจัย

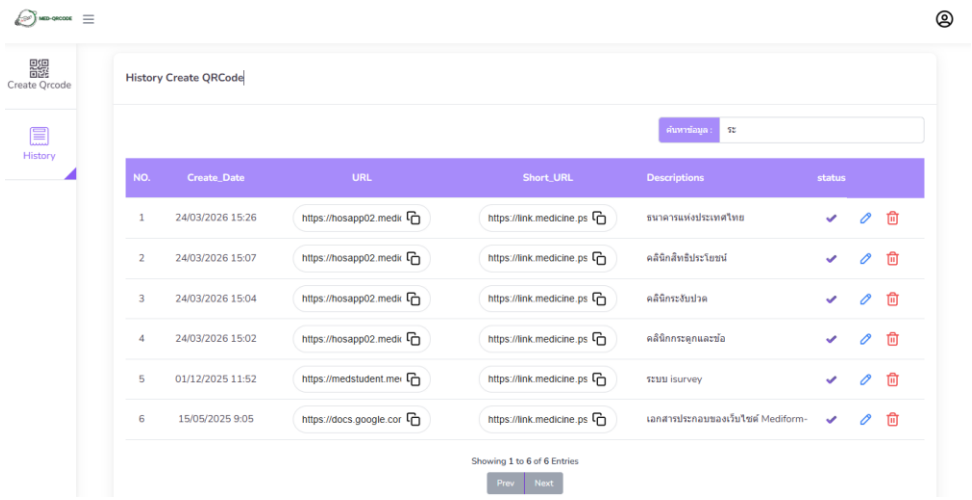
ได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงาน และสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมรับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะที่ไม่สามารถระบุตัวตนของผู้ตอบแบบสอบถามได้

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาระบบสร้างคิวอาร์โค้ดดำเนินการตามกระบวนการ SDLC (System Development Life Cycle) เพื่อใช้งานภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยระบบสามารถสร้างคิวอาร์โค้ดจากลิงก์หรือข้อมูลปลายทางได้ตามความต้องการของผู้ใช้งาน อีกทั้งรองรับการบันทึกประวัติการสร้างคิวอาร์โค้ด ตลอดจนการดาวน์โหลดไฟล์ภาพในรูปแบบ PNG และ JPG พร้อมทั้งสามารถกำหนดขนาดของภาพก่อนการดาวน์โหลดได้ ทั้งนี้ระบบที่พัฒนาขึ้นช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการข้อมูลภายในหน่วยงาน และสนับสนุนการใช้งานของบุคลากรภายในองค์กรได้อย่างเหมาะสม ดังแสดงในภาพที่ 2–3 ตามลำดับ

ภาพที่ 2 หน้าจอการสร้างคิวอาร์โค้ด

ภาพที่ 3 หน้าจอแสดงข้อมูลประวัติการสร้างคิวอาร์โค้ดทั้งหมด

2. ผลการประเมินสมรรถนะของระบบสร้างคิวอาร์โค้ดและความพึงพอใจของผู้ใช้งาน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 65 คน พบว่าระบบมีความเหมาะสมต่อการประยุกต์ใช้ในบริบทการปฏิบัติงานของบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยผลการประเมินครอบคลุม 5 ด้าน รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการใช้งานระบบสร้างคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน (N=65)

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1.ด้านประสิทธิภาพของระบบ	4.74	0.48	ดีมากที่สุด
2.ด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของระบบ	4.69	0.52	ดีมากที่สุด
3.ด้านการออกแบบระบบ	4.71	0.54	ดีมากที่สุด
4.ด้านการนำระบบไปประยุกต์ใช้	4.76	0.48	ดีมากที่สุด
5.ด้านความพึงพอใจโดยรวมต่อระบบ	4.80	0.44	ดีมากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการประเมินระบบสร้างคิวอาร์โค้ดเพื่อการบริหารจัดการสารสนเทศภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับดีเยี่ยมทุกด้าน โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความพึงพอใจต่อระบบ ($\bar{x}$ = 4.80, SD = 0.44) รองลงมาคือด้านการนำไปประยุกต์ใช้งาน ($\bar{x}$ = 4.76, SD = 0.48) ด้านสมรรถนะของระบบ ($\bar{x}$ = 4.74, SD = 0.48) ด้านการออกแบบและส่วนติดต่อผู้ใช้ ($\bar{x}$ = 4.71, SD = 0.54) และด้านความมั่นคงปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ ($\bar{x}$ = 4.69, SD = 0.52)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพของระบบสร้างคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (N=65)

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. ระบบสามารถทำงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์การใช้งาน	4.72	0.48	ดีมากที่สุด
2. ระบบมีความถูกต้องของข้อมูลที่แสดงผล	4.74	0.48	ดีมากที่สุด
3. ระบบใช้งานง่ายและเป็นมิตรต่อผู้ใช้งาน	4.71	0.55	ดีมากที่สุด
4. ระบบช่วยเพิ่มความสะดวกรวดเร็ว และลดระยะเวลาในการดำเนินงาน	4.78	0.41	ดีมากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านสมรรถนะการทำงานของระบบ (Table 2) พบว่าทุกรายการอยู่ในระดับดีเยี่ยม โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความสามารถของระบบในการช่วยให้เข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็ว รวมถึงช่วยประหยัดเวลาในการดำเนินงาน ($\bar{x}$ = 4.78, SD = 0.41) รองลงมาคือความถูกต้องแม่นยำของข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.74, SD = 0.48) ความสอดคล้องของระบบกับวัตถุประสงค์การใช้งาน ($\bar{x}$ = 4.72, SD = 0.48) และความเป็นมิตรต่อผู้ใช้และความง่ายในการใช้งาน ($\bar{x}$ = 4.71, SD = 0.55)

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของระบบสร้างคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (N= 65)

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. ระบบมีความปลอดภัยในการจัดเก็บข้อมูล	4.65	0.54	ดีมากที่สุด
2. ระบบมีความน่าเชื่อถือในการใช้งาน	4.72	0.48	ดีมากที่สุด
3. ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและเชื่อถือได้	4.71	0.52	ดีมากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านความมั่นคงปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของระบบ (Table 3) พบว่าทุกรายการอยู่ในระดับดีเยี่ยม โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความสามารถของระบบในการแสดงพฤติกรรมที่คาดเดาได้และสร้างความไว้วางใจในการใช้งาน ($\bar{x}$ = 4.72, SD = 0.48) รองลงมาคือความครบถ้วนและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ระบบประมวลผล ($\bar{x}$ = 4.71, SD = 0.52) และความสามารถในการป้องกันการเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต ($\bar{x}$ = 4.65, SD = 0.54)

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านการออกแบบระบบสร้างคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (N=65)

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. การจัดวางเมนูมีความเหมาะสม ง่ายต่อการใช้งาน	4.70	0.52	ดีมากที่สุด
2. ขนาดและรูปแบบตัวอักษรอ่านได้ง่าย ชัดเจน และสวยงาม	4.66	0.59	ดีมากที่สุด
3. ขั้นตอนการใช้งานระบบไม่ซับซ้อน เข้าใจได้ง่าย	4.75	0.50	ดีมากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านการออกแบบระบบ พบว่าทุกรายการอยู่ในระดับดีมากที่สุด โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ขั้นตอนการใช้งานระบบไม่ซับซ้อน เข้าใจได้ง่าย ($\bar{x}$ = 4.75, SD = 0.50) รองลงมา ได้แก่ การจัดวางเมนูมีความเหมาะสม ง่ายต่อการใช้งาน ($\bar{x}$ = 4.70, SD = 0.52) และขนาดและรูปแบบตัวอักษรอ่านได้ง่าย ชัดเจน และสวยงาม ($\bar{x}$ = 4.66, SD = 0.59) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการประเมินด้านการนำระบบสร้างคิวอาร์โค้ดไปประยุกต์ใช้ภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (N=65)

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. ระบบสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้	4.78	0.45	ดีมากที่สุด
2. ระบบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงาน	4.74	0.51	ดีมากที่สุด

จากตารางที่ 5 ผลการประเมินด้านความสามารถในการนำระบบไปประยุกต์ใช้งาน (Table 5) พบว่าทุกรายการอยู่ในระดับดีเยี่ยม โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความพร้อมของระบบในการรองรับการปฏิบัติงานจริง ($\bar{x}$ = 4.78, SD = 0.45) รองลงมาคือศักยภาพของระบบในการยกระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของหน่วยงาน ($\bar{x}$ = 4.74, SD = 0.51)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ชี้ให้เห็นว่า ระบบสร้างคิวอาร์โค้ดที่พัฒนาขึ้นสามารถประยุกต์ใช้ภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้ตามเป้าหมาย ครอบคลุมทั้งการสร้างคิวอาร์โค้ด การบันทึกประวัติการใช้งาน และการดาวน์โหลดไฟล์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการออกแบบตามแนวคิดทฤษฎีระบบ (System Theory) ที่เชื่อมโยงข้อมูลนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลสะท้อนกลับอย่างสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของชิตชนก ทิพย์โสดา และฐาปนี สีเฉลียว (2564) ที่ประยุกต์ใช้แนวคิดระบบเปิดในการพัฒนาระบบสารสนเทศภายในองค์กร

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระบบได้รับการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก อันเป็นผลจากการพัฒนาตามกระบวนการ SDLC ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการจนถึงการประเมินผล รวมถึงการเชื่อมต่อข้อมูลผ่าน API ที่รองรับการใช้งานจริงภายในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเจษฎา เปาจีน และรุจโรจน์ แก้วอุไร (2563) ที่รายงานความพึงพอใจต่อระบบในระดับสูงมาก ($\bar{x}$ = 4.67, SD = 0.54) และสุพัชชา คงเมือง และมรกต การดี (2566) ที่พบว่าระบบคิวอาร์โค้ดช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบโดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก เนื่องจากระบบได้รับการออกแบบโดยคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้งานเป็นสำคัญ จึงช่วยให้ใช้งานได้สะดวก ไม่ซับซ้อน และสามารถสืบค้นข้อมูลได้รวดเร็ว อีกทั้งยังช่วยลดการพึ่งพาแพลตฟอร์มภายนอก ส่งผลให้ผู้ใช้งานเกิดความเชื่อมั่นต่อระบบมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับงานของถิรวิท สินธุนาวา และคณะ (2564) ที่รายงานว่าระบบคิวอาร์โค้ดช่วยลดระยะเวลาและต้นทุนในการดำเนินงาน รวมถึงการศึกษาของ Shi และ Wang (2565) และ Joshi และ Sawant (2567) ที่ชี้ว่าความน่าเชื่อถือของระบบความปลอดภัยของข้อมูล และการออกแบบที่มุ่งเน้นประสบการณ์ผู้ใช้ เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการนำระบบคิวอาร์โค้ดไปใช้งาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาระบบสร้างคิวอาร์โค้ดสำหรับการบริหารจัดการภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า ระบบสามารถรองรับการใช้งานภายในหน่วยงานได้อย่างเหมาะสม โดยมีการพัฒนาตามกระบวนการ SDLC ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีระบบ (System Theory) ส่งผลให้การจัดการข้อมูลมีความสะดวกมากขึ้น ลดการพึ่งพาระบบภายนอก และช่วยลดความซับซ้อนของการปฏิบัติงานภายในองค์กร นอกจากนี้ ผู้ใช้งานยังประเมินระบบในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าระบบมีความเหมาะสมต่อการนำไปประยุกต์ใช้ภายในหน่วยงาน **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1. ควรส่งเสริมให้นำระบบสร้างคิวอาร์โค้ดที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้จริงในหน่วยงานภายในคณะอย่างเป็นทางการ เพื่อทดแทนการใช้แพลตฟอร์มภายนอกที่มีข้อจำกัด 2. คณะหรือหน่วยงานควรส่งเสริมการใช้ระบบสร้างคิวอาร์โค้ดอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดแนวทางการใช้งาน การฝึกอบรมผู้ใช้ และการดูแลระบบอย่างต่อเนื่อง **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. สำหรับการพัฒนาต่อยอดในอนาคต อาจเพิ่ม

ฟังก์ชัน Dynamic QR Code ที่สามารถแก้ไขข้อมูลปลายทางได้โดยไม่ต้องสร้างคิวอาร์โค้ดใหม่ รวมถึงเพิ่มระบบติดตามสถิติการสแกน (Analytics) เพื่อช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถนำข้อมูลไปใช้ประกอบการวิเคราะห์และวางแผนการใช้งานได้ 2. ควรศึกษาการเชื่อมต่อระบบสร้างคิวอาร์โค้ดร่วมกับระบบสารสนเทศอื่นภายในองค์กร เพื่อให้การจัดการข้อมูลและการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานมีความเชื่อมโยงมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2568). *ประวัติคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.* เรียกใช้เมื่อ 16 เมษายน 2569 จาก https://medinfo.psu.ac.th/home/med_history.php

สุพัชชา คงเมือง และมรกต การดี. (2566). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีคิวอาร์โค้ดในการตรวจสอบครุภัณฑ์ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ. *วารสารวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา,* 8(2), 1–12.

อัจฉรา กิจเดช และกิตติศักดิ์ แก้วบุตรดี. (2561). QR Code ในประเทศไทยและการประยุกต์ใช้ภายในโรงพยาบาลในยุคไทยแลนด์ 4.0. *Mahidol R2R e-Journal*, 5(2), 51–59.

ชิตชนก ทิพย์โสดา และฐาปนี สีเฉลียว. (2564). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการประเมินผลการปฏิบัติราชการของบุคลากรสายวิชาการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 4(11), 207–222.

เจษฎา เปาจีน และรุจโรจน์ แก้วอุไร. (2563). การประยุกต์ใช้คิวอาร์โค้ดในการจัดเก็บข้อมูลครุภัณฑ์ออนไลน์ของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. *Journal of Information and Learning*, 31(3), 37–46.

ถิรวิท สินธุนาวา, พันธ์ศักดิ์ พึ่งงาม และอรวรรณ แท่งทอง. (2564). การพัฒนาระบบตรวจเช็คถังกรองฝุ่นเครื่องจักรผ่านระบบออนไลน์ด้วย QR Code. *วารสารวิชาการการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ, 7*(1), 41–53.

ปภาอร เขียวสีมา, สุวัฒน์ คำลือ, สุรเชษฐ์ กันทะคำ, ณฐกร คำแก้ว, เจษฎา เปาจีน และรุจโรจน์ แก้วอุไร. (2565). การประยุกต์ใช้ระบบคิวอาร์โค้ดและยูทูบ (YouTube) สำหรับการบริหารจัดการเครื่องมือวิทยาศาสตร์ในห้องปฏิบัติการ. *Mahidol R2R e-Journal*, 9(1), 43–57.

สิริมา วงษ์พล และพัชรียา อัมพุธ. (2565). การพัฒนาระบบการขอใช้เครื่องมือปฏิบัติการด้วยระบบสแกนคิวอาร์โค้ดของนิสิตแพทย์แผนจีน มหาวิทยาลัยพะเยา. *Mahidol R2R e-Journal,* 9(2), 46–58.

ระพีพร สัมพันธ์กาญจน์. (2568). การพัฒนาระบบจัดการห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. *Mahidol R2R e-Journal*, 12(2), 115–129.

Abdul-Jabbar, S. S., & Farhan, A. K. (2023). Secure QR-code generation in healthcare. *Karbala International Journal of Modern Science*, 9(2), Article 14.

Joshi, P., & Sawant, S. (2024). The impact and potential of quick response (QR) codes in healthcare: A comprehensive review. *Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting*, 68(1), 1153–1158.

Shi, G., & Wang, G. (2022). The impact of environmental risk and platform trust on satisfaction with health QR code use. *Frontiers in Public Health*, 10, Article 923974.

วรรณกรรมการเติบโตในการจัดการอุตสาหกรรมการบินประเทศจีน*

LITERATURE ON GROWTH IN THE MANAGEMENT OF THE AVIATION INDUSTRY IN CHINA

ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว[1], ฟูอาต กันซัน[2] และ ทศพร มะหะหมัด[3]

Nattapong Tamkaew[1], Fuad Gunsun[2] and Tosaporn Mahamud[3]

[1-3]วิทยาลัยการบินนานาชาติ และ อวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[1-3]International Collage aviation and aerospace Krirk university Bangkok, Thailand

Corresponding Author's Email: tosaporn.mah@krirk.ac.th

วันที่รับบทความ : 25 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 9 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 11 มิถุนายน 2569

Received 25 May 2026; Revised 9 June 2026; Accepted 11 June 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาประเด็นที่เกิดขึ้นของการเติบโต อุตสหกรรมการบินของจีน วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การเติบโตของอุตสหกรรมการบินจีน โดยเนท้อหาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการเติบโต อุตสาหกรรมการบินในจีนมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในทางเติบโตทางเศรษฐกิจการศึกษาครั้งนี้ได้รวมการเนื้อหาสำคัญ การศึกษาถึงคาดการณ์จากแบบจำลองการบินแบบบูรณาการ (Aviation Integrated Model: AIM) และการจำลองจากแบบจำลอง Aviation FAIR รวมถึงการเติบโตทางเศรษบกิจของจีน นอกจากนี้การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ และความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจของเทคโนโลยีพลังงานทางเลือกสำหรับการบิน โดยเน้นทั้งศักยภาพในการลดผลกระทบและข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนในการเติบโตในอนาคต

คำสำคัญ: อุตสหกรรม, การบิน, วรรณกรรม

Citation:

* ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว, ฟูอาต กันซัน และ ทศพร มะหะหมัด. (2569). วรรณกรรมการเติบโตในการจัดการอุตสาหกรรมการบินประเทศจีน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1933-1952.

Nattapong Tamkaew, Fuad Gunsun and Tosaporn Mahamud. (2026). Literature On Growth In The Management Of The Aviation Industry In China. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1933-1952.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Abstract

The study of emerging issues in the growth of China's aviation industry aims to examine the development of China's aviation sector. The content focuses on economic growth, highlighting the increasing role of China's aviation industry alongside changes in economic development. This study incorporates key material, including projections from the Aviation Integrated Model (AIM) and simulations from the Aviation FAIR model, as well as China's economic growth. In addition, it analyzes the costs and benefits and the economic feasibility of alternative energy technologies for aviation, emphasizing both the potential for impact reduction and the cost-related constraints associated with future growth.
Keywords: Aviation industry, Literature

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินในจีนมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ (Wang, Hao, & Liu, 2019)ในส่วนของเทคโนโลยีและภูมิรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลจีนได้กำหนดให้อุตสาหกรรมการบินเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ไปในหลายภูมิภาค(Badánik, & Verhaar, 2024) ภายใต้นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขั้นสูงและการพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี (Tan, Dallas, Farrell, & Newman,2025) นอกจากนนี้การเพิ่งพาตนเองส่งผลให้การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาท่าอากาศยาน การผลิตอากาศยานพาณิชย์ และการขยายเครือข่ายสายการบินเติบโตอย่างรวดเร็ว(Misra, 2012)

ในเชิงเศรษฐกิจอุตสาหกรรมการบินของจีนทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงตลาด (Zhou, Li,& Deng,2025) ภายในประเทศที่มีขนาดใหญ่และหลากหลายทางภูมิศาสตร์เข้าด้วยกัน ขณะเดียวกันยังสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศ การท่องเที่ยว และการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะสูง นอกจากนี้ การเติบโตของชนชั้นกลางและความต้องการเดินทางทางอากาศที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยังผลักดันให้จีนกลายเป็นหนึ่งในตลาดการบินที่ใหญ่ที่สุดของโลก(Zhang, 2019)

ในมิติด้านเทคโนโลยี จีนได้เร่งพัฒนาความสามารถในการออกแบบและผลิตอากาศยานของตนเอง เช่น โครงการเครื่องบินพาณิชย์ C919 ซึ่งสะท้อนความพยายามลดการพึ่งพา

ผู้ผลิตจากตะวันตก (Zhao, 2024). และจีนมีการสร้างให้ความสำคัญระบบนิเวศอุตสาหกรรมการบินที่ครบวงจร (Shusen, & Gan, 2025) ตั้งแต่การวิจัยและพัฒนา การผลิต ไปจนถึงการให้บริการหลังการขาย การดูแลควบคุมระบบ สารพิษ คาบอน ในอากาศ (Jia, & Shen,2025) ความเคลื่อนไหวดังกล่าวไม่เพียงยกระดับศักยภาพการแข่งขันของจีนในตลาดโลก แต่ยังสะท้อนการเปลี่ยนแปลงดุลอำนาจในอุตสาหกรรมการบินระหว่างประเทศ (Wübbeke, Et al 2016)

ในเชิงยุทธศาสตร์ อุตสาหกรรมการบินของจีนมีบทบาทเชื่อมโยงกับนโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระดับภูมิภาคและระดับโลก เช่น โครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ซึ่งใช้การคมนาคมทางอากาศเป็นเครื่องมือสำคัญในการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ(Abeyratne, 2024). ดังนั้น อุตสาหกรรมการบินของจีนจึงมิได้เป็นเพียงภาคธุรกิจบริการขนส่งเท่านั้น แต่เป็นองค์ประกอบเชิงโครงสร้างที่สะท้อนทิศทางการพัฒนาประเทศและบทบาทของจีนในระบบเศรษฐกิจโลกยุคใหม่ (McIntyre, & Hoadley,2025)

อุตสาหกรรมการบินของจีนทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในหลายมิติ โดยเฉพาะบทบาทในการเชื่อมโยงพื้นที่ทางเศรษฐกิจภายในประเทศที่มีความหลากหลายด้านภูมิศาสตร์ไกลถึงแอฟริกาและระดับการพัฒนาเข้าด้วยกัน (Pirie, G 2020)

Jin, & Majumdar (2025) ระบบการคมนาคมทางอากาศช่วยลดข้อจำกัดด้านระยะทางและเวลา รัฐบาลจีนส่งเสริมการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตการท่องเที่ยวและการลงทุนระหว่างเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจกับเมืองรองซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคของจีน เช่น การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและการกระจายความเจริญจากชายฝั่งสู่พื้นที่ตอนในประเทศ (พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์, และ คณะ 2566)

ในระดับมหภาค อุตสาหกรรมการบินของจีนยังทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ (strategic infrastructure) (Cui, Antunes, Wanke,Tan, Roubaud, & Jabbour, 2024) รัฐบาลจีนให้การสนับสนุนการเติบโตของอุตสาหกรรมอื่น ๆ อาทิ การท่องเที่ยว โลจิสติกส์ การค้าระหว่างประเทศ และเศรษฐกิจดิจิทัล (Zhang, Liu, Yao, & Fan, Z. (2022) นอกจากนี้รัฐบาลจีน การขนส่งสินค้าทางอากาศที่มีบทบาทสำคัญต่อห่วงโซ่อุปทานสมัยใหม่ ซึ่งต้องการความรวดเร็ว ความแม่นยำ และความน่าเชื่อถือสูง (Xue, & Zhu,

2024) อุตสาหกรรมการบินจึงไม่เพียงสร้างมูลค่าเพิ่มโดยตรง แต่ยังมีผลกระทบเชิงทวีคูณ (multiplier effect) ต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม (Cui, & Lei, 2023)

ในเชิงยุทธศาสตร์ระดับประเทศ อุตสาหกรรมการบินของจีนยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและบทบาทของจีนในเวทีเศรษฐกิจโลก (Lee, 2018) ผ่านการขยายเครือข่ายการบินระหว่างประเทศและการเชื่อมโยงกับโครงการความร่วมมือระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ (Mai, & Yan, 2023) นอกจากนี้ โครงการ Belt and Road Initiative ซึ่งใช้การคมนาคมทางอากาศเป็นช่องทางสนับสนุนการค้า การลงทุน และความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศคู่ค้าดังนั้น (Johnston, 2019) อุตสาหกรรมการบินของจีนจึงมิได้ทำหน้าที่เพียงระบบขนส่งผู้โดยสารและสินค้าเท่านั้น หากแต่เป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ การกระจายโอกาสทางสังคม และการเสริมสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์ของประเทศในระยะยาว หากต้องการ ฉันสามารถช่วยเชื่อมโยงย่อ (Liao, Fang, Wang, & Liu, 2020)

อุตสาหกรรมการบินในประเทศจีนมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมากยิ่งขึ้น โดยได้รับแรงขับเคลื่อนจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญและการบูรณาการระบบขนส่งทางอากาศอย่างมียุทธศาสตร์ภายในแผนงานระดับชาติ การเติบโตดังกล่าวไม่เพียงส่งเสริมการเชื่อมต่อและโครงสร้างพื้นฐานของจีน แต่ยังเสริมสร้างบทบาทของประเทศในภาคการบินระดับโลก ซึ่งเน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของอุตสาหกรรมนี้ในการสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์ในวงกว้าง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการบินของจีน

งานวิชาการจำนวนมากชี้ตรงกันว่า อุตสาหกรรมการบินของจีนได้พัฒนาอย่างรวดเร็วและมีบทบาทเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในระบบเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ โดยเฉพาะหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจและการเปิดประเทศ.(Fu, Zhang, & Lei, 2012) อุตสหกรรมการบินของจีนต้องเผชิญกับการเติบโตของอุตสหกรรมรถไฟความเร็วสูง

Heicks, (2010) อัง เสี่ยวผิง รองประธานบริหารของบริษัทนำเข้าส่งออกเทคโนโลยีการบินแห่งชาติจีน (CATIC) กล่าวในกรุงปักกิ่งเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 1990 ว่าเป้าหมายสำคัญของอุตสาหกรรมการบินของจีนในทศวรรษหน้าคือการเปลี่ยนจากการผลิตทางทหารไปสู่การ

ผลิตเชิงพาณิชย์ เขาเห็นว่าความต้องการเครื่องบินพาณิชย์ทั่วโลกมีมหาศาล ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญสำหรับจีน

Wang, Yang, & Wang, (2019) การขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศของจีนมีการเติบโตอย่างมหาศาลและมีการปฏิรูปครั้งใหญ่ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีการอภิปรายกันอย่างมากเกี่ยวกับการพัฒนาของตลาดการบินภายในประเทศของจีน การพัฒนาของตลาดการบินระหว่างประเทศของจีนนั้นเกิดจากกระบวนการลดกฎระเบียบในตลาดการบินของจีนและกลยุทธ์ "การเปิดประเทศ" อย่างกว้างขวางในเวทีโลกหลังปี 1990 เนื่องจากจีนอยู่ใกล้กับเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เครือข่ายการบินระหว่างประเทศของจีนจึงแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการรวมกลุ่มที่ชัดเจนสำหรับการเดินทางระยะสั้นและระยะกลางในเอเชีย นอกจากนี้ ระยะทางเฉลี่ยของการเดินทางทางอากาศระหว่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงทางสถาบันและนโยบาย และการค้าต่างประเทศและการท่องเที่ยวต่างประเทศที่เพิ่มขึ้น ล้วนมีความสำคัญต่อการขยายตัวของเครือข่ายการบินระหว่างประเทศของจีน

Zhou, Ming, Zang, He, Luo, & Lan, (2017) การรวมศูนย์ของสายการบินขนาดใหญ่ในจีน เช่น Air China, China Eastern Airlines และ China Southern Airlines ทำให้อุตสาหกรรมมีลักษณะการแข่งขันแบบกลุ่มผู้เล่นหลัก (oligopolistic structure) อย่างไรก็ตาม การเติบโตของสายการบินต้นทุนต่ำและการเปิดเส้นทางใหม่ระหว่างเมืองรอง ได้เพิ่มความหลากหลายและพลวัตของการแข่งขันในช่วงหลัง (Zhang, & Ding, 2014)

กล่าวโดยสรุปด้วยการเติบโตทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งและรวดเร็วของจีน รวมถึงท่าทีเชิงบวกต่อกระแสโลกาภิวัตน์ ประเทศจีนกำลังกลายเป็นผู้เล่นสำคัญในอุตสาหกรรมการขนส่งทางอากาศระดับโลก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่แวดวงวิชาการจะต้องศึกษาประเด็นเชิงเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และภูมิศาสตร์ของการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศของจีน รัฐบาลจีนได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันและเชิงนโยบายหลายประการ และจะยังคงดำเนินการเปลี่ยนแปลงต่อไปในอุตสาหกรรมสายการบินระหว่างประเทศ ประสบการณ์เหล่านี้อาจเป็นประโยชน์ต่อประเทศกำลังพัฒนาที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วของตลาดการบินระหว่างประเทศเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการค้าระหว่างประเทศในตลาดโลก อาจช่วยสนับสนุนการขยายเครือข่ายสายการบินระหว่างประเทศได้เป็นอย่างมาก ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงนโยบายที่ผ่อนคลายกฎระเบียบในระดับที่เหมาะสมเกี่ยวกับการรวมตัวของบริษัทสายการบินหลักทั้งสามแห่ง อาจสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับประเทศ

กำลังพัฒนาที่มีสายการบินผูกขาด เพื่อให้มีการแข่งขันและเสรีภาพมากขึ้นในบางช่วงของการพัฒนาตลาดการบิน

เศรษฐกิจทางเลือกของอุตสาหกรรมการบินของจีน

Eaton, (2013) อุตสาหกรรมการบินของจีนสู่การเป็นหนึ่งในภาคส่วนเชิงยุทธศาสตร์ของจีน แม้ว่าปัจจุบันอุตสาหกรรมการบินจะอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่มีลักษณะผูกขาดโดยรัฐวิสาหกิจ แต่เส้นทางการปฏิรูปในช่วงเริ่มต้นในยุคหลังเหมาเจ๋อตุงได้ชี้ให้เห็นถึงอนาคตที่แตกต่างออกไป ในช่วงต้นของการปฏิรูป แนวทางการกระจายอำนาจในการพัฒนาอุตสาหกรรมได้วางรากฐานสำหรับโครงสร้างตลาดเปิดที่มีการแทรกแซงจากรัฐในระดับค่อนข้างต่ำ เหตุใดเส้นทางของการถอยห่างของรัฐอย่างค่อยเป็นค่อยไปนี้จึงพลิกผันอย่างฉับพลันในปี 1997? ในปีนั้น หน่วยงานกำกับดูแลได้เริ่มดำเนินการลดขนาดอย่างกล้าหาญ ซึ่งในที่สุดนำไปสู่การปรับโครงสร้างการบริหารของอุตสาหกรรมโดยรอบสายการบินของรัฐ

Goldstein, (2006) กล่าวว่า เศรษฐกิจทางเลือกของอุตสาหกรรมการบินของจีนรูปแบบการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ไม่ได้พึ่งพารายได้จากการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าเป็นหลัก แต่ศักยภาพของอุตสาหกรรมจีนในการแข่งขันกับผู้ผลิตเครื่องบินของตะวันตกนั้นถูกมองข้ามไปมาก แต่ในปัจจุบันภัยคุกคามนี้ได้รับการพิจารณาอย่างจริงจังมากขึ้น การเติบโตของตลาดการขนส่งทางอากาศของจีนได้เสริมสร้างอำนาจต่อรองของผู้ผลิตเครื่องบินในประเทศ และทางการกำลังให้ความสำคัญกับการสร้างขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในด้านนี้ ความคืบหน้าในการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคการทหารและพลเรือนนั้นค่อนข้างจำกัด และโดยรวมแล้วอุตสาหกรรมยังขาดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ หากแต่ต่อยอดจากทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และเครือข่ายของอุตสาหกรรมการบิน เพื่อพัฒนาเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ที่มีความยืดหยุ่น ยั่งยืน และสอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจโลกยุคดิจิทัล

จีนมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจทางเลือกเหล่านี้ เนื่องจากขนาดตลาด ความเข้มแข็งของรัฐ และความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นเทคนิคสำคัญในการพัฒนาความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของจีน เนื่องจากเทคโนโลยีใหม่และเทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียนจะเป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงด้านพลังงาน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดผลผลิตและนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีความ

จำเป็นต่อการปรับปรุงสภาพการทำงานและผลิตภาพของภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนประเภทของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่สามารถส่งเสริมได้ ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดผลผลิตหรือความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะส่งผลต่อความได้เปรียบเชิงแข่งขันของจีนอย่างไร (Song, & Wang, 2018)

ในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ ปัจจัยสำคัญที่กำหนดประสิทธิภาพขององค์กรไม่ได้อยู่ที่ทุนทางกายภาพแบบดั้งเดิมอีกต่อไป อย่างไรถือว่า เศรษฐกิจฐานนวัตกรรมและเทคโนโลยีการบินหนึ่งในเศรษฐกิจทางเลือกที่สำคัญคือการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินให้เป็นฐานนวัตกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง แต่เป็นทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) ซึ่งประกอบด้วยสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ทั้งหมดขององค์กร ในบริบทของการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมการบินของจีน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมด้วยตนเองและพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต (Zhang, 2011)

การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อุตสหกรรมการบินยของจีน ปัญญาประดิษฐ์สำหรับการจัดการการบิน ระบบอัตโนมัติในสนามบิน การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน และการพัฒนาอากาศยานรุ่นใหม่ งานวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์นวัตกรรมมองว่ากิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มสูงและลดการพึ่งพารายได้จากการเดินทางโดยตรง พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาทุนมนุษย์และทรัพย์สินทางปัญญาภายในประเทศ (Lingrui, & Xin,2024)

เศรษฐกิจดิจิทัลและแพลตฟอร์มการเดินทางอุตสาหกรรมการบินของจีนสามารถพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจแพลตฟอร์มงานวิจัย (Shen, Li, & Li, 2023) ได้กล่าวว่า ได้วิเคราะห์อิทธิพลนอกจากอุตสหกรรมการบินแล้ว ของทางรถไฟ ถนน ทางน้ำ และการบินพลเรือนต่อเศรษฐกิจดิจิทัล โดยใช้ข้อมูลการจราจร ข้อมูลเมือง และข้อมูลองค์กรในระบบขนส่งแบบบูรณาการ ได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยโดยใช้วิธีการกำลังสองน้อยที่สุดเชิงพื้นที่แบบทั่วไป เพราะการที่ Shen (2023) ได้กล่าวไว้นั้น การส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลโดยโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งนั้นเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นในเมืองที่มีประชากรอาศัยอยู่ถาวรมากกว่า 3 ล้านคน การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

Molchanova, Trushkina, & Katerna, (2020) โดยบูรณาการบริการการบินเข้ากับระบบดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มการเดินทางแบบครบวงจร ประเทศที่มีการพัฒนา การรับมือกับบทบาทที่เพิ่มขึ้นของแพลตฟอร์มดิจิทัลมากกว่าประเทศที่มีทรัพยากรและความสามารถจำกัด อุตสาหกรรมการบิน การเดินทาง และการท่องเที่ยวเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมดิจิทัล แต่แนวโน้มของอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมกำลังจะเกิดขึ้น ภาคส่วนนี้เป็นผู้ริเริ่มนำเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลมาใช้ แต่ความต้องการเดินทางที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งขับเคลื่อนโดยชนชั้นกลางที่กำลังเติบโตในตลาดเกิดใหม่และความสำคัญของประสบการณ์ดิจิทัลที่เพิ่มขึ้น บ่งชี้ว่าการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลจะเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งหากต้องการตอบสนองความคาดหวังของผู้บริโภคในอนาคต

การใช้ข้อมูลผู้โดยสารเพื่อออกแบบบริการเฉพาะบุคคลและการเชื่อมโยงกับอีคอมเมิร์ซ การเงินดิจิทัล และการท่องเที่ยวอัจฉริยะเศรษฐกิจทางเลือกในรูปแบบนี้ช่วยเปลี่ยนสายการบินและสนามบินจาก “ผู้ให้บริการขนส่ง” เป็น “ผู้จัดการประสบการณ์การเดินทาง” งานวิจัยของ Kim, & Cho, (2025) ได้กล่าวว่า ความเป็นมาคุณค่าการศึกษาที่มีอยู่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลในอุตสาหกรรมการบินมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงกระบวนการโลจิสติกส์ผ่านระบบและฟังก์ชันสำหรับแต่ละองค์ประกอบของกระบวนการโลจิสติกส์ ดังนั้นการศึกษานี้จึงให้ข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์ใช้การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลในอุตสาหกรรมการบินอย่างประสบความสำเร็จ โดยการระบุแนวโน้มของอุตสาหกรรมการบินในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลอย่างกว้างขวาง และวิเคราะห์ลักษณะการประยุกต์ใช้ในหลากหลายวิธี และให้แนวทางสำหรับการสร้างมูลค่าและการพัฒนาเชิงนวัตกรรมของอุตสาหกรรมการบินในอนาคต

หากกล่าวถึงระบบดิจิทัลที่เป็นเพลตฟอร์ม สิ่งที่ขาดไม่ได้เศรษฐกิจสีเขียวและการบินอย่างยั่งยืนเศรษฐกิจแนวทางหนึ่งที่มีศักยภาพสูง วรรณกรรมด้านความยั่งยืนชี้ว่า อุตสาหกรรมการบินสามารถพัฒนาเป็นพื้นที่ทดลองนโยบายและการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น เชื้อเพลิงการบินยั่งยืน (SAF) สนามบินคาร์บอนต่ำ และการจัดการพลังงานอัจฉริยะ สำหรับจีน การพัฒนาเศรษฐกิจการบินสีเขียวไม่เพียงตอบโจทย์เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม แต่ยังสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ในห่วงโซ่อุปทานพลังงานสะอาดและเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม

Ficca, Marulo, & Sollo, (2023) ได้กล่าวถึง การบินที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและยั่งยืนสามารถบรรลุได้ด้วยการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในหลาย ๆ ด้านพร้อมกัน การเพิ่มกำลังการผลิตเชื้อเพลิงการบินที่ยั่งยืน (SAF) และแน่นอน เทคโนโลยีที่ก้าวล้ำ ซึ่งจะต้องใช้การวิจัย

การทดสอบ และอาจต้องมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากก่อนที่จะบรรลุระดับประสิทธิภาพการขนส่งและความปลอดภัยในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับจากระบบขับเคลื่อนแบบดั้งเดิม แต่ข้อเสียเหล่านี้ควรเป็นแรงกระตุ้นให้นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร นักการเมือง และผู้มีวิสัยทัศน์มุ่งมั่นอย่างจริงจังเพื่อบรรลุเป้าหมายของการบินที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมรูปแบบใหม่

งานวิจัยของ Ficca, (2023) ยังได้กล่าวถึง การลดคาร์บอนในอุตสาหกรรมการบินจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์จากการปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้เชื้อเพลิงของเครื่องบินในระยะสั้นไปสู่การเปลี่ยนเชื้อเพลิงในระยะยาว (จากเป็นกลางไปสู่การปล่อยคาร์บอนเป็นศูนย์) การนำโซลูชันระยะยาวมาใช้ให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องมีการวิจัยแบบสหวิทยาการในด้านเทคโนโลยี การดำเนินงาน และเศรษฐกิจ เทคโนโลยีใหม่ควรนำมาใช้กับเครื่องบินขนาดเล็กก่อน จากนั้นจึงค่อยขยายไปยังเครื่องบินขนาดใหญ่ขึ้นเมื่อเทคโนโลยีนั้นพัฒนาขึ้น เราควรคาดหวังว่าเครื่องบินโดยสารพลังงานไฟฟ้าและเซลล์เชื้อเพลิงไฮโดรเจนลำแรกจะเริ่มให้บริการภายในสิ้นทศวรรษนี้ และเครื่องบินลำตัวแคบที่ใช้พลังงานจากการเผาไหม้ไฮโดรเจนจะเริ่มให้บริการประมาณปี 2040.

กล่าวโดยสรุป “เศรษฐกิจทางเลือก” ของจีนในภาคการบินนั้นมุ่งเน้นที่เศรษฐกิจระดับความสูงต่ำ และการเปลี่ยนผ่านอย่างรวดเร็วสู่การใช้เชื้อเพลิงการบินที่ยั่งยืน โดยขับเคลื่อนผ่านข้อกำหนดของภาครัฐ ภาคเศรษฐกิจทางเลือกนี้มีเป้าหมายถึงรูปแบบน่านฟ้าใหม่ ๆ การผลิตแบบเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และระบบลอจิสติกส์อัตโนมัติ เพื่อเสริมตำแหน่งของจีนในฐานะผู้นำอุตสาหกรรมระดับโลกการดำเนินงานปัจจุบัน: การบูรณาการ SAF มีความก้าวหน้าสำหรับการลดคาร์บอนในเที่ยวบินระยะกลางและไกล โดยสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้มากถึง 68% เชื้อเพลิงการบินยั่งยืน (SAF) สนามบินคาร์บอนต่ำเศรษฐกิจดิจิทัลและแพลตฟอร์มการเดินทางอุตสาหกรรมการบินของจีนเครื่องบินลำตัวแคบที่ใช้พลังงานจากการเผาไหม้ไฮโดรเจนจะเริ่มให้บริการประมาณปี 2040

หลักทฤษฎีเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอุตสาหกรรมการบินของจีน

Berthélemy, & Demurger, (2000). ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรมเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการอธิบายโครงสร้าง พฤติกรรม และผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรม

(Structure–Conduct–Performance: SCP) (Tan, & Wang, 2017) ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์อุตสาหกรรมการบินของจีนที่มีลักษณะเฉพาะ คือ การเติบโตภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ การแข่งขันแบบจำกัด และการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ วรรณกรรมชี้ว่าอุตสาหกรรมการบินจีนไม่สามารถอธิบายด้วยกลไกตลาดเสรีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพิจารณาบทบาทของรัฐและนโยบายอุตสาหกรรมควบคู่กัน ตัวชี้วัดเชิงเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรมที่ใช้วิเคราะห์อุตสาหกรรมการบินจีน (Zhao, Wu, & Wang, 2022)

ระดับความเข้มข้นของตลาด (Market Concentration): CR4 และ HHI ระดับความเข้มข้นของตลาดเป็นแนวคิดสำคัญในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม ใช้เพื่ออธิบายโครงสร้างการแข่งขันและอำนาจตลาดของผู้ประกอบการภายในอุตสาหกรรม ตัวชี้วัดที่นิยมใช้มากที่สุดได้แก่ Concentration Ratio (CR4) และ Herfindahl–Hirschman Index (HHI) ซึ่งช่วยสะท้อนว่าตลาดมีลักษณะการแข่งขันเสรี ผูกขาด หรือกึ่งผูกขาดมากน้อยเพียงใด สำหรับอุตสาหกรรมการบินของจีน ตัวชี้วัดเหล่านี้มีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากตลาดถูกครอบงำโดยสายการบินขนาดใหญ่ของรัฐ และมีการกำกับดูแลจากภาครัฐอย่างใกล้ชิด

Concentration Ratio (CR4)

CR4 คือ สัดส่วนรวมของส่วนแบ่งตลาดของผู้ประกอบการรายใหญ่ที่สุด 4 รายแรก ในอุตสาหกรรม ใช้เพื่อประเมินระดับการครอบครองตลาดของผู้เล่นหลัก

$$CR4 = S_1 + S_2 + S_3 + S_4$$

โดยที่ S_i คือ ส่วนแบ่งตลาดของผู้ประกอบการรายที่ i การตีความทั่วไป

CR4 < 40% ⟶ ตลาดแข่งขันสูง

CR4 = 40–60% ⟶ ตลาดกึ่งแข่งขัน

CR4 > 60% ⟶ ตลาดกึ่งผูกขาด / ผูกขาดโดยกลุ่มผู้เล่นหลัก

ในบริบทของอุตสาหกรรมการบินจีน ค่า CR4 มักสะท้อนบทบาทนำของสายการบินหลัก ได้แก่ Air China, China Eastern Airlines, China Southern Airlines และ Hainan Airlines

Herfindahl–Hirschman Index (HHI)

HHI เป็นดัชนีที่คำนึงถึง ผู้ประกอบการทุกรายในตลาด โดยนำส่วนแบ่งตลาดของแต่ละรายมายกกำลังสองแล้วรวมกัน ทำให้สามารถสะท้อนความไม่สมดุลของอำนาจตลาดได้ดีกว่า CR4

$$HHI = \sum_{i=1}^{n} S_i^2$$

(โดย S_i วัดเป็นเปอร์เซ็นต์)

การตีความทั่วไป

HHI < 1,500 ⟶ ตลาดแข่งขันสูง

HHI = 1,500–2,500 ⟶ ตลาดมีความเข้มข้นปานกลาง

HHI > 2,500 ⟶ ตลาดมีความเข้มข้นสูง / ใกล้ผูกขาด

HHI จึงเหมาะสำหรับวิเคราะห์ตลาดการบินของจีน ซึ่งแม้จะมีสายการบินหลายรายแต่ส่วนแบ่งตลาดกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มสายการบินขนาดใหญ่

การประยุกต์ใช้กับอุตสาหกรรมการบินของจีน โครงสร้างตลาด งานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า อุตสาหกรรมการบินของจีนมีลักษณะ ตลาดกึ่งผูกขาด (oligopoly) โดย CR4 อยู่ในระดับค่อนข้างสูง สะท้อนว่าผู้ประกอบการรายใหญ่ไม่กี่รายครอบครองส่วนแบ่งตลาดส่วนใหญ่ ขณะที่ HHI อยู่ในระดับปานกลางถึงสูง แสดงถึงการกระจุกตัวของอำนาจตลาด แม้จะมีสายการบินรายย่อยและสายการบินต้นทุนต่ำเข้ามาแข่งขันเพิ่มขึ้นบทบาทของรัฐในบริบทจีน ค่า CR4 และ HHI ไม่ได้สะท้อนการแข่งขันทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ยังสะท้อน โครงสร้างการกำกับดูแลของรัฐ ซึ่งมีบทบาทในการจัดสรรเส้นทางบิน การควบคุมราคา และการรวมกิจการ (merger) เพื่อรักษาเสถียรภาพของอุตสาหกรรม ตัวชี้วัดเหล่านี้จึงถูกใช้ในการวิเคราะห์ทั้งประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจและเป้าหมายเชิงนโยบายความเชื่อมโยงกับผลการดำเนินงานตามกรอบ Structure–Conduct–Performance (SCP) ระดับความเข้มข้นของตลาดที่สูงในอุตสาหกรรมการบินจีนมีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการแข่งขันที่ไม่รุนแรงด้านราคา การเน้นคุณภาพบริการและเครือข่ายเส้นทาง เสถียรภาพทางการเงินของสายการบินหลักขณะเดียวกันก็อาจจำกัดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพและนวัตกรรมในบางช่วง

ผลการศึกษาได้

แนวโน้มการเติบโตในอนาคตของอุตสาหกรรมการบินจีนอุตสาหกรรมการบินของจีนกำลังอยู่ในช่วง การเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างและยุทธศาสตร์ จากตลาดการบินที่เน้นการขยาย

เครือข่ายเป็นหลักไปสู่การเติบโตที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยี และความยั่งยืน ผลจากการผ่อนคลายมาตรการโควิด–19 นโยบายรัฐสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ และการขยายตัวของชนชั้นกลาง ทำให้แนวโน้มในระยะซ้ถึงกลางถึงยาวของอุตสาหกรรมมีลักษณะชัดเจนหลายประการ การเติบโตของปริมาณผู้โดยสารและเที่ยวบินหลังการฟื้นตัวจากโควิด–19 การเดินทางทางอากาศในจีนมีแนวโน้มฟื้นตัวเต็มรูปแบบอย่างรวดเร็ว โดยปริมาณผู้โดยสารคาดว่าจะกลับสู่ระดับก่อนโควิดและเติบโตต่อเนื่องในระยะยาวเนื่องจากความต้องการเดินทางทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้น เที่ยวบินรายวันและความถี่เส้นทาง จะขยายตัวทั้งในเส้นทางหลักและเส้นทางรอง การเพิ่มขีดความสามารถของสนามบินขนาดกลาง–เล็กจะช่วยเพิ่มความเชื่อมโยงระหว่างเมืองรองและเมืองหลัก

การเติบโตนี้มีฐานสนับสนุนจากการเพิ่มขึ้นของชนชั้นกลางจีนและการขยายตัวของเศรษฐกิจในพื้นที่นอกเมืองศูนย์กลางการขยายตัวของฝูงบินและเส้นทางบินระหว่างประเทศจีนมีแผนเพิ่มจำนวนอากาศยานทั้งในส่วนของเครื่องบินพาณิชย์และเครื่องขนส่งสินค้า ซึ่งสะท้อนแนวโน้ม ฝูงบินเพิ่มขึ้นมากกว่าเท่าตัวภายในสองทศวรรษข้างหน้า เพื่อรองรับทั้งผู้โดยสารและสินค้าการฟื้นตัวของเส้นทางบินระหว่างประเทศทำให้จีนกลับมามีบทบาทสำคัญในเครือข่ายการบินโลก แนวโน้มการเปิดเส้นทางใหม่ในภูมิภาคเอเชีย–ยุโรป–อเมริกา จะเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันระหว่างสายการบินจีนและสายการบินนานาชาติ

การพัฒนาเทคโนโลยีและการบินอย่างชาญฉลาด(Smart Aviation)การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลและเทคโนโลยีขั้นสูงจะมีบทบาทสำคัญดังนี้ การจัดการจราจรทางอากาศอัจฉริยะ (Advanced Air Traffic Management) ช่วยเพิ่มความปลอดภัยและความสามารถในการรองรับเที่ยวบิน AI และ Big Data จะถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้โดยสาร การจัดสรรทรัพยากร และการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงปฏิบัติการการพัฒนา ระบบสารสนเทศผู้โดยสารและบริการดิจิทัลบนเครื่องบินและสนามบินแนวโน้มนี้สะท้อนปรากฏการณ์ที่อุตสาหกรรมการบินจีนไม่เพียงขยายปริมาณแต่ยังเพิ่ม คุณภาพของบริการและประสบการณ์ผู้โดยสาร

การเติบโตในมิติการขนส่งสินค้า (Cargo Aviation) เศรษฐกิจโลจิสติกส์แบบดิจิทัลสนับสนุนการเติบโตของการบินสินค้า ปริมาณสินค้าและพัสดุที่เคลื่อนย้ายโดยอากาศจะเพิ่มโดยเฉพาะในธุรกิจอี–คอมเมิร์ซข้ามแดน จีนจะกลายเป็นหนึ่งในตลาดขนส่งสินค้าทางอากาศที่ใหญ่ที่สุดในโลก การเชื่อมโยงเครือข่าย cargo hubs จะเสริมสร้างความสามารถในการขยายตัวของห่วงโซ่อุปทานระดับโลก

การพัฒนาอย่างยั่งยืนและเศรษฐกิจสีเขียว แนวโน้มอนาคตจะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้เชื้อเพลิงการบินยั่งยืน (SAF) เพื่อส่งเสริมการปล่อยคาร์บอนที่น้อยลง การพัฒนา สนามบินสีเขียว (Green Airports) ด้วยมาตรฐานพลังงานสะอาด การใช้ระบบจัดการพลังงานอัจฉริยะเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก งานวิจัยด้านความยั่งยืนเสนอว่า อุตสาหกรรมการบินแห่งอนาคตจะต้องผสาน การเติบโตกับการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมาย ESG และวิสัยทัศน์จีนในระดับชาติ การแข่งขันระหว่างประเทศและกลยุทธ์ยุทธศาสตร์ จีนมีแนวโน้มที่จะเสริมสร้างบทบาทใน การเชื่อมต่อเครือข่ายการบินนานาชาติ และเป็นศูนย์กลางสำคัญของการบินภูมิภาค พัฒนาความร่วมมือกับประเทศตามแนว Belt and Road Initiative ใช้โครงสร้างพื้นฐานการบินเป็นกลไกสนับสนุนการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ นี่คือสิ่งที่แยกจีนออกจากตลาดการบินภายในประเทศอื่น ๆ เนื่องจากการเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจและนโยบายระดับภูมิรัฐศาสตร์ การพัฒนาอุตสาหกรรมการบินของจีนในบริบทการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้าง

อุตสาหกรรมการบินของจีนกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างจากรูปแบบการเติบโตเชิงปริมาณไปสู่การเติบโตเชิงคุณภาพ (quality-oriented growth) โดยมีการยกระดับเทคโนโลยี การปรับปรุงบริการ การขยายบทบาทด้านโลจิสติกส์ การบูรณาการกับเศรษฐกิจดิจิทัล การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ระดับประเทศและภูมิภาค วรรณกรรมร่วมสมัยชี้ว่า การพัฒนาเหล่านี้ไม่เกิดขึ้นอย่างแยกส่วน หากแต่มีความเชื่อมโยงกันในลักษณะระบบเศรษฐกิจการบินแบบบูรณาการ (integrated aviation ecosystem)

การยกระดับเทคโนโลยีและการบริการ (Technological and Service Upgrading) การยกระดับเทคโนโลยีเป็นแกนหลักของการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินจีนในระยะยาว โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และระบบอัตโนมัติมาใช้ในกระบวนการดำเนินงานการบิน การจัดการจราจรทางอากาศ และการบริหารสนามบิน เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และยกระดับความปลอดภัย ในด้านบริการ สายการบินจีนมีแนวโน้มเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้บริการขนส่งไปสู่ผู้จัดการประสบการณ์ผู้โดยสาร (experience-oriented service provider) ผ่านการออกแบบบริการเฉพาะบุคคล การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล และการเชื่อมโยงบริการตลอดห่วง

โซ่การเดินทาง การยกระดับดังกล่าวสะท้อนการเคลื่อนจากการแข่งขันด้านราคาไปสู่การแข่งขันด้านคุณค่าและคุณภาพบริการ

การเติบโตของการขนส่งสินค้า (Growth of Air Cargo and Logistics)การขนส่งสินค้าทางอากาศกลายเป็นแหล่งการเติบโตสำคัญของอุตสาหกรรมการบินจีน โดยได้รับแรงหนุนจากการขยายตัวของอีคอมเมิร์ซ โลจิสติกส์ข้ามพรมแดน และห่วงโซ่อุปทานระดับโลก วรรณกรรมด้านเศรษฐศาสตร์โลจิสติกส์มองว่าการบินสินค้าไม่เพียงเป็นกิจกรรมสนับสนุนการค้า แต่เป็นโครงสร้างพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศกับตลาดโลก จีนมีแนวโน้มพัฒนาศูนย์กลางการบินสินค้า (cargo hubs) และฝูงบินขนส่งเฉพาะทาง ซึ่งช่วยกระจายความเสี่ยงจากความผันผวนของตลาดผู้โดยสาร และเพิ่มความยืดหยุ่นของอุตสาหกรรมโดยรวม

การผสานกับเศรษฐกิจดิจิทัล (Integration with the Digital Economy)การผสานอุตสาหกรรมการบินเข้ากับเศรษฐกิจดิจิทัลเป็นแนวโน้มสำคัญที่เปลี่ยนโครงสร้างมูลค่า (value creation) ของภาคการบิน สายการบินและสนามบินจีนกำลังพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เชื่อมโยงการเดินทาง การชำระเงิน การท่องเที่ยว และบริการเสริมอื่น ๆ เข้าด้วยกันวรรณกรรมด้านเศรษฐศาสตร์แพลตฟอร์มชี้ว่า การใช้ข้อมูลผู้โดยสารเป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ช่วยเพิ่มความสามารถในการสร้างรายได้ทางเลือก (ancillary revenue) และเพิ่มความภักดีของลูกค้า การบินจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจดิจิทัล มากกว่าการเป็นอุตสาหกรรมเดี่ยว

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Aviation Development) ภายใต้แรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อมและพันธกรณีด้านคาร์บอน อุตสาหกรรมการบินจีนกำลังมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเน้นการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การใช้เชื้อเพลิงการบินยั่งยืน (SAF) และการพัฒนาสนามบินสีเขียว วรรณกรรมด้านความยั่งยืนมองว่า การลงทุนด้านสิ่งแวดล้อมในอุตสาหกรรมการบินไม่ใช่ต้นทุนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นแหล่งความได้เปรียบเชิงแข่งขันในระยะยาว การพัฒนาอย่างยั่งยืนยังช่วยเสริมภาพลักษณ์และความชอบธรรมของอุตสาหกรรมการบินจีนในเวทีนานาชาติการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ระดับประเทศและภูมิภาค (National and Regional Strategic Role)อุตสาหกรรมการบินของจีนทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ

ระดับประเทศและภูมิภาค โครงสร้างพื้นฐานการบินช่วยเชื่อมโยงเมืองหลักกับเมืองรอง ลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาค ในระดับระหว่างประเทศ เครือข่ายการบินของจีนเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและ

การค้า การบินจึงทำหน้าที่เป็น “โครงสร้างพื้นฐานเชิงอำนาจ” ที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจ นโยบาย และภูมิรัฐศาสตร์เข้าด้วยกัน

บทอภิปรายผลการพัฒนาทางเศรษฐกิจการบินของจีน

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า เศรษฐกิจการบินของจีนกำลังเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบการเติบโตที่พึ่งพาการขยายตัวของปริมาณการเดินทางและการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก ไปสู่การเติบโตเชิงคุณภาพที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และการบูรณาการกับระบบเศรษฐกิจในวงกว้าง การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวสะท้อนบทบาทของเศรษฐกิจการบินในฐานะกลไกสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชาติและภูมิภาค มากกว่าการเป็นเพียงภาคการขนส่ง ประการแรก การยกระดับเทคโนโลยีและประสิทธิภาพการผลิตในภาคการบินช่วยเพิ่มผลิตภาพโดยรวมของเศรษฐกิจการบิน การนำระบบดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ และการจัดการข้อมูลมาใช้ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยลดลง ขณะที่คุณภาพการบริการและความปลอดภัยเพิ่มขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรมที่ชี้ว่านวัตกรรมเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมในระยะยาว ประการที่สอง การขยายตัวของการขนส่งสินค้าทางอากาศได้เสริมสร้างบทบาทของเศรษฐกิจการบินในห่วงโซ่มูลค่าโลก การบินสินค้าไม่เพียงเป็นกิจกรรมสนับสนุนการค้า แต่กลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงอุตสาหกรรมการผลิต อีคอมเมิร์ซ และโลจิสติกส์ข้ามพรมแดน ผลการศึกษาชี้ว่า การเติบโตของภาคการบินสินค้าช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นของเศรษฐกิจการบิน และลดความเปราะบางจากความผันผวนของตลาดผู้โดยสารประการที่สาม การผสานเศรษฐกิจการบินเข้ากับเศรษฐกิจดิจิทัลได้เปลี่ยนรูปแบบการสร้างมูลค่าและโครงสร้างรายได้ของผู้ประกอบการ จากการพึ่งพารายได้จากค่าโดยสารไปสู่การสร้างรายได้จากแพลตฟอร์ม บริการเสริม และการใช้ข้อมูลเป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนการก้าวสู่เศรษฐกิจการบินแบบแพลตฟอร์ม ซึ่งสอดคล้องกับวรรณกรรมด้านเศรษฐศาสตร์ดิจิทัลและเศรษฐศาสตร์แพลตฟอร์มประการที่สี่ มิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีบทบาทสำคัญต่อทิศทางเศรษฐกิจการบินของจีน แม้มาตรการลดการปล่อยคาร์บอนและการลงทุนในเทคโนโลยีสีเขียวจะเพิ่มต้นทุนในระยะสั้น แต่ในระยะยาวช่วยเสริมความสามารถในการแข่งขัน ความน่าเชื่อถือ และความชอบธรรมของเศรษฐกิจการบินจีนในเวทีนานาชาติ ประเด็นนี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มองการเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่

กับความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมประการสุดท้าย เศรษฐกิจการบินของจีนทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่สนับสนุนการพัฒนาเชิงพื้นที่และการเชื่อมโยงระดับภูมิภาค โครงสร้างพื้นฐานการบินช่วยลดต้นทุนการคมนาคม เพิ่มการเข้าถึงตลาด และกระตุ้นการลงทุนในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนบทบาทของเศรษฐกิจการบินในฐานะ “โครงสร้างพื้นฐานเชิงอำนาจ” ที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจ นโยบาย และภูมิรัฐศาสตร์เข้าด้วยกัน

อนาคตของการพัฒนาทางเศรษฐกิจการบินของจีน

ในอนาคต เศรษฐกิจการบินของจีนมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่ระบบเศรษฐกิจการบินแบบบูรณาการที่มีความยืดหยุ่นและยั่งยืนมากขึ้น การเติบโตจะไม่ได้วัดเพียงจากจำนวนผู้โดยสารหรือเที่ยวบิน แต่จากความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่ม การใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และการเชื่อมโยงกับภาคเศรษฐกิจอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ แนวโน้มสำคัญ ได้แก่ การขยายบทบาทด้านโลจิสติกส์และการบินสินค้า การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลด้านการเดินทาง การลงทุนในเทคโนโลยีสีเขียว และการใช้เศรษฐกิจการบินเป็นเครื่องมือสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับประเทศและภูมิภาค แนวโน้มเหล่านี้จะช่วยเสริมความสามารถในการแข่งขันของจีนในระบบเศรษฐกิจโลกที่มีความไม่แน่นอนสูง

สรุป

โดยสรุปการพัฒนาทางเศรษฐกิจการบินของจีนสะท้อนกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากการเติบโตเชิงปริมาณไปสู่การเติบโตเชิงคุณภาพที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยี และความยั่งยืน เศรษฐกิจการบินจึงไม่เพียงเป็นภาคการขนส่ง แต่เป็นระบบเศรษฐกิจเชิงยุทธศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์, ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา และ พระปลัดระพิน พุทธิสาโร. (2566). จีน: การส่งเสริมการเคลื่อนย้ายทุนสู่ระบบเศรษฐกิจไทยและเศรษฐกิจโลก. *Journal of Spatial Development and Policy*, 1(2), 1-10.

พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์, ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา และพระปลัดระพิน พุทธิสาโร. (2566). จีน:การส่งเสริมการเคลื่อนย้ายทุนสู่ระบบเศรษฐกิจไทยและเศรษฐกิจโลก. *Journal of Spatial Development and Policy*, 1(2), 1-10.

Abeyratne, R. (2024). China's Belt and Road Initiative–Implications for Air Transport. *Estey Journal of International Law and Trade Policy*, 25(1), 12-33.

Badánik, B., & Verhaar, R. (2024). The role of aviation in the growing geopolitical presence of China in Africa. *Transportation Research Procedia*, 81, 318-327.

Berthélemy, J. C., & Demurger, S. (2000). Foreign direct investment and economic growth: theory and application to China. *Review of development economics*, 4(2), 140-155.

Cui, Q., & Lei, Y. L. (2023). Pathways analysis to reducing aircraft emissions for China-Foreign routes. *npj Climate Action*, 2(1), 15.

Cui, Q., Antunes, J., Wanke, P., Tan, Y., Roubaud, D., & Jabbour, C. J. C. (2024). The impact of Chinese airport infrastructure on airline pollutant emissions: A hybrid stochastic-neural network approachbased on utility functions. *Journal of Environmental Management, 352,* 120117.

Eaton, S. (2013). Political economy of the advancing state: The case of China's airlines reform. *The China Journal*, 69(1), 64-86.

Ficca, A., Marulo, F., & Sollo, A. (2023). An open thinking for a vision on sustainable green aviation. *Progress in Aerospace Sciences*, 141, 100928.

Fu, X., Zhang, A., & Lei, Z. (2012). Will China's airline industry survive the entry of high-speed rail?. *Researchin Transportation Economics*, 35(1), 13-25.

Goldstein, A. (2006). The Political Economy of Industrial Policy in China: The Case of Aircraft Manufacturing. *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, 4(3), 259–273.

Heicks, H. (2010). Scenario planning: China's airline industry in 2019. *Tourism and Hospitality Research*, 10(1), 71-77.

Hillman, B., & Ren, A. L. (2024). *China's New Era.* (p. 284). ANU Press.

Jia, Z., & Shen, J. (2025). The low-carbon development path of the civil aviation industry based on the LEAP model. *Energy Informatics*, 8(1), 81.

Jin, L., & Majumdar, N. (2025). The Influence of Daylight Saving Time on US Civil Aviation Operations and Safety. *The Collegiate Aviation Review International*, 43(2), 213.

Johnston, L. A. (2019). The Belt and Road Initiative: what is in it for China?. *Asia & the Pacific Policy Studies*, 6(1), 40-58.

Kim, Y., & Cho, W. (2025). A study on digital transformation in the aviation industry: Trends and application. *Global Business & Finance Review*, 30(6), 1.

Lee, J. S. (2018). Analysis of international competitiveness in the aircraft industry. *East Asian Journal of Business Economics*, 6(1), 31-41.

Liao, H., Fang, Z., Wang, C., & Liu, X. (2020). Economic development forecast of china’s general aviation industry. *Complexity*, 2020(1), 3747031.

Liao, H., Fang, Z., Wang, C., & Liu, X. (2020). Economic development forecast of china’s general aviation industry. *Complexity*, 2020(1), 3747031.

Lingrui, L., & Xin, W. (2024). Towards smart aviation with sustainable development: artificial intelligence insights into the airline and advanced air mobility industries. *Decision support systems for sustainable computing*, 187-204.

Mai, D. T. T., & Yan, B. (2023). Divergences between the European Union and China on reducing international aviation emissions. *Asia Europe Journal*, 21(1), 1-21.

J. R., & Hoadley, J. R. (2025). Commercial Aircraft Industry. *Bridging The Gap: Innovation Brokerage In China*, 16, 31.

Misra, S. N. (2012). Self Reliance and Synergy in Aerospace Sector: The Road Ahead. *Journal*, 7(1), 210.

Molchanova, K. M., Trushkina, N. V., & Katerna, O. K. (2020). Digital platforms and their application in the aviation industry. *Intellectualization of Logistics and Supply Chain Management*, (3), 83-98.

Pirie, G. (2020). China and aviation in Africa: context, thrust, novelty. *African Geographical Review*, 39(1), 74-89.

Shen, S., Li, H., & Li, M. (2023). Transportation infrastructure and digital economy—evidence from Chinese cities. *Sustainability*, 15(22), 16024.

Shusen, W., & Gan, X. (2025). China's Low-Altitude Economy: Theoretical Foundations, Development Status, and Policy Directions. *China Economist*, 20(6), 68-100.

Song, M., & Wang, S. (2018). Market competition, green technology progress and comparative advantages in China. *Management decision*, 56(1), 188-203.

Tan, X., & Wang, X. (2017). The market performance of carbon trading in China: A theoretical framework of structure-conduct-performance. *Journal of Cleaner Production*, 159, 410-424.

Tan, Y., Dallas, M., Farrell, H., & Newman, A. (2025). Driven to Self-Reliance: technological interdependence and the Chinese innovation ecosystem. *International Studies Quarterly*, 69(2), sqaf017.

Wang, J., Yang, H., & Wang, H. (2019). The evolution of China’s international aviation markets from a policy perspective on air passenger flows. *Sustainability*, 11(13), 3566.

Wang, Y., Hao, C., & Liu, D. (2019). The spatial and temporal dimensions of the interdependence between the airline industry and the Chinese economy. *Journal of Transport Geography*, 74, 201-210.

Wübbeke, J., Meissner, M., Zenglein, M. J., Ives, J., & Conrad, B. (2016). Made in china 2025. *Mercator Institute for China Studies. Papers on China*, 2(74), 4.

Zhang, L., & Ding, X. D. (2014). Research on China's civil aviation market structure and monopoly airlines social responsibility. *Advances in Transportation Studies*, 3, 147-156.

Zhang, W., Liu, H., Yao, Y., & Fan, Z. (2022). A study measuring the degree of integration between the digital economy and logistics industry in China. *Plos one*, 17(9), e0274006.

Zhang, X. (2019). Investigation of e‐commerce in China in a geographical perspective. *Growth and Change*, 50(3), 1062-1084.

Zhang, Z. (2011, June). Countermeasures analysis about how to strengthen the self-innovation capability of the Chinese aviation industry. In *2011 International Conference on Computer Science and Service System (CSSS)* (pp. 313-316). IEEE.

Zhao, B., Wu, H., & Wang, N. (2022). Changing characteristics of the industrial correlation and economic contribution of air transport in China: An input–output analysis. *Journal of Air Transport Management*, *104*, 102275.

Zhao, Y. (2024). Airworthiness engineering and practices of COMAC C919 airplane. *Aerospace Traffic and Safety*, 1(1), 20-26.

Zhou, S., Li, C., & Deng, S. (2025). Study on the Complexity Evolution of the Aviation Network in China. *Systems*, 13(7), 563.

Zhou, Z., Ming, R., Zang, Y., He, X., Luo, X., & Lan, Y. (2017). Development status and countermeasures of agricultural aviation in China. *Transactions of the Chinese Society of Agricultural Engineering*, 33(20), 1-13.

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว*

SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING ACADEMIC ADMINISTRATION IN SCHOOLS UNDER THE SA KAEO SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

แสงเทียน กุ่มเดช[1] และ สุทธิพงศ์ บุญผดุง[2]

Sangthian Gumdet[1] and Suttipong Boonpadung[2]

[1-2]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[1-2]Department of Educational Administration, Graduate School,

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s67561802073@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 1 กรกฎาคม 2569

Received 8 June 2026; Revised 29 June 2026; Accepted 1 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา และ 4) ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน

Citation:

* แสงเทียน กุ่มเดช และ สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2569). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1953-1970.

Sangthian Gumdet and Suttipong Boonpadung. (2026). Skills Of School Administrators Affecting Academic Administration In Schools Under The Sa Kaeo Secondary Educational Service Area Office. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1953-1970.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย 1) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว พบว่าด้านทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ทักษะด้านการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ สามารถร่วมกันพยากรณ์ และมีค่าอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 78.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน คือ

$\hat{Y} = .275 + .305x_8 + .273x_5 + .207x_6 + .209x_4 + .097x_7 - .144x_1$

$\hat{Z} = .337Z_{x_8} + .277Z_{x_5} + .201Z_{x_6} + .134Z_{x_4} + .109Z_{x_7} - .109Z_{x_1}$

คำสำคัญ: ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารงานวิชาการ, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) study the skills of school administrators, 2) investigate academic administration in schools, 3) examine the relationship between school administrators' skills and academic administration in schools, and 4) identify the skills of school administrators that affect academic administration in schools under the jurisdiction of the Sa Kaeo Secondary Educational Service Area Office. The sample group consisted of 300 participants, including school administrators and teachers. The research instrument was a questionnaire. The data were analyzed using statistical methods, including percentage, mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that: (1) the overall level of school administrators' skills was at a high level; (2) the overall level of academic administration in schools was at a high level; (3) the relationship between school administrators' skills and academic administration in schools was positively correlated at a high level, with statistical significance at the .01 level; and (4) the school administrators' skills affecting academic administration in schools under the Secondary Educational Service Area Office Sa Kaeo were teamwork skills, analytical and creative thinking skills, conceptual skills, technology skills, visionary leadership skills, and human relations skills. These skills could jointly predict academic administration in schools with a predictive power of 78.80 percent at the .01 level of statistical significance. The prediction equations could be established in both raw score and standardized score forms as follows:

$$\hat{Y} = .275 + .305x_8 + .273x_5 + .207x_6 + .209x_4 + .097x_7 - .144x_1$$

$$\hat{Z} = .337Z_{x_8} + .277Z_{x_5} + .201Z_{x_6} + .134Z_{x_4} + .109Z_{x_7} - .109Z_{x_1}$$

Keywords: School Administrators' Skills, Academic Administration, School Administration

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และองค์ความรู้ ส่งผลให้สถานศึกษาต้องปรับบทบาทจากการเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 ภายใต้บริบทดังกล่าว การบริหารงานวิชาการจึงถือเป็นภารกิจหลักและเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นกลไกที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิผลของสถานศึกษา วิโรจน์ สารรัตนะ (2564) อธิบายว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการจัดการกิจกรรมทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งให้การจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมาย และมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ขณะที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2563) เห็นว่างานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาและเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ส่วน ธงชัย สันติวงษ์

(2562) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารต้องมีบทบาทในการวางแผน กำกับ ติดตาม และประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ สมาน อัศวภูมิ (2561) ที่มองว่าการบริหารงานวิชาการเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร นอกจากนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2560) ยังเสนอว่า การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการวางแผน การนิเทศ และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง ขณะที่ กิดานันท์ มลิทอง (2562) ชี้ให้เห็นว่า ในยุคดิจิทัลผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริมการใช้สื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในโลกยุคใหม่ แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการศึกษา และความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างรอบด้าน

จากสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการที่ปรากฏในสถานศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะการบริหารที่เหมาะสม เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงนโยบายทางการศึกษาสู่การปฏิบัติ และเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิผลของสถานศึกษา สงัด อุทรานันท์ (2561) กล่าวว่า ทักษะของผู้บริหารเป็นความสามารถใน การนำทรัพยากร บุคลากร และกระบวนการทางการศึกษาไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านวิชาการซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ขณะที่ สันติ บุญภิรมย์ (2562) เห็นว่าผู้บริหารที่มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม จะสามารถสร้างความร่วมมือและขับเคลื่อนการพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ นิพนธ์ เจริญผล (2563) ยังชี้ให้เห็นว่าการบริหารงานวิชาการในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องอาศัยทักษะด้านเทคนิควิธี การใช้เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และความคิดรวบยอด เพื่อให้สามารถตัดสินใจเชิงระบบและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ เสริม ศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2562) ที่ต่างให้ความสำคัญกับทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ การสื่อสาร เทคนิควิธี เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ความคิดรวบยอด ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และการทำงานเป็นทีม ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการ

บริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อใช้เป็นสารสนเทศในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

ดังนั้น ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการและคุณภาพการศึกษา จึงควรพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น มนุษย์สัมพันธ์ การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี ภาวะผู้นำ และการทำงานเป็นทีม เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทักษะของผู้บริหารทั้ง 8 ด้านที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว

2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว

4. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานและความสำเร็จของสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้กำหนดนโยบาย ทิศทาง และแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา นิภาพร รอดไพบูลย์ (2565) อธิบายว่า ทักษะของผู้บริหารหมายถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้

ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญเพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย สอดคล้องกับ Katz (1995) ที่เสนอว่าผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพควรมีทักษะสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะทางเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะเชิงแนวคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารองค์กร ขณะที่ Bartol & Martin (1998) เห็นว่าทักษะทั้งสามด้านมีความเชื่อมโยงกันและเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากทักษะพื้นฐานดังกล่าวแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีทักษะเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับบริบทของการบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดย Paisey (1981) ให้ความสำคัญกับทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นความสามารถในการสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมศักยภาพของบุคลากร ขณะที่ ธีรวัฒน์ ขัดมะโน (2563) ชี้ให้เห็นว่าทักษะด้านการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างบุคลากรในองค์กร ส่วน ณัฐพงษ์ ปรีชานนทกุล (2563) เน้นว่าผู้บริหารควรมีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ นิภาพร รอดไพบูลย์ (2565) ยังกล่าวถึงความสำคัญของทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ขณะที่ สัตตบุษย์ โพธิรุท (2564) และ ประภัสสร โคตรประดา (2567) ให้ความสำคัญกับทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์และการทำงานเป็นทีม ซึ่งช่วยสร้างความร่วมมือและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ในด้านการบริหารงานวิชาการ นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่าเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพผู้เรียน โดย Ramseyer (1995) อธิบายว่าการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการจัดการและกำกับดูแลกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ขณะที่ Miller (1995) มองว่าการบริหารงานวิชาการเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงานทั้งหมดในสถานศึกษา เนื่องจากมีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ที่ระบุว่าการบริหารงานวิชาการต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในการวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานวิชาการประกอบด้วยการพัฒนาหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล การนิเทศการศึกษา การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดย ธนัฏฐา คุณสุข (2565) อธิบายว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นการปรับปรุงสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและบริบทของสถานศึกษา ส่วน Massie & Douglas (1981)

เห็นว่าการวัดผลและประเมินผลเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตามและปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ สิรดา สายมายา (2565) ให้ความสำคัญกับการนิเทศการศึกษาในฐานะกระบวนการพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน นอกจากนี้ Kimbrough & Nunnery (1998) ยังชี้ให้เห็นถึงบทบาทของสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ส่วน Thompson (2013) อธิบายว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

ณัฐพงษ์ ปรีชานนทกุล (2563) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญ โดยช่วยยกระดับประสิทธิผลการดำเนินงานและคุณภาพการศึกษา

อุรุพงษ์ งานฉมัง (2564) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา

สุนิสา สงัดศรี (2565) ได้ศึกษาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะด้านความคิดรวบยอด มนุษยสัมพันธ์ และเทคนิคของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญและเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

Owan & Agunwa (2019) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษาคาลาบาร์ รัฐครอสริเวอร์ ประเทศไนจีเรีย ผลการวิจัยพบว่า ทักษะด้านภาวะผู้นำ การนิเทศและการสื่อสารของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญ และส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน

Adhikari & Budhathoki (2023) ได้ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถาบันการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ทักษะเชิงมโนทัศน์ มนุษยสัมพันธ์ และเชิงเทคนิค

เป็นทักษะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา และการบูรณาการทักษะทั้ง 3 ด้านช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิผล

Li & Krutkrongphan (2023) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อเกณฑ์การบริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาทดลองซานซี ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ผลการวิจัยพบว่า ทักษะด้าน การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ และการให้ข้อมูลย้อนกลับของผู้บริหาร ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ และเป็นตัวแปรสำคัญในการพยากรณ์ผลการบริหารโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยเชิงพรรณนา

2. ขั้นตอนการวิจัย

2.1 ศึกษาจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 สร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการจะศึกษา

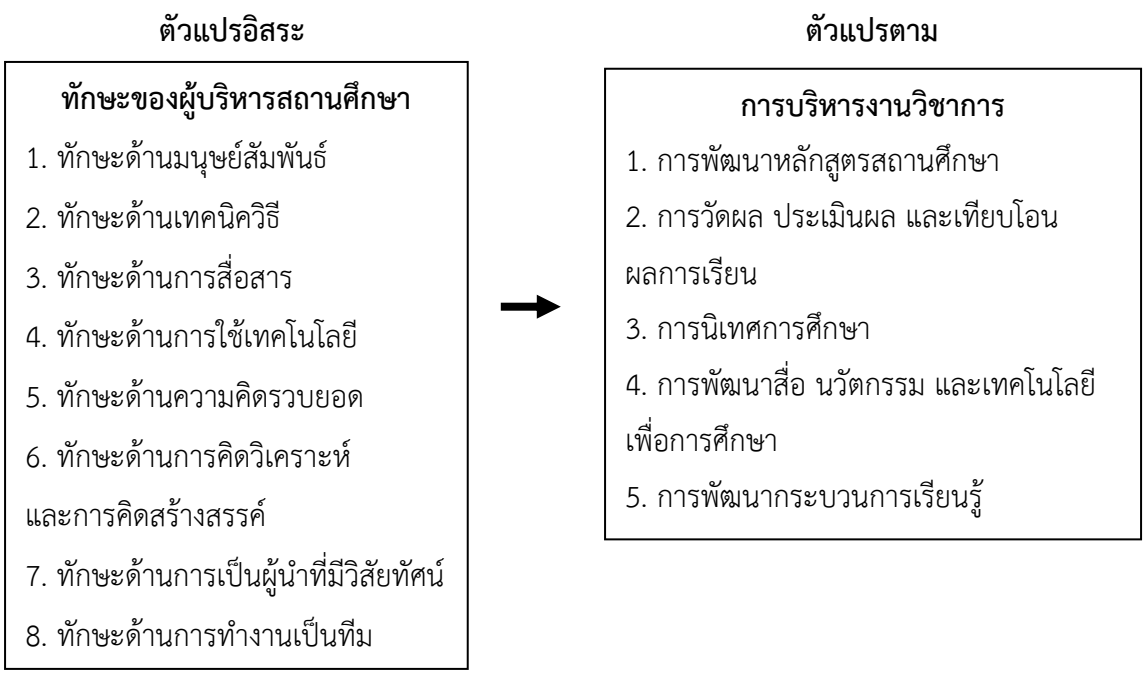
2.3 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ยอมรับข้อคำถามที่มีค่า IOC ≥ 0.50 และแก้ไขหรือปรับปรุงข้อคำถามให้ชัดเจนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับได้ Cronbach’s Alpha = 0.980

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และทดสอบความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้วแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว จำนวน 300 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

5. กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 300 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อย 72.00 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.70 วุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 52.30 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00 ตำแหน่งปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปฏิบัติงานครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 94.33

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว

ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และหากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับแรก คือ ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมา คือ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านเทคนิควิธี ส่วนลำดับสุดท้าย คือ ทักษะด้านการสื่อสาร

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว

ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และหากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับแรก คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด และการวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนลำดับสุดท้าย คือ การนิเทศการศึกษา อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .374–.806 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ทักษะด้านการสื่อสาร ด้านเทคนิควิธี และด้านการใช้เทคโนโลยีมีความสัมพันธ์ ในระดับปานกลาง ส่วนทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดรวบยอด ด้านการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และด้านการทำงานเป็นทีมมีความสัมพันธ์ในระดับสูง โดยทักษะด้านการทำงานเป็นทีม มีความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมาคือ ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ และทักษะด้านการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ตามลำดับ

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว

ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านความคิด รวบยอด ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ทักษะด้านการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยตัวแปรทั้ง 6 ด้านร่วมกันสามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการได้ร้อยละ 78.80 ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีอำนาจการพยากรณ์สูงสุดและผู้วิจัยเลือกเป็นสมการพยากรณ์สุดท้าย

ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา 6 ด้าน ได้แก่ การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ความคิดรวบยอด การใช้เทคโนโลยี การเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และมนุษยสัมพันธ์ ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานวิชาการได้ร้อยละ 78.80 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ .204

สมการพยากรณ์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ในรูปแบบคะแนนดิบ มีดังนี้

$$\hat{Y} = .275 + .305x_8 + .273x_5 + .207x_6 + .209x_4 + .097x_7 - .144x_1$$

สมการพยากรณ์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน มีดังนี้

$$\hat{Z} = .337Z_{x_8} + .277Z_{x_5} + .201Z_{x_6} + .134Z_{x_4} + .109Z_{x_7} - .109Z_{x_1}$$

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว มี มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านเทคนิควิธี และทักษะด้านการสื่อสาร ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความสามารถในการบูรณาการทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ทั้งนี้ ทักษะด้านการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของบุคลากรในการพัฒนาสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงษ์ ปรีชานนทกุล (2563) และ Harris (2021) ที่พบว่าการทำงานร่วมกันส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ขณะที่ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ มนุษยสัมพันธ์ ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ความคิดรวบยอด เทคนิควิธี และการสื่อสาร ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสอดคล้องกับผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ซึ่งสะท้อนว่าผู้บริหารในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีทักษะที่หลากหลายและบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมาคือ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน และการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิสรา ชุมวงศ์ (2563) ที่พบว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล รวมทั้งสอดคล้องกับ ศิริพร จงเพลินนภาพร (2567) และแนวคิดของ Dexter (2018) ที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้สื่อ นวัตกรรม และ

เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ พัชญ์พิชา จันทา (2563) และ Hattie (2017) ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนสอดคล้องกับ ธนัฏฐา คุณสุข (2565) ด้านการวัดและประเมินผล และ กิตติชัย อาจหาญ (2565) รวมทั้ง Schleicher (2020) ที่เห็นว่าการนิเทศและการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยรวม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าทักษะของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ โดยทักษะที่มีความสัมพันธ์สูงสุด ได้แก่ ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมาคือทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ และทักษะด้านการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สะท้อนว่าการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือ การคิดเชิงกลยุทธ์ และการกำหนดทิศทางองค์กรที่ชัดเจน สอดคล้องกับ ณัฐพงษ์ ปรีชานนทกุล (2563) และกาญจนา นามวงศ์ (2566) ที่พบว่าทักษะผู้บริหารด้านภาวะผู้นำ การคิดสร้างสรรค์ และการบริหารจัดการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ดังนั้นการพัฒนาทักษะผู้บริหารจึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพงานวิชาการและคุณภาพการศึกษา

4. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ได้แก่ ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ทักษะด้านการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานวิชาการได้ร้อยละ 78.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งทักษะด้านการทำงานเป็นทีมส่งผลมากที่สุด เนื่องจากการบริหารงานวิชาการต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย สอดคล้องกับ ณัฐพงษ์ ปรีชานนทกุล (2563) รองลงมาคือทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ที่ช่วยพัฒนาการแก้ปัญหาและนวัตกรรมทางการศึกษา สอดคล้องกับ ณัฐวุฒิ พุทธวงค์ (2564) นอกจากนี้ทักษะด้านความคิดรวบยอด การใช้เทคโนโลยี และภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ยังส่งผลเชิงบวกต่อการบริหารงานวิชาการ สอดคล้องกับ กาญจนา นามวงศ์ (2566) ส่วนทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์มีผลเชิงลบอาจเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) ตามแนวคิดของ Hair et al. (2014) ขณะที่ทักษะด้าน

การสื่อสารและเทคนิควิธีไม่ส่งผลโดยตรง เนื่องจากอาจเป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้บริหารมีใกล้เคียงกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช** 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำทักษะการบริหารทุกด้านไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 1.2 ควรส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการในด้านที่มีผลการดำเนินงานดีอยู่แล้ว ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พร้อมทั้งยกระดับด้านการวัดและประเมินผล รวมถึงการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ ทักษะการทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ความคิดรวบยอดการใช้เทคโนโลยี ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานวิชาการได้ร้อยละ 78.80 1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบายและจัดโครงการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการทำงานเป็นทีม การเป็นผู้นำ การใช้เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และมนุษยสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในสถานศึกษา 2.2 ควรศึกษาความต้องการและความคาดหวังของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้สอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงาน 2.3 ควรศึกษาและพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบการเสริมสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา นามวงศ์. (2566). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

กิดานันท์ มลิทอง. (2562). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติชัย อาจหาญ. (2565). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ขนิษฐา ชุมวงศ์. (2563). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ณัฐพงษ์ ปรีชานนทกุล. (2563). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ณัฐวุฒิ พุทธวงค์. (2564). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 1. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ธงชัย สันติวงษ์. (2562). *การจัดการและการบริหารองค์การ.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ธนัฏฐา คุณสุข. (2565). การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ธีรวัฒน์ ขัดมะโน. (2563). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

นิพนธ์ เจริญผล. (2563). การบริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ.

นิภาพร รอดไพบูลย์. (2565). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยและการประเมินผลทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2563). *การบริหารงานวิชาการ.* กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประภัสสร โคตรประดา. (2567). การศึกษาทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. ใน *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยพะเยา.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2564). การบริหารการศึกษา: หลักการ แนวคิด และการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร จงเพลินนภาพร. (2567). แนวทางการยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ใน *งานนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

สงัด อุทรานันท์. (2561). *การบริหารการศึกษา: แนวคิดและการปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาน อัศวภูมิ. (2561). *การบริหารสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สิรดา สายมายา. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนในโครงการ “การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริฯ”. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุนิสา สงัดศรี. (2565). ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สัตตบุษย์ โพธิรุท. (2564). ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2562). *ภาวะผู้นำทางการศึกษาและการบริหารการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สันติ บุญภิรมย์. (2562). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษารักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัด สพฐ.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

อุรุพงษ์ งานฉมัง. (2564). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

Adhikari, N. P., & Budhathoki, J. K. (2023). The administrative skills of head teacher in educational institutions. *International Research Journal of Parroha*, 2(1), 69–79. https://doi.org/10.5281/zenodo.10251005

Bartol, K. M., & Martin, D. C. (1998). *Management quality*. (2nd ed.). Prentice Hall.

Dexter, S. (2018). The role of leadership for information technology in education. *Journal of Educational Administration*, 56(2), 1–15. https://doi.org/10.1108/JEA-04-2017-0043

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2014). *Multivariate data analysis*. (7th ed.). Pearson Education Limited.

Harris, A. (2021). Distributed leadership and school improvement. *Educational Management Administration & Leadership*, 49(1), 1–10. https://doi.org/10.1177/1741143219898463

Katz, R. L. (1995). *Skills of an effective administrator*. Harvard Business Review.

Kimbrough, R. B., & Nunnery, M. Y. (1998). *Educational administration: An introduction*. McMillan.

Li, M., & Krutkrongphan, S. (2023). The school administrators' skills affecting the criteria of administration in Shanxi Experimental Middle School. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(12), Article 21.

Massie, J. L., & Douglas, J. (1981). *Managing: A contemporary introduction*. (3rd ed.). Prentice-Hall.

Owan, V. J., & Agunwa, J. N. (2019). Principals' administrative competence and teachers' work performance in secondary schools in Calabar education zone of Cross River State, Nigeria. *Humanities and Social Sciences Letters*, 7(1), 20–28. https://doi.org/10.18488/journal.73.2019.71.20.28

Schleicher, A. (2020). *World class: How to build a 21st-century school system*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/9789264300002-en

ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*

THE EFFECTS OF ACTIVE LEARNING COMBINED WITH ELECTRONIC STORYBOOKS ON THE DEVELOPMENT OF ENGLISH LISTENING SKILLS OF GRADE 7 STUDENTS

อรปรียา นุชบูรณ์[1] และ สุนีตา โฆษิตชัยวัฒน์[2]

Onpriya Nuchaboon[1] and Suneeta Kositchaivat[2]

[1-2]หลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

[1-2]Education Program (English language Teaching) Department of Curriculum and Instruction, Graduate School, Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: dangerousmoji@gmail.com

วันที่รับบทความ : 22 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 1 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 3 กรกฎาคม 2569

Received 22 June 2026; Revised 1 July 2026; Accepted 3 July 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์ และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 12 แผน 2) แบบทดสอบวัดทักษะการฟังภาษาอังกฤษ

Citation:

* อรปรียา นุชบูรณ์ และ สุนีตา โฆษิตชัยวัฒน์. (2569). ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1971-1985.

Onpriya Nuchaboon and Suneeta Kositchaivat. (2026). The Effects Of Active Learning Combined With Electronic Storybooks On The Development Of English Listening Skills Of Grade 7 Students. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1971-1985.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2) นักเรียน มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยนักเรียนมีความพึงพอใจสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการประเมินผล ด้านสื่อการสอนและด้านประโยชน์ และด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, นิทานอิเล็กทรอนิกส์, ทักษะการฟังภาษาอังกฤษ

Abstract

The purpose of this study were 1) to compare the English listening skills of Grade 7 students before and after receiving active learning combined with electronic storybooks. 2) to study the students' satisfaction after receiving active learning combined with electronic storybooks. The research employed a mixed-methods design, specifically an embedded design, and used a one-group pretest–posttest experimental design. The sample consisted of 34 Grade 7 students. Research instruments included 12 active learning lesson plans with electronic storybooks, an English listening skills test, and a student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and paired-sample t-test.

The students' English listening skills after receiving active learning combined with electronic storybooks were significantly higher than before. Moreover, students' overall satisfaction with this learning approach was at a high level.

Keywords: Learning management, Electronic storybooks, English listening skills

บทนำ

ปัจจุบันทั่วทั้งโลกถูกเชื่อมโยงเข้าหากันในลักษณะของโลกที่ไร้ซึ่งพรมแดน การไหลเวียนของข้อมูล วัฒนธรรม และภาษาที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกันเกิดขึ้นอย่างเสรี โดยภาษาอังกฤษมักจะถูกหยิบยกขึ้นมาใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระดับโลกอยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารทางไกลผ่านโลกออนไลน์ หรือการติดต่อที่เป็นทางการอย่างการทำธุรกิจระหว่างประเทศ เพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักของประชากรกว่า 360 ล้านคน อีกทั้งยังเป็นภาษาที่สองของประชากรกว่า 750 ล้านคนทั่วโลก นอกจากนี้ภาษาอังกฤษยังถือเป็นภาษาทางราชการของ 61 ประเทศ และเป็นภาษาหลักในหลายรัฐทั่วโลก จึงถือเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างประชากรในประเทศต่างๆ ทั้งในส่วนของการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) จะเห็นได้ว่าภาษาอังกฤษมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประชากรโลก การเรียนรู้ในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องผลักดันให้นักเรียนสามารถปรับตัว และพัฒนาศักยภาพด้านภาษาอังกฤษของตนเองเพื่อก้าวขึ้นเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษยังเป็นทักษะที่ถูกสนับสนุนอย่างมากจากรัฐบาลไทย โดยถูกจัดให้เป็นวิชาบังคับในการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 – 2565 กำหนดนโยบาย โดยแบ่งออกเป็น 12 นโยบาย โดยข้อที่ 7 ของนโยบายได้กล่าวสนับสนุนให้นำกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเพื่อบรรลุเป้าหมายในการผลิตและพัฒนากำลังคนให้ตรงต่อความต้องการของตลาดแรงงานเมื่อจบการศึกษา เมื่อสำรวจจากผลลัพธ์ที่คาดหวังของกรอบคุณวุฒิด้านความรู้หลายข้อบ่งชี้ให้เห็นถึงความคาดหวังทางทักษะภาษาอังกฤษของผู้ที่จะจบการศึกษา เช่น ผู้ที่จบการศึกษาต้องมีความรู้ทางทฤษฎี และเทคนิคที่ครอบคลุมขอบเขตของงานอาชีพ และ ความรู้ภาษาอังกฤษและเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารในระดับที่เชื่อมโยงกับการทำงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 ข้อ โดยข้อที่ 1 ชี้ให้เห็นว่ากระทรวงมีความต้องการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามกรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล โดยอ้างอิงจาก The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) ให้เป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของประเทศไทย และข้อที่ 2 ชี้ให้เห็นว่ากระทรวงต้องการเน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้เป็นไปตามธรรมชาติของ

การเรียนรู้โดยเน้นการสื่อสาร(communicative language teaching: CLT) ปรับจากการเน้นไวยากรณ์เป็นเน้นการสื่อสารเริ่มจากการฟัง พูด อ่าน เขียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) จากกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ทักษะการฟังนั้นเกิดขึ้นก่อนการพูด การอ่านและการเขียน โดยทักษะการฟังเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หลายคนจึงเข้าใจว่าทักษะการฟังนั้น ไม่จำเป็นที่ต้องฝึกฝน แต่แท้จริงแล้วทักษะการฟังแตกต่างจากการได้ยิน การเสริมสร้างสมรรถนะทางทักษะการฟังภาษาอังกฤษตั้งแต่วัยเยาว์จะช่วยให้นักเรียนสามารถสื่อสารและใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองและแข่งขันกับต่างประเทศได้ การเรียนภาษาโดยเริ่มเรียนรู้จากทักษะการฟังก่อนจึงถือว่าเป็นการวางรากฐานด้านภาษาของนักเรียนให้เกิดความแข็งแกร่ง เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ทักษะการพูด อ่าน และเขียนต่อไป คมสันต์ ชไนศวรรย์ (2551) กล่าวว่า นิทานอิเล็กทรอนิกส์เป็นการประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศกับเนื้อหาที่นำเสนอเข้าด้วยกัน เกิดรูปแบบใหม่ในการบริโภคข้อมูล ช่วยให้เกิดความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล และค้นคว้าข้อมูลที่ทันสมัย นิทานอิเล็กทรอนิกส์ได้ถูกคิดค้นและพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ส่งผลโดยตรงต่อการศึกษาทำให้นิทานอิเล็กทรอนิกส์เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ไพฑูรย์ ศรีฟ้า (2551) กล่าวว่า นิทานอิเล็กทรอนิกส์ สามารถแทรกข้อความ ภาพ จัดหน้าหนังสือได้ตามความต้องการของผู้ผลิต และที่พิเศษกว่านั้นคือ นิทานอิเล็กทรอนิกส์สามารถสร้างจุดเชื่อมโยงเอกสาร (Hyperlink) ไปยังเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกได้ และสามารถแทรกเสียง ภาพเคลื่อนไหวต่างๆ ลงไปได้ อาวัชนา สินวณิชย์กุล (2552) กล่าวว่า นิทานอิเล็กทรอนิกส์หมายถึง เรื่องราวที่สื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบไฮเปอร์เท็กซ์และไฮเปอร์มีเดียผ่านมัลติมีเดียชนิดอื่น ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงหรือถ่ายโอนข้อมูลได้ จัดข้อมูลได้จำนวนมากในรูปแบบดิจิทัล ภาพแอนิเมชั่น วิดีโอภาพเคลื่อนไหวนักเรียนสามารถดูผ่านทางอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์พกพาอื่น ๆ ได้ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องปาล์ม เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษาทางอิเล็กทรอนิกส์และมัลติมีเดียที่เป็นแผ่นจานข้อมูลเสียง เป็นต้น โดยนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ตามที่นักเรียนต้องการ พิรุณโปรย สำโรงทอง (2554) กล่าวว่า นิทานอิเล็กทรอนิกส์เป็นการนำเสนอเรื่องที่บรรจุด้วยเนื้อหาที่เป็นภาพ เสียงกราฟิกและสื่อประสมต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปแบบของอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถดูบนเครื่องคอมพิวเตอร์สามารถดาวโหลดได้จากอินเทอร์เน็ต และส่งต่อไปยังผู้อื่นได้ทางอิเล็กทรอนิกส์และสามารถเชื่อมโยงไปยังผู้อื่นได้ทันทีที่ผ่านระบบออนไลน์ จิราภรณ์ วิญญกูล (จิราภรณ์ วิญญกูล, 2558) กล่าวว่า นิทานอิเล็กทรอนิกส์ เป็นวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจด้วยระบบแสง สี เสียง ในรูปแบบ

อิเล็กทรอนิกส์ที่มีความแปลกใหม่ น่าสนใจโดยนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา มีความสนใจและสนุกสนานในการเรียนรู้ นุชลี จันทรังษี (2566) กล่าวว่า นิทานอิเล็กทรอนิกส์เป็นการนำเสนอเนื้อเรื่องประกอบภาพ เสียง กราฟิก มีความน่าสนใจ สามารถดูบนคอมพิวเตอร์ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ เนื้อหาที่จะนำเสนอมีความน่าสนใจมีความเหมาะสมในการศึกษาได้ทุกสถานที่ทุกเวลา

จากข้อเท็จจริงของนักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ และประสบผลสำเร็จในการพัฒนานักเรียน เป็นข้อมูลที่ผ่านการพิสูจน์และทดลองใช้มาได้ผลเชิงประจักษ์ ด้วยเหตุผลดังกล่าวประกอบกับประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า นักเรียนร้อยละ 80 ไม่สามารถฟังภาษาอังกฤษได้ดีเท่าที่ควร ไม่สามารถจับใจความสำคัญจากเรื่องที่ฟังได้ นักเรียนสามารถพูดและฟังได้ในระดับคำศัพท์เป็นคำและประโยคสั้น ๆ เท่านั้น อีกทั้งโรงเรียนยังไม่มีเจ้าของภาษาสอนภาษาอังกฤษให้แก่นักเรียน ทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการใช้ภาษาอังกฤษกับเจ้าของภาษา จึงทำให้ไม่มีโอกาสในการใช้ภาษาอังกฤษเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ส่งผลต่อความคุ้นเคยในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ นอกจากนี้สื่อที่ใช้ในการฝึกทักษะการฟังส่วนใหญ่เป็นไฟล์บันทึกเสียงของเจ้าของภาษาเท่านั้น ซึ่งมีผลต่อแรงจูงใจในการบรรลุเป้าหมายของการฟังและขาดทักษะการใช้ภาษาในบริบทจริงในชีวิตประจำวัน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการใช้การเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะด้านการฟังภาษาอังกฤษ และส่งเสริมความสามารถทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ 1 ต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์

สมมติฐานการวิจัย

1. ทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์ สูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับมาก

การทบทวนวรรณกรรม

จากสื่อการสอนที่มีความทันสมัยและน่าสนใจแล้ว กิจกรรมที่จัดขึ้นภายในห้องเรียนก็มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียน งานวิจัยที่ได้ศึกษาทั้งหมดล้วนมีการใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่น การตอบคำถามในชั้นเรียน การทำงานกลุ่ม การนำเสนอ และการอภิปรายภายในห้องเรียน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ยังช่วยให้นักเรียนรู้สึกมีส่วนร่วมกับบทเรียนมากยิ่งขึ้น นักเรียนสามารถเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้น ส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียน เข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นอีกด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการฟังและสามารถเรียนรู้และเข้าใจสื่อสารได้ดีขึ้น เข้าใจเนื้อเรื่อง จำคำศัพท์ได้ง่ายขึ้น เนื้อหามีความหลากหลายน่าสนใจช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น เนื่องจากสื่อดังกล่าวดึงดูดความสนใจนักเรียนมาก และสามารถสร้างความสนใจแก่นักเรียน นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการฟังซ้ำได้ตลอดเวลาที่ต้องการเรียนรู้ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการนำนิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มาใช้ในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยในระดับต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจำนวนทั้งสิ้น 132 คน จำนวน 4 ห้องเรียน คือ ม.1/1 – 1/4

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งได้ห้อง ม.1/1 มีจำนวนนักเรียน 34 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ศึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

1. ทักษะการฟังภาษาอังกฤษ

2. ความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อผลของการใช้การเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์ ในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผลของการใช้การเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โดยสัปดาห์แรกใช้เวลาในการทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest) 1 คาบ จำนวนเวลา 1 ชั่วโมง ด้วยการสอบ listening test และทดลองใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแผนการสอนจำนวน 12 แผน แผนละ 1 คาบ โดยเริ่มตั้งแต่สัปดาห์ที่ 2 จนถึงสัปดาห์ที่ 6 มีการวัดผลหลังจากใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยนักเรียนจะถูกวัดผลด้วยการสอบฟัง นำเสนอ ด้วยการสอบแบบ listening test ซึ่งเป็นการสอบ (posttest) รวมทั้งสิ้น 12 คาบ แบบทดสอบก่อนเรียน 1 คาบ และแบบทดสอบหลังเรียนอีก 1 คาบ รวมทั้งสิ้น 14 คาบ อีกทั้งในสัปดาห์สุดท้ายนักเรียนจะได้ทำแบบทดสอบความพึงพอใจ

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการทดลองวิจัย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2568 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2569

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วยเครื่องมือจำนวน 3 ชุด ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ จำนวน 6 เรื่อง 12 แผนการสอน ซึ่งนำมาจากกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกของ O'neal (2005)

2. แบบทดสอบทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยการใช้การเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 1 ฉบับ ใช้ในการทดสอบนักเรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งวัตถุประสงค์ ในการทดสอบเพื่อวัดทักษะทางการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการใช้การเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์

3. แบบประเมินความพึงพอใจต่อผลของการใช้การเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ฉบับ

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการฟังภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยการทดสอบค่า t แบบจับคู่

(n =34)

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย $\overline{X}$	SD	t	df	Sig
ก่อนการทดลอง	34	30	15.09	2.35	46.833*	33	.000
หลังการทดลอง	34	30	23.40	2.12			

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการฟังภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยการทดสอบค่า t แบบจับคู่ (n =34) ปรากฏดังนี้ คะแนนเฉลี่ยของทักษะการฟังภาษาอังกฤษก่อนเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\overline{X}$ = 15.09 S.D. = 2.35 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\overline{X}$ = 23.40 S.D. = 2.12 ผลต่างเฉลี่ย (D) ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วย มีค่าเท่ากับ 8.32 จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ T-test dependent ผลการแจกแจง t มีค่าเท่ากับ 46.833 ($p<0.05$) จากค่าสถิติดังกล่าวแสดงว่าทักษะการฟังภาษาอังกฤษ หลังเรียนโดยใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าทักษะการฟังภาษาอังกฤษก่อนเรียนโดยใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นตามสมติฐานวิจัยข้อที่ 1

ตารางที่ 2 ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) จากการวิเคราะห์ความพึงพอใจ ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก ในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ

ประเด็น	รายการ	ระดับความพึงพอใจ			ลำดับที่
		$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล	
1. ด้าน กระบวนการจัดการเรียนรู้	1. กิจกรรมกระตุ้นให้อยากเรียนรู้มากขึ้น	4.12	0.64	มาก	2
	2. กิจกรรมช่วยให้นักเรียนสนุกสนานกับบทเรียน	4.18	0.67	มาก	1
	3. กิจกรรมช่วยสร้างความมั่นใจในการฟังภาษาอังกฤษ	4.06	0.60	มาก	3
ค่าเฉลี่ยรวมด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้		4.12	0.04	มาก	5
2. ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้	1. การนำเสนอเนื้อหา การจัดการเรียนรู้น่าสนใจ	4.12	0.64	มาก	2
	2. เนื้อหาที่นำเสนอมีความทันสมัย เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน	4.09	0.74	มาก	3
	3. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมไม่ยากเกินไป	4.32	0.59	มาก	1
ค่าเฉลี่ยรวมด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้		4.18	0.24	มาก	4

ประเด็น	รายการ	ระดับความพึงพอใจ			ลำดับที่
		$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล	
3. ด้านสื่อการสอน	1. สื่อการสอนมีความทันสมัย	4.38	0.60	มาก	1
	2. สื่อประกอบการสอนมีความน่าสนใจ	4.21	0.64	มาก	2
	3. การใช้สื่อในกิจกรรมการสอนที่มีความหลากหลาย	4.12	0.64	มาก	3
ค่าเฉลี่ยรวมด้านสื่อการสอน		4.24	0.21	มาก	2
4. ด้านการประเมินผล	1. แบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียนมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	4.53	0.56	มากที่สุด	1
	2. แบบทดสอบความสามารถในการฟังสะท้อนทักษะการฟังได้	4.26	0.57	มาก	2
	3. แบบประเมินทักษะ การฟังของนักเรียนมีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน	4.21	0.54	มาก	3
ค่าเฉลี่ยรวมด้านการประเมินผล		4.33	0.20	มาก	1
5. ด้านประโยชน์	1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนได้	4.21	0.54	มาก	2
	2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษ	4.32	0.53	มาก	1
	3. การจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ส่งเสริมความมั่นใจในการนำภาษาอังกฤษไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.18	0.46	มาก	3
ค่าเฉลี่ยรวมด้านประโยชน์		**4.24**	**0.19**	**มาก**	**2**
ค่าเฉลี่ยรวม		**4.22**	**0.20**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) จากการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุกในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ในภาพรวมพบว่า $\overline{X}$ = 4.22 S.D. = 0.20 โดยผลของการประเมินความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านการประเมินผล มีความพึงพอใจสูงที่สุด อยู่ที่ $\overline{X}$ = 4.33 S.D. = 0.20 รองลงมาคือ ด้านสื่อการสอนและด้านประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน โดย ค่าเฉลี่ยของด้านสื่อการสอนอยู่ที่ $\overline{X}$ = 4.24 S.D. = 0.21 และในด้านประโยชน์ อยู่ที่ $\overline{X}$ = 4.24 S.D. = 0.19 และในด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีค่า $\overline{X}$ = 4.18 S.D. = 0.24 และด้าน

กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีค่า $\overline{X}$ 4.12 S.D. = 0.04 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับ 3 ข้อ ดังนี้ ด้านการประเมินผล ในข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียนมีความสอดคล้องกับเนื้อหา โดยค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.53 S.D. = 0.56 รองลงมา คือ ด้านสื่อการสอน คือ สื่อการสอนมีความทันสมัย โดยค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.38 S.D. = 0.60 และด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ คือ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมไม่ยากเกินไป มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.32 S.D. = 0.59 มีค่าเท่ากับด้านประโยชน์ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.32 S.D. = 0.53 ตามลำดับ

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุกในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ สามารถสรุปได้ว่า ความคิดเห็นของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.06 - 4.53 และเมื่อวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนได้ให้เหตุผล และแสดงความคิดเห็นต่อการใช้นิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุกในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ในรายการต่าง ๆ ได้ ดังนี้ ในด้านการจัดกิจกรรมโดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกิจกรรมที่นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการฟัง พบว่า ด้านการประเมินผล มีความพึงพอใจในระดับมาก เพราะมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนสอดคล้องกับเนื้อหา มีการประเมินที่ชัดเจนเกี่ยวข้องกับทักษะการฟัง นักเรียนมีความรู้สึกว่าเนื้อหาที่เรียนกับการประเมินเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รองลงมาคือ ด้านสื่อการสอนและด้านประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน โดย ค่าเฉลี่ยของด้านสื่อการสอนอยู่ในระดับมาก เพราะนักเรียนมีความรู้สึกว่ามีการนำสื่อการสอนมาใช้ในการจัดกิจกรรมที่หลากหลายมีความทันสมัยและนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการพัฒนาสื่อการสอนให้น่าศึกษาเรียนรู้มากขึ้น และด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาที่นำมาใช้ไม่ยากจนเกินไป ที่สำคัญคือเป็นเนื้อหาที่เหมาะสมเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีมีค่าในระดับมาก นักเรียนมีความคิดเห็นว่าครูนำกิจกรรมที่น่าสนใจมานำเสนอในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ทำให้นักเรียนอยากเรียนและสนุกสนานกับการเรียนมากขึ้น ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ทักษะการฟังของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากนิทานอิเล็กทรอนิกส์มีทั้งภาพและเสียงที่ช่วยดึงดูดความสนใจ ประจวบกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมกลุ่ม การจัดเรียงเหตุการณ์ และการทดสอบการฟัง โดยมีผู้สอนคอยอำนวยความสะดวก ซึ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สอดคล้องกับแนวคิดของ Bonwell and Eison (1991), Auster and Wylie (2006) ที่ระบุว่าการใช้เทคโนโลยีร่วมกับการทำงานเป็นทีมในสถานการณ์จริงช่วยแก้ปัญหาการเรียนรู้ได้ดี รวมถึง Mayer (2004) และ Carr (2015) ที่ชี้ว่าการพูดคุยและตั้งคำถามช่วยปูพื้นฐานสู่การอภิปรายกลุ่ม สอดคล้องกับสุคนธ์ สินธพานนท์ (2560) ที่เสนอว่ากลวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการใช้เทคโนโลยีหรือเกมช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ร่วมกับเพื่อน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศของ หริศักดิ์ พลตรี (2559), ปิยะฉัตร สุภาพคำ (2561), มณีรัตน์ กรรณิกา (2561) และสโรชา สิงห์รักษ (2565) ที่ต่างพบว่าการใช้บทเรียนเน้นภาระงาน แอปพลิเคชัน TikTok รายการโทรทัศน์ หรือกิจกรรมเป็นฐาน ส่งผลให้ทักษะและการทดสอบวัดผลการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Tan (2020) และ Singh และ Smith (2020) ที่พบว่าสื่อดิจิทัลและนิทานอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับการเรียนรู้เชิงรุกช่วยเพิ่มความสนใจและพัฒนาทักษะการฟังได้ดียิ่งขึ้น เช่นเดียวกับ Prince (2021) และ Foley และ Watson (2021) ที่ระบุว่าภาพและเสียงที่ชัดเจนประกอบกับการอภิปรายหลังการฟังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความเข้าใจภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนพบว่า อยู่ในระดับมากในทุกด้าน โดยด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับช่วงวัย ไม่ยากเกินไป และนิทานมีความหลากหลาย กิจกรรมกลุ่มและเกมช่วยสร้างบรรยากาศผ่อนคลาย สนุกสนาน และเพิ่มความมั่นใจในการใช้ภาษา ขณะที่ด้านสื่อการสอนมีความทันสมัย น่าสนใจ ช่วยกระตุ้นความกระตือรือร้นและแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับด้านการประเมินผลและประโยชน์ที่ได้รับช่วยส่งเสริมทักษะการฟังและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างยั่งยืน อีกทั้งการประเมินยังสอดคล้องกับเนื้อหาทำให้นักเรียนเกิดความ

มั่นใจ ซึ่งผลความพึงพอใจนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ หริศักดิ์ พลตรี (2559) ที่พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทเรียนในระดับดี สอดคล้องกับ ปิยะฉัตร สุภาพคำ (2561) ที่พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.56) และสอดคล้องกับ มณีรัตน์ กรรณิกา (2561) รวมถึง ปรียานุช ทองเกลี้ยง (2562) ที่พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะการฟังโดยใช้รายการโทรทัศน์และแบบฝึกประกอบภาพยนตร์อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1. ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 2. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้การเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมาก **ข้อเสนอแนะ** 1. ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์ ควรตรวจสอบอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ให้มีความพร้อมเพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด เช่น คอมพิวเตอร์ จอ ลำโพง สายไฟ ตัวเชื่อมอินเทอร์เน็ต เป็นต้น 2. ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนได้มีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษเพื่อให้ฝึกทักษะการฟังและนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. ครูคอยกะตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิดได้ด้วยตัวเอง คอยตรวจสอบความถูกต้อง และแนะนำช่วยเหลือนักเรียนตลอดการทำกิจกรรมการเรียนรู้ **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเลือกใช้รูปแบบของกิจกรรมด้านอื่น ๆ ที่มีความหลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาและต่อยอด อีกทั้งควรนำไปปรับใช้กับทักษะในด้านการพูด การอ่าน และการเขียนตลอดจนนำไปปรับใช้ กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ อีกด้วย 2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่หรือแพลตฟอร์มดิจิทัลเข้ามาบูรณาการร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อดึงดูดความสนใจให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งให้เป็นไปตามยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

เอกสารอ้างอิง

ปรียานุช ทองเกลี้ยง. (2562). ผลการใช้แบบฝึกประกอบภาพยนตร์ที่มีต่อทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปิยะฉัตร สุภาพคำ. (2561). การพัฒนาทักษะการฟังเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษโดยใช้ทฤษฎีการเชื่อมโยงผ่านแอปพลิเคชัน TikTok สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

มณีรัตน์ กรรณิกา. (2561). การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้รายการโทรทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สโรชา สิงห์รักษ. (2565). การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, *23*(2), 45-58.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2560). *ครูยุคใหม่กับการจัดการเรียนรู้สู่การศึกษา 4.0*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

หริศักดิ์ พลตรี. (2559). ผลการใช้บทเรียนภาษาอังกฤษที่เน้นภาระงานและสาระท้องถิ่นต่อความสามารถการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Auster, E. R., & Wylie, K. K. (2006). Creating active learning in the classroom: A systematic approach. *Journal of Management Education*, 30(2), 333–353. https://doi.org/10.1177/1052562905283346

Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom (ASHE-ERIC Higher Education Report No. 1)*. George Washington University.

Carr, R. (2015). The power of discussion in collaborative learning environments. *Journal of Educational Technology*, 42(3), 112–125.

Foley, M., & Watson, L. (2021). Enhancing listening comprehension through post-listening discussions and questioning. *ELT Journal*, 75(2), 143–152. https://doi.org/10.1093/elt/cca089

Mayer, R. E. (2004). Should there be a three-strikes rule against pure discovery learning?. *American Psychologist*, 59(1), 14–19. https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.1.14

Prince, J. (2021). The impact of digital e-storybooks on young learners' English listening skills. *Language Learning & Technology*, 25(1), 88–104.

Singh, J., & Smith, K. (2020). Digital media and language acquisition: Creating engaging environments for listening. *Computers & Education*, 154, 103–115. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103912

Tan, L. (2020). Active learning paired with e-storybooks: Boosting engagement and listening comprehension in EFL classrooms. *System*, 91, 102–116. https://doi.org/10.1016/j.system.2020.102245

อิทธิพลของการรับรู้ผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ต่อทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคตของนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*

THE INFLUENCE OF PERCEIVED IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN MEDICINE ON ATTITUDES TOWARD FUTURE CAREER SECURITY AMONG RADIOLOGIC TECHNOLOGY STUDENTS, FACULTY OF MEDICINE, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY

โชติกา นิวาสวุฒิกิจ[1], ปวรินทร์ ก้องพิริยะกุล[2] และ จงวัฒน์ ชีวกุล[3]

Chotika Nivasvutikit[1], Pawarin Kongpiriyakul[2] and Jongwat Cheewakul[3]

[1-3]คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

[1-3]Faculty of Medicine, Prince of Songkla University, Thailand

Corresponding Author's Email: chotikanivasvutikit@gmail.com

วันที่รับบทความ : 29 กรกฎาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 10 กันยายน 2569; วันตอบรับบทความ : 12 กันยายน 2569

Received 29 July 2026; Revised 10 September 2026; Accepted 12 September 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทางการแพทย์ ระดับทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคต และอิทธิพลของการรับรู้ผลกระทบจาก AI ที่มีต่อทัศนคติความมั่นคงในวิชาชีพอนาคตของนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดำเนินการศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง

Citation:

* โชติกา นิวาสวุฒิกิจ, ปวรินทร์ ก้องพิริยะกุล และ จงวัฒน์ ชีวกุล. (2569). อิทธิพลของการรับรู้ผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ต่อทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคตของนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 1986-2007.

Chotika Nivasvutikit, Pawarin Kongpiriyakul and Jongwat Cheewakul. (2026). The Influence Of Perceived Impact Of Artificial Intelligence In Medicine On Attitudes Toward Future Career Security Among Radiologic Technology Students, Faculty Of Medicine, Prince Of Songkla University. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 1986-2007.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

นักศึกษารังสีเทคนิค ชั้นปีที่ 1–4 จำนวน 94 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่มีค่าดรรชนีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) มากกว่า 0.50 ทุกข้อ และค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.80 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ผลกระทบจาก AI โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.44) โดยมีความพร้อมในการปรับตัวต่อ AI สูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.38, S.D. = 0.49) รองลงมาคือการรับรู้ผลกระทบเชิงบวก ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = 0.52) และเชิงลบ ($\bar{x}$ = 3.42, S.D. = 0.68) ตามลำดับ ในขณะที่ทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคตโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = 0.51) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ทักษะการดูแลผู้ป่วยและการสื่อสารไม่สามารถถูกแทนที่ด้วย AI ได้ทั้งหมด ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.54) นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณชี้ให้เห็นว่า ความพร้อมในการปรับตัว (β = .485, p < .001) และการรับรู้ผลกระทบเชิงบวก (β = .312, p = .001) มีอิทธิพลทางบวกต่อทัศนคติความมั่นคงในวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการรับรู้ผลกระทบเชิงลบ (β = -.241, p = .002) มีอิทธิพลทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สถาบันการศึกษาจึงควรนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาหลักสูตรบูรณาการเทคโนโลยี AI ควบคู่กับการเสริมสร้างทักษะปฏิสัมพันธ์มนุษย์และการปฏิบัติงานร่วมกับ AI เพื่อส่งเสริมความมั่นคงในวิชาชีพอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์, การรับรู้ผลกระทบ, ทัศนคติต่อความมั่นคงในวิชาชีพ, นักศึกษารังสีเทคนิค

Abstract

This quantitative study investigated the perceived impact of medical artificial intelligence (AI), attitudes toward future career security, and the influence of perceived AI impacts on these attitudes among 94 radiologic technology students (Years 1–4) at the Faculty of Medicine, Prince of Songkla University. Data were collected using a questionnaire with an IOC > 0.50 for all items and a Cronbach's alpha reliability coefficient of 0.80, then analyzed using mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The results showed that overall perceived AI impact was at a high level ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.44), with readiness to adapt ranking highest

($\bar{x}$ = 4.38, S.D. = 0.49), followed by perceived positive impacts ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = 0.52) and perceived negative impacts ($\bar{x}$ = 3.42, S.D. = 0.68). Overall attitude toward future career security was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = 0.51), with the highest mean score indicating that patient care and communication skills cannot be fully replaced by AI ($\bar{x}$= 4.61, S.D. = 0.54). Multiple regression analysis revealed that readiness to adapt (**β** = .485, p < .001) and perceived positive impact (**β** = .312, p = .001) positively influenced career security attitudes, whereas perceived negative impact (**β** = -.241, p = .002) exerted a significant negative influence. Educational institutions should integrate AI literacy into curricula and foster human-AI collaborative skills to strengthen students' career security.

Keywords: Artificial Intelligence in Medicine, Perceived Impact, Attitudes Toward Career Security, Radiologic Technology Students

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เข้ามามีบทบาทเชิงรุกและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง (Disruptive Transformation) ในระบบสุขภาพและการแพทย์ทั่วโลกอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขารังสีวินิจฉัย (Radiology) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่พึ่งพิงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงภาพสูง ปัจจุบันระบบปัญญาประดิษฐ์และกระบวนการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) ได้ถูกพัฒนาจนมีความสามารถในการจำแนก รอยโรค การตรวจจับความผิดปกติ ตลอดจนการคัดกรองภาพถ่ายทางรังสี (เช่น ภาพถ่ายรังสีทรวงอก, ภาพถ่ายคอมพิวเตอร์, และภาพสร้างด้วยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า) ได้อย่างแม่นยำและรวดเร็ว ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการวินิจฉัยโรคและการบริหารจัดการภาระงานของแพทย์ แต่ในปัจจุบัน เทคโนโลยี AI ได้ขยายเข้าสู่กระบวนการทำงานเชิงเทคนิค (Technical Operations) ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่หลักโดยตรงของนักรังสีเทคนิค (Radiologic Technologists) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นระบบ AI ที่ช่วยในการจัดท่าผู้ป่วยอัตโนมัติ (Automated Patient Positioning), การคำนวณปริมาณรังสีที่เหมาะสมและลดปริมาณรังสีในภาพถ่าย (Dose Optimization & Image Reconstruction), การประมวลผลและเพิ่มคุณภาพภาพถ่ายทางรังสี (AI Image Enhancement) ตลอดจนระบบ

จัดลำดับความสำคัญของคิวตรวจ (Triage System) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบโดยตรงต่อโครงสร้างการทำงานและบทบาทหน้าที่ของนักรังสีเทคนิค ทำให้เกิดทั้งโอกาสในการขยายขอบเขตสมรรถนะวิชาชีพ (Upskilling/Reskilling) ไปสู่การเป็นผู้กำกับดูแลเทคโนโลยีเชิงเทคนิคและผู้ตรวจสอบคุณภาพ AI (Technical Operators & AI Quality Controllers) และในขณะเดียวกัน ก็ก่อให้เกิดความเสี่ยงและความกังวลต่อภาวะการถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี (Technological Displacement) ในกระบวนการทำงานเชิงเทคนิคที่เคยใช้ทักษะแบบเดิมการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีดังกล่าว ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อมุมมองและการรับรู้ (Perception) ของหน่วยงานพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะ "นักศึกษารังสีเทคนิค" ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง (Direct Stakeholders) ในอนาคต การรับรู้ถึงผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของโอกาสในการพัฒนาทักษะ หรือในแง่ของความเสี่ยงต่อการถูกทดแทนในตลาดแรงงาน ย่อมส่งผลสะท้อนต่อทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคต ความเชื่อมั่นต่อหลักสูตร ตลอดจนแนวโน้มความผูกพันต่อวิชาชีพ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำผู้ผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการแพทย์และสาธารณสุข จำเป็นต้องทำความเข้าใจกลไกเชิงจิตวิทยาและทัศนคติของนักศึกษาภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงเชิงเทคโนโลยีนี้ เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวถือเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ (Empirical Evidence) ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการนำมาใช้วางแผนกลยุทธ์เชิงนโยบาย การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา การบูรณาการองค์ความรู้ด้านความเข้าใจเชิงดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (Digital and AI Literacy) รวมถึงการเตรียมความพร้อมทางจิตวิทยา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพให้สอดคล้องกับแนวโน้มของระบบสาธารณสุขในอนาคต

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา "อิทธิพลของการรับรู้ผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ต่อทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคตของนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์" เพื่อสร้างฐานองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสายวิชาชีพรังสีเทคนิค ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานร่วมกับเทคโนโลยีขั้นสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ มั่นคง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ที่มีต่อทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคตของนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาเรื่อง "อิทธิพลของการรับรู้ผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ต่อทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคตของนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์" ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ส่วนหลัก ดังนี้ 1) บทบาทและผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ในงานรังสีเทคนิค ซึ่งเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) โดยเฉพาะวิทยาการเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) ได้เข้ามามีบทบาทปฏิวัติห่วงโซ่การปฏิบัติงานในผังงานรังสีวินิจฉัยอย่างมีนัยสำคัญ ระบบคอมพิวเตอร์ทัศน์ (Computer Vision) ในปัจจุบันมีความสามารถสูงในการจำแนก รอยโรค การตรวจจับความผิดปกติ และการคัดกรองภาพถ่ายทางรังสี เช่น ภาพถ่ายรังสีทรวงอก (Chest X-ray) และภาพถ่ายคอมพิวเตอร์สมอง (Brain CT scan) ได้อย่างแม่นยำเทียบเท่าหรือสูงกว่ารังสีแพทย์ในบางบริบท (Hosny et al., 2018) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ผลกระทบของ AI ต่อวิชาชีพนี้สามารถจำแนกออกเป็นสองมิติหลัก มิติแรกคือ ผลกระทบเชิงบวก โดย AI ถูกมองว่าเป็นเทคโนโลยีสนับสนุน (Assistive Technology) ที่ช่วยลดภาระงานที่ซ้ำซากจำเจ เพิ่มความรวดเร็วในการคัดกรองผู้ป่วย และลดอัตราความผิดพลาดจากการเหนื่อยล้าของมนุษย์ (Human Error) ซึ่งส่งผลให้รังสีแพทย์และนักรังสีเทคนิคสามารถจัดสรรเวลาไปบริหารจัดการเคสที่มีความซับซ้อนและให้การดูแลผู้ป่วยได้ดียิ่งขึ้น (Chockley & Emanuel, 2016) ในทางกลับกัน มิติที่สองคือ ผลกระทบเชิงลบ ซึ่งก่อให้เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับภาวะการถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีอัตโนมัติ (Technological Displacement) โดยแง่มุมนี้สร้างแรงกดดันต่อบทบาทหน้าที่ดั้งเดิมของนักรังสีเทคนิคในตลาดแรงงานอนาคต 2) แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ผลกระทบ และกระบวนการทางจิตวิทยากระบวนการที่บุคคลรับรู้และประเมินเทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่นั้น สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการรับรู้และการเผชิญปัญหา (Transactional Model of Stress and Coping) ของ Lazarus and Folkman (1984) ซึ่งระบุว่า เมื่อบุคคลเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อม

บุคคลจะทำการประเมินขั้นแรก (Primary Appraisal) เพื่อจำแนกสิ่งเร้านั้นว่าเป็น "โอกาส/ประโยชน์" (Opportunity) หรือเป็น "ภัยคุกคาม" ในบริบทเทคโนโลยีทางการแพทย์ การรับรู้ผลกระทบของนักศึกษาต่อระบบ AI ย่อมส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติและการแสดงพฤติกรรม หากนักศึกษารับรู้ว่า AI เป็นโอกาสในการพัฒนาทักษะวิชาชีพ บุคคลนั้นจะมีแนวโน้มเปิดรับและปรับตัวเพื่อพัฒนาสมรรถนะใหม่ ๆ เช่น การเพิ่มพูนทักษะเชิงดิจิทัล ทว่าในทางตรงกันข้าม หากนักศึกษารับรู้ว่าการเติบโตของ AI เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงในอาชีพ การรับรู้นั้นจะแปรเปลี่ยนเป็นความเครียด ความวิตกกังวล และส่งผลเชิงลบต่อแรงจูงใจในการเรียนและการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วิชาชีพ 3) แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติต่อความมั่นคงในวิชาชีพอนาคต อาศัยกรอบแนวคิดความไม่มั่นคงในงานของ Greenhalgh and Rosenblatt (1984) ซึ่งอธิบายถึงการรับรู้ของบุคคลต่อความเสี่ยงในการสูญเสียความมั่นคงในอาชีพ โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์จากการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงอภิมาน (Meta-analysis) โดย Sverke et al. (2002) ยืนยันว่า ภาวะความไม่มั่นคงในงานส่งผลกระทบเชิงลบต่อทัศนคติ ความผูกพันต่อองค์กร และสุขภาพจิตของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญ ทัศนคติต่อความมั่นคงนี้ถือเป็นปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อความผูกพันในวิชาชีพ และอัตราการคงอยู่ในระบบสาธารณสุขของบุคลากรใหม่ งานวิจัยในระดับสากลที่ศึกษาเกี่ยวกับการเข้ามาของ AI ในกลุ่มนักศึกษาสาขารังสีวิทยาบ่งชี้ว่า ระดับการได้รับข้อมูลและการรับรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับทัศนคติต่อความมั่นคงในอาชีพ โดยศึกษาของสถาบันรังสีวิทยาในต่างประเทศพบว่า นักศึกษาที่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสมรรถนะและข้อจำกัดของ AI มักมีความวิตกกังวลสูงว่าตนเองจะตกงานหลังสำเร็จการศึกษา (Abuzaid et al., 2022) ในขณะที่กลุ่มนักศึกษาที่ได้รับการปลูกฝังองค์ความรู้ด้าน AI บูรณาการในหลักสูตร จะมีทัศนคติเชิงบวกมากกว่า โดยมองว่ามนุษย์และ AI สามารถทำงานร่วมกันในลักษณะผสานพลัง (Human-AI Collaboration) ได้ ส่งผลให้กลุ่มหลังนี้มีความรู้สึกมั่นคงในวิชาชีพอนาคตและมีความพร้อมในการปรับตัวเชิงวิชาชีพในระดับสูง (Waymel et al., 2019) งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นศึกษาใน ช่องว่างด้านบริบทเฉพาะกลุ่มวิชาชีพ (Contextual Gap) เนื่องจากในปัจจุบันการศึกษาเรื่องผลกระทบของ AI มักจำกัดอยู่ในกลุ่มแพทย์หรือบุคลากรที่ทำงานแล้ว แต่งานชิ้นนี้เจาะลึกไปที่กลุ่ม "นักศึกษารังสีเทคนิค" ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่จะต้องทำงานร่วมกับเทคโนโลยีภาพถ่ายทางการแพทย์และ AI โดยตรง นอกจากนี้ยังช่วยอุดช่องว่างด้านมิติทางจิตวิทยา (Attitudinal Gap) โดยเปลี่ยนมุมมองจากการศึกษาประสิทธิภาพของตัวเทคโนโลยีมาเป็นการสำรวจ "ทัศนคติและ

ความรู้สึกมั่นคงในวิชาชีพ" ซึ่งสอดรับกับผลการศึกษาของ Abuzaid et al. (2022) ที่พบว่า แม้นักศึกษารังสีเทคนิคส่วนใหญ่จะตระหนักถึงประโยชน์ของ AI ในการเพิ่มความแม่นยำ แต่ก็ยังมีสัดส่วนที่กังวลเรื่องความมั่นคงในงานค่อนข้างสูง การเข้าใจมุมมองนี้จึงมีความสำคัญต่อการลดความวิตกกังวลของนักศึกษารังสีเทคนิคได้

จากการทบทวนวรรณกรรมและกรอบทฤษฎีข้างต้น จะเห็นได้ว่าปรากฏการณ์การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในวงการแพทย์นั้นส่งผลกระทบต่อบุคลากรในหลายมิติที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มต้นจากระดับการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อเทคโนโลยี ซึ่งอธิบายได้ด้วย Technology Acceptance Model (TAM) ร่วมกับ Perception Theory อันสะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรทางการแพทย์สามารถรับรู้ผลกระทบของ AI ได้ทั้งในเชิงบวก อาทิ ประโยชน์ประสิทธิภาพ และการสนับสนุนการปฏิบัติงานทางคลินิก และในเชิงลบ อาทิ ความเสี่ยง การลดบทบาท และความรู้สึกถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี เมื่อบุคคลเกิดการรับรู้ดังกล่าวแล้ว ย่อมนำไปสู่กระบวนการประเมินสถานการณ์และการปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Transactional Model of Stress and Coping ของ Lazarus และ Folkman (1984) ที่อธิบายว่าเมื่อบุคคลรับรู้ถึงสิ่งเร้าหรือความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมการทำงาน จะเกิดกระบวนการประเมิน (Appraisal) และตามมาด้วยการเผชิญปัญหา (Coping) ซึ่งในบริบทของงานวิจัยนี้สะท้อนออกมาในรูปของความพร้อมในการปรับตัวต่อ AI (AI Readiness) อันครอบคลุมทั้งการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวิชาชีพ ในขณะเดียวกัน การรับรู้และกระบวนการปรับตัวดังกล่าวยังส่งผลต่อเนื่องไปสู่ทัศนคติของบุคลากรที่มีต่อความมั่นคงในวิชาชีพของตนในอนาคต ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิด Job Insecurity Model ของ Greenhalgh และ Rosenblatt (1984) ประกอบกับ Attitude Theory โดยทัศนคติดังกล่าวปรากฏออกมาในสามองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ องค์ประกอบด้านความรู้ความคิด (Cognitive) ซึ่งสะท้อนความเชื่อมั่นต่อความมั่นคงและการจ้างงาน องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective) ซึ่งสะท้อนความกังวลหรือความรู้สึกอุ่นใจในวิชาชีพ และองค์ประกอบด้านพฤติกรรมหรือแนวโน้มเชิงพฤติกรรม (Behavioral/Conative) ซึ่งสะท้อนความผูกพันและความตั้งใจที่จะคงอยู่ในวิชาชีพต่อไป

จะเห็นได้ว่าแนวคิดทฤษฎีทั้งสามกลุ่มดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกันเป็นลำดับขั้น เริ่มจากการรับรู้ (Perception) ผ่านกระบวนการประเมินและการปรับตัว (Appraisal and Coping) ไปจนถึงทัศนคติที่มีต่อความมั่นคงในวิชาชีพ (Attitude toward Job Security) ซึ่งผู้วิจัยได้นำความเชื่อมโยงเชิงทฤษฎีดังกล่าวมาสังเคราะห์และพัฒนาเป็นข้อคำถามในเครื่องมือ

วิจัย ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1 การสังเคราะห์กรอบแนวคิดทฤษฎี มิติของตัวแปร และการเชื่อมโยงสู่เครื่องมือวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

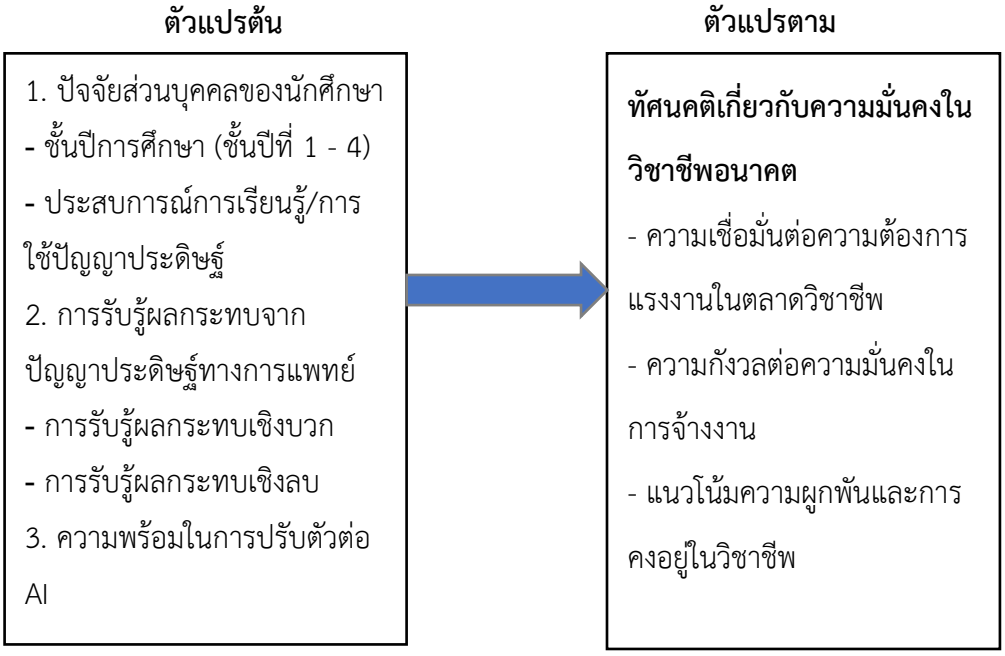
ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตและจำแนกมิติของตัวแปรตามกรอบแนวคิดทฤษฎีออกเป็น 4 มิติหลัก ดังนี้

1. การรับรู้ผลกระทบเชิงบวกจาก AI (Positive Perception) อาศัยกรอบทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ในโครงสร้างการรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) โดยกำหนดขอบเขตการวัดมุ่งเน้นไปที่ การประเมินปัจจัยภายนอกด้านคุณประโยชน์และประสิทธิภาพของระบบ AI ในการสนับสนุนงานรังสี (วัดที่ตัวระบบและภาระงาน) เช่น ข้อคำถามประเมินการรับรู้ว่าระบบ AI ช่วยเพิ่มความแม่นยำ ลดเวลาในการคัดกรองภาพถ่ายทางรังสี และสนับสนุนการตัดสินใจทางคลินิก

2. การรับรู้ผลกระทบเชิงลบจาก AI (Negative Perception) อาศัยกรอบแนวคิดการถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี (Technological Displacement Concept) ในโครงสร้างภัยคุกคามทางเทคโนโลยีและความเปราะบางในงาน (Technological Threat & Job Vulnerability) โดยกำหนดขอบเขตการวัดมุ่งเน้นไปที่ การประเมินความเสี่ยงและภัยคุกคามจากเทคโนโลยีต่อการเปลี่ยนแปลงระบบงาน (วัดที่ตัวเทคโนโลยี) เช่น ข้อคำถามประเมินการรับรู้ว่าการพัฒนาของ AI มีแนวโน้มที่จะเข้ามาทดแทนกระบวนการทำงานบางส่วน และเพิ่มการแข่งขันในวิชาชีพรังสีเทคนิค

3. ความพร้อมในการปรับตัวต่อ AI (AI Readiness) อาศัยทฤษฎีการประเมินการเผชิญปัญหา (Transactional Model of Stress and Coping ของ Lazarus & Folkman, 1984) ในโครงสร้างการประเมินขั้นที่สองและการเตรียมพร้อมรับมือ (Secondary Appraisal & Coping Preparation) โดยกำหนดขอบเขตการวัดมุ่งเน้นไปที่ ความตระหนักและการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อการเรียนรู้และรับมือเทคโนโลยีใหม่ (วัดที่พฤติกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง) เช่น ข้อคำถามประเมินความตั้งใจและความพร้อมในการเข้าร่วมการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้งาน AI ทางการแพทย์

4. ทัศนคติต่อความมั่นคงในวิชาชีพอนาคต (Attitude toward Career Security) อาศัยกรอบแนวคิดความไม่มั่นคงในงาน (Job Insecurity Model ของ Greenhalgh & Rosenblatt, 1984) ร่วมกับทฤษฎีทัศนคติ (Attitude Theory) ซึ่งครอบคลุมมิติด้านความรู้ความคิด (Cognitive) ความรู้สึก (Affective) และพฤติกรรม (Behavioral) โดยกำหนดขอบเขตการวัดมุ่งเน้นไปที่ การประเมินปัจจัยภายในเชิงจิตวิทยาของตัวนักศึกษาเอง ต่อสถานะการจ้างงานและความอุ่นใจในอนาคตวิชาชีพ (วัดที่ตัวบุคคล) เช่น ข้อคำถามประเมินความเชื่อมั่นว่าวิชาชีพรังสีเทคนิคยังคงเป็นที่ต้องการในตลาดแรงงาน ความรู้สึกกังวลต่อการมีงานทำ และแนวโน้มความผูกพันที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

เอกสารรับรองการวิจัยในมนุษย์

คณะผู้วิจัยได้ยื่นเอกสารขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ รหัสโครงการวิจัย REC.69-391-7-7 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผ่านการรับรองวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ.2569 และก่อนเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยได้ชี้แจงสิทธิ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย วัตถุประสงค์ รวมถึงวิธีการในการวิจัยให้ผู้วิจัยได้รับ

ข้อมูลอย่างเพียงพอ โดยข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างถูกเก็บไว้เป็นความลับและไม่มีการระบุตัวตนของผู้ตอบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ ต่อทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคตของนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นเตรียมการและวางแผนโครงการ

1.1) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยทำศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ (Medical Artificial Intelligence) บทบาทของเทคโนโลยีในงานรังสีเทคนิค ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ผลกระทบ ความมั่นคงในวิชาชีพ และงานวิจัยด้านทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในนักศึกษารังสีเทคนิค

1.2) การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดความสัมพันธ์ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล และการรับรู้ผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ และตัวแปรตาม ได้แก่ ทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคต ของนักศึกษารังสีเทคนิค

2) การพัฒนาเครื่องมือและนิยามตัวแปร โดยการกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ (Operational Definition) กำหนดนิยามของตัวแปรการรับรู้ผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ และทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคตให้ชัดเจนในมิติของพฤติกรรมที่วัดค่าได้ และการสร้างเครื่องมือวัด เป็นแบบพัฒนาแบบสอบถามที่อิงตามหลักการและทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์หรือผลกระทบ (X) กับทัศนคติและการแสดงออกเชิงพฤติกรรมต่อความมั่นคงในวิชาชีพ (Y)

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำเครื่องมือ (แบบสอบถาม) ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity) หาค่า IOC และนำไปทดลองใช้ (Try-out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ใช้สำหรับตรวจสอบว่าข้อคำถามทั้ง 37 ข้อ

(การับรู้ผลกระทบ 18 + การปรับตัว 10) ครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยใช้ค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) ส่งแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประเมินให้คะแนน

+1 = แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

0 = ไม่แน่ใจ

-1 = แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

เกณฑ์การตัดสิน ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความตรงเชิงเนื้อหา ใช้ได้จริงการหาความเที่ยง (Reliability) สำหรับแบบทดสอบความรู้ (ข้อละ 1 คะแนน: ถูก/ผิด) แบบประเมินทัศนคติ (ระดับ 1-5 คะแนน) ใช้สูตร สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เกณฑ์การยอมรับ ดังนี้

ค่าความตรง (IOC) > 0.50 ทุกข้อ หากข้อใดต่ำกว่านี้ต้องปรับปรุงหรือตัดออก

ค่าความเที่ยง (Reliability) จากการทดสอบได้ผล 0.80 ซึ่งถือว่าเครื่องมือมีความนิ่งและเชื่อถือได้ในการเก็บข้อมูลจริง โดยใช้แบบประเมินคุณภาพแบบสอบถามตามแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

5 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมระดับดีมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมระดับดีมาก

3 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมระดับน้อย

1 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด

โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์แปลความหมายไว้ดังนี้

คะแนน 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับดีมากที่สุด

คะแนน 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับดีมาก

คะแนน 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับปานกลาง

คะแนน 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อย

คะแนน 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด

โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามประกอบด้วยจำนวน 3 ท่าน

หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อบกพร่องจากการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะ ให้ปรับแก้ศัพท์เฉพาะทางเทคนิคให้มีความเข้าใจมากขึ้น และดำเนินการเก็บ

ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

4) การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล ผู้วิจัยทำการประมวลผลข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ระดับความรู้และทัศนคติในรูปแบบค่าคะแนนเชิงปริมาณ พร้อมสรุปและอภิปรายผล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและการวัดผล

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของนักศึกษาหลักสูตรรังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อใช้เป็นตัวแปรต้นในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม ประกอบด้วย เพศ อายุ ชั้นปี ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPAX) ประสบการณ์การเรียนหรือการอบรมเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ (Medical Artificial Intelligence) ความถี่ในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ โปรแกรมปัญญาประดิษฐ์ที่ใช้เป็นประจำ เช่น ChatGPT, Gemini, Copilot, Claude หรือโปรแกรมอื่น ๆ

2. แบบประเมินการรับรู้ผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดระดับการรับรู้ของนักศึกษาต่อผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ต่อการปฏิบัติงานของนักรังสีเทคนิค โดยใช้มาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง แบ่งออกเป็น 3 ด้าน รวมจำนวน 18 ข้อ ได้แก่ การรับรู้ผลกระทบเชิงบวก จำนวน 6 ข้อ ประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของ AI ในการเพิ่มความถูกต้องในการวิเคราะห์ภาพทางรังสี ลดความผิดพลาดในการวินิจฉัย เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดระยะเวลาในการให้บริการผู้ป่วย และสนับสนุนการตัดสินใจทางคลินิก การรับรู้ผลกระทบเชิงลบ จำนวน 6 ข้อ ประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจาก AI เช่น การทดแทนกำลังคน การลดโอกาสการมีงานทำ การเพิ่มการแข่งขันในวิชาชีพ การลดบทบาทของนักรังสีเทคนิค และความกังวลต่ออนาคตของวิชาชีพ ความพร้อมในการปรับตัวต่อ AI จำนวน 6 ข้อ ประเมินความพร้อมในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้าน AI ความสามารถในการปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ ความพร้อมในการเข้ารับการอบรม และการตระหนักถึงความสำคัญของ AI ต่อการประกอบวิชาชีพในอนาคต

3. แบบประเมินทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคต เป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินทัศนคติของนักศึกษาต่อความมั่นคงในวิชาชีพนักรังสีเทคนิคภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ โดยใช้มาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ

จำนวน 10 ข้อ ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความเชื่อมั่นต่อความมั่นคงในวิชาชีพ, ความเชื่อมั่นในศักยภาพของบุคลากร, การยอมรับและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (Adaptability toward AI)

4. แบบสอบถามคำถามปลายเปิด 2 ข้อ เกี่ยวกับผลกระทบของ AI ต่อวิชาชีพนักรังสีเทคนิคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรรังสีเทคนิคเพื่อเตรียมความพร้อมด้าน AI

การแปลผลคะแนนเฉลี่ยของแบบประเมินทัศนคติใช้เกณฑ์ของ Best (1977) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.50–5.00	ดีเยี่ยม
3.50–4.49	ดี
2.50–3.49	ปานกลาง
1.50–2.49	น้อย
1.00–1.49	น้อยที่สุด/ควรปรับปรุง

ประชากรเป้าหมาย

นักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทุกคน ทุกชั้นปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบ

ประชากรศึกษา

นักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ทำการวิจัย (และไม่ได้อยู่ระหว่างการลาพักการศึกษา)

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria)

เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชารังสีเทคนิค คณะ แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1, 2, 3 หรือ 4 ปีการศึกษา 2569 ยินดีและสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามหรือให้ข้อมูลจนเสร็จสิ้นกระบวนการ

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

นักศึกษาที่อยู่ระหว่างการลาพักการศึกษา (Leave of Absence) หรือถูกพักการเรียนในภาคการศึกษาปี 2569 นักศึกษาที่ส่งแบบสอบถามคืน แต่ทำเครื่องหมายไม่ครบถ้วน ข้ามข้อ

คำถามสำคัญ หรือมีรูปแบบการตอบที่น่าสงสัยว่าไม่ได้อ่านข้อความ (เช่น กาช่องเดียวกันดิ่งลงมาทุกข้อ)

ขนาดตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 106 คน เมื่อคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 84 คน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากกรณีเครื่องมือวิจัยไม่สมบูรณ์หรือไม่ได้รับแบบสอบถามกลับคืน (Drop-out) ผู้วิจัยจึงได้เพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างอีกประมาณ 10% คิดเป็นจำนวน 10 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสะสมข้อมูลจริงทั้งสิ้น 94 คน

การเก็บข้อมูล

เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบประเมินการรับรู้ผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์แบบประเมินทัศนคติของนักศึกษารังสีเทคนิค และเตรียมเอกสารคำชี้แจง (Information Sheet) เพื่อยืนยันว่านักศึกษาเข้าร่วมด้วยความสมัครใจและข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับ นัดหมายวันเวลาที่นักศึกษาสะดวก เพื่อเข้าไปแจกแบบสอบถาม โดยกำหนดระยะเวลาในการส่งคืนให้ผู้วิจัยภายใน 24 ชั่วโมง ในกล่องรับแบบสอบถามที่ผู้วิจัยเข้ามารับบริเวณห้องเรียนของนักศึกษา

การจัดการข้อมูล

ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจากผู้ตอบแบบสอบถาม จะไม่มีการระบุถึงตัวบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยมีผู้วิจัยเพียงท่านเดียวที่จะเป็นผู้เข้าถึงข้อมูล ข้อมูลดังกล่าวจะเก็บไว้อย่างน้อย 3 ปี หรือจนสิ้นสุดการทำวิจัย ก่อนจะทำลาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการใช้งาน AI

จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวนทั้งสิ้น 94 คน จำแนกข้อมูลทั่วไปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการใช้งาน AI (n = 94)

ข้อมูลส่วนบุคคล / พฤติกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. เพศ		
ชาย	20	21.28
หญิง	74	78.72
2. ชั้นปี		
ชั้นปีที่ 1	19	20.21
ชั้นปีที่ 2	25	26.60
ชั้นปีที่ 3	27	28.72
ชั้นปีที่ 4	23	24.47
3. ประวัติการเรียน/อบรมเกี่ยวกับ AI ทางการแพทย์		
เคย	72	76.60
ไม่เคย	22	23.40
4. ความถี่ในการใช้งาน AI		
ไม่เคย / น้อยกว่า 1 ครั้ง/สัปดาห์	18	19.15
1–3 ครั้ง/สัปดาห์	22	23.40
>3 ครั้ง/สัปดาห์ ถึง ทุกวัน	54	57.45
5. โปรแกรม AI ที่ใช้บ่อยที่สุด (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ChatGPT	80	85.11
Gemini / Copilot / Claude	50	53.19

จากตารางที่1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการใช้งาน AI จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวนทั้งสิ้น 94 คน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 78.72 (n = 74) และเพศชาย ร้อยละ 21.28 (n = 20) สัดส่วนการศึกษาค่อนข้างใกล้เคียงกันในชั้นปีที่ 1 ถึง 4 โดยชั้นปีที่ 3 มีสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 28.72 (n = 27) รองลงมาคือชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 26.60 (n = 25) ชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 24.47 (n = 23) และชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 20.21 (n = 19) ตามลำดับ ด้านประสบการณ์การใช้งาน AI พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยเรียนหรืออบรมเกี่ยวกับ AI ทางการแพทย์ ร้อยละ 76.60 (n = 72) และมีความถี่ในการใช้งาน AI มากกว่า 3 ครั้ง/สัปดาห์ ถึงทุกวัน สูงที่สุดร้อยละ 57.45 (n = 54) รองลงมาคือ 1–3 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 23.40 (n = 22) และไม่เคย/น้อยกว่า 1 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 19.15 (n = 18) สำหรับโปรแกรม AI ที่นิยมใช้มากที่สุดคือ ChatGPT ร้อยละ 85.11 (n = 80) รองลงมาคือ Gemini/Copilot/Claude ร้อยละ 53.19 (n = 50)

ส่วนที่ 2 ระดับการรับรู้ผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับการรับรู้ผลกระทบจาก AI

ด้านการรับรู้ผลกระทบจาก AI	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับความคิดเห็น**
1. ด้านการรับรู้ผลกระทบเชิงบวก	4.25	0.52	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ด้านการรับรู้ผลกระทบเชิงลบ	3.42	0.68	เห็นด้วย
3. ด้านความพร้อมในการปรับตัวต่อ AI	4.38	0.49	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
รวมทุกด้าน	**4.02**	**0.44**	**เห็นด้วย**

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้ผลกระทบจาก AI ของนักศึกษารังสีเทคนิคในภาพรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วย ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านความพร้อมในการปรับตัวต่อ AI มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x}$ = 4.38, S.D. = 0.49) รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ผลกระทบเชิงบวก ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = 0.52$) ในขณะที่ ด้านการรับรู้ผลกระทบเชิงลบ อยู่ในระดับ เห็นด้วย ($\bar{x}$ = 3.42, S.D. = 0.68) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพร้อมในการพัฒนาตนเองและการตระหนักถึงประโยชน์ของ AI สูงกว่าความวิตกกังวลต่อผลกระทบเชิงลบ

ส่วนที่ 3 ระดับทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคต

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายข้อของทัศนคติความมั่นคงในวิชาชีพ

คำถาม	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับความคิดเห็น**
1. บุคลากรยังจำเป็น แม้มี AI เข้ามาช่วยทำงาน	4.52	0.58	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ทักษะการดูแลผู้ป่วยและการสื่อสารไม่สามารถถูกแทนที่ด้วย AI ได้ทั้งหมด	4.61	0.54	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. ผู้ที่มีทักษะด้าน AI จะมีโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพมากขึ้น	4.45	0.61	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. ความเชื่อมั่นโดยรวมต่อความมั่นคงของวิชาชีพในอนาคต	4.08	0.65	เห็นด้วย
รวมทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพ	**4.21**	**0.51**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคตของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = 0.51) รายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ทักษะการดูแลผู้ป่วยและการสื่อสารไม่สามารถถูกแทนที่ด้วย AI ได้ทั้งหมด ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.54) บุคลากรยังมีความจำเป็นแม้มี AI เข้ามาช่วยทำงาน ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.58) และผู้ที่มีทักษะด้าน AI จะมีโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพมากขึ้น ($\bar{x}$ = 4.45, S.D. = 0.61) สะท้อนความเชื่อมั่นว่าปฏิสัมพันธ์มนุษย์และการดูแลผู้ป่วยเป็นสมรรถนะสำคัญที่ไม่สามารถทดแทนด้วยเทคโนโลยีได้

ส่วนที่ 4 อิทธิพลของการรับรู้ผลกระทบจาก AI ต่อทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระ 3 ด้านที่มีต่อทัศนคติความมั่นคงในวิชาชีพ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรอิสระ	B	Std.Error	(β)	t	p-value
(Constant)	0.852	0.312	-	2.731	.007
1. การรับรู้ผลกระทบเชิงบวก (X1)	0.284	0.081	.312	3.506	.001*
2. การรับรู้ผลกระทบเชิงลบ (X2)	-0.195	0.062	-.241	-3.145	.002*
3. ความพร้อมในการปรับตัว (X3)	0.461	0.088	.485	5.238	.000*

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ด้าน ร่วมกันทำนายทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคตได้ร้อยละ 51.1 (R^2 = .511, R^2 = .498, F = 40.352, p < .001) โดย ความพร้อมในการปรับตัวต่อ AI (X3) มีอิทธิพลเชิงบวกสูงที่สุด (β = .485, p < .001) รองลงมาคือ การรับรู้ผลกระทบเชิงบวก (X1) (β = .312, p = .001) ในขณะที่ การรับรู้ผลกระทบเชิงลบ (X2) มีอิทธิพลเชิงลบต่อทัศนคติความมั่นคงในวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = -.241, p = .002)

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์ที่มีต่อทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคตของนักศึกษารังสีเทคนิค คณะ

แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณชี้ให้เห็นว่า ตัวแปรการรับรู้ผลกระทบจาก AI ทั้ง 3 ด้าน สามารถร่วมกันทำนายทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพอนาคตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (R2=.511, p<.001) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวกมากที่สุดคือ ความพร้อมในการปรับตัวต่อ AI (β=.485, p<.001) รองลงมาคือ การรับรู้ผลกระทบเชิงบวก (β=.312, p=.001) ในขณะที่ การรับรู้ผลกระทบเชิงลบ มีอิทธิพลทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β=−.241, p=.002) ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยกระบวนการประเมินสถานการณ์และการเผชิญปัญหา (Transactional Model of Stress and Coping) ของ Lazarus and Folkman (1984) ซึ่งระบุว่า เมื่อนักศึกษามีการประเมินตนเองว่ามีความพร้อมในการปรับตัวสูง ($\bar{x}$ =4.38) และมองว่า AI เป็นโอกาสในการสนับสนุนการทำงานมากกว่าภัยคุกคาม ($\bar{x}$ =4.25) จะส่งผลให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกและเกิดความเชื่อมั่นต่อความมั่นคงในอาชีพอนาคตมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิด Technology Acceptance Model (TAM) ที่อธิบายว่าการรับรู้ประโยชน์และความตั้งใจในการปรับตัวเข้าหาเทคโนโลยีจะช่วยลดความวิตกกังวลต่อการถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี (Technological Displacement) ในทางตรงกันข้าม การรับรู้ผลกระทบเชิงลบที่ส่งผลเชิงลบต่อทัศนคติความมั่นคง สอดคล้องกับแนวคิดความไม่มั่นคงในงาน (Job Insecurity Model) ของ Greenhalgh and Rosenblatt (1984) ที่ระบุว่าการรับรู้ถึงความเสี่ยงหรือภัยคุกคามในสายอาชีพจะบั่นทอนความรู้สึกอุ่นใจและความผูกพันต่อวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในภาพรวม นักศึกษายังคงมีทัศนคติความมั่นคงในวิชาชีพอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x}$ =4.21) โดยเฉพาะความเชื่อมั่นว่าทักษะการดูแลผู้ป่วยด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และการสื่อสารเชิงอารมณ์เป็นสมรรถนะที่ไม่สามารถถูกแทนที่ด้วย AI ได้ทั้งหมด ($\bar{x}$ =4.61) ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ Waymel et al. (2019) ที่พบว่า กลุ่มนักศึกษาที่เข้าใจบริบทและข้อจำกัดของ AI จะมองการทำงานในลักษณะผสานพลังระหว่างมนุษย์และ AI (Human-AI Collaboration) ส่งผลให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อความมั่นคงในวิชาชีพอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย 1. ปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างนักศึกษารังสีเทคนิคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 78.72) มีสัดส่วนกระจายในชั้นปีที่ 1 ถึง 4 (ร้อยละ 20.21–28.72) โดยส่วนใหญ่เคยเรียนหรืออบรมเกี่ยวกับ AI ทางการแพทย์มาแล้ว (ร้อยละ 76.60) และมีการใช้งาน AI

มากกว่า 3 ครั้งต่อสัปดาห์ถึงทุกวัน (ร้อยละ 57.45) โดยโปรแกรมที่นิยมใช้มากที่สุดคือ ChatGPT (ร้อยละ 85.11) 2. ระดับการรับรู้ผลกระทบจาก AI มีระดับการรับรู้โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{x}$ =4.02) โดยมีความพร้อมในการปรับตัวสูงที่สุด ($\bar{x}$ =4.38) ตามด้วยการรับรู้ผลกระทบเชิงบวก ($\bar{x}$ =4.25) และการรับรู้ผลกระทบเชิงลบ ($\bar{x}$ =3.42) 3. ระดับทัศนคติความมั่นคงในวิชาชีพ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x}$ =4.21) เนื่องจากมองว่า AI ไม่สามารถแทนที่ทักษะปฏิสัมพันธ์ มนุษยสัมพันธ์ และการดูแลผู้ป่วยได้ทั้งหมด 4. อิทธิพลของการรับรู้ต่อทัศนคติ ความพร้อมในการปรับตัวและการรับรู้เชิงบวกส่งผลให้ทัศนคติความมั่นคงในวิชาชีพสูงขึ้น ในขณะที่การรับรู้เชิงลบหรือความกังวลว่า AI จะมาแทนที่งานจะทำให้ทัศนคติความมั่นคงลดลงอย่างมีนัยสำคัญ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. ด้านการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา ควรบูรณาการรายวิชาหรือโมดูลเกี่ยวกับ "Digital and AI Literacy in Radiologic Technology" เข้าไปในหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจทั้งข้อดี จุดเด่น และข้อจำกัดเชิงเทคนิคของ AI ทางการแพทย์อย่างถูกต้อง มุ่งเน้นการฝึกฝนทักษะการทำงานร่วมกันระหว่างมนุษย์และ AI (Human-AI Collaboration) เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำ AI มาใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมการทำงาน มากกว่ามองว่าเป็นภัยคุกคาม 2. ด้านการส่งเสริมทักษะที่ AI แทนที่ไม่ได้ สถาบันควรเน้นย้ำและพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารทางการแพทย์ (Clinical Communication) การจริยธรรมวิชาชีพ และการดูแลผู้ป่วยด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นจุดแข็งสำคัญที่ทำให้วิชาชีพรังสีเทคนิคมีความมั่นคงและไม่ถูกแทนที่โดยเทคโนโลยี 3. ด้านการดูแลและเตรียมความพร้อมทางจิตวิทยา ควรมีการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ การเสวนาแลกเปลี่ยนมุมมองกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับการถูกทดแทนงาน (Technological Displacement) และสร้างความเชื่อมั่นในสายอาชีพให้แก่นักศึกษา **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1. การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเจาะลึกประเด็นความกังวล ความต้องการในการปรับตัว และรูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยี AI ในมุมมองของนักศึกษาอย่างรอบด้าน 2. การศึกษาเชิงทดลองหรือติดตามผล (Longitudinal Study) ควรมีการศึกษาติดตามผลทัศนคติและการปรับตัวของนักศึกษาตั้งแต่เข้าเรียนจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาและเข้าสู่ตลาดแรงงานจริง เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติและความมั่นคงในวิชาชีพเมื่อต้องเผชิญกับการใช้ AI ในเวชปฏิบัติจริง

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

Abuzaid, M. M., Elshami, W., Tekin, H. O., & Issa, B. (2022a). Assessment of radiography students' knowledge, awareness, and perceptions toward artificial intelligence in medical imaging: A cross-sectional study. *Radiography,* 28(3), 747–753. https://doi.org/10.1016/j.radi.2022.03.010

Abuzaid, M. M., Elshami, W., & Hasan, H. (2022b). Assessment of the willingness of radiologists and radiographers to accept the integration of artificial intelligence into radiology practice. *Academic Radiology,* 29(1), 87–94. https://doi.org/10.1016/j.acra.2020.09.014

Chockley, K., & Emanuel, E. (2016). The end of radiology? Three threats to the future practice of radiology. *Journal of the American College of Radiology,* 13(12), 1415–1420. https://doi.org/10.1016/j.jacr.2016.07.010

Coakley, S., Young, R., Moore, N., England, A., O'Mahony, A., O'Connor, O. J., Maher, M., & McEntee, M. F. (2022). Radiographers' knowledge, attitudes and expectations of artificial intelligence in medical imaging. *Radiography,* 28(4), 943–948. https://doi.org/10.1016/j.radi.2022.06.020

Greenhalgh, L., & Rosenblatt, Z. (1984). Job insecurity: Toward conceptual clarity. *Academy of Management Review,* 9(3), 438–448. https://doi.org/10.5465/amr.1984.4279673

Hosny, A., Parmar, C., Quackenbush, J., Schwartz, L. H., & Aerts, H. J. W. L. (2018). Artificial intelligence in radiology. *Nature Reviews Cancer,* 18(8), 500–510. https://doi.org/10.1038/s41568-018-0016-5

Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer.

Sverke, M., Hellgren, J., & Näswall, K. (2002). A meta-analysis and review of job insecurity and its consequences. *Journal of Occupational Health Psychology, 7*(3), 242–264. https://doi.org/10.1037/1076-8998.7.3.242

Waymel, Q., Badr, S., Demondion, X., Cotten, A., & Jacques, T. (2019). Impact of the rise of artificial intelligence in radiology: What do radiologists think? *Diagnostic and Interventional Imaging, 100*(6), 327–336. https://doi.org/10.1016/j.diii.2019.03.015

การประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์จากพฤติกรรมการเดินทางและการบริโภคของนักเรียนและบุคลากรโรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด*

ASSESSMENT OF CARBON FOOTPRINT FROM TRANSPORTATION AND CONSUMPTION BEHAVIORS AMONG STUDENTS AND PERSONNEL AT KHATTIYAWONGSA SCHOOL, ROI ET PROVINCE, THAILAND

จิตสุดา วรรณสิงห์[1], จตุพล ไกรยบุตร[2], ปาริชาติ ประเสริฐสังข์ [3], ธวัชชัย เหล่าสงคราม[4] และ ฤทธิ์ชาติ อาจกล้า[5]

Jitsuda Wannasing [1], Jatupol Kraiyabut[2], Parichart Prasertsang[3], Thawatchai Laosongkram[4] and Ritchard Artkla[5]

[1,3-5]มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[1,3-5]Roi Et Rajabhat University, Thailand

[2]โรงเรียนขัติยะวงษา

[2]Khattiya Wongsa School, Thailand

Corresponding Author's Email: Surachaiartkla@reru.ac.th

วันที่รับบทความ : 25 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 7 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 9 กรกฎาคม 2569

Received 25 June 2026; Revised 7 July 2026; Accepted 9 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการเดินทางของนักเรียนและบุคลากรโรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด 2) ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการใช้บรรจุภัณฑ์

Citation:

* จิตสุดา วรรณสิงห์, จตุพล ไกรยบุตร, ปาริชาติ ประเสริฐสังข์, ธวัชชัย เหล่าสงคราม และ ฤทธิ์ชาติ อาจกล้า. (2569). การประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์จากพฤติกรรมการเดินทางและการบริโภคของนักเรียนและบุคลากรโรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(5), 2008-2023.

Jitsuda Wannasing, Jatupol Kraiyabut, Parichart Prasertsang, Thawatchai Laosongkram and Ritchard Artkla. (2026). Assessment Of Carbon Footprint From Transportation And Consumption Behaviors Among Students And Personnel At Khattiyawongsa School, Roi Et Province, Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(5), 2008-2023.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เครื่องดื่ม 3) ประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์จากพฤติกรรมดังกล่าว และ 4) วิเคราะห์แนวทางลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ รวมทั้งความแตกต่างของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามลักษณะประชากรศาสตร์ การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์จากกลุ่มตัวอย่าง 387 คน จากประชากรประมาณ 1,200 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบไคสแควร์ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะหลักมากที่สุด ร้อยละ 45.8 รองลงมาคือรถยนต์ส่วนบุคคล ร้อยละ 24.0 2) กลุ่มตัวอย่างบริโภคเครื่องดื่มบรรจุภัณฑ์วันละ 1–2 ครั้งมากที่สุด ร้อยละ 51.9 รองลงมาคือมากกว่า 2 ครั้งต่อวัน ร้อยละ 30.5 3) การเดินทางก่อให้เกิดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ประมาณ 144 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าต่อปี ขณะที่บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มก่อให้เกิดประมาณ 14 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าต่อปี รวมประมาณ 158 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าต่อปี และ 4) แนวทางลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ที่เหมาะสม ได้แก่ การส่งเสริมการเดินทางร่วมกัน การใช้ภาชนะส่วนบุคคล และการลดบรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียว โดยพบความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเดินทางกับระดับชั้น เพศกับพฤติกรรมการบริโภค และความแตกต่างของคาร์บอนฟุตพริ้นท์ตามระดับชั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อค้นพบนี้สนับสนุนการกำหนดมาตรการพัฒนาสถานศึกษาคาร์บอนต่ำอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: คาร์บอนฟุตพริ้นท์, พฤติกรรมการเดินทาง, พฤติกรรมการบริโภค, ก๊าซเรือนกระจก, สถานศึกษาคาร์บอนต่ำ

Abstract

This study aimed to 1) investigate transportation behaviors among students and personnel at Khattiyawongsa School, Roi Et Province, 2) examine consumption and beverage packaging behaviors, 3) assess carbon footprints generated from these behaviors, and 4) analyze carbon reduction approaches as well as behavioral differences related to greenhouse gas emissions based on demographic characteristics. The research employed a survey design. Data were collected through an online questionnaire from 387 respondents out of an

approximate population of 1,200 students and personnel. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Chi-square tests, one-way analysis of variance, and carbon footprint assessment.

The findings revealed that 1) motorcycles were the most common mode of transportation, accounting for 45.8% of respondents, followed by private cars at 24.0%; 2) most respondents consumed packaged beverages one to two times per day, accounting for 51.9%, followed by more than two times per day at 30.5%; 3) transportation activities generated approximately 144 tons CO_2e per year, whereas beverage packaging contributed approximately 14 tons CO_2e per year, resulting in a total carbon footprint of approximately 158 tons CO_2e annually; and 4) appropriate carbon reduction measures included promoting ride-sharing, encouraging the use of reusable personal containers, and reducing single-use packaging. In addition, statistically significant associations were found between transportation modes and grade levels, between gender and consumption behavior, and carbon footprints differed significantly by grade level at the .05 level. These findings provide evidence for designing school-based greenhouse gas reduction measures and supporting the development of a low-carbon and sustainable educational institution.

Keywords: Carbon Footprint, Transportation Behavior, Consumption Behavior, Greenhouse Gas Emissions, Low-Carbon School

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นความท้าทายสำคัญของโลกที่เกิดจากการสะสมของก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะการใช้พลังงาน การคมนาคมขนส่ง และการบริโภคทรัพยากร รายงานของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระบุว่าการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (IPCC, 2023) สอดคล้อง

กับทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยที่มุ่งลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ทรัพยากรของประชาชน (Meeros & Wichakul, 2022)

สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมคาร์บอนต่ำ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เกิดกิจกรรมการเดินทางและการบริโภคอย่างต่อเนื่อง Gibb (2016) เสนอแนวคิดการดำเนินงานทั้งสถานศึกษา (Whole-school Approach) เพื่อบูรณาการการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะการส่งเสริมพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

แม้งานวิจัยด้านคาร์บอนฟุตพริ้นท์ในภาคการศึกษาจะมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการใช้พลังงานหรือการจัดการสิ่งแวดล้อมระดับองค์กร ขณะที่การศึกษาพฤติกรรมการเดินทางและการบริโภคในระดับบุคคลยังมีจำกัด โดยเฉพาะในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษานอกเขตเมือง Chanpariyavatevong et al. (2026) ชี้ว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษามีอิทธิพลต่อรูปแบบการเดินทางและการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ยังขาดการศึกษาที่บูรณาการพฤติกรรมการเดินทางและการบริโภคเพื่อประเมินภาระคาร์บอนในบริบทของสถานศึกษา

โรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีนักเรียนและบุคลากรจำนวนมาก การประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์จากพฤติกรรมการเดินทางและการบริโภคจึงมีความสำคัญต่อการระบุแหล่งกำเนิดก๊าซเรือนกระจกและการกำหนดมาตรการลดคาร์บอนที่เหมาะสม การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาพฤติกรรมการเดินทาง พฤติกรรมการบริโภคและการใช้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์ และวิเคราะห์แนวทางลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นสถานศึกษาคาร์บอนต่ำอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเดินทางของนักเรียนและบุคลากรโรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการใช้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของนักเรียนและบุคลากรโรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด

3. เพื่อประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์ที่เกิดจากพฤติกรรมการเดินทางและการบริโภคของนักเรียนและบุคลากรโรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด

4. เพื่อวิเคราะห์แนวทางลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์และความแตกต่างของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามลักษณะประชากรศาสตร์ของนักเรียนและบุคลากรโรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะประชากรศาสตร์ของนักเรียนและบุคลากรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเดินทางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ลักษณะประชากรศาสตร์ของนักเรียนและบุคลากรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคและการใช้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. คาร์บอนฟุตพริ้นท์จากพฤติกรรมการเดินทางและการบริโภคแตกต่างกันตามลักษณะประชากรศาสตร์ของนักเรียนและบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดคาร์บอนฟุตพริ้นท์และการประเมินวัฏจักรชีวิต

คาร์บอนฟุตพริ้นท์หมายถึงปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากกิจกรรม ผลิตภัณฑ์ หรือองค์กรในรูปคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (CO_2e) ซึ่งใช้เป็นตัวชี้วัดผลกระทบ ด้านสิ่งแวดล้อม (Wiedmann & Minx, 2008) การประเมินมักอาศัยแนวคิดการประเมินวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Assessment: LCA) ที่ครอบคลุมตั้งแต่การผลิตจนถึงการจัดการของเสีย โดย ISO 14040 (2006) และ ISO 14067 (2018) กำหนดหลักการและแนวทางสำหรับการประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์อย่างเป็นระบบ

2. พฤติกรรมการเดินทางกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ภาคคมนาคมเป็นแหล่งสำคัญของการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยขึ้นอยู่กับประเภทของยานพาหนะและรูปแบบการเดินทาง Brand et al. (2021) พบว่าการลดการใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลและส่งเสริมการเดินทางร่วมกันสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงสะท้อนว่าพฤติกรรมการเดินทางเป็นปัจจัยสำคัญต่อภาระคาร์บอนในชีวิตประจำวันของนักเรียนและบุคลากร

3. พฤติกรรมการบริโภค บรรจุภัณฑ์ และการลดคาร์บอน

การใช้บรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวก่อให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ (Ingrao & Wojnarowska, 2023) ขณะที่ Pauer et al. (2019) และ Kositcharoenkul et al. (2025) ชี้ว่าประเภทและการจัดการบรรจุภัณฑ์มีผลต่อระดับคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ส่วน Schaar and Reiser (2023) และ Sedtha et al. (2023) เสนอว่าการลดการใช้บรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวและการใช้ภาชนะซ้ำเป็นแนวทางสำคัญของการบริโภคอย่างยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าพฤติกรรมการเดินทางและการบริโภคเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจก อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่บูรณาการพฤติกรรมทั้งสองด้านเพื่อประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์ในบริบทโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ยังมีจำกัด การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวเพื่อสนับสนุนการกำหนดมาตรการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณแบบการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บข้อมูล ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-sectional Survey) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเดินทาง พฤติกรรมการบริโภคและการใช้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์ และวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของนักเรียนและบุคลากรโรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด

ประชากรเป้าหมายประกอบด้วยนักเรียนและบุคลากรของโรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนประมาณ 1,200 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือผู้ตอบแบบสอบถามออนไลน์ที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยและส่งแบบสอบถามสมบูรณ์ จำนวน 387 คน คิดเป็นร้อยละ 32.25 ของประชากรเป้าหมาย การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Sampling) ภายใต้ขอบเขตประชากรเป้าหมายของโรงเรียน โดยผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนและสามารถนำไปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ทั้งหมด

เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถามออนไลน์ที่พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุม 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการเดินทางและพฤติกรรมการบริโภคและการใช้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ผลการตรวจสอบพบว่าข้อคำถามมีค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.80–1.00 และมีค่า IOC เฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 แสดงว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา

หลังจากปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มนำร่องจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษา ความเหมาะสมของข้อคำถาม และความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .87 แสดงว่าเครื่องมือวิจัยมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีและเหมาะสมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ผ่านระบบ Google Forms โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ลักษณะของแบบสอบถาม การรักษาความลับของข้อมูล และสิทธิของผู้ตอบแบบสอบถามก่อนเข้าร่วมการวิจัย ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าร่วมโดยสมัครใจและสามารถตัดสินใจไม่ตอบแบบสอบถามได้โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ หลังปิดรับข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีข้อมูลครบถ้วนจำนวน 387 ชุด เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ทั้งหมด ข้อมูลทุกส่วนได้รับการเก็บรักษาเป็นความลับและนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น

การประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์อาศัยหลักการประเมินวัฏจักรชีวิตตามมาตรฐาน ISO 14040 (2006) และแนวทางการคำนวณคาร์บอนฟุตพริ้นท์ตาม ISO 14067 (2018) โดยใช้ค่าปัจจัยการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขององค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) (TGO, 2024) การคำนวณครอบคลุมกิจกรรมด้านการเดินทางและการใช้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มดังสมการ (1)

$$CO_2e = \text{Activity Data} \times \text{Emission Factor} \quad (1)$$

เมื่อ CO_2e หมายถึง ปริมาณก๊าซเรือนกระจกในรูปคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า Activity Data หมายถึง ข้อมูลกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และ Emission Factor หมายถึง ค่าปัจจัยการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของกิจกรรมนั้น

ตัวแปรที่ศึกษาแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ข้อมูลประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการเดินทางเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ข้อ 1 พฤติกรรมการบริโภคและการใช้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ข้อ 2 และคาร์บอนฟุตพริ้นท์จากกิจกรรมดังกล่าวเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ข้อ 3 ส่วนการวิเคราะห์แนวทางลดคาร์บอนและความแตกต่างตามลักษณะประชากรศาสตร์ใช้ตอบวัตถุประสงค์ข้อ 4

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่ออธิบายข้อมูล ใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square Test) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงกลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคาร์บอนฟุตพริ้นท์ระหว่างกลุ่ม โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การดำเนินการวิจัยคำนึงถึงหลักจริยธรรมการวิจัย ผู้เข้าร่วมได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยและแสดงความยินยอมก่อนตอบแบบสอบถาม ข้อมูลทั้งหมดได้รับการเก็บรักษาเป็นความลับและนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น

ผลการวิจัย

1. ลักษณะกลุ่มตัวอย่างและคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 387 คน จากประชากรประมาณ 1,200 คน คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 32.25 ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ แสดงว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. พฤติกรรมการเดินทาง การบริโภค และคาร์บอนฟุตพริ้นท์

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการเดินทาง พฤติกรรมการบริโภค และคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อ 1–3 แสดงดังตารางที่ 1 โดยใช้ค่าปัจจัยการ

ปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามแนวทางขององค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) (TGO, 2024)

ตารางที่ 1 แสดงว่ารถจักรยานยนต์เป็นรูปแบบการเดินทางที่พบมากที่สุด ขณะที่รถยนต์ส่วนบุคคลมีค่าคาร์บอนฟุตพริ้นท์เฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนพฤติกรรมการบริโภคพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่บริโภคเครื่องดื่มบรรจุภัณฑ์วันละ 1–2 ครั้ง และกลุ่มที่บริโภคมากกว่า 2 ครั้งต่อวันมีค่าคาร์บอนฟุตพริ้นท์เฉลี่ยสูงที่สุด

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการเดินทาง พฤติกรรมการบริโภค และคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	รายการ	ร้อยละ	คาร์บอนฟุตพริ้นท์
พฤติกรรมการเดินทาง	รถจักรยานยนต์	45.8	1.52
	รถยนต์ส่วนบุคคล	24	2.31
	รถยนต์ร่วมกัน	15	0.94
	รถโดยสารสาธารณะ	8	0.88
	เดิน/จักรยาน	7.2	0
พฤติกรรมการบริโภค	น้อยกว่า 1 ครั้งต่อวัน	17.6	0.08
	1–2 ครั้งต่อวัน	51.9	0.23
	มากกว่า 2 ครั้งต่อวัน	30.5	0.41
ขนาดบรรจุภัณฑ์ที่นิยม	250 มิลลิลิตร	77	0.18
	500 มิลลิลิตร	72.7	0.21
	มากกว่า 600 มิลลิลิตร	24.8	0.16

สถานการณ์ลดคาร์บอนและความแตกต่างตามลักษณะประชากรศาสตร์

ผลการวิเคราะห์แนวทางลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์และความแตกต่างของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามลักษณะประชากรศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อ 4 แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สถานการณ์ลดคาร์บอนและความแตกต่างตามลักษณะประชากรศาสตร์

ประเด็นการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์
การใช้ยานพาหนะร่วมกัน	ลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ได้สูงที่สุด
การใช้ภาชนะส่วนบุคคล	ลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ได้ในระดับปานกลาง
การลดการใช้บรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียว	ลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ได้ในระดับปานกลาง
รูปแบบการเดินทาง × ระดับชั้น	$\chi^2 = 29.14$, $p = .001$
เพศ × พฤติกรรมการบริโภค	$\chi^2 = 11.37$, $p = .023$
คาร์บอนฟุตพริ้นท์ × ระดับชั้น	$F = 14.98$, $p < .001$

ตารางที่ 2 แสดงว่าการใช้ยานพาหนะร่วมกันเป็นมาตรการที่มีศักยภาพสูงที่สุดในการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ขณะที่การใช้ภาชนะส่วนบุคคลและการลดการใช้บรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเดินทางกับระดับชั้น และระหว่างเพศกับพฤติกรรมการบริโภค รวมทั้งความแตกต่างของคาร์บอนฟุตพริ้นท์ตามระดับชั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมการเดินทางและคาร์บอนฟุตพริ้นท์

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะหลักในการเดินทาง ขณะที่รถยนต์ส่วนบุคคลมีค่าคาร์บอนฟุตพริ้นท์เฉลี่ยสูงที่สุด ข้อค้นพบนี้บ่งชี้ว่ารูปแบบการเดินทางเป็นปัจจัยสำคัญต่อระดับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ในบริบทของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่นักเรียนและบุคลากรจำนวนหนึ่งเดินทางจากครัวเรือนหรือชุมชนโดยรอบ การใช้รถจักรยานยนต์จึงตอบสนองความสะดวก ความยืดหยุ่นของเวลา และค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้มากกว่าการใช้รถโดยสารสาธารณะ ขณะเดียวกัน รถยนต์ส่วนบุคคลแม้มีสัดส่วนผู้ใช้น้อย

กว่ารถจักรยานยนต์ แต่มีอัตราการใช้พลังงานและการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อการเดินทางสูงกว่า จึงทำให้ค่าคาร์บอนฟุตพริ้นท์เฉลี่ยสูงที่สุด ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Brand et al. (2021) ที่ระบุว่าการใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลเป็นแหล่งสำคัญของการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และสอดคล้องกับ Chanpariyavatevong et al. (2026) ที่ชี้ว่าบริบทของสถานศึกษา สภาพแวดล้อมการเดินทาง และการสนับสนุนจากโรงเรียนมีอิทธิพลต่อรูปแบบการเดินทางของผู้เรียน

2. พฤติกรรมการบริโภคและคาร์บอนฟุตพริ้นท์จากบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม

ผลการวิจัยพบว่าความถี่ในการบริโภคเครื่องดื่มบรรจุภัณฑ์สัมพันธ์กับระดับคาร์บอนฟุตพริ้นท์ที่สูงขึ้น โดยกลุ่มที่บริโภคเครื่องดื่มบรรจุภัณฑ์มากกว่าวันละ 2 ครั้ง มีค่าคาร์บอนฟุตพริ้นท์เฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มอื่น ข้อค้นพบนี้อาจเกิดจากพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มระหว่างวันของนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับความสะดวกในการบริโภค การเข้าถึงร้านค้าหรือจุดจำหน่ายเครื่องดื่มภายในและรอบโรงเรียน รวมทั้งการใช้บรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวที่ยังพบได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน แม้คาร์บอนฟุตพริ้นท์จากบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มมีปริมาณรวมต่ำกว่าการเดินทาง แต่พฤติกรรมดังกล่าวเกิดซ้ำทุกวันและเกี่ยวข้องกับผู้เรียนจำนวนมาก จึงสะสมเป็นภาระคาร์บอนของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Ingrao and Wojnarowska (2023), Pauer et al. (2019) และ Kositcharoenkul et al. (2025) ที่พบว่าบรรจุภัณฑ์ส่งผลต่อการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตลอดวัฏจักรชีวิต ตั้งแต่การผลิต การขนส่ง การใช้ ไปจนถึงการจัดการหลังการบริโภค ขณะเดียวกัน Schaar and Reiser (2023) และ Sedtha et al. (2023) เสนอว่าการลดการใช้บรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวและการส่งเสริมการใช้ซ้ำเป็นแนวทางสำคัญในการสนับสนุนการบริโภคอย่างยั่งยืน

3. แนวทางลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์และความแตกต่างตามลักษณะประชากรศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่าการใช้ยานพาหนะร่วมกันเป็นมาตรการที่มีศักยภาพสูงที่สุดในการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ และพบความแตกต่างของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามลักษณะประชากรศาสตร์ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเดินทางกับระดับชั้น ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมการบริโภค และความแตกต่างของคาร์บอนฟุตพริ้นท์ตามระดับชั้น ข้อค้นพบดังกล่าวอาจเนื่องจากนักเรียนแต่ละระดับชั้นมีรูปแบบการเดินทาง ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน อิสระในการเลือกวิธีเดินทาง และพฤติกรรมการซื้อหรือบริโภคเครื่องดื่มแตกต่างกัน ขณะที่บุคลากรและนักเรียนอาจมีข้อจำกัดด้านเวลา

ความสะดวก และความคุ้นเคยกับพาหนะที่ใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกันด้วย การใช้ยานพาหนะร่วมกันจึงเป็นมาตรการที่เหมาะสม เพราะสามารถลดจำนวนเที่ยวการเดินทาง ลดการใช้พลังงานซ้ำซ้อน และลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้โดยไม่กระทบต่อการมาเรียนหรือการปฏิบัติงาน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Brand et al. (2021) ที่เน้นการลดการใช้ยานพาหนะส่วนบุคคล และแนวคิดของ Gibb (2016) ที่เสนอให้สถานศึกษาส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมควบคู่กับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในระดับทั้งโรงเรียน

4. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

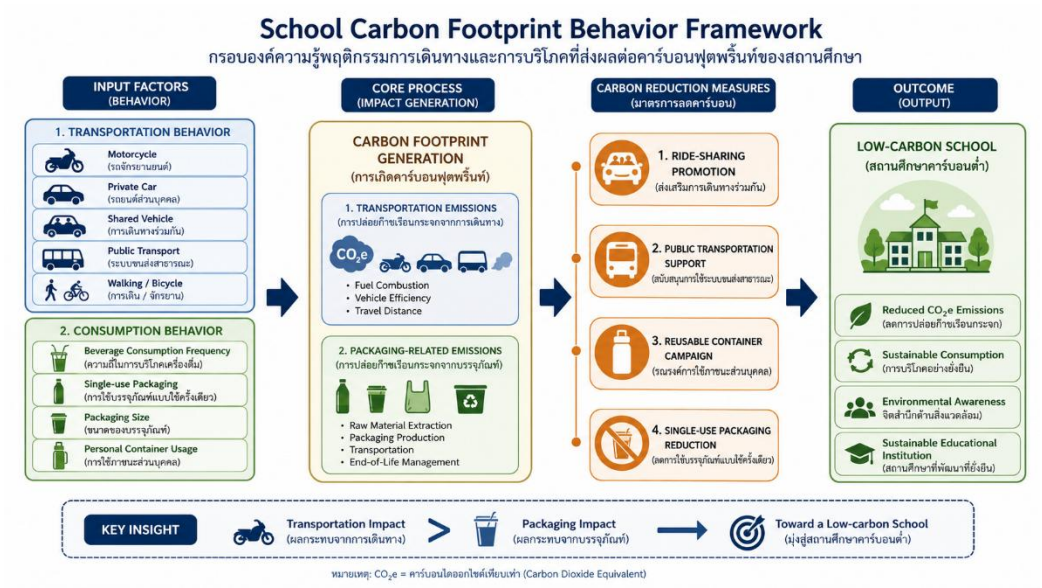
จากข้อค้นพบดังกล่าว สถานศึกษาควรใช้ข้อมูลคาร์บอนฟุตพริ้นท์เป็นฐานในการออกแบบมาตรการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่สอดคล้องกับพฤติกรรมจริงของนักเรียนและบุคลากร โดยเฉพาะการส่งเสริมการเดินทางร่วมกัน การจัดระบบสื่อสารหรือประสานเส้นทางสำหรับผู้ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน การรณรงค์ใช้ภาชนะส่วนบุคคล และการลดบรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวควบคู่กับกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม มาตรการเหล่านี้ไม่ควรดำเนินการในลักษณะกิจกรรมชั่วคราวเท่านั้น แต่ควรบูรณาการเข้ากับนโยบายโรงเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดการร้านค้าในสถานศึกษา และการสร้างวัฒนธรรมการบริโภคอย่างรับผิดชอบ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนในระดับสถานศึกษาจะมีความยั่งยืนมากขึ้นเมื่อโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียน ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบมาตรการและติดตามผลร่วมกัน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ Gibb (2016) ที่เน้นการดำเนินงานแบบทั้งสถานศึกษา และ Sedtha et al. (2023) ที่เสนอให้การลดพลาสติกใช้ครั้งเดียวเริ่มจากการปรับพฤติกรรมและมาตรการที่ทำได้จริงในบริบทขององค์กร

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อ สามารถพัฒนาเป็นกรอบองค์ความรู้พฤติกรรมการเดินทางและการบริโภคที่ส่งผลต่อคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของสถานศึกษา ดังแสดงในภาพที่ 1 ภาพที่ 1 กรอบองค์ความรู้พฤติกรรมการเดินทางและการบริโภคที่ส่งผลต่อคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของสถานศึกษา (School Carbon Footprint Behavior Framework)

กรอบองค์ความรู้ในภาพที่ 1 แสดงความเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมการเดินทางและพฤติกรรมการบริโภคในฐานะปัจจัยนำเข้าสู่การเกิดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของสถานศึกษา โดยผลการวิจัยชี้ว่าพฤติกรรมการเดินทางเป็นแหล่งกำเนิดคาร์บอนหลัก ขณะที่การใช้บรรจุภัณฑ์

เครื่องดื่มมีส่วนเพิ่มภาระคาร์บอนในชีวิตประจำวัน การลดคาร์บอนจึงควรมุ่งส่งเสริมการเดินทางร่วมกัน การใช้ภาชนะส่วนบุคคล และการลดบรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Brand et al. (2021), Schaar and Reiser (2023) และแนวทางการประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของ TGO (2024) อันจะนำไปสู่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการพัฒนาสถานศึกษาคาร์บอนต่ำตามแนวคิดของ Gibb (2016)

ภาพที่ 1 กรอบองค์ความรู้พฤติกรรมการเดินทางและการบริโภคที่ส่งผลต่อ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าพฤติกรรมการเดินทางและพฤติกรรมการบริโภคเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของนักเรียนและบุคลากรโรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการเดินทางเป็นแหล่งกำเนิดก๊าซเรือนกระจกหลัก ขณะที่พฤติกรรมการบริโภคและการใช้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มมีส่วนเพิ่มภาระคาร์บอนในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ยังพบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งสะท้อนความสำคัญของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งในระดับบุคคลและองค์กรตามแนวทางของ IPCC (2023) และ Meeros and Wichakul (2022)

สถานศึกษาควรใช้ข้อมูลคาร์บอนฟุตพริ้นท์เป็นฐานในการกำหนดมาตรการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยส่งเสริมการเดินทางร่วมกัน การใช้ภาชนะส่วนบุคคล และการลดการใช้บรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียว ควบคู่กับการสร้างการมีส่วนร่วมและความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนและบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gibb (2016) และ Sedtha et al. (2023)

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายการศึกษาไปยังสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน และพิจารณาปัจจัยด้านพลังงาน การจัดการขยะ และการใช้ทรัพยากรอื่นร่วมด้วย เพื่อสนับสนุนการพัฒนาแนวทางลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาไทย (TGO, 2024)

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณโรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนขอขอบคุณนักเรียนและบุคลากรทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

เอกสารอ้างอิง

Brand, C., Götschi, T., Dons, E., Gerike, R., Anaya-Boig, E., Avila-Palencia, I., de Nazelle, A., Gascon, M., Gaupp-Berghausen, M., Iacorossi, F., Kahlmeier, S., Int Panis, L., Racioppi, F., Rojas-Rueda, D., Standaert, A., Stigell, E., Sulikova, S., Wegener, S., & Nieuwenhuijsen, M. J. (2021). The climate change mitigation impacts of active travel: Evidence from a longitudinal panel study in seven European cities. *Global Environmental Change*, 67, 102224. https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2021.102224

Chanpariyavatevong, K., Jomnonkwao, S., & Ratanavaraha, V. (2026). Exploring the roles of government and school support in active travel intention among adolescents: A multilevel analysis approach. *Journal of Transport & Health*, 46, 102219. https://doi.org/10.1016/j.jth.2025.102219

Gibb, N. (2016). *Getting climate-ready: A guide for schools on climate action and the whole-school approach*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. https://unesdoc.unesco.org

Ingrao, C., & Wojnarowska, M. (2023). Findings from a streamlined life cycle assessment of PET-bottles for beverage-packaging applications, in the context of circular economy. *Science of the Total Environment, 892*, 164805. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2023.164805

Intergovernmental Panel on Climate Change. (2023). *Climate change 2023: Synthesis report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. IPCC. https://doi.org/10.59327/IPCC/AR6-9789291691647

International Organization for Standardization. (2006). *ISO 14040:2006 Environmental management—Life cycle assessment—Principles and framework*. International Organization for Standardization.

International Organization for Standardization. (2018). *ISO 14067:2018 Greenhouse gases—Carbon footprint of products—Requirements and guidelines for quantification*. International Organization for Standardization.

Kositcharoenkul, P., Prempreeda, A., Oo, P. Z., Deuja, A., Vassanadumrongdee, S., Gheewala, S. H., & Prapaspongsa, T. (2025). Life cycle assessment of beverage packaging in Thailand: Implications from modeling choices and alternative improvement policies. *Resources, Conservation and Recycling,* 214, 108022. https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2024.108022

Meeros, W., & Wichakul, S. (2022). Thailand nationally determined contributions (NDCs): Analysis of climate policy for enhancing climate resilience in infrastructure construction sector. In *Proceedings of the 2022 International Conference*. IEEE.

Pauer, E., Wohner, B., Heinrich, V., & Tacker, M. (2019). Assessing the environmental sustainability of food packaging: An extended life cycle assessment including packaging-related food losses and waste and circularity assessment. *Sustainability*, 11(3), 925. https://doi.org/10.3390/su11030925

Schaar, M. L., & Reiser, D. (2023). Sustainable consumption. In *Encyclopedia of sustainable management* (pp. 3439–3450). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-02006-4

Sedtha, S., Nitivattananon, V., Ahmad, M. M., & Cruz, S. G. (2023). The first step of single-use plastics reduction in Thailand. *Sustainability*, 15(1), 45. https://doi.org/10.3390/su15010045

Thailand Greenhouse Gas Management Organization. (2024). *Thailand greenhouse gas emission factors and carbon accounting guidance*. https://www.tgo.or.th

Wiedmann, T., & Minx, J. (2008). A definition of carbon footprint. In C. C. Pertsova (Ed.), *Ecological economics research trends* (pp. 1–11). Nova Science Publishers.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

_**********_

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา **ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม**

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการ ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่กำหนดไว้ โดยมีการทบทวนวรรณกรรมค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆ และนำมาประมวลเรียบเรียงในรูปบทความ

4) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นการค้นหาข้อดีและข้อไม่ดีของเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 250-300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

6) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

7) วัตถุประสงค์ของการวิจัย

8) สมมติฐาน (ถ้ามี)

9) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

10) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

11) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

12) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

13) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

14) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

15) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) บทคัดย่อ (Abstract)

6) บทนำ (Introduction)

7) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

8) สรุป (Conclusion)

9) เอกสารอ้างอิง (Reference)

บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) ข้อมูลส่วนประกอบของหนังสือที่วิจารณ์ ดังนี้

5.1 ภาพปกหนังสือ

5.2 แปลจากหนังสือ: .....

5.3 ผู้เขียน: .....

5.4 ผู้แปล: .....

5.5 สำนักพิมพ์: .....

5.6 ปีที่พิมพ์: .....

5.7 จำนวนหน้า: .....

6) บทนำ (Introduction)

7) เนื้อเรื่อง (Content)

8) บทวิจารณ์

9) สรุป (Conclusion)

10) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559)* โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร

วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อหนังสือ*.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง. (2548). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//*ชื่อเรื่อง*/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556 ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), *คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้* (หน้า 39-68). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อวารสาร*.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์*, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน *ชื่อสารานุกรม*,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ*, (หน้า 274-275). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อหนังสือพิมพ์*,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน *ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./*ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//*ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์*.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). *วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว*. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// *ชื่อเรื่อง*.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). *กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation* เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). *เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562* . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//*ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า*/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49* (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. *ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1* (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

เกษฎา ผาทอง. (2564). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน *รายงานการวิจัย*. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทฺโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). *รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต)*. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). *ศิลปะการแห่งโนราห์*. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ ได้ที่ https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/about เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : journalacademicpromotion@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารลิ้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

(14 pt)

แปลจากหนังสือ:

ผู้เขียน:

ผู้แปล:

สำนักพิมพ์:

ปีที่พิมพ์:

จำนวนหน้า:

บทนำ (18 pt)

(16 pt) บริบท ความเป็นมา ของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา .....

.....

.....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt)

(16 pt) องค์ประกอบของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา บท หมวดหมู่ ลักษณะ ชนิด ประเภท วัตถุประสงค์ สาระ ประเด็น แง่คิด มุมมอง ฯลฯ .....

.....

.....

.....

บทวิจารณ์ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอหลักการ แนวคิด ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจารณ์ ที่สะท้อนมุมมองเหตุผลความคาดหวัง ผลกระทบ สาระสำคัญ ตามหลักทฤษฎีเชิงวิชาการ พร้อมเสนอแนะแนวทางเพื่อการแก้ไข การส่งเสริมและพัฒนาต่อยอด (อ้างอิงถ้ามี) .....

.....

จุดเด่น .....

.....

.....

จุดด้อย .....

.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt) สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการศึกษาที่นำเสนอ สะท้อนคุณค่า การนำไปใช้ประโยชน์ เป็นความเรียงไม่ใส่เลขเป็นข้อมาตรา ไม่เอียง ไม่หนา ไม่แทรกภาพ โมเดล สะท้อนคุณค่าทางวิชาการ .....

.....

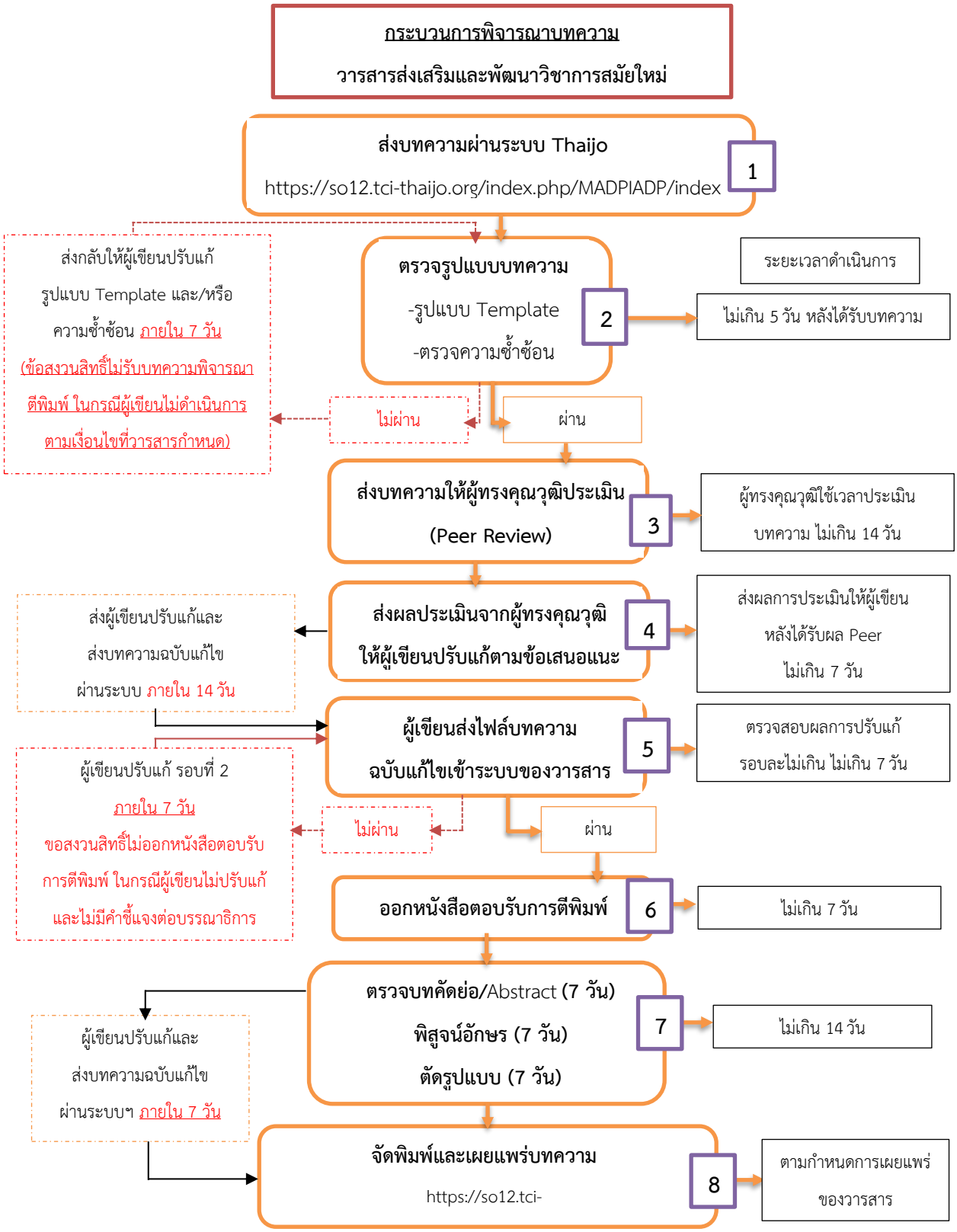
.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) .....

.....

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)